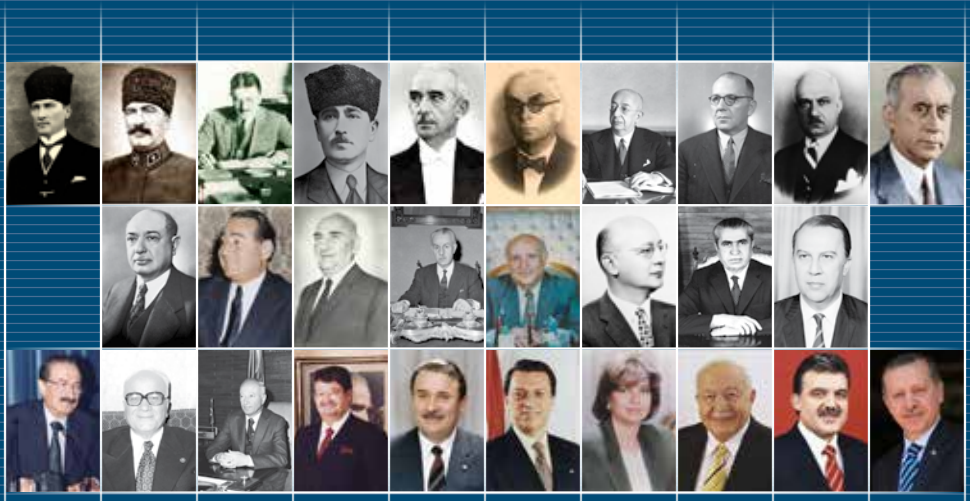
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HÜKÜMETLER-PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 7
(12 KASIM 1979-9 KASIM 1989)

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU **Dr. Tuncer YILMAZ**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HÜKÜMETLER, PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 7

(12 KASIM 1979-9 KASIM 1989)

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri
Cilt 7 – (12 Kasım 1979-9 Kasım 1989)

ISBN 978-605-4700-46-2 (Tk)
ISBN 978-605-4700-53-0 (7. Cilt)

Hazırlayanlar
Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ
TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme
Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım
Uğur SAÇI
(Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı – Grafiker)

Baskı
TBMM Basımevi

Aralık 2013

SUNUŞ

24 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş olan "Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti'nden" Cumhuriyetin ilanına kadar geçen sürede, 5, 1923'den bugüne kadar 61 hükümet görev yapmıştır. Hükümet Programları ve TBMM Genel Kurul Görüşmeleri isimli bu kaynak eserde bugüne kadar görev yapan bütün Hükümetlerin Bakanlar Kurulu listeleri, hükümet programları ve programların Genel Kurul görüşmeleri ile güven oylaması sonuçları yer almaktadır.

Programların yanı sıra Genel Kurul görüşmeleri ve oylama sonuçlarını da içermesi bakımından ilk olan bu eser araştırmacılar için temel bir kaynak olacaktır. Hükümetlerin belli alanlardaki politikaları üzerine karşılaştırmalı çalışma yapmak artık daha kolay olacaktır.

Bu eser aynı zamanda, yakın tarihimize ait olayların, ülke ve dünya gündemi hükümet politikalarına, dolayısı ile parlamentoya nasıl yansıdığının en güzel ve özet sunumu niteliğindedir.

Yasama ve parlamento tarihi literatürüne oldukça önemli katkı sağlayacağını umduğumuz "Tarihe Düşürülen Notlar" kitap serimizin 4'üncü eseri olarak 10 cilt halinde yayınlanan bu eserin hazırlanmasında birincil kaynak olarak "TBMM Tutanak Dergisi" özgün basımları ile referans alınmıştır. Tutanaklardaki bazı küçük dizgi ve sözcük hatalarının düzeltilmesi dışında orijinal yapı korunmuştur.

Başbakanların görev yaptıkları dönemlere ait fotoğraflarının sağlanması konusunda "Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü" Fotoğraf Koleksiyonundan yararlanılmıştır.

Kitabın içeriğinin tamamına yayınından kısa bir süre sonra TBMM web sayfasından erişim mümkün olacaktır.

Yakın siyasi tarihimize ışık tutacak önemli bir kaynak niteliğindeki bu eserin pek çok araştırmaya katkı sağlayacağına inanıyor, başta Genel Sekreterimiz Dr. İrfan Neziroğlu ile Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı Dr. Tuncer Yılmaz olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen tüm personelimize teşekkür ediyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

Önsöz

Anayasaya göre Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerinden birisi de Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemektir. Bu denetime esas olacak metinlerden en önemlisi hiç şüphesiz hükümet programlarıdır.

Hükümet programı ya da Anayasada kullanılan ifadeyle "Bakanlar Kurulunun programı", kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur.

Programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra güvenoyu için görüşmeler başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

Bu eserin basıldığı tarih itibariyle 25.4.1920 tarihinden bugüne, Cumhuriyetin ilanına kadar 5 İcra Vekilleri Heyeti dahil 66 hükümet kurulmuş, hükümet programı Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunmuş, Genel Kurulda program üzerinde görüşmeler yapılmış ve nihayet güvenoyu ile süreç tamamlanmıştır.

Hükümet programlarına çeşitli kaynaklardan ulaşmak mümkün ise de görüşme tutanaklarına ve güven oylaması sonuçlarına erişmek daha zor bir süreçtir. Elinizdeki eseri değerli kılan Bakanlar Kurulu listesi, bakanların görev tarihleri, koalisyon hükümeti ise koalisyon protokolleri, hükümet programları, hükümet programlarının Genel Kurulda okunan hali, hükümet programlarının TBMM Genel Kurulundaki görüşme tutanakları ve oylama sonuçlarına toplu olarak ve kolayca erişilmesine imkân sağlamasıdır.

Kitabı Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcımız Dr. Tuncer Yılmaz ile birlikte titiz bir çalışma sonucunda yayına hazırladık. Gülşah Erdem Efe ve Uğur saçı başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Eserin karşılaştırmalı yeni araştırmalara kaynaklık etmesini umuyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ iii
ÖNSÖZ v

43 VI. Demirel Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980) 5583
Bakanlar Kurulu 5584
Hükümet Programının Okunması
A- Millet Meclisi 5586
B- Cumhuriyet Senatosu 5606
Hükümet Programının Görüşülmesi
A- Millet Meclisi 5607
B- Cumhuriyet Senatosu 5783
Güvenoylaması 5929

44 Ulusu Hükümeti (20.09.1980-13.12.1983) 5943
Bakanlar Kurulu 5944
Hükümet Programının Okunması 5946
Hükümet Programının Görüşülmesi 5965

45 I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987) 5971
Bakanlar Kurulu 5972
Hükümet Programının Okunması 5974
Hükümet Programının Görüşülmesi 6012
Güvenoylaması 6088

46 II. Özal Hükümeti (21.12.1987-09.11.1989) 6103
Bakanlar Kurulu 6104
Hükümet Programının Okunması 6106
Hükümet Programının Görüşülmesi 6143
Güvenoylaması 6280

VI. Demirel Hükümeti
12.11.1979-12.09.1980

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Süleyman DEMİREL (Isparta)	12.11.1979-12.09.1980
Devlet Bakanı	
Orhan EREN (Ankara)	12.11.1979-12.09.1980
Devlet Bakanı	
Ertuğrul Ekrem CEYHUN (İstanbul)	12.11.1979-12.09.1980
Devlet Bakanı	
Muhammet KELLECİ (Amasya)	12.11.1979-15.05.1980
Devlet Bakanı	
Ahmet KARAHAN (Gaziantep)	12.11.1979-12.09.1980
Devlet Bakanı	
Metin MUSAOĞLU (Mardin)	12.11.1979-12.09.1980
Devlet Bakanı	
Köksal TOPTAN (Zonguldak)	12.11.1979-12.09.1980
Adalet Bakanı	
Ömer UCUZAL (C.S. Eskişehir Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
Milli Savunma Bakanı	
Ahmet İhsan BİRİNCİOĞLU (C.S. Trabzon Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
İçişleri Bakanı	
Mustafa GÜLCÜGİL (C.S. Isparta Üyesi)	12.11.1979-21.07.1980
Orhan EREN (Ankara)	04.08.1980-12.09.1980
Dışişleri Bakanı	
Hayrettin ERKMEN (C.S. Giresun Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
Maliye Bakanı	
İsmet SEZGİN (Aydın)	12.11.1979-12.09.1980
Milli Eğitim Bakanı	
Orhan Cemal FERSOY (C.S. İstanbul Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
Bayındırlık Bakanı	
Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana)	12.11.1979-12.09.1980
Ticaret Bakanı	
Halil BAŞOL (Tekirdağ)	12.11.1979-12.09.1980
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	
Ali Münif İSLAMOĞLU (C.S. Kastamonu Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980

Gümrük ve Tekel Bakanı	
Ahmet ÇAKMAK (Bolu)	12.11.1979-12.09.1980
Ulaştırma Bakanı	
Hüseyin ÖZALP (Samsun)	12.11.1979-12.09.1980
Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı	
Cemal KÜLAHLI (Bursa)	12.11.1979-12.09.1980
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	
Nuri Kemal BAYAR (Sakarya)	12.11.1979-12.09.1980
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	
Esat KIRATLIOĞLU (Nevşehir)	12.11.1979-12.09.1980
Turizm ve Tanıtma Bakanı	
Barlas KÜNTAY (C. S. Bursa Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
İmar ve İskân Bakanı	
Hayrettin Turgut TOKER (Ankara)	12.11.1979-12.09.1980
Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı	
Ahmet KARAYİĞİT (C.S. Afyonkarahisar Üyesi)	12.11.1979-12.09.1980
Orman Bakanı	
Hasan EKİNCİ (Artvin)	12.11.1979-12.09.1980
Gençlik ve Spor Bakanı	
Talat ASAL (İzmir)	12.11.1979-12.09.1980
Gençlik ve Spor Bakanı	
Sümer ORAL (Manisa)	12.11.1979-12.09.1980
Kültür Bakanı	
Tevfik KORALTAN (Sivas)	12.11.1979-12.09.1980
Çalışma Bakanı	
Hüseyin Cavit ERDEMİR (Kütahya)	12.11.1979-12.09.1980

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 13 Birleşim 6
Sayfa 85-96
19.11.1979 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
***BAŞKAN**: Cahit Karakaş*
***DİVAN ÜYELERİ**: İrfan Binay (Çanakkale)*
Necmettin Çoban (Kütahya)
***Açılma Saati**: 15.04*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır. Programı okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Aziz Türk Milletinin iradesini temsil eden ve yetkilerimizin kaynağı olan Yüce Meclisi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygı ile selamlıyorum. *(AP sıralarından alkışlar)*

Anayasanın 103'üncü maddesine göre, Hükümetimizin hareket tarzını ve siyasî görüşlerimizi Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Sayın Milletvekilleri, 14 Ekim 1979 tarihinde yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Ara Seçimleri vesilesi ile ifadesini bulan millî irade hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde, demokratik rejimin yeniden işlemesine imkân vermiştir.

Seçimlere katılma nisbeti, verilen oyların dağılışı, milletimizin genel siyasî temayülünü ortaya koymuştur.

Bu temayül, günün Hükümeti tarafından kendilerine milletin güvensizliği olarak yorumlanmış ve Hükümet 16 Ekim 1979 günü istifa etmiştir.

Böylece. 14 Ekim Seçimleri bize göre bir bunalımı kapatmış, ama bir Hükümet meselesi ortaya çıkartmıştır.

Millet Meclisinde hiçbir parti tek başına Hükümeti kuracak kadar güce sahip değildir.

Milletin temayülü ile Millet Meclisindeki temsilin farklı olduğunu herkes kabul edecektir. Bu farklılık hali hazırda giderilmediğinden ve temsil milletin tema-

yülüne uygun hale getirilmediğinden, ortaya çıkan durum milletin temayülüne en yakın şekilde uyma olarak yorumlamıştır.

Başta Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı Bülent Ecevit olmak üzere, Milli Selamet Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı Alparslan Türkeş, Cumhuriyetçi Güven Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Turhan Feyzioğlu ve Demokratik Parti Sayın Genel Başkan Vekili Dr. Faruk Sükan Hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulması gerektiğini kamuoyuna açıklamışlardır.

Milli Selamet Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı Alparslan Türkeş, Adalet Partisi tarafından kurulacak bir Hükümeti destekleyeceklerini kamuoyuna beyan etmişlerdir.

Sayın Cumhurbaşkanı gerekli istişarelerini tamamladıktan sonra, bildiğiniz gibi 24 Ekim 1979 tarihinde Hükümet kurma görevini Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi buyurdular.

Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı, Alparslan Türkeş, Cumhuriyetci Güven Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Turhan Feyzioğlu, Demokratik Parti Sayın Genel Başkan Vekili Dr. Faruk Sükan ve Nizam Partisi Sayın Genel Başkanı Hüsamettin Akmumcu ile yaptığım temaslar sonunda, ülkenin acil meselelerini çözümlemek için, arkasında gerekli desteği bulan, ahenk içinde çalışacak bir hükümet kurulabileceği kanaatine ulaşınca, Adalet Partisi yetkili kurullarının kararı gereğince hükümet kurma görevini yerine getirdim.

Huzurunuzda bulunan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, böylece teşekkül etmiştir.

Adalet Partisi olarak, memleketimizin önündeki zorlukları, imkân ve fırsatları iyi değerlendirmemiz gerektiği kanaatindeyiz.

Yüce Meclisiniz Hükümetimize itimat ettiği ve bu itimadını devam ettirdiği takdirde, ülkemizi bunaltan meselelerin üstüne varmaya ve bunları çözmeye kararlı ve azimli bulunuyoruz.

Ülkenin önünde duran meselelerin ciddiyetini müdrikiz. Bunların üstesinden gelinebileceğine inanıyoruz. Yeter ki, Yüce Heyetinizin güven ve desteğine sahip olalım.

Çalışmalarımızda desteğine mazhar olacağımız siyasî parti gruplarının ve guruplar dışındaki, partilerin ve diğer üyelerin irşadlarına önem vereceğiz. Ayrıca, Muhalefetin haklı, yapıcı, yol gösterici uyarıları ile de aydınlanacağız. Demokratik rejimlerde iktidar ile muhalefet arasında varlığı çok tabii olan görüş ayrılıklarının, millî, davalarımızda, memleket menfaatine sarf edeceğimiz gayretlerde, muhalefetin desteğini esirgemesine sebep olmayacağını ümit ediyoruz.

Hükümet Programında yer alan hususlar ülkenin tüm meseleleri değildir. Devlette süreklilik asıl olduğuna göre, programda yer almayıp da Devletin klasik görevleri meyanında bulunan hizmetlerin en iyi şekilde yürütüleceğine çalışılacağı tabiidir.

Hükümet programının hedefleri arasında kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli işler vardır.

Bu kısım hedeflere ulaşılırken, bir kısım hedeflere ulaşmanın hazırlıkları yapılacak ve vadesinde gerçekleşme sağlamak için icabına tevessül olunacaktır.

Sayın milletvekilleri, istikrar arayan ülkemizde, 1979 Kasımının siyasî, iktisadi ve sosyal şartlarını, prensip olarak ve açıklıkla ortaya koymak bir zaruret halini almıştır.

Türkiye'nin genel durumunu tasvir eden ve hükümetin üstesinden gelmesi gereken tablo içinde yer alan meselelerin sadece bir kaç tanesi dahi, işin ciddiyetini ifade etmeye kâfidir.

Hemen belirteyim ki, tablo içinde ana hatları ile yer alan veya bunun dışında kalan bütün meselelerin çözümü mümkündür. Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu bir çıkmaz olarak kabullenemeyiz. Meselelere teslim olmak, bıkkınlık, bezginlik ve yılgınlık göstermek yerine, bunlarla mücadele etmek, bunları aşmak, milletimizin her şart altındaki kararıdır. *(A.P sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sıkıntıların ne olduğunda fikir beraberliği, onları aşma konusunda kararlılık ve sebat, çareleri aramakta gerçekçi, akılcı ve azimkâr gayretler, meseleleri çözecek gücün zaruri kaynaklarıdır. Bu, hesap, plan ve program işidir. Bu, inanç ve gönül işidir. Sloganların, doktrinlerin, sihirli reçetelerin milletin refah ve saadetine giden yolu tıkamaktan başka bir işe yaramadığı görülmüştür.

Bu vatanı daha da güzelleştirmek, Türk Devletini daha da güçlendirmek ecdadımıza karşı şeref borcumuzdur. Türkiye bunu gerçekleştirmeye muktedirdir. Türkiye'nin geleceğinden ümit kesmek için hiçbir sebep yoktur.

Kasım 1979'da Türkiye'nin genel durumunu tasvir eden tablonun ana hatları şunlardır.

Vatandaş can derdine düşmüştür.

Can ve mal güvenliğinin, kanun ve nizam hâkimiyetinin, huzur ve sükûnun, vatandaşın korkusuz yaşama hakkının sağlanması, önemli meseleler içinde en başta gelenidir.

Anarşi çok büyük boyutlara ulaşmış, cinayetler, yangınlar, sabotaj ve soygunlar birbirini takip etmiş Cumhuriyet tarihinde görülmemiş olaylar vuku bulmuştur. Toplumun huzuru olağan üstü bir şekilde bozulmuştur. Devletin var oluş sebebi olan can ve mal güvenliğinin, korkusuz yaşamanın sağlanması hususu geniş çapta zedelenmiştir. Pek çok olayın faili meçhul kalmıştır.

10'aya yakın bir zamandan beri 19 ilimizde uygulanan sıkıyönetime rağmen, olaylar durmamış azalmamış, bölücülük, yıkıcılık, anarşi ve terör milleti derin endişelere sevk etmiştir. Vatandaş Devleti arar haldedir.

Militan çetelerin ülkenin çeşitli köşelerinde, büyük şehirler etrafında meydana getirdiği "Kurtarılmış bölgeler" terörün boyutlarını göstermektedir.

Devletten, belediyelerden, kooperatiflerden maaş alan kişilerin arasında anarşi ve şiddet olaylarını sevk ve idare edenler de bulunmaktadır.

Kasım 1979'da Türkiye huzur, güven kanun ve nizam hâkimiyeti arayan bir ülkedir. Memlekette güven duygusu zedelenmiştir. Türkiye'nin istikrar arar halde olması, enflasyonun tahribatına maruz kalması, kanun ve nizam hâkimiyetini tesis edememiş olması dolayısı ile bir güvensizlik ortamına sürüklendiği herkesin malumudur.

Anayasanın Türk vatandaşına verdiği ve demokratik rejimin özünü teşkil eden vazgeçilmez haklara müdahale vaki olması, Devletin vatandaşın ekmeğinde ve helal kazancında gözü bulunması anlamına gelecek hareketler derin tereddütler meydana getirmiştir.

Kasım 1979'da Türk vatandaşının bugün ve geleceğe olan güven duygusu zedelenmiştir.

Memleket geçim derdine düşmüştür. Hayat pahalılığı fakir, fukarayı, dar gelirli vatandaşları ezmiş, 1979'un ilk 9 ayında, yılsonunda %100'ü aşacak bir eğilim içine giren enflasyon, ekonomik hayatı felce uğratmıştır. Her şeyin fiyatı kat kat artarken, gelirler bu artış hızının çok gerisinde kalmıştır.

Köylü, memur, emekli, dul, yetim, emekli içi, esnaf ve küçük sanatkâr, Devletin maaş bağladığı ihtiyar ve gaziler, malüller fevkalade zor duruma düşmüşlerdir.

Vatandaş başta yağ, akaryakıt, kömür, ilaç, ampul, olmak, üzere gümrük ihtiyaç maddelerinin pek çoğunu bulamaz haldedir. Yokluk milleti canından bezdirmiş, kara borsa, dar gelirli, vatandaşları ezmiş. Ülke adeta bir kuyruklar diyarı haline gelmiştir.

Kasım 1979'da Türkiye'de yokluk her şeyi sarmış geçim sıkıntısı hayatı çekilmez hale getirmiş. Türkiye parası sürekli değer kaybına mahkûm edilmiştir.

Memleket gelecek endişesine düşmüştür.

15 yıl arka arkaya ortalama yılda %7 kalkınma hızı gerçekleştiren Türkiye, 1978 ve 1979 yıllarından kalkınma hızını sıfıra düşürmüştür.

Üretim plan ve program hedeflerine göre her alanda düşmüştür.

Yeni fabrikalar yapılması lazımken üretim gücümüze hiçbir ilave olmamıştır. Aksine, bin bir müşkülat ile kurduğumuz fabrikalar, ham maddesizlikten birer birer kapanmaya yüz tutmuştur. Ayakta kalabilenleri ham maddesizlikten çok düşük kapasitede çalışmaya mahkûm edilmiştir.

Ülkenin en önemli meselelerinden biri olan işsizlik, azalacağı yerde artmıştır. İşsizliği en büyük sosyal adaletsizlik saymışızdır. Yüzbinlerce işçi, işi bırakmak mecburiyetinde kalmış ve işsizler ordusu azalacağına çoğalmıştır.

Böylece işsizlik had safhaya ulaşmıştır.

Büyük yatırım hamlesi hemen hemen durmuş, geciken yatırımlar yüzünden ülkenin geleceğinde dar boğazlar ihdas edilmiştir.

Medeni hizmetlerin ve refahın yayılması durmuş ve köye ve kalkınmada geri kalmış bölgelere giden hizmetler anlamını kaybetmiştir.

İktisaden güçsüz zümrelere insanca yaşama şartları hazırlanması yarıda kalmıştır. Fukaralıkla mücadele durmuştur.

Köylünün ve çalışan milyonların el emeği ve alın teri güçleşin hayat şartlarını karşılayacak şekilde değerlendirilmemiştir.

Sağlık hizmetleri Tam Gün Yasası ile hançerlenmiş, zaten ilaçsız olan hastalar bir de hekimsiz kalmıştır. Birçok ilimizde sağlık kurulları teşkil edilemez hale gelmiştir.

Kasası işlerlik kazanmayan Merkez Bankası enflasyonun kaynağı olmuştur. Cumhuriyetin kurulduğu günden 1977 sonuna kadar geçen 54 senede, emisyon hacmi ancak 77 milyar liraya ulaşmışken, geçen 22 ay zarfında 100 milyar lira daha artarak 177 milyar liraya ulaşmıştır.

Merkez Bankası açık finansman için kullanılmıştır. Hazine borç altındadır. 406 milyar liralık 1979 Bütçesi, daha şimdiden 600 milyar liralık ödeme yükünün altındadır.

Yıllık açığı 100 milyar lirayı bulan İktisadi Devlet Teşekkülleri, Devlet Hazinesinin en düşündürücü meselesi olarak ortada durmaktadır.

Büyüyen gelişen, zenginleşen Türkiye'nin yerini, Kasım 1979'da küçülen, daralan, fakirleşen Türkiye almıştır.

Kasım 1979'da Türkiye'de Devlet kapıları vatandaşın yüzüne kapanmış, partizanlık, haksızlık ve adaletsizlik yüzünden pek çok vatandaş gadre uğramış veya ekmeğinden olmuştur.

Kasım 1979'da Türkiye'de eğitim millîlik temelinden kaydırılmış haldedir.

Kasım 1979'da Milli Savunmamızın ihtiyaçları yeter ölçüde karşılanmış olmaktan uzaktır.

Kasım 1979'da Devletin Radyo ve Televizyonu Anayasa ve kanunların emrettiği tarafsızlık çizgisinden uzaklaşmış, rejim ve Devlet aleyhtarlığının, partizanlığın adeta aleti haline getirilmiştir.

Kasım 1979'da, ülkenin dış meselelerinin hemen hemen hepsi askıdadır. Devletin itibarı sarsılmış, milletin hukuku vekar ile korunamamıştır.

Kasım 1979'da yolsuzluklar ayyuka çıkmıştır. Anahatlarıyla çizdiğim bu tabloyu olağan bulmak mümkün değildir. Kasım 1979 envanteri içinde yer alan meseleleri hangi Hükümet gelirse gelsin önünde bulacaktır. Türkiye, bu meseleler hallolmadıkça rahata kavuşmaz.

Bu meselelerin önemli bir kısmı esasen artık, gerek tabiatı, gerekse derinliği bakımından tartışılamaz hale gelmiştir.

Bunlara kimse cevap veremez. Bunlardan kurtulmak milletin tümünün dört gözle beklediği bir hal almıştır. Bu sebeple anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık, enflasyon millî meselelerdir.

Bu meselelerin halinde herkesin Devlete ve Hükümete yardımcı olması lazımdır. Çare arayanların desteklenmesi lazımdır.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimizin ilham kaynağı, aziz milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ilkeler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğidir.

Hükümetimizin temel davası, millî ve manevi değerlerimize bağlılık ve sahiplik şuuru içerisinde, Türk milletini büyük Atatürk'ün işaret ettiği şekilde çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır.

Hükümetimiz demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce, inanç ve ibadet hürriyetine, Anayasanın teminatı altında bulunan bütün temel hak ve hürriyetlere saygılı olacaktır.

Hükümetimiz, Anayasa ve kanun dışı eylemlerle Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü zedeleyen, dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri, Anayasada yer alan Türkiye Cumhuriyetini ortadan kaldırmayı hedef alan faaliyetlerle müessir şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. Tedbir alınırken kanunlarımızın yasakladığı her türlü ideolojinin, her türlü totaliter rejim arzusunun ve özellikle Komünizmin ülkemiz için büyük bir tehlike teşkil ettiğinin hiçbir zaman gözden kaçırılmaması gerektiğine inanıyoruz.

İçinde bulunduğumuz şartların ağırlığını ve bunun gerektirdiği sorumluluğu tamamiyle müdrik bulunan Hükümetimiz ülkenin "Fevkalade Hal" olarak vasıflandırdığı durumu muvacehesinde, en başta gelen meselenin can ve mal güvenliğinin, huzur ve sükunun, kanun ve nizam hakimiyetini mutlaka sağlanması olduğu düşüncesindedir.

Can ve mal güvenliği mutlaka sağlanacaktır. Vatandaşın korkusuz yaşaması mutlaka sağlanacaktır.

Kanun ve nizam hâkimiyeti mutlaka sağlanacak özellikle sokakta, okulda, işyerinde, Devlet dairesinde ve her yerde huzur ve sükûn tesis edilecektir.

Anarşinin, terörün, bölücülüğün ve yıkıcılığın tesirsiz hale getirilmesi için mevcut kanunlar ve imkânlar en müessir şekilde kullanılacak, Devletin, yargı organlarının, idarenin ve güvenlik kuvvetlerinin kanunları tam hâkim kılacak şekilde çalışabilmesi sağlanacaktır.

Devletin İstihbarat Teşkilatı mensuplarının ve polisinin, rejime ve devlete sadakat ile, ahenk içerisinde, kanunları tatbik ettiklerinden ve görevlerini yaptıklarından dolayı hiçbir kuşkuya kapılmaksızın çalışması sağlanacaktır.

Huzur ve sükûn yeniden hissedilir bir şekilde tesis edilinceye kadar sıkıyönetime devam edilecektir. Sıkıyönetim, hiçbir müdahale olmaksızın, Anayasa ve kanunlarla verilen yetkilerin hepsini kullanacaktır.

Adaletin yerine getirilmesi ile suçluların teşhis, takip, tespit ve yakalanmasında görev alanlar ve yakınları görev esnasında ve görevden ayrıldıktan sonra dahi, tehdit ve tecavüzlere karşı korunacaktır.

Taşıdıkları sıfat ve gördükleri görev sebebi ile, adı geçen kişilere karşı suç işleyenlerin fiillerine daha ağır cezalar verecek tedbirler alınacaktır.

Bu görevlerden şehit olanların ailelerine ve çocuklarına Devlet kayd-ü hayat şartı ile bakmayı üstlenecektir. Görev esnasında çalışamaz hale gelenlere de aynı imkân tanınacaktır.

Cumhuriyetin polisinin ideolojik şartlanmalara ve içinde bölünmelere maruz kalması kesinlikle önlenecektir.

Cumhuriyet Polisi her türlü imkânla teçhiz edilecek, eğitim, disiplin ve moral bakımından fevkalade yüksek bir durumda olması sağlanacaktır.

Devletin azimli ve kararlı gayretlerine, basın ve yayın organlarının, Devlet Radyo ve Televizyonunun, kurum ve kuruluşların kanun çerçevesinde yardımcı olmaları gerekecektir.

Anayasamızın tarif ettiği Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayalı, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir. Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

Anayasa hiçbir siyasî partinin ülke bütünlüğünü bozacak faaliyette bulunamayacağını emretmiştir. Siyasi partilere yasaklanmış bulunan faaliyetleri, hiçbir dernek, hiçbir sendika, hiçbir meslek teşekkülü ve her ne nam altında olursa olsun, hiçbir kuruluş yürütemez Anayasanın kapalı olduğu cereyanları gaye alan parti, dernek, sendika, meslek kuruluşu olamaz. *(AP sıralarından alkışlar)*

Memlekette asayiş ve huzuru bozanların, zora ve silaha dayanan eylemlere başvuranların, Anayasa düzeni yerine totaliter bir düzen getirmek isteyenlerin meşru zeminlerde, Devletin meşru gücü ile kanuni yollarla tesirsiz hale getirilmeleri lazımdır.

Devletin içine sızmış bulunan anarşi mihrakları derhal söndürülecek, Devletin kendi düşmanlarını besler halde bulunmasına son verilecektir.

Siyasi destek ve himaye görmediği sürece, anarşinin her ülkede mutlaka yok edileceğine kaniyiz. Hükümetimizin anarşi ve teröre bakışı budur.

Devletin güvenliği mutlaka sağlanacaktır.

Devlete demokratik otorite mutlaka kazandırılacak, yıpranmış veya yıpratılmak istenmiş müesseseler, zinde ve itibarlı hale getirilecektir.

Devletin demokratik otoritesini güçlendirmek bakımından, ihtiyaç duyulduğuna inandığımız yeni kanuni tedbirlerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.

Anayasanın 123'ncü maddesi ile getirilen olağanüstü haller ile ilgili tedbirlere ek olarak, bir "Fevkalade Haller Kanunu" çıkarılacaktır.

Bu kanun kamu düzenini ciddi bir şekilde tahribe yönelecek, can ve mal güvenliğini telafisi imkânsız zararlara uğratacak tehlikeler karşısında, idareye fevkalade tedbirler alma imkânını sağlayacaktır.

Anayasanın 136'ncı maddesi ile kurulması emrolunan Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu çıkarılacaktır.

Ceza ve usul kanunları, özellikle toplu suç ve mesuliyet fikrini de öngörecek, günün ihtiyaç ve şartlarına uyacak, adaletin süratle tecelli etmesini sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Sendika ve Dernekler kanunlarında değişiklikler yapılacaktır.

Bu ve benzeri kuruluşların, Anayasanın 29'ncu maddesinde ifadesini bulduğu şekilde "Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü, millî güvenliğin, kamu düzeninin ve genel ahlakın" tahribine yol açan faaliyetlerde bulunulmasına müsaade olunamaz.

Kanunlarda bu tür suçları gizlemeye, maddi ve manevi destek sağlamaya müsait eksiklikler giderilecektir.

İl idaresi Kanunu günün şartlarına göre değiştirilecek, valilerin yetkilerine açıklık getirilecektir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri Kanunu yeniden düzenlenecek, toplantı ve gösteri hakkının kamu düzenini ihlal etmesi veya günlük hayatı felce uğratması önlenecektir.

Emniyet Teşkilatı Kanununda polisin eğitim, disiplin ve moral yönden güçlendirilmesini sağlayacak değişiklikler yapılacaktır.

Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, teşkilatlı ve silahlı saldırılar açısından günün ihtiyaç ve şartlarına uyacak şekilde değiştirilecektir.

Yukarıda bazılarını zikrettiğim kanuni tedbirlerin yanında;

İdari yargı yetkisi ile kanunların icraya verdiği, yetkilerin kullanılmasını, mutlaka Anayasanın 114'ncü maddesinde yer alan esaslara uygun olarak işlemesinin sağlanması,

Askeri haber alma üniteleri de dahil olmak üzere, haber alma kuruluşlarının en modern ve en seri imkânlar ile teçhiz edilmesi ve aralarında daha sıkı ve kolay irtibat sağlanması.

Silah ve mermi kaçakçılığının kesinlikle önlenmesi için personel, teçhizat, yeniden düzenlenme ve işbirliği meselelerinin hızla halledilmesi, gibi bazı tedbirleri de Devletin işlerliğini sağlamak bakımından zaruri görüyoruz.

Hükümetimiz hak ve hürriyetlere saygılı olduğu ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacak, kanunların suç saydığı fiillere hiçbir şekilde müsamaha göstermeyecek, kanun dışı eylemlere girişenlere kanunların tam olarak uygulanmasını sağlayacaktır.

Hükümetimiz her şeyden önce can ve mal güvenliği ile var olan Devletin gücünü ve caydırıcılık vasfını vatandaşa hissettirmeye kararlıdır.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, memlekette bir süredir zedelenmiş bulunan güven duygusunu yeniden tesis etmeye kararlıdır.

Demokratik rejimimizin özünü teşkil eden ve Anayasanın Türk vatandaşına tanıdığı vazgeçilmez haklara vaki müdahalelere son verilecektir.

Hürriyetçi demokratik rejimin ekonomik düzeninin rahatça işlemesi sağlanacaktır. Üretim ve yatırımın aradığı güven ortamı yeniden meydana getirilecek, Türk vatandaşının istediği işi tutması, istediği teşebbüste bulunması, helal kazancına istediği şekilde tasarruf etmesine titizlikle riayet olunacaktır.

Vatandaşın teşebbüs hakkına son veren ve çalışma alanını daraltan işlerden Devlet çekilecektir.

İşyeri huzurunu ülkemizin ekonomik hayatı bakımından çok önemli ve zaruri görüyoruz. Teşebbüsün, sermayenin ve el emeğinin ekonomik hayatın bir birini tamamlayan, vazgeçilmez unsurları olduğuna inanıyoruz.

Emeğin sermaye, sermayenin emeğe tahakkümü yerine, hakkaniyet ölçüleri içerisinde uzlaşması sağlanacaktır.

Çalışanların el emeğinin ve alın terinin korunması Devletin teminatı altındadır. Demokratik düzenimiz herkesin menfaatini, bir büyük uzlaşma içerisinde, haklı ve adil biçimde korumaktadır. Bu maksada hizmet edecek bütün müesseseler mevcuttur ve bütün yollar açıktır.

Tahrikler karşısında işyeri huzurunun teminatını kanunlarda, Türk işçisinin vatanperverliğinde, Türk teşebbüs erbabının hakşinas oluşunda buluruz. Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin önünde duran en önemli meselelerden biri enflasyondur. Enflasyon kontrol altına alınmadıkça, ekonomik ve sosyal hayatı tanzim etmek imkânsızdır.

Hükümetimiz, fakir fukarayı ezen, ekonomik hayatı ve Devlet hayatını felce uğratan enflasyonla netice alıcı, amansız bir mücadeleye girişmeye kararlıdır.

Hükümetimiz, ekonomik hayatı felce uğratmayacak, büyümeyi durdurmayacak, Devletin bütçesini ve diğer giderlerini sağlam kaynaklardan finanse edecek, doğru iktisadi ve mali politikaları da içine alan bir istikrar programını ciddiyet ve samimiyetle uygulayacaktır.

Ekonomimizin içinde bulunduğu durum bütçe uygulamasının itina ile ele alınmasını gerektirmektedir. Hazırlanmakta olan 1980 bütçesi, enflasyonla ve işsizlikle mücadele eden bir bütçe olacaktır.

Bu bütçe ile bir yandan yatırımlara işlerlik ve hız kazandırılırken, diğer yandan da hayat pahalılığında ki, artışların kamu personeli üzerindeki ağır tahribatını imkânlar ölçüsünde giderecek tedbirler alınacaktır. Bütçe kaynaklarının müessir, tutumlu ve verimli bir şekilde kullandırılması titizlikle izlenecektir.

Enflasyonla mücadelede özellikle arz-talep dengesinin bozulması önlenecek, fiyat artışlarını durdurucu, yokluk ve kuyruklara son verici, üretimi artırıcı tedbirler alınacak, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerinin artırılmasına çalışılacaktır.

Ülke herhangi bir malın yokluğu ile karşılaşmayacak, başta yağ, mazot, gübre, tıbbi ve zirai ilaçlar, ampul olmak üzere günlük ihtiyaç maddelerinin temininindeki zorluklar ortadan kaldırılacaktır.

Vatandaşlarımızın beslenme ve tüketim ihtiyacı ileri görüşlü ve cesur bir plana uygun olarak ele alınacak ve bu konuda istikrarın sağlanmasına çalışılacaktır.

Ham maddesizlik yüzünden, çok düşük kapasitede çalışan veya hiç çalışmayan fabrika kalmayacaktır.

İstifçilik ve karaborsacılık ile akılcı bir mücadele yürütülecektir. Bazı malların dağıtımındaki tahsisçiliğe son verilecektir.

Halkımızın zaruri ihtiyaç maddeleri dışında, fiyat mekanizmasının arz ve talep arasında denge sağlayıcı rolüne ve etkinliğine yaygın bir işlerlik kazandırılacaktır. Böylelikle, aynı zamanda, vergi dışı kalmış kazançların meydana gelmesi de önlenmiş olacaktır.

Tıbbi afetlere maruz kalan yurt köşelerine ve zarar gören vatandaşlarımıza Devlet bütün imkânları ile yardımcı olacaktır.

Çevre kirlenmesini önlenmek için çevre kirlenmesi ve tabiatın korunması ile ilgili çalışmalar, ciddiyetle sürdürülecektir.

Yoklukla mücadele, kuyruğu ve karaborsayı kaldırma konusunda, kâfi derecede üretim, kâfi derecede ithalat ve ticari usullere riayet eden, stokçuluğu teşvik etmeyen, kayırmaya itibar göstermeyen dağıtım mekanizması, Hükümetimizin üzerinde itina ile duracağı meseleler olacaktır.

Sayın milletvekilleri,

Hükümetimizi bekleyen en önemli görevlerin başında, kalkınma hamlesine yeniden hareket verilmesi gelmektedir. Milletimizin büyük kalkınma gücünü, ülkenin hala el değmemiş kaynaklarını da harekete geçirerek geliştirmek kararındayız.

Sanayi, tarım, enerji, altyapı, ucuz ve sağlıklı konut ile ilgili pek çok proje teker teker ele alınacak, durmuş bulunan yatırımlar hareketlendirilecek, yarım kalmış yatırımlar bir an önce tamamlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu da başlattığımız ve fakat bıraktığımız yerde kalan çimento, şeker, gübre fabrikaları, endüstri tesisleri ile Güneydoğu Anadolu Büyük projesi yeniden hareketlendirilecektir.

Üretim ve yatırım geniş çapta teşvik edilecektir. Üretim ve yatırımın aradığı güven ortamını yeniden meydana getirmeye kararlıyız.

Halkımızın ve yurt dışarıda çalışan vatandaşlarınızın yaygın bir şekilde yatırımlara katılmasını ve mahalli teşebbüsün güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuş bulunan Devlet sanayi ve işçi Yatırım Bankasının çalışmaları da müessir hale getirilecektir.

Ülkenin kalkınması için yabancı sermayeden faydalanmayı zaruri görüyoruz. Yabancı sermaye akışını yavaşlatan veya durduran bürokratik engelleri kaldırmak kararındayız.

Devlet ve kalkınma münasebetleri yeniden gözden geçirilecek, modern Devletin görevleri açıklığa kavuşturulacaktır.

Dördüncü Beş yıllık Kalkınma Planı değiştirilerek, ülkenin ihtiyaçlarına uygun yeni bir plan yapılacaktır. Bilimsel ve teknik araştırmaların ülke kalkınmasına ve sanayileşmeye katkısını arttırmak üzere, bu alanlardaki çalışmaların Devletçe teşvik edilerek desteklenmesi sağlanacaktır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için, Devlet ve özel teşebbüs kuruluşlarıyla her türlü bilimsel ve teknik kurumlar arasında uygulamaya yönelik sıkı bir işbirliğinin geliştirilmesi yolunda tedbirler alınacaktır.

Enerji yatırımlarının tamamlanmasına ve yeni enerji kaynaklarının araştırılmasına özel bir önem atfedilerek, enerji açığının kapatılması konusunda, hızla netice verici tedbirlerin öncelikle ele alınmasına gayret sarf edilecektir.

Kışı şiddetli olan Doğu Anadolu illerimiz başta olmak üzere bütün yurtta yakacak ihtiyacının halli için gerekli acil tedbirlere başvurulacaktır.

Ülkenin bugün karşılaştığı ve ödemeler dengesini sarsan petrol meselesi, önümüzdeki yıllarda daha büyük boyutlara ulaşacaktır.

Türkiye her çareye başvurarak denizde, karada petrol aramaya koyulmak, her kaynaktan faydalanmak ve mutlaka petrol bulmak mecburiyetindedir.

Bu hedefe ulaşmak için cari mevzuatın ve uygulamanın cesaretle değiştirilmesi cihetine gidilecektir. Bütün rafineriler tam kapasite ile çalıştırılacaktır. İşlenmiş mamul almak yerine, ham petrol alıp, kendi rafinerilerimizde işleme yolu mutlaka tercih olunacaktır.

Rafinerilerimizin tevsii tamamlanacaktır. İnşa edilmekte bulunan Orta Anadolu Rafinerisi bir an önce ikmal edilecektir.

Vakit kaybedilmeden Karadeniz Rafinerisinin tesisine geçilecektir.

Sanayileşmiş Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu altyapı kurulacak ileride darboğazlar meydana gelmesi önlenecek ve sanayileşmede yeniden önemli bir yeri olan organize sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir.

Demiryolu şebekemiz ıslah edilecektir.

Ankara-İstanbul sürat demiryolu bir ana evvel tamamlanacaktır.

Yeşilköy, Kars, Dalaman ve İzmir Kaklıç hava meydanları bir an evvel tamamlanacaktır. Yurdun her köşesine hava ulaşımı sağlayacak şekilde yeni meydanlar yapılacaktır. Bu arada Ağrı, Çanakkale ve Edirne'de hava meydanı yapılacaktır.

Limanlarımızın kapasiteleri artırılacak ve yeni limanlar, balıkçı barınakları inşa edilecektir.

Türkiye'de gemi endüstrisi yeniden geniş çapta teşvik edilecektir.

Avrupa-Asya arasındaki hareketin engeli olmamak için ve bu hareketten geniş çapta faydalanmak için sürat yoları projesinin uygulanmasına özel itina gösterilecektir.

Haberleşme sistemimiz ıslah olunacak ve geliştirilecektir. Ülkenin yerleşme merkezinin tümü şehir içi ve şehirlerarası otomatik telefona kavuşacak, dış ülkelerle bağlantı sağlanacaktır.

Köylerin telefona kavuşturulmasına devam olunacaktır.

Denizde seyrüsefer emniyeti, mal ve can güvenliği yeterli seviyeye çıkartılacak, bu konuda gerekli düzenleme ve cihazlama işleri sonuçlandırılacaktır. Büyük şehirlerimizde yoğunlaşan trafik sorunları ile şehirlerarası kara trafiğinde meydana gelen büyük can ve mal kayıplarını önleyici her türlü tedbir süratle alınacaktır.

Mahalli saat farkı sebebi ile bölge radyo ve televizyon yayınları tanzim edilecek, her yerde en az iki radyo istasyonunun net olarak dinlenmesi sağlanacaktır. Renkli televizyona ve 2'nci televizyon kanalına geçiş çalışmalarına başlanacaktır.

Madenlerin en ileri ölçüde işletilmesi sağlanacaktır.

Motordan elektronik cihazlara kadar uzanan yelpaze içerisinde makine endüstrisi kurulacaktır.

Bu meyanda, ağır ve büyük sanayi, ara malları ve yatırım malları sanayiinin gelişmesine Hükümetimizce büyük önem verilecektir. Özellikle başlamış bulunan ağır sanayiin ve bu meyanda millî harp sanayiinin gerçekleştirilmesi çalışmalarına hızla devam olunacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikasıyla ahenkli hale getirilmesine özen ve dikkat gösterilecektir. Hedefimiz Türkiye'yi makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haleni getirmektir.

Tarım ıslah edilecektir. Bir "Milli Tarım Planı", başka bir deyimle "Yeşil Plan" çerçevesi içerisinde, 100 milyon dönümlük arazinin sulamasını hedef alan büyük sulama projelerinin hızla devreye sokulması sağlanacak, gübre, traktör, ilaç gibi tarım girdilerinin zamanında tedarikinde istikrar ve güven sağlanarak, ithalatı azaltıcı tedbirler alınacaktır.

Tarım ürünlerinin desteklenmesinde kullanılan kredilerin ekonomimizin gerçek ihtiyaçlarına uyumlu bir şekilde olması sağlanacak, bu ürünlerin destekleme fiyatlarının uluslararası fiyatlarla dengeli bir şekilde oluşmasına özen gösterilecektir.

Ayrıca, tohumluk ve damızlık teminine önem verilecek, nakliye, depolama, pazarlama hizmetlerinde karşılaşılan darboğazlar giderilecektir.

Bir taraftan hızlı kalkınmanın ortamı ve imkânları hazırlanırken, diğer taraftan kalkınmanın nimetleri adil ve dengeli bir şekilde yurt sathına ve toplumun bütün kesimlerine yayılacaktır.

Hükümetimiz geniş çapta sekteye uğrayan fukaralık, işsizlik, cehalet ve çaresizlik mücadelesine yeni bir ruh ve azimle girişecektir.

Hükümetimiz ülkede had safhada bulunan mevcut işsizliği ve müstakbel iş ihtiyacına ciddiyetle eğilerek, özel tedbirlerle süratle çözümler getirmeye gayret sarf edecektir.

Durdurulmuş olan köy hizmetlerine yeniden başlanacak, geciken hizmetlerin telafisi için hızlandırılmış programlar uygulanacaktır. Köy kadastro ve tapulama çalışmalarına hız verilecektir.

Ulaşılmayan köy kalmayacaktır. Her köye elektrik gidecektir. Her karış toprak sulanacaktır. Köye sanayi tesisleri götürülecektir.

Köy idaresini yeniden tanzim edecek ve günün şartlarına uygun bir Köy Kanunu çıkarılacaktır.

Çiftçi mallarının korunması mevzuatı yeniden düzenlenecektir. Köylünün ürününe değer pahası verilecek, el emeği ve alınteri, hakkını alacaktır.

Köy kalkınmasında millî, hür ve demokratik kooperatifçiliği güçlü bir vasıta olarak görüyoruz. Köy kalkınma kooperatifleri teşvik ve takviye edilecektir.

Tabii kaynaklarınızın başında gelen orman varlığımızın korunması ve üretimin yanında hızlı ağaçlandırma seferberliği ile orman köylülerine yeni iş sahaları sağlanacaktır.

Orman içi ve kenarında yaşayan köylülerimizin gelirleri günün şartlarına uygun seviyeye getirilecek, orman köylülerinin kalkındırılması için özel projeler hazırlanacak, kredi imkânları artırılarak, yoğunlaştırılacaktır.

Köylü ile orman idaresi arasındaki ihtilafları çözmek için her türlü tedbir alınacak, kadastro çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ormanlarımıza büyük zarar veren orman yangınları ile mücadele daha müessir bir şekilde yürütülecektir.

Köylüye daha çok kredi sağlanacaktır.

Kalkınmada ve medeni hizmetlere kavuşturulmada gecikmiş bölgelerin, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun durdurulmuş kalkınma faaliyetlerinin yeniden hareketlendirilmesi için özel programlar tatbikatına girişilecektir.

20 milyon dönüm arazinin sulanması, 30 milyar kw/saat elektrik enerjisi üretilmesini hedef alan Urfa, Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Muş, Bitlis ve Hakkâri illerimizi içine alan Güneydoğu Büyük Projesinin yeni ünitelerinin inşaasına girişilecektir.

Yeni bir "Pilot İl Kalkınma Planı" tatbik edilecek özellikle kalkınmamış illerimiz bu plan içinde süratle kalkındırılacaktır. Yurdun bir köşesinde ne varsa her Köşesinde de olacaktır.

Hükümetimiz gelir dağılımını düzenleyici yeni tedbirleri almaya kararlıdır. Özellikle dar ve sabit gelirlilerin geçim şartları düzeltilecektir. Bugüne kadar her türlü sosyal güvenlikten mahrum bulunan, tarımda kendi adına ve hesabına çalışan çiftçiler, en kısa zamanda sosyal güvenlik hakkına kavuşturulacaktır.

Çiftçilerin ve balıkçıların götürü usulde vergilendirilmesindeki limit yükseltilecektir.

Esnaf ve sanatkârlara önemli kolaylıklar getirilecek, esnaf muafiyet hükümleri yeniden düzenlenecek ve götürü vergi usulü gerçekleştirilecektir. Esnafa ve sanatkârların mesleki faaliyeti için zaruri ihtiyaçlarının karşılanmasındaki müşkülleri halledilecektir.

Esnaf ve sanatkârlarla diğer bağımsız çalışanların sosyal güvenliğini düzenleyen Bağ-Kur Kanunundaki aksaklıklar ve noksanlıklar giderilecektir.

Esnaf ve sanatkârlara daha fazla konut, işyeri ve tesis, işletme kredisi verilecektir. Mesken kredisi limitleri günün şartlarına göre yükseltilecektir.

İşçi ve memur emeklileri ile dul ve yetimlerin maruz kaldıkları haksızlıklar giderilecek, geçim şartları düzenlenecektir. 65 yaşını dolduran ve Devletten yardım talep eden bütün yaşlılara ve çalışamayacak halde bulunan vatandaşlarımıza maaş bağlanacaktır. Devletin imkânları elverdiği nisbette, hiç bir geliri olmayan dul ve çocuklu kadınlara maaş bağlanacaktır.

Dünyada çocuk ölümlerinin en fazla olduğu ülkeler arasında bulunan memleketimizde millî geleceğimizin temeli ve en güçlü teminatı olan çocuklarımızın sağlığı, maddi ve manevi bakımlardan korunması ve geliştirilmesi için, Anayasamızın 35'inci maddesine uygun olarak ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisinin ışığı altında gerekli tedbirler, Örgütlenmeler ve düzenlemeler gerçekleştirilecek ve korunmaya muhtaç çocuklarla yaşlı ve sakat vatandaşların Devletçe korunmasını sağlayacak olan Sosyal Hizmetler Kanununun bir an önce çıkarılmasına çalışılacaktır.

Vergi adaleti sağlanacaktır. Asgari ücret vergiden muaf tutulacak, Gelir Vergisi asgari ücret sınırından başlayacaktır.

Servet beyannameleri iade edilecek ve mükelleften yeniden servet beyannamesi alınacaktır.

Veraset ve intikal Vergisi Kanununun muhtaç mirasçıları çok güç durumda bırakan belli hükümlerindeki aksaklıklar giderilecektir.

İstisna ve muafiyetlerden özellikle sosyal amaçlı olanlar, günün gerektirdiği şartlara uygun hale getirilecektir.

Katma Değer Vergisine geçiş çalışmaları hızlandırılacaktır.

İdari tedbir ve kararlarla vergi idaresinin çalışma şartları iyileştirilecek, vergi anlaşmazlıklarının hızla çözümlenmesi çareleri araştırılacaktır.

Vergi Daireleri vatandaşın güler yüzle karşılanacağı, işlerin hızla sonuçlandırılacağı, devlet haline getirilecektir.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin bütün meseleleri ile meşgul olunacaktır. Yurt dışardaki işçilerimizin alın teri ile kazandıkları döviz gelirlerinin yurda düzenli bir şekilde akmasını ve karşılaştığımız çetin sorunların çözülmesinde en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacak ve bu tedbirlerin zaman içinde etkilerinin yitirilmemesi titizlikle izlenecektir.

Yurda giriş ve çıkışlarında gerekli kolaylıklar sağlanacaktır.

Fikir ve sanat hayatımız teşvik edilecek, telif haklarında vergi muafiyetinin sınırı makul bir seviyeye çıkarılacaktır. Türk basınının kâğıt, malzeme ve dağıtım zorluklarına çare aranacak, sanatkarların emekliliği müesseseleştirilecektir.

Hızlı şehirleşme de göz önünde tutularak, şehirlerimizin, kasabalarımızın ve özellikle yeni teşekkül eden kasabalarımızın planlama çalışmalarına, kaynak israfını önleyecek, ve ihtiyaçlarını kısa sürede karşılayacak tedbir ve düzenlemeler getirilecektir.

Şehir ve kasabalarımızda alt yapı hizmet çalışmaları hızlandırılacaktır, Ülke çapında millî bir konut politikası uygulanacaktır. Hükümetimiz herkesin başını sokacağı kendi malı bir yuvası olmasını hedef alan bir plan uygulayacaktır. Özel sektör toplu konut yapımına yönlendirilecek ve bu tip kuruluşlar çeşitli tedbirlerle teşvik edilecektir. Kamuya ait arsalarda inşa edilmiş gecekonduların, mevcut yasalar içinde hukukileştirilmesi sağlanacaktır.

Mahrumiyet bölgelerindeki kamu görevlilerinin mesken ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak siteler kurulacaktır.

Mesken kiralarının vatandaşların hayat seviyelerini sarsmasını önleyecek, gayrimenkul sahipleri ile kiracıların meşru hak ve menfaatlerini ahenkli bir dengeye bağlayacak, millî tasarrufların sanayi yatırımları aleyhine gereksiz olarak gayrimenkul spekülasyonlarına kaymasına meydan bırakmayacak şekilde kanunla düzenlenmesi sağlanacaktır.

Büyük şehirlerimizin asayiş, pahalılık ve yakıt konusundaki şikâyetleri giderilecektir. Muhtarların vatandaşlarımıza daha hızlı ve verimli hizmet götürmesi sağlanacaktır.

Tam Gün Kanunu ile hançerlenen sağlık hizmetleri, her yerde, herkese şifa sağlanmasını gerçekleştirecek şekilde ıslah edilecek, vatandaşı ücretsiz doktora, ebeye, ameliyata, ilaca ve hastaneye kavuşturacak tedbirler alınacaktır. Hükümetimiz, ülkede fukaralığın, işsizliğin, cehaletin, çaresizliğin ortadan kaldırılması, yurdun her köşesine ve özellikle kalkınmada gecikmiş bölgelerimize medeniyetin bütün nimetlerinin götürülmesi kararındadır.

Hükümetimiz, iktisaden güçsüz zümrelere insanca yaşamanın gerektirdiği şartları hazırlamaya devam edecek, fakiri ihtiyarı, kimsesizi ve sakatı mutlaka koruyacaktır. Bu hedeflere ulaşabilmenin tek yolu ekonomiyi büyütmek, üretimi ve hizmetleri arttırmaktır. Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyeti Devletine "Sosyal Devlet" niteliği kazandırmanın gerçekçi yolunun bu olduğuna inanmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Hükümetimiz, içinde bulunduğumuz dış ödeme darboğazından bir an evvel çıkabilmemiz için her çareye başvuracaktır.

İhracatımızı ve diğer döviz gelirlerimizi arttırmak için gerçekçi tedbirler alınacaktır.

Enflasyonla mücadeleyi Hükümetimizin en önemli görevlerinden biri sayıyoruz.

Uluslararası ekonomik kuruluşlar ve Ortak Pazar ile münasebetlerimizi Türkiye'nin menfaatlerine en uygun şekilde sürdürmeye ve geliştirmeye kararlıyız. Petrol ihraç eden ülkelerde ve uluslararası bankalarda meydana gelen büyük mali

imkânların düzenli bir şekilde Türkiye'ye aktarılması suretiyle kalkınmamızın emrinde kullanılabileceğine inanıyoruz.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin millî tasarrufları tüketici halden çıkartılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Görev zararları politikası, istikrar tedbirleri ile ahenkli olarak gerçekçi bir şekilde uygulanacaktır. İçinde yaşadığımız enflasyon, fiyat ve maliyet yapıları arasında meydana getirdiği dengesizlik yönünden, uzun süre devamına imkân verilmeyecek boyutlara ulaşmıştır. İktisadi Devlet Teşekkülleri ürünlerinin fiyatları ile maliyetleri arasında, enflasyonu körükleyecek dengesizliklerin meydana gelmesi önlenecektir.

Sigara kaçakçılığının ve döviz kaybının önlenmesi, memleket içi ihtiyacın karşılanması ile birlikte ihracata dönük bandrol sigara imalatı için yerli ve yabancı özel teşebbüse imkân tanınması konusu üzerinde önemle durulacaktır.

Tekel maddelerinin kalitesinin düzeltilmesine ve dağıtımındaki aksaklıkların giderilmesine çalışılacaktır. Geniş turizm kaynaklarına sahip bulunan ülkemizde, turizm hizmetlerinin daha verimli ve müessir bir biçimde yürütülmesi, dış turizm gelirlerimizin artırılması için her türlü tedbir alınacaktır.

Sayın milletvekilleri, Devlet kapıları hak, hacet ve hizmet kapısı haline getirilecektir.

Bütün Milletin hizmeti olacağız.

Devlet işleyen ve vatandaşı koruyan bir Devlet haline getirilecek, her türlü rüşvet, kayırma ve yolsuzlukla amansız bir şekilde mücadele edilecektir.

Vatandaşlara haksızlık, zulüm ve adaletsizlikle muamele edenlerden hesap sorulacak, gadre uğrayanların zayi olmuş hakları iade edilecektir.

Hükümetimiz Devlete sadakat ile hizmet etmiş memurların teminatıdır.

Devlet idaresi parti komiserlerinden, partizanlığı zulüm haline getirenlerden süratle ve kesinlikle ayıklanacaktır.

Kamulaştırmalardan mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Vakıfların gayeleri istikametinde daha verimli çalışması sağlanacaktır.

Tevzi edilmeyen adaletin en büyük adaletsizlik olduğuna inanıyoruz. Bu sebeple, adalet tevzii hızlandırılacaktır. Bu maksatla yargı organlarımızın bütün eksiklikleri giderilecektir.

Sayın milletvekilleri, Devletimizin tüm unsurlarının başında gelen eğitimin yeniden millîlik vasfına kavuşturulması zaruretine inanıyoruz.

Okullarımız mutlaka ilim ve irfan yuvaları haline getirilecek, huzursuzluk, mihraklarının faaliyetlerine son verilecektir. Eğitimimiz, beynelmilelci ve Marksist tesirlerden kurtarılacak, idarede, mevzuatta, ders programları ve kitaplarında, kültürel faaliyet ve neşriyatta, eğitimin millîliği temel ilke olarak korunacak ve itibar görecektir.

Öğretmenlerimiz, Cumhuriyet okullarında, Türk çocuklarını milliyetçi bir ruh ve düşünce ile yetiştirecekler, onların gönüllerine ve zihinlerine, Devlete, millete, aileye, millî ve manevi değerlerimize, milletimizin geleceğine sadakat ve sahiplik şuurunu yerleştireceklerdir.

Özerk yükseköğretim kurumu ve kuruluşları, öğrencilerini Devletimize, insan haklarına dayalı demokratik rejime, mili hayat felsefemize sadık bir şekilde yetiştirmekle mükellef olacaklar bunun için bütün tedbirleri alacaklardır.

Türk Öğretmeninin başta mesken olmak üzere, sosyal ihtiyaçları karşılanacak, çocuklarına eğitim ve görgülerini artırıcı imkânlar sağlanacaktır.

Başladığımız üniversite ve akademiler süratle tamamlanacak, daha çok gencimizin yükseköğrenim imkânına kavuşması sağlanacaktır.

Çocuklarımızı ve gençlerimizi ülkemizin geleceğinin teminatı, en büyük ve en değerli varlığı sayıyoruz. Milli ve manevi değerlerimize gönülden bağlı Türk gençlerinin, Devletimize ve onun bütünlüğüne, milletimize, onun birlik ve beraberliğine sahiplik şuuru şüphe götürmez.

Gençlerimizin meselelerine titizlikle eğileceğiz. Onlara mesut yarınlar hazırlamak en büyük arzumuzdur.

Üniversite kapılarında bekleşen gençlerimizin yükseköğretim meselesi, bütün imkânlar kullanılarak yeni bir çözüme kavuşturulacak, burs ve yurt konusunda ihtiyacın karşılanmasına gayret sarf edilecektir.

Spor, sosyal bir ihtiyaç olarak yeni bir görüşte ele alınacak, her yıl yeni spor tesislerinin yapılması sağlanacak, spor eğitimi ders olarak ilkokul, ortaokul ve liselerde yer alacaktır.

Yabancı medeniyetlerin hasreti içinde olmayan Türk milleti kendi tarihine, medeniyetine, kültürüne, kendi adet ve geleneklerine sahiptir. Hükümetimiz, asırlar boyu Türk milletini ayakta tutan Türk-İslam medeniyet mücadelesindeki şuuru ve azmi olduğu kadar, yurt içindeki ve yurt dışarıdaki Türk varlığının meselelerine olan ilgiyi canlı tutmaya kararlıdır.

Anayasanın 154'üncü maddesi ile Genel İdare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, görevini ülkemizin karşı karşıya bulunduğu sosyal bunalımlar ve anarşik ortam içerisinde, geçmişten daha hızlı ve müessir bir tarzda yürütecektir.

Değer Hükümlerimizin sarsıldığı bir ortamda insanımızın ve toplumumuzun yeniden derlenip toplanması, bütün güçlükleri yenerek bir moral güce kavuşturulmasında din görevlileri önemli hizmetler ifa edeceklerdir.

Bunun için, radyo ve televizyonun yayın gücünden daha fazla yararlanılacak, her iki müessese arasında sürekli bir işbirliği kurulacaktır.

Din öğretiminin kaynağını teşkil eden Kur'an-ı Kerim öğrenimi üzerinde titizlikle durulacak, Kur'an kurslarının bina, araç, gereç ve kadro yönünden noksanlıkları giderilecektir.

Din görevlilerinin kadro tıkanıklıkları öncelikle giderilecek, kadrosuz camiler bir an önce kadroya kavuşturulacaktır.

Cami bulunmayan köylere cami yapımı Vakıflar Genel Müdürlüğü imkânlarından faydalanılarak hızlandırılacaktır.

Din ve ahlak dersleri müfredatı yeniden düzenlenecektir. Yurt dışındaki çocuklarımızın din ve ahlak dersleri görmesi sağlanacaktır.

Sayın milletvekilleri,

İç ve dış tehlikelere karşı milletimizin en güvenilir kaynağı kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin gücünü, bütün imkânları kullanarak en üstün seviyede tutmak vazgeçilmez hedefimizdir.

Savunmamızın ihtiyaçları öncelikle karşılanacaktır.

Başlattığımız harp sanayii tesisleri ikmal edilerek, ülkemizin savunması için ilk planda zaruri ihtiyaçlarını kendi karşılar hale getirilecektir.

RE-MO planının işletilmesi sağlanacak, tespit edilen hedefler için tedbirlerin alınmasındaki gecikmeler telafi edilecektir.

Askerlik süreleri ve mükellefiyetleri, artan nüfus dikkate alınarak, millî ihtiyaca göre yeniden düzenlenecektir.

Silahlı kuvvetlerimizin fedakâr mensuplarına ifa ettikleri şerefli görevin gerektirdiği hayat seviyesini sağlamak, öncelik vereceğimiz tedbirler arasındadır.

Subay ve astsubaylarımızın mesken ihtiyacını karşılamak üzere netice alıcı, acil tedbirler alınacaktır.

Tamgün uygulanmasının Silahlı Kuvvetlerimiz içinde yarattığı olumsuz etkiler izale edilecektir.

Devletin Radyo ve Televizyonundaki yayınların "tarafsızlık esasına göre yapılması" "haberlerde doğruluğun sağlanması" "Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün, millî güvenliğin, kamu düzenini ve genel ahlakın gereklerine uyulması" Anayasa şartı olarak konmuştur.

Uymak mecburiyetinde olduğu Anayasa şartlarını ve yayın ilkelerini devamlı surette ihlal eden TRT'nin yeniden millî ve tarafsız hale getirilmesi, partizanlık, tarafgirlik ve inkârcılık yolu ile Devleti kötüleyen, milletimizin millî ve mukaddes hislerini alaya alan, tek, yönlü şartlandırmalara, ideolojik propagandalara itibar eden, anarşiyi metheden, dilimizi bozan, yalan ve yanlışlıklarla, dolu programlar yayınlanmasının önlenmesi milletimizin arzusudur.

Hükümetimizin bu istek paralelinde tedbir alacak, Devletin radyo ve televizyonunun partizanlığı, rejim ve Devlet aleyhtarlığına alet edilmesine son verecektir.

Sayın milletvekilleri, hükümetimiz Türk dış politikasının istikametleri konusunda hiçbir şüpheye mahal bırakmayacaktır.

Türkiye, dış politikasını coğrafi mevkiimizin ve tarihimizin gerçeklerine uyan, savunmamızla ekonomimizin icaplarını koruyan bir biçimde yürütecektir.

Türkiye taahhütlerine sadık kalacaktır. Maceracı politikalara iltifat etmeyecek, aklın gereğini yapacaktır.

Türkiye, büyük devletlerin ülkemiz etrafında veya ülkemizle ilgili olarak çatışır hale gelmemelerine azami dikkat ve itina sarf etmeye devam edecektir.

Türkiye, Kıbrıs meselesinin müzakere yolu ile yegâne adil çözüm yolu olan iki bölgeli, iki toplumlu federasyon çözümüne varabilmesi için iyi niyetli anlayışlı her türlü gayreti sarf edecektir.

Yunanistan ile aramızda çözüm bekleyen ve hiçbirinin çıkarılmasından Türkiye'nin sorumlu olmadığı meselelerin, iyi niyetli, barışçı müzakerelerle, her iki ülkenin menfaatine uygun olarak bir an önce halini arzu etmekteyiz.

Ege kıta sahanlığı üzerindeki haklarımızdan vazgeçemeyiz. Ege adalarının milletlerarası anlaşmalara aykırı olarak silahlandırılmasına ve tahkimine bigâne kalamayız. Batı Trakya Türklerine karşı girişilen baskı hareketlerine hassasiyet ve tepki duymaktayız.

Yunanistan'ın karasuları ile ilgili olarak bir emrivakiye kalkışmasının fevkalade ciddi sonuçları olacağını bilmemek mümkün değildir.

Türkiye'nin komşuları ile iyi geçinmekte menfaatleri vardır.

Müslüman ülkelerle başlattığımız münasebetleri karşılıklı menfaatlere uygun olarak yürütmeyi ve daha ileri seviyeye ulaştırmaya kararlıyız.

Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri münasebetlerini karşılıklı menfaatlere, karşılıklı saygıya ve karşılıklı taahhütlere sadık kalarak geliştirmeye devam edecektir.

Uluslararası ekonomik münasebetlerimize peşin hükümlerle bakamayız. Kendimize ve gücümüze güven içinde, aklın gereğine ve ülkenin menfaatlerine uygun bir davranışı benimsemezsek, Türkiye kalkınmasında büyük imkânlar elden kaçırılmış olur.

Hükümetimiz Türk Devletini, sözü dinlenen, dostluğu aranan, husumetinden korkulan bir devlet olarak yüceltme yolunda her türlü gayreti göstermeye devam edecektir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye, millet olarak refaha ulaşmak, devlet olarak güçlenmek istiyor.

Türkiye, vatandaşlarının huzur ve sükûn içinde yaşadığı ve her şeye sahip olduğu bir ülke olmak istiyor.

Türkiye, fukaralıktan, işsizlikten, cehaletten ve çaresizlikten kurtulmak, medeniyetin bütün nimetlerine sahip olmak, ülkesini bir baştan bir başa imar ve inşa etmek istiyor.

Türkiye, bu hedefe, Türk vatandaşını İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki bütün haklara ve hürriyetlere mutlak surette sahip kılarak ulaşmak istiyor.

Türkiye'nin büyük hedefleri, bu hedeflere ulaşacak azmi, Türkiye'yi bu hedeflere ulaştıracak kaynakları ve büyük projeleri vardır.

Türkiye'de, ileri batı memleketlerinde mevcut olan hak ve hürriyetlerin hepsi vardır.

Türkiye'nin hedefleri ve programları hayal değildir. Büyük Atatürk'ün işaret ettiği hedeflere varılabileceği görülmüştür. İlerleyen, büyüyen, gelişen Türkiye, medeniyet ve refahın yaygın hale gelebildiği bir ülkedir.

Türkiye, hürriyet içinde kalkınmanın gerçekleşebileceğini ispatlamış bir ülkedir.

Türkiye, geleceğine güvenle bakmasını sağlayacak kabiliyetli insan gücüne, zengin tabii kaynaklara, yüksek bir medeniyete ve kültüre, sağlıklı ve dinamik bir toplum yapısına, millî, manevi ve ahlaki değerlere sahip bir ülkedir. Türkiye'nin varmak istediği hedefleri milletçe benimsemeye ve onlara sahip çıkmaya mecburuz.

Hükümet olarak, milletimizin büyük hedeflerine ulaşmak için sadakatle, canla, başla, sevgi ile, heyecan, hulus ve şevk ile gayret serf edeceğiz.

Türkiye'yi istikrar arayan bir ülke olmaktan çıkaracağız. Bu kadar çok zenginliğe sahip olan Türkiye'nin ihtiyaç içinde çırpınmasına ızdırap ve çileye sürüklemesine mani olacak bütün tedbirleri alacağız.

Hükümetimiz:

Şartlar ne olursa olsun milletimizin emrinde ve hizmetindedir.

Barış, huzur ve adalet içinde Türkiye birliğinin, millî ve manevi değerlerimizin sadık bekçisidir.

Türk vatandaşının ibadet ve inanç haklarını dokunulmaz sayar, teşebbüs, mülkiyet ve miras haklarını kutsal tanır.

Ülkenin bir baştan bir başa imar ve inşasının Türk vatandaşının hürriyet içinde refah ve saadete ulaşmasının hizmetindedir.

Yeni bir şevk, hulus, ümit ve heyecanla, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin güçlenmesi, Türkiye'nin maddi ve manevi sahada büyük Türkiye olması için, aziz milletimize hizmetler vereceğimize inanıyoruz. Bütün bunları yaparken barışın, beraberliğin ve kardeşliğin korunması bu huzur, kalkınma ve hamle döneminin en bariz vasfı olacaktır.

İzhar buyuracağınız güven, güçlükleri aşmanın ve başarıya ulaşmanın en büyük kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah milletimizin yardımcısıdır. Bu inançla Yüce Heyetinize Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur, Sayın milletvekilleri, Anayasamızın 103, Millet Meclisi İçtüzüğümüzün 105'inci maddesi gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 22.11.1979 Perşembe günü saat 15.00'te başlanacaktır. Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için 22.11.1979 Perşembe günü saat 15.00'te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.05

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 19 Cilt 44 Birleşim 5
Sayfa 81-93
19.11.1979 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Başkanvekili Mehmet Ünaldı*
DİVAN ÜYELERİ: *Mehmet Bilgin (Bingöl)*
Mehmet Erdem (Bilecik)
Açılma Saati*: 15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Süleyman Demirel Hükümet programının takdimi konuşmasını yapacaklardır.

Buyurun Sayın Demirel *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

VI. Demirel Hükümetinin Programı Millet Meclisinin 19.11.1979 Pazartesi günkü 6'ncı birleşiminde aynen okunduğu için metin tekrarlanmamıştır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 13 Birleşim 7
Sayfa 104-220
22.11.1979 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN —*Cahit Karakaş*
KÂTİPLER: *Nizamettin Çoban (Kütahya)*
İrfan Binay (Çanakkale)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümetin, Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğümüzün 73'üncü maddesine göre, siyasi parti grupları adına birer sayın üyeye, şahısları adına iki sayın üyeye ve Hükümet adına da bir sayın üyeye söz verilecektir.

Siyasi parti grupları adına ve şahısları adına söz talebinde bulunanları okuyorum:

Siyasi parti grupları adına; Milli Selamet Partisi Grubu adına Sayın Necmettin Erbakan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Metin Tüzün.

Şahısları adına söz alanlar; sırasıyla, Sayın İsmail Özen, Sayın Tarhan Erdem, Sayın Rahmi Kumaş, Sayın Mevlüt Güngör Erdinç, Sayın Sabri Tığlı, Sayın Azimet Köylüoğlu, Sayın Erkin Topkaya, Sayın Ayhan Altuğ, Sayın Süleyman Genç, Sayın Sabri Öztürk, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Nazım Baş, Sayın Hasan Zengin, Sayın Faruk Sükan, Sayın Muammer Aksoy, Sayın Turan Koçal.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Sadi Somuncuoğlu konuşacaklar.

BAŞKAN — Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Sadi Somuncuoğlu.

GIYASETTİN KARACA (Erzurum) — Sayın Başkan, Adalet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili olarak Gıyasettin Karaca.

BAŞKAN — Adalet Paresi Grubu adına Sayın Gıyasettin Karaca.

Genel Kurulumuzun 13.11.1979 tarihli 5'inci Birleşiminde alınan karar gereğince program üzeninde siyasi parti grupları adına ve Hükümet adına yapılacak, konuşmalar süresizdir; kişisel konuşmalar ise 20 dakika ile sınırlıdır.

Söz sırası Milli Selamet Partisi Grubu adına Sayın Necmettin Erbakan'da; buyurun Sayın Erbakan. *(Alkışlar)*

MSP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri;

Bugün 22 Kasım 1979 Millet Meclisinde yeni hükümetin programını müzakere ediyoruz. Huzurlarınızda Milli Selamet Partimiz Grubunun yeni hükümet hakkındaki görüşlerini arz etmek üzere bulunuyorum.

Sözlerime başlarken Yüce Meclisin, muhterem üyelerini Milli Selamet Partimiz Grubu adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

1400'üncü hicri yıla girdiğimiz, bu kadar mühim tarihi bir günde yapmakta olduğumuz bu müzakerelerin, bütün milletimiz ve bütün insanlık için hayırlı olmasını Cenabı Hak'tan niyaz ediyorum. *("Bravo" sesleri, akışlar)*

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, Hükümet Programını müzakere etmeye başladığımız şöyle bir sırada, her şeyden önce sözlerime başlarken bir gerçeği açıklıkla orta yere koymakta yarar görüyorum. Bu Meclis, bu milletin temsilcisidir; hepimiz hangi partiye mensup olursak olalım, aziz milletimizin hizmetkârlarıyız ve bu Meclisin üyeleri olarak birbirimizin kardeşleriyiz.

Burada yapmakta olduğumuz bu müzakerenin bir tek maksadı vardır; aziz milletimize faydalı olmak, aziz milletimiz için daha iyisini, daha güzelini bulmak, için elbirliği ile kardeşler olarak çalışmak. Milli Selamet Partisi Grubu adına maruzatımızı arz ederken, işte bu maksat açısından en faydalı olmaya gayret edeceğimizi peşinen muhterem arkadaşlarımın bilgilerine sunmak istiyorum.

Muhterem milletvekilleri, size maruzatımı arz ederken, bu maksada erişmek için konuşmamı şu bölümler halinde takdim etmekte yarar görüyorum:

Buraya nereden geldik? İkinci bir bölüm olarak bugün burada Hükümet Programını müzakere etmekle ne yapıyoruz; Hükümet Programı müzakerelerinin daha verimli olması için nasıl hareket etmemiz lazım gelir?

Önümüze getirilmiş olan Hükümet Programının içerisinde neler mevcuttur? Programın ana karakteri ve tahlilini yapacak olursak neleri görüyoruz?

Bu Hükümet Programı içerisinde Milli Selamet Partisi olarak neleri benimsiyoruz, destekleyeceğiz; neleri eksik buluyoruz? Bunları arz etmeyi bir vazife sayıyorum.

Bütün bunlardan sonra da, Hükümetin çalışmalarını nasıl takip edeceğiz; hattıhareketimiz, tutumumuz nasıl olacaktır? Bu konuyu da Yüce Meclisin bilgilerine sunmayı bir vazife sayıyorum.

Bugünkü Hükümeti önümüze getiren, hiç şüphesiz ki, 14 Ekim seçimleridir. 14 Ekim'de ülkemizde bilindiği gibi 25 ilde Senato seçimi yapıldı, 5 ilde milletvekili seçimi yapıldı. Bu bir kısmı seçim olduğu halde, ülkenin içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla bir kısmi seçimden, bir ara seçimden çok daha büyük mana ifade etti ve böylece büyük değişiklikler olarak bugüne ulaştık.

Önce seçimler üzerinde böyle tarihi bir günde şu tespitleri yapmakta zaruret görüyorum: Seçimlerin memnun olduğumuz yönleri oldu. Seçimler münasebetiyle üzerinde durulması lazım gelen önemli hususlar mevcut oldu.

Seçimlerde memnun olduğumuz hususlar şunlardır: Bu seçimlerde seçimlerin yapılabilmiş olması milletimizi sevindirmiştir. Diğer yandan, bu seçimlere bundan önceki seçimlerde alışılmadık nispette bir büyük iştirak olması, elbette milletçe sevinilecek bir husustur. Yine bu seçimlerin bir diğer hususiyeti; memleket idaresine, yönetime karşı milletimizin bir büyük duyarlılık göstermesi de, hepimizi sevindirmesi lazım gelen bir önemli hususiyet olmuştur.

Bu önemli hususiyetlerin yanında, bu seçimlerde üzerinde durmamız lazım gelen şu çok mühim hususlar da ortaya çıkmıştır. Bu seçimler yapılırken seçim çalışmaları arzu edilen rahatlık içerisinde yapılamamıştır. Ülkenin bazı bölgelerine gidilememiştir, rahatça konuşulamamıştır. Bazı yerlerde konuşmalar çok sıkı askeri tedbirler altında, hatta tankların muhafazasında ancak yapılabilmiştir. Bu seçimler, Türkiye'de ilk defa örfi idare altında yapılan seçimler olmuştur; örfi idarenin her türlü yardımcı tedbirlerine rağmen, konuşma, dolaşma, fikirleri serbestçe anlatma bakımından çok büyük güçlüklerle karşılaşılmıştır.

Bu seçimlerde yine, üzerinde ehemmiyetle durulması lazım gelen bir konu, Seçim Kanununda değişiklikler yaptık, seçmenleri yeniden yazdık, ancak görüyoruz ki, seçmenlerin çok büyük bir bölümü yazılmamıştır. Bu sebepten dolayıdır ki geçtiğimiz seçimlere temas ettiğim şu anda, Yüce Meclise mutlaka, yazılmayanların yazılması için en kısa zamanda bir fırsat hazırlamamız mecburiyetini hatırlatıyorum. Uzunca bir süre vererek, seçmen listelerindeki eksikliklerin tamamlanmasına yardımcı olmak, Yüce Meclisin ve idare mekanizmasının bir görevidir kanaatindeyim.

Muhterem milletvekilleri; İşte böylece, 14 Ekim seçimleri yapıldı. 14 Ekim seçimlerinde milletimiz bazı partilere teveccüh gösterdi, bazı partilerin ise oy miktarında azalma oldu. Bunların arasında Milli Selamet Partimiz olarak memnuniyetle ifade ediyorum ki, milletimizin teveccühüne mazhar olan partilerden birisi olarak bu seçimlerde başarılı neticeler aldık. 25 tane Senato seçimi yapılmış olan ilde bundan önce Milli Selamet Partisinin almış olduğu oy yüzdeleri %8,1 idi. Bu, 9,7'ye; takriben %10'a çıkmıştır. Milleti temsil bakımından bu oy yüzdesinin büyük önemi açıktır. Oy yüzdesi nispetinde %20 oranında bir artış kayıt etmek elbette memnuniyet verici bir hadisedir. Bu seçimlerde görülmüştür ki, aziz milletimize hizmet için çalışıldığı zaman milletimiz teveccühünü esirgememektedir.

Milli Selamet Partisi olarak, daha büyük gayretle çalıştığımız zaman, daha büyük başarılar elde edeceğimize inanıyoruz. Bu seçimler esmasında bizi sevindiren çok mühim bir husus, memleket meselelerinin tam bir tahlilini yapmak imkânı hâsıl olmuştur.

Bugün içine düşmüş olduğumuz ıstıraplar nereden ileriye geliyor, gerçekleri milletimize duyurmak, hakkı tebliğ etmek fırsatı ele geçmiştir ve memleket meselelerini böylece milletimizin önünde enine boyuna, derinliğine incelemek fırsatını elde ettik. Bunun, daha iyiyi bulmak, meseleleri halletmek bakımından ne kadar büyük mana taşıdığı, Yüksek Heyetinizin malumlarıdır.

Muhterem milletvekilleri, işte 14 Ekim seçimleri bu şekilde yapıldı ve bundan önceki hükümete karşı millet, bir büyük duyarlılık gösterdi, Cumhuriyet Halk Partisi büyük oranda oy kaybetti. Seçimlerin yapıldığı zamandaki Hükümet, bu seçim

neticelerini kendisine karşı bir itimatsızlık olarak yorumladı, istifasını verdi ve yeni bir hükümetin kurulması meselesi orta yere çıktı. Bu Hükümet de bunun arkasından kuruldu.

Milli Selamet Partisi olarak, seçimlerin arkasından 17 Kasım 1979 günü yapmış olduğumuz bir basın toplantısında, aziz milletimize şu görüşlerimizi arz ettik: "Milletimiz 14 Ekim seçimlerinde bir temayülünü orta yere koymuştur. Bu temayüle saygı göstermek hepimiz için bir vazifedir. Dolayısıyla, Türkiye'de şimdi yeni hükümet Adalet Partisi tarafından kurulmalıdır" dedik ve Milli Selamet Partisi olarak böyle bir hükümetin kurulmasına yardımcı olacağımızı, yapıcı bir şekilde destek olacağımızı ifade ettik. Bilahare, 20 Ekim 1979 günü il başkanları toplantımızı takiben yaptığımız bir Genel idare Kurulu toplantımızın arkasından ise aziz milletimize üç madde halinde görüşlerimizi ve kararımızı arz ettik. Bu kararımızda da ifade edildiği gibi, "Yeni hükümet 1979 seçimlerindeki seçmen temayülüne uygun olarak Adalet Partisi tarafından kurulmalıdır" dedik. "Adalet Partisinin kendi icraatını her türlü rahatlık ve serbestlik içerisinde yapabilmesi için Milli Selamet Partisi olarak hükümete iştirak suretiyle değil, hükümeti dışarıdan desteklemek suretiyle hareket etmeyi daha uygun görüyoruz" dedik ve üçüncü bir madde olarak da, "Milli Selamet Partisi olarak her zamanki gibi yapıcı olmak, temel şiarımız olacaktır" dedik.

Bizi takiben Milliyetçi Hareket Partisi de, Adalet Partisi tarafından kurulacak bir hükümeti destekleyeceğini açıkladı. Böylece, Adalet Partisi tarafından kurulacak olan bir hükümetin Yüce Mecliste güvenoyuna mazhar olacağı, yapılan açıklamalarla orta yere çıktı, Adalet Partisine görev verildi. Sayın Demirel bu görevi ifa etmek için önce kendi yetkili organları ile temas etti, sonra partilerle temasa başladı.

Bu meyanda, 7 Kasım 1979 günü de bizi ziyaret ettiler. Kendilerine daha önce basın toplantısında yaptığımız açıklamalara ve Genel İdare Kurulu kararlarımıza paralel olarak, bu görüşme esnasında şu hususları bir kere daha teyit ettik: Kendileri bu görüşmeleri esnasında, bu destekten şunları anladıklarını, bizim de bu anlamalarını teyit edip etmediğimizi sordular. "Hükümete güvenoyu verecek misiniz?" suallerine, desteğin içerisinde bunun bulunmasının tabii olduğunu ifade ettik. Bütçenin tümü oylanırken "Bu bütçenin tümünün oylanmasında Milli Selamet Partisi olarak müspet oy kullanacak mısınız?" dediler, desteklemenin içinde bunun bulunduğunu ifade ettik. Bütçeyi elbette Yüce Meclis hazırlar. Yüce Mecliste tekevvün edecek olan bütçe çalışmaları esnasında her partinin bu bütçede kendi görüşünün yer alması için çalışması çok tabiidir; bu çalışmalardan sonra meydana gelecek olan bütçenin tümünün oylanması hususunda da, memleketi bütçesiz bırakmak ve hükümetin düşmesine müncer olacak bir hareket takip edilmeyeceği hususunu da kendilerine ayrıca ifade ettik.

Bunlara ilaveten, hükümet çalışmalarında özü olmayan birtakım gensorular verilirse, Milli Selamet Partisi olarak hükümetin çalışmalarına özü olmayan gensorular münasebetiyle mani olmayacağımızı kendilerine ifade ettik.

Hükümetin çalışması esnasında, pahalılıkla mücadele için, anarşi ile mücadele için ve TRT'nin Anayasa doğrultusunda çalışmasını temin İçin bazı kanuni düzenlemeler gerektiği takdirde, bu kanuni düzenlemelerde, bu kanunların çıkmasında yardımcı olup olmayacağımız mevzuunda bu çalışmalar da konuşuldu. Kanunları

Millet Meclisi yapar. Bu kanunlarda insan haklarına saygılı olmak, milli menfaatlerimize uygun olmak, aksi istikamette kullanılmasına fırsat verilmeyecek tedbirlerin alınması ve makul maddeleri ihtiva ötmesi şartıyla bu kanunların Millet Meclisinde hazırlanmasına yardımcı olacağımızı ifade ettik.

Bütün bunlar Adalet Partisinin bir hükümet kurması için yeterli olan şartlardı, bu şartlara dayanarak Adalet Partisi bizden bu teyitleri aldıktan sonra bunların kendi istediği teyitler olduğunu ifade ettiğini, o halde bu desteğe dayanarak hükümet kurabileceğini açıkladı.

Bu görüşmelerimiz esnasında Sayın Demirel'e, kendi arzuları hususundaki cevaplarımızı açıkladıktan sonra, memleket meselelerini nasıl çözmeyi düşündükleri hakkında bize verdikleri izahatı takiben, bir ikinci görevi yapmak için şu temenni ve tavsiyelerde bulunduk: "Siz hükümet olacaksınız, çalışacaksınız. Bu ülke hepimizin ülkesidir. Bu sebepten dolayı böyle bir istikamette yola çıkarken Milli Selamet Partisi olarak, şart olarak değil, fakat bu milletin evlatlarına hizmet görevimizi ifa için bazı temenni ve tavsiyelerimizin olacağını" ifade ettik. Bu temenni ve tavsiyelerimiz üzerinde de kendileriyle müzakere yapıldı. Bu müzakerenin neticelerini aziz milletimize o vakit açıkladığımız malumdur. Bu müzakereler esnasında, inananlara zulüm yapılmamasını temenni ve tavsiye ettiğimizi kendilerine açıkça ifade ettik.

Bu hususta bilhassa konuşmalarımız esnasında şunlar da tabii olarak söz konusu olmuştur: Diyanette kıyım olmaması; İmam- Hatip Okulları, Yüksek İslam Enstitüsü, Kur'an kursları ve maarifte kıyım olmaması; bakanlıklarda kıyım olmaması; evinde dua eden, dini kitap okuyanlara ve inancına uygun konuşanlara ve neşriyat yapanlara zulüm yapılmaması; Milli Selamet Partisinin 163'üncü maddenin kaldırılmasına dair çalışmalarının da mütekabileten son hükümet programımızda olduğu gibi Adalet Partisi tarafından desteklenmesi, söz konusu olmuştur.

Anarşinin önlenmesi hususunda, terörist olayların ortadan kaldırılması, yurdun her yerine rahatça gidilebilmesi, örfi idarenin en kısa zamanda kaldırılması ve normal yönetime geçilmesi temennileri söz konusu olmuştur.

Can, mal, işyeri güvenliğinin sağlanması; insan haklarının teminat altına alınması; yokların ortadan kaldırılması; zaruri ihtiyaç maddelerinin karşılanması; köylü, işçi, memur, esnaf, emekli ve dar gelirlinin ezilmemesi, müzakerelerde söz konusu olmuştur.

Bu görüşmeler esnasında bilhassa bu son madde meyanında görüşürken IMF'ye esir olunmaması, para değerinin düşürülerek fakir milletin ezilmemesi, faizle milletin ezilmemesi, fakirden alınan vergiyle milletin ezilmemesi, kredinin belli bir zümreye verilerek milletin, ezilmemesi, israfla milletin ezilmemesi hususları, konuşmalarımız esnasında mevzubahis edilmiştir.

Partizanlık yapılmamasında da bütün milletimizin ve herkesin temennisine paralel olarak, memur ve işçi alımında, köy hizmetlerinin görülmesinde, ihtiyaç maddeleri dağıtımında, kredi tahsis dağıtımında; hammadde, yatırım, ruhsat, proje işlerinde taraf tutulmaması gerektiği söz konusu edilmiştir.

Yabancı sermaye ve kredilerin istismarına meydan verilmemesi, sömürünün teşvik olunmaması, hakiki ağır sanayiye hız verilmesi temennilerimiz arasında tabii olarak yer almıştır.

Montaja, teknoloji ve milli kalkınmaya katkı getirmeyen sömürü yapılı yabancı sermayeye, ülkenin büyük ciro sahalarının tahsis edilmemesi; dengesizliklerin artırılması değil, giderilmesi yolunda çalışılması; milli bünyenin ve yeni nesillerin tahrip olunmaması sahasında da, maarifte materyalist, inkârcı, taklitçi zihniyetle evlatlarımızın tahrip olunmaması, müstehcen film ve neşriyata mani olunması; Milli Selamet Partisinin, müstehcen neşriyat ve dini tezyif edenlere ceza verilmesine dair kanun tekliflerinin de, mütekabiliyeten Adalet Partisi tarafından desteklenmesini temenni etmişizdir.

Türkiye'nin İslâm âleminden ayrılıp, Hıristiyan âlemi içerisinde eritilmesine dair dış güçlerin planlarına alet olunmaması; uydu değil, şahsiyetli bir dış politika izlenmesi; Müslüman ülkelerle işbirliğinin şeklen değil, samimi olarak geliştirilmesi; dış politikada İsrail'in değil, Müslüman ülkelerin tutulması; Türkiye'nin Ortak Pazara sömürge vilayeti olmasına gidecek adım atılmaması; batıyla, Ortak Pazarla münasebetlerin sadece ekonomik olarak geliştirilmesi; Kıbrıs'ın adım adım Yunanistan'a verilmesine müncer olacak adım atılmaması, Kıbrıs'ta kazanılmış hakları muhafaza edilmesi; milletin anarşi ve geçim sıkıntısından, sokaklara düşürülmemesi, düşmemesi için gereken tedbirlerin alınması, bu müzakereler esnasında söz konusu edilmiştir.

Bütün bu görüşmeler, elbette yeni bir hükümetin kurulması esnasında yapılması lazım gelen görüşmeler idi. Bu vazifeler ifa edilmiştir ve bunların arkasından da bilindiği gibi yeni Hükümet kurulmuştur ve Yüce Meclise programını getirmiştir.

Şimdi, 12 Kasım 1979 tarihinden itibaren ülkemizde yeni bir devir başlamıştır ve Adalet Partisi Hükümeti vazifeyi devralmıştır. Hükümet kurulması esnasında, biraz önce açıkladığım konuşmaları yapmakla, bizzat, yeni hükümetin getirmiş olduğu Programın 5'nci sayfasındaki 7'nci paragrafta yapılan bir temenniyi yerine getirmiş oluyoruz. Nitekim "Çalışmalarımızda desteğine mazhar olacağımız siyasi parti gruplarının ve gruplar dışındaki partileri ve diğer üyelerin irşatlarına önem vereceğiz. Ayrıca, muhalefetin, haklı, yapıcı, yol gösterici uyarılarıyla da aydınlanacağız" denilmesini fevkalade isabetli, yerinde bir ifade olarak görüyoruz. Bu hususa riayet etmek, bu sahada görevleri yapmak aslında hepimize düşen bir vazifedir. Biraz önceki açıklamalarımla, daha hükümetin kurulması esnasında iyi niyetle üzerimize düşen vazifeyi yapmaya çalıştığımızı ifade etmiş oluyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet Programına geçerken, bu Hükümetin kurulması çalışmalarıyla ilgili olarak bir noktaya temas etmekten kendimi alamıyorum. Bu da, hükümet kurulması çalışmaları esnasında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit'in, "Önce bize gelseydiniz, o zaman biz de sizi desteklerdik" diye sarf ettikleri bir sözü, gazetelerde takip ettik. Eğer böyle bir söz söylenmiş ise, bu noktaya ehemmiyetinden dolayı temas etmek istiyorum. Hükümet kurulması fevkalade ciddi bir konudur. Bunun kurulması esnasında, partilerarası temas yapılırken bir protokol sırası düşünülür ve bir taraf böylesine düşünülen, diğer tarafın

düşünmüş olduğu bir protokol sırasına uyacak şekilde temas yapmadığı için, "ben seni desteklemiyorum" demeyi ciddi ve doğru bir tutum olarak görmüyoruz. *(AP ve MSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Cumhuriyet Halk Partisinin Adalet Partisi tarafından kurulacak olan bir hükümeti desteklemek arzusu var ise, bu kadar ciddi bir konu protokol sırasına bağlı olamaz. Buna mani olacak hiçbir şey de yoktur. Bugün de Cumhuriyet Halk Partisi eğer bu düşüncesinde samimi ise, bu Hükümeti desteklemelidir; protokol sırasına bakarak bu kadar ciddi bir meseleden geri dönülmesini asla doğru bulmadığımızı, hem partiler arası münasebet bakımından, hem de memleket meselelerini bütün bunların üzerinde tutmamız gereğine işaret bakımından bir vazife sayarak huzurlarınıza arz ediyorum. *(AP sıralarından alkışlar)*

Şimdi muhterem milletvekilleri, sizlere bu kısa maruzatımla buraya hangi şartlarla geldiğimizi kısaca arz etmeye çalıştım. Söz buraya geldiğinde, bu programı getiren Hükümet üzerinde birkaç cümle ile durmak istiyorum. Bu programı bize getiren Hükümet bir Adalet Partisi Hükümetidir, bu Adalet Partisinin bir hükümet olması ve çalışmasına destek olan partiler vardır. Bu partilerin hangi şartlar altında destek oldukları veya destek olmaktan neler kastedildiği konusu da, efkârı umumiye örtünde yapılmış olan açıklamalarla tespit edilmiştir.

Böylece bu Hükümet, bu esaslar dâhilinde kurulmuştur, Adalet Partisi Hükümeti olarak kurulan bu Hükümet, programını buraya getirmiştir. "Adalet Partisi bir hükümet kurmalıdır, milletin temayülüne uyularak kurulacak olan böyle bir hükümet denenmelidir" şeklindeki seçimlerin arkasından yapılan bir teklifimiz, böylece tatbik mevkiine konmuş olmaktadır. Adalet Partisinin dilediği icraatı yapmasına böylece Yüce Meclis ve milletimiz fırsat vermektedir.

Böylece, Adalet Partisi milletimizin önünde imtihan olmaktadır. Burada elbette, destek olmanın bir mesuliyeti vardır, burada destek olurken seçmenin temayülüne uyulmuştur. Bu sebepten dolayıdır ki, bu Hükümetin faydalı icraatı sonunda, geçtiğimiz seçimlerde Adalet Partisine temayül gösteren seçmenin hayırlı bir hizmeti olacaktır, hatası ve kusuru olursa, bunun vebali de o temayülü gösteren seçmene raci olacaktır.

Tabii çok haklı olarak bir noktaya gelindiği takdirde, milletin dönüp destekleyen partilere şu sözü söylemesi ihtimali de yardır:

"Ben size destek olun dedi isem, şuna da, şuna da müsaade edin demedim ya" diyebilir. Bundan dolayıdır ki, destekleyen partilerin mesuliyetinde, konuşmalar arasında, destekliyoruz ama arabayı devirmemek şartı ile destekliyoruz diye *(Gülüşmeler, CHP sıralarından "Kerhen" sesleri)* tabii bir şart orta yere çıkmıştır.

Milli Selamet Partisi olarak bu adımları atarken, milletimizin temayülüne saygı göstermiş oluyoruz. Yapıcı olarak davranıyoruz, ülkemizi hükümetsiz bırakmamak hususunda. Milli menfaatleri gözetmek üzere temenni ve tavsiyelerimizi yapmış bulunuyoruz. Böylece, Milli Selamet Partisi olarak yapıcı olmak, milletimize hizmet etmek bakımından hayırlı ve faydalı bir tutum içinde olduğumuza inanıyoruz.

Milli Selamet Partisi olarak yine bu dönemde üzerimizde bir mühim görev olduğuna da inanıyoruz; şöyle ki: Şimdi bu Hükümetin icraatında hatalı, kusurlu görülen noktalar olduğu takdirde, bugün Cumhuriyet Halk Partisi çıksa da, Adalet

Partisine dese ki: "Kardeşim bu anarşiyi niçin önlemiyorsun?" Millet ne diyecek? Önleyin diyeceksiniz de, siz niye geçen sefer önlemediniz? Bu pahalılığı niçin önlemiyorsunuz? Ne diyecek millet: "Siz niye önlemediniz?" Bundan dolayı, durumun şartları dolayısıyla daha iyiyi göstermek vazifesi, bu devrede evveliyetle Milli Selamet Partisinin üzerine düşüyor; bu inanç ve şuur içindeyiz. *(Gülüşmeler)*

Yine görevimizi yaparken bir diğer şuurun içinde daha bulunuyoruz. Bu da, şimdi milletin geçmiş olduğumuz dönemde hakikaten ağzı yanmıştır, bu dertlerden kurtulmak istiyor.

Bakınız durumda şu nezaket var: Öylesine millet kurtuluşa susamış vaziyette ki, şimdi bu Hükümetin yaptığı hatalı bir şeyi, "bu hatadır" deseniz dahi, bir kurtuluş ümidi bozulacak diye telaşlanıyor, siz doğruyu söyleseniz bile bu söylediğiniz şeyi rahatlıkla dinleyemiyor. Bundan dolayı vazifemizi yaparken bütün bu nazik şartları dikkate almaya mecburuz.

Bütün bunları dikkate aldığımız zaman ne çıkıyor orta yere? Çıkan şey şudur: Milli Selamet Partisi olarak görevimizi her yönüyle yapmaya mecburuz. Bundan dolayı bu Hükümetin icraatı esnasında yapıcı bir şekilde tenkitlerimiz olacaktır. Peşinen haber veriyorum ki, şu konuşmam dâhil bu tenkitlerimiz, kırmak, yıkmak, bozmak için değildir. Geri dönüşü olmayan felaketleri önlemek için, tehlikeyi önlemek için, daha iyiye gitmenin temini için olacaktır. Tenkitlerimizin ve konuşmalarımızın böyle samimi ve kardeşine bir hava içerisinde yapılacağını, Hükümet hakkındaki fikirlerimizi arz etmeye başladığımız şu andan itibaren, bir kere daha ehemmiyetle altını çizerek Yüce Meclis üyelerinin ve bütün milletimizin dikkat ve bilgisine sunuyorum.

Şimdi muhterem milletvekilleri, bakınız bu Hükümet nasıl bir Hükümettir? Bu hususta tarifimi tamamlamak için şu önemli noktayı da belirtmeye mecburum: Bu Hükümet, bir Adalet Partisi Hükümetidir. Ama hiçbir zaman bu Hükümetin şu hükümetlerden bir tanesi olmasını kabul etmiyoruz. Nedir?

"Efendim bu Hükümet, bir erken seçim hükümetidir. Buhranları artırarak memleketi seçime sürüklemek için kurulmuştur" Bu Hükümete böyle bir hükümet gözüyle bakmıyoruz. Milleti, "ben size icraat yapacağım" diyerek gelip aldatan bir hükümet olduğunu asla kabul etmeyiz ve Türkiye'ye hizmet yerine, Türkiye'yi buhranlara götürmek için kurulmuş bir hükümet olduğunu da hiç kimsenin kabul etmesinin mümkün olmadığına kaniyiz. Ancak, bu Hükümete ne gözle baktığımızı tespit ederken bu teyidi bir kere yapmakta fayda görüyoruz.

Bir 2'nci ihtimal olarak da, basına intikal eden fikirler üzerinde durmak açısından; "Efendim, bu Hükümet, azınlık hükümeti; yürümez; koalisyon da yürümez. Öyleyse erken seçime gidelim. Azınlık hükümetinin yürümeyeceğini göstermek için kurulmuş bir deneme hükümetidir" Böyle bir ihtimali de asla kabul etmemiz mümkün değildir.

Bunların millete hizmet zihniyetiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Ve nihayet bir 3'üncü şık olarak da "Efendim bu Hükümet bir bahane bulup kabahati Milli Selamet Partisi üzerine atma hükümetidir" *(CHP ve AP sıralarından*

gülüşmeler) Böyle bir şıkkı da asla kabul etmemiz mümkün değildir. *(Gülüşmeler)* İşe başlıyoruz. Altını çizerek buna işaret ediyorum. *(Gülüşmeler)*

Buna nasıl işaret ediyorsam, bir şeye daha dikkatinizi çekiyorum: Hükümet kurulması çalışmaları esnasında basının büyük kısmı, hükümeti kurmakla Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel görevlendirildi; Sayın Demirel ne yapıyor, bununla meşgul olmadı? Acaba, Milli Selamet Partisinin şu sözünden şunu mu kasdetti, bu sözünden bunu mu kasdetti, diye bütün millet Milli Selamet Partisiyle meşgul oldu. Bu noktayı huzurlarınızda tespit ediyorum. Bunun nereden ileri geldiği çok açık:

Milli Selamet Partisinin büyük manası, elbette her şart altında onun üzerinde dikkatle durulmasını gerektiriyor ve bu durmaların temelinde de bu gerçek yatmaktadır. Ancak, şimdi bundan önceki hükümet kurulması devresinde olduğu gibi, bundan sonraki devrede de "Dur bakalım Milli Selamet Partisi nerede ne yapacak, nerede nasıl çelme takacak, şu sözü şöyle söylüyor ama maksadı böyle midir" böyle bir haleti ruhiyeyi, böyle bir bakış ve tutumu işe başlarken baştan silmek için bu cümleleri söylüyorum.

Bu milletin evlatları olarak hepimizin maksadı aziz milletimize hizmettir. Bundan dolayıdır ki, bu Hükümetin bu söylediğim hükümetlerden hiçbirisi olmadığına inandığımızı huzurlarınızda kesinlikle ifade ediyorum. Bizzat Hükümet Programında da ifade edildiği gibi, bu Hükümet milleti aldatmak veya oyalamak için kurulan bir hükümet değildir. Ya nedir? Kelimelerin üzerine basa basa ifade ediyorum. Adalet Partisine yapabilecek neyi varsa, her şeyi bütün gayret ve ciddiyeti ile ortaya koyması için verilmiş bir fırsattır. Tam bir icraat hükümetidir ve Adalet Partisinin her türlü yönden imtihana çekildiği bir döneme girmektedir. *(Alkışlar, gülüşmeler)* İşe başlarken ifade ediyorum, "Bu Hükümeti zaten şu maksatla kurmuştuk, zaten bu Hükümet böyle bir Hükümetti" denmesi söz konusu değildir. İşte Hükümet kemali ciddiyetle programını orta yere getirmiştir; "Ben milletin şu derilerini halledeceğim" diye kollarını sıvayıp vazifeye başlamıştır. Dolayısıyla tam bir icraat hükümetidir ve Adalet Partisinin nesi varsa her şeyini orta yere koymasının zamanıdır, vaktidir ve onun devridir.

Muhterem milletvekilleri, bu gerçekleri işaret ettikten sonra, şimdi konuşmamın bir diğer önemli bölümüne geçiyorum. Aslında Hükümet Programının Meclislerde müzakeresi ne demektir? Yüksek malumlarınız olduğu üzere, Hükümet Programının Meclislerde müzakeresi, ülkenin yönetiminin yeni bir hükümete hangi şartlarla, ne için, ne yapmak üzere teslim edildiğinin aydınlığa kavuşması için yapılan müzakerelerdir. Bunların konuşulduğu müzakerelerdir. Şimdi halimize bakınız ki, bu büyük millet yeni bir hükümete kendi görevini tevdi ederken, "Ben bu Hükümetten şu şu şu atılımları, benim tarihteki büyük şerefli yerime erişmek için şu şu hamleleri bekliyorum" demesi lazım; fakat gelin görün ki, geçtiğimiz dönemde millet kendisine öylesine unutturulmuştur ki, bugün milletin bir hükümetten şunu yap diyecek mecali kalmadı. "Aman şu anarşi daha fazla artmasın, şu kıtlık, yokluk daha fazla artmasın" millet bu hale getirildi.

Şimdi biz Hükümet Programını müzakere ederken, bunları dikkate almaya mecburuz. Yani, her ne kadar haleti ruhiye böyle ise de, memleket meselelerinin müzakere edilmesi lazım gelen böyle bir anda, memleketin yönetiminin yeni bir

kadroya teslim edildiği böyle bir anda, bu haleti rufaiyeleri her ne kadar dikkate alırsak da, görevimizi bütün yönleriyle yapmaya mecburuz.

Aslında bakınız bugün yapmış olduğumuz iş, Hükümet Programının müzakeresiyle, bu millet her şeye rağmen tarihin en büyük pehlivanıdır. Biz böyle bir pehlivanın şimdi yeni bir hamle devresine girmesini temenni ediyoruz. Fakat şartlar öyle bir hale getirilmiş ki, bu tarihin en büyük pehlivanı birtakım bağlarla, iplerle bağlanmış. Ne bağı bunlar: AET bağı, IMF bağı, OECD bağı, kredi şartları, mevzuat; ondan sonra da geçtiğimiz dönemde, bu büyük pehlivana, "Hastasın, hastasın" denmiş, pencere açılmış IMF'ye, "İmdat, doktor koş yetiş" diye bağırılmış. Şimdi halimiz öyle bir hale dönüşmüş ki, sanki biz bir hastayı bir doktordan alıp başka bir doktora teslim ediyoruz, "Şu hastayı tedavi et kardeşim, al bakalım" diyoruz. Hükümet müzakeresi yeni atılımların konuşulması lazım gelen bir müzakere olması icap ederken, "Şu dertleri şu meseleleri hallet, şu hastayı tedavi et" şekline dönüşüyor.

Bu konuşmayı hangi noktada yapıyoruz? Kimin için yapıyoruz? Çok konuşulduğu için ve bütün üyelerin malumu olduğu için bu çok önemli bölümü birkaç cümle ile temas edip geçmek istiyorum. Bizim milletimiz başka milletlerle teke tek ölçülmemiş; terazinin bir kefesine hepsinin yekûnu kondu, 1.000 yıl buna ağır bastık. 70 sene öncesine kadar dünyanın bir numaralı devleti idik. Ford fabrikaları 1905 de ilk defa otomobil yaptığı zaman "Dünyanın en büyük hükümdarlarına bunu takdim edeyim, birer tane hediye edeyim" dediği zaman, bir numaralı otomobili Sultan Hamit cennetmekâna vermiştir. Çünkü o da, dünyanın, o günün en büyük devlet adamının, o olduğunu biliyordu. Bugün Filipinlerde ve Nijerya'da dahi hutbeler Sultan Hamit'in adına okutulmaktadır. Dünyanın bir ucundan öbür ucuna kadar bütün dünyaya adaleti ile, şahsiyeti ile, hakkı temsil etmesiyle eşsiz üne sahip bir milletin evlatlarıyız. Elbette bu, en büyük iftihar vesilemizdir.

Birinci Cihan Harbine Almanlarla beraber girdik. Biz Cihan Harbine girdiğimiz zaman, her yönden o günün Almanya'sından, ölçülürdük, daha üstündük; ama ne oldu: O Cihan Harbinde ikimiz de yıkıldık. Onlar geçtiğimiz 50 sene zarfında Almanya'yı yeniden iki kere inşa ettiler, şimdi 2 milyon evladımıza onlar iş veriyor. Bize gelince, "İşte Kasım 1979 tarihinde memleketin hali budur" diye yapılan tasvir ve teslim mazbatası önümüzdedir. Onlar 25 senede Almanya'yı iki kere inşa ettikleri halde, biz niçin 50 sene sonra anarşinin, yokluğun, kıtlığın, pahalılığın, ıstırapların içerisinde inliyoruz?

Aziz milletimiz aslında bu gerçekleri görmüştür. Tarihteki şerefli yerini almak için, inanıyoruz ki Milli Selameti bunun için kurmuştur. Mitti Selameti bunun için 1 sene sonra iktidara getirmiştir. Ortaklarla 4 sene iktidarda kalıp, Milli Selamet bunun tarihi hamlelerini başlatmıştır. Manevi kalkınma hamlesi, ağır sanayi hamlesi, ihracat seferberliği, herkese refah, sıhhatli ekonomiye geçiş, şahsiyetli dış politika, Müslüman ülkelerle en ileri derecede işbirliği hamleleri... İşte bu, 50 yıllık geri kalmışlığın ortadan kaldırılması için en sağlam, en hakiki reçetedir. Bugün bu gerçekler, bu hamleleri yaptığımızdan daha açık bir şekilde görülmektedir. Ancak bin yıllık tarihimizde bu millet ne zaman toparlanmaya, canlanmaya başlamışsa, dış tesirler onu önlemeye kalkışmıştır.

2,5 sene evvel erken seçime bu yüzden gidildi, ama arkasından yine Milli Selamet'li hükümetler kuruldu. Seçimler başladı; Adalet Partisinden 11 kişi Halk Partisine geçirilerek bir hükümet kuruldu. 2 sene esnasında memleket ne hale geldi, gördük. Şimdi, bir seçimlerin sonunda yeni bir devreye giriyoruz. Bu devre esnasında dünyada da büyük değişiklikler olmaktadır. Batı Avrupa, Amerika'ya karşı kendi ekonomik bünyesini korumak için tek bir para birimine geçiyor. Avrupa Parlamentosu için doğrudan doğruya tek oylamayla millet tarafından seçilecek adımlar atılmıştır.

Çin, dünya politikasında önemli rol oynamaya başlamıştır. Geri kalmış üçüncü dünya ülkeleri kendileri üzerinde yürütülen sömürüye mani olmak için toparlanmak, kendilerini sömürü pençesinden kurtarmak için gayret içindedirler.

İslam âlemi şuurlanmaktadır. Enerji ve petrol önem kazandıkça İslam âleminin de önemi gittikçe artmaktadır. İran, İslama dönmüştür; Pakistan, İslama dönüyor; Afganistan, İslama dönmek için savaşıyor. Filistin, Filipinler, Afganistan ve Eritre'de sıcak harp sürüyor. Batı teskindeki CENTO ve RCD çökmüştür. Batı, İslam âlemine karşı Türkiye'yi bir manivela olarak kullanmak istemektedir. Dış güçler Türkiye'nin güçlenmesini istemiyor, çeşitli ambargolar tatbik ediyorlar. Dünya olaylarındaki bu gerçekleri görmemek mümkün değildir.

İşte memleketimizin idaresini yeni bir kadroya teslim ederken, buraya kadar geldiğimiz tarihi devreler bunlardır. Şu anda içinde bulunduğumuz dünya ahvali budur.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; demin de arz ettiğim gibi Hükümet Programının müzakeresi, aslında millet idaresinin devri teslimidir. Bu devri teslimi nasıl yapıyoruz? Gazetelerde takip ettik. Bundan önceki Başbakan Sayın Ecevit ile Sayın Demirel bir araya geldiler, 4 saat konuştular. Bu konuşmadan sonra basına açıklama yapıldı, ne dendi: "Şu kadar yağ ısmarladık, yoldadır; şu kadar mazot depodadır şu kadarı geliyor; şu kadar borç alma imkânı vardır" Sayın Demirel de Meclisin huzurlarına geldi, bir program sundu, o programda da memleketin hali, ahvali birtakım müşahedelerle tespit edilmiş bulunuyor.

Şimdi bakınız, Sayın Demirel'in getirmiş olduğu raporda devri teslim yaparken Teslim Mazbatası nasıl tanzim edilmiştir.

"Memlekette anarşi var" deniliyor; doğrudur. Vatandaş can derdine düşmüştür; anarşide cinayetler, yangınlar, sabotajlar birbirini takip ediyor; pek çok olayın faili meçhuldür; bölücülük yıkıcılık, anarşi, terör milleti derin endişelere sevk etmiştir; vatandaş devleti arar durumdadır; kurtarılmış bölgeler meydana gelmiştir; memlekette güven duygusu zedelenmiştir.

Sonra yokluk... Vatandaş yağ, akaryakıt, kömür, ilaç, ampul olmak üzere günlük ihtiyaç maddelerinin pek çoğunu bulamaz haldedir; yokluk milleti canından bezdirmiştir; karaborsa da dar gelirli vatandaşları ezmiştir, pahalılıktan memleket geçim derdine düşmüştür teferruatına girmiyorum, köylü, memur, emekli, dul, yetim, işçi, esnaf ve küçük sanatkâr, devletin maaş bağladığı ihtiyar gazi ve maluller fevkalade zor duruma düşmüştür.

Ülkenin en önemli meselelerinden biri olan işsizlik, azalacağı yerde artmıştır, yüz binlerce işçi işi bırakmak mecburiyetinde kalmış, işsizler ordusu azalacağına çoğalmış, böylece işsizlik had safhaya gelmiştir.

Kalkınma durmuştur, Türkiye'nin kalkınma hızı sıfıra düşmüştür. Dengesizlikler artmış, para değeri düşmüş, açıktan para basılmış, vatandaşın haklarına tecavüz edilmiş, KİT'ler açığı daha da artmıştır. Böylece Programda, bugünkü memleketin manzarası birtakım müşahedelerle tespit olunuyor.

Şimdi Programda bulunan bütün bu teferruata girecek değilim; muhterem üyelere takdim edildi. Devri teslimin nasıl yapıldığı hepimizce malum.

Şimdi bakınız, bu noktada şu önemli hususların üzerinde durmak istiyorum. Bundan 2 sene evvel de bu Mecliste bir hükümet devri teslimi yaptık; 5 sene önce de yaptık, 7 sene önce de yaptık. Adalet Partisi döneminden hükümeti devralan yeni hükümetler bu Meclise aynı şekilde programlarla geldiler. Onların programlarında ne vardı; şimdi bugün açsak da oraya baksak.

İki sene evvelki Hükümetin devri teslim mazbatasından da birkaç cümle okuyorum:

"Yönetimi hem iç güvenlik açısından hem de ertelendikçe ağırlaşan ve aleyhimize dönüşen uluslararası sorunlar ve dış güvenlik açısından en elverişsiz koşullarla devralan Hükümetimiz, ekonomik ve mali alanda da ağır bir miras üslenmektedir. Hızlı enflasyon ve görülmemiş hayat pahalılığı, döviz yokluğu, ağır dış borçlar, enerji ve mal kıtlıkları ihtikâr, karaborsa, yatırım ve üretimde etkinliğin büyük ölçüde aksamış olması, her alanda savurganlık ve kadro şişkinlikleri ve toplumsal barışı bozacak boyutlara ulaşan işsizlik, bu mirasın gözler önündeki belirgin örnekleridir"

Muhterem arkadaşlarım, bu noktada bir an için durmağa mecburuz. 50 seneden beri şu Mecliste hükümetlerin birinden birine devri teslim yaptık. Bu devri teslimlerde dikkat buyrulduğu üzere, sadece birtakım müşahedelerle devri teslim yapılıyor. Önce huzurlarınızda inanarak ifade ediyorum ki, bu memleketin idaresini kendisine tevdi ettiğimiz hükümetler, birer müşahede raportörü değildir. Bunları arkası arkasıya sıralamak bir marifet değil, bunları çözmek marifettir. Bu sebepten dolayı 50 seneden beri, bizim inancımız odur ki, her hükümet bu meseleleri az çok artırarak bir diğerine devretmiştir ve 50 sene sonunda bugün bu meseleler artık oyalamayla, idarei maslahatla halledilmeyecek çok büyük, çok önemli meseleler haline gelmiştir. İşte bundan dolayıdır ki, 50 sene sonra bugün, bu Yüce Mecliste bu devri teslimi nasıl yapmamız lazım geldiği üzerinde dikkatle durmaya ihtiyaç hissediyorum ve zannediyorum ki, yapıcı olarak ifa edeceğimiz en büyük görevlerden birisi budur.

Önce iki şey ifade etmek istiyorum:

Bir tanesi; bu önümüze getirilmiş olan hükümet programlarında birtakım müşahedeler tespit edildi İşsizlik artmış; ama bunlar bu geçtiğimiz iki senede, sadece bu iki senede meydana gelmiş şeyler değildir. Bu iki senede idarenin ne derece bozuk olduğu milletin de raporuyla tespit edilmiştir. Bu gerçekleri bugün 50 milyon

kabul ediyor, bizzat o idareyi yürütenlerin kendisi de. Yalnız bu nasıl bir gerçekse, bu dertlerin sadece iki senede meydana gelmediği de aynı şekilde bir gerçektir. Devreden devreye bunların devredildiği de bir gerçektir. Öyleyse bir noktada biz artık bu çeşit müşahede mazbatalarını bırakıp da, bu dertleri nasıl elbirliğiyle halledeceğiz, bunun üzerine eğilmek mecburiyetindeyiz. Birinci olarak Yüce Meclisin bu konuya dikkatini çekmek istiyorum, bir.

İkincisi; bunları halletmek istediğimiz zaman muhterem arkadaşlarım, işsizlik artıyor, anarşi artıyor. Bunları rapor halinde tespit etmek marifet değil; neden artıyor, neden? Neden? Sebebi ne? Niçin artıyor? Fukaralık artmış, neden? Bundan dolayı muhterem arkadaşlar, hükümetlerin devri tesliminde bugünden itibaren Yüce Meclisi bir yeni adım atmaya davet ediyorum. Ricam odur ki, geliniz bu meseleye hakikaten çok daha büyük önem verelim; enine, boyuna, derinliğine bunları elbirliğiyle tespit etmeye çalışalım. Teşhis olmadan tedavi olması mümkün değildir.

Bakınız burada hemen şunu arz etmek istiyorum. Bilhassa muhterem doktorlarımızdan peşinen özür dileyerek ifade etmek istiyorum. Demin dedim ki, hükümetin devri teslimleri bir hastanın bir doktora teslimine benziyor. Yeni atılımlar için değil, hastalıkları düzeltmek için âdeta muamele yapıyor. Memleket bu hale döndü. E, peki bir hastanın bir doktora tesliminde önce bir defa bu hastanın teşhisi lazım. Yeni doktor gelmiş, diyor ki: Bu hastada anarşi var. Evet var. "Bu hastada pahalılık var" Evet var. Ama bunların hepsi birer klinik müşahede ister. Hastanın başı ağrıyor, hasta keyifsiz, hasta halsiz; doğru. Ama sadece bunları sayıp tespit etmekle biz bu işi yapamayız. Ya ne olacak? Bu hastanın bünyesinde anatomik, patolojik yapı nedir? Kanında mikrobiyolojik yapı nedir? Halsiz ama neden halsiz? Mide büyümüş, neden büyüyor, hangi mikroptan geliyor? Bu sebepten dolayı muhterem arkadaşlar, bu yeni Hükümetin getirmiş olduğu raporu bendeniz, hakiki bir doktor raporu değil, bir kırık çıkıkçı raporu olarak görüyorum, *(MSP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Sadece klinik tespitler yapılmış; ama bunun derinlemesine teşhisleri yapılmamış.

Şimdi, önce bu meselenin üzerine eğilmemiz lazım. Neden oluyor bunlar, neden? Eğer bunların nedenine girip, teşhisi derinlemesine yapmayacak olursak, tedavi yapamayız; yapacağımız iş oyalamadan ibaret olur. Evet kardeşim, senin miden büyümüş, başın ağrıyor; ama ben sana renkli televizyon getireceğim, günümüzü beraberce gün edeceğiz. *(MSP ve CHP sıralarından gülüşmeler)* Nasıl tedavi edeceğiz ve 50 sene sonra bu dertlerin büyümemesini nasıl temin edeceğiz?

Bundan dolayı muhterem arkadaşlarım, eğer tabirimi mazur görürseniz, bakınız yeni Programın içerisinde "Memleketin vaziyeti ciddidir; ciddiyetli buna eğiliyoruz" bu kelimeler çok kullanılmış; ama geliniz bunu hakiki manası ile tatbik etmeye çalışalım. Ciddiyetle eğilmek, bu hale gelmiş hastalıklar devresinden sonra müşahede raporu ile olamaz, mutlaka bunun derinliğine girmeye mecburuz.

Şimdi muhterem kardeşlerim, bakınız bu tarihi günde çok önemli bir şeye işaret ettiğime inanıyorum. Nasıl Milli Selâmet Partisi olarak kurulduğumuzda "Biz inanç ve fikir partisiyiz" dedik; Türkiye'deki bütün partilerin hepsi birer inanç ve fikir etrafında toplanmak ihtiyacı ile karşılaştıysak, nasıl Milli Selâmet Partisi bundan önceki plan müzakerelerinde "Siz buraya bir sürü yuvarlak laf getiriyorsunuz,

bunların ölçüsü nedir? Bunu ölçüye, çevireceğiz" demiş isek; nasıl 1972'de Anayasa değiştirilirken bir teklifte bulunmuş isek, ne idi o teklifimiz? "Geliniz, ülke meselelerinin çözümünde zaman uyumu yapalım. Yani plan devresi, hükümetlerin devresi ve sayım, nüfus sayımı, hatta Cumhurbaşkanı dönemi birbirleriyle akort edilsin. Partiler kendi planlarını orta yere koysunlar millete teklif olarak, ben bunları yapacağım desinler. Eğer millet o planı tasvip ederse, o partiye oyunu versin. O parti gelsin planını tatbik etsin, devresi sona ermeden bir sene önce nüfus sayımını o plandaki ana ölçülerin tespitine ait bir kantar ölçüsü şekline çevirelim; hem o partinin taahhütlerini yerinde tutup tutmadığını rakamla ölçelim; hem de ondan sonraki seçime partiler kendi planlarını yapmak için hakiki rakamlara sahip olsunlar" demiştik. Bu binanın kubbeleri 7 sene evvelki bu teklifimizin şahididir. Ne acıklıdır ki, o gün Adalet Partisi ve Halk Partisinin müşterek oylarıyla bu teklifimiz, bu Anayasa değişikliği teklifimiz reddedilmiştir. Yalnız geçen zamanla bu teklifimizin günün birinde mutlaka kabul edileceğini ve ülke meselelerini lafla değil, kırık çıkıkçı usulüyle değil; hakiki ilmi ölçülerle, hakiki rakamlarla ölçerek çözmek mecburiyetinde olduğumuz daha çok anlaşılıyor. Böyle tarihi bir günde bu önemli konuya bir kere daha işaret ediyorum.

Şimdi muhterem milletvekilleri, bu devri teslimi yaparken yüksek müsaadenizle, Hükümet Programında getirilmiş olan sadece klinik müşahedelere ilaveten; anatomik, patolojik ve mikrobiyolojik birkaç önemli noktaya dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

Önce bir defa Türkiye 780.000 kilometrekarelik arazisi, 47 milyon nüfusu, 40 milyar dolarlık takriben milli geliri ve 1.000 dolarlık fert başına milli geliriyle kendi tarihiyle mütenasip olmayan bir noktada bulunmaktadır. Aslında ülkemiz Almanya ve Fransa kadar var. Nüfusumuz Avrupa'nın beş büyük devletinden birisinin nüfusudur. Ülkemizde her türlü zenginlik vardır, coğrafi durumumuz bellidir. Çalışkan, kabiliyetli bir milletiz. Hâlbuki 50 yıl sonra önümüze işte Hükümetin getirdiği Kasım 1979 tablosu çıkıyor. Neden? Çünkü bu tablonun çıkmasında bünyeyi incelediğimiz zaman gördüğümüz şudur: Bu milletin bünyesinde bugün birike birike 3,5 milyon işsiz meydana gelmiş. Bu, 2 senenin işi değil, 50 seneden beri rakamlara bakın, boyuna bu mesele büyümüştür.

Sonra, dış ticaret açığı... Şu hükümetlere bakın; sen, dış ticaret açığını şu kadar açıkla teslim ediyorsun; sen, bu kadar teslim ediyorsun.

Öbür taraftan, küçük bir gayri safi milli hâsılamız var; fert başına milli gelirimiz küçüktür, yetersiz altyapı vardır, coğrafi ve zümrevi dengesizlikler vardır, dışa bağlı müstemleke tipi bir kalkınma vardır, yanlış bir ekonomik sistem vardır, kalkınmaya mani olan mevzuat yığını vardır, materyalizme sapış vardır ve anarşi var. Eğer organlar itibariyle bir tespit yapacak olursak, bu klinik arazların iç bünyesinde bunların olduğunu görürüz. Neden bizde bu kadar işsizlik var? Neden altyapımız eksik kalmıştır? Neden dengesiziz? Neden fert başına milli gelirimiz noksandır? Eğer bunların mikrobiyolojik tespitini yapmaya kalkarsak, huzurlarınızda çok büyük ehemmiyet vererek arz ediyorum ki, bunlar şundan ileri gelmektedir:

Önce bir defa, materyalizme sapılmıştır; anarşinin de, verimsizliğin de, huzursuzluğun da, tarihteki şerefli yerimizden uzaklaşmanın da bu milletin kanındaki mikroba benzetmek lazım gelirse, asıl amillerin başında bu gelmektedir.

Sonra, taklitçilik... Taklitçilik var kanda; Maarifte. Bunlar düzeltilmeden siz sanayi kuramazsınız. Bunlar düzeltilmeden, bu klinik teşhisler her iki senede bir, her senede bir, birinden diğerine devredilir.

Diğer yandan, yine kanda inkârcılık var, dolara bağlı bir para var, dış güçlerin emriyle paranın değeri düşürülüyor. Biz nasıl ülkeyiz muhterem milletvekilleri, niye bizim kendi paramız sağlam değil? Niye kendimiz kumanda etmiyoruz?

Bundan başka, koyu bir faizcilik var, her şeyi kasıp kavuruyor.

Bundan başka, vergi fakirden alınıyor; bundan başka, kredi zengine veriliyor.

"Vergide adilane düzeltmeler yapılacaktır" diyor yeni Hükümet Programında; bu teşhisler yapılmadığı için bir an evvel "Katma Değer Vergisine" geçeceğiz deniliyor. Bu bir tedavi değil ki. Bu, fakiri daha çok ezmenin, daha süratli ezmenin yolu. Çünkü Katma Değer Vergisine geçtiğin zaman, her alışverişte vergi keseceksin. Kimden? Köylüden, işçiden, memurdan, esnaftan. Bu sebepten dolayı, getirilmiş olan programda ne bir ciddi teşhis, ne de böyle bir ciddi teşhis olmadığı için, köklü bir tedavi emaresine rastlamak mümkün değildir. Hepsi satıh üstü birtakım tedavi metotlarıdır; demin de ifade ettiğim gibi, bir doktor yaklaşımı değildir.

Demin söylemiş olduğum, kandaki bu mikroplar nereden ileri geliyor? Aslında bir hançer var. Bu hançerden dört tane salgı çıkıyor. Bu hançer, materyalizm hançeridir. Bu materyalizm hançerinden çıkan bir salgı, maneviyatçılık yerine, materyalizmi getiriyor; hakkı üstün tutma yerine, kuvveti üstün tutma fikrini aşılıyor. Bundan başka, nefis mücahedesi yerine, nefse esir olma yolunu getiriyor. İyi ahlaka özenme yerine, ahlakı bozmaya yol açıyor. Bu sebepten dolayı, millete renkli televizyon getireceğiz; ne oynatacağız içinde? Herkesin daha çok alakasını çekeceğiz. Sonra? Materyalizm, ahlak bozucu oyunlar. Peki, bu bir tedavi midir? Bu, millete hizmet midir? Onun için, bu devir teslimde hazırlanmış olan mazbatayı yeterli bir mazbata olarak görmemiz mümkün değil. Fevkalade satıh üstü bir devir teslim yapılmak isteniyor. Önce bunun üzerinde ehemmiyetle durmaya mecburuz.

Muhterem arkadaşlarım, bu teşhisi yaparken bakınız sözü nereye bağlamak istiyorum: Yine muhterem doktor arkadaşlarımdan özür dileyerek ifade ediyorum, huzurlarında haddim değil; biliniyor ki Robert Koch'un doktora tezi bir tek cümledir, tek bir cümle doktora tezi. Nedir o? "Tüberkülozun amili Koli Basili'dir,"

O vakte kadar bu mikroplar bilinmiyordu. Bir tek cümledir; ama yepyeni ufukların açılmasına vesile olmuştur. Bu sebepten dolayı bugün de şimdi hastalığı teşhis ederken bir tek cümleye getirip bunu bağlıyorum: Hakiki maneviyatçılığın bırakılıp materyalizme sapış, işte Robert Koch'un tezi gibi size bütün şu tablolar 50 seneden beri niçin devam ediyor, niçin artıyor, niçin azalmıyor; bunun asıl hakiki noktasını getirip arz etmiş bulunuyorum. Böyle tarihi bir günde şunu huzurlarınızda ifade etmiş olmayı da kendim için en büyük şeref ve iftihar vesilesi sayıyorum. Muhterem

arkadaşlarım, işte bu sebepten dolayıdır ki, bizim halimizi dikkatlerinize sunuyorum.

Şimdi bakınız, adım adım bütün mektepler muhtelit hale getiriliyor. Sonra, Ankara Kız Yüksek öğretmen Okulu... Şimdi bunlar böyle bir hale getirilmekle kalmadı, yani kız mektebi olarak hazırlanmış bir mektebe erkek çocuklar da kondu; şimdi bir adım daha atılıyor, "Başörtülü kız çocukları bu mekteplere gelmeyecek" deniyor. Bunlar böyle atılıyor, atılıyor, atılıyor sonra da her hükümet devresinde önümüze anarşi raporları getiriliyor, getiriliyor, getiriliyor konuyor. Bunlar arasındaki illiyet rabıtasını kurmadan bu dertler artar, azalmaz. Huzurlarınızda inançla ifade ediyorum; memleketini, vatanını seven bir kardeşiniz olarak ifade ediyorum; bu meseleleri derinliğine kökünden ele almaya mecburuz, eğer bu hastalıkları artırmayıp azaltmayı istiyorsak.

Şimdi bakınız, burada program olarak geliyor. Önce bir defa Hükümet Programında; "Her türlü inanç, din hürriyetine saygı göstereceğiz" deniyor; sonra, yarın hacılara döviz verecek misin? *(Gülüşmeler)* Peki sonra, başörtülü kız çocukları mektebe girerken. "Ne yapalım yönetmelik buna manidir" mi diyeceksiniz? Eğer böyle diyecekseniz, Hükümet Programında bunları yazmanın manası nedir?

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Kıyafet devrimine aykırı ama...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu Sebepten dolayı muhterem arkadaşlarım, bakınız din dersi mekteplerde ihtiyari; mecburi değil. Buna mukabil zaten mekteplerde mevcut olan bir dersin bulunmadığını zannettiklerini kabul etmek de çok güç; spor dersini ilkokul, ortaokula koyacağız dertleri halledeceğiz.

Muhterem arkadaşlarım, bu birkaç tane misalle şunu ifade etmek istiyorum ki; eğer şu memleketin tablosu hepimizi üzüyorsa, eğer bu dertlerin hallolmasını istiyorsak, bugüne kadar tatbik ettiğimiz metodların daha ilerisine gitmeye, bu devri teslimleri derinliğine teşhisler yaparak yürütmeye mecburuz.

Şimdi Hükümet Programının içine girmeden önce, kısaca bir de milli menfaat konusu üzerinde durmak istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, hepsinin malumudur. Ancak Hükümet Programı hakkında fikirlerimizi arz ederken, şu başlangıcı yapmaya zaruret görüyorum. Bakınız size ibret alıcı bir iki tane misal arz edeyim: Konya'da Traktör ve motor fabrikası kuruyoruz. Bu fabrika bilindiği gibi bizim zamanımızda başladı, İtalyanlar o vakit bize bütün ilgili arkadaşlarımın dikkatini, bilhassa yeni Hükümetin dikkatini rica ediyorum bir avam proje getirdiler. Bu avam projelerde görüşmeler esnasında anlaşılıyordu ki, bu fabrikalar 250 milyon dolara çıkacak, en modern imalat yapılacak ve Türkiye kendi traktör ihtiyacını karşıladıktan başka, hatta ileride komşu ülkelere de traktör ihraç edecek. Bu görüşmeler böyle başladı. Arkadan Millî Selamet hükümetten çekildi, İtalyanlar bu fabrika hakkında yeni tekliflerini getirdiler. Bu teklifler gözlerde gizli, saklı duruyor; bizzat o müessesenin kendi elemanlarına gösterilmiyor. Tıpkı Ağır Sanayi kitabı; Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının ambarında tutuldu, dağıtılmadı. Tıpkı Konya TÜMOSAN Fabrikasının programlarını gösteren broşürler, dağıtılmadı bu iki senedir.

Şimdi bakınız, arz edeceğim husus şudur; Bizim arkamızdan getirilen projede çok büyük değişiklikler oldu. 250 milyon dolara çıkacak teçhizat, 375 milyon dolara çıkartıldı. Krank millerini, kam millerini bir defada frezeliyerek yapacak en modern bir freze tezgâhı yerine, 4 tane hantal torna tezgâhı teklif ediliyor.

Şimdi İtalyanlar teklif ettikleri tezgâhın bedeli üzerinden yüzde olarak teknik hizmet karşılığı alıyor. O freze yerine 4 tane torna koyunca bedel artıyor, kendisinin ücreti artıyor. Bundan dolayı bunu rahatlıkla yapabilir. Ama kim kontrol edecek ve bunun farkına varacak ki, yarın bu 4 tane torna ile bu krank yapılırsa birinde kabası, birisinde incesi, birisinde taşlaması yapılırsa, bu krank mili freze ile yapılana nazaran çok pahalı olacak ve bizim imal ettiğimiz traktörler, İtalya'da imal edilen traktörlerle rekabet edemeyecek.

Şimdi milli menfaat sözünün nereye kadar uzandığına işaret için arz ediyorum. Farz ediniz ki, bu yeni değiştirilmiş aleyhimize olan projeler gözden kaçtı, bir an evvel de Konya'daki fabrika, hatta işletmeye açıldı; o zaman biz bunu yapan icra organına, aferin ne güzel yaptınız diye alkış mı tutacağız; yoksa, bu memleket bu fabrikayı her zaman kurmaz, bir defacık kurulan fabrikada rekabet gücünü niçin kaçırdınız, bize bu kötülüğü niçin yaptınız mı diyeceğiz?

Bundan dolayıdır ki muhterem arkadaşlarım, milli menfaat sözünü, katiyen noktasal, geçici ve sathi meselelerle tespit edemeyiz. Şimdi bakınız, şayet birtakım dış güçler gelse bugünkü Hükümete, size şartlı olarak kredi veriyoruz, ağır sanayi kurmayın, mamul maddenize kredi veriyoruz dese, gübre hammaddesi getirmeyeceksiniz; ama gübrenize kredi veriyoruz dese, bir hükümet de gübreyi mamul olarak getirirse bizim fabrikalarımızı boş tutsa, gübre ihtiyacı karşılansa, "aferin ne iyi yapıldı" mı diyeceğiz? Avrupa Ortak Pazarına girin, bizim müstemlekemiz olarak buraya dâhil olun, size 3 milyar dolar veriyoruz deseler, "aferin, ne güzel, 3 milyar dolar getirildi" mi diyeceğiz? Bundan başka siz İslâm Âlemi içerisinde Kudüs'ü İsrail'e verdiği için diğer Müslüman ülkelerle beraber olmayın, Sedat'ı destekleyin size 1 milyar dolar vereceğiz deseler; aman ne güzel, 1 milyar dolar kredi geldi diye alkışlayacak mıyız?

RCD, CENTO'yu canlandırın, bunların hakikisi ve samimisi kurulmasın, İslâm Âleminin gelişmesine mâni olun size 1 milyar dolar vereceğiz deseler, gübreyle mazot gelse; aman ne güzel, gübre mazot ihtiyacımız karşılandı mı diyeceğiz?

Elbette demeyeceğiz. Neden? Çünkü, bakınız, bu üç tane manfaatin yekûnuyla milli menfaatimiz ölçülüyor. Manevi kalkınma, iktisadi kalkınma ve siyasi menfaatlerimiz. Bunların bir tanesinde verilecek olan bir taviz, kısa zamanda öbürleri haline dönüşmektedir. Bugün siz manevi kalkınmadan taviz verirseniz, yarın, sizin yetiştirdiğiniz mühendis dersine çalışmaz, boykot nesli olur; yaptığı köprüyü sular götürür, her sene aynı köprüyü bir kere yapacak israfa girersiniz, kalkınamazsınız.

Bu sebepten dolayıdır ki, manevi kalkınmadaki taviz, yarın iktisadi mesele olur. Siyasi meselelerdeki taviz, yarın iktisadi mesele olur, manevi mesele olur. Bunlar zamanla birbirlerine dönüşürler. Geçici bir süre için elde edilecek olan bir görüntüye asla aldanamayız. Sonra bunların acısı, borç taksidi geldiği zaman çıkıyor; sonra bunların acısı pahalılıkla çıkıyor, işsizlik artınca çıkıyor; dış ticaret açığı

artınca çıkıyor; milli harp sanayii kurulamayınca çıkıyor; evlatlarımız materyalist olup anarşi çıkınca acısı çıkıyor.

Demek biz, bu gerçeklerin içerisine girmeyeceğiz, her iki senede bir, her senede bir burada birtakım mazbatalarla, müşahede raporlarıyla hükümetleri devredip duracağız.

İşte muhterem arkadaşlarım, böyle tarihi bir günde, milli menfaatlerimizi bunların bütünüyle ölçmeye mecbur olduğumuzu huzurlarınızda altını çizerek ifade etmeye mecburiyet duyuyorum. Daha iyiye gitmemiz ancak bununla mümkün olacaktır. Bundan dolayıdır ki, ölçümüz sadece refah olamaz; sadece saadet olamaz; selamet ölçüsü olacaktır. Nedir kastım? Refah. Geçici olarak yağı, mazotu bulursun; ama, evladın anarşist olmuş, manevi kalkınma yapmamışsın, saadetin yok. Manevi kalkınma ile beraber maddi kalkınmayı yaparsan saadet bulursun ama, bunları sen borçla yapmışsan, yarınki nesilleri büyük felaketlerin içine sokuyorsan bu saadet devamlı değil, noktasaldır, yani selamet değildir. Tek kelime ile selamet istiyoruz muhterem arkadaşlarım, selamet. *(MSP sıralarından alkışlar)* Ondan dolayı ölçümüz, milli menfaat ölçümüz sadece sathi refah, sadece geçici saadet değil, selamet ölçüsü olacaktır. Hükümet Programına girerken işte bu önemli noktalara temas etmeye ihtiyaç duydum.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, şimdi zannediyorum ki, bu çok önemli konulara temas ettikten sonra, önümüze getirilmiş olan Hükümet Programının ana karakterlerini tahlile geçebiliriz, bu konuştuğumuz temel ışıkların ve esasların ışığında Hükümet Programının tahliline geçebiliriz.

Bugüne kadar demin de arz ettiğim gibi, hükümetler birbirlerine böyle satır üstü raporlarla devredildi, bugünkü Hükümet de üzülerek ifade ediyorum ki, kendisini aynı sistemden alıkoyamamıştır, getirmiş oldukları rapor hakiki, ciddi tahlillerden uzaktır kanaatimizce, böylece bir müşahede listesidir.

İkinci bir hususiyeti ise, bu getirilmiş olan Hükümet Programında bir de vaatlar listesi var, bu vaatların bir kısmı hakikaten bol vaatlardır, ölçüsüz vaatlardır ve büyük vaatlar listesi getirilmiştir.

Bu Programın bir diğer üçüncü hususiyeti, bu Programda "ne"ler listesi var, ama "nasıl"ların cevaplarını bulmak mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla da bu programda memleketin temel meseleleri için köklü çözüm göremiyoruz. Bu sebepten dolayı bu Programda sathi bakışlarla birtakım acil ihtiyaçların karşılanması gayesi güdülüyor, hâlbuki derinliğine inip kökünden halledilmeden bunlar karşılandı zannedilse de, arkasından acıları çıkıyor.

Bu Programda yine, hakikaten üzerinde dikkatle durulması lazım gelen birtakım görüşler vardır ki, bu noktada bunların açıklanmasında yarar görüyoruz. Gene bu Programda, bilhassa manevi sahaya ait bazı noktaların, burada tamamlanması ve Hükümetin Programına yazmamış olsa dahi icraatında bunları gözetmeye dikkat edeceğine inanıyorum.

Bu noktaları kısaca arz etmek istiyorum.

Bakınız muhterem milletvekilleri, Programda klinik müşahedeler yer alıyor. "Anarşi var, artıyor" deniyor. Ama niçin var, niçin artıyor, bunun cevabını Programda görmek mümkün değildir. "Yokluk var" deniyor, ama niye yokluk var, bunun sebebini Programda bulmak mümkün değildir. "Pahalılık var, geçim sıkıntısı var" deniyor, niçin bunlar var, bunun cevabı Programda yok. "İşsizlik var, artıyor" deniyor, niçin var, niçin artıyor bunun cevabı Programda yok. "Dış politikadaki meseleler askıdadır" deniliyor, niçin askıdadır, bunun cevabı Programda yok. Çünkü, Programda sadece bir müşahede görüntüleri tespit edilmiştir, derinliğine bir teşhis konmamıştır.

Bu sebepten dolayıdır ki, 50 seneden beri meselelerimiz artmaktadır. Bu tahlillerin yapılması halinde aslında ne görüyoruz? Aslında, Halk Partisi ve Adalet Partisinin takip etmiş olduğu zihniyetlerden birtakım o zihniyetlerin hususiyetlerinden bu meseleler meydana geliyor. Bu tahliller yapılacak olursa, bu gerçekler görünecektir. Burada hemen şunu belirtiyorum ki, bu millete hayırlı hizmetlerin yapılmasını istiyoruz, kim yaparsa ona müteşekkiriz. Ondan dolayıdır ki, yanlış ve hatalı gördüğümüz noktalar varsa, bunları birbirimize hatırlatmak vazifelerimizin başında gelmektedir.

Şimdi bakınız Programdaki vaatler: Vaatler Programda şu şekilde sıralanıyor: Müşahede var, "Anarşi var" deniyor. E, ne olacak öyle ise, nasıl tedavi edeceğiz bunu? "Anarşi ortadan kaldırılacaktır" deniyor. Bu cümleler aynen Programdan alınmış cümlelerdir.

Anarşi var öyle mi, ne yapacağız; anarşiyi ortadan kaldıracağız. Nasıl kaldırılacak? Bu yok.

Can ve mal güvenliği kalmamıştır. Ne olacak? Can ve mal güvenliği sağlanacak. Bu cümleleri aynen Programdan okuyorum.

Mazot, gübre, tarım ilaçları yok. Ne olacak öyleyse? Mazot, gübre, tarım ilaçlarının yokluğu ortadan kaldırılacak. Bunlar Programın cümleleri.

İlaç yok; ilaç yokluğu ortadan kaldırılacak. Programın bir sayfasında yoklar sayılıyor, öbür sayfasında da bu yoklar ortadan kaldırılacaktır deniliyor. Önümüze getirilen Programın ana röntgeni budur.

Ham maddesizlikten fabrikalar kapanıyor. Ne olacak öyleyse? Çalışmayan fabrika kalmayacaktır.

Enflasyon var; enflasyonla mücadele edilecektir.

Gençliğin meseleleri giderilecektir. Program hep böyle gidiyor. Nasıl giderilecekmiş? Bir cevap yok. Programda cevap olarak konulan şeylerle, ne yapılacağına dair vaatleri karşılaşırsak ne çıkıyor önümüze, bula bula biz şunları bulduk:

Gençliğin meseleleri giderilecek. Nasıl? Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı yapılarak. Her karış toprak sulanacak, her köye elektrik gidecek, yurdun her köşesinde ne varsa, her köşesinde de o olacak. Nasıl? Yabancı sermayeye yol açılacak.

Fakirleşmiş sofranın yerini dolu file, dolu tence re ve zenginleşmiş sofralar alacaktır. Nasıl? Renkli televizyon ve ikinci kanala geçilerek.

Medeniyet ve refah yaygınlaştırılacaktır. Nasıl? Tekel maddelerinin kaliteleri düzeltilecek.

Bu suallerim cevaplarını Programda ciddi bir şekilde bulmak mümkün değildir. "Nasıl" sualinin cevabı diye bula bula ancak bunları buluyoruz. Getirilen Programın mahiyet ve manası budur. Bundan dolayı Programda "Ne" var, fakat "Nasıl" yoktur.

Yukarıda da işaret edildiği gibi; Program, bir müşahede raporu ve vaatler listesi halindedir. Halen hiçbir konuda "nasıl" sualinin cevabını bulmak mümkün değildir. Çözüm ve fikir getirmeyen bir program karakteri, bu Programda ağır basmaktadır. Program, temeli meseleler itibariyle bugünkü faizci sistemi devam ettirecek, vergiyi fakirden almaya devam edecek, krediyi zengine vermeye devam edecek, israfa devam edecek, parayı dolara bağlayıp değerini düşürmeye devam edecek. Peki nasıl düzelteceksiniz? Bu söylediklerinizi nasıl çözeceksiniz? Program, bu karakteri itibariyle, liberal kapitalist zihniyet tarafı ağır basan bir hususiyetle önümüze gelmiş bulunmaktadır.

Programda yer alan vaatleri arz ediyorum: Can ve mal güvenliği sağlanacaktır. Devlet güvenliği sağlanacaktır. Enflasyonla mücadele edilecektir. Çalışmayan fabrika kalmayacaktır. Fabrikalar rafineriler tam kapasite ile çalışacaktır. Durmuş bulunan yatırımlar bir an önce tamamlanacaktır. Ev kadını yokluğun, kuyruğun cefasından kurtarılacak. Kışın getirdiği zorluklar yenilecek. Mazot, gübre tarım ilacı yokluğu ortadan kaldırılacak...

Sırayla sayıp vaktinizi almak istemiyorum, Programı takip ettiniz; bunların nasıl yapılacağı tarif edilmeden sadece yoklar listesinin karşısına "bunlar yapılacak" diye getirilip konmuş bir liste karakteri arz etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, bazı maddelerde de "mutlaka" sözü dikkati çekiyor. Ne demiş: "Can ve mal güvenliği mutlaka sağlanacaktır" Sonra "vatandaşın korkusuz yaşaması mutlaka sağlanacaktır"

Dikkatinizi rica ediyorum. "Türkiye her çareye başvurarak denizde, karada petrol aramaya koyularak, her kaynaktan faydalanmak ve mutlaka petrol bulmak mecburiyetindedir"

Zannediyorum ki, bu askerlik çağından kalma bir silah yemininden hatırda kalmış bir cümle olacak. *(CHP ve MSP sıralarından alkışlar)* Yalnız burada "havada" sözü unutulmuş.

Her çareye başvurarak denizde, karada, havada arayacağız; petrolü bulacağız. *(CHP ve MSP sıralarından gülüşmeler)* İnşallah bulursunuz.

Muhterem milletvekilleri, Allah verdiyse bulunur. Bulmaya çalışacağız, ellimizden gelen gayreti göstereceğiz sözü çok tabii bir söz de "mutlaka bulunacaktır, bulunmak mecburiyeti vardır" gibi sözleri, nasıl bütün milletvekilleri yadırgadıysa, hakikaten Programı okurken yadırgamadan karşılamak mümkün değil.

Muhterem milletvekilleri, bakınız Programda şu cümle fevkalade dikkatimizi çekmiştir: "Sıkıntıların ne olduğunda fikir beraberliği, onları aşma konusunda kararlılık ve sebat; çareleri aramakta gerçekçi akılcı ve azimkâr gayretler meseleleri çözecek gücün zaruri kaynaklarıdır. Bu hesap, plan ve program işidir. Bu inanç ve

gönül işidir. Sloganların, doktrinlerin, sihirli reçetelerin milletin refah ve saadetine giden yolu tıkamaktan başka bir işe yaramadığı görülmüştür"

Bu söz temenni ediyoruz ki, hakikaten, yani bazı basmakalıp sözlerden fayda gelinmeyeceği mahiyetinde kullanılmış bir söz olsun. Bu sözü hiçbir zaman şu manada almak istemiyoruz; bizim hiçbir prensibimiz yoktur, biz her şeyi aklımızla ölçer bakarız, menfaatimiz neyi gerektiriyorsa onu yaparız, biz pragmatistiz. Bu cümlelerin bu tarafa açılan kısmı var. Dikkati çekiyorum, aslında akılcılık (pragmatizm) dahi bir doktrindir; ama bütün tarih boyunca bunlardan hayır gelmeyeceği görülmüş bir doktrindir.

Şimdi muhterem milletvekilleri, önümüze getirilmiş olan Programın şu ana karakterimi arz ederken, Yüce Meclisin bir noktaya dikkatlerini çekmek istiyorum. Adalet Partisiyle 29 ay evvel beraber hükümet kurduğumuzda hazırladığımız programda neler vardı, şimdi bu Programda ne farklılıklar orta yere gelmiş? Bunları böyle bir tarihi günde bir bir saymayı vazife sayıyorum. Temenni edil yorum ki Adalet Partisi 29 ay önceki fikirlerinden vazgeçmemiştir. Ancak program çok uzun olmasın diye bunları ayrı ayrı saymaya ihtiyaç görmemiştir. Ama o böyle düşünmüş olsa dahi, bizim böyle tarihi bir günde, beraberce hazırladığımız programda kendilerinin de altında imzası bulunan bu sözlerin o gün için değil her zaman için bir taahhüt olduğunu kabul etmek istiyorum. Bunu tescil için de bu hususları huzurlarınızda tespit etmek istiyorum.

Bakımız manevi kalkınma hamlesinde: "Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaymak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız" cümlesi, şimdi yeni Programa zannediyorum sehven şöyle geçmiş: "Diğer hükümlerimizin sarsıldığı bir ortamda, insanımızın ve toplumumuzun yeniden derlenip toparlanması, bütün güçlükleri yenecek bir morali güce kavuşturulmasında din görevlileri önemli hizmetler ifa edecekler".

Birisinde 50 milyon olarak dinimizin ulvi prensiplerinden hep beraber yararlanacağımız söyleniyor, öbüründe şimdi bu görev, din görevlilerine aitmiş, şimdi bu sadece bir "moral güç" temin etmek için işe yararmış intibaı uyanıyor.

"Bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetimin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız. Anayasamızda yer alan, laikliği, din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetimin teminatı olarak görüyoruz. Esasen demokratik hukuk devletinde laikliğin hiçbir şekilde din düşmanlığı olarak telakki edilmesine imkân yoktur. Din ve vicdan hürriyeti, kişinin kutsal vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır. Din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında, çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesini tadil edeceğiz. 6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz"

Bu 29 ay önceki beraber programımızın bir cümlesi idi. Şimdi bu cümle gitmiş, "Türkiye'de ileri batı memleketlerinde mevcut olan hak ve hürriyetlerin hepsi var-

dır" cümlesi gelmiş. Ne oldu, bu ara yerde bizim haberimiz olmadan 163'ncü madde kalktı mı yoksa?

"Hac hizmetlerinde vatandaşlarımıza yardımcı olunması için gereken tedbir yer alacaktır" Bu cümle şimdi Programda yer almıyor. "Milli ahlâkın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple milli ve manevi değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden ve hayâyı rencide eden ahlak dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla mevzuatımızdaki yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz"

Şimdi yeni Programda bu hususta hiçbir şey yoktur.

"İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan Ahlak Dersleri gayesine uygun ve milli ahlak esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri öncelikle İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam Hatip Okulları mezunları okutacaklardır."

"Din ve Ahlak Dersleri müfredatı, yeniden düzenlenecektir" diyor yeni program. Bizim hatırladığımız kadar bu Ahlak Derslerine ait kitapların bir bölümü, Adalet Partisinin dindeki bir Milli Eğitim Bakanlığı devrinde hazırlanmıştı ve o esnada da birtakım kıyametler kopmuştu. Şimdi aynı Adalet Partisi bu kitapları yeniden düzenleyeceğini söylüyor. Bu da neye benziyor: Nasrettin Hocanın "Karla ekmek" diye keşfettiği ve "Yeni keşfettiğim yemek benim de hoşuma gitmedi" dediğine benziyor. Temenni ederiz, bu seferki kitaplar hakikaten milletin arzu edeceği kitaplar olsun.

"Yeni nesillere dünya görüşü aşılamak önemli rol oynuyor. Bilhassa ahlak, sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi derslerin kitapları, evlatlarımızın milli inançlarını, manevi değerlerini tahrip edici değil, bilakis milli ve manevi değerlere bağlı, temin edici şekilde yeniden yazılacaktır. Yeni Programda ne deniyor: "Eğitimimiz beynelmilelci ve Marksist tesirlerden kurtarılacak. İdarede, mevzuatta, ders kitapları ve kitaplarında kültürel faaliyet ve neşriyatta eğitimin milliliği temel ilke olarak korunacak ve itibar görecektir"

Sayın Başbakandan ve yeni Hükümetten verecekleri cevapta şunu açıkça ifade etmelerini rica ediyoruz: "Eğitimin milliliği" diye bir madde getirdikten sonra, liselerimizde sosyoloji kitabı olarak Durkheim'in sosyoloji kitabını okutmaya devam edecek misiniz, etmeyecek misiniz? Bu sualin cevabını lütfederseniz çok memnun kalırız. Bu eğitimin milliliğinden ne kastediliyor? Çocuklarımıza her türlü inkârcı, taklitçi, siyonist fikirler aşılandıktan sonra, 50 kere hükümet programında eğitimi millileştireceğiz desek, hangi meseleyi hallederiz, hangi derdi hallederiz?

Şimdi bakınız 50 sene sonra büyük merhaleler katettik muhterem arkadaşlarım, işi lafa bırakmıyoruz, kantara, koyuyoruz; bu, millete en büyük hizmetimiz. Göreceğiz bakalım Durkheim'in kitabı okutulacak mı, okutulmayacak mı? Allah sağlık versin, bunu hep beraber takip edelim. Temenni ederim ki, hemen yarın Sayın Başbakan yeni Milli Eğitim Bakanımıza emir verir ve şu millet in 50 seneden beri beklediği, özlediği adımlar atılır.

İslam enstitüleri akademi haline getirilecek, ilmi araştırma güçleri artırılacak, öğrenci sayıları çoğaltılacak. Akademi mezunlarının liselerde felsefe, ahlak, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacak" Nedense, bu madde yeni Programda unutulmuş.

En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir manevi ilimler üniversitesinin kurulmasına önem verilecekti. 29 ay sonra bu madde de unutulmuş.

İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını üniversite, yüksekokullara giriş imtihanlarında diğer lise mezunlarıyla aynı şarta tabi tutacağız. İmam-Hatip Lisesi mezunlarının ilkokullarda din ve ahlak dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam-Hatip Liselerinin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılmasını temin edeceğiz" Yeni Programın içinde, İmam-Hatip Okullarından tek kelime yoktur. Yüksek İslam Enstitüsünden tek kelime yoktur, Manevi İlimler Üniversitesinden tek kelime yoktur. Bu arada "Kur'an kurslarının eksiklerinin, noksanlarının tamamlanacağı" zikredilmiştir. Milli Selamet Partisi olarak bunu memnuniyetle karşılıyoruz, bunun bir an evvel yerine getirilmesini temenni ediyoruz. Bu hususta da canı gönülden kendilerinin destekçileri olduğumuzu ifade ediyoruz.

"Meslek okulları, çıraklık, kalfalık, işbaşında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitim verilecek" Bu cümle de unutulmuş.

Devlet eliyle içki imali, bunların kalitesinin düzeltilmesi ve dağıtımındaki aksaklıkların giderilmesi, bizim inandığımız devletin devletlik vasfıyla kabili telif değildir. Bu böyleyken, bütün bu manevi konularda hep beraber müştereken imza attığımız halde, bunlar unutulmuş; bunun yerine "Tekel maddelerinin kalitesinin düzeltilmesine ve dağıtımındaki aksaklıkların giderilmeğine çalışılacaktır" maddesi unutulmamış.

Sanayileşme konusunda; "Yeniden kurmaya başladığımız büyük sanayi tesislerı bir yandan süratle ikmal edilirken, diğer yandan yeni hamlelere gireceğiz. Kurulmasına başlanmış bulunan demir çelik, ağır makine ve teçhizat fabrikaları, motor ve aktarma organları imalat sanayii, takım tezgâhları sanayii, ağır elektronik ve elektromekanik ekipman sanayii, telekomünikasyon sanayii, tarım ve iş makineleri sanayii, uçak ve gemi inşa sanayiinin süratle ikmaline ve geliştirilmesine ve bu önemli sahalarda yeni hamlelerin yapılmasına öncelik vereceğiz.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yapılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ve işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şeklide alınacaktır.

Hedefimiz, Türkiye'yi makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline getirmektir. "Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukuki ve mali mevzuatı ıslah edeceğiz" diyorduk. Bunların yerine çok özet iki tane cümle gelmiş, "Süratle ikmal", "Yeni hamleler"; "Köklü ve müessir tedbirler" Programın içerisinde şimdi artık geçmiyor.

Hâlbuki bunlar yapılmadan Programın içerisine hemen pat diye "Sınaî mamul ihraç eden bir ülke haline geleceğiz" tabiri konmuş. Bunlar yapılmadan bu nasıl olacak, merakla bekliyoruz.

"İhracatı artırmak ve ihracattaki düzensizlikleri gidermek maksadıyla bir milli ihracat kurulu teşkil edeceğiz. Hedefimiz Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal öden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline gelmesidir. Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukuki ve mali mevzuatı ıslah edeceğiz.

İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasında en ileri teşvik tedbirleri getireceğiz,

Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Komşularımızla sınır ticaretine geçme yolunda tedbirler alacağız.

Kaçakçılığı önleyici kanun tedbirlerinin yanı sıra belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız"

Bunlar, daha önceki programımızın fevkalade önemli noktalarıydı. Türkiye'nin dış ticaret açığı bulunan böyle bir noktasında ihracat hakkında Programda sadece bir tek cümle ile gelip geçilmiş olmasını çok büyük bir noksanlık olarak görüyoruz. Temenni ediyoruz ki, tatbikat bu Programdaki görüntüye uymayacaktır.

Sıhhatli ekonomiye geçiş hakkında Programda tek kelimeye rastlamak mümkün olamamaktadır. "Ekonomik politikamızın hedefi, istikrar içinde, milli, güçlü, dengeli hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamaktır" diyorduk 29 ay önceki programda; bu cümleler şimdi ortadan kalkmış, "Tasarruf eğilimlini artırıcı ve üretici sektörlere yönelmesini temin ve kâr ortaklığını içine alan güvenli bir sermaye piyasasının geliştirilmesi sağlanacaktır" diyordu; bu mefhumlar Programdan çıkmış. "Kredi müessesesi teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek şekilde ele alınacak, kredilerin çeşitleri artırılacak" deniyordu; bunlar ortadan kalkmış. "Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek," bu faizler şimdi daha da çok arttı. Şimdi bunlara ağırlık verilmeyecek mi? "Faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine çalışılacak, mesken kredisi imkânları genişletilecek, yoksa dar gelirli vatandaşların temin edecekleri meslek kredilerinin faizsiz ve uzun ödeme süreli olması sağlanacaktır" Bu kadar önemli maddelerin yemi Programda bulunmaması, üzerinde hassasiyetle durmağa mecbur olduğumuz bir konudur.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yayılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesiyle işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmemin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır. Yabancı sermayeden ileri teknoloji getirtmesi, eğitici olan vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanacaktır. Bu şartlar yeni Programda zikredilmemiş bulunuyor. "Tarihi ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelme-

sinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir" Bunları da yeni Programda göremiyoruz.

"Tarım kredilerinin faizsiz dağıtılacağı, yeni Programda gözükmüyor. Anayasamızın mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatımı hasut ve âdil hale getireceğiz. Kalkınmamıza ters yönde icra tesir eden vergi mevzuatını ıslah edeceğiz. Vergi muafiyetlerini asgari ücretten az olmamak üzere yeniden düzenleyeceğiz"

Bu vergi adaleti hususunda, yeni Programda sadece asgari geçim indirimine temas etmekle yetinilmekte, asıl vergi mevzuatındaki köklü adaletsizliklerin düzeltilmesine dair herhangi bir işaret görememekteyiz.

Kalkınmanın bütün nimetlerini yurdun her köşesine adil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek, süratle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar ülkesi yapmak hedefimizdir. Manevi ve maddi kalkınmanın bütün nimetleri, artan milli gelir ve yükselen refah milletimizin bütün fertleri arasına yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sosyal adalet sağlanacak. Her vatandaşı sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesiz ve dar gelirlileri ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi milli ve insani bir görev saymaktayız.

Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz. "Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturmak ana hedefimizdir" sözü yeni Programda çerçevelerimi kaybetmiş, sadece belli bazı sahalara münhasır hale dönüşmüştür.

Şahsiyetli dış politika konusunda da Kuzey Atlantik İttifakının ve onun askeri teşkilatlının bugüne kadar oynadığı rolün değerini korumakta olduğunu göz önünde tutarak, bu savunma teşkilatına üyeliğimizi sürdürürken; ülkemiz yönünden ittifak çerçevesinde yatlar ve sorumluluklar arasındaki uyumluluğun tesis ve idamesine özen göstereceğiz. Bu tabir yerine şimdi "Türkiye taahhütlerine sadık kalacaktır" tabiini geliyor.

Buradan ne anlaşılıyor? Sanki Ecevit Hükümeti bu ara yerde külfet nimet dengesini kurdu. İki sene evvel külfet nimet dengesi üzerinde bu kadar hassasiyetle duruyorduk. Şimdi Taahhütlere sadakat diyoruz. Temenni ediyorum ki, bu sadece mürekkep iktisadi, kâğıt iktisadı işin başvurulmuş bir tutum olsun, tatbikatta iki sene önce ne taahhüt ettiysek, bugün de aynı taahhütlere hassasiyetle riayet olunsun.

Yine muhterem arkadaşlarım, önümüze getirilen yeni Programda Ortak Pazar konusunda da eski Programa nazaran farklı cümlelerle karşılaşıyoruz. "AET ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girişilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacak" Yani bu münasebetler düzeltilecek, nimet külfet dengesi kurulacak; biz toplulukla münasebetlerimizde topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak ve dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabii görmekteyiz.

Şimdi ne oldu? Ortak Pazarla münasebetlerimizi sürdürmeye ve geliştirmeye kararlıyız. "Bu zaruret ortaklıkla eski Programdan okuyorum, ilişkilerimizin günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde önemle dikkate alınacak ve eskilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır."

Müslüman ülkelerle münasebetlerimizde de çok önemli bir bölüm yeni Programda yer almamış bulunuyor. Tarihi ve manevi bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkimizi yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerine geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğine her sahada yoğun bir muhteva kazandırmak için gerekli bütün girişimlerde bulunacağız diyorduk.

"İslam Konferansına üye ülkelerle ilişkilerimizden de bu çerçeve içinde değerlendirilmesine ve geliştirilmesine önem vereceğiz" diyorduk. Ortadoğu ihtilafının çözümü için temel şartların her şeyden önce ilk adım olarak; işgal edilen toprakların terk edilmesi ve Filistin halkının kendi devletini de kurmasını ihtiva eden meşru, milli haklarının tanınması olduğu görüşündeyiz diyorduk.

Şimdi, yemi Programda bu cümlelerin hiçbirisi yer almamış bulunmaktadır.

"Kardeş İran ve Pakistan'la geleneksel dostluğa dayanan ilişkilerin daha da geliştirilmesini diliyoruz" diyorduk; yeni Programda Müslüman ülkelerin hiçbir tanesinin adının dahi zikredilmemiş olması dikkatimizi çekmektedir.

Muhterem milletvekilleri, size önümüze getirilmiş olan programın ana hususiyetleri hakkında bazı temel tespitlerimi arz etim. 29 ay evvel Adalet Partisinin ortak olarak altına imza attığı Programla, bugün önümüze getirilmiş olan Programın manevi kalkınma, ağır sanayi hamlesi, ihracat seferberliği, herkese refah, sıhhatli ekonomiye geçiş, şahsiyeti dış politika ve Müslüman ülkelerle en ileri derecede işbirliği hamleleri istikametinde ne gibi farklıklar arz ettiğini de huzurlarınızda ifade etmeyi bir vazife saydım.

Şimdi önümüze getirilmiş olan Programın bazı noktalarında fevkalade dikkatli olmak mecburiyetimizi ifade ederek, şu hususlara böyle bir günde dikkatlerinizi çekiyorum.

Önce muhterem arkadaşlarım, önümüze getirilmiş olan Programın bir yerinde "Büyük devletler" diye bir tabir kullanılıyor. Bu tabiri, Mili Selâmet Partisi olarak yadırgıyoruz. Aziz Meclislimizi, Hükümetimizi ve Programımızı; bu milletin Hükümetinin Programını bu tabirden tenzih ediyorum. Büyük devlet ne demektir? Büyüklük neyle tarif ediliyor? Bin yıl Dünyanın en büyük Devleti bizdik. Büyüklük hakka bağlılıkla tarif edilir. Hakkı üstün tutmak temel prensip olmak lazım gelir.

Böyle bir tabiri asla kabul etmemiz mümkün değildir. Elektrikleri söndüğü zaman "Şimdi biraz sonra soyguncular gelecek, cebinizde ne varsa kavga etmeden hepsini teslim edin" diyen bir ülkenin hangi büyüklüğünden söz edeceksiniz? Bir saat elektrik kesildiği zaman soyulmadık dükkânı kalmayan bir ülkenin hangi büyüklüğünden söz ediyorsunuz?

Böyle büyük bir milletin Parlamentosunda ve Hükümet Programında bu tabirin sehven konduğuna inanıyorum ve aziz milletimizi, Yüce Meclisi, bu milletin Hükümetinin Programını; bizim milletimizden, bin yıl hakkın bayraktarlığını yapmış bu milletten başka bir ülke için kullanılmış olmasından hepinizi ve milletimizi tenzih ediyorum.

Yabancı sermayeden nasıl yararlanılacak? Programda bu hususta herhangi bir sarahat göremiyoruz. Bürokratik engelleri kaldıracağız, deniyor. Büyük ciro sahaları birtakım yabancı sermayeye parsellenecek olursa, nazari olarak söylüyorum, bu bürokratik engeller kalktı yabancı sermayenin önündeki yolları açtık mı demek olacaktır? Bunun için, Hükümetin işe başlarken dikkatini çekiyorum. Yabancı sermaye için, bundan önce beraber Hükümetken, müştereken koyduğumuz kıstaslar ortadadır, milli menfaatlerimize uygun olmak, bize teknoloji getirmek, yararlı olmak, bütün bu ölçüler önümüzdeki tatbikatta da dikkatle, hassasiyetle takip edilecektir kanaatında ve inancındayım.

Müslüman ülkelerle münasebetler konusuna da dikkatlerinizi çekiyorum. Yine Programda bu husus bir tak cümle ile gelip geçilmiştir. Halbuki, bugünkü dünya şartları muvacehesinde üzerinde her zamankinden daha büyük ehemmiyetle durmamız lazım gelen bir bölümü teşkil ediyor ve Programda Filistin gibi, 30 seneden beri en büyük haksızlığa uğramış bir milletin haksızlıklarına yardımcı olmak mecburiyetimize dair tek bir cümlenin konulmamış olmasını da hakikaten çok büyük bir eksiklik olarak görüyoruz.

Bu hususta Adalet Partisinin görüşünde bir değişiklik olması söz konusu değildir. Ondan dolayı, daha önceki taahhütlerim aynen var olduğunu sayıyorum ve yeni Hükümetin, bu müzakerelerin arkasından gelip bu kürsüde bunları bir kere daha teyit etmesinde yarar görüyoruz. Bu noksanlıkları tamamlamak mecburiyetindeyiz. Hiçbir zaman bu Programa böyle bir şeyin yazılmamasının İsrail'i memnun etmek için takınılmış bir tavır olduğunu kabul etmemiz ve düşünmemiz daha mümkün değildir.

Burada yeni Hükümete bir sual daha sormak istiyorum ve bunun cevabını da rica ediyorum:

Başta petrol ve kredi meseleleri olmak üzere, ekonomik meselelerin halli, İsrail'le münasebetlerimizin kesilmesini gerektirirse, bu münasebetleri kesecek misiniz? Bunu burada açıklayınız lütfen.

ŞENER BATTAL (Konya) — Anlaşılmadı.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bir kere daha sorayım:

Başta petrol ve kredi meseleleri olmak üzere, ekonomik meselelerimizin halli İsrail'le münasebetlerimizin kesilmesini gerektirirse, bu münasebetleri kesecek misiniz? Bunu burada açıklayın, yoksa, İsrail'i tutup, milletimize ıstırap çektirmeye devam edecek misiniz?

Sualim budur. Bu sualin yeni Hükümetten açık ve sarih cevabını rica ediyorum. Demokrasi, açıklık rejimidir.

Avrupa Ortak Pazarıyla münasebetlerimize de dikkatinizi çekiyorum. Programın 37'nci sayfasının 7'nci paragrafında; "Uluslararası ekonomik münasebetlerimize peşin hükümlerle bakamayız. Kendimize ve gücümüze güven içinde, aklın gereğine ve ülkenin menfaatlerine uygun bir davranışı benimsemezsek, Türkiye kalkınmasında büyük imkânlar elden kaçırılmış olur" denilmektedir. Bu cümlelerle zımnen ne denmek istendiğini, biz hele Milli Selâmet Partisi olarak çok iyi anlıyoruz. Ondan dolayı şimdi bu noktanın üzerinde elbette bir nebzecik durmak vazifemizdir, Nitekim bu cümleleri teyiden Programın 30'ncu sayfasının 4'ncü paragrafında "Ortak Pazarla münasebetler geliştirilecektir" deniyor.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, aklın ve ülkenin menfaatlerinin gerektirdiği nedir? Şunu gelin şu Yüce Mecliste işe başlarken tespit edelim; testi kırıldıktan sonra tespit etmenin faydası olmaz ha. Zaten bu testide kırıla kırıla hal kalmadı.

Muhterem arkadaşlarım, aslında Ortak Pazar işe bak, tek parlamentoya geçtiler, tek hükümetle idare edilmek istiyorlar, 500 milyon Hıristiyan'ın Avrupa'nın tek bir devlet olma hareketidir. Dört ay kadar önce İstanbul Üniversitesi profesörleriyle Ortak Pazar profesörleri arasında yapılmış olan bir açık oturumda bir Fransız profesörün sözüne dikkatinizi çekerim: Siz bize yüz vermiyorsunuz dediği zaman bizim profesörler: "Yahu, siz Hıristiyan olmaya karar aldınız; ne arıyorsunuz bizim Ortak Pazarımızın arasında?" diye bir Fransız profesör ikaz etti. Siz Müslüman değil misiniz, niye Müslüman ülkelerle ortak pazar kurmuyorsunuz? diye. Bu sözlere dikkatinizi çekerim. 500 milyon Avrupa tek bir devlet olacağım diyor, biz de kendi yerimizi, bin yıllık tarihimizi, her şeyimizi bırakacağız, İslâm Âlemini terk edeceğiz Avrupa ile tek devlet olacağız. Yapılmak istenen iş bu. Bu da akıl, mantığın gereğidir.

Şimdi şu hadiseye geliniz, milli menfaat açısından, akıl ve mantık açısından bir bakalım. Şimdi, siyasi ve kültürel bakımdan Katma Protokolün 41 ve 42'nci maddelerine göre, Topluluğa mensup kişilerin memleketimizde serbest dolaşımı, yerleşme hakkı ve hizmet edilmeleri mümkün olacaktır; anlaşmanın maddesi bu. Yani, cephede yurdumuza el koyamayanlar; Yunanlılar, Ermeniler, bu yolda gelip rahat rahat yerleşecekler, tıpkı İsrail'in Filistin topraklarına yerleştirildiği gibi. Bu mu aklın, mantığın gereği, bu mu bu milli menfaatlerimizin gereği?

Ortak Pazar, mensupları arasında ekonomik, sosyal ve siyasal birlik gayesiyle kurulmuştur; Müslüman Türkiye'nin bu gayrimüslim kütle içerisinde kendisini koruyacağı sarihtir; hedef, Müslüman Türk Milletini, bu gayrimüslimlerin içinde eritmektir. Bu mu aklın, mantığın gereği?

Ekonomik bakımdan bu ülkelere ihraç ettiğimiz mallara gümrük muafiyeti tanınacağı hükme bağlanmış, ancak 7 seneden beri yapılan tatbikatta topluluk muafiyeti, ihraç edemediğimiz mallara veriyor, ihraç edeceğimiz pamuk ipliği, pamuk gibi üç beş tane kalemde ise en ağır tahditleri koyuyor; "Ben bunları zaten senden almam" diyor. Pamuk, dokuma halı gibi belli başlı ürünlerimize çok düşük kontenjanlar koyuyor; %100'üne yakın kısmına gümrük muafiyeti tanımamış oluyor. Hâlbuki üçüncü ülkelerin birçoklarına bizden daha fazla gümrük muafiyeti tanımıştır. Aynı piyasalara gümrüksüz giren üçüncü ülke mallarıyla rekabet edilmek

için malımızdan alınan gümrük kadar malımızı ucuz satmaya mahkûm ediliyoruz. Bunun neticesinde de sanayilerimiz baltalanmış oluyor.

İthal ettiğimiz mallarda da durum tersinedir, Üçüncü ülkelere tanınan gümrük muafiyetlerini aynen AET ülkelerine biz tanımak mecburiyetindeyiz. Mesele burada kalsa normal bir ticari münasebet sanılır. Hâlbuki AET ülkelerine, buna ilaveten tespit edilen taviz kadar indirim yapmak gerekiyor; böylece AET ülkelerinden aynı malı aldığımız zaman, bu indirim miktarında daha pahalı almaya mecbur tutuluyoruz. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar dengesiz hiçbir şey alınmadığı halde, her yönden kendisini tek taraflı bağlayan bir anlaşmanın eşine rastlamak mümkün değildir. Hangi akıldan, hangi milli menfaatten söz ediyoruz? Kaldı ki, bu Ortak Pazar Anlaşmasının temeli Türkiye'nin 1967'deki ithalat çatısına dayanıyor. Biz o tarihte kimya sanayiinin; %93'ünü dışarıdan ithal ediyorduk, maden işletmesinde %68, makine sanayiinde %60, optik sanayiinde; %80'i dışarıdan ithal ediyorduk. Şimdi aynı ithalata devam etmeye mecbur olacağız, bunları Türkiye'de yapacak sanayii kurmayacağız. Bu aklın gereği olacak, bu milli menfaatin gereği olacak.

Muhterem arkadaşlarım, bir tek rakamla vereyim; bakın, biz vaktiyle buğdayımızı, Ortak Pazardan ithal ettik, tonunu 220 dolara aldık. Sonra biz buğday satmak istediğimiz zaman 85-90 dolar fiyat verdiler, bizim buğdayımıza. Kendileri bize sattıkları malda 7 sene esnasında %100 fiyat artışı meydana getirmişlerdir, dış ticaret açığımızı büyütmüşlerdir, bizden aldıkları mallarda ise nasıl davrandıklarım görüyorsunuz. Hangi akıl, hangi milli menfaat? Ümit ediyorum ki, Adalet Partisi 29 ay önce beraberce imza attığımız esaslara sadık kalacaktır, Ortak Pazarla münasebetlerimizde bize yapılan haksızlıkları ortadan kaldırmak için o günkü taahhüdüne sadık olarak çalışacaktır ve milli menfaatlerimizin ezilmesine, zedelenmesine müsaade etmeyecektir. Türkiye'nin İslâm Âleminden ayrılıp Hıristiyan potası içerisinde eritilmesi gibi dış tesirlerin oyununa gelmeyecektir ve Ortak Pazarla münasebetlerimizi milli menfaatlerimizi koruyan ticari münasebetler şeklinde artırmaya, geliştirmeye çalışacaktır. Önümüze getirilmiş olan Programın gereken sarahate sahip olmaması dolayısıyla Yüce Meclisin huzurunda tarihi bir günde bu fevkalade ehemmiyete haiz hassas noktalara işaret etmek mecburiyetini duydum.

Şimdi muhterem milletvekilleri, muhterem arkadaşlarım, konuşmamın burasına kadar, "Buraya nereden geldik, burada ne yapıyoruz, bu nasıl yapılmalıdır, önümüze nasıl bir hükümet programı getirilmiştir, bu programın ana karakteri nedir? Nelere millet olarak, Parlamento olarak dikkat etmek mecburiyetindeyiz?" konularımızı huzurlarınızda bilgilerinize sunduktan sonra, şimdi, "Bu Programın nerelerini destekliyoruz?" konusuna da temas etmeyi bir vazife sayıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, önce bu noktada bir kere daha ifade edeyim ki, Milli Selâmet Partisi olarak milletimizin hizmetlerinin görülmesini istiyoruz, milletimiz için yapılacak faydalı hizmetleri desteklemeyi bir vazife sayıyoruz. İyi niyetle, yapıcı olarak bu hizmetlerin yapılmasına yardımcı olacağız. Bu çalışmalarımız esnasında yapmakta olduğumuz bu tenkitler, bir felâket tehlikesi varsa onu önlemek, daha iyiyi bulmak için yapılan tenkitlerdir.

Bakınız, şimdi bu Hükümet Programının neresini benimsiyoruz, nerelerinde eksikler var, daha nelerin yapılması lazımdır hususunda şu konuları bilgilerinize arz etmeyi de, iyi niyetli, yapıcı bir görevin ifası olarak görüyoruz.

Önce anarşi: Bugün Türkiye'nin en mühim meselesidir. Önümüze getirilmiş olan Programda, anarşinin önlenmesi hususunda idari tedbirler sıralanmış, kanuni tedbirler sıralanmış: "Mevcut kanunlar ve imkân en müessir şekilde kullanılacaktır. İstihbarat teşkilatı, polis mensuplarının kuşkuya kapılmadan çalışması temin edilecek; sıkıyönetime bir süre devam edilecek; adaleti yerine getirenler adaleti yerine getirirken ve suçları takip ederken tehdit ve tecavüzlere karşı korunacak. Şehit olanların ailelerinin çocuklarına kaydı hayat şartıyla bakılacak; polis teçhiz edilecek; devletin içine sızmış anarşi mihrakları söndürülecek; haber alma kuruluşlarının koordinasyon, teçhizat imkânı geliştirilecek. Silah, mermi kaçakçılığının önlenmesi için personel, teçhizat yeniden düzenlenecek" Bunların hepsine varız ve desteğinizdeyiz.

Kanun olarak da, Fevkalade Haller Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu, toplu suçu öngörecek yeni kanun, Dernekler Kanunu, İl İdaresi Kanunu değişikliği, valilerin yetkilerine açıklık getirilmesi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda değişiklik, Emniyet Teşkilatı Kanununda değişiklik, Polis ve Vazife ve Salahiyet Kanununda değişiklik istiyorsunuz.

Bunlara da konuştuğumuz esaslar dâhilinde varım. Nedir bu? İnsan haklarına saygılı olunacak; bütün bunlar yapılırken, Programın içinde de ifade edildiği gibi; milli menfaatlere uygun hareket edilecek, ters kullanılmasına fırsat vermeyecek şekilde bu kanunlar düzenlenecek, mâkul olacak. Bunların da yapılması lazımdır, bunlara da yardım olacağız.

Bunlar yeter mi? Hayır. Şimdi burada Milli Selâmet Partisi olarak bir görev ifa etmek için şunları duyurmayı vazife sayıyoruz. Önce, bir defa Türkiye'deki anarşinin teşhisi yapılırken Programda dış güçlerin oynadığı röle işaret edilmemiş. Siyonizmin oynadığı role işaret edilmemiş. Üzerimizde yürütülen planlara işaret edilmemiş. Bundan dolayı hakiki ve tam bir teşhis göremiyoruz.

Bundan başka, anarşik olaylarda mihraklar ve bunun yayılmasına ortam hazırlayan faktörlerin de tam bir teşhisini göremiyoruz.

Yine Programda, bu anarşik olayların ortam bulamaması için asıl temel köklü tedbirlerin manevi kalkınma olduğu, maarifin yeniden kurulması gerektiği hususlarında da yer göremiyoruz.

Yine, anarşinin ortadan kaldırılması için, memleketin bazı bölgelerine gidilemiyor, bu büyük felaketlerin önlenmesi için, Komünizm ve anarşi tehlikesinin önlenmesi için, asıl ilacın çocuklarımızı maneviyatçı yetiştirmek, ahrete iman, hesap gününe iman eden evlatlar olarak yetiştirmenin şart olduğuna dair programda bir iz görmüyoruz.

Bunları var sayıyoruz ve böyle bir günde de hatırlıyoruz. Vatanını, milletini kim seviyorsa bu yanlış materyalist yoldan dönsün, bu işin kökünden çaresini bulalım.

Bundan dolayı da, bütün mekteplere spor dersi koymak yetmez. Bütün mekteplere çocuklarımıza maneviyatını öğretecek din dersi, Kur'anı Kerim dersi koymak, vatan ve milletini seven herkesin vazifesidir. Maarifin inkârcı, taklitçi olmaktan çıkartılması ve manevi kalkınmanın bütün yönleriyle gerçekleştirilmesi temel şarttır.

"Planı değiştireceğiz" diyorsunuz buna memnun oluyoruz, bizim beraberce hazırladığımız planda, manevi kalkınma bütün yönleriyle ele alınmıştı. Temenni ediyorum ki, yeni hazırlayacağınız planda, beraberce hazırladığımız plandaki bu hususlara gereken ağırlığı verirsiniz.

Esasen bugün, geçen sefer getirilmiş olan planda bütün manevi kısımlar çıkartılmıştır, bizim kanaatimize göre bu Anayasaya aykırıdır. Çünkü, Anayasanın 10'ncu maddesinde "Devlet, fertlerin manevi varlığını geliştirmekle mükelleftir" denilmektedir. Bu manevi varlığı nasıl geliştireceğiz? Her şeyi plana bağlıyoruz da, niçin bunu plana bağlamayacağız? Bu sebepten dolayı, plan eksik hale dönüştürülmüştür, bunun tamamlanması lazımdır.

Şimdi, anarşinin önlenmesi için bu mesele, elbette en önemli meseledir. Köklü tedbir ister. Bu sebepten dolayıdır ki, bu noktanın üzerinde, asıl bu köklü tedbirlerin ehemmiyetini bir kere daha zikrettikten sonra, şimdi acil tedbirlere geliyorum.

Programda getirilmiş olan acil tedbirleri de yetersiz buluyoruz. Neden dolayı? Önce bir defa, programda anarşiyi önlemek için vazife görecek olan kadronun, o kadroda görev alacak şahısların büyük ehemmiyeti üzerinde maalesef durulmamış. Hâlbuki geçtiğimiz devrede neler görüyoruz. Sistemler kadar, bu sistemi kim yürütecek, nasıl bir zihniyetle yürütecek, vazife alacak olan şahısların tutumu da fevkalade mühim. Eğer bir ile, hakikaten bunları göğüsleyecek bitaraflıkta ve dirayette bir emniyet mensubu, bir mülki idare mensubu koymazsak bunun acısını kısa zamanda çekeriz.

Bakınız yeni Hükümeti şu noktada huzurlarınızda ikaz etmek istiyorum. Şu geçen bir hafta esnasında 6 tane vali tayin ettiniz, vekâleten koydunuz, bunların bir kısmı fevkalade isabetli kimselerdir, ancak bir iki tanesi hakkında samimi kanaatimi söyleyeyim: Anarşinin bu kadar büyük rol oynadığı o noktalarda yakinen tanıyoruz, kendilerinin şahsı muhteremdir bu arkadaşların bu vazifeyi ifa edeceğinden tereddüt ediyoruz, hatırlatıyoruz. Ve sizleri tenzih ederek ifade ediyorum bir yere Adalet Partisi il başkanı olsun diye bir vali koymaya kalkarsak anarşiyi önleyemeyiz arkadaşlar, önleyemeyiz. Bu mesele bu kadar ciddi hal almıştır, burada 50 milyon memleket evladı olarak fevkalade objektif davranmaya, bu görevleri layıkıyla yapacak insanlar koymaya mecburuz. Anarşiyi önlemenin bir numaralı faktörü, bu görevi yapacak kadrodur.

Burada hepinizden rica ediyorum, bütün arkadaşlar olarak da elbirliği ile bu vazifeyi yapacak insanların konmasına yardımcı olalım. Aksi takdirde, bu vazifeyi yapan insan bizim işimize gelmiyor diye onu yıpratmaya kalkarsak hata ederiz. Milli menfaatleri her şeyin üzerinde tutmaya mecburuz.

Bilhassa hassas bölgelerde vazife alacak valiler, kaymakamlar, emniyet müdürleri, o vazifeleri dikkatle yapacak insanlar olmalıdır. Geçtiğimiz zamanlarda, bizim

devremizde de bazı bölgelerde kendi koyduğumuz valinin, kaymakamın şahıslarım tenzih ederim, memleket şartları karşısında bu gerçeği dile getirmeye mecburum anarşik olay olmuş, valiyi bulamıyoruz, kaymakamı bulamıyoruz, neredeler, kayıplara karışmıştır. Nasıl önleyeceğiz bunu? Nasıl önleyeceğiz?

Bakınız geçtiğimiz devrede, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti devresinde de Elazığ, Adana, Sivas ve benzeri olaylarda kadro kifayetsizliğinin çok büyük tesiri olmuştur. Kahramanmaraş olaylarında ise bu, en önemli faktörü teşkil etmiştir. Bu acı tecrübelerden ders almalıyız. Yeni bir devreye giriliyor, bu devrede kadro meselesi fevkalade mühimdir; Hükümetin dikkatini çekiyorum, bir.

İkinci fevkalade mühim bir mesele de, milli eğitim kurumlarındaki kadro meselesidir. Okula koyduğumuz müdürler ve yöneticiler eğer iç yönetmelik hükümlerini dikkatle takip eden ciddi tutumlu insanlar olursa, olaylar emniyet mensuplarına dahi intikal etmeden önlenebilmektedir. Ama bunlara karşı lakayt idareciler konacak olursa, okulların içinde çıkan meseleler çok büyük kanlı hadiselere dönüşmektedir. Öyle bir dar berzahtan geçmekteyiz ki, bu berzahta yöneticilerin şahıslarına fevkalade dikkatli olmak mecburiyetindeyiz.

Yine çok önemli bir konu, polisi politize olmaktan kurtaracağız diyoruz. Nasıl temin edeceğiz bunu? Buna dair programda hiç bir açıklık yok. Nasıl temin edeceğiz bunu? Fevkalade mühim bir konudur.

Bakınız en son olarak, Adana Emniyet Müdürünün öldürülmesi hadisesi üzerine karşılaştığımız manzaralar, polisin ne derece politize olduğunu apaçık orta yere koymuştur. Bunları önlemek için tedbir nedir? Bunların hiçbirisini maalesef programda görmek imkânımız yoktur.

Sonra siyasi kuruluşlar olarak da, bütün siyasi kuruluşlara vazife düşmektedir. Siyasi kuruluşların anarşiyi koruma meselesi karşısında fevkalade dikkatli olmaya mecbur oldukları bir gündeyiz. Bir siyasi kuruluş anarşiyi korumaya kalkarsa, kendi gelişmesiyle bunlar arasında irtibat düşünecek olursa, bu memleketi çok daha vahim neticelere götürür. Bu sebepten dolayı getirilmiş olan tedbirler arasında, nasıl mülki idare kadroları, öğretim yönetim kadroları mekteplerdeki kadrolara dikkati çekiyorsak, siyasi kuruluşların da büyük mesuliyetine dikkat etmek istiyorum ve yine getirilmiş olan programda çok büyük bir noksanlık görüyorum:

Anarşi bu kadar büyük boyutlara erişmişken, halimiz nedir? Bunu önlemekle görevli olan bütün devlet sistemi, sadece anarşinin arkasındaki bir vagondur. Bunun önüne asla geçememiştir. Nasıl olacak da anarşiyi önden takip edecek, bunu önleyebilecek bir kadrolaşmaya, bir personele geçeceğiz? Buna dair, getirilmiş olan Hükümet Programı içerisinde hiçbir şey görmek mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, bunun çok önemli bir sistem olarak yeniden kurulması, istihbarat teşekkülleri arasındaki koordinasyonun temini, İçişleri Bakanlığının görevlerini bir bütün halinde yapabilir şekilde ve son yıllarda zedelenmiş, çeşitli şekilde erozyona tabi olmuş olan İçişleri Bakanlığının bu görevleri dikkatlice, hâdiselerin önünde olarak yapabilecek şekilde yeniden meselenin, personel kadrosu olarak, sistem olarak organize edilmesini ve bu meselelerin mutlaka hadiseleri de süratle takip edebilmek için bilgisayar sistemleriyle teçhiz edilmesini zaruri görüyoruz. Bu teçhizat, bu sis-

tem ve bu kadrolaşma, bugün Türkiye'nin en mühim meselesi olarak biran evvel tatbik mevkiine getirilmelidir. Bundan dolayı da bu Hükümet Programında açık kalmış olan şu noktaları bu müzakereler esnasında tamamlarsa memnun olacağız.

Anarşiye karşı düşünülen sistem ne gibi kadrolarla kurulacak, nasıl sevk ve idare edilecek? Kadronun tarafsızlığı nasıl sağlanacak? Hangi usul ve müeyyidelerle kadrolar yanlı, maksatlı ve partizan davranışlardan alıkonacak? Eğitim kuruluşlarının disiplin uygulamaları müessir bir şekilde nasıl tatbik ettirilecektir ve İçişleri Bakanlığının ve bütün bu mekanizmanın, hadisenin arkasında bir vagon olmaktan çıkıp önleyici ve önünde yürüyen bir kuruluş haline getirilmesi için ne yapacaksınız? Bu konuların bir an evvel açıklığa kavuşturulmasında yarar görüyoruz.

Muhterem milletvekilleri, şimdi çok kısaca bir ikinci bölüme geçiyorum. Ekonomik konularda Hükümet Programında getirilmiş olan tedbirlerin yeterli mi, eksiklikleri nedir, daha nelerin yapılması lazım gelir konusuna kısaca bir göz atmak istiyorum. Biraz evvel ifade ettim; bu Hükümet, meseleleri kökünden halledecek şekilde programına temel maddeleri koymamıştır. Ancak sadece geçici bir takım tedbirleri programda görüyoruz. Onların da nasıl yapılacağı ifade edilmemiştir. Bu sebepten dolayıdır ki, bu Hükümetin çalışmaları esnasında şu noktaları şimdiden bilgisine sunmakta, Yüce Mecliste bu konuların olgunlaştırılmasında yarar görüyorum:

Önce, bir defa nüfusumuzun %60'ı köylülerimizdir. Bu programda "Köye yol, su, elektrik getireceğiz, sulama yapacağız, sanayi götüreceğiz, bol kredi vereceğiz, yüksek taban fiyatı uygulayacağız, orman köylüsüne iş vereceğiz" deniyor. "Kadastro ve tapuyu hızlandıracağız, köy idaresini tanzim için Köy Kanununu değiştireceğiz, çiftçi mallarını korumak için mevzuatı yeniden düzenleyeceğiz, hür ve demokratik kooperatifçiliği teşvik edeceğiz" deniliyor, tarım işçilerinin sosyal güvenlik haklarına kavuşturulması vaat ediliyor. Bunların hepsinde destekçiyiz. Bunlar yeter mi? Hayır. İki tane ricamız var. Bunlar şimdi birtakım yuvarlak sözler, teklifler, temenniler. Bunların ne kadarı nasıl yapılacak, ne zaman yapılacak? Bunlara dair hiç bir fikri Programda görmek mümkün değil. Biz Dördüncü Beş Yıllık Plana refah katsayıları, sosyal katsayılar adında yeni bir mefhum getirdik. Milli geliri artırmak, fert başına milli geliri artırmak... Bunlar yuvarlak rakamlar: Kalkınma hızları 3 tane rakamla plan olmaz. Şu memlekette zümrevi dengesizlik var, coğrafî dengesizlik var. "Bunları gidereceğiz" diye bir ton, bir çuval cümle var hükümet programlarında. Seneden seneye de bunlar artıyor azalmıyor. Ne yapacağız? Bu meseleye el koymaya mecburuz. Bu dengesizliği bir plan devresinde, önümüzdeki bir yılda ne kadar gidereceksiniz? Köylünün hakiki gelirini ne kadar artıracaksınız? Kredisi ne kadar artacak? Vergisinden kurtulması ne nispette olacak? Dengesizliği ne nispette gidereceksiniz? Plandaki kalkınma hızından daha mühim bir rakam bu. Bunları kantara vurmaya mecburuz. Devlet idaresine bunlara projektör tutacak şekilde ciddiyet getirmeye mecburuz.

Bakınız, siz köye elektrik, yol, su getireceksiniz. Neyle getireceksiniz? Hangi greyderle, hangi dozerle? Amerika'dan gelecek yedek parça ile hangi köye yol getirirsiniz? "Ulaşılmayacak köy kalmayacak" Bunu programa yazmak çok kolay ama bu cümlenin altında 500 bin kilometrelik köy yolunun yapılması var. 500 bin ki-

lometrelik köy yolunu bir vilayetteki 7 tane dozerle mi getireceksiniz? 500 senede getiremezsiniz.

Neden Milli Selamet, "Bu, iş makineleri fabrikalarını bir an evvel kurmalıyız" dedi? Polatlı'ya, Kulu, Cihanbeyli'ye iş makineleri fabrikalarını süratle kurmaya kalkıştı? Hiç değilse bugün bunu hep beraber idrak etmeye mecburuz. Bu fabrikalar burada kurulmadan, bol ve ucuz yedek parçayı sağlamadan, bir ilimizde 500 tane 1.000 tane greyderli çalıştıracak hale gelmeden, bu programlar vaatten öteye geçemez; kendimizi de aldatmayalım, milleti de oyalamayalım.

Sonra, Programın içerisinde bu faizler devam edecek, %40... Sen krediyi zengine vermeye devam edeceksin. Vergiyi, hele katma değer sistemine de bir an evvel geçip köy pazarında satılan her mal dolayısıyla köylünün sırtından alacaksın, israf yapacaksın, parayı dolara bağlayıp lMF'nin emriyle değerini düşüreceksin, köyde doğmuş bir çocuğu ezik ezik ezeceksin, sonra 65 yaşına gelince "Sana maaş vereceğim" diye, pansuman metoduyla milleti aldatıp oyalayacaksın. Kimi aldatıyoruz, kimi?

Bunu düzeltecek misin? Gel, köküne in; gel bakayım haydi faizleri kaldıralım. Sen bu faizle köylüyü eziyorsun. Hadi bakalım krediyi zengine değil, faydalı iş yapana verelim. Hadi bakalım vergiyi fakirden almaktan vazgeçelim. Parayı sağlam paraya geçelim. Yok, Meclise gelen hükümet programlarının hiç birisinde böyle köklü bir tedbir getirilmiyor. Sonradan mazbatalarda bakıyorsun, şu kadar ölü, bu kadar yaralı, bu kadar soğan, bu kadar patates. Hükümet devrediyoruz.

Hangi teşhis, hangi tedavi, hangi köklü tedbir? Elbette günün birinde bu Meclis bunları konuşmaya mecbur olacak. İşte bu gün o gündür muhterem arkadaşlarım. Sizi bir kere daha köklü tedbirler almaya davet ediyorum. Bu getirilen tedbirlerin hepsi satıhtadır, oyalama tedbiridir, köylünün yarasına bunlarla merhem olunmaz. "Taban fiyatını, alnının terini vereceğim" desen dahi sen parasının değerini, 10 lirasını 1 liraya düşürmüşsün. %20 taban fiyatını artırarak neyi çözeceksin? *(MSP sıralarından alkışlar)*

Köy pazarlarına ucuz, bol malzeme götürmek için yeni organizasyon lazım. Tarım Sigortası lazım; bunlardan programda tek kelime ile bahsedilmiyor. Faizsiz bol kredi lazım, köylüye verilecek krediler faizsiz olmalıdır.

Hayvancılık hakkında programda bir tek kelimeden başka bir şey göremiyoruz. "Damızlık dağıtılacak" deniliyor. Hayvancılık meselesi, baştan sona kadar düzenlenmesi lazım gelen bir konudur. Programın fevkalade büyük eksikliği olarak dikkatlerinizi çekiyorum.

Milli Selamet Partisi olarak Yüce Meclislere takdim ettiğimiz Köylü Yatırım Bankası teklifimiz var. Bir büyük inkılâbı başarmaya mecburuz. Köylüyü, bakın, tarımla geçindiremiyoruz. Yazık günah, 10 ayı boş geçiyor. Dünyanın her yerinde kalkınan ülkeler köyünü üretim merkezi yapmıştır. Köyü sadece tarım merkezi olarak değil, sanayi üretiminin önemli bir bölümü haline getirmeye mecburuz. Tarım sahasında ihtisaslaşmış olan Ziraat Bankası yetmez. Ayrıca köye sanayi götürecek bir Köy Yatırım Bankası teklifimiz Meclis komisyonlarındadır.

Bu bankanın bir an evvel kurulması ve köydeki boş saatlerin değerlendirilmesi mecburiyeti vardır. Bundan başka köye krediyi yeteri kadar götürmeye mecburuz.

Bir mühim prensibe işaret etmek istiyorum. Dengesizlikleri giderirken kredileri verimli sahaya dağıtmaya ne kadar dikkat ediyorsak, nüfus başına daha çok kredi vermeye, çalıştırdığı işçi başına daha çok kredi vermeye ağırlık verecek bir sistemi getirmeliyiz. Böylece dengesizlikleri düzeltmemiz mümkün olur. Bundan başka tabii muafiyetlere, tarımda götürü vergi sistemine geçilmeli. Bunlar için Milli Selâmet olarak kanun tekliflerimiz vardır. Köy sahasında çok köklü, çok büyük adımları atmaya mecburuz. Zamanımız ölçülü olduğu için sadece bir kaç ana noktaya dokunmakla iktifa ediyorum.

Esnaf için Programda yine bir kaç tane cümle söylenmiş, bu cümlelerin de teferruatına girmiyorum, bunları da yeterli bulmuyorum. Çünkü bugün aynı esnaf faizden kıvranıyor, aynı esnaf vergiden kıvranıyor, para değerinin düşmesinden kıvranıyor. Eğer biz köklü tedbirleri getirmezsek, 50 milyonun hepsine ıstırap çektiriyoruz. Bu sebepten dolayıdır ki, Programda asıl eksik olan köklü tedbirlerin getirilmesi lâzımdır.

Ancak, bu Program sadece satıh üstü tedbirlerle baş ediyor, onlarda da eksiktir. Bu hususta defter tutma muafiyetinin getirilmesi, hadlerin yükseltilmesi lazım. Bugün bir işportacının işportasında bile yarım milyon liradan fazla değerde mal buluyoruz. Eski rakamların hepsi aşınmıştır. Bu sebepten dolayı süratle muafiyet hudutlarını genişletmek ve esnafı defter tutma mecburiyetinden kurtarmak mecburiyetindeyiz. Esnafın refakat sayısını planda tarif edip bunu kantarla temin etmeye mecburuz. Ne kadar esnaf var, ne kadar kredi kullanacak, gelir seviyesi bir belli devrede ne kadar artacak; işte Planda bu rakamlar orta yere konmalıdır, işte biz devlet olarak bunları rakamla ölçecek hakiki ölçüyle çalışan bir devlet haline dönmeliyiz.

Asgari geçim miktarındaki kazançtan vergi alınmamalıdır. Esnaf konusunda kara nakil vasıtaları sahibi ve işleticilerinin de; yani şoförün de defter tutmaktan kurtarılması lazımdır. Öyle esnaf, öyle şoför kardeşlerimiz var ki, bunlar muhasebeciye verdiği parayı kendisi ayda kazanamıyor.

Asgari geçim miktarındaki kazançtan vergi almamak lazım. Asgari geçim için harcanan mallar dışındaki mali güçlerden götürü usulle vergi alınmalı, defter tutma mükellefiyeti kaldırılmalıdır, vergi nispeti adil nispete düşürülmelidir; kredi imkânları, nüfus ve proje esasına uygun olarak çoğaltılmalı ve adil ölçü sağlanmalıdır.

İşçiler konusunda asgari ücretin vergiden muaf tutulacağı ifade ediliyor. Bunu tabii memnuniyetle karşılıyoruz. Milli Selâmet Partisi olarak tam beş seneden beri bu konuya verdiğimiz ehemmiyet bütün milletimizin ve sizin muhterem arkadaşlarımızın dikkatinden kaçmamıştır. İnşallah bu hususta teklifimiz bu sefer sizin de desteklerinizle kabul edilecek ve bu ıstırapları dindirmekte bir adım atılmış olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, burada bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. Daha önce Halk Partisi ve Adalet Partisi tarafından Yüce Meclise getirilmiş kanun

teklifleri vardır. Ancak bugünün şartlarında bu kanun tekliflerinden hiçbirisinin yeterli olmadığı kanaatındayız.

Çalışan bir insanın işçi veya memur bugün asgari ücret seviyesinde 5,400 lirasını vergiden muaf tutmak yetmez. Milli Selâmet Partisi olarak getirdiğimiz teklifte eğer evli ise eşi için de asgari ücretin %50'si kadar, 2.700 liranın ayrıca muaf tutulmasını, her bir çocuğu için asgari ücretin %10'u kadar kısmının muaf tutulmasını huzurlarınıza takdim etmiş bulunuyoruz. Böylece bugün 3 çocuklu bir aile 10 bin liradan vergi vermeyecektir ki, bugünün şartlarında asgari olarak bu insafın gösterilmesi mecburiyeti var. Bundan dolayı, Hükümet Programında getirilen sadece asgari geçim miktarının vergiden muaf tutulacağına dair cümleyi yeterli bulmuyoruz, günün şartlarında yaptığımız bir işe yarasın, yoksa iş yaptık diye kendimizi aldatmayalım, yine buna ilaveten bununla beraber bütün bu rakamlar üzerinde asgari ücrete bağlı olarak, yani kesin rakamlar olarak değil, yarın asgari ücret arttığı zaman bu miktarların artmasını da yapacağımız, çıkartacağımız kanunda dikkate almalıyız ki, Milli Selâmet Partisi olarak Meclise takdim ettiğimiz kanunda bütün bunların hepsi düşünülmüştür.

Bir defa İYAK hakkında Programda tek kelime yok. İşçilerin yatırımlara ortak olması ve ek gelir temin etmelerine ait tek bir madde yoktur. Bundan başka vergi nispetleri adil nispetlere dönüştürülmelidir, gelirlerin birleştirilmesi suretiyle vergileme büyük bir haksızlık meydana getirmektedir. Bundan başka işçi ücretlerinde de tıpkı memur katsayılarında olduğu gibi Eşel Mobil sisteminin toplu sözleşmelerde yer almasını şart görüyoruz. Bugün toplu sözleşmeler yapılıncaya kadar hayat o kadar pahalılanıyor ki siz toplu sözleşmeyi bitirdiğinizle başlamanız arasında ilk şartları kabul etseniz yine haksız, yine zalim duruma düşüyorsunuz. Bu sebepten dolayı, toplu sözleşmelere Eşel Mobil sistemi getirilmeli, bir devlet mercii tarafından, ne kadar pahalılık artıyorsa bütün toplu sözleşmelerdeki rakamlar da onunla ilgili olarak makul bir nisbette artırılmalıdır. Maksat adaletin teminiyse, mutlaka bunları gerçekleştirmeliyiz, Hükümetin getirdiklerini yeterli bulmuyoruz.

Bundan başka işçiler meselesine Programda çok az yer verilmiştir, bunu da bir büyük noksanlık olarak görüyoruz. İşçilere aynı şekilde faizsiz mesken kredisinin verilmesi lazım, ağır sanayi hamlesinin tamamlanıp 5 milyon işsize iş bulunması lazım, yine dış ülkelerdeki işçilerimizin döviz karşılığı para ödeyerek üç aylık bir temel eğitim yapmak suretiyle askerlik hizmetlerini yapmalarına mütedair Plan Komisyonundaki kanun teklifinin bir an evvel kanunlaştırılması lazımdır. Böylece dış ülkelerde çalışan bir işçi kardeşimiz işyerini terk etmeden vatani vazifesini ifa etmek imkânını bulmuş olacaktır.

Bundan başka yurt dışında 300 bin tane çocuğumuza din dersi öğreteceğiz deniliyor. Programın birçok noktalarında gördüğümüz cümlelerden bir tanesine de burada rastlıyoruz. 300 bin çocuğa din ve ahlak dersi öğreteceğiz. Nasıl öğretilecek? Programda tek kelime bulmak mümkün değil. Bugün dışarıda 11 tane kadro vardır. Onun da zaten 7 tanesi geri çağrılmıştı 300 bin çocuğa 4 kişiyle mi dinini öğreteceğiz? Bu kadroların en aşağı ilk adım olarak 10 misline çıkartılması lazımdır, 100 misline çıkartılması lazım. Eğer bu sözü hakikaten yerine getireceksek ve ne söylediğimizi bilerek, ciddi konuşuyorsak.

Bundan başka, dış ülkelerde ödenen sigortalıların Türkiye'deki sigortaya ödenmiş gibi telakki edilmesi lazım gelir. Eğer dışarıda ödenen sigortaları alıp Türkiye'ye getirmek imkânı bulunamamışsa, bunu hükümetler bir an evvel bulmalıdır. Bu, bu milletin evladı olan vatandaşı için bir görev bir mecburiyet değildir, hükümete, devlete düşen bir görevdir.

Muhterem arkadaşlarım, memurlar için de Programda bazı cümleler söylenmiştir, asgari geçim indirimi ve mesken bulacağız diye. Bunları da yeterli bulmuyoruz. İşçiler konusunda ifade ettiğimiz gibi, asgari geçim indirimi mutlaka eşine ve çocuklarına da teşmil edilmeli ve eşel mobil sistemi getirilmelidir. Kat sayıları, birçok batılı ülkede olduğu gibi 3 ayda bir düzenlenmeli, bugünkü faizci sistemden; köylü, işçi, memuru ezen bu sistemden, bu ezilmekten milleti kurtarmanın asgari şartı olarak bir an evvel köklü tedbirler alınıncaya kadar eşel mobil sisteminin, yani pahalılığın artması nispetinde kat sayının da belli ölçüde otomatik olarak artırılması sisteminin getirilmesini zaruri görüyoruz.

Yine programda MEYAK'tan tek kelime olmaması dikkati çekmektedir.

Bundan başka programda memurların çok önemli bir bölümü olan PTT hat bakıcılarına ait 20 seneden beri Parlamentoda bekleyen kanunun biran evvel çıkartılmasını temenni ediyoruz. Zira bunların yıpranmaları karşısında mevcut kanunun daima ihmale uğraması büyük bir haksızlığa ve mağduriyete sebep olmaktadır.

Yine bunların yanında subay, astsubay ve yedek subaylarımızın emeklilerinin otomatik olarak 1 derece terfi ettirilmesine dair kanun teklifimizin bütün diğer partiler tarafından da desteklenmesini istiyoruz.

Bundan başka astsubayların sınıf okullarındaki hizmetlerinin emekliye sayılmasını temin ettik; ancak bunun tatbikatında birtakım aksaklıklar bulunmaktadır. Bunların da düzeltilmesi lazım geliyor ve astsubayların İç Hizmet Kanununda belirtildiği gibi tarif edilmesi, erbaş sayılmaktan kurtarılmaları lazımdır. Ordumuzun bütün unsurlarını bir kalp gibi telakki ediyoruz; uzatmalı çavuşundan genelkurmay başkanımıza kadar bütün ordu mensuplarımızın huzurunu temin etmek vazifemizdir. Bu meyanda, astsubaylarımıza tabanca verilmesini de çok tabii bir görev sayıyoruz.

Emekliler hakkında programda getirilenleri yine pansuman tedavisi sayıyoruz. Faizle, vergi ile para değerini düşürerek bu milletin evlatlarını ezik, ezik eziniz, ondan sonra emeklilik katsayısını şu kadar artırdım deyiniz. Bu kapitalist sistemin pansuman metodudur. Tedaviyi kökünden yapmak mecburiyeti vardır. Bu sebepten dolayıdır ki, emeklilerin refahım ne nispette artıracağız? Refah katsayısı tayin edilmelidir; bunun unsurları adım adım takip edilmelidir.

Emeklilerin de aynı şekilde hiç bir tanesinin asgari geçinme miktarından daha az maaş almamasının temin edilmesi insanlık görevidir. Bütün Meclisi biran evvel bu haksızlığın giderilmesine davet ediyoruz, bir.

Emekli Kanununda 30 maaş ikramiye öngörülmüştür; o gün 30 maaşla emekli olan bir insan kendisine 30 sene çalıştıktan sonra başını sokacağı bir daire alabilecekti; bugün 30 maaşla bunu asla alması mümkün değildir. Bu sebepten dolayı

emeklilik ikramiyelerinin o gün 30 maaşla ne yapılabiliyor idiyse, aynı satın alma gücünde bir miktara çıkartılmasının ve bunun da eşel mobil sistemle devamlı olarak değiştirilmesinin zaruri olduğuna inanıyoruz. Bundan dolayı asgari olarak bu miktar bugün 60 maaş miktarına çıkartılmalıdır.

Emekliler arasındaki farklar, 1970-1974 öncesi, arası emekliler, bunların hepsi biran evvel kaldırılmalıdır. Bağ Kur emeklisi, işçi emeklisi ve Emekli Sandığına bağlı olan emekliler arasındaki farklılıklar bir genel düzenleme içerisinde ortadan kaldırılmalıdır.

Bunlara ait 6-7 tane Milli Selâmet Partisi olarak kanun tekliflerimiz komisyonlarda beklemektedir. Milletin bu kadar ıstırap çektiği bir dönemde, millete hizmet için hep beraber adım atmak istediğimiz bir noktada, bütün arkadaşlarımızı bu konularda elbirliğiyle adım atmaya davet ediyorum.

Emekli memurlarımıza da aile yardımı, çocuk zammının ve diğer sosyal haklardan aynen faydalanmalarında zaruret gördüğümüzü ifade ediyorum. Emekli maaşlarında da aynı şekilde devalüasyon ve enflasyon yüzünden meydana gelen haksızlıkları önlemek için, eşel mobil sistemi bunlara da tatbik edilmeli ve 5434 saydı Emekli Sandığı gösterge tablosunun kaldırılarak, bunların yerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanunundaki gösterge konmalı; ancak bu gösterge bir belli katsayıyla tatbik edilmelidir.

Bir yerde başka bir sistem koyup, öbür tarafta bir diğer sistem koyarak meydana getirilmiş olan haksızlıklar biran evvel giderilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, muhterem arkadaşlarım; programda 65 yaşını dolduranlara, yaşlılara, çalışamayacak olanlara maaş bağlanacağı söyleniyor. Bunu memnuniyetle karşılıyoruz. Elbette bu hususiaki kanuni düzenlemelere bütün gücümüzle yardımcı olacağız. Ancak Milli Selâmet Partisi olarak bunu yeterli bulmuyoruz. Bizim prensibimiz şudur: Hiç bir yaş kaydı olmadan dul, yetim, kimsesiz, dar gelirli, sakat ve muhtaçların asgari geçim şartı devletçe sağlanmalı, bunun için kendi imkânıyla asgari geçim şartı arasındaki farkı devlet vermelidir. Bu, devlet olmanın, Anayasada, bütün memleket fertlerine insanca yaşama şartlarının temin edilmesi maddesinin en tabii bir gereğidir. Bir devlet, önce kendi ülkesinde aç, açık bırakmamalıdır. Bu sebepten dolayıdır ki, bir ucundan tutup noktasal çalışmalarla dertleri halletmek mümkün değildir.

Muhterem milletvekilleri, muhterem arkadaşlarım;

Programda, tüccar, ihracatçı ve yatırımcılar için vergi kolaylıklarının getirileceği ifade edilmiş, ancak, bunları yeterli bulmuyoruz. Burada çok önemli bir konuyu açıklamak isterim:

Bakınız, bugün Türkiye, ödemeler dengesi, üretim, pahalılık ve işsizlik bakımından öyle bir noktada bulunmaktadır ki, hangi hükümet olursa olsun, özel sektörle tam bir dirsek teması içerisinde yakın bir işbirliği yaparak bu darboğazdan geçmek ancak mümkün. Bu sözün altını çiziyorum; hiç bir hükümet özel sektörle tam bir işbirliği kurmadan bugünkü güçlükleri yenemez. Döviz temin edeceğiz, devlet teşekkülleriyle bunu karşılamak mümkün değildir. Üretim yapacağız, karşı-

lamak mümkün değildir. Bunların hepsini mutlaka özel sektörü gayrete getirerek yerine getirmek mecburiyetindeyiz. Bu Hükümete söyleyeceğim en mühim sözlerden bir tanesi budur. Milletin bu güçlüklerden kurtulmasını temin etmek mecburiyetindeyiz. Ancak, bu hususta programda getirilenleri yeterli görmüyoruz. Neden? Biz vaktiyle beraberce hükümet iken, gerek ihracatta, gerekse sanayi seferberliğinde "tam teşvik" diye bir mefhumu geliştirmiştik. Şimdi bunları bu Programda göremiyoruz, böyle bir noktada bunu hatırlatıyorum.

Önce bir defa, sanayi bölgeleri, sanayi sitelerinin hızla yapılması bir zarurettir. Kredilerin çeşitlerinin artırılması, bollaştırılması, IMF'nin bize yaptığı en büyük kötülüklerden birisi, gelişmiş ülkelere nazaran bizdeki kredi hacminin, milli gelire oranla çok dar tutulmasıdır. Bu kredi ölçüleri içerisinde Türkiye beklenen gelişmeyi yapamaz. Bizde gayrisafi milli hâsılanın %20'si kadar kredi kullanılıyor, Amerika'da, Avrupa'da bu %60-80; onun için kredi yetmiyor. Bu sebepten dolayı çeşitleri de kâfi değildir verilme şartları da yeterli değildir. Bu memleketin içine düştüğü güçlüklerden kurtulması için bunlara çok büyük ağırlık vermeye mecburuz.

Bunların yanında, tam teşvik, Sanayii Teşvik Kanunundan getirilen programda tek söz edilmiyor. Buna her zamandan daha fazla ihtiyacımız var. "Girdi dengelemesi" diye bir tabirin altını çiziyorum. Birtakım vergi iadeleri yetmez. Rakip ülkelerdeki müesseseler bugün devletin elinde olan hizmetleri ve hammaddeleri hangi fiyattan alıyorsa, özel sektörün veya bir teşebbüsün elinde olmayan sebeplerden dolayı bunları yüksek fiyatla almaya mecbur bırakarak dünya rekabetini artırmak, üretimi artırmak mümkün değildir. Bundan dolayı, vergi iadeleri yetmez, bu korkunç faizleri kaldırmak da yetmez. "Girdi dengelemesi" adlı tabirimizin altını çizerek bir kere daha yeni Hükümetin önüne koyuyoruz. Yine ihracatta da, tam teşvikte de aynı konu çok mühimdir. İhracat sigortasından, tarım sigortasından olduğu gibi tek kelime bahsedilmemiştir. Bu teşvikleri bugün her zamankinden daha fazla yapmaya mecburuz.

Bundan başka şu teklifleri de getiriyoruz. Bir defa krediler artırılmalı, daha adil dağıtılmalı ve bu kredilere işlerlik kazandırılmalıdır. Servet beyannamelerinin geri alınıp, tekrar verilmesi çok büyük fayda getirecektir. Bunu yerinde ve isabetli bir hareket olarak görüyoruz. Verginin, asgari geçim dışında kalan mali güçten alınması lazımdır. Vergi nispeti adil ölçülere indirilmelidir. Bir sene içinde yatırıma dönüştürülen mali güçten vergi alınmamalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, bazı ilgi grupları ise, Programda hiç yer almamıştır. Bunlar fevkalade mühimdir. Böyle bir noktada bunlara da temas etmek mecburiyetindeyiz.

Önce Türkiye'de bir teknik erkânı harbiyeyi yetiştirmeye mecburuz. Bu müstemleke tipi kalkınma mutlaka terk edilmelidir. Proje Avrupa'dan gelecek, makine Avrupa'dan gelecek, biz sadece işçilik yapacağız. Bir ülke böylece sanayileşemez, bir ülke böylece güçlenemez. Bunun için devlet ihaleleri başta olmak üzere, ihalelerde asıl mesul Türk mühendislik firmaları seçilmeli, onlar yabancı firmaları kendileri alt anlaşmalı firma olarak kullanmalıdır. Bunun altını bir kere daha çiziyorum.

Sonra yurt dışına hizmet götürenlerden Programda tek kelime ile söz edilmiyor. Bugün Türkiye'nin bu döviz darboğazında meselelerini halletmesi için en büyük ehemmiyette eğileceği konulardan birisi, bilhassa kardeş Müslüman ülkelerde yatırım yapan, oralara hizmet götüren teşebbüslerin desteklenmesi konusudur. Bunların bugün gelişmeleri maalesef mümkün değildir. Çünkü teminat mektuplarından tutunuz, kredi işlerine kadar her noktada sayısız manalarla karşı karşıyadırlar. Bunlara tatbik edilen vergi sistemleri esasen bunların iş görmesine fırsat vermeyecek şekilde boğazlarını sıkmaktadır. O ülkede zaten vergi ödüyor; bir de Türkiye'de ağır vergiler istendiği zaman bunların çalışması mümkün olamamaktadır. Bu sebepten dolayıdır ki, dışarıdan gelen bu kazançlardan alınan vergi çok asgari miktara indirilmeli, hiç alınmamalı, %2,5'u geçmemeli, "Dövizi nereden getirdin?" diye birtakım sualler sorulmamalı.

Bunun yanında, bunların teminat mektuplarında gereken kolaylıklar gösterilmeli. Biz bu ülkenin dertlerinin hallolmasını mı istiyoruz, artmasını mı istiyoruz? Bu sebepten dolayı, yeni Hükümetin Programında dışarıya yatırım yapacak olanlardan dışarıya hizmet götürecek olanlardan tek kelimeyle dahi bahsedilmemiş olmasını bugünün Türkiye'sinde bu noktada fevkalade büyük bir eksiklik olarak görüyoruz.

Yine bu Hükümetin Programında, iç ve dış nakliyecilik konularına tek kelime ile temas edilmemesini de çok büyük bir noksanlık olarak görüyoruz. Bugün bu nakliyecilerden %60 vergi alınıyor. Birçok güçlüklerle zaten karşı karşıyadırlar. Kendilerini teşvik etmeye mecburuz. Bunlardan alınan vergiler ortadan kaldırılmalıdır. Kendi nakil vasıtalarımıza koyduğumuz dingil tahditlerinin üst sınırları artırılmalıdır. Diğer rakip ülkeler, bizim karayollarımızdan çok büyük dingil ağırlıklarıyla geçiyor, biz, kendi nakliyecilerimize; "Siz Türksünüz, onun için şundan daha fazla dingil ağırlığı kullanamazsınız" diye, gayri ekonomik birtakım şartlar koşuyoruz. Bu pürüzler, çok süratle halledilmek mecburiyetindedir.

Yine yeni Programda, denizcilik meselelerinin çok basit bir iki cümle ile ele alınmış olmasını da hakikaten çok büyük bir eksiklik olarak görüyoruz. Türkiye gibi üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkede, limanlarından gemi inşaiyesine kadar yüz milyonlarca dolar vererek nakliye yaptığımız ve Yunan bandralı gemilere mallarımızı taşıttığımız bir Türkiye'mizde, bu konunun çok ciddi olarak ele alınması mecburiyeti vardır; bu noktaya ehemmiyetle temas etmeyi bir vazife sayıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, dengesizliklerin giderilmesi hakkında söylenenleri de yeterli bulmuyoruz. "Güneydoğu Anadolu'ya proje getireceğiz; başlattığımız fabrikaları tamamlayacağız" Bugüne kadar 10 kadar hükümet programının hepsinde aynı vaatler yapıldı. Bunun kantarını istiyoruz, ölçüsünü istiyoruz. Bu sebepten dolayıdır ki, geri kalmış bölgelere kredilerden tutunuz, devlet hizmetlerinin götürülmesine bir katsayı konması ve bu haksızlıkların bir katsayı ile ölçüle ölçüle düzeltilmesi lazım. Tonlarla laf söyleniyor, sonunda acı acı hakikatler ortadadır. Bugün samimiyetle ifade ediyorum, Güneydoğu Anadolu'nun hangi köyüne su gitmişse, işte şurada gördüğünüz birkaç tane idealist insanın, bugün evet, Milli Selâmet sıralarında yer alan idealist insanın yaptıkları idealist çalışmaların mahsulüdür. Yollar budur, ağır sanayi fabrikaları budur. Hâlbuki senelerce buraya "Bunları kalkındıra-

cağız" diye sayısız programlar getirilmiştir. Plana koymak istediğimiz refah katsayıları da plandan çıkartılmıştır. Bunların lafla değil, ölçüyle yapılmasını istiyoruz. Kaç köye elektrik getirdik, ne kadar getireceğiz, ne kadar kilometre yol yaptık, köy suyu yaptık, geri kalmış bölgelerdeki dengesizliği gidermek için ne miktar yapıyoruz, ne kadar kredi veriyoruz, ne kadar işsize iş bulduk? Bunların birer ölçü halinde orta yere koyup takip edilmesi bugünün Türkiye'sinde her zamandan daha büyük bir zaruret halini almıştır.

Muhterem arkadaşlarım, Programda getirilen konular hakkında sözlerimi kapatırken, bir iki küçük noktaya da dokunmak istiyorum. Programda renkli televizyondan söz ediliyor. Milli Selâmet Partisi olarak renkli televizyona karşı değiliz. Ancak öncelik sırası üzerinde durmayı bir milli görev sayarız. Renkli televizyonu yapacak sanayii kuralım, bu televizyonu, dışarıya bir tek kuruş döviz vermeden kendi işçimizle kendi yurdumuzda yapalım, geçelim hay hay; ama, dışarıdan ithal edilecek televizyonlarla "Renkli televizyon getireceğiz" diye bir adım atmaya kalkarsak, bu memlekete yapılacak bir iyilik değil, bir kötülük olur. Bugün 5 milyon televizyon sahibi insana, "10 bin liraya eski renksiz televizyonunu alırım, 40 bin liraya sana yeni renkli televizyon veririm" diye orta yere çıkacak ilanlar karşısında herkes dişinden tırnağından artıracak, bu televizyonu alacak, 150 milyar lira televizyonun renkli televizyona dönüşmesine gidecek. Biz diyoruz ki; bu 150 milyar lirayı gelin televizyon yapan fabrikaya verelim, motor fabrikasına verelim, traktör fabrikasına verelim, onun fabrikasını kuruncaya kadar zararı yok, siyah beyaz televizyonla idare edelim. *(MSP ve CHP sıralarından alkışlar)* Bugün millete, başlangıçta da söylediğim gibi köklü tedbirler getirileceğini, onun acılarını unutturmak için renkli televizyonlarla seni oyalayacağım metoduna gidilmesi intibaını dikkatle huzurlarınıza seriyorum. Böyle bir şeyi kabul etmek mümkün değildir. Biz milli sanayi istiyoruz, biz kalkınma istiyoruz. Bu ülkenin birtakım dış tesirlere, dış sermayelere çeşitli sebeplerle sömürülmesine vesile olacak kapıların açılmasını değil kapatılmasını istiyoruz.

Yeni Hükümet Programının içerisinde hava meydanlarına ait bir cümle konmuş. Aslında 1977 Programına biz, o zamanki hükümet olarak bu Programda adı geçen hava meydanlarına ilaveten Muş, Urla, Malatya, Erzincan ve Sivas meydanlarım da koymuştuk. Bunlar 1979 Hükümet Programında yer almamış, çıkartılmış. Yeni Hükümet de "Sadece üç tanesini yapacağım" diyor. Turistik bölgelere bunların yapılmasına ağırlık vermiş görüntüdedir. 1977'de programa beraberce koyduğumuz Muş, Urfa, Malatya, Erzincan, Sivas hava meydanlarının da aynı öncelikle ele alınması zaruretine işaret ediyorum. Yanlış anlaşılmalara mahal bırakılmaması bakımından.

Muhterem arkadaşlarım, Program hakkında size bu önemli konuları açıkladıktan sonra, üç cümleyi söyleyip kapanışa geçmek istiyorum. Söyleyeceğim üç cümle şudur: Önce bir defa muhterem arkadaşlarım, hangi programı yaparsanız yapın, hangi planı yaparsanız yapın Türkiye'nin meseleleri artmasın azalsın, çözülsün istiyorsak, her şeyin üzerinde yapacağımız bir şey var. Nedir o? Bilgi ile memleket meselelerim takip edecek bir organizasyon, bir disiplin ve bir takip meselesi kurmaya mecburuz.

Bizim hükümetlerimizin pek çoğu vagondur, vagon. Meseleler kendi kendine gidiyor, o arkadan onu takip ediyor. Böylece memleket meselelerini çözmek mümkün değildir. Disiplin, takip ve organizasyon her meselenin baş şartıdır. Yeni bir çalışma devresine girerken, bu cümlenin altını çiziyorum. Hangi hükümet ki memleket meselelerinin çözümü için ciddi bir disiplin, takip ve organizasyon meselesi, sistemi kurmaz, o Hükümetin hiç bir meseleyi halletmesi mümkün değildir. Kısa bir zaman sonra, burada, tekrar aynı ambar, levazım evraklarıyla devir teslimleri yapar dururuz. Bu meselelerin düzelmek için, takip, disiplin ve organizasyon Devlet idaresinin baş maddesidir; bir.

İkincisi, getirilen Programda da aynı tehlikeyi görüyorum. Bizde memleketin bütün ekonomisini maliye tanzim ediyor. Bu yanlıştır. Maliye Bakanlığının çok büyük fonksiyonu var. Muhterem Maliye Bakanının bütün bunları en iyi niyetle takip edeceğime inancımı da ifade etmek istiyorum; ama, şurada tarihi bir görevi ifa etmeye mecburum ki, ekonomi bir bütündür. Bu bütün, kendi bütünlüğü içerisinde yönetilmelidir. Ekonomi maliyenin emrinde olmamalı, Maliye ekonominin emrinde olmalıdır. Bu cümlemin altını çizin, Şu kadar vergi lazım diye yola çıkarsak yatırımları durdururuz, kalkınmayı önleriz. Şu kadar üretim lazım, öyle ise bugün altın yumurtlayacak tavuğa şu kolaylığı göstereyim diyen zihniyete ihtiyacımız vardır. Getirilen Programda yine Maliyenin ağır bastığını görüyorum, yapı itibariyle dikkatimizi çekiyorum. Başta Sayın Maliye Bakanımızın bizzat kendisi olmak üzere, yeni dönemde, geliniz, bu 50 senelik yapıyı değiştirelim, milletimize hayırlı ve faydalı bir adım atalım.

Muhterem arkadaşlarım; Programdan söz ederken 1400'ncü Hicrî Yıla girdiğimiz böyle önemli, tarihi bir günde, Programın içerisinde Müslüman ülkelerle işbirliği bölümümüzde; Müslüman ülkelerinin kendi Birleşmiş Milletlerini kuracaklarına dair bir madde görmemekten, Müslüman ülkelerin kendi Ortak Pazarlarımı kurup İslâm Dinarı diye sağlam bir paraya geçeceklerinle dair bir iz görmemekten, Müslüman ülkelerin kendi müşterek savunma teşkilatlarını kuracaklarına dair bir iz görmeden, Müslüman ülkelerin kendi kültür işbirliği teşkilatlarını kuracaklarına dair bir işbirliği görmeden geçmeyi uygun görmüyorum. Böyle mühim, 15'nci asra girilen tarihi bir günde bu Milletin Meclisinde bu önemli hedeflerin bir an evvel tahakkuk etmenine hep beraber yardımcı olmamızın lüzumuna işaret ediyorum. Bunun altını çizmeyi tarihi bir vazife sayıyorum.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, sizlere Programın ana yapısı hakkındaki kanaatimizi, bu Programın içinde neleri destekleyeceğiz, neleri eksik bulduk, bunlarım tamamlanması için neler yapılması lazım gelir hususundaki görüşlerimizi kısaca arz ettikten sonra şimdi bu Hükümetin çalışmasını nasıl takip edeceğiz, tutumumuz ne olacaktır? Birkaç cümle ile bunu ifade edip konuşmamı bağlamak istiyorum.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; Program hakkındaki görüşlerimizi arz ettik, böylece tarihi bir görevi ifa ettik. İyi niyetle temenni ve tavsiyelerimizi bildirdik, müspet adımlara yardımcı olacağımız çok tabiidir, bu tenkitleri, hata yapılmasını istemediğimiz için yapıyoruz; tehlike ve felaketlere gidilmemesi için yapıyoruz, daha iyiyi bulmaya yardımcı olmak için yapıyoruz. Gücümüz yettiği ka-

dar her zaman aynı tutum içinde bulunacağımızı Yüce Meclise arz etmeyi bir vazife sayıyorum. Tenkitleriniz milletimiz içindir, yapıcıdır. Biz Milli Selâmet Partisiyiz, kimseye kinimiz yoktur. Hakkın, zaferi için çalışıyoruz. Şu Mecliste bulunan bütün partilerin mensubu kardeşlerimizi ve 50 milyonun hepsini kardeş bilen zihniyetin inancı içindeyiz. Bütün bu konuştuklarımızda da esasen keramet Milli Selâmet Parti'sindedir demiyoruz. Ya? Keramet Hakka bağlanmaktadır, kim Hakka bağlanırsa o bu millete hizmet eder, kim bağlanırsa bağlansın, bu herkesin müşterek malıdır, kim bağlanırsa onu alkışlarız, ona yardımcı olunuz. *(MSP sıralarından alkışlar)*

Bu sebepten dolayıdır ki, böyle önemli bir günde yani Hükümetin, bütün milletimizin ve bütün bu milletin temsilcisi olan parti mensubu kardeşlerimizin, hepimizin bu yeni devrede yapıcı olmamızı, milletimizi içine düştüğü ıstıraplardan elbirliği ile kurtarmak için, hepimizin kendi çapında katkısının orta yere konmasının zaruri olmasına inanıyoruz. İyi hareketlere destek olacağımız bir kere daha ifade ediyorum. Adalet Partisine tarihi bir fırsat verilmiştir, bütün gücünü orta yere koyarak ne yapabilecekse yapmalıdır; kırmızıçizgiyi geçmediği müddetçe kendisine bütün Meclis, herkes yardımcı olacaktır, inancımız budur. Bundan sonra fikirlerimizi orta yere koyup, Hükümetin çalışmalarını her zaman yapıcı tenkitlerle destekleyeceğiz, takip edeceğiz, bu vazifemizi yaparken Milli Selâmet Partisi olarak üzerimize düşen büyük görevin idraki içindeyiz ve huzurlarınızda basının da bize yardımcı olmasını bilhassa rica ediyoruz.

Gerçekleri elbirliği ile dile getirmeliyiz, iyilikleri hep beraber orta yere koymalıyız, yanlış hareketleri de beraberce tenkit etmeliyiz. Kötüyü iyi diye göstermeye kalkarsak bu takdirde hem kendimize hem de milletimize kötülük yapmış oluruz.

Bu sebepten dolayıdır ki, milli menfaatlerimize uygun, faydalı adımları elbirliği ile tutalım. Milli menfaatimizin tarifinde aynı ölçülerle hareket edelim, meseleyi bir saadet, selamet meselesi olarak ölçelim, elbirliği ile gerçekleri milletimize tanıtalım. Bu millet daha iyiyi bulmakta son derece duyarlık sahibidir, bu fazileti sayesinde bu güçlüklerden kurtulacağına inanıyoruz ve Milli Selâmet Partisi olarak gerek 14 Ekim seçimleri ve gerek ondan sonraki şu ana kadarki tutumumuzla milletimize yapılabilecek en iyi hareketi takip ettiğimizin inancı içindeyiz. Bütün bu hareketlerden milletimiz için en faydalı neticelerin çıkmasını temenni ediyoruz.

Sözlerimi bağlıyorum. Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; netice olarak arz edeceğim husus şudur:

14 Ekim Seçimlerindeki temayüle uyarak Adalet Partisi Hükümeti kurulmuştur. Evvelki beyanlarımıza uygun olarak bu beyanlarımız çerçevesinde Adalet Partisi Hükümetinin çalışmalarını destekleyeceğiz, güvenoyu isterken kendisine beyaz oy vereceğiz ve diğer söylediğimiz hususlara da Milli Selâmet Partisi olarak elbet de sadık kalacağız ve yapıcı bir tutum içinde milletimize hizmet etmenin gayreti içinde bulunacağız.

Bu attığımız adımlardan dolayı yeni Hükümet faydalı hizmetler yaparsa elbet de bundan memnum olacağız, bu milletimizin en tabii hakkı olacak. Hata ve kusur yaparsa bunu önlemeye elimizden geldiği kadar çalışacağız. Ama şu noktada ifade ediyorum ki, bu hata ve kusur olursa bundan dolayı Milli Selâmet Partisi olarak des-

tek olmamız münasebetiyle kusurun bize belli ölçüde raci olmaması gerekir, çünkü 14 Ekim seçimlerimde millet bir temayül gösterdi, biz bu temayüle saygı duyup her millet layık olduğu idareyi bulur dedik. Eğer bu millet bu temayülünden dolayı iyi neticelere mazhar olacaksa değişmez kamum hükmümü yürütüyor demektir, millet layık olduğu neticeyi bulmuştur. Birtakım mahzurlu, hatalı, kusurlu neticelerle karşılaşırsa kabahat bizde değil, bu temayülü gösteren seçmenin bir kısmındadır. Bu noktayı bir kere daha tarihi bir gerçek olarak ifade etmek işitiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, aziz milletimizin gerçekleri göreceğine inanıyoruz. Biz görevimizi yaparken muhterem basımımızın da bu devrede bize yardımcı olacağıma inanıyoruz. 50 yıllık oyunun bundan sonra tekrarlanmayacağını, daha iyiye gidileceğini 50 milyonun ve bütün insanlığın daha iyiye gitmesinde yarar olduğuna inanıyoruz. Bu adımların hepsinin tarihi bir merhale olduğuna inanıyoruz. Bütün insanlık tarihinin orta yere koyduğu gerçek; kurtuluş, Hakka bağlanmaktadır. Yanlış yoldan, batıldan hayır gelmez. Batılın sonu anarşidir, ıstıraptır. Bu gerçekleri bir kere daha ifade etmeyi bir vazife sayıyorum.

Sözlerimi şu dua ile kapatıyorum: Cenabı Haktan 14'üncü Asra girilen böyle mühim bir günde aziz milletimize hakkı hak olanak göstermesini niyaz ediyorum. Batılı batıl olarak göstermesini, hakkı tutmayı, batılların hangisi olursa olsun hepsinden kaçınmayı nasip etmesini dua ediyorum.

Önümüzdeki devreyi hayırlara ulaşmamıza vesile yapması için dua ediyorum. Cenabı Haktan aziz milletimizi hak yolda toplasın diye dua ediyorum. Bu ıstıraplardan kurtarsın, milletimize saadet ve selamet versin diye dua ediyorum.

Hicrî 15'nci Asra girerken bütün milletimize, İslâm âlemimize ve insanlığa bu asır hayırlı olsun, hakkın zaferine sahne olsun duasını huzurlarınızda yaparak Yüce Meclisi Milli Selâmet Partimiz adına hürmetle, saygıyla selamlıyorum. *(MSP ve AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Metin Tüzün. *(CHP sıralarından alkışlar)* Buyurunuz efendim.

CHP GRUBU ADINA METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 14 Ekim seçimlerinden sonra istifa eden Sayın Ecevit Hükümetinden sonra kurulan Sayın Demirel Hükümetinin Programını görüşüyoruz.

Olabildiğince Parlamentodaki klasik tartışmaların ötesinde, olabildiğince, bize olanak verildiğince gerilime getirmeden; ülkeyi gerilime getirmeden, Parlamentoyu gerilime getirmeden, Hükümet Programına, Hükümetin oluşumuna, Türkiye gerçeklerine değinmek istiyoruz. Burada yıllardır yapılan tartışmalarda gazete kupürleriyle, fotokopilerle, "dedi ki, dedim ki" tartışmalarıyla hükümet programları görüşüldü. Şüphesiz onlarında yararlı yönleri vardı. Ama pencereden dışarıya baktığımız zaman görülen Türkiye sorunlarının çözümü, gazete manşetlerinin fotokopilerinde yahut Yüce Parlamentoda kişisel tartışmaların kadük sonucuna varan girişimlerde görmediğimizi peşinen belirtmek istiyoruz. Onun için Sayın Demirel Hükümetine peşinen başarı dileklerimizi Yüce Parlamentoda sunmak istiyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Sayın Demirel Hükümetinin Programının görüşülmesine başlarken, özellikle yaşadığımız dünya ve olaylara bir göz atmakta yarar görüyoruz, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra biçimlenen dünya ekonomik ve siyasal düzeni gün geçtikçe savaşın etkilerini silmek amacıyla başlayan aşamada, büyük egemen güçlerin belirlediği bir gelişme içine girmiştir. Savaştan sonra gelişmiş ülkelerin yarattıkları tüketim toplumu modeli bunların etkisi altında, etkisi altındaki az gelişmiş ülkelerin de bu yaşam biçimi haline gelmeye başlamıştır. Sanayi devrimini tamamlamış ülkeler, geri kalmış ülkelere çok kez "yardım" adı altında, ama bunların öz koşullarına uymayan üretim yöntemleri ve tüketim alışkanlıkları aşılamaya başlamışlardır. İlk bakışta daha uygar gibi görünen bu yaşam biçimi, uygulandığı ülkelerde kendi kaynaklarını tüketme ve güçlü ekonomilerin kullanımına terk etme olgusunu hazırlamıştır.

Türkiye'miz de bu süreç içerisine sıkışıp kalmış ülkelerden birisidir. Özellikle 1950 yılından sonra Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır. Emperyalist güçlere karşı Kurtuluş Savaşı verdiğimiz yıllardan 1950'lere kadar geçen dönemde, ülkemizde ne denli önemli olduğu gün geçtikçe daha iyi anlaşılan altyapı ve temel sanayi yatırımları Devlet eliyle ve o günlerin çok kısıtlı olanaklarıyla gerçekleştirilmiştir. Demiryolları, deniz yolu işletmeciliği, ulusal madencilik, enerji ve su tesisleri, şeker fabrikaları, Sümerbank yatırımlarıyla ilk demir çelik tesisleri bu dönemin övünç kaynağı örneklerindendir.

1938'lerle 1978'ler karşılaştırıldığında sanayinin gayri safi milli hâsıla içerisindeki oranının, büyük ölçüde değişmediğini ve 1978'ler Türkiye'sinde 1938'ler Türkiye'sine göre büyük sanayi atılımının gayri safi milli hâsılaya girmediğini, milli muhasebeye kaydedilmediğini özellikle vurgulamak isterim. 1950'lerden sonra sanayi atılımı adıyla devreye giren girişimlerin, Türk ekonomisine gerçek katkıları olup olmadığı tartışılır konulardır. Artık 1979 Türkiye'lerinde işçi çalıştırıyor diye, yan sanayi kuruluşları var diye bu gerçekleri tartışmaktan geri duramayız değerli arkadaşlarım.

1950'lerde iktidar olan Demokrat Parti, Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınacağı görüşündeydi. O dönemdeki liderlerinin söylevleri ve o dönemdeki bütçe, para kredi politikaları tümüyle bu mantığa dayanıyor, bu gerçekten kaynaklanıyordu. 1950-1955 yılları arasında gerçekten Demokrat Parti Türkiye'de kapitalist kalkınma modelini uygulamaya başladı; ama seçilen yolun yanlışlığı daha 1955 yılında o devrin yöneticileri tarafından da saptandı. El yordamı ile bu yöntemden vazgeçilme çabalarına girişildi; ama Türkiye ekonomisinin bu sürecin kaçınılmaz ödüncü dış ilişkileri, o devrin iktidarının bile bu yoldan geri dönmesine gücünün yetmediğini ortaya koydu.

İçinde yaşadığımız dönemin de temel sorunu olan aşırı ve lüks tüketim doğrultusunda koşullandırılmıştı halkımız. Bu olguyu farklı biçimde değerlendirmek olanaksızdır. Yani, Cumhuriyet Halk Partisinin yurttaşa, savurganlığa karşı telkinlerde bulunurken, uygarlığı çok görüyor oluşu biçimindeki savlar, kesinlikle geçerli değildir. Sorun, vatandaşa ekonomik büyüme adıyla sunduğumuz tüketim alışkanlıklarının ardında yatan asıl gerçeklerdir. 1950'lerde başlayan yeni yaşam biçimine

geçişin halkımıza benimsetilmesi, körpe demokrasimizin dünya kapitalist düzeninden fazlasıyla etkilenmesinin sonucudur.

Örneğin, kente veya kasabaya yeni monte edilen santrallar enerji sağladı. Halkımız bunu mutluluk saydı. Petrole dayandığı düşünülmeden, düşündürülmeden elektriğe bağlı cihazların kullanımı yaygınlaştı. Önce radyolar, pikaplar, teypler, buzdolapları; yetmedi 8,5 ayak, 9,5 ayak, 10,5 ayak, 11,5 ayak, monoblok, poliüretanlı dublex buzdolapları, çamaşır makineleri devreye girdi; sıkmalısı, kurulamalısı, şimdi durulamalısı. Televizyon devreye girdi, yetmiyor şimdi. Kalkınma planında yalnız eğitimde kullanılmak üzere ikinci kanala izin verilmişti; şimdi renkli televizyona geçiyoruz değerli arkadaşlarım. Ne için, kim için?

Ambarlı Santralı günde 3 bin ton, 3 milyon litre fuel oil harcıyor, ürettiği elektrik enerjisi 600 megavat civarında. Türkiye'de televizyonların tükettiği elektrik enerjisi de bu rakama eşdeğer. Ne için? Aşk gemisi ve Bayan Divinya'yı seyretmek için. Şimdi bunun renklilerine geçiyoruz, kutlarım. *(Alkışlar)*

Geçmiş yılların belli başlı kentsel toplu taşın sistemini oluşturan toplu taşın sisteminden vazgeçildi 1950'lerden sonraki yıllarda. İstanbul'da tramvaylar vardı, bir defada 300 kişiyi taşırdı, 6-7 vagon birden ve devlete maliyeti sıfırdı o devirlerde. Onlar kaldırıldı, onun yerine bireye hitap eden otomobil sanayii geliştirildi. Ne için, kim için?

Bütün bunlar oluşmaya başlarken Türkiye'nin Merkez Bankası kasalarında döviz rezervlerimizin 2 milyar dolara ulaştığı dönemlerin yaşandığı oldu; ama bu döviz eritildi. Öte yandan dışarıya ödeme yapmak gerekliydi, el âleme avuç açmaya başladık, borcumuz başlamıştı. Halkımıza aşıladığımız bu tüketim alışkanlıklarının dış faturalarını ödemek için dövizimiz yoktu. Ya bu tüketim alışkanlığını keseceksiniz, ya bu dövizleri ödeyeceksiniz, kalmadı doviziniz. Hemen dünya sermaye odakları Türkiye'nin yardımına koştu, önemli değil dedi, siz alınız, tüketiniz, biz size kredi veririz dediler, verdiler kredi. Türkiye'de bozuk düzenin dişlileri arasında ezilen toplum katmanları, bu kapitalist tüketim sürecinin faturasını ödeyenlerdir. Bu kredilerin sonucunda Türkiye'de her yeni doğan bebek dışarıya 80 bin lira borçlu duruma getirilmiştir; sonuç bu.

TURGUT NİZAMOĞLU (Yozgat) — Onu çok söylediniz.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Bir ülkenin kişilerinin uygar yaşam adı altında soyulmasından sorumlu olanlar dış odaklardan çok daha fazla suçludur ve vebal altındadır.

14 Ekim seçimlerinin sonuçlarını yanlış ve yanlı değerlendirip kamuoyunun tercihleriyle bu düzenin aklanmış olduğunu savunmaya kimsenin hakkı yoktur. Oysa Sayın Demirel Hükümetinin Programı bu konuda gerçekten endişe verici bir mantık sergilemektedir.

14 Ekim seçimlerinden sonra, Sayın Ecevit Hükümetinin Millet Meclisinde çoğunluğun desteğini yitirdiği belli olunca Sayın Ecevit, Cumhuriyet Halk Parti yetkili kurullarının kararıyla zaman yitirmeden istifasını verdi ve yine Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının ağzından Sayın Demirel'in ve Adalet Partisinin hükümet

kurmasının doğru olacağını ve Cumhuriyet Halk Partisinin bu konuda engelleyici unsur olmayacağını, dahası, talep edilirse destek olunabileceğini kamuoyuna yansıttı.

Sayın Demirel'in bu iyi niyetli, bir anlamda da özverili açıklamaya cevabı "Hükümet kurma işine siz niye karışıyorsunuz?" Oldu ve Hükümet Programında da yazıldığı gibi Sayın Demirel temaslarını yaptı. Milliyetçi Hareket Partisi koşulsuz destek vaat etti, Milli Selamet Partisi zevahiri kurtarıcı önerilerinin kabulü istemiyle ve istemler gerçekleşmese bile kerhen destek olacağını açıkladı. Sayın Demirel, destek talep etmeden en son Cumhuriyet Halk Partisi Lideri Sayın Ecevit'le görüştü.

Bu Hükümet kurulurken Cumhuriyet Halk Partisinin bu Hükümete oy verip vermeme konusundaki mantığı bir protokol meselesi değildir. Birazdan geleceğim o konuya. Bir protokol meselesi değildir.

Bize önce geldi, sonra geldi diye bir kompleksimiz yoktur. Büz meselenin temel mantığıyla ilgiliyiz. Birazdan bu konuya geleceğim.

Bu hükümet azınlık hükümeti midir? Dünya uygulamasında koşullu, programlı azınlık hükümetleri vardır. Ama böyle gizli niyetli, biri kerhen, biri siyasi sicilde tescilli destek ile azınlık hükümeti uygulaması herhalde ilk kez Türkiye'de görülüyor. Şimdi destekçilerden iktidar kim, muhalefet kim. Daha Program görüşülürken peşlin günah çıkarmanın, batılı denemek için batılla uğraşma olduğunu beyan etmek istiyorum.

Şimdi böyle kurulan bir iktidarın ilk 10 günlük uygulamasını Adalet Partisinin bize yaptığı gibi ilk günlerde başarısızlık rakamlarıyla eleştirmek istemiyoruz. Fakat son günlerdeki olaylar ve Hükümeti koşulsuz destekleyen partinin davranışları şimdiden kuşku uyandırmaktadır. 10 günlük ve henüz güvenoyu almamış bir Hükümet için bu gelişmelerin yeteri kadar anlamlı olduğunu vurgulamak istiyoruz. Bilinsin ki 14 Ekimde çoğunluğu Adalet Partisine oy vermiş Türk seçmeni de Cumhuriyet Halk Partisinin tabanı da gelişmeleri adım adım izlemektedir ve izleyecektir. Şüphesiz ki bir siyasi iktidarın üst bürokraside kimlerle çalışacağı kendi değerlendirmesi içindedir, ama bu yasa dışına çıkmak için kâfi neden değildir. Bunu sonuna kadar izleyeceğiz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri: bugünün değerlendirmesine girerken bir açıdan 1977 seçimlerinin ne anlam taşıdığını da belirtmekte yarar görüyoruz. 1977 seçimlerine girerken ülkede 1978 ve 1979'da karşılaşılan sorunların hepsi kaçınılmaz bir büyüme ile gelişmekteydi. Ancak, yönetimin çok iyi bildiği bu sorunlar kitlelere henüz bütün açıklığıyla yansımamıştı. Bunlar, çoğu kez ülke ekonomisini ve Devlet onurunu tahrip etme pahasına halktan gizleniyordu, 1977 öncesi.

Buna rağmen 1977'de halk düzen değişikliği amacıyla ortaya çıkan Cumhuriyet Halk Partisine oy verdi.

İki Milliyetçi Cephe denemesinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi tarafından kurulan Hükümet; bütün sınırlamalara karşın kurulu düzende değişiklikler yapmak için çaba gösterdi. Bunun başlıca örnekleri şunlardır. Türkiye'de ilk kez gelir dağılımını bozmak değil, düzeltmek amacına yönelik bir vergi reform tasarısı hazır-

landı. Yerel yönetimlerin güç kazanması ve kent hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla Belediye Gelirleri Yasasında önemli değişiklikler öngörüldü. Yeni yasa hazırlanarak Meclislerden geçirildi. Anayasaya uygun olarak Devletin olan madenlerin devlet eliyle işletilmesi gerçekleştirildi. Yeni1 bir ulusal enerji politikası izlenmeye başlandı. Kamu kredilerinin amaçlarına uygun bir biçimde ve hakça dağıtımı başlatıldı. Kamu hizmetlerinde köye ve köylüye sağlıklı ve saygın yaklaşımlar oluşturuldu. Uluslararası alanda Türkiye'nin siyasal ve ekonomik bağımsızlığını gözeten ve dünyada hem saygınlığını, hem de etkinliğini artıran çok yönlü ilişkilere geçildi.

Eğitim kurumları anarşiden ve çağ dışı yöntemlerden arındı. Bütün orta ve yüksek eğitim kurumlarında yıllardan beri ilk kez kesintisiz eğitim geldi.

Aslında bu girişimler düzende temelli değişiklikleri amaçlamıyordu. Sadece kurulu düzenin hakça, uygarca ve demokratik biçimde işletilmesine yönelikti. Ama çarpık düzenden çıkar sağlayanlar bu kadarını bile ulusumuza çok gördüler ve toplumun her kesiminde bilinçli, ya da bilinçsiz direnmeler düzenlediler. Cumhuriyet Halk Partisinin bu girişimleri, bunlardan yararlanacak ve kendi tabanını oluşturan kesimlere anlatabilmesi gerekirdi. Burada Cumhuriyet Halk Partisinin toplumsal örgütlenmedeki gecikmesi bu direnişin önlenememesinden de önemli bir ana etken olmuştur. Bu kendi kendimize bir özeleştiridir.

Bir başka deyişle; 14 Ekim seçimlerini AP kazanmamış, Cumhuriyet Halk Partisi kaybetmiştir; ancak 14 Ekim'in değerlendirilmesinde bu etkenin yanında başka etkenlerin de bulunduğunu belirtmek gerekir. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri)*

Egemen çevrelerin bilinçli ve örgütlü direnişi, iş çevrelerinin Hükümete karşı çıkan ve halkı kışkırtan girişimleri, esnaf kesiminin kışkırtılma çabaları, büyük gazete ilanları, bürokrasinin kurulu düzene göre koşullandırılmış kesimlerinin direnmesi, getirilen önlemlerin sonuçlarını alma konusunda zaman yetersizliği, bütün bunların yanında Hükümetin gittikçe ağırlaşan dünya ekonomik koşullarım göğüslemek zorunluluğunda kalmasını da bu değerlendirmede gözönünde bulundurmak gerekir.

Bu oluşumların sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi, kendisine onur verici yazgısını içine sindirerek muhalefete geçmiştir. Sorumlu muhalefet görevini iktidarda bulunduğu dönemde de yaklaşımlarıyla gerilim yaratmadan; fakat etkin bir biçimde yapacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, yeni Hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulması önerimizin mantığı şudur: Türkiye iki Milliyetçi Cephe dönemi yaşamıştır. Açık bir gerçektir ki, bu deneyimler Türkiye demokrasisine, ekonomisine ve dış ilişkilerine çok pahalıya mal olmuştur. Eğer Adalet Partisi gerçekten demokrat olsa idi, Cumhuriyet Halk Partisinin koşullu, tartışmalı desteğiyle hiçbir komplekse kapılmadan bir azınlık hükümeti oluşturabilirdi. Bunun yerine örtülü koşullu ve art niyetli bir siyasa partinin, Milliyetçi Hareket Partisinin desteğini yeğlemiştir.

AGÂH OKTAY GÜNER (Konya) — Neymiş Milliyetçi Hareket Partisinin art niyeti?

METİN TÜZÜN (Devamla) — Kabul oyunu kerhen vereceğini açıklayan Milli Selâmet Partisinin desteğini yeğlemiştir.

Sayın Demirel bunları niçin kabul etmiştir? Anlaşılan amaç Türkiye'nin büyük ve ivedi sorunlarına çözüm getirmek değildir. Amaç açıktır. Erken seçim... Erken seçim politikasını uygulaması için Türkiye'de neler feda edilecektir, buraya girmek istiyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu noktada Hükümetimizin cesaret ve büyük özveriyle uyguladığı politikaların bazı sonuçlarını arz etmek istiyorum.

1977'de uluslararası kuruluşlarca resmen iflas ettiği açıklanan bir ekonomiye saygınlık kazandırılmış ve tıkanan ekonomi ulusal bağımsızlığımızdan hiçbir ödün verilmeden işlerliğe kavuşturulmuştur, önerdiğimiz yasalar, vergi, belediye gelirleri, iç piyasanın düzenlenmesi önlendiği halde; çarkları, durmuş ulusal ekonominin çarklarının işlerlik kazanması sağlanmıştır. Düzeni sağlıklı bir gelişime doğru yönlendirme çabaları başlatılmıştır.

Anarşiyle mücadelede devletin yansızlığı sağlanmış, kararlılığı demokratik ilkelerden hiçbir ödün verilmeksizin gösterilmiştir. Bütün bunların ve sayılabilecek çok sağlıklı gelişmelerin bir erken seçim politikasına feda edilmesi gibi çok ciddi bir tehlikeyle karşı karşıyayız.

1978 öncesi yönetim anlayışının ve uygulamalarının tekrar ortaya çıkması, Türkiye'nin o dönemdekinden çok daha hızlı bir süreç içinde çok ciddi sorunların içine itilmesiyle sonuçlanacak; çünkü içinde bulunduğumuz dünya koşulları, özellikle dünya kapitalizminin 1929 bunalımının ölçeklerine ulaştığı söz konusu edilen yeni bir bunalım içine girmesi; hem sorunları büyüten, hem de çözümlerini güçleştiren bir ortam yaratmıştır. Bu dönemde geçmişin yöntemleri geçerliliğini yitirmiştir. Hele, Türkiye'yi iflasa götürmüş olduğu saptanan yöntemler ise aylarla ölçülecek oyalamalara bile elvermeyecek bir duruma gelmiştir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; muhalefet görevine başladığımız bugünlerde Yüce Meclisimiz aracılığıyla şu hususları vurgulamak istiyoruz;

Cumhuriyet Halk Partisi, demokrasiyi kurmuş, yaşatmış bir partidir. Bundan vereceğimiz hiçbir ödün yoktur. Cumhuriyet Halk Partisi, demokratik, siyasi yelpazenin tam işlerliğinden yanadır. Solu olmayan demokrasiye de, demokrasisi olmayan sola da karşıyız. Cumhuriyet Halk Partisi, bunu yalnız kendi demokrasi anlayışı veya yalnız kendi sol anlayışı açısından değil, Türkiye demokrasisinin tam işlerliği açısından savunmaktadır. Bizi beğenenler de beğenmeyenler de, demokratik hak ve özgürlüklerinin savunucusuyuz. Burada koşulumuz, demokrasiye inançtır. Bunu tıkayan yasal engellerin kaldırılması savaşımızdan vazgeçmiş değiliz. Bu görüşü, hiç kimseye borcumuz olduğu için değil, kendi inancımız ve kendi demokrasi anlayışımıza saygımızdan vurguluyoruz. Hoşgörülü uygar yönetim, demokrasi anlayışımızın temel ilkesidir. Bu husus sıkıyönetim uygulamalarımızda ortaya çıkmıştır. Bu inançla, anarşi kadar devlet terörizminin de karşısında olduk, karşısında olacağız. 35 yıllık demokratik birikimimizi emekçi halkımız adına savunacağız. Çünkü, emek ancak demokraside değerini bulur, demokrasi de emekçi halkın desteklediği ölçüde güç kazanır.

Hükümetin, yaklaşımla uygulamasının demokrasimizin ulaştığı bu noktadan bir adım bile, gerilemesine yol açması halinde Türkiye büyük kayıplara uğrayacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi buna hiçbir şekilde izin vermeyecektir.

Şimdi Hükümet Programının eleştirisine geçiyorum.

Sayın Demirel'in Hükümet kurma çalışmaları sırasında yaptığı açıklamalardan sonra üzülerek belirtmek isteriz ki, ortaya çıkan program en az bekleyişlerimizden bile yetersiz bir belge olarak önümüze sunuldu. Program soyut, genel, gerçekleri saptıran, çoğu kez abartan bir nitelik taşımaktadır. Bunu iki nedene bağlamak olasıdır:

Hükümet, sorunları teşhis ve çözüm önerileri oluşturma konusunda hazırlıklı değildir. Böyle bir durumun beklenebilecek vahim sonuçlarını yukarıda açıkladık.

İki; Hükümet sorunların üstüne gitmek istememektedir. Yani, bir erken seçim politikası uygulamaya hazırlanmaktadır. Bu konudaki görüşlerimizi de ayrıntılı olarak söyledik. Kanımız şudur ki, böyle bir programın uygulanması 1,5 yıla sığmaz; ama Sayın Demirel'in yaklaşımıyla üç aylık bir döneme sığabilir. Bu programın diğer bir niteliği, Adalet Partisinin bugüne kadar bilinen çizgisinden daha tutucu ve daha sağlamış olmasıdır. Örneğin, kamulaştırma konusunda devletin yapması gereken kamulaştırmaları yapamaması için yaklaşımlar konulmuştur. Böyle bir anlayışla konut sorunun çözülebileceğini nasıl iddia edebilirsiniz. Programda "Emeğin sermayeye, sermayenin emeğe tahakkümü yerine, hakkaniyet ölçüleri içerisinde uzlaşma sağlanacaktır" deniyor. Aynı sayfada "Tahrikler karşısında işyeri huzurunun teminatını kanunlarda, Türk işçisinin vatanperverliğinde, Türk teşebbüs erbabının hakşinas olduğunda buluruz" deniyor. Bu çelişkinin değerlendirmesini Türk işçisine ve sendikacılarına bırakıyorum, hiçbir yorum getirmeden, tebrik ederim. *(AP sıralarından "Anlayış meselesi" sesleri)*

Servet beyannamesi konusunda; önerinin Türkiye'ye değer artışı vergisini getirmiş bir partinin yaklaşımıyla bağdaştırmak mümkün değildir. Servet beyannamesi konusunu daha sonra, biraz daha irdeleyeceğim.

Hükümet teşebbüs, mülkiyet ve miras haklarını kutsallık mertebesine yükseltirken, çalışma hakkından, emeğin değerinden hiç söz etmemiştir. Bu çok dikkat çekicidir ve Hükümetin zihniyeti açısından düşündürücüdür. Yeni Hükümetin ne ölçüde bütün milletin hükümeti olarak davranacağı açığa çıkmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Programdaki siyasi yaklaşımın değerlendirilmesinde aşağıdaki noktalar üzerinde durmak istiyoruz.

Sanki Türkiye'de demokrasi daha önce istemiyormuş gibi, ara seçimleriyle ifadesini bulan milli irade, demokratik rejimin yeniden işlemesine imkân vermiş diyor. Türlü kışkırtmalara ve tertiplere karşın 14 Ekim seçimlerinin huzur ve güvenlik içinde geçmesinin sağlanmış olması, demokrasinin işlerliğinin en büyük kanıtıdır. *(AP sıralarından "Yaaa" sesleri)*

Hükümet Programından aldım bunu, kendi programınıza tahammül edemiyor musunuz? *(CHP sıralarından alkışlar)* Aynı, Hükümet Programından aktardım.

14 Ekim seçimlerinin huzur ve güvenlik içinde geçmesinin sağlanmış olması demokrasinin işlerliğine en büyük kanıttır. 14 Ekim seçimlerinden önce de Meclisin güvenoylarıyla işbaşına gelmiş, pek çok gensoruda güvenoyu almış bir hükümet vardı. O hükümet daha kuruluşuyla demokratik rejimi ciddi bir tehlikeden kurtarmıştı. Demokrasinin yeni hükümet kuruluncaya kadar işlemediği, eski hükümetin gayrimeşru olduğu, ancak Demirel Hükümetinin kurulmasıyla işlemeye başladığı izlenimini vermek çok yanlıştır, haksızdır ve sakıncalıdır; yarınlar açısından sakıncalıdır.

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Çok hissisiniz Metin Bey.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Sayın Bakanlardan rica ediyorum hiç değilse...

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Çok yeniler sayın bakanlar, alışacaklar döne döne.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Seçim sonuçlarını Cumhuriyet Halk Partisinin değerlendiriş biçimi de çok ileri bir demokrasi anlayışının işaretidir. Benzer seçim sonuçlarıyla, hem de araseçimleri değil, genel seçimlerle ortaya çıkmış sonuçlarla karşılaştırıldığında Adalet Partisinin yorumu ve tutumu başka olmuştu.

Programda, demokratik özgürlük kavramı, yalnız teşebbüs ve mülk edinme özgürlüğü olarak tanımlanmıştır. Programa, siyasal açıdan en somut önerileri, demokrasiyi kısıtlayıcı önlemlerde görüyoruz.

Program, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını öngörmektedir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, Anayasa içinde sonradan eklenen bir yama gibi kaldığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla belli olmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemelerine kesinkes karşı çıkacağız. *(AP sıralarından gürültüler)*

HİDAYET ÇELEBİ (Kars) — Anayasayı değiştirin Anayasayı!

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — O sizin yüzkaranız olsun, yüzkaranız.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Konuşmama başlarken görüşlerimizi açık açık; ama belli bir uygarlık ölçüsünde sunacağımızı söylemiştim. Arkadaşlarımdan rica ediyorum, hiç değilse kendi gruplarında dinleyen arkadaşlara yardımcı olsunlar, istirham ediyorum.

BAŞKAN — Devam ediniz Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Programda; "Sıkıyönetim, hiçbir müdahale olmaksızın devam edecektir; yetkilerin hepsi kullanılacaktır" deniliyor.

Anayasamız ve yasalarımız, sıkıyönetim halinde, kimlerin ne yetkileri olduğu halini saptamıştır. Hükümetler, elbette bunun dışına çıkamaz. Yeni Hükümetin, Programında bunu vurgulaması bu bakımdan o kadar önemli değildir. Önemli olan, Hükümetin uygulamada benimseyeceği davranıştır. Basında yer almış olan haberler, bu konuda bazı kuşkulara neden olmuştur. 18 Kasım tarihli gazetelerdeki bir habere göre, Sayın Başbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısına; Sıkıyönetimin devam edeceğini, ancak, kadroların değiştirileceğini vaat etmiştir. Bu vaat ile bu müdahale etmeme niyeti çelişki halinde görülmektedir. Bu hava dağıtılmazsa, Türkiye'de terörün önüne geçmeye, bu Hükümet çok iyi niyetli olsa

dahi, çok iyi niyetle yaklaşsa dâhi gücü yetmeyecektir. Yardımcı olmak için altını vurgulayarak tekrar etmiş oluyorum. Belki de koşulsuz desteğin koşullarından biri ortaya çıkmış oluyor. Sıkıyönetim alanlarının genişletilmesi konusunda çok hassas olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Programda TRT'ye açıkça iftira edilmektedir. Sayın Demirel muhalefette iken TRT'yi mektuplarla baskı altına alacağına, iddialarının gerçekliğine inanıyorduysa, bunları belgelendirip, yasada gösterilen denetim mercilerine başvurmalıydı. Biz muhalefette iken böyle yapmıştık. Bu tür iddialar TRT'yi iktidar organı durumuna getirme amacına zemin hazırlamaktır. TRT ve genellikle basın ve yayın organları konusunda Programın 14'ncü sayfasının başında, belki de daha tehlikeli niyetler görülmektedir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun değiştirilmesine gerekçe olan şikâyetleriniz nedir, bunları açıkça ortaya sergilemelisiniz.

Programda Danıştay'ın yürütmeyi durdurma yetkisini kaldırma amacı güdülmektedir. Görülüyor ki, Anayasanın 114'üncü maddesinin 1971'deki değişikliği Sayın Demirel'i tatmin etmemiş.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, şimdi de programın ekonomik konulara genel yaklaşımını eleştireceğim. Programda ivedi, orta ve uzun dönemli sorunlar ve bunların çözümleriyle ilgili öneriler arasında bir ayırım yapılmamış. Bütün konular çok genel bir düzeyde ve soyut biçimde ele alınmıştır. Bu Programdan, Hükümetin ivedi sorunları çözmek için neler yapacağını ve nasıl bir gelişme stratejisi izleyeceğini anlamak olanağı yoktur. İvedi sorunlar; Türkiye'de iki yıldır ivedi ekonomik sorunlara çözüm getirmek için somut önlemler ve programlar oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuştur. Birçok alanda da sonuçlar alınmıştır veya alınmaktadır. Hükümet Programında bu önlemlerin uygulanması, değiştirilmesi veya yenilerinin getirilmesine ilişkin hiçbir açıklama yoktur. Bu, Hükümetin, Sayın Demirel'in bütün açıklamalarına karşın hiç de hazırlıklı olmadığını göstermektedir. Böyle bir durum iki bakımdan kuşku vericidir:

1. Sorunlar hiç gecikmeye katlanılmayacak kadar ağırdır. Cesaretli kararların beklenilmeden alınması, uygulanması zorunludur. Her türlü gelişmenin topluma maliyeti çok büyük olacaktır.

2. Ülke sorunlarını çözmede gösterilecek kararlılık, uluslararası güvenilirliğimizi artıracak ve etkimizi güçlendirecektir. Programdan TÜSİAD'ın 12 Kasım 1979 tarihli raporundaki öneriler doğrultusunda, 1976-1977 dönemindeki, özellikle kısa dönemli borçlanma, kaçak döviz ticaretinin yasallaştırılması gibi uygulamalara tekrar dönülebileceği izlenimi edinilmektedir. Böyle davranış, Türkiye'yi 1976-1977 döneminden çok daha hızla iflas noktasına getirecektir. Bu konuda Hükümeti içtenlikle uyarmak istiyoruz.

Orta ve uzun dönemli politikalar: Program kalkınma stratejisinden, sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesinden tek yolun ekonomiyi büyütmek olduğunu belirtmekte ve gelir dağılışının düzeltilmesinin, kalkınma stratejisinin ayrılmaz bir parçası olduğu gerektiğini benimsememektedir. Bu düşük gelirlilere ileriye dönük umutlar veren; fakat gelir dağılışım gittikçe bozan bir kalkınma modelinin tekrar uygulanmaya koyulacağını göstermektedir.

Program, sermaye çevrelerini, işçileri, kentlileri, köylüleri, esnafı, memurları, yaşlıları, çalışamayanları içeren bütün toplum kesimlerine yönelik vaatlerle doludur. Ancak bu vaatlerin hangi kaynaklarla gerçekleştirileceği belli değildir. Ayrıca hem mülk sahibinin hem de kiracının çıkarını gözetecek adaletli bir kira politikasının nasıl oluşturulacağını anlamakta cidden güçlük çekiyoruz.

Programda Türkiye'nin hızla değişmekte olan uluslararası ekonomik düzene nasıl ayak uyduracağını gösteren hiçbir bilgi yoktur. Bu iki yıldır sürdürülmekte olan çok yönlü ve bağımsız uluslararası ekonomik ilişkiler yerine, tekrar, bağımlılık ilişkilerinin egemen olduğu bir uygulamaya dönüleceği izlenimini vermektedir. Bu uygulamanın bizi hangi noktaya getirdiği bellidir. Bu nedenle, çok yönlü ve bağımsız uluslararası ekonomik ilişkiler kurmayı, Türkiye için bir siyasal seçimden öteye, sağlıklı bir gelişimin temel koşulu saymak gerekir. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu güç dönemde, ekonomik konuların bu kadar genel ve soyut bir yaklaşımla ele alınması, Hükümet Programının sorunlara temel çözümler aranmayacak bir geçiş dönemi için hazırlandığı izlenimini güçlendirmektedir. Türkiye'nin bu tür oyalamalara katlanamayacağını, eğer böyle bir art niyet varsa bunun sorumsuz bir davranış olduğunu hatırlatıyoruz. Hükümeti başarısızlıkla sonuçlanacağı kesin olan bu hesaplardan vazgeçmesi konusunda uyarıyoruz.

Programda, Türkiye'nin 1979 Kasımında içinde bulunduğu güçlüklerin olduğundan da büyük gösterilme çabası belirgindir. 1979 sonunda enflasyonun %100'e ulaşacağı söylenmektedir. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünün son tahminlerine göre, 1979 yılında şimdiye kadar gözlenen fiyat artışları aynı hızla sürse bile, 1979 yılı sonunda toptan eşya indeksleri ve geçinme indeksleri 1978'e göre, belki biraz daha yüksek, fakat %100'ün altında bir artış göstermiş olacaktır. Programda belirtilen %100'lük artışın altında olmasına karşın, beklenen fiyat artışları toplumun ve ekonominin dayanamayacağı kadar büyüktür; doğru. Alınan ve alınacak önlemlerle düşürülmesi gerekir; doğru. Fakat, fiyat artışlarının olduğundan da büyük gösterilmesinin bir nedeni, halkı uygulanabilecek seçim ekonomisi politikalarının sonuçlarına hazırlamak olabilir. Böyle bir uygulamanın bedeli, toplum ve özellikle uygulayıcılar için çok yüksek olacaktır. Programda ileri sürülen şaşırtıcı bir iddia da 1977 ve öncesi yıllarda %7,5 olan kalkınma hızının 1978-1979'da sıfır olmasıdır. Bu tamamıyla gerçek dışıdır. Sayın Demirel, gerek Programda gerek önceki konuşmalarında nedense kendi döneminin hesabını hep brüt yapar, CHP dönemini hep net yapar. Bu net, brüt hesabı bir aldatmacadır.

Devlet İstatistik Enstitüsünün ulusal gelir hesaplarına göre kalkınma hızındaki düşme 1977'de başlamış ve %4'e düşmüştür. 1978'de kalkınma hızı Programda iddia edildiği gibi sıfır değil %3,5 olmuştur. Eğer nüfus artışı dolayısıyla bu kalkınma hızından %2-2,5 düşüyorsanız, 1978 öncesi rakamlarından da lütfen o nüfus artış hızını düşünüz.

1979 yılı için yapılan ön tahminler kalkınma hızının %3 dolayında olacağını göstermektedir. Bu Hükümet Programının ekonomik durumu olduğundan da kötü göstermesinin bir başka örneğidir. Program, Parlamentonun onayladığı Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının değiştirilmesini öngörmektedir. Bunun gerekçesi ve uygulanacak yeni kalkınma stratejisinin ilkeleri açıklanmamıştır. Türkiye'nin kısa

dönemli sorunlarını gerçekleştirmek için uzun dönemli çıkarlarını ipotek altına alacak her türlü yaklaşımın karşısında olacağımızı şimdiden belirtmek isteriz.

Hükümetin kuruluşu sırasında işletmeler Bakanlığının kaldırılmasını devletçilik ilkesine ve Kamu İktisadi Teşekküllerinin etkin bir biçimde işletilmesi çabalarına indirilmiş ağır bir darbe olarak nitelendiriyoruz. Yerel Yönetim Bakanlığının kaldırılmış olması da Adalet Partisinin, yerel demokrasinin yerleşmesine ve kent hizmetlerinin gelişmesine karşı göstere geldiği ilgisizlik ve umursamazlığın endişe verici bir biçimde devam ettiğini göstermektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, şimdi Programda yer alan başlıca ekonomik konulara ayrı ayrı eğilmeye çalışacağım.

Enflasyon: Programda bu önemli sorunun boyutları abartılmış fakat nasıl çözümleneceği açıklanamamıştır. Tersine, Programda, Devletin yeni gelir kaynaklarına kavuşturulması konusunda herhangi bir açıklama göremiyoruz. Kaldı ki, Programda ve Sayın Demirel'in Program öncesi konuşmalarında belirttiği gibi, eğer Programda saydığı katmanların ve Sayın Erbakan'ın yeterli görmediği olanakların aktarılması sonucu eğer Devlet gelirlerinde yeni artışlar sağlanamazsa enflasyonu nasıl önleyeceğinizi anlamak mümkün değildir. Çünkü saydığınız hususların mali portresi 105 milyar liradır.

Programda bu önemli sorunun boyutları, abartılmış fakat nasıl çözümleneceği açıklanmamıştır. Bu nedenle, Türkiye'de enflasyon konusunda bazı açıklamalar yapmak gereğini duyuyoruz. Sakın yapılacak zamlara, verilecek şeylere karşı olmak için söylediğimizi sanmayınız. Aslında biz toplumun dar gelirli katmanlarına kaynak aktarmak için elimizden geleni yaptık birazdan onları vurgulayacağım ama büyük ölçüde bizim yapmamız da engellendi. Şayet Parlamentonun gündeminde bulunan vergi kanunları çıksa idi enflasyonist baskılara maruz kalmadan bu aktarmaları yapmak mümkündü. Şimdi siz, gelir kaynağı göstermeden bu aktarmaları yapmak istiyorsunuz ve "enflasyonu önleyeceğiz" diyorsunuz, işte bu 1,5 yıla sığmayacak ama Sayın Demirel mantığı ile 3 aylık bir programın faturasıdır.

Her şeyden önce şunu vurgulamak isteriz ki, 1974 yılında alınan ciddi istikrar önlemleri sayesinde ekonomimiz 1975 yılında göreli bir istikrara kavuşmuş, o zaman bizim iktidarda iken aldığımız etkin ve tutarlı önlemlerin sonucu 1975 yılında ülkemizdeki fiyat genel düzeyindeki artış oranı %11,4'e düşmüştür. 1975 yılında Birinci Cephe Hükümetinin iktidara gelmesinden sonra bu Hükümetçe uygulanmaya başlanılan sorumsuz ve savurgan politikalar yüzündeni ekonomimiz hızla kaygı verici bir enflasyon sürecine sürüklenmişti, aynı programın mantığı gibi.

Böylece 1975 yılında %10,4 olan toptan eşya fiyatları genel endeksindeki artış oram 1976 yılında %19,1'e ve 1977 yılında %36,1'e yükselmiştir. İktidarda bulunduğu süre içinde sürekli bir seçim ekonomisi politikası uygulayan Birinci Cephe Hükümeti ilk belirtileri 1976 yılında görülen yüksek enflasyon eğilimi karşısında etkin önlemler almak yerine, sorunları ertelemeyi yeğlemiş, ya da yapay ferahlık ve bolluk görüntüleri yaratarak kamuoyunu oyalama yolunu tutmuştur.

Nitekim bu çağdışı ve sorumluluk duygusundan uzak anlayışı içinde Birinci Cephe Hükümeti enflasyonla ciddi önlemler alarak savaşmak yerine, kamunun

ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatlarını dondurmak ve dış alımı olabildiğince artırmak gibi ekonomimizin yıkımına neden olan sakat tutum ve uygulamalar içine girmiştir.

Bu sorumsuz ve sakat tutum ve uygulamalar yüzünden Türk ekonomisi bizim görevi devraldığımız 1978 yılınla ertelenerek ağırlaşmış soranlarla ve tırmanış aşamasında bulunan görülmemiş bir enflasyon süreci içine girilmiştir. Enflasyon süreci iktidara geldiğimiz 1978 yılı başında tam anlamıyla bir tırmanış süreci içindeydi. Çünkü 1977 yılı içinde Birinci Cephe Hükümetince uygulanan hesapsız para kredi politikasıyla, yine bu Hükümetin sorumsuz ve savurgan politikaları yüzünden oluşan döviz darboğazının ekonomimiz üzerindeki yılkıcı sonuçları etkilerini asıl 1978 yılında ve onu izleyen yıllarda kendisini gösterecekti. 1977 yılımda %49,6 oranında artan emisyon hacmimin, %71,5 oranında artan Merkez Bankası kredilerinin, %39 oranında artan toplam para arzının ve döviz darboğazı yüzünden bozulan sunu-istem dengesinin olumsuz etkileri, 8-10 aylık zaman aralığı ile 1978 yılında duyulacaktı ve nitekim de öyle oldu.

O nedenle denilebilir ki, hükümeti devraldığımız 1978 yılı başında ekonomimizin karşı karşıya bulunduğu enflasyon bir buzdağı gibiydi. Gözle görülemeyen bölümü görüleninden çok daha büyüktü, çok daha derindi. Aslında 1976'dan sonra 1977 erken seçimlerinin Adalet Partisi tarafından istenmesinin temel mantığı da buydu.

1976 ve 1977 yıllarında enflasyonla savaş, hem söz konusu sürecin henüz başlangıç aşamasında olması nedeniyle daha kolaydı, hem de dünya konjonktürü böyle bir savaşım için elverişliydi. Çünkü bu yıllarda dünya, özettikle ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu sanayileşmiş ülkelerde fiyatlar belli bir istikrara kavuşmuştu. O nedenle Türkiye dışarıdan enflasyon ithal etmiyordu. Oysa 1978 yılında dünyada fiyatlar yeniden bir artış sürecine girdi. Gelişmiş ülkelerde fiyat artışları %10 üzerine çıkarken, gelişme yolundaki ülkelerde %30'u aştı. 1979 yılında ise sanayileşmiş ülkelerde bile fiyat artışlarının %20'ye yaklaştığı görülüyor.

Öylelikle Türkiye 1979 yılında enflasyon ithal eden bir ülke haline geldi. Başlangıçta bir istem ve darboğaz enflasyonu olarak ortaya çıkan enflasyon sürecine 1979 yılında, elimizde olmayan nedenlerle bir de maliyet boyutu eklenerek, aldığımız ciddi ve tutarlı önlemlerin etkinliği azaldı.

Böylece Cephe Hükümetlerinden tırmanış aşamasında ülke düzeyine yayılmış bir enflasyon süreci devralan Hükümetimiz, bu soruna ülkenin gerçeklerini dikkate alarak akılcı ve gerçekçi bir tutumla yaklaştı. Hükümetimiz bir yandan enflasyonun bugünden yarına ödenemeyecek bir süreç olduğunun bilincindeydi ve o nedenle enflasyonu bıçakla keser gibi kesmeyi değil fakat, denetim altına alarak zaman içinde yavaşlatmayı amaçlıyordu. Bir yandan da aşırı dozda kısıtlayıcı politikalarla, esasen büyük boyutlara varmış olan işsizliği daha da artırmayacak ılımlı, ölçülü bir genişlemenin gerektiğine inanıyordu. Başka bir deyimle ekonomimiz durarak, daralarak değil; canlanarak istikrara kavuşacaktı. Enflasyonla savaşımda en etkin araçlardan birisi olarak bilinen para kredi politikası işte bu çağdaş ve gerçekçi anlayış içinde uygulanmıştır. Bu çerçeve içinde para alanında genişleyen ve fiyat artışlarına maruz bulunan ekonomimizin gereksinmelerini dikkate alan ölçülü bir

politika izlenmiştir. Bu ölçülü politikanın sonucu olarak emisyon hacmindeki artış oranı 1977 yılında %49,6 iken, 1978 yılında %45,9'a gerilemiştir. 1978 yılında fiyat artışlarının 1977 yılına bakışla daha hızlı olduğu ve 1978 yılında ekonomimizin 1977 yılına oranla daha genişlemiş olduğu dikkate alınırsa bu azımsanmayacak bir daralmadır. Bütçe gerekleri ve köylüye ödenen yüksek taban fiyatları, köylümüzün alın terinin ve emeğinin değerlendirilmesine verilen özel önem nedeniyle, 1979 yılında emisyondaki genişleme Ekim ayı sonu itibariyle 1978 yılının eş dönemine göre daha yüksek olmuştur. Ancak önümüzdeki aylarda dış alımların, devrettiğimiz dış ödeme olanaklarının kullanılmasıyla artması emisyondaki artış hızını yavaşlatacaktır. Ayrıca Kasım ayının vergi tahsilât ayı olduğundan kamunun bu ay içerisinde Merkez Bankasına başvurması azalacaktır. Nitekim Ekim ayı sonunda 184,8 milyar liraya yükselmiş olan emisyon hacmi 9 Kasım tarihinde 176,3 milyar liraya gerilemiş bulunmaktadır. Söz konusu gerileme bu tarihten sonra da sürmüş, örneğin eldeki son verilere göre emisyon hacmi, hükümet görevini devrettiğimiz 13 Kasım günü 172 milyar dolayına inmiştir.

Enflasyonla savaşımda, kamu maliyesinin Sağlıklı kaynaklara dayandırılmasını sağlıklı bir kamu maliyesi oluşturulması ve tasarrufların özendirilmesi, banka kaynaklarının spekülatif alanlardan üretken alanlara kaydırılması büyük önem taşır.

Hükümetimiz bu yönden de etkin ve tutarlı çabalar harcamıştır. Bu anlayış içerisinde sağlıklı bir kamu maliyesi oluşturmak amacıyla hazırladığımız ve bazı vergi kanunlarında bu yönde değişiklik yapılmasını öngören yasa tasarısı, muhalefet tarafından anlaşılmaz bir tutumla engellenmiş ve böylelikle Hükümetimiz enflasyonla savaşım konusunda etkin bir araçtan yoksun bırakılmıştır. Bu konuda, gerek Hükümet Programında gerek Sayın Erbakan'ın konuşmasını dinlediğim zaman, bizim Parlamentoya sunduğumuz vergi tasarıları tam olarak gözler önüne geliyor değerli arkadaşlarım.

Hem vergi adaletinden bahsedeceksiniz, hem esnafların daralan sınırlardan bunaldığından bahsedeceksiniz. Şoförlerin bile defter tutma mecburiyetinden işportacıların defter tutma mecburiyetinden bahsedeceksiniz, asgari geçim indiriminden bahsedeceksiniz; değerli arkadaşlarım ondan sonra vergi kanununu engelleyeceksiniz; bu mantığa saygı duymak mümkün değildir. Bizim kanunumuzu isterseniz getiriniz yahut kendi kanununuzu getiriniz, ama böyle bir kanun getirmeye mecbursunuz, bunun altından kalkamazsınız. Böyle bir tartışına, olduğu zaman bize şu söylenmişti: "Siz vergi, kanunlarıyla sosyalizmin de ötesine geçiyorsunuz"

Değerli arkadaşlarımı, vergi kapitalist bir düzenin bir ürünüdür, bir subabıdır. Kapitalist düzen de, mülkiyet bir mantıkça, vergi onun subabıdır. Hangi ilke vergi yoluyla sosyalizmi, Komünizmi uygulamıştır? Böyle bir mantığa saygı duymak mümkün değildir. Eğer öyle bir mantığa saygı duyulursa, şimdi takdirle karşılıyorum Finansman Kanununu getiren Adalet Partisi Komünizmin de ötesine geçmiş oluyor. Sen Simonizme geçmiş oluyor; bu mantığa saygı duymak mümkün değildir.

Bilindiği gibi 1978 yılı başında hükümet görevini devir aldığımızda tasarruflar kaygı verici bir gerileme sürecine girmiş, cephe hükümetlerinin yarattığı enflas-

yonist bekleyişler nedeniyle bankaların kaynakları üretken akınlardan spekülatif alanlara kaymıştır.

Hükümetimiz mevduat ve kredi faizlerinde yaptığı düzenlemelerle bu alanlarda da önemli aşamalar kaydetmiştir. Nitekim bu düzenlemeler sonucunda, 1976 yılında %23'e düşmüş olan mevduat artış oranı 1978 yılında %32,9'a yükselmiştir. Mevduattaki artış eğilimi 1979 yılında da sürmüş, Yılbaşı Ekim ayı sonu itibariyle 1976 yılında %5,7 olan mevduat artış oranı, 1978 yılında %14,3'e yükselmiş, 1979 yılında da %29,3'e yükselmiş bulunmaktadır.

Vadeli tasarruf mevduatında sağlanan artışlar da daha çarpıcı ve anlamlıdır. 1976 yılında %13,3'e gerilemiş olan vadeli mevduat artışı oranı 1977 yılında %17,4 olarak gerçekleşmiş; Hükümetimizin aldığı önlemlerle 1978 yılında %38,8'e yükseltmiştir. 1978 yılında, yılbaşı ve 12 Ekim tarihleri arasında vadeli mevduattaki artış oranı %45,4'e yükselerek, artış eğilimi hızlanarak sürmüştür.

Enflasyonla savaşım konusunda Hükümetimizin kararlı tutumuma ve aldığı etkin önlemlere karşı, 1977 yılının uzantısı olan 1978 ve 1979 yıllarında bizden önceki dönemde ertelenerek ağırlaşmış, birikmiş sorular nedenliyle enflasyon hala Türkiye'nin, en önemli sorunu olmaya devam etmektedir. Bu bakımdan hükümet olduğumuz dönemde oluşturduğumuz sağlıklı ve tutarlı politikaların sürdürülmesi yanında, ciddi bir vergi reformuna gereksinme vardır. Hükümetimiz döneminde hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan, ancak o zamanki muhalefet partilerinin yaptığı engellemeler yüzünden yasalaşamayan Vergi Kanunu toplumsal ve ekonomik içeriği olan bir tasarı idi. Tasarının en belirgin özelliği, verginin finansman işlevinden çok toplumsal işlevine ağırlık vermesi olmuştur. Bu konuda şu örnekleri vermek mümkündür. Özel indirim hadleri 19 kat artırılarak aylık 150 liradan 2.850 liraya çıkarılmış ve özellikle düşük ücretlerin vergi yükü büyük ölçüde azaltılmıştır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Adalet Partisi Programında ve bugüne kadar kurduğu hükümet programlarında asgari geçim indirimli konusunda devamlı vaat etmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, Programında ve kurduğu hükümetlerde bunu vaat etmiştir,

1977 seçiminden önce kadük olan bir tasarı vardır. Bu tasarı Adalet Partisi Hükümeti tarafından Parlamentoya sevk edilmiştir. Bu tasarının altında Sayın Erbakan'ın da imzası vardır, bu tasarımın altında Sayın Türkeş'in de imzası vardır. Bu tasarı Başbakan olarak Sayın Demirel tarafından Parlamentoya sunulmuştur. Bu tasarı senelerdir asgari geçim indirimlimi vaat eden, programımda vaat eden, seçim bildirgelerinde vaat eden bir siyasi iktidarın iktidara geldiği zaman yaklaşımının bir vesikasıdır.

Asgari ücret Türkiye'de 3.300 lira iken Cumhuriyet Halk Partisi şu engellediğiniz tasarıyla özel indirim ismiyle asgari ücreti 2 850 liraya çıkarmıştır, yani günde 5 liralık özel indirimi gümrük 95 liraya çıkararak 2.850 liralık aylık kazancı vergiden istisna tutmuştur. Şüphesiz ki bu tasarı hazırlandığı zaman bu rakamlar tutarlı idi, gerçekçi idi, ama bugün için bu rakamlar yıpranmıştır; ama bunu engellediğiniz tarihte Tanrıya şükürler olsun ki, sizin kanun tasarınız kadük olmuştur. Çünkü sizin

tasarınız şu idi: Şimdi bizim tasarımızı engellediniz ve bunun politikasını yapmak istiyorsunuz. Günde 5 lira olan özel indirim, sizin tasarınızla ancak günde 15 liraya çıkıyordu, o da 1 yılda değil, 4 yılda. Birinci yıl 7,5, ikinci yıl 10, üçüncü yıl 12,5, dördüncü yıl 15 liraya; 193 sayılı Kanunda yapmak istediğiniz değişiklik buydu. Sizi bu tasarıyı kanunlaştırmaktan erkem seçim kurtardı; ama bütün bu vaatlerinize karşın, bütün siyasi partilerin vaatlerine karşın, Cumhuriyet Halk Partisi tutarlı, o günün koşullarına göre olanaklar ölçüsünde bu indirimi sağlayıcı kanun tasarısını Meclise getirdi, engellediniz.

Şimdi bütün siyasi partilere soruyorum, Sayın Erbakan'a soruyorum, Milliyetçi Hareket Partisine soruyorum, Adalet Partisine soruyorum: Haydi, bize bir siyasi fatura yüklemek istediniz, dar gelirlilerin gelirlerini biraz artırıcı, devlet masraflarını karşılayıcı, gelir aktarmada hakça vergilendirmeyi sağlayan veya gereğince vergilendirilmeyen kesimleri vergilendiren, Mercedes arabadan fazla vergi alan, Nova arabadan fazla vergi alan, özel okulda çocuğu okuyorsa, özel arabası varsa, lüksü varsa, yazlığı varsa, kulüplere üye ise, bir hayat standardı esasına göre beyan ettiği geliri değil; ama bir baz taban gelirden vergi almayı amaçlayan kanun tasarısını engellerken vebalden korkmadınız mı? *(AP "sıralarından "Allah, Allah" sesleri)*

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Yeşilçam'a benziyorsun.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sen anlamazsın.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Çok rica ediyorum, üslubunuza dikkat edelim. Ben saygıyla dinliyorum ve cevap vermek istemiyorum. Burası Millet Meclisi, burada bir parlamenterin "Yeşilçam'a benziyorsun" demesini hiç yakıştıramıyorum, dememiş sayıyorum. Bunu bir başka türlü değerlendirmeye bile terbiyem müsait değildir. Hele bunun bir sendikacı tarafından, emek adına konuştuğum bu sözlerin bir sendikacı tarafından çarptırılması gerçekten hazindir.

MALİK YILMAN (Hatay) — Sarıdır, sarı; kusuruna bakmayın.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Gelir Vergisi tarifesi özelikle düşük gelirliler lehine yumuşatılmıştı bu tarifede. Toplumsal ve kültürel içerikli istisna ve muafiyetler genişletilmiş ve bunlarla ilgili haksızlıklar giderilmiştir. Bu arada telif kazançları istisnası 10 kat artırılarak 10 binden yurt dışında 40 bin lira, 100 bin liraya, yurt dışında 400 bin liraya çıkarılmıştır. Sakatlık istisnası, sakatların ücret ve kazançlarına etkisi ölçüsünde kademeli indirime dönüştürülmüş. Küçük çiftçi muaflığı sınırlarından hâsılat ölçüsü 60 bin liradan 80 bin liraya çıkarılmış. Stopaj yöntemi yaygınlaştırılmış, kira gelirlerindeki beş bin liralık istisna 25 bin liraya yükseltilmiş. İhtiyari toplama sınırı 10 bin liradan 40 bin liraya çıkarılmış, zorunlu tüketim maddeleri ve bazı işlemler tuz, kibrit, elektrik, havagazı nalburiye eşyası, televizyon ve oto yedek parçasıyla her türlü dava açma işlemleri vergi dışında bırakılmış, veraset ve intikal vergisindeki 40 bin liralık istisna 250 bin liraya çıkarılmış ayrıca anne ve babaya 100 bin er liralık istisna tanınmıştır.

Böylelikle bu yasa tasarısından sağlanması beklenen hâsılatın büyük bir bölümü toplumun dar ve sabit gelirli kesimine gelir artışı biçiminde yansıtılmak istenmiştir. Toplumsal işlevimin yanısıra tasarıda ekonominin yönlendirilmesine ilişkin önlemler de yer almıştır. Örneğin; halka açık ortaklıkların kurulması özendirilmiş-

tir. Kurumlaşmada sadece vergi tasarruflarına yönelik sapmalar önlenmiştir. İstihsal Vergisinden yerli girdi kullanan sektörlerde vergi indirimi yapılmış, zorunlu mallar vergi kapsamına alınmıştır. İthal vergilerinde haksız kazançlara yol açan bazı muafiyetli indirimler kaldırılmıştır. Özellikle lüks taşıtların vergileri artırılmıştır. Televizyondaki reklamlar vergilendirilmiştir. Bunların yanında vergi kaybımı önleyici şu önlemlerden de söz etmek mümkündür.

Belge ve delil sistemi yeniden düzenlenmiştir. Vergi denetimi geliştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Vergilerin ilanı konusunda yemi bir yöntem geliştirmiştir. Vergi yargısının etkinliği artırılmış ve kademeler azaltılmış, İtirazında haksız çıkan yükümlüden faiz alınması öngörülmüştür. Gelir Vergisinde götürü vergileme yeniden düzenlenmiş, küçük esnafın defter tutma sınırları sekiz kat artırılmıştır. Servet beyanı uygulamasında ortaya çıkan sakıncalar önlenmiştir.

Değerli arkadaşlarım, servet beyanı uygulamasında ortaya çıkan sakıncalar önlenmiştir.

Değerli arkadaşlarım, servet beyanı konusunda sizin yaklaşımınızla bizim yaklaşımımız farklı. Biz, bu tasarıda servet beyannamesinin yenilenmesini şöyle bir esasa bağlamıştık: Dileyen servet beyannamesini yenileyebilir, verdiği ek beyanın o yıla isabet eden vergisinin %20'sini devlet vergi olarak alacaktır. Bunun iki yararı vardır. Birisi ek servet beyan eden mükellef, devlete bu ek servetinin vergisini vermenin huzurunu, iç rahatlığını hissedecektir ve ikincisi kamu bu sayede bir gelire kavuşacaktır.

Ama görüyorum ki, sizin programınızda, tabii daha detayı ortaya çıkmadığı için kaydıihtiyatla söylemiş oluyorum; böyle bir hüküm yoktur. Dilerim ki, bu hükmü bu kayıtla getirmiş olasınız. En azından beyannamesini yenileyen mükellef birikmiş servetinin vergisini vererek bir iç huzuru, iç rahatlığı hissetsin...

Görüldüğü gibi bu tasarıda yer alan hükümlerden birçoğu Demirel Hükümeti Programında da öngörülmüş bulunmaktadır. O halde Ecevit Hükümeti zamanında hazırlanan ve muhalefetin ve bu arada Adalet Partisinin direncesiyle yasalaşması engellenen bu tasarının o zamanın muhalefetinim katkılarıyla niçin çıkarılmak istenmediği bizim için yanıtlanması gerçekten güç bir sorundur. Bu sorumun bir yanıtım belki de Demirel Hükümeti Programında yer alan servet beyannamesinin mantığında bulmak mümkündür.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Programda Hükümetimiz döneminde bütün yatırımların durdurulduğu iddia edilmektedir. Bu, gerçeklere tümüyle aykırıdır. 1978 ve 1979 yıllarında yatırım programları düzenlenirken Türkiye'nin kamu yatırım olanakları ile rasyonel bir zamanlamayla üretime geçirilebileceklerin çok üstünde, sadece temeli atılmış, projeler demetiyle karşı karşıya kalınmıştır. Bu projeler ekonomik, sosyal ve teknolojik açılardan tekrar irdelenerek zorunlu olarak bir zamanlamaya tabi tutulmuş ve öncelikli görüleri projelere eski dönemlerde yapılanın çok üzerinde tahsisler yapılarak, zamanında bitirilerek üretime sokulmaya çalışılmıştır. Bu tür tesislere bazı örnekler vermek istiyorum.

Enerji alanında: Afşin Elbistan A Termik Santralı; 1977 sonuna kadar 6 yılda harcanan 3,5 milyar Türk Lirası, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 6,1 miyar Türk Lirası,

Sonra B Termik Santralı; 1977 sonuna kadar 6 yılda harcanan 600 milyon Türk Lirası, 1978"den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 4,4 miyar Türk Lirası.

Yatağan Termik Santralı; 1977 sonuna kadar 3 yılda harcanan 630 milyon Türk Lirası, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 2,8 milyar Türk lirası.

Çayırhan... Çayırhan Termik Santralı.

TİMUÇİN TURAN (Erzincan) — Niçin gerçekleşmiyor.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Onlar da var, onlar da var. Bazılarının fiziki gerçekleşmelerinin sonucunu övünçle size bıraktık. Nitekim "Hasan Uğurlu Barajının gerçekleşmesini ve enerji kısıtlamasını kaldırdık" diye ilk gündeki beyanlarınızı o mantığa dayamak zorundasınız bazılarını da size bıraktık.

AHMET SAYIN (Burdur) — Elektrik kısıtlamasını niçin kaldırmadınız?

METİN TÜZÜN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, enerji kısıtlamasının sizin kaldırmanızla direkt alakası yok. Enerji hükümet kararı ile ne azalır, ne çoğalır. Enerji üretimle azalır, üretimle çoğalır. Seçimlerden önce bakımı yapılmayan santralların seçimlerden sonra hizmete başlarken, Adalet Partisi göreve başlarken bakımları yapılmış santrallar olarak, üretime hükümet olarak devreye girdiğiniz zaman bakılmış santralar olarak bırakmış için santralların; Ambarlı Santralının ve bazı termik santralların bakımlarını yaptırdık. O bakımlar bittikten sonra bu santrallar devreye girdi. Bu Adalet Partisinin Enerji kısıtlamasını kaldırdık demesi tek buna dayanır. Yapmayınız, etmeyiniz, bakınız ben girmiyorum bu konulara.

BAŞKAN — Devam ediniz Sayın Tüzün. Karşılıklı konuşmayalım sayın arkadaşlar.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Karşılıklı konuşmuyorum da Sayın Başkan, şu anda Türkiye'de enerji kısıtlaması vardır. Bakınız ben buraları istismar etmek için söylemiyorum. Bu bir sorundur, bu Türkiye'nin sorunudur. Bu bizim sorunumuz değildir. Bu sizin sorumunuz değildir. Bunu istismar etmek istemiyorum; ama siz söylerseniz ben cevabını veririm. Şu anda Türkiye'de kısıtlama vardır. Yok diyebilir misiniz? Enerji kısıtlamasını kaldırdık diyebilir misiniz? Dememeniz lazım, bunu sizden beklemiyoruz da, beklemememiz lazım, ama lütfen kendi yaptığınızın ne olduğunu bilerek yapınız.

Çayırhan termik santralı 1977 sonuna kadar 4 yılda harcanan 300 milyon Türk Lirası; 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 1,5 milyar Türk Lirası. *(AP sıralarından "Söyle, söyle" sesleri)* E, biraz daha bilgi vereyim o zaman? Biraz daha bilgi vereyim. Evet enerji kısıtlamasını kaldırmanız için Ambarlı santralını tam devreye sokmak istiyorsunuz. İki günde bir 5 bin ton fuel oil aktaracaksınız. Günlük 2,5 bin ton, yani 2 günde 1 milyar dolar Türk Lirası harcama yapmak mecburiyetindesiniz. *(AP sıralarından: "Aaa" sesleri, gülüşmeler)* Eğer...

AHMET SAYIN (Burdur) — Dolar değil, Türk Lirası?

METİN TÜZÜN (Devamla) — Hayır efendim, hayır efendim, dolar, yapmayınız.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin aylık petrol ihtiyacı için... *(AP sıralarından gülüşmeler)* Bağırmayın da dinleyin canım. Siz konuşun ben dinliyeyim o zaman *(Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Sayın Tüzün...

METİN TÜZÜN (Devamla) — Bırakın da söyleyeyim efendim?

BAŞKAN — Lütfen devam edimiz Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Sayın Şohoğlu benlim bu mevzuu bilmediğimi söylüyor. Her halde öğrenmek için öbür partiye geçti?

EMİN ATIF ŞOHOĞLU (Denizli) — Ne alakası var?

METİN TÜZÜN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de petrole aylık 250 milyon dolar döviz tahsis etmek mecburiyetindesiniz. *(AP sıralarından "250 milyar" sesleri)*

Efendim, 250 milyar demişsem, düzeltiyorum, 250 milyon ayda... *(AP sıralarından gürültüler)* Ama efendim... *(AP sırasından gülüşmeler)* Efendim, herhalde bunu da anlayışla karşılayın yani.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen konuşmamıza devam ediniz.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Ambarlı santralına günde 3 bin ton fueloil aktarmak mecburiyetindesiniz. Bunu nereden alacaksınız? Bu dövizli nereden bulacaksınız? Ya Tahtakale piyasasından yüksek maliyetle döviz alacaksınız, ya saniye aktarılması gereken fueloili Ambarlı Santralına aktaracaksınız. Bunu nasıl denkleştireceksiniz? Bu büyük sorundur. Bunu halletmeniz konusunda size gerçekten ağır bir yükümlülük düşüyor, bunu istismar etmeyiz, bunu istismar etmememiz lazımdır. Ama, biz kısıtlamayı kaldırdık diye oturduğu yerde bağırmanın da bir mantığı yoktur, rica ediyorum.

Oymapınar Projesi: 1977 sonuna kadar 7 yılda harcanan 700 milyon Türk Lirası, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 1 milyar Türk Lirası,

Karakaya Projesi: 1977 sonuna kadar 7 yılda harcanan 1,5 milyar Türk Lirası, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 1,7 milyar Türk Lirası.

Farklı sektörlerdeki imalat tesislerinde de, önem verecekleri; söylenen rafinerilerinde de durum şöyle:

İpraş'ın ikinci tevsii: 1977 yılı sonuna kadar 4 yılda harcama 470 milyon Türk Lirası, 1978'den 1979 sonuna kadar harcanan 3,8 milyar Türk Lirası,

Orta Anadolu Rafinerisi: 1977 sonuna kadar 2 yılda 500 milyon Türk Lirası, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar 1,1 milyar Türk Lirası.

Aliağa Petro Kimya Tesisi: 1977 sonuna kadar 9 yılda 2,9 milyar TL.sı, 1978'den 1979 Ağustos sonuna kadar 8,4 milyar TL.

İskenderun Demir Çelik Tesisleri Birinci Tevsii: 1977 sonuna kadar 4 yılda harcanan 1,5 milyar TL. sı, 1978 başından 1979 Ağustos sonuna kadar harcanan 6,1 milyar TL.

Bu örnekler, öncelikli projelerin geçtiğimiz dönemde ne ölçüde uygulandığını açıkça ortaya koymaktadır,

1978-1979 programlarında yapılan bu zamanlamaların yanısıra özellikle bölgesel dengesizlikler ve sanayinin entegrasyonu açısından gerekli görünen yeni yatırım çalışmalarına başlanılmıştır. Bunlar arasında Muş, Artvin Çimento Fabrikaları, Kars Cam Tesisi, Kars Soda Tesisi, Trakya Gübre Kompleksi tesislerini sayabiliriz. Bunların, Programdaki açıklamanın ne kadar gerçek dışı olduğunu gösteren sade birkaç örnek vermek için söylüyorum. Diğer kesimlerdeki yatırımlara ileride değineceğim. Bunların yanında, birçok proje için yeni dış kredi sağlanmış ve harcamalara başlanılmıştır. Bazı örnekler: 1977'de durdurulmuş olan Dünya Bankası proje kredileri daha önceki dönemdeki düzeyin iki katına çıkarıldı. Devlet Demiryolları, Limanlar, Tarım, Sümerbank, Devlet Yatırım Bankası gibi. Sovyetler Birliği ile işbirliği konusunda olan projelerin kapsamında önemli gelişmeler sağlandı, uygulanan projeler hızlandırıldı. Suudi Arabistan'dan 250 milyon dolarlık proje kredisi sağlandı, kullanılmaya başlandı. Federal Almanya ve bazı Batı ülkelerinden proje kredisi sağlandı ve kullanılmaya başlandı.

Programda yer alan bir iddia, kırsal kesimde ve özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde bütün yatırım hizmetlerinin durdurulduğudur. Hükümetimiz bu alanda yalnız daha etkin işler yapmakla yetinmemiş, yeni yaklaşımlar oluşturmuştur. Kırsal alanla ilgili olarak, köy ve köylü sorunlarıyla ilgili olarak Hükümet Programında sıralanan niyetler diğer konularda da de olduğu gibi birbiriyle tutarlı bir sistem oluşturmamaktadır. Bununla birlikte, Program metninden bazı tutumları kolayca fark etmek mümkündür. Bu, bizce geçersiz tutumların en önemlisi, tüm olayı köyün bayındırlık hizmetlerine kavuşturulmasından ibaret sayan, köylünün uzun süre koşullandırıldığı yol, içme suyu, elektrik gibi istemlerine cevap bulmayı yeterli sayan tavırlardır. Bütün bu hizmetlerin sağlandığı köylerde, köylü köylülüğünü sürdürmekte, ekonomik ve toplumsal gelişme olanaklarından yoksun bulunmaktadır.

Köylü sanayileşen, gelişen toplumumuzun diğer kesimleri yanında sürekli olarak kaybeden bir kesim olma niteliğini devam ettirmektedir. Dünya deneyimi de, Türkiye deneyimi de kırsal alan sorunlarını, köylere hapsedilmiş tek tek, birbirinden bağımsız birtakım hizmetleri götürmekle çözme olanağı bulunmadığını göstermiştir. Dolayısıyla toplumumuzun karmaşıklık düzeyi yüksek sorunlarını basite indirgeyerek çözme tutumunu bütünüyle geçersiz buluyoruz. 1950'ler ve 1960'lı yıllarda bir ölçüye kadar geçerli olan bu görüş ve tavır artık, özellikle Cumhuriyet Halk Partisi döneminde kırsal alan konularına kazandırılan boyutlardan sonra çok gerilere dönüşü ifade etmektedir. Hükümetimiz daha önceki yılların geleneksel köye dönük hizmetlerini çok daha etkin, yaygın ve hızlı olarak yapmanın ötesinde, hizmet sorununu köylünün ekonomik ve toplumsal gelişmenin ayrılmaz bir parçası olarak yorumlayıp uygulamıştır. Ekonomik ve fiziksel mekândaki dönüşüm birlikte planlanmış, ekonomik ve hizmete dönük yatırımlar birbirlerinin etkinliklerini artıracak, birbirlerini çoğaltacak biçimde ve kooperatifleşme hareketi içinde yeni bir

kalkınma sürecini başlatmak üzere, birlikte tasarlanıp, eşzamanlı olarak uygulamaya başlanmıştır; "Köy Kent"ler düzeninin özeti budur.

Kuşkusuz, bunun gerektirdiği eşgüdüm düzeyi ve kurumsal değişmeler kolayca sağlanamıyor ama, tarımla sanayi, kırla kent arası bütünlükleri gören bu çerçevede, köylünün gelişme, ekonomik ve toplumsal yapısını değiştirme olanaklarını ülke ölçüsündeki politikalara ve plana bağlamak önemli bir aşamadır. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı döneminde kırsal alan sorunlarına bakış açısı bu çağdaş çerçevede oluşturulmuş, bu aşamada yapılmıştır. Artık, hiçbir hükümetin bu konunun gerisinde kalma hakkı ve yetkisi yoktur.

Bu Hükümet Programını, kırsal alanda gelişme dinamiklerini harekete geçirici olanak ve fırsatlara karşı duyarsız ve çağdaş yaklaşımlardan habersiz bir doküman olarak görüyoruz.

Hükümet Programında, kırsal alanda durdurulmuş hizmetlerin yeniden başlatılacağından, hızlandırılmış projeler uygulanacağından söz ediliyor. Oysaki Hükümetimiz döneminde kırsal alana götürülen hizmetlerin hiçbiri durdurulmamıştır; tam aksine, bu Hükümetin uygulayacağı söylenen hızlandırılmış projeler, Ecevit Hükümetince başlattırılmıştır. Köylüye Ulaşım Projesi, Köylüye İş Projesi ve Gölet Projeleri hızlandırılmış projelerin örnekleridir; bunlar safsata değildir.

Köylüye Ulaşım Projesiyle, YSE Genel Müdürlüğünün önceki yıllarda 7-9.000 kilometre olan yol üretimi, 1978 yılında 12.000; 1979 yılında ise 15.000 kilometreye çıkarılmıştır.

Köylüye İş Projesi içinde yer alan, tarım arazisinde taş temizleme uygulamaları sonunda Toprak Su Genel Müdürlüğünün 7 yılda yaptığı iş 1 yılda yapılmış, 1978'de 104.000 dönüm arazinin taşı temizlenmiş ve 1979'da 207.000 dönümün temizlenmesi programlanarak, uygulamalara geçilmiştir.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Gördük...

METİN TÜZÜN (Devamla) — Git de gör, git de gör.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — 14 Ekimde gördük, ne varmış.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Maşallah daha gençsiniz, çok 14 Ekimler görürsünüz; bu ülke, çok 14 Ekimler gördü. *(AP sıralarından gürültüler)* Hazımlı olunuz, hazımlı. Daha güvenoyu almadan bu kadar şımarıklık hayra alamet değil; hazımlı olunuz, hazımlı. *(AP sıralarından gürültüler)* Hazımlı olunuz... *(Başkanın tokmağı kürsüye vurması; AP sıralarından gürültüler)*

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Ağzından çıkanı kulağın duysun. Hazımsız sizsiniz.

BAŞKAN — Sayın üyeler, karşılıklı konuşmayınız lütfen.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Hazımlı olunuz diyorum, tekrar ederek söylüyorum, hazımlı olunuz.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, devam ediniz lütfen.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Devam ediyorum ve tekrar ediyorum: Hazımlı olunuz.

EMİN ATIF ŞOHOĞLU (Denizli) — Şımarıklık lafını geri al.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Neyi geri alayım?

EMİN ATIF ŞOHOĞLU (Denizli) — Şımarıklık lafını.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Şımarıklık etmeyin.

BAŞKAN — Sayın üyeler, karşılıklı konuşmayalım. *(AP sıralarından gürültüler)*

METİN TÜZÜN (Devamla) — Sayın Başkan, sayın üyenin oturduğu yerden...

SELÂHATTİN GÜRDRAMA (Sakarya) — Sensin şımarık. Şımarık olan böyle konuşur. Ne kadar yukarıdan bakıyorsun, ukala.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen devam ediniz efendim,

Karşılıklı konuşmayalım sayın üyeler. *(AP sıralarından gürültüler)*

METİN TÜZÜN (Devamla) — Duydunuz mu efendim "ukala" lafını?

BAŞKAN — Lütfen devam ediniz Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Çok önemli küçük sulama yatırımı olan gölet yapımında da büyük atılım yapılarak, eskisinin 10 katını bulan bir üretim amaçlanmıştır. Daha önce, yılda 10-12 gölet yapılırken, yalnız 1979 yılında 104 gölet yapımı programlanmış ve 96'sı başlatılmıştır.

Köy içme suyu ve elektrifikasyonu... *(Bursa Milletvekili Özer Yılmaz'ın anlaşılamayan bir müdahalesi)*

Çok rica ederim Sayın Başkan, konuşamıyorum ki.

BAŞKAN — Siz devam ediniz Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Nasıl devam ederim efendim? Rica ediyorum, özellikle çok rica ediyorum Sayın Yılmaz, istirham ediyorum; sizin hükümetinizin programını tartışıyoruz. Akustik, buraya sesi yüksek getiriyor orada oturulduğu gibi duyulmuyor; burada başka türlü duyuluyor.

Köy içme suyu ve elektrifikasyonu çalışmaları da eskisinden daha hızlı bir uygulama içinde sürdürülmüştür. Bu projeler, toprak sahiplerinin adaletli sayılabileceği yörelerde ağırlıkla uygulanmıştır. Köy yolu programları, köyün yolunu yapmak yerine, köylüye ulaşılmasını ve köylünün pazar bağlantılarını kurup zenginleştirilmesini amaçlayan bir ulaşım ağı alarak düzenlenmiştir.

Gölet yapımına, yüksek ovacıklarda küçük topraklı köylünün arazisini de sulamak için büyük ağırlık verilmiştir. Büyük barajlar, sulama ve enerji üretimi açısından vazgeçilmez projelerdir; bunlar yapılacaktır ve Hükümetimiz devrinde de bunların yapımı hızla sürdürülmüştür; ama, toplanan suyun sulanan arazinin ya da üretilen enerjinin baraj başına düşen büyüklüklerinin büyüleyici etkisine kapılıp, küçük sulama projelerinden söz etmemeleri, aslında onların açıkça söylemediği bir niyetlerinin belirtisidir.

Büyük barajlar büyük ovaları sular ve büyük toprak sahiplerinin çıkarınadır; oysa, göletler yüksekteki ovacıkları sular ve küçük topraklı köylünün yararınadır. 1 baraj demekle, 10 göletten söz etmek arasında üretim büyüklükleri açısından fark yoktur; ama Sayın Demirel hep baraj yapmakla övünürken, kimden yana olduğunu açığa vurmaktadır.

Burada vurgulanması gereken diğer bir nokta da, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki kalkınma faaliyetlerinin hızlandırılarak artırılmış olmasıdır.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Göletçiler, barajı beğenmiyorlar.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Barajı beğenmediğimi söylemedim; dinleseydiniz, ne söylediğimi anlardınız; Sayın Enerji Bakanı anladı.

Kalkınmada öncelikli yörelerin kamu yatırımlarından aldıkları pay 1978 yılında %32,9 iken, 1979 yılında %36,3'e yükselmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki 19 ilimizde 1978 yılında %18,3 olan payı, 1979 yılında %22,6'ya çıkmıştır.

Kamu yatırımlarının bölgelerarası dağılımındaki enerji kesimi ilginç bir özelliğe sahiptir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu, toplam enerji yatırımlarının %41,7'sini almıştır; bu oranın yüksekliği Afşin Elbistan projesinden ileri gelmektedir. Buna karşılık, imalat sanayii yatırımlarından, kalkınmada öncelikli yörelere dahil 41 ilin aldığı pay %22,8; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya dahil 19 ilin aldığı pay ise %8,9 olmuştu.

Öte yandan, 1979 yılında başlatılan yeni projeler toplamından, kalkınmada öncelikli yöreler %24,4, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ise %13,4 arasında pay almışlardır. Kalkınmada öncelikli yörelerin, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin geniş kapsamlı gelişme projeleriyle kalkındırılması amacına uygun olarak gerekli çalışmalara başlanmıştır.

Öncelikle Aşağı Fırat, Dicle, Güneydoğu Anadolu Projesini planlama, programlama ve uygulamasını yönlendirecek araştırmalara girişilmiştir. Doğu Anadolu Bölgesindeki Erzurum Entegre Kırsal Kalkınma Projesinin 4'üncü Plan ilkelerine uygunluğu gözetilerek, yeniden düzenlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Son çıkarılan yan ödeme Kararnamesiyle Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinin nitelikli personel gereksinimini karşılama yönünden yeni adımlar atılmış olmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri...

ÖZER YILMAZ (Bursa) — Çok da uzun yazmışlar.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Ağır konuşurum... Yıllardır ben Bütçe Komisyonu üyeliği yapıyorum, 1973'ten beri. Eğer oradaki konuşmalarını izlerseniz orada beraber görev yaptığımız arkadaşlar var, şu anda Maliye Bakanı olan Sayın Bütçe Komisyonu Başkanım var, Sayın Oral var senelerdir ben bu konulardan teker teker bahsederim. Lütfedip bir izleseydiniz, bunları benim önüme yazıp vermediklerini, ayrıca onun da bir kompleks olmadığını vurgulamak isterim.

BAŞKAN — Devam edin Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Hükümet programının tarımla ilgili bölümünde, köy idaresi ve çiftçi mallarının korunması konusunda ciddi, geleceğe dönük ve tarımsal gelişmeyi sağlayacak bir ibareye rastlanmadığı gibi, ülke tarımının temel sorunlarına da açıklık getirilememiştir.

Ülke tarımının gelişmesi ve dolayısıyla ekonominin işlemesi için, tarımsal üretim etmenlerini ekolojik ve teknik koşullarla en uygun şekilde bağdaştıracak, üretimi tüketime dayalı olarak planlayacak bir tarım üretimi planlaması çabaları sürdürüldüğü halde bundan söz edilmemiş, "milli tarım planı" veya "yeşil plan"ın yalnız adı ifade edilmek suretiyle, kapalı bir şekilde geçiştirilmiştir.

Tarım içerisinde hayvancılığımızın payı da çok yüksek olmasına rağmen, Hükümet Programında, ülke hayvancılığının gelişmesiyle ilgili tek kelime dahi bulunmamaktadır.

Ülkemizde toprak dağılımı adaletsiz ve dengesizdir. Tarımsal gelişmeyi engelleyen pek çok temel sorunlar, tarım ve toprak reformunun aksaksız işlemesini beklediği halde, bu konuda Hükümet Programında tek kelime bulmak mümkün değildir.

Orman niteliğini yitirmiş olanların, yasa uyarınca, orman rejimi dışına çıkarılması çiftçilerimizin merakla beklediği konu, ülkemiz için büyük bir sorun olduğu halde, bu konuya da Hükümet Programında yer verilmemiştir.

Programda, Hükümetimiz döneminde tarım kesiminin ihmal edildiği iddia edilmektedir. Buna yanıt olarak, sadece destekleme alımlarındaki uygulamaları belirtmekle yetineceğiz.

Tarımsal ürünleri destekleme alanında, üreticilerimizin emeği değerlendirilerek, gelirlerini artırarak ve fiyat dalgalanmalarının olumsuz etkilerini gidermek üzere yönlendirici bir destekleme politikası uygulanması amaç edinilmiştir. Bu amaca yönelik olarak hazırlanan Fermin Planı çerçevesinde ürün fiyatları önceki dönemlere göre çok daha yüksek düzeylerde belirlenmiş ve üreticinin yüzünü güldürücü bir destekleme fiyatı politikası izlenmiştir.

Ticaret Bakanlığı alanına giren desteklenen ürünlerin alımı Ve işlenmesi için destekleme organlarına ayrılan toplam kredi miktarı 1977-1978 döneminde 21,9 milyar Türk lirası iken, 1978-1979 döneminde 10,6 milyar artışla, 32,5 milyar Türk lirası dolaylarına yükseltilmiştir. 1979 yılında saptanan taban fiyatı çerçevesinde, önemli görülen bazı ürünlerin 1978 yılına göre oransal artışlarına göz atacak olursak, üreticinin alınterini karşılayacak düzeyde artışların gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin: Buğday taban fiyatındaki artış %59,3, arpa %78,4, çavdarda %89,5, fındıkta %95,6, ayçiçeğinde %88,2, antepfıstığında %177,7, çekirdekli kuru üzümde %100'dür. 1979'da uygulanan destekleme politikası sonucunda üreticilere 103 milyar Türk lirası dolaylarında primler dahil para ödenmiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, programda, sosyal güvenlik alanında 1978-1979'da gösterilmiş bütün çabaların ve alınan sonuçların tamamen ihmal edildiğini görüyoruz. Bu, Hükümetimizin en başarılı çalışma alanlarından biridir; yapılan ça-

lışmaları şöyle özetleyebiliriz: Kamu görevlileri ile memur, emekli, dul ve yetimlerine yönelik çalışmalar:

Memur gösterge tablolarında yapılan düzeltmelerle, kamu personeline 22 milyar Türk lirası dolayında bir ek ödeme yapılmıştır. Bu iyileştirmelere koşut olarak, emekli gösterge tablosu da değiştirilmiş, emekli, dul ve yetimlere %14 ila 60 arasında değişen artışlar sağlanmıştır.

Aile yardımı ödeneğinin artırılması ile 4 milyar Türk lirası sağlanmıştır.

Çıkarılan bir yasa ile bütün memurlar bir üst düzeye yükselmişlerdir.

Kamu personeline yapılan ödemelere esas olan katsayı 1978'de 12'den 14'e, 1979 bütçesi ile 14'ten 16'ya çıkartılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin ders güçlüğü alma olanağı sağlanmıştır.

Emekli dul ve yetimlere bağlanan alt sınır aylıkları, en az aylıklar, yapılan bir düzenleme ile büyük ölçüde düzeltilmiştir. Emekli Sandığı Yasasında yapılan değişiklikle dul ve yetimlerin maaş oranı %15-25 arasında artırılmış, çalışan ya da emekli aylığı alan dul eşe, kadına, kendi aylığının yanında kocasının emekli aylığının %50'sinin de verilmesi olanağı sağlanmıştır.

Vatani Hizmet Tertibinden aylık alanların aylıklarının %100 ila %400 arasında artımları sağlanmıştır.

Yaşam koşulları nedeniyle, 1000 lira yakacak zammı verilmiştir.

İşçilere ve işçi emeklilerine sağlanan olanaklar: Değişen ekonomik koşullar dikkate alınarak, asgari ücretler, zamanından önce yeniden saptanmış ve yeni belirlemelere göre 16 ve daha yukarı yaşta bulunan kişiler için tarım dışı asgari ücretlerin %64'lük bir artışla günlük 180, aylık 540 Türk lirası, tarım asgari ücretleri ise %78'lik bir artışla günlük 160, aylık 4.800 liraya yükselmiştir.

Yaklaşık 480 bin dolayında işçinin çalıştığı kamu kesimi işyerlerindeki toplusözleşmeler, toplumsal anlaşma, yolu ile bağıtlanmıştır.

Böylece, bu kesimdeki toplusözleşmelerin %95'i toplumsal anlaşma çerçevesi içinde 1978'de sonuçlanarak, büyük ekonomik güçlüklere karşın, ülkede önemli bir grevle karşılaşılmayan bir iş barışı dönemi yaşanmıştır.

4792 sayılı Sosyal Sigortalar Yasasında yapılan değişikliklerle önemli ilerlemeler yapılmıştır. 506 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle işçi emeklilerinin ücretleri katsayı esasına ve değişken ölçülere bağlanmıştır

Bağımsız çalışan Bağ Kur'dan yararlanan esnaf ve sanatkârlarla ilgili çok illeri aşamalarda girişimler yapılmıştır. 1972 yılında yürürlüğe giren Bağ-Kur Yasası birçok noksanlıkları içermekteydi; dilimleri değiştirilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin işbaşına gelmesiyle Bağ-Kur sigortalılarının toplumsal güvencesinin daha iyi şekilde sağlanması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2229 sayılı Yasayla Bağ Kur Yasası günün gereksinimlerine uydurulmuştur.

En önemli husus olarak, 1 Nisan 1972 tarihinde bir meslek kuruluşuna kayıtlı olmak koşulu aranıyordu; onbinlerce yaşlı sigortalı bu lazimeyi yerine getiremediği için emekli olamıyordu. Bu olanak kendilerine sağlanmıştır ve onbinlerce yaşlı, esnaf veya sanatkâr Bağ Kur'dan emekli olmak imkânına kavuşmuştur.

Meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahipleri, primi ödeme koşulu aranmaksızın, ölüm aylığından yararlandırılarak bu konuda yaygın sızlanmaların önüne geçilmiştir.

Bağ Kur Yasasında yapılan değişikliklerle toplumsal güvenliğin yaygınlaştırılması alanında önemli sayılabilecek adımlar atılmıştır. Bunlardan biri, toplumsal güvenlikten yararlanamayan ev kadınları ve tarım sektöründe çalışanlar dâhil, istedikleri anda Bağ Kur sigortalısı olma hakkına sahip olmuşlardır.

Hükümetten ayrılmadan önce, çiftçilerimizin sosyal güvenlikten yararlanması için Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa tasarısı Sayın Başbakanın incelemesine sunulmuştur.

Yurt dışındaki işçilerimizin yurda kesin dönüşlerini yaptıkları anda yine sigortalı haklarının sağlanması konusunda hazırlanan tasarı Sayın Başbakanın tetkikine Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından sunulmuştur.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, imar, kent hizmetleri, konut ve kira konularında Hükümet Programı hiçbir geçerli somut öneri getirmemektedir. Türkiye, uzun süredir, düzensiz bir kente akın ve bunun sonucunda sağlıksız bir kentleşme sürecine girmiş bulunmaktadır. Kırsal kalkınmanın ve köylülerimizin sorunlarına yeter ölçüde eğilinmemiş olması ve düzenli bir kentleşme için gerekli çabaların gösterilmemiş olması, köyden kente göçü büyük boyutlara ulaştırmıştır. Hızlı ve sağlıksız kentleşmenin doğal sonucu olarak, arsa spekülasyonu çok ilerlemiş ve yaygınlaşmıştır. Özellikle son yıllarda arsa fiyatlarında, konut fiyatlarında ve kiralarda büyük yükselişler ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ağırlıklı hükümet bu sorunların üzerine ciddiyetle eğilmiş ve çözümlere ulaşılmasında önemli adımlar atmaya başlamıştır. Arsa ve konut üretimi için büyük yerleşme merkezlerinde yeni yerleşme alanları projesi uygulamasına geçilmiştir. İlk aşama Ankara, İstanbul ve İzmir il merkezlerinin yakınında, henüz arsa spekülasyonuna konu olmamış yerlerde, Ankara'da yeni nazım planının en önemli koridoru olan batı koridoru üzerinde, İstanbul'da Halkalı'da, İzmir'de Bostanlı, Büyük Çiğli ve Gaziemir'de Devlet tarafından makul fiyatlarla kamulaştırılan arsalar, mevcut Hazine arsaları ve gecekondu önleme bölgelerinden yararlanılması yoluyla projenin yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bütün ilgili kamu kuruluşlarının işbirliğiyle, Devletin tüm gücüyle o bölgelerin altyapısı tamamlanarak yerleşmeye elverişli duruma getirilmiştir.

Bu konuda Hükümetimizde görev yapan, şu anda Adalet Partisi içinde bulunan Sayın Ahmet Karaaslan'ın gerçekten verimli çalışmalarım burada kutlamak isterim.

Ayrıca, Sayın İmar ve İskân Bakanının bu konuda önemli yaklaşımları olduğunu yeni İmar ve İskân Bakanının öğrenmiş bulunuyorum; bunu gerçekten tebrik ederek burada vurgulamak istiyorum.

Söz konusu işin planlama çalışmaları Haziran 1979 ayında başlamış ve hızla yürütülerek Eylül 1979 ayında bu yıl uygulamaya açılması tasarlanan 1.000 hektarlık alanın 1/1.000 ölçekli uygulama planları tamamlanmıştır. Yeni yerleşme alanları projesinin Ankara, İstanbul ve İzmir illerindeki uygulamasıyla ilgili kamulaştırma işlemleri için, arsaların kıymet takdirleri Mayıs ve Haziran 1979 aylarında yapılmış, bu alanların kamulaştırıldığına ilişkin tatbikatlar Eylül 1979 ayı içinde başlatılarak, alanların İmar ve İskân Bakanlığınca kullanma olanağı doğmuştur. Proje ile ilgili arsaların satış duyuruları için talep kabulüne başlandığı Ekim 1979 ayı içinde gazetelerde ilan edilmiştir. Devletin hızla üretmeye başlayacağı arsalarda, yeni yerleşme alanlarında öncelikle dar gelirli kişiler ve bunlardan oluşan kooperatifler, sosyal güvenlik kurumlarına bağlı kişilerin oluşturduğu kooperatifler, kamu kurum ve kuruluşları, sendikalar yararlanacaklardır.

Bu arada, bu proje için bugüne kadar atıl bir durumda bırakılan MEYAK fonundan bu alanda yararlanılması düşünülmüştür; bu amaçla yasa gücünde bir kararname çıkarılarak, Devlet Memurları Kanununun iki maddesi değiştirilmiştir ve böylece özel yasa çıkarılıncaya kadar Merkez Bankasında toplanan MEYAK kesintilerinin %5'inin, memurların konut edinmesinde kullanılması sağlanmıştır.

Demirel Hükümetinin Programında, sağlıksız kentleşmeye ciddi önlemlerle engel olunması konusunda Somut görüşler yer almamaktadır. Yeni Hükümetin, bu konuda Ecevit Hükümetinin atmış olduğu etkin adımların işlerliğini sürdürmesini diliyoruz. Özellikle yeni yerleşme alanları projesinin yarım bırakılmaması, yeni spekülatif kazançlara yol açılmaması açısından önem taşımaktadır ve bu konuda atılacak bir yanlış adımın doğuracağı olumsuz, etkilerin sorumluluğu herhalde Sayın Demirel Hükümetine ait olacaktır.

Öte yandan, Sayın Demirel Hükümeti Programında kent ve kasaba hizmetlerinden söz edilmekle birlikte, belediye kavramının geçmemekte oluşu ilgi çekicidir. Sağlıksız ve düzensiz kentleşmeye karşı topluca vermemiz gereken savaşında öncülük yapan belediyeler, ayrıca yerel demokrasinin gelişmesinde, yurttaşlık ve hemşerilik bilincinin gelişmesinde ve kökleşmesinde önemli işlevi olan kurumlardır. Ecevit Hükümetinin kentleşme, kent yönetimi, yerel demokrasi olgularına verdiği önemlin bir simgesi olarak kurulmuş ve başarılı hizmetler yapmış bulunan Yerel Yönetim Bakanlığının kaldırılmış olmasını, Türk belediyecilik yaşamında kendini göstermeye başlamış olan canlılığa indirilmiş ağır bir darbe olarak nitelendiriyoruz. Bu Bakanlığın katkılarıyla hazırlanmış olan, Meclislerden çeşitli engellemelere karşı geçirilmiş bulunan yeni Belediyeler Yasası, maalesef Sayın Cumhurbaşkanının vetosuyla karşılaşmıştır. Ancak, yeniden düzenlenen biçimiyle Meclislere sunulan tasarı yasalaşamadığından, yerel yönetimlerimiz önemli yeni gelir kaynaklarından yoksun kalmıştır.

Programda yerel yönetimlere yeni kaynak yaratıcı düzenlemelerden söz edilmemesi kuşku verici bir başka olgudur. Bu arada, eski bir belediyeci olduğu için, Sayın Maliye Bakanından, belediyelere özel bir ilgi göstermesini burada vurgulamayı da bir görev sayıyorum.

Günün koşullarına yanıt veremez duruma gelen ve çalışanların önemli bir bölümünün konut edinmesine olanak veren Sosyal Sigortalar Kurumunun konut

kredisi tutarı da 250 bin liradan 450 bin liraya Ecevit Hükümetinin işbaşına gelmesinden hemen sonra çıkarılmıştır. Bağ Kur konut kredisi 250 bin liraya çıkarılmış, Türkiye Emlak Kredi Bankası kredi düzeyi ise, 1978'de 150 binden 200 bin Türk lirasına, 1 Haziran 1979 tarihinde 450 bin liraya yükseltilmiştir.

Son yıllarda konut ve işyeri kiralarında ortaya çıkan büyük artışlar, bu kiralar konusunda yeni bir düzenlemeyi gerektirmiş bulunmaktadır. Bu amaçla 1955 yılında çıkarılmış bulunan ve günün gereklerini karşılamayan Gayri Menkul Kiraları Hakkında Kanun yerine uygulanmak üzere, Taşınmaz Mal Kiraları Kanun Tasarısı hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiştir. Bu tasarıda önemli hususlar vardır. Sayın Demirel Hükümeti bu konulara eğileceğini beyan etmiştir. Dileğimiz, bu tasarıyı daha da irdeleyerek, daha ileri aşamalara götürerek, bir an evvel Yüce Parlamentonun huzuruna getirmesidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; program, ulaşım konusunda tutarlı bir politikanın izleneceğini gösteren bilgilerden yoksundur. Bu nedenle ulaşımda yalnız önemli bir yanılgı konusunda Hükümeti uyarmakla yetineceğiz. Programda şu ifadelere yer verilmiştir: "Avrupa Asya arasındaki hareketin engeli olmamak ve bu hareketten geniş çapta faydalanmak için, sürat yolları projesinin uygulanmasına özel itina gösterilecektir" Böyle bir ifadenin ciddi bir hükümet programında yeri olmaması gerekir. Türkiye, geçişi engellemek bir yana, transit imkânlarındaki fazla kapasiteyi kullandırabilmek için her yolu denemiş ve hatta bazı komşu ülkelerle yaptığı anlaşmalar sonucu geçiş ücretlerini dahi kaldırmıştır; örneğin, Bulgaristan'la yapılan anlaşma gibi. Yine transit trafiğinin geçişini artırmak için Türkiye, geçiş ücretlerini maliyetinin altında tutmuş ve âdeta transit, sübvanse edilmiştir.

Bu çabalara karşın, dünya petrol fiyatlarının artışı, karayolu taşımacılığını çekici olmaktan çıkarmıştır. Ülkemiz üzerinden geçen transit TIR trafiği 1976 yılında günde ortalama 575 dolaylarında iken, 1977 yılında 400'e, 1978 250'ye düşmüş, 1979 yılında ise bu düşüş devam etmektedir.

Bu denli cüzi bir trafik için hız yolundan söz etmek, bir mühendis olan Sayın Başbakan için korkunç bir hatadır. Ulusal çıkarları önplana alacak bir hükümet programında böyle bir ifadeye yer vermek olası değildir. Bu, olsa olsa Bağdat Demiryolu imtiyazı gibi, kotarılmasına yine MC döneminde başlanan Kuzey Güney Avrupa Otoyolu, tem oluşturulması yolunda emperyalistlere verilecek olan büyük ödünün bir işareti olabilir. Şöyle ki, kilometre maliyeti 120-150 milyon arasında değişen ve toplam 3.607 kilometre olarak saptanan bu yolun toplam yatırımı, 1979 yılı fiyatlarıyla, tutarı 400-550 milyar lira arasındadır. Sadece projenin kâğıt üzerinde tamamlanması 811 milyar lirayı bulacaktır. Bu denli büyük bir yatırıma girmek, önümüzdeki tüm kaynakları bir kalemde yola yatırmaktan başka bir şey değildir.

Ulusal çıkarlarımız yönünden sözü dahi edilemeyecek olan bu konunun hızlı demiryoluna rakip olarak geliştirilmesinin düşünülmesi, Türkiye'nin kaynaklarını peşkeş çekmeye bir işaret olduğu gibi, ulaştırmayı bir bütün olarak görmeyen, sıralanmış laf kalabalığından ibaret kalacaktır.

Sayın Başkan, ulusal güvenlik konusundaki görüşlerimize gelince: Programda, "1979'da milli savunmamızın gereksinmeleri yeter ölçüde karşılanmış olmaktan

uzaktır" denilmektedir. Bu, gerçekten böyledir; fakat bunun nedeni, ima edilmek istendiği gibi 2 senelik iktidarın izlediği politika değildir. Bunun gerçek nedeni, AP ve MC Hükümetlerinin uzun süre izledikleri yanlış politikalardır.

Savunma sanayimiz ihmal edilmiştir. Atatürk ve İnönü dönemlerinde bin bir yokluk içerisinde gerçekleştirilebilmiş savunma sanayii tesislerimiz bir tarafa bırakılarak, bu mevcut tesislerde yapılabilecek askeri malzemenin bile kredi veya hibe yoluyla dışarıdan sağlanması tercih olunmuştur. REMO planları dönemine geçildiğinde de bu planların gerektirdiği dövizin zamanında ve yeterince sağlanabilip sağlanamayacağı düşünülmeksizin programlar yapılmış, siparişler verilmiştir.

1978 başında iktidarı devraldığımızda şu durumla karşı karşıya idik. Onaylanmış program 1977 senesi için 1 milyar dolarlık bir harcama öngörüyordu, oysa sadece 100 milyon dolar civarında bir tahsis yapılabilmişti. Bu yüzden, hem eldeki para çok alana birden dağıtılmış oluyor, hem de tediyeler zamanında yapılamadığından, sahip olamadığımız malzemeye bir de tazminat, depo parası ödememiz gerekiyordu.

Ordumuzu malzeme bakımından da bu durumda iken, son MC Hükümeti, sağlıksız yollarla elde edebildiği dövizleri cömertçe seçim yatırımlarına harcıyordu. Evet, son 2 yıl içinde de Silahlı Kuvvetlerimize yeterince döviz tahsis edilemedi; fakat tediye olanaklarımızın dışında gözüken, gerçekleştiremeyeceğimiz siparişler verme yoluna gidilmedi; tazminat, depo masrafı gibi gereksiz borçlar altına girilmedi; ayrıca savunma sanayimize önem verildi. Silahlı Kuvvetlerimiz, elindeki üretim araçlarından azami ölçüde yararlanarak, o güne kadar dışarıdan gelen birçok malzemeyi kendi bünyesi içinde sağlayabildi. Bunun yanında, savunma sanayimizi yalnız geliştirmekle yetinmeyeceğimizin, bu sanayimize yeterince dış pazarlar bulmanın zorunlu olduğunun bilinci içinde bu yönde ciddi girişimlerde bulunduk. İçinde bulunduğumuz döviz durumu karşısında dışarıdan sağlamak mecburiyetinde olduğumuz askeri malzemeyi, savunma ile ilgili dışsatımlarımızın gelirleriyle karşılamak zorunluğunda olduğumuzu anlatmaya çalıştık ve bu yolda azımsanamayacak mesafeler aldık.

Türkiye gibi bağımsızlığına her şeyin üstünde düşkün bir ülke için hibe, kredi gibi geçici kolaylıklar, savunma için sağlam yollar olamaz elbet; bunu gerektiği gibi belirttik. Savunma ile ekonominin ilişkisi karmaşık olup, savunmanın ekonomiyi beklemeye tahammülü yoktur.

Sayın Başkan, programda milli eğitim konusunda yer alan görüşlere ilişkin yorumlarımız da şöyle: Programda "eğitim yeniden millileştirilecek, ders programları ve kitaplarında kültürel faaliyet ve neşriyata, eğitim milliliği ilkesinde itibar olunacaktır" denilmektedir.

Bu millileştirmeden ne kastedildiği açıklığa kavuşmamaktadır. Maksat, Atatürk milliyetçiliği ise sorun yoktur; fakat bu deyim kullanılmamıştır. Programda esasen sadece bir kez Atatürk'ün ismi geçmektedir, o da Türk milletinin çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarılacağına değinen bölümdedir.

Atatürk'e yalnız bu amacında değil, bu amacına gidebilmek için gösterdiği yolda da sahip çıkılmalıdır; Programda bunu göremiyoruz; Milliyetçi Cephe hükümet-

lerinin milliyetçilik anlayışı daha önplana geçmiş gözüküyor. Ülkemiz, ulusumuz adına bundan endişe duyuyoruz.

Özellikle Milliyetçi Cephe hükümetleri dönemlerinde milliyetçilik kisvesi altında, devlet hoşgörüsüyle, hatta devlet aracılığıyla ortaya konmuş Atatürk aleyhtarı yayınlar hatırlanınca, ülkemizde çeşitli sakat ve zararlı akımlar arasında Atatürk aleyhtarlığı da maalesef yer almaktadır. Buna da müsaade edilmeyeceğine ilişkin olarak programda bir tek söz yoktur.

Atatürk ilkeleri benimsenmeden, bunlara gerçekten sahip çıkılmadan, ülke bütünlüğünü zedeleyici, mezhebe, ırka dayalı bölücülük hareketleriyle başarılı şekilde baş edilme olanağı yoktur. Hükümet Programı bu alanda da güven verici değildir.

Programda din konusunun ele alınışında kuşku uyandırıcı bazı noktalar vardır. Diyanet İşleri Başkanlığının sosyal bunalımlar ve anarşik ortam içinde görevini hakkıyla yürütmesi hepimizin istediği bir amaçtır; ancak, Programda, Başkanlığın bu hizmetlerini yürütecek olan din görevlilerinin haklarının korunması, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması konusunda bir hedef gösterilmiyor. Diyanet işleri Başkanlığının ve din görevinin nasıl işletileceği konusunda bir yöntem de belirtilmiyor.

Anayasanın temel ilkelerinden biri olan laiklik konusunda Hükümet nasıl bir yol izleyecektir? Dini politikaya alet edecek midir? Dinsel düşüncenin çeşitli görüntülerine karşı tutumu ne olacaktır?

Memleketimizde her seviyede din görevlisini yetiştiren İmam Hatip Liseleri, Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakülteleri vardır. Din görevlisi, İmam Hatip, Müftü ve Vaiz, Din Dersleri Öğretmenleri bu öğretim kurumlarından yetişir, 433 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun bunu amirdir. Kur'an kursları, yurttaşı Kur'an okumak, İslam dini ve temellerini öğrenmek isteyen yurttaşlarımızın ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuştur; yasalara göre, bir eğitim kurumu değildir. Hükümet bu yaklaşımıyla, İmam Hatip Liseleri, Yüksek İslam Enstitüsü veya İlahiyat Fakültesinden yetişecek gençleri istihdam etmeyeceğini, bu eğilimdeki kurumlarımıza itibar etmeyeceğini mi açıklamak istiyor, yoksa kendi siyasal grubunda, İmam Hatip Liseleri ve Yüksek İslam Enstitülerine karşı bir tavır mı alınmıştır. Kur'an kursları, yurttaşı Kur'anı okulların görevi başka, kurslardakinin görevi başkadır; bunları birbirine karıştırmamak gerekir. Biz, yüksek İslam enstitülerinin bilimsel niteliğinin korunması, İmam-Hatip Liselerinin sağlıklı bir binaya kavuşturulması, mesleki eğitimlerinin güçlendirilmesini, mezunlarına yükseköğretiminin sağlanmasını amaçladık. Hükümet Programı, din konusunda kendi değerleriyle ihlâstan uzaktır.

Programda dış politikayla ilgili olarak yer alan görüşleri ciddiye alabilmek için büyük çaba sarf etmemiz gerekmektedir. Programda bu bölüm, hükümetin, uluslararası ilişkilerden habersiz, bu ilişkilerin dışında bir yaşam sürdürüldüğünü belgelemektedir.

Bölümde göze çarpan ilk husus, yurttaşların dikkatinin Türk Yunan sorunları üzerinde yoğunlaştırılmak isteme çabasıdır. Yunanistan bizim komşumuzdur; aramızda, çözüm bekleyen birçok sorun vardır. Ecevit Hükümeti zamanında, daha doğrusu Ecevit 1978 başında hükümet kurar kurmaz bu sorunların çözümü için

gerekli ortamın hazırlanması amacıyla Yunanistan Başbakanı Karamanlis'i kendisiyle diyalog kurmaya girmeye zorlamıştır. Montreux doruğunu, iki ülke Dışişleri Bakanlıkları Genel Sekreterlerinin yapmış olduğu bir dizi toplantı izlemiştir.

Türk Yunan sorunları elbette yeni hükümetin programında yer alacaktır; ama dış politikaya ayrılan bir sayfayı aşan bölümünün yarısında Yunanistan'dan söz edilmesi, şayet bilinçsizlik değilse, içerideki bunalım politikasının dış politikaya yansıtılmasından başka bir şey değildir.

Adalet Partisi iktidarlarının, ulusal çıkarları korumaktan yoksun, dünya gerçekleriyle çelişen ve milliyetçi niteliği lafta kalan dış politikalarının en sonunda gelip burada çerçeveye girmesi, kafasını kuma sokan devekuşu görünümünü vermesi sürpriz değildir. Oysa, hiçbir dış sorun, bir ülkenin genel uluslararası ilişkilerinden soyutlanarak çözülemez. Ben, buna Ecevit'in akılcı dış politikasına tepki, hatta düpedüz Ecevit kompleksi diyorum.

Bir hükümet düşününüz ki, Türkiye'deki demokratik gelişmelerden rahatsız olsun, uluslararası ilişkiler sisteminde Türkiye'nin yerini yıllar yılı doğru teşhis edememiş olsun ve nihayet uluslararası ekonomik ve ticaret işbirliği olanaklarının önemli bir bölümünü görmemezlikten gelmiş, ya da kullanamamış olsun. Bu Hükümet, Ecevit Hükümetimin kendisine devrettiği saygınlığı, sayısız ilişki ve işbirliği yollarını ve seçeneklerini elbette yadsıyacaktır, elbette küçüklük kompleksi duyacaktır; ama iş bu kadarla kalmıyor, "Aklın gereği yapılacaktır" deniliyor; arkasından, "Maceracı politikacılara iltifat edilmeyecektir" deniliyor; en sonunda, "Türk Devleti, husumetinden korkulan bir devlet olarak yücelecektir" deniliyor.

Metinde yer alan veriler, değer yargılarıysa, bu sloganları âdeta çürütmek için seçilmiş. Doksana yakın bağımsız ülkenin oluşturduğu bağlantısızlar hareketini yok saymak, akılcılıkla ya da maceradan kaçmakla ya da Türkiye'nin husumetinden korkulan devlet haline getirmekle mi izah ediliyor?

Bağımsızlık savaşından doğmuş Atatürk Cumhuriyetinin, Adalet Partisi hükümetlerinin, dünyadaki bakımsızlık savaşlarına, mazlum ulusların davalarına karşı alerjisi olduğunu biliyorduk; ama ırk ayrımı ile savaşımı, bir Ortadoğu ve Filistin sorununu bir cümlecikle de olsa programa koyma cesaretini göstermeyeceklerini doğrusu beklemiyorduk.

Türkiye elbette taahhütlerine sadık kalacaktır; ama doğu batı ilişkilerinden, uluslararası yumuşama denen şeyden habersiz yaşamak nasıl mümkündür?

Belki yumuşamadan değil; ama detantan haberiniz vardır ve bu detantın mimarlarının başında NATO gelmektedir. Sovyetler Birliği ile SALT anlaşmalarını yapan Türkiye değil, Amerika Birleşik Devletleridir; üstelik Sovyetler Birliği ile diğer Varşova Paktı ülkeleriyle Amerika değil, Türkiye Cumhuriyeti komşudur; Türkiye'nin komşuları ya da Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgenin sakinleri ve komşularıdır bunlar. Şayet akılcılıktan, maceraya girmemekten muradınız, İkinci Dünya Savaşı sonrası soğuk savaş koşullarına dönmek ve uluslararası yumuşamaya katkıda bulunmak ise, hiç bir sorun yoktur; o takdirde biz de sizi kutlarız. Bunun için, Ecevit Hükümetinin dış politika ve demeçlerini, uygulamalarını izlemenizi salık vereceğiz.

Şu kadarını belirtelim ki, dünya, Türkiye için, Yunanistan ve Amerika Birleşik Devletlerinden, NATO ve Varşova Paktlarından ibaret değildir; bugün yeryüzünde mevcut 150 küsur devlete her geçen yıl yenileri eklenmektedir. Uluslararası ilişkiler son derece karmaşık hale gelmiştir. Van ilimizin 100 kilometre doğusunda İran'daki devrim ile Ant Dağları eteklerindeki cumhuriyetlerde yapılan herhangi bir hükümet darbesi ya da Güney Pasifikteki bir kuvvet kaydırması, dünya barışı dolayısıyla Türkiye'nin esenliği bakımından izlenmeye değer olaylardır.

Yeni bir ekonomik dünya düzeni arayışlarına Türkiye ilk kez Cumhuriyet Halk Partisi döneminde somut ve yapıcı katkılarda bulunmaya başlamıştı. Bu konuya programda hiç değinilmiyor. Oysa Türkiye, bugün her alanda hem batı ile doğunun, hem de kuzey ile güneyin kesiştiği noktada olup, uluslararası ekonomik dengeye çok duyarlılık göstermek zorundadır.

Tüm bu nedenlerle, bir Türk hükümetinin dış ilişkilerine dünyaya bütünsel açıdan bakmaması, bakamaması düşündürücüdür; akılcılıkla bağdaştırılamaz, maceranın ta kendisidir. Bu dış politikanın bizi nerelere götürebileceğini görmek için Adalet Partisi ve Milliyetçi Cephe Hükümetlerinin bilançosuna bakalım: Dondurulmuş ilişkiler, kurulamamış ilişkiler, çelişkili ilişkiler, çelişkili beyanlar, gerileyen dışsatımlar, üç yılda dört katına çıkan dış borçlar, hesabı tutulmamış kısa vadeli borçlar, kesilmiş krediler, durdurulmuş dışalım kredileri bu kürsüden daha açık konuşmayı, daha fazla söylemeyi de gereksiz görüyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, bu Hükümet bundan önceki hükümet gibi, Cumhuriyet Hükümetidir. Sayın Demirel Başbakandır. Sayın Başbakana, kendilerinin yaptığı gibi, sıfatıyla hitap etmemek gibi bir çocukluğun içine girmeyeceğiz. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İyi de olsa, kötü de olsa başarılı olmasını dileriz.

Hükümet Programı konusundaki eleştirilerimizi bitiriyorum.

Bu Hükümet hiç görev almamış gibi, Sayın Başbakan hiç Başbakanlık yapmamış gibi davranamaz. Ülke sorunlarına koydukları teşhis de, önerdikleri tedavi de yanlıştır. Ayrıca kendi mantıkları içinde teşhise yine kendi mantıkları içinde getirecekleri çözümler de çelişkilidir.

Aslında, Türkiye 30 yılın 25 yılını bu çarpık mantığın uygulanmasıyla geçirmiştir. Bir çeyrek asırda yeni kurulan devletlere bile borçlu olan Türkiye, her doğan çocuğun 80 bin lira dışarıya borçlu olduğu bir Türkiye, 98 bin üniteye borçlu olan bir Türkiye.

Değişen dünya koşulları içinde Türkiye ve Türkiye gibi ülkelerin sorunlarını çözmek çok daha güç olacaktır. Bu nedenle, geçmişte izlenmiş politikaların yanlışlıkları çok daha çabuk ortaya çıkacak ve etkileri çok daha ağır olacak; altında ezilirsiniz, altında eziliriz. Şartlanmış görüşlerle ve kafalarla politika yapılamaz. Politikanın bilgecesi ve erdemlisi, Türkiye'den vermeden, Türkiye'ye vermektir. Siyasi yıpranma pahasına, üzülme, hatta ezilme pahasına, en onurlu yazgı, bunu kabullenerek siyaset yapmaktır. Cumhuriyet Halk Partisi görevden ayininken, hükümetiyle, Parlamento gruplarıyla, tüm örgütüyle bu onuru tadıyor.

Yukarıdan beri sergilediğim mantığın sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi Hükümete ret oyu verecektir.

Yüce Meclisi saygılarımla selamlarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tüzün.

Sayın milletvekilleri, saat 21.00'de tekrar toplanmak üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 20.06

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN*: Cahit Karakaş*

DİVAN ÜYELERİ*: İrfan Binay (Çanakkale)*

Nizamettin Çoban (Kütahya)

Açılma saati: *21.00*

BAŞKAN — Millet Meclisinin 7'nci Birleşiminin 2'nci oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Sadi Somuncuoğlu, buyurunuz efendim.

MHP GRUBU ADINA SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Milli iradenin iktidardan düşürdüğü Ecevit Hükümetinin yerine kurulan Sayın Demirel Hükümetinin Programını görüşüyoruz. Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına görüşlerimizi arz etmek üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Sayın milletvekilleri, yeni hükümete başarılar dileyerek, programında koyduğu hedeflere süratle ulaşmasını temenni ederek sözlerime başlıyorum. Bizim ölçümüz, Türk Milletinin mukaddeslerinin korunması ve geliştirilmesi, bu temel üstünde yücelmiş, mutluluğa koşan bir Türkiye'nin varlığıdır. Böyle bir Türkiye'ye gidilip, gidilmediğine bakarak politikamızı ayarlarız. Bakarız, eğer Türkiye milli ve tarihi hedeflerine doğru ilerliyorsa, bütün gücümüzle bu gidişi destekleriz; aksi yönde, yani yanlışa ve zarara gidiyorsa, bunun önüne geçmeyi görev biliriz.

Grubumuz, Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan ve programı Pazartesi günü Mecliste okunan Hükümetin önünde duran meselelerin idraki içindedir. Bu münasebetle, okunan Hükümet Programında noksan gördüğümüz bazı hususları belirtecek; daha ziyade, Grubumuzun yeni Hükümete tavsiyelerine ağırlık vereceğiz; bütün milleti düşündüren ve dayanılmaz hale gelen milli meseleleri burada tespit ve tahlil edeceğiz; Türkiye'nin bu noktaya nasıl getirildiği, bundan önceki hükümetin neleri vaat ettiği, buna karşılık neleri reva gördüğü meselesi üzerine derinliğine ve genişliğine duracağız; böylece, yeni hükümetin devraldığı Türkiye'nin ortamını Milliyetçi Hareket Partisinin gözüyle ortaya koymuş olacağız.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programı demek, bir siyasi kadronun ülkeye neler vaat ettiğini, politikasının ne olduğunu, çizdiği hedeflere hangi politikalarla gideceğini ve toplum ihtiyaçları ve şartları içinde hangi tercihleri yaptığını gösteren resmi belge demektir. Hükümetlerin başarılı olup olmadıklarını anlamanın en haklı ve objektif yolu, ortaya koyduğu programdaki hedefe ne kadar yaklaştığına, vaatlerini hangi ölçüde tuttuğuna bakmaktır. Belli bir süre yönetimde bulunan siyasi

kadronun mihenk taşı, programıyla ülkeyi getirdiği noktanın karşılaştırılmasıdır. Tabii, hiç kimsenin tahmin etmediği büyük gelişmeler, savaşlar, ülkeyi altüst edecek felaketler gibi unsurlar bunun dışındadır; ama, böyle beklenmedik gelişmelerle karşılaşılsa dahi, hükümet programında gösterilen ölçüler ve anlayışlar, ortaya konan politika konusunda hangi ölçüde samimi olunduğu hükümetlerin başarılarını anlamak için büyük önem taşır.

Değerli üyeler, yeni hükümetin başarısını, Allah kısmet ederse belli bir süre sonra ele alabilir, üzerinde fikir yürütebiliriz; ama şu anda sadece programı tetkik etmekle yetiniyoruz. Bu hükümetten milletimizin öncelikle beklediği ve programda gerek hiç yer almayan, gerekse beklediğimiz ağırlıkta yer verilmeyen milli bazı meseleler üzerinde durmak, istiyorum. Bunlar:

1. Hükümet Programından milli ve manevi değerlerimizi tahribe yönelmiş, Marksist ve kozmopolit yayın, edebiyat, tiyatro ve çeşitli kültür faaliyetleri karşısında milli varlığı koruyucu ve kuvvetlendirici bir politika uygulanacağına dair hedefler, ilkeler yer almamıştır. Uygulamada bu anlayışla gerekli politikanın takip edileceğini ümit ve temenni ederiz.

2. 5590 sayılı Serbest Meslek Kuruluşlarıyla ilgili Kanun günün ihtiyaç ve şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir. Böylece özel teşebbüsün ve özel mülkiyetin teminatı, Anayasa ve kanunlarda aranmalı ve bulunmalı, Başbakanların şahıslarında ve sözlerinde teminat arama dönemi kapatılmalıdır.

Bilindiği gibi, geçen hükümet döneminde pek çok iş adamı, özel mülkiyetin ve hür teşebbüsün teminatını Anayasa ve rejimde arama yerine, Ecevit'in sözlerinde arama durumuna düşmüşlerdir.

3. Hükümet Programında, Kasım 1979'da yolsuzluklar ayyuka çıkmıştır denilmekte; ama bu yolsuzluklarla ilgili, yapılması gereken işlemler hakkında hiçbir şey söylenmemektedir. Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak biz de yolsuzluklar konusunda Hükümet Programındaki ifadeye aynen iştirak ediyoruz; ancak, devlet idaresinde böylesine bir durumun meydana geldiği resmi bir belgede kaydedildiğine göre, bu yolsuzluklar için yapılacak tahkikat ve sorumlular hakkında idari ve adli yönden yapılacak işlemler de bütün açıklığı ile belirtilmeliydi, yani, hesap sorulacağı açıkça yazılmalıydı demek istiyoruz.

4. Geçen dönemde, emsali görülmeyen, canavarca işkenceler devrini yaşadık. İnsan vicdanının dayanamayacağı korkunç işkenceler yapılmakla, sadece Anayasa ve insanlık suçu işlenmiş, aynı zamanda Türkiye'nin bütün dünya gözünde itibariyle oynanmıştır. İşkenceden intihar edenler, aklını bozanlar, sakat kalanlar bile vardır. Anayasa ve insanlık suçları işleyenlerden hesap sorulacağı bu programa açıkça yazılmalıydı ve bu programa işkenceciler hakkında geniş ve süratli bir tahkikatın yapılacağı kesin bir dille konulmalıydı.

5. Hakları gasp edilen öğretmen, polis, memur, işçi ve öğrencilerin haklarının gün geçirilmeden iadesi yoluna gidilmelidir. Böylece, toplumda bozulan devlet vatandaş münasebetleri düzene sokulmalı, kanun, hukuk ve insanlık dışı düşmanca icraatın milli vicdanda açtığı yaralar sarılmalıdır. Bu öylesine hassas bir konu ki, gecikmesi bile, zaten çok yüksek olan gerilimi daha da artırabilir. Barış, kardeşlik,

sevgi ve şefkat ortamının doğmasında, gasp edilen hakların iadesinin büyük rol oynayacağı inancı içerisindeyiz. Hükümet bu konuda bütün millete hitaben açık seçik açıklamalar yapmalı, getirdiği çözümü millete duyulmalıdır.

6. Kurtarılmış bölgelerde inleyen vatandaşların imdatlarına Devlet, şefkatiyle, adaletiyle ve kuvvetiyle yetişmelidir.

Bundan önceki hükümetin 1978 başında okuduğu programıyla 14 Ekim seçimleri sonunda istifa etmesiyle son bulan iki yıla yakın dönemin mukayesesini yapmak suretiyle Türkiye'nin meselelerini de şu anda ele almak istiyoruz; Meclislerde görev yapan, milletvekilleri ve parti grupları olarak bu bizim zaten vazgeçilmez ve asli görevlerimizdendir. Bunu yaptığımız zaman, hem geçen iki yılın muhasebesi ortaya çıkar, hem de yeni hükümetin nasıl bir miras devraldığı daha iyi anlaşılmış olur. Ayrıca, Türkiye'yi bugünkü bunalımlı ve buhranlı, kanlı ve kargaşalıklı, sokakların dolaşılamaz, okullarını okunamaz, devlet dairelerini iş göremez, fabrikalarını kapalı, topraklarını ekilemez, dışta, içte Devletin itibarını alabildiğine tahrip etmiş hale getirenler, hangi hatalarla ve hangi zihniyetlerle hareket ettiler? Bunu anlamak da gelecekteki politikalar açısından büyük önem taşımaktadır. Ben konuya böylece girmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Ecevit Hükümetinin 1978 başında bu Kürsüden okuduğu hükümet programını hatırlayınız öylesine cümlelerle süslenmişti ki, dinleyenlere şiir yazdıracak kadar hayalle dolu. Ecevit Hükümetinin programında ne yazılmışsa, iki seneden beri maalesef tam tersi yapılmıştır; bunun örneklerini sıralamadan geçmek mümkün değildir. Mesela, Ecevit Hükümetinin programından bir bölümünü aynen alalım;

"Yasaların, herkese, her düşünceye, her eyleme eşitlik ve etkinlikle uygulanması sağlanacaktır. Okul kapısının, dernek üyeliğine göre; memurluk ve iş kapısının, parti rozetine göre açılıp kapanmasına son verilecektir. Devlet kapısı, siyasal inançları ne olursa olsun bütün yurttaşlara, okul kapısı bütün gençlere açık olacaktır"

1978 başında Ecevit, okuduğu hükümet programında böyle taahhütte bulunuyordu.

Sayın milletvekilleri, Ecevit'in icraatı taahhütlerine, meclisin tasdikinden geçen hükümet programına uydu mu? Hepinizin yüksek vicdanına sesleniyorum; "Uydu" diyen var mı? Ecevit, bu resmi vesikadaki fikirlerin tam tersini yapmıştır. Yani Ecevit, yasaları herkese, her düşünceye, her eyleme eşitlik ve etkenlikle uygulamadı. Solcusundan Komünistine kadar ne kadar fraksiyon varsa, hepsi muteber sayıldı; milliyetçi, sağcı düşüncede kimler varsa, hepsi, taşıdıkları düşüncelerden dolayı baskıya, zulme, işkenceye ve her türlü haksızlığa uğradı. Ecevit, bir zamanlar kendisinin de söylediği gibi, Komünist olmayan herkese faşist damgasını basarak onlara hayat hakkı tanımamak için ne lazımsa yaptı. Sol görüşlü olmayan vatandaşlara evinde, işinde, okulda, sokakta korkunç bir terör estirildi. Anayasadaki konut dokunulmazlığı, kişi dokunulmazlığı gibi temel haklar her gün çiğnendi. Okul kapısı dernek üyeliğine göre, memurluk ve iş kapısı parti rozetini de aşan Komünist, bölücü ve eylemci olup olmamaya göre açılıp kapandı. Devlet kapısı, Anayasa ve kanunlarımızın yasakladığı siyasi düşüncelilere; okul kapısı, anarşinin malzemesi

haline getirilmiş Marksist derneklerde beyni kirletilmiş, eğitim ve öğretim yerine devrim yapmayı üstün gören; Bayrağı, Devleti, İstiklal Marşı'nı tanımayan militanlara açıldı. Bunların delilleri pek çoktur; ben burada vaktinizi işgal etmemek için bir tanesini vermekle yetineceğim ki, Türkiye niçin ve kimler tarafından kan revan içinde, vatan ve millet bütünlüğünden, can ve mal güvenliğinden endişe eder hale sürüklendi bilinsin; yeni Hükümete de bunlar ışık tutsun.

Ecevit'in 2 yıllık yönetimi sırasında devlet daireleri, kurumlar ve kuruluşlar çeşitli fraksiyonlar arasında parsellendi. Bu arada eski Cumhuriyet Halk Partili olanlara bile yer yer de olsa hayat hakkı tanınmadı; onlar da baskıya ve zulme uğradı. Çünkü, devlet işgal ediliyordu. Aralarında zaman zaman devlet kurumlarında bile silahlı sopalı çatışmalar oluyordu; aynen vatan topraklarındaki Komünist kurtarılmış bölgeler ihaneti, Devletin içinde, Devletin bir kısım memurları tarafından ve bazı bakanların gözetimi altında sürdürülüyordu. Bunu her milletvekili biliyor, bunu her vatandaş biliyor; ama biz, bu fraksiyonlar arasında pay edişten şikâyet eden parti disiplini bozulduğu ve işgal, parti bütünlüğü, içinde gerçekleştirilemediği için münakaşayı Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayına götüren Ecevit'i dinleyelim. Bakınız sayın milletvekilleri, Ecevit ne diyor:

"Daha iktidar olur olmaz, bazı bakan arkadaşlara, bakanlıklarının kendilerine verdiği olanakları kendi parti içi iktidarları yolunda birer araç olarak kullanmaya başladılar, bu yolda kadrolaşmaya yöneldiler; ama bazı bakan arkadaşlarımız, bundan da kötüsünü yaptılar ve parti içi iktidar kavgasına etkili olacak bir kadrolaşma yolunu tuttular. Bu kadrolaşma yapılırken, vatandaşların AP'li mi yoksa Cumhuriyet Halk Partili mi olduğuna bakılmıyor, hangi hizipten olduğuna bakılıyordu"

Görüyor musunuz sayın milletvekilleri, Ecevit ne itiraflarda bulunuyor; hem de iktidardan düştükten sonra bunları söylüyor. Bakanlar yanlış iş yapıyorlarmış, vatandaşlara hangi fraksiyondan diye bakıyorlarmış, halbuki, hangi partiden; Adalet Partisinden mi, yoksa Cumhuriyet Halk Partisinden mi diye bakmaları lazımmış!

Hani Ecevit, vatandaşların rozetine göre iş yapılmayacağı, memurlukların rozete göre olmayacağını söylemişti; ne oldu? Ecevit'in itirafları burada da bitmiyor; bakın bu sözlerin arkasından ne diyor:

"Bu tür kadrolaşmalar sırasında bazı partililer, diğer iktidarlar döneminde bile görmedikleri baskılara maruz kaldılar". Demek ki, hükümet icraatı partili olup olmamaya göre tanzim edilecekken, kendi iktidarları zamanında, kendi partililerinin bir kısmı başka iktidarlar devrinden daha çok baskıya maruz kalmışlar; fraksiyonlara göre parsellenme, yağmalama hengâmesi içinde olmuş bütün bunlar. Öyle müsteşarlar gördük ki, hayretler içinde kaldık. Mesela, Çalışma Bakanlığı Müsteşarı, Bakanlık yemekhanesinde militanlarla beraber Komünist enternasyonal marşını söylüyor. Devlet kapılarını parti rozetlerine, hatta aşırı solun fraksiyonlarına göre açan Ecevit iktidarı, kendinden olmayan ve daha önceki yıllarda kamu görevine girmiş 300 bin civarındaki kamu görevlisinin tasfiyesi için bir plan hazırlamıştır. Bu planın 10 esası var. Gerçi bu planın gerçek olmadığı Başbakanlıktan ısmarlama bir demeçle yalanlanmıştır; ama, 2 yıllık Ecevit iktidarı, bu planda yazılı esaslara göre icraat yaptı. Önemli olan böyle bir planın yalanlanıp yalanlanmaması değil, önemli olan, iktidarın icraatının bahsedilen plandaki esaslara uyup uymadığıdır. Herkes

biliyor ki, 300 bin memurun ve işçinin tasfiyesi için hazırlanan plan aynen uygulanmıştır. Bu planın 10 esası vardır demiştim, bunları ayrı ayrı okuyarak vaktinizi almak istemiyorum; ama, bazılarını hatırlatmak isterim. Mesela, memurlar askere sevk edilecek ve askerden dönenler, boş kadro bırakılmamak suretiyle, tasfiye edilecek.

Başka bir misal: Aday memurların asaletini tasdik etmemek ve süresi sonunda görevine son vermek.

Başka bir misal: Sözleşmelilerin sözleşmeleri yenilenmeyecek, kadro açılacak.

Başka bir misal: Onayla kurulan ünitelerin kaldırılmasına gidilecek.

Başka bir misal: Devamlı geçici görevle başka illere memurlar gönderilecek, böylece ailesinden uzak bırakılarak istifaya zorlanacak.

Başka bir misal: Memurları bulundukları görevlerle denk olmayan daha aşağı görevlere tayin ederek, onları zor durumda bırakmak ve istifaya zorlamak gibi 10 esas üzerinde bu tasfiye planı hazırlanmıştı ve aynen de icra edilmiştir. Böylece görülmemiş bir kıyım yapıldı. Şu anda pek çok öğretmen, polis, memur ve işçi eşinden ayrı, çoluğundan çocuğundan ayrı yerlerde bulunmaktadır. Yeni Hükümet, parçalanmış aileleri birleştirmeli, kurtarılmış bölgelere gidemeyen memurların imdadına süratle yetişmelidir.

Sayın milletvekilleri, bütün bunları tenkit için değil, Türkiye'nin halini tespit için söylüyoruz. Partisinin kurultayında "Ya ben, ya onlar, ya benim dediğim genel idare kurulunu seçersiniz yahut da istifa ederim" diyen zihniyetin demokrasiyle, seçim sonuçlarına hürmet etmekle ne kadar ilgisi olduğunu takdirlerinize bırakarak, tek adam özlemi içindeki Ecevit'in faşizmden ne anladığına bakmak istiyorum.

Ecevit, bütün konuşmalarında, Devleti faşist işgalden kurtardığını, eli silahlı militanlardan temizlediğini söylemektedir. Şimdi huzurunuzda soruyorum. Kim bu faşistler? Kanunlarımıza göre faşizm suç olduğuna göre, siz de iktidarda bulunduğunuza göre, sürgüne gönderdiğiniz 200 binin üzerindeki devlet memurlarının kaçını faşizm suçundan yargı organlarının önüne çıkardınız? Eğer hiç birini çıkarmadınızsa, devletin görevlilerine, başka fikirler, taşıyor diye, Türk Ceza Kanununun suç saydığı bir fiili isnat etmeye hakkınız var mıdır? Hiç bir mahkeme kararı olmadan, kamu görevlilerini ki, bunların içinde ömrünü Devlete verenler ide vardır faşist olanlar ve olmayanlar diye ayırıma, bölmeye hangi salahiyetle kalkıyorsunuz? "Eli silahlı" dediğin kişilerden kaç tanesini mahkemeye verdin? Gel, bu kürsüden açıkla, gerçeği ve iftirayı herkes görsün.

Ecevit iktidarı zamanında bütün bakanlıklardaki müsteşardan şube müdürüne, odacıya, kapıcıya kadar inen sürgünler ve kıyımlar oldu. Bunlar faşist işgali kaldırma namına yapıldığına göre, şimdi Yüce Meclisin önünde soruyorum ve cevabını istiyorum; İçişleri, Milli Eğitim, Köy İşleri, Tarım, Bayındırlık, Çalışma, Adalet, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıkları ve diğer bakanlıklarda çalışanları, bütün kadroları değiştirdiğinize göre, bunların hepsi faşist miydi? Devletin müsteşarları, genel müdürleri, genel müdür yardımcıları, daire başkanları ve tabandaki şoförü, odacısı hepsi faşist miydi? Değilse, bu kıyım ne adınadır?

Devletin müsteşarlarının, genel müdürlerinin, daire başkanlarının, şube müdürlerinin tamamına yakını ve diğer memurların birçoğu faşistse, Bay Ecevit, söyle, sen nesin?

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Siz?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Yeni Hükümet için, ele alınacak önemli dertler böylece bir bir ortaya çıkıyor.

Sayın milletvekilleri, bir başbakan düşününüz, kendisi gibi düşünmeyenlere, elinde hiç bir mahkeme kararı olmadığı halde suç isnat ediyor; sonra da, bunların hepsini devlet hizmetinden tasfiyeye çalışıyor; "kurtarılmış bölgeler" denen ihanet merkezlerine, ya istifa etsin yahut öldürülsün diye sürgün ediyor. Başbakanlık koltuğunu işgal ettiği sürece, Devletin radyo ve televizyonundan, yüzbinlerle ifade edilen kamu görevlilerine hep saldırıyor; savunmasız insanlara, aklın almayacağı baskı ve zulüm yapılıyor; kendi gibi düşünmeyenlere, devletin kapılarını kapıyor. Böyle bir kimseye ne denir? Böyle bir kimsenin bu kürsüden okuduğu Hükümet programındaki, "düşünce ayrılıklarının serbestçe belirlenebilmesi, demokrasinin bir gereğidir. Demokrasi ve insan tabiatına aykırı usullerle, herkesi aynı düşünce kalıbına veya aynı sloganlara hapsetmeye kalkışmadan, düşünce ayrılıkları içinde milli birliği sağlamak ve sağlamlaştırmak gereğine inanıyoruz" sözlerine inanılabilir mi?

Kanun dışı yollarla, insanlara, düşüncelerinden dolayı baskı yapmak, onları işlerinden uzaklaştırmak, yaşama ve iş bulma haklarını çiğnemek, zorbalığı ifade eden faşizmin ta kendisidir. Eğer buna başka unsurları da katarsanız, zorbalığın daniskası demek olan Komünizm de önünüze çıkabilir.

Sayın milletvekilleri, karanlık, kan, işkence ve zulüm döneminde, hep, öğrencilerin kardeşçe, yanyana yaşayacağından; hangi fikirde olursa olsun, kendilerinin vereceği güvenceden sonra Necdet Uğur'un tabiriyle "sevecenlik içinde" bir arada, kardeşçe, geçineceklerinden söz edilirdi, ama arkasından da Başbakan, "faşistler" diye Devletin radyo ve televizyonundan başlardı hücuma; "faşistler şu yurdu işgal etti" veya "şu okuldaki faşist işgali kıracağız" diye basardı yaygarayı. Şimdi aynı okuldaki veya aynı yurttaki solcu ve sağcı öğrenciyi düşünün... Başbakanlık koltuğundaki adam, tepedeki kişi başlamış kışkırtmaya, arkasından da başlamış çatışmalar... Çocuklara ne diyeceksiniz, iyi niyetli emniyet görevlilerine, valilere ve kaymakamlara ne diyeceksiniz? Huzuru isteyen her kamu görevlisi, gençleri bir arada kardeşçe, geçinmeye davet ederken, bir de bakıyor ki, Başbakan, gençlerin bir bölümüne "faşistler" diye saldırıya geçmiş. Bu kışkırtmalar öylesine etkili olmuştur ki, POL-DER'in hışmına uğrayan İrfan Paşa zamanında düzenlenen valiler toplantısında, devletine bağlı bir vali kalkıyor, "Sayın Başbakan, lütfen, gençler arasında böyle ayırıma yol açacak sözler söylemeyin. Tepeden siz böyle konuşunca; bizim gençlere söyleyecek sözümüz kalmıyor" diyor; diyor ama, Ecevit bu, susar mı, faşizme savaşa çıkmış bir kahramandır o, geri döner mi?

ÖZER YILMAZ (Bursa) — Vali ne olmuş?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Sayın milletvekilleri, tabii, Başbakanlık koltuğunu işgal etmiş kişi böyle konuşunca, bu sadece okulda ve yurtta iyi niyet-

le bir arada bulunmak isteyen solcu, sağcı gençleri birbirine kışkırtmakla kalmıyor, Komünist ve vatan bölücüsü, yeraltı ve yer üstü ihanet teşkilatları için bulunmaz bir malzeme oluyor. Ecevit'in vatan bölücülerine verdiği bu malzeme öylesine kullanıldı ki, işte bunun faturası! Kıyılan 2.600 can, okullara sokulmayan 100 binden fazla genç. Ecevit siyasetinin sonu... İşte, kan gölü içindeki Türkiye.

Yeni Hükümet, milli bünyede açılan yaraların sebeplerini iyi tespit ederek, sağlam çözümler üzerinde cesaretle durmalıdır. Bugüne kadar, eski Başbakanın ağzından, sayısız derecede faşizmden şikâyet duydunuz; ama Komünizmden hiç şikâyet ettiğini duydunuz mu? Yani, Komünizmin Türkiye için en büyük tehlike olduğunu, Komünist işgallerin çoğaldığını, silahlı soygunlar yaptıklarını; demokrasiyi yıkarak, yerine Komünist bir diktatörlük kurmak istediklerini söylediğini, böyle bir şikâyette bulunduğunu duyan olmuş mudur? Kars'ın, Ardahan'ın haline bakarak, Ecevit'in, en büyük bela Komünizme tavır aldığını gören, duyan olmuş mudur?

Niçin böyledir?

Benim Genel başkanım, her zaman olduğu gibi, seçim konuşmalarında da, kendisine isnat edilen faşizm iftirasını reddetti ve faşizme lanet okudu; arkasından da Ecevit'i, "En büyük tehlike Komünizmdir, Komünizmi lanetliyorum" demeye davet etti. 12 gün radyo, televizyon konuşması yapıldı; Ecevit, bir defasında bile çıkıp, bu davete uyamadı. Acaba neden?

Bir Başbakan düşünün; ülkesinde Komünizm bulaşıcı bir hastalık gibi yayılıyor; şehirler işgal etmiş, kurtarılmış bölge demiş, Devletin iradesinin üstüne çıkmış, sokakları, büyük şehirlerin semtlerini ele geçirmiş; devlete meydan okuyor; vatanı bölmek için, demokratik rejimi yıkmak için, gazete, kitap, dergi çıkarıyor; aynı maksatla kanlı eylemler yapıyor. Böyle bir ülkenin başbakanı milletin huzuruna çıkıp, "Bunları Komünistler yapıyor, maksatları şudur, ben bunları en büyük tehlike ilan ediyorum ve vatandaşları kanun içinde yardıma çağırıyorum" diyerek mücadele bayrağını açmıyor, bunların tam aksini yapıyor; Komünistlerin ihanetlerini, cinayetlerini gizlemeye, örtmeye çalışıyor; kendine karşı bile eşkiyalık yapsalar, yine onları kınamıyor ve "siz sahte solcusunuz" diyor. Solcunun kendisine Artvin'de yaptığı o edepsizliği ve saldırıyı da, "size bu stratejiyi sağcılar veriyor" diye, bunun da faturasını bu tarafa yolluyor.

YAKUP ÜSTÜN (Isparta) — Ne yapsın, şaştı.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Faşist damgasını vurmaya kalkıştığı kimselere Komünistler saldırıyor, onları öldürüyor, partilerini, idarecilerini, işyerlerini ve evlerini bombalıyor; ama, bunları korumak için hiç bir tedbir almıyor. Şevki tabii ile, kendi canını ve malını koruma psikolojisiyle, mukabil bazı hareketler yapanlara aynı Başbakan, dili çözülmüş gibi, en amansız saldırılarda bulunuyor, suçlamalara geçiyor; "Ben iki tarafı da suçluyorum" diyerek, müdafaa durumunda bulunanlara, bütün tertipleriyle, iftiralarıyla saldırıyor. Aynı Başbakan, "Ben iki tarafı da karşılıyorum" diyor, ama hiç değilse bu mantığın gereği olarak, anarşinin kaynağının komünizmden çıktığını söyleyemiyor; çok sıkışırsa, solcular da eylem yapıyor" gibi ucuz bir laf söyleyiveriyor ve ortadan kayboluyor; ama, hiç bir gün "komünistler" diyemiyor, "bölücüler" diyemiyor.

Anarşi, devlete karşı hareket demektir. Hangi cereyan, "Türkiye'deki fikir cereyanları içerisinde hangisi devlete, demokrasiye, vatan ve millet bütünlüğüne karşı ve düşman cereyandır?" Ona bakıverince, kaynak da kendiliğinden ortaya çıkar; ama, bu ülkenin Başbakanı her nedense bu semtlerde dolaşmayı kendisi için pek kârlı görmez.

Sayın milletvekilleri, eski hükümet, "Öğrenci yurtları birbirine düşman ve kapalı kaleler veya ideolojik savaş alanları durumundan çıkarılacaktır" diyordu; ama tam tersini yapıyordu. Milliyetçilerin, sağcıların kaldığı ne kadar yurt varsa bir bir alınıyor, ya asker kışlası yapılıyor yahut da toplum polisi karargâhı; ama, solcuların kaldığı hiç bir yurda el sürülmüyordu. İstanbul'da Atatürk Öğrenci Yurdu, Edirnekapı Öğrenci Yurdu zorla boşaltılarak, gençler sokaklara, otel köşelerine atılmıştır. Buralar kâfi sayıda anarşist öğrenci olmadığı için, toplum polisi ve jandarma karargâhı haline getirildi. Devlet buraları öğrenci yurdu olarak yapmıştı; ama, Ecevit faşizmle mücadeleye çıktığı için, başka ne yapabilirdi? İstanbul'da sağ görüşlü öğrencilerin kaldığı Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı bir tek yurt kalmamıştır; buna karşılık, anarşist ve bölücülerin hiç birinin yurdu boşaltılmamıştır; buralar kapalı kale ve ideolojik savaş alanı haline getirilmiştir. Ankara'da sağ görüşlü öğrencilerin kaldığı aynı genel müdürlüğe bağlı üç yurt vardı, üçü de zorla boşaltıldı ve gençler sokağa atıldı. Site Öğrenci Yurdu, Dışkapı Öğrenci Yurdu ve Nene Hatun Öğrenci Yurdu, boşaltılan ve milliyetçilerin kaldığı yurtlardı; şimdi hepsinde de solcular kalmaktadır; ama sayıları yetmediği için, Türkiye çapında, bana verilen rakama göre, Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda kalan öğrenci sayısı 7.000'dir; Hâlbuki yatak kapasitesi 45.000'dir. Gördünüz mü özgürlük, sevecenlik ve uygarca yaşama ilkelerine nasıl da ulaşılmış?

Yurtların hikâyesi bu kadar da değildir; bir de özel idare yurtları vardır. Kredi ve Yurtlar Kurumu buraları da ele geçirmek için teşebbüse geçti, yine milliyetçilerin kaldığı Niğde öğrenci Yurdunu, Konya Öğrenci Yurdunu, Yozgat Öğrenci Yurdunu ve birçok öğrenci yurtlarını, "kiralamak" adı altında, devralmak için özel idarelere müracaat ettiler; 45.000 kapasiteli yurt binaları boş dururken, kapasitenin üstünde öğrenci ile dolu bulunan özel idare yurtlarına el attılar, milliyetçiler, sağcılar yurtsuz yuvasız kalsınlar diye. Böylece de, okumayı birçoğu terk edecekti; milliyetçileri memur olamayacaklarına göre, okumalarına da ihtiyaç yoktu. Bereket versin, özel idarelerin birçoğu bu kötü niyetli teşebbüsü değerlendirdi ve reddetti.

Sayın milletvekilleri, bunlar hızlarını gene alamadılar; bir stratejinin uygulaması ile meşguldüler, Ankara'da pek rahatsız oldukları bazı yurtlar vardı (Niğde Öğrenci Yurdu ile Şeker Öğrenci Yurdu bunlardandır) buraları kamulaştırmaya kalkıştılar, sanki yurt binasına ihtiyaçları varmış gibi. Allah kimseyi şaşırtmasın, baktılar ki, Niğde öğrenci Yurdu zaten özel idarenin mülkiyetinde, kamulaşması mümkün değil; Şeker Öğrenci Yurdu da, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketine satıldı da, kendini bunların tasallutundan öylece kurtardı. Ankara'da milliyetçi gençlerin kaldığı yurtlara böylesine baskılar yapılırken, Siyasal Yurdu ve diğer, Komünistlerin, anarşistlerin işgali altında bulunan yurtlara hiç dokunulmadı. Niçin dokunulacaktı? Maksat, "işgalleri kaldırıyoruz" bahanesi ile fakir Anadolu çocuğuna tahsili

yasaklamak ve aşırı solcu militanlara, bölücülere okulları, fakülteleri teslim etmek değil mi idi? O yapılıyordu.

Kredi ve Yurtlar Kurumunun nasıl zorbaca usullerle ele geçirildiğini pek çok milletvekili görmüştü. Ecevit iktidarı, daha çiçeği burnunda iken, ilk işgal harekâtı olarak burayı seçti, bu genel müdürlüğün bütün memurları raporla veya baskı yoluyla izne çıkarılmış, vekillerin emrine polis tahsis edilmiş vaziyette kongreye gitti bu kurum. Bir gün sabah gittik ki, polisler kapıyı tutmuş, kongrenin tabii delegelerini kartlarını göstermelerine rağmen içeri almıyorlar. Sorduk; "Emir böyle" dediler; emri de genel müdür vekili diye tayin ettikleri kişi vermiş. Polis, kendi amirinin emrinde her hangi bir asayişsizliğe müdahale etmek için değil, Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdür Vekilinin emrinde, kapıyı tutmuş, eline verilen listede ismi yazılı olanları alıyor içeri. Bu durumu noter tespit etti; Danıştaya gidildi; Danıştaydan hâlâ haber çıkmadı, iki yıl dolacak yakında.

Böyle zorba usullerle Devletin kuvvetleri kanunsuz bir şekilde, kanunu çiğnemeye memur edilerek bu kurum zaptedildi, sonra da yukarıdaki yurt fetihleri devam etti.

Yeni Hükümet, bu meselelere el atmalı, mağdur olan memleket çocuklarına, fakir köylü çocuklarına el atmalı ve bunların dertlerinin çözümüne süratle çareler getirmediler. Böyle bir uygulamadan ülke sadece zarar görmüştür; ama Ecevit, yandaşlarına, yoldaşlarına, "yurtlardan faşistleri attım" diyerek övünme fırsatı elde etti, halen de övünmektedir. Bir Başbakan, Devletin kuvvetleriyle, kanun ve insan haklarını tanımadan, vicdanı sızlamadan ülkenin yurtlarını sadece yandaşlarına, Devlet ve demokrasi düşmanlarına tahsis etmeyi kahramanlık sayarsa, o ülkenin böyle bir kişinin elinde hangi felaketlere sürüklenebileceğini tahmin etmek zor değildir.

"Silahlı işgalleri kaldırdık" gibi safsatalarla kimseyi kandırmak mümkün değildir. Silah kimde varsa o yakalanır, cezasını çeker. Bunca Komünist eylemcileri ve bunların yaptığı eylemleri herkes bildiği halde, bunların yurtlarını herkes bildiği halde, el sürmeyenlerin, "Silahlı işgalleri kaldırdık" diye milletin önüne çıkmaları, sadece ve sadece iki yüzlülüklerini teşhir etmekten öte gidemiyor.

İRFAN ÖZAYDINLI (Balıkesir) — İkiyüzlü sensin.

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sensin... Ayıptır, bakanlık yaptın, utanmaz adam.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Yeni Hükümet bu yurtlar konusunda sürekli ve sağlam çözümleri aramalı ve bulmalı, en çok huzursuzluğa düşmüş olan Türk gençliğini bir huzura ve rahata kavuşturmanın yolunu bulmalıdır.

Bütün bunlardan anlaşılan şudur: Geçen iktidar, doludizgin bir saldırıya geçti. Devletin bütün kurumlarını yandaşları ile işgal ederek, kendi fikrinden olmayanları Devletin idaresinden de, mektebinden de uzaklaştırarak, özlediği düzene süratle geçmek istiyordu; ama Türkiye, Ecevit'in sandığı gibi, tokmağı çevirmekle kapıları açılan bir ülke değildi. Türkiye'de demokrasinin hassas bekçileri vardı. Türkiye'de vatan bütünlüğünün, Devletin bağımsızlığının hassas bekçileri vardır; Anayasanın

getirdiği düzeni ve Devletin felsefesi, Türk milliyetçiliği ülküsünü savunan hassas bekçiler vardır. Karambolden faydalanarak, sandalyeleri ihaleye çıkararak, otel motel odalarında iktidar olabilirsiniz; ama bu size, tokmağı çevirmeye asla imkân veremez.

Ecevit, devrimci Mao, devrimci Castro, devrimci Ho gibi Komünistlere kendini benzetiyor. "O ülkelerdeki devrimcilerin önündeki kapılar kilitli olduğu için ve anahtarları devrimcilerde bulunmadığı için kapıları kırmak zorundaydılar; ama Türkiye'deki devrimcilerin önündeki kapılar kilitli olmadığı için, tokmağı çevirmek yeterlidir" diyor, "Bu da demokratik yoldan olur" diyordu. Denedi... Yukarıda anlatılan 300 bin memurun tasfiyesi çalışmaları ve devlet dairelerinin, kurum ve kuruluşların, eli silahlı Komünist militanların işgali altına alınması, öğrenci yurtlarından ve okullardan, Komünist olmayanların atılması, içişlerinde, emniyette, Milli Eğitim Bakanlığında, biraz sonra anlatacağım işlerin yapılması, demek ki, o çevrilmeye hazır sanılan tokmağın döndürülmesi için yeterli değilmiş.

Sayın üyeler, eski Hükümet, "Rüşvet, suiistimal ve kaçakçılıkla etkili bir mücadele yapılacaktır" diyordu. Şimdi bunları düşününce, Türkiye'nin bugünkü haliyle mukayese edince ne kadar gülünç ve üzücü bir manzara ortaya çıkıyor. Hükümet üyesi ve Başbakan Yardımcısı Sayın Faruk Sükan şimdi bu kürsüde olmalı; bazı bakanların suiistimallerinin üzerine gidilmeyişinin istifa gerekçelerinden olduğu hatırlanırsa, kim bilir bu konudan Sayın Sükan neler söyleyebilirdi?

Rüşvet ve suiistimal, Cumhuriyet tarihinde, bugünkü Hükümet devrinde olduğu kadar hiç görülmemişti.

Demir ve çimento satan POL-DER militanları, TÖB-DER'ler, millet, yağsızlıktan yemek yiyemez hale gelmişken Üretim A. Ş. adındaki baldız şirketleri, Devletin reklam paraları ile parti ve şahıs propagandaları yapan, 50 milyonluk reklam parası aldığı söylenen, Rahşan Hanımın "Umut Gazetesinin" hikâyesi, tüp gaz satan halkevleri... Hepsi uzayıp giden suiistimal kuyruğu değil de nedir?

Görülmemiş sözleşme ücretleri ile çalıştırılan özel müşavirler, eş dost kayırmaları... Hepsi, tek tek, yeni Hükümet tarafından ele alınmalıdır. Hele bu dönemdeki gümrüklerin hali, buralardaki rüşvet ve kaçakçılık hikâyeleri, TIR'lar dolusu kaçak malzemeler Türkiye'nin her yerini dolaşıyor; Ecevit iktidara gelir gelmez ucuzlayıveren yabancı marka sigaraların hikâyesi; "hurda" adı altında yurda sokulan mamul demirler, elektronik eşya kaçakçılığı ve zamanın bakanı hakkında Millet Meclisine verilen Gensoruyu görüşmemek için Anayasayı bile çiğnemeyi göze alarak Meclisten kaçan Cumhuriyet Halk Partisinin acıklı hali, siyasi tarihimize silinmeyecek şekilde yazılacak suiistimal, yolsuzluk ve kaçakçılık olayları ve iddiaları değil midir?

Meclisten kaçarak, Anayasayı çiğneyerek Gensoru görüşmesi önlendi ama büyük kaçakçılık ve rüşvet iddiaları Ecevit'in boynunda asılı kaldı.

Kaçakçılığa, hem de silah kaçakçılığına Milli Güvenlik Kurulu, "silah kaçakçılığının kaynağına inilmeli ve kurutulmalı" diye kararlar aldığı sırada kaçakçılığa adı karışanlar, Ecevit'in himayesine sığınarak denetimden kendilerini kurtarıyorlardı. Rüşvete, suiistimale adı karışanları Ecevit Hükümetinin bir üyesi dosyaladı; ama öbür üyesi, yani Başbakanı, himayesine aldı ve onları korudu.

Bütün bunlardan sonra, Ecevit'e, kaçakçıların, rüşvetçilerin, vurguncuların hamisi demezler de, ne derler? Bunu da Yüce Meclisin yüksek vicdanlarına havale ediyorum ve yeni Hükümeti bekleyen önemli milli meselelerden biri olarak gördüğümüz bu yolsuzluklar ve vurgunlar konusuna acil olarak eğilmesini tavsiye ediyorum.

Sayın üyeler, yeni bir toprak reformu yasasının en kısa zamanda hazırlanarak Parlamentoya sunulacağından, büyük toprakların kamulaştırılacağından, toprak dağılımının adalet içinde gerçekleştirileceğinden, şahıslardan alınacak topraklar gibi hazine topraklarının da topraksızlara verileceğinden eski Hükümet çok bahsetti; ama bugüne kadar, aradan iki yıl geçmesine rağmen, yeni toprak reformu kanun tasarısı Meclislere verilmemiştir; hiç kimseye bir avuç toprak bile dağıtılmamıştır. Ecevit buna bahane olarak, partisinin kurultayında yaptığı konuşmada, Anayasa Mahkemesinin aldığı bir karardan sonra toprak reformu yapmanın olanaksızlığını söylemiştir.

Anayasa Mahkemesinin aldığı karar, 1977 yılının Mayıs ayındadır; Ecevit Hükümeti, programını hazırladığı zaman sene 1978'in başıydı. O halde, Anayasa Mahkemesinin bu kararı ortadayken bu program yazılmış ve Meclislerden geçmiştir. Burada samimiyetsizlik vardır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin kararı dikkate alınarak yeni bir toprak reformu kanun tasarısı hazırlanabilirdi; yani, "artık toprak reformu yapmak mümkün değildir" denemez. Birinci çelişki budur.

İkinci çelişkiye gelince: Ecevit 5 Ocak 1978'de güvenoyu aldı; Anayasa Mahkemesinin kararı 4 ay sonra, 10 Mayıs 1978'de yürürlüğe girdi. Yani 5'nci aya kadar Devletin elinde şahıslardan ve hazineden olmak üzere 1.700.000 dönüm toprak sadece Urfa'da vardı. Bizim Hükümet zamanında bu toprakların dağıtımı için bütün teknisyenler faaliyet göstermişti. İfraz ve tescil işlemleri tamamlanarak pekâlâ Mayıs ayından önce, Devletin elindeki topraklar topraksız köylülere verilebilirdi; bu yapılmadı. Cumhuriyet tarihi boyunca toprak reformu Türkiye'nin gündeminde kalmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi ise hep toprak reformu şampiyonluğu yapmıştır; ama garip tecelliye bakınız ki, bir avuç toprak bile dağıtamamıştır. Sadece şampiyonluk ve vatandaşları diğer vatandaşların tapulu arazilerini işgale kışkırtmaktan başka yaptıkları bir iş de olmamıştır.

1974-1975 döneminde Cumhuriyet Halk Partisi bir dönüm toprak dağıtmadı; ama bizim iktidarımız döneminde, 1977 öncesinde ve sonrasında da topraksız köylüye toprak ve kredi verilmiş, toprak dağıtılamaz imajı yıkılmıştır. Ne var ki, her konuda olduğu gibi, Ecevit'in, "MC" diye karalamaya çalıştığı koalisyon hükümetleri, bu konuda da Ecevit ve partisinden çok üstün hizmetler sunmayı başarmıştır.

Toprak reformu konusu Türkiye açısından olduğu kadar, Ecevit ve Cumhuriyet Halk Partisi açısından da özellikle önem taşımaktadır. 1969-1970 yıllarında. Ecevit, Ünlüce'ye, Atalan'a giderek orada toprak işgallerini teşvik etmiştir; hatta çadırlarda oturan bir grup kadınla vatandaşın tapulu arazisini işgal ettiğinde kendisine katılmayan erkekleri suçlayarak, "kadınlarınızın devrimci hareketlerini destekleyin" diye tavsiyelerde bulunmuştur ve meşhur fetvasını da işte o gün orada vermiştir.

"Anayasanın emrettiği toprak reformunu hükümetler yapmazsa halk kendi" yapar. Anayasanın üstünde doğa yasası var" demişti. İyi niyetli; ama topraksız halkın önüne geçerek, onları kanunlarla ve Devletin güvenlik kuvvetleriyle karşı karşıya getirerek parti propagandaları yapmayı pekâlâ beceren Ecevit, iktidar olduğu yıllarda Devletin elinde dağıtıma hazır toprak olduğu halde, partisinin içinde toprak ağaları var, onlar incinmesin diye mi, yoksa bilmediğimiz başka karanlık sebeplerle mi bir karış bile toprak dağıtmadı. Sonra da, Anayasa Mahkemesinin, yeni kanun çıkıncaya kadar eski kanuna tanıdığı yürürlük süresi 10 Mayıs 1978 tamamlanınca Ecevit geniş bir nefes aldı; ama, yeni yasa tasarısı niçin Meclise verilmedi?" sorusunun cevabını ve "Niçin bu süre içerisinde bir avuç toprak dağıtılmadı?" sorusunu Ecevit ne bugün, ne de yarın cevaplayamaz.

Sayın milletvekilleri, bunların kaderidir; reklam şirketi gibi çalışırlar; ama iş yapmaya gelince, akan sular durur. Aynen işportacı gibidirler, Anadolu'nun camilerinin önünde, büyük şehirlere gelmiş saf insanların bulunduğu yerlerde kesmez jilet satan, romatizma ilacı satan işportacı gibidirler. Doğrusu, reklamları kuvvetlidir; ama vatandaş bunları deneyinceye kadar geçerli; eve gidip kör jiletle traş olamayıp, yine, mahalle bakkalından veya eczaneden, kesen jilet alıncaya kadar bunların borusu öter. Reklamını yaptıkları fikrin nasıl üretildiğini bilmezler; ama durmadan reklam yaparlar. Bunların dünyası reklamcılıktan ibaret olduğu için, bir işin nasıl yürütüleceğini, nasıl planlanacağını ve nasıl neticeye ulaştırılacağını hiç bir zaman öğrenemezler; vakitleri müsait değildir. Kesmez jilet gibi, dağıtılmayan topraklar da Ecevit'in foyasını açığa vurdu. Artık Türkiye'de hiç kimse Ecevit'in toprak dağıtabileceğine inanmıyor.

2 yıl, beklemekle geçti. Böylece de, topraksızların bekleyişleri büyük bir ümitsizliğe döndü. Türkiye, tarım kesiminde bulunan topraksızların derdini sırtında taşımaya devam edecek. İşte 2 yıllık Ecevit iktidarının bıraktığı miras, bu konudaki miras budur.

Yeni Hükümet, Anayasa Mahkemesi kararının ışığında, vakit geçirmeden yeni bir toprak reformu kanun tasarısı hazırlamalı ve Meclislerin önüne getirmelidir.

Sayın üyeler, Türk kültürü bahsinde de eski iktidar çok iddialıydı, aynen şöyle diyorlardı: "Türk kültür ve sanatının kendi özellikleri içinde gelişmesine ve dünyaya açılmasına Devlet yardımcı olacaktır. Devlet, zengin tarih kökleri bulunan kültür hazinelerimizin gereğince değerlendirilmesine yönelik tüm çalışmaları da bütün gücüyle destekleyecektir"

Bu iddialı ve her Türkü memnun edecek vaatlere uygun ne yapıldı? Hiç bir şey. Birtakım sicilliler, Komünizmden not almış kişiler toplandı. Bunlar Türk kültürüne ve Türk kültür değerlerine düşman oldukları için, programda yazılanları değil, tersini yapacaklardı; öyle de oldu. Kendi kitaplarını bastırdılar; ahlaksızlığı marifet sayan kitaplar ve yazalar yayınlandı; Türk kültürü sırtından hançerlendi; hatta resmi ağızlardan, kültürün ekonomi olduğu gibi sözler söylendi ve kültür işlerinin bağımsız kurumlara bırakılacağından söz edildi.

Anayasa "kültürel kalkınmayı ve gelişmeyi Devlet yapar" demesine rağmen, her konuda her işi Devletin eline almasını savunanlar, kültür bahsinde her nedense Devletin elinden bu işi almayı planlıyor ve bu konuda beyanatlar veriyorlardı.

Esasen, her şeyi ekonomiden ibaret sanan bir felsefenin mensuplarından bu ülkeye hayırlı bir hizmet Türk kültürüne hayırlı bir hizmet beklemek beyhudedir.

Türk kültür değerlerinin korunması ve tanıtılması, kültür değerlerimize bağlı fikir, sanat ve araştırma yayınlarının hızla toplumun hizmetine sunulması konusunda yeni Hükümeti önemli ve ciddi meselelerin beklediğini ifade etmek isterim.

Sayın milletvekilleri, enkaz aldığını hâlâ söyleyebilenlerin ekonomik politikası tam anlamıyla iflas etmiştir. Enflasyon hızının yavaşlatılacağından, yatırımların artırılacağından bahsediyorlardı; ama 1977 enflasyonundan şikâyet edenler, şimdi karalamaya çalıştıkları milliyetçi partiler koalisyonunun 1975-1976 ve 1977 yıllarındaki toplam enflasyonunu sadece 1978 yılında aştılar; 1979 yılında ise, 1978'deki kendi rekorlarını kırdılar. Enflasyondan en çok etkilenen kitle olan fakirlerin, dar gelirlilerin ve sabit gelirlilerin zarar görmeyeceklerini bizzat Ecevit söyledi. Pahalılanan hayatı aynı ücretle satın alamayanlar güçlüğe nasıl düşmeyeceklerdi? Ecevit, ekonomi konusundaki meşhur bilgisizliğinden mi, yoksa o meşhur propaganda uğruna mı bunları söylüyordu, doğrusu anlamak güçtü. 1977'de yavaşlayan yatırımların hızlandırılacağı söyleniyordu; ama tam tersi yapılarak, yatırımlar 1978 ve 1979'da durduruluyordu. Geçen dönemi bu cümle ile de izah etmek mümkün değildir. Yatırımların durmasından başka mevcut çalışan fabrikaların da kapanması ve faaliyetlerini yavaşlatmaları sonunda üretim de korkunç ölçüde düşmüştü. Üretimin düştüğü Türkiye şartlarında ekonomi ile beraber çok şey de tahribata sürüklenecek demekti; öyle de oldu. İşsizlik alabildiğine aldı, nüfus artışı dolayısıyla her yıl yarım milyonun üstündeki insana iş bulmak durumunda olan Türkiye, daha önceleri bu miktarın yarısını aşan bir bölümüne iş buluyordu; ama Ecevit döneminde yarım milyon yeni iş isteyenler açıkta kaldığı gibi, kapanan fabrikalar ve işyerleri dolayısıyla da iş sahipleri işsizler ordusuna katıldı. Türk ekonomisi, üretmeden tüketmek zorunda kalan böyle bir külfeti daha sırtına almak durumunda kaldı. Bütün bunların ülkeye getirdiği sıkıntılar, bir yandan vatandaşın ıstırabını dayanılmaz ölçülere çıkarırken, öbür yandan rejim ve vatan düşmanlarına, bölücü ve yıkıcılara büyük sermaye teşkil ediyordu. Bunlar gazetelerinde yazıyorlardı, çiziyorlardı: "Türkiye büyük bir ekonomik bunalıma sürükleniyor. Bu, bunalım ve patlama ile beraber devrimciler için gün doğacaktır. Beklenen ortam gelmektedir. Türkiye devrimcilerin eline geçecek" dediler. Ekonomik bunalımı daha da hızlandırmak için siyasi ortamı gergin tutmaya özel dikkat sarf ettiler. Kanlı eylemler, soygunlar, TIR'larla ve gemilerle gelen korkunç silahların belli bölgelerde toplanması, hep, Devlete karşı hazırlık yapanların planlarının gereği idi.

Şimdi ekonominin çarkları durmak üzeredir. Yeni Hükümeti, Türkiye'nin iktisadi meselelerine el atarken, önce iktisat politikasına, programının da ilerisinde bir açıklık getirmeye davet ediyorum. Mülkiyeti külfet haline getiren, vatandaşın her işine göz koyan politikanın değişmesi yanında, böyle bir ideolojik gidişe zemin hazırlayan kanun ve mevzuat hükümlerinin kaldırılmasına da önem verilmelidir. Geçmiş dönemdeki birbirinden kopuk politikalar terk edilmeli, para kredi politi-

kalarıyla, üretim politikası bir bütünlük içinde ve milli seviyede ele alınmalıdır. Üretimi artıran birçok tedbirlerin yanında para kredi politikasının da ana unsur olduğu muhakkaktır. Enflasyonla mücadele, iktisadi büyümenin devamını sağlamak, sosyal dengesizliklerin ve taşınamaz hale gelen hayat yükünün hafifletilmesi İçin şarttır; ancak, enflasyonla mücadelenin temel şartı olan üretimin ve arzın artırılması kuralı diğer tedbirlerle birlikte ele alınmalıdır. Geçen dönemde olduğu gibi faiz hadlerini %45'e çıkararak enflasyonla mücadele olamaz; böyle bir faiz haddiyle kalkınma da olamaz. Üretim artışı da yine geçen dönemdeki gibi bir yandan reeskont hadleri artırılarak piyasadan para çekilir ve likidite sıkıntısına yol açılırken, öbür yandan tüketim için Merkez Bankası karşılıksız para basmaya zorlanırsa, ekonomi rayından çıkar; nitekim de çıkmıştır. Geçen dönemde Türk parasının değeri ile öylesine oynanmıştır ki, eşi ve emsali gösterilemez; Türk parasının fiyatı akıl almaz, hesap tutmaz ölçülerde ucuzlatılmıştır. Lenin'in bir sözü vardır: "Ekonomiyi çökertmek istiyorsanız, paranın değeri ile devamlı oynayın" Türkiye'de böyle yapıldı; Cumhuriyet tarihi boyunca yapılan para değerindeki ucuzlamaların toplamı, Ecevit'in 2 yılda yaptığı ucuzlamaya varamaz. Para, ekonominin ana unsurudur; bu unsur istikrara kavuşturulmalı, ölçü olma niteliği korunmalıdır. Yoklara süratle çare bulunurken, ekonomi ile yakından ilgili kuruluşlardaki tahribat düzeltilmelidir. Ecevit döneminde seçimle gelmiş Ticaret Bakanlığına bağlı kooperatiflerdeki yönetim kurulları bir emirle görevden alınmış, yerine tayinle yönetim kurulu teşkil edilmiştir. İki yıl kooperatifler, tayinle gelmiş memurlar tarafından idare edildi. Demokrasiyi ve hür kooperatifçiliği hazmetmemiş olanların ekonomiye verdikleri zarar ölçülemeyecek kadar çoktur. Bu kooperatiflerin, işlerinde henüz 1 günlük göreve başlama süresi olanları da dâhil, 11 genel müdürü hiç bir tahkikata lüzum görülmeden, keyfe binaen görevlerinden bir emirle alınmıştı. Yapılan müracaatlara cevaben, "mahkemeye başvurun" denilmişti. Hukuktan ve Devletin nizamından habersiz veya bunları hiçe sayanların tahrip ettiği haysiyetler ve haklar korunmalıdır. Hiç bir hukuk devletinde görülmeyen bu sorumsuzluğa gereken cevabı vermek için 11 genel müdürün kırılan haysiyetleri iade edilmelidir.

Sayın üyeler, Ecevit döneminde üretimin akıl almaz seviyede düşmesinin bir diğer sebebi de, işçi sürgünleri ve sendika çekişmelerinde iktidarın açık seçik bir şekilde kanun, nizam, hak, hukuk tanımadan Marksist bir sendikayı tutmasıdır. Ecevit dönemindeki kadar işçi sürgünü hiç bir zaman görülmediği gibi, sendikalar ve işçiler hiç bir zaman böylesine baskı, zulüm, işten atılma ve sürgüne uğramamışlardır. İşyerlerinde üretimi artırmayı işçilere insanca ve kanun yoluyla muamele yapmayı bir tarafa bırakan geçmiş dönemin tahribatı giderilmelidir; hakları zayi olan, işinden atılan işçiler tekrar haklarına kavuşturulmalıdır. Keşmekeş ve karanlık döneminin, "aracıyı kaldırıyoruz" adı altında, militanlardan aracılar peydahlaması, derneklere bile malların dağıtımında parsa dağıtması, KÖY KOOP gibi, milli ekonominin sırtından ideolojik mücadeleye pay çıkarmayı amaçlamış ve ekonomiye yük haline gelmiş kuruluşlar üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Devlet ve demokrasi düşmanlarının zorla ekonominin aracısı haline getirilmeleri üretim ve dağıtım hayatımızı altüst etmiştir. TANSA, KÖY KOOP gibi kuruluşlar tek tek ele alınarak durumları incelenmeli ve milli ekonominin menfaatlerine uygun gerekler süratle yerine getirilmelidir.

Hayatın ağır yükü altında ezilen memur, işçi, emekli, dul, yetimin durumları ele alınırken ve düzeltilirken, bazı özel kesimlerin mağduriyetlerine, özellikleri dikkate alınarak eğilinmelidir. 1970 öncesi emeklilerin durumu ile subay ve astsubayların ücret ve özlük haklarıyla ilgili düzenlemeler dikkatle ele almayı zaruri kılmaktadır. Astsubayların okulda geçen süreleri de hizmetten sayılmalı ve bir haksızlık, gecikerek de olsa tamir edilmelidir.

Sayın üyeler, Ecevit iktidarı döneminde 40 binin üzerindeki değerli emniyet mensupları içinde, herkesi rahatsız eden, halkın polise karşı güvenini sarsan bir POL-DER meselesi ortaya çıktı. POL-DER eskiden de vardı; emniyet teşkilatı içindeki aşırı solcu ve bölücü bir avuç polisin üyesi olduğu bir teşkilattı; ama bu teşkilat, Emniyet Genel Müdürlüğü icraatlarında dernek olarak fonksiyon ifa edemiyor, belki üyelerinin fırsat buldukça münferit hareketleriyle kendi fikir doğrultularında icraatları oluyordu. Böylesi de mahzurludur ama, bugünkü durumla mukayesesi mümkün değildir. Bugün, yani Ecevit döneminde emniyetin idaresi bu derneğe terk edilmiştir. POL-DER, kilit noktalara oturmuş, çoğu yerde vali, amir dinlemeyen, gücünü kanundan, devletin hiyerarşisinden değil, direkt bakanlardan ve CHP içindeki bazı milletvekillerinden alan bu POL-DER'in tahribatı üzerinde durulmayı gerektiriyor. POL-DER böyle davranınca, devletin hiyerarşisi bozuldu; bunlardan olmayan, devlete ve kanuna saygılı polisler bir kenara atıldı, sürgünden sürgüne gönderildi; bu sürgünlere dayanamayıp intihar eden emniyet görevlileri de oldu. Halk karakollara gidemez hale geldi, şikâyetçiler sanık durumuna sokuluyor, hakarete uğruyor, hiç olmazsa nezarete atılıyordu. POL-DER'in militanları, demokratikliği kendilerinden menkul kuruluşlarla eylem birliği halinde çalışıyorlardı; yani, Devletin resmi kuruluşlarıyla değil, sokakta anarşi yapan Dev Genç, İGD gibi kuruluşlarla eylem birliği yapıyordu. Fikirleri, dünya görüşleri aynı idi; bunları kendilerinin resmi yayın organları olan POL-DER adındaki gazetelerinde bütün açıklığı ile çekinmeden yazıyorlardı; amaçlarını da şöyle özetliyorlardı: Özel mülkiyetin olduğu bir ekonomik düzene dayanan devlet sömürücüdür. Bizim ülkemizde de böyle. O halde, devrimci polisler olarak bu Devleti yıkıp, yerine, mülkiyetin olmadığı bir düzene dayanan devletin kurulması için mücadele etmek görevimizdir. Ancak, bunu yapabilmek için diğer devrimci kuruluşlarla eylem birliği yapmamız lazımdır.

Yine bu dergilerde, Türk Ceza Kanunundaki 141 ve 142'nci maddelerden bahsediliyor, "Bunlar, egemen sınıfların çıkarlarını korumak için burjuvazi tarafından konulmuştur" denilerek, "Bizi tarafsız polis kandırmacaları ile egemen sınıfların koruyucusu yapmak istiyorlar. Biz bu oyuna gelmeyeceğiz. 141 ve 142'nin bulunduğu bir memlekette polis tarafsız olamaz, halkın yanında yer alır" diye yazıyorlardı.

Devletin ihtilal yapacak, polisin ihtilal yapacak duruma germesinden, halkın arasında kışkırtıcılık yapmasından, açık açık bahseden bu resmi yayın organı, Lenin'den, Stalin'den hem de isimlerini kaynak olarak göstererek yazılar alıyor ve yayınlıyorlardı.

POL-DER, Komünist bir polis derneğidir. Üye sayıları azdır ama, emniyetin kilit noktaları ellerinde olduğu içki ve kanunların dışında özel ve sınırsız yetkileri olduğu için akıl almaz işler yapıyordu. Komünist katillerin yakalanamayışı bu sebeptendi. Kendileriyle aynı fikir ve gayeyi paylaşan, aynı eylem içinde olan sokakta-

ki zorbayı, katili niçin yakalasınlardı? Milliyetçilerin %90'nın katilinin yakalanamamasının asıl sebebi buradan gelmektedir. Cinayetlerim de arkasında bunlar vardır. Adana'da bir miktar POL-DER'li militan tutuklanınca, her gün iki üç kişinin canına kıyılan bu şehrimizde anarşi âdeta duruverdi.

Bununla da kalmadı, cinayet işleyen Komünist örgütleri yakayı bir bir ele vermeye başladı. Bu konuda Adana Sıkıyönetim Komutanlığının iki tebliği yeterli açıklığı getirmektedir. Yine Adana Sıkıyönetim Komutanlığı yayınladığı bir tebliğde 49 kişinin tutuklandığını, bunlardan ikisinin polis olduğunu açıklıyordu; polislerin tutuklanış sebepleri olarak da, yakalanan anarşistlerle işbirliği halinde oluşu gösteriliyordu.

Ecevit iktidarı POL-DER'e sıkı sıkıya sarıldı, bizzat Ecevit sarıldı. Cinayet işleyen, banka soyan, Devletin verdiği silahlarla Komünist afişleri asan militanların bulunduğu bu derneğin kongresine telgraf çekerek, "Sizinle iftihar ediyorum" demiştir. Buruların iftihar edilecek olan neleri vardır? Fikirleri ise, Komünizmi savunuyorlardı; eylemleri ise, cinayet dahil, her türlü insanlık dışı kirli işle uğraşıyorlardı. Bizim partinin Genel Merkezi ile, MİSK Eğitim ve Kültür Sitesini kurşunlamak, bombalamak ve partili iki gencimizi katletmekten 5 kişi halen cezaevinde tutuklu yatıyorlar. Bunlar 5 kişi idi, ele geçenler 15 kişi idi; saldın gecesi ve sabahı İzmir'e ve İstanbul'a gidenleri bu rakama dahil değil. Bu canilerin hakkında işlem yapılmasını bizzat Ecevit önlemiştir. İçişleri Bakanı, "Bunların kimler olduğunu biliyoruz, hemen yakalayacağız" dedi; yakalanınca da, polisin, kendi içinde bile işlem yapacak güçte olduğunu kanıtladığını söyledi; ama Antalya'da Bulgar Devlet Başkanı ile görüşen Ecevit'in yanına gidince çark etti, o günden sonra ağzını kapattı. Gözaltına alınanlar, sonra hepsi de tutuklandı; ama bunların tutuklandığı, kamuoyundan gizlendi; halen de işin üzerinde bir esrar perdesi örtülü duruyor.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile MİSK Kültür ve Eğitim Sitesinin bombalanması ve kurşunlanması sırasında bu korkunç saldırıyı görenler vardı; şahısların simalarını açık seçik gördüklerini ifade edenler vardı; ama aradan aylar geçtiği halde tahkikat bir türlü yürümüyordu. Katil sanıkları görgü şahitleri ile yüzleştirilmiyor, hiçbir makam, kurşunlanan genel merkez binasında ve etrafında keşif yapmıyordu.

En küçük bir olayda, daha sanıklar emniyette iken görgü şahitleriyle yüzleştirildiği halde, niçin bugüne kadar tutuklularla şahitler yüzleştirilmedi ve şahitlerden olayın nasıl cereyan ettiği sorulmadı; doğrusu anlamak mümkün değil.

Şahitlerle yüzleştirilmeden ve hadise yerinde keşif yapılmadan, gerçek nasıl anlaşılabilir? Böyle bir tahkikat hiç görülmüş müdür? İşte, bütün bunlar, Ecevit'in, adaleti nasıl etkilemeye çalıştığının, hukukun üstünlüğünü nasıl tahrip ettiğinin, yandaşı canileri nasıl koruduğunun sadece bir örneğidir.

Bizim zamanımızda polisin 3 aylık eğitimini az görenler, aceleleri olduğu için 3045 günde polis yetiştirdiler. Açtıkları Orta-K ve Lise-K Kurslarına hakkı olanları, sırası gelenleri değil, POL-DER'in tezkiyesinden geçenleri aldılar. POL-DER meselesi çözülmeden, yeni Hükümet bu konunun üzerine cesaretle eğilmeden, emniyet

teşkilatı, Türk Devletini, nizamını, gerektiği ve beklendiği şekilde asla koruyamaz ve müdafaa edemez.

Ecevit döneminde emniyet müdürlüklerine ve karakollara 20 binin üzerinde vatandaş götürülmüştür. Bunun %80'i milliyetçi görüşlüdür; bunların da tamamına yakını maddi ve manevi işkence görmüştür, ama çok az bir bölümü hariç, çoğu, daha savcılıklara gitmeden, bazen de savcılıklarda veya mahkemede suçsuz görülerek serbest bırakılmışlardır; ama gördükleri işkence insan vicdanı taşıyanlar için hazmedilir cinsten değildir. Bir vatandaş ister gerçekten suçlu olsun, ister suçsuz, ona nasıl muamele yapılacağını kanunlarımız göstermiştir, işkence, bir Anayasa suçudur, Ecevit bu Anayasa suçunu işlemiştir; işkence bir insanlık suçudur, Ecevit bu insanlık suçunu işlemiştir. Elbette, bu kadar utanç verici suçları işleyenler, bugün şartlar müsait olmuyorsa bile, bir gün mutlaka adaletin önüne çıkacaklar ve bu yüz kızartıcı suçların hesabını mutlaka vereceklerdir.

Sayın milletvekilleri, Meclise geçen dönemde işkence konusunda araştırma önergesi verdik, deliller gösterdik, resmi hastane raporları gösterdik, sakat kalanlardan bahsettik. Bir komisyon kuralım Millet Meclisi adına bunu tahkik etsin, Anayasa çiğnenmesin, ülkemizde bu asırda insanlık suçu işlenmesin dedik; eğer işkence yoksa bu da tespit edilsin dedik; ama Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun oylarıyla hep bu istekler reddedildi. Bu büyük vebali kendi omuzlarına aldılar; korkmasınlardı, reddetmezlerdi. Esasen, ret oyu kullanmaları işkencelerinin varlığını gösteriyordu. Bugün elimizde Devletin hastanesinden alınmış, mütehassıs hekimler heyetinden alınmış raporlarla sabit olmuş işkence olayları vardır. Kitap haline getirilen ilk cilt 400 sayfayı aşıyor, 2'nci ve 3'ncü ciltler de yayınlanacaklar, bakalım, kaç sayfa olacak? Bunlar, işkenceye ortak olanların, işkencecileri koruyanların, Anayasa ve insanlık suçu işleyenlerin yüzkarasıdır. Bu yüz karaları onlar var oldukça mezara kadar yakalarını bırakmayacaktır; varsa, vicdanları hep sızlayacaktır. Öbür dünyaya gidince ne olur, orasını Allah bilir.

İşkence, İçişleri Bakanlarının bilgisi altında da yürütülmüştür. Ankara'da seyyar işkence timleri kurulmuştur. Bunlar, Ankara içinde olduğu gibi, Ankara dışında da, sıkıyönetim bölgesi olsun olmasın, kanun, hukuk tanımadan İçişleri Bakanına bağlı olarak çalıştılar; hatta bazı hallerde, bir İçişleri Bakanı, kendisine gizli olması gereken bazı tahkikatları bizzat işkencecilerin başında durarak yürütmüştür. Bir odada korkunç ve utanç verici işkence yapılıyor; sonra, perişan hale getirilmiş vatandaş, öbür odada bekleyen İçişleri Bakanının huzuruna çıkarılıyor; o da yumuşak bir sesle, "Söyle evladım, sana hangi partiden emir verdiler? Biz seni seviyoruz; ben seni kurtaracağım; yalnız, sen bana, emir veren parti yetkilisinin adını söyle kâfi" gibi, hakikaten tasavvuru bile mümkün olmayan devlet sorumluluğu yüklenmiş kimselerin taşıdığı haysiyetle bağdaşmayan, tekrarı bile insan vicdanını sızlatan tertipler birbirini kovalamıştır.

Elimizde pek çok misal vardır; eğer, ağzına tuz basmalar, günlerce aç bırakmalar, cereyana verilmeler yetmemişse, hazırlanan tutanak imzalattıramamışsa, bu kere sanığın yakınları getiriliyor, genç karısı, anası, babası; gözler önünde genç karısı çırılçıplak soyuluyor ve işkence yapılıyordu.

Değerli milletvekilleri, bir hususu burada açıklamak isterim. Bugün sorgulama usulleri öylesine ilerlemiştir ki, bir insan hiç eziyet etmeden onun konuşturulması, eğer bir suç işlemişse her teferruatıyla itiraf ettirilmesi mümkündür; ilaç ve telkin metodlarıyla bu mümkün olmaktadır; ama gerçekten o adam suç işlemişse, itirafta bulunması söz konusudur. Eğer o şahıs, suçlanmak istenen şahıs gerçekten suç işlememişse, bu metotların bir faydası olmaz. O zaman, insanlık dışı, canavarca işkencelere başvurmak gerekir. İşkenceler bunun için yapıldı, birinci sebep bu idi; ikinci sebep de, işkencecilerin felsefesi Komünistlikle, milliyetçilik birbirine düşman fikirlerdi. Yıldırmak, sindirmek ve Komünizmin insan ruhunda meydana getirdiği sadizmi tatmin etmek için bu yollara başvurulmuştur. Yeni Hükümet bu konulara samimiyetle ve süratle eğilmeli, işkence konusunda açılacak hızlı bir tahkikatla, suçlular adalete teslim edilmelidir.

Sayın üyeler, geçenlerde Adana Emniyet Müdürü öldürüldü. İçişleri Bakanı hemen beyanat verdi, "Özel ekiplerle Adana'ya gideceğim ve iki gün ilk tahkikatı bizzat yürüteceğim" dedi; hakikaten gitti ve iki gün tahkikatla uğraştı. Aslında, bu söz kanunlarımıza aykırıydı; çünkü İçişleri Bakanı böyle söylemekle kendini, hem savcının sandalyesine, hem sıkıyönetim komutanının sandalyesine, hem de polislerin sandalyesine oturtuyordu. Bu kanunsuz tutumu yüzünden bazı ilgililerle sürtüştüğü söylendi; ama kendisi iki gün sonra Adana'dan ayrıldı, Ankara'dan götürdüğü meşhur işkence timi orada kaldı.

Bunlar günlerce uğraştılar, sonunda bizim Merkez İlçe Başkanı Avukat Adem Eroğlu'nu gözaltına aldılar, sokaktan kaçırarak gözaltına aldılar. Ailesi, kocası eve gelmeyince endişelendi, müracaat etmedik makam bırakmadı. Sıkıyönetim Komutanlığı ve savcılık, "Bizim bilgimiz yok" dediler; gerçekten de hiçbirinin bilgisi yoktu. Devletin polisi Devletin savcısına, sıkıyönetim komutanına ve nizamına rağmen hiçbirini takmıyor ve orman kanunlarına göre iş yapmaya kalkışıyordu. Aradan üç gün geçince, işkence timi tarafından kaçırıldığı anlaşıldı ve sorgusunun yapıldığı açıklandı. Bu süre zarfında devamlı işkence yapılmasına rağmen, hazırlanan tutanak bir türlü İlçe Başkanımıza imzalattırılamamıştı.

Bir gece Ankara'ya getirdiler. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, "Bu kişinin bizimle ilgisi yoktur" diye kabul etmedi. Bunun üzerine, Ankara'daki Polis Okulunda geceledi̇ler ve tabii işkence burada da devam etti. Sabah tekrar Adana'ya gittiler ve işkencecilerle bizim İlçe Başkanı arasında bir pazarlık başladı. Dediler ki, "Sen Emniyet Müdürünü öldürdüğüne dair zabıt imzalamayacaksın; bu anlaşıldı; ama şu listeden birini seç, yoksa kurtuluşun yok. Çünkü biz, Emniyet Müdürünü öldürmekten içeri aldığımızı kamuoyuna açıkladık; seni bırakamayız" dediler. İlçe Başkanımız Adem Eroğlu baktı kurtuluş yok, çare yok, "Peki" dedi ve listeden bir öldürme olayını seçti; ama o öldürme emrini verdiğini söylediği şahıs o tarihte Adana Cezaevinde yatıyordu. Zabıt öylece tanzim edildi.

Burada bir dikkat çekici nokta daha vardı: İlçe Başkanımızın "Emir vererek öldürttüm" dediği şahıs, yedi cinayetten Adana Cezaevinde yatıyordu. 7 cinayetin 4'ünün işlendiğinde cezaevinde, 3'nün, işlendiğinde de nezarethanedeydi. *(MHP sıralarından gülmeler)*

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — *(Balıkesir Milletvekili İrfan Özaydınlı'yı göstererek)* İçişleri Bakanına bakın.

İRFAN ÖZAYDINLI (Balıkesir) — Allah'tan korkun, Allahtan korkun.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Allah'tan siz korkun, Allah'tan korkunuz varsa korkun, Allah'tan korkunuz varsa korkun.

İRFAN ÖZAYDINLI (Balıkesir) — Mahkeme zabıtlarını okuyorum. Siz de dikkatli okuyun.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Görüşeceğiz, hepsinin neticelerini aldık.

İçişleri Bakanı, işkence timini Adana'da bırakıp gelmişti; ama aradan bir süre geçtikten sonra Adana Emniyet Müdürünün katilini bulmak için giden emniyet işkence timi, ava avlanmaya giden tim, onun yerine başka birinin katilini buldu ve efendilerine, "Bakın, ne büyük kahramanlık yaptım" dedi, efendileri de sırtını sıvazladı.

Kitapları dolduran bu ıstırap verici, iç barışı kundaklayan yalan, iftira, kin ve düşmanlık üzerine kurulu emniyetin durumu tam kavranmadan devlet düşmanlarıyla mücadelede başarılı olmak mümkün değildir.

Adalet mülkün temeli denilmiş; ama işkencelerle, ideolojik doğmalarla hareket eden emniyet içindeki bu bir avuç sapık, adaletin tecellisini önlemiştir; Türkiye, adaletin serbestçe arandığı bir ülke olmaktan çıkmıştır. Devletin koskoca emniyet teşkilâtı POL-DER'in eline verilmiş, bunlar kanuna ve nizama bekçilik edeceği yerde, kendi sapık fikirlerini güçlendirmek için istediklerine işkence ile suç kabul ettirmek makinesi gibi çalışmışlarıdır. Parayla, baskıyla alınan balistik raporlara dair haberler gazete sütunlarında, hem de kendi yandaşları gazete sütunlarında yayınlanıyor. Hukuk otoritelerinin yaptığı bir incelemeye göre, Türkiye hapishanelerinde yatanların %50'si adli hata kurbanıdır.

Değerli Milletvekilleri, bu %50'ye bir de Ecevit döneminin canavar işkencelerini ilave ediniz. Milliyetçileri düşman olarak görüp de her çareye başvurarak onları ezmeyi, yok etmeyi ve sindirmeyi kafasına koymuş, hasta ruhlu, sadist militanların aldığı ifadeleri düşünün; sonra da, Türkiye'de adaletin nasıl gerçekleşemez hale getirildiğini hesaplayın. Mülkün temeli olan adalet zedelenince, tecelli edemez hale getirilince mülk; yani ülke, Devlet ve her şey nasıl tahribata sürüklendi, bunu anlamak artık zor değil.

Yeni Hükümet, bu yaraların sarılmasına öncelik vermelidir; gece gündüz demeden çalışmalı, tez elden, adaleti tecelli eder hale getirmelidir. Suçlu kimse, ister sağcı, ister solcu, kendisine kanunların gösterdiği muamele yapılsın, böylece toplumda Devlete, adalete ve emniyet kuvvetlerine karşı bir güven doğsun. Ecevit döneminin karanlık ve yüzkarası usulleriyle mahkûm olanlar hakkında da bir af çıkarılması, toplumda barışı ve kardeşliği iade etmek için böyle bir affın gerçekleştirilmesi zaruri hale gelmiştir. Bu af, suç işleyenlerin affı değil, suç işlemediği halde işkenceyle, tertiple uydurmayla, suni delillerle, sahte balistik raporlarıyla, suçluymuş gibi hapishanelere konan mağdurların affıdır.

Hukuk otoritelerinin araştırmalarıyla tespit ettikleri adli hatayı, Ecevit döneminde, milliyetçi düşüncede olanlar için belki de %90'a çıkarmak mümkündür. Bunların affı adaletin gereğidir, barışın ve toplumda yeniden kaynaşmanın vazgeçilmez bir icabıdır.

Bu düşüncel erimizi arz ettikten sonra, tekrar emniyet teşkilatına dönüyorum.

Adana misalinde görüldüğü gibi, banka soyan, yol kesen, ırza geçen, Komünist afişler asan militanlar örneğinde görüldüğü gibi, birçok büyük cinayet olayının arkasında bunların parmağı olduğu, artık, halk içinde yaygın bir kanaat haline gelmiştir. Özellikle Komünist katillerin yakalanmayışları, İstanbul'da her cinayetten sonra ellerini kollarını sallayarak ortadan kaybolmaları, bu militanların Komünist cinayet örgütleriyle eylem birliği içinde olduklarını apaçık göstermektedir. Geçen hafta içinde İstanbul Zeytinburnu'nda evinden çıkmakta olan Komiser Yaşar Günaydın taranarak şahit edildi. Cinayetin işlendiği mahalde bir Murat otomobil içinde İstanbul 1'nci Şubeden polisler vardı ve olaya silahla müdahale etmeleri mümkünken seyirci kaldılar; ama şehit Komiser Günaydın yere düşerken, Komünist canilerden birini yaralamıştı; kaçamadı yakalandı, ancak İstanbul Emniyeti 1'nci Şubesi bunun sorgulamasını yapmadığı gibi, anarşiste de büyük iltifatta bulundular ve arkadaşlarının bulunması, bilinmesi mümkün olmadı. Bu durum, emniyet camiası arasında bir şok tesiri yapınca, olaya 2'nci Şube el attı da, şehit komiseri vuran hücrenin elemanlarını tespit etmek mümkün oldu. Cinayetlerde başı çeken İstanbul'un Emniyet 1'nci Şubesinin hikâyesi eskidir. Bir zamanlar 2'nci Şube, aranan TİKKO militanlarının fotoğraflarını gazetelere verdi diye, 1'nci Şubenin POL-DER'li müdürü ve komiseri istifa etmişlerdi. Meğer, kendileri onları itina ile koruyorlarmış. Sonra bu militanlardan biri, Emniyet Genel Müdürlüğünde özlük işlerinde makam sahibi yapıldı; diğeri de, devrin içişleri Bakanı Güneş'in memleketine usulsüz olarak emniyet müdürü oldu. Böylece Ecevit Hükümeti, POL-DER'den ve iki istifacı militandan özür diledi.

İşte, cinayetler şehri İstanbul'un emniyet teşkilâtında stratejik bir nokta olan siyasi şube böyle bir ekibin elindedir. POL-DER burayı tutunca, elbette Komünist caniler insan avına çıkacaklardı; Moskof emperyalizminin, baş düşmanı bildiği Milliyetçi Hareket Partililerin avına çıkacaklardı. Bu emperyalizmin uşağı canileri yakalayan olmayacağına göre, kim cinayetten bunları alıkoyacaktı? İstanbul'da cinayetleri halen de sürüp gitmektedir. Ecevit çekip gitti, ama bir hafta içinde 8 milliyetçi Hareket Partisi yöneticisi şehit edildi. Yerli hükümetten acil tedbirler bekliyoruz.

14 Ekim seçimlerinden bu yana İstanbul'da şehit edilenlerin isimlerini okumak istiyorum: Ancak, Ecevit döneminde 1978 ve 1979'da sadece İstanbul'da Milliyetçi Hareket Partisi yöneticisi ve yönetim kurulu üyesi sıfatını taşıyanlardan, 1978'de 24, 1979'da da 85 kişi katledilmiştir. 14 Ekim seçimlerinden bu yana ise, 16 Ekim 1979'da Ahmet Özkan, parti yönetim kurulu üyesi; 20 Ekim 1979 Erol Göçük, parti yönelim kurulu üyesi; 7 Kasım 1979 Mehmet Cura, Zeytinburnu Gençlik Kolu Başkanı; 10 Kasım 1979, Hüsnü Özaltındere, Eyüp İlçe Başkanı ve Trakya Müfettişi; 12 Kasım 1979, Arif Üzüm, Zeytinburnu İdare Heyeti üyesi; 13 Kasım 1979 Necati Conker, Zeytinburnu idare Heyeti Üyesi; 15 Kasım 1979, İsmail Arslan, Zeytinbur-

nu İlçe Başkanı; 19 Kasım 1979, İlhan Darandelioğlu, İl İdare Heyeti Üyesi; eski milletvekili; 20 Kasım 1979 Mehmet Başak, Bakırköy eski İlçe Başkanı; 30 Kasım 1978 Hulusi Belkız, Fatih İlçe İdare Heyeti üyesi; 30 Kasım 1978 İlyas Emiroğlu, İl İdare Heyeti üyesi; 14 Kasım 1979, Cihan Duman, Beyoğlu eski İlçe Başkanı.

1979 yılında seçimlerden sonra İstanbul'da sadece katledilenlerin listesidir ve bunun arkasında da açıkça ifade ettiğim gibi, emniyetin içerisine sızmış birtakım militanların olduğundan şüphemiz yoktur.

Sayın milletvekilleri, bu anlattıklarımızı Sayın Ecevit de biliyor, İçişleri Bakanı da biliyor. Bir gönül macerası sonunda özveride bulunarak iktifa eden İçişleri Bakanı Güneş'in bir hikâyesini gazetelerden hepiniz okumuşsunuzdur.

Bakan Olduğu sırada Birinci Ordu Kumandanlığı Karargâhına makam arabasıyla giden Güneş'in yanında bir de arkadaşı vardı. Kendisi Komutanla görüşmek için ayrıldığında, kapının önündeki makam aracının içinde bu arkadaşı yan gelmiş oturmaktadır, koruma polisleri ve ilgililer bu zatı tanımaktadırlar. Yapılan inceleme, bu kişinin, Türkiye'de en çok cinayet işleyen Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesine bağlı, kanun dışı DEV SOL cinayet örgütünün Türkiye lideri olduğu anlaşılır; durum, Bakanın kendisine intikal ettirilir ve gerçek olduğu sabit olur.

Sayın milletvekilleri, vatanını seven, sağduyu sahibi herkesin kanını donduracak kadar ürpertici olan bu hadiseye bakın. Devlet, can emniyetini sağlamak için sıkıyönetim ilan etmiş, her gün toprağa insan kanı dökülüyor; önlemek için herkes per ve perişan olmuş; Devlet ve demokrasi, Komünist emperyalizminin tecdidi altında. Böyle bir zamanda İçişleri Bakanı olan kişiye bakınız; en büyük cinayet teşkilatının başıyla arkadaşlık ediyor, makam arabasında gezdiriyor. Polisin ve bütün emniyet teşkilatının aradığı bir cani, Bakanın arkadaşı olmuş. Bakan, Sıkıyönetim Komutanıyla, bu Komünist cinayet teşkilatına karşı hangi tedbirlerin alındığını konuşuyor, bu sırada makam arabasında bu cinayet teşkilâtının başı, belki de kimin canına kıyılacağını, hangi polisin veya askerin öldürüleceğini, hangi bankanın soyulacağını düşünüyor. Sonra, Bakan, aldığı bilgilerle bu arkadaşının yanına geliyor; birlikte, konuşa konuşa kuzu sarması gibi yola revan oluyorlar.

Sayın milletvekilleri. Ecevit Hükümetinin ve İçişleri Bakanının bu ülkeye yaptığı kötülükleri saymakla bitiremeyiz. Komünistlerle aynı mevzie yatarak milliyetçilere savaş açmışlardır; Devleti bunların eline vererek, şehirleri kurtarılmış bölgeler yaptırarak bu savaşı süpürmüşlerdir. Her fırsatta barış kelimesinin arkasına gizlenmeyi ustaca beceren Ecevit, partisinin kurultayında kendini kaybedince, gerçek fikirlerini su yüzüne çıkardı. Kurultayda yaptığı konuşmada, kendini İngiliz Başbakanı Churchill'in yerine koydu.

Bakın Ecevit ne diyor: "Churchill, Avam Kamarasında, size sadece kan, gözyaşı ve güçlük vaat ediyorum demişti. Sonunda Churchill savaşı kazandı; ama iktidarı kaybetti. Biz de savaşı kazandık, ama 14 Ekim seçimlerini kaybettik" diyen Ecevit, "Hangi savaşı?" diye soruyor ve cevabını kendisi şöyle veriyor: "Faşizme karşı savaşı kazandık. Devleti faşizmden kurtardık" demiştir.

Değerli milletvekilleri, bir tane, mahkeme önüne çıkarılmış, "Ben faşistim" diyen olmadığına göre, iddia planında olsa bile, faşizm suçundan bir kişi bile mahke-

meye verilmediğine göre, bu faşizm, kanunlarımızın tarifini yaptığı ve suç sayılan faşizm değildir herhalde; onun için mahkeme önüne hiç kimse çıkarılmamıştır. Bu faşizm, Ecevit'in 1960'tan önceki yıllarda söylediği ve yazdığı cinsten bir faşizmdir. Yani, Komünistlerin, kendilerinden olmayan herkese yaptıkları suçlama cinsinden bir faşizmidir. İşte, Ecevit, kanunlarımız suç saymadığı içlin kendi kafasındaki marazi saplantıların ölçüleriyle ülkeyi yöneltmeye kalkışmış ve Anayasa ve kanunların makbul saydığını suç kabul etmiş ve bu fikirleri taşıyanlara karşı savaş açmıştır.

İşte, Türkiye bunun için kan gölü haline gelmiştir. Kendisine maske yaptığı "Barış" kelimesini yüzünden çıkararak savaş açtığını söyleyecek kadar maskesiz konuşmuştur. Vatandaşlarının bir kısmına karşı, onların taşıdığı fikirler Anayasanın emrettiği fikirler olduğu halde, savaş açmıştır. Bir Başbakan duşlununuz, Devletin felsefesine savaş ilan etmiştir, en büyük ve kanlı emperyalizm olan Rus yanlısı Komünistler ile işbirliği yaparak bu savaşı yürütmüştür. Devletine ve Devletinin felsefesine savaş açanlarla saf tutan bit Başbakan, bulunduğu ülkeye kan, gözyaşı ve çileden başka ne getirebilirdi? İşte, onun için Türkiye kan gölü haline geldi.

Bu kişi bir de kalkmış kendini Churchill'e benzetiyor. Churchill'in düşmanları faşist Alman orduları ile İtalyan orduları idi; acaba Ecevit'in bu dış düşman mesabesinde gördüğü kimlerdir?

Şu özgürlük havarisi kişiye bakınız; kendisi gibi düşünmeyenlere ne muameleler yapıyor ve onlara nasıl bir gözle bakıyor? Şu "Sınırsız fikir özgürlüğü istiyorum" diyerek, Türkiye Komünist Partisine meşruiyet vermeyi, Türkiye'nin meselesi sanan kişiye bakınız; şu karakollardan yükselen işkenceye zulüm feryatlarına iki yıldır kulaklarını ve vicdanını kapatan, insan sevgisinden bahseden şampiyona bakınız. Böyle biri elbette, milliyetçiler öldürülürken, evleri yurtları, işyerleri kurşunlanırken, bombalanırken, milliyetçi partiler faaliyet yapamaz hale getirilirken, yapılan bütün müracaatlara rağmen tedbir almayacaktır, nitekim almadı da. Bu acı tecrübeleri, yeni Hükümete ışık tutmak için bir bir anlatıyorum... *(Antalya Milletvekili İhsan Ataöv ve Kırklareli Milletvekili Hasan Korkut arasında karşılıklı yumruklaşmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — *(Başkanın tokmağı vurması)* Sayın İdare Amirleri... Sayın üyeler... Sayın İdare Amirleri, lütfen görev başına. *(AP ve CHP sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)*

Sayın üyeler, lütfen yerinize oturunuz... Sayın üyeler, lütfen yerinize oturunuz. *(AP ve CHP sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler Başkanın tokmağı vurması)* Sayın üyeler, lütfen yerinize *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın üyeler birleşime 15 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 22.31

ÜÇÜNCÜ OTURUM

***BAŞKAN**: Cahit Karakaş*

***DÎVAN ÜYELERİ**: İrfan Binay (Çanakkale)*

Nizamettin Çoban (Kütahya)

***Açılma Saati**: 22.45*

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Buyurunuz Sayın Somuncuoğlu.

Sayın Somuncuoğlu, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerinize sataşmaya meydan vermemek suretiyle devam ediniz lütfen.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Eski sataşmalar hariç.

MHP GRUBU ADINA SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Değerli milletvekilleri; görüşlerimizi kaldığımız yerden ifade etmeye devam ediyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisinin İstanbul'da 26 defa bombalanan lokali vardır; 17 defa yapılan suikasttan kendini kurtarıp, 18'ncisinde şehit edilen ilçe başkanı vardır. Yapılan müracaatlara rağmen, ısrarla bombalanan ve ısrarla kurşunlanan parti binası, lokali ve yöneticisi için koruma tedbiri alınmamıştır.

Bir banka soyulunca bütün bankalar korunuyor ama, Milliyetçi Hareket Partisinin hedef seçilen ilçe binalarıyla, yöneticileri imha edilinceye kadar tedbir alınmıyor.

Partililerim izin ve bizzat bizim yaptığımız müracaatlara, "Herkesin başına birer nöbetçi dikemeyiz. Bütün Türkiye'deki parti binalarını koruyamayız" diye cevap verilmiştir. Tabanca taşıma ruhsatı bile verilmemiştir. Cumhuriyet Halk Partililere bol bol dağıtılan bu ruhsat, katledilen insanlardan esirgenmiştir. Biz, bütün insanlara değil, bütün Milliyetçi Hareket Partililere değil, hedef seçilenlere, bütün partilerin binalarına değil, bütün Milliyetçi Hareket Parti binalarına değil, hedef seçilen binalara güvenlik tedbiri istedik ama bir türlü aldıramadık. Esasen, almaları da, hâdiselerin gelişmesinden görüldü ki, mümkün değildir. Çünkü onlar, bizimle savaşı kendilerine vazife yapmışlardır. İşsizlikten, açlıktan, uğradığı haksızlıktan, yokluktan, geçim sıkıntısından inleyen, mal ve can güvenliği isteyen vatandaşın derdine çare aramayı bir kenara bırakmışlar, alelacele bir savaşa koyulmuşlar. Kiminle? Kendi ülkesinin, kendileri gibi düşünmeyen bir kesim insanlarıyla. Savaşı en kısa zamanda kazanmaları lazımmış. İşte, Türkiye'yi bu kafalar idare eti 22 ay. Bunlar elbette milliyetçilerin katillerini yakalatmazlar, bunlar elbette milliyetçilerin öldürülmesini önlemezler, yandaşlarını mı yakalayacaklardı? Emniyeti teslim ettikleri POL-DER militanlarını mı cezalandıracaklardı?

Değerli üyeler, Türkiye bir bataklığa saplanmıştır. Komünizm ve akıttığı kanlardan meydana gelen bir bataklık. Bu bataklık istenerek yapılmıştır, düzen değişikliği için bu bataklık arzulanmıştır. Düzen değişikliğinin, kapı tokmağını çevirmenin

ortamı olarak bütün bunlar görülmüştür. Kan, gözyaşı ve çileden sonra düzen değişikliği gelecekti, yapılan savaşın amacı her halde buydu.

Değerli milletvekilleri, başta Kars, Ardahan, Göle, Artvin, Şavşat, Tunceli olmak üzere doğudan batıya, İzmir'in semtlerine, Antalya'ya, İstanbul'un semtlerine, Başşehir Ankara'nın bâzı semtleriyle birçok il ve ilçelerimize kadar uzanan kurtarılmış bölgeler ihanetine bu hükümetin seyirci kalmasının manası şimdi daha iyi anlaşılıyor. İki yıl boyunca kurtarılmış bölgelerin acı ve ürpertici hali Meclise, Senatoya getirildi, hiç ses çıkmadı. Kars, bir yılı aşkın zamandır Komünist çetelerin işgali altında; ama Ecevit buna müdahale etmiyor; ya seyrediyor yahut da işi inkâr ile geçiştirmeye çalışıyor. Bir başbakan, bir vilayeti Komünist eşkıyanın işgaline uğrayınca niçin sessiz ve seyirci olsun? Devlet sorumluluğu yüklenmekle bu tavrın telifi mümkün mü? Hükümet olmakla, kendi topraklarının işgaline seyirci kalmak izah edilebilir mi? Ama Ecevit bütün bunları yaptı. Seçimlerde Sayın Demirel, Anamuhalefet Partisi lideri olarak tankla, topla, helikopterle ve zırhlı birliklerle Kars'a seçim konuşması yapmaya gitti Miting meydanına kimse gelemedi. Sayın Demirel bu kadar askeri güçle savaşa gitmedi her halde. Bu gidiş neyi gösteriyordu? Ecevit'in ve temsil ettiği zihniyetin bir yüzkarası burada yine kendini gösteriyordu. Yıl boyunca demeçlerle inkâr edilen ve hükümet olma haysiyetliyle bağdaşması asla mümkün olmayan, utanç verici, onur kırıcı bir ihanetin varlığının ispatı değil miydi bunlar? Ama Ecevit bunlardan utanç duymadı ki, bu kürsüye çıkıp bunların cevabını ve gerçekleri Türk Milletine açıklamadı. Sinop da böyledir, birçok ilçesi böyledir; Samsun'un Vezirköprü'sü, Havza'sı, buna yakındır; Ordu ilinin Fatsa'sı ve başka birçok ilçesi böyledir, Türkiye'nin 1/3'i bu durumdadır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yerine, bu hainlerin sözü geçmektedir. Buralardaki vatandaşlar, Komünist eşkıyanın elinde inim inim inlemektedir; Devletin kuvvetlerini kurtarıcı olarak hasretle beklemektedir. Yeni Hükümet bu bekleyişlere en kısa zamanda gereken cevabını vermelidir.

Değerli üyeler, kurtarılmış bölgeler ihaneti, Ecevit döneminin hediyesidir. Biz 1977 sonunda hükümeti devrettiğimizde bu tabiri bile kimse bilmezdi. İlk defa İstanbul'un Ümraniye semtinde 5 ülkücü işçinin canavarca işkenceler sonunda öldürülmesi olayından sonra ortaya çıktı; 1978 Martıydı. İnsanlık havarisi ve bu cinayetlerden sorumlu Ecevit tek cümleyle bile bu işçilerimizin iğrenç işkencelerle öldürülmesini kınamadığı bu olaydan sonra, burasının kurtarılmış bölge olduğu gazetelerde yazıldı. "Halk Mahkemesi" kurulmuş, beş ülkücü işçi orada yargılanmış, verilen kararla, ölümleri infaz edilmiş. Bu "Halk Mahkeme"sinin başkanı da, adına "hoca" denilen bir öğretmenmiş; bunları gazeteler o tarihlerde yazdı; bu öğretmenin adı Erol Bektaş idi ve aranıyordu. Bu korkunç olaydan iki ay sonra bu aranan Erol Bektaş adındaki halk mahkemesinin başkanı, "hoca" namındaki militan, Milli Eğitim Bakanlığında yeniden göreve başlıyordu. Şu içinde bulunduğumuz ay içerisinde de tutuklanarak İstanbul'da hapishaneye kondu, bu süre zarfında da Milli Eğitim Bakanlığında maaş alarak çalıştı. Ümraniye vahşeti üzerinde duruşumuz, kurtarılmış bölge lafının ilk defa oradan çıkmasındandır. Hatırlayanlarınız olacaktır; o tarihlerde, bu vahşet gazetelerin sayfalarında resimlenirken, İçişleri Bakanı İrfan Paşa ve İstanbul Valisi bir gayrete düşmüşlerdi: bunların kurtarılmış bölge olmadığını olayın gecekondu ticareti yapanlarla halk arasındaki bir çatışmadan

çıktığı gibi beyanlar birbirini kovalıyordu. Yani, bunlar o günden beri Komünist emperyalizminin ihanetini gizlemek için anlaşılmaz bir özel gayret sarf etmişlerdi. Daha sonra, kolera mikrobu gibi, kurtarılmış bölgeler ihaneti her tarafa sıçradı ve yurdun 1/3'i halen işgal altındadır. Ecevit ile devrin İçişleri Bakanları bu işgali kaldırmak için hiçbir gayret sarf etmedikleri gibi, böyle milli onurumuza dokunan, orada yaşayan vatandaşlara cehennem azabı çektiren bu emperyalizmin uşaklarına karşı, muhalefetin kamuoyu önünde Hükümete destek olucu beyanları bile reddedildi. Sanki vatan topraklarını işgal eden çete onlar değilmiş de, kendileri imiş gibi alınganlığa kapıldılar ve karşı propaganda ile bizleri yalanlamaya çalıştılar. Esasen yandaş örgütler ve ideolojinin militanlarına yaptığımız her tenkit, Ecevit ve arkadaşları tarafından kendilerine yapılmış gibi kabul ediliyor ve derhal cevaplandırılıyordu.

Değerli milletvekilleri, işte böyle bir karanlık ve kâbus dönemini yaşayan Türkiye, şimdi her şeyden önce devleti arıyor. Nitekim yeni Hükümetin programında keskin cümlelerle bunlar yer almıştır: "Vatandaş devleti arar hale gelmiştir" denilmekte, "Vatandaş can derdine düşmüştür" denilmekte; "Türk vatandaşının geleceğine olan güven duygusu zedelenmiştir" denilmekte ve bu gerçekler bir bir dile getirilmektedir.

Değerli üyeler, yeni Hükümetin önünde duran en önemli mesele, yetişmekte olan nesillere sahip çıkmaktır. Nasıl sahip çıkılacaktır? Elbette milli eğitim yoluyla; Türk çocuklarına kendi milli felsefemiz öğretilerek, kendi kültür değerlerimiz ve inançlarımız iman halline getirilerek sahip çıkılacaktır.

Medeniyetin ilerlemesi, ilim ve teknikteki gelişmeler dünyayı küçültmüştür. Bir asır önce ülkeler arasındaki münasebetler devlet adamları ve aydınlar aracında yürütülürken, şimdi milletler bütün nüfuslarıyla, köydeki oturan insanlarıyla da, öbür milletlerle temas halindedirler. Temas elbette olacaktır, ama her temas bir etkileme ve etkilenmedir, tesir altında kalmadır. Eğer biz haberleşme tekniklerinin böylesine ilerlediği, ulaşımın böylesine hızlandığı bir dünyada Türk olarak kalmak ve kendi değerlerimize yücelerek milletler ailesi içindeki hizmetlerimizi yapmak ve tarihi misyonumuzu ifa etmek istiyor isek, yeni yetişen nesillerimize sahip olmalıyız. Dünyanın şurasında meydana gelen her olayı ve gelişmeyi, yurdumuzun içindeki her olayı ve gelişmeyi Türk çocuğu Türk kafasıyla kavrayabilmeli, değerlendirebilmeli ve yorumlar yapabilmelidir. Bu da, Türk İslam medeniyetinin değerlerini hazmetmiş, Anayasamızda yazılı devletin var oluş felsefesi olan Türk milliyetçiliği fikri formasyonunu almış olmasıyla mümkündür. Gerçi Anayasamız benimsenecek dünya görüşünü seçmiş, Milli Eğitim Temel Kanunumuz benimsenecek dünya görüşünü Türk milliyetçiliği diyerek eğitim ve öğretimin amacı halinde yazmış; ancak itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki, bunlar hep kâğıt üzerinde kalmış, bu düşüncenin gereği yapılmamıştır. Kafaları ve gönülleri boş yetişen yüzbinlerce Türk genci, kendisini çok yalnız ve zayıf bulmuşlardır. Kuru yaprak misali, yabancı ideolojilerin rüzgârına dayanamamış, onun önünde savrulmamak için direnmiş, dayanamayanlar o rüzgârın esiri olmuştur.

Milli eğitimde bütün kitapların içi bu esasa göre, çağın ulaştığı ilim ve gelişmeye göre düzenlenmelidir. Kendi tarihimizden getirdiğimiz mukaddeslere iman

ettikten sonra, ilim mantalitesine de sahip çıkılmalıdır. Araştırıcı, şüpheci ve sentezci bir ilim anlayışına sahip nesiller Türk zekâsını büyük tarihi görevini yerine getirmede, fıtratının gereğine uygun büyük hamleleri başarmada, vazifelerini yerine getirmelerinde yardımcı olacaktır. İman ve ilim yetişecek nesillerin ana vasıfları olmalıdır.

Değerli milletvekilleri, itiraf edelim ki milli eğitimimiz bu iki temel değere bağlı karakterde nesiller yetiştirmeyi başaramamıştır. Geçmiş hükümetler zamanında, hatta milliyetçi partiler koalisyonu zamanında bu istikamete bazı yönelmeler görülmüşse de, mesele öze inemeden kapanmıştır. Sadece şekilde kalan bir heyecan bile beynelmilel cereyanların esiri olmuş beyinleri, Komünist emperyalizminin yerli uşaklarını hayli telaşlandırmıştı. Bu telaşlarıma bile, ne kadar hayati ve önemli bir yönelime içkide olunduğumu göstermeye yeterlidir.

İnsana sahip olamadan, sokakta dolaşan insanımıza kendi felsefemizi, veremeden kalkınmak mümkün değildik. Yaptığımız fabrikalar işlemez, işlerse kâr etmez, hiçbir zaman tam kapasitede çalışamaz; yaptığımız en modern silahlar kendimize çevrilir; çünkü insan her şeyden üstündür. Gaye, insandır. Bu gayeye bizi götürecek en büyük vasıta ki, o da insandır. Türkiye bu büyük gerçeği, günlük gürültü ve patırtıların toz dumanı içinde hep kaybetti. Istıraplarımızın kaynağında yatan temel sebeplerin başında insan meselesinin yattığı artık görülmelidir.

Değerli Milletvekilleri, 22 aylık Ecevit dönemimde anlattıklarımızın tam tersi yapıldı. Anayasadaki ve Milli Eğitim Temel Kanunundaki Türk milliyetçiliğinim tam tersi, beynelmilelci, kozmopolit bir eğitim politikası takip edildi. Türk milliyetçiliği düşüncesi, faşizm olarak damgalanmaya çalışıldı. Aynen, emniyet teşkilatındaki çalışmalar, Milli Eğitimde de yapıldı. Zaten tutarsızlığı ile kitapçılara gelir kaynağı olan Ecevit'in tek tutarlı olan bir yanı vardı, o da bütün Devlet kuruluşlarında istikameti aynı idi. POL-DER'le, emniyette ne yapmak isteniyorsa, TÖBDER'le de Milli Eğitimde aynı şeyler yapılmak isteniyordu ve acelesi vardı bunların. Okullarda, Milli Eğitimin merkez teşkilatında, TÖBDER'li militanlar tam hâkimiyet sağladı. Bu tarihten sonra sevecenlik ustası Necdet Uğur, herkesin gözümün içine baka baka gençleri inkâr etmenin ustası. Necdet Uğur, yönetimi bu derneğe vermişti. Bu derneğin, Devletin idaresinde en önemli bir bakanlığı ele geçirmesi, iktidarda olanları ve iktidarın başını dikkate alırsak normaldi. Bu dernekle Ecevit'in felsefesi aynı idi. öyle olmasıydı, bütün okulları, bu koskoca bakanlığı bunlara teslim eder mi idi?

Şimdi, genel başkan ve genel merkez yöneticileri, gizli teşkilat kurmak ve Devletin birliğine kastetmekten tutuklu bulunan TÖBDER, kimsenin meçhulü olan bir dernek değildir. TÖS denilen ve 12 Mart 1971 döneminde kapanan, birçok mensubu, Devletin birliğine ve bütünlüğüne kastetmekten hüküm giymiş teşkilatın devamıydı.

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, deminden beri dinliyoruz, bizim Hükümetin programını mı eleştiriyor, yoksa Demirel Hükümetinin Programını mı? Konuşmalarının, bu Hükümetin Programı ile hiçbir alakası yok efendim.

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, hedef gösteriyor, yanlış söylüyor efendim.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Bir kongre ile TÖS, malını mülkünü TÖBDER'e devretmişti. TÖBDER, TÖS'ün sadece mallarının değil, fikirlerinim de varisidir. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Ya bu Programı eleştirirsin veya konuşturmayız.

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Şu anda Sayın Demirel'in Programıyla ilgili konuşsun. Sayın TÖBDER yöneticileri, söylediği gibi tutuklu değiller efendim.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Demirel'den ne istediklerini söylüyor.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Nitekim, fazla uzağa gitmeden ve misalleri çoğaltmadan bir iki önemli olaya dikkatlerinizi çekmek isterim.

BAŞKAN — Efendim, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun sataşma dolayısıyla müracaatı var, onu dikkate alacağım efendim.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Ecevit'in iktidara geldiğinin ikinci ayında, 4 Şubat 1978 tarihinde Ankara'da toplanan Eğittim Kurultayında alınan kararları hatırlayalım.

Çocuklarımızı, Ecevit döneminde okullarımızı ve Milli Eğitim Bakanlığımızı teslim ettiğimiz bu öğretmenler bakın ne kararlar almışlar...

BAŞKAN — Sayın Somuncuoğlu, lütfen konuşmalarınızı Sayın Demirel Hükümetinin Programı üzenine istinat ettiriniz.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, konuşmamın başında da ifade ettim, "Türkiye hangi noktaya, nasıl getirildi ve Türkiye şu anda nerede bulunuyor, şimdiki Hükümetin önüne koyacağız ve ondan bunlara çare isteyeceğiz" dedim; Türkiye'nin buraya nasıl geldiğini açıklıyorum.

BAŞKAN — Devam ediniz efendim.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Şimdi bu TÖBDER'in yaptığı Kurultayda aldığı kararları madde madde okuyorum:

"4 Şubat 1978 Kurultayı, Eğitim Kurultayı.

1. Irkçı, şöven, asimilasyoncu eğitime son verilsin.

2. Herkese kendi dilinden eğitim hakkı tanınsın.

3. Roje Velad Gazetesi üzerindeki baskılar kaldırılsın.

4. Halklara, kendi kaderlerini tayin hakkı tanınsın"

Değerli milletvekilleri, esasen bunları hatırlatmaya bile lüzum olmayacak kadar gerçekler ve mili eğitimimizin içine düştüğü bataklık gözler önündedir. Eğitim Bakanlığının millilik vasfı bu kararla ortadan tamamen kalkmıştır. Türk çocukları, vatanın parçalanması gerektiğine, Anayasa ve kanunları çiğneyerek ayrı ayrı dillerden eğitim yapılması gerektiğine şartlandırılmak üzere, Devletin okullarında böyle bir öğretmen teşkilatına teslim edilmektedir. Sonra da çıkıp, "Anarşinin kaynağını arıyoruz" Açıkça belli değil mi? Devlete ve nizama karşı kim ise o anarşinin kaynağı değil midir? Hangi düşünce vatan ve millet bütünlüğüne kastediyor, hangi düşünce

demokrasiye karşı çıkıyor, hangi düşünce beynelmilelci ve mili devlet fikrine karşıdır, bakıverince, anarşinin kaynağı da hemen görülüyor. Yoksa adam öldürmek suçtur; ona katillik denir. Siz vatanı ve milleti bölmek isteyenleri, demokratik rejimi yıkarak Komünist diktatörlük kurmak isteyenleri, Türkiye'yi bir süper devlete peyk yapmak isteyenleri muteber kişiler olarak göreceksiniz, sonra devletin otoritesine bunları ortak edeceksiniz, milletin parası ile milleti esir etmenin her oyununu oynayacaksınız, bir sel felaketi gibi bu ihanet yurdu kapladıkça, cana, mala kıydıkça, buna karşı direnenler, kanun içinde veya dışında karşı koyanlar oldu mu basacaksınız yaygarayı; "İşte anarşinin kaynağı" diyeceksiniz.

Bu ihanet artık görülmezdir. Anayasamız, Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunu, Türkiye'de ayrı etnik grupların yaşamadığını, böyle söylemenin suç olduğunu yazıyor, ama Anayasayı ve bu temel hükümlerle bağlı olarak Ceza Kanunundaki yasakları çiğneyenlere karşı Devlet vazifesini yapamıyor. TÖBDER Eğitim Kurultayında alınan kararlar vatan bölücülüğü ve Devlete ihanetin açık seçik ifadesi olduğu halde, niçin Ankara Sıkıyönetiminin geçenlerdeki müdahalesine kadar bunlar adalete teslim edilmedi? Anlaşılması çok güç, cevabı çok manalı bir sual.

Değerli üyeler, Ankara'nın göbeğinde Rusçu, Maocu kavgası yapan TÖBDER'lileri Ecevit ve yandaşları hâlâ savunmaktadırlar, TÖBDER'i her zaman da savunacaklardır.

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, bizim Hükümet Programımızı mı eleştiriyor, yoksa Sayın Demirel Hükümetinin Programını mı eleştiri yor?

BAŞKAN — Efendim, lütfen oturun.

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Bu kadar müsamaha olmaz. Bu adama bu kadar müsamaha göstermeyeniz. Başlangıçtan beri...

BAŞKAN —İkaz ettim efendim.

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — TÖBDER yöneticilerini hedef gösteriyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen oturunuz efendim. Efendim, lütfen oturunuz. İkaz ettim. Buyurunuz, lütfen oturunuz.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Aralarındaki tartışma, fraksiyonlar arasındaki tartışma gibi, post kavgası ve taktik ve stratejilere inhisar etmektedir. Türkiye'nin parçalanmasını açıkça isteyen, ayrı dillerden eğitim diyen ve Anayasayı cüretle çiğneyen Rusçu Çinci kavgasını herkesin gözü önünde yapan bir öğretmen derneğiyle, geçmiş iktidarları birbirinden ayrılmaz görünüşü manalıdır, üzerinde durmayı gerektirir. Böyle bir dönemde İstiklâl Marşına elbette tecavüz olur, Bayrak çekilmez, İstiklal Marşı töreni yapılmaz. Uzağa gitmeye lüzum yok; Ankara Konservatuarında okul müdürü baskı ile İstiklal Marşı söylenmesini ve bayrak çekilmesini yasaklamıştır. Bir vali hayretler içerisinde kendisine müracaat ettiğinde okul müdürü "Evet, ben yasakladım. Çünkü karşı grubu tahrik ediyor, onlar da enternasyonal söylüyor" cevabını vermiştir. İsimleriyle, delilleriyle gerçek bir olay, her yerde her zaman ispata hazır olduğumu ifade etmek istenim.

ODTÜ'de İstiklal Marşımıza alenen tecavüz olmadı mı? TRT'nin bültenlerinde gizlediği, dünya Komünist partilerinin marşı olan enternasyonal söylenmedi mi? Buna karşılık Ecevit bir kınama bile yapamadan, "2 bakanı görevlendirdim, tahkik ediyorlar. Neticeye göre işlem yapılacaktır" demedi mi? Ecevit hükümetten düştü, hâlâ açıklama yapılacak, hâlâ 2 bakanın tahkikatı devam ediyor, hâlâ İstiklal Marşımıza tecavüz edenleri açıkça kınayamadı. Kendi parlamenterleri ve basın ile öğretim üyelerinin gözleri önünde cereyan eden olayla ilgili olarak... *(CHP sıralarından gürültüler)*

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, Sayın Demirel Hükümetinin Programı tartışılıyor.

BAŞKAN — Efendim, geçmiş Hükümetin icraatının düzeltilmesi için Hükümetten talepte bulunuyor. Siz takdir edecek değilsiniz efendim.

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Müsamaha ediyorsunuz.

BAŞKAN — Ne müsamahası? Konuşma hakkı vardır. Niçin konuştuğunu izah ediyor. *(CHP sıralarından gürültüler)* Efendim, ne müsamahası? Burada tarafsızlık içinde vazife görüyorum. Sizin takdiriniz değil, benim takdirim. Oturunuz efendim, oturunuz. *(CHP sıralarından gürültüler)*

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Saptırıyor, konu dışına çıkmakla hedef gösteriyor. Burada başka hedefler gösterdi, öldürüldü.

BAŞKAN — Lütfen oturunuz. Siz yönetmiyorsunuz ben yönetiyorum burayı, lütfen oturunuz.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Değerli üyeler, en çok tahribata uğrayan bakanlıklardan biri olan Milli Eğitimin üzerinde yeli Hükümet hassasiyetle, özellikle ve kararlılıkla durmak mecburiyetindedir. Milli Eğitimde başlangıçta söylediğim gibi Türk insanına kendi felsefesini veren düzenlemelere yeni Hükümet de gidemezse, korkarız ki, Türkiye daha büyük çalkantılara, daha büyük karanlıklara sürüklenebilir.

Değerli üyeler, milli eğitimin ve okulların Türkiye'nin manzarasını da çok geride bırakacak şekilde vicdanları sızlatan bir felakete sürüklenmesi çok önem taşıyor. Bunları bu Mecliste pek çok milletvekili yakinen bilmektedir. Ben sadece bazı misalleri huzurunuza getirerek tabloyu çizmeye çalışıyorum, yeni Hükümetin düzelteceği bozuk tabloyu gözler önüne sermeye çalışıyorum.

Ankara'dan bir misal daha vereyim: Atatürk Lisesinden binlerce öğrenci sürgün edildi. Cumhuriyet tarihinde her kötülüğü ilk defa millete tattıran geçmiş iktidar döneminde öğrenci sürgünleri de ilk defa başladı. Öyle disiplin kurulu kararlarıyla falan değil, düşüncesine göre sürgünler yapılıyordu. Bazen okula ilişiği kalmamış öğrenciler, ölmüş öğrenciler bile sürgün listelerinde yer alıyordu, işte böyle sürgünleri ilk başlatan lise olan Atatürk Lisesi, sicili bir müdürün elindeydi. Bir gün Maocu bir gazeteye şöyle beyanat veriyor: "Atatürk Lisesinden faşistler tamamen temizlenmiştir. Ancak..."

SAMİ GÖKMEN (Muğla) — Çok doğru.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — O halde "Komünistler" dememize de rıza gösterin.

"Ancak, şimdi öğrenciler Leninci, Maocu fraksiyonlara ayrılarak birbirleriyle mücadele etmeye başladılar. Bu mücadeleyi önlemek ve onları birleştirmek için elimden geleni yaptım"

Kim diyor bunları? Atatürk Lisesi Müdürü. "Seminerler yapmaları için, tartışmaları için okulun bütün imkânlarını ve salonlarını açtım. Eğer anlaşamazlarsa, faşistlerin yeniden gelebileceğini söyleyerek birliğe davet ettim" diyor.

Bütün bunlar günlük bir gazetede, yandaşı olan bir gazetede yayınlanıyor. Devletin liselerinde ve öteki birçok okulunda, resmi müfredat programı rafa kaldırılmış, eskiden gizli Komünist partisi hücrelerinde yapılan Marksizm eğitim âdeta buralarda yapılır olmuştu. Aynı Atatürk Lisesinde bir ortaokul öğrencisi kız çocuğu din dersi öğretmenine şöyle bir sual yöneltiyor: "Öğretmenim sen Allah'a inanıyor musun?" Bu soru üzerine öğretmen sıkıntıya düşüyor ve şu cevabı veriyor: "Bu soru politik olduğu için cevaplandırmayacağım"

ADNAN KESKİN (Denizli) — Sen orada, o sınıfta mıydın?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Din dersi öğretmenini görüyor musunuz? Allah'a inanıp inanmadığını söylemek politik bir işmiş... O halde bu öğretmen çocuklara neyi öğretiyor? Neye inandırıyor onları? Sanki Rusya'daki camilerin, kiliselerin durumuna benzer bir din dersi tatbikatı.

Sayın üyeler, karanlık ve zulüm devrinin bir başka dikkat çeken tarafını da, ilk defa bu dönemde İmam-Hatip Okullarında gördük. Allah'a inanmayan, aşırı solcu öğretmenler buralara tayin edildi. İlk defa İmam-Hatip Okullarında küçük sayıda da olsa Allah'a inanmayan, solcu, dine saygısız öğrenciler grubu türedi. Değerli üyeler, Atatürk Lisesi Müdürünün sözlerini dinlediniz.

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Senin dinin var mı?

İSMAİL AKIN (Afyonkarahisar) — Faşist katiller!

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Onlar size aittir.

Aslında bu bir örnektir. Devletin okulları ne hale geldi, 16-18 yaşında banka soyan, yol kesen caniler ordusunu kimler eğitti, eyleme salıverdi bir bir ortaya çıkıyor.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Ferhatları kim öldürdü?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Bugün eğitim enstitülerine, orta dereceli okullara ve yüksekokullara devam edemeyen öğrencilerin sayısı yüzbini aşmaktadır. Sürgün edile edile takati kesilenler, POL-DER, TÖB-DER, İGD DEV-GENÇ ihanet orkestrasının işbirliğiyle okullara sokulmayanlar, istikballeri karartılanlar, yeni Hükümetin haklarını iade etmesini sabırsızlıkla bekliyorlar. Birçok yerde valilerin, kaymakamların da militanca tertipleri sonucu dövülen, hapis edilen, zaman zaman öldürülen ve sonunda okullara sokulmayan yüzbini aşkın Türk genci, eğer "biz Komünizmi kabul ediyoruz" deselerdi, okullara hemen alınacaklardı. Bunu söylemedikleri için, genç yaşlarında başlarına gelmeyen kalmadı. Hükümet kuvvet-

lerinin, devlet memurlarının ihanetine uğradılar; ama Komünizm denen Allahsızlığı, tarihin en büyük sömürü ve kölelik sapıklığını kabul ettiklerini söylemediler. Bu gençlerin bu asil hareketleri, Türkiye, milli ve manevi değerleri üzerinde şahsiyetine sahip olarak yücelsin diyenler için iftihar vesilesi olduğu kadar, gelecek için büyük bir güven ve sevinç kaynağıdır. Rejimimizin en yüce kurumu olan Millet Meclisinden bu asaletin ve Türk olmanın şuurunu temsil eden gençlere muhabbetlerimi, takdirlerimi sunmayı bir görev biliyorum. *(MHP sıralarından alkışlar)*

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Katillere de mi?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Genç yaşlarında genç omuzlarına hiç de layık olmadıkları yükler yüklenmişti. Bu yükleri yabancılar yükleseydi, belki taşıması daha da kolay olurdu; ama kendi Devletinin görevlileri yüklemişti. Haksızlığın genç yaşta değil, ileri yaşlarda bile insanı isyana sevk eden görülmemiş cinslerini genç yaşta tattılar; ama o genç omuzlar inançla, şuurla her yükü taşıdı ve bu günlere kadar Komünizme teslim olmadılar. Şimdi yeni Hükümetten, Devlet şefkatiyle yaralarının sarılmasını, kararın istikballerinin aydınlatılmasını beklemektedirler.

Değerli milletvekilleri, geçmiş iktidar, "hakları iade ediyoruz" adı altında öylesine bir istismar ve öylesine yolsuzluklar yaptı ki, hem hepsinin bir bir incelenerek ortaya çıkarılması, adaletin teessüsü için, hem de bundan sonra iktidar olanlara böylesine hukuk ve hak tanımadan yapılan işlerin fayda vermeyeceğini göstermek bakımından üzerinde durulmalıdır.

Diplomaları olmayanların hızlandırılmış eğitime tabi tutulması, devrimcilere matbaa baskısı yapar gibi diplomaların dağıtılması, her türlü kanunsuzluklar gazete sayfalarında teşhir edildi. Bunlar devrim dedikleri Komünist düzene geçmek uğruna her şeyi yaptılar.

Söz hızlandırılmış denen eğitim kepazeliğine gelmişken biraz üzerinde durmak isterim.

Bugün öğretmen diplomasını almış öyle onbinler var ki önümüzde, bunlar ne öğretmenliği biliyor, ne branşında herhangi bir şey. 45 günde diploma sahibi olmuşlar, öğretmen diye tayin edilmişler. Devlet sorumluluğu yüklenmiş kimselerin vicdanlarını sızlatan bir durum var karşımızda. Fransızca öğretmenisin diye diploma vermişler, çocuk Fransızcayı bilmiyor ki, nasıl öğretmenlik yapsın? Matematik öğretmenisin diye diploma vermişler; problemi kendisi çözemiyor, öğreteceği öğrencisi kalkıp tahtada çözüyor. Hem de mesleklerin en mukaddeslerinden biri olan öğretmenlikle çok tehlikeli şekilde oynadılar. Bir insan nasıl olur da 45 günde öğretmenliği öğrenir? Nasıl olur da İngilizce, Fransızca öğrenir ve bunların öğretmenliğini yapabilir? Üstelik bu 45 günlük sürelerde normal ders bile görmemişlerdir. Eylemden başka bir şey düşünmeyen militanlar sokaklardan toplanmış, devam etmeden etmiş gibi gösterilmiş ve sonunda öğretmen diploması verilmiş. 2 yıl, 3 yıl devam eden çocuklar öğretmen olamamış; ama eylemciler fabrikadan çıkar gibi öğretmen yapılmış.

Bu kişilerin Türk çocuklarına öğretecekleri, kendilerinin bildikleridir. Eylemcilik, devrimcilik, yol kesme, adam öldürmeden başka ne biliyor bunlar? Bu millete, bu milletin çocuklarına ve bu Devlete en büyük kötülüğü yaptılar; ama vicdanları

hiç sızlamamış olmalı ki, yaptıklarıyla övünecek kadar milletten kopmuşlardır. Bir dogmayı ülkeye hâkim kılmak uğruna, insanlıktan, insan haklarından, hukuktan böylesine kopabilenlerin ektiği zehirli tohumlar toplanmadan ülkede huzur ve birlik sağlanamaz.

Değerli milletvekilleri, her bakımdan yetersiz olan bu çocuklar tekrar toplanmalı, kanun, öğretmen lisesi için kaç yıl şart koşmuş, eğitim enstitüleri için kaç yıl süreyi şart koşmuşsa, o kadar süre bunlar eğitim ve öğretime tabi tutulmalı, kabiliyeti olanlar yeterlik belgeleriyle birlikte öğretmenliğe dönmeli, yetersiz olanlara asla öğretmen yapılmamalıdır. En kestirme tedavi yolu, bizim görebildiğimiz tedavi yolu budur. Devletin dibine dinamit koymaya, Türk çocuklarını sapıklığın bataklığına atmaya hiç kimsenin hakkı yoktur.

Konuşmamda öğrenci sürgünleri devrinin açıldığını söylemiştim. Bu konuya tekrar dönmek isterim. Zabıtlara geçsin ve bu yaralar sarılmak için tedbirlere gidilsin. Onbinlerce öğrenci sürgünlerde göçebe kuşları gibi memleketi dolaştı. Bir gün Van'da bulunuyordum, Edirne Eğitim Enstitüsünden hiçbir soruşturma olmadan bir grup genç Van Eğitim Enstitüsüne sürgün edilmiş; gelmişler bir bodrum katta kullanılmayan bir odayı temizleyerek yerleşmişler, pencerelere kâğıt tutmuşlar. Tam enstitüye devam edecekler Denizli Eğitim Enstitüsüne sürgünleri çıkmış; itiraz etmişler. "Bakanlıktan gelen emir böyledir" cevabını almışlar. Çaresiz ortada kalmışlar. Van'dan Denizli'ye kaç liraya gidilir, ne ile gidilir? Perişan olmuşlar, esnaftan para toplamışlar, gururları incine incine bu parayla Denizli'ye gitmişler.

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Zorla almışlardır, siz finanse etmediniz mi?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Denizli Eğitim Enstitüsü demiş ki: "Ben sizi kaydedemem sizin branşınız burada yok, Bakanlık yanlış göndermiş"

Bakanlığa gitmişler, sersefil, aç susuz sürünüyorlar. "Nasıl olur demişler, almaları lazım" Bakanlığa gitmişler, "Bakanlık almaları lazım" diye tekrar Denizli'ye göndermiş. Bu gitgeller içerisinde takati tükenen gençler, fakir köylü çocukları bir bir umutları kesildiği için köylerine dönerek tahsillerini yarıda bırakmışlar.

Böylece liselerden, ortaokullardan, öğretmen okullarından ne kadar milliyetçi varsa sürdüler de sürdüler, bunu kâr bildiler. Belki bu gençlerin şahsında onlara sıkıntı veriyor, onların istikballerini karartıyorlardı; ama Türkiye'nin bundan sağlayacağı bir menfaat yoktur. Bunun hesabını ne yaptılar, ne de düşündüler, Hep mahut bir ideoloji beyinleri şartlandırmıştı. Bazı eğitim enstitüleri hiç sebep yokken kapatıldı; Çankırı, Afyon bunlar arasındadır. Bazıları hiç açılmadı; devrimci topluyorlardı sokaklardan ve toplananların sayısı buraları ele geçirmeye yetmiyordu, onun için buralar açılmıyordu. Cumhuriyet tarihinde ilk defa okullar bu dönemde uzun süre ile kapatılıyor, ilk defa böylesine öğrenci sürgünleri oluyor, milli eğitim teşkilatı felç ediliyordu. Rahmetli Şemsettin Sirel "Milli Eğitimin A'dan Z'ye kadar bozuk olduğunu" söylemiş, sağ olsaydı da şimdikini görse idi, acaba neler söylerdi?

Değerli milletvekilleri, milli eğitimin hali de aynen emniyet gibi, hatta daha da kötü, anlatmakla bitmez. Geçenlerde, alelacele (zaten her işleri aceledir) 45 bin öğretmene elektronik beyinle kura çektirmişler. Mübarek elektronik beyin Türkiye'yi öyle biliyormuş ki, iktidarın niyetlerini öyle biliyormuş ki, anlatıyorlar da hayrete

düşmemek mümkün değil. Maocuyu Maocunun bulunduğu illere, Rusçuyu Rusçuların bulunduğu illere, bunlardan olmayanları da kurtarılmış bölgelere elektronik beyin tayin edivermiş. Bakın şu elektronik beyinin yaptığına, o da Türkiye'nin düşmanları ile saf tutmuş. Dahası da var, elektronik beyin öğretmen olmayanları da tayin etmiş, genç daha okulu bitirip diplomasını almamış; ama iltimas bu ya, tayin çıkmış, kararnameleri milli eğitim müdürlüklerine gönderilmiş, sayısı bini geçtiği söylenen bu öğrenciden öğretmenler bazı milli eğitim müdürlüklerini düşündürmeye başlamış, diploma ister olmuşlar. Canım çocuk tayin olmuş, koskoca bakanlık kararnamesini yollamış; ama müdürler yine de diploma da diploma diye tutturmuşlar. İş nasıl sonuçlandı merak konusu. Tabii yeni Hükümetin bu konulara öncelikle el atması gerekiyor ve bu mağdurların mağduriyetine son vermesi toplum barışı ve adaletin teessüsü için vazgeçilmez bir görev olarak ortada duruyor.

Milli Eğitim Bakanlığı Halk Partisinin çiftliği olsaydı bu kadar tahribata uğramazdı. Onu da aştı, Marksizm'in kaynakları arasına sokuldu. Bir yüzünde Ecevit'in fotoğrafı bulunan, öbür yüzünde altı oklu ders program çizelgeleri ve benzeri işlere çoktan razı olduk; ama gelelim ki, Türk büyüklerinin fotoğraflarının devletin okullarına asılması yasaklanmış, yerini beynelmilel Komünizm şeflerinin resimleri, korsan şekilde asılarak almıştı: Bu kürsüden "Fatih'in, Kanuni'nin, Mehmet Akif'in fotoğraflarını kısa bir süre sonra yağlı boya ile duvarlara çizdireceğim" diyen Necdet Uğur, hep oyalamacı siyasetine bel bağlamıştı. Nitekim daha sonra aynı konu kürsüye geldiğinde Meclisteki milletvekillerine dönerek, "Fatih sizin akrabanız mı?" diye soran yine Necdet Uğur idi. Kafaya bakınız... Fatih'e sahip çıkıldığına göre, adam herhalde bir akrabalık bağı arıyor. Esasında kafasını hapsettiği dogmalardan kurtarabilse ve biraz dikkatlice düşünse Fatih bütün Türk milletinin akrabasıdır ve atasıdır. Belki Necdet Uğur'un da akrabasıdır; onu kendi bilir. Yalnız şerefle ifade edelim ki, Fatih bizim atamızdır, gururumuz rehberimizdir; ama şimdi biz soruyoruz; Mao, Lenin, Stalin, sizin neyiniz, akrabanız mı?

Türkiye'yi bağımsızlık naraları içinde bağımlılığa götürdüler. Bağımsız bir devletin okullarında o milletin büyüklerinin fotoğraflarının asılması yasak olursa, İstiklal Marşının ve bayrak merasimlerinin yapılması yasak olursa, o ülke ne biçim bir bağımsızlığa sürükleniyor anlamak mümkün değildir.

Değerli milletvekilleri, milli eğitime paralel çalışan bir kamu kuruluşu da TRT'dir. Bu kurum milli kültür değerlerimize, genel ahlaka ve milli menfaatlerimize dayalı, partilere karşı tarafsız ve eşitlik içinde yayın yapması gerekirken, Marksist propagandanın aracı haline sürüklenmiştir. Vatan haini Nazım Hikmet dâhil pek çok sicilli Komünistin kahraman gibi gösterildiği TRT'de, söylendiğine göre fraksiyonlar arası mücadelede TKP taraftarları ağır basmış ve onlar hâkimiyet sağlamıştır. Kültür programları Marksist anlayışa hizmet edecek şekilde hazırlanmaktadır. Açık oturumlara, özellikle kültür, fikir ve sanatla ilgili olanlarına, hep Komünistlikten sicil almış olanlar veya böyle ün yapmış olanlar çağrılmaktadır. Hiçbir zaman milliyetçi görüşü temsil edenler çağrılmamıştır. Nitekim 2 gün önce Aziz Nesin namındaki sicillinin yönetiminde gene aşırı solcular toplanmış.

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Sicilleri sen mi veriyorsun? Ayıp.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Mustafa Suphi adındaki TKP'nin ilk kurucusu, Atatürk tarafından Karadenizin sularına gömülerek gebertilen "Mustafa Suphi destanı" televizyondan gösterilebilmiştir.

Kendi evlerinde konuşur gibi Devletin televizyonunu özel malikâneleri yapmışlar, kendi ideolojilerinin meselelerini konuşuyorlar. Hiç olmazsa başka görüşleri temsil edenler de davet edilse ve bir tartışma ortamı doğsa daha iyi olmaz mı idi? Ama o zaman Marksizm tenkit edilebilir.

Aynı programda Türk Yunan dostluğuna ait şiirler okundu. Tam Yunanlılar İzmir'de hak iddia edecek kadar kendinden geçmiş bir sırada iken, resmi kitaplarında ve okul kitaplarında Türk Milletine düşmanlık ve Türk topraklarında hak iddia ettikleri ve bu iddianın gündemde bulunduğu bir sırada TRT ekranlarında Türk Yunan kardeşliğine övgüler döktürülmüştür.

Başbakanı yıllar önce Yunan kardeşine yazdığı şiirin altına bugün de imza atabileceğine göre, televizyonun ve sicillilerin böyle yapmaları elbette mümkündü.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Agop'tan bahset.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Dilaçar'dan bahsedeyim? Şu çok beğendiğiniz... Onu da bahsedeyim? Şu çok beğendiğiniz... Onu da bahsederiz Türk Dili bahsinde.

TRT yalan haberler imal etmektedir. TRT Türk Milleti ile, İslâmın değerleri ile bağlarını koparmıştır. Geçen gün, 2 gün önce Beytullah'a yapılan ve bütün Müslümanları üzen, canevinden vuran, şen'i saldırıyı bütün dünya radyo, televizyon ve ajansları, gazeteleri birinci haber olarak kullandılar; ama Türkiye Cumhuriyeti Devletinin TRT'si bu işi ara haberlerinde bile vermedi...

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Verdi.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — ... Özetlerde bile vermedi, sadece anahaber programının bir bölümüne, ne anlaşılacağı da pek belli olmayan bir şekilde serpiştiriverdi.

TRT yalan haberler üreten bir müessese olmuştur. Bir gün bakarsınız Komünist militanlar Aybastı ilçesinde karakolu basarlar. TRT bunu milliyetçiler bastı diye verebilir. Pazarcık ilçesinde hiçbir olay yokken, "Milliyetçi Hareket Partisi ve Ülkücü Gençlik Derneği başkanları silahlı çatışma çıkardılar ve tutuklandılar" diye haber yayınlar. Hâlbuki Pazarcık'ta ne olay olmuştur, ne tutuklanan vardır. Mahkemeden, idareden karar getirirsiniz, yalanını yüzüne vurursunuz, fakat öylesine pervasızdır ki bu yalanı düzeltmez. Mahkemelerde açtığımız davalar bir türlü neticelenmez. Sağcılar için TRT hakkında dava açmak cesaret konusudur. Çünkü olur ya bir sabah kalkar, sürgün emri kapısında kendisini bulur.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Biz sürdük, siz öldürdünüz. Aramızdaki fark bu.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Denizli'de ülkücü genç, afiş yırtmaktan gözaltına alınır, ama TRT bültenlerinde adam öldürmekten tutuklandı diye verilir. Artık TRT'nin yalanlarını saymak bu Meclisin vaktini öldürmektir. Çünkü

TRT'nin ne olduğu herkesçe o kadar belli ki, mutlaka yeni Hükümet, bu meseleye zaten Programında da yer vermiştir, kesin, kararlı ve herkesi memnun edecek, milli kültürlere bağlı bir TRT haline getirecek çözümleri bulmalıdır.

TRT siyasi haberler verirken de, kültür ve sanat programlarında olduğu gibi sola ait her şeyi bir bir ayıklar. CHP bildirilerini tam metin okur, sanki CHP bildirgesi okur gibi; ama sağ partilerden gelen beyanatlar, hele MHP'den gelenler ya hiç verilmez veyahut da özetliyoruz bahanesiyle metinden tek cümle bile alınmadan ne manaya geldiği anlaşılmayacak şekilde yusyuvarlak halka sunulur.

Anarşik olayları verişi de ayrı bir âlemdir TRT'nin Artık vatandaş alıştı, kimliği belli değilse mutlaka o Komünisttir, anarşisttir, bölücüdür. Hazırlık tahkikatı sırasındaki gizli olması gereken ifadeleri mahkeme kararı gibi okuması ayrı bir âlem; ama sağcılarınkini... Sonra o vatandaş suçsuz görülür, daha savcılığın kapısında serbest bırakılır; ama TRT onun suçsuz oluşundan memnun kalmadığı için o haberi milletten gizler.

Binlerce ülkücü gence akıl almaz suçlar yıkılmış, bunların hepsi suçsuzluğunu ispat etmiş; ama TRT bültenleri bunlara kapalıdır. İç barışın kundakçısı TRT, vatandaşları birbirine düşüren, kışkırtıcı yayınlar yapmayı görev bilmiştir, bunu da maharetle yapmıştır.

Genel ahlaka aykırı yayınları ise üzerinde durulmaya değer cinstendir. Yabancı diziler adı altında ne kepazelikler sergileniyor. Önüne gelenle ahlak dışı münasebetler kuranlar, neler, neler... Anarşistlik dersi veren filmler, caniyi kahraman gösteren filmler; ne ararsan, genel ahlak dışı, milli güvenliği, iç barışı kundaklayan her şeyi TRT programlarında bulursunuz.

TRT yayınlarında seviye yoktur; kendi doğrultusunda da TRT yayınlarında seviye yoktur. Basitlik, kalitesizlik yayınlarının genel karakteridir. Hâlbuki bu yayınları televizyonu olan her ev takip ediyor; genç kızlar, genç erkek çocuklar, herkes takip ediyor. Nasıl ahlak bozuculuğu yapıldığını görerek bu millete sahip çıkanlar bugüne kadar olmadı. Bundan sonra İnşallah yeni Hükümet milli ölçülere uygun yayın yapacak bir TRT'yi meydana getirmenin gerekli adımlarını atar, biz de böyle bir adımı destekleriz, bu çok önemli milli kurumu felaket saçar halden kurtarırız; millete, devlete, dine, imana hizmet eden bir kuruluş haline getiririz.

Değerli milletvekilleri, sıkıyönetim uygulamasını bu kürsüden enine boyuna çok konuştuk. Yeni dönemde bunların ıslahı gerek. Eşgüdüm gibi kanunda yeri olmayan kurullar ve başkanlıklar kaldırılmalı, sıkıyönetime siyasi mülahazalarla yapılan müdahaleler önlenmelidir.

Burada benden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü bir gazetede veya birkaç gazetede benimle ilgili yer alan ve sıkıyönetimi ilgilendiren bir beyandan bahsetti, bunu huzurunuzda düzeltmek isterim.

Sayın Başbakanla benim aramda, sıkıyönetim konusunda alınacak tedbirleri bırakınız, sıkıyönetimin hiçbir şeyi ile ilgili herhangi bir görüşme yapılmamıştır, kendisinden bana karşı hiçbir vaat ve taahhütte bulunulmamıştır. O gazetelerin yazdıkları, benim bir konuşmamdan ters yüz edilerek başkalarına aktarılmış ve bu

kürsüye kadar gelmiştir. Doğrularını biraz sonra arz edeceğim ve zaten bizim sıkıyönetim konusundaki görüşlerimiz çok açık ve de berraktır.

Değerli Milletvekilleri, Uğur Alacakaptan'ın ve yandaşlarının listelerini hazırladığı bazı sıkıyönetim görevlilerinin bu müesseseyi nasıl tahrip ettiğini gördük. Seçimlere iki gün kala Milliyetçi Hareket Partisi aleyhine hem de Meclisten yapılan konuşmaları ele alarak suç duyurusunda bulunmalar, ancak mahkemeye duyulan güveni sarsmıştır. Bu siyasi oyunlara tenezzül edenler ayıplanmış ve kendileri yıpranmıştır. Haksızlıkla elde edilecek her imkân yanıltıcıdır.

Değerli milletvekilleri, geçmiş dönemde sıkıyönetim idaresine yapılan en büyük kötülüklerden biri de, özellikle mahkemelerin dar kadrolarla çalışma zorunda bırakılmasıdır. Mahkemelere yeterli sayıda hâkim ve savcı tayin edilmemiş, hangi fikirde olursa olsun, vatandaş içeriye düştüğü zaman davasına bir türlü bakılamamıştır. Bir de buna maksatlı bazı tutumlar eklenince adalet adına adaletsizliğin büyüğü işlenmiştir.

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Hâkimlere müdahale edemez efendim.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Bugün Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde hakkında karar verildiği halde 10 ayda gerekçeli hükmü yazılanlar var. Gerekçeli hükmün yazıldığı ve temyiz layihaları verildiği halde dosyası Askeri Yargıtay'a 56 ayda gitmeyenler var. Böyle adalet tecelli edemez. Gerekçeli hükmü yazılmış bir kararın dosyasının Askeri Yargıtay'a gönderilmesi, mahkemenin hiç bir şekilde zamanını almaz; ama kasten geciktirilerek vatandaşın içerde yatması sağlanmıştır.

Değerli milletvekilleri, Kahramanmaraş davasının hali yürekler acısıdır. Muhtelif tarihlerde birbirleriyle ilgisi olmayan olaylar, Kahramanmaraş davasıyla ilgili olmayan; mesela sokağa çıkma yasağına uymamak gibi davalar, ilçelerdeki davalar hepsi aynı dosyada toplanmıştır. Genel Başkanımız, Devlet Başkanımız Sayın Korutürk'e bu durumu intikal ettirerek 800'den fazla sanığın ayrı ayrı olayların birleştirilmesi ve tek davada toplanması...

TARHAN ERDEM (İstanbul) — Anayasaya aykırı konuşuyor Sayın Başkan.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — ...Suretiyle mahkeme etmenin mümkün olamayacağını, sorgularının bile aylar süreceğini...

M. SELÂHATTİN YÜKSEL (Uşak) — Nasıl böyle konuşuyor Anayasaya aykırı olarak? *(CHP sıralarından gürültüler)*

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — ...Davanın neticelenmesinin mümkün olamayacağını, bunun için olaylara göre dosyaların ayrılması gerektiğini... *(CHP sıralarından gürültüler)*

TARHAN ERDEM (İstanbul) — Ayıp değil mi, Anayasaya aykırı olarak konuşuyor burada. *(Başkanın tokmağı vurması, CHP sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Sayın Somuncuoğlu, mahkemeye intikal etmiş konular hakkında lütfen fikir beyan etmeyiniz efendim.

M. SELÂHATTİN YÜKSEL (Uşak) — Sayın Başkan... *(CHP sıralarından gürültüler)*

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, ben davalarla ilgili bir şey söylemiyorum, usul hakkında söylüyorum. *(CHP sıralarından gürültüler)* Ben usul hakkında söylüyorum. Usulle ilgili şeyler konuşulabilir.

TARHAN ERDEM (İstanbul) — Ayıp değil mi be kardeşim, Anayasa var burada. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Anayasaya aykırı konularda lütfen konuşmayınız. *(CHP sıralarından gürültüler)*

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Şimdi, şimdi... *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Somuncuoğlu, mahkemeye intikal etmiş konularda görüşme yapılması Anayasaya aykırıdır.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, ben davanın özüyle ilgili hiçbir beyanda bulunmuyorum.

M. SELÂHATTİN YÜKSEL (Uşak) — Ne özü be?

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Ben usul hakkındaki, her zaman, her yerde, dışarıda, Mecliste değil, konuşulan ve konuşulabilen şeyleri söylüyorum. Karıştırmayalım. Davanın özüne ait lehte aleyhte bir şey söylemiyorum. Usulüne aittir söylediklerim.

Şimdi aradan 10 aydan fazla zaman geçtiği halde, şahidi dinlenmeyen sanıklar vardır. Bir veya birkaç sanığı ilgilendiren celse için...

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Bu tartışılır mı? Sayın Başkan.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Görüşme yapılamaz bu konuda burada.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — ... Tutuklu bütün sanıklar balık istifi gibi cezaevi arabalarına dolduruluyor, büyük bir işkence altında duruşma salonuna götürülüyor. Kendilerinin o günkü duruşmayla hiçbir ilgileri olmadığı halde, dosya bir olduğu için, her gün bu eziyet tekrarlanıyor.

Düşünün, bir cezaevindeki sanıklar her mahkemeye çıkanla birlikte götürülüp getiriliyorlar. Ne büyük eziyet... Yıllar sürecek olan çeşitli konuların davasını bir dosyada toplayan Kahramanmaraş davasının, 45 büyük klasör dolusu evrakı vardır. Savcı ve hâkimler dosyalarda nelerin olduğunu hafızalarında tutamamakta, istemeyerek de olsa büyük yanlışlıklar meydana gelmektedir.

850 sanığın birer adet nüfus cüzdanı sureti, ikametgâh ilmühaberleri, 10'ar adet de şahit ifadesi olsa, 10 binyaprağa varan evrak meydana geliyor. Bunun içinden çıkılması mümkün değildir.

Adana başta olmak üzere, sıkıyönetim mahkemelerine yeniden hâkimler tayin edilmeli, süratle davalar neticelendirilmelidir. Sıkıyönetim mahkemelerinin kuruluş maksadı da zaten süratli, karar vermek içindir. Adana'daki Kahramanmaraş

davasının her olaya göre dosyası ayrılmalı ve yeni hâkimlerle bu dosyalar karara bağlanmalıdır. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ŞÜKRÜ BÜTÜN (Çorum) — Bunları kime anlatıyorsun.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Böylece hızlı adalet, geçmişteki ıstırapların tedavisine yardımcı olacaktır. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ŞÜKRÜ BÜTÜN (Çorum) — Buradan mahkemeye talimat gönderiyor.

BAŞKAN — Efendim, düşüncesini arz ediyor. Mahkemelerin bu şekilde kurulması lazım gelir diyor. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ALEV COŞKUN (İzmir) — Görüşme yapılamaz bu konuda burada.

BAŞKAN — Efendim, sizin bahsettiğiniz konular ayrı. Bahsettiği konuyu dinleyiniz lütfen. *(CHP sıralarından gürültüler)* Biz de dinliyoruz burada.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Devamla) — Sıkıyönetimin başarıya ulaşması için, Ecevit döneminde bu bölgelere ustaca yerleştirilen POL-DER'li militanların her şeyden önce buralardan alınarak, yerlerine Devletine ve kanunlara bağlı normal polisler verilmelidir. Esasen bu meseleyi sürekli bir çözüme bağlamak için Devlet Güvenlik Mahkemeleri süratle kurulmalıdır. Her konuda Anayasa şampiyonu olanlar, Anayasaya inançtan bahsedenler, geçmişte olduğu gibi, şimdi de Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı çıkacaklardır. Belki eskiden olduğu gibi DİSK'i, DEV-GENÇ'i kışkırtacaklar, fabrikaları, fakülteleri, okulları işgal ettireceklerdir. Bunlara aldırmadan Anayasanın emrine uyulmalı ve süratle Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmalıdır. Devleti, vatan ve millet bütünlüğünü savunanlar, demokrasinin korunmasını isteyenler, ayrıntıda görüşler ileri sürebilirler; ama Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı çıkamazlar.

Değerli milletvekilleri, genel hatlarıyla olumlu karşıladığımız yeni Hükümetin programında eksik bulduğumuz veya hiç rastlamadığımız hususların da bir kısmına işaret ederek bu konularda açıklama yapılmasını Grubum adına isteyeceğim. Bunlar:

1. Milleti meydana getiren unsurların en önemlilerinden olan dil konusu yeterli açıldıkta ve ehemmiyette ele alınmamıştır. Bugün Türk Dili o hale gelmiştir ki, mazi mirası eserleri okumak ve anlamak bir yana, yakın tarihimizin kültür ve edebiyat eserlerini anlamak bir yana, ana baba ile çocuklar arasındaki anlaşma bile güçleşmiştir. Bunun adına Türk Dilinin sistemli bir şekilde tahribi denir. Bunun adına Türk Diline ait bütün değerlere olduğu gibi Türk Diline de saldırı denir. Sistemli şekilde okul kitapları ve resmi yazışmalar yoluyla Türk Dili tahrip edilmektedir.

Tarihimizle, mazi mirası kültür kaynaklarımızla münasebetlerimiz kesilmiş, yaşayan nesiller arasındaki anlaşma ve kaynaşma bozulmuş ise, yeni neslin düşünme imkânı da elinden alınmış demektir. Kökleri bir bir kesilmiş ulu çınarlar gibi neyi temsil ettiği, nereden geldiği, ne düşündüğü belli olmayan fikir, sanat ve milli şahsiyetinden soyunmuş suni bir topluluk ayakta durabilir mi? Düşünemeyen bir toplumun akıbeti bellidir. Türk Dilinin Devlet eliyle tahribine son verilmeli, tepeden inmeci dil politikası fikir, sanat ve ilim adamlarına bırakılmalı; önüne geçenin Türk Dili üzerinde istediği gibi tahribat yapması önlenmelidir. Bunun için bir yan-

dan hukuki dayanaklar getirilmeli, Türk Diline sahip çıkacak ilim zihniyetine sahip müesseseler kurulmalıdır. Böylece Türk Dil Kurumu gibi dilimizi fakirleştiren, Türk Dilinin bir numaralı düşmanlarının elinden Dilimiz kurtarılmış olur. Öbür yandan da Türk Dilinin zengin ifade gücüne kavuşması, ilim dili haline gelmesi, maziyi anlayacak, geçmişle bütünleşecek bir yapıya kavuşması için gerekli tedbirler köklü bir şekilde alınmalıdır. Okul kitapları başta olmak üzere bütün dil konusundaki faaliyetlerde halkın anladığı dil temel olarak alınmalıdır. Türk Dili düşmanları elinde kaldığı, birtakım maceracıların ve heveslilerin elinde kaldığı için bugün düşünce hayatımız bir bunalıma sürüklenmiştir. Milletler ve insanlar dilleriyle düşündüklerine göre bu hayati konu ivedilikle ve öncelikle ele alınmalıdır.

Programın 31'nci sayfasında memleket içi ihtiyaç ve ihracat maksadıyla sigara üretimi alanında yerli ve yabancı özel teşebbüse imkân tanınmasından bahsedilmektedir. Bu alanda yabancı özel firmalara tanınacak böyle bir imkânın Türk tütüncülüğünü kökünden zedeleyeceği, iç piyasayı yabancı şirketlerin kâr alanı haline getirebileceği endişesini taşımaktayız. Bu konuda aydınlatıcı açıklamalar yapılırsa faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Tarım İş Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu, Köy Kanunu ve İller İdaresi Kanunu, gibi önemli kanunlardan bahsedilmektedir. Geçmiş Hükümet programlarında da yer aldığı halde tanzim edilemeyen, ama gerçekten büyük önemi olan bu kanunların geciktirilmeden, ama üzerinde ciddiyetle araştırma yaparak ve incelemeler yaparak, durularak, düzenlenmesi şarttır. Bu konuda bugün olmazsa bile yakın bir gelecekte Hükümetin aydınlatıcı açıklamalar yapmasını beklediğimizi ifade etmek isterim.

Devletin işlerliğinde ve hükümetlerin başarısında büyük rolü olan kamu kesimindeki memur ve işçilerin ücretlerinin, özlük haklarının ekonomik ve siyasal dalgalanmalardan asgari ölçüde mutazarrır olmamaları için güven verici, istikrar sağlamaya yönelik yeni bir personel ve istihdam politikasının geliştirilmesi ve uygulamaya konulması bugünkü şartlar karşısında zaruri hale gelmiştir.

İşçi memur ayrımı yıllardan beri çözüme ulaşması beklenen ve iş verimini yakından ilgilendiren bir konu olarak gündemde beklemektedir. Bu hayati meseleler üzerinde de gerekli açıklamalar yapılması gerektiği inancındayız.

Hükümet Programında, "artan nüfus dikkate alınarak askerlik süreleri ve mükellefiyetleri, milli ihtiyaca göre yeniden düzenlenecektir" denilerek, gençliği çok yakından ilgilendiren önemli bir konuya işaret edilmektedir. Gerçekten de bugün 10 binlerce üniversite ya da yüksekokul mezunu gencimiz, vatani görevlerini yerine getirmek ve bir an önce hayata atılmak için beklemektedir. Bu rakam her geçen gün daha da artmaktadır. Bu bakımdan meseleye hem kısa vadeli, hem uzun vadeli bir çözüm getirilmesi şarttır, programın bu konudaki tatbikatını yakından takip edeceğiz.

Değerli üyeler, yeni Hükümete büyük görevler düştüğü muhakkaktır. Bir yandan karanlık zulüm, işkence, haksızlık ve kanunsuzluk devrinin tahribatı onarılacak, öbür yandan da Türkiye'nin zaten var olan ve her zaman çeşitli biçimlerde var olacak olan meseleleri çözülmeye çalışılacaktır. Gerek programda kaydedilen ilkeler

ve taahhütlerin gerçekleştirilmesi, gerekse bizim tavsiye olarak ileri sürdüğümüz hususların, eğer muteber görülerek benimsenirse, gerçekleştirilmesi için atılacak her hayırlı adımı samimiyetle destekleyeceğiz. Türkiye'nin menfaatine olan her hareketin Türkiye'nin milli ve tarihi hedefleri doğrultusunda atılacak her adımın takipçisi ve destekçisiyiz. Esasen bizim politikadan anladığımız da budur.

Yeni Hükümetin başarılı olmasını, memleketimize hayırlı hizmetlerde bulunmasını Cenabı Hak'tan niyaz ediyor, Milliyetçi Hareket Partisi adına bu duygu ve düşüncelerin ışığı altında hepinizi saygıyla selamlıyor, Hükümetin Programına "kabul" oyu vereceğimizi beyan ediyorum. *(MHP ve AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Somuncuoğlu.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın sözcü konuşurken birkaç yerde Cumhuriyet Halk Partisine sataşmalarda bulundu, sataşmadan da öteye hakaretlerde bulundu. Bunları yanıtlamak üzere söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanı olarak Sayın Bülent Ecevit'in bir talebi var. Sataşma bakımından ona söz vereceğim.

"Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsünün konuşmasında Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette olduğu dönemle ilgili asılsız isnatlar yapılmıştır, sataşma dolayısıyla Balıkesir Milletvekili Sayın İrfan Özaydınlı'ya söz verilmesi"

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, benim adımdan bahsedilerek, yapmadığım işleri bana atfederek, söylemediğim beyanları yapmıştır, 70'nci maddeye göre, yapmadıklarım bana atfedilerek açıkça söylendiği için söz istiyorum. *(AP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Uğur, bahsettiği konular Hükümetle ilgili konulardır.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hayır isim bahsedilerek.

BAŞKAN — Efendim, isim bahsederek, ama sizin Milli Eğitim Bakanı olarak yaptığınız...

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hayır ismimden bahsedilerek, "okullarda müfredat programı yerine Marksist bir program getirdi, kendisi dogma kafalı bir insandır, bütün okulların yönetimini Marksist anlayışlı asimilasyon politikası izleyen bir derneğe teslim etti, diploma vermeden çocukları okullardan mezun etti..." *(AP ve MHP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri, gürültüler)*

İHSAN KABADAYI (Konya) — Dosdoğru, dosdoğru...

BAŞKAN — Sayın üyeler, bir dakika efendim, bir dakika.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ben diploma vermedim. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın üyeler, sayın üyeler...

Sayın Uğur, sizin isminiz geçti; fakat Hükümet icraatıyla ilgili olarak geçti.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hayır efendim, benimle ilgili.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet üyesi olarak yaptınız bunu, herhalde Hükümet üyesi olmasaydınız bahsetmezdi. Onun için...

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hayır efendim, benim özelliğimden bahsetti. Müsaade ederseniz ben madde madde size takdim edeyim.

BAŞKAN — Bir tetkik edeyim efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, izin verir misiniz bir şeyi düzeltmek işitiyorum?

BAŞKAN — Buyurun.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Genel Başkanımız Sayın Uğur gibi, Sayın Özaydınlı gibi, senatör olduğu için burada konuşma olanağı olmayan Sayın Güneş gibi arkadaşlarımızın grup adına söz alabilme imkânını sağlamak için müracaat yaptı. Sayın Genel Başkanımız şu anda kendisi konuşmayacak, grup başkanvekili olarak ben konuşacağım.

Ayrıca, benim konuşmam grup adınadır. Benim konuşmamın grup adına olması, bakanlıkları devriyle ilgili sayın bakanlarımıza yapılan sataşmalardan ötürü kişisel savunma hakkını ortadan kaldırmaz. Onun için hem bana grup adına hem arkadaşlarıma teker teker sataşmalardan dolayı söz verme durumundasınız.

BAŞKAN — Efendim, onun takdir hakkını lütfen bana bırakınız.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Gayet tabii, ben talep ediyorum.

BAŞKAN — Yalnız, Grup Başkanı olarak Sayın Ecevit'in talebi vardır. Burada Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsü tarafından yapılan konuşmaların tümü, geçmiş Ecevit Hükümetinin icraatıyla ilgilidir. Onun için, o sebeple Ecevit Hükümetiyle ilgili asılsız isnatları cevaplamak üzere, sataşma bakımından bir kişiye söz vereceğim. İkinci kişiye söz vermem efendim,

METİN TÜZÜN (İstanbul) — İzin verir misiniz efendim?

BAŞKAN — Halk Partisiyle ilgili değildir, Halk Partisi Hükümetinin icraatıyla ilgili sataşmadır, öyle kabul ediyorum efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, iyi ya, sizin mantığınızla yürüyorum. Sayın Ecevit Başbakan olarak hükümet sorumluluğundan ötürü söz istiyor. Aynı şekilde Sayın Uğur hükümet sorumluluğundan ötürü söz istiyor, aynı şekilde Sayın Özaydınlı...

BAŞKAN — Efendim, hükümet bir kül, hepsine cevap verecek Sayın Özaydınlı mı, siz misiniz? Kim cevap verecek?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim ben grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Grup adına söz vermiyorum efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Niçin efendim, gruba sataşma var.

BAŞKAN — Gruba sataşma yok, Hükümete sataşma var.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Nerede sataşma olduğunu söyleyeyim size: "Cumhuriyet Halk Partisinin Kurultayının iç işlevi buraya getirilmiştir. Sayın Genel Başkanıma, "Mao, Lenin, Stalin" sanıyor denmiştir. Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanına marazı ruhlu denilmiştir. Bunlar Hükümetle ilgili değil.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, hepsine toptan bir cevap verebilirsiniz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, ben grup adına...

BAŞKAN — O takdirde, burada 50 kişinin söz alıp konuşması gerekir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, 50 kişiye sataşma olmuşsa...

BAŞKAN — Hayır efendim, Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümetine sataşma olmuştur. O bakımdan söz vereceğim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, benim söz hakkım var Cumhuriyet Halk Partisini savunma açısından; ama 50 kişiye savunma hakkı doğduğunda bir kişiye savunma hakkı verilir diye bir kaide yok. Burada bir kişiye...

BAŞKAN — Efendim, benim takdirime göre sataşma Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinedir.

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Her bakanlık ayrı ayrıdır. Tek tek bahsediliyor.

BAŞKAN — Efendim, Hükümete sataşmıştır. Hükümet bir küldür.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, gayet tabii bir küldür; ama o külün ayrı ayrı uzuvları vardır. Sayın Uğur Milli Eğitim Bakanıdır, kendisine bir sataşma yapıldığım söylüyor. Sayın Uğur'a cevap verme hakkını verdiğiniz zaman, Sayın Özaydınlı'ya yapılan sataşmaya cevap vermiş olacak mı?

BAŞKAN — Sayın Metin Tüzün, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsü geçen Hükümetin, Sayın Ecevit Hükümetinin tümüyle eleştirisini yaparak, bu Hükümetten bunları düzeltmesini talep etmiştir. Dolayısıyla tüm eski Hükümeti tenkit etmiştir. Eski Hükümeti baştan sona kadar bütün icraatı ile eleştiri konusu yapmıştır. Bu bakımdan Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı söz talebinde bulunmuştur, bu sataşmalara cevap vermek üzere.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — İçtüzükte eski Hükümet cevap verir diye bir kaide var mı? Yok.

BAŞKAN — Eski Hükümet diye değil efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — İyi ya efendim, kalmadı o Hükümet

BAŞKAN — Sataşmalara, asılsız...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hükümetin bireyleri var, kendi icraatlarına cevap verecek bireyleri var, bir de Cumhuriyet Halk Partisi Grubu var.

BAŞKAN — Efendim, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanı olarak Sayın Ecevit talep ediyorlar, Hükümet olarak değil.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, Sayın Ecevit Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı olarak...

BAŞKAN — Grup Başkanı olarak...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, grup başkanı olarak, gruba müteallik müdahalelerde şüphesiz söz hakkı vardır. Bu söz hakkını ben kullanacağım.

Ayrıca, Cumhuriyet Halk Partisinin şu anda kalmamış Hükümeti vardır. Şu anda eski Hükümet adına söz verme olanağınız var mı?

BAŞKAN — Talebi okuyayım mı efendim?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Okuyunuz efendim

BAŞKAN — "Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsünün konuşmasında, Cumhuriyet Halk Partisinin hükümette olduğu dönemle ilgili asılsız isnatlar yapılmıştır. İçtüzüğümüz uyarınca, bu isnatları cevaplandırmak üzere, Sayın İrfan Özaydınlı'ya Grubumuz adına söz verilmesini" diyor.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Tamam efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Özaydınlı.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Bir yanlışlık var.

BAŞKAN — Ne yanlışlığı var efendim? Önergeye göre söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın Özaydınlı. *(AP ve MHP sıralarından "Bravo" sesleri, CHP sıralarından gürültüler)*

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Bir müracaatı bu şekilde saptırmak için, kendinizi üzmenize gönlüm razı olmuyor.

BAŞKAN — Sayın Metin Tüzün, rica ederim; müracaat elimde, okuyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, anlıyorum. Ben de diyorum ki o müracaat üzerine eski Hükümete söz verme durumunuz var mıdır? Yoktur.

BAŞKAN — Eski Hükümete vermiyorum efendim. Grup Başkanı olarak Sayın Ecevit, geçmiş Hükümete yapılan asılsız isnatları ki ben de bunu kabul ediyorum, tavzih babında söz istiyor ve "bu söz hakkını Sayın Özaydınlı kullansın" diyor.

Buyurunuz Sayın Özaydınlı.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, öyle değil.

BAŞKAN — Efendim, siz karışmayınız.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, nasıl karışmam.

BAŞKAN — Talep var efendim, talep var, Grup Başkanının talebi var.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O talep ayrıdır, rica ederim.

Cumhuriyet Halk Partisinde bakanlık yapmış bir arkadaşımızın konuşma olanağını sağlamak için Sayın Genel Başkanım böyle bir müracaat yapmış.

BAŞKAN — Genel Başkan değil efendim, siz Grup Başkanvekilisiniz, Grup Başkanı olarak Sayın Ecevit'in talebi var.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim anlıyorum, ben de onun adına o talebi geri alıyorum, Grup Başkanvekili olarak grup adına müracaat ediyorum, ayrıca eski bakanlar sataşmadan dolayı söz istiyorlar. Bu kadar efendim, var mı bu konuda bir İçtüzük maddesi?

BAŞKAN — Efendim, Sayın Necdet Uğur'un talebi sonra, onu tetkik edeceğim, ayrı; ama daha önce elimde bir talep var.

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — 64'ncü maddeye göre söz istiyorum, tutumunuz hakkında.

BAŞKAN — Efendim, bir önergeyi neticelendirmeden arada başka önergeye ben söz vermem.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Genel Başkanımızın şöyle bir talebi var: Grup adına Grup Başkanvekili Metin Tüzün konuşacak, ayrıca Sayın Özaydınlı ve Sayın Uğur kendilerine yapılan sataşmadan dolayı söz istiyorlar. Bu kadar açık efendim.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Grup Başkanı olarak Sayın Ecevit bu önergesini geri mi alıyor?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Evet geri alıyorum efendim. *(AP sıralarından gürültüler, "Yuh" sesleri)*

BAŞKAN — Halk Partisi Grubuna sataşmadan dolayı buyurun Sayın Tüzün.

Sayın Tüzün, yeni bir sataşmaya meydan vermemek üzere, lütfen.

CHP GRUBU ADINA METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümet programı görüşmelerine başlarken Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına becerebildiğimce, Parlamentoyu gerilime sokmadan, *(AP sıralarından "Beceremedin, beceremedin" sesleri)* bir belli çizgiye riayet ederek görüşlerimizi sunduk ve hiçbir partiye sataşma yapmama, hiçbir kişiyi hedef almama yönünü izledik; ama üzülerek söylemek istiyorum ki, Milliyetçi Hareket Partisinin sayın sözcüsü burada bir hükümet programına ayırması gereken, belki de yüzde bir vakti ayırmadan, tamamen Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanını, Cumhuriyet Halk Partisini ve Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümetini hedef aldı.

AHMET SAYIN (Burdur) — Aynen senin yaptığın gibi, sen de Cumhuriyet Halk Partisinin icraatını övdün burada.

FAİK ÖZTÜRK (Elazığ) — *(Burdur Milletvekili Ahmet Sayın'a hitaben)* Sus be, 2 senedir konuşuyorsun, bir şey olamadın, hiç fark yok, sana bakanlık vermediler.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Sayın Başkan, sayın Milletvekilleri; Sayın Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsü burada çok uzun konuşmasında Cumhuriyet Halk Partisinin ve onun Sayın Liderinin Mao'ya, Lenin'e, Stalin'e kendisini benzettiğini, Cumhuriyet Halk Partisi liderinin marazi ruhlu olduğunu, hatta Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayındaki müzakerelerin, hangi amaçla kullanmak istediğimi bilmiyorum, buraya getirerek Cumhuriyet Halk Partisinin, hakkı ve haddi olmadan içişlerine karışmaya çalıştı.

Eğer Cumhuriyet Halk Partisi, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsünün tanımladığı Cumhuriyet Halk Partisi ise, yani Mao ile, Lenin ile, Stalin ile, anarşi ile özdeşse, eğer kışkırtmayla, sömürüyle, bölücülükle, mezhep kavgasıyla özdeşse, Milliyetçi Hareket Partisi Cumhuriyet Halk Partisinin bu günahlarına ortak olmak için Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon olmak teklifini yapmıştır...

Elimdeki dergi Maya Dergisi, Maya Dergisinde Sayın Alpaslan Türkeş...

AGÂH OKTAY GÜNER (Konya) — Oku, oku, oradaki paragrafı oku.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Okumak için çıktım efendim.

AGÂH OKTAY GÜNER (Konya) — Oku, teşekkür ediyoruz.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Niye telaş ediyorsunuz, okumak için çıktım zaten.

Eğer Cumhuriyet Halk Partisi, bu tanımlamam Cumhuriyet Halk Partisi ise Sayın Türkeş bu mülakatında diyor ki, okuyorum: "Komünizm, bölücülük, mezhep ayrılıklarını kışkırtma ve sömürme konularında kesinlikle karşı koyan bir tutum ve tavır içinde bulunmayı kabul ettiği takdirde...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Eğer imana gelirse tabi.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Devam ediyorum, devam ediyorum... "...Cumhuriyet Halk Partisiyle hükümet olabiliriz. Bu sözlerimi Cumhuriyet Halk Partisi MHP koalisyonu için Cumhuriyet Halk Partisine bir çağrı olarak kabul edebilirsiniz.

Sayın Milletvekilleri, şimdi diyelim ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsünün tanımladığı Cumhuriyet Halk Partisi ve diyelim ki, Cumhuriyet Halk Partisi Milliyetçi Hareket Partisiyle bir koalisyon olma aşamasında... *(AP sıralarından gürültüler)*

Canım sizden bahsetmiyorum, Milliyetçi Hareket Partisinden bahsediyorum.

Şimdi biz Milliyetçi Hareket Partisine desek ki, biz Komünizm, bölücülük, mezhep ayrılıkları, kışkırtma, sömürüye karşıyız, bu konuda ne gibi bir garanti istiyorsunuz, sizi nasıl böyle bir şeye inandırabiliriz? Ne gibi bir garanti isterler? Kendilerini ikna edebilmek için ne gibi olanak sergilemeliyiz ki, Milliyetçi Hareket Partisi bizim lütfen koalisyon yapmayı kabul etsin?

Aslında bu aldatmacalara Türkiye demokrasisi çok. Burada Milliyetçi Hareket Partisinin konuşmaları koalisyonun gizli şartlarının ortaya sergilenmesidir; bunu açıkça vurguluyorum, bunu açıkça vurguluyorum. Milliyetçi Hareket Partisinin bir amacı vardır, bu dozda konuşmak istemezdim her ne halükârda olursa olsun devlette, administrasyonda kadrolaşmak, AP ile mi, AP ile CHP ile mi kabul ederse CHP ile. Çünkü MHP'nin müsteşarı olması lazımdır, doktoru olması lazımdır, polisi olması lazımdır, öğretmeni olması lazımdır. Biz bu oyuna gelmedik, sizi kutlarım, mübarek olsun. *(CHP sıralarından Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tüzün.

"Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsü konuşmasında bakanlığım dönemiyle ilgili bazı konularda şahsımı hedef alarak sataşmada bulunmuştur" diyor Sayın Özaydınlı.

Gayet kısa olmak şartıyla buyurun Sayın Özaydınlı.

Sayın Özaydınlı, yeni bir sataşmaya meydan vermemek şartıyla ve gayet kısa olarak lütfen.

İRFAN ÖZAYDINLI (Balıkesir) — Hay hay efendim.

Sayın Başkan, sayın üyeler; MHP Sözcüsü Sadi Somuncuoğlu, konuşmasında Yüce Meclisin her zaman şahit olduğu üslubu içerisinde gerçek dışı ifadeler, utanç

verici suçlamalarda bulunmuştur. Bu konularda açıklamalarda bulunmak üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlamadan evvel hepinize saygılar sunarım.

Hemen şunu ifade etmek isterim ki, olayların gerçek yönleri mugalebe ile saptırılamaz. Çünkü bahse konu olayların sanıkları adalet önüne çıkarılmış ve hatta bazıları hüküm dahi giymişlerdir.

Yüksek müsaadelerinizle önce öğrenci yurtları hakkında maruzatta bulunmak isterim. Göreve başladığımda, Hükümetimiz göreve başladığında öğrenci yurtlarının durumu hepimizin malumu idi.

Nasıldı öğrenci yurtları? Yurtlar parsellenmişti. Bir tarafta bir grup, diğer tarafta diğer grup vardı, Devlet buralara girememekteydi, polisi girememekteydi, savcısı girememekteydi, yurtlar tamamen kontrolsuzdu ve bunun da ötesinde bu yurtlarda mahkemelerdeki zabıtlara göre konuşuyorum, gezici timler, cinayet işleyen şebekeler saklanmaktaydı.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Sen onun için mi çıktın?

İRFAN ÖZAYDINLI (Devamla) — Cinayet olaylarında kullanılan silahların buralarda saklandığı tespit edilmiş ve tescil edilmişti. Öğrencilikle ilgisi olmayanlar buralarda yatıp kalkmaktaydı, yurtlar tamamen kontrolsuz idi, âdeta cinayet şebekelerinin planlandığı, uygulamaları için emir verildiği yerler idi.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Şimdi?

İRFAN ÖZAYDINLI (Devamla) — Hepiniz hatırlarsınız, halen mahkeme zabıtlarında var. Mahkemenin çıkarmış olduğu, bazı milletvekilli arkadaşlarımızın dokunulmazlığın kaldırılmasıyla ilgili olayları hatırlayınız. Oralardaki tutum ve davranışları, bu kürsüden konuşmaları nedeniyle dokunulmazlıkları kaldırılmak üzere müracaat edilmiştir. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bunlar, şimdi bu suçlarını örtmek üzere olayları saptıramazlar, mugalebe ile gerçekler önlenemez. Onun için kendilerine şunu ifade etmek isterim: Yurtları, Devletin yurtları haline getirme çabası içerisinde bulunduk. Eğer biz getiremediysek memleketin evlatlarını, memleketin gençlerini o yurtlarda barındırabilmek için her türlü önlemi atabilmek şimdiki Hükümetimizin görevi olacaktır. Bu asli bir görevdir. *(CHP sıralarından alkışlar, AP sıralarından gürültüler)*

Eğer solcusu da varsa, sağcısı da varsa, mutlaka yurtlar Devletin yurdu olmalıdır. Bunu açıkça ifade ediyoruz.

İşkence olaylarına gelince; işkence olaylarıyla ilgili Gensorular verilmiştir, Meclis Araştırmaları verilmiştir, Meclis Soruşturmaları verilmiştir, Meclis Soruşturması açılmıştır. Eğer böyle bir suç var ise ki, işkencenin insanlık dışı bir olay olduğunu her zaman bu kürsüden Hükümetimiz adına ilan etmişizdir, bugün de söylüyoruz, işkence yapan var ise, mutlakla takip edilmelidir. Hükümete düşen görev budur şimdi. Bütün olanaklar ellerindedir. Takip edilmelidir ve suçlu varsa adalete teslim edilmelidir. Ancak burada Sayın Somuncuoğlu'nun iddia ettiği bir konu var. Diyor ki, basından alınarak, "Bir sanığın karısı soyularak işkence yapılmıştır, suç yüklenmiştir ona" diyor. O olay, anımsayabildiğim kadarıyla Balgat olayıdır, Balgat cinayet olayıdır. Sayın Somuncuoğlu bunu iyi bilesiniz. Balgat olayında o sa-

nık mahkeme önüne çıkmıştır. Bütün bu iddialar mahkeme önünde de söylenmiştir. Türk hâkimleri askeri hâkimler bunun asılsız olduğunu tescil etmiştir ve bunu mahkûm etmiştir, hâlâ mahkûmdur. *(CHP sıralarından alkışlar)* Ama Yüce Mecliste, burada tekrar ediyorum, milletime seslenerek söylüyorum, Balgat olayından sanık olarak aranan bir kişi daha var; o da sizin özel kalemimizde çalışan kişidir. Onu da bulun ve adalete teslim edin, mertseniz, şerefliyseniz. *(CHP sıralarından alkışlar, MHP sıralarından gürültüler)*

POL-DER gerek birinci MC Hükümeti döneminde, gerek İkinci MC Hükümeti döneminde faaliyet halinde idi; ama şunu şurada huzuru kalple ifade ediyorum: Hükümetimiz zamanında, yanlış tutum ve davranışları görülen hem POL-DER, hem POL-BİR kapatılmıştır. Bu cesareti Hükümetimiz göstermiştir. Yöneticileri de soruşturmaya tabi tutulmuştur.

TURAN KOÇAL (İstanbul) — Doğru, kapattın, ama seninde başını yemiştir.

İRFAN ÖZAYDINLI (Devamla) — Şimdi Hükümete de düşen görev vardır. Güvenlik kuvvetleri arasında gerçekten gerçek görevini yapmayanlar var ise soruşturulması mutlaka gereklidir.

GALİP ÇETİN (Uşak) — Sizden iyi yaparız.

İRFAN ÖZAYDINLI (Devamla) — Memnun oluruz.

Sayın üyeler, diğer bakanlıklarla ilgili konularda değerli eski bakan arkadaşlarım gerekli açıklamalarda bulunacaklardır.

Sayın Başkan, Sayın üyeler; sözlerime son vermeden ifade edeyim ki, anarşi ve terör ciddi boyutlarla tırmanmaya devam etmektedir. Sayın Demirel henüz daha güvenoyu almadan 60'a yakın yurttaşımız hayatını kaybetmiştir. Bunların içerisinde ilim adamları vardır, bunun içerisinde güvenlik görevlileri vardır, bunun içerisinde öğretmenler vardır, eski milletvekilleri vardır, parti yöneticileri vardır ve gençler vardır. Artık birbirimizi kışkırtarak, gençleri birbirine vurdurarak bu tırmanışı devam ettirmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Halkımız barış istemektedir. Bu inançla hepinize en derin saygılarımı sunuyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN— Teşekkür ederim Sayın Özaydınlı.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz bir açıklamada bulunacağım.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Somuncuoğlu.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Özaydınlı, eğer şerefliysen özel kalemde çalıştırdığımız bir kimsemin suçlu olup olmadığını açıklamamızı istediler. Bunu tavzih etmek için söz istiyorum. *(CHP sıralarından "Yalan mı?" sesleri)*

BAŞKAN — Buyurun tavzih ediniz efendim. *(CHP sıralarından gürültüler)*

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; 5'nci defa aynı konuda Yüce Meclis önünde açıklama yapmak üzere geldiğim için üzgünüm. Ancak buna beni mecbur edenler benden çok bunun sorumlusudurlar.

Değerli arkadaşlarım, ben Bakan iken sicili temiz olan, savcılıktan kâğıt getirmiş, benden önce Devletin memuru olan ve başka bir dairesinde çalışan bir genci bir haftalık süreyle özel kalem müdürlüğünde çalıştırmış... *(CHP sıralarından "A, a, a... Yalan mı" sesleri)*

Şerefli insanlar gelir burada aksini ispat eder. Hiçbir suçu olmayan tertemiz bir Devlet memuru bir hafta süreyle benim özel kalem müdürlüğümde çalışmış ve bir hafta sonunda da ait olduğu Devlet teşkilatına iade edilmiş.

Biz, Hükümetten ayrıldıktan 11 ay sonra Balgat olayı diye bir olay cereyan etmiş, bu şahıs da o olayla ilgili olarak aranmaktadır. Yani bizim Bakanlığımızdaki bir insanın, biz Bakanlıktan ayrıldıktan 11 ay sonra suç işleyeceğini biz tahmin edemeyip, müneccimlik yapamayıp, onu çalıştırdığımız için suçlu oluyoruz, ama Ümraniye'de 5 işçinin katili olarak aranan, cinayetten aranan adam 2 yıl Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenliğe alınıp çalıştırılıyor, o suç olmuyor... Bu mantık Cumhuriyet Halk Partisinin mantığıdır.

Saygılar sunarım. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına, Hükümet Programı üzerinde görüşme... *(CHP sıralarından gürültüler)*

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, sataşmadan dolayı söz istemiştim efendim.

BAŞKAN — Sayın Uğur, tetkik ediyorum efendim, tetkik ediyorum sonra.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, şimdi sataştılar.

BAŞKAN — Efendim, şahsıma ne söylediler efendim şimdi?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Eski Milli Eğitim Bakanı Sayın Necdet Beyden bahsetti.

BAŞKAN — Sayın Necdet Uğur'un şahsından mı bahsetti?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Nerede bahsetti, ne zaman bahsetti, şimdi efendim?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Şimdi bahsetti, şahsından bahsetti.

BAŞKAN — Milli Eğitim Bakanlığı dedi efendim. *(CHP sıralarından gürültüler)* Herhalde ben buradaki görüşmeleri takip ediyorum. Sayın Necdet Uğur'un talebi şahsı ile ilgili, yaptığı konuşmalarla ilgiliydi. Onu tetkik ediyorum, ondan sonra kendisine söz vereceğim.

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Bu da Bakanın şahsıyla ilgili. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, lütfen, lütfen yönetime müdahale etmeyiniz. Zannediyorum kâfi miktarda tarafsız hareket ediyorum ve kâfi miktarda da herkese söz veriyorum. *(CHP sıralarından gürültüler)* Yalnız, benim esas görevim, burada bu kargaşalığı devam ettirmek değil, Meclisi sükûnete getirmektir. Hükümet...

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — İçtüzüğe uyun efendim.

BAŞKAN — İçtüzüğe uyuyorum, mümkün mertebe uyuyorum. Siz de lütfen yardım ederseniz, herhalde, bu Meclisi daha güzel yönetmek mümkün olur. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Efendim, Hükümet Programı üzerinde Adalet Partisi Grubu adına Sayın Gıyasettin Karaca, buyurunuz efendim. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

AP GRUBU ADINA GIYASETTİN KARACA (Erzurum) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri, konuşmama başlamadan önce Adalet Partisi Millet Meclisi Grubu adına Yüce Heyetimize saygılarımı sunuyorum.

Akşamın bu saatinde arkadaşlarımızın yorgun ve sinirlerinin de gergin olduğu bir sırada konuşmamı mümkün olduğu mertebe kısa ve arkadaşlarımı bir sinirli havaya sokmadan devam ettirmek istiyorum.

Ne var ki, konuşma metnine girmeden önce Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin değerli sözcüsünün konuşmalarını dinledikten sonra vardığım kanaat şudur ki, 40 sayfadan ibaret olan ve memleketin büyük, büyük olduğu kadar mühim, mühim olduğu kadar çok müdellel davalarını dile getirmiş olmasına rağmen, sayın sözcünün bu Hükümet Programında esaslı, dişe, dile dokunur hiçbir noktayı tenkit edememiş olması, Hükümet Programının Cumhuriyet Halk Partisi Grubu tarafından da son denece taklip edildiğini ve beğenildiğini göstermiş bulunmaktadır.

Bakınız muhterem arkadaşlarım, Sayın sözcü 40 sayfalık bu Programın içerisinde tenkit ede ede şunları söylüyor. Diyor ki; "Bu Programda Sayın Demirel millete renkli televizyon getireceğini vaat ediyor" ve buna karşı çıkıyor. Vakti ile, beyaz televizyon yapıldığı zaman da aynı şekilde karşı çıkılmıştı; tıpkı İstanbul Köprüsünde olduğu gibi.

ADNAN KESKİN (Denizli) — O zaman siz bizde idiniz.

GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Bir ikinci tenkitleri de; Hükümet Programında kalkınma hızının sıfır olmadığı hususudur.

Muhterem arkadaşlarım, 1978 ve 1979 kalkınma hızının sıfır olduğu hususu ilk defa Cumhuriyet Halk Partili bir parlamenterin kendi grubundaki söyleyişinden basına ve Kamuoyuna intikal etmiş bir meseledir. Bunun da böyle bilinmesini yüce huzurlarınızda tescil etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, 5 Ekim 1977 milletvekilleri genel seçimlerinden şu ana kadar gecen süre içerisinde 4 defa hükümet kurulmuştur. Bunlardan birincisi; 28.6.1977'de Sayın Ecevit tarafından kurulan, Meclisten güvenoyu alamadığı için düşen Cumhuriyet Halk Partisi azınlık hükümetidir.

İkincisi; Temmuz 1977'de Sayın Demirel Başkanlığında kurulan; Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyon Hükümetidir.

Üçüncüsü; 5 Ocak 1978'de Sayın Ecevit Başkanlığında kurulan, Cumhuriyet Halk Partisi; ağırlıklı 11 bağımsız milletvekilinin katıldığı Hükümettir.

Dördüncüsü; 14 Ekim 1979 kısmi Senato seçimleriyle milletvekilleri ara seçimleri sonunda Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel'in Başkanlığında kurulan ve bugün program müzakeresini yaptığımız Hükümettir.

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Bu da azınlık hükümeti ama...

GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Şimdi, Sayın Demirel Hükümetinin programı üzerindeki görüş ve temennilerimize geçmeden önce bir mukayese imkân ve fırsatı tanımak için bir evvelki Hükümetin, yani Sayın Ecevit Hükümetinin kuruluş ve doğuş sebeplerini hafızalarınızda tazelemek için kısa bir maruzatta bulunacağım.

Bilindiği üzere Sayın Ecevit Sayın Demirel Başkanlığındaki Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyon Hükümetini düşürmek için 34 maddelik bir Gensoru önergesi vermiş; savunma hakkı olarak da bütün ısrarlara rağmen sadece 20 dakikalık bir süre tanımışlardı. Gensorunun müzakeresi sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşan o günün Grup sözcüsü ve Grup Başkanvekili Sayın Öymen, Meclis kürsüsünden aynen şunları söylüyordu:

(29.12.1977 gün, 84'ncü Birleşim tutanak dergisi sayfa 51) "Şunu hemen belirteyim ki, arkadaşlarım, biz bu görüşmeler yapılırken aceleciyiz, acelemiz var; çünkü bu akşam burada kimin kapısı çalınacak ve kim elinde tabanca ile oraya girip, bütün şarjörlerini boşaltarak kimi vuracak, ondan endişeliyiz. Biz Gensoru önergemizde bu Hükümetin can güvenliğini sağlayamadığından şikâyet ediyoruz. Bunun için Hükümetin düşmesini istiyoruz" diyordu Sayın Öymen.

Sonuç malum, 218 güvenoyuna karşı 228 ret oyu ile Hükümet düşürülmüştü. Bunun üzerine, 5 Ocak 1978'de Sayın Ecevit'in Başkanlığında, 11 bağımsız parlamenterle birlikte Cumhuriyet Halk Partisi ağırlıklı üçüncü Hükümet kuruldu ve 22 ay işbaşında kaldı. Bu Hükümetin genel tablosu Türk basını ve kamuoyunda şu şekilde sergileniyordu:

Pahalılık, yokluk, kuyruk milleti canından bizar etti. 2446 ölü, 15 bin yaralı ile ülke kan gölüne dönmüştür. Olayların büyük bir kısmının failleri, bulunmadığı için, meçhul kalmıştır. Antrparantez şunu da ifade etmek isterim ki, 1978 öncesindeki 10 yıl içinde ölenlerin sayısı 508 iken, Sayın Ecevit'in 22 aylık döneminde ölenlerin sayısı 2.500'dür. Hiç şüphesizdir ki, bu sözlerle "Batı ülkelerinde bir kişi ölürse o memlekette hükümetler istifa eder" diyenlerin kulaklarını bu vesileyle çınlatmış oluyoruz.

Terör, anarşi ve enflasyon ülkeyi kasıp kavuruyor. Bütün bunların cereyan ettiği Türkiye'de Başbakan, bazı bakanlarla, partinin yüksek kademesindeki sorumlular yürekler ürperticisi bu hazin tabloya rağmen devletin radyo ve televizyonlarında, çeşitli basın organlarında demeçler vererek 1981 yılına kadar iktidarda kalacaklarını anons ediyorlardı.

Gün, 14 Ekim 1979 Cumhuriyet Senatosu kısmi Senato seçimleriyle milletvekilliği ara seçimi yapılıyor. Bu seçimlerde Büyük Türk Milleti, 5 milletvekilliğinin 5'ini, 50 senatörlüğün 33'ünü, oyların ortalama %47'sini Adalet Partisine vermiş, tercihini ortaya koymuş ve Adalet Partisine dönerek şöyle demiştir. "Beni bundan böyle sen temsil et, benim hükümetim sen ol, beni ve bu ülkeyi bu çıkmazdan ancak sen kurtarabilirsin. Ben, yanılmıştım, şimdi doğruluyorum" diyor. Şüphesiz ki, alınan bu %47 oya saygı gösterilmesi bizatihi milletin kendisine saygı gösterilmesi demektir.

Bu aşamada Sayın Ecevit 16 Ekim 1979 günü Sayın Cumhurbaşkanına istifasını sunduktan sonra yaptığı konuşmada, Cumhurbaşkanına bu aşamada hükümet kurmayı düşünmediğini, Adalet Partisinin hükümet kurmasının gerekli olduğunu ve yine bu aşamada Adalet Partisinin kuracağı hükümete zorluk çıkarmayacağını beyan ediyordu. Milli Selamet Partisiyle Milliyetçi Hareket Partisinin sayın genel başkanları da Adalet Partisinin tek başına hükümet kurması gerektiğini ve kendilerini şartsız olarak destekleyeceklerini büyük bir açık kalplilikle kamuoyuna açıklamışlardı. Keza, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Demokratik Parti ve Nizam Partisi sayın genel başkanları da Adalet Partisinin kuracağı bir hükümete yardımcı olacaklarını büyük bir samimiyetle ifade etmişlerdi.

Sayın parlamenterler, maruz düşünceleri tekrarlamaktan maksat, yeniden gerilere giderek, yeni polemiklere ve tartışmalara girmek için değil, gerektiğinde asgari müştereklerde birleşmenin mümkün olduğunu kanıtlamak içindir.

Şimdi bir envanter yapmak lazım gelirse; 22 aylık süre içerisinde nerelerden nerelere geldiğimizi, ülkeyi saran dehşet veren manzarayı, tehlikenin büyüklüğünü, ülke ve millet bütünlüğünü tehdit eden yıkıcı ve bölücü akımları, sinsice faaliyetlerini sürdüren ihanet yuvalarını bundan böyle hangi tedbirlerle ve nasıl önleyeceğiz? Bunların çaresini nasıl bulacağız? Bulunmuş çareleri nasıl gerçekleştireceğiz? Başka bir ifadeyle Devletin ve milletin esenliğini, ülkenin bütünlüğünü nasıl ve kiminle koruyacağız? Anaların gözyaşlarını nasıl dindireceğiz? Her halde bunları yapmak için, geride kalan acı ve düşündürücü olayların kalıntıları altında itişerek, boğuşarak değil; geçmiş acı tecrübelerin ışığı altında geleceğimizi daha sağlam temellere oturmak mecburiyetindeyiz. Bu konuda siyasi partiler olarak müşterek bir teşhise varamazsak, Türkiye yeniden zor ve huzursuz günler geçirebilir. Hangi parti veya partiler grubu iktidar olursa olsun sıkıntılar devam edecektir. Bu sıkıntı ve huzursuzluğu önlemek için hür demokratik Anayasa rejiminin yaşatılması, can ve mal güvenliğinin sarsılmadan devamı, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün sürmesi için partilerin asgari müştereklerde birleşmeleri gereklidir.

Öteden beri anarşinin önlenmesi için ortada iki büyük iddia, yani görüş vardır. Bu görüşlerin temsilcilerinden Cumhuriyet Halk Partisi özgürlükleri kısarak değil, genişleterek anarşiyle mücadele edeceğini söylüyor. Şefkat ve iyi niyetin nice nice katılaşmış yürekleri yumuşatacağını, bu yüzden yeni yasaların gerekmediğini ileri sürüyor ve Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle, sıkıyönetime devamlı karşı çıkıyordu.

İkinci iddianın sahibi Adalet Partisiyse; Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bazı hükümlerin yeniden kanunlaşması lüzumundan bahsediyor. İcap ederse ve gerektiğinde anayasal bir tedbir olarak sıkıyönetime de başvurulabiliyor diyor. Amaçları dışına çıkarak anarşik olayların merkezi ve yuvası haline gelen bazı derneklerin kapatılması düşüncesini ileri sürüyor.

Bugün bu iki görüşten birincisi iflas etmiştir. Yani Cumhuriyet Halk Partisinin anarşinin önlenmesi konusunda ortaya koyduğu iddialar iflas etmiştir. Çünkü Sayın Ecevit bu defa Başbakanlığı sırasında, anarşinin ulaştığı yeni boyutlar karşısında, yeni yasalara duyulan ihtiyacı anlamış ve Cumhuriyet Halk Partisinin muhalefet döneminde iptali için Anayasa Mahkemesine başvurduğu birçok hüküm de

dahil olmak üzere anarşiye karşı tedbir tasarı altında, sadece adı Devlet Güvenlik Mahkemeleri olmayan bir dizi kanun tasarılarını Meclise sunmuştur.

Yine kendi ifade ve düşüncelerine göre "sıkıyönetimin ilanı özgürlükleri kısma yolunda atılan ikinci adımdır" Nitekim Devlet Güvenlik Mahkemesine karşı çıkanlar sıkıyönetim mahkemelerini kurmuştur. Geçmiş beyanlarına göre Sayın Ecevit Hükümetini bir hürriyet dönemi olarak hatırlatmak da zordur. Zira bu mahkemeler gerekli hallerde anarşiyle iç içe olan birçok dernek ve sendikaları aramış, bazılarını kapatmış, bazı dernek ve sendikaların üst düzeydeki yöneticilerini ise tutuklamıştır. Bütün bunların tahlilinden çıkarılan netice şudur: Türkiye gerçekleri hangi görüşün ve kimin haklı olduğunu ortaya koyarken, anarşinin, üzerine şefkat ve iyi niyetle gitmenin, özgürlükleri kısarak değil, genişleterek mücadele etmenin yeterli olabileceği görüşünün de iflas ettiği ispatlanmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, programında güvenlik kuvvetlerinin silahsız olarak görev yapacaklarını taahhüt etmesine karşı Silahlı Kuvvetleri göreve çağırmıştır. Kim ne derse desin tarihin hiçbir devrinde başarısızlığı siyasette savunmak mümkün değildir ve mümkün de olmayacaktır.

Sayın milletvekilleri, huzurlarınızda okunan ve müzakeresi yapılan Hükümet Programında ana hatlarıyla şu 3 noktaya ağırlık verilmiştir:

1) Şiddet olaylarıyla mücadele edilecektir,

2) Bölücü akımlar ve eylemleri önlenecektir,

3) Zorunlu tüketim mallarında kuyruklar ve yokluklar kalkacaktır. Ekonomik bunalımdan çıkış tedbirleri alınacaktır.

Bunlar için de Yüce Meclisten destek ve yardım istenmektedir. Ülkeyi ve milleti içinde bulunduğu bunalımlardan kurtarmak, hayati önemi haiz kanunları çıkarmak, icranın işlerliğini sağlamak Meclislerin görevidir.

Özellikle Anayasanın 136'ncı maddesinin bir emri zaruri olarak vaz ettiği Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu Meclislerden süratle çıkarılmalıdır. Aksi takdirde, bu konuda yapılacak yeni engellemeler, ülke ve rejim düşmanlarına cesaret verecek, aslını ve şahsiyetini unutmuş inkârcı anarşi çetelerine yeniden suç işleme imkân ve fırsatını vermiş olacaktır.

Ülkemizde uygulanan yıkıcı metotlar Komünizmin girdiği bütün ülkelerde uygulanan metotların aynısıdır. Komünizm yanlısı olanlar, düzen düşmanlığını körükler, sınıf kavgasını tahrik ederler, devlet otoritesini zaafa uğratmak isterler, devleti koruyan güçleri görev yapamaz hale getirirler, her vesileden yararlanarak, kışkırtma ve istismar yoluyla millet bütünlüğünü dağıtmaya çalışırlar. Onlara göre devlete, rejime yönelik suçların adı, suçluları kim olursa olsun, ne yaparsa yapsınlar, özgürlükçü kimselerin işlediği suçları fikir suçlarıdır diye tanımlarlar. Devletini koruyan güçlerinin adı ise faşist güçlerdir. Ülkemizde de maalesef aynı oyunlar zaman zaman sahneye konulmaktadır. Bunun içindir ki, biz Komünizmi sadece ülke için değil, tüm dünya için, demokratik rejim için tehlike sayıyoruz. Türkiye hür bir ülkedir. Türk Devletinin yapısı, rejiminin karakteri Anayasa ile belirlenmiştir. Serbest seçimlerin, hür parlamentonun, hür basının, hür üniversitenin, hür sendi-

kanın, bağımsız yargının bulunduğu, insan haklarının teminat altında olduğu bir ülkede faşist bir yönetimden bahsetmek Cumhuriyete bühtandır, iftiradır, düpedüz rejim düşmanlığıdır. Ülkede hiç kimse hak ve hürriyetlerini kötüye kullanamaz, rejime yönelen tehlikeler karşısında şahsi, hissi ve politik hesapları bir tarafa atarak Anayasanın 11'nci maddesinde ifade olunan bu temel ilkelerde görüş birliğine mutlaka varmalıyız. Demokrasinin temel ilkelerinde, o temel ilkeleri açıkça belirleyen Anayasanın özünde ve sözünde beraberlik sağlamalıyız.

22 aylık süre içerisinde meydana gelen hayat pahalılığı, ekonomik bunalım, konuşmamın başında da belirttiğim gibi, milleti canından bezdirmiştir. Zira 22 aylık hükümet döneminde Türk ekonomisinin genel manzarası şöyleydi: Enflasyon, üretim darlığı, işsizlik, yokluk, kuyruk başını almış gidiyor, ücretler ise fiyatların çok gerisinde kalıyordu. Enflasyon hızı eylül sonu itibarıyla 1977'de %21,9, 1978'de %37,6, 1979'da %53,4'e yükselmiştir. 1978-1979 yıllarında kalkınma hızı sıfıra düşürülmüştür. Demek ki, Sayın Ecevit döneminde hayat pahalılığı %100'ün çok üzerinde bir jet hızıyla ve rekor bir seviyede felaketin ve sefaletin grafiğini çizmiştir. Millet ise bu yükselişin altında inim inim inliyor, ülkeyi ve milleti medeniyetin daha çok nimet ve imkânlarına kavuşturmak varken, elindeki ve avucundakini kaybettirmeye mecbur tutmaya hangi vicdan razı olur? 22 aylık süre içerisinde her şey tersine işlemiş, yeniden iş sahaları açılmadığından, çalışanlar çoğalacağına, işsizler sayısı çoğalmıştır. Müzakeresi yapılan Hükümet Programında bu çaresizliklere ve ıstıraplara doğru teşhisler konmuş, tedbirler gösterilmiştir. Türkiye'nin teminatı, Türk vatandaşının sağduyusudur; çare mutlaka bulunacaktır.

Üreten ve gelişen bir Türkiye vaat edenler, gayri safi milli hâsılayı 1978'de %3,3'e düşürmüşler, Devlet İstatistik Enstitüsünün 5 aylık dokümanlara dayanarak verdiği bilgilere göre, bu rakam 1979'da %2,8'e düşecektir. Yokluk ve kıtlık bir afet halini almıştır. Yemeklik yağ, tüpgaz, gazyağı, mazot, kömür, ampul gibi zaruri maddeler, fiyatlarının çok artırılmış olmasına rağmen, bulunamadığı gibi, Türk parasının değeri de devamlı olarak düşürülmüştür. Vatandaş bugünkü durumda çektiği çileler sebebiyle galeyan halindedir; geriye gitmeyecektir, gitmek de istemiyor; fakirleştirildiğinin, geriye götürüldüğünün farkındadır. Buna "hayır" diyor, isyanı budur ve haklıdır.

Adalet Partisinin parolası sefalette değil, refahta birleşmektir. Bunun içindir ki, Adalet Partisi Türk Devleti için Komünizmi büyük tehlike saymıştır. Türklüğün, milli ve manevi değerlerin korunmasını ve yeni nesillere intikalinin zaruretini kabul etmiş, milli faydayı bir sınıfın hâkimiyetinde değil, kayıtsız şartsız milletin hâkimiyetinde görmüş; sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin kavga ile değil, sosyal barışla gerçekleşeceğine inanmış; insanca yaşayabilmek için hürriyet içerisinde planlı ve hızlı kalkınmayı vazgeçilmez saymıştır.

Yine Adalet Partisi, geçmiş siyasal mücadelenin de doldurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmanın azmi ve kararı içerisindedir.

Sayın parlamenterler, uzun konuşarak daha fazla vakitlerinizi almak istemiyorum. Ülkenin durumu, milletin hali gözlerimizin önündedir. Bugünkü şartlar içinde Parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin destek vaat ettikleri, zorluk

çıkarmayacaklarını söyledikleri Adalet Partisi bir demet, yani buket programıyla birlikte huzurlarınızdadır. Bu program Türkiye'nin dertlerine çare bulan, yol gösteren, icraat vaat eden en güzel ve en mükemmel, dikenli, fakat hoş rayihalı icraatlar programıdır. Allahın izniyle bu Hükümet ve onun programı başarıya ulaşacaktır. O takdirde hizmetin mimarı Sayın Başbakan Demirel, sahibi ise büyük Türk milletini temsil eden, şerefini uhdesinde taşıyan sizler, yani Yüce Meclis olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet Programında ülke sorunlarına konan teşhisler sırasıyla şöyledir:

Türkiye istikrar arayan bir ülke haline gelmiştir. Herkes geçim derdine düşmüştür. Kalkınma hızı sıfıra inmiştir. Yolsuzluklar artmıştır. Türk parası sürekli değer kaybına uğramıştır. Can ve mal güvenliği kalmamıştır. Hayat pahalılığı fakiri ve fukarayı ezmiştir. İşsiz sayısı çoğalmıştır.

Yine Programa göre çare ve tedbir olarak ele alınan konular da şunlardır:

Üretim ve ihracat artırılacak, yatırımlar hızlandırılacak, kanun ve nizam hâkimiyeti eksiksiz sağlanacak, millet pahalılık canavarının elinden kurtulacaktır. Türk kadınının yağ, tüpgaz kuyruklarında çile doldurması, şekeri, çayı, tuzu, deterjanı, yağı nasıl temin ederim kaygısına kapılması önlenecektir.

Bu hizmet tablosuna ve muhtevasına iştirak etmek istemeyen bir tek kişinin çıkacağına inanmak istemiyorum.

Yine Programa göre Devlete ve idareye otorite ve işlerlik sağlamak için, Devlete mutlaka demokratik otorite kazandırılacaktır. "Fevkalade Haller Kanunu" çıkarılacaktır. Sendika ve Dernekler Kanununda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda değişiklikler yapılacaktır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulacaktır. Ceza ve usul kanunları, toplu suç ve mesuliyet fikrini öngörecektir ve adaletin süratle tecellisini sağlayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

Belki bu son demete Meclis dışından karşı çıkanlar olacaktır. Meclis içinden karşı çıkılacaktır demeye dilim varmıyor; zira daha dün hükümeti bırakmak zorunda kalanlar ülke şartlarını çok iyi bilmektedirler.

Türkiye bugün olağanüstü bir dönem geçiriyor. Hükümetler şartların gerekli kıldığı tedbirleri ve yetkileri istemek ve almak zorundadırlar. Konuşmamın bir yerinde de belirttiğim gibi, "yeni yasalara gerek yoktur" diyen Sayın Ecevit, bir yıl sonra sözünden cayarak anarşiye karşı tedbir paketi hazırlamıştır. Nitekim Devlet Güvenlik Mahkemesini istemeyenler sıkıyönetim mahkemesini kurmuşlardır. Toplu suç ve müşterek mesuliyeti kapsayan Devlet Güvenlik Mahkemeleri demokrasinin beşiği Fransa'da mevcuttur. Yıkan, yakan, etrafa saldıran bir toplulukta görülenler, şahsen bir terör faaliyeti içinde bulunmasalar bile, Fransa'da suçüstü mahkemelerinde süratle yargılanıyor ve cezaya çarptırılıyorlar. Bugün Türkiye'mizde anarşist ve terörist olayların kimlerden ve nasıl kaynaklandığı ve yürütüldüğü bilinmektedir. Malumu ilan etmek ve tedbir istemek kimseyi rencide etmemelidir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri, kanun ve nizam içinde yaşamayı arzu edenler için değil, Türkiye'yi, Türk milletini, Bayrağı, Cumhuriyeti, demokrasiyi ve hürriyetleri asil ve

necip milletimize çok gören ve bu kanunun muhtevasında yazılı suçları işleyenlere hitap etmektedir. Allah aşkına bunlara ve bu düşüncedekilere sahip çıkmayalım.

Muhterem arkadaşlarım, yeni bir seçimden henüz çıkılmıştır. Adalet Partisi Grubu olarak, geçmiş siyasi mücadelelerin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azim ve kararındayız. Anayasanın temel ilkelerini ve milletimizin yüksek menfaatlerini korumak fikri etrafında muhalefetle demokratik gelenekler ve usullere uygun olarak medeni münasebetler kurmayı ve bunları güçlü hale getirmeyi önemli bir vazife sayıyoruz. Hürriyetçi demokrasinin ve açık rejimin bütün müesseseleriyle var olduğu memleketimizde, her vatandaşımızın haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmesi için gereken her türlü tedbirleri almanın lüzumuna inanıyoruz.

Sayın parlamenterler, Adalet Partisi Millet Meclisi Grubu olarak, Yüce Meclise, siyasi partilere ve Büyük Türk milletine, sözlerimin burasında, Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, hürriyetçi demokrasiye gönülden bağlı 45 milyona sesleniyoruz: Siyasi inançları farklı olsa da Türk Devletine ve Türk demokrasisine karşı karanlık emeller beslemeyen bütün siyasi kuruluşlara, bütün mesleki teşekküllere, bütün yurttaşlara çağrıda bulunuyoruz: Geliniz, bazı temel ilkelerde birleşelim. Anayasamız, Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunu 3'ncü maddesinde belirtmiştir. Devlet ve millet olarak varlığımızın temelini teşkil eden bu ilkeye sadakat, her milli kuruluşun, her vatandaşın görevidir. "Millet" yerine "Halklar" diyenlerin karşısına geliniz hep birlikte dikilelim. Aynı vatanın öz sahibi, aynı milletin öz evladı olan, kanunlar önünde aynı haklara sahip bulunan, kardeşlik içinde yaşayarak hep birlikte yükselmesi gereken millet fertlerini bölücü ve parçalayıcı propaganda ve eylemlerle birbirine düşürmek isteyenlerin karşısına hep birlikte dikilelim.

Anayasamıza göre, egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Egemenliği bir şahsa, bir zümreye veya bir sınıfa vermek için çalışan demokrasi düşmanı akım ve örgütlerin karşısına Anayasa inancı ile hep birlikte çıkalım. Büyük Türkiye'nin nimetleriyle Türk vatandaşını fukaralıktan, işsizlikten ve çaresizlikten kurtaracak şekilde refahı yaygın hale getirip her Türk vatandaşına hayatını insanlığa yakışır bir şekilde düzenleme imkânı verecek olan sosyal adalet ve sosyal güvenliği en yaygın bir biçimde gerçekleştirelim.

Milli ve manevi değerleri ayakta tutup güçlendirmenin yollarını arayalım.

Siyaseti meşru zeminlerde yapıp, siyasi ve ekonomik istikrarı her alanda sağlayıcı tedbirler alalım.

Büyük Atatürk'ün gösterdiği istikamette Türkiye'yi yükseltip, Cumhuriyetimizin müesseselerinde Cumhuriyet düşmanlarının barınmasına hep birlikte imkân vermeyelim.

Bütün bir millet ve bu Devletin kuruluşları olarak Türk Devletinin varlığı ve hürriyetçi demokratik düzende kesin olarak taraf olduğumuzu hep birlikte ilan edelim.

Devletimizin temel ilkeleri ve değerlerine yönelmiş saldırılara hep beraber karşı çıkalım. Devletimizin ve milletimizin Komünizm tehlikesinden uzak tutulmasını ve Devletimizin milliyetçiliğine ve medeniyetçiliğine yönelen her tehdit ve tehlikenin karşısına geliniz hep birlikte dikilelim.

Ekonomik ve sosyal görüşler arasındaki farklar ne olursa olsun, parti rozetleri ne olursa olsun, bütün Cumhuriyetçiler samimiyetle birleşirse, anarşi kışkırtıcılarını himaye ve teşvik etmezse, Türk demokrasisi ve Devletimiz bundan böyle güç kazanacaktır.

Sayın parlamenterler, Allah'a çok şükürler olsun, artık 1950'den itibaren çok partili, yeni ve güçlü bir demokratik cumhuriyet doğmuştur. Millet, Devletle tam bir bütündür. Geri kalmışlığın sınırı, daha büyük bir süratle kırılmalıdır. Eldeki bütün imkânlar, millet için seferber edilmelidir. Meclisler, memleketin her türlü meselesini önüne katıp dirayetle halletmelidir.

Sayın Başkan, saygıdeğer parlamenterler; konuşmamı, faydalı olacağına kani olduğum bir tarihi vakayı dile getirerek tamamlayacağım.

Yıl 1920, Türkiye'nin o günkü durumu malum; ülke parçalanmış, bölük pörçük hale getirilmiş, müstevli kuvvetler millete zulüm etmekte, Doğuda Ermeniler, Batıda Yunanlılar zulümlerini gittikçe artırmaktadırlar. Henüz İstiklal Marşımız yoktu, onun yerine kaim olmak üzere "Ya İstiklal Ya Ölüm" parolası vardı. Bu bir Misakı Milli andıdır. Misakı Milli kayıtsız şartsız Türk egemenliğinin taviz verilmez sınırıdır. Kurtuluş Savaşına bu yeminle başlanmıştır. O tarihlerde, "Ya İstiklal Ya Ölüm" yemini evde, okulda, yolda ağızdan düşmez olmuştur. O kadar düşmez olmuştur ki, gençler göğüslerine, evet göğüslerinin derilerinin üzerine silinmez boyalı kalemle "Ya İstiklal Ya Ölüm" yazarlardı. Evet, bugünkü gibi "kurtuluşa kadar savaş, halklara özgürlük" değil. Ellerinde sopalar Rum ve Ermeni artığı palikaryaların üzerine bağırlarını açarak giderlerdi. O zamanlar Rum çocukları Türk mahallelerine, bizimkiler de Rum mahallelerine giremezlerdi. Bugün bakıyorum, bizim öz çocuklarımız, gençlerimiz birbirlerine karşı aynı tutumun içerisindedirler. Neden, niçin? Bunun niçinini ben gençlerimizin geçmişi, geçmişte olanları yaşayıp, bilmemelerine bağlıyorum. Bu bir önemli eğitim sorunudur. Gençlerimiz bilmelidirler ki, Türk'ün yurdunda egemenlik kayıtsız şartsız Türk'ün olacaktır. O tarihlerde düşman bizi bölük pörçük etmesini bilmişti. Karşımızda arkasını bugün de olduğu gibi Büyük Britanya'ya dayamış, vatanın haremi ismetine sokulmuş Yunanlı, içinizde bizi içten yıkmak için emir almış güçler ve savaştan bıkmıştık, umutsuzluk, açlık, yoksulluk, imkânsızlık çırpınışları ve Atatürk'ün etrafında bir avuç inanmış insan bu güçlüklerle karşı karşıya idi. Atatürk'ün büyüklüğü tüm bu dağınık güçleri, çeşitli yöntemlerle büyük maksatla birleştirmiş olmasıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisini açmadan önce valilere gönderdiği ilginç bir program bildirisi vardır. Allah'ın adıyla başlayıp Allah'ın adıyla bitirilen bu program 23 Nisan 1920 günü eksiksiz uygulanmıştır. Cuma namazı, tüm milletvekillerinin katılmasıyla Hacı Bayram Camiinde kılınıyor. Namazdan önce hatim indiriliyor. Kürsüde vaiz, minberde hatip günün gereğine göre konuşturuluyor. Yeşil örtülü bir rahle üzerine konulmuş olan Kur'anı Kerim'i ve Sakalı Şerifi Sinop Milletvekili Hacı Abdullah Efendi başına alıyor. Tekbirler çekilerek büyük bir kalabalık halinde, okul sıralarıyla hazırlanmış olan Mecli-

se geliniyor. Camide okunan hatim duası Mecliste, Meclisin içinde yapılıyor. Bütün bunlar çok darda kalınmış bir zamanda, insanı, insan ruhunu, milletini ve halkını iyi tanımış olmanın sonucunda alınmış olan büyük tedbirlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi o gün, bu kutsal hava içerisinde kurulmuştur ve bize emanet edilmiştir. Sinop Milletvekili Şerif Bey bu Yüce Meclisin yaşlı Başkanı olarak milletimizin içte ve dışta tam bağımsızlık içinde yönetimi ele aldığını cihana ilan ederek "Türkiye Büyük Millet Meclisini açıyorum" diyor ve böylece egemenlik ulusa geçiyor, İzmir'den Lozan'a böylece varılıyordu. Bunlar şimdi bir tarih. Tarih için Atatürk de şunları söylüyor: "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır" diyordu.

Sayın parlamenterler, her bir satırı şerefle dolu bu tarihi hatırayı gelecek nesillere ve milli şuura hitaben yapıyorum.

Ben bu hatırlatmayı, şerefli tarihimizi kirleten, alnında leke olan vatan haini anarşist ve terörist çeteler için, kulaklarında küpe olsun diye tekrarlıyorum. Yoksa bunun dışında herhangi bir maksat veya isteğimiz kesinkes mevzubahis değildir ve olamaz. Başka bir ifade ile günün şartlarını ifade etmek için bu hatırayı yüksek huzurlarınıza arz etmiş bulunuyorum.

Sayın parlamenterler, Yüce Meclisimizi dolduran ve oluşturan Büyük Türk Milletinin hakiki temsilcileri ve canlı değerleri sizlersiniz. Bundan böyle Atatürkçü neslin oluşturduğu mükemmel hamurdan, övünülecek yeni bir Türkiye ve yıkılmaz bir gençlik yaratılması için işbaşında bulunan Hükümete müzahir olacağınıza inanıyoruz. Bu ülke bizimdir. Cumhuriyet bizimdir, Bayrak bizimdir, ezan bizimdir; ezilen ve zulüm gören millet de bizimdir. Burada hiçbir değerin yarışmadığı rakipsiz değer, sadece vatan sevgisi, Allah sevgisi ve Allah korkusudur. Ülkenin yarınının, mutlu ve uygar geleceğin ümidi yine Büyük ve Yüce Meclisin ta kendisidir.

Sayın parlamenterler, huzurlarınızda arz ettiğim maruz sebep ve görüşlerimizin ışığı altında Adalet Partisi Millet Meclisi Grubu olarak Sayın Demirel Hükümetine ve müzakeresini yaptığımız programına beyaz oy vererek güvenimizi izhar edeceğimizi arz eder, Hükümetin ve programının Devlete ve millete hayırlı ve uğurlu olmasını Cenabı Allah'tan niyaz eder, başarılar diler, grubumuz adına Büyük Meclise ve onun saygıdeğer üyelerine en derin saygılarımızı sunarım. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karaca.

Sayın Uğur, Milliyetçi Hareket Partisi sayın sözcüsünün konuşmalarında şahsınıza sataşmada bulunduğunu ileri sürerek söz talebinde bulunuyorsunuz. Sataşma gerekçesiyle buyurunuz efendim.

Sayın Uğur, yeni bir sataşmaya meydan vermemek şartıyla ve kısa olarak lütfen.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; üzerinde konuştuğumuz Hükümet Programı, bu Meclisin yıllardan beri karşılaştığı herhangi bir hükümet programı değildir. Bu anda, bu sıralarda oturduklarını gördüğümüz

Hükümetin üzerine aldığı sorumluluk bugüne kadar Cumhuriyet tarihinde gelmiş geçmiş hükümetlerin en ağır sorumluluklarından birisidir.

Şimdi burada Türkiye meseleleri üzerinde konuşulurken, alışık olduğumuz polemikleri, belirli bir özel siyasi amaca varmak için abartarak, saptırarak ve bu Hükümeti belirli bir yere doğru sevk edeceği hesabını yaparak kullanmanın çok tehlikeli olduğu kanısındayım. Burada 2 yıla yakın bir sorumluluk taşımış insandan daha çok, bu ülkeye ve bu ülkede yaşayan insanlara yürekten bağlı ve sorumlu bir insan olarak sorumluluğumun gereğini, ağır bir sorumluluğun altına girmiş olan bu Hükümete anlatmak istiyorum. Lütfen gerçeği öğreniniz, bakanlık elinizdedir. Bütün iddia edilenlerin hepsi zabıtlardadır. Bir ricam var, lütfen bu iddiaların hepsini inceleyiniz. İnceleyiniz, gerçekle ne kadar birbirine uyuyor. Eğer gerçekle uymuyorsa, lütfen buralardan gelen seslerin özel amacının altını çiziniz. Siz çiziniz ki sorumluluğun gereğini iyi yapasınız. Türk tarihinin en güç zamanlarında, Türkiye'de insanların bir sivil savaşa girip girmediğinin düşünüldüğü bir zamanda böylesine bir polemik, insanları böylesine birbirinden ayırıcı, böylesine birbirine düşman edici bir zihniyetin ne denli tehlikeli olduğunu Türk kamuoyuna sunmak istiyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Eğitim enstitülerine biz kaç kişi aldık, bizden öncekiler kimi aldı? Bir şeyi daha müsaade ederseniz, (2) yıldan beri hiç kullanmadım Sayın Başbakan, onu da açık söyleyeyim: Benden önceki milli eğitim hakkındaki eleştirilerim sizin bakanınıza ait değildir. Bu eleştirilerin sahipleri orada oturuyorlar.

BAHRİ DAĞDAŞ (Kars) — Ne biçim şey?

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Dağdaş, biliyorlar bilenler. Sayın Köylüoğlu, biliyorlar. Siz bilmiyorsunuz, bilenler biliyorlar. Çok bilenler var, arkadaşlarınız çok iyi biliyorlar.

Kimler alındı? Değerli arkadaşlarım, 128 bin kişi. Bir tekini biz almadık bunun. Bu anda ne yaptınız, nereye götürdünüz dedikleri oradan alınanlardır. 20 küsur bini, o partiden özel kâğıtlarla, ilçelerinden ve teşkilatlarından getirilmiş özel kâğıtlarla ve düşük puanla alınanlardır. Bu onbinlerce insanı ayırmadık. Onlara siz haksız yere girdiniz, uzakta kalınız, okumayınız demedik diye mi şimdi burada suçluyorsunuz? Aynısını ki bir gün iktidara gelmeyeceksiniz, böyle bir politikayla; ama, bir gün, kazara bir gün bu düşünceyle gelirseniz, acaba bunun binde bir hoşgörüsünü bugünkü kafanızla gösterebilir misiniz? Onbinlerce insan, düşük puanlı ve bir siyasi partinin kâğıdıyla gelmiş demedik, bakmadık. Çünkü, hükümette devamlılık vardır, hükümet almayacaktı bunu, bu çocukları cezalandırmayalım dedik, kaldılar.

Başka gelenler... Danıştay'dan 2 tane karar çıkmıştı. O karardan geldiler. Başka? Adalet Partili milletvekili arkadaşlarımın biz hükümete gelmeden evvel verdikleri bir öğrenci affı vardı. O öğrenci affının sonucunda biz hükümete geldik, o afla karşı karşıya kaldık. Uygulanan o öğrenci atfıdır.

Biz kaç kişi aldık? Müsaade buyurursanız söyleyeyim. Geçen yıl 1.030. 2 yıllık eğitim enstitüsü var, 49 tane. Geçen yıl bütün Türkiye'ye 1.030. Bu yıl 1.800, bütün Türkiye'de. Hükümet elinizde, göreceksiniz, kayıt elinizde, kuyut elinizde. Kim mezun oldu, nasıl mezun oldu elinizde. Danıştayla gelenler, öğrenci affından

gelenler. Bunlar toplamın azıdır. Bugün 49 eğitim enstitüsünden, hepsinden mezun verilmiştir. Bir tek insan kalmadı. Nereye gitti bu mezunlar? Niçin hakkını vermiyorsunuz? Hiçbir ayrım yapılmadan... Eğer böylesine bir kafa taşımış olsaydık, eğer politika uygulamış olsaydık, o 49 eğitim enstitüsünden mezun olan 50 bine yakın insanın nereye tayin edileceğini çok iyi siz bilirsiniz; ama, o çocuklar kimdir, nereden gelmedir, hangi vesikayla, tavsiyeyle geldi, bakmadık. Kura ile aldık, kurayla nereye giderse oraya verdik ve kurayı da Doğu illerimize çektik, bugüne kadar öğretmen gitmeyen illere.

45 bin kişi son mezun verildi. Bu 45 bin kişiyi seçim günlerinde, her an sokaklarda kapışmaya hazır delikanlıyı Ankara'ya getirip de kapıştırmadık diye mi kabahatli olduk? Bilgisayara gönderdik.

Sayın Başbakan, bilgisayarı siz bilirsiniz, oradakiler meslektaşlarınız. Halep orada arşın burada. Lütfen çağırınız. Bu ne biçim ilkelliktir. 20'nci yüzyılda, 1980'lerde şu bilgisayar anlayışına bakınız ve siz devlet idaresine adaysınız. Böylesine bir anlayışla adaysınız ve insanların haysiyeti hakkında, görev anlayışları hakkında da bu kadar saygısızsınız. Haydi, politikadır yapıyorsunuz bize, bizim cevap verme hakkımız var, ama bunları söylerken 100 bine yakın çocuğun gözünde küçük düşüyorsunuz, çünkü gerçek dışı söylüyorsunuz.

FARUK DEMİRTOLA (Tokat) — Siz düşüyorsunuz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Benim şahidim, Türkiye'nin her yerindeki yüzbinlerce insan, sizin bir tek şahidiniz yok. Bunu söylerken üniversitenin saygıdeğer teknik adamlarının yanında küçük düşüyorsunuz. Ben meslektaşınızın sizin, beraber devlet güvenliğini sağlıyoruz, nasıl yaparsınız bütün bunları?

HÜSNÜ YILMAZ (Balıkesir) — Doğruyu söyle doğruyu, millet de şahit.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız Sayın Yılmaz, lütfen.

NECDET UĞUR (Devamla) — İlk defadır ki Türkiye'de Doğu illerinde, bugün Hakkâri'de öğretmen fazlası var, Mardin'in, Siirt'in köylerinde öğretmen fazlası var. Kim bunlar? Doğuluların yanında Batılı çocuklar, Batıda Doğulu çocuklar; genç kızlar Doğuda, köylerde ve mert Doğulu insanı o genç kızları koruyor, hiç kimseye göz açtırtmıyor ve o çocuklar için bir tek istisna yapılmadı Sayın Başbakan, bir tek istisna yapılmadı. O 85 bin kişinin bir tekine, çektiği kuranın dışında başka yere gitsin diye hiçbir etki ile, rapor getirse bile istisna yapılmadı. İstiyorlar ki o kapı açılsın. O kapıdan kimler gelecek ben çok iyi biliyorum, kendileri de biliyorlar. O kapı kapalı kalırsa Sayın Başbakan Türkiye'de Batılılar Doğuda kalır, Doğudaki okullar boşalmaz, insanlar ayrım yapılmadan kaderleri ne ise oraya giderler, istemiyorlar, işlerine gelmiyor, hesaplarına gelmiyor.

Başka bir şey, ikinci bir şey getirdik politika yapmamanın ikinci kanıtı. Bunu uygulayabilmek için, bu ikisini, yalnız siyasette dayanıklılık istemez, yürekten bu memlekete bağlılık ister: Bir dönerlilik sistemi getirildi, Türkiye (4) bölgeye ayrıldı. Önce (2) sene burada, sonra (2) sene öbür bölgede; (8) sene yurdun çeşitli yerlerinde hizmet mecburiyeti getirildi; bugüne kadar öğretmenler arasında yoktu böyle şey Sayın Başbakan, ilk defa getirildi. Politik hesap yapan, şu veya bu nedenle, şu

veya bu görüşü tutan böyle şeylerle kendini bağlar mı? Politikada hep beraber eskiyiz, politikanın nasıl yapıldığını çok iyi biliriz.

O resimlere gelince Sayın Başbakan, lütfen bunu da inceleyiniz. Göreceksiniz, o resimlerin çerçevesinde bir siyasi partinin özel propagandası vardı. Diyorlar ki: Ben burada bir arkadaşıma hem de öteden beri tanıdığım, yakından değerini bildiğim bir arkadaşıma "Fatih ile senin özel bir akrabalığın mı var?" dedim. "Benden daha fazla neyin var, ona senin kadar ben de yakınım" demek istedim. Ama "Ben Fatih'i belirli bir siyasi görüşe alet ettirtmem" dedim ve ettirmedim. Sayın Başbakan umarım ki, siz de belirli bir siyasi partinin açıkça, çok açıkça görüşlerinin mektep duvarlarını süslemesini istemeyeceksiniz. Bütün okullar elinizde, bakınız okullara, bütün okulların hepsinde Atatürk resmi var, Atatürk. O resimleri elbette koydururuz; ama çerçevesinde siyasi propaganda yazılı olmayan resimleri koydurturuz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siyasi propaganda mı yapıyordu Fatih?

BAŞKAN — Bağlayınız Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Onun etrafında, onun çerçevesinde, lütfen, Bakanlıkta gidiniz o resimler var; bakınız neler vardır, bakınız.

Okullarda Türk dilinden bahsedildi. Bir tek cümle söyleyeceğim, sayın hatibin burada kullandığı cümleyi size okumak istiyorum. Bu biz anadilimizden güya sapmışız, oysa bizim istediğimiz bu cümle: "Bu hayati konu ivedilikle ve öncelikle ele alınmalıdır" diyor. Bizim istediğimiz bu. Hem bunu söylüyor, bundan sonra da "dili de karıştırdınız" diyor. Var mı ivedilik eski Türkçede, var mı öncelik? Bu "konu" kelimesi var mı, "ele alınmak" var mı? İşte bunlar geldi. Kendin söylersin buradan, ondan sonra da bunun polemiğini yaparsın. Kime yaranıyorsun, kime; anlayamıyorum ki? *(Gürültüler)*

Liselerde müfredat programı değişmedi, tek kitap değişmedi, elinizde Başbakanlık. *(AP sıralarından gürültüler)*

ÜNAL DEMİR (Muğla) — Çerçeveleri kaldırdınız.

NECDET UĞUR (Devamla) — Ama bazı kitapların içine konulmuş ve Türkiye'de mezheplerde çatışma yapan, benden önceki değerli Bakan arkadaşımın da müdahale etmek zorunda olduğu ve karar aldığı kitaplar değişti. Hangi kitaplara gittik; 1974, 1973, 1972, 1971, 1969, 1965 kitapları okunan, o zaman kabul edilen müfredat, o zaman okunan kitaplar. Bir karış suda fırtına koparmaktaki amaç var, şimdi söyleyeceğim o amacı.

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Niye sinirleniyorsun, biraz rahat konuş.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tabii tabii, çünkü bir kasıt gördüm de ondan. Çok tehlikeli bir kasıt gördüm de ondan.

Öğrencilerin sayısı bugün Türkiye'de 8 milyon. 8 milyon öğrenci ve bu anda 470 bini geçen öğretmen var; 35 bin öğretmen Sayın Başbakan şubatta, martta mezun ediliyor 3'ncü sınıflardan 3 yıllık eğitim enstitülerinin 3'ncü sınıfları mezun oluyor, onlar da ad çekmeye, o bilgisayara gidecekler. Ve onlar da yurdun öğret-

men ihtiyacı olan yerlerine gidecekler. Doğuda Batılı çocuk olursa, genç kız olursa, burada edebiyatını yaptığınız şey orada gerçekleşmez. Hem burada edebiyatını yaparsınız, hem Türk çocuklarını ayrım yapmadan beraber yapalım deriz, buraya gelirsiniz; "Bilgisayar, Rusçu'yu Rus'a Mao'cuyu Mao'ya göndermiş" gibi normal bir parlamentere, okumuş bir adama bile yakışmayacak; ama bu Hükümeti hafife alacak, buradakileri... *(MHP sıralarından gürültüler)*

TURAN KOCAL (İstanbul) — O senin kanaatin. *(Gürültüler)*

NECDET UĞUR (Devamla) — ... Bu lafa inanacaklar, "Haa diyecekler, vay demek bunlar gitmiş, bozalım" gibi Hükümeti de hafife, alan, etkileyen bir yere gideceksiniz. *(MHP sıralarından gürültüler)* Sonra ne olacak? Milli Eğitim Bakanlığında 8 milyon öğrenci var, bir Yunanistan nüfusudur. Milli Eğitim Bakanlığında şubat ayında yarım milyon, 500 bin öğretmen olacak. Bu 500 bin öğretmenin çok iyi bilirsiniz Anadolu'nun her yerinde, kasabasında, köyünde hısımı akrabası vardır, bunlar bugüne kadar yerel memur oldular, yerel. Bu ad çekme usulüdür ki, bu bilgisayardır ki onları yerel memurluktan, onları politik bağlardan koparma girişimidir. Bu 500 bin insan Türk politika hayatında, her türlü kanaatlarda etkili insanlardır, bunların aileleri ile 2,5 3 milyon eder. Hısım akrabası ile 10 milyondan fazla insanın bağlantısı vardır, bunları şimdi birbirine düşman etmenin, bunları şu dernektir, bu dernektir diye ayırmanın, burada ve bazılarına karşı cihat ilan etmenin, husumet ilan etmenin, acaba Türkiye'de karşı karşıya kaldığımız bu son derece tehlikeli ortamda benzinin üstüne kibrit atmaktan başka ne amacı vardır? İnsanları bölmek Türkiye'de büyük bir hata. Demokratik sistemlerde bu olmaz değerli arkadaşlarım, demokratik sistemlerde belirli siyasi görüşlerin yelpazesi olur. Doktriner devletlerde bu kafa olur. Yani bir doktriner devlet vardır, o devlet sermayeye dayanır, kaba kuvvete dayanır, karşısındaki her türlü idareye Komünist der. Bir idare vardır Komünizmi benimsemiştir, sosyalizmi benimsemiştir, kendisini kabul etmeyen herkese faşist der ama demokrasilerde insanlar, yarısı Komünist, yarısı faşist; diye ayrılırsa eğer...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Siz ayırıyorsunuz aylardan beri.

NECDET UĞUR (Devamla) — ... Biz burada müsaade ederseniz özeleştiri yapalım Türk halkına hitap ederken, böylesine hitap edersek, Türk halkının yarısını Komünist böyle olmadığını bile bile yarısını Allahsız, yarısını faşist, satılmış ilan edersek, aşağıda insanlar, çocuklar birbirlerini vururlar. Böylesine ayrım yapılır mı, böylesine insanlar birbirine düşman takdim edilir mi? Bundan ne hayır umuyorsunuz? 45 milyonluk bir ülke son derece gergin bir ortamda, bu Hükümetin yapacağı en ufak bir hata inanılmayacak boyutlara varacaktır. Onun hata yapmaması hepimizin hayrınadır. En başta sizin hayrınızadır. Bırakınız da insanları birbirine...

ÜNAL DEMİR (Muğla) — Bizim zamanımızda yoktu, olmadı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Büyük söyleme, büyük söyleme. Bizden evvel vardı, şimdi olacak, yarın olacak; mesele vardı yoktu gibi münferit misaller de değil. Ben bir gün, senin zamanında da olsa, kullanmayacağım. Çünkü bu büyük iş, başka mesele, böyle bir tek örnekle bir yere varılmaz. Anarşiyi görüyorsunuz, kaç gün oldu, 50 tane ölüm vakası var. Sayılmaz böyle şeyler. Suçlamıyorum, siz de suçla-

mayın, büyük söylemeyin. Öyle bir gün burada bir nutuk verip, ondan sonra da bir "höt" demekle bitecek gibi yüzeysel değil bu işler; son derece ciddidir. Türk tarihinin en büyük günlerini, en önemli günlerini yaşıyoruz. Husumetlerle, düşmanlık ilanlarıyla, öğretmenleri birbirine katarak, öğrenciyi birbirine düşman yaparak 8 milyon insanın üzerine gidilmez. Ancak sivil savaşa varılır bu kafayla. Etkilemek istiyorlar, ama etkilenmeyecek kadar tecrübeli olduğunu sandığım, ümit ettiğim bir kadronun oturduğunu görmek istiyorum; bir vatandaş olarak görmek istiyorum. Faturasını Adalet Partililer siz değil, birlikte öderiz: Bu faturayı ödemek istemiyoruz; ama ödettirmek istiyorlar; en fazla ödeyecek olanlar da, en müstahak olanlar da onlardır.

Hepinize saygılar sunarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur. *(Gürültüler)*

Sayın milletvekilleri lütfen gürültü etmeyiniz. Şahısları adına Sayın İsmail Özen. Sayın Özen görüşme süreniz 20 dakikadır, buyurunuz efendim.

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri;

Demirel Hükümetinin Programı üzerindeki görüşlerimi belirtmeden önce kurulan Hükümetin Türk Ulusuna hayırlı, uğurlu olmasını diliyor, ülkemize ve bütün insanlık âlemine huzur ve sükûn gelmesi için Cenabı Allah'a yardımcı olması için dua ediyorum. Huzur ve sükûnun getirilmesi için Demirel Hükümetinin gerekeni yapmasını, bizi seçerek buraya gönderen Türk Ulusu adına beklediğimizi belirtmek istiyorum.

Okunan 40 sayfalık Hükümet Programında; huzur ve sükûn tesis edilecek, mal ve can güvenliği mutlaka sağlanacak, vatandaşın korkusuz yaşaması sağlanacak, Devletin içine sızmış anarşi mihrakları söndürülecek, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu düzenlenecek, Çiftçi Malları Kanunu yeniden düzenlenecek, muhtarların vatandaşa daha iyi hizmeti sağlanacak, "Fevkalade Haller Kanunu" çıkarılacak, valilerin yetkileri artırılacak, fiyat artışları önlenecek, sıkıyönetim devam edecek gibi hususları ihtiva eden, sonu "cek, cektir, caktır"la sonuçlanan 40 sayfalık bir program dinledik.

Sayın Demirel'in 1965den bu tarafa kurduğu her hükümette okuduğu programların bir benzeridir. Esas programla birlikte mesele başarılı olmaktır.

Bundan önceki hükümetler ne kadar başarılı olmuşsa bu Hükümet de ancak o kadar başarılı olabilir. Bunu derken, geçmişte başarılı olamadınız, şimdi de başarılı olamazsınız anlamına gelmesin. Ama ülkenin içerisinde bulunduğu ciddi sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılar her siyasi partice bilinen, her vatandaşın içinde yaşadığı, bulunduğu sıkıntılardır. Bunlar vatandaşlarımızca bilinmekte, bilinen bu hususların düzeltilmesi için de bizleri buraya göndermektedirler. Partilerimizin birbirlerini suçlamaları, muhalefette iken başka, iktidarda iken başka tutum içerisinde bulunmakla bu sıkıntılardan kurtulmamız mümkün değildir.

Türk Devleti ve hükümetlerimizi sıkıntıya sokan en önemli sorunlarımız, görüşüme göre:

1. Anarşik olaylar,

2. Ekonomik durum,

3. Anormal fiyat artışları,

4. Gençlerimizin okul ve iş sorunu,

5. Türk köylü ve çiftçisinin sorunlarının yasalarla teminat altına alınması.

6. Memur, işçi ve bunların emeklilerinin bugünkü ve gelecekteki sıkıntıların altında ezilmelerinin önlenmesi,

7. Temel tüketim maddelerinin yokluğunun giderilmesidir.

Bunların giderilmesi için, hükümetlerimizin, Anayasanın değişmez kuralı gibi bunları programlarına almaları lazımdır ve bu hususlarda hiçbir taviz verilmemelidir.

Bunları programlarına aldıkları gibi, ifade ettikleri gibi, çözüm şekillerinde de bütün partilerimizin görüş birliğine varmalarının lüzum ettiğine inanmaktayım. Aksi takdirde bundan evvel ve bugün bu konularda ne kadar mesafe almışsak, bundan sonra da o kadar mesafe alabiliriz. Aksini söylemenin, aksini göstermenin ne partilerimize, ne de kişi olarak hiçbirimize yarar sağlamayacağının bilinmesi lazımdır.

Kurulan hükümetlerimiz bu sorunlara köklü çözüm getirdiğinde, her yasanın çıkmasında hükümete, iktidarı ve muhalefetiyle yardımcı olmamızın insanlık borcu, vatan borcu olduğuna inanmaktayım. Bunları yerine getirmediğinde de Türk Ulusu ile birlikte muhalefeti karşısında bulacağını hükümetlerin bilmesi gerekmektedir.

Bu konuların altından parlamenter rejim ve hür demokrasi ile kalkılması mümkündür. Onun için evvela parlamenterlerin, bizim güvenilir ve inanılır kişiler olmamız lazımdır, partilerin güvenilir ve inanılır olması lazımdır. Bunun için de, siyasi partilerden milletvekili olarak gelen arkadaşlarımızın, süreleri doluncaya kadar partilerine ve gruplarına bağlı olmalarını, beğenmiyorlarsa partilerinden ayrılınca milletvekilliğinden de ayrılmaları gerektiği inancını taşımaktayım.

Çünkü onu seçerek buraya gönderen, milli iradeyi tecelli ettiren halk, onun gibi düşünüyorsa tekrar onu seçerek buraya gönderir. Aksi halde milletvekilinin bu hareketi milli iradeyi yansıtmaz. Halk nazarında milletvekilliği itibarına gölge düşmez. Her gittiğimiz yerde de futbolcu transferi esprisiyle milletvekiline bakılmaz. Her seçim döneminde 600 parlamenterimizden 15-20 veya 50'sinin düşünce değiştirdiğini görüyoruz. Bu rakamların dışında kalan 580 ila 550 kişiye, Türk Ulusu nezdinde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine başka anlamda baktırmaya hiçbirimizin hakkı yoktur. Böylece partiler kendilerinden ayrılanlara "vatan haini, partiyi arkadan hançerlediler, para ile satıldılar, koltukla satıldılar" gibi; kendilerine iltihak edenlere, "Vatan kurtaran kahraman" edasıyla bakmamış olurlar kanısındayım.

Bu cümleden olarak, Ecevit Hükümeti kurulurken bağımsız arkadaşlarımız için Adalet Partisi yetkililerince söylenenler, daha önce de Adalet Partisinden ayrı-

lıp Demokratik Partiyi kuran arkadaşlarımız için söylendi. Tekrar Adalet Partisine döndükleri vakit "Yuvaya dönen kişiler" olarak yakıştırmalarla teselli edilmeye çalışıldılar. Türk kamuoyu bütün tazeliği ile yaşadıklarını, hatırladıklarını unutmamalıdır. Geçmişte Ankara Palas Otelinin 1114 No.lu odasında geçen olaylar, yine Milliyetçi Cephe Hükümetleri kurulmasında Sayın Hacı Ali Demirel ile Sayın Mahmut Macit'in, Kızılcahamam yoluna götürüp her türlü hususu görüştükten sonra Gerede'de istifa telgrafını gönderttiği söylentileri hâlâ kulaklarımızda çınlamaktadır. Yeni Hükümette görev alan Cumhuriyet Halk Partililerin durumuyla yeni transferleri, dün bağıranlar bugün nasıl izah edebilirler?

Bir de Hükümete geldiği zamanlarda kendilerini üst düzeyde görmek isteyen bazı kamu görevlileri şirin görünmek için meseleleri saptırarak layık olmadıkları makamlara gelmek, gelenlerin de bu makamlarda kalmaları için Devlet memurluğunun dışında harekette bulunduklarını bütün partililer olarak deneyimle gördük ve görmekteyiz. Belediye Başkanlığı dönemlerinde gördüm, Hükümet dönemlerimizde gördük, sizler de gördünüz. Bir - iki örnekte bulunmak isterim.

Bundan önce Demirel Hükümetlerinde Adalet Partisi kulisinden çıkmayan bir hemşerimin, Tarım Bakanlığında çalışan bu zatın, bizim Hükümete geçtiğimiz o dönemde, Sayın İsmet Angı ve Doktor Yusuf Özkanlı'yla her türlü ilişkiyi kurduğunu bildiğim bu şahsın, biz Hükümete geldiğimiz zamanda bizim kulisten çıkmadığını ve bizim kuliste çalışan hizmetlilerden, beni şahsen tanımadığı halde sorup öğrenerek, beni tanıdıktan sonra, "Aman hemşerim bu melanetten kurtulduk" diye boynuma sarılıp riya ve gerçek dışı ifadelerde bulunduğunu bilmekteyim.

Şimdi Hükümet oldunuz, aynı zihniyet ve karakterdeki kişilerin elbette çemberi içerisine girme durumu ile karşı karşıyasınız. Geçmiş dönemlerdeki olan bu tür hatalar ile partilerimizin ve yöneticilerimizin bunların ifadelerine değer vererek bazı girişimlerde bulunduklarını bilmekteyiz. Buna benzer olaylara geçmişte çok tanık olduk. Bunlardan, hepinizin bildiği gibi, bazılarının ifadeleriyle bazı kişiler adalet huzuruna çıkarıldı. Ama gördük ki, bağımsız Türk Adaleti ancak belirli kişileri mahkûm etti. Bu tür mahkûmiyet alanlar, Allah'a bin şükür ki, bizim içimizde yoktur. "Memleketi kan gölü halinde devir aldım" diyen Sayın Başbakan, ilk Başbakan olduğu zaman da talebe hareketleri Türkiye'de başlamıştır. Talebelerin yürümesini doğru bulmayanlara, "ne yapalım, yollar yürümekle aşınmaz" diyen eski milliyetçi cephe döneminde 25.7.1977'ye kadar Türkiye'de 314 kişinin ölümü, 2.438 kişinin yaralanması, 4.000'i aşkın patlama ve saldırı olaylarının kendi hükümeti zamanında meydana geldiğini Türk halkının unuttuğunu zannederlerse yanılırlar.

Zira, anarşi o zaman da var; hatta, Başbakanlık giriş merdivenlerine kadar, koridorlara kadar çıktığını kendisi de, Türk Ulusu da gayet iyi biliyor. O hareketi o gün bütün şiddet ve nefretimizle reddetmişizdir. Her şeye rağmen, benim ülkemin, benim Türkiye'min Başbakanına her zaman yapılacak menfurca hareketin karşısına Türk Ulusu olarak hepimiz karşı çıkarız aziz arkadaşlarım. O gün karşı çıktık, Hükümetlerimiz döneminde karşı çıktık, bundan sonra da karşı çıkacağız.

İşte Hükümettesiniz, getirin olayları önleyecek yasaları; şu güvenoyu aldığımızdan hemen sonra, hatta ve hatta evlerimize gitmeden İçtüzük ve yasalar öngörüyorsa, önümüzdeki hafta ve daha sonraki günlerde bu hususların düzeltilmesi

için, artan fiyat artışlarını önleyecek yasaların çıkması için oy isteyin, Hükümet olarak size seve seve oy verelim.

Daha dün, öbür gün olan hainçe olaylar milletin gözü önünde; bunları siz mi yapıyorsunuz? Bizim Hükümetimiz döneminde olanları biz mi yaptık? Hayır. Bu vatanı içten ve dıştan yıkmak isteyen vatan hainlerinin tetik çeken elleri kırılsın, adaletin ve devletin pençesinden yakalarını kurtaramasınlar; hangi gruptan olursa olsun himaye görmesinler.

3-4 gün önce, BAĞ-KUR'da görevli 50'ye yakın kamu görevlisinin kavga ettiği, Hayrettin Asın isimli bir memurun taş ve sopalarla yaralandığı, 11 kişinin gözaltına alındığı ortada. Bu tür kamu görevlilerinin, 657 sayılı Yasada değişiklik yapmak suretiyle kamu görevliliği ile alakası kesilsin. Devletin sorunu, hükümetlerin sorunu, halkın, milletin sorunu olarak acil çözüm isteyen şu 2 sorunun süratle çözüme bağlanması ve buna da iktidarıyla muhalefetiyle "evet" dememizin ahlak borcu, insanlık borcu, Türk halkının geleceği için bu kürsüden andiçen, yemin eden kişiler olarak bizim vatan borcumuzdur:

1. Anarşi,

2. Fiyat artışları ve kontrolü.

Anarşinin önlenmesi için, kamu görevi yapan, aşırı uçta bulunan öğretmen ve polisin, aşırı uçta bulunanların kamu görevliliği ile alakası süratle kesilsin. Bunun için 657 sayılı Yasaya acele bir madde eklensin, politika yapma niyetinde olanlar, sizin bizim gibi vatandaş olarak buyursun gelsin, halkın huzuruna çıksın, sağ görüşte ise Demirel'den başlamak üzere Sayın Erbakan, Sayın Türkeş; sol görüşte ise Cumhuriyet Halk Partisinden Sayın Ecevit'ten başlayarak diğer partilerdeki yerini alsın.

Bir ikinci husus: 1111 sayılı Askerlik Yasasının (E) maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle, okumak için askerliğini tecil ettiren kardeşimiz, okumak için gittiği okulda okuma özgürlüğünü engellemesin. Bu durumda olanların da acele askerliğe sevkini gerektirecek yasanın hazırlanarak Meclisimizden geçirilmesinin zarureti ve lüzumu olduğuna inanmaktayım. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri)*

1630 sayılı Dernekler ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasında değişiklik yapılarak, yürümek isteyenlerin İstanbul'da Taksim Meydanı, Ankara'da Tandoğan Meydanı ve Kızılay Meydanı, bazı şehirlerimizde belirli merkezi yerlerde yürümek suretiyle kendi demokratik haklarını alacakları anda, başkalarının demokratik haklarına mani olabilecek hususların ortadan kaldırılması hususu getirilsin.

Önemli sorun, fiyat artışları ve bunun kontrolüdür. Üretim ve tüketim temel maddelerinden, günlük ihtiyaçlarımızda kullanılan 250 ila 300 kalem maddenin, üretimden, imalattan, tüketime kadar olan bütün safahatı, Parlamentodan teşkil edilecek bir iki arkadaşımın başkanlığında kurulacak komisyonca, güzelce incelenmek suretiyle; üretimden tüketime geçen safha içerisinde, toptancı, perakendeci kârı da hesaplanarak, kesin fiyat tespitlerinin yapılmasının zamanı gelmiştir.

Bu önemli gördüğüm husus üzerine iktidar ve muhalefetiyle süratle gidilmeli, böylece hem ülkenin ve Türk halkının Parlamentodan beklediği iki ana sorun halledilmiş olur, hem de iktidar ve muhalefetiyle birlik, beraberlik havası içerisinde

memleket meselelerini halletme zevkini tatmış oluruz. Böylece de, Parlamentodaki bu birleşme ve kaynaşmanın tabanda başlamasıyla, ülkenin huzura kavuşacağı inancı içerisinde olduğumu bildirir, Yüce Meclise ve tüm arkadaşlarıma saygılar sunar, başarılar dilerim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özen.

Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurunuz. *(AP sıralarından ayakta "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(AP sıralarından alkışlar)*

Gecenin bu saatinde, Hükümet Programı üzerinde yapılmış bulunan tenkitleri cevaplandırmak üzere huzurunuzda bulunuyorum. 11 saate yakın süredir vaki konuşmaları dikkatle dinledim.

Hükümet Programının müzakeresinde zaman tahdidi yapılmamasını biz istedik. İstedik ki, Türkiye'nin meseleleri bu zeminde konuşulsun; enine boyuna konuşulsun ve herkes ne söyleyecekse söylesin. Böylece, bir fikir alışverişi her ölçüde yapılmış olsun, bundan faydalanalım, memleket faydalansın. İstedik ki Hükümet Programı gibi bir mesele olupbittiye gelmesin. İstedik ki Hükümet Programı gibi bir meselede, "eğer vakit olsa idi şunları da söylerdik" diye kimsenin içinde bir ukde kalmasın. Bu yapılmıştır.

Şimdi, serdedilen mütalaalar, ortaya atılan tenkitlerle ilgili düşüncelerimizi söyleyeceğiz.

Hükümetin hangi şartlardan doğduğunu ayrıca izah etmeye lüzum yok. 14 Ekim seçimleri yapılmıştır, milletin temayülü ortaya çıkmıştır. Bu seçimler kısmi seçimler olmasına rağmen, hemen herkes, bütün siyasi partiler, bu seçimlerin neticesini bir referandum gibi saymışlardır ve Cumhuriyet Halk Partisi dâhil olmak üzere, Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve diğer partiler, hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulması lazım geldiğini söylemişlerdir, destek vaat etmişlerdir. Bu destekler yan yana getirilmiştir, bu Hükümet doğmuştur. Bu hususlar Hükümet Programının başında yazılı, bunların ayrıca tartışmasına girmeyeceğim.

Esasen, sanıyorum Pazar günü güven oylamasına gidilecektir, bütün bunların özeti güven oylamasında ortaya çıkacaktır.

Hükümet, huzurunuza hangi çeşit meseleleri göğüslemek üzere geldiğini müdriktir. Memleketin şartları zordur, ağırdır ve Türkiye bu şartların içinden mutlaka çıkmalıdır. Nedir bu zor, ağır şartlar? Her halde bunları da bugün ayrı ayrı düşünme, ayrı ayrı görmeye hacet kalmamıştır. Saatlerdir burada süren görüşmeler bunu ortaya koymuştur.

Esasen, bugün Türkiye'de sokakta, herhangi bir vatandaşı yakalayıp sorsanız; Türkiye'nin 10 tane önemli meselesini say deseniz, bizim Hükümet Programına koyduğumuz, çözelim diye koyduğumuz meseleleri sayacaktır ve her 100 kişiden 98 kişi de bunları doğru sayacaktır. Öyle ise, Türkiye'nin meseleleri üzerinde, bu zamana kadar olmadığı biçimde bir konsensüs, bir fikir beraberliği teessüs etmiş-

tir, böyle bir kamuoyu meydana gelmiştir ve bu kamuoyunun mümessili olan bu meclislerde de bu beraberlik teessüs etmiştir.

Türkiye'nin meselelerini, bu memleketin bütün fertleri beraberce düşünme mecburiyetiyle karşı karşıyadırlar. İşin küçümsenecek tarafı yoktur, işin ihmale gelecek tarafı da yoktur. Mesele fevkalade ciddi bir mahiyet almıştır. Dünyada ve etrafımızda meydana gelen olaylara da bakıldığı vakit, bunun ciddiyetini daha çok idrak etmek gerekir. Mesele, Türk Devletinin ayakta tutulması meselesidir. Mesele, Türkiye birliğinin muhafazası meselesidir. Mesele, Türkiye'de kan dökülmesinin önlenmesi meselesidir. Mesele, Türkiye'de huzur, güven sağlanması meselesidir. Mesele, Türkiye'de kanun ve nizam hâkimiyetinin eksiksiz sağlanması meselesidir. Bu meseleler aslında devlet meselesidir, yani bugün Türkiye'nin karşılaştığı mesele bir devlet meselesidir. Onun içindir ki, beraber düşünme mecburiyetiyle karşı karşıyayız.

Söylenen sözlerin içerisinde polemik yapılacak pek çok husus var, ben onlara pek fazla girmeyeceğim, ama üzerinde durduğum mesele, Millet Meclisinin sayın üyelerini, hangi partiye mensup olursa olsun, tümünüzü Türkiye'nin meselelerini beraber çözmeye davet ediyorum. *(AP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu meseleler nelerdir dediğiniz zaman, sokaktaki vatandaş veya Türkiye'nin en ücra köşesindeki vatandaş "bir lokma noksan yiyeyim, şuyum olmasın, buyum olmasın; ama can ve mal güvenliğim olsun" diyecektir size.

Bunca olup bitenden sonra, Türkiye'de kan dökülmesinin mazeretini kimse bulamaz. Bunca olup bitenden sonra, Türkiye'de anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık diye adlandırdığımız bu olayı, kimse "şu sebepten dolayı oluyor, binaenaleyh bunlar izale edilmedikçe bunlar olur" diyemez. Başka bir deyimle, "Türkiye'nin sosyal ve ekonomik şartlarından dolayı bu olaylar oluyor" filan diyemez artık; bunlar bitmiştir.

Bu olayların başladığı noktadan itibaren buraya gelinceye kadar bunlar dendiği için söylüyorum. Bu şekilde denmeye devam etmek aslında bu olaylara gerekçe vermek, bu olaylara bir nevi cesaret vermek anlamında olmuştur.

Şimdi maziyi istediğimiz gibi görüşebiliriz, istediğimiz gibi değerlendirebiliriz; ama bana göre, bugün Türkiye yarınını dahi düşünecek durumda değildir; yarından sonrayı hiç. Bugünü düşünmeye ve bugünün çarelerini bulmaya mecburdur Türkiye.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin her iki Meclisi, Türkiye'de kan meselesine mutlaka çare bulmaya mecburdur, can güvenliği meselesini mutlaka ihya etmeye mecburdur ve an cemaatin idare teklif etmiyorum, söylemek istediğim şey, evvela Türkiye'de kan dökülmesinin mutlaka önlenmesinde bir fikir birliğinin meydana gelmesidir.

Değerli milletvekilleri, bu meselenin ciddiyeti üzerinde ne kadar konuşsak azdır; ama meseleye bir analitik yaklaşım yapalım. Analitik yaklaşım yaparken, söylemek istediğim şeyler, daha çok meselenin boyutlarını vermek bakımındandır.

İstifa eden hükümet hangi şartlar altında göreve gelmiştir, hangi iddialarla gelmiştir, hangi beyanlarla gelmiştir? 1977 senesinin sonunda Türkiye'de vur kır ha-

diseleri vardı, anarşi olayları vardı. Bunlar daha çok yurdun muayyen yerlerindeydi, bilhassa büyük şehirlerindeydi. O gün biz hükümettik, biz tenkide maruzduk ve bizim hükümeti bırakmamızın ve bizden sonraki hükümetin hükümet olmasının sebeplerinden birisi, bu anarşi işini bir günde durdururuz iddialarıydı. Bir günde anarşi durdurulacaktı; öyle denilmişti.

Binaenaleyh, o günden bu yana şu kadar kişi ölmüştür dediğimiz zaman, hiç kimse bizi yanlış anlamasın; durmamıştır anarşi, artmıştır anarşi, çok daha fazla kan dökülmüştür, artık bundan fazla dökülmemesi lazımdır demek için bunu söylüyoruz. Daha kaç kişi ölmelidir ki, bu meselenin ciddiyeti anlaşılsın. Günahtır bu memleketin çocuklarına; bunu söylemek için bunları ifade ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, anarşi, geçen 22 ay zarfında ülkenin her köşesine yayılmıştır, 2.500'e yakın vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Ondan evvelki; yani 1977'den evvelki 10 sene içerisinde hiç bir olayın olmadığı illerde cinayetler işlenmiştir ve hiç bir olayın olmadığı kasabalara girilmez hale gelmiştir. İki tane bekçinin beklediği kasabalara girilmez hale gelmiştir ve kurtarılmış bölgeler rezaleti, maskaralığı bu geçen 22 ay zarfında çıkmıştır. 1977 seçimlerinde de Türkiye'nin her tarafını hepiniz gezdiniz, 1979 seçimlerinde de gezdiniz; 1979 seçimlerinde, ülkenin bazı köşelerine girmek için çok büyük cehdi gayret sarf etmiştir, silahlı kuvvetler; devletin güvenlik kuvvetleri de demiyorum, silahlı kuvvetler. Bu olmaz. Bu olmaz, bu olmamalıdır. 1977 seçimleri dâhil, bu zamana kadar yapılan her seçimde, herkesin rahat rahat bu yerlere gidilemez hale gelinmiştir. Burası bizim ülkemizdir. Onun için devlet aranır hale gelmiştir. Devletin aranır hale gelmesi, hükümet boşluğundan sonra devlet boşluğunun meydana gelmesidir ki, devlet boşluğunu uzun süre devam ettiremez. Onun içindir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin; Millet Meclisiyle, Cumhuriyet Senatosuyla meseleye tümüyle sahip çıkması lazımdır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de anarşi neden oluyor? Ne yaparsak Türkiye'de anarşiyi önleriz? Türkiye'nin bir numaralı meselesi budur. Evvela, anarşiyi önlemenin birinci şartı, anarşinin karşısına azimle çıkmaktır ve bunu önemseyerek çıkmaktır; bugünkü çapında, bugün eriştiği boyutlarda fevkalade ciddi tedbirleri alarak çıkmaktır, Vatandaş diyor ki: "Durdurun bunu. Bu dursun. Yok mu bunun bir çaresi? Bu çareyi bilen yok mu? Bu daha ne zamana kadar devam edecek? Her gün artarak, her gün artarak giden bu anarşiden Allah rızası için bizi kurtarın"

Şimdi, böylesine had safhaya gelmiş bir meseleyle karşı karşıya olduğumuzu kim inkâr edebilir ve inkârda ne fayda vardır? Gelin bu meseleye çare bulalım. Çareyi nasıl bulacağız? Çareyi devlet bulacak. Mesele devlet meselesi haline gelmiştir. Devlet dediğimiz zaman, bunun içerisine klasik anlamda devletin içine ne giriyorsa, hepsi girer. Devlet, meşru zeminlerde kalarak, meşru güçlerini kullanarak, meşru yollardan giderek bunun çaresini bulacak.

Bu memleketin insanları birbirini neden öldürüyor? Kim kiminle savaş halindedir? Devlet bunun neresindedir? Budur karışık iş. Bir gerçek var ki, 2.500'e yakın, hayatını kaybeden bu memleketin vatandaşları arasında 100'e yakın da güvenlik kuvveti mensubu var; Cumhuriyetin polisleri var. Cumhuriyetin askeri var, astsubayı var, subayı var, hâkimi var, savcısı var. Yani artık devletin kuvvetine de silah sıkılmaya başlanmıştır. Bu azalarak değil, çoğalarak gidiyor. Daha dün Gaziantep'te

2 polisimizi daha şehit ettiler. Olaylar böylesine artarken, bakıyoruz ki olayların büyük bir kısmının faili meçhul. 10 ay evvel sıkıyönetime müracaat etmişiz. Sıkıyönetim Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında müracaat edebileceğimiz son çaredir. Sıkıyönetime müracaat etmişiz, 10 ay zarfında, sıkıyönetimin bulunduğu illerde 783 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Sıkıyönetime rağmen Adana'da 165 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, sıkıyönetime rağmen İstanbul'da 247 vatandaşımız hayatını kaybetmiş. Öyleyse 10 ayı da geçmiş. Bütün bunlara bakarak, niye durmuyor bu? Ne ile durduracağız? "Efendim bu durmaz, böyle giden" kimse diyemez. Böyle gitmez bu. Türkiye bunu daha fazla taşıyamaz. Öyleyse, bu zamana kadar çare diye başvurduğumuz her şeye yeniden bir defa daha bakmak, eksikleri, noksanları tamamlamak ve yeni çarelere başvurmak lazımdır.

Hükümet Programı; anarşi, terör, yıkıcılık, bölücülük meselesine Türkiye'nin baş meselesi olarak bakmıştır ve buna çareler getirmiştir. Nedir çare? Devlete demokratik otorite kazandıracaksınız, çare bu. Ve devleti işleteceksiniz, çare bu. Ve devletin güvenlik kuvvetlerine yetki vereceksiniz, güç vereceksiniz, devletin güvenlik kuvvetleri bunun hakkından gelemezse, o zaman mesele bizzat ihkakı hakka gider, herkes kendi kendini korumaya gider. Nedir çare? Silah kaçakçılığının damarlarını keseceksiniz. E, bunu kim yapacak? Bunu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti yapacak.

Onun içindir ki, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütün bu işleri yapacak görevlilerinin tümü, hep beraber eli, kolu sıvayarak bu işin içine girecek. Hükümet bunun neresinde? Devleti hükümetler işletir. Evet, hükümet yargı organına karışmaz ama, yargı organının önüne dosya konmasında savcısını, polisini, istihbarat servislerini hükümet çalıştırır. Herkes kabul ediyor ki, bu işin sona ermeyişinde bir noksanlık var. Bunu bulmalıyız.

"Efendim, alınabilecek çarelerin tümünü aldık, ama bu devam ediyor" Bu, teslimiyettir. Alınabilecek çarelerin tümü alınmamıştır veya bu çareler çare değildir, yeni çareler bulmak lazımdır.

Şimdi soruyorum; Türkiye'de bu işleri kim yapıyor, kim yaptırıyor? Devlet bunu bilmek mecburiyetinde. Bilmiyorsa ayıp, bilmek mecburiyetinde. Biliyor da önlemiyorsa, o daha da ayıp. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri)* Başka da hiçbir yolu yok. Bunu kimin yaptığını, kimin yaptırdığını Devlet bilecek ve yakasına yapışacak.

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Şimdiye kadar söylemedin, şimdi her şey elinde inşallah bundan sonra bunları söylersin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fevkalade ciddi bir konudur, fevkalade ciddi, fevkalade ciddi... Ne senin konun, ne benim konum, tüm milletin konusudur.

Burada, bu meselede bu Hükümetin başarısızlığı, Türkiye'nin daha çok derde girmesi demektir. Başarıyı hep beraber düşünelim deyişimin sebebi o. Hükümetler yıpranabilir, başarısız olur; o devir geçti. Yani "başarısız olsun da hükümet yıpransın" devri geçti. Hükümetlerin başarısız olması, şu noktadan itibaren başarısız olması halinde Devlet başarısızdır.

Onun içindir ki, gelin herkese sesleniyorum Devlete beraberce sahip çıkalım. "Ne istiyorsun?" Ne istediğimi de söyliyeyim; Hükümet üstüne düşeni yapacak, Hükümet üstüne düşeni, bu meselenin üstüne nasıl varılacaksa öyle yapacak. Hükümet Türkiye'yi rahatsız edenlere karşı amansız bir mücadele açacak. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

Yasalar yetmiyor, yasaların yetmediği hususunu bizden evvelki Hükümet tespit etti. Bizden evvelki Hükümet "bir günde bu işi durdururum" derken, "Türkiye'de sıkıyönetime falan lüzum yoktur;" derken, 11'nci ayında Hükümetiniz sıkıyönetime gitmek mecburiyetinde kaldı. Ve 10 aydır da sıkıyönetimle, sıkıyönetim sayesinde meseleler azalmadı, hatta yer yer arttı.

Hiç kendi kendimizi aldatmayalım; hadise orta yerdedir. Şimdi, "yasa lazım değildir" diye bizden evvelki Hükümet işe başladı. "Mevcut yasalarla Türkiye'de anarşinin hakkından geliriz" diye işe başladı. 10 ay sonra, Eylül 1978'de, Sayın Ecevit, Ana Muhalefet Partisinin Genel Başkanı olarak beni ziyaret etti; "yasaların yetmediğini, yeni yasa çıkarmak gerektiğini" söyledi ve bizden destek istedi. Benim kendisine söylediğim şey budur: Açık bono; "İnsan haklarına ters düşmeyecek, işkenceye, zulme alet olmayacak şekilde yasa yapın getirin, biz bunları destekleriz". Ve getirildi yasalar. Biz bunları destekledik, komisyonlardan da geçirdik, Millet Meclisinin Umumi Heyetine de indirdik ve buradan, günün İçişleri Bakanı, bizim grubumuza, Adalet Partisi Grubuna bakarak "Adalet Partili Komisyon Başkanına teşekkür ederim" zabıtta vardır. "Çünkü bu yasaları oradan geçirdi" dedi; ama sonradan Hükümet bunları takip etmedi, Hükümet Meclisleri bıraktı gitti ve bu yasalar kaldı.

Ne mi istiyorum? İşte bu yasaları çıkaralım; bunlara ilave edilecek birtakım şeyler var, onları da çıkaralım.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi sayın sözcüsü diyor ki, "Biz Devlet Güvenlik Mahkemesine karşıyız" Niye karşısınız? "Çünkü Devlet Güvenlik Mahkemesi bu Anayasaya bir yamadır" Öyleyse siz bu Anayasaya karşısınız. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri)*

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Nereden çıktı o?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinle bak, "nereden çıktı" diyen arkadaşıma sesleniyorum; nereden mi çıktı? Bak, Anayasanın 136'ncı maddesi ne diyor: "Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur" Danıştay kurulur der gibi, Sayıştay kurulur der gibi, Yargıtay kurulur der gibi, Meclis kurulur der gibi, bunu demiş, şartı şurtu yok. Evvela gelin, eğer bunu istemiyorsanız, bunu değiştirmenin yollarını arayın.

Anayasanın 8'inci maddesini okuyorum: Bu Anayasa kimi bağlar? "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır" Hepinizi bağlar. 136'ncı madde sizi bağlamaz diye bir kayıt yok ki.

Neredeydir mesele? Efendim Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulsa ne olur, bu iş hallolur mu? Mesele o değil. Mesele kanun, nizam hâkimiyetine saygıdır. Bu Anayasanın 136'ncı maddesi yama imiş... Siz öyle dersiniz, başka birisi 120'nci maddesi yama der, başka birisi 118'nci maddesi yama der; o zaman bu Anayasa Anayasa olmaktan çıkar. Üstün yasa fikrini hâkim kılmak meselesidir mesele. Onun için söylüyorum ve gelin, yasa yapan Meclisler olarak kendi yaptığınız yasalara uyulmasını istiyorsanız, herkes evvela gelsin şu Anayasaya bir uysun. Bu bir davranış meselesidir, bir tutum meselesidir.

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Siz Başbakanlıktan düştükten sonra kondu o madde. *(AP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Anadol...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O maddede benim reyim var, sizin de reyiniz var. O zaman niye rey verdiniz, bu yama idi de? Bizim reyimiz kâfi değildi buna. Yani demek ki, zoru görünce rey vereceksin, arkasından uymayacaksın. Öyle şey olur mu? *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Olur mu öyle şey? Olmaz böyle şey. Zaten Adalet Partisinin oyları bu Anayasayı çıkarmaya kâfi değildi; Adalet Partisi ve Halk Partisi beraber çıkardı bu Anayasadaki değişiklikleri.

Değerli milletvekilleri, bu tartışmalara lüzum yok. Gelin tartışmayı gayet yukarı seviyede objektif tutalım, şu Anayasanın 8'nci maddesinde "herkes bu Anayasaya uyar" deniyor, 136'ncı maddesi de "Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulur", diyor. Gelin şu kan dökülmesini durduralım diyoruz, kan dökülmesini durdurmak için konmuş bu madde; ama siz buraya geliyorsunuz, biraz evvel sözcünüz diyor ki, "Biz Devlet Güvenlik Mahkemelerinin karşısına yine çıkarız". Olmadı, nasıl beraberlik yapacağız? Onu arıyorum.

Değerli Milletvekilleri, Devlet, Devlet gibi olacak. Devlet, Devlet gibi olduğu takdirde, Devletin gücünden kurtulacak bir şey yoktur. Devlet henüz kendi gücünü ortaya koymak için bir şey de yapmamıştır. Biz zulmün adamları değiliz, biz işkencenin adamları da değiliz; biz sulhün adamlarıyız; ama her halde canilerin sırtını sıvazlamak kadar günah bir iş yoktur. O zaman masum insanların hukukunu koruyanlayız.

Öyleyse gelin, bu kanunları tam hâkim kılmak için ne yapacaksak beraber yapalım. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ne yapacaksak beraber yapalım. Ben bunun dışında sizden beraberlik istemiyorum. Gelin bunda beraber olalım. Çünkü bu mesele siyasi himaye gördüğü sürece veya oradan, buradan nefes aldığı sürece Devletin bunun hakkından gelmesi daha çok büyük tedbirler almasını gerektirebilir.

Değerli milletvekilleri, ülkenin ikinci meselesi enflasyondur. Türkiye anarşi ve enflasyon meselesini halletmedikçe diğer hiçbir meseleyi halledemez.

Hükümet Programına şu yazılmamış, Hükümet Programına bu yazılmamış, Hükümet Programına o yazılmamış... O tenkitlerin hepsini sevinçle karşılıyorum, ama Hükümet Programına iki şey yazılmıştır ki, alalında bunu yapamadığımız tak-

dirde hiçbir şey yapamayız. Her iki mesele de bugün Hükümeti aşan meseleler haline gelmiştir.

Enflasyona dayanabilecek hükümet yoktur. Enflasyon politikası kadar yanlış bir politika yoktur. Enflasyondan medet ummak kadar yanlış bir iş yoktur. Enflasyon, her evin içine giren, her evin sofrasından bir şey alan bir canavardır. Enflasyon, bir memleketin ahlak düzenini bozan, devlet düzenini bozan en kestirme bir nevi tahrip vasıtasıdır.

Bir memlekette %70, %80, %100 enflasyona dayanmak mümkün değildir. Fukaralıktan kurtulmanın yolu bir orta gelir zümresi meydana getirmekti. 40-50 sene çalışıp, fukaralıktan kurtarabildiğimiz, meydana getirebildiğimiz bu orta gelir zümresini iki senelik enflasyon silmiş süpürmüştür.

Binaenaleyh, Türkiye'nin ikinci önemli meselesi enflasyondur. Esasen, enflasyonu kontrol altına alamazsak biz kalkınma falan da yapamayız. Yeni sosyal birtakım problemlerle de karşı karşıya kalırız. Fiyatların her ay %5 değiştiği bir ülkede ne paranın değerini muhafaza edebilirsiniz, ne ihracat yapabilirsiniz, ne şunu, ne bunu...

Hiç kendi kendimizi burada da aldatmayalım. Memleketin iki büyük meselesi budur.

Üçüncü büyük meselesi ikisinin arasındadır; anarşi ile, enflasyonun arasında. Memleketin yokluğa sürüklenmesidir. Memleketin yokluğa sürüklenmesi demek, ekonominin "artık tükendim" demesidir.

1977 senesinin sonunda Türkiye idaresini devrettiğimiz zaman Hükümet olarak, Türkiye'de her şey vardı. Şu yoktu diyebilecek bir kimse çıkmaz, her şey vardı.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Gübre yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şey vardı. Bütün Türkiye ekilmişti, gübre de vardı. İlkbahar gübresi de vardı, sonbahar gübresi de vardı. 1 milyon ton ham petrol de vardı. 6,5 milyon ton buğday da vardı, 2 milyar dolarlık dışarıya satılacak mal da vardı, fabrikalar da çalışıyordu, hepsi vardı.

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — Huzur yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzur o gün yoktu, bugün var mı? Bulalım diye uğraşıyoruz. Siz bulacağız diye vaat ettiniz geldiniz. Mesele siz, biz meselesi olmaktan çıkmıştır. Siz, biz meselesi haline getirmek istiyorsanız onu da tartışırız, aslında da yani iyi tartışırız hem. Ondan da kaçmayız. Yani o noktaya inmekten hiçbir zaman kaçınmam, inerim de. Ben söyleyeceğimi söyleyeyim, siz yine, lazım geldiği şekilde benden cevap isterseniz veririm.

13 Kasım 1979 tarihi itibariyle, yani bizim Hükümeti aldığımız günün ertesi günü itibariyle, 67 ilin valisinden telefonla alınmış, resmen Başbakanlık Kaleminden alınmış vaziyet raporu burada.

67 ilde ne yok?

Adana: Akaryakıt.

Adıyaman: Yağ, mazot.

Afyon ; Yağ, fuel - oil, motorin.

Ağrı: Benzin, gazyağı, şeker, likit yağı.

Amasya: Ampul, margarin, motorin. Hep aynı şey gidiyor...

Buyurun öyle ise, "Türkiye'de her şey var" Ondan sonra, "bu kadar ithal ettik, bu kadar aldık..." Var da niye valiler "şunlar yok" diye bağırıyor? Niye vatandaş kuyruklarda? Binaenaleyh, Türkiye bir yokluğun içerisindedir. Türkiye'nin fabrikaları çalışmıyor. Şimdi size buna misal olarak bir şey söyleyeceğim:

Devletin elindeki, yani daha çok özel sektöre ait olmayan çimento fabrikalarının 32 tane fırını var. Dünkü tarih itibariyle 32 fırının 10'u çalışıyor, 22'si çalışmıyor. Yani, 32 fabrika değil de, bir fabrikada birden fazla... Türkiye'nin 35 tane çimento fabrikası var, ama devlete alt olan fabrikalar, Çimento Sanayii Umum Müdürlüğünde 32 tane fırın var; 10 tanesi çalışıyor, 22 tanesi çalışmıyor. Buna iyi demek mümkün değildir. Bunu iyileştirmek için ortaya çıktık, bunu iyileştirmenin yollarını arayacağız.

Bununla da kalmıyor; 67 ilin 35'inde sağlık kurulları yok. Haydi öbürleri, para, pul, Fuel Oil bilmem ne, filan... 35 ilde sağlık kurulu yok.

Binaenaleyh, Türkiye devasa meselelerle karşı karşıyadır dediğimiz zaman, gerçekten budur. Türkiye bu meseleleri aşamayacak mı? Türkiye bir çıkmazda mı? Bu işin bir çaresi yok mu? Türkiye bir çaresizliğin içinde mi? Türkiye bir çaresizliğin içindedir demek, teslim olmaktır. Biz, önünüze gelen programla ve önünüze gelen Hükümet kadrosuyla teslimiyeti değil, mücadeleyi seçtik. Bunlarla mücadele edeceğiz ve bunun içinden çıkacağız. Kimseye sihir vaat etmiyoruz; ama tereddüde mahal yoktur. Bu meselelerin içinden çıkılır ve biz bu meselelerin içerisinden çıkacağız. Yeter ki, desteğinize sahip olalım. Desteğinize sahip olursak, bu meselelerin içinden çıkacağız. Biz çıkamazsak, yerimizi çıkana bırakırız. Gayet açık söylüyorum bunu, kim çıkabilecekse ona bırakırız ve memleketin önünü tıkamayız ve demokrasi böyle işler, bunun başka yolu yoktur.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin meselesi sadece bu üç meseleden ibaret değil.

"Hükümet Programında mesele yazılmış da, cevabı yazılmamış" Hayır; ana meselelerin hepsinin cevabı vardır. "Anarşi meselesi" Anladık, anarşi neden ölüyor?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Renkli televizyon yok da ondan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O renkli televizyona da gelelim. Renkli televizyona itirazınız mı var? Var mı itirazınız?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Var. Siyah-beyaza da vardı daha evvel, siyah beyaza. Siyah beyaza da vardı. Yalnız itirazınız renkli televizyona olsa... Buzdolabına itiraz ediyorsunuz, çamaşır makinesine itiraz ediyorsunuz, elektriğe itiraz ediyorsunuz, hepsine itiraz ediyorsunuz. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Değerli Milletvekilleri, medeniyetin gerisinde kalmayalım. Zaten Hükümet Programına, "renkli televizyon yarın getirilecektir" diye yazılmamıştır. Hükümet Programına nasıl yazılmıştır? Hükümet Programına, "Renkli televizyona ve ikinci televizyon kanalına geçiş çalışmalarına başlanacaktır" Renkli televizyonu, bir gün seyretmeye başladığınız zaman memnun olacaksınız. Ülke renkli televizyon yapabilecek duruma gelsin, fikri koyun kafanıza, imkânlarınız olduğu zaman yaparsınız. Buna böyle karşı çıkmakta mana yok. Zaten orada da öyle diyor, denen söz de odur. İmkân varsa yarın yaparız, imkân yoksa bulduğumuz zaman yaparız.

Değerli milletvekilleri, memleket büyük sıkıntıların içindedir. Bu büyük sıkıntıların içine sürüklenirken, memleketin iyi idare edildiğini iddia etmek mümkün değildir. "Efendim, 1977 ve ondan evvelki yıllardaki sıkıntılar birikmiş" O sıkıntılar o zaman ortaya çıkmamış da, niye 1978'de, 1979'da çıkmış; bunu anlamak mümkün değil.

Enflasyon mu? Enflasyona bakın, 1974'de enflasyon yüzdesi %29, 1975'te enflasyon yüzdesi %10, 1976'da %14 "Efendim, biz 1974'te 8 ay hükümettik, öyle güzel tedbirler almıştık ki, o tedbirler 1975'te, 1976'da sizi öyle götürdü" 1977'de %24, isterseniz iddiaya girelim, 1978'de %70 ve 1979'da %100'ü bulacak. "Efendim nereden biliyorsunuz %100'ü bulacağını, resmi rakamlar o kadar göstermiyor" Resmi rakamlar %100'ü bulmasa da %90'ı bulsa, %70'in üzerinde bir defa, bu enflasyona dayanılır mı? Bu ne yapar? Memurun, emeklinin, dulun, yetimin cebindeki parayı alır ve bir ay geçinebilen aile 10 gün geçinebilir hale gelir. Fakir fukarayı ezer. Köylünün, işçinin sefaletine sebep olur, dar gelirli vatandaşı ezer ve işte netice oraya varır, oraya varmıştır zaten, buna iyi idare demek mümkün değil. "Efendim enflasyon kendiliğinden oluyor, anarşi kendiliğinden oluyor" Memleketi idare edenler acaba neci, seyirci mi? Bunu kabul edemeyiz. Kendimiz için de cari bu, yani büz eğer bir gün buraya gelip "Ne yapalım enflasyon %70 oldu" dersek, siz bize "Olmadı" deyin, bizi kendi sözümüzle ölçün, "öyle dememiştiniz" deyin.

Enflasyonla mücadele için hiçbir şey yapmamıştır görevi bırakan hükümet; enflasyonu tahrik ve teşvik etmiştir.

54 sene, 1923'ten 1977'ye kadar Türkiye'nin emisyon hacmi 77 milyardır. 1977 senesinin sonunda bizim hükümeti bıraktığımız yerden, bizim hükümeti aldığımız yere kadar 177 milyar, 184 milyara çıkmış da, şimdi 177 milyar. 54 senede 77 milyar para, 2 senede 100 milyar lira daha ilave. *(CHP sıralarından "Oranı ne?" sesleri)* Oranı ne yapacaksınız, oranla hiçbir şey olmaz, kendi kendinizi aldatmayın. 54 senede bu kadar, 2 senede bu kadar, 100 milyar lira para basmışsınız.

Enflasyonun diğer bir sebebini size söyleyeyim; bu parayı nereden bulursunuz? Merkez Bankasından. Bakınız, Hazineye bakınız, devletin tüm masraflarına bakınız, yalnız bütçe tekniği bakımından değil, bütçe tekniği aldatıcıdır, bütçe tekniği bakımından rakamlar şöyle de olur, böyle de olur. Devlet, memuruna, işçisine, İktisadi Devlet Teşekkülü olarak bütün personeline kaç para ödüyor? Devletin çeşitli kasalarından kaç para çıkıyor, bunun karşılığında devlet kaç para gelir sağlıyor? Vergiden, sattığı maldan, hizmetlerden, şundan bundan kaç para? 1 trilyonun üzerinde Devletin masrafı var, 850 milyar civarında da geliri var. Buyurun, 150 milyar

lira açığınız orada. Binaenaleyh, bir ekonominin (Gayet klasik kaide) tükettiği ile sağlam kaynaklarından aldığı arasında fark varsa enflasyon olur, kaçınılmazdır.

Binaenaleyh, sadece sokak değil disiplinsiz olan, sadece okul değil, sadece fabrika değil, sadece vatan sathı değil; ekonomi de disiplinini kaybetmiş.

Huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye'nin sokağına, okuluna, işyerine ve ekonomisine bir çekidüzen vermek için gelmiştir. Onun için, bunu verebilirsek, yani bu iki belayı aşabilirsek Türkiye yeniden yolunu bulur. Şuraya şunu verin, buraya bunu verin, şuna da şunu verin, falana da şunu verin, filana da bunu verin... Ola ki verelim, olmayınca ne vereceksiniz? Ha, işte buradan geliyoruz. İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde ne dağıtacaksınız?

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — Dış borçlar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç merak etme, oraya da geleceğim.

İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde, dağıtacak bir şeyiniz yoktur. İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde, zenginleşemezsiniz, fukaralaşırsınız. İktisadi büyümeyi sağlarsanız, o zaman sosyal adaleti beraberinde sağlarsınız. Çünkü büyüyen ekonominin nimetlerini iktisaden güçsüz zümrelere yayabilirsiniz. Ekonomi büyümüyorsa, iktisaden güçsüz zümrelere neyi yayacaksınız ve iktisaden büyümenin de istikrar içinde olması lazımdır. Böyle yüzde bilmem yetmiş enflasyonlu büyümenin de kimseye faydası olmaz. Bakınız; nüfus büyüyecek %2,5-3; eğer siz fiyatları %4-5 civarında, %8 civarında tutabilirseniz ve iktisadi büyümeyi de 5-6-7 civarında tutabilirseniz, hem memleketin işlerini yapmak için sermaye terakümünü bulursunuz, yani kaynağı bulursunuz, hem vatandaşın refahım, yaşayışını ıslah edecek rakamları bulursunuz, hem de artan nüfusun ihtiyacını karşılarsınız. Eğer iktisadi büyüme 2,5 ise, nüfus 2,5 ise o memlekette zenginleşme olmaz. Yani, iktisadi hayat olduğu yerde kalır; enflasyon da eğer alıp götürüyorsa, daha çok fukaralığa gider bir memleket.

Değerli milletvekilleri, değişik düşünceller bu kürsüden söylendi. Cumhuriyet Halk Partisinin sayın sözcüsü geldi dedi ki, yanlış modeller seçilmiştir, Türkiye'nin kalkınması yanlış olmuştur, onun için Türkiye bu sıkıntıların, içine girmiştir; 1950'lere kadar doğru idi de 1950'lerden sonra yanlış olmuştur... Aynen bu; 1950'lerde doğruymuş da her şey, 1950'lerden sonra yanlış olmuştur. Hatta Türkiye 1950'lere kadar birtakım tesisler yapmış ve demiryolları, denizyolları işletmeciliği, ulusal madencilik, enerji, su tesisleri, şeker fabrikaları, Sümerbank yatırımlarıyla; İlk demir-çelik fabrikaları dönemi övünç kaynaklarına örnektir demiş. 38'lerle 78'ler karşılaştırıldığı zaman, Türkiye'de gayri safi milli hâsıla içinde sanayiin yerinin önemli bir gelişme göstermediğini görüyoruz diyor. Bu gerçek değil. 38'lerle 78'leri kıyaslayamazsınız. 38'lerle 78'ler eğer kıyaslanacak durumda ise, millet olarak yerimizde saymışız demektir. Millet yerinde saymaya razı olmaz. Millet yerinde saymamıştır. Ne olmuştur? Nedir Türkiye'nin 1950'de varlığı? Yine 1950, 1960, 1970 tartışması falan açmak istemiyorum; sadece bu doğru değildir, bunu söylemek için söylüyorum. Nedir Türkiye'nin 1950'de varlığı? 100 bin ton şeker. Şeker fabrikaları dediğimiz, 100 bin ton şeker.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Nüfus?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nüfus mu? 21 milyon. Başka sorunuz var mı? *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Nedir Türkiye'nin çimentosu 1950'de? 400 bin ton. Nedir Türkiye'nin demiri 1950'de? 100 bin ton. Nedir Türkiye'nin suni gübresi 1950'de? Sıfır. 1978'de ne?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sanayiin payı 1938'de kaç, 1978'de kaç?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söyleyeceğim hepsini.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Ben söyleyeyim; 18'le 21 efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sen söyledin indin, bir de ben söyleyeyim.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Söyleyecek bir şeyin varsa, orada söyleseydin Sayın Tüzün.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dakika.

1978 Türkiye'si böyle beğenilmeyecek bir Türkiye değildir ve Türkiye 28 seneyi boşa falan geçirmiş değildir. Nedenini söyleyeyim: 1950'de Türkiye'nin 100 bin ton şekeri vardı, 1978'de 1 milyon ton vardır. 1950'de 4 tane şeker fabrikası vardı, bugün 18 tane vardır, 13 tane de hali inşadadır; 31 tane şeker fabrikası eder. 4 fabrikaya karşı 18 mevcut. Türkiye, şeker üretimini 1983'e kadar eğer 2 milyona çıkarmazsa, Türkiye bir de petrolle birlikte şeker almak mecburiyetinde kalacak. Onun için o fabrikalara 1976 Programında girişilmiştir.

Nedir Türkiye'nin çimentosu 1950'de? 400 bin ton. Şimdi nedir? 4 tane fabrikası var Türkiye'nin 1950'de; şimdi 35 tane çalışan var, 18 tane hali inşada var, 53 fabrika; mevcut kapasitesi 20 milyon ton. 400 bin tondan 20 milyon tona çıkmışsınız. Ve 18 fabrikayı da ilave ederseniz 35 milyon tona çıkacaksınız.

Nedir Türkiye'nin elektriği 1950'de? 789 milyon kilovatsaat. Nedir 1978'de? 22 milyar kilovatsaat. Az geliyor; tabii az gelir.

HÜSEYİN ŞÜKRÜ ÖZSÜT (Isparta) — 1923'te ne idi acaba?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1923'te Türkiye'nin elektrik üretimi 77 milyon kilovatsaatti. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

HASAN AKKUŞ (Afyonkarahisar) — Kimin parası ve kimin emeği ile kuruldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, anlamadım?

HASAN AKKUŞ (Afyonkarahisar) — Kimin parasıyla yapıldı? Millet yaptı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle konuşmaktan benim bir şikâyetim olmaz, ama müsaade edin ben fikirlerimi söyleyeyim; sizi rencide edecek bir şey söylemiyorum; ben Türkiye'nin varlığını söylüyorum; ben Türkiye Cumhuriyetinin savunmasını yapıyorum. Ama, devirlerin üstüne mürekkep dökmekte fayda yok; inkarcılıkla bir yere varmamız mümkün değil. Doğru söylüyorum.

Ne yapıyorsunuz canım, 1978'le 1950'yi kıyaslıyorsunuz, 1938'i kıyaslıyorsunuz, yapmayın.

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — 15 yılda 10 kat.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 10 kat neyi ifade eder? Bakınız, 789 milyon kilovatsaatten 22 milyar kilovatsaate gelmişsiniz. Efendim, Türkiye elektrik yapmaya başlamış, dizel motorları koymuş. Elektrifikasyon öyle başlar. O zamanın ekonomik şartlarıyla bugünün ekonomik şartları aynı mı? 5 sene evvel petrol, yakıt cinsleri içerisinde en ucuzu idi; çünkü 1 kilo petrolde 10.000 kalori var, 1 kilo kömürde 3.000 kalori var. Eğer kömürün tonu 6.000 lira, petrolün tonu bilmem şu kadar lira ise, hesaplayın neye alıyorsunuz; 3.000 kaloriye ne veriyorsunuz; petrol yine ucuzdur; paranız varsa alacaksınız tabii, paranız yoksa almazsınız, o noktaya da geleceğim. Oraya da geleceğim.

Ha, dizel santralları... Türkiye, kapkaranlık Türkiye, 1950'de Türkiye'nin birçok il merkezinde elektrik yok, kaza merkezinde elektrik yok. 1978 Türkiyelinin 15.000 köyünde elektrik var, bütün kaza merkezlerinde var ve 67 ilin 65'i enterkonnekte şebekeye bağlı; 42.000 kilometre hava hattı yapmış Türkiye Cumhuriyeti; 1950'de 1 kilometre yok, 1 kilometre yok.

Şimdi, bunlar iş değil. İş ne biliyor musunuz? Efendim, 22 milyar kilovatsaat elektrik Türkiye'ye az geliyor, bunun daha çoğunu yapalım. Bunun çoğunu yapalım. Buyurun, 22 ay hükümet oldunuz, acaba kaç tane yeni tesise başladınız? Kaç tanesini bitirdiniz? Efendim, 22 ayda tesis mi biter? Biter; 22 ayda biter; çünkü daha evvel başlamışı var. Elbistan Afşin tesislerinin 1979 senesinin Eylülünde devreye girmesi lazımdı, şimdi 1982'de girmez. Neden geciktiği de Planlama raporunda yazılı. Şimdi, Elbistan Afşin de Planlama raporunda yazılı. Şimdi, Elbistan Afşin teslisleri Türkiye elektrifikasyonunun kalbiydi. Elbistan Afşin tesislerinin temeli 25 Temmuz 1975'te atıldı ve 750 milyon dolarlık kredi mukavelesini bizim hükümetimiz imzaladı. Her şey vardı. Efendim, buraya geliniyor, 7 sene devam etmiş... Hayır efendim, 7 sene falan devam etmedi; 1975 senesinde temel atıldı. Tarih veriyorum, açın gazeteleri, bakın o günün gazetelerine; gelin Devletin arşivlerini açalım, gelin bakın. Şu kadar, 30 milyar lira para sarf edilmesi lazım; şimdiye kadar bunun 20'den fazlasının sarf edilmesi lazımdı, halen 10 küsuru sarf edilmiş. Hem burada verdiğiniz rakam yanlış, az vermişsiniz, ondan daha çok sarf edilmiş geçen 2 senede. *(AP sıralarından gülmeler, "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ama, ondan da daha çok sarf edilmesi lazımdı.

Mesele şurada: Efendim, şimdi Türkiye'nin elektriği var, evet. Ne kadar saat yetiyor Türkiye'ye bu elektrik; 22 saat veya 20 saat yetiyor. 20 saat, kötülediğiniz devirlerim elektriği bu. Ha, 4 saatini de siz yapın, 4 saatlik elektriği de siz yapın... Bakınız, bu polemiklere girmek işitemiyorum; ama bu polemiklerde bizi mahcup çıkaramazsınız, bu polemikten biz mahcup çıkmayız. 1938 Türkiye'si ile 1978 Türkiye'sini falan mukayese etmeyin. Türkiye'de kim taşın üstüne taş koyduysa biz ona hürmetkârız. Az yapıldı deriz, çok yapıldı deriz; ama biz ona hürmetkârız; kim taşın üstüne taş koyduysa. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Ereğli Demir Çelik Tesisleri bitmeliydi, İskenderun Demir Çelik Tesislerinin tevsii bitmeli, 2 milyon 200 bin tona çıkmalıydı, Sivas Tesislerine bir şey yapılmalıydı. Hiçbir çöp yapılmamıştır, çöp. Bir taş taş üstüne konmamıştır. 10 milyon ton çeliği olacak Türkiye'nin 1982'de, 1983'de. Bu durumda mümkün değil. Öyle idi Türkiye'nin ileri perspektifine baktığımız zaman 25 milyon ton çeliği olacaktı Türkiye'nin 1992'de. Biz bunları düşünecek durumda değiliz ki. Şimdi Türkiye kendi derdine düştü, can derdine düştü. Ondan sonra güzel memleketimizin o köşesinde, bu köşesinde, hem kendi vatandaşlarımız devleti sıkıntıya düşürdü, birbirini sıkıntıya düşürdü. Zaten başkalarının istediği de budur, başkalarının istediğine alet olunmuştur. Anarşiyle memleketin hangi meselesi çözülür, hangi sosyal, ekonomik mesele çözülür? Bunlar mümkün değildir.

Simidi, 1938'de milli gelirin sanayideki payı %12'dir, tarımın sanayideki payı ise %50'dir. Bugün tarımın milli gelirdeki payı %24tür, sanayinin payı ise %20'ye yakındır, %19,1 Evet bugün, 1978'de; ama, ona bakmak, bir de bak bakalım tarım nereye gelmiş; %24,8 Bir memleket düşün ki, milli gelirinin %60-70 topraktan çıkarır, tarımdan alır, Danimarka gibi falan yüksek memleketler hariç, yani tarımı yüksek seviyede yapan memleketler hariç, bu memleketler fukara memleket demektir. Türkiye milli gelirindeki tarımın hissesini %25'e indirmekle esasen ekonomisinin yapısı değiştirmiştir. 1950'de iğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye, 1946-1950 arasında Türkiye, harp yılları sonrasında harp yılları içerisinde gelmezdi, anladık dışarıdan iplik beklerdi gelsin diye. Pamuk satan Türkiye dışarıdan iplik alırdı ve dünyanın en güzel iplik fabrikaları Türkiye'de var bugün. "Sanayi mamulü sattık, dışsatımı artırdık" dediğiniz şeyin %80'i iplik; ama o fabrikaların hepsini biz kurduk. "Siz kurdunuz, biz kurduk" hikâyesi değil, öyle soktunuz da o mecraya, onun için söylüyorum ve Türkiye bugün 15 dünya memleketi içerisinde iplik istihsalinde 5'nci memleket ve Türkiye'nin hedefi var; eğer Türkiye gidebilirse, yani gidebilirse den kastım, ekonomisini tökezletmeden götürebilirse, 2.000 yılında bugünkü Batı Almanya'nın gelir seviyesine çıkar. Nasıl çıkar bu? Bu %7 ile işte. Bakın %7'leri alt alta koyduğunuz zaman, mürekkep faiz hesabıyla bu aşağı yukarı 10 senede duble olmuyor, 7-8 senede ekonomi duble olarak gidiyor ve ekonomi çok büyüyerek gidiyor. Siz %7 kalkınma hızını sağlayın, 2.000 yılında Batı Almanya'nın bugünkü seviyesine çıkarsınız. İleri medeniyet seviyesine çıkma işi lafla olmaz, hele sloganla hiç olmaz; planla ve programla olur. Şimdi buraya geliyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye, kalkınmasını Anayasası ile modele bağlamıştır. Yani esasen rejimin özelliği ekonomik siyasetin nasıl olacağına bağlıdır. Bir memlekette üretim vasıtalarının tümü devlete aitse, o memleketteki rejime demokrasi demek mümkün değildir. Yani iktisadi ve sosyal haklar - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40'ncı maddesindeki haklar - işlemiyorsa, devlet vatandaşın elinden ekmeğini almışsa, herkesi memur ve işçi yapmışsa, o memleketteki rejimin adı demokrasi değildir. Hürriyetçi demokrasi değildir. İstediği işi tutma hakkının bulunmadığı yerlerde o rejime demokrasi demek mümkün değildir, istediği işi tutma hakkı olacak vatandaşın ve devletin vatandaşın kazancında gözü olmayacaktır. Evet, kim korur vergi kaçakçısını? Kaçırttırma vergiyi, başka tedbirleri al. Bir devlet bütün vatandaşlarını vergi kaçakçısı sayarak, gelin hepinizi memur, hepinizi işçi yapayım diyemez. Kim kaçırıyorsa onun yakasına yapış.

Şimdi, bizim devletimizin modeli planlı kalkınmadır. Plan diye 10 sene Halk Partisi çırpınmıştır, işte 1960 sonrasında plan da oldu. Sinildi başka bir model yok; planlı kalınma. Bu demokratik nizam içinde planlı kalkınma. Efendim, yok kapitalist modelmiş, yok bilmem ne modelmiş filan, bunlar demode şeyler. Ne yapacaksınız? Plan yapacaksınız. Plan nasıl yapılır? İşte kaynaklar, işte imkânlar. Daha doğrusu kaynaklar ve imkânlar, işte ihtiyaçlar. İhtiyaçlarınız daima kaynaklarınızdan fazla olacaktır. Eğer ihtiyaçlarınız kaynaklarınız kadar olursa zaten kalkınmış memleket olursunuz.

Türkiye 1950 ile 1960 arasında plan denememiştir. Çünkü 1950-1960 arasında ne yapsanız doğru idi. Hangi şeyi yapsanız doğru idi, yani elinize hangi para geçse, ne yapsanız yanlış değildi. Memleket o kadar ihtiyaçlar içerisinde. İzmir'den Aydın'a gidemiyor; ama bugün Edirne'den Hakkâri'ye asfalt yolla gidiyorsunuz. Ankara'dan Samsun'a gidilemiyor 1950'de. Türkiye ne yapmış? Ne yapsan doğru eline geçen imkânlarla. 1.750.000.000 lira 1950 bütçesi. Uğraş, didin 10 senede ancak 10 milyara gelmişsiniz. Şimdi 700 küsur milyarlık bütçe yapmak durumunda Türkiye; ama bunun büyük bir kısmı enflasyon parası, yani 700 milyarı onunla mukayese etmeyin. Çok büyük enflasyon parası var içerisinde; ama ne olursa olsun, Türkiye yerinde saymamış. Nasıl saymamış? Deminki söylediğim rakamları başka rakamlarla teçhiz edeceğim.

Türkiye'de 1963'ten 1977'ye kadar 16 hükümet değişti... 16 hükümet değişmiş olmasına rağmen, Türkiye %7 vasati kalkınma hızını sağladı ve bu %7 vasati kalkınma hızı ile (şaka değil bu) Japonya'dan sonra petrol üreten memleketlerin dışında Türkiye kalkınmada ikincidir. Dünya memleketleri içerisinde, petrol üreten memleketlerin dışında Türkiye kalkınmada ikincidir. Daha ne yapsın Türkiye? Dünyadaki 156 memleket içerisinde Türkiye'nin adam başına milli geliri 1.000 dolar civarında. Kaç dolardan 1.000 dolara geldi? Türkiye 155'nci memleket değil, 52'nci memleket, adam başına düşen gayri safi milli hâsılada. Yani bizim arkamızda daha 104 tane memleket var. Önümüzde 51 tane memleket var, tamam. Türkiye gayri safi milli hâsılanın tümünde, yani adam başına değil, dünyada 25'nci memleket ve Türkiye Avrupa'da nüfusu 5'nci olan memleket. Toprağı en çok olan memleket. Kaynaklarına dokunulmamış memleket. Kaynaklarının henüz daha üstüne dokunulmuş. Efendim, "100 milyon dönüm toprağı niye sulamadınız?" Bunlar dile kolaydır. Bunların hepsi karış karış yapılacak, oraya milyarlar dökülecek. Her şeyi birden yapmak mecburiyetinde olan Türkiye, 10 milyon çocuğuna okul bulmak mecburiyetinde olan Türkiye. Daha biz Türkiye'nin ilkokul meselesini Cumhuriyetin 50'nci yılında, 1973'te hallettik, yani hâlâ ufak tefek aksaklıkları vardır; ama 1973'te hallettik biz onu. 470 bin öğretmeni var Türkiye'nin bugün. Cumhuriyetin başına dönerseniz, 10 bin öğretmeni var Türkiye'nin. Bugün 470 bin öğretmeni var. Yerinde durmamış, yani milletine 50 senelik, 55 senelik gayretlerini boşa geçmiş sayamayız.

"Bu model yanlıştır" diyenin model söylemesi lazım, açıkça söylüyorum ve o modelden plan çıkarması lazım. Dördüncü Planı siz yaptınız, yani eğer kapitalist model filan, bunlar yanlış şeyler diyorsanız, Dördüncü Planı başka türlü yapmanız gerekirdi. 4'ncü Planı biz yaptık, size bıraktık, beğenmediniz, siz yaptınız ayrıca. Şimdi biz de diyoruz ki, biz onu düzelteceğiz.

"Neresini düzelteceğinizi yazmamışsınız" diyorsunuz. Tabii, bu bir hükümet programı Hükümet Programı içerisine 4-5 bin sayfaya sığacak şeyi yazamayız ki, onun için yazmadık; bilmediğimizden dolayı değil.

Değerli milletvekilleri, Türkiye ne yapmak istiyor, Milli gelirdeki tarımın hissesi Birleşik Amerika Devletlerinde %71 dir. %7 olmasına rağmen, Birleşik Amerika Devletleri hem kendini besler, hem dünyayı besler. Hollanda'da, İsrail'de de rakam bu seviyededir. Modern tarım yapan memleketlerde bu seviye. Bunu ne kadar düşürebilirsek o kadar iyi. 3,5 milyon ton buğday yetiştiren Türkiye 1950'de, 18 milyon ton buğday yetiştiriyor. Bu kendiliğinden olmadı, Türkiye'yi büyütmedik de, yani sınırlarını büyütmedik; ama Türkiye'yi büyüttük. 1965'de 400 bin ton gübre kullanan Türkiye, bugün 9 milyon ton gübre kullanıyor. Nedir 1950'deki traktörünüz? 2.000 traktör. Bugün 400 bin traktör var Türkiye'de. İşte o sayede var buğday. O sayede var; çünkü, bir çift öküzle benim köylüm 50 dönüm ekin eker, 50 dönüm ekini de Eylülün ortasından Aralığın ortasına kadar eker. Hâlbuki Türkiye'nin buğday yetişen bölgelerinde, tohumun Eylülün 15'i ile Ekimin 15'i arasında toprağa konması lazımdır. Yetiştiremez. Bereketini artırmıştır Türkiye'nin traktör ve gübre. 45 milyon nüfusu besleyen Türkiye ve dünyada 156 memleket içerisinde gıda maddesi almayan 7 ülkeden biri. Daha ne yapsın Türkiye? Nesini beğenmiyorsunuz Türkiye'nin? Beğenmediğiniz yerini gelin düzeltin.

Borca girmişiz.. Onu da anlatacağım, ne borcuna girmişiz? Neye girmişiz borca? Türkiye, her gün sabahleyin kalkınca, memleketi şöyle idare edelim diye her gün sabahki ilhamlara göre idare edilmez; edemezsiniz, büyümüştür işler. 45 milyon memleket, her şey büyümüştür, ihtiyaçlar büyümüştür, imkânlar büyümüştür, problemler büyümüştür. Öyle ise, bunu bir disipline koyacaksınız. Koymuşsunuz; bir plan yapmışsınız. Bu plana göre program yapacaksınız, programa göre bütçe yapacaksınız. Yapmışsınız program, Plan 1963'de plan yapmışsınız. Demişsiniz ki, Türkiye %7 kalkınma hızını sağlayabilmek için; kendi kaynakları bu, dışarıdan da bu kadar kaynak bulması lazım. Dışarıdan bu kaynağı bulmadığı takdirde %7 kalkınma hızı sağlayamazsınız. %7 kalkınma hızını sağlayamadığınız takdirde neyi sağlayamazsınız? Bu üretimi sağlayamazsınız. Bu üretimi sağlayamadığınız takdirde, sadece üretim değil istihdam faslı da var, Türkiye her sene 400 bin vatandaşına iş bulmaya mecbur. 1 milyon nüfusu artan Türkiye, her sene bugünkü şartlar, içinde 400 bin vatandaşına iş bulmaya mecbur ve Türkiye yeniden çoğalan nüfusa konut bulmaya mecbur, hastane bulmaya mecbur. Bunların hepsi arka arkaya beraber geliyor. Plan bunların hepsini içine alır. Öyle ise, bir plan yapacaksınız ve buna uyacaksınız. Bunun başka yolu yok.

Yapmışsınız 1963'de. 15 sene perspektifi vardır 1963 planının, 1978'e kadar uzanır. 15 sene içinde Türkiye'nin ödemeler dengesini düzelteceği düşünülmemiştir. Yani viabilite denen, kendi gücüyle kendi kendisini götürme noktası kalkınmış memleket dernektir. Viabilite noktasına ulaşabilmek için, Türkiye dışarıdan kaynak bulmaya mecburdur; Çünkü, kendi tasarrufları kâfi değildir. Milyonların barınma limitinde yaşadığı bir memlekette, sık dişini, sık kuşağını... Neyi sıkacak adam? Sıkacak bir şeyi yok ki. Onu biraz gelire kavuşturursan o zaman olacak o. Tasarruf... Aç adam neyi tasarruf edecek? Tasarruf edebilecek noktaya getireceksiniz

adamı. Kaldı ki, Türk Milleti çok kanaatkâr millettir yani, çok kanaatkâr millettir. Namerde muhtaç olmayayım diye, yani herkes kimseye muhtaç olmayayım diye bir şeyini bir kenara koyar; ama, tasarruf yapılabilir hale getirmek için, evvela üretimi artıracaksınız. Üretimi artırmadığınız takdirde zenginlik falan olmaz. Üretim bu işin başıdır, zenginliğin başı üretimdir.

Üretimi artırmak için ne yapacaksınız? Tarlaları öyle kullanacaksınız, ormanları öyle, madenleri öyle. 1950'de Türkiye'nin ürettiği 790 milyon kilovat saat elektriğin sadece %4'ü hidrolikti, yani %4'ü, 30 milyon kilovat saati hidrolikti, bu da gayet küçük küçük bir iki santralden gelirdi, 1960'da bu nispet %25 civarına çıkabildi, bugün %44tür. Yani 22 milyar kilovatsaat elektriğin %44'ünü sulardan alır Türkiye, yapılan Karakaya'yı, yapın Karababa'yı, yapın Altınkaya'yı, bu nispeti %65'e çıkarırsınız, 65'in üstüne de çıkamazsınız. Yüzde yüzünü sulardan alan bir memleket yoktur, o sistemde denge olmaz, tekniği müsait değildir işin.

Efendim, "Ambarlı Santralı Ambarlı Santralı." Bakın Ambarlı Santralına, Ambarlı Santralı olmasaydı Türkiye'de endüstri kuramazdık biz. 1 kilovat saat elektrik 230 gram mazottan çıkar, 10 lira deseniz bir kilo mazota, çünkü mazot üç lira iken 230 gram bir lira ediyordu, 10 lira deseniz bir kilo mazota, öyle yani akborsası, karaborsası da var ya, ne eder? 230 gram mazot 230 kuruş eder, buna 2,5 lira da santral masrafı koyun, 5 lira. 1 kilovat saat elektriğin yokluğundan Türkiye bugün 100 lira kaybediyor, 100 lira. 5 liraya elektriğiniz varsa herkes talip ona, 5 lira elektriğe herkes talip. Elektriğin hangi kaynaktan üretildiği fikri çok gerilerde kalmıştır, önemli olan mesele elektriğin mevcudiyetidir. Hangi kaynaktan olursa olsun mevcut olmasıdır. *(AP sıralarından alkışlar)*

Hidrolik santraller, evet, tekniği bu işin, işin siyaseti bu, 30 senedir biz bunun içindeyiz, bütün dünya tatbikatını biliriz. Hesap bu, eğer bir kilovatsaat elektriğiniz olursa, onun arkasında bir kişiye iş çıkar, bir kişiye iş sağlar o ayrıca, 100 lira günde milli gelire katkısına ilaveten. Mesele nedir? Keşke petrol meselesi bu hale gelmeseydi, keşke paramız olsa da petrol alsak, santrallerimizi işletebilsek, santrallerimizi işletebilsek de endüstrimiz çalışabilse, yeni endüstriler kurabilsek, yeni endüstriler. Yeni endüstrileri kurduk geliyoruz. 1977 senesinin sonuna kadar Türkiye %12 ila 18 arasında elektrik üretimini de, tüketimini de artırdı, her ikisini de artırdı. Bunlar kendiliğinden olmaz, yaparsanız yapılır, o cinsten işler bunlar.

Şimdi, öbür lafımı tamamlayacağım, "Efendim Türkiye'de işsiz var, Türkiye 1.000 dolar gelir seviyesinde, Türkiye'nin şusu yok, Türkiye'nin busu yok" tamam, yokları bunlar, Türkiye'nin varları var bir de. Varlarını unutarak sadece yoklarına bakarak kendi kendimizi kötülemeyelim, Türkiye'nin yoklarını ele alarak Türkiye'yi kötülemeye kalktığımız zaman, bunu yapabilirsiniz, yani yapmanıza razı değiliz ya kim yapacaksa, bir şartla, çare söyleyeyim. "Efendim, mazide yapmamışlar" Mazi hepimizin mazisi 1923'teki Türkiye'nin Ankara'da elektriği yok, Ankara'ya elektrik 1925'te gelmiştir. 1923'teki Türkiye'den geliyorsunuz, çocuklar okuyacak, şehirler yapılacak, kasabalar yanmış onlar yapılacak, ondan sonra tarlalar, sulama vesaire bunlar hep yeni şeylerdir, sulama falan. Böyle milletin kuruş kuruş, harp yılları gelmiş, ondan sonra büyük sıkıntıların içerisinde bugünkü imkânlara kavuşmuş ve 1950'de Türkiye'de 10 bin kilovatlık elektrik santrali yapmaya kalktığımız zaman,

az daha bizi kovalıyorlardı, çünkü 10 bin kilovatlık santral o kadar büyüktü ki, o gün, bu elektriği ne yapacaksınız diye 1960'da tahkikat açtılar. Hirfanlı'daki 132 bin kilovat elektriği ne yapacaksınız, toprağa mı vereceksiniz? Bu devirleri yaşadı geliyor Türkiye ve ileri Batı memleketlerinde, Birleşik Amerika'da Avrupa'da, daha sonra Komünist memleketlerde gördüğümüz tesislerin en büyükleri ki, Sovyetler Birliğindeki Kuybiçe aşağı yukarı 4 milyon kilovatlıktır, o Volga üzerindeki en büyük tesistir, ama bizim elektrik santrali yapma fikrimiz Dinyeper nehri üzerindeki tesislerden gelir. Biz bugün Dinyeper Nehri üzerindeki tesislerden çok daha büyüklerini yaptık Türkiye'de. 100 bin kilovattık tesisler gibi, 1 milyon 200 binlik Keban, 1 milyon 800 binlik Karakaya, 2-2,5 milyonluk Karababa geliyor. Yani Türkiye yerinde saymış değil. Hani bizi kötüleyin, kimseye bir şey demiyorum, biz kendimizi savunuruz. Bizi kötülerken Türkiye kötülenmesin diye söylüyorum bunları, *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Biz de sizi kötüleyelim, sizi kötülerken Türkiye'yi kötülemeyelim. Çünkü, onu kötülediğimiz zaman, hizmetinde olduğumuz o. Yani eğer onu delersek, o deliği yine yamamak görev olarak bize düşecek, ona gönlüm razı değil, onun için söyledim bunları.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, şeyi tenkit ediyor, "Efendim buzdolabına alıştırdılar milleti, ondan sonra."

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle öyle, şimdi burada bana okutma bunu, şimdi ben biliyorum...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Rica ederim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade edin, ben şimdi şunu söyleyeyim: Bu tartışma burada yeni yapılmıyor, bu tartışma, "Tüketim toplumu mu olalım, yoksa ne elimize geçerse bunu yatırıma mı çevirelim?"

Şimdi, "Ne elimize geçerse bunu yiyelim" bu yanlıştır. "Ne elimize geçerse bunu yatırıma çevirelim" bu da yanlıştır. Doğrusu nedir, doğrusu? Ortasıdır. Ortası ne? Bir memleket düşünün ki, milli gelirinin %25'ni yatırıma kaydırabiliyor, cebri tasarrufla veya gönüllü tasarrufla, hangi şekilde olursa olsun, bu iyi bir standarttır. Biz bu noktayı şu ana kadar tutmalıydık, tutamadık. Biz bunun aşağısındayız.

Bir memleket düşününüz ki, milli gelirinin %32'sini, 33'nü yatırıma kaydırıyor, o memlekette, o memleketin vatandaşı patatesi tane ile alır, o Romanya'dır, Bulgaristan'dır, Sovyetler Birliği'dir. Çünkü orada insan, toplumun yük beygiridir. Halbuki bu sistemde insan, toplumun efendisidir. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Zaten bu değer, bu ikisinin arasındaki fark sezilmediği takdirde yandınız. Yani o zaman rejim inançsızlığı içinde de karşı karşıya kalırsınız.

Türkiye ne yapmalıdır? Her vatandaşın Türkiye'de, ileri medeni memleketlerdeki insanların nesi varsa, zaman içinde de olsa olmalıdır. Esasen, kalkınmanın gayesi refah değil mi? Kalkınmanın gayesi refah. Çünkü kalkınmayı niçin yapıyorsunuz, insanın mutluluğu için. Mutluluk refahtan geçer. Refah her zaman mutluluğu da sağlamaz, mutluluğun ayrı şartları var, ama asgariden refah lazım. Bazen yüksek

seviyede refah mutluluğa ters bile düşüyor. Bilhassa İskandinav memleketlerinde bu çeşit şeyler var.

Şimdi, adam nasıl refah içerisinde olacak? Adamın gelir dağılımının düzeltilmesi diyoruz, gelir dağılımının düzeltilmesi, fukara kitlelere gelir indirme meselesidir. Ee ne yapacak o gelirle? Medeniyetin vasıtalarından faydalanacak, medeniyetin imkânlarından faydalanacak. Tenkit etmeyin Türk köyünde buzdolabı olmasını, çamaşır makinesi olmasını, Türk evinde çamaşır makinesi, buzdolabı olması lüks değildir, bunlar medeni âlemin asgarileridir, medeni âlemin asgarilerine benim vatandaşım sahip olsun.

Bir kalkınma düşününüz ki, bugünkü jenerasyona bir şey vermiyor, ondan sonrakine bir şey vermiyor, daha sonrakine de bir şey vermiyor; böyle bir kalkınmanın şevki olmaz, sürükleyemezsiniz kalkınmayı. Beşer unsuruna şevk vermek için mutlaka ümit vermeniz lazım, ümit de her zaman lafla olmaz; cebine girecek, evine girecek, bunları sağlayamayan bir ekonomiyi sağlam saymak mümkün değil.

Şimdi deminki lafımı bağlayacağım burada ve sözcüsünün lafına geliyorum. Plan yapmışsınız. Dördüncü Planı siz yaptınız, geldiniz bu kürsüden "Bu planın 15 milyar açığı vardır" dediniz, yani 15 milyar dış kaynak tedarik edileceğine göredir bu. Sonra geldiniz. "Efendim siz Türkiye'yi borca batırmışsınız" dediniz. Nereye batırmışız "12,5 milyar borca sokmuşsunuz" diyorsunuz bize. Ne zamandan beri bu? Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğundan beri gelen borçları bunlar; 30 seneliği vardır, 20 seneliği vardır falan. 12,5 milyar. Ee siz 15 milyar borca sokmak için Türkiye'yi Plana koymuşsunuz. 5 senede 15 sokacaksınız; bize diyorsunuz ki "Niye 12,5 milyar borca soktunuz?"

Muhterem milletvekilleri, Polonya, Batıdan bizden çok para aldı, borçlandı. Sovyetler Birliği, Batıdan bizden çok para aldı; Romanya, Birleşik Amerika ve Fransa'dan bizden daha çok para aldı, borç aldı. Bunun çimento almak, demir almaktan hiç farkı yoktur. Eğer aldığın borcu yersen, yani müsmir yatırımlara yatırmazsan, o ayrı meseledir. Aldığın borcu eğer netice verecek birtakım şeylere yatırıyorsan ki planda da onu derpiş edersiniz zaten. Plan yapacaksınız, diyeceksiniz ki bu planda, 15 milyar dışarıdan para bulacağım. Sonra döneceksiniz diyeceksiniz ki, borçlanmak gayet yanlış bir şey.

Sayın sözcü, "Her çocuk 80 bin lira borçla doğuyor" diyor. Daha geçen sene bunu 20 bin lira diyorlardı, şimdi 80 bine çıkmış. Herhalde bu devalüasyondan olsa gerek hani.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O nüfus, bu çocuk, Sayın Demirel. Okuyun lütfen. İhtiyacınız yok sizin böyle şeylere.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok yok, ben anladığım gibi söylüyorum, nüfus olsa da...

Aslında bakınız nedir? Geçen sene 20 bin lira dediğiniz, yani dolar 25 lirayken 20 bin lira dediğiniz adam başına borç, şimdi 40 bin lira oldu. Siz hiçbir şey yapmadan, bir kalemde adamın borcunu iki misline çıkardınız. Biz hiç olmazsa 20 bin lira ile bir şeyler yaptık. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yanıltıyorsunuz, milleti

yanıltıyorsunuz. Hiçbir Türk vatandaşının boğazına kimse yapışmıyor şu borcunu öde diye. Bunlar devlet işidir, devlet öder bunları; ödemediği yerde tehir eder, tecil eder, takside bağlar. Ne ki Türkiye'nin borcu 12,5 milyar, 18 milyar; siz 5 senede 15 milyar almayı derpiş etmişsiniz. Gelin Türkiye'yi Viabiliteye götürelim. Türkiye bugün 30 milyar dolar bulabiliyorsa, bulsun alsın, bu 30 milyar dolarla nesi eksikse onu yapsın, ihracata dönük endüstrisini yapsın, ondan sonra artık dışarıdan borç almasın. Banker borcu olur, o ayrı mesele. Mevsimlik borçtur o; şu mevsim alırsın, bu mevsim verirsin. Nasıl Hazine Merkez Bankasından alır, onun gibi. Yeter ki bunun dışında bir borç almaya gitmesin.

Hikâye şudur: 2 000 yılında mı kalkınalım, 2 000 sene sonra mı kalkınalım? Eğer 2.000 yılında Batı Almanya seviyesine ulaşacaksak, Türkiye 30 milyar dolar para bulacaktır.

New York Herald Tribüne Gazetesinin birkaç gün evvelki nüshasında, Euro dolar - petro dolar dünya para piyasasında, Batının para piyasasında 980 milyar dolar para var, plase edilecek yer aranıyor. Biz bunun içerisinden, 1,5 milyar dolar alamıyoruz. Niye? Kendi kendimizi hasta ilan etmişiz. Kendi kendimizi hasta ilan ettikten sonra kimse bize para filan vermez. Kendi kendimizi hasta ilan etmeye isyan ediyoruz, biz hasta falan değiliz.

Nesi noksan Türk ekonomisinin? Türk ekonomisine siz 5 koyacaksınız, ben 95 koyacağım, 100 çıkıyor orta yere. 4.600.000 köylü ailesinin 260 milyon dönüm arazide çalıştığı Türkiye. Yarın sabah, kimse bir şey söylemeden benim vatandaşım bağına, bahçesine, tarlasına, dükkânına koşacaktır. Çalışan bir millet, 16 milyon çalışan inşanı bulunan bir Türkiye, üreteceğim diye çırpınıyor; sen ona ver gübreyi, ver yedek parçayı, ver mazotu; o sana üretsin getirsin. Bir de tohum ver, iyi tohum ver; çiftçi için söylüyorum bunları. Üretir getirir o sana. Nitekim getirmiş işte, böyle geliyor. Pamuğu da öyle artmış, pancarı da öyle artmış, buğdayı da öyle artmış, hepsi öyle artıyor.

Değerli Milletvekilleri, bunu münakaşa etmek yanlıştır. Münâkaşayı gelin sistem üzerinden yapalım. Herkes kendi kafasından bir sistem tutturmasın yalnız. Türkiye'nin bir sistemi var, işte o sistem, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41'nci ve 129'ncu maddelerine göre planlı kalkınma olacak. Tamam, planı kim yapacak, nasıl yapılacak? Meclislerden geçecek, hükümetler bu plana göre bütçe yapacaklar, 5 sene sonra nereye geldik, ona bakacaklar.

Her gün sabahleyin Türkiye'yi kurtarmaya falan kalkmayalım canım; kurtaracağız derken batırırız. Bir defa yapacaksınız bunu, ondan sonra ona uyacaksınız.

Hükümet üzerinde, "Azınlık hükümetidir" dendi. Azınlık hükümeti, çoğunluk hükümeti tartışmasında da mana görmüyorum. Yalnız bir acayipliği ortaya koymak istiyorum bu kürsüden, zapta geçsin diye söylüyorum. Niye Adalet Partisi hükümet olma durumunda kaldı? Çünkü milletin temayülü o istikamette çıktı. Kim söylüyor bunu? Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Söylüyor, sözcüsü söylüyor. "Milletin istikameti budur" Kim söylüyor bunu? Diğer parti Sayın Genel Başkanları söylüyor. Pekâlâ dedik biz de.

"Efendim, Türkiye'nin şartları ağırdır, Adalet Partisi bunun altına bir girsin de yıpransın" Böyle diyen varsa hay hay; bizim yıpranmamızla Türkiye kurtulacaksa, Türkiye bu sıkıntılardan çıkacaksa can feda. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Biz Türkiye için varız, Türkiye için varız. Türkiye bizden şimdi bir şey istiyor. İstiyor mu? Evet. Bir şeyimiz varsa bunu vereceğiz Türkiye'ye, bir şeyimiz yoksa zaten bu işin içinde işimiz ne?

Öyleyse biz bir büyük iddia ile buraya geldik, Cenabı Allah yardım edecektir. *(AP sıralarından "İnşallah" sesleri)* Çünkü biz ihlâsla geldik. İhlâsa iyi sarılmak lazım. Yani yapacağımız her şey Allah rızası içindir, millet rızası içindir. Onun içindir ki mutlaka bir aydınlık açacaktır. Bütün bu zorluklara karşı Cenabı Allah bize bir aydınlık açacaktır, millete açacaktır. Biz onun emrindeyiz, biz vasıtayız. Bizim yapacağımız bir şey yok.

Buna neden azınlık hükümeti denmez? Azınlık hükümeti şudur: Seçim yapılır gelir, genel seçim yapılır gelir, hiçbir parti hükümet kuracak kadar güce sahip değildir, koalisyon da kuramazlar, aralarında anlaşamazlar, şu olmaz bu olmaz, birisine derler ki "Hadi sen hükümet kur, biz seni destekleyelim, memleket hükümetsiz kalmasın, rejim hükümet çıkaramıyor gibi bir duruma düşmesin" Bu öyle değil ki. Vatan, sathında Adalet Partisinin 29 ilde yapılan seçimde %47 oyu var. %47 oy 288 milletvekili çıkarır ve 5 milletvekili seçimi yapılan yerde %54 oyu var. Zaten bizi hükümet yapmaya icbar eden sebep de bu. Yoksa makam, mevki hırsında veya hevesinden değil. O güç bizi itmiştir buraya. Peki o buraya inikas edebilmiş mi, Meclislere? Hayır, o orada kalmış.

Bu çelişkiden dolayı biz hükümet oluyoruz ve buna vatan sathında muhtemel oy, bizi hükümet yapacak kadar oy var, ama Meclislerin tarzı terekkübü bizi hükümet yapmaya tek başımıza yetmiyor. Başka memleketlerde bu çelişkiyi giderecek yollar vardır, bulurlar ederler. Şimdi bizim memleketimizde bu yol kapalı. Cumhuriyet Halk Partisinin sayın sözcüsü bütün konuşması içerisinde bir vehme kapılmış: Erken seçim vehmi.

Diyor ki: "Demirel bu işi erken seçime götürmek birtakım yollara sevk edecektir" Ben öyle düşünsem öyle söylerim, hiç onda şeyim olmaz. Aslında bunu sizin söylememeniz lazım. Çünkü 2 Mart 1975'de Sayın Ecevit Antalya meydanında - o beyanlar meydanda duruyor - "Seçimden kaçmak milletten kaçmaktır" dedi. Daha doğrusu "Seçimden kaçmak halktan kaçmaktır" dedi. O zaman seçim kampanyası yapıyordu. Seçim meselesini biz telaffuz etmedik. Çünkü seçime gitmeden bir hükümet yapmak mümkünse, Öyle yapmak lazım, olabiliyorsa öyle gitmek lazım diye düşündük. Partimizin kurulları, grupları öyle düşündü ve o istikamete soktuk.

Şimdi, seçim vehmine bence ve ona dayanan yorumlara hacet yok. Bunlar doğru değildir, sadece doğru değildir; yani o kadar ziyanı da yoktur, onu da söyleyeyim. *(CHP sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi biz henüz güvenoyu almadık, ama hükümet kurulduğu gün hükümettir. 10 gündür Türkiye'nin her meselesiyle cansiperane bir şekilde meşgulüz. 10 gün içerisinde "Siz şunu yapmadınız bunu yapamadınız" demek caiz olmaz. Öyle bir ima gördüm, onu doğru bulmadığımı söylemek istiyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır hayır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, yine Cumhuriyet Halk Partisinin sayın sözcüsü diyor ki "Biz düzen değişikliği yapmak için çaba gösterdik" sayıyor neler yapmak istemişler düzen değişikliği olarak.

Bizim anladığımıza göre Halk Partisinin yapmak istediği düzen değişikliği gerçekleşmiştir. Yani bu beyanları elhak doğrudur. Nasıl doğrudur? İşte Türkiye'de yağ kuyruğu var, Türkiye'de gaz kuyruğu var, Türkiye'de mazot kuyruğu var. Para pula dönmüş. Bir yumurta 135 kuruştan 7,5 liraya çıkmış. Bir kalem, çocuğun kurşun kalemi 1 liradan 10 liraya çıkmış. İşsizler ordusu birkaç yüzbin kişi büyümüş. İşte Halk Partisinin yeni düzeni. Düzen olmuş. *(AP sıralarından alkışlar)*

1975-1978 dönemindeki hükümetleri yeriyorsunuz. Sayın Ecevit'le de görüştüğüm zaman bunu kendisine söyledim, tabii vatan sathında hep bunları konuştuk; ama bir daha konuşalım, zapta girsin diye.

1975-1978 döneminde görev alan, işte MC diyorsunuz, 1'nci MC, 2'nci MC filan; onlar Cumhuriyet hükümetleridir, ne derseniz deyin; ama...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır, onu siz söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, siz söylediniz biz söylediniz değil; yani ona itirazım yok da, Türkiye Cumhuriyeti hükümetin unutulmasın diye söylüyorum; açık, aleni hükümetlerdir, koalisyondur ve ne yapacağı belirli olarak kurulmuştur. Bu hükümetlerin 3 senelik idaresinde Türkiye de yokluk yoktu, her şey vardı. Bu hükümetlerin 3 senelik idaresinde Türkiye'ce %7 vasati kalkınma hızı sağlanmıştır. Bu hükümetlerin 3 senelik döneminde %15'ten fazla değildir, vasati enflasyon sayısı ve bu hükümetlerin 3 senelik döneminde Türkiye çok şey kazanmıştır, çok şey. 3 seneden bile az bir dönemde. Kerkük'ten Yumurtalık'a 1.500 kilometrelik boru hattı bu hükümetlerin zamanında yapılmıştır. Buradaki Orta Anadolu Rafinerisi öyle başlamıştır, Karakaya Barajı öyle başlamıştır. Karakaya Barajının temeli 18 Ekim 1976'da atıldı ve Urfa Tüneli öyle başlamıştır. 22 ayda 600 metre tünel kazılmış Urfa'da. Tam bu hızla 60 senede biter. E, gelin bunu hızlı yapın. 22 yahut 24 ayda 600 metre. Hâlbuki ben bekliyordum ki, siz Hükümet olunca, biz bunun tüneline başladık, siz de kanallarına başlarsınız. Urfa'nın omzundan, Hazreti İbrahim bereketi getirecek olan o büyük ırmak Urfa'nın omzundan akar, omzundan aktığı yerde kanala girer, ta Cizre'ye kadar 400 kilometre gider. Buraya bir kazma vursaydınız diye düşündüm ben. Yani bir kazma vursaydınız iyi olurdu diye düşündüm. O, MC hükümetleri denen hükümetlerin zamanında 4 tane yeni kâğıt fabrikası başlamıştır. Yine o hükümetlerin zamanındadır Kars Meydanı, Dalaman Meydanı, Urfa Meydanı, Türkiye'nin hava meydanlarını düşünme meselesi. Yine o hükümetlerin zamanındadır 18 tane yeni üniversite meydana getirme meselesi ki, 6 tanesinin temelini ben attım. Yine o hükümetlerin zamanındadır ki; ağır sanayi tesisleri kurulsun diye birçok yeni tesise girişilmiştir, Türkiye motor yapsın, takım tezgâhları yapsın, dişli kutusu yapsın, traktör yapsın, her şeyini yapsın. Binaenaleyh, bu devri savunduk biz, savunuruz ve millet de bizim savunmamızı kabullendi. Bizden şikâyetçi olsaydı millet, o gün 4 partiydi o, yani 4 partinin 1977 seçimlerinde aldığı rey belli. 229 milletvekili çıkarmıştır 4 parti. Yani Adalet Parti-

si, Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi. Eğer başarısız olsaydı seçim kazanmazdı. Rey nispeti %50'nin üstündedir 4 partinin. Binaenaleyh bizi millet budardı, eğer beğenmemiş olsaydı bizim icraatımızı ve en kötü zamanımızdı bizim, Aralık 1978, nihayet işte 20 gün sonra da bu kürsüden indik gittik kırmızı reylerle. Hükümeti bıraktık buraya gittik. Ondan sonra, o noktada dahi bizim %38 reyimiz vardı mahalli seçimlerde, fevkalade kötü şartlar altında. O günü aramaktadır Türkiye bugün. 65 liraya bıraktık etin kilosunu, bugün 200 lira 250 lira, 10 liraya bıraktık şekerin kilosunu, bugün 25 lira ki, o da yok birtakım yerlerde. 4 liraya bıraktık mazotun kilosunu 10 lira bugün, o da birçok yerde yok. 380 kuruşa bıraktık gazyağının kilosunu, bugün 10 lira, o da yok. 575 kuruşa bıraktık benzinin kilosunu, bugün 23 lira, o da yok.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Dünya fiyatları arttı Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii efendim, tabii. Ben zaten siz yaptınız demiyorum ki, oldu diyorum. Dünya fiyatları daha evvel de artarak geliyor zaten. Yani ben bir gerçeği söylüyorum. Ben sizi suçlamıyorum şu noktada.

ALEV COŞKUN (İzmir) — O halde neden bu rakamları tekrarlıyorsun? Dünya fiyatları arttı. 1 günde %33 artıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben burada 8 saat dinledim, 1-2 saat dinleyin beni.

Ve 1975-1978 döneminde Türkiye'nin üretimi katlanarak gitmiştir. Pek çok yeni tesis işletmeye girmiştir, pek çok yeni tesisin temeli atılabilmiştir. Şimdi soruyorum, 22 ay zarfında, görev bırakan Hükümet ne yaptı? Temel attı evvel Allah, attı temel; Erzurum'da senede 9 bin ton alkol çıkaracak şeker fabrikasının içerisinde alkol fabrikası, günde 25 ton eder o, bir kamyonluk iştir. Sarıkamış'ta günde 25 ila 40 metre mikâp kereste çıkaracak bir atölye, daha bir şey yok ama, ben gittim gördüm onların yerlerini, sadece levha duruyordu, levhada kaç bin liraya çıkmış diye orada yazmışlar altına. O şekilde Türkiye'de birçok tesis var, küçümsemiyorum. Ama Kars'ta şeker fabrikası olduğu gibi duruyor, Van'da şeker fabrikası olduğu gibi duruyor, Ağrı'da şeker fabrikası olduğu gibi duruyor; sadece arsası çevrilmiş, bizim bıraktığımız yerde duruyor. Ağrı'da, yılda 700 ton yapağı eğirecek olan bir yün ipliği fabrikası, Van'da onun daha büyüğü var özel şahısların elinde.

"Bir kalkınma devri, altın devri" filan diye takdim edilen... Öyle falan değil; bunları tartışırız yani, enine boyuna bunların zaten tartışılması lazım, işte bu zemin o. Hiç kimsenin kızmasına, darılmasına lüzum yok. Bıraktığınız devir ne altın devridir, ne de kalkınma devridir. Bıraktığınız devir, Türkiye'yi fukaralaştırmış bir devirdir, kana bulamış bir devirdir; gelin bunun içerisinden beraber çıkalım. Beraber çıkalım, işte onu diyoruz.

Bir de şu: "Halk Partisi demokrasiyi kurdu" meselesi yer yer sıkıcı oluyor. Yani Devleti siz kurdunuz, demokrasiyi siz kurdunuz, ondan sonra hani her şeyi siz kurdunuz. Başkaları? Siz böyle efendi oluyorsunuz, başkaları da uşak gibi oluyor. Bir eşitlik tanıyın herkese de, işte "beraber kurduk" falan deyin yani. Elinizden gelse

1946'da siz demokrasiyi mi kurdururdunuz Türkiye'de yani; mecbur olmasanız? *(AP sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, o günkü Halk Partisi ile bugünkü Halk Partisinin uzaktan yakından bir alakası yok, zaten reddi miras da ettiniz. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ondan sonra, sayın arkadaşımız diyor ki; "Solsuz demokrasi olmaz, demokrasisiz sol olmaz" E, "Demokrasiyi biz kurduk" dediğiniz yerde sol yok. Yani eğer demokrasiyi 1965'te kurduysanız başka; 1965'te sol var, sizin sollamanız 1965'tedir. *(Gülüşmeler)*

Ama eğer "Demokrasiyi 1923'te kurduk" diyorsanız, 1923'te demokrasi yok, tek parti var. "Demokrasiyi 1946'da kurduk" diyorsanız; o günkü Halk Partisi fevkalade muhafazakâr bir parti, sol mol değil.

HÜSEYİN ŞÜKRÜ ÖZSÜT (Isparta) — Soldur; zaten devletçilik demokraside vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devletçilikle bitmez sol; yani Atatürk de mi sol yoksa?

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Hemşerindir, o da senin kadar bilir, yarı Isparta'lıdır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karıştırma karıştırma, "Atatürk de sol" deyip çıkmayın işin içinden.

Değerli milletvekilleri, "Çalışma hakkından, emeğin değerinden hiç söz ermemişiz" diyor, sayın sözcü. Programın 17'nci sayfasında vardır onların hepsi, 17'nci sayfasını bir daha okursa bulacaktır.

"TRT'ye iftira etmişiz" diyor. TRT'ye iftira etmediğimizi, az bile söylediğimizi her imkânla ispatlamaya hazırım. 1 Mayıs 1978'den 15 Ağustos 1979'a kadar geçen dönem içerisinde siyasi haberlerin, ekrandan verilen siyasi haberlerin yekûnu 13.929 dakika ve bunun, 13.929 dakikanın 3.570 dakikasını Sayın Ecevit kullanmış, (şahsen) geri kalan kısmını Halk Partisinin sözcüleri ve bakanlar kullanmış; 10.967 dakika ediyor. %78,5'unu siz kullanmışsınız televizyonda siyasi haber kısmını, %5,2"sini Ana muhalefet Partisi olarak biz kullanmışız, %9,8'ini Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi kullanmış, %11,7'sini dernekler ve sendikalar kullanmış.

Dernekler ve sendikalar siyasi partilerden daha çok kullanmış aşağı yukarı. Şimdi, buna adalet demek mümkün mü? Bu adalet falan değil. Böyle TRT kullanımı olmaz. Biz böyle yaparsak, gelin burada söyleyin. Böyle şey olmaz.

Bununla da bitmiyor. Şimdi bu TRT ne yapmış, programlar yapmış. Bu programların bir kaç tanesini söyleyeceğim. 1978 yılı Aralık ayında gösterilen bir film demiryolu sabotajlarını öğretiyor. Nitekim sonradan Türkiye'de - illiyet rabıtası nedir bilmem - demiryolu kazaları olmuştur. Ondan sonra, bu yayınlarda devletin temel nitelikleri bir yana itilmiştir. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, demokratik özgürlükçü rejim ayaklar altına alınmıştır. Yurdumuzun çeşitli yörelerinde yaşayan vatandaşlarımız ısrarla tahrik edilme yoluna gidilmiş, geçmiş

kötülenmiş, vatandaşın geleceğinden umudunu kesmesi yolları denenmiş, millete bu nizamla yaşanmaz imajı verilmek istenmiştir. Biz bunları ispatlamaya hazırız.

Türkiye'de bir Anayasa var; 121'nci maddesine göre bunun, tarafsız olması lazım. Tarafsız olmasını kim kollayacak? Hükümetler kollayacak, Meclisler kollayacak. Hâlbuki hükümet bunu taraf yapmış. Taraf yapmadığınızı söyleyemezsiniz ki.

Anadolu Ajansını basıp, Anadolu Ajansının idaresini devralmadınız mı? Onun da tarafsız olması lazım buna göre.

TRT için söylediklerimiz azdır. TRT'den bütün millet müştekidir, açık söylüyorum. Sizin taraftarlarınız da müştekidir. Onlar da bu memleketin çocuklarıdır, herkes şikâyetçidir TRT'den. Gayet tabiidir ki, TRT'yi düzgün hale getirmek...

TRT üzerinde dünyanın her tarafında tartışma var. Yani BBC'ye giderseniz, zaman zaman İngiliz Hükümetiyle BBC arasında da ihtilaf çıkıyor. Fransa'ya giderseniz Fransız Hükümetiyle onların Radyo televizyonu arasında ihtilaf çıkıyor. Almanlar başka bir nizama bağlanmış; ama bizim bu TRT'yi oturtabildiğimizi kimse söyleyemez. Buna milletin TRT'si demek mümkün değildir. Gelin bunu milletin TRT'si yapalım. Biz bir şey ummayız TRT'den falan. Zaten hani öyle ekranla, bilmem mikrofonla falan eğer milleti kandırmak mümkün olsa, 14 Ekim seçimleri başka türlü olurdu. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

"Danıştayın, Anayasanın 114'ncü maddesindeki durumunu beğenmiyormuşuz" hayır, bizim Danıştayla falan bir ihtilafımız yok. Bizin sadece söylediğimiz şey şu: Anayasanın 114'ncü maddesi ki, yine 1971 yılı sonrasında meydana getirilmiştir. İdarenin eylem ve işlemi mahiyetinde kararları Danıştay alamaz diyor. Bizim istediğimiz odur, başka bir şey istemiyoruz, Yani, şu tayin yanlıştır, olabilir; ama filan yere filanca zat oturacaktır dediğiniz zaman, o, idarenin eylem ve işlemi olur. Cem hadisesi öyle oldu. Cem oturacak, başka kimse oturmayacak diye Danıştay karar verdi. Yani ne yapalım, şu Anayasanın, Türkiye'yi idare edenlere verdiği hakları kullanmayalım mı? Zaten bu şekilde işin içinden de çıkılmaz. Biz beğenmediğimiz şeye uyarız, sonra onu değiştirmek için gayret sarf ederiz. Bizim işimiz o.

"Efendim, ekonomiyi büyütmekten bahsediyorsunuz, gelir dağılımından hiç bahsetmiyorsunuz" diyor. Hemen onun 3 satır altında da, sayın sözcü, "işte köylüye şunu vermeyi vaat ediyorsunuz, esnafa bunu vermeyi vaat ediyorsunuz, işçiye bunu vermeyi vaat ediyorsunuz;" diyor. İşte o, gelir dağılımının düzeltilmesi zaten. Onu nereden vereceğim? Büyüyen ekonomiden vereceğim. Yani, beyanınız 3 satır aşağısında zıtlaşıyor. Şunları şunları şunları veriyorsunuz diyorsunuz. Fakir fukaraya onu vereceğim ki, onların gelir dağılımını düzelteyim.

Kaldıran iki bakanlık israfı önlemek için kaldırılmıştır. Parkinson Kanunu var. Parkinson Kanununa göre, devlet büyüdükçe masrafları büyür. Devlet aritmetik dizi şeklinde büyürse, masrafları geometrik dizli şeklinde büyür. Yani 1, 2, 3 gibi gider, 1'in üssü, 2'nin üssü, 3'ün üssü gibi büyür. Yani, devleti 3 büyütürseniz masrafları 9 yahut 27 büyür. Onun için, devleti büyütmekte fayda yok. Devleti sadece, ülkenin işlerini görebilecek büyüklükte tutmak lazımdır. Bizim Adalet Partisi olarak düşüncemiz, büyük devlet değildir, büyük devlet israftır, kontrolü mümkün değildir, çevrilmesi mümkün değildir. Devleti mümkün mertebe kompakt, mümkün

mertebe dinamik, mümkün mertebe özlü tutmak lâzımdır. Bugünkü sıkıntılar da oradan geliyor.

Bir de, mahalli idareler üzerine, yani Yerel Yönetim Bakanlığı diye bakanlık kurmak mümkün mü, değil mi, hukuken tartışılır. Neden? Çünkü mahalli idareler özerktir, bunları merkezi idareye bağladığınız takdirde, o zaman mahalli idare vasfını kaybeder, yani o zaman seçilmiş adam belediye reisi, siz buradan ipini kesiyorsunuz belediye reisinin, ne yapsın o?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Vardır, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Genel Müdürlüğü tanzimcidir, siyasi bir mahiyet verdiğiniz zaman, o genel müdürlüğü bakanlık yaptığınız zaman, doğrudan doğruya mahalli idareleri getirip hükümete bağlıyorsunuz, öyle değildir mesele.

Köy hizmetleri, iddia ediyoruz, bunları daha rahat bir zamanda tartışırız. 1978-1979 senelerinde zaten para değerini kaybettiği için ve hele 1979 senesinin Ekim ayındaki seçimlerden önce nerede köye ait makine varsa seçim vilayetlerine götürdüğünüzden dolayı... Yaptınız mı yapmadınız mı? Seçim vilayetlerine götürdünüz bütün dozerleri, greyderleri. Efendim Eskişehir'de seçim yok, Eskişehir'dekiler, Balıkesir ile Kütahya'ya... Ondan sonra, köy yoluna döktüğünüz kuntları, köylü size rey vermedi diye düzeltmeden bırakmışsınız, duruyor orada, her şey olduğu gibi duruyor, evet beyler, bunu yapmamalıydınız, gayet açık söylüyorum, bunu yapmamalıydınız.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Siz de yaptınız Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Batıl makûsun aleyh olmaz.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Attığınız elektrik direkleri hâlâ duruyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, dikseydiniz 2 senede. Batıl makûsun aleyh, yani kötü, emsal olmaz. Biz yaptıysak siz yapmasaydınız. Yani biz yaptık diye mi yaptınız siz?

Şimdi yine burada bir hususu, "sizindi, bizimdi" diye tartışmaya tabi tutmadan, ama zihinlere nakşolsun diye söylüyorum; beyler bu Güneydoğu Anadolu büyük projesini ne yapıp Türkiye yapmalıdır. Bu Güneydoğu Anadolu büyük projesi, Dicle, Fırat; Dicle Fırat dediğim zaman Dicle'nin sadece Türkiye içinde değil, Zap'tan başlayarak, ta Gaziantep'e kadar gelen bütün kollarının üzerinde ve yukarıda Diyarbakır Ovasında Kral Kızı, Ilıksu, Batman barajlarıyla, aşağıda Fırat üzerindeki barajlarla, bir seridir bu aşağı yukarı 12 baraj, bu tesisleri yapmalıdır Türkiye. 20 milyon dönüm araziyi sulamalıdır ve bir gün gelecek, yiyecek maddesi, (çok uzun zaman değil) petrolden daha önemli hale gelecek. Bugünkü imkânlarımızla biz bunu çok zorlanırız, yeni imkânlar bulmalıdır Türkiye buna, bu çok güzel bir projedir. Evet bu imkânları bulmakta zorluklar vardır, bu imkânları beynelmilel kaynaklardan bulmaya kalktığımız zaman, işte efendim Irak ile su hakları, Suriye ile su hakları,

bilmem ne su hakları çıkarırlar, ama bunları Keban'da, Karakaya'da aşabildik. Çünkü çok su var, bizim dağlarımızın büyük serveti o. Nil nehrinin Assuvan'a getirdiği kadar suyu Fırat nehri Bilecik'te bırakır. Yani Bilecik'te Fırat nehrinin ne kadar suyu varsa Nil'in Assuvan'da o kadar suyu vardır. Bu büyük kaynaktır. Bu kaynak iyi kullanılmalıdır. Yukarı ovalarda da, Erzurum'da, yani Erzurum'un içinden geçip gelen şeyler, aşağıda Muş'ta bütün bu tesisler meydana getirilmelidir, çabuk yapılmalıdır. Çabuk dediğimiz zaman 200 sene değil, 10 sene içinde üniteler birer birer hizmete girmelidir, 20 sene içerisinde de tamamlanmalıdır. İnsan gözünü açıp kapamadan gelip geçiyor bu ve bu, ihracata dönük bir tarım endüstrisi haline getirilmelidir. Batı Almanya veya Avrupa'nın diğer büyük şehirleri, kaç kilometre mesafeden havayoluyla yiyecek getiriyorlar? İtalya Habeşistan'dan götürüyordu Habeşistan çökmeden evvel, birçok sebzesini, meyvesini pekâlâ.

İsrail Londra pazarlarını karanfille besliyor, senede 50 milyon dolara yakın çiçek satıyor İsrail Avrupa'ya, ama her gün uçağı var, her gün gidiyor o.

Binaenaleyh, burada çok büyük bir potansiyel var, kim hükümet olursa olsun, hükümet olmayan muhalefet oluyorsa, bu meseleyi beraber takip edelim diye hepinizin hafızasına veriyorum.

Bu, "taban fiyatlarıyla köylüyü zenginletti ki" işinde yanlışınız var, yanlışınızı söyleyeyim. Buğday politikanız yanlış olmuştur. Bugün buğday dünya piyasalarında 8-9 lira. Buğdaya 4 lira, 420 kuruş fiyat verdiniz. Seçim esnasında da, az geldi dediniz, 80 kuruş daha verdiniz. Neden seçim esnasında verdiniz, onu da anlamıyorum yani; seçimlerden evvel vermediniz de. Onu Sayın Ecevit, işte dünya fiyatları o zaman çıktı diye cevaplıyor. Dünya fiyatları 8 liraya, 9 liraya çıktı; yani vereceksen o zaman daha gönüllü verseydin; ama bu çeşit işler bir şeye yaramaz.

Şimdi bakınız, benim köylüm, buğday 3 lira iken 50 ton buğday satıyordu, bir tane Ferguson 165 traktör alıyordu; 150 bin lira idi Ferguson 165 traktör. Şimdi buğday 420 kuruşa çıktı, traktör 700-800 bin liraya çıktı. Bugün 150 ton-160 ton buğday satması lazım; köylüyü nasıl zengin ettiniz?

Her mahsûlde böyle. Hiç bir mahsûl gösteremezsiniz ki, köylüye verdiğiniz paralar, köylünün sattığıyla aldığını karşılasın. Köylü fakirleşmiştir.

Esasen, sizin buğday politikanız doğru olsaydı buğday alırdınız. 18 milyon ton buğday var yine Allaha şükür; ama Toprak Mahsulleri Ofisinin mubayaa ettiği buğday 1 milyon 600 bin ton bu sene. 500 bin ton da geçen seneden stoku var; 2 milyon 100 bin ton eder. Bu ancak ordunun ve büyük şehirlerin ihtiyacına ucu ucuna yeter ve gelecek Mayısa stoksuz girer Türkiye. Hâlbuki Mayısa girdiğimiz zaman, Türkiye'nin elinde asgari 500 bin ton stok olmalı. 1978'den 1979'a girerken, Mayısta büyük stok var.

Onun içindir ki, köylü size buğday satmadı; köylünün elinde buğday var, satmadı. Çünkü fiyat vermediniz. Eğer bu fiyat iyi olsaydı, size dediğim zaman; yani Toprak Mahsulleri Ofisine satardı köylü buğdayı. Köylü buğdayını ambarına koydu, evine koydu; fiyatınızı beğenmedi.

O zaman nasıl diyorsunuz yani, "biz köylüyü buğday politikasıyla zengin ettik?" Etmediniz, ezdiniz köylüyü. Yani bir traktörün ayna mahrutisinin 10 bin lira olduğu Türkiye'de, "buğdaya 4 lira verdik" diye övünmekte mana yok. Bir traktörün arka lastiklerinin 70 bin lira olduğu Türkiye'de - 10 bin liraya alıyordu adam bunu; şimdi 70 bin lira - ve bir akümülatörün 15 bin lira olduğu Türkiye'de - 3 bin liraya alıyordu akümülatörü - biçerdöverin tamirinin 300 bin lira olduğu Türkiye'de buğdaya 4 lira verdik diye övünmekte bir mana yok; bu hale gelmiştir.

Yani tarımın mekanizasyonundan vazgeçemeyiz beyler. Tarımın mekanizasyonundan vazgeçersek aç kalırız. Petrol olmadığı zaman kuyruk muyruk oluyor işte; ama buğday olmadığı zaman, ekmek olmadığı zaman çok büyük sıkıntıya gireriz.

Yeni yerleşim alanları ve konut projesi üzerinde Sayın Ecevit'le de görüşmüştük. Baktım ben meseleye, henüz istimlâkleri yapılmış, her şeyi tamamlanmış bir durum yok, altyapı da yok; yani yapılmış altyapı falan da yok.

Üç vilayette; İzmir'de, İstanbul'da, Ankara'da 50 bin ünitelik şehir kurulacak. Gayet iyi düşünce, bunları yapmak lazım, tamam da, bize bırakıldığı yerde bir şey yok. İstimlâk paraları da ödenmemiş, birkaç kuruş ödenmiş, altyapıları da yapılmamış.

Yalnız bir gariplik var, 12, 13, 14 Ekim günleri ilan var gazetelerde, "gelin arazi veriyoruz" diye. Gelene acaba nereyi verecek merak ediyorum. Gelseydi adam, ne vereceklerdi merak ediyorum. Verecek bir şey yok çünkü orta yerde. Daha planlar hazırlanmamış; dağıtıma hazır değildir bildiğim kadarıyla.

Sürat yolları üzerinde, değerli arkadaşımız, Sayın Sözcü bizi itham etti, sürat yolları Türkiye'yi başkasına peşkeş çekmekmiş.

Türkiye bu sürat yollarını yapacak, başkası için değil, kendisi için yapacak. Esasen, bu sürat yolunun bir kısmı çıktı. İstanbul Ankara arasında İstanbul'dan İzmit'e kadar - Hereke civarında o aküdükler (aqueduc) falan yapılırsa - çıktı. Eğer o çift yol olmasa İstanbul'a girmek mümkün değil.

İkincisi, Ankara'dan Kızılcahamam'a kadar yer yer büyük çapta çıktı; arası da çıkacak.

Türkiye bu sürat yolunu yapıyor; ama bu muvakkat bir yoldur. Esas büyük yol o güzergâhtan geçmeyecek, başka güzergâhtan geçecek. Biz, başkası geçsin diye yol yapıvermeyeceğiz, evvela kendimiz geçeceğiz. Başkası geçerse ondan da para alırız; yol bu. Ama İran çökmeseydi, Avrupa ile Asya arasında çok büyük bir akıntı vardı.

Körfezin etrafında her sene 100 milyar dolar para var. Daha bu bir süre olacak. Belki 15-20 sene olacak; 100 milyar dolar. Ve Suudi Arabistan suyunu getiriyor Fransa'dan, tavuğunu getiriyor bilmem nereden. Her şeyini alıyorlar, her şeyini. Kuveyt de öyle. Bu geçecek. Şimdi biz bunu geçirtmiyoruz, geçemiyorlar bu ara. Ne olmuştur? Yeni bir yol çıkmıştır. Geliyor TIR kamyonları Selanik'e, Selanik'ten Lazkiye'ye feri ile gidiyor. Bu iyi mi? İyi değil ki. Yani Türkiye kendisi geçecek evvela bu yollardan.

Türkiye'ye sürat yolu lazım. Avrupa ve Amerika sürat yollarına 30 sene evvel girdi. Biz 50 sene sonraya kalamayız. Benim bildiğim bir şey vardır, sağlam bir ka-

idedir, dünya tatbikatında görülmüş bir kaidedir; ulaştırma sisteminiz eğer kâfi değilse, ekonominizi genişletemediniz. Efendim hep demiryolu olsun. Hayır efendim; demiryolu da olsun, karayolu da olsun. Onlar birbirinin yerine ikame değildir, birbirlerini tamamlarlar. Çünkü demiryolu her yere yapamazsınız, demiryolu bir ana şebekedir. Yolu her yere yapabilirsiniz; ta dağların başındaki yere, 2.000 metre yukarıdaki yere demiryolu yapamazsınız ki. Onun içindir ki, bu sürat yolları meselesindeki düşüncelerinizi tashih edeceğinizi ummak istiyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Dağ başına sürat yolu da yapamazsınız ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yo yo, sürat yolları yapılacak, siz isteseniz de yapılacak, istemeseniz de yapılacak. Zaten yapılıyor, bir kısmı çıktı. Bakınız, bugün Edirne - İstanbul arasına ne kadar sıkışık haldeyiz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Dağın başına da demiryolu yapamazsınız ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur dur, onlar o kadar çabuk karara varılacak iş değil. Siz onu kaldıramazsınız.

Savunma sanayii ile ilgili olarak sayın sözcünün söylediği şeyler külliyen yanlıştır. Neden? Efendim 1950'ye kadar Türkiye savunma sanayii yapmış da ondan sonra yapmamış. 1950'ye kadar ne yapmış, ondan sonra ne yapmış, bir bakalım.

1950'ye kadar Türkiye Makine Kimya Endüstrisi tesislerini yapmış, 1950'de Makine Kimya tesislerine beş mislini eklemiş. Tamam, beş mislini eklemiş. Ondan sonra, Türkiye Gölcük tersanesini yapmaya başlamış, Gölcük tersanesinde sadece Yavuz Zırhlısı tamir edilirdi. Gölcük tersanesinde gemi yapma hadisesi 1950 sonrasındadır. Gemi yapma hadisesi aslında Kıbrıs'a çıkartma gemileriyle başlar. Gemi yapma hadisesi şilep yapmakla başlar, 1965 sonrasındadır. Orası öyle tesviye edildi. Türkiye ne yapmış 1950 sonrasında? Tank fabrikası yapmış, Sakarya'da Tank Fabrikası var Türkiye'nin. 1950 sonrasında ne yapmış Türkiye? Sekiz tane fabrika yapmış, savunmamızın ihtiyacını karşılamak üzere. 1950 sonrasında Türkiye Eskişehir de ne yapmış? Jet uçaklarının tamirhanesini yapmış, bugün bu jet uçaklarının aşağı yukarı hemen hemen motorlarının her türlü revizyonu yapılabiliyor. 1968 öncesinde bizim jet uçaklarımızın motorları Fransa'ya ve Amerika'ya gider, orada tamir olurdu. Ne yapmış Türkiye 1950 sonrasında? Türk Ordusunun modernizasyonu, mekanizasyonu 1950 sonrasındadır. Yani İkinci Dünya Harbi sonrasında Türkiye'nin kaç tankı var, kaç kamyonu var, nesi var; 1950 sonrasındadır. 1950 sonrasında, Türkiye aşağı yukarı 20 yerde kademe yapmış; bu makinelere bakılması için. Her birisi birer fabrikadır. Velhâsıl, 1950 sonrasında harp sanayii yapılmadı demek yanlıştır. Gemiyi yapar hale Öyle gelmişsiniz, tankı yapar hale öyle gelmişsiniz ve Türkiye 1950 sonrasında ilk defa olarak fişek satmıştır Almanya'ya. Ondan evvel sattığı bir şey yok. İlk defa olarak fişeği 1950 sonrasında satmıştır, 1957'de şato fişeği.

Şimdi gelin, bu inkârcılıktan birşey çıkmaz. Yani niye 1950'den öncesini kötülettiriyorsunuz? Niye 1950'den sonrasını kötülettiriyorsunuz? Nerede ne yapıldıysa hakkını verelim. Bundan birşey çıkmaz, bence bir üslup değişikliğine ihtiyaç vardır. İster değiştirirsiniz, ister değiştirmezsiniz; ama geçen 25 seneyi kötüleye kötüleye elimize birşey geçmeyecektir. Çünkü 25-30 senenin esenleri orta yerdedir.

Efendim İmam-Hatip Okulları ile İlahiyat Fakülteleri burada zikredilmemiş. Bu programım içinde bir bahis var, diyor ki buraya her şeyi yazmak mümkün değildir. Devletin klasik hizmetleri devamı edecektir. Binaenaleyh, burada olmayan şeyleri yok saymayın diye bir bahis vardır. Biz İmam-Hatip Okullarının Türkiye'deki 500'e yakın İmam-Hatip Okulunun 400 tanesini biz açtık, daha fazlasını bile 7 tane Yüksek İslam Enstitüsü vardır Türkiye'de Bursa'da vardır, biz açtık. İzmir'de vardır, biz açtık. Erzurum'da vardır, biz açtık. Konya'da ve İstanbul'daki zaten vardı. 7 tanesinin 5'ini biz açmışızdır, Yüksek İslam Enstitüsünün. Binaenaleyh, bizim açtığımız Yüksek İslam Enstitülerini bizim bir kenara bırakmamız, İmam-Hatip okullarını bir kenara bırakmamız düşünülemez. Hiçbir şekilde düşünülemez. *(AP sıralarından alkışlar)*

Efendim, bir dış politika kompleksine girmişiz... CHP'nin dış politikasının nesini kıskanacağız, nesini yani? Nesini kıskanacağız? Efendim, siz bundan iki sene evvel bu kürsüden bize denildi ki, siz atıldınız, yani uyuşuktunuz, biz hareketliyiz. Demek ki, bu meseleler bizim uyuşukluğumuz yüzünden mi hallolmuyor? "Evet öyle" E, "Siz ne yapacaksınız" "Biz hareketli olacağız" Oldunuz da ne oldu? Türkiye'nin bütün meseleleri askıda. Bütün meseleleri askıda. Efendim saygınlık kazandırmışsınız. Nerede kazandırdınız saygınlık? Nasıl kazandırdınız saygınlık? Belgrat'la gitti Dışişleri Bakanı. Belgrat'ta, Yugoslavya bizim Kıbrıs hakkındaki düşüncemizi benimsedi diye beyanat verdi. Ondan sonra Hindistan'a gitti; Yenidelhi'de Hindistan bizim düşüncemizi benimsedi diye beyanat verdi. Sonra bağlantısızlar toplantısı oldu, Yugoslavya ille Hindistan bir araya geldi, bizim aleyhimizde karar tasarısı verdiler. Bu mu saygınlık? Bunun neresi saygınlık yani?

Bizim sizde kıskanacağımız bir şey yok. İyi bir şey yaparsanız, iyi bir şey yaptılardı deriz, yani o kadar da cesaretimiz vardır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya bakmadınız, ben açtık söylüyorum. Çimento fabrikaları olduğu gibi duruyor. Gidin bakın, orada Adilcevaz fabrikasına, gidin bakın Ergani fabrikasına ve beyler bu, Adıyaman, Ergani, Urfa, Kahramanmaraş çimento fabrikaları yapılmazsa, yarın o büyük projeler için çimento yok. Onları biz onun için koymuştuk; o büyük Güneydoğu Anadolu projesini. Zaten oralara ancak yeter o. Bunları yapmadınız, hepsi duruyor.

Şeker fabrikaları, 7 tane şeker fabrikasıdır, olduğu gibi duruyor, bunları hiç yapmadınız, dokunmadınız. Gübre fabrikaları olduğu gibi duruyor ve makine fabrikaları olduğu gibi duruyor.

Sigara fabrikaları: Tokat'taki sigara fabrikası doğru değil, ama olduğu gibi duruyor, yürekler acısıdır. Erzurum'daki de kör topal. Diyarbakır'daki de aynı şekilde. Bu sigara fabrikalarını, tütünü olmayan yerlere bizim götürmemizin sebebi, tütünü götürelim de, - olan yere de olmayan yere de - olmayan yere götürmemizin sebebi, tütünü götürelim de ortada işçiyi hicret ettirmeyelim. Yani tütünü işlemek için İzmir'e geleceğine Erzurum'a tütünü götürdüm; benim vatandaşım orada otursun, orada işlesin bunu. Bunun esprisi oydu. Bu fabrikaları yapmadınız ve yeniden büyük sulamalara girmediniz, yeniden diğer büyük işlere girmediniz.

Toprak reformunu bana soruyorsunuz. Biz size Urfa'da 2 milyon 600 bin dönüm toprak devrettik. Ne yaptınız? Hiç; 22 ayda toprak reformumda yaptığınız bir tek çöp yok. 1 milyon 600 bin dönümünü biz satın aldık, istimlâk ettik. Yani bizim 1975-1978 Hükümetini diyorum. Biz istimlâk ettik, bizim Hükümetimiz etti. 4 milyar lira parla yatırdık toprak reformunla ve 1 milyon dönüm de Hazineye ait arazi çıktı, bunların hepsi bağlandı. Devletin elinde bugün 2 milyon 600 bin dönüm toprak var. Ben sonra sordum Sayın Ecevit'e, "Danıştay'da birtakım sıkıntılar çıktı" dedi. Sonra, Toprak Müsteşarlığınla bakan arkadaşa sordum, onlar halloldu dedi bana; Danıştay'da çıkan sıkıntının hepsi halloldu dendi. Çünkü Anayasanın 38'nci maddesinin bir bölümü iptal edildi. E, onun yerine de bir şey getirmediniz. Yani toprak reformunla hiç dokunmamışsınızdır; bari ağzınıza almayın daha iyi.

"Efendim, dışsatım arttı" filan diyorsunuz. Bakınız muhterem beyler, muhterem milletvekilleri; evvela Türkiye'nin satacak malı olmalı. Yani satacak malınız var da şimdi satamıyor musunuz? Yani efendim, biz yeni dışsatım sahaları bulduk... Satacak malınız yok ki zaten, nereye ne satacaksınız? Satacak mal demek üretim demektir. Ne üreteceksiniz? Fabrikalarınızın çoğu %30 kapasiteyle çalışıyor, bir kısmı da kapalı. Çimento yok satacak. Çimentonun resmi fiyatı 60-70 lira, gayri resmisi iç piyasamızda 220 lira. Dolar ne hale geldi dünyada, bir de İsviçre frangına vur, ne oluyor? 1976'da ne satmışsın?

Binaenaleyh, şimdi bakın ben size nazari olarak söylüyorum; "az sattın, çok sattın" Ne satacaksın? Üreten bir ekonomi olacak ki, onu satacaksın. Fabrikaların duruyor, yemi fabrika yapmıyorsun, mevcut fabrikalara hammadde bulamıyorsun, sata sata bir iplik sattın, bir de buğday, üzüm, incir falan onları sattın, hepsi bu sattığın. Onlar da zaten daima satılır. Satmak için hangi çeşit yeni mal çıkardınız, hangi çeşit?

Milli eğitim meselesi üzerinde, milli eğitimin milliliği meselesi üzerinde hassasiyetle duruyoruz, hassasiyetimizi anlayışla karşılayacağınızı umuyorum. "Millilikten kastınız ne?" diye keşke sormasaydınız; Milli Eğitim Temel Kanunundaki esasların tatbikini istiyoruz. Milli Eğitim Temel Kanunundaki esaslar; "Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâplarına, Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk toplumunun milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven, daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluklarını bilen, bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" diyor ikinci maddesi. Bunu istiyoruz. Yani istediğimiz şey bu. Her halde çok bir şey istemiyoruz yani. *(AP sıralarından alkışlar)* Ve bunu neden istiyoruz? Anayasanın dibacesinde: "Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak" denilmektedir, işte bunun tatbikini istiyoruz. Yani mili, milliyetçi gibi sözler Türkiye Cumhuriyetinin temelidir, mayasıdır, bunlardan çekinmeyin.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Biz ne çekinelim, bizim altı oktan biri milliyetçilik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, yani arkadaşınızın, sözcünüzün söylediği sözler içerisinde böyle bir çekinme gördüm de onun için söylüyorum, ifade öyle.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Böyle düşünüyorsanız sizi kutluyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle düşünüyoruz, böyle böyle, tabii.

Şimdi, değerli milletvekilleri; diğer arkadaşlarımızın telkinlerini gayet tabii ki, dikkatle nazari itibara alçağız. Birkaç cümle Sayın Erbakan'ın sözleri üzerinde durmak istiyorum.

Sayın Erbakan soruyor; "3,5 milyon işsizimiz var, ödemeler dengesi açık, neden bu kadar işsiz var, neden altyapı eksik, neden milli gelir az?" diye soruyor. Bunlara da cevap veriyor, "materyalizme saplanmışız, taklitçilik var" kendi düşüncelerini söylüyor; "bunlar düzeltilmeden sanayi kuramayız, inkârcılık var"

Aslında söylediği şeylerin tartışmasına girmeden çok, yine ben plan modeline döneceğim. Bir hesap yaparsınız, bir plan; şu kadar kaynağınız vardır, bunu şuraya koyarsanız şu üretimi çıkarır, şu kadar işsizliği giderir. E, Türkiye çok gerilerden başlamış, bu kadar yapabilmiş. Ha, şimdi kaybolmuş bir şey yok. Bu noktadan itibaren eğer Türkiye, hakikaten böyle fevkalade mucizevî şeyler bilen varsa, yani bir gecenin içinde Türkiye'yi değiştirme imkânlarını falan bilen varsa, bunları öğrenmekten çok memnun oluruz. Tabii bizim de aklımızın yatması lazım. Yani şunları şunları yaparsanız şöyle olur diye bizim aklımızın ona yatması lazım, onu öğrenmekten, ona açığız.

Şimdi, birçok şey lazım; efendim şu lazım, şu lazım, tamam. Lazımdan alt alta yazar toplarsınız, sonra döner düşünürsünüz; nereden? Elinizin altı, bu tarafa halklarsınız kaynak şu kadar, dönersiniz o lazımlardan birer birer silersiniz. Lazımlar kaynağı denk gelinceye kadar lazım silersiniz, kaynak budur. Ben buna hesaptır diyorum. Milli menfaat hesabı da böyledir. Milli menfaat hesabını, bunlar yapmak zor şeyler değildir ve bu hesaplar yapılır.

Diğer telkinlerin tartışmalarına uzun boylu girmek istemiyorum. Temenniler var, tabii ki, faydalanacak kadar faydalanacağız. Yalnız burada bir şeye dokunmak istiyorum. Hiç kimse endişe etmesin, "bize destek verdiniz, başarısız olursak, süz de bize destek verdiğiniz için başarısızlığı sizinle taksim ederiz" Hayır. Başarılı olursak taksim ederiz bize destek veren arkadaşlarımızla, başarısız olursak başarısızlık bize ait. Hiç endişeye mahal yok. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Zaten, birşey daha söyleyeyim, burada gayet açıklıkla söyleyeyim, bu Hükümet başarılı olmayla mecbur değil, sadece mecbur değil; mahkûmdur. Çünkü bu Hükümetin başarısızlığı demek, birçok şeyin alt alta yazıldığı zaman, Türkiye'nin çok daha sıkıntıların içinle sürüklenmesi demektir. Bu Hükümetin başarısı demek, aslında milletin bu kandan kurtulması, bu sıkıntılardan kurtulması demektir. Azimle işin içine girmişizdir, samimiyetle ve ciddiyette; işin içine girmişizdir. Bunda, sadece bize destek veren siyasi partilerden, Milletvekillerinden değil; Cumhuriyet Halk Partisinden de işbirliği istiyoruz.

"Ne istiyorsunuz bizden, kendi başınıza yapın" demeyin. Türkiye'nin büyük meselelerini konuşalım. Türkiye'nin büyük meselelerini konuşma noktasına geldik. Siyasi çekişmeyi keselim demiyorum ben; ama 100 tane meselenin içerisinde her halde iki tane, üç tane konuşacak mesele bulacağız ve bunları elbirliğiyle götürelim. Bunları başarabilirsek, milletimiz memnun olsun, mesut olsun ve bunları başarabilirsek, milletimizin bu müesseseye olan ve rejime olan itimadı daha çok artar. Sanıyorum ki Türk demokrasisinin bu safhasında, bunca zorlukların içerisinde hükümet meselesinde de, Meclis meselesinde de, Türkiye meselelerinin tümüne yaklaşırken yeni bir yaklaşımı dememeye mecburuz. Yeni bir yaklaşımı deneyelim. Yani işbirliği, işbirliği... İşbirliği çok zor bir iştir aslında. Çok kullanılır da her şeyin devası gibi; işbirliği yapın... Ama burada işbirliği yapabileceğimiz sahalar var: Gelin bu kanı durduralım, gelin bu enflasyon meselesinde bize yardımcı olun, bu meseleleri çözmenin yollarını bulalım.

İyi niyetlerle, sadece milletimize hizmet için yoldayız. Cenab-ı Allah yardımcımızdır.

Hepinize saygılar sunuyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Son söz olarak Sayın Tarhan Erdem, buyurun efendim.

Sayın Erdem, konuşma süreniz 20 dakikadır.

TARHAN ERDEM (İstanbul) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri; Cumhuriyetimizin 43'üncü Hükümetinin Başkanını ve sayın üyelerini kutlayarak ve kendilerine başarılar dileyerek sözlerime başlıyorum.

Milletimize hizmet etme olanağını bulmanın sorumluluğuna layık olduklarını göstereceklerdir.

Toplumumuzdaki canlılık ve sorunlar hepimizi temel kavram değişikliklerine zorlamaktadır. Bu Hükümet, içinde bulunduğumuz değişim sürecinin sonucunda, toplumla çelişen hükümet etme anlayışının son örneği yeni kurumlaşma ve biçimlenmenin başlangıcı olacaktır.

Sayın üyeler, Sayın Demirel'in bu 6'ncı Hükümeti, kendisi her ne kadar kabul etmiyorsa da, 1963 sonunda İnönü'nün başkanlığında kurulan Hükümette, Sayın Ecevit'in başkanlığında 1977 seçim sonrasında kurulan hükümet gibi bir azınlık hükümetidir.

İnönü'nün azınlık hükümetinin 1965 Şubatına kadar görev yapabilmesi ve hükümeti seçimlere kadar götürebilmesi, 1961 sonrası olaylarının özelliklerine ve özellikle İnönü'nün kişisel güç ve yeteneğine dayanır. Ecevit'in azınlık Hükümetiyse, bildiğiniz gibi güvenoyu alamamıştır.

Azınlık hükümetleri, kendi partilerine ve kurulduğu günün anlayışına göre hükümeti destekleyen partilerin gücüne dayanır. Kuruluş günlerinin koşulları gerekleri, hükümet kuran partinin ümit ve amaçları günler geçerken değişir, önemsizleşir ve heyecan verilmez olurlar. Destekler, kuşkulu duygular içinde, yaklaşmakta olan seçimli düşünürler. Başarısızlıklar veya görüntüleri, anlayışlarıyla çelişeni uygula-

malar, kişisel kırgınlıklar, yanlış anlamalar, desteği bir süre sonra anlamsız kılar. Desteklerinin partileri için yanlış olduğu görüşü giderek kuvvetlenir. Bu duyguların hükümete yansıması en azından çekingenlik yaratır. Böyle bir hükümet karar verme. Zaafıyla rahatsızdır. Zamanla ortaya çıkan çekingenlik ve duraksamalar, Meclis tıkanıklığıyla da birleşince, hükümet çalışmalarının, yöneticilerini düşüncelerinin nasıl bir sınırlamaya ulaşacağı açıktır. Bizdeki tek örneğin 14 aylık ömrü bile başarı sayılabilir; fakat günümüzün kişi, olanak ve olayları, bu örneği bile yetişilmez bir başarı olarak özlemle hatırlatacaktır.

Programı görüştüğümüz Hükümetim sadece azınlık olması nedeniyle başarısız kalacağını söylemeye zorunlu olduğum için üzüntülüyüm. Anlaşılıyor ki, siyasa; adamlarımız bu demeyi geçirmeden, yeni bir modelin gereğine inanmayacaklar ve içlerine sindiremeyeceklerdir. Bunu belirlemek istiyorum.

Sayın üyeler, Sayın Demirel'in ilk kabinesinin Programı 1965 Kasımının, 6'sında Millet Meclisinde görüşüldü. O günlerin ilginç tartışmaları ve oluşumlar içinde, Demirel kendi partisi içindeki çekişmeleri de dikişiz bırakarak ve 252 oyluk, güvenoyuna dayanılarak bazı değişikliklerle 1969 seçimine kadar Hükümetimi götürdü. Son 14 yılın 8 yılını bizzat Başbakan, olarak yaşayan Demirel, 4 yılda hükümete üye veren ve 2 yılda ama muhalefet görevini üslenen partinin Genel Başkanıdır. Demirel'in sorumluluğu ve etkisi 1965 sonrası Türkiye'sinde başlıca yer alır.

Bu 14 yılın başlarında Devlet personel yönetimiyle ilgili yasa uygulanmaya başlamıştı. Kamu kesiminde çalışanların, hangi alanda ve ölçüde ele alınırsa alınsın durumları bellidir;

1-2 Mart sonrası döneminde, Anayasada, bazı değişiklikler yapıldı. Hukuk düzenimiz ve temel özgürlüklerimizin durumu ülkenin başlıca sorunu halindedir.

Millet Meclisi İçtüzüğü değiştirildi, yeniden, bir Meclis İçtüzüğü yapıldı. Meclisin ele aldığı konular, verimi ve aldığı sonuçlar hepimizce biliniyor; bir seçimde Meclisin yarısı değişiyor, toplantı günü sayısı toplanılmayandan az.

Finansman kanunları çıkarıldı, tasarruf oranı son yıllarda %17'ye kadar düştü,

1965'ten bu yana siyaset, Meclis ve partiler dışına, yollara, derneklere, okullara kaydı. Bu 14 yılın içinde nüfus 1,4 katı arttı. Kent nüfusu 2 kat arttı. Sanayiide çalışanların sayısındaki artış, kentleşmenin gerisinde kaldı. Milli gelirdeki sanayii gelirinin payı önemsiz artış göstermiştir. Otomobil sayısı 7 kat artarken, çelik üretimi 2,8, elektrik ürerimi 4,2, buğday üretimi 2,7, şeker üretimi 1,9 kat artmıştır.

İthalat 113 yıl içinde 10 kat artarken, ihracatımız ancak 4 kat artmaktır.

Dış borçlarımız 1 milyar 81 milyon dolardan 13 milyar 600 milyon dolara çıkmıştır. Bunun yarısı da kısa vadeli borçlardır.

Bu 14 yılda, 6 milyon insan köylerden kalkıp kentlere gelmiştir. Bunların günlük yaşamları, ekonomik ve sosyal ilişkileri, hayattan bekledikleri, davranış ve biçimleri değişmiştir. 1965'te her yıl 400 bin genç iş arıyordu, 1979'da bu sayı herhalde 700 bin civarında olacaktır. Herhalde 1965'in insanları, zamanımız Türkiye'sinin insanlarından daha mutluydular.

1979'larda Sayın Demirel ne yapacaktır? Programından anlaşılıyor ki, bundan evvel yaptıklarını... Şuraya kadar söylediklerimi, demin Sayın Demirel'in konuşmasını dinledikten sonra tamamlamak isterim. Şu söylediklerim son 14 yılın sadece ne olduğu yolunda bir hatırlatmadır. Kötüleme veya methetme, ne gecenin bu saati için ne de günümüzün koşulları için gerekli ve sanıyorum hiçbirimize de bir şey kazandırmayan bir çalışmadır.

3 Kasım 1965 tarihinde Millet Meclisinde okunan Demirel'in Programı, vaktinizi almak istemiyorum, bundan üç gün evvel burada okunan programla aynı cümleleri taşıyordu. Hatta "TRT Kanununun değişmesi" "Bütün temel hak ve hürriyetleri korumayı, Türk Milletine huzuru, refahı, saadeti vaat ederek iktidara gelmiş bulunuyoruz" "Durumunun ciddiyetini müdrikiz" gibi pek çok cümle, 1965'te bu kürsüde okunan programın pek çok cümlesi, bugün okunan programla, bir iki kelime farkıyla aynıdır.

1965 ve 1976 Programa arasında ekonomik ve siyasal alanda esaslı bir fark yoktur. Görüştüğümüz programdaki farklılık, memleketimizin önündeki zorlukları, imkân ve fırsatları değerlendirirken kullanılan üslup ve seçilen kelimelerdir. Herhalde ilk kez bir hükümet programında yakın mazi ele alınıp, siyasi propagandaya gereksiz değer verilmiştir. Biraz evvel Sayın Başbakanımız buyurdular ki; "Bir konsensüs arıyoruz, bazı şeyleri beraber konuşmalıyız" Bu çok doğru, hele günümüz, için fevkalade doğru, ihtiyacımız; fakat bunu, son iki sene tartışılırken başka türlü üslup kullanmak; ama günümüzün meselelerini konuşurken birlikte konuşmayı dememek, bunu aramak, herhalde, eğer affederlerse, burada bir çelişme görmekteyim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Diyaloğun reddi.

TARHAN ERDEM (Devamla) — İki yıllık Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin tartışması yapılırken, biraz evvel Sayın Demirel'in üslubunda herhalde dikkatinizi çekti, "biz" ve "siz" çok kullanılan kelimelerdi. Hâlbuki bir konsensus yapılacaksa, eğer bir anlaşmaya gidilecekse, büyük meselelerin üzerine birlikte varılacaksa kendi deyimiyle büyük meseleler belikte göğüslenecekse, önce buna birisinin başlaması lazım. Bu memleketin başbakanı eğer müşterek diyaloga başlamazsa, isterseniz şu anda yapmaya başladığım gibi, bunu ben deneyeyim. Ben beklerdim ki, bu birliği, bu meseleleri birlikte düşünmeye, denemeye Sayın Başbakanımız başlayabilsinler.

Sayın üyeler, Hükümet Programında, ülkenin büyük meselelerle karşı karşıya olduğu ve bunların üzerine, varılacağı, içtenlikle inanıyorum ki, samimiyetle söylenmiştir.

İlk geldiği gün karşılaştığı yağ, sıvı gaz ve ampul gibi sorunları, halka sıkıntı vermeyecek hale getirebileceklerdir. Bu çözümde, veya ertelemede, nihayet ismi bilinmeyen bir iki devlet memurunun, Demirel'in deyimiyle cansiperane çalışması, 10 milyonlarla belirlenen döviz bulunması, mekanizmanın bir iki yerini düzenlemek yeter.

Rahatsız olan, işini kaybeden, alışkanlıklarını terk etmek zorunda kalanların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu çözümler, toplumdan veya bir kesiminden esaslı

fedakârlık, büyük plan ve yatırımlar istemez. Uygulama için sürekli izleme, uzun yıllar, bazı kurumların değişmesi, yeni kurumların kurulması, binlerce insanın çalışmaya katılması gerekmez, sonucu kısa sürede alınır, Bunların çözümü de bir siyaset adamı için şüphesiz önemlidir, onur vericidir, övgüye layıktır.

Fakat herhalde Sayın Demirel'in, ülkenin karşısında olduğu ve üzerine varılacak olan büyük meseleleri bunlar değildir. Karşısında bulunulan meseleler, büyük meseleler, programa göre enflasyon ve anarşidir. Aslında bunların hepsi, kontrol edemediğimiz ve gereklerini yapamadığımız kentleşme ve devlet yönetimi sisteminin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar, günlük bunalımlarımızı yaralan, güncel sorunları peş peşe ortaya çıkaran nedenlerdir. Başka deyişle, eğitim, enerji, dış ticaret açığı gibi bütün sorunlarımız bunlara bağımlıdır.

Hükümetimizin programına göre, ülkenin önünde duran meselelerin halli bazı tedbirler alınacaktır. Programda yazılı tedbirleri ikiye ayırmak mümkündür: Bir tanesi kanuni, bazı yasalarda değişiklikler ve yeni kanunlar. Bunların dışında, yöntem, teknik ve tanımı belirlenmemiş hedef ve arzular sıralanmaktadır.

Sayın milletvekilleri, temel sorunları çözme, yapı değişikliği, kurumsal değişiklik gerektirir. Cumhuriyeti ve özgürlükleri devamlı kılmak için, eskiyen ve yozlaşan kurumları değiştirmek, yenileri kurmak gerekmektedir. Bu sorunlar, bazı çerçeveleri kırarak ve bazı kökleri sökerek çözülebilir. Bu nasıl ve hangi kadroyla yapılır? Kurumları değiştirmeden, sadece yasaları değiştirerek ve yasaları iyi uygulayarak Devletti kurtarmak mümkün müdür? Gereken değişime ve kararlara, hiçbir ayırım yapmadan söylüyorum, Türkiye'nin bütün kurumlarının, altyapının karşı koyacağı açıktır, bellidir, söylenmiştir. Bu Hükümet modeli ve anlayışı, kurumsal değişime uygun değildir. Programının bu yolda vaadi yoktur, kadrosu ve dayandığı toplum kesimleri, temel değişimlere herkesten fazla direnç gösterecektir. Sorunların çözümü, kendi görüşlerinin dışındakilerini suçlamadan, toplumun isteklerini doğru görmekle başlar. Sorunların hayal dahi etmedikleri boyutlara ulaşması, doğru gibi gördükleri çözümlerin geçersizliği, eski deneylerinin yararsızlığı, var sandıkları mekanizmaların işlemezliği ve güçsüzlüğü, Hükümeti her geçen gün bunalıma itecektir. Bu akşam, bugün burada yapılan görüşmelerde, bu bunalımın sanıyorum bir başlangıcını Sayın Hükümet Başkanı ve üyeleri bir ölçüde sezmiş olacaklardır.

İlk ve zorunlu ihtiyacımız, çelişki ve düşmanlıkları artırmadan, düşmanların hiçbirine Devlete yandaş aratmayan ve buldurmayan bir yönetimin ve Hükümet modelinin geliştirilmesi ve kurulmasıdır. Ancak böyle bir Hükümet büyük meselelerin üzerine varabilir. Bu Hükümetin bu özellikleri var mıdır; olabilir mi? Güvenoyu gerçekte bu sualin cevabı olacaktır.

Biz Cumhuriyet Halk Partililer, (Sayın Demirel biraz evvel bu tip sözlerden rahatsız olduğunu söylediler, ama ben tekrar etmekte mazurum) Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlık savaşını yürüten kadroların kurduğu bir partinin üyeleriyiz. Demokratik Cumhuriyet, yaşama ortamımız ve var olma nedenimizdir. Sadece Anayasalda yazıldığı için değil, ulusumuzun koşullarının elverdiği en geniş örgüte ve gelişmiş Devlet anlayışına sahip olduğumuz için demokrasinin vazgeçilmez unsuruyuz. Biz, ekonomik alanda Devletin etkinliğinin zorunluğuna inanırız, Devletçiyiz. Kurumlarımız, hele böyle zamanlarda değiştirilmesi ve yeniden kurulma-

sı gereğine inanan devrimcileriz. Ülkenin ve ulusun bölünmezliğine, herkesin eşit halkları olduğuna inanan milliyetçileriz.

Programını görüştüğümüz Hükümetin, tarihi gelişim içinde doğru tercihlere sahip olmadığını, güncel hayatımız içinde ve kendi ölçüleri içinde bile başarılı olamayacağını söylüyoruz ve görüyoruz. Bu nedenle, güvenoyu verilmesinin ülke sorunlarını büyüteceğine, daha da içinden çıkılmaz hale getireceğine inanmaktayız.

Cumhuriyet Hükümeti, Millet Meclisinin güvenine layık görülürse bizler, muhalefet üyeleri, inançlarımız yolunda görevlerimizi yaparız. Meclisimizin kararını saygıyla değerlendireceğiz.

Hepinize başarılar diliyorum; saygılar sunuyorum, *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erdem.

Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, güven oylaması, Anayasamızın 103, İçtüzüğümüzün 105'inci maddesine göre, görüşmelerin bitiminden 1 tam gün geçtikten sonra yapılacaktır. Bu konuda bir Danışma Kurulu önerisi vardır, okutuyorum:

Danışma Kurulu Önerisi No: 57

Anayasa ve İçtüzük hükümlerine uygun olarak, 25.11.1979 Pazar günü yapılacak olan Bakanlar Kuruluna güven oylamasının, aynı gün saat 10.00'da yapılması önerilmiştir.

Cahit Karakaş Millet Meclisli Başkanı

Metin Tüzün CHP Grubu Başkanvekili

Oğuz Aygün AP Grubu Başkanvekili

Hasan Aksay MSP Grubu Başkanvekili

İhsan Kabadayı MHP Grubu Başkanvekili

BAŞKAN — Danışma Kurulu önerisini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buna göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun güven oylaması için, 25.11.1979 Pazar günü saat 10.00'da toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 04.03

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 19 Cilt 44 Birleşim 8
Sayfa 120-214
23.11.1979 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Başkanvekili Cengizhan Yorulmaz*
DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (C.S.Ü.)*
Kemal Cantürk (C.S.Ü.)
Açılma Saati*: 15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz. Sayın üyeler; Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesine başlıyoruz.

Gruplar ve şahısları adına söz alanlar, okuyorum:

Grupları adına söz alanlar:

Sayın Suphi Karaman (MB Grubu adına),

Sayın Orhan Vural (CHP Grubu adına),

Sayın Zeyyat Baykara (Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu adına).

Şahısları adına söz alan sayın üyeleri sırayla okuyorum:

Sayın Kemal Sarıibrahimoğlu,

Sayın İbrahim Öztürk, Sayın Safa Reisoğlu,

Sayın Hüseyin Öztürk,

Sayın Şebip Karamullaoğlu.

Sayın Hasan Güven,

Sayın Ali Cüceoğlu,

Savın Ahmet Yıldız.

Sayın Kadri Kaplan,

Sayın Besim Üstünel,

Sayın Hasan Fehmi Güneş,

Sayın Ziya Müezzinoğlu.

Milli Birlik Grubu adına söz alan Sayın Suphi Karaman, buyurun efendim.

MEHMET SITKI SADIK BATUM (İstanbul) — Adalet Partisi Grubu adına konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim. Hükümet hazır.

Buyurun Sayın Suphi Karaman.

MB GRUBU ADINA SALİH SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Huzurunuzda, biraz sonra Program üzerinde Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Grubunun görüşlerini arza çalışacağım.

Cumhuriyet Hükümetinin kuruluşu çok partili demokratik yaşamımızı olumlu bir aşamaya daha ulaştırmıştır. Seçim sonuçları ile iktidarların değişmesi, özgürlükçü demokrasilerde, sistemin işleyen mekanizmasıdır. Halkın ulusal vicdanında bu mekanizmanın düzgün ve aksaksız işlediği inancı kökleşince, seçimler ve seçimlerin sonucuna duyulan güvence bireylerin sorumluluk duygusunu yüceltir. Bu da hürriyete, adalete ve fazilete aşık vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer alan Anayasa ve rejimin uyanık bekçiliğini pekiştirir.

14 Ekim 1979 Senato üçte bir yenileme ve Millet Meclisi ara seçimlerinin sonuçları Hükümet değişikliğini hemen gerçekleştirince seçim sonuçlarının etkileri dışında, sadece bu sonuç demokrasimizin seçimlere dayalı işleyişini bir kez daha vurgulayarak, yukarıdaki düşüncelerimizi doğrulamıştır. Seçimler sonunda aldığı oyların %29'a düştüğünü gören Ecevit Hükümetinin, bu yeni siyasal konjonktürü iyi değerlendirerek Meclis içi aritmetiğinde yeni arayışlara girmeden, hemen görevden çekilmesi de bu olumlu aşamayı gerçekleştirmede etken olmuştur.

Parlamenter demokrasilerde Hükümetlerin sokakta değil, güvenoyu mekanizmasını elinde bulunduran Meclislerde kurulduğu ve düşürüldüğü herkesçe bilinen bir gerçektir. Sokaktaki ve de alelusul Yasama Meclisleri dışındaki bütün siyasal ve demokratik faaliyetler kamuoyunu oluşturarak seçimlerin sonuçlarını yönlendirirler. Seçim sonuçları da iktidarları belirler; fakat seçim sonuçlarının kesin dört yıllık bir ipotek anlamına kabul edilmesi durumunda iktidarların bu süre içerisinde yapabilecekleri büyük hataların kamuoyu eğilimlerine yansıyan sonuçlarından oluşan özlemler Hükümetlerin varlığı ve eğilimleri ile çelişkiye düşer. Güvenoyu kullanma yetkisine sahip bir kısım yasama meclisi üyelerinin, oluşan yeni durumu vicdani kanaatlerinde değerlendirmeleri bu çelişkiyi önler. Bu durum son derecede doğaldır. "Ayıplı"dır diye tanımlanacak bir durum değildir. Ayıplı olan kamuoyuna ulusal eğilime paralel vicdani kanaat yerine çıkar duyguları ile yön ve kanaat değiştirmektir. Aslında halkın sağlıklı duyguları bunu bilir ve anlar. Üzülerek belirtmeliyiz ki, son on yılda bunun kötü örnekleri çok görülmüştür. Öte yandan yeni siyasal davranışların vicdani kanaatlere yansıyan sonuçları ile kamuoyuna, hiç olmaz ise bunun bir bölümüne, uygun düşen paralel güven eğilimi değişiklikleri ile de iktidar düşmüş, yeni iktidarlar oluşmuş hatta, yeni partiler kurulmuştur. Bunları parlamenter rejimin doğal bir gereği sayıyoruz.

14 Ekim seçimlerinin siyasal sonuçlarını iyi değerlendiren hükümetin çekilmesi demokrasi anlayışı ve demokrasiye inanç bakımından saygıdeğer bir davranış olmuş ve seçim sonucu siyasal tansiyonu düşürmüştür.

Şu anda, programı ile huzurlarınızda bulunan Hükümet, kuruluşu Sayın Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan, bir Cumhuriyet Hükümetidir. Cumhuriyet döneminin 43'üncü hükümetidir. Sayın Demirel tarafından kurulmuş 6'ncı Demirel Hükümetidir. Hükümet yapısı itibariyle. Meclis içerisinde dayanağı bulunan sağlam oylar bakımından tam anlamıyla bir azınlık hükümetidir. Eski MC ortağı bulunan diğer iki parti tarafından koşulsuz destekleneceği kamuoyuna duyurulmuş ise de bu ona bir koalisyon niteliği vermez. Siyasal konjonktür bu hükümetin güvenoyu almasını mümkün kılacaktır. Bu hükümet bir koalisyon hükümeti değildir. Eski MC hükümetlerinin bir yenisi de değildir. Bir azınlık Hükümetidir; ama daha önce kamuoyunu meşgul ettirilen anlamda bir Çankaya Hükümeti değildir. Evet Çankaya tarafından, tarihsel bir yerde oturan Sayın Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan bir Cumhuriyet Hükümetidir. Tıpkı bundan önce örnekleri bulunan güvenoyu alabilmiş ya da alamamış diğer hükümetler gibi. Hatırlayacaksınız böyle bir hükümet, Sayın Irmak Hükümeti, 17 güvenoyu ile ülkeyi 4 ay yönetmiş, bütçe çıkarmış, kanun tasarıları sevk etmiş, kararnameler ile atamalar yapmış ve de meşruiyetinden hiç kimse kuşku duymamıştır.

Ulusal Kurtuluş Savaşı tarihimizde Çankaya'nın şanlı kartalı Gazi Mustafa Kemal'den ötürü ulusal edebiyatımızda bir övgü olarak kullanılan "Çankaya" sözcüğünün, bir süre Önce bir yergi olarak kullanılmasındaki hazin davranış gelecek kuşakların belleğinden çıkmayacaktır.

MC hükümetlerinin olumsuz anılarından sonra, özellikle ekonominin bu derecede bozulduğu bir ortamda ve anarşi kaynaklarının sıkıyönetim mahkemelerinde bu derecede sergilendiği bir durumda, eski MC'leri hatırlatacak yeni hükümet kuruluşlarının ülke yönetimini serinkanlılıkla sürdürmeye yetmeyeceği açık ve seçiktir. Bu nedenle Sayın Demirel'in deyimleri ile "Kendi içerisinde ahenkli" bir hükümet modeli, bir azınlık hükümeti de olsa, bugünün gereksinmelerine çok uygun düşmüştür. Daha işe başlarken bu Hükümeti eleştirmenin, önyargılarla bir şeyler söylemenin yeri yoktur. Bu Hükümete şimdiden örtülü MC denilemez. Anarşi ile savaşta, anarşi mihraklarına yaklaşımında, atamalarda ve tüm Hükümet icraatında uygulayacağı yöntem ve kendi içerisindeki ahenk görüldükten sonra, işte o zaman A.P. Hükümeti mi yoksa örtülü yeni bir MC Hükümeti mi kanısına varılabilecektir.

14 Ekim 1979 Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimi ve Milletvekili ara seçimi sonunda oluşan siyasal ortamın faydalı bir sonucu da, bir süreden beri bazı çevrelerce sürdürülen "Ara rejim, geniş tabanlı tarafsız başbakanlı hükümetler" gibi propagandaları, umutları yıkmış olmasıdır.

1979 yılları sonları yaklaşırken dünyada ve özellikle Türkiye'ye yakın bölgelerde önemli ve yoğun siyasal gelişmeler olmaktadır. Batı ve Doğu blokları arasındaki ideolojik burukluğun, sosyal ve ekonomik sistem farklılığının kuşkuları yıllardan beri gelen siyasal gerginliği sürdürürken detant'ı destekleyen girişimler de yapılmaktadır. SALT-2 Anlaşmasının getirdiği rahatlığın yorumları sürerken Ekim ayı başlarında, Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Leonid Brejnev'in Doğu Berlin'de yap-

tığı konuşmada, "Kuvvet İndirimi ve Silahların Azaltılması" önerisi ile Uluslararası gerginliği azaltma yolunda ileri bir adım atılmıştır. Bu çıkışın, bekleneni sağlaması halinde Avrupa'daki ve Ortadoğu'daki güvensizlik ortamını yumuşatmak için bir süreden beri sürdürülen çabaların ve SALT-II ile saptanan ilkelerin ve varılan sonuçların daha ileri bir aşamaya götürülmesi sağlanabilir. Buna karşılık nükleer başlıklı atom füze rampalarının ileri üslerde kurulması istekleri ve U-2'ler sorunu barışı tehdit etmektedir. Güneydoğu Asya ülkeleri arasındaki siyasal sürtüşmeler ve Orta Amerika ülkelerindeki diktatörlüklere başkaldırma eylemleri hızlanmıştır. İran olayları çok yönlü gelişmelerle sürüp gitmektedir. Bu gelişmeler ilginç sonuçlara gebe gibi görünmektedir. Dışarıdan müdahaleler bölgemizde barışı bozabilir. Mısır-İsrail anlaşması Ortadoğu'ya barışı getirememiştir. Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda şantaja dayalı politikası Doğu Akdeniz ve Ege'deki gerginliğin azalmasına engel olmaktadır.

1974'lerden beri dünya ekonomisini etkisi altına alan petrol sorunu ve buna dayalı enerji sorunu, 1979 yılının ikinci yarısında OPEC'in kararları ile daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Petrol fiyatlarındaki hızlı artışın az gelişmiş ekonomilerde meydana getirdiği dış ticaret açığı bu ekonomilerin dışa bağımlılık oranını hızla artırmakta, gelişmelerini önemli derecede engellemektedir.

Son yıllarda ülkemiz, uygulanan yanlış politikalar yüzünden, iki türlü bunalımın ağır etkisi altına sokulmuştur. Ekonomik bunalımın darboğazı iş hayatında atıl kapasiteler yaratarak üretimi azaltırken, artan dış ticaret açığı sanayileşmeyi durdurarak kalkınma hızını düşürürken ve de işsizliği artırarak büyük halk kesimi ağır geçim sıkıntısına düşerken, siyasal bunalımın neden olduğu anarşi darboğazı da toplumu yılgınlığa, rejimi umutsuzluğa, Anayasadan sapma eğilimlerine ve yeni arayışlara sürüklemiştir. Hiç kuşkusuz Türkiye bu darboğazlara ne son 22 ayda ne de ondan önceki 22 ayda getirilmiştir. Bu sonuca çıkan yolda ilk yanlış politikalar İkinci Cihan Savaşını izleyen yıllarda başladı ve planlı dönemlere girişilmiş olmasına karşın, yakın zamanlara kadar sürdürüldü.

1961 Anayasasının getirdiği yeni ilkeler düşün ve zihniyet anlayışımızda bir değişikliğin, planlı kalkınma döneminin başlatılması ise, ekonomik ve sosyal yaşantımızda bir toparlanmanın, bir ulusallığa dönebilmenin itici gücü olmalıydı. Oysa. 1965'lerden sonra uygulanan yanlış politikalar kasıtlı inatlaşmalar, geniş halk yığınlarına verilen yanlış sloganlar ülke yönetiminde aklın ve gerçeklerin yerine hislerin ve hayallerin egemen olmasını sağlamıştır. Daha 1965'lerde ülkemizin petrol tüketimi 5 milyon ton iken uygulanan petrol politikasının gelecekte ülkeyi güç duruma sokacağını söyleyerek kapitüler nitelikli petrol yabasını eleştirenleri Amerikan düşmanı ya da Komünist diye ilan eden politikaları bu yanlış davranışlara bir örnek olarak hatırlayabiliriz.

Bu yanlış politikalar ülke ekonomisini giderek daha çok dışa bağımlı duruma sokmuş, darboğaza sürüklenmemize neden olmuş, siyasal anlamda da yanlış yönetimlerle ve kafaların bağnaz şartlanmaları ile de anarşi körüklenmiş bugünkü ortama gelinmiştir

Plan ilkelerini dikkate almayan yer ve zamanı yanlış seçilmiş yatırımlar hammaddesi ile dışa bağımlı olarak kuruları sanayi dış yardımların ve yabancı kredilerin

rasyonel kullanılamayışı ülke ekonomisinin dışa bağımlılığını giderek artırmıştır. Dış borç taksitlerinin zamanında ödenemeyişi borç vadelerinin kısaltılması faizlerin yükseltilmesi sonucunu doğurmuş bu suretle çıkmazı derinleştirmiştir. Yanlış personel politikaları ve verimsiz politik yatırımlarla zorlanan kamu harcamaları da kalkınmanın itici gücü olarak sağlam vergi gelirleri ile karşılanacağı yerde emisyona dayandırılınca ekonomik yaşantımızın dengesi bozuldu ibresi şaşırdı.

Para hacmindeki artış buna karşılık atıl kapasiteler yüzünden oluşan üretim yetersizliği ve enerji darboğazı ekonomiyi çıkmaza soktu. Bunun sonucu da giderek enflasyon oldu. Çoğaltılan emisyon hacmi üretim artırıcı yatırım harcamaları yerine politik devlet harcamalarının finansmanında kamu kuruluşlarının şişirilmiş kadrolarına ücretlerin ve tarımsal ürünlerin destekleme alım giderlerini karşılamada kullanılmıştır. Bu tutum fiyat artışlarını hızlandıran başlıca etken olmuştur. Emisyon hacmi ve fiyat artışları paralelliği kurulunca da enflasyonun kısır döngüsüne girilerek ekonomik bunalım ve çöküntü toplumu sarsmıştır. Kalkınmasını sağlam ulusal kaynaklara dayandıramayan ekonomilerde hastalık baş gösterince enflasyonun giderek artan bir hızla toplumu sarması kaçınılmaz olur. Bu gidişin sonunda enflasyon özellikle yatırım malları üreten sanayi kesimlerinde olumsuz etki yapmıştır. Ticari faaliyet belge dışına kayarak anormal yollardan yürütülmüş kontrolsuz ve haksız kazançlar elde edilmiştir. Son iki yılda giderek hızlanan enflasyon yüksek fiyat artışlarına da yol açmıştır. Yatırımlar yavaşlamış üretimdeki artış sınırlı kalmış, işsizlik çoğalmış ve büyük halk kesimleri, dar gelirliler işçiler memurlar emekliler küçük esnaf dar gelirli topraksız köylüler geçim sıkıntısına düşmüşlerdir.

Enflasyonla savaş için yerinde ve yeterince önlemler alınamadığından fiyat ve maliyet artışları hızlanmış üretim düşmüş ve gelir dağılımındaki dengesizlik artmıştır. İnşaat sektörü ve konut yapımı plan hedeflerinin çok gerisinde kalmıştır. Gelir dağılımındaki dengesizliğin artması sosyal adaleti ve sosyal güvenceyi bozmuştur. Bu aşamaya gelen bir toplumda artık ekonomik bunalımlar sosyal bunalımlara dönüşerek toplumsal sarsıntılar baş gösterir. Dünya petrol krizinin başladığı 1974 yılından bu yana Türkiye'nin ekonomik sorunları hep ertelenmiş ve ülkemiz günlük politikalarla idare edilir olmuştur. Bu arada dış borçlarımız 18 milyar dolara tırmandı. Bunun 7 milyar doları kısa sureli yüksek faizli borçlardır. Bunun da 2 5 milyar dolarlık kısmını "DÇM" denen borçlar oluşturdu. Yıllık dış ticaret açığı 4 milyar dolara çıktı. Bir ara döviz rezervleri ve transferler o kadar sıkışık bir duruma girdi ki ülkenin yoksul durumu "70 Cent'e muhtaç" sözcüğü ile simgeleştirildi. Ama yoksul Türkiye'nin bir kısım zenginleri dünyanın büyük kumarhanelerinin en popüler müşterileri olmuşlardır. Bozuk yapının sonucu olan sorunlar köklü çareler ile çözüm yerine günlük politikalarla hep erteleniyordu.

1977 yılı sonlarına gelindiğinde artık günlük politikalarla durumun sürdürülebilmesi de yetersiz kalmış ülkemiz IMF'nin çarklarında sıkışmaya başlamıştır. Bu tablonun oluşturduğu "Enkaz" üzerinde yükselen "Umutlar" da duruma çare bulamamış ve tarihin en büyük borç ertelemesini yaptırabilmiş olmasına karşın bu umutlar 14 Ekim seçimlerinin yenilgisinden kurtulamamıştır. "Enkaz" edebiyatı yapanların yerine gelenler şimdilerde "Yangın" edebiyatı ile işe başlıyorlar.

Gerçek şudur ki yıllarca uygulanan yanlış ekonomi politikalar yüzünden ortada toplumu büyük sıkıntıya sokan bir ekonomik bunalım vardır. Kimileri buna "Enkaz" dediler kimileri de "Yangın" diyorlar. Enkaz kaldırıcılar başarılı olamadılar. Yangın söndürücülerin başarısı da izleyecekleri tutuma gösterecekleri akıl ve özveriye bağlı olacaktır.

Enflasyonun hızının kesilememesi durumunda ya da enflasyonun geniş halk yığınları üzerinde yıkıcı etkisi giderilemedikçe demokratik rejimin sağlıklı biçimde sürdürülemeyeceği inancındayız. Kesin olarak denilebilir ki Latin Amerika ülkelerindeki istikrarsız siyasal rejimleri besleyen başlıca ortam enflasyondur.

Emperyalist kapitalist sistem bugüne dek yaptıkları uygulamalarla az gelişmiş ülkeleri bu arada Türkiye'yi de koparılmaz biçimde kendisine bağlamanın yollarında başarı ile yürümüştür. Aslında enflasyon kapitalist sistemlerin bir hastalığıdır ve fakat onun sermaye tekellerinin de marjinal sömürü garantileridir. Enflasyona düşen ülkelere IMF'ler Uluslararası Dünya Bankası gibi kuruluşları aracılığı ile arada bir yaptırdıkları devalüasyonlarla açıktan kârlarını ve marjinal sömürü paylarını alırlar. Az gelişmişlerin ekonomileri perişan olurken, halkı ezilirken para babalarının bilançolarındaki aktifler çoğalır.

Zengin ve bol kaynaklara ve büyük bir kalkınma potansiyeline sahip olmamıza karşın uygulanan yanlış politikalar dış etkenler ve özellikle dünya ham petrol fiyatlarındaki hızlı artışlar son yıllardaki ekonomik bunalımımızı giderek ağırlaştıran başlıca nedenlerdir. Akaryakıt tüketimimizi giderek artıran yanlış enerji üretim ve yanlış ulaşım politikaları, dünya ham petrol fiyatlarının hızla artışı ile çakışınca bu yanlış politikaların ülkemize nelere mal olduğu ortaya çıkmıştır.

1977'den beri öyle bir duruma gelmiştir ki, yalnız akaryakıt dış alımı için yabancı ülkelere verilecek döviz miktarı tüm dışsatımlarımızla elde edilecek döviz miktarı ile ancak karşılanabilir durumdadır. Oysa, tüm dışalımlar için gerekli döviz miktarı tüm dışsatımlarla elde edilecek dövizin ortalama üç katıdır ve ham petrol dışında diğer çok önemli dışalım kalemlerini de son yıllarda kurulan sanayiin hammadde gereksinmeleri oluşturmaktadır. Yılda ortalama 4 milyar dolar tutan dış ticaret açığının dış kredilerle kapatılamaması halinde, dışa bağımlı bütün sanayiin durması, çökmesi söz konusu idi. Dış yabancı kredilerin büyük ölçüde kesildiği bu aşamada son MC hükümetleri kısa vadeli yüksek faizli DÇM borçları ile ülkeyi, Türk ekonomisini yüzlerce, binlerce özel kişiye borçlandırmayı bir kurtuluş yolu olarak buldu. İki yıl sonra bunları da ödeyemez duruma düşünce IMF'nin kıskacını sıkan etkenler arasına bu özel alacaklılar da karıştı. Lozan'dan 55 yıl sonra Düyunu Umumiyeye benzer beter durumlarla karşılaştık. Bereket versin 1979 yılında DÇM'lerden oluşan tarihin en büyük borç ertelemesi başarı ile yapıldı. Bu sayede IMF ve Dünya Bankası yeşil ışık yakarak kredi musluklarını biraz olsun araladılar. Böylelikle 1979 yılları sonları ve 1980 başları için yeni Hükümete dış akaryakıt bağlantılarının borç taksitlerini zamanında ödemek fırsatı verildi. Bir kaç yıl için ertelenen DÇM borçları süreleri sonunda nasıl ödenecek? Hiç kuşkumuz olmasın, yeni devalüasyon zorlamaları ile, yeni yüksek faizler ile yeni ertelemeler ile durum idare edilecek. Dış borçlar az gelişmişlerin dış politikalarını tümü ile ipotek edene kadar ve bu düzeye çıkana kadar bu böyle sürüp gidecek.

20'nci Yüzyıl sonlarında kapitalizmin emperyalizmi çizmeli değildir, banka dekontları ile işlevini sürdürmektedir.

On yılı aşkın bir zamandan beri yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin sayısı bir milyonu aşkındır. Bunların kazançlarından yaptıkları tasarrufların yıllık tutarları, kabaca bir hesapla yaklaşık olarak 12-15 milyar mark, yani 5-6 milyar dolardır. Tasarruf sahiplerinin bütün çıkarları korunarak ve geleceklerine ilişkin tüm özlemleri sağlanarak bu tasarrufların tümünü ülkemize transfer edecek düzeni kurabilseydik, dış ticaret gelirlerimizden görünmeyen kalemler olarak, tüm dış ticaret açığımızı kapatacak döviz gelirlerine fazlası ile sahip olacaktık. Böylelikle Türk parasının değer kaybı önlenecek, döviz karaborsası gibi kirli yolların önü tıkanacak, petrol fiyatlarındaki hızlı artışın dış ticaret dengemizi alt üst etmesi önlenecek, dışa bağımlı sanayimizde maliyet yükselmelerine sebebiyet verilmeyecek, enflasyonun hızı dünya ekonomisindeki ortalama artış hızının çok üstüne çıkmayacak, iç piyasadaki fiyatlarda ve tüm ekonomimizde istikrar sağlanacak ve bütün bu olumlu olaylar nedeniyle de uluslararası ekonomik kuruluşların arada bir devalüasyon zorlamalarına maruz kalmayacaktık. İstikrar içerisinde hızlı kalkınmamızı sürdürerek az gelişmişlik çemberini kısa zamanda aşabilecektik.

Ne yazık ki, yabancı ülkelerdeki işçilerimizin yaptıkları tasarrufları bu denli bir düzen içerisinde ülkemize transfer edip kalkınmamıza sağlam bir kaynak yapamadık. Bu tasarrufların büyük bir kısmı çalıştıkları ülkelerin bankalarında birikerek, o ülkelerin ekonomilerine katkıda bulundular. Bir kısmı da ülkemize yönelik döviz karaborsasını beslediler. Dış borçlarımızı tümü ile ödenmesi güç duruma sokan DÇM kredilerinin de bir ölçüde bu kanaldan kaynaklandığı büyük olasılık içerisindedir.

1978 yılından itibaren gerek dost ve müttefik Amerika'nın uyguladığı ekonomik ambargo yüzünden, gerekse ekonomimizin içine düştüğü darboğazda dış ekonomik kuruluşların ağır koşullar ileri sürerek yaptıkları baskılar yüzünden dış yardımlar, yabancı kredi muslukları kapanınca, hammaddesi itibariyle dışa bağımlı sanayimiz çok ağır bunalımın, tümü ile kapanmanın eşiğine geldi. Ham petrol dış alımı tüm dışsatımla elde edilen dövizi yutuyordu. Bu durumda ya sanayi hammaddesi dışalımından vazgeçilerek fabrikaların çalışması durdurulacaktı ya da büyük ölçüde ham petrol dışalımından vazgeçilecekti. Bu durumda ise çok büyük boyutlara ulaşacak enerji bunalımına yol açacak ve dolayısıyla sanayi kuruluşlarının kapanması sonucunu doğuracaktı. Her iki halde de sanayi duracak, yüzlerce işçi açıkta kalacak, milyarlarca değerindeki yüzlerce tesis atıl kalarak iflaslar, bunalımlar ekonomiyi ve sosyal yaşantıyı patlama noktasına götürecekti.

Dış ticareti, yabancı kredileri, döviz gereksinmelerini ayarlayarak ülke ekonomisini yönlendiren devlet, artık bir ölçüde güçsüz kalmıştı. İşte o zaman özel sektörün yaratıcı gücü çabucak organize olarak sanayimizin ihtiyacı olan hammaddeler, başka yollardan sağlanan dövizler ile dışarıdan getirtilmeye başlandı. Bu sayede dışa bağımlı sanayimizin çökmesi önlendi. Özel sektörün yaratıcı, gücü bir ölçüde fonksiyonunu yapamaz duruma gelen TC Merkez Bankası'nın karşısına, yapılamayan bu fonksiyonları üstlenen Tahtakale Merkez Bankasını dikti. Yöneticileri ile yurt içinde ve yurt dışındaki acenteleri ile teleksleri ile örgütlenen Tahtakale Mer-

kez Bankası yurt içinde ve yurt dışındaki döviz piyasasını yönlendirerek yabancı ülkelerdeki işçilerimizin alın teri döviz tasarruflarını milyarlık kirli kazançlarda araç olarak kullandı. Dış alımların maliyetleri yükseltildi. Türkiye'nin ve diğer Avrupa ülkelerinin TIR filoları, Birinci Dünya Savaşının ünlü vagon ticareti örneği gibi, milyarlarca dolarlık kaçak sanayi hammaddesini yurda soktular. Gümrük kapılarında, deniz ticaret yollarında kaçakçılık, kaçakçıları kollamak ve korumak görevleri yüksek kazançlı meslekler haline dönüştü. Her nasılsa yakalanan bir kaç Tahtakale kaçakçısının sıkıyönetim mahkemelerinden bir kaç günde tahliye ettiren becerikli hukuk otoritelerinin ünleri duyulur oldu.

Programını görüştüğümüz Hükümetten kamuoyu, bir zaman planlaması içerisinde, ekonomik bunalımın azaltılması ve halkın geçim sıkıntısının hafifletilmesini beklemektedir.

İlk yapılacak iş, enflasyonun hızını kesmek ve artan fiyatları durdurmak suretiyle bunalım içerisinde bulunan dar gelirli büyük kitleleri rahatlatmaktır. Kendi içerisinde ahenkli olan bir hükümetten sağlıklı bir ekonomik politika uygulaması beklenir. Ülke ekonomisinin ancak bu durumda düze çıkabileceğine inanıyoruz. Türkiye'deki hızlı enflasyon, genelde, bütçelerin sağlıklı vergi kaynaklarına dayandırılmamasından ve de KİT'lerin açıklarından oluşmuştur.

Bu nedenle vergi reformu yapılmalı ve vergi sisteminde köklü değişikliklerle vergi dışı kazançlar vergi kapsamına alınmalıdır. Kamu maliyesi ve bütçeler sağlam kaynaklara dayandırılmalıdır. Maliyet ve fiyat ayarlamaları ile KİT'lerin açıkları kapatılmalıdır. Enflasyon süreci içerisinde gittikçe çoğalan spekülasyona dayalı gelirler denetime sokulmalı, enflasyonla bozulan gelir dağılımının yapısı düzeltilmeli ve özellikle az kazanıp çok vergi ödeyen ücretliler korunmalıdır.

Bozulan gelir dağılımını düzeltmek için vergi yasaları değiştirilirken enflasyonun aşındırdığı vergi muafiyetleri ve vergi tarifeleri makul ve fakat cesur oranlarda artırılmalıdır. Belirli bir kazanç düzeyinin altında kalan kimselerde kazancın asgari ücrete eşit olan kısmı vergi dışı bırakılmalıdır.

Bütün bu önlemler vergi yasalarında yapılacak radikal çözümlerle sağlanabilir. Hükümet programından bu yolda önerilerin getirileceği anlaşılmaktadır. Bunun için kullanılacak yöntem, kısa ve pratik yasa değişiklikleri tasarıları ile sonuca varmaktır. Yeni Hükümetin bu yolda kararlılık içerisinde olduğunu görüyoruz ve başarılı olacağına inanıyoruz.

Ekonomik bunalımın hafifletilmesinde para ve kredi ayarlamalarını da yerinde ve zamanında beceri ile uygulamanın olumlu etkisini biliyoruz. Yüksek faiz uygulamalarının hangi aşamada artan fiyatları ve hızlı enflasyonu durdurucu geçici bir etken olacağı, hangi aşamada maliyetleri yükselterek fiyat artışlarını ve enflasyonu hızlandıracağı, ekonomik konjonktürün süreci içerisinde iyice hesap edilmeden bu yöntemden olumlu sonuç almak mümkün değildir. Döviz darboğazının hafifletilmesinde dışsatım gelirlerinin artırılması en sağlam çözümdür. Dışsatımın teşviki önlemleri ülke içinde özellikle gıda maddelerinde fiyat artışlarına neden olmamalıdır. Bundan dolayı sanayi tam kapasite ile çalıştırılarak dışsatımlarda mamul madde kalemlerinin artırılması, döviz gelirlerini çoğaltmanın en tutarlı yoludur.

Ülke ekonomisinin bulunduğu darboğaz, geliştirilen sanayinin hammadde yönünden dışa bağımlılığı, enerji üretiminin yanlış politikalarla büyük ölçüde akaryakıta dayalı bulunduruluşu, dünyayı giderek saran petrol ve enerji krizinin, yakın gelecekte ülkemizde daha büyük boyutlarla etkisini göstereceği görülmektedir. Bunun, gerçekçi önlemleri geciktirilmeden alınmalıdır. Ulaşımda akaryakıt tasarrufunu sağlayacak çareler geciktirilmeden uygulanmalıdır. Kara taşımacılığı karayollarından demiryollarına kaydırılmalıdır. Bunun için yıllardır ihmal edilen demiryollarımızı yeniden bir ıslah ve geliştirme politikasına almamız gereklidir. Akaryakıta dayalı enerji üretimini hidroelektriğe, katı yakıta, linyite kaydırmalıyız. Keban Barajı jeneratörlerinden yeri boş bulunan dört adedinin ve diğer barajlarda bu durumda olanların hemen tamamlanması, şu andaki enerji bunalımını hafifletmek için gereklidir. Atom enerjisi ve güneş enerjisinden yararlanmak çareleri geliştirilmelidir. Karadeniz sahillerimizdeki uranyum dalgaları üzerinde bilimsel araştırmalar geliştirilmeli, yabancı gözlerin iştahlı bakışlarından korunmalıyız.

Petrol araştırmalarına hız vermeliyiz. Ulusal petrol şirketimizi yabancı teknoloji ile donatmalıyız. Ülkemizdeki petrol üretimini artırmak için Hükümet Programında sözü edilen "Cari mevzuatın ve uygulamanın cesaretle değiştirileceği" ilkesini geç kalmış bir girişim olarak görüyor ve fakat Hükümetin bu konudaki yeni bir kararlılığı olarak karşılıyoruz.

Nefes darlığına giren ekonomilerin, bazı kez bir ölçüde enflasyonla tedavisi yönüne gidilmiştir; fakat bu yöntemin başarısı ekonomik yapının sağlamlığına ve uygulanacak yöntemin beceri ile yürütülmesine bağlıdır. Bu sayede enflasyonu kaynaklayan etkiler kısa sürede giderilerek enflasyon döneminin uzun sürmesi önlenebilir. Sağlam ekonomik yapıya sahip bir ülkede herkesin enflasyondan şikâyet ederken, aynı zamanda eline geçecek paranın sürekli artması isteğinde bulunması gibi bir çelişki söz konusu değildir. Bu çelişkinin sürüp gittiği, sürdürüldüğü, canlı tutulduğu ortamda enflasyonla savaş yapılamaz. Oysa bunalıma girmiş ekonomilerde darboğazdan çıkış için amaç, enflasyon ile birlikte yaşamak değil, enflasyonla savaşmaktır.

Ülkemizin içerisinde bulunduğu darboğazlardan biride siyasal alanda sürdürülen ve bir türlü önü alınamayan anarşi ve terördür. Hükümet Programında da bu durum geniş olarak saptanmıştır.

Terörizmin boyutları son yıllarda giderek çok büyümüştür. Her gün birkaç kişi hain ve alçak ellerin çektikleri tetiklerden çıkan kurşunların isabeti ile can veriyorlar. Birçok analar evlat acısına uğruyor, birçok genç kadınlar dul kalıyor ve pek çok küçük yavru babasız kalıyor. Bu acı bütün ülkeyi bir baştan bir başa kavuruyor, tüm toplumu sarıyor. Ülkede can güvenliği yok denecek kadar azaldı. Kurşunların hedefleri arasında gençler, öğrenciler, işçiler, öğretmenler, okul müdürleri, parti yöneticileri, belediye başkanları, gazeteciler, polis görevlileri, hâkimler savcılar ve bilim adamları, profesörler bulunuyor. Bazı kez hiç bir şey ile uzaktan yakından ilgisi olmayanlar da kurşunlamaların hedefleri arasına giriyorlar. Topluma saçılan yılgınlık Devlet güvenlik güçlerine ve rejime olan inançları sarsıyor. Anayasadan sapma eğilimlerini güçlendiriyor. Yeni arayışlara, yeni umutlara yol açıyor. Şehirlerimizin cadde ve sokakları, akşamları gün bakımından biraz sonra, sessiz ve kim-

sesizliğe bürünüyor. Cumhuriyet döneminde şehir sokaklarının hali bu duruma hiç bir zaman düşmemişti.

Son on yıldan beri her zaman anarşi çoğaldı, anarşi kol geziyor dedik; fakat tırmanış o derecede hızlandı ki, her yıl bir evvelki yılı mumla aratıyor. Bugün serinkanlılıkla geriye doğru bakınca insanların birbirini boğazlamaya ve çok kişinin kanının akıtılmaya başladığı tarihi 1974 yılı sonları 1975 yılı başları olarak görebiliyoruz. Bu tarihten öncede kurşunlar patlatılıyor, canlara kıyılıyordu, ama olaylar oldukça seyrekti. Sonradan olaylar birdenbire hızlandı. Hele 1978 yılı başlarından itibaren CHP ağırlıklı hükümet döneminde, Sayın Ecevit'in daha önceden söyledikleri "Başka ülkelerde anarşi sokakta bir kişiyi öldürünce hükümetler düşer" ya da "Biz iktidara gelince bütün siyasi cinayetler son bulacaktır" sözlerini tekzip eder biçimde, hatta sanki bu sözleri bilinçli olarak tekzip etmek için, anarşinin boyutları bir kaç kat yükseltildi, kurbanların sayısı daha da çoğaldı. Maraş'taki olay bir toplumsal kalkınma niteliğinde sanki bir soy kırım halini aldı. Dikkati çeken bir nokta, hükümet değişikliklerinde anarşinin birdenbire hızlanmasıdır. 1977 sonları, 1978 başlarında olan durum, aynen son 3-5 günde de vardır. Bu, anarşinin kaynakları, bu kaynakların gücü hakkında hepimizi düşünmeye sevketmesi lazımdır.

Bu durum böyle sürüp gidemez. Aksi halde insanlar, aileler, gruplar, kitleler kan davasına dönüşecek kinlerle kıyasıya birbirlerinin boğazlarına saldıracaklar, ülkemiz bir iç savaşın karanlık ve korkunç çukuruna sürüklenecektir. Anarşinin örgütsel kaynaklardan desteklendiği açıktır. Dış güçlerin organize tahrikleri ve niyetleri sezilir gibidir. Cinayet mangalarını oluşturan katiller ya çok şartlanmış fanatiklerden ya da artık eleştiri kabul etmez inanmışlardan seçilmektedirler. Böylece acımasızca, hunharca kan akıtılmaktadır.

Bu böyle sürüp gidemez. Kamuoyunun yeni iktidardan ilk önce beklediği icraat bu durumun önlenmesidir. İktidarların birinci görevi anarşiyi durdurmak, geriletmek ve kaynaklarına inip yok etmektir. Tarafsız davranarak anarşinin her çeşidinin üzerine gitmek asıldır. Devleti ve devlet organlarını anarşiye veya bir bölümüne yatak olmak, onu himayesine almak, onu besliyormuş görüntüsünden arındırmak lazımdır. İstihbarat örgütlerini bu konuda, güvenebilecek bir düzeyde ve yetenekte kullanarak anarşinin kökleri, tertipçileri, silahların ve mermilerin sağlanma yolları bulunmalıdır. Anarşi yuvaları ortaya çıkartılıp süratle işleyen yargı organlarına teslim edilmelidir. Sıkıyönetim mahkemeleri bir kısım katilleri, anarşi odaklarını bulmuş olay yaratan kaynaklara doğru gitmektedir. Sıkıyönetimin bu hızı kesilmemelidir. Kabul ediyoruz ki, Ecevit Hükümeti bu önerilerimizi, özellikle Devletin anarşi karşısında tarafsız davranması ilkesini titizlikle uygulamıştır. Bir kısım katillerin ortaya çıkarılmasını sağlamış, anarşi üreten odaklara yaklaşma çabalarına girmiştir. Fakat tam başarılı ve yeteri derecede becerili olamamıştır. Yeni iktidar "kendi içinde ahenkliği" bakımından daha başarılı olabilmenin şansına sahiptir. Bu şansı iyi kullanılmasını ve ülkemizi bu anarşi belasından kurtarmasını diliyoruz. Demokratik kurallardan ve bağımsız yargı ilkesinden sapmadan alınacak tedbirler için hükümeti destekleyeceğiz. Anarşi karşısında yargının süratle işlemesi için Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasında değişiklikler yapılmalıdır. Sıkıyönetim mahkemelerinin aldığı mesafelerin kısa sürede sona erdirilmesini diliyoruz.

Ülkemizde geleceğin güvence altında olunması huzur ve sükûnun kesin ve tam olarak sağlanmasına bağlıdır. Şu hususu önlemle ve öncelikle belirtmek istiyoruz ki, gelecekte toplumun huzur ve sükûnunu şimdiden kesin ve tam olarak bağlamanın tek yolu vardır. Maraş olaylarını derinliği ile ortaya çıkarmak ve suçlularını cezalandırmak. Tarihin sayfalarında haklılık kazanmış ibret olayları epeyce uzak geleceğe ışık tutarlar.

Hükümet Programında belirtilen "Devletin içerisine sızmış anarşi mihraklarının derhal söndürülerek devletin kendi düşmanlarını besler halde bulunmasına son verilecektir" hükmü, bize göre anarşiyi kısa zamanda yok etmenin ilk koşuludur. Ancak, bunun Devletin ve Hükümetin ve tüm güvenlik örgütlerinin anarşinin her çeşidi karşısında tarafsız ve yan tutmadan davranış alması ve kamuoyunun buna inandırılması ile mümkün olabileceği şaşmaz düşüncemizdir. Bunun böyle olamayacağı yargısını kuvvetlendiren belirtiler vardır. Öncelikle MC hükümetleri döneminde bu kurala uyulmadığı herkesçe bilinen bir gerçek olarak belleklerde yaşamaktadır. Sonra daha birkaç gün önce eski MC hükümetleri ortağı bir partinin yetkili bir sorumlusu tarafından verilen bir demeç kuşkuları büsbütün artırmıştır. Hükümeti koşulsuz olarak destekleyecekleri belirtildiği halde bu yetkili kişi "Hükümet ile sıkıyönetim konusunda anlaştık, ancak sıkıyönetim kadroları değişecek" demiştir. Bu demeç bundan önce askerlerin, komutanların, askeri hâkimlerin, askeri savcıların bugüne dek tarafsız davranmadıkları ithamın beraberinde taşıyor; bundan sonrası için de askerler arasında böylelerinin bulunduğu bunların bulunup sıkıyönetim kadrolarına getirileceği belirtilmek isteniyor. Böyle bir görüntü anarşi mihraklarının derhal söndürüleceği inancını kamuoyuna veremez. Çünkü, bu konuda tarafsız yönetim uygulayamayan iktidarlara kamuoyu güvenemeyecektir Bu girişimler yeni ve daha derin bunalımlara neden olabilecek niteliklidir.

Bu konuda güven verici bir hüküm Hükümet programında vardır. Hükümet programında denilmektedir ki, "Sıkıyönetim, hiçbir müdahale olmaksızın, Anayasa ve kanunlarla verilen yetkilerin hepsini kullanacaktır" programın bu hükmü karşısında yukarıda söz ettiğimiz demecin vakit geçirilmeden Hükümet tarafından tekzip edilmesi kuşkuları dağıtacaktır.

Bunalımı yaygınlaştırmak, derinleştirmemek lazımdır. İki yıl önce orta dereceli okullarda, yüksekokul ve fakültelerde eğitimin ve öğrenimin geniş ölçüde durduğunu, bugün hiç olmazsa bu noktadan uzakta olduğumuzu hatırlayalım. İki yıl önce 17 eğitim enstitüsünün, silahlı zorbaların hegemonyasında felç olduğu ve son iki yılda bin bir güçlüklerle bu durumun düzeltilebildiğini unutmayalım. Son iki yılda anarşi okullardan ve resmi yurtlardan dışarıya atılmıştır. Kendi içinde ahenkli olan A.P. Hükümetinin ülkeyi yeniden bu durumlara getirmeyeceğine ve bugünkü ağır bunalımı daha da ağırlaştırmayacağına inanıyoruz; fakat örtülü MC yönetimi yeniden başladı kanısı kamuoyunda yaygınlaşırsa artık hiç bir şeyin üstesinden gelinemeyeceğinden ciddi olarak kuşku duyarız.

Yurdumuzda siyasal huzursuzluğu sürdüren bir önemli konuda bölücülük faaliyetleridir. Yabancı kışkırtmalarla, iç ve dış kaynaklarda yuvalanmış ayırıcı, bölücü akımlarla beslenen bu faaliyetler Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit etmektedir. Anarşinin giderek büyüyen boyutları bölücülük

akımlarına karşı duyarlılığı ikinci planda bırakılmamalıdır. Buna karşılık alınacak güvenlik önlemleri de tahrikçi eylemci kaynaklara yönelik olmalı, Devlet bütünlüğüne saygınlığı olan kitlelere huzursuzluk verilmemelidir. Çünkü biliyor ve inanıyoruz ki, Doğu'daki halk öteden beri devlete bağlı ve saygındır.

Devlet güvenlik mahkemelerinin politik yaşantımızda büyük tartışmaların nedeni olduğunu biliyoruz. Bu hükmün Anayasaya girişi de büyük tartışmalı olmuştur. Grubumuz ismi ister "Devlet güvenlik mahkemesi" olsun, ister "İhtisas mahkemeleri" olsun ya da başka bir ad taşısın, doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli ayrı mahkemelerin kurulmasından yanadır. Ancak, bu mahkemelere yapılacak atamalar için Bakanlar Kurulunun aday göstermesine karşıdır. Bu mahkemelere atanacak hâkim ve savcıların Bakanlar Kurulu tarafından aday gösterilmesini Anayasanın "Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar" ilkesine ve bu ilkeye dayalı "Mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesine ve "Hâkimlik mesleğinden olanların atanmasına mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına göre yapılacağı" ilkesine aykırı olduğu kanısındayız. Hukuk devletinin temeli bağımsız yargıdır. Biz bunu savunuyoruz.

Bugünkü anarşik ortamdan çıkılması için Ceza ve Ceza Usulü kanunlarında değişiklik yapılmasına bunun süratle gerçekleştirilmesi düşüncesine katılıyoruz. Anayasal çizgiden çıkmadan, hürriyetlere saygınlığı zedelemeden daha başka yeni önlemler alınabileceğine de inanıyoruz.

Silah kaçakçılığını önleyememenin temel nedeni yasal boşluklardır. Bu boşluklar doldurulmalı ve silah kaçakçılığı konusu sıkıyönetim mahkemeleri yetki alanına sokulmalıdır.

Programda geçmiş hükümet dönemlerindeki yokluklardan, mal darlığından, kuyruklardan söz ediliyor, fakat bunlara neden olan stokçuluktan söz edilmiyor. Yasa değişikliklerinde stokçuluğu da suç sayıp cezaya bağlayan hükümler getirilmelidir.

Hükümetin kuruluş çalışmalarının yapıldığı günlerde, Sayın Demirel'in basına yansıyan demeçlerinde, Hükümet programında ilk 100 günde nelerin yapılacağı bildiriliyordu. Hükümet programlarında bugüne dek bu tür bir zaman programlanması yapılmamıştı. "Bu bir yenilik miydi, ne yararı olacaktı, yoksa gizli bir amacı mı vardı?" diye çeşitli yorumlar yapıldı; fakat program Meclislere sunulunca görüldü ki, bu tür bir yenilik getirilmemiştir. Ancak bu konu programda "Hükümet programının hedefleri arasında kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli işler vardır" sözleri ile geçiştiriliyordu. Ayrıca "Bir kısım hedeflere ulaşılırken, bir kısım hedeflere ulaşmanın hazırlıkları yapılacak ve vadesinde gerçekleşme sağlamak için icabına tevessül olunacaktır" deniliyordu. Oysa, altında hiç bir art niyet kuşkusu vermeden, bu bunalımlar darboğazlarında kısa vadede nelerin yapılacağı açıklanmış olsaydı, kamuoyundaki güvensizlik ve umutsuzluk duygularını bir ölçüde azaltmada ve bu konuda gayretlerin toparlanmasında yarar sağlanabilirdi.

Hükümet programındaki "Vatandaşın teşebbüs hakkına son veren ve çalışma alanını daraltan işlerden devlet çekilecektir" hükmü ile Anayasanın 51'nci maddesinde sözü edilen devletin kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacağı ilkesine ve Ana-

yasanın 139'ncu maddesinde belirtilen madenlerin aranması ve işletilmesi hakkının devlete ait olduğu hükmüne uygun olarak evvelki hükümetler zamanında yasal yollarla yapılmış tasarrufların kaldırılacağı anlamının çıkmamasının kesin açıklığa kavuşturulmasını istiyoruz. Devletleştirilen madenlerin, enerji sorununa etkisi bakımından, kömür ve linyit ocaklarının devlet eline kalması kesin zorunluluktur.

Programda Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının değiştirileceğinden de söz ediliyor. Dördüncü Beş Yıllık Planının değişmesini daha önce IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası ekonomik kuruluşlarda istemişti. Hükümetin kurulduğu günlerde TİSK (Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu) da yayınladığı seri bildirilerden birinde istemişti. Hükümet programı da bu istekler doğrultusunda bu konuyu ele almış bulunuyor. Bize göre yasama organlarınca onaylanarak yürürlüğe girmiş planların değiştirilmesi ya da bir kenara itilmesi yerine olanı tastamam uygulayacak önlemleri almakta yarar vardır. Bugün için kalkınma planlarının tastamam uygulanmasını engelleyen başlıca iki faktör vardır. Bunlardan biri hükümetlerin plan anlayışı ve disiplini açısından gösterdikleri davranış ve tutum bozukluğu, diğeri enflasyondur. Hükümetlerin plan ilkeleri karşısında ilgisiz, kayıtsız davranışları her dönemde olmuştur. Bunun sonucu, ekonomi demokratik plan disiplinine alınamadığı için, ülke karma ekonomi derken karmakarışık ekonomiye götürülmüştür. Bu yüzden plan uygulamaları piyasayı düzenleyeceği yerde onu terk etme doğrultusunda etken olmuştur. Teorik olarak karma ekonomilerde özel sektör ve kamu sektörü birbirlerini bütünlemeleri gerekirken, bu tutum ve davranıştan ötürü, birbirlerini köstekler durumdadırlar. Gerçek şudur ki, son yıllarda Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası ve DPT uyum içinde çalıştırılamamışlardır.

Diğer yönden enflasyonun hızla aşındırdığı rakamların planda, planın matematiksel hesaplarında son derecede olumsuz etkiler yaptığı açıktır. Plan harcamalarının ve plan kaynaklarının saptanmasında önerilen tedbirler arasındaki denge, hızlı enflasyon nedeniyle, çok kısa sürelerde bozulacağından tedbirleri yeniden gözden geçirmek, ancak planın faziletine ve plan disiplinine inançla mümkün olur. Böylelikle planın ilk amacı olan toplam yatırımlara toplam tasarruflar arasındaki denge sağlanmış olur.

Bugün için Dördüncü Beş Yıllık Planın bir önemli aksayan yönü vardır. Yıllık kaynak ihtiyaçları arasında bulunan dış kredilerin henüz işteyemeyişi. Bunu işletebilmek, döviz kaynaklarını sağlamak çok önemlidir. Aksi halde planda bunun gerektirdiği bir değişiklik makul olabilir.

Ülkemiz 17 yıldır kalkınmasını beş yıllık kalkınma planlarına dayayarak yapmaktadır. Bu yüzden ülkemiz ve halkımız çok şey kazanmış. 20 yıl öncesine göre ekonomimiz ve fert başına düşen ulusal gelirimiz artmıştır. Fakat yine de kararlı ve dengeli bir gelişme sağlanamamıştır. Eğer plan ilkeleri çarptırılmasa idi, plan uygulaması tam olsaydı, yerleşme konumları ve hammaddesiyle dışa bağımlılığı bakımından, bu kadar sağlıklı biçimde gelişen bir sanayileşme olur muydu? Şehirlerimiz bu derece bozuk bir uzlaşma biçiminde gelişir miydi? Akaryakıt ve enerji sorunlarımız ekonomimizi bu kadar ağır bir bunalıma sokar mıydı, enflasyon bu boyutlara erişir miydi? Ülke ekonomisi ve maliyemiz uluslararası ekonomik kuruluşlarının müdahalesine maruz kalır mıydı?

Doğu ve Güneydoğu'daki halkın %70'e varan büyük çoğunluğu hayvancılıkla uğraşmaktadır. Hükümet programında hayvancılık konusunda tek kelimenin bulunmayışı bir boşluktur.

Harp sanayiinin geliştirilmesi için REMO Planı harcamalarının, imalat sanayiini desteklemek suretiyle içe dönük hale getirilmesinde yarar görüyoruz.

Anayasamızın 20'nci ve 21'nci maddelerinde kapsamlı biçimde belirtilen düşünce ve inanç hürriyetleri şöyledir:

Madde 20. — "Herkes, vicdan ve dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir"

Madde 21. — "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir"

Her iki maddede ayrıca: "Kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz" "Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz" hükümleri vardır.

Bütün bu açık hükümlere karşın Hükümet programında "Hükümetimiz, demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce, inanç ve ibadet hürriyetine saygılı olacaktır" denilerek, hem Anayasa metninin matlabı çarptırılmış hem de düşünce ve inanç hürriyetine saygılı olmayanlar yanında ibadete saygılı olmayanlar da var gibi bir imaj verilmiştir. Oysa, ibadet, tıpkı dini ayin ve törenler gibi, herkesin sahip olduğu dini inanç ve kanaat hürriyetlerinin bir sonucudur ve yine diğerleri gibi bir Anayasa hükmü olan "Kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmamak koşulu ile serbesttir. Anayasal mantıkta, Anayasanın felsefesinde hürriyetler olarak tanımlananlar vicdan ve din hürriyeti ile düşünce hürriyetidir. Vicdan ve din hürriyetinin koşulu olarak sonucu ve gereği; ibadetler, dini ayin ve törenlerdir, "ibadet" sözcüğünü diğerlerinden ayırıp vicdan ve din hürriyeti yerine kullanmakla, ince tarafından bir din istismarı yapılmak istendiği yönünde bir düşünceye varmak istemiyoruz.

Anayasamız din eğitim ve öğreniminin, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlı olarak yapılacağını bildirmektedir. Cumhuriyetin laik eğitimi ortamında, resmi Kur'ân kurslarındaki dini eğitimin Anayasa ilkelerine uygun biçimde yürütüleceği kuşkusuzdur. Bu nedenle resmi Kur'an kurslarının yapıldığı yerlerde Hükümet programında öngörülen bina, araç, gereç ve kadro noksanlarının giderilmesi, diğer bütün eğitim kurumlarında olduğu gibi devletin ve hükümetlerin görevidir. Ancak bu resmi kursların dışarıdaki özel Kuran kurslarında şeriat özlemcileri ve Atatürk düşmanlarının da yetiştirildiği bir gerçektir. Buraların kontrol altında bulundurulması gereklidir. Aksi halde anarşinin önlenmesi konusunda Hükümet programında belirtildiği gibi "Devletin kendi düşmanlarını besler halde bulundurmasına" meydan verilmiş olur.

Hükümet programındaki Türkiye'de eğitimin millilik temelinden kaydırıldığı ve eğitimin yeniden millilik vasfına kavuşturulması savı yanlış bir görüştür. Bu, millilik niteliğinin istismarından başka bir şey değildir. Bu sav, zaman ölçüsü içerisinde yanlıştır. 22 ayda ne yapılmıştır, nasıl bir yıkıntı olmuştur ki, eğitim millilik temelinden kaymıştır. 1965'lerden beri eğitim A.P. hükümetleri ve MC ortakları

elinde değil miydi? O zamanlar eğitim millilik temelinde değil miydi? Değilse neden o zamanki hükümet programlarında söz edilmedi? Ya da neden o iktidarlar döneminde düzeltilmedi? 22 ay öncesine kadar millilik temelinde olan eğitimin bu kısa süre içerisinde kaydırıldığı, yıkıldığı savı inandırıcı değildir. Eğer böyle olsaydı, bu kısa sürede bu felâkete ancak çok güçlü yönetim ve politika yanlışları sebep olacaktı. Bunu bütün kamuoyu bilecek ve tüm veliler ayağa kalkacaktı, bütün basın bundan söz edecekti.

Eğitimde millilik, gayri millilik tartışması yersizdir. Bu tartışmanın sürüp gitmesi yüzünden sistem ve metot yanlışlarını göremiyoruz, düzeltemiyoruz. Eğitimi çağdaşlaştırmanın yolunu bulamıyoruz. Eğitimi çağdaş uygarlık düzeyine çıkaramıyoruz. Politikanın elinde millilik, gayri millilik tartışması çocuklarımızı küçük yaşta aşırılıklara itiyor, birbirlerine düşman hale getiriyor.

Anayasa ilkelerine, Milli Eğitim Temel Kanun hükümlerine ve Atatürkçülüğe bağlı her eğitim millidir. Bunlardan saptırılan milli eğitim. İşte, gayri milli olan budur.

Türkiye'de eğitim, sömürücü ve ticaret aracı olan özel yüksekokullar, özel okullar döneminde millilik temelinden kaymamışsa başka hiç bir zamanda kaymaz.

Tamgün Yasası ile sağlık hizmetlerinin hançerlendiği kanısında değiliz. Kapsamda genişlikler, uygulamada pürüzler olabilir. Bunlar zaman içerisinde düzeltilebilir. Vatandaşın hekim seçmek özgürlüğü korunabilir. Tamgün Yasasının asıl amacı, Devlet hastanelerine dayalı özel muayenehanelerin çalışmasını önlemek, vatandaşı ucuz ve geniş sağlık hizmetine kavuşturmaktır. Bu amaç sosyal devlet ve sosyal adaleti gerçekleştirici yöndedir.

Hükümet programında TRT için yapılan ağır suçlamalara katılmıyoruz. Bu suçlamaların altında nasıl bir TRT'nin oluşturulmak istendiğini seziyor ve kuşku duyuyoruz.

Hükümet programı, bir seçim dönemine bile sığdırılamayacak çok uzun vadeli vaatleri kapsamakladır. Bu vaatleri gerçekleştirecek finans kaynaklarından da söz edilmiyor. Kısa vadede yapılacak, ülkeyi siyasal ve ekonomik darboğazdan anarşiden bölücülükten kurtaracak isabetli ve cesur her girişimde Anayasa doğrultusunda kalmak, özgürlüklere saygılı olmak koşulu ile Hükümeti destekleyeceğiz.

Güçlükleri yenmek, ülkeyi siyasal ve ekonomik darboğazdan kurtarıp düze çıkarmak için yapacağı çalışmalarında ilham kaynağını "Bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülkeler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden" alan ve bu Anayasa hükmünü programına geçiren Hükümete başarılar diler, Yüce Senatoya grubum adına saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Karaman.

Sayın Orhan Vural, CHP Grubu adına söz istemişsiniz; buyurun, efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Ordu) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Hepinizi şahsım ve Grubum adına saygılarımla selamlarım.

Hükümet Programı üzerinde CHP Grubunun görüşlerini ve düşüncelerini dile getirmeye çalışacağım.

Ülkenin temel sorunlarının çözümünde önemli olan, yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlarda, siyasal partilerin tutum ve davranışlarıyla, ülkeye barış getiren bir ortam oluşur. Siyasal partiler, en azından asgari müştereklerde birbirlerine tahammül etmeyi öğrenemedikleri sürece, sürtüşmeler devam eder, sürtüşmelerin sonucu, eleştiriler kısır bir döngü içinde kalır.

Partilerarası ilişkilerde uygarca bir tutum izlemenin temel koşulu ise, iktidarda bulunanların bir gün muhalefete düşecekleri, muhalefette bulunanların bir gün iktidara gelecekleri olgusunun hiçbir zaman gözardı edilmemesidir. Bu olgu bir bakıma demokratik rejimin de temel kurallarından birisidir.

Karşımızda bir Hükümet ve önümüzde bu Hükümetin bir Programı var. Hükümet Programının eleştirisine geçmeden önce, bu Hükümetin yapısından söz etmek istiyorum.

Neden bu gereği duydum? Hükümetlerin sağlıklı ve tutarlı yapısının programlarına yansımasından daha doğal bir şey olamaz. Şayet, hükümetler çelişkili, kuşkulu ve kaygılı ortamların içinden doğmuş ise, programlarında ülkenin temel sorunlarını tanımlama, bu sorunların çözümlenmesinde önerilen çareler ve getirilmek istenen önlemler de hatalı olur.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Seçim sistemleri nispi olan ülkelerin çoğunda siyasal partiler tek başlarına iktidarları oluşturacak sayıya ulaşmakta güçlük çekerler. Bu nedenle kurulacak hükümetler ya koalisyon veya azınlık hükümetleri biçiminde ortaya çıkarlar.

Ülkemizde azınlık hükümetlerine çok benzeyen ilk hükümet son İnönü Hükümetidir. İnönü dört bağımsızla kurmuştur bu Hükümeti. Bu azınlık Hükümeti 18 ay işbaşında kalmıştır.

1977 genel seçimlerinden sonra ikinci denemeyi Sayın Ecevit yapmış; fakat güvenoyu alamamıştır. Bırakın güvenoyu almasını, kurulduğu ilk günden itibaren başta Sayın Demirel ve diğer siyasal partiler bu Hükümete ve kuruluş biçimine hakarete varacak ölçüde en ağır eleştiriler yöneltmişlerdir. Başbakana "Hükümetin başı", Hükümete "Çankaya Hükümeti" gibi sıfatlar yakıştırarak, kurulan Hükümetin gayrimeşru olduğundan tutun da, Cumhurbaşkanına kadar bu eleştiriler uzatılmıştır.

Görebildiğimiz kadar bu tutum ve anlayış her nedense Hükümetin şimdiki Programının hemen birinci sayfasında sürdürülmek isteniyor.

"...Ara seçimleri vesilesiyle ifadesini bulan milli irade, demokratik rejimin yeniden işlemesine meydan vermiştir" şeklindeki bu cümleye dikkatinizi çekmek isterim. Sanki, Türkiye'de demokrasi daha önce işlemiyormuş, sanki ülkede bir ara rejimiyle demokrasi askıya alınmış gibi bir şeyler söylenmek isteniyor.

Türlü kışkırtmalara ve tertiplere karşı, 14 Ekim seçimlerinin huzur ve güvenlik içinde geçmesinin sağlanmış olması, demokrasinin işlerliğinin en büyük kanıtı değil midir?

14 Ekim seçimlerinden önce de Meclisin güvenoylarıyla işbaşına gelmiş ve pek çok gensorularda güvenoyu almış bir Hükümet vardı. O Hükümet daha kuruluşuyla demokratik rejimi ciddi bir tehlikeden kurtarmıştı. Demokrasinin yeni hükümet kuruluncaya kadar işlemediği; bu düşünce ve varsayımla eski Hükümetin gayrimeşru olduğunu söylemek, ancak Demirel Hükümetinin kurulmasıyla demokrasinin işlemeye başladığı izlenimini vermek çok yanlıştır, büyük haksızlıktır ve sakıncalıdır.

Seçim sonuçlarını Cumhuriyet Halk Partisinin değerlendiriş biçimi de çok ileri bir demokrasi anlayışının işareti ve ifadesidir. Bundan önce benzer seçim sonuçlarıyla, hem de ara seçimlerle değil, genel seçimlerle ortaya çıkmış sonuçlarla Adalet Partisi karşılaştığı zaman, bu partinin yorum ve tutumunun başka olduğunu huzurlarınızda bir kez daha hatırlatmak isterim.

Şimdi, Adalet Partisinin yorumu ve tutumu gibi, ben de kalkar, bu Hükümetin TÜSİAD'da kurulduğunu, bu Hükümetin TÜSİAD Hükümeti olduğunu, bu Hükümetin iplerinin TÜSİAD'da bulunan bir kukla Hükümeti olduğunu, Programının da TÜSİAD'da hazırlandığını söylersem, en azından... *(A.P. sıralarından gürültüler)* En azından...

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — O ne demek öyle?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — En azından demokrasi anlayışım. Adalet Partisinin demokrasi anlayışıyla özdeşmiş sayılmayacak mı? *(A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bu Hükümet, Bakan hükümeti değil, Bakan Hükümeti değil bu Hükümet...

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen...

Sayın Vural, Sayın Vural...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Başında söyledim...

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Sayın Başkan, bu ne demek öyle?

BAŞKAN — Sayın Dalokay, lütfen, ben müdahale ediyorum, müsaade buyurun... *(A.P. sıralarından gürültüler)*

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Başında söyledim; en azından asgari müştereklerde birbirlerimize tahammül etmesini öğrenemediğimiz sürece daha çok sıkıntılar çekeceğiz... *(A.P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler)*

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, ne diyor bu efendim?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Boğaziçi Hükümeti değil bu.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, "Kukla Hükümeti" ne demek?

BAŞKAN — Efendim, demiyor, "Şayet böyle desem" diyor...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — "Kukla Hükümeti" diyor efendim.

BAŞKAN — Değil efendim, yanlış anlıyorsunuz. Ben dinliyorum. Yapmayın efendim. "Böyle desem" diyor.

Devam edin efendim...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bu Hükümet Boğaziçi Hükümeti değil, bu Hükümet, Bakan Hükümeti değil.

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen efendim, Sayın Kara, lütfen...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Efendim, "Kukla Hükümeti" dedi.

BAŞKAN — Demedi efendim.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Dedi.

BAŞKAN — Peki, tutanakları getirttireceğim. Demedi, yanlış anladınız Sayın Karaküçük.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bu Hükümet, Bakan Hükümeti değil...

BAŞKAN — Ben dikkatle izliyorum Sayın Kara, lütfen.

Buyurun Sayın Vural.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bir toplantı yılı, geçen toplantı yılı iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisinin Grup Başkanvekilliğini yaptım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Yapamadın.

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bir yıl bu kürsülerde söylenmedik, ağza alınmadık galiz küfürlere tanık oldum...

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Çünkü memleketi o hale soktunuz.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Ama hiçbir zaman oturduğum yerden katiyen kimseye tasallut etmedim. Bir yıl boyunca Grup Başkanvekilliğini, iktidar olan bir partinin Grup Başkanvekilliğini vakar, haysiyet ve ciddiyet içinde yaptım.

BAŞKAN — Sayın Vural, bir ricada bulunacağım.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bunun aksini hiç kimse iddia edemez.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Ama sonra bozdunuz.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim...

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Şimdi de o davranışını göstersene.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Sayın Vural, bir ricada bulunacağım. Hükümet Programını eleştiriyorsunuz. Kişiliğiniz herkesçe müsellem. Bu itibarla, daha sakin olmanızda yarar görürüm efendim, lütfen.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Sayın Başkan, bunu, şunun için hatırlatmak istedim...

BAŞKAN — Lüzum yok. Çok rica edeyim. Biliyorum, yorulmayın.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun, siz programa devam edin efendim, ben teşekkür ederim. Buyurun.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkan, TÜSİAD meselesi tavazzuh etsin.

BAŞKAN — Sayın Demir Yüce, müsaade buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Oysa...

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkanım, 14 Ekim Seçimlerinden sonra kurulmuş olan bir Hükümeti şu veya bu şekilde suçlamak...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Söylediğim söz o kadar açık ki tekrar ediyorum...

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Sayın Demir Yüce, boşuna yorulmayın, tutanakları getirttiriyorum. Müsaade buyurun, oturun.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Tekrar ediyorum: "En azından demokrasi anlayışım, Adalet Partisinin demokrasi anlayışıyla özdeşleşmiş sayılmaz mı?" dersem, bunun böyle olduğunu söylersem, en azından demokrasi anlayışım, Adalet Partisinin demokrasi anlayışıyla özdeşleşmiş sayılmaz mı?

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Söylüyorsun işte...

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin. Dinliyorsunuz efendim, söylenenler bunlar...

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkan, rica ediyorum...

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, Sayın Demir Yüce konuşmasını siz tayin etmeyeceksiniz. Yapmayın efendim.

Buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Oysa seçim sistemlerinin doğal bir sonucu olarak kabul edilen bunalımlarda bir çıkış yolu olarak görülen azınlık hükümetlerinin kurulması yolları yıllarca bu ülkede işte bu tutum ve bu anlayış içinde tıkanmak istenmiştir. Geç de olsa ülkemizde azınlık hükümetlerinin

denemeye başlamasını görmek, gerçekte siyasal düzeyimizden beklenmeyecek bir ölçüde genç demokrasimiz için olgun ve olumlu bir aşamadır.

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Başlattın, yani bu konuşmayla başlattın...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Birçoklarının dediği gibi, azınlık hükümetleri ilk bakışta güçsüz, her türlü ödünlere açık gibi görünürler. Azınlık hükümetleri çeşitli partilerle siyasetçiler arasında temel sorunlarda uzlaşma sağlayan hükümet tipleri olarak kurulur ve kamuoyuna böylece tanıtılırsa, güçsüz ve her türlü ödüne açık hükümet olma görünüşünden kurtulurlar. Ciddi, tutarlı ve devamlı bir hükümet olarak saygınlıklarını ve güvenilirliklerini sürdürürler. İşte o zaman en azından tansiyonlar düşer, uygarca ilişkilerin başladığı bir ülke haline gelir Türkiye.

Sayın Başkan, değerli üyeler;

Bu genel görünümü özelleştirerek Sayın Demirel'in azınlık Hükümetini kimler desteklemiş, nasıl desteklemiş, ülkenin hangi temel sorunlarında uyum sağlamışlardır? Şimdi bunları incelemeye çalışalım.

Desteği sağlayan en büyük parti Milli Selâmet Partisidir. Milli Selâmet Partisinin bu desteği nasıl bir destektir? Milli Selâmet Partisi, daha bu Hükümet kurulmadan Adalet Partisini kamuoyunda batıl ilân etmiştir.

ATA BODUR (Ordu) — Halk Partisi ile beraber.

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyiniz. Onu da siz söylersiniz, lütfen yapmayın efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Türk halkına Adalet Partisinin batıl bir parti olduğunu görüp anlaması için bu Hükümete kerhen destek olduğunu açıklamıştır.

Aslında Milli Selâmet Partisi, Adalet Partisinin ülkenin temel sorunlarında sağlayacağı başarıya değil. Adalet Partisinin başarısızlığına destek olacağını söylemek istemiştir. Bu demektir ki; Milli Selâmet Partisinin gayri samimi ve gayri ciddi desteği bu Hükümetin başında her gün Demokles'in Kılıcı gibi sallanıp duracaktır.

Desteğinin kayıtsız şartsız olduğunu, değil Programını görmek, Hükümet üyelerinin açıklamasını bile beklemeden söyleyen ikinci parti Milliyetçi Hareket Partisidir.

Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ağırlıklı Hükümetin 21 aylık iktidarı sırasında köşeye sıkışan parti yine Milliyetçi Hareket Partisidir. Cephe Hükümetleri zamanında Milliyetçi Hareket Partisi, Devletin kilit noktalarını ele geçirmiş, yetiştirdiği komando militanlarla Devlet içinde kadrolaşmasını bilmiş, âdeta Devleti işgal etmiş durumdaydı. Bu eylemlerinin asıl amacının, Devleti eline geçirmek olduğunu, en yetkili kişilerin ağzından kamuoyuna çekinmeden duyuruyorlardı.

Cumhuriyet Halk Partisi ağırlıklı Hükümet işbaşında kaldığı süre, nereden gelirse gelsin şiddet eylemlerinin karşısında olduğunu söylüyordu. Güvenlik kuvvetlerinin yaptığı operasyonlarda her gün sağcı militanlar yakalanıyor, sıkıyönetim

mahkemelerinde tutuklanıyordu. Bu tutum karşısında, ne pahasına dursa olsun Adalet Partisinin kuracağı bir azınlık Hükümetine elbette kayıtsız ve şartsız destek olduğunu ilan edeceklerdi.

Böylece Cumhuriyet Halk Partisinden kurtulmakla kalmayacak, sağladığı bu desteğin karşılığı olarak, Adalet Partisinin kuracağı azınlık hükümetlerinin bakanlıklarında ve etkili makamlarında kadrolaşma olanağını bulacaklardı.

Bu işaretler Adalet Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisinin gizli anlaşmasının altındaki mührü gösteriyordu. Milliyetçi Hareket Partisinin bu gizli anlaşma ile amacı Atatürk devrimlerine dayanan uygarlık atılımlarını yok etmek, demokratik özgürlükleri kısıtlamak, her türlü ilerici akımları engellemek; fırsat buldukları zaman da ırkçı, Turancı, diktatörlük yöntemlerine bağlı bir faşist devleti kurmaktı.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Büyük istihbarat...

BAŞKAN — Sayın Kara, bugün rica edeceğim.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Çok büyük istihbarat efendim...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — İşte onun için diyorlar ki; "Bu yapay desteklerle bu Hükümet fazla yaşamaz..." Ve ilave ediyorlar; "Bu Hükümet hiçbir şey yapamaz..." Bunları biz söylemiyoruz; Adalet Partisine en yakın, bazılarına göre, Adalet Partisinin yarı resmi organı sayılan gazetelerin kalemşörleri, basında ve televizyon ekranında bu Hükümete daha doğmadan ömür biçip başarılı olamayacaklarını kamuoyuna duyuruyorlar. Adalet Partisinin köşeye sıkıştığı için Hükümet kurmak zorunda kaldığını söylüyorlar ve bu Hükümeti erken seçim Hükümeti olarak tanımlıyorlar.

Böyle bir çatının altında ve böyle bir yapıda kurulan bu Hükümetin Programını ve Türkiye'nin temel sorunlarının ne olduğunu biraz açıp, söylenenleri ve yazılanları özetlemek isterim.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Türkiye'nin temel soruna aslında Türk ekonomisinin temel sorununda yatar. Türk Ekonomisinin temel sorunu ise, geçmiş yıllardan süregelen sorunların, ekonomiye getirdiği yükler ve 1977 yılında dış para ile ödeme olanaklarının tamamen tükenmesinde ortaya çıkan ekonominin işlerliğini kaybetmesi idi. Yani, o tarihlerde Sayın Demirel'in herkesin anlayacağı bir dille ifade ettiği gibi, Türk ekonomisinin 70 Cent'e muhtaç hale getirilmesi idi.

İkinci Cephe Hükümetinden iktidarı devraldığımız zaman, 1978 yılının başında ekonominin bu temel sorunundaki önceliği döviz sorunu alıyordu. Türkiye kısa sürede döviz kasasını işletmek zorundaydı. Döviz kasasındaki bu tıkanıklık (Sayın Başbakan, özelikle dikkatinizi çekmek isterim) Türkiye'nin borçlarının fazlalığından değil, kısa vadeli borç idaresindeki hatalardan kaynaklanmaktaydı.

Dün akşam Sayın Başbakanı Millet Meclisinde sabaha kadar izledim. Orada bir şeyler söylemek istedi; fakat şimdi buna cevap şeklinde değil, olayı biraz daha açıklamak olanağını buldum.

Biz hiçbir zaman borçların fazlalığından şikâyet etmedik.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Allah, Allah!

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Borçlar normaldir, borçlanmalar yapılabilir...

ATA BODUR (Ordu) — Bravo!

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Borçlanmalar yapılabilir: ama kısa vadeli borç idarelerinin hataları vardır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İşte Sayın Başbakan, kısa vadeli borç idaresindeki hatalardan kaynaklanmıştır. Türkiye'nin 1978 yılı başındaki bu sorunun çözümü ise kısa vadeli borçların tahkim edilmesine ve döviz kasasını işler hale getirecek ek kaynakların bulunmasına bağlı idi.

Bütün bunlar için 21 ayda ne yapmışız? Aldığımız önlemleri sergileyelim. Kısa vadeli borçları tahkim ettik, diyoruz. Ne kadardı bu borçlar ve nasıl tahkim ettik?

1977 yılı sonunda devralman döviz rezervi 629 milyon dolar iken. 19 Ekim 1979 tarihinde devredilen döviz rezervi 932 milyon dolardır. 1977 yılında bir önceki yıla nazaran eksi %11 oranla 1 milyar 753 milyon dolar olan dışsatım geliri. 1978 yılında %30 artışla 2 milyar 288 milyon dolara çıktı ve 1979 yılında tahmini %21 oranla artış sağlayarak 2 milyar 600 ilâ 700 milyon dolara yükselmiş olacaktır.

Şimdi, Sayın Başbakan dün Mecliste, "Ne sattınız da, nereden neyi buldunuz, yeni bir ürün mü icat ettiniz, yeni bir ürün mü imal ettiniz, onu mu sattınız da bu kadar büyük bir gelir elde ettiniz?" diye bir soru ile kendi görüşünü anlatmaya çalıştı. "Türkiye'nin ürünleri bellidir" dedi. "Türkiye'nin satacak olduğu mallar bellidir" dedi. "Bu kalemlere yeni bir şey mi ilave ettiniz 21 ayda ki, böyle bir artıştan söz ediyorsunuz?" dedi.

Hayır Sayın Başbakan, yeni bir şey ilave etmedik.

Kendileri ilave ettiler, açıkça şunu söylediler:

"Türkiye'nin elinde malı olsun, yeter ki ürünü olsun. Pazarlar çok, satılır. Satılmaz diye bir şey yoktur" dediler, ama bir çelişkiye düştüklerinin farkında değillerdi.

Biz iktidarı devraldığımız zaman Sayın Başbakan Demirel o zaman diyordu ki, "Size 2 milyar doların üzerinde değeri olan tarım ürünleri bıraktık"

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Doğru.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Şimdi ben soruyorum, doğruysa, o zaman. Doğruysa diyorum ki, madem ürünleriniz vardı, niçin satamadınız? Demek ki, siz satmak becerikliliğini gösteremediniz. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Demek ki, o becerikliliği biz göstermişiz.

ATA BODUR (Ordu) — İnsaf edin...

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — 80 dolara buğday satarsanız herkes alır; ama şimdi 180 dolar.

ATA BODUR (Ordu) — Mark 6 liradan 30 liraya çıktı...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Dışsatım gelirlerimizdeki bu artışın...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İşçi dövizlerinden bahset...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Geleceğim...

Dışsatım gelirlerimizdeki bu artışın...

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Şimdi buğdayın fiyatı 180 dolar...

BAŞKAN — Kızmanın anlamı yok Sayın Titrek. Dinleyeceğiz hatibin konuşmasını.

Buyurun.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Dışsatım gelirlerimizdeki bu artışın yanısıra, işçi dövizlerimizde de büyük artışlar sağlanmıştır. Buna ne buyrulur? Buna ne buyrulur?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Mark 6 liradan 30 liraya çıktı.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Ha demek ki, bu bir yerde...

BAŞKAN — Sayın Vural, lütfen sorulu cevaplı yapmayın efendim, lütfen.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Efendim, kişiye hitap etmiyorum.

BAŞKAN — Kendiniz normal konuşun Genel Kurula.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Ben doğrudan Genel Kurula hitap ediyorum. Hiç kimsenin ismini zikretmiş değilim Sayın Başkan; ama birtakım kimseler nedense tahammül etmiyorlar. Başında söyledim, en azından asgari müştereklerde birbirimize tahammül etmeyi öğrenelim dedim, onu öğrensinler.

BAŞKAN — Sayın Vural, ben gerekli müdahaleyi yapıyorum efendim, siz buyurun.

İDRİS GÜRSOY (Ordu) — Nerede müdahale ettiğin? Baksana hepsi karışıyor.

BAŞKAN — Ne yapmam lâzım efendim?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — İşçi dövizlerimiz, alınan önlemlerle 1979 Eylül sonunda %43,5 oranında artırılarak 1 milyar 411 milyon dolara yükseltilmiş, 1979 yılı sonu tahmini ise %100 dolayında artışla 1 milyar 800 milyon dolar civarında olacaktır.

Dış borçlarımıza gelince:

1977 yılı sonunda devralınan dış borçlar, faizleriyle birlikte 18 milyar dolar civarında bulunuyordu. 1978 yılı başlarında Hükümetimiz iktidara gelince, dış borçların 5 milyar 609 milyon dolarını erteleme becerisini göstermiştir. Bunun yanında, 1978 yılında her türlü sıkıntılara rağmen, toplam 645 milyon dolar, 1979 Eylül ayı sonu itibariyle 849 milyon dolar dış borç ödemiş bulunuyoruz.

Bu borçlarımıza karşılık sağladığımız krediler; 1978 yılında 2 milyar 206 milyon dolar, 1979 yılında ise 2 milyar 735 milyon dolardır. Ayrıca, yeni Demirel Hükümetine program kredisi olarak 1 milyar 247 milyon dolar, proje kredileri toplamı olarak 991 milyon dolar ve yakında anlaşması imzalanıp kullanılabilecek kredi olarak da 406 milyon dolar ki toplam olarak 2,5 milyar dolar proje ve program kredisi devretmiş bulunmaktayız.

Daha önceki dönemlerde sürekli artan dış ticaret açıklan yerine azalan, kontrol edilebilir duruma getirilen dış ticaret açıkları devrediyoruz. Örneğin;

1977 yılında 4 milyar 43 milyon dolar olarak devraldığımız dış ticaret açığını, 1979 yılında 2 milyar 400 milyon dolara indirmeyi başardık yarı yarıya.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İthalât yapmadık ki, kurudu...

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyin.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — 1979 yılı Bütçesi ise, Programda söylendiği gibi, büyük açıklarla değil, 20 ilâ 25 milyar lira gibi, bir önceki yıllara nazaran az çık veren bir bütçe olacaktır.

1977 bütçesi açığı 39 milyar lira gibi tarihimizde görülmemiş bir düzeye çıkmıştır. Gayri safi milli hasıla ise; 1977 yılında %4, 1978 yılında %3,5 ve 1979 yılında ise %3 civarında bir artışla gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Programda, 1978 ve 1979 kalkınma hızlarını sıfır olarak göstermek büyük bir çelişkidir, insafsızlıktır.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

1978 yılından bu yana yatırımların hızlandırılması için, özellikle bunalımın başlıca nedeni olan enerji sektöründeki yatırımların hızlandırılması için gerekli önlemler alınmıştır. Bunların başlıcalarını şöylece özetleyebiliriz:

Oymapınar Hidroelektrik Santralı: Elektromekanik teçhizat için 94 milyon Fransız Frangı kredi bulunarak ihalesi yapılmıştır. Türbin Jeneratörü içinde bu teçhizat için 94 milyon Fransız Frangı kredi bulunanım aynıdır. İnşaat için gerekli olan kredinin 95 milyon marklık kısmı sağlanmıştır.

Keban Hidroelektrik Santralı: 5, 6, 7 ve 8'nci üniteleri için 48 milyon dolarlık türbin jeneratörü kredisi ile 44 milyon Fransız Frangı elektromekanik teçhizat kredisi Avrupa Yatırım Bankasından temin edilerek kullanılmaya başlanmıştır. 5 ve 6'ncı ünitelerin montajı sürdürülmektedir.

Köklüce Hidroelektrik Santralı: Türbin jeneratör, mekanik teçhizat, kredili olarak ihale edilmiştir.

Doğankent İkinci Hidroelektrik Santralı: Türbin jeneratörünün ihalesi yapılmıştır; akreditif açılmıştır.

Afşin - Elbistan Termik Santralı: Kredi peşinatının ödenmesi için 130 milyon marklık yeni bir Alman kredisi sağlanmıştır. Öz kaynaklardan yapılan ödemelerle birlikte, geçmişte askıda kalan tüm kredilere işlerlik kazandırılmıştır. Çeşitli ihale paketleri iş programına uygun olarak yürütülmektedir.

Yatağan Termik Santral: Daha önce sağlanan kredilerin peşin ödemelerinden gelen sorunlar çözülmüş, yapıma hız verilmiştir. Kömür ruhsatlarının özel kesimin elinde bulunmasından doğan sorunlar çözülmüştür.

ATA BODUR (Ordu) — Kömürsüz kaldık...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Soma Termik Santralı: 67 milyon dolarlık kredinin peşin ödenmesi yapılamadığı için; işletilememesi karşısında Çekoslovakya ile ikili anlaşma yapılıp, sorun çözümlenmiştir. Ayrıca, 40 milyon 136 bin dolarlık Finlandiya kredisinin de işlemesi sağlanmıştır.

Orhaneli Termik Santralı: 54 milyon dolarlık kredi anlaşması Sovyetler Birliği ile imzalanmıştır.

Çayırhan Termik Santralı: Avusturya kredisinin peşin ödemeleri yapılarak, krediye işlerlik kazandırılmıştır. Japon kredisi için gerekli olan ödemeler yapılmış, kontrol, kumanda teçhizatı 1978 yılında ihale edilmiştir.

Böylece, geçmişte büyük bir ölçüde askıda kalan önemli enerji yatırımlarının süresinde bitirilebilmesi için gerekli tüm önlemler alınmıştır. Bundan sonra yeni Hükümete sadece bunların yakından izlemesi görevi düşmektedir.

Bunun dışında, ülkemizin her bölgesinde ve özellikle kalkınmanın nimetlerinden yoksun bırakılan Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu'da üretime dönük bir dizi yeni tesislerin temelleri atılmıştır.

Adalet Partisi, uzun yıllar tek başına, bir o yılların yarısı kadar da koalisyon hükümetlerinde, ortak olarak bu ülkeyi yönetmiştir. Bana, 21 aylık gibi kısa bir zaman içinde en azından ülke ekonomisine katkıda bulunacak ölçüde bir tesisin başlanıp, bitirilebileceğine sadece bir örnek versin, ben bu programın ciddiliğine inanacağım. Bu, mümkün değildir. Öylesine mümkün değildir ki, Adalet Partisi birçok önemli tesislerin; ülke ekonomisinde gerçekten etkili olacak tesislerin program hedeflerinde bile, yıllarca savsaklamalarla dolu iktidar günleri yaşamıştır, işte örnekleri:

İzmir Alaybey Tersanesi, Seyitömer, Muğla, Yatağan projeleri; Türkiye Elektrik Kurumu Soma, Çayırhan Termik Santralları, Türkiye Demir-Çelik Fabrikaları, Karabük Yüksek Fırını, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı İpraş darboğaz giderilmesi, Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, Ağrı Sanayi Teçhizat Fabrikası, Çimento Sanayii Siirt Fabrikası; program hedeflerine göre dört yıl geciktirilmiştir.

Pendik Tersanesi, Sümerbank, Gaziantep Tekstil, Petro - Kimya Kompleksi, Bitlis Sigara Fabrikası,

Divriği Sivas Yolu, Arifiye - Sincan yolu beş yıl;

Etibank Alüminyum Projesi, Bor Türevleri, Azot Sanayii, Gemlik Gübre Fabrikası altı yıl;

Haydarpaşa - İzmir karayolu projesi, Aslantaş Barajı yedi yıl;

Karakoyun projesi sekiz yıl;

Devlet Su İşleri Doğukent Hidroelektrik Santralı 10 yıl;

Iğdır projesi 11 yıl;

Program hedeflerine göre gecikmişlerdir.

İşte, bunlar için Devletin bir envanterini çıkartarak devir ve teslim ettik. Çıkaracak bir envanterimiz ve işler halde olan bir kasamız bulunmasaydı biz de, Başbakanlık masasına iki satırlık bir mesaj bırakarak kaçmak zorunda kalırdık.

Bu tablolara bakıldığı zaman; ülkenin güllük gülistanlık olduğunu biz söylemiyoruz ki, başkaları da söylesin. Kasaların tepe tepe döviz dolu olduğunu beyan etmiyoruz; ama somut bir şeyler söylemek istiyoruz. Bunu, Sayın Demirel'in çok iyi anlaması gerekir.

Temel sorunlardan bahsediyoruz:

Başında söylediğim gibi, sorunlara bakış açısı önemli, tanımlama önemli, yaklaşım önemli. Doğal olarak her yiğidin yoğurt yemesi, su içmesi gibi, ayrı olabilir. Suyu bardakla da içersiniz, tasla da içersiniz, pınarın kaynağına eğilir dudaklarınızla da içersiniz; ama insaf ediniz, her halde suyu kevgirle de içmeye kalkışmazsınız. Geçmişte bu yapılmıştır.

ATA BODUR (Ordu) — Güllük gülistanlık teslim ettiniz.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Nasıl güllük gülistanlık bir ülke bırakmadığımızı ve devralmadığımızı açıklıkla ve yüreklilikle söylüyorsak, Sayın Demirel'in dediği gibi, "Yangın yeri" de bırakmadık. Yangın yerini, yangın yerine dönmüş bir ülkeyi 1978 başında biz aldık; ama hiç bir zaman yangın söndürmeye benzinle gitmedik. Söndürmek için suyumuz az olabilirdi; su bulmaya çalıştık, suyun nasıl ve nerelerden bulunacağını araştırdık, bunun için bazı önlemler aldık. Sözün kısası somut ve olumlu bir şeyler yapmaya başladık.

ATA BODUR (Ordu) — Güllük gülistanlık teslim ettiniz.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Başlamanın yarı yarıya başarmak olduğunu kabul etmeniz gerekir.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Türk ekonomisindeki sanayinin yapısal çarpıklığından söz ettik, "sanayi büyük ölçüde dışa bağımlı olarak kurulmuştur" dedik, yanlış mı? "Sanayi iç pazara yönelik üretimi sürdürmektedir" dedik, hata mı? "Tüketim malı yatırımları ilk aşamada daha cazip görülmüş, yatırım malı ile ara malı sanayii ihmal edilmiştir" dedik, yalan mı söyledik?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İyi yaptınız, kapattırdınız.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bunları sanayinin bir hastalığı ve yapısal çarpıklığı olarak ister kabul edin, ister etmeyin. İsteseniz de, istemeseniz de bunlar ekonominin gerçek sorunlarıdır. Bu sorunları bugün aklı başında sanayi ve işadamlarının bir kesimi kabul ediyor; ama bazıları var ki, onlar hâlâ kabul etmemekte ısrar ediyorlar.

Ne diyorlar? Mevcut sanayi yapısının eğer bir çarpıklığı var ise, bu sorumlulukta bu yapının meydana gelmesine imkân veren kamu kuruluş ve yetkililerinin de büyük payı vardır demek suretiyle işin içinden çıkmak istiyorlar.

"Sanayide bütünleşmeye gitme, ara ve yatırım malı üretmeye yönelmekte bir gecikme belirmiştir" Cümleye dikkat ediniz, "Bu gecikmenin bilincinde olup, açığı kapatma hedefi ile artık gelecek sanayi stratejisini tespit etmek, saptamak gerekir"

Bir başka cümle: "Sanayicinin bugün sağladığı kâr çoktur ve dengesizdir"

Bir başka cümle: "Aşırı kazancın, bir gün gelip geri tepeceğini sanayicilerin de unutmaması gerekir"

Bir başka cümle daha: "Kâr, gelişimin, büyümenin, etkinliğin gerekliliği ölçüsünde makul ve mantıklı yapılmalıdır. Bugün Türkiye'de işçi, sağladığı önemli ücret artışlarına rağmen, bir türlü mutlu olamıyorsa, bu sorunun bir yansımasını da sanayici kendi üstünde duymalıdır" Hemen açıklamak istiyorum, bu sözler bana ait değildir. Bu sözler, ülkede hatırı sayılır bir işadamı, bir sanayiciye aittir. Bunları ben söylemiyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bizim bir itirazımız yok ki, bunlara.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bu sözler, kalkınmamız için...

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — 22 ayda ne çare buldunuz onlara?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Kabul, birleştik.

BAŞKAN — Sayın Demirtaş, Sayın Demirtaş lütfen müdahale etmeyin efendim. Buyurun Sayın Vural.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Şimdi, o zaman sonuca gelelim. Şimdi, hep birlikte düşünelim, "Kalkınmamız için sanayileşmemiz gerek" diyoruz, tamam. Peki nasıl bir sanayileşme olacak bu? Yukarıda saydığımız yapısal çarpıklığını sürdüren sanayi ile mi kalkınacağız? Geleneksel dışsatım pazarlarımız, büyük pazar olan Batı ülkeleri imiş. Ortadoğusu, Arap ülkeleri, Afrika ülkeleri birer hayalmiş. Geleneksel büyük Avrupa pazarlarından başka pazarlara açılmamız mümkün değilmiş. Batı Avrupa ülkeleri de aynı şekilde düşünüyor bizim için. Bakın onlar ne diyor:

"Türkiye, ağırlığını tarıma, tarım ürünlerinin işlenmesine ve turizme veren bir sanayileşme ile ancak kalkınabilir" Bunlar, işbirlikçiliğin ve dışa bağımlılığın birer açık belgeleri değildir de, ya nedir?

Programda, televizyon yayınlarının renkli olacağı haber veriliyor. Dün akşam, Mecliste Sayın Başbakan bu konuya değindiler. Kendilerine teşekkür ederim, bir açıklama da yaptılar. "Efendim, bizim programımızda bu var, ama hemen yarın getirecek değiliz ki, yok böyle bir şey. Ne zaman imkân hâsıl olursa o zaman getiririz" dediler. Ha, o zaman diyecek olduğumuz bir şey yok. Arkasından ilave ettiler, malum tavırlarıyla "Efendim, Türk halkına siz renkli televizyonu çok mu görüyorsunuz?" Hayır, böyle bir şey demedik. Sümmehaşa böyle bir şey demedik.

ATA BODUR (Ordu) — Dersiniz, onu dersiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Öyle demedim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bizim demek istediğimiz başka şey.

ATA BODUR (Ordu) — Hah, onu söyle.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Hah, şimdi onu anlatacağım, dinleyin, şimdi ona geleceğim.

BAŞKAN — Sayın Vural, bir dakika rica edeceğim.

Sayın Bodur, Sayın Kara ve Sayın Demirtaş özellikle müdahale durumu hissediyorum sizlerde, neden bu gayretin içine giriyorsunuz?

ATA BODUR (Ordu) — Efendim kendisi tahrik ediyor bizi.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, bir ana muhalefet sözcüsü konuşuyor. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Tartışmayalım efendim. Konuşuyor, sonra sizin sözcü çıkacak konuşacak.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Efendim kendisi tahrik ederek konuşuyor.

BAŞKAN — Efendim.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tahrik ederek yapıyor.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Genel Kurula hitap etsin sayın sözcü.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sokak usulü yapıyorlar efendim.

BAŞKAN — Değil efendim, konuşuyor. Nasıl tahrikten bahsediyorsunuz? Bakın burada kaç kişi var, tahrik falan yok. Lütfen müdahaleyi kesin ve sakin sakin programı konuşalım.

Buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Şimdi diyoruz ki...

BAŞKAN — Bakınız ben hep ifade ediyorum...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Şimdi diyoruz ki, tüketim ekonomisini pompalaya pompalaya ülkeyi daha nerelere kadar götürmek istiyorsunuz? Ne olacak milyonlarca siyah-beyaz televizyon alıcıları; evimizdeki siyah-beyaz televizyon alıcılarını ne yapacaksınız?

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Boyarsınız.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Jill geliyor, jill geliyor; eskisini atacaksınız...

BAŞKAN — Sayın Vural, cevap vermeyin, lütfen devam edin. Lütfen beraber sakince bitirelim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Tüketim eğilimini akıllıca bir biçimde disiplin altına almaktan herkes söz eder oldu. Göz boyamanın bir başka yolu, televizyon ekranlarını boyamak değil. Televizyon yayınlarında bir atılım düşünülüyorsa, ikinci kanalın kurulmasına evet; ama ikinci kanal Türk toplu-

munu eğitime ve öğretmekte kullanılmak koşuluyla sağlıklı ve olumlu bir yoldur. *(A.P. sıralarından "Programlarda" sesleri)*

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Komünist değil.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Birinci kanal değil.

BAŞKAN — Tatsız sözler duyulmaya başlanıyor beyefendiler. Lütfen yapmayınız.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Demirel burada diye çok formundasınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Anlamadım, çok seyrettik sizin bu hallerinizi.

BAŞKAN — Lütfen yapmayınız, bir Hükümetin eleştirisi yapılıyor. Ciddiyetle dinlemekte yarar var umarım; müsaade buyurun efendim.

Sayın Bakkalbaşı ben ifade ediyorum, müsaade buyurun efendim. *(Gürültüler)*

İzin vermeyeceğim efendim, müsaade buyurun. Uyarılara gidiyorum tek tek; izin verin, ben gereğini yapacağım efendim.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Sayın Başkanım, gereğini yapın; sabırla dinlesin.

BAŞKAN — Yapacağım gereğini efendim. Lütfen.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Perşembenin gelişi Çarşambadan belli olur. Hükümet daha güvenoyu almadan, daha ilk toplantısında elektrik kesintilerini kaldıracağını ilan ediyor. Bu kesintiler zorunlu olmasa idi, istifa etmiş, birkaç gün sonra devredeceği geçici iktidarında giderayak elektrik kısıntısı gibi vatandaşı gerçekten çok müşkül duruma sokan bir girişimde bulunur, bindiği dalı keser miydi?

Uzmanlar, teknisyenler rapor vermişler, yeter ölçüde yağış olmamış, baraj suları kırmızıda, tehlike kodunda seyrediyor, buna rağmen elektrik kısıntılarını kaldırıyorsunuz... Bu tutumumuz, enerji sorunundaki anlayışı simgeliyor. Oysa, bu yılın Temmuz ayında, daha üç ay önce, fazla değil, daha üç ay önce Alman Başbakanı Sehmith, yaptığı Hükümet açıklamasında önceki yıllarda alınan önlemlere ek olarak 1985 yılına kadar petrolü sınırlı olarak alacaklarını, ulusal petrol fiyatlarının dünya piyasasına uygun olmasını kabul ederek sübvansiyonları ortadan kaldırdıklarını, yenilerini getirmeyeceklerini, petrole karşı başka seçenekler bulmaya, özellikle kömürü güçlendirmeye, kömürün elektrik üretiminde öncelik almasını, Alman kömürünü her yıl altı milyar DM ile desteklemenin kömürü daha pahalı bir duruma getirmesine karşın, Almanya'yı sırf yabancı kararların dışında tutabilmek için girişimde bulunduklarını, bu yıl kış boyunca Alman halkına şimdiye kadar alışılmamış büyüklükte tasarruf programları ve istekleriyle ortaya çıktıklarını dünya kamuoyuna açıklıyor.

Sayın Başbakan dün Mecliste yapmış olduğu açıklamada bir noktaya değindiler; Ambarlı santralinden söz edildi. Ambarlı santralinde, yanılmıyorsam bir kilovatsaat elektrik üretimi için 230 gram mazot lazım imiş. Mazotun litresinin, bir

kilosunun 10 lira olduğunu söylemişler ve bir hesap yaptılar, 230 kuruş dediler. Buna fabrika masraflarını da ilave etmek suretiyle 500 kuruşa bir kilovatsaat elektriği mal ettiklerini söylediler ve "5 liraya elde edilen bu elektriği bugün piyasada herkes 100 liraya alabilecek durumda" dediler. Doğru... *(A.P. sıralarından "Öyle demedi" sesleri)*

Özür dilerim...

BAŞKAN — Sayın Vural, karşılıklı konuşmayın. Sayın Başbakan not alıyorlar efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Demek istedikleri şu! Ucuza mal ettiklerini söylemek istediler, *(A.P. sıralarından "Hayır, o da değil!" sesleri)*

Peki, nereden bulacaksınız dövizi de (Türk parasını vuruyorsunuz hep, sabahtan beri mütemadiyen konuşuyorsunuz, Türk parasına vurarak değerlendirme yapıyorsunuz) mazot alacaksınız? Nereden bulup dövizi de benzin alacaksınız, petrol, akaryakıt alacaksınız? Bunu söyleyin. Bunun kaynağı nerede? "Tüm dışsatım gelirlerimizi akaryakıt giderlerimize versek karşılamıyor" diyoruz.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Kapatalım...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Hayır, kapatalım demiyoruz. Alman Başbakanının söylediği gibi, kömüre öncelik verelim diyoruz. Yeraltı kaynaklarımız içerisinde kömürün büyük rezervleri vardır diyoruz, işletelim diyoruz.

ATA BODUR (Ordu) — Devletleştirdiniz ya...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Anayasa gereği yaptık beyefendi, Anayasanın 36'ncı maddesine göre yaptık. Hukukçusunuz, Anayasa gereği yaptık Devletindir madenler, şahsın değildir. Anayasanın amir hükmüdür. Amir hükmü olduğu için bunu yaptık.

BAŞKAN — Tamam Sayın Vural, siz devam edim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — OPEC'in petrole yaptığı ve yakın tarihte yapmayı düşündüğü zamlar nedeniyle, özellikle kalkınmakta olan ülkeleri ağır sosyal ve ekonomik sorunlar beklemektedir. Nedir bu sorunlar? Daha büyük enflasyon, daha az büyüme, ödemeler dengesinde daha büyük dengesizlik, daha kısıtlı istikrar.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

1974 Yılında iktidarda bulunduğumuz sırada tutarlı ve etkin önlemler aldık. Bunun sonucu olarak bir yıl sonra, 1975 Yılında Türkiye'de fiyatlar genel düzeyindeki artış %10,5'a düştü. Bizden sonra iktidar olan Cephe Hükümetlerinim bilinen sorumsuz ve savurgan politikaları yüzünden Türkiye enflasyon sürecinin içine hızla itilmeye başladı. Endekslere baktığımız zaman, toptan eşya fiyatları genel endeksinde 1976'da %19 artış görülür. 1977 Yılında ise, bu artış %36'ya yükselmiştir. Ne yapmak gerekirdi? Yapılacak ilk iş: Kamunun ürettiği mal ve hizmetler fiyatlarını dondurmamak ve dış alımı olabildiğince artırmamak yoluna gidilmeliydi. Oysa

Cephe Hükümetleri bunun tamamen tersini yaparak, ciddi önlemler alıp savaşmak yerine, sakat tutum ve davranışlarla ekonomimizin yıkımına neden olmuşlardır.

Hükümete geldiğimiz 1978 Yılı başında enflasyon süreci tam anlamıyla bir tırmanış içindeydi. Yukarıda söylediğimiz sorumsuz ve savurgan politikaların yıkıcı sonuç ve etkilerinin 1978'de ve onu takip eden yıllarda ortaya çıkması normaldir. Nitekim 1977 Yılında %49,5 oranında artan emisyon hacminin, %71,5 oranında artan Merkez Bankası kredilerinin, %39 oranında artan toplam para arzının ve döviz darboğazı yüzünden bozulan arz ve talep dengesinin olumsuz etkileri 1978 Yılında görülmeye başlandı.

1976 ve 1977 yıllarında dünyada ve özellikle ekonomik ilişkilerimizin yoğun bulunduğu sanayileşmiş ülkelerde fiyatlar belirli bir istikrara kavuşuyordu.

1978 Yılında ise, dünyada fiyatlar yeniden bir artış sürecine giriyor, sanayileşmiş ülkelerde fiyat artışları %10'un üzerine çıkarken, gelişme yolundaki ülkelerde %30'u aşıyordu. 1979 Yılında da sanayileşmiş ülkelerde %20'ye yaklaştığı görülüyordu. Böylelikle ülkemiz, mevcut enflasyon stokuna ek olarak 1979 Yılında dışarıdan enflasyon ithal eden bir ülke haline gelmiştir.

Hükümetimiz çağdaş, gerçekçi ve anlayışlı para-kredi politikası ile 1977 yılında %49,5 olan emisyon artış oranını 1978 yılında %46'ya düşürdü. Oysa, 1978 yılı 1977 yılına nazaran ekonomik yönden daha hızlı ve daha genişlemiş durumdaydı. Bu nedenler dikkate alınırsa %3,7'lik düşme oranı, emisyon hacmindeki düşme oranı azımsanmayacak bir daralma olarak yorumlanmalıdır.

Özellikle köylüye ödenen yüksek taban fiyatları, köylümüzün alınteri ve emeğine verilen özel önlemler nedeniyle, 1979 yılında emisyondaki genişleme, Ekim ayı sonu itibariyle 1978 yılının eş dönemine nazaran daha yüksek olmuştur. Bu doğrudur. Ancak, önümüzdeki aylarda dışalımların, devrettiğimiz dış ödeme olanaklarının kullanılmasıyla emisyondaki bu artış hızının yavaşlaması beklenmektedir. Ayrıca, Kasım ayı vergi tahsilatı ayı olduğundan, kamu idarelerinin bu ay içerisinde Merkez Bankasına başvurmaları da azalacaktır. Nitekim, bu yılın Ekim ayı sonunda 184,8 milyar olan emisyon hacmi, 9 Kasım tarihinde 176,3 miyar liraya düşmüş bulunmaktadır. 13 Kasım tarihinde ise, yani Hükümeti devrettiğimiz zaman 172 milyar lira, bu hafta içinde ise 169 milyar liraya düşmüştür. Programda belirtildiği gibi, emisyon hacmi Hükümeti devrettiğimiz zaman 177 milyar lira değildir.

Nedense Sayın Demirel, emisyon hacmindeki rakamları çıplak olarak alıp çarpıcı örnek diye göstermek hastalığından bir türlü kurtulamadı. Emisyon hacmi, 1977 yılında bir önceki yıla oranla %49,6 artış göstermiştir. Bir önceki o yıl, kendi iktidarları yılıdır. Oysa, 1978 yılında artış oranı %45,6'ya düşmüş, 1979 yılı sonunda da bu oranın bu civarda olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, enflasyonla savaşımda, sağlıklı bir kamu maliyesi oluşturmak amacıyla hazırladığımız ve bazı vergi kanunlarında bu yönde değişiklik yapılmasını öngören yasa tasarısı muhalefet tarafından anlaşılmaz bir tutum ile engellenmiş, böylece Hükümetimiz etkin bir araçtan yoksun bırakılmıştır.

Sayın senatörler, bir noktayı açıklıkla vurgulayalım ve kabul edelim. Bütün bunlara karşın, ciddi bir vergi reformuna gidilmedikçe enflasyon Türkiye'nin en önemli sorunu olarak daha yıllar boyu gündeminde kalacaktır.

Bunları söylemek, Türkiye'de karamsar bir tablo çizmek demek değildir. Bu gerçekleri bilip de gerekli önlemleri almamak, göz boyamak için ülkeyi seçim ekonomisi koşulları içinde yönetmek, 100 günlük programınız için belki geçidi bir rahatlık yaratabilir. Ya 101'nci gün ne olacak?

Hükümet programında yeni gider yasalarını gerektirecek bol kepçeden vaadler var. Sayın Demirel, Başbakan olduktan birkaç gün sonra, demeçlerinin birinde 35 bin liralık ücretten bilmem ne kadar vergi kesildiğini çarpıcı bir örnek göstererek bunun maskaralık olduğunu söylüyor. Oysa asıl maskaralık, 1972'den bu yana Meclislere nazarlık olsun diye bir gelir yasası sevk edilmeden, getirilmiş birkaç gelir yasasının da İçtüzük oyunlarıyla engelleyip gelir yükünün büyük bir kısmını memur ve ücretlilerin sırtına yükleyerek ülkeyi yönetmeye kalkışmaktır. Oysa asıl maskaralık, büyük boyutlara varan enflasyonun ağırlığını hâlâ dar ve sabit gelirli ve emekli vatandaşların ensesine bindirerek ülkeyi yönetmeye çalışmaktır. Sayın Demirel'in huyudur bu, hep yüzeyde ve yüzeysel konuşur, genelde yatan soranların üzerine üzenine hiç gitmez.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Programda tarım ürünlerinin desteklenmesinde kullanılan kredilerden söz ediliyor. Ürünlerin destekleme fiyatlarına özen gösterileceği vurgulanıyor.

Kırsal alanda gelişmeyi ve kalkınmayı, ülkemiz sanayileşme olayı ile beraber düşünen partimiz, çıkardığımız yasa ile Ziraat Bankasının amaçlarını ve kredi uygulama modelini geniş bir ölçüde etkileyen bir dizi önlemler getirmiş bulunmaktadır.

Tarımsal amaçlı kooperatiflerin toplu yatırımların kredilendirilmesi;

Tarımsal sanayii ve tarıma girdi sağlayan sanayi kollarının kurulması ve geliştirilmesi;

Modern kredi uygulamalarında görülen, proje geçerliliğinin inanca kabul edilmesi;

Gibi, model ve yöntemler.

Bu model ve yöntemlerle, kırsal alanın, ciddi atılım ve yatırımlarla, hammadde üreten bir sektör yapısından, sanayi kollarını da kapsayan bir yapıya dönüştürülmesi ve özellikle, ülkemizde büyük çoğunluğu oluşturan küçük ve orta çiftçi işletmelerinin tam bir demokratik yapı ve üretim ilişkileri içinde daha yüksek bir üretim, gelir ve girdiler sağlamaya yönelik bir kooperatifleşme olayına hızla girmeleri düşünülmüştür.

1977 yılında 86 milyar lira kaynak programlayan Ziraat Bankası, bunun 71,8 milyarını tarım sektörüne ayırırken. 2 yıl gibi kısa bir zaman sonra biz, 1979 yılında 143 milyar lira olarak programladığımız kaynağın, 121,5 milyar lirasını tarım sektörüne ayırdık.

Üreticiyi, tefeci ve ürün kapatanların elinden kurtarmak için uyguladığımız güçlendirme kredisini 4,5 milyar liraya çıkardık. Oysa bu rakam 1977 yılında 3 milyar lira idi. Fındıkta, üzümde, yerfıstığında, bakliyatta, incirde, ayçiçeğinde güçlendirme kredileri ortalama %100 oranında yükseltilmiş oldu. İlk defa Hükümetimiz döneminde gülçiçeği, haşhaş ve patates ekicilerini de bu kredilerden faydalandırdık.

Köylüyü ve toprağı gübresiz bırakmak istemeyen Hükümetimiz, 1977 yılında 7 milyar lira ile yürütülen gübre tedarik kredilerini 1978 ve 1979 yıllarında %100 oranında artırarak 14,5 milyar liraya çıkardı.

Özellikle, küçük üreticilerin oluşturdukları tarım kredi kooperatiflerinde, ortak başına 25 bin lira olan borç verme limitini 100 bin liraya çıkarmış; ayrıca 1902 sayılı Yasaya göre, yıllardır yapılmayan borç tahkimini sağlayarak, bu kuruluşlara ek 2 milyar liralık bir olanak sağlanmıştır.

Kooperatif ortaklarının kısa ve orta vadeli kredi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, Merkez Bankasından sağlanan reeskont kredilerinin limiti de, 7 milyar liraya yükseltilmiştir. Bu rakam 1977 Yılında 3 milyar lira civarında seyretmektedir.

Tarımsal kredi uygulamalarında kredi limitleri de %100 oranında artırılırken, besicilikte de küçük ve büyükbaş hayvanlara verilen krediler büyük ölçüde yükseltilmiş, ayrıca, sera kredilerinde yapılacak tesislerin, maliyetlerinin %70'i ne kadar kredi verilmesi esası getirilmiştir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Hükümet programında iddia edildiği gibi, dış meselelerin çoğu askıda değildir.

Silah ambargosu kaldırılmıştır.

Türkiye üzerindeki gayri resmi ekonomik ambargolar kaldırılmıştır. Hem Türkiye'ye yeniden mali güvenirlik kazandırılarak, hem de genel anlamda uluslararası ilişkilerimize yeni boyutlar sağlanarak gayri resmi ekonomik ambargo kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak, kredi ertelemeleri ve uygun koşullu yerli krediler temin edilmiştir.

Kıbrıs konusunda Türk tarafı "Engelleyici" görüntüsünden kurtarılmıştır.

Yunanistan ile sorunlarımız üzerinde ciddi diyalog başlatılmıştır.

Bölge ülkeleri ile, İslâm ülkeleri ile, Üçüncü Dünya ülkeleriyle ilişkilerimiz çok geliştirilmiştir.

Karadeniz'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile aramızdaki kıta sahanlığı sorunu çözümlenmiştir. Dünyada kıta sahanlığı sorunlarının çözümünün yıllar aldığını bilirsiniz.

Oysa, Hükümet Programında dış politikamızla ilgili cümlelerine kadar yuvarlak ve ne derece sathi ve gayri ciddi seçildiğini takdirlerimize bırakıyorum.

Programda, aklın gereği yapılarak, maceracı politikalara iltifat edilmeyeceği söyleniyor ve ilâve ediliyor: "Türk Devleti husumetinden korkulan bir devlet olarak yüceltilecektir"

Bugün dünyada bağlantısızlar hareketi diye bir olay vardır ve 90'a yakın bağımsız ülke bu hareketi oluşturmuşlardır. Siz nasıl düşünürseniz düşünün; ama bir gerçek olan bu bağlantısızlar hareketini yok farz edemezsiniz. Atatürk Cumhuriyeti bağımsızlık savaşından doğmuş bir Cumhuriyettir. Bu Cumhuriyetin Adalet Partisi hükümetleri, dünyadaki bağımsızlık savaşlarına ve mazlum ulusların sorunlarına karşı duyarsız olamazlar. Buna rağmen, ırk ayrımı ile savaşımı, bir Ortadoğu ve Filistin sorununu görmemezlikten gelip programlarına bu sorunlarla ilgili tek cümle koyma cesaretini gösteremeyeceklerini doğrusu hiç; ama biç düşünmezdik.

Türkiye için dünya, siyasal ilişkiler bakımından Yunanistan ve ABD askeri ilişkileri bakımından da NATO ve Varşova paktlarından ibaret olmamalıdır. Her geçen gün yeryüzünde mevcut 150 küsur devlete yenilerinin eklendiği unutulmamalıdır. Dünyada uluslararası ilişkiler son derece karmaşık hale gelmiştir. Türkiye'de hükümet olacaksınız Doğu hududumuzda, kapı komşumuz İran'daki devrim olaylarına kayıtsız kalacaksınız. Bunun izahı mümkün değildir. Güney Pasifikteki bir kuvvet kaydırması, And dağları eteklerindeki Cumhuriyetlerde yapılan herhangi bir hükümet darbesi, dünya barışı bakımından önemli olduğu kadar en azından Türkiye'nin esenliği yönünden de izlenmeye değer olaylardır. Bütün bunlar gösteriyor ki, yeni Türk Hükümeti dış ilişkilere bütünsel açıdan bakmıyor veya bakamıyor. Hükümetin bu tutumu düşündürücüdür. İşte akılcılıkla bağdaşmayan ve maceranın ta kendisi olan, böyle bir tutumu izlemek.

Programda Hükümetin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizi nasıl değerlendirdiği, bundan sonraki ilişkilerimizin hangi yönde geliştirileceği hakkında hiç bilgi verilmemiştir. Sadece Ortak Pazar, uluslararası diğer ekonomik kuruluşların içinde mütalaa edilmiş: "... Münasebetlerimizi Türkiye'nin menfaatlerine en uygun şekilde sürdürmeye ve geliştirmeye kararlıyız" denilmiştir. Türkiye'nin menfaatleri, münasebetler nasıl ve ne şekilde sürdürülerek ortaya çıkacak? Siyasal entegrasyon söz konusudur. Yakın gelecekte bir siyasal tercih yapmak zorunda kalacaksınız. Özellikle Yunanistan'ın üyeliği 1981 yılında kesinleşiyor. Hele hele dış satımımızda önem verdiğiniz geleneksel büyük Avrupa pazarları Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye olan ülkelerin pazarlarıdır. Her yıl İngiltere'nin çıkardığı bir tekstil sorunu var. Bu kadar önemli konular, dış ilişkilerimiz anlatılırken programda yuvarlak laflarla geçiştirilemez.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Programda, Devlet Güvenlik Mahkemeleri sorununun yinelendiğini görüyoruz. Bu sorunun, 12 Mart'tan sonra ülkemizde yarattığı duyarlılık hiç hesaba katılmaksızın, olumlu bir ortam yaratmadan, olayı bir Anayasa buyruğu imiş gibi düşünüp konunun üzerine gitmek, kanaatimizce sakıncalıdır.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Anayasanın âmir hükmü yahu...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Lütfedip dinlerseniz, arkasından hepsini anlatacağım ve kafalarınızın içinde çöreklenen o istifhama, elimden geldiği kadar cevap vermeye çalışacağım sevgili arkadaşım.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Çörek mörek yok, akıl var, mantık var, tecrübe var.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — 12 Mart'tan sonra Anayasamıza bir yama olarak giren... Sayın Demirel dün buna karşı çıktı. Tekrar ediyorum ve bilerek... *(A.P. sıralarından "Madde, madde" sesleri)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başbakan yama mı dedi?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Dinledim Sayın Başbakanı. Özür dilerim, rica ederim, dinleyin siz de beni.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dinledin; ama Başbakan "yama" mı dedi?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Hayır efendim, ona rağmen diyorum.

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Anayasaya saygısızlık...

BAŞKAN — Beni mecbur etmeyiniz Sayın Kara, beni mecbur etmeyiniz, size bir uyarı yapıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Yama değildir, Anayasa maddesidir. Bu sözler Anayasaya saygısızlık işaretidir.

BAŞKAN — Sayın Kara, sizi uyarıyorum, lütfen...

Sayın Vural devam buyurunuz efendim.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Ve kambur niteliğinde görülen Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşunu düzenleyen 1773 sayılı Kanunun iptali için, Anayasaya aykırılığı iddia edilerek Anayasa Mahkemesine 4 tane dava açıldı.

ATÂ BODUR (Ordu) — Şekilden reddetti, esastan değil.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Dinleyin efendim, dinleyin.

BAŞKAN — Sayın Bodur ne değiştirir? Niçin böyle konuşuyorsunuz?

ATA BODUR (Ordu) — Soruyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim mecbur musunuz böyle yapmaya? Yapmayın efendim, hatibe sormak olmaz efendim. Buyurun Sayın Vural siz devam edin.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Dinlemek lütfunda bulunurlarsa sonradan anlayacaklardır efendim. Takip ediniz.

Anayasa Mahkemesi sadece bir davada; diğerlerinde şekil bakımından, ama bir davada esasa girmek lüzumunu hissederek biçimsel yönden anlattıktan sonra, esasa girerek, bakın ne demiş? Okuyun da kültürünüz artsın Sayın Bodur, istirham ediyorum.

ATA BODUR (Ordu) — Belli zaten.

BAŞKAN — Sayın Vural doğrudan doğruya Genel Kurula hitap ediniz.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Anayasa Mahkemesinin 21.5.1974 tarihli kararında açılan davanın esasının incelenmesine geçilmiş, adı geçen yasa ile getirilen kural için gerekçesinde aynen şöyle denilmiştir: "Kural, yine bu niteliği dolayısıyla kanuni yargı yolunu belirlemekten çok uzaktır ve Anayasanın 32'nci maddesi ile de çelişir durumdadır"

Şimdi 32'nci madde diye bir maddeden söz ediyor Yüksek Anayasa Mahkemesi. Nedir 32'nci madde? Okuyalım.

Madde 32. — Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

"Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz"

Bu kadar açık, bu kadar kesin.

Şimdi Anayasa Mahkemesinin bu kadar açık kararına karşı, nasıl bir kanun tasarısı getirip, Devlet Güvenlik Mahkemelerini kuracaksınız? Bunu çok merak ediyoruz, cidden merak ediyoruz. O kanun tasarısı nasıl olacak ki. 32'nci maddedeki o genel ilkeye ters düşmeyecek? O halde ortada bir sorun var. Önce şunu vurgulamak istiyorum: Eğer bu ülkede güvenlik mahkemelerinin kurulmasına zaruret varsa, bir araya gelelim, bir masanın etrafında toplanalım, oturalım, kafamızı iki elimizin arasına alalım ve düşünelim; gerçekten 32'nci maddeye ters düşmeyecek şekilde, bu 136'nci madde bu Anayasada kaldığı sürece (onun için "yağma" diyorum) bu Meclislerden 32'nci maddeye uygun bir yasa çıkaramazsınız. O halde gelin bir araya oturalım; 136'nci maddenin nasıl değiştirilmesi gerekiyorsa onun değişikliğini yapalım, o Anayasa değişikliği tasarısını beraber, birlikte hazırlayalım; o Anayasa değişikliğine uygun olarak mahkemelerin, güvenlik mahkemelerinin gerçekten kurulmasına lüzum varsa kuralım...

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Sayın Vural, Grup adına mı, yoksa şahsınız adına mı konuşuyorsunuz? CHP, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşıdır.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Sayın Sönmez, Devlet Güvenlik Mahkemesinden söz etmedim. Dikkat ederseniz özen gösterdim; Devlet Güvenlik Mahkemesi demedim, "Güvenlik mahkemelerinden" dedim. "Devlet Güvenlik Mahkemesi" demedim.

BAŞKAN — Sayın Sönmez, hatibe lütfen müdahale etmeyiniz, sonra siz görüşlerinizi açıklarsınız.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Şimdi, Devlet Güvenlik Mahkemelerini kuracaksınız; bunu anlamak güç. Getireceğiniz her tasarı, Anayasa Mahkemesinin bu kararının gerekçesi karşısında Anayasaya aykırı görülerek iptal edilecektir. Bu ortamda bir kaşık suda fırtına yaratmanın en anlamı var?

Programda demokratik kitle örgütlenmesini yürüten derneklere ve sendikalara karşı tavrınız kaygı ve kuşku verici nitelikte görülüyor. Önemli olan, derneklere bakış açısıdır. Demokraside dernekler doğal birer baskı grubu görevini yüklenirler.

Baskı grupları ne iktidar olmak ve ne de iktidara ortak olmak için çalışırlar. Genelde yaygın olan bu kanı yanlıştır. Baskı grupları temsil ettikleri çıkarları, iktidar güçlerine duyurmak işleviyle yükümlüdürler. Onların görevi, oluşturulan genel siyasetleri, temsil ettikleri çıkar grupları yararına etkilemektir. Eğer, böyle barışçı bir düzenleme ile belirli toplumsal kesitlerin çıkar ve istemleri sisteme aktarılamıyorsa, o zaman "kural dışı" gruplar türeyecek ve bunlar da iktidarlara duyurma işlevlerini yasa dışı yollarla yapacaklardır.

Bütün dünyada, nerede yaygın şiddet eylemleri, nerede belirgin bir siyasal yozlaşma görülüyorsa, orada çıkar gruplarının etkin bir biçimde örgütlenemedikleri ve özgür olarak istediklerini dile getiremedikleri görülür. Bunları yalnız biz söylemiyoruz, bilim adamları görüp düşünüp yazıyorlar.

Sayın Başkan, değerli üyeler;

Programda, "Anayasaya göre siyasi partiler yasaklanmış faaliyetleri yürütemezler, yürütürlerse yasal olmazlar" denilmiştir. Bu doğrudur. Bu doğruyu Sayın Demirel 11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu Birleşiminde şöyle dile getirmiştir:

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi: Ayrıca, demokratik rejim kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur, bir anarşi korkusuna kapılmaya lüzum yoktur. Sayın Demirel söylüyor, yıl 1969: "O zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Ayrıca, milis teşkilatı organize etmeye de lüzum yoktur. 500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisiyle Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosuyla bir siyasi parti mi görecektir? Kaldı ki, bu partiler kanununa aykırıdır. Ben demiyorum. Sayın Başbakan... Bu partiler kanuna aykırıdır... *(A.P. sıralarından "Doğru" sesleri)* Sadece belgeliyorum, niye gocunuyorsunuz?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hayır gocunmadık.

ATÂ BODUR (Ordu) — O günün şartları.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Doğru ve şimdi de Sayın Demirel aradan yıllar geçtikten sonra bu yeni Hükümetin Programında: "Anarşi ve terör siyasi destek ve himaye görmedikçe yok edilir" Buyuruyorlar. *(A.P. sıralarından "Doğru" sesleri)*

Peki kim gösterdi bu partiye siyasi destek ve himayeyi? Bu partinin komandoları o zaman 400 kişiydiler, Cephe hükümetlerinin iktidarda kalmasını bir avantaj olarak kullanan bu partinin komandolarının adedini Sayın Demirel o zamanki gibi şimdi de açıklıkla söyleyebilir mi? Sizin gösterdiğiniz açık ya da örtülü siyasal destek ve himaye ile bu sayı kaça yükseldi? Bugün, dün küçümsediğiniz vurucu militanlar şiddet olaylarının içinde, sıkıyönetim mahkemeleri önünde, cezaevlerinde ortalığı bir birine karıştırmıyorlar mı?

HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Komünistler ne yapıyor?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Yeni Hükümetin anarşi ve terörü asayiş kavramı içinde görmekten kurtulamadığı, örgütlü terör kavramını hâlâ kavrayamadığı sezilmektedir. Bu yanlış bir bakış açısıdır. Karşımızdaki sorun

basit bir polis olayı değildir. Önce bunu anlamak gerekir. Terörün, çok derinde olan ekonomik, toplumsal ve kültürel bozukluklarımızdan beslenen nedenlerini görmemek ya da görmemezlikten gelmek, bu konudaki başarısızlığa yeter bir gerekçedir.

Yeni Hükümet şiddet eylemlerini asayiş bozukluğu ve polis olayı olarak görmekten öteye gidemediği için, bazı yasalarda değişiklikler yaparak çare bulunacağını sanmaktadır ve bunu Programına almıştır.

Bazı yasalarda yeni koşullar gözönüne alınarak düzenlemeler yapmak, sorunun sadece bir yanıdır ve tek başına çözüm değildir. Ecevit Hükümeti de bu anlayışla programda sözü edilen yasalarda gerekli değişikliklerin yapılmasını öngören ciddi bir çalışma sonucu hazırladığı tasarıyı komisyonlarda izleyerek ve geliştirerek Millet Meclisinin gündemine getirmiştir. Şimdi, Demirel Hükümetine düşen Ecevit Hükümetinin hazırladığı tasarıların bundan sonraki aşamasını izlemekten ibarettir.

Programda terör, milli mesele olarak nitelendirilen konular arasına girmiştir. Bu milli meselelerin hallinde herkesin Hükümete yardımcı olması gerektiği ısrarla vurgulanmaktadır. Bu doğrudur. Ancak, bir doğru daha vardır; Programda yazılı değildir. Adalet Partisi milli meselelerde Ecevit Hükümetine hiç bir zaman yardımcı olmamış, aksine bu sorunları sorumsuzca polemik konusu yapmaya devam etmiştir. Sıkıyönetim bunlardan sadece birisidir.

Geçmişte büyük ölçüde ihmal edilmiş ve kendi içinde bölünmüş olan Türk polisi, bizim dönemimizde tüm imkânsızlıklara karşın büyük başarı sağlamıştır. Bu başarı, şerefli Türk polisinin vatanseverlik göstergesidir. Türk polisi pek çok olayı çözümlemiş, sanıkları saptamış ve yakalamıştır. Buna rağmen programda yer alan "Pek çok olayın faili meçhul kalmıştır" iddiası hem yanlış ve hem de şehitler vererek görev yapan polisimize yöneltilmiş çok haksız bir suçlama olur.

Kurtarılmış bölgeler cephe hükümetleri döneminde başlamış ve çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Hükümetimiz döneminde birçok yerlerde kurtarılmış bölgeler tam ortadan kalkmasa bile, belirgin rahatlıklar sağlanmıştır. Bu arada en önemlisi, birçok yurtta, yükseköğrenim kurumları, eğitim enstitüleri cephe hükümetleri döneminde tam anlamı ile kurtarılmış bölge tanımı içine girerken, Hükümetimiz döneminde bu duruma kesin olarak son verilmiştir. Devlet giremiyordu yurtlara...

HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Ayıp ayıp...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Solculara teslim edildi.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Onun için bu hale geldiniz.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Devletten, belediyeden, kooperatiflerden maaş alan kişilerin asıl cephe hükümetleri döneminde şiddet olaylarında nasıl militan olarak kullandıklarını bugün Hükümetin bir üyesi olan Sayın Talat Asal'ın o sırada Tariş hakkında vermiş olduğu ilginç rapordan bellidir. Daha yeni Hükümet işbaşına gelir gelmez 500'e yakın sağcı militanların Merkezi Hükümette güpegündüz Gazi Eğitim Enstitüsünü basıp, işgal etme olayına ne buyurursunuz?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Anadolu Ajansı gibi...

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Merkez Bankası gibi...

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bir bakıma bu Program, cephe hükümetlerinin programından bile geridir, (Dikkat edin, bilerek konuşuyorum) bir bakıma bu program, cephe hükümetlerinin programlarından bile geridir. Anarşi ve teröre bakış açısı o programlarda kısmen de olsa değişik görünüyordu.

İkinci Cephe Hükümetinin Programında açıkça, "Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız" denilmişti. Oysa bu Programın hiç bir yerinde "Faşizm" sözcüğü geçmemektedir. "Faşizm" sözcüğü geçmediği gibi, özellikle "Komünizm ülkemiz için büyük bir tehlike teşkil ettiğinin gözden kaçırılmaması gerektiğine inandığımızı söylüyoruz" denilmektedir. Öyleyse, faşizmin de gözden kaçırılması gereğine mi inanıyorsunuz? Özellikle faşizmin de ülkemiz için en büyük bir tehlike teşkil ettiği gerçeğini söylemek yürekliliğini neden gösteremiyorsunuz?,.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hocaya sorun bakalım, söylüyor mu hoca?

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bunun nedenini anlamak güç olmasa gerekir.

BAŞKAN — Sayın Kara, siz misiniz muhatabı efendim, kimse muhatabı cevabını verir, lütfen.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Bakanlıklar ve Devlet daireleri komando militanlara parsellenecektir.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bu Hükümetin, hem mülk sahibinin, hem de kiracının çıkarlarını gözetecek "Adaletli bir kira politikası" nasıl oluşturacağını anlamakta güçlük çekiyoruz. Halen Millet Meclisi Adalet Komisyonunda bulunan ve bizim Hükümetimiz zamanında verilmiş Taşınmaz Mal Kiraları Kanun Tasarısı, kiracıların bugün içinde bulunduğu sıkıntılara yeni çözümler getirmektedir. Bu tasarıda:

Türkiye'de oldukça yaygın olan kira gelirlerinin vergi dışı kalması önlenmekte.

İki tarafın rızası ile sözleşme yapılmadıkça, kiracıların kira için büyük meblâğlar ödemeleri ortadan kaldırılmakta.

Kira tutarlarının saptanmasında, açıklık ve belli ilkeler getirilmekte, ayrıca eski konutlarda kira tutarlarının nasıl saptanacağı belirtilip, sürmekte olan kira sözleşmelerine ilişkin kira tutarlarının hesaplanması gibi yeni önlemler ve ilkeler getirilmiş bulunmaktadır.

Bu tasarı, biran önce yasalaştırılırsa Türk toplumunun büyük bir kesimini oluşturan kiracıların şikâyetleri bir ölçüde önlenmiş olacaktır. Aslında sorun, sosyal konutlar üretme sorunudur. Kiracılar bugün müşkül durumda ise, bu çıkmazın asıl nedeni yıllardan beri konut üretimi sorununun ihmal edilmesindendir. İşte bunun içindir ki, Hükümetimizin konut kredileri konusundaki çalışmaları, bir yandan kre-

di alma olanağından yoksun vatandaşlarımıza bu olanağı sağlamaya, diğer yandan konut kredilerinin düzeyinin olanaklar ölçüsünde yükseltmeye yönelik olmuştur.

1978 yılında çıkardığımız yasa ile, Sosyal Sigortalar Kurumu emeklileri konut kredisi kapsamına alınmıştır. Uzun yıllardan beri memurun alın teri ile biriktirmiş bulunduğu MEYAK fonlarının %25'ini oluşturan yaklaşık 2,5 milyar lira, memurların konut edinme ve konut kullanma amacına tahsis edilmiştir. Bu konuda uygulamaya geçilmesi yönündeki çalışmalar süratle yürütülmüş ve belirli bir düzeye getirilmiştir. Yeni Hükümetin bu önemli girişimimize sahip çıkmasını dileriz.

Öte yandan Hükümetimizin işbaşına gelmesinden hemen sonra, Bağ-Kur konut kredisi 1 Şubat 1978'den geçerli olmak üzere 100 bin liradan 150 bin liraya çıkarılmıştır. Türkiye Emlâk Kredi Bankası kredi düzeyi 1978'de 150 bin liradan 200 bin liraya, 1979'da yeniden düzenlenerek 450 bin liraya yükseltilmiş bulunmaktadır.

Çalışanların önemli bir bölümünün konut edinmesine imkân veren SSK konut kredisi Ağustos 1979'dan geçerli olmak üzere 250 bin liradan 450 bin liraya çıkarılmıştır.

Sayın Demirel Programı okumadan önce basına yaptığı açıklamalarda bu Programın yüz günlük program olduğunu belirtti. Yüz günlük programlar vardır. Yüz günlük programı ilk defa ortaya atan Başkan Kennedy'dir. Ama Kennedy, neler yapacağını bu yüz günlük programında teker teker saymıştır ve yüzüncü günde de hepsini yerine getirmiştir.

Oysa bu programı değil yüz günde, Hükümetin azami ömrü olan 1981 yılı genel seçimlerine kadar geçecek süre içinde Hükümet iktidarda kalsa bile gerçekleştirmesi hayal olacaktır.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Programda, işyeri huzurunda söz edilirken Türk işçisinin vatanperverliği, buna karşı Türk teşebbüs erbabının hakşinaslığının bu sorunu çözeceğinden söz ediliyor. Terazinin bir kefesinde hakşinaslık öbür kefesinde vatanperverlik yatıyor. Hiç bu terazi dengede durur mu?

Türkiye'nin başına ne gelmişse hep bu hakşinas geçinen kimselerden gelmiştir. Herkes, ülkede hak der, başka bir şey demez olmuştur. Kimse sorumluluğundan söz etmiyor Hakşinas, çok yuvarlak bir laf. Hakşinaslığın ölçüsü ne? Sübjektif bir sözcük.

İşyerinde huzur demek, barış demektir. İşyeri barışı anlaşmalarla düzenlenir. Biz bunun adına toplumsal anlaşma dedik, siz ne derseniz deyin. Anlaşmalarda, karşılıklı fedakârlıklar söz konusudur. Olaya, karşılıklı fedakârlıklar açısından bakmayarak, "Ey Türk işçisi sen vatanını, halkını seven büyük bir vatanperver kişisin. Sen şimdiye kadar ne büyük fedakârlıklar gösterdin. Gene göster, senin karşında koskoca Türk teşebbüs erbabı var; onlar senin hiç haklarını yerler mi? Sonra sen, haktan ne anlarsın? Hakkın dağıtımı kuvvetliye aittir. Sen hakkını isteyecek kadar küstah olamazsın "Er rızkı Allah" deyip tevekkül edeceksin. Senin ataların da böyle yapmamış mı? Sen onların torunları değil misin? Nasıl olacak bu hak dağıtımı

diye sormaya kalkışma. Bir söz vardır bilirsin "Ananız dert yesin, yarımşardan dört yesin" Misillü hak dağıtımı en adil bir şekilde olacaktır. Yeter ki sen, işyerinin huzurunu bozma" Program aslında bunları söylemek istiyor.

Bu anlayış, çoktan iflâs etti. Bu çeşit hikmet savurmalarla, ahkâm kesmekle işyeri huzuru tesis edilemez.

"Emek en yüce değerdir" diyoruz. Emeğin hakkı bu anlayış ve ölçülerde verilemez. İşte bunun için bu Program, çalışanların el emeği ve alın teri ile sermayenin sömürüsünü eş tutan bir programdır diyoruz.

Bu Program, sırf ülkeyi hükümetsiz bırakmamak anlayışı içinde, iktidar olmak isteyen bir hükümetin programıdır. Bu Program sadece lâf üretmiştir; tekrarlardan, şimdiye kadar söylenenlerden başka yeni bir şey getirmemiştir. Ciddi olarak hiç bir soruna teşhis koyamamış, tutarlı, somut çözümler önermeyen gayrı samimi bir programdır. Bu program, haksız kazanç olanaklarını artıracağını, vurguncu düzeni sürdüreceğini söylüyor. Bu program, ekonomide yönetimi özel kesime devreden bir programdır. Bu program ülkenin kaynaklarını ve olanaklarını kayıtsız ve koşulsuz olarak yabancı sermayeye sunan bir programdır. Bu program, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını, sendika ve dernekler kanunlarının değiştirilmesini, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun yeniden düzenlenmesini, Türkiye Radyo ve Televizyonunun tarafsızlığını da yitirerek, tek yönlü yayınlarla toplumdaki farklı düşüncelere karşı hoşgörüyü kaldıran ve ülkede cepheleşmeyi körükleyen bir niteliğe kavuşturulmasını amaçlıyor. Bu program, ülke gerçekleri karşısında gözlerini kapamış kör bir programdır. Bu program, şiddet eylemleriyle yerinden oynatılmak istenen Türkiye'ye kulaklarını tıkamış sağır bir programdır. Bu program, içinde bulunduğumuz sıkıntıları dile getiremeyecek kadar lal olmuş dilsiz bir programdır. Bu program, ülkeyi değil yüz gün yüz saat bile ileri götüremeyecek kadar güçsüz ve kötürüm bir programdır.

Özetle bu Program; halkın susturulduğu, çalışanların sesinin kısıldığı, yalnızca sermayenin konuştuğu bir düzeni öngörüyor.

Hepinize, şahsım ve Grubum adına saygılar sunarım. *(CHP, MBG ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubundan alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Vural.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ayıp ayıp; iftira bunlar, tenkit değil.

BAŞKAN — Sayın Ege, hiç lüzum olmayan konuşmalar gibi gelir bize.

Buyurun Sayın Baykara.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ondan sonra, "Memleket niye düzelmiyor?" deniyor. İftira bunlar, tenkit değil. Böyle tenkit olmaz Beyefendi. Ondan sonra da, yanyana gelecekmişiz de, iş yapacakmışız...

ORHAN VURAL (Ordu) — Bir seneden beri yanyana geliyoruz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Biz gördük sizi, daha da göreceğiz.

ORHAN VURAL (Ordu) — Biz de gördük sizleri.

BAŞKAN — Sayın Ege, lüzum var mı bu fevri harekete? Kanaatimce pek lüzum görülmüyor.

Buyurun Sayın Baykara, Kontenjan Grubu adına.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUBU ADINA ZEYYAT BAYKARA (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Sayın Demirel tarafından kurulan Hükümetin çalışma programı üzerinde Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubunun görüşlerini açıklamak için huzurunuzda bulunuyorum.

Sayın Başkan; sizi ve Yüce Senatonun değerli üyelerini şahsım ve Grubum adına saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi, 14 Ekim 1979 tarihinde Senato üçte bir yenileme ve Millet Meclisi ara seçimleri, Yüce Milletimizin siyasal olgunluğuna yaraşır bir düzen ve sükûnet içinde geçmiştir. Seçimleri kuşku ile bekleyenlerin ne kadar yanıldıklarını halkımız, bu olgunluğu ve demokrasiye bağlılığı ile ispat etmiştir.

Sayın senatörler;

Biz, birçok konuşmalarımızda özellikle sıkıyönetimle ilgili konuşmalarımızda silahlı şiddet eylemlerinin, bölücülüğün, mezhep ayrımı kışkırtıcılığının, toplumdan kopuk, halka mal olmamış girişimler olduğunu tekrarladık. Son seçimler bu görüşümüzün ne kadar haklı olduğunu açıkça göstermiştir. Halkımızın bu tutumu ile ne kadar övünsek yeridir.

14 Ekim seçimlerinin ortaya çıkardığı oy dağılımı tablosu, halkımızın siyasal eğilimini Adalet Partisini işbaşında görmek istikametinde belirdiğini göstermiştir. Nitekim, o tarihte Başbakan bulunan Sayın Ecevit'te, seçim sonuçlarının Adalet Partisini Hükümet kurmaya zorladığını belirtmek suretiyle, bu gerçeği kabul ederek Hükümetten istifa etmiştir.

Kısaca söylemek gerekirse, halen programını görüşmekte olduğumuz Sayın Demirel Hükümeti, milli iradenin seçim suretiyle belli olan eğilimini yerine getirmiş olmaktadır. Ancak, milli iradenin bu eğilimi, Millet Meclisindeki sayısal çoğunluğa tam anlamıyla yansımadığından, Sayın Demirel, dışarıdan desteklenen bir azınlık hükümeti kurmak zorunda kalmıştır. Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve diğer üç parti, bu Hükümeti destekleyeceklerini liderlerinin ağzından açıklamışlardır. Hükümet dışında kalan anılan siyasi partilerce desteklenen azınlık hükümeti diyebileceğimiz bu kabine memleketimizde ilk defa uygulanan bir kuruluş da değildir. Şüphesiz ki Hükümetin ömrü bir bakıma destek veren partilerin bu tutumlarını devam ettirmeleri haliyle sınırlıdır.

Bu noktada önemli bir hususun açıklığa kavuşturulması zorunluğu ortaya çıkıyor. Şöyle ki; hatırlanacağı gibi Hükümetin kurulmasından önceki günlerde destek vaadeden Milli Selâmet ve Milliyetçi Hareket Partilerinin liderleri bu desteklerinin kayıtsız şartsız olacağını kamuoyuna açıklamıştır. Buna karşılık Hükümet Programında bu desteğin kayıtsız şartsız olması niteliğine değinilmeden, biraz önce

adını ettiğim partilerin liderlerinin Adalet Partisi tarafından kurulacak bir Hükümeti destekleyeceklerini kamuoyuna beyan ettiklerinden söz edilmektedir. Desteğin kayıtsız şartsız olup, olmamasının burada açıklanmasına gerek duyulmayacak kadar önemli olduğu, kayıtsız şartsız bir desteğin hem hükümetin dışında kalmış hükümet ortağı anlamını taşıyacağı, hem de Hükümetin ömrüyle ilgili sorunları kolaylıkla ortaya çıkarmayacağı aşikârdır. Daha açık bir deyişle; eğer dışarıdan desteklemeler kayıtsız şartsız verilmemiş ise, Hükümet istikrardan ve sadece kendi politikasına göre iş görme olanağından bir ölçüde yoksun ve kolaylıkla düşürülebilir olacağından ömrü de kısa olabilecektir. Bu nedenlerle durumun yukarıda açıkladığım nedenler de nazara alınarak aydınlığa kavuşturulmasını Sayın Başbakandan rica ediyoruz.

Bu konu ile ilgili olarak açıklık isteyen başka bir önemli nokta da var: Programda, Hükümetin kuruluşu anlatılırken deniyor ki, "Ülkenin acil meselelerini çözümlemek için arkasında gerekli desteği bulunan ahenk içinde çalışacak bir hükümet kurulabileceği kanaatine varınca, hükümet kurma görevini yerine getirdim"

Sayın Başbakanın bu açıklamasından, Hükümetin kuruluş nedeninin ülkenin âcil meselelerini çözümlemek olduğu anlaşılıyor. Halbuki, Program incelendiği zaman, ülkenin içinde bulunduğu koşullarda hiç de âcil olmayan sorunlarının bile ele alınmasının amaçlandığı görülüyor.

Ayrıca, ülkenin sadece âcil meselelerini çözümlemek için kurulmuş olduğunu söyleyen bir Hükümet, icraatına ve sonuçta iktidar süresine bir sınır çizmiş olur. Oysa Program kapsamı biraz önce de belirttiğim gibi, bu görüşle bağdaştırılmayacak, hatta 1981 genel seçim süresini aşacak derecede geniştir. Bu nedenle, bu konuya da açıklık getirilmesini rica ediyoruz.

Sayın senatörler;

Programını incelediğimiz Hükümetin kuruluş çalışmaları, Parlamentoda üyesi bulunan bütün siyasi partilerin anlayışlı ve yardıma hazır tutum ve davranışlarının da etkisiyle çok ılımlı geçmiştir. Partilerimizin memleket sorunları üzerinde birbirleriyle görüşmeye başlamaları halkımız üzerinde de çok olumlu bir etki yapmıştır. Özellikle, gerek Sayın Ecevit ile Sayın Demirel, gerekse eski ve yeni bakanlar arasındaki görev devir işlemlerinin özlenen dostluk havası içinde gerçekleştirilmesinin toplum üzerinde etkisi büyük olmuştur. Biz siyasi partilerimiz arasında bir diyaloğun faydalarını yıllardan beri savunmuş; Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu olarak, bu gelişmeyi memnunlukla karşıladığımızı belirtmekten büyük zevk duyuyoruz. Sayın Başbakan Demirel'den, bu uygarca tutumunu, bundan sonra da özellikle Ana Muhalefet Partisi Başkanı ile sürdürmesini yürekten arzuluyoruz.

Değerli senatör arkadaşlarım;

Hükümet Programının başlarında 1979 Kasım ayı itibariyle ülkemizin içinde bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik durumun genel bir tablosu çizilerek, yeni Hükümetin çözümlemesi gereken sorunlar anlatılmaktadır. Sayın Demirel Hükümeti, gerçekten hemen hemen her alanda ciddi sorunlarla dolu bir ülke devralmaktadır. Çözüm bekleyen bu ciddi sorunların en başında şüphesiz anarşi, terör, can ve mal güvensizliği, bölücülük olayları gelmektedir. Üzülerek söylemek zorundayız ki,

bütün önlemlere, hatta sıkıyönetime rağmen bu olaylarla başa çıkmak, onları azaltmak, kaynaklarına inmek mümkün olamamış, tersine artan bu olaylar Devlet gücünün etkinliğini tartışılır hale getirmiştir. Devletin gücü üstünde bir gücün tasavvur dahi edilemeyeceği Türkiye gibi bir ülkede, bu gücün etkinliğinin tartışılır olması kadar halka yılgınlık verecek başka bir şey tasavvur edilemez. Devlet gücünün etkinliğinin gerçek düzeyi ile her alanda memlekete hakim kılınması bu Hükümetin başta gelen görevi olmalıdır.

Halkın günlük ihtiyaçlarını gidermede karşılaştığı güçlükler, kuyruklar, hayat pahalılığı, geçim zorluğu, enflasyon, para değerindeki korkunç düşüşler, döviz darboğazları, yatırım, üretim ve gelişme hızındaki düşüklükler de yeni Hükümetten çözüm bekleyen ciddi sorunlar arasında yer almaktadır.

Sayın Demirel Hükümetinin can ve mal güvenliğinin, asayişin, Kanun hâkimiyetinin sağlanmasını en önde gelen görevi olarak görmesini ve bu amaç sağlanıncaya kadar Sıkıyönetime devam edileceğini belirtmesini bu nedenlerle isabetli bir görüş olarak kabul ediyoruz. Bu vesile ile Sıkıyönetim uygulamaları ile ilgili olarak, Sıkıyönetim sürelerinin uzatılması görüşmelerinde daha önce belirttiğimiz görüşlerimizin bazılarına değinmekte yarar görüyorum:

Şimdiye kadar Sıkıyönetim uygulamaları ve bunların sonuçları hakkında Parlamentoya yeterli hiç bir bilgi verilmemiştir. Parlamenter olarak hiç birimizin şiddet eylemleriyle, bölücülük faaliyetleri ile ilgili mücadelenin sonuçları ya da hangi aşamada bulunduğu hakkında hiç bir bilgimiz yoktur. Bu konularda ne Başbakanlık tebliğleri ile bir açıklama yapılmış, ne de Türkiye Büyük Millet Meclisindeki sıkıyönetimi uzatma müzakerelerinde İçişleri bakanları yeterli bilgiler vermişlerdir. Şiddet eylemleriyle, aşırı akımlarla, bölücülükle mücadelenin gerekli yasal önlemlerini alacak olan Parlamentoya bu konulardaki uygulama sonuçları hakkında (Gerektiğinde gizli oturumlar isteyerek) bilgi verilmesini Sayın Başbakanın ilgisine sunuyoruz.

Silahlı şiddet eylemleri ve bölücülükle ilgili olarak, hemen hemen bütün sıkıyönetim uzatma görüşmelerinde ısrarla belirttiğimiz bir konunun Hükümet Programında yer aldığını görüyoruz. Bu konu, Sayın Ecevit Hükümetinin, Meclislere sevk ettiği halde bugüne kadar önemli bir aşama kaydedemeyen ("Anarşiye karşı önlemler paketi") denilen tasarılardır. Sayın Demirel Hükümetinin Programında diğerleri arasında ismen yer alan benzeri tasarıların bir an önce Meclislerden geçirilmesini zorunlu görüyoruz.

Silahlı şiddet eylemleriyle mücadele, sadece yasal güvenlik kuruluşlarınca yapılabilmeli, hiç kimse devlet gücünün yerini alamamalıdır. Silahlı şiddet eylemlerine, bölücülük hareketlerine karışanlar kim olursa olsun, hiç bir ayrım yapılmadan karşılarında bulmalıdır. Hiç kimse kendi hakkını kendi almayı aklından geçirmemelidir.

Değerli senatörler;

Türk Milli Eğitimi, Milli Eğitim Temel Kanunu esaslarına göre yürütülmeli, buna aykırı uygulamalar varsa onlara da son verilmelidir.

Programda, Türkiye'nin dış politikası, ülkemizin sadece belli devletlerle ilişkisi ve belli anlaşmazlıklar açısından ele alınmış olarak görünmektedir. Günümüzde Uluslararası İlişkilerin kazandığı geniş kapsamı ve ekonomik ve politik alandaki uluslararası kuruluşlarla, özellikle IMF, OECD, NATO ve AET ile olan bağlantılar dış politikamızın çok daha geniş bir açıdan değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ekonomik kuruluşlarla olan ilişkilerimizin, yurt dışında çalışan önemli sayıdaki vatandaşlarımızın geleceğini etkileyecek nitelikte de olması yönünden önem taşımaktadır. Bu açıdan, programın dış ilişkilerle ilgili kısminin doyurucu olmadığını söylemek durumundayız.

Değerli arkadaşlarım;

Silahlı şiddet eylemleri ve bölücülükle mücadelede. TIR kamyonlarının yurda girişleri, yurtiçinde kalışları ve yurttan çıkışları mutlaka sıkı bir disiplin altına alınmalıdır. Bugünkü uygulamanın, bu kamyonların şiddet eylemcilerinin ve bölücülerin bir çeşit silah, mermi ikmal araçları rolünü oynamalarını önlemekten uzak olduğunu görüyoruz.

Korunması çok yetersiz olan kıyılarımızın da aynı amaçla kullanılabildiği bir gerçektir.

Anarşi, terör ve bölücülükle mücadele önlemleri arasında her iki konuya da yer verilmesinin yerinde olacağını düşünüyoruz.

Bu vesile ile kıyı korunması ile ilgili olarak iki seneye yakın bir süre önce Meclislere sunulan Sahil Koruma Komutanlığı hakkındaki Kanun tasarısının da yeniden ele alınarak sonuçlandırılmasını faydalı görüyoruz.

Hükümet Programında: "Vatandaşın teşebbüs hakkına son veren ve çalışma alanını daraltan işlerden Devlet çekilecektir" şeklinde bir ilke yer almaktadır. Bu ilkenin, çok kapalı ve yoruma çok elverişli olduğu çek açıktır. İlkenin esas amacının ne olduğu açıklanmaya muhtaçtır.

Hükümet Programının başka bir yerindeki "Devlet ve kalkınma münasebetleri yeniden gözden geçirilerek modern devletin görevleri açıklığa kavuşturulacaktır" ilkesi de aynı durumdadır.

Karma ekonomi düzeni içerisinde işleyen bir ekonomide, kamu kesimi ile özel kesimin ekonomik faaliyet alanlarını bu tür anlamı açık olmayan ilkelerle sınırlandırmanın çok büyük sakıncaları olduğu çok görülmüştür. Sayın Başbakanın konuyu açıklığa kavuşturacağını umuyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Ağır enflasyonlar toplumlar için ekonomik ve sosyal alanda gerçek bir afet gibidir. Enflasyonlar, parasal değer yangılarını, geçim koşullarını kökten değiştirir. Gelir dağılımı kurallarını altüst eder, vergi yasalarının birçok hükümlerini geçersiz, etkisiz hale getirir. Sınırlı gelir ve kazançları ile esasen mütevazi bir hayat sürdüren vatandaşlar enflasyon, dönemlerinde bu mütevazi hayatlarını da kaybetmek durumuna girerken, bu dönemin nimetlerinden faydalanmasını bilenler telefonla mevhum alım satımlar, istifçilik, karaborsacılık yolları ile milyonları vurmanın yolunu bulurlar.

Üzüntü ile söylemeye mecburuz ki; ülkemiz özellikle son yıllar içinde bu ekonomik tezatları aynen yaşamıştır. Bütün bu nedenlerledir ki; Hükümet Programında enflasyonla mücadele konusunda büyük bir ağırlık verileceği haklı olarak belirtilmiş bulunmaktadır. Bu mücadelenin araçları olarak Programda belirtilen araçlar şunlardır: İleride alınacak tedbirler, bütçe ve iktisadî ve malî politikalarını da içine alacak istikrar programı. Arz-talebi dengede tutacak, fiyat artışlarını donduracak, yokluk ve kuyruklara son verici, üretimi artırıcı, tasarrufları özendirici önlemlerin neler olacağı Hükümet Programında açıklanmamıştır. Bunları her halde hazırlanacağı belirtilen istikrar programında görmek mümkün olabilecektir; ancak, enflasyonla mücadelenin en kuvvetli silahlarından birisinin memleketimiz için vergiler olduğunu unutmamak gerekir.

Aslında, adaletli olmaktan çok uzak bulunan vergi sistemlerimize bir de enflasyon döneminin adaletsizlikleri eklenince vergideki adaletsizlik çekilmez bir hal almıştır.

Türkiye'de işçi memur gibi, emek geliri elde edenlerin dışında kalan gelir üzerinden vergi veren kişiler pek azdır. Bunların dışında kalanlar için Türkiye bir vergi cennetidir denilebilir.

Hem bu çok sakıncalı durumları düzeltmek, hem de vergi yoluyla ekonomideki talep-tüketim şişkinliğini daraltmak için vergilerde yeni düzenlemeler, kesin olarak zorunluk vardır.

Biraz sonra değineceğimiz gibi Programda öngörülen birçok harcamalar için de ek gelire ihtiyaç vardır. Özetle değindiğimiz bu zorunlulukların Hükümet Programında kamu gelirleri sorununu ilk plana çıkarması gerekirken, bu konu "Kamu gelirlerinin, arttırılmasına çalışılacaktır" yan cümlesi ile geçilmektedir. Aynı belirsizlik hayat pahalılığındaki artışların kamu personeli üzerindeki ağır tahribatını gidermek için alınacak önlemlerde de mevcuttur. Çünkü, 1980 Bütçesi yeni vergilere başvurulmadan hazırlanacak olursa, enflasyonun kamu personeli üzerinde yarattığı çok ağır ve olumsuz etkilerini karşılayacak düzeyde gelir ayırmağa imkân bulunamayacağı şimdiden tahmin edilebilir. Bu konuya biraz sonra tekrar değineceğiz.

Sayın Senatörler;

Hükümetin yağ, ampul, ilaç, gübre, mazot başta olmak üzere halkın günlük ihtiyaç maddelerini sağlamasındaki güçlükleri, kuyrukları ortadan kaldırmaya kesin kararlı olduğunu görüyor ve bu tutumunu takdir ederken, bu malların dağıtım mekanizmalarındaki bozuklukların vatandaşı varlık içinde yokluk kıskacı içinde bezginliğe ittiğini de hatırlatıyoruz. Sayın Demirel Hükümetinin bu konuda, yani dağıtım sisteminin düzenlenmesi konusunda Sayın Ecevit Hükümetinin düştüğü hataları tekrarlamayacağını ümit ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

Sayın Demirel Hükümetinin yabancı sermayeden faydalanmayı ve bu amaçla bürokratik engelleri kaldırmayı öngörmesi, bugünkü ekonomik ve malî koşullarımız altında gerçekçi bir görüştür. Ancak, geçmişteki uygulamalardan edinilen tecrübeler ışığında, bürokratik tıkanmaların, gecikmelerin, engellerin daha ziyade,

yabancı sermaye işlemlerinde karar verme yetkisinin birçok Bakanlık ve kuruluş arasında dağılmış olmasından ileri geldiğini belirtmek istiyoruz. Bugün yabancı sermaye girişi talebine sadece "Evet" veya "Hayır" diyebilmek için bu talebin en az dört beş Bakanlık veya kuruluş tarafından ayrı ayrı incelenmiş olması gerekmektedir. Memlekete kabul edilebilecek yabancı sermayede aranacak koşullar belli olduğuna göre, ayrı ayrı karar verme durumunda olan bu dört beş yetkili merciinin uzmanlarının mesela Başbakanlık nezdinde kurulacak bir genel müdürlük şeklindeki bir sorumlu kuruluşta toplanarak karar vermeleri yoluyla bürokratik engellerin kolaylıkla aşılabileceğini düşünüyoruz. Halen yürürlükte olan yasalarda böyle bir tek merciin kurulmasına engel olabilecek Hükümetler mevcut olduğunu sanmıyoruz.

Değerli senatör arkadaşlarım;

Hükümet Programının çok büyük bir kısmı, yurtta gerçekleştirilmesi öngörülen tesislere, yollara, uçak alanlarına, köy sulama tesislerine, limanlara, köy hizmetlerine, rafinerilere, renkli televizyona geçiş, köyde sanayi tesisleri kurma ve benzeri projelere ayrılmıştır.

Denebilir ki, Sayın Demirel memlekete, millete hizmet arzusu içerisinde köyünü, kentini, halkını çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracak hizmetlerin büyük bir kısmını programına geçirmiştir. Bunu takdir ile karşılamamak mümkün değildir. Söylenen hizmetleri kalkınma hamlelerinin hepsini mümkün olsa da bir yılda yapabilsek. Her memleket gibi bizde de bu arzuyu sınırlayıcı ilk etken maddi olanaklardır, iç ve dış kaynakların sınırlılığıdır. Enflasyon akımlarını geçerli olduğu yerlerde kalkınmaya, hizmetlere kaynak sağlama imkânı ikinci önemli sınır ile karşılaşmış demektir. Yeni harcamalar için yeni ve sağlam kaynaklar, yani vergiler bulmak zorundayız. Şimdi bu zorlukların ışığı altında Hükümet Programına, yeni gelir kaynakları sağlanıp, sağlanamadığı açısından baktığımızda görülen manzara arzu edilenin tam tersidir. Yani gelirlerin artırılması yerine muafiyetlerin artırılması; yani vergi gelirlerinin azalmasıyla sonuçlanacak tedbirlerin öngörüldüğünü görmekteyiz.

Burada örnek olarak şunları sayabilirim:

Asgari ücretin vergiden muaf tutulması öngörürülüyor. Bunun etkisi gelir azalmasıdır.

Veraset Vergisindeki aksaklıkların giderilmesi öngörülüyor. Bunun etkisi gelir azalmasıdır.

İstisna ve muafiyetlerin genişletilmesi düşünülüyor. Bunun etkisi gelir azalmasıdır.

Esnaf ve sanatkârlara önemli vergi kolaylıkları düşünülüyor. Sanırım ki, bunun etkisi de gelir azalması olacaktır.

Bunlardan özellikle asgari ücretin vergi dışı bırakılması ve Veraset ve İntikal Vergisi değişikliği, mutlaka yapılması gereken düzeltmelerdir.

Bunun yanısıra memurların katsayılarının, emekli, dul ve yetimlerin aylıklarının artırılması, 65 yaşını bitiren ve Devletten yardım isteyen herkese aylık bağ-

lanması ve daha birçok benzeri ödemelerin gerektireceği gelir azalmalarını örnek olarak verebiliriz.

Bu kesin vaatlere karşılık sadece, "Kamu gelirlerinin artırılmasına çalışılacaktır" kaydı ve asgari geçim indirimi yükseltmesinin gerektireceği milyarlarca liralık gelir eksilmelerinin nasıl karşılanacağı, bizi gerçekten derin derin düşündürmelidir.

Enflasyonist kaynaklara başvurmamak zorunluluğu karşısında, elbetteki enflasyonla savaşı ön planda tutan Hükümetin, gelir artırımı konusunda bit önlemi olacaktır, olması zorunludur. Yoksa, Programda vaat edilen hizmetlerin hiç birini yapamamak durumuna düşülebilir. Programda göremediğimiz bu önlemlerin açıklanmasını bekliyoruz.

Öte yandan hemen söyleyeyim ki, gerçekleştirileceği vaat edilen hizmetlerin bir kısmı uzun vadeli işlerdir.

Renkli televizyona geçiş gibi bazıları da içinde bulunduğumuz konjonktür gereği şimdi ele alınması, ekonomimize fayda yerine zarar getirecek ve ferah zamanlara ertelenmesinde hiçbir sakınca olmayan projelerdir.

Değerli senatör arkadaşlarım;

Dış ödemeler darboğazının aşılması için her çareye başvurulacağı, petrol üreten ülkelerdeki ve uluslararası bankalardaki büyük mali imkânların Türkiye'ye aktarılması suretiyle kalkınmamız emrinde kullanılabileceği, Programda yer alan ve önemle üzerinde durulan bir görüştür. Bu görüş bize, ister istemez ünlü dövize çevrilebilir mevduat uygulamalarını hatırlatmaktadır. Bilindiği gibi, uzun bir süre ülkemizin döviz açığının, ithalât ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla DÇM kaynaklarına başvurulmuştur. Üzülerek söyleyebilirim ki, DÇM'ler, ülkemizde uzun bir süre mali disiplin ve düzenden yoksun bir kaynak olarak kullanılmıştır. Bu tutumun sonucu, kısa vadeli, yüksek faizli döviz borçları şeklinde, vadesinde ödenmemiş 2,5 milyar dolar civarındaki borcun Sayın Ecevit Hükümeti zamanında ertelenmesi güçlükle sağlanabilmiştir.

Sayın Barbakan Demirel'in, ülkemizin yaşadığı DÇM macerasını en az hepimiz kadar bildiği ve bunun ekonomimiz ve maliyemiz için yarattığı nahoş durumları takdir ettiği kuşkusuzdur. Bu nedenlerle, petrol üreten ülkelerden ve uluslararası mali kurumlar aracılığıyla Hükümet Programında belirtilen finansman kaynaklarının, faizi, ödeme süresi, ödeme şekli ve belli uzun vadeli yatırım kredisi niteliğinde olmasına dikkat edilmesini bekliyoruz.

Hükümet Programında İktisadi Devlet Teşekküllerinin zararlı durumdan çıkarılacağı belirtildikten sonra, bu teşekküllerin ürünlerinin fiyatları ile maliyetleri arasında enflasyonu körükleyecek dengesizliklerin ortaya çıkmasının önleneceği belirtilmektedir. Bu önlemlerin açık anlamları, İktisadi Devlet Teşekküllerinin, daha geniş anlamıyla KİT'lerin zararlı veya maliyet altındaki fiyatlarla mal satmalarının önlenmesi için fiyatlarının yükseltileceğidir.

Sayın senatörler;

Halkımız son yıllarda bütün fiyatlara ve özellikle Devlet kuruluş ve iştiraklerinin ürettiği mal ve hizmet fiyatlarına yapılan sayılamayacak kadar çok zamlardan

artık bıkkınlık getirmiştir. Zamlar, vatandaşta artık, bizim anestezi fiskal yani mali duyarsızlık dediğimiz şeyi yaratmıştır. Oysa, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin zararlı durumlarının sadece zamlar yoluyla ortadan kaldırılabileceğini düşünmek kadar yanlış bir tutum olamaz. Enflasyondan, zamlardan bıkkın hale gelmiş bir toplum için böyle bir tutumun geçersizliği daha da belirgindir.

Bugün KİT'lerin zararlı durumda bulunmalarının tek sebebi, maliyet altında fiyatlarla mal, hizmet satışları değildir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, aslında A'dan Z'ye kadar ıslaha muhtaç kuruluşlardır. İktisadi Devlet Teşekküllerimizin yöneticilerini özel statü içine alıp, çalıştıracağı işçinin sayısının ve niteliğine sahip ve yetkili kılınmadıkça, kuruluşun kârından, zararından sorumlu hale getirmedikçe, her kuruluşta yılda birkaç genel müdür değiştirmedikçe; değiştirmeden vazgeçilmedikçe ve bu alışkanlıkların tümüne son verilmeden, onlardan isteyen düzeyde kaynak yaratmalarını, kârlı çalışmalarını bihakkın bekleyemeyiz.

Bu kısa açıklama gösteriyor ki, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, maliyetten aşağı fiyatla zararlı duruma girmelerinin önlenmesinin, kârlı veya zararlı durumda çalışmalarının tek yolu fiyatlara zam yapmak değildir. Onları yeni bir çalışma düzenine sokmaktır. Oysa, Hükümet Programında KİT'lerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili herhangi bir önleme rastlamak mümkün olamıyor.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin sorunlarını ve sorunların çözüm yollarını çok yakından tanıdığını bildiğimiz Sayın Başbakan Demirel'in, KİT üretimlerine zam veya yeniden düzenleme arasında tercihleri varsa, onu öğrenmek isteriz.

Cumhuriyet Senatosunun çok değerli üyeleri;

Hükümetin Türk Silahlı Kuvvetlerinin gücünü en üstün düzeyde tutmak, harp sanayimizi daha da geliştirmek ve Silahlı Kuvvetlerimize şerefli görevleriyle orantılı bir hayat seviyesi sağlamak için, gerekli tedbirlerin öncelikle alacağını öngörmesini takdirle karşılıyoruz.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Sayın A.P. Genel Başkanı Demirel'in Başkanlığında kurulan Hükümet Programı üzerinde durmak gereğini duyduğumuz kısımları üzerindeki Grubumuzun görüşlerini özet olarak sunmuş bulunuyorum.

Sayın Demirel tarafından Hükümetin kuruluşuyla ilgili olarak sürdürülen temasların gelişimine dikkat edilirse; Sayın Genel Başkanın, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ile temaslarına gerekli ağırlığı vermediği görülür. Grubumuzun, ülkemizin içinde bulunduğu çok ciddi iç ve dış sorunlarla başa çıkılmasının iki büyük partimizin işbirliği ile daha kolaylıkla sağlanabileceğini yıllardan beri savunduğu hatırlanacak olursa, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ile temasa ağırlık verilmemesini önemli bir eksiklik saydığımızı belirtmek istiyoruz. Bu hususu belirtirken, Programdaki muhalefetin haklı, yapıcı ve yol gösterici uyarılarının Hükümeti aydınlatacağı hakkındaki açıklamalarını önemle hatırlıyor ve bunu iki büyük partimizin başlattıkları diyaloğu ileride de sürdürmesi arzusunun işareti olmasını temenni ediyoruz.

Sayın senatörler;

Türkiye gibi her alanda sorunları, ihtiyaçları pek çok olan ülkelerde, bunların hepsini ayrıntılı olarak programlara sığdırmak elbette ki mümkün değildir. Ancak, bu programlarda, icraata yön verecek genel ilkelerin belirlenmesi zorunludur. İncelediğimiz Hükümet Programını bu açıdan değerlendirdiğimizde bazı önemli eksikleri daha önce belirtmiş ve bunların açıklamasını istemiştik. Aslında, hepsinden önemli olan; Hükümetin disiplinli ve uyum içinde çalışıp çalışmayacağı konusudur. Sayın Demirel Kabinesinin, kendisini destekleyen gruplarla ilgili sorunları ortaya çıkmazsa ve bir partinin bir kesimini değil, bütün milletin Hükümeti olmak vaadi gerçekleşirse, kendi içinde bu uyumlu çalışma olanağına sahip olacağını tahmin ediyoruz.

Dışarıda ve içeride itimat kazanmak, özüne, sözüne güvenilir olmak; bugün söylediğini yarın yalanlamamak, her vesile ile geçmişi eleştirmek alışkanlığından vazgeçilmiş olmak, bu dönemde Hükümetten en çek dikkatle aranacak özellikler olacaktır.

Bir daha tekrar edelim ki, her bakımdan çok kritik durum gösteren bu dönemde oluşturulan ılımlı ortamın ve başlatılan diyaloğun sürdürülmesine, Hükümet kadar partilerimizin de gayret etmeleri büyük önem taşır.

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler, toplum ve memleket yararına gördüğü her girişimi, şimdiye kadar olduğu gibi, desteklemeye ve teşvike devam edecektir.

Grubum adına Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine memleket hizmetinde başarılar diler, Yüce Senatonun değerli üyelerini, şahsım ve Grubum adına saygı ile selamlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Baykara.

Sayın Sadık Batum, Adalet Partisi Grubu adına söz istemiştiniz.

Buyurun efendim.

A.P. GRUBU ADINA MEHMET SITKI SADIK BATUM (İstanbul) — Sayın senatörler;

Her hükümet belirli bir sosyal olaydan kaynaklanır ve her hükümet, belirli sosyal olayları çözümlemek için hükümet olur. Programında da o sosyal olayların nasıl çözümlendiğini, kaynaklarına sadık kalarak belirtmek mevkiindedir.

İşte, huzurunuzda Programını münakaşa ettiğimiz Demirel Hükümeti, böyle sosyal olaylardan kaynaklanmıştır. 14 Ekim seçimlerinden önce 22 aylık Ecevit Hükümetinin yarattığı birtakım sosyal olaylar ve 14 Ekim seçimleri bu Hükümetin kaynaklanmasında vesile teşkil etmiştir.

Olaylara bu gözden bakarak Hükümet Programının, gerçekçi bir yaklaşımla Türkiye'nin sorunlarını çözüp çözmeyeceğini Adalet Partisi Grubu adına tahlil etmeye çalışacağız.

Önce, 14 Ekim seçimlerinin burada anlamını belirtmek lazımgelir. 14 Ekim seçimleri, susan neticeler getirmemiştir. Konuşan, haykıran, herkese bir şeyler söyleyen bir seçimdir bu 14 Ekim seçimleri ve 14 Ekim seçimlerinin bu doruğundan

geriye doğru baktığımız zaman birçok açmazların Türkiye sathında çözülmeden yatmış olduğunu görmekteyiz.

Yalnız, şu hususu öncelikle belirtmek isterim. 14 Ekim seçimlerinden geriye doğru baktığım zaman birtakım olayları mücerret bir siyasi partinin iktidarını kötülemek veyahutta belirli bir siyasi partinin olaylara yanlış yaklaştığını vurgulamak için değil, bundan sonra gelecek iktidarların da geçmiş olaylardan ders alması için bazı meselelere ağırlık vermek lâzım geldiği kanaatindeyiz.

Sayın senatörler;

1977 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin en çok oyu olan partisi olarak her iki Mecliste de çoğunluğu elde etmişti ve 1977 seçiminden beş ay sonra iktidar oldu. 22 aylık bir iktidar döneminden sonra, bugün hiç kimsenin Türkiye sathında bir referandum mahiyetinde olduğunu inkâr etmediği 14 Ekim seçimlerinde fevkalâde büyük bir yenilgiye uğradı. Hani, 1977 doruğundan, Cumhuriyet Halk Partisi 1965 durumuna inmişti.

Dünya siyasi partilerine veyahutta seçim neticelerine bakıyoruz. Nispi temsille idare edilen ülkelerde, hele büyük partiler arasında bu kadar kısa dönemde oy kaybetme olgusuna rastlamıyoruz. Nispi temsillerde durağan bir oy eğilimi vardır ve siyasi partilerin büyükleri çok kısa zaman aralarında bu kadar büyük oy kaybetmezler.

Arkadaşlar;

Bu 14 Ekim seçimleri evvela şu hedefi işaret ediyor!

14 Ekim seçimleri, "Bir daha Türkiye'de milli iradenin dışında hükümet oluşturmak mümkün değildir. Bir siyasi parti muhalefete düşmüş olsa bile, Meclis içi birtakım suni yaklaşımlara ihtiyaç olmadan yeniden iktidar olabilir. Kendisine umut olarak sunulmuş, umut olarak bakılmış bir siyasi partinin millet istediği zaman, o 22 ay gibi kısa bir dönemde muhalefet olmak imkânı da mevcuttur" diyor. Bu Türkiye'de demokrasinin bir zaferidir. Bu, evvela alkışlanmak lazım gelen bir husustur.

Bir hususu da içtenlikle belirtmek isterim; her ne kadar Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Millet Meclisinde ekseriyeti kaybetmiş olsa bile, kendisine güvenoyu beklemeden 14 Ekim seçimlerinde halkın verdiği direktife uyarak Hükümetten ayrılması tebrik edilecek bir husustur. Ayrı bir yönden bu, gene demokrasimiz için açık yolların mevcut olduğunu gösterir.

Arkadaşlar;

14 Ekim seçimlerinin anlamlarına geniş ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz. Konuşmamın başında bunun, susan neticeler değil, konuşan neticeler getirdiğini Heyeti Alinize arz etmiştim. Demek ki, hiç birtakım suni gelgitlere ihtiyaç olmadan, hiç birtakım suni Millet Meclisi aritmetik hesaplarına kaçmadan, millet istediği zaman 22 ay önce muhalefete itmiş olduğu bir partiyi iktidara ve 22 ay evvel iktidara getirmiş olduğu bir partiyi de muhalefet görevine itebilir. Buna ehemmiyetle eğilmek lazımdır. Yalnız, zannediyorum ki yanlış anladım, yanlış anladıysam aynı olayı teyit etmek için burada bir parantez açmakta yarar vardır.

Hükümetler muhakkak kamuoyundan yararlanırlar; ama hükümetleri kamuoyu oluşturmaz. Hükümeti kamuoyu oluşturduğunuz zaman Meclislerin anlamı kalmaz, milletin anlamı kalmaz, 14 Ekimin anlamı kalmaz. 14 Ekime anlam veriyor isek, o halde hükümetlerin kamuoyundan yararlanmasını tenkit edeceğiz: ama hükümet oluşmasını asla. Dedim ki, birtakım suni hareketlerle, birtakım gece baskınlarıyla Türkiye'de hükümet oluşulamaz; bu, tarihe gömülmüştür.

Sayın senatörler;

Kamuoyu fevkalade şekilsiz bir kavramdır. Kamuoyu dediğimiz zaman Kars'ta Muhalefet Partisi Başkanının yapmış olduğu mitingte seyir için dahi gelemeyen vatandaşlara karşı, orada oluşturulan hâkimiyet mi kamuoyudur, yoksa Kars'ta sandıktan çıkan neticeler mi kamuoyudur? Buna kesin netice getiremediğimiz takdirde, münakaşamızın, mücadelemizin hükümet programları üzerinde ciddi ciddi saatlerce durmamızın anlamı kalmaz.

Sayın senatörler;

14 Ekim seçimleri, bir yerde halkın başka bir anlamda bağırması demektir. Anayasa ilke koymuş, "Korkusuz yaşamak, insanın vazgeçilmez temel haklarından biridir" 22 aylık döneme baktığımız zaman, değil korkusuz yaşamak, yaşamak dahi tehlikeli olur değil, mümkün olmayan bir ortam yaratılmış. 15 bin vaka, 2.500'ü aşkın ölü... Gene parantez açarak beyan edeyim; hiçbir siyasi parti veya iktidar, ölüleri tartarak iktidarda muvaffak olmak veya olmamak girişiminde bulunmamaları lazım gelir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Ölüler tartılarak iktidar olunmaz. Türkçe, bu aşamayı maziye bırakmış olması lazımdır. Anarşi bir siyasi partinin iktidarda olması, ya da başka bir siyaset partisinin iktidarda olamamasıyla çözümlenemez. Hani bir gece bile anaların gözyaşlarını dindirmek için Anayasanın kesin hükmüne rağmen, bekleyemeyen kişilerin o 22 aylık devre içinde 15 bin olay, 2.500 ölüye seyirci kalması feci yanılgıların bir eseridir. Yanılgı anlaşılmış, fakat bedeli çok büyük ödenmiştir.

Arkadaşlarım;

Onun için diyor ki Hükümet Programı; "Anarşi bir siyasi partinin iktidar olma sorunu değildir. Anarşiyle milletle elele, hep beraber mücadele etmek mecburiyetindeyiz" Sayın Milli Birlik Grubu burada arz etti, Sayın Kontenjan Grubu arkadaşlarımız söyledi ve Halk Partisinin de şekilsiz bazı vaatleri mevcut; ama biz anarşinin önlenmesi için muhakkak milletçe elele verilmesini istiyoruz. Ölen çocuklar, sağda da olsa, solda da olsa bizim yavrularımızdır, Türk çocuklarıdır.

Sayın senatörler;

Bir meseleyi de şu yönden belirtmek isterim: "Sağdan da gelse, soldan da gelse, anarşiye karşıyız" diyen soyut kavramlarla anarşi önlenemez. Hani; politika yapmamak için söyleyim; tarafsızlığın ilkesi de bu değildir. Tarafsızlık, daha başka bir kavramdır, "Faşizme devlet kapıları kapalı" ve "Devlet kadrolarını faşizmden arındırıyorum" diyerek birtakım kişileri sorgusuz sualsiz yerlerinden atarak, onlardan boşalan kadrolara birtakım militanları oturtmak tarafsızlıksa, bana lütfen burada taraflılığın ne olduğunu tarif edebilir misiniz? Muhterem arkadaşlarım;

Gene, tarafsızlığın ikinci bir hususu ve anarşiyi önleyecek ikinci bir hususu da şu olmak lâzım gelir: Hiçbir hükümet önyargı ile anarşinin sağda veya solda olduğunu beyan edemez. Faili yakalanmadan, faili belirli olmayan bir suçta muhakkak sağda fail arayan zihniyet, anarşiye ortam yaratmış olur. 22 aylık dönemde bunların neticelerini gördük. Faili yakalanmayan bir suçta, "Suçlusu sağdadır" diye muhakkak ve muhakkak öncelikle belirtirsek, solda vuruşana ortam hazırlamış oluruz, cesaret vermiş oluruz. Evvelâ insanları kanunsuzluktan önleyecek husus, kanun korkusu değil, kamuoyunda onların takbih edilmesi korkusudur. Bir siyasi parti, "Bana oy temin eder" diye şu veya bu eğilime arka çıkarsa Türkiye'de anarşi önlenemez. *(CHP sıralarından "Çok doğru" sesleri ve A.P. sıralarından alkışlar)* Onun sorumlusu da tabancayı çeken elde değil, onun sorumlusu, o ortamı hazırlayan siyasi partidedir arkadaşlar. Öncelikle bunu belirtmek istedik.

Arkadaşlar;

Bir de, kavramlara soyut muhtevalar vermemek mecburiyetindeyiz. Kavram kargaşası ayrı bir yönden anarşiyi körükleyen unsurdur. Kavram kargaşası sıfırdan sonsuza kadar giden belirli bir şekilsizliktir. Belirli bir şekilsizlik devlet kavramına katiyen sığamaz. Çünkü, devlet de belirli bir şekilciliktir. Şekil olmadığı zaman devlet olmaz. Belirli bir şekle uygun olmadığımız zaman biz burada senatör değiliz; hükümet hükümet olmaz. Kavram kargaşası belirli bir şekilciliği önlediği için, kavram kargaşası yaratarak da katiyen anarşi önlenemez.

Geçmiş dönemde baktık, dedik ki, faşizmden devlet kadrolarını arındırmak... Nedir faşizm? Bu kavram nedir? Bir siyasi partinin hâkimizmi öbürüne veyahutta gene bir siyasi partinin mağlubizmi öbürüne "Faşist" diyebiliyor ise, devlet kadrolarını faşizmden arındırmak... Kimi kimden?

Sayın senatörler;

Kavram kargaşasıyla, devlet değil, sokağa bile hâkim olmak mümkün değildir. Zaten sokak belirli bir kavramın dışında olduğu için, bugün hepimiz gelmiş buna çare bulmaya çalışıyoruz. Bu kavram kargaşası içerisinde bir hususa yaklaşmak istiyorum. Bugünkü hükümetin 14 Ekim seçimleri çerçevesinde oluşumuna yaklaşmak istiyorum.

Konuşmamızın başında dedik ki, 14 Ekim seçimleri nedir? 14 Ekim seçimleri Adalet Partisine "Hükümet ol" emridir evvela. Adalet Partisinin hangi merciden kökenlendiğini, kimin hükümeti olduğunu öğrenmek isteyenler varsa, bilsinler, Adalet Partisi 14 Ekimin hükümetidir, halkın hükümetidir.

Sayın arkadaşlar;

Bundan evvel Sayın Ecevit iki tane hükümet kurdu ve bir de azınlık hükümeti kurma teşebbüsünde bulundu. Şunu açıklıkla belirteyim, bugünkü Hükümet bir azınlık hükümeti değildir. Azınlık hükümeti olabilmesi için şu kavramın tespiti lâzım. Seçim olacak, hiç bir siyasi parti iktidara geçecek gücü kazanamayacak ve Meclisler bir hükümet oluşturmaya kalkacaklar; milli iradenin tazeliği çerçevesinde bir azınlık çıkacak, "Ben kendi fikirlerime göre şu, su, şu hususlarda desteklerseniz hükümet olacağım" der. Bu azınlık hükümetidir.

Bu Hükümet öyle değil. Bu Hükümet 14 Ekim Seçimlerinde %54 oy tavanına ulaşmış Millet Meclisinde, %47 oy tavanına ulaşmış Senatoda Hükümet oluşmadan evvel... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Pardon, müsaade edin. konuşuyoruz. Karşılıklı konuşmalarla bir neticeye varamayız.

Hükümet oluşmadan evvel çıkmış ve televizyonda, basında, açık oturumda, kamuoyu denen o demin belirlenen hususta, "Demirel, hükümet kur" denmiş. "Demirel, hükümet kurma" diye kimse dememiş; Halk Partisi de söylemiş, "14 Ekim Seçimleri kati neticeler ortaya koymuştur. (Demin tebrik ettim) Bu kati neticeler karşısında Adalet Partisinin hükümet olması lâzımdır, arkasında büyük bir seçmen kütlesiyle hükümet olması lâzımdır" demiş. Demirel gelmiş, hükümet olmak için çareler aramış. Kamuoyu gene seslenmiş; "Acaba Demirel hükümetten kaçıyor mu? Acaba kuramayacağım, bu meseleleri göğüsleyemeyeceğim diye bir sebep mi arıyor?" denmiş. Günler geçmiş, Demirel "Kuruyorum" demiş ve o arada gitmiş, demokrasinin gereği olarak Millî Selâmet Partisine önceden demiş ki, şunu, şunu, şunu yapmak istiyorum, sen de destekleyeceğim diyorsun. Bunun için de Mecliste bana, benim programıma "Evet" yatar mı? Yatar. Özü olmayan birtakım gensorulara "Hayır" yatar mı? Yatar. Bütçeyi getirdiğim zaman "Evet oyu" çıkar mı? Çıkar. Almış onun reylerini. Gitmiş Milliyetçi Hareket Partisine, aynı sualleri sormuş, aynı 4 "Evet"'i almış. Tek üyeli partiye de gitmiş, 226'yı; sayın arkadaşımın haklı olarak beyan ettiği gibi, 226'yı bulmuş, 14 Eklim seçimlerinin anlamını ve kendisine verdiği külfeti de yüklenerek "Ben Hükümetim" demiş. Demirel Hükümetindeki anlam burada yatar. Demirel Hükümetindeki ciddiyet burada yatar.

1977 senesinde olduğu gibi, hiç bir siyasi partinin rızasını almadan, biç bir siyasi partinin "Evet" ini almadan ve 226'yı da bulmadan, bir parti çıkar da, "Ben azınlık hükümeti oluyorum, bu bana kâfi" der de hükümet olmaya kalkarsa ve onu da pek muhterem Reisicumhur Hazretleri uygular ve imza ederse, sayın arkadaşlar, tarihi bu kadar çok deşmemek lâzım; ama bunun üzerinde değer verdiğimi Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubunun eğilmesini hassaten istirham ederim.

Arkadaşlar;

Demirel Hükümetinin bu anarşiyi önlemek için 2 nirengi sayılabilecek yaklaşımı var. Binisi diyor ki, "Kanunlara işlerlik sağlayacağım. Kanunlar muhakkak uygulanması lazım gelir" Ve diyor ki, "Birtakım dernekleri de Anayasa çerçevesine getirmek lazım".

Yürütme hükümetin görevidir. Hükümete hem sorumluluk vereceğiz, hem de yürütme diyeceğiz. Bu düalizm olmaz. Yürütecek, belirli kanunlara yürüme imkânı sağlayacağım. Bunun için de adliyeye işlerlik, çabukluk getireceğim" diyor.

"Ayrı bir yönden, bazı kanunlarla teçhiz edilmem lazım" diyor. Bu kanunların zorunluluğunu Sayın Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı da lüzumlu görmüştü. Lüzumlu görmüştü de pak güzel burada örneğini gördüğümüz iç koalisyon sebebiyle huzuru Meclise getirememişti. Ha, şimdi diyor ki, Demirel, "Ben bunları getireceğim"

Bunların içerisinde, Anayasanın 123'ncü maddesinde belirlenen fevkalade hallere müteallik tedbirler demeti var.

Bunun içerisinde 136'nci maddede bulunan Devlet Güvenlik Mahkemeleri var. Şimdi, "Devlet Güvenlik Mahkemeleri" kavramı ortaya çıktığı zaman, sokakta çocuklar ölüyor, bunların niçin öldüğünü, hangi gaye için öldüğünü, (Komünizm veya faşizm) gece baskınlarıyla iktidar olmak isteyen azınlığın hangi kökenden kaynaklandığını bilemeden buna nasıl yaklaşırız?

Arkadaşlar;

Türkiye Cumhuriyetinde bir hâkim, senede en aşağıdan bin dosya bakmak mecburiyetinde kalırsa ve bir hâkim günde 30-40 duruşmaya çıkmak mecburiyetinde kalırsa ve ağır ceza mahkemelerinde günde 20'den aşağı dava düşmezse, bunun karşısında hâkim, dava dosyalarını okuyacak, yeni cereyanları okuyacak. Acaba Komünizm, işçi sınıfı ihtilaliyle iktidara geçmek isteyen prensibine karşı Türkiye'de bir oluşum var mı yok mu diye aramadan; hatta Enternasyonalin Genel Sekreteri Kautsky'e "Melun" diyen zihniyetin; hâlâ 20'nci asrın ikinci yarısında kan dökerek iktidar olmak amacının mevcut olduğunu tahkik etmeden, hangi anarşiye çözüm getirecek?

Arkadaşlar;

Mesele belirli bir kavram değil. Mesele, üzenine ciddiyetle eğilinmesi lazım gelen bir kavram. Burada, daha şekli ortada olmadan, Anayasanın 136'ncı maddesini de, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeden, "Yama madde" diye söylersek, o halde milli hâkimiyet düsturuna da "Yama" diyecek adamlar çıkar.

Anayasa, ya küldür ya hiçtir, bir madde yama olur da, öbür madde "Milli hâkimiyet" düsturu yama olmaz... Bu olmaz.

Arkadaşlar;

O yönden, demin söylediğim kavram-şekil unsuruna çok riayet ederek, parlamenter olarak burada söz söylemek lazım gelir. Çünkü, parlamenter olarak biz burada devletin birer organıyız ve Parlamento olarak da tarih yapan kişileriz. Hiç bu kürsüye çıkmamış olsa da; 6 senelik, 4 senelik, 3 senelik döneminde belirli bir kaideye oy veren adam da tarihin mevzuu değildir artık, tarih yapan kişidir. Tarih yapan kişilerin de yazdıkları tarihte çok dikkatli olmaları lâzım.

Arkadaşlar;

Bu dar çerçevede anarşi hakkında söylemek istediklerim bu. Fakat yine söylediğim gibi, buna milletçe elele gitmezsek, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Grubu, Milli Birlik Sayın Grubu, Kontenjan Sayın Grubu, Adalet Partisi Sayın Grubu ve burada grup kuramamış; fakat Millet Meclisinde grubu olan Milli Selâmet Partisi Sayın Grubu ve Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Grubu, anarşiye elbirliğiyle, birlikte gitmezsek ve bunu milli sorun olarak kabul etmezsek, daha çok analar ağlar, daha çok gözyaşları dökülür; ama bunun sorumlusu, sokakta ölen veya öldüren değildir, biz oluruz, biz. Bu çerçeveden buna bakmak lazım gelir.

Sayın senatörler;

14 Ekim Seçimlerinin getirdiği nirengilerden birisi de; "Hayat pahalılığı" dediğimiz, "Yokluk" dediğimiz, "Kıtlık" dediğimiz, "Kuyruk" dediğimiz, "Karaborsa" dediğimiz hususların çözümlenmesi hususudur.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Kaldırırsınız.

A.P. GRUBU ADINA MEHMET SITKI SADIK BATUM (Devamla) — Hayır, biz burada teşhir ediyoruz, kaldırmak onların vazifesi.

Cumhuriyet Halk Partisinin Grubu neyse, Adalet Partisinin Grubu da objektif olarak Hükümetine bakıyor ve Adalet Partisi Grubu öyle bir gruptur ki, Sayın Demirel'in söylediği gibi, kendi göbeğini her zaman kendisi kesmek kudretini göstermiştir ve demokraside de en büyük nirengilerden birisini bu hareketiyle ispatlayacak güçtedir. O bakımdan söylüyoruz.

Arkadaşlar;

Hangi kesimde yapılırsa yapılsın, hatanın ortaya çıkması için belirli bir zamana ihtiyaç var. Mesela, 6 haftada öğretmen çıkartıp öğretmen yaparsınız çocukları, bunun cezasını Türkiye çökecektir, ama Türkiye hemen çekmez; seneler gelecek bir gün oturacağız burada 6 hafta eğitimin zararlarını tartışacağız, buna inanıyorum; ama bir husus vardır ki, hatayı katiyen affetmez: Ekonomi. Ekonomide hata, derhal, ertesi gün meydana çıkar ve çıkmıştır.

Arkadaşlar;

22 aylık döneme baktığımız zaman, birtakım kararların, birtakım zorlukların ve birtakım açmazların bizatihi kendi içinde kaynaklanan terslik yönünden, tutarsızlık yönünden, memleketi daha da kötü bir darboğaza götürdüğünü görmüş oluyoruz.

Evvela Türkiye, kamu ve özel sektör karması karma ekonomiyi Anayasanın kaideleriyle kabul etmiş sosyal bir Devlettir. Bu sosyal Devlete üretimi dengeleyen husus, muhakkak ve muhakkak, belirli ekonomik kaidelerdir. O ekonomik kaideleri çiğnersek, KİT'lere ağırlık verip, kredilerin 3/4'ünü kullanmasını temin eder de, KİT'leri üretken yapamazsak ve dönüp kamu kesiminde girişimi önleyici tedbirleri ortadan kaldırır ve yine kamu kesiminin üretkenliğini yaratacak vasatı ortaya koymazsak, o ekonomi darboğaza girer. Çünkü, memlekette kişilere rahat nefes aldıran unsur, evvela ekonomik bolluktur; ama biz buna hepsinin ötesinde, birtakım sloganlarla yaklaşmak istersek, bir slogan ekonomisi yaratırsak, işte bugünkü olay olur.

Arkadaşlar;

Ne demek lafla peynir gemisi; lafla mazot gemilerinin yüzdürülmeye çalışıldığı bir ortamda, sloganla aç karınların doyacağını zannetmek gayet tabiidir. O yönden de birtakım karşılıklara cevap vermek mecburiyetimiz burada vardır.

Arkadaşlar;

Bakıyoruz 22 aylık döneme; KİT'lere fevkalade büyük imkânlar sağlanmış, Merkez Bankasının kredi hacmi artırılmış ve Merkez Bankasının artan kredi hacmi içerisinde 3/4'ten fazlası KİT'lere kaydırılmış ve bunun karşısında birtakım kaidelerle özel teşebbüsün üretkenliği durdurulmuş, özel kesim resmi rakama göre yüzde 53 kapasite ile çalışmış, haddizatında yüzde 40 kapasite ile çalışırken, o boşluğu

KİT'lerle dolduramamış, bunun neticesinde piyasada birtakım yoklar; birtakım kuyruklar, birtakım hammadde eksiklikleri husule gelmiş.

Ayrıca, döviz darboğazı dediğimiz etken buna inzimam edince, memlekette bir çift fiyat oluşumu meydana gelmiştir. Hani, bugün enflasyondan biz korkmuyoruz, halk korkmuyor ve emin olunuz buna, 14 Ekim'de halk oy sandığına giderken; "Demir 22 lira diye değil, neden Devletin 22 liraya satmayı taahhüt ettiği demir bir gram bulunmaz piyasada da, 44 liraya karaborsadan almak mecburiyetindeyim" deyiş duygusu onu götürmüştür oraya.

Arkadaşlar;

Bu atmosfer içerisinde üretkenlik durmuş.

Bir de, enflasyon hususu ehemmiyetli diyoruz. Buna Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve birtakım çevreler, "Enflasyonun ithal edilmiş bir unsur, hatta enflasyonla petrol fiyatlarının eşanlamda olduğunu" beyan etmişlerdir.

Arkadaşlar;

Petrol fiyatlarının artışıyla enflasyonun eşdeğer olması hali tartışılmış; ama muhakkak olduğu da ispat edilmemiş, aksi görüşler var şimdi. Bakıyoruz dünya literatürüne, petrol fiyatlarının durduğu, ya da gerilediği zaman enflasyon hızı yine artmış 1960'lı senelerde. 1973 senesinde 2,20'den petrol 10,75'e çıkmış; 10,75'e çıkmadan evvel dünya konjonktüründe enflasyon yüzde 7 hızla, 10,57'ye çıktıktan sonra bir artış olmamış, bir gerileme var hatta. Hatta hatta diyelim, 1979'a gelelim; 1979 senesinde enflasyon hızı petrol fiyatları artmadan evvel tavana ulaşmış.

Demek ki, enflasyonla beraber bu olgunun değişmez bir kaide olarak tarifine imkân yoktur. O halde, başka olgular bulmak lazım. Bir bakıyoruz, ne zaman ülkelerde durağanlık başlamış, ne zaman ülkelerde durma devirleri başlamış; enflasyon onunla ters orantılı olarak hızlanmış ve enflasyonun durağanlıkla ilişkisi olduğu bugün ciddi ciddi tartışılabilmekte ve gerçekliğini biz de, Hükümet Programında vurguladığımız gibi, bir yönden kabul etmekteyiz.

Mal olmadığı zaman, durağanlık olduğu zaman hiç bir kesimde, kamu ve özel kesimde kapasite dediğimiz üretkenlik, değil tavan, yüzde 50'nin altına düştüğü zaman, Devlet KİT açıklarını da karşılamak için para basmak mecburiyetinde kaldığı veyahutta 78 milyar gibi 14.9.1979'da, bugün 100 milyar gibi bir kredi pompası yaptığı zaman; o vakit enflasyondan kaçınılamaz, enflasyon bizi boğar.

Arkadaşlar;

Dedim ki, Türkiye için bu yine zor bir şey değil. Nihayet belirli hallerde pahalı fiyatla bir şey alabilirsiniz; ama bugün Türkiye'nin derdi, hiç bir emtianın piyasa fiyatından satılmadığı halidir. İsterseniz; Devlet üretkenliğini alınız, ister özel teşebbüs üretkenliğini alınız, bir memlekette normal piyasa yok olur da, onun yerine karaborsa var olursa, bir memlekette Merkez Bankası yok olur da, onun yerine Tahtakale Bankası var olursa; o memlekette ekonomiden bahsetmek gerçekten bir tuhaf olur.

Arkadaşlar;

Devlet ananın süt veren memeleri KİT'lerle birlikte birtakım partizanların ağzındadır. Bu süt veren memeler, süt değil, kan çıkana kadar çekiştirilmektedir. Aracı, tefeci, karaborsacı bu memelerden kaynaklanmaktadır ve 22 aylık dönemde geçmiş Hükümet buna seyirci kalmaktadır ve biz de gelmişiz burada ciddi ciddi enflasyondan, iktisadi kurallardan bahsediyoruz...

Arkadaşlar;

44 liraya demir bulursanız; Bu fiyat 50 liraya da çıkıyor. Devletin sattığı fiyat 22 lira. Demiri devlet satar, Devlet üretir, Devlet ithal eder, satıldığı yerler bellidir, satıldığı yerler belli olduğu halde Türkiye Cumhuriyeti hudutlarında ihtiyacı bulunan vatandaşımız bir kilo demir bulamazsa, bana burada iktisat anlatamazsınız. Alınız; spekülasyon olmasın diye söylemiyorum. "Yağ" diyecektim ağzıma geldi, daha başka şey söyleyeyim, hangi emtiayı alırsanız alınız; Sayın Halk Partisi Grubu çeksin alsın, bana söylesin, karaborsa fiyatı dışında bu malı almak imkânı yoktu.

Arkadaşlar;

Evvelâ hükümetler, evvelâ devlet, belirli kaidelerin devletidir; belirli kaidelerin hükümetidir. Karaborsacıya, aracıya, tefeciye sessiz kalan kişiler ekonomi kurallarından bahsedemezler.

Sayın senatörler;

Bir meseleyi de yeri gelmişken buradan beyan etmek isterim. Hani Türkiye'nin bir nevi tuhaf bir girişimi bu, biz gaye olarak siyasete ilmi karıştırmak istiyoruz. Siyasete ilim karışması lâzımdır; ama ilme siyaset karışırsa, o zaman birtakım açmazlar içerisinde oluruz. Misal vereceğim: Halk Partisi Grubundan Sayın Orhan Vural beyefendi burada enerji politikasını tenkit etti. Bilemiyorum... Ve "Bunun kömüre dönüşmesi lâzımdır" dedi.

Sayın senatörler;

Türkiye, petrolden daha çok kömüre muhtaç bir ülkedir. Türkiye'de, söylendiği kadar büyük kömür rezervleri yoktur. Türkiye, 1978 senesinde Sayın Ecevit döneminde 500 bin tona kadar kömür ithal etti. Karabük ihtiyaca yeter düzeyde bir kömür stokuna sahip değil, zaten çıkarttığı da ihtiyaca yeter durumda değil. Linyit yataklarımıza geldiğimiz zaman, siyasi mevzuuda birçok polemiklere mevzuu olmuştur. Türkiye'de o kadar abartılacak kadar büyük linyit rezervimiz de yok ve Türkiye linyit rezervlerinin %30'u 2000 senesinde bitecek.

Yine başka bir parantez açayım; Türkiye'de 2.500 kalorinin üzerinde linyit üçte bir. Linyit rezervimizin yarıdan çoğu 1.200 kaloriden daha düşüktür. Sadece, o da Elbistan'da mevcut olan linyit yataklarında var, %50'si 2.000 kalori civarında. O yönden, Türkiye'nin enerji politikası yönünden linyite, ya da kömüre yanaşması da gerçekçi bir yaklaşım değildir. Enerji, bu kadar üzerinde durulması lazım gelen korkunç Levin Hard'da değil. Bu şekilde topraktan çıkan bir gram enerji İtalya'da yok, Japonya'da yok; ama bunlar iktisaden kalkınmış, kalkınmalarını temin etmiş ülkeler.

O yönden, Türkiye kalkınmasını belirli birtakım slogan çerçevesi içerisinde mütalaa etmemize imkân yok. Hani yeri gelmişken söyleyeyim; televizyonun tarafsızlığı bizim Programımızda da mevcut biz de deriz, geçenlerde televizyonda bunu söyledi; "Kömür yataklarımız dururken, dışa bağımlı bir enerji politikası tatbik edilmiştir" diye, Televizyon tek taraflı hareket ettiği için, biz bunu söylemek imkânına sahip olamadık. Hani bunun yeri gelmiş olduğunu bilmiş olsaydım, televizyoncu arkadaşımıza, "Bunu bu şekilde de yayınla" diyebilecektim.

Arkadaşlar;

Türkiye'nin sorunları fevkalâde ehemmiyetlidir. Gerek ekonomik yönden, gerek sosyal yönden çok darboğazları aşmak mecburiyetindeyiz; ama bu darboğazları aşarken muhakkak ciddi, muhakkak yapıcı ve muhakkak siyasetten arındırılmış ilmî bir doğruya doğru gitmekle mümkün olacaktır. İlmi hedefler teşhis edilmeden, Türkiye için her yönden belirli doğrular tespit edilmeden, Türkiye'nin bir meselesine çözüm bulmak imkânı yok. İşte 22 aylık dönem bunu gösterdi.

Arkadaşlar;

Bir de Hükümet Programının nirengi noktası olarak bir hususu belirtmek istiyorum:

Diyor ki, milli bir eğitim sistemi getireceğiz. Evet, milli bir eğitim sistemi. Bu, Anayasanın ilkesi Anayasada tamamen, milli şuur, milli hâkimiyet, milletin evlatları, milli şuur ve ülküden kaynaklanan hedefler yer almış. Muhakkak eğitimin milli olması lâzım. Onun için gelmişiz bir Milli Eğitim Temel Kanunu çıkartmışız. Sayın Baykara burada fevkalâde güzel işaret etti; eğitimin Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde sürdürülmesine.

Arkadaşlar;

Bunun karşısında, eğitimi bir kadroya teslim etmişiz ve "Öğretmen Teşkilatı" demişiz, ismine "TÖB-DER" demişiz, hani kongrelerinde "Asimilasyoncu eğitim, halklara özgürlüğün dışında birtakım yaklaşımlar. TÖB-DER'in ilkeleri, Anayasanın ilkeleri.." Bu çelişkiyi halletmek mecburiyetindeyiz. Bu çelişkiyi, falanca adamı veya filanca adamı mahkûm ederek değil, öğretmenleri Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde milli bir eğitime yaklaştırmakla temin edeceğiz. Muhakkak şart bu.

Arkadaşlar;

Bu teşkilat; ismini tekrarlamak istemiyorum, yine bazı hususlara kaynaklık yapmasın, çok büyük kuvvetle refi edilmiş. Hakikaten Türkiye'de 460 bin öğretmen kadrosu var, sadece benim seçildiğim İstanbul'da 50 bin. Bir bakıyoruz, seçim oluyor, o teşkilâtın başı namzet oluyor Neye? "Milli İrade" dediğimiz; Atatürk'ten bize intikâl eden, üzerine toz kondurmadığımız ve burada yazdığımız, "Milli İrade" dediğimiz hususa kendini arz ediyor, bir bakıyor arkasına, gölgesinden başka bir şey yok.

14 Ekim öyle bir aydınlık getirmiş ki, bu adamlar kendi gölgelerinin de kendilerini terk ettiği, yalnızlığa, itilmişliğe, terkedilmişliğe mahkûm olduğunu anlamış ve Sayın Halk Partisi Genel Başkanı 8'nci olağan kongresinde, çıkmış, gayet gerçekçi olarak, "Bu adamlar asimilasyoncu eğitim dedi, bir baktık yalnız adamlar,"

demiş. Evet, bu adamlardan güç umarak, "Bu adamlar beni siyasette desteklemedikleri takdirde, şu veya bu senatörlüğü kaybederim, şu veya bu milletvekilliğini kaybederime" gelirsek, Türkiye'de bir milletvekilliği, bir senatörlük kazanırız belki, ama kaybımız çok şeyler olur. O çok şeyleri kapayabilmek için, Adalet Partisi Programında, eğitimin milli olduğunu, Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde eğitim yapmak zorunluluğunda bulunduğunu vurgulamış.

Arkadaşlar;

Bu Program, sadece Adalet Partisinin değil, sadece Milli Birlik Grubunun değil, sadece Kontenjan Grubu arkadaşlarımızın değil, Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selâmet Partisinin ve Cumhuriyet Halk Partisinin değil, hepimizin programı. Öğretmenler, muhakkak ve muhakkak Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde ve milliyetçilik ruhu ile öğrencilerini yetiştirecektir. Yetiştirmeyen öğretmenler öğretmenlikten tart edilecektir. Bunu herkes kafasına böyle koya. Bunu elbirliği ile yapmadığımız takdirde, yine memlekette çok göz yaşlarına vesile teşkil ederiz.

Bir hususu da yine vurgulayayım. Bu Programla ilgili değil; ama hakikaten eğitim yönünden çok ehemmiyetli bir şey, tahmin ederim arkadaşlarımın da, Halk Partisi Grubu arkadaşlarımın da bu mevzuda sızıları mevcuttur.

Arkadaşlar;

Yine bir slogan var, diyor ki; "Öğrencinin bilerek sınıf geçmesi, derslerini bilerek sınıf geçmesi bir burjuva âdetidir. Sınıf bilincine erişmiş öğrencinin, sınıf bilincine erişmiş olması bir üst sınıfa, ya da mezun olmasına kâfi ve yeterdir".

Şimdi, söylenmiş olan bu lafları alıyoruz ve kalkıyoruz geliyoruz. (İçimizde hocalarımız var, öğretmenlerimiz var, bizi takip eden öğretmen arkadaşlarımız var) ve diyoruz ki, "Altı haftada bir sınıf geçerek bir üst sınıfa atlamak, 18 hafta gibi çok kısa bir dönemde, değil sınıf geçmek, değil yüksek öğretmen diploması almak, öğretmen yetiştirilen bir ülkede milli eğitimden cidden, cidden korkmak lâzım gelir"

Arkadaşlar,

Ben Adalet Partisi Grubu Adına Programın belirli nirengi noktalarını vurguladım. Bu Program birçok amaçlı ve birçok atılıma hazırlık mahiyetinde huzurunuza geldi, geniş kapsamlı bir Programdır; ama Grubumuzca ehemmiyet izafe ettiğimiz belirli nirengi noktalarını vurguladım.

Yine Adalet Partisi Grubu adına bir şey söyleyeyim; şu Programını münakaşa ettiğimiz Hükümet, bir ümit Hükümeti değildir. Ümit hükümetleri, daha doğrusu ümit kişiler çok evvelden tarihe gömüldü. Demokraside ümide yer yok; ama demokraside gerçekçi, cesaretli, bilgili, olaylara tarafsız yaklaşan hükümetlere ve adamlara ihtiyaç var, bu Hükümet de onu başaracak Hükümettir.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Batum.

Sayın üyeler, gruplar adına görüşmeler tamamlanmıştır, başka söz isteyen olmadığına göre bitmiştir. Şahıslar adına görüşmelere başlıyoruz. Sayın Kemâl Sarıibrahimoğlu, buyurun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Saygıdeğer arkadaşlarım;

Konuşmalarıma başlamadan evvel, çok söylene gelen ve isabetinden ciddi şekilde şüphe duyduğum ve isabetli olduğunu kabul etmediğim bir hususu, bir Anayasa gerçeğini burada dile getirmek isterim:

Özellikle yeni parlamenter ve ilk defa zannederim. Parlamento huzuruna bu kadar önemli bir meselede çıkarılan yeni ümit arkadaşımız, Adalet Partisi adına bazı çelişkili ve garip fikirleri ortaya atmasaydı bu noktalara dokunmak niyetinde değildim.

Derler ki, "14 Ekim seçimleri Türk Milleti tarafından Adalet Partisinin iktidara davetidir" Yok böyle şey arkadaşlar. Ha! "Var" diyeceksiniz; "Genel Başkanın ve Hükümetin çekildi..." Genel Başkanımın çekilmesinin nedeni böyle bir davetin yapılmış olmasından değil, duyarlılığından, efendiliğinden, demokratik inceliğe sahip olduğundandır.

Beyler; 136'ncı madde, yargı ile ilgili diğer Anayasa maddeleri muvacehesinde ve dünya yargı sisteminin genel prensipleri açısından "Ölü doğmuş bir hükümdür" dediğimiz zaman (ki, öyledir), "Efendim, Anayasa Mahkemesince iptal edilmedikçe bu hükmü kale almazlık edemezsiniz...

Peki ya canım, ya gözünü sevdiğim; şu Anayasanın 102'nci maddesinde, müteakip maddelerinde ifadesini bulan Bakanlar Kurulunun, Hükümetin teşkili ile, Reisicumhurun nasıl Başbakanlık tevcih edeceği ile, güvenoyu alınacağı ile ilgili hükümleri hangi Anayasa Mahkemesi iptal etti de yok sayıyorsun?

Birkaç vilayette senato seçimi yapılmış... Ne olmuş? 1977'de dahi %36 CHP, %38 A.P.'nin aldığı; A.P.'nin güçlü olduğu bu vilayetlerde 250 bin civarında zannederim; yani bizim Adana'nın Ceyhan ilçesinin nüfusu veya seçmeni kadar bir seçmen farkı ile Adalet Partisi önde... Yani bu, 1977 seçimlerinde Yüce Türk Milletinin genel seçimlerde, genel bir değerlendirme ile verdiği halk oylarını iptal ve ilga mı etti? Rica ederim; iptal ve ilga mı etti, gayrimeşru mu oldu bu milletvekilleri?

MEHMET ERDEM (Bilecik) — Estağfurullah...

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Estağfurullahısı yok. Söylediğiniz lafın vardığı netice bu. Beyler; siz bugünkü Meclisi, milletvekillerini ve bunlara verilen oyları bir yerde 14 Ekim seçimleriyle ilga ve iptal ediyorsunuz... "Millet bizi çağırdı" niye çağırdı canım? 183... işte bakanlık verdiniz, falan filan... Allah hayırlı etsin, güle güle hayrını görün... Kötü bir âdet, kötü. Kim yaparsa yapsın kötü. Yani bu parlamenter nizamı bu kadar tahrip eden, tezelzüle uğratan usul olmaz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Şimdi mi söylüyorsun?

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Her zaman söylüyorum ben. Senin aklın ermez hem, konuşup durma karşımda. Aklın eriyor, ermiyor söylüyorsun be...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Senin aklın çok eriyor. Senin aklının çok iyi erdiği belli. Genel Başkanın söyledi...

KEMÂL SARIİBRAHAMOĞLU (Devamla) — Sus be! Ben kendi adıma konuşuyorum burada...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — 14 Ekim seçimlerinin Adalet Partisini davet ettiğini senin Genel Başkanın söyledi.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Yahu sustur şunu be kardeşim. Deli ile uğraşacak...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Senin Genel Başkanın söyledi...

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) Beyefendi ben kişisel konuşuyorum, Genel Başkan adına konuşmuyorum. Gel kürsüde konuş, cevap ver.

BAŞKAN — Sayın Kara bugün biraz niyetli konuşmaya.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bir kere bu yanlışlığı düzeltelim; 14 Ekim seçimleri...

Peki, avucunuzu mu yaladınız? Remil mi attınız? Önümüzdeki seçimlerde bir MSP'nin, bir CHP'nin, bir MHP'nin veya diğer herhangi bir partinin çok daha büyük bir rey almayacağını ne biliyorsunuz? Adalet Partisine teveccüh etmiş... Niye kaç tane vilayetten MSP birinci parti oldu? Ha! Söyle bakalım; 40 yıllık Halk Partisi, 40 yıllık Adalet Partisi Tunceli'nde bu iki küçük partiyi belediyede desteklemek zorunda neden kaldı?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Orada da o...

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — İşinize geldiği yerde ahkâm çıkarıyorsunuz, işinize geldi miydi Anayasa maddesine sarılıyorsunuz, hele hele; iktisatçı galiba, büyük iktisatçı arkadaşım, kalktı piyasa ekonomisini müdafaa etti başta, hakikaten program öyle. Kapitalist ve liberal bir ekonomi politikasını bütün açıklığıyla ortaya sermektedir. Ondan sonra da, "Hükümet neden kömür dağıtmadı, demir dağıtmadı?" vesaire, vesaire... Nesiniz birader yani? Devletçi misiniz, liberal kapitalist misiniz? Her sistemin kendine göre mantığı var.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Senin mantığın, öyle.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Efendim.

BAŞKAN — Cevap vermeyin Sayın Sarıibrahimoğlu. Lütfen Genel Kurula hitap edin.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Benim mantığım değil, o. Senin Grup Başkanının mantığını söylüyorum ben.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — 22 aylık mantığınız o.

BAŞKAN — Sayın Demirtaş, müdahale etmeyin efendim.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bana kalırsa aslında temelinden bu düzen sakat. Ha! Şimdi ona girmiyorum. Çünkü o düzenin münakaşasına girecek ortamda değiliz, şimdi konuşacağım.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu itibarla bazı hukuki gerçekleri bilelim ve ondan sonra burada; yok efendim 213 ile iktidar olan Ecevit, seksen kere, doksan kere gensoruya ve hepsinde de, bütün çabalarınıza rağmen, güvenoyu almasına rağmen gayrimeşrudur... Ecevit Başbakan değildir, Hükümetin başıdır; ama 14 Ekim'de, zaten 1977'de bile güçlü olduğunuz yerde birkaç fazla senatör çıkarmışsınız... Ki, senatörün zaten milli iradede, hükümet kurmada etkisi ne yani? *(Gülüşmeler)*

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen de buradasın birader. Ne duruyorsun yani? Kendini inkâr mı ediyorsun? Ne gülüyorsun?

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Hepiniz biliyorsunuz ya; kendimi inkâr ettiğim yok.

BAŞKAN — Sayın Köker, lütfen.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Arkadaşlarım, Hükümet teşkilinde, dedim; o başka. Reisicumhur seçiminde var.

Bu itibarla bunu böylece bilelim ve çok tehlikeli bir işaret olduğu ve Adalet Partisini ve onun başını (Ki, bu %47, %55 hikâyeleri) derde sokması melhuz bulunduğu için de bir yerde ikaz için söylüyorum. Yani, herkes yerini bilsin. Adalet Partisi bir azınlık hükümeti kurmuştur, azınlık hükümeti de 102 ve müteakip maddelere göre meşrudur; kurabilir. Demokratik geleneklerin ve Anayasanın tecviz ettiği bir sistemdir. Dün nasıl Ecevit Hükümetine "Gayrimeşru" diyordunuz; bu çok kötü bir şey idiyse, bugün de eğer biz, azınlık hükümetine "Gayrimeşru" dersek, o da kötüdür. Bunu biz demeyiz; ama siz, demekte devam edin, zararı yok.

Muhterem arkadaşlarım;

Gelelim esas görüşmemize:

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, siz esasa geçmeden, ben bir konuyu halledeyim izin verirseniz?

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Ama o zaman benim müddeti de temdit edersiniz...

BAŞKAN — Şimdi, saat 19.00'da konuşma süreniz biter bugün. Eğer konuşmanız 19.00'u geçecek şekildeyse, onun uzatılmasını evvelden karar almak mecburiyetindeyiz.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bitinceye kadar uzatınız Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu durum öyle midir? Çünkü enteresan olacak; ondan sonra da bir saat ara verme durumunda kalacağım sizin bitmenizle beraber? Geçebilirse rahat; yani, bırakacağım onu.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bitebilir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın üyeler; bugün saat 19.00'da biten çalışma süresini, Sayın Hatibin konuşması bitinceye kadar uzatılmasını oylarınıza sunuyorum. Birinci oylama budur. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Hatibin konuşması bittikten sonra (Hangi dakikada biterse), bir saat ara verilmek suretiyle, onu takip eden tam bir saat sonra (ki, bağlarken ifade edeceğim), bu akşam Hükümet Programı üzerindeki konuşmalara devam edilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Buyurun Sayın Sarıibrahimoğlu.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim.

Sayın arkadaşlarım;

Bir noktayı da açıklamak isterim ve özellikle Sayın Demirel'in, (Eğer cevap vermek lütfunda bulunurlarsa) bu hususu açıklamasını istirham ederim. Evet, hakikaten Anayasamız milli eğitimin milli, demokratik vesaire olmasını vurgular. Biz de Atatürkçü bir partiyiz, altı oktan birisi milliyetçiliktir; ama bu milliyetçilikten milliyetçiliğe de fark olduğu geçmiş tecrübelerle sabit. Bu milliyetçilikten kastınız Atatürk Milliyetçiliği midir? Kaderde ve kıvançta ortaklık, bu yurda bağlılık kâfi midir? Yoksa acaba kırmızı ve beyaz hücrelerinde birtakım maddeler mi arıyoruz? Bunu açıklamak zorundasınız bey! Bunu geçiştiremezsiniz; lütfen...

Muhterem arkadaşlarım;

Şimdi gelelim işin esasına: Bervech-i peşin ifade etmek isterim ki, Hükümetin kuruluşunda takip edilen usul ve tanıyabildiğim kadar Hükümet üyelerinin ılımlı, mümkün olduğu kadar tecrübeli, memleket, sever bildiğimiz insanlardan teşkil edilmiş olması memnuniyet vericidir ve hiç değilse, partilerarası mücadeleyi çığırından çıkarmayacak bir işaret olarak görmekteyim. Bu benim şahsi görüşüm.

Bununla beraber Altıncı Demirel Hükümetinin Programı kendi mantık anlayışı içinde soyut vaatler manzumesinden ibarettir. Sayın Demirel'in daha önceki hükümetlerinin programlarını dinlemeyen ve icraatlarını izlemeyenler için, bu programdaki tatlı vaatler ve cesurane ifadeler ferahlık verebilir. Biz, memleketin, içinde bulunduğu son derece zor koşullar içinde milletin selamete çıkarılmasına medar olacak her girişimi, zayıf bir ümit ışığı taşısa da, memnuniyetle karşılamaktayız. Bu nedenle bütün olumsuz veçhelerine karşın, Altıncı Demirel Hükümetinin başarısını dilemekteyim.

Sayın Demirel, 228 oyla güven alan Ecevit Hükümetinin meşruiyetini kabul etmezken, 180 oyla hükümet kurmakla, "Dün dündür, bugün bugündür" politikasını çarpıcı şekilde vurgulamıştır. Bu çelişki ve 180 derecelik dönüş, Hükümet Programındaki bazı olumlu vaatlerinde içtenliğinden şüpheye düşürmektedir.

Bugünkü destek vaatçileri parti ve grupların, ortak ve sorumlu desteklerinin de nemenem destek olduğu, memleketi ve A.P.'yi hangi noktalara getirdiği iki MC Hükümeti tecrübesiyle sabit iken, bu parti ve grupların sözde koşulsuz ve kerhen destek vaatleriyle azınlık hükümeti kurma girişimi, hesap adamı bilinen Sayın Demirel'in lüks bir fantezisidir.

Bazı politika ve basın çevrelerinde azınlık hükümeti kurulmasının Türkiye için demokratik, mutlu bir aşama olarak değerlendirilmesini ibret ve hayretle karşılamaktayım. Sanki 10 aydır 19 ilimizde olağanüstü hallere mahsus sıkıyönetimli bir idare yaşamamaktayız. Sanki, sıkıyönetime rağmen bölücülük, anarşi ve katliam

tırmanışına devam etmemektedir. Hükümet Programındaki sıkıyönetimin acımasızca devam edeceğinin vurgulanması dahi, bu değerlendirmenin yersizliğini, azınlık hükümeti girişiminin lüks bir macera hevesinden başka bir şey olmadığını ispata yeter kesin verilerdir. Oysaki, Hükümet Programında en önemli bölüm olarak takdim edilen bölücülük, anarşi ve katliam, kanıma göre, Ecevit İktidarının başını yiyen ve Demirel İktidarına imkân veren başlıca Devlet ve millet sorunu olmakta devam etmektedir. Bu sorun, 1978 Bütçesinin tümü üzerindeki konuşmamda da belirttiğim gibi, bölücülük ve anarşi, siyasi partileri ve hükümetleri aşan ciddi ve ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Türkiye Devletinin varlığına ve bütünlüğüne yönelik bir suikastle karşı karşıya bulunmaktayız. Zannederim bu noktada Sayın Adalet Partisi sözcüsüyle de hemfikiriz.

Bu teşhislerde anladığım ve dinlediğim kadarıyla bütün siyasi partiler, Milli Güvenlik Kurulu, bilcümle demokratik ve memleket sever kuruluşlar ve güçler müttefiktirler. O halde, aklın yolu birdir ve tekdir. Bütün siyasi partilerin, Milli Güvenlik Kurulunun, hür demokratik kuruluşların bir masa etrafında süratle oturmaları ve birlikte verilecek kararın, acıya ve ıstıraba da malolsa, ödünsüz şekilde ve duraksamadan uygulanması zorunluluğu vardır ve vakit her gün biraz daha geçmektedir.

Siyaseti oluşturmak ve memleketi idare etmek ve demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru olmak gibi imtiyazlara sahip kılınan siyasi partilerin el ve gönül birliği içine girerek bu girişimi gerçekleştirmeleri birinci derecede acil görevleriyken bu muhataralı dönemde tuzu kuru milletlerin azınlık hükümeti fantazileri, yok, transferli Milletvekilleri destekleri, yok, Bakanlık rüşvetleriyle ayakta durma gayretleriyle sözüm ona Türkiye'yi idare ediyor görünmeye çalışmaları hazin bir melodramdır. Hakkın ve imtiyazın açık bir kötüye kullanılmasıdır. Türk Devletine ve Milletine karşı ihanet sınırına varan kısa ve kısır görüşlerden kaynaklanan kişisel ve partisel kaprislerdir.

Siyasi partiler de, rejimler de memleket ve devlet idaresinde amaç değil, araçtır. Bugünkü hazin ve perişan durumumuzun aracı, amaç haline getirmekle kişisel ve partisel kaprislerle kıytırık ve kerhe dayanan hükümet modelleriyle tüm demokratik güçlerin desteğinden soyutlanarak aydınlığa çıkması ham hayallerden ibarettir. Demokratik çizgi içinde kalmak, Anayasanın dibacesinde ifadesini bulan, kaderde ve kıvançta bir ve bütün olmak ve Atatürk milliyetçiliğine ve laiklik ilkelerine sahip çıkmak suretiyle milli bir koalisyon ve tüm demokratik güçlerle elbirliği mümkün ve zorunludur. Bu zorunluk idrak, kabul ve tatbik edilmediği sürece devletin ve milletin varlığı ve bütünlüğü tehlikede bulunduğundan, diğer vaat ve icraatlar gerçekleşmesi mümkün olmayacak aldatmalardan ibaret kalacaktır. Bu nedenle diğer vaat ve önerilere dokunmayı dahi gereksiz saymaktayım.

Şu ciheti anti parantez olarak yine arz edeyim arkadaşlar; bu, birtakım politikacıların işine gelmeyebilir, gelmez de. Partilerin iç yönetmelik, tüzük, siyasi parti yasalarındaki birtakım hükümler nedeniyle son derece müşkül duruma sokulmuş ve âdeta siyasi hakları elinden alınmış bulunduğu bu dönemlerde re's-i kâr da olmak, hükümet olmak, hükümet başı olmak, hükümette bir yerlere gelmek, partide etkin olmak birçok zikudret politikacının kolay kolay vazgeçmeyeceği şeyler; ama, arkadaşlar memleket gidiyor. Bunda da zannederim hepimiz müttefikiz.

Sayın Parlamenterler;

Parti, demokrasi, rejim; bunun hepsi milleti ve devleti mutlu etmek, kalkındırmak, ayakta tutmak, hürriyet ve istiklâl içinde modern milletlerden daha üstün hale getirmek için araçlardır. Biz bu mevhumları, bu araçları amaç halinde millete, parlamentoya takdim etmek suretiyle kişisel kaprislerimizi tatmine medar olacak neticeler istihsaline gitmemeliyiz. Siyasi tarih çok acı şekilde bunun hesabını sorar. Bu koca millet de sorar. İşte dibacesi; Sayın Demirel'in hayretle izlediğim bu Programında nasılsa birkaç kere de dönüp, dönüp temas ettiği bu dibaceyi Sayın Demirel'e bir kere daha, bir kere daha, bir kere daha okumasını tavsiye ederim. Çünkü bu dibace, tüm Anayasaya bedel; burada birlik, beraberlik, Atatürk ilkeleri etrafında tümden elele vermeyi öneriyor ve bu Anayasadaki bütün hak ve hürriyetleri de Türk Milletinin, Türk Halkının uyanık bekçiliğine terk ediyor...

Arkadaşlar;

Yani şunu demek istiyorum, hiç kimsenin aklına bir şey gelmesin; nasıl ki 14 Ekim Seçimlerinde Türk Milleti, hani Adalet Partisi Sözcüsünün ve Sayın Demirel'in dediği hukuki neticeyi istihdaf etmemiştir, ayrı, ama, hepimize ve Süleyman Bey'e de, herkese son derece büyük, son derece muhteşem bir ders vermiştir. "İradenin sahibi benim" diyor, "Ben varım, el koydum" diyor. Bu nesiller acı ve ıstıraplı günler geçirdik; ama şu seçim neticeleri kadar, şu demokratik hayatın, Atatürk devrimlerinin içinde yaşamış bir insan olarak, bizden sonra yetişmiş, (çünkü bizim nesil maalesef bunu diyemedi bugüne kadar) nesillerin Devlet idaresine el koyduğunu ispat eden çarpıcı bir emsal gösteremeyiz ve bununla iftihar ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Biz oturmuşuz sandıktan çıktık diyoruz. Çıktık, niye çıktık? Şu dibacedeki esasları, Anayasadaki hükümleri, milletin mutluluğunu temin için, korumak için, kurtarmak için. Maalesef bugün Parlamenterler dahi o Anayasanın verdiği hakları kullanmak imkânından fiilen veya hukuken mahrum bulunmaktadır ve maalesef bugün Türkiye açıkça bölünme tehlikesi içinde. Muhalefet Genel Başkanı, iktidar Genel Başkanı ve Başbakan, bakanlar, ordu himayesinde şehirlere girebilmektedir. Eşkiyalar tarafından Türk Bayrağı indirilip başka bayraklar çekilmektedir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesi)*

Muhterem arkadaşlarım;

Bu güne bugün gelmedik. Bugün gelmedik; hani bunu da söyletmeyin. 21 ayda gelmedik buraya. 21 ayda gelmedik; hani şimdi fazla karıştırmak istemiyorum, bugün gelmedik. Yalnız şunu diyorum...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bir geliyorsun bir sapıtıyorsun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi bunu bu noktaya getiren sizsiniz de, biz sizin epey enkazınızı temizledik, ama işte, Ecevit'in efendiliği.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bir o yana gidiyorsun bir bu yana geliyorsun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Yoksa bırak sen.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bir o yana, bir bu yana gidiyorsun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Şimdi bırak sen bırak. Bırak, bırak; bırak sen, hele hele. Bırak şimdi. Ecevit'e dua edin haydi. Siz Hükümet olurdunuz değil mi? *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Muhterem arkadaşlarım;

Mesele şakaya, mesele gülmeye tahammül gösterecek gibi değil.

Muhterem arkadaşlarım; bu partiler, mecburdur bir araya gelmeye. Gördük, işte Ecevit iktidarı, daha evvel 260'lı A.P. iktidarı, ondan sonra Birinci MC, İkinci MC, Ecevit iktidarı. Beyler başa çıkabildi mi bu hükümetler? Siyasi partileri ve hükümetleri aşmıştır Türkiye'deki bölücülük, anarşi...

Bugün Örfi İdareli, modern tabiri ile sıkıyönetimli durdurabiliyor musunuz? Mümkün mü? Durduramayacaksınız, mümkün değil. Bunun karşısında tüm siyasi partiler, hani imtiyaz verildi size, demokratik hayatın vaz geçilmez unsurusunuz. Halbuki sayın hocalar bilir, daha evvel Cemiyetler Kanununa bağlı herhangi bir dernektiniz. Siyasi Partiler Kanunu çıktı. 1961 Anayasası imtiyaz verdi, Devlet idare etme yetkisini, gücünü, kudretini, politika üretme gücünü size verdi. E, pekiyi, bunun karşılığında da ödev var. Ödev de vatanı, milleti tehlikeye sokmadan Anayasal hakları kısıtlamadan idare etmek, muhataraya sokmamak. Bu da tecrübe edildi ki bir iktidar, bir hükümet, bir parti bunun uhdesinden gelememektedir. O halde; bunun yolu oturup efendi efendi halletmek. Hani oturmazlarmış? Güzel güzel oturdular işte, Hükümet kurdular. Sayın Ecevit'le Sayın Demirel de geldi oturdu. Ne güzel oluyor bunlar. Ne var yani? Rusya ile Amerika oturuyor, Çin'le Rusya oturuyor, biz gidiyoruz Rusya'dan petrol alıyoruz; daha dünkü çobanımız Bulgaristan'dan elektrik enerjisi alıyoruz. "Barajlar Fatihi" de 20 sene iktidarda kaldığı halde alıyoruz. Oluyor bunlar beyler.

O halde niye bu parti liderleri ve partiler, bizler, sizler bir araya gelmiyoruz? Niye bu Cumhurbaşkanınca seçilen arkadaşlarımız, tarafsız yüce başlar buna ön ayak olmuyorlar? Niye, yani hikmeti sebebi ne Cumhurbaşkanı kontenjanının? Gelip benim gibi tenkit etmek mi? Bunu ben de yaparım. *(Gülüşmeler)* Hayır. Ne gülüyorsunuz arkadaşlar?

Cumhurbaşkanları Senatonun tabii üyesidir. Peki, niye tabii üyesidir? Benim anam ağlıyor, seçilinceye kadar. Tabii üyesidir; ama bunun anlamı var. O yüce tecrübesiyle, yüce nüfusuyla ışık tutacak, elinizi elimize tutuşturacak zamanında. Niye susuluyor? Bana mı düşer bu lafları şimdi buradan söylemek; ama, mecbur oluyorum. Çünkü, bekliyorum, dört senedir bunu söyleyen yok.

Muhterem arkadaşlarım;

Şaka bir tarafa. Böyle azınlık hükümeti; yok efendim anarşi, bölücülük hükümetleri aşan boyutlara ulaşmıştır. Vatanperver bütün Türk evlatları bize yardım etsin... Niye edeyim canım, sen hükümetim demişsin, çıkmışsın; ben hükümet kurmuşum senin iki mislin oyla, "Gayri meşru" demişsin, şunu demişsin, bunu demişsin, yarın seçimler var, falan... Niye kardeşim, beraber olup da Hükümet kurmu-

yorsun benimle..? Niye gidiyorsun da Milli Nizam Partisi diye uyduruk kurulmuş, tesadüfen bir milletvekili almış partinin Genel Başkanına da...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Ayıp ayıp.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Affedersin, ne ayıbı?

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahramanmaraş) — Vallahi ayıp.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — 213 milletvekiliyle gelen partinin Genel Başkanına niye gitmiyorsun?

Ayıp budur, ayıp... Politikada bir mücamele-i siyasiye vardır; ağabeyleriniz bilir, sorun onlara. En büyük partinin genel başkanına gidilir, evvela ona gidilir.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O zaman Kurultayınız vardı.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Evvela ona gidilir. Kabul eder, kabul etmez; ama evvela ona gidilir.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, konuyu lütfen Hükümet Programına çevirelim.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Konuyu dağıtmıyorum, konunun içindeyim, daha da bitmedi, antrparantez yaptım.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yararlanıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Kâfi miktarda yararlandık.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Tamam tamam; antrparantez yaptım.

Şimdi beyler;

Hülasa, bu zaruridir. Ben şahsen başarılı olmasını canı gönülden istememe, Bakanlarının şahsiyeti itibariyle genellikle bir sulh ortamı yaratmalarına ümit bağlamama rağmen, bugünkü Türkiye'nin koşulları ve hadiselerin boyutları itibariyle bu Hükümetin maalesef, üzülerek ifade ediyorum, çünkü başarılı olsun, isterim, bu vatanda yaşıyoruz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Pek istemezsin ya... Peşinen söylemezdin; "Başarılı olamayacak" dedin. Bu olmaz. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Buyurun Sayın Sarıibrahimoğlu.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Maalesef başarı şansı sıfırın da altında...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bu olmaz.

BAŞKAN — Günün şartları için, diyor efendim.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Günün şartları itibariyle...

Beyefendi, Ecevit iktidarda diye maliyeti 56 lira olan yağı 21 liraya satacaksınız diye narh koyduğu için depolara kilitlenen yağlar çıkarılabilir. Çıkar yarın, 70 lira dersin çıkar ortaya.

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — TANSA'dan çıkar.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Çalışıp, didinip geriye bırakılan borçlar, açılan kredilerle bir şeyler yapılabilir. Ordunun cesareti, teceddütüyle belki bazı hadiselerin üzerine gidilebilir. Ben onu demiyorum. Ben, Türkiye'nin tümden kurtuluşunu diyorum beyler. Hem ekonomi elden gidiyor, hem bölücülük gelmiş Türkiye elden gidiyor. Kurtarabilir misiniz, mümkün mü? Kurtarırsınız da, niye çağrıda bulunuyorsunuz, "Tüm memleket severler, gelin bize yardım edin" diye. Yardımın yolu var. Otursun efendi efendi şartlarını konuşursun, kurarsın bir hükümet, Milli Koalisyon... Bitti.

Kurarsın ve ondan sonra da bey; bütün demokratik güçlerle birlikte masaya oturursun, sorunları tespit edersin. Aynen ikinci Cihan Harbinde Churchill'in Milletine söylediği gibi bütün gerçekleri aynen söylersin. Churchill aldı iktidarı, "İngiliz milleti, size kan, ateş, ıstırap, yokluk, felâket vaat ediyorum; ama İngiliz milletini selamete çıkaracağım, bana inanın" dedi. İşte Türk Milleti bunu bekliyor, bu sesi bekliyor beyler.

NACİ GACİROĞLU (Erzurum) — Biz Allah'ın izniyle muvaffak olacağız.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — İnşallah, inşallah. Allah akıl vermiş, irade-i cüz'iyye vermiş bey. Allah senin çobanın değil.

Hadi Allahaısmarladık, hoşçakalın. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın üyeler; biraz evvel aldığınız karar gereğince saat 20.10'da toplanmak üzere Birleşime bir saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.10

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Başkanvekili M. Cengizhan Yorulmaz*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (C.S.Ü.)*

Kemal Cantürk (C.S.Ü.)

Açılma Saati*: 20.10*

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Sayın İbrahim Öztürk, şahsınız adına söz istemiştiniz.

Buyurun efendim.

İBRAHİM ÖZTÜRK (Ankara) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Türk ulusuna âdeta Cennet vaat eden Hükümet Programı üzerindeki görüşlerimi söylemek üzere söz almış bulunuyorum.

Hükümet programları genellikle halka Cennet vaat etmişler; fakat olumlu hizmetlerinin yanında cinnetleri ve cinayetleri de getirmişlerdir. Temenni ederiz ki, Sayın Demirel Hükümeti, ülkeye mutluluk getirsin.

Bütün iyi niyet ve girişimlere rağmen, çoğulcu demokrasiye geçtiğimiz tarihten itibaren, siyasal partiler ülke çıkarlarından çok, oy çıkarlarıyla hareket ettikleri için, ulusal değerler tahribe uğramıştır. En başta, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel ilkeleri olan laiklik derin yaralar almıştır. Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu, Yüce Atatürk'ün, Devletin temellerine yerleştirdiği ana ilkelerden 1950'lerden beri büyük ödünler verilmiştir. Bunalımın kaynağını ve tarihini oralara kadar indirmek lazımdır.

Bugün Türkiye toprakları üzerinde öyle akımlar ve örgütler türemiştir ki, Devletin Kurucusundan ve O'nun ilkelerinden bahsetmeyi dahi gericilik, hatta kâfirlik saymaktadır.

Bir devlet ki, onu yaratan temellerden ve ilkelerden uzaklaşırsa büyük bir çelişki ortaya çıkar ve ülke bunalımdan bunalıma sürüklenir. Bir kurum, bir sosyal, siyasal kurum, onu yaratan ilkelere bağlılıkla ayakta durabilir.

Hem "Cumhuriyet" diyeceksiniz, hem de onu ve onun Kurucusunu inkâr eden siyasal partilere ve örgütlere yer ve değer vereceksiniz. Hem "Demokratik Cumhuriyet" diyeceksiniz, hem de onu faşist ve Komünist akımların tasallutuna maruz bırakacaksınız.

Çoğulcu demokrasiyi oluşturan partiler; kanaatimizce Devletin temel ilkelerine, Cumhuriyete ve demokrasiye ters düşemezler. Anayasa ve Siyasal Partiler Kanununa rağmen, bu yasaları açıkça çiğneyen, Devletin temel ilkelerini hiçe sayan davranışlar, maalesef bugüne kadar müsamaha ile karşılanmış. Sorumlu makamlar, bunlara soru sormaktan kaçınmışlardır. Eğer Cumhuriyet Başsavcılığı ve diğer yetkili makamlar bu olaylar ve bu davranışlar karşısında görevlerini yerine getirselerdi sorguya çekilmeyecek siyasi parti pek az kalırdı.

Hangi birini söyleyelim? Türkiye'de dinsel amaçlı; yani, teokratik devlet amacı güden partiler mi kurulmalı? Lenin'i, Mao'yu, Castro'yu örnek alan partilere mi Türk siyasi hayatında yer verilmedi? "Tek lider, tek Meclis" sloganı ile ortaya çıkan faşist partiler mi türemedi... Ya da, bunların dışında veya kanatlarının altında; yeraltında, yerüstünde gizli, açık çalışan diğer örgüt ve derneklere ne demeli? Masum tüzük maddelerine bürünerek Devletin bağımsızlığına ve ülkenin bütünlüğüne kasteden yıkıcı eylemlere girişmediler mi ve bu eylemler hâlâ devam etmiyor mu?

Tüm bu örgütler yıllardan beri kimi iktidara gelmek, kimi de iktidar hırsından gerçekleri göremez hale gelmiş partilerin içine sızarak, kendi gayelerini gerçekleştirmek için, gençliği, işçiyi, öğretmeni birbirine düşürmüş ve memleketi kanlı bir mezbahaya çevirmiştir.

Türkiye'de "Sağ ve sol" deyimleri artık bir kılıf olmaktan ileriye geçemiyor. Türkiye'de cereyan eden olaylar artık "Sağ-sol" terimlerinin de ötesinde çok başka bir anlama bürünmüştür.

Memleket bir sağ-sol çatışmasının dışına taşan bir yer olup, bölünmek istenen, kanlı ve karanlık manzaraya sürüklenmiştir. Bu manzaranın yaratılmasında güçlenen ve Ortadoğu'da, Yakındoğu'da lider olmaya namzet Türkiye'yi küçültmek amaçları yatmaktadır.

Dünyanın süper güçleri, içendeki bilinçli, bilinçsiz unsurlarla birleşerek bu planı gerçekleştirme gayreti içindedirler.

Bu ibret verici gerçeğe rağmen, Türkiye'de siyasal partiler o denli bir mücadeleye sürüklenmiştir ki, aralarında en doğal ve insancıl ilişkiler dahi ortadan kalkmış, iki liderin birbirine selam vermeleri gazetelerin manşet haberi haline gelmiştir.

Sendikalar, dernekler ve mesleki kuruluşlar amaçlarından saptırılmış; işçisiyle memuruyla öğretmeniyle bütün müesseseler siyasetin ve particiliğin hummasına tutulmuştur.

Devletin sürekliliği ilkesi geniş çapta tahribe uğramıştır. Bir siyasal iktidar değişikliği kamu kesiminde âdeta bir deprem korkusu yaratmaktadır. 1950'lerden beri süregelen bu korku, bütün şiddetiyle memurları sarmıştır; bugün de böyledir.

Seçimler, kamu görevlilerine rahatlık ve huzur yerine, endişe ve korku getirmektedir.

Devlet daireleri birbirine düşman, birbirinin makamına göz diken unsurların toplandığı husumet karargâhları haline gelmiştir.

Üzülerek ifade edelim ki, Sayın Demirel'in azınlık Hükümeti de henüz daha güvenoyu almadan bu icraata başlamıştır, buna koyulmuştur, çok taze örnekleri vardır. Oysa, iktidarlar değişse bile Devletin sürekliliğini, etkinliğini sağlayacak olan mekanizma, yetenekli, tarafsız, birbirine saygılı ve onurlu kamu görevlileridir. Onların, parti kulları haline getirilmesi yalnız devleti değil, bu zihniyetteki iktidarları da zaafa uğratır; tarih bunun tecrübeleriyle doludur.

Yeni iktidar, bu hastalıktan kurtularak kamu kesimini gerçek Atatürk ilkelerine bağlı, yetenekli ve tarafsız bir kadro ile takviye edebilirse başarıya ulaşabilir. Yoksa, ülkeye vaat ettiği Cenneti, cinnet getiren insanlar diyarı olmaktan kurtaramaz.

İnanıyoruz ki, bir iktidarın bakanları ve programları ne kadar güçlü olursa olsun, 67 ile 67 Atatürk'çü vali ve bir o kadar yetenekli ve tarafsız müsteşar, genel müdür ve de yeterince kamu kadrosu bulamadığı takdirde programlan kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdur,

Sayı Senatörler;

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin siyasal iktidarları birkaç ana konuda, partilerinin programları ne olursa olsun, ödünsüz birleşmek zorundadırlar. Bunların başında Cumhuriyet ve demokrasiyi her türlü tehlikeden korumak gelir.

Siyasal partiler demokrasinin vaz geçilmez unsurları olmakla beraber, onu ortadan kaldırmaya yönelik hasmane davranışlara giremezler. Aralarında her zaman siyasal ve sosyal diyalog egemen olmalıdır. Yıllardan beri konu edilen ve çok kez yaklaşım sağlanamayan asgari müşterekler deyimini biz burada bir kez daha vurguluyoruz. Nedir bunlar? Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, lâiklik ve milliyetçilik ilkelerine sahip çıkmak, ülke ve millet bütünlüğüne toz kondurmamak, halkın huzurunu bozan terörcü ve anarşik olayları önlemek. Bu dört ana konuda yalnız siyasal partiler değil, tüm anayasal kuruluşlar, "Türk'üm" diyen herkes ittifak etmek mecburiyetindedir. Bugünkü Türkiye ortamında öyle örgütler türemiştir ki, Atatürk'ün lâiklik ve çağdaş milliyetçilik ilkelerine dayalı demokratik Cumhuriyeti yıkmak ve yerine teokratik, faşist veya Komünist dikta rejimini koyma çabası içindedirler.

Bundan başka, yine bugünkü Türkiye ortamında öyle Örgütler vardır ki, ülkeyi ve ulusu bölerek Yakın ve Ortadoğu'da liderliğe namzet küçük ve zayıf bir Türkiye özlemini gerçekleştirme planlarını uygulamaktadırlar. Bütün bu şer kuvvetleri Türkiye'deki sosyal ekonomik düzendeki bozukluk ve çarpıklıktan yararlanmaktalar; sınıfları, bölgeleri, etnik ve mezhepsel gurupları mütemadiyen bir mücadele ortamına itmektedirler. Gerçekte de Türkiye'deki sosyo ekonomik tablo son derece bozuktur. Sınıflar, gelir grupları ve bölgelerarası denge sağlanamamıştır. Hâlâ ulusal gelirin %80'ini %20 paylaşmaktadır. Toprak mülkiyeti belirli ellerde toplanmıştır. Köylerden kentlere doğru yönelen sağlıksız nüfus akımı ve plansız sanayileşme şehirlerin çevresini gecekondularla muhasara ettirmiştir. Bu durum sosyal ve ekonomik patlamaların başlıca nedeni olmaktadır.

Yüzbinlerce genç yükseköğrenim kurumları önünde birikmekte, sokağa itilen bu gençler ezginliğe ve bezginliğe terk edilmektedir. İşte anarşinin ve asayişsizliğin kaynağı budur.

İşsizlik bir çığ gibi büyümekte, her yıl işsiz alayları dört milyona varan işsizler ordusuna katılmaktadır. Enflasyon, hayat pahalılığı ve bunun yarattığı maddi ve manevî çöküntü Türk toplumunun en sağlıklı temeli olan aile müessesesini tahrip etmektedir.

Türkiye'de hâlâ okulsuz, susuz ve yolsuz köyler vardır. Okuma yazma oram %60'ı geçememiştir. Yirminci yüzyılın sonlarında otuz hinden fazla köy uygarlığın simgesi olan elektrik ışığından yoksundur. Cumhuriyet dönemindeki büyük ilerlemelere rağmen, ülkemiz bir türlü geri kalmışlar listesinden çıkarılamamıştır. Böyle bir tablodan yararlanan dış ve iç şer güçleri memleketimizde türlü plan ve tertiplere girişmişlerdir. Halkı kurtarma örtüsüne bürünen bu örgütler, kendi gizli planlarını kanlı karargâhlarından uygulamaya koyulmuşlardır. Türkiye'deki anarşi ve terörizmin kaynağı budur. Bu kaynak uzun ve kısa vadeli planlarla kurutulmadıkça önü alınamayacaktır. Uzun süreli planlar bellidir. Yüzde yüzü amaçlayan demokratik gerçekçi, Atatürk'çü ve halkçı bir milli eğitim ve de sosyal adalete dayalı bir ulusal gelir bölüşümünün sağlanması.

Beş yıllık kalkınma planlarında amaçlanan ana hedefler gerçekleştikçe ülkemizde sınıflar ve bölgeler arasındaki dengesizlik ortadan kalkacak ve sosyal patlamaların önü alınacaktır. Ayrıca bu ortamdan yararlanan kışkırtıcı silahlı unsurların ellerinden tüfekleri düşecektir. Bizce bugün en önemli sorun anarşi, terör ve asayiş meselesidir. Bunu, kısa vadede çözümlemek hükümetlerin başta gelen görevidir.

Sayın Senatörler;

Bir ülkede iç güvenlik ve huzur sağlanmadıkça orada barıştan ve kalkınmadan bahsetmek mümkün olamaz. Atatürk'ün Milli Kurtuluş Savaşından sonra, hatta Savaş içinde ilk ele aldığı sorun bu olmuştur. İzale-i Şekavet, Takriri Sükûn Kanunları o dönemin kanunlarıdır. Atatürk memleketin dağlarını, ovalarını saran eşkiya belasını ortadan kaldırmak hususunda hiç bir ödün vermemiş, eşkiya ile pazarlığa girişen devlet onurunu kurtarmıştır. Kalkınma ondan sonra başlamıştır. Huzur ortamının çiçekleri vatanın bağrını süslemiştir; fakat 1950'lerden sonra, konuşmamızın başında da değindiğimiz gibi, oy alma gayretleriyle verilen ödünler ülke asayişini yavaş yavaş bozmaya başlamış ve elbirliğiyle yarattığımız frankeştaynlar bugün partileri de politikacıları da boğma noktasına gelmiştir. Bu tablonun yaratılmasında hepimiz sorumluluğu insafla paylaşmadığımız ve "Sen-ben" tartışmasını bir süre olsun bir kenara bırakmadığımız takdirde, tehlike devletin boyunu aşacaktır.

Müştereken yarattığımız kanlı tabloyu karşımıza asarak, orada kendi yüzlerimizi görmekten kaçınırsak, tarih ve millet önünde hepimiz hesap verme durumuna düşeceğiz. Sağda olsun solda olsun, vuruşan, kan döken bu genç insanların örgütlerini, eylemlerini, bunları yöneten ve ellerine silah veren ana mihrakları, hiç bir politik hesaba yer vermeden inceleyebilirsek ve gereken yasal ve idarî önlemleri alabilirsek, terörün ve asayişsizliğin önüne geçebiliriz.

Siyasal partiler ve özellikle iki büyük parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi bu konuda tam ve samimi bir işbirliği yapmadıkları takdirde iç güvenliği sağlamanın imkânsız olduğu kanısındayım.

Sayın Demirel'in ağzından bugüne kadar sağdaki faşizan terörcüleri suçlayan bir kelime henüz çıkmamıştır. Oysa Türkiye'de bugün, aşırı sol kadar, aşırı sağ bir tehlikenin de varlığını kabullenmek zorunluğu vardır. Eğer bu noktada, (Asgari müşterek diyoruz) teşhis beraberliğine varabilirsek, tedbirleri de beraberce almak

mümkün olabilir. Sayın Demirel ve Hükümeti bunu kabul etmediği ve önlemleri eşit alarak uygulamadığı takdirde başarıya ulaşamayacaktır.

Asayişsizliği önlemenin başında tarafsız hükümet, yani tüm ulusun hükümeti olmak zihniyeti gelir. Ondan sonra da demokratik hak ve özgürlüklerin özüne dokunmadan alınacak yasal ve idari önlemler sıralanır. Yasal ve idarî önlemleri saptamak için devlet düzeyinde bilimsel bir asayiş kurultayı öneriyoruz. Çünkü, Türkiye'de pek çok kurultay oluyor. Hayvancılık kurultayı, sağlık kurultayı... Kurultaydan, kongreden geçilmiyor. Neden bugün Türkiye'nin gündeminin birinci maddesini işgal eden asayiş konusunda tüm parti sorumluları ve diğer yetkililer, bilim adamları bir araya gelerek asayişsizliğin nedenlerini derinliğine ve genişliğine incelemesin? Bu kurultayda uzmanlar ve yetkililer terörizmi derinliğine, genişliğine tartışmalı ve önlemleri saptamalıdır. Devletin boyutlarına tırmanan asayişsizliği devlet düzeyinde ele almak zamanı gelmiş ve geçmiştir. Devlet merkezinde dahi tüm kurumları tehdit çizgisine varan bu duruma artık müsamaha edilmemesi zamanı gelmiştir.

Sıkıyönetim sürekli bir çare değildir. Yararları yanında önemli zararları da getiren sıkıyönetime bel bağlayan sivil yönetimler, bir yerde kendi aczlerini de kanıtlamış olmuyorlar mı? O halde, bir an önce bu Hükümet tarafsız ve eşit bir tutumla harekete geçmeli, yetenekli, Devlet eğitimine sahip bir idari ve adli kadroyu, partizanlığı bir yana bırakarak işbaşına getirmelidir. Polisi, parti ve dernek polisi olmaktan kurtarıp, gerçekte kanun ve halkın dostu bir örgüt düzeyline çıkarmalıdır. Temelinde ulusal kurtuluş savaşı yatan, Devleti ve halkı ön planda tutan bu geleneğe sahip Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir zihniyetin ve davranışın daima yanında olmalıdır ve olacaktır; ama "Terörün ve asayişsizliğin salt kaynağı soldur" diyen ve bu kesimi ezen bir zihniyete de bütün gücüyle karşı duracaktır.

Sayın senatörler;

Başta da söylediğimiz gibi, elimizdeki Hükümet Programı ülkeye cennet vaat etmektedir. Başarılı olmasını yürekten temenni ederiz. Ancak, biraz evvel de söylediğimiz gibi, henüz güvenoyu almamış Sayın Demirel Hükümetinin daha göreve başlar başlamaz Devlet dairelerinde ayakkabı boyacısına kadar uygulamaya başladığı partizan atamaları kınamaktayız. Geçmiş uygulamalar göstermiştir ki, partizan memur kadrosu hiç bir Zaman Devlete de, o iktidara da yarar getirmemiştir.

Diğer bir husus, gösterişi erken seçim ve oy hesaplarına dayalı temelsiz icraattır. Bu tür icraat 3-5 ay için halk kitlelerine sevimli gelebilir; ama ekonominin yasaları acımasızdır. Partisel politikayla ekonominin bir arada yaşayamayacağını, bir süre sonra partisel ekonominin iflâs edeceğini, yerini acı gerçeklere terk edeceğini daima hesap etmek lazımdır. Kanımızca, Türkiye'de siyasal iktidarlar ucuz oy ve seçim politikasına dayanan ekonomileri uyguladıkları için başarıya ulaşamamışlardır. Oysa iktidardan düşme pahasına da olsa, uzun sürede meyvelerini verecek ekonomik, sosyal ve kültürel programları uygulayan iktidarlar ve liderler isimlerini tarihe ve milletin gönlüne yazmışlardır.

Bugün ülkeyi, Devleti ve rejimi tehdit eden anarşi ve terörizmin kökünü kazımak ve yurtta barışı ve kardeşliği egemen kılmak, enflasyona dayalı hayat pahalı-

lığına ve işsizliğe çare bulmak hususunda bütün partilerin ve Parlamento kanalarının samimi işbirliği kesin bir zorunluluk haline gelmiştir. Tüm siyasal partiler ve Parlamento, Atatürkçü bir ruhla ulusal kurtuluşçu ve milli misakçı bir davranışla harekete geçmediği takdirde Devletin ve ulusun karşılaşacağı tehlikelerin vebalini yüklenmiş olacaktır. Bunca acı deneyler geçirdikten sonra Sayın Demirel Hükümetinin böyle bir vebalden kaçınması, Atatürkçü, halkçı ve tarafsız bir zihniyete ve icraata öncülük etmesi dileğiyle saygılarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Öztürk. Sayın Safa Reisoğlu, buyurun efendim.

SAFA REİSOĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Hükümet Programı üzerinde genel bir değerlendirme yapmak üzere yüce huzurunuzda bulunuyorum. Konuşmama başlarken Sayın Demirel Hükümetine başarılar dilerim.

Yenli Cumhuriyet Hükümeti bir azınlık hükümeti olarak kurulmuştur. Bu konudaki tartışmalara bir açıklık getirmek üzere belirtmek isterim ki, Millet Meclisinin güvenine sahip bütün hükümetler gibi, azınlık hükümetleri de Anayasamıza uygundur, hukuki açıdan tartışılacak bir nokta mevcut değildir.

Siyasal değerlendirme açısından bütün hükümetler gibi Sayın Demirel Hükümeti de tabiatıyla zaman içlinde bir değerlendirmenin konusu olacaktır.

Azınlık hükümetleri koalisyon hükümetlerine nazaran belli kolaylıklara ve güçlüklere sahiptir. En büyük kolaylık, hükümetin uyum içinde çalışması, gerekli kararları süratle alabilmesidir. Buna karşılık destek partilerin iktidarda fiilen sorumluluk almamış olmasından doğacak bazı sakıncalar söz konusu olabilir. Bu sakıncalara rağmen, Sayın Demirel'i koalisyon hükümeti yerine azınlık hükümeti kurmaya sevk eden geçmiş deneylerden doğmuş belli nedenler vardır. Hükümetin bütün icraatında bu nedenleri dikkatle gözönünde bulundurmasını dilerim. Hükümet, destekten yoksun kalma endişesine kapılmaksızın, ulusal koşuların zorunlu kıldığı, doğru saydığı bütün kararları cesaretle alıp uygulamalıdır. Görevinin gereği de, başarının yolu da budur.

Değerli arkadaşlarım;

Son 10 yılın bütün Cumhuriyet hükümetleri gibi, Sayın Demirel Hükümeti de güç koşullar altında göreve gelmiştir, iç politikada iki temel sorun çözüm beklemektedir. Rejime, Devletin ve milletin bütünlüğüne yönelik silahlı şiddet eylemleri son derece ciddi boyutlara ulaşmıştır. Sosyo-ekonomik sonunlar da darboğazdadır ve önemini, ciddiyetini korumaktadır.

Muhterem arkadaşlarım;

Silahlı şiddet eylemleri, toplumumuzun her kesiminden kopuktur. Son seçimlerin çeşitli önemli sonuçları içinde bence en önemli sonucu, Türk Milletinin güçlükler ne olursa olsun bütün sorunları demokratik rejim içinde çözümlemeye yönelik iradesini en kesin şekilde ortaya koymuş olmasıdır. Milletimizin demok-

ratik rejime olan bu bağlılığı, Devletimizin ve bütün siyasal iktidarların en büyük gücüdür.

Toplumun her kesiminden kopuk olmasına rağmen, silahlı şiddet eylemlerini hafife almak büyük hata olur. Tarih, küçük; fakat örgütlü ve silahlı girişimlerin yıkıcı etkilerinin çok uyarıcı örnekleriyle doludur.

Muhterem arkadaşlarım; Silahlı şiddet eylemlerinin önlenmesinde ilk planda dikkate alınması gereken husus, yasaların, eylemin kaynağındaki amaca göre ayrım yapılmaksızın tam bir tarafsızlıkla uygulanmasıdır. Demokratik bir rejimde, siyasal iktidarın seçimle bütün görüşlere açık bulunduğu bir siyasal düzende, hangi amaca yönelik olursa olsun kaba kuvvet, meşruiyetten kesinlikle yoksundur. Bu nedenle, siyasal tutumumuz, kaba kuvvet heveslilerine siyasal bir himayede olduklarını zannını vermeyecek bir nitelikte olmalıdır.

Hükümet Programında yer alan, "Siyasi destek ve himaye görmediği sürece anarşinin yok edileceği inancındayız" şeklindeki ifadenin, bütün siyasal kuruluşlar için ciddiyetle ve devamlı olarak gözönünde bulundurulması gereken bir gerçeği dile getirdiğini belirtmek isterim. Aynı zamanda Programdaki bu ifadeyi, Hükümetin şiddet eylemleri karşısında tam bir tarafsızlıkla hareket edeceğinin ilanı ve vaadi sayıyorum.

Devlet gücünün ve yasaların egemen kılınmasında çok önemli bir rol de hiç şüphesiz güvenlik kuvvetlerine düşmektedir. Silahlı şiddet eylemlerinin gerektirdiği boyutlar içerisinde, güvenlik kuvvetlerimizin eğitilmesi ve teçhiz edilmesi kesin bir zarurettir.

Ayrıca, bir defa daha önemle vurgulamak gerekir ki, elinde Devletin silahı bulunan, Devlet adına silah kullanma yetkisine sahip olan kişiler, görevleri dolayısıyla siyasal bir eğilim gösteremezler. Bu nokta mutlaka ve tam bir tarafsızlıkla gerçekleştirilmelidir.

Bu vesileyle, yasaları hâkim kılmak için, Devlet gücünü egemen kılmak için hayatını feda etmiş olan güvenlik kuvvetleri mensuplarımızı saygıyla ve rahmetle huzurunuzda anmak isterim. Güvenlik kuvvetlerimizin, hayatını kaybetmiş bulunan bu mensuplarının aileleri, Türk Devletine emanet edilmiştir. Türk Devletinin himayesi süratle bu ailelere ulaştırılmalı; Programda da vaat edildiği gibi, gerekli kanunlar süratle yürürlüğe konulmalıdır.

Değerli arkadaşlarım;

Şiddet eylemlerinin önlenmesinde, Devlet iktidarını oluşturan siyasal güçlerin, özellikle siyasal partilerin ortak bir tutum içinde olmaları temel önemdedir. Hükümet, bu ortak tutumu gerçekleştirecek atmosferli yaratmak çabası içinde olmalıdır. Bu görev ilk planda hiç kuşkusuz iktidar partisine düşecektir.

Sayın Ecevit'in, "Temel hak ve özgürlükleri kısmadan alınacak önlemlere destek olacağız." şeklindeki beyan ve tutumu, Hükümetin dikkatle ve sürekli olarak değerlendireceği inancındayım. Muhterem arkadaşlarım;

Bu noktada bir hususu önemle dikkatinize sunmak istiyorum: Millet Meclisindeki aritmetik ne olursa olsun, şiddet eylemlerinin gerekli ve zorunlu kılabileceği

tedbirler ve çözümler, sorumluluğunu yalnız İktidar Partisinin taşıyabileceği bir sınırı aşabilir. Partilerimiz, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, ülkenin yüksek menfaatleri gerektirdiği zaman ortak bir tutum alabilmenin bilinci ve sorumluluğu içinde olmalıdırlar. Yasa egemenliğinin sağlanmasında partilerimizin yararsız ve dikkatsiz bir polemikten kaçınmalarının, haksız ve insafsız suçlamalardan vazgeçmelerinin büyük yararı olacaktır. Geçmişte gördüğümüz bu tür suçlamalar, bir yandan kaba kuvvet heveslilerinin cesaretini, cüretini artırmakta, diğer yandan Devlet gücüne gölge düşürmektedir.

Bu vesileyle, dilimize, "İçtimaî Mukavele" veya "Sosyal Sözleşme" olarak çevrilmiş bulunan "Du Contrai Social"'in şöhretli yaratıcısı Jean Jacques Rousseau'nun bir sözüne değinmek isterim.

Rousseau bir arkadaşına yazdığı bir mektupta diyor ki, "Şimdi ülkenin sosyoekonomik ve politik sorunları hakkındaki görüşlerimi söyleyeceğim. Diyeceksin ki, sen kimsin? Sen bir devlet adamı mısın, sen bir devlet yöneticisi misin ki, sosyopolitik sorunlar hakkında görüş beyan ediyorsun? Hayır. Ben bir sade vatandaş olduğum içindir ki, görüşlerimi söylüyorum ve eleştirilerimi yapıyorum. Eğer ben bir devlet adamı olsaydım, eğer ben bir devlet yöneticisi olsaydım, konuşmaz, susar; yapardım."

Değerli arkadaşlarım;

Hükümetin karşı karşıya bulunduğu diğer önemli sorun, sosyo-ekonomik problemlerdir.

Çağımızın siyasal rejimi sosyal demokrasidir. Günümüzün modern devleti, bir yandan siyasal özgürlüğü temin edecek, devlet otoritesiyle siyasal özgürlükler arasındaki hassas dengeyi sağlayacak, diğer yandan, demokratik usuller içerisinde sosyal adaleti, sosyal refahı ve sosyal güvenliği gerçekleştirecektir.

Günümüzde gelişen değer yargıları içinde sosyal adalet, toplum huzurunun temel koşuludur. Ekonomik, düzen sosyal adaleti sağlayacak bir bünyeye mutlaka kavuşturulmalıdır. Vatandaş topluma getirdiği katkının, emeğinin âdil karşılığını elde edebilmelidir. Bu da yetmez. Vatandaşın toplumla getirebildiği katkının miktarı ne olursa olsun, vatandaş Devlet eliyle insanlık haysiyetine uygun, maddi ve manevi koşullara kavuşturulmalıdır.

Sosyal adaleti sağlamada ciddi ve planlı tedbirlere ihtiyaç vardır. Üzülerek belirtmek gerekir ki, bugün ülkemizde çalışanlar arasında adalet maalesef sağlanamamıştır. İşçilerimiz sahip oldukları grev ve toplusözleşme hakkı dolayısıyla ücretlerini bir düzeyde tutabilmektedirler; fakat memurlarımız için aynı Devlet düzeyi sağlayamamıştır.

Hemen belirteyim ki, bugünkü hukuk anlayışımızda, hatta sosyolojik anlayışta işçi-memur ayırımı mevcut değildir; mevcut olan çalışanlardır; bu topluma emeği ile katkıda bulunanlardır. Nitekim, bugünkü hukuk sistemimiz de işçi ve memur ayırımı sosyolojik bir ayırıma dayanmaz, yani işin türüne bedenen veya fikren çalışmaya dayanan bir ayırım mevcut değildir. Bizim hukuk sistemimizde, sadece bizim değil, Avrupa hukuk sisteminde işçiler özel hukuk hükümlerine göre bir hizmet

sözleşmesi uyarınca çalışan kişilerdir. Bu çalışma bedeni olabilir, bu çalışma fikri olabilir; bu çalışıma hem bedeni, hem de fikri olabilir.

Memurlar da aynı durumda olan insanlardır. Bunların işçilerden farkı emeğin türü değildir. Bunların işçilerden farkı, çalıştıkları, tabii oldukları hukuki statüdür. Kamu hukuku statüsüne tabi olarak çalışanlar, bu surette özel hukuka tabi bulunmayanlar, bu suretle bir statü hukuku içinde olanlar, bu suretle bir hizmet sözleşmesinin tarafı olmayanlar memurdurlar ve bu nedenle görevleri icabı grev ve toplusözleşme haklarından yoksundurlar.

Ben "Memurlara grev ve toplusözleşme hakkı tanınsın mı, tanınmasın mı?" bunun tartışmasına girmeyeceğim. Kamu görevinin gereği olarak memurlara grev ve toplusözleşme hakkının tanınmaması anlayışla karşılanabilir; ama grev ve toplusözleşme hakkının yerini mutlaka Devletin koruyucu kanatları, bilinci ve sorumluluğu almalıdır. İşte noksan olan bugün budur.

Daha enteresan bir nokta; sadece memurlarla işçiler arasında değil; fakat aynı grev ve toplusözleşme rejiminden faydalanan işçiler arasında da sosyal adalet, ücret adaleti sağlanamamıştır. Bugün Devletin çeşitli kuruluşlarında çalışıp ayını işi gören işçiler, aynı hukuki statüye sahip olan kişiler maalesef çok farklı ücretler almaktadırlar. Kuruluşun bulunduğu yerdeki hassasiyete, dolayısıyla greve dayanan ağırlığın artış veya eksiliş derecesine göre aynı işi gören insanlar farklı ücretler elde etmektedirler. Bunun işçilerimiz arasında da ayrı bir huzursuzluk konusu olacağı kuşkusuzdur ve olmaktadır. Onun içindir ki, Hükümetten ricam; uzun vadeli bir politikayı uygulama imkânını bulabilirlerse bu meseleye de eğilmeleri, işçi örgütleriyle temas hallinde, işbirliği hainde, işçiler arası adaleti sağlayacak koşulları yaratmalarıdır.

Değerli arkadaşlarım;

Sosyal adalet konusunda çok önemli bir husus da hiç kuşkusuz vergi adaletidir. Yılda yüzde yüze varan enflasyona rağmen, geçmiş yuların para değerine göre tespit edilmiş vergi dilimlerinin hâlâ sabit kalması işçi ve memur grubuna, bütün dar ve orta gelirli vatandaş grubuna karşı açıktan bir haksızlıktır ve bu haksızlık, bu vatandaş gruplarının yaşama gücünü açıktan etkilemekte ve çok tabiidir ki, toplumdaki huzuru ciddi ölçüde derinden sarsmaktadır. Hükümetten ricamız; Programında vaat ettiği gibi, vergi adaletini sağlama, asgari ücreti vergi dışı tutma konusundaki vaatlerini ilk yüz günlük Programı içinde gerçekleştirmesidir.

Sosyal adaletin yanında sosyal refah ve sosyal güvenlik de tabiatıyla önemini korur. Refah sağlanmadan sağlanmış bir adaletin çok da büyük anlamı, hiç olmazsa fazlaca tatminkâr bir yönü olmayacaktır. Ayrıca, sosyal güvenlik meselesi modern toplumun temel sorunudur. Burada kısaca şunu söyleyeyim: Türkiye'de ücret adaleti, vergi adaleti sağlanamadığı gibi, sosyal güvenlikte de gerekli paralellik sağlanamamıştır. Şu halde bir taraftan sosyal güvenliğin kapsamına giren vatandaş kitlesini çoğaltırken, diğer taraftan sosyal güvenlik müesseseleri arasındaki paralelliği de sağlamak gerekecektir. Çünkü bu paralelliğin sağlanmaması bir başka yönden adaletsizlik yaratmakta, her adaletsizlik ise, toplumda ciddi dalgalanmalara, ciddi

huzursuzluklara sebep olmakta veya o toplumda huzursuzluk yaratmak isteyenlere mükemmel imkânlar sağlamaktadır.

Sosyal refahın artırılması problemi tabiatıyla bir ekonomik düzen, ekonomide üretimi artırma problemidir. Ekonomik açıdan içinde bulunduğumuz darboğaz herkesçe bilinmektedir. Benim bu konuda yapacağım tek tavsiye; ekonomik sorunlara ekonomik tedbirler, uzun vadeli, ciddi ve ekonomik tedbirlerle çare aramaktır. Kısa vadeli, aldatıcı, seçim ekonomisi izlenimini veren, bugünkü ekonomik koşullarımızla bugünkü ekonomik darboğazımızla asla bağdaşamayacak olan tedbir ve davranışlardan Hükümetin kaçınacağı ümit ve inancındayım.

Değerli arkadaşlarım;

Kısaca değinmek istediğim bir konu da; Programda öngörülen kanunlardaki değişikliklere ilişkin olacaktır.

Hükümet Programında bazı temel kanunların veya bazı temel kuruluşlara ilişkin hukuk kurallarının değiştirileceği öngörülmüştür. Bu konuda hemen belirteyim ki, hiç bir hukuk kuralı tanrısal değildir. Zaman içinde her kanunu değiştirme ihtiyacı doğabilir, hatta hukukun üstünlüğü değişen ihtiyaçlara, değişen kurallarla cevap vermekte ortaya çıkar. Onun için değer yargıları değişmiştir, kanunlar değişir. Şartlar değişmiştir, kanunlar değişir. İyi zannedilen bir çözümün uygulamada iyi olmadığı görülmüştür, yine kanunlar değişebilir; ama işte kanunların değişiş nedenleri ve değişiş amaçları da bu sözlerimde saklıdır.

Şimdi, kanunları görmeden, Hükümetin bu kanunları hangi yönde değiştirmek istediğini tetkik etme, inceleme imkânı bulmadan elbetteki net bir şey söylemek, ayrıntılı bir şey söylemek mümkün değildir. Benim bu konudaki dileğim şudur ki; bu temel kanunlarda, toplumu çok yakından ilgilendiren, demokratik hukuk devletini çok yakından ilgilendiren bu kanunlarda yapılacak değişiklikler olumlu yönde olsun ve değişikliklerin olumlu yönde olduğu hususunda bir kamuoyu oluşsun, bir ortak fikir oluşsun. Bu nokta son derece önemlidir ve Hükümetin dikkatine özellikle sunmak isterim ki, bu derece önemli temel kanunlarda bütün partilerle ortak bir çözüm yolu aramadan, hatta ortak bir çözüme varmadan, bir iki oyluk zorlamalarla varılacak sonuçlar beklenen faydadan çok zarar getirecektir. Bu istikbale ait bir keşif değildir; hukuk sosyolojisinin, hukuk tarihinin hepimize gösterdiği belli, bilinen, önceden görülmesi mümkün bir sonuçtur.

Değerli arkadaşlarım;

Yüce huzurunuzu fazla işgal etmemek için son olarak çok önemli saydığım eğitim sorununa sadece bir iki cümle ile değineceğim.

Bir ikinci cümle ile değineceğim; çünkü Programda, Programın kapsamı içinde eğitimin temel sorunlarına kural olarak esas itibariyle yer verilmemiştir.

Bu problem belki bütçe dolayısıyla önümüze ayrıntılı olarak gelecektir ve bütçe dolayısıyla ayrıntılı olarak geldiğinde daha ayrıntılı olarak görüşlerimizi söyleme imkânını bulacağız.

Yalnız, burada genel bir dileğimi ifade etmek isterim. Büyük Atatürk'ün izinde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak istiyorsak, eğitimde de mutlaka çağdaş bir düzen

kurmak mecburiyetindeyiz. Bu noktada iki hususu dikkatle değerlendirmesi ricasıyla Hükümetin değerlendirmesine sunuyorum:

Eğitimde bilimsel objektivite, bilimsel hoşgörü ve Anayasamızda ifadesini bulan çağdaş bakış açısı hareket noktası olarak alınmalıdır. Eğitimin laik niteliği ise mutlaka ve dikkatle korunmalıdır. Vicdan özgürlüğünün de, çağdaş eğitimin de, çağdaş devletin de temel şartı budur.

Sayın Demirel Hükümetine tekrar başarılar dilerken, lütfettiğiniz dikkat için sizlere teşekkür eder, saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Reisoğlu.

Sayın Hüseyin Öztürk, buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri.

Yıllardır olduğu gibi, bugün de bir vaatler programı ite karşı karşıyayız. Hem de Sayın Demirel Hükümetinin bu programı, bundan önceki programlarından daha tutucu, daha gerici. Bu vaatlerin inandırıcı olmadığını çeşitli denemelerde gördük.

Nitekim, en açık örneğini, en güzel örneğini de, 4 Haziran 1977 günü genel seçimden 14 saat önce Sayın Demirel'in TRT'den yaptığı şu konuşma ile dinledik. Hatta bu konuşma kurulan Hükümetin Programına da aynen geçti.

Eserimiz teminatımızdır. Köyle şehir arasında fark bırakmayacağız, şehirde ne varsa köyde de o olacaktır. Ulaşılmayan yer kalmayacaktır. Türkiye'nin bütün köylerine elektrik götüreceğiz. Herkese iş bulacağız. Herkes başını sokacak bir yuvaya sahip olacak. Herkese hekim ve ilâç sağlayacağız. Herkese emeklilik getireceğiz. Emekli olmayan köylü, kentli kalmayacak. Toprakları sulayacağız. Her yere sanayi tesisleri kuracağız. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun, kalkınmada geri kalmış diğer beldelerin en kısa zamanda kalkınmasını sağlayacağız. Gecekondulara tapu vereceğiz ve ihtiyaçlarını karşılayacağız. Askerlik müddetini azaltacağız. 18 yaşını doldurmuş gençlerimizin seçime katılma hakkını tanıyacağız. İhtiyarlarımızın tümüne maaş bağlayacağız. İkinci MC Hükümetinin Programına bu olduğu gibi geçti.

Ülkenin olanaklarını gerçekten bilmeden mi, yoksa ayaklarını toprağa basmadan mı yapılmıştır bu konuşma? Nitekim, gördüğünüz gibi, bunların hiç birisi yapılamadı; yapılamadığı gibi Demirel iktidarı, Hükümeti bir güvenoyu ile de düşürüldü.

Bu dönemde bırakın herkese iş bulmayı, iki milyonu bulan işsiz sayısı üç milyonu aştı ve bugün tahmin ediyorum istatistiklerin de verdiği rakamlara göre 15 ila 65 yaş arasındaki nüfusumuzun %15'i işsizdir. Ayrıca, üniversite kapılarından dönen yüzbinlerce gencin durumu da ayrıdır.

Bir ev, bir yuva edinmek bugün Kafdağı'nın ardında kaldı. Söz verdiniz bunları yapamıyorsunuz, yapmıyorsunuz diyenlere, "Elimde sihir yok ya dün dündür, bugün bugündür" deyip geçmiştir Sayın Süleyman Demirel. Başıbozuk bir yönetim, 5-6 kafadan ayrı ayrı çıkan karşıt sesler sonunda 1975-1977 sonu itibariyle Türkiye 18 milyar dolar dış borç, (Bir trilyon Türk lirası demektir bu) bu borca girdi. O süre

içerisinde 154.108 trafik kazası, 16.895 ölü, 91.952 yaralı, milyonlarca liralık hasar ve ulusal zarar, 987 ideolojik olay, 569 ölü, 14.547 yaralı, 2.465 patlama olayı. Bunlar burada açtırdığımız bir genel görüşmede, o günün istatistiklerinden aldığımız bilgilerdir arkadaşlarımız bilirler, o zaman da arz etmiştik.

Türkiye'de sanki bunların hiç biri yokmuş gibi, Ecevit iktidarı güllük gülistanlık bir ülke almış da 2.000'i bulan ölüm olayı, şu kadar yaralı, şu kadar soygun olmuş. Bundan vazgeçelim arkadaşlar. Türkiye'nin bir gerçeği var ki, 1968'den beri anarşik olaylar Sayın Süleyman Demirel'in bir basın toplantısında da belirttiği gibi, içten ve dıştan rejimi yok etmek isteyen kişilerin ve toplulukların, baskısı altındadır ve bu baskılar, bu tertipler ve bu düzenler rejimi ve Türkiye'yi yok etmek için amaçlanmıştır. Öyle ise, büyüktür karşımızdaki sorun, mesele büyüktür. Bu büyük mesele üzerinde dikkatle durulması gerekiyor.

Bu süre içerisinde, yani 1975'den 1977 yılı sonuna kadar olan süre içerisinde suçluların %10'u bile yakalanmamıştır. Cinayet sanıklarının kol gezdiği bir ülke ortada iken elbette bu Hükümet güvenoyu ile düşecekti, nitekim düştü.

Ecevit iktidarının Sayın Demirel Hükümetinden devraldığı durum için bence bir enkaz sözü ile yetinmemeli. Yangın vardı ve devam ediyordu. Ne yazık ki, bu yangın 22 aylık süre içerisinde devamlı körüklendi. Hem de kim tarafından körüklendi? Bu yangını çıkaran, ülkeyi bu hale getiren insanlarca, kişilerce, kuruluşlarca, partilerce körüklendi. Bu kadar insan öldü; ama hâlâ siz orada oturuyorsunuz, bu kadar daha ölürse gideceksiniz anlamını taşıyan üstü kapalı sözler ve beyanlar...

Şimdi Türkiye'nin durumunu görüyorsunuz. Bu yangını birlikte söndürelim diyorsunuz. Elbette bu söz söylense de, söylenmese de vatan ve millet sevgisi, Cumhuriyet Halk Partisinin kurulduğu günden beri şiarıdır. Çünkü bu rejimin kurucusu ve ayakta tutan gücü biziz, biz olduğumuzu biliyoruz; ama bunu yaparken tek başımıza olmadığımızı da Türk Ulusu ile birlikte olduğumuzu, bütün partilerin içinde bulunan sağduyulu arkadaşlarımızla birlikte olduğumuzu da biliyoruz.

Nitekim, olaylar o kadar gelişmiştir ki, hükümeti devredeli 15 gün olmamıştır, bugün ölüm olayı 70-80'i bulmuştur. Demek ki, Türkiye gittikçe daha kötüye gidebilir.

Türk Ulusu 1977 seçimlerine girerken büyük değişiklikler oldu. Bu değişiklikler olurken, (Yanlış anlaşılmasın) Türk Ulusunun bu verdiği oylarla Cumhuriyet Halk Partisinin 1981'e kadar bu yangını söndürmesini istedi. Bu rejimi, bu ülkeyi emperyalizmin ve onun işbirlikçilerinin, ona dayanan ve onların gölgesinde gelişen faşist saldırıların tehlikesinden kurtarmak için oy verdi. Biz, bu görevi gereği gibi yaptığımızı söyleyemeyiz. Kan davasına dönüşen cinayet olaylarını önleyemediğimiz de bir gerçek. Buna neden olan olayların tahrikçilerinin cezalandırılmamış olması da ayrı bir konu. Ama bize 1981'e kadar Türk Ulusu bu yetkiyi verdiği halde götürememişiz; fakat bir hükümetin kuruluşunda mutlaka tabandan alınan oyun iktidar olmayı sağlayan bir güç olduğunu dikkate alıyorum, ama önemli olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin içindeki milletvekili ve senatörlerin, bir devletin gelişiminde, hatta hükümetlerin kuruluşundaki gücünü bir tarafa itemeyiz. Örneğin, Adalet Partisi sözcüsü arkadaşımız, %45 oy almıştır, %43 oy almıştır, bilmem

%50 oy almıştır, milletin görüşü iktidarı sen yapacaksın, sen kuracaksın, demiştir. Düşünelim ki, Adalet Partisinin 240 milletvekili var Türkiye Büyük Millet Meclisinde; bir ara seçimi oldu da Cumhuriyet Halk Partisi %40-50 oy aldı. Şimdi bu duruma göre, "240 milletvekilin var, öyleyse sen çekil, halk tabandan bize %40-45 oy verdi" diyebilir miyiz? Diyemeyiz; Öyleyse bu gerçeğe iyi parmak basalım. Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan hükümetlerin yasal olduğunu, anayasal olduğunu, anayasal hükme göre kurulduğunu ve kurulan hükümetlerin mutlaka Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olduğunu bilmek gerekir. O nedenle arkadaşlarımızın bir yanlışlığa düşmemesini diliyorum. 1981'de ne olacağını bilemiyoruz. Bu kurulan azınlık Hükümeti, Adalet Partisi azınlık hükümeti denemesidir. Bir denemeye giriyoruz. Etraftan destekleyecek olan partilerin oyu, Adalet Partisinin oyu değildir. Milletvekilleri de onun milletvekilleri değildir. Öyleyse bir azınlık hükümetidir. Bu bir çoğunluk hükümeti diye düşünmeyelim; ama her azınlık hükümeti dışarıdan destek alır, o desteği ile belli oyu sağlar ve hükümet olur. Şimdi, Adalet Partisi de böyle bir hükümet olmuştur.

Bu nedenle biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bu Hükümetin inşallah azınlık hükümeti olarak başarılı olmasından yanayız.

Yine, İkinci MC döneminin sonunda, Ecevit Hükümetine iktidar devredildiği zaman Türkiye'nin durumu, biliyorsunuz tüm öğretim kurumları öğretimden durdurulmuş, kapatılmış, kapılarına kilit asılmış. Yükseköğretim okulları, üniversiteler, hatta liseler Birinci ve İkinci MC'nin gerçekten kötü yönetimi sonunda bir yönüyle okullar alev alev yanar, gençler birbirine durmadan silah çeker, kavga yapar ve büyük olaylar çıkarır durumdayken teslim alınmış. Bu okullar açılmış; ama alışkanlıklar gitmemiş. Öğrencilerde, gençlerde edinilen alışkanlıklar, karşılıklı çekişmeler, ekilen kin tohumları, maalesef bunu körükleyen çeşitli konuşmalar Ecevit Hükümetinin düşmesini, daha fazla adam ölmesine bağlayan örtülü beyanatlar devam etmiştir.

Halka güveni sarsmak ve Hükümeti zayıf düşürmek için, "Çankaya Hükümeti, Gayrimeşru Hükümet, Ayıplı Hükümet" gibi sözler de durmadan söylenmiş ve bu sözlerin gerçekten toplum üzerinde etkisi olmuştur. Ama bir gün gelip de bugünkü, (İster örtülü MC olsun, ister olmasın) kurulan Hükümetin, Demirel başkanlığındaki bu Hükümetin çoğunluk sağlamak için başvurduğu yollar, ayıplı yollar değil midir? Günahlı yollar değil midir? Demokrasinin gereklerine uygun mudur? Bunu da söylemek isterim.

1979 kısmi Senato ve Milletvekili ara seçiminde 1 milyon kadar bizim olan oy, sandık başına gitmemiştir. 1977 seçimine göre, Adalet Partisinin, seçim yapılan illerdeki oy farkı, Yüksek Seçim Kurulundan alınan sonuca göre 141.150 oy farkıdır. Eğer, bu oy farkı ile "Biz milleti teşkil ediyoruz, millet bize teveccüh etti, millet bize akın etti" deniyorsa yanılıyor. Bu size gitmeyen oy, bu bir milyon oy, bir tarafta duran oy, bir gün tekrar Cumhuriyet Halk Partisine dönecektir; çünkü Türkiye'nin içinde bulunduğu bu durumda sizi daha önce denemiştir; ama bir daha deneyecektir. Türk Ulusu bu komprador sınıfına hizmet düzeninin Türkiye'de temsilciliğini yapan partinin kim olduğunu bilir, bunların nasıl iflas ettiğini bilir, bu iflasın sonunda Türkiye'nin nasıl bir duruma geldiğini bilir ve ülkenin içinde bulunduğu

bu yangından bu Hükümetin çıkarıp, çıkaramayacağını da bilir. O nedenle Sayın İbrahim Öztürk'ün fikrine ben de katılıyorum ve diyorum ki, şu veya bu şekildeki biraz hissi, biraz da bencil duygulardan sıyrılarak, özverili bir anlayışla iki büyük partinin bir araya gelerek memleket sorunlarına çözüm getirmesinden başka çare olmadığı kanısındayım.

Adalet Partisinin 1970 büyük devalüasyonundan sonra, 1971 deki acı yıkılışı, 1975-1977 MC macerasının kirli şekilde sonuçlanışı, daha sonra azınlık Hükümetinin ülkeyi tümden sürükleyeceği batak ve kötülüklerin endişesi ve korkusu içindeyiz. Çünkü, bu Hükümetin dayandığı güçler, oy güçleri, destekleri bizi tatmin eden doyuran, halkı inandıran güçler değildir; ama Sayın Demirel ihlasla, hulûs ile cansiperane ve de Atatürkçü bir görüşle yeniden işe başlamış bulunuyor. Demokratik, lâik cumhuriyet düzenimizin özü olan fikir özgürlüğünü yok etmek için, bir yığın yeni yasa önerileri de getiriyor, vaatler getiriliyor. Amaç, getirilecek bu yeni yetki yasalarıyla görülecek ki, sermayenin istekleri yönünde ekonomimiz yönlendirilecek, Türkiye'nin içinde bulunduğu bugünkü bozuk düzen, sanıyorum biraz daha çalkantılı, biraz daha karanlık bir sonuca gidecek.

Bugün, ülkede sürdürülen sıkıyönetimden ve Sıkıyönetim Yasasından sanki daha etkilisini getirecekmişler gibi, çeşitli yasalar öneriliyor. Oysa, baskı yasaları, faşist baskı yöntemleri, şiddet ve terörü artırmaktan ötede bir işe yaramamıştır; tarih bunu göstermektedir. Güney Amerika ülkelerinde bu şekilde yasalar denenmiş ve daha çok ağırları getirilmiş: ama ne yazık ki, daha çok kan dökülmesine sebep olunmuş ve de yasaları çıkarıp uygulayanlar ortadan kaldırılmış, ortadan kalkmasına neden olmuş bu yasalar. Önemli olan, özgürlükleri genişletici, emekçileri, memurları sendikal haklara kavuşturucu, ulusal geliri hakça bölüştürücü ortamlar yaratılması, terörü önleyici olur kanısındayım. Sosyal içerikli yasalar mutlaka getirilmeli. Bu, Hükümetin güçlü olmasını, hükümetin daha çok başarılı olmasını etkiler.

Bu yasalarla fikir ve vicdan özgürleri kısıtlanacak, fikir özgürlüğünden yoksun (Yani baskı yasalarıyla) bir ülke ve ulus haline getirileceğiz, yani insan hakları ve demokratik düzeni kaldırmayı amaçlayan bir dikta programıyla karşı karşıyayız demektir. Önemli olan eldeki var olan yasaları iyi uygulamaktır. Bu yapılmadığı için terörün büyüdüğü kanısındayım. Unutmayalım, bundan birkaç yıl önce, üç yahut dört yıl önce Ateşli Silahlar Yasasını çıkarıyorduk burada. Bendeniz de karşı çıkanlardan birisiydim. Diyordum ki, "Şiddeti artırmakla, cezaları artırmakla bunları önleyeceğimizi sanmayın, ben bu kanıda değilim." Gerçekten birkaç misli, üç misli, beş misli artırdığımız oldu ve biz Ecevit Hükümeti zamanında da aynı şeye başvurduk; ona da karşıydım. Ne oldu, dört sene, beş sene öncesine göre düşününüz Türkiye'yi: Silah kaçakçılığı ve silah oranı o günküne göre yüzde bin arttı; suçlar yüzde beşyüz arttı. Demek ki, bu yasalar da yetmiyor. Önemli olan yasaları uygulamak. Yasaları tarafsızca uygulamak. Yasaları uygularken gölge düşürmemek yasaların uygulanmasına. Ülkeyi yerli ve yabancı sermayenin vurgun alanı durumuna getirirken, emekçilerin yaşama zorlukları büyüdükçe emekleri ucuzlayacak, asgari ücretin vergi dışı bırakılmasının bir yararı olmayacaktır; ama milyarlarca liralık bir vergi kaybıyla Türk ekonomisi tümden harap olacaktır. Bu harap olmuş ekonomi

düzeninde renkli televizyon gibi en az 150 milyon dolara sahip olacağı söylenir ki, ilk başta belki de milyarları bulacaktır. Masraflı girişimler hatalıdır. Demek ki, bu yasalarla özel kesim payandalı ve olanaklı olarak kurulan bu Hükümetin kârlı işleri sanayiciye bırakacağı, kamuoyunu üvey evlat yerine koyacağı, yerli ve yabancı para babalarının yağmacılığının görülmedik şekilde olacağı programın özeti gibidir.

Yine servet beyannamesinin yükümlülerden yeniden alınmasıyla 1961'den beri duran ve o zamandan beri ortaya çıkan aşırı kârları da yasalaştırarak bu kârların ortada dolaşan paraların şirketlerin, sanayicinin kendi öz yatırımlarında kullanmalarına olanak da sağlanacağı bir gerçektir. Hatta Avrupa piyasasındaki dolaşan başıboş dolar da kısa ödemeli borçlar olarak TÜSİAD'ın isteği yönünde kullanılacak, bu amaçla...

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizin yazılı okuduğunuz metin çok mu?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Biliyorsunuz yazılı metinler 20 dakikayla sınırlıdır ve bir de uyarı aldım. Beni müşkül durumda bırakmayacağınıza inanarak bekliyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkan, dikkat ederseniz ben hepsini yazılı okumuyorum, bazı yerlerine dokunuyorum da...

BAŞKAN — Dikkat ediyorum, dikkat ediyorum konuya. Yalnız biraz tasarruf yapacaksınız gibi geliyor. Çünkü çok fazla bir yazı gibi görüyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamam Sayın Başkanım, oldu efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — İsteği yönünde kullanılmak amacıyla bunlar da başvurulacak birer kaynak olarak ortaya çıkacak, Türkiye borçlanması daha da büyüyecektir.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar;

Bilhassa bu Hükümetin, Adalet Partisi Hükümeti olduğunu biliyoruz biz; ama öte yandan anarşinin ve kanlı terörün batağına gömülmüş olan bir partinin Genel Başkan Yardımcısı bakın ne diyor: "Sıkıyönetim sürecek" Sanki bu Hükümetin sözcüsü. "Ancak, kadrolar değişecek." diyor ye AP azınlık Hükümeti adına sözcülük yapıyor. Acaba, örtülü MC gerçeği ortaya mı çıkıyor? Ödünler verilmişe benziyor. MHP yanlısı, rejim düşmanı kanlı eşkiyaya ümit mi verilmek istemiyor bu sözlerle? Hükümetin başı Sayın Başbakan bunu açıklığa kavuşturmalıdır.

Öte yandan, sermaye örgütü TÜSİAD'ın yayınladığı bildirinin, çağrının tamı tamına Sayın Demirel'in azınlık Hükümetinin Programında yer aldığını görüyoruz ve üzülüyoruz. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulacak, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasındaki haklar kısıtlanacak, Dernekler Yasası değiştirilecek, sendikal haklar kısıtlanacak, daha birçok işler yapılacak ve görüyoruz ki, burada da aynı şeyler, Programda da aynı şeyler var.

Terör devam ediyor, silah kaçakçılığı devam ediyor. Bununla nasıl başla çıkılacak? Olağanüstü haller yasası getirilmek isteniyor. Bu yasa, gerçekten Anayasanın 123'üncü maddesiyle bağdaşık mı? Gördüğümüz kadarı ile değil.

Özgürlükleri kısıtlamakla, İnsan Hakları Bildirisine ters düşmekle bağlı bulunduğumuz demokratik ülkelerle aramızdaki bağlantıların ne olacağı dikkate alınmadan, Programa getirilen Sendikalar Kanununun değiştirilmesi, Dernekler Kanununun değiştirilmesi de var. DGM'ler kurulacak, Fevkalâde Haller Kanunu çıkarılacak, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası değiştirilecek, Ceza ve Usul Kanunları değiştirilecek, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu değiştirilecek, Danıştay'ın haklarım saptayan Anayasanın 114'ncü maddesi değiştirilecek.

Görüldüğü kadarı ile getirilen yasalar, Türkiye'de mevcut olan demokrasiyi, demokratik düzeni ve özgürlükleri kısıtlayıcı. Ve gerçekten bu yasalardaki hükümlerle Türkiye biraz daha özgürlükler bakımından, fikir hürriyetinin kısılması bakımından daha karanlık günlere gidecek.

Aslında yasalarımızda yetersiz bulduğumuz bu hakların tümden yok edileceği gibi bir endişe doğmaktadır içimizde.

Servet beyannameleri de iade edilecek ve tekrar istenecek. Ne için yapılıyor bunlar? Sömürü düzeninin sürdürülmesinde kolaylık sağlanacak, yandaşlara vergi ödemeden milyonlar sağlayan türedi para babalarına, vurgunculara devlet ve millet sırtından kazanç sağlanacak, yerli ve yabancı talancılar ülkeyi daha da soyup soğana çevirecekler, anarşi, terör büyüyecek ve Demirel türü bir nevi faşizm gelecek. Kapitalizm büyük desteği, sermayenin öz kaynağı gibi duruma düşecek Adalet Partisi; ondan sonra da Türkiye, büyük bir partinin bu duruma düşmesi ile özgürlükler bakımından ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durum bakımından, rejim bakımından da daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacak.

Fikir özgürlüğüne, batılı demokrasi anlayışına ters düşen uygulamalara, çağdışı baskılara karşıyız biz. Demokrasinin erdemlerine zarar veren her türlü yasaya karşıyız. Şahsen bütün gücümle ben bunların karşısında olacağım. Hele Sayın Demirel'in kurduğu bu Hükümete şu günlerde sermaye ve sömürü düzeninin temsilcilerinin akıl hocalığı yapmaya başlamaları endişemizi tümden artırmıştır; çünkü sermaye ile bütünleşmiş gibi gösterilen Adalet Partisinin bu durumu rejime zarar getirmektedir. Nitekim, Odalar Birliği adına Başkan Sayın Mehmet Yazar ne diyor?

Kısmi Cumhuriyet Senatosu seçimi ile milletvekili ara seçimi sonuçlarını, Odalar Birliği hükümeti varmışçasına değerlendiriyor. Ne diyor? "Türk seçmeni, insan haysiyetinin ve özgürlükçü demokrasinin teminatı olan hür teşebbüse itimat ve itibar eden politikaları mükâfatlandırmıştır" Adalet Partisine verilen oylan hür teşebbüse verilen oylar gibi kabul ediyor Mehmet Yazar. Ona göre, AP ile sömürücü sermaye çevresini yan yana getiriyor.

Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu ise, o da Sayın Demirel'e tüm demokratik hak ve özgürlüklerin kaldırılmasını telkin eden konuşmalar yapıyor, o yasalar Programda yer alıyor.

Özel sermayeli ve Demirel damgalı açık bir faşizm ve plan ve girişimleri oluşturuluyor gibi geliyor bana. Ülkedeki sömürü ve soygun düzeni sürdürülürken, baskı rejimi uygulanmasında MHP'nin vurucu gücü yine maşa olarak kullanılacak, faşizm tüm olanakları ile amaca ulaşmış olacaktır bu gidişle.

Şimdiden okulların işgaline başlayan, öğrenci olmayan faşistlerle elbirliği yapıp, baskın düzenleyenler tehlikeyi haber vermektedirler. Hükümetin ağzından olumlu tek söz çıkmıyor. Büyük tehlike gelişiyor. Okullar bir sükûnete kavuşmuşken buradan uzaklaştırılıyor. Türkiye gerçeğinde bunu dikkate almamak olayların büyümesine göz yummak demektir.

Görüldüğü kadarı ile emperyalizmin Türkiye'ye dönük planı yerli ortaklarıyla birlikte ne yazık ki, Sayın Demirel Hükümetinin Programında karşımıza çıkıyor. Bunu ben antidemokratik bir Program olarak görüyorum. Bu nedenle çıkarılmak istenen yasalar ve yapılacak düzenlemeler tüm özgürlükleri kısıtlayıcıdır. Türk Ulusunun özelliklerini göz önünde tutmadan, onun tarih boyu tüm kavgalarını özgürlük uğruna verdiğini dikkate almadan yapılacak her hareketin yapanlara fayda getirmeyeceği kanısındayım.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Size getirmediği gibi...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Doğru.

Daha dün Hükümete gelmeden, güvenoyu almadan Anayasamızdaki Devlet memurları için konan belirli hakları çiğneyerek bir hınç, hırs ve hışımla Devlet memurlarını görevlerinden atmak ve onları mağdur etmek doğru değildir.

Sayın Demirel ifade ettikleri 100 gün programıyla ihlâsla, hulus ile ve cansiperane işe başlarken ayakkabı boyacısından başlaması ve arkasından bütün Devlet memurlarını perişan eden listelerin hazırlanması yanlıştır, hatalıdır. Devlet bürokrasisini sarsmanın hiç bir partiye fayda getirmeyeceği kanısındayım.

İlk günlerde Devlet memurları sürgün edilmeye başlanmıştır. Bir kısım Devlet görevlileri ne yapacağını şaşırmış durumdadır.

Eğer, bir Devlet sistemi varsa, bir düzen içinde hükümetlerin siyasal tercihleriyle işinin uzmanı memurların bilgilerinin bağdaştırılmaları ve Devletin devamlılığının sağlanması şartsa, bu dikkate alınmalıdır. Eğer, her gelen hükümet iyi yetişmiş Devlet memurlarım yerinden eder, Devlet bürokrasisinde tahribat yaparsa, Devlet bürokrasisi çöker, ortada güvenilecek bir Devlet bürokrasisi kalmaz, ülke sorunlarını çözecek uzmanlar kalmaz. Bu nedenle de Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu büyük sorunlar çözülmez. Nitekim MC dönemlerinde iyi yetişmiş Devlet memurları yasa dışı davranışlarla görevlerinden uzaklaştırılmış, mağdur edilmiştir. O nedenledir ki, Demirel'in bütün çabasına rağmen, MC'nin bütün çabasına rağmen, Devlet bürokrasisi maalesef o Hükümetin çökmesine neden olmuştur. Bugün onun çökmesine neden olan Devlet memurlarını tekrar göreve getirmek, kurulacak bu Hükümeti kısa zamanda çökertmektir. Eğer, amaç kısa zamanda çöküp bir erken seçim için hazırlıksa, bir diyeceğim yok. Öyle değilse, iyi yetişmiş Devlet memurlarını korumak, Devlet bürokrasisini yıkmamak ve bununla Devlet bürokrasisini yıkmakla uğraşmanın Türkiye'ye bir şey getirmeyeceğini bilmek gerekir.

Nitekim, ülkeyi 18 milyar dolar (1 trilyon TL. demektir) dış borca sokan o çürümüş bürokrasi, o gerçekten çürüttüğümüz bürokrasidir. MC dönemini yıkan da budur, Türkiye'yi bu duruma getiren de o bürokrasidir.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ecevit'i ne yıktı? Onu da bir söyle.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — O bürokrasi...

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz Sayın Ege.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Partizan memurlarla Devlet daireleri yine doldurulacaksa rejim şimdiden tehlikeye giriyor demektir. Sayın Demirel, "Türkiye'nin döviz faturasında israf mevcut değildir" diyor; ama yetersiz, bilgisiz kimselerin aracılığı ile 1 trilyon lira israf edilmiştir.

Nitekim Sayın Demirel 5 Kasım 1979 günlü Basın Toplantısında da, "Ödemeler dengesi açığı bir hastalığın veya kusurun işareti değildir, bir hesaptır" diyorsa da, yine bu hesabı kötü yönetime bağlamak, Türkiye'nin bir gerçeğidir.

"Bugünkü sıkıntıların kökünde, Türkiye'nin ödemeler dengesindeki açık ile kötü idare yatar" sözü ile dönemlerindeki kötü idarenin gerçek durumunu da ortaya koymaktadır. Bu iki beyanat arasında çelişkiler de olsa, anlatım başka türlü de olsa, gerçekte birleşmek lazım, Türkiye'ye iyi yetişmiş devlet memurlarının gerektiğine inanmak lazım.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, siz okumaya devam ettikçe, ben de müdahale mecburiyetinde kalıyorum, ona devam edeceğim. 35 dakika oldu, bana ikaz ve uyarılar geliyor. Takdir edersiniz, siz bana yardımcı olmazsanız ben bu yönetimi nasıl götürebilirim? Lütfen Tüzükleri beraber uygulayalım.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım, ben size yardımcı oluyorum. Şimdi bir şeyin hepsi konuşulmaz herhalde değil mi Sayın Başkanım? Ben not almışım, yarı yarıya bile olmuyor benim burada okumamla konuşmam.

BAŞKAN — Hayır, bunu siz hazırlarken yapmalısınız. Siz eski bir parlamentersiniz, kaç saatte, kaç dakikada biteceğini mutlaka evvelden ayarlamanız gerekirdi. 20 dakikalık konuşmayı 40 dakikaya, 50 dakikaya değil, 5-10 dakika geçer, kabul ettim; ama büyük imkân doğurmuyor, bunu rica edeceğim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım, özür dilerim; ama...

BAŞKAN — Yardımcı olun bana.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Olacağım da, bir şey arz ediyorum ben.

BAŞKAN — Buyurun.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ben tam okumuyorum ki...

BAŞKAN — Haksız yönümü bileyim, buyurun,

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Dikkat ediyorsanız, yarı yarıya ben...

BAŞKAN — Siz okudukça müdahale edeceğim dedim dikkat buyuruyorsanız. Lütfen yardımcı olun bana.

Buyurun.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bu kötü yönetim sonucu, Türkiye'nin enerji durumu da, gördüğünüz gibi Avrupa'nın en geri ülkelerinden biri durumuna gelmiştir. Bundan sonra okumuyorum, hepsini konuşacağım. Sayın Başkan ondan sonra herhalde müdahale etmeyecek.

Türkiye'nin durumu, bütün komşularımız dâhil, Avrupa ülkeleri arasında, bilhassa akarsularımız bakımından 6'ncı sırayı alıyor. Öyle iken Türkiye'nin enerjide akarsularından faydalanma durumu ise, komşularımızın hepsinden %50 daha geride. Türkiye'nin bu kadar suları olmasına, hidroelektrik bakımından faydalanmamıza, termik santraller bakımından faydalanmamıza rağmen, burulan bir tarafa bırakmışız, Türkiye'nin enerjisini petrole bağlamışız. Yıllardır kötü bir uygulama ile Türkiye'nin enerjisi petrole bağlanmıştır.

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Yüzde kaç?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bugün Türkiye'nin enerjisinin %60'ı petrole dayalıdır.

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Yanlış.

BAŞKAN — Sayın Tokoğlu, izin verirseniz onu Enerji Bakanından sorarız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bu, çok acı bir gerçektir. Bu, Devlet İstatistik Enstitüsünün verdiği rakamdır.

Ne yazık ki, yıllardır barajlar krallığı, sulamada bilmem ne krallığı; petrol tüketme krallığı olmuş Türkiye'de. *(AP sıralarından, alkışlar)*

Milli eğitim konumuza gelince: Çok üzgünüm bu ifadelerin bu Programda kullanılmasına. Sayın Reisoğlu'nun ifade ettikleri gibi, bilim ve eğitim çağdaştır, onun çağdaşlığını kaybettiğiniz sürece eğitim ve bilim durur. Bunun en güzel örneğini Atatürk verir. Ülkeyi çağdaş uygarlık seviyesine çıkaracağız. Ne ile? Çağdaş bilimle, çağdaş eğitimle; ama Program ne diyor bakınız... Sayın Başkan bunu da okuma saymaz her halde.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen yine oku, nene lazım.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — "Eğitimimiz beynelmilelci ve Marksist tesirlerden kurtarılacak" tamam. "İdarede, mevzuatta, ders programları ve kitaplarında, kültürel faaliyet ve neşriyatta..." (Atatürk dil devrimi düşmanlığı) "... eğitim milliliği temel ilke olarak korunacak ve itibar edilecek. Öğretmenlerimiz Cumhuriyet okullarında Türk çocuklarını milliyetçi bir ruh ve düşünce ile yetiştirecekler. Onların gönüllerine ve zihinlerine, Devlete, millete, aileye, milli ve manevi değerlerimize, milletimizin geleceğine sadakat ve sahiplik şuurunu yerleştireceğiz" "Sadakat ve sahiplik" ileri gitme yok, çağdaşlık yok.

Özerk üniversiteler için Anayasa ve Üniversite Yasasına rağmen, ne diyor Program? "Özerk yükseköğrenim kurumu ve kuruluşları öğrencilerini, Devletimize, insan haklarına dayalı, demokratik rejime, milli hayat felsefemize sadık bir şekilde yetiştirmekle mükellef olacaklar. Bunun için bütün tedbirler alınacak"; Çağdaşlık ve bilimdeki gelişme, üniversitedeki araştırma, buluş, bilim üretme, teknik üretme, teknoloji üretme yok.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Yetiştirmek için hepsi var.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Gazioğlu gelecek, Milli Eğitim Bakanı olacak, o okutacak.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ne yazık ki, MC dönemlerinde bazı durumlar ortaya çıktı. Bunlar; görüldüğü kadarıyla o zamanın milliyetçi anlayışına göre, şeriatçı, hilafetçi veya sadece fanatik dinci, maneviyatçı, mukaddesatçı akımların artışına neden olmuş. Sonra ne olmuş? Türkiye'yi bugün baştanbaşa sayıları 50-60 bini bulan Kur'an kurslarına terk etmiş. Süleymancı Kur'an kursları, Nurcu Kur'an kursları. Süleymancı Kur'an kuralarının kapısından giren Atatürk ve rejim düşmanı olarak çıkar, Arap milliyetçiliği duygusuyla çıkar. Nurcular Atatürk'e iyi demiyorlar. Atatürk'e iyi demeyenler, onu devrimlerine de iyi demiyorlar. İşte, bu MC döneminin mirasları, milliyetçi eğitim mirasları... Öyle ise, lütfen bu milliyetçi eğitim anlayışını da Atatürk milliyetçiliği, Cumhuriyet milliyetçiliği yönünde alalım. O milliyetçiliğin içinde halkçılık olduğunu bilelim, o milliyetçiliğin içinde lâiklik olduğunu bilelim, o milliyetçiliğin içinde vicdan hürriyeti olduğunu bilelim, o milliyetçiliğin içinde devrimcilik olduğunu bilelim, o milliyetçiliğin içerisinde çağdaş anlayışın özü, kökü olduğunu bilelim. Eğer, milliyetçiliği bu yönde alıyorsak, zamanınızda Türk okullarına soktuğunuz din, ahlâk dersleriyle milleti birbirine düşüren milliyetçilik anlayışı ise, bu din ile milliyetçilik anlayışını birleştirici fantazi, aynı zamanda da zararlı bir milliyetçiliği öneriyorsanız, bunun karşısında olacağız.

Programdaki ekonomik görüşler de inandırıcı, doyurucu değil. Enflasyonu durdurucu, yatırımları çoğaltıcı, üretimi artırıcı, dışa bağlılığı azaltıcı ve ulusal kaynaklarımızı iyi kullanıcı bir şeyler getirilmiş gözükmüyor. Program üstünkörü geçilmiş bir program. İnanınız, şimdiye kadar olan Adalet Partisinin, hatta MC dönemleri programlarından bile daha zayıf, daha yetersiz. Enflasyonu sürükleyici bir Program bu; devalüasyon getirecek bir Program bu... Bu Program, bilhassa masraf kapısını çoğaltan, gelir kapısını göstermeyen bir Program. Bir vergi reformunu amaçlamamış bir Program. Bu Program, bir satış vergisini getirmekten kaçan bir Program. Bu Program, tüketim malları için bir vergi getiremeyen bir Program. Bu Program, bilhassa Türkiye'nin gerçeklerini, şu anda içinde bulunduğu gerçekleri bir tarafa itmiş olan bir Program. Nitekim, bu Programın daha önceki, bir yönüyle aynısı olanlar, Türkiye'yi 18 milyar dolar borca sokmuştur. Bunun 6 milyar doları da 1978 yılında ödenmesi gereken hale gelmiştir. Ama Bülent Ecevit Hükümetinin iyi bir tutumu. *(Adalet Partisi sıralarından "Bravo" sesleri)* Bütün dünya ülkeleriyle, doğudan batıya, Amerika'dan İngiltere'ye, Rusya'dan Libya'ya kadar kurduğu büyük bağlarla suyuna, karpuzuna, her türlü meyvesine kadar satışı sağlayan dış ticaret açıklarını kapatmak için amaçladığı hedeflere doğru, adım adım yaklaşırken, sizin teslim ettiğiniz de 628 milyon dolar Merkez Bankasında işlemez durumda iken, bugün o kasa açılmış, şu anda 5 milyar dolar işlerlik kazandırılmıştır. 11 milyar dolarlık kapı açılmıştır dışarıya. Bunu iyi kullanabilirseniz, dışarıya itimat sağlayabilirseniz bu parayı alabilirsiniz, kullanabilirsiniz.

ATA BODUR (Ordu) — Siz niye kullanmadınız şimdiye kadar?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ama, itimat sağlayamazsanız, bir şey yapamazsınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz sağlayamadınız, alamadınız değil mi?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Yalnız bunları mı bırakmışız size. İhracat artırılmış ve çeşitlendirilmiş, katlı kur uygulaması getirilmiş, ödeme gücünü aşan dış borçlar ertelenerek yeni kredi olanağı sağlanmış. IMF ile ve Dünya Bankası ile uzun süreli, sağlam ekonomik ilişkiler kurulmuş. 2 Milyar dolarlık dış borç ödenmiş, buna karşın örtülü MC veya azınlık Hükümeti, ne olursa, olsun daha şimdiden Programını incelediğiniz zaman DÇM'lere ümit bağlamış gözükmektedir; ama yanılıyor. Bir daha ki...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — DÇM nedir Hüseyin Bey, izah eder misiniz?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Beyefendi, beraber oluruz, anlatırız.

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen karşılıklı konuşmayın ve müdahale etmeyin. Sayın Ege, bugün siz de biraz faal görünüyorsunuz bu konuda; rica edeyim.

Buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — DÇM nedir biliriz; ama gerek duymuyorum sana bunu söylemeyi, çünkü bu çok basit bir soru, basit bir davranış.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Öztürk, ben cevap veriyorum, buyurun.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ama, IMF veyahutta Dünya Bankası, bir daha Ecevit gibi yiğitçe davranıp faizciden, ortada para dolaştıran para babalarından, bankerlerden alınan borcu, devlet borcu haline getirmez. Ecevit, devlet borcu haline getirmekle sizin de Devletin de haysiyetini kurtarmıştır. Bu bakımdan bu DÇM'lere gittiğiniz zaman, IMF bugün sizin karşınıza çıkacaktır. O bakımdan, lütfen Programda bağlanan bu ümitleri bir tarafa atınız, Türkiye'nin gerçeği üzerine dönünüz, milli kaynaklarımızın daha da gelişmesinde dikkatli olalım.

Ne sanıyorsunuz, geldiniz de ne oldu? İşte, dün İstanbul'dan geldim, gidin bakınız, motorin 865 kuruştur. Motorin kaç liradan satılıyor biliyor musunuz? 25 liradan.

ATA BODUR (Ordu) — Alıştırdınız, sayenizde.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Akaryakıt kaç kuruştur? 650 kuruş. Kaç liradan satılıyor biliyor musunuz? 17 liradan.

ATA BODUR (Ordu) — Kimler satıyor, kimler?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Bizde 280 kuruştu.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Oysa ki, size stoklar bıraktık; ama onu da kullanamıyorsunuz. Daha şimdiden karaborsanın, istifçiliğin ve istifçilerin kazancına maalesef el koyamaz duruma geldiniz. İstifçilerin sizinle birlikte olmadığını, istifçilerin, karaborsacıların sizden ayrı olduğunu ispat etmek zorundasınız. Yoksa siz kısa zamanda çökersiniz, bir daha belinizi doğrultmamak üzere çökersiniz.

ATA BODUR (Ordu) — Sizin gibi, sizin gibi.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ben bu kürsüden 1977'de de konuştum. Sayın Ucuzal, "Nedir, kâhin misin ki, biliyorsun netice olacağını!" diyordu. Bakın, 14 Ekimde konuşmadım, fakat şimdi burada konuşuyorum. Adalet Partisi

bu Hükümetiyle bu desteklerle böyle giderse, Adalet Partisinin de sonu kötüdür, Türkiye'nin de sonu kötüdür.

O bakımdan, dileğim o ki, anlayışlı Adalet Partili arkadaşlarımın tabandan olan elbirliği, güç birliğiyle Türkiye'nin gerçekleri üzerine eğilmekte ve Türkiye'nin gerçeklerini programlaştırarak, planlayarak çözmekte başbaşa vermek için gayret içinde olmalarını diliyorum, Programın da memlekete hayırlı olması dileğiyle teşekkürlerimi sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Öztürk.

Efendim bir önerge var; okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şahsi konuşmaların azami 15 dakika olarak sınırlandırılmasını arz ve teklif ederim.

Bolu Orhan Çalış

BAŞKAN — Yani kişisel konuşmaların 15 dakikayla sınırlandırılması önerilmektedir.

Lehinde, aleyhinde söz isteyen sayın üye? Yok. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurunuz Sayın Şebip Karamullaoğlu. Saat 21.45.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Her halde benden sonradır Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır efendim sizi de içine alarak kapsam öyle çıktı, bir itirazınız olmadı. Yüce Genel Kurulun takdirlerine vâbeste ve karar böyledir. İnanıyorum yardımcı olursunuz bana? Buyurun.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel'in kurduğu "Azınlık Hükümetinin" Programını Pazartesi günü burada dinledik. Güven oylaması ile etkin bir ilgisi bulunmayan Kurulumuza, Programın genel ilkeleri üzerindeki kişisel görüşlerimi, düşüncelerimi arz etmek istiyor, sizlere saygılar sunuyorum.

Sayın üyeler;

Hükümet programları bir hükümetin iktidarda kaldığı sürece yapacağı işlerin getireceği hizmetlerin bir listesidir. Söz konusu Programı da bu biçimde nitelemek gereklidir. Kaldı ki, büyük iddia ve vaatlerle dolu olan bu Programın başka açılardan da bir önem taşıdığını söylemeliyim.

Berice Programın açık niteliği Adam Smith'i yeniden keşfetmiş olmasıdır. Bu keşif Adalet Partisinin felsefesine uygun; ama fakir fukara edebiyatı, milli kaynakların yeterince kullanılmadığı edebiyatıyla yola çıkan Hükümetin daha baştan çeliş-

kilerle işe başladığını göstermektedir. Bir kalemde ülke kalkınmasının özel girişimlere bırakılır gibi olması, ülkenin bilhassa ekonomik sorunlarının sermaye çevreleri ve yabancı sermayeyle işbirliği yapmak suretiyle çözüme bağlanmak istenmesi bütün sorunların son 20 ayda ortaya çıktığı iddia ve suçlaması Programın içtenliği üzerinde beni kuşkuya düşürmüştür.

Bilindiği gibi, Adalet Partisi belli ara vermeler hariç, 13 seneye yakın bir süre ülkeye hâkim olmuş, dilediğince işleri yürütmüştür. Başarı ve başarısızlık Adalet Partisinin borç ve alacak hanesine kaydolmuştur. Program bu gerçekleri unutmuş, hafızalı beşeri nisyân ile malul saymıştır. Ülkemizin içinde bulunduğu maddi manevi çıkmaz ve darboğazların vebali, el çabukluğu ile Cumhuriyet Halk Partisinin omuzlarına yüklenmek istenmiştir. Sanki bizden önceki iktidarlarda anarşi yoktu, şekavet yoktu, bâğiler kol gezmiyordu, yolsuzluk yoktu, eş-dost kayırması yoktu...

BAŞKAN — Sayın üyeler, hatibin konuşması anlaşılmıyor efendim.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Krediler rozete göre dağıtılmıyordu, rüşvet, irtikâp alıp yürümemişti, vergi iadelerinden zengin olanlar yoktu, taraflı - bürokratlar Devlet çarkını altüst etmemişti, KİT'ler arpalık haline getirilmemişti, Atatürk ilkeleri bir kenara itilmemişti, yüce İslâm dini mürâiler elinde siyaset pazarına sürülmemişti; dar gelirliler, emekliler, işçiler, memurlar, küçük esnaf sıkıntı çekmiyordu. Milli gelir dağıtımında adalet ölçüleri hâkimdi, topraksız köylü kalmamıştı, vergi adaleti sağlanmıştı, vurguncu düzenle etkin mücadele ediliyordu, parlamenter pazarları kurulmamıştı, çıkarcılar, vurguncular, komisyoncular itibar görmüyordu, partizanlık alıp yürümemişti, kolluk kuvvetleri arasına ideolojik ayrılıklar sokulmamıştı, inanç ve mezhep ayrılığı körüklenmemişti, olmayan etnik gruplar oluşturulmak istenmemişti. Toplumumuzu temelinden sarsan, bizi birbirimize düşüren bu düzensizliklerin sorumlusu milletimizin başına bu çorapların örülmesine fırsat veren Adalet Partisi ve onun ortakları diğer partilerdir.

Sayın üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir ortamı devir almıştı. Düzeltmeye uğraştı, çalıştı; ancak bölücüler, çıkar çevreleri, sömürü ortakları çalışmalarımızı köstekledikleri gibi, bizim de kabul ettiğimiz kusurlarımız eklenince, Adalet Partisine iktidar yolu yeniden açıldı. İşte bu yal "Azınlık Hükümetinin" yoludur, okunan Program da bu "Azınlık Hükümetinin" malıdır.

Sayın üyeler;

Programı iki noktada, iki bölümde değerlendirmek mümkündür.

Genel konular:

Program, ülkenin çeşitli dertlerine Hükümetin çare bulacağını, bu işin üstesinden gelemeyen Cumhuriyet Halk Partisi İktidarının sorumlu olduğunu söylüyor.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, ülkemiz çeşitli açmazların bataklığına saplanmıştır; ama bu açmaz ve çıkmazların kaynağı, baştan işi ciddiye almayan Adalet Partisidir. Şimdi bu Parti ne yapmak istiyor? "Cek" ve "Cak" larla işi savuşturmak istiyor. Hükümet, Anayasanın 123 ve 136'ncı maddelerine sığınarak olağanüstü yargı kuruluşları getirmek istiyor. Mesele yeni mahkemelerin kurulması değil, mesele

mevcut yasaların tarafsız uygulanmasıdır. İdare ve icranın tarafsızlığı, ülkede huzurun sağlanmasında, anarşinin önlenmesinde ilk şarttır. Ülkemizde, Takriri Sükûn, İstiklâl Mahkemesi, İzale-'i Şekavet, Milli Korunma Kanunları görülmüştür. Ancak bunların etkileri geçici olmuştur.

Programda, adaletin hızlandırılması için yasal tedbirlerin alınmasını elbette ben de isterim, istiyorum. Ancak, şimdi mi hatırladı bu noktayı Adalet Partisi? 5442 sayılı İl İdaresi Yasasının günün ihtiyaçlarına göre yeniden düzenleneceği, valilerin yetkilerinin artırılacağı ve yetkilerinin açıklığa kavuşturulacağı gibi yuvarlak vaatlerden vazgeçip, idarenin, partizanların tasallutundan kurtarılması lazımdır. Şerefli tarihe sahip Emniyet Teşkilâtımızın, Anayasamızın getirdiği ilkelere uygun biçimde yeniden organize edilmesi, siyaset çamuru içinde yuvarlanan teşkilatın temize çıkarılması için gerekiyorsa yeni anlayışla yeni yasalar getirilmesi lazımdır.

DEVLET BAKANI KÖKSAL TOPTAN (Zonguldak) — Siz getiriniz.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Biz getirmedik, siz getirin diyoruz.

DEVLET BAKANI KÖKSAL TOPTAN (Zonguldak) — Getiriniz kabul ederiz dedik.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Diğer memurlar için de durum aynıdır. Programda bu konuda nelerin yapılacağı gösterilmemiş, nispi temsili içeren bir demokratik idarede, devlet çarkının tarafsız ellere verilmesi yönünde hiç bir şey söylenmemiştir. İdari yargının kuşa çevrilmesi isteği, bölge idare mahkemelerinin kurulması konusunda Programda bir maddenin bulunmaması, işlerin yine oluruna bırakıldığı izlenimini vermektedir bana.

Yasaları ciddiyetle uygulamak gücünü kendinde bulamayan iktidarların mütemadiyen kanunların yetersizliğinden yakındıkları görülmüştür tarihte. Ehliyetsizliklerini, hâk ve hürriyetleri kısıtlayıcı yasalarla örtmek isteyen iktidarların sonucu, akıbeti hüsranla bitmiştir.

Sayın üyeler;

İktidarımız zamanında üzerinde titizlikle durulan, milli eğitimin Atatürk ilkelerine uygun biçimde oluşturulmasını ve bunda devam edilmesini biz de yürekten istiyoruz. Burada Programın ekonomik bölümlerine geçmeden, Programın içtenliğini gölgeleyen dini eğitim maddelerine dokunmak istiyorum.

Programın 34'ncü sayfasında, Kur'an-ı Kerim öğrenimine önem verileceği, Kur'an kurslarının geliştirileceği, din görevlilerinin kadro sıkıntısının giderileceği, köy camilerinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapımının hızlandırılacağı, din ve ahlâk dersleri müfredatının yeniden düzenleneceği, yurt dışındaki çocuklarımızın din ve ahlâk dersleri görmelerinin sağlanacağı söylenmiştir. Oy avcılığının, belli çevrelere selâm yollamanın, gayri samimi davranışın tipik örneklerini görmekteyim bu maddelerde. Yüce dinimiz İslâmiyet şu veya bu partinin tekelinde değildir. Bu temas edilen maddeler üzerinde öteden beri durulmuş ve durulmaktadır. Ancak, bunu bir hükümet programının maddeleri biçiminde oluşturmak ise bir art niyet mahsulü, bir çıkar aramanın belirtisidir. İslâmi konularda Anayasamızın

laik ilkelerini unutmamak lazımdır. Sen hem laiklikten dem vuracaksın, hem dini önlemleri programına sokacaksın... Gücünüz yetiyorsa, bunu kötülemek için söylemiyorum. Anayasamızın laiklikle ilgili maddelerini çıkarır işe böyle başlarsınız. Bu daha samimi olur. Neyse, bildiğiniz gibi, devam ediyorum, müsaade buyurun.

Müslüman olan ülkemizde... *(AP sıralarından gürültüler)* Dinleyin, acele etmeyin, bağırmakla iş olmaz. Müslüman olan ülkemizde din hizmetleri yasaların güvencesi altındadır. Yoksa Adalet Partisinin veya başka bir partinin himayesi, niyabeti, vesayeti altında değildir. *(AP sıralarından gürültüler)*

Programda ülkenin ekonomik sorunlarını çözümlemek için kesin çareler gösterilmemiş, yukarıda işaret ettiğimiz gibi Adam Smith'in koltuğunun altına sığınılmış, Türkiye sanayi ve iş adamlarının istikâmetleri doğrultusunda satırbaşları oluşturulmuştur.

Bakın, Program ne diyor. "Ülkemizin kalkınması için yabancı sermayeden faydalanmayı zaruri görüyoruz. Yabancı sermaye akışını yavaşlatan veya durduran bürokratik engelleri kaldırmak kararındayız." Böyle diyor Program; ama bu isteğin sınırı nedir? Nerede başlayacak, nerede bitecek? Düyun-u Umumiyeden kurtulmak için, Kurtuluş Savaşı vermiş bir millet olduğumuzu unutmamamız lâzımdır. Bunu söylüyoruz.

Sermaye, bilhassa yabancı sermaye muhtaç ve ekonomik bünyesi zayıf bir ortamı sömürmek, ülkenin öz kaynaklarına el koymak için gelir, montaj sanayii olarak gelir, paketleme sanayii olarak gelir, tüketici sanayii olarak gelir, çiklet sanayii olarak gelir, aracı ve komisyoncular bularak gelir. Buna meydan vermemek lâzımdır.

Geri kalmış bölgelerimize ayrı bir özen gösterilmesi bilimsel araştırmalara önem verilmesi memnunluk vericidir.

BAHA AKŞİT (Denizli) — İlaca 9 milyon, çiklete 11 milyon dolar döviz sizin zamanınızda verildi.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Ancak bilimsel araştırmaların çağın teknolojisine uygun olmasında zaruret vardır. Bakın, bizim dönemimizde söylüyorum, bir incelemeye göre, geçen yıllarda bilimsel araştırmalar için 7 milyara yakın para harcanmıştır. Bunun 2 milyardan fazlasını MTA, 1 milyardan fazlasını DSİ, 600 milyon lirasını da Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü, bunun 530 milyonu TÜBİTAK ve 450 milyonuna yakın da üniversitelere harcanmıştır; fakat maalesef bu araştırmalar içinde...

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Maaşlara verdiniz.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Dinle Beyefendi lütfen, ben sizi dinledim. Bu araştırmalar içinde çağımıza uygun araştırmalar yoktur. Uçak yoktur, kimyasal bileşimler yoktur, ilaçlar yoktur, petro-kimya yoktur, elektronik makineler yoktur, işlenmemiş metal ürünleri yoktur. Demek ki, bilimsel araştırmalarda bizi çağın teknolojisine yücelten, yükselten araştırmalara para vermeliyiz. Yoksa ulufe dağıtmamalıyız. Bunu söylediğim zaman niye kızıyorsunuz. Bunu sadece size söylemiyorum ki bizden evvelki, sizden evvelki uygulamalarda bunun içindedir.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Kip kup yaptınız.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Biz "Kip kup" yaptık, siz de "Cep mip" yaparsınız.

Demiryollarının, limanlarımızın ıslahı, geliştirilmesi... (Sizin Programınızı takip ederek söylüyorum) Haberleşme sistemimizin günün ihtiyaçlarına cevap verir hale getirilmesi, renkli televizyon kanallarının kurulması, harp sanayinin kurulması vaatleri acaba özel teşebbüsün, özel sermayenin, yabancı sermayenin istiânesiyle mi, yardımıyla mı yapılacak? Onu sormak istiyorum.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Karma ekonominin gerekleri yapıldı.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bu vaatler, programın...

BAŞKAN — Sayın Karamullaoğlu, bir dakika efendim.

Siz soruları eğer yöneltiyorsanız elbette ki, sol tarafınızdaki Sayın Hükümet Üyelerine yapacaksınız. Bu tarafa konuştukça haklı olarak sataşmalar geliyor. Çok rica ediyorum.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Alışkanlık efendim. Sataşıyorlar, ben de cevap veriyorum. *(AP sıralarından alkışlar)*

Bu noktalar Programın temelden yoksun, her konuya temas edilmiş olmak için kaleme alınmış bir vaatler manzumesi olduğu intibaını, izlenimini bana veriyor Sayın Başkanım.

Köy tapulama çalışmalarının hızlandırılması, ilkeleri ve bilhassa imece ilkesi zedelenmeden yeni bir Köy Kanunu hazırlanması, yetersiz hale gelen Çiftçi Mallarını Koruma Yasasının, 1580 sayılı Belediye Kanununun yeniden ele alınması, kooperatifçiliğin geliştirilmesi, orman köylüsünün hayat düzeyinin yükseltilmesi, köylüye daha çok kredi sağlanması istemleri sizin olduğu kadar, Cumhuriyet Halk Partisinin de yıllarca oy kaybetme pahasına, iktidardan olma pahasına uğrunda mücadele verdiği konulardır.

OSMAN ÇETİN (Tokat) — 22 aydır niye yapmadınız?

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Tüm vatandaşların geçim sıkıntılarının önlenmesi, asgari ücretin vergi dışı bırakılması, sosyal güvenceye önem verilmesi, Sosyal Sigortalar, Bağ-Kur, Emekli Sandığı, özel kurumların emekli sandıklarının birleştirilmesi suretiyle, sosyal güvence kuruluşları arasında bir birlik sağlanmasında zaruret vardır. Tahakkuk ettirirse bu Hükümet bundan sadece kıvanç duymalıdır.

Konut sorununu âdil biçimde çözümlemek, gecekondu ve kaçak inşaatı böylece ıstırap kaynağı olmaktan kurtarmak bizim de amacımızdır.

BAŞKAN — Sayın Karamullaoğlu, vaktiniz doldu; 20 dakika oldu, toparlarsanız iyi olur.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım, toparlıyorum Sayın Başkanım.

Toprak Reformundan Programın hiç söz etmemiş olmasını yadırgamadım. Zira bu Program, köklü konulara el atmaktan titizlikle sakınmış ve bu sakınma görüşünün bir ifadesidir.

ATA BODUR (Ordu) — Siz hepsini yaptınız, hepsi bitti.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Kızmayın, ne yapayım kardeşim, böyle geliyor içimden.

Bakın bu işinize gelir işte: Tam Gün Yasasının boşlukta kalmaktan kurtarılması, sağlık hizmetleriyle ters düşen taraflarının hızla düzeltilmesinde isabet vardır. Bak bu işinize geldi.

KÂZIM KARAAĞAÇLIOĞLU (Afyonkarahisar) — Kötü mü yani?

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Sayın üyeler;

Sözlerimi toparlıyorum. Ülkemizi maddi, manevi yönden açmazlara düşüren enflasyon birden oluşmamıştır. Uzun yılların hatalı politikalarının sonucudur. Önemli olan, bu belâdan ülkeyi kurtarmaktır. Alınacak tedbirler arasında (Çok tedbirler var da ben aklıma geleni, inandığım şeyleri söylüyorum) KİT'lerin hizmet zararlarıyla idarecilerinin yeteneksizliğinden, beceriksizliğinden doğan zararları birbirinden ayırmak, ücret sistemini yeniden gözden geçirmek de vardır. Enflasyonla bir arada yürüyen para operasyonlarından mümkün olduğu kadar sakınmak gereklidir.

Kimseyi suçlamak için söylemiyorum. Okuduğum kadarıyla tarihimizde para operasyonları önemli sonuçlar doğurmuştur. 1946 operasyonu 14 Mayıs 1950'yi, 1958 operasyonu 27 Mayısı, 1970 operasyonu 12 Martı ve nihayet 1978 para operasyonu da Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına mal olmuştur. *(AP sıralarından, "14 Ekimi" sesleri)*

İşçi ve memur ayrımı ile bir kısım kimselere ulufe dağıtmak, bir kısım kimselerin emeğini sömürmek, sosyal adalet, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşamaz. Bu haksızlığı önleyici tedbirleri almak, devlet çarkının normal işlemesine baş etken olan bir unsur olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Karamullaoğlu, topladığınız şekil bu değil mi efendim?

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bitiyor Sayın Başkanım.

İYAK ile MEYAK'ın akıbeti yine meçhuldür. Programın 31'inci sayfasında hesap sorulmaktan bahsedilmektedir. Doğrudur; ancak hesap sormak isteyenlerin öncelikle kendilerinin hesap vermesi gerekir. Sureti haktan görünüp, kendi kusur ve yolsuzluklarını örtmek isteyenlere cevap teşkil eden bir darbı meseli hepimiz hatırlatırız. *(AP sıralarından gürültüler)*

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Yeni hesaplar çıktı ortaya.

ATA BODUR (Ordu) — Yağ hesabını verin bakalım.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Komşu komşusundan öğrenir iyi ve kötü huyları. Programın dediği gibi, devlet idaresinde parti komiserleri varsa,

bunun mucidi Adalet Partisi ve ortaklarıdır. Şimdi de bu icraat yürütülmektedir. Biz de yaptıysak sizden öğrendik yaptık.

Biz tarafsız, partizanlığa itibar etmeyen, yürekli, mesuliyetten kaçmayan, yobazlığa prim ve taviz vermeyen, Atatürk ilkelerine inanmış devlet memurları istiyoruz. Bugün bu önlemimizin kökenlerinde 1950'den bu yana ülkede kamu görevlilerini hor görme ve partizanların, militanların bu memurlara musallat olması yatmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Karamullaoğlu, lütfen.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

ATA BODUR (Ordu) — Sayın Başkan, 15 dakikayla tahdit etmiştiniz.

BAŞKAN — İkaz ediyorum efendim.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bakın, bu işinize gelir: Program bazı kuruluşların taraflı davranışından yakınmakta, bunun ıslah edileceğinden bahsetmektedir. Bunda Hükümetin kendi yanlısı kuruluşların hasretini çektiğini görmekle beraber, amaçlarından sapan, tüzüklerine aykırı davranan bütün derneklerin yasa çizgisine getirilmesini de yürekten istiyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler;

Sözlerimi bitirmek üzereyim.

Program, ülke kalkınmasında Devlet girişimlerini asgariye indirmiş, hatta bir kalemde silmiştir. Ekonomik yaşamımızın oluşmasında sermayeye öncelik tanınmıştır. Yeni servet beyannamesini almak suretiyle, gayri meşru kazançlar meşrulaştırılmak istenmiştir. Bu arada esnaf, çiftçi, balıkçıların da ağızlarına bir parmak bal çalınmıştır. Vergi reformu da unutulmuştur. Programın 30'uncu sayfasında, petrol ihraç eden ülkelerde meydana gelen büyük mali imkânların düzenli bir şekilde Türkiye'ye aktarılması suretiyle, kalkınmamızın emrinde kullanılacağından söz edilmektedir.

BAŞKAN — Sayın Karamullaoğlu, lütfen şu son sayfayı artık bir kenara alın efendim.

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Bitiyor efendim.

Cumhuriyet Halk Partisi ağırlıklı iktidarın binbir güçlükle uzun vadeye bağladığı ve tesirinden henüz kurtulmakta olduğumuz kısa vadeli borçlara yine kapılarımız mı açılıyor? Bu nedenle programın bir maddesine katılmakla sözlerimi bitiriyorum.

Enflasyon ve anarşi bela ve heyulasından ülkeyi kurtaracak bütün iktidarları kutlamak lâzımdır. "Türkiye, hürriyet içinde kalkınmanın gerçekleşebileceğini ispatlamış bir ülkedir" diyor Program. Ben de bu inançla, sabırla, teenni ile, hoşgörü ile dinlediğiniz için... *(AP sıralarından "Beyaz oy vereceksin" sesleri)*... dinlediğiniz için teşekkür eder, bütün sıkıntılardan ülkemizin kurtulması, dostluk ve kardeşlik bağlarının pekiştirilmesi dileğiyle saygılar sunarım. *(Alkışlar)* Görüyorsunuz ki, 15 dakika konuştum, saygılar sunarım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Beyaz oy verecek misin?

M. ŞEBİP KARAMULLAOĞLU (Devamla) — Oy verme hakkımız olmadığını Yüce Senato biliyor.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim Sayın Karamullaoğlu.

Sayın Hasan Güven, buyurunuz efendim. Süreniz 15 dakikadır efendim.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Demokratik düzen, yasalara bağlı olduğu kadar geleneklerle de yürür. Köklü bir demokratik düzenin yerleşebilmesi için, siyasi partilerin birbirlerine tahammülü ilke kabul etmeleri gerekir. Özellikle iktidar olma şansına sahip olan partilerde bu anlayışın daha da çok kökleşmesi lâzımdır.

Sayın Demirel'in Başkanlığında bu Hükümetin kurulmasındaki gelişmeler uygar bir ortamda bugüne kadar gelmiştir; partilerle olan ilişkilerde son derece anlayışlı bir hava doğmuştur. Kınamak için söylemeyelim; ama bir gerçeği de ortaya koyup vurgulamak gerekir:

Bundan evvelki Hükümetin kurulması da buna benzer bir havadaydı. 226'yı bulan bir çoğunluğu olmayan bir Hükümet, Adalet Partisinden istifa eden bazı üyelerle iktidar olma olanağını bulmuştu. Bu defa aynı gelişme aksi istikamette; Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılan bazı üyelerin de desteğiyle bir azınlık Hükümeti oluşmaktadır; fakat bugünkü Hükümete gösterilen anlayış maalesef geçmişte gösterilmemişti. Bunu söylemekteki amacım, bundan sonraki gelişmelerde bu iyi anlayış havası içerisinde gelişmelerin süregitmesini temenni içindir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Öncelikle bir konuyu açıklığa kavuşturmamız lazım. Bugün Türkiye'deki sıkıntının temeli, anayasal düzeni içine sindirenlerle, anayasal düzeni benimseyenlerle, onu benimsemeyenler arasında geçen bir kavgadır; siyasi partileri de aşan bir gelişmedir. Devleti tanımayanların, Devleti tanıyanlar tarafından mahkûm edilmesi gerekmektedir.

Bu bakımdan, anayasal düzeni içine sindiren büyük partilerin, geçmişte anayasal düzeni korumak için kendilerine iktidar imkânı veren bu anayasal düzene sahip çıkmak için gerekeni yaptıklarını söylemeyiz. Ancak, bundan sonraki gelişmelerde içtenlikle Anayasal düzeni korumak için iktidar, muhalefet ve diğer partilerin somut örneklerini ortaya koymasında yarar vardır. Anarşinin söndürülebilmesinde en büyük etken bu anlayış olacaktır. Şayet Anayasal düzeni yıkmak isteyen gruplardan birini başka bir hava içerisinde, vatan kurtaran aslan rolünde görüp, diğerini de vatan batıran şeklinde görme alışkanlığı yine de devam ederse, Türkiye'nin geleceği hiç bir suretle iyi olmaz. Tetiği çeken, düzeni yıkan sağda da olsa, solda da olsa birdir. Aynı kefeye konacak, aynı şekilde muamele görecek ve Türk kamuoyunda bu izlenim yaratılacaktır. Bu izlenim yaratılmadığı sürece sıkıntılarımız yine de devam edecektir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Türkiye'de demokratik düzenin işlerliği için bazı tedbirlere, bazı yasal tedbirlere ihtiyaç olduğu bu Programda ileri sürülmektedir. Tabiyatiyle Sayın Reisoğlu'nun

da belirttiği gibi, pişmiş aşa su katar şeklinde daha bu tedbirleri görmeden fikir beyan etmek doğru değildir. Ancak, bir nokta üzerinde hassasiyetle durmamız gerekir. O da, Anayasanın çizdiği temel hak ve özgürlükler ve sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler içerisinde bulunan kişisel hakları zedeleyici nitelikte olmamalı, kamuoyunu doyurucu bir şekilde ve yine kamuoyunun oluşturulmasına ters düşmeyecek nitelikte olması lazım.

İçinde bulunduğumuz ortam son derece hassas bir ortamdır. Bu hassas ortam içerisinde en iyi niyetle alınmış tedbirler dahi istenilen sonuçları vermediği gerçekken, şayet Devlet gücünü bazı grupları kayırıcı nitelikte güçlendirmek amacına yönelik tedbirler gelirse, bu denge geçmişte de emsali görülmemiş şekilde daha şiddetli bir tarzda bozulacak niteliktedir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Türk Halkı demokratik düzeni içine sindirecek nitelikte midir, değil midir? Kanımca bunu sindirecek niteliktedir. Uzun izaha gerek yok. En büyük şartlar altında kurulan Cumhuriyetin ilk yıllarından tutun da, çok partili hayata geçtiğimiz kavgalar döneminde, ihtilaller ve ihtilallere teşebbüs dönemlerinde dâhi insan kanının akıtılmadığı ortamda. Türk Milleti anlayışla birbirini karşılayıp demokrasiyi içine sindirdiğini ispatlamışken, şayet 1970 yıllarından sonra bambaşka bir ortama itilmişse, bunda kabahati millette değil yönetenlerin yanlış teşhislerinde, yanlış anlayışlarında bulmak lâzımdır. Geçmiş olaylara bu gözle bakıp, gelecekte tekrar edilmemesi için ders almak da gerekir.

Burada iki üç cümle ile güvenlik mahkemelerine değinmek isterim. Aslında hukuk devleti deyince gerek Türkiye'de, gerek dünyanın her yerinde aynı şey anlaşılır:

1. Mahkemelerin bağımsızlığı,

2. Yargıç güvencesi.

Eğer bu iki kurum bir anayasal sistemin içerisinde yok ise, orada hukuk devleti olmaz. O halde, Anayasamızın öngördüğü bu sistemi zedeleyecek bir girişim varsa, bu, hukuk devletine ters düşer.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Şimdi, yargıcın bağımsızlığı nerelerde olur? Ahmet'in, Mehmet'in bir tokat attığı, tarlasına el attığı, beş bin lira alacağını alıp vermediği ortamlarda yargıcın bağımsızlığına o kadar ihtiyaç yoktur. Yargıcın bağımsızlığına esas, Devletin davacı olduğu, ısrarlı olarak bazı şeyleri yürütme gücüne dayanarak kovuşturduğu ortamda, o davaya bakacak olan yargıcı da hükümet tayin ederse; oradaki yargıç, kendini tayin edenin davalı veya davacı olduğu suçlu veya suçsuz olduğu bir ortamda rahat karar veremez. Yargıcın bağımsızlığına esas burada ihtiyaç vardır. Diğer olaylarda yoktur. Güvenlik Mahkemeleri 136'ncı maddenin 1973'deki değişik şekli işte yargıcın bağımsızlığını bu yönden zedeleyici nitelikte olduğu için hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmaz diyoruz. Zira, her yer için hükümetin gösterdiği iki tane adaydan biri seçilecek demek, hükümetin istediği iki kişiden bir tanesinin o yere getirilmesi demek olur ki, bu doğrudan doğruya hükümetin tayin şekline dönüşür; Anayasanın 132'nci maddesinde bahsettiğimiz yargıç güvencesini zedeler.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Kısaca ekonomik duruma değinmek isterim:

Planlı kalkınma devrinde bulunuyoruz. Kaldı ki, bugün dünyanın gerek sosyalist memleketlerinde, gerek kapitalist memleketlerinde derecesi, dozu ayrı ayrı olmakla beraber planlı kalkınmaya her yönde yönelmiştir. Türkiye'de ekonomik durumu açık sergilemek lazımdır; birbirini suçlayarak değil. Bugün neredeyiz, bugüne nereden gelinmiştir?

Bugüne 1970'lerin ekonomik politikasıyla kademe kademe gelinmiştir. Dışa bağımlı çarpık bir sanayi politikası. Bunu inkâr edemeyiz. Dış alımlarımızın %97'si hammadde ve ara mallarına gitmektedir. Bütün gelişmeler bunu böyle göstermiştir.

1971 yılından evvel, İkinci Beş Yıllık Planda daha başka bir deyimle ödemeler dengesi açığı beş yılda 3 milyar doları bulduğu halde, 1975 yılından sonra bir yıllık açık 3 milyarı aşmıştır. Hatta 1977 yılında 4 milyar 43 milyon doları bulmuştur. Yine 1975 yılından sonra dış borçlarda büyük bir artma olduğu gibi, daha da fenası şartları son derece ağır kısa vadeli borçlar bu borçların yarısını oluşturmuştur. 18 milyar doları bulan borcun yansı kısa vadeli borçlara dayanmaktadır.

Bu gelişmelerin yanı sıra dünyadaki petrol fiyatlarındaki hızlı artışlarda Türkiye'nin ekonomisini, sanayileşmesini petrole bağımlı kılmanın yanında, ulaşım ve kasabalara kadar yakıt işlemlerini de fueloil ve petrole dayandırmanın sonucu olarak 1970 yılında dış ticaretimizin %16'sı petrole giderken, 1977 yılından sonra %100'u petrole gider bir duruma girmiştir.

Adalet Partisi Grubu Sözcüsü Sayın Batum, yanlış anlamadımsa, burada kullandığı kelimeler Türk ekonomisi için hiç de huzur verici değildir. Zannetmem ki, Sayın Başbakan kendisiyle beraber olsun. Dediler ki, "Türkiye'de kömür, linyit kullanımı son derece pahalı ve zaten bu kaynaklar azdır, bunlara doğru yönelmeyeceğiz, daha ziyade petrole doğru sanayii kaydırma gibi bir durum..." Bunu ben bir sürçü lisan kabul ediyorum. Zira üç sene evvelki MC Hükümetlerinde de Sayın Selahattin Kılıç dahi bu konudan acı acı şikâyet ederek, Türkiye'nin petrole bağımlı kılınmasından kurtarılması için linyit ocaklarını, kömür ocaklarını daha fazla işletmek ve hidroelektriğe kaymak suretiyle enerjinin temin yolunun aranacağını söylemişlerdir. Zannederim yine Hükümetin tutumu bu olacaktır.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Sayın Demirel Hükümet Programının bir yerinde bir şeyi doğru vurguladı; ama başka bir doğruyu yanı sıra söylemediler: "1977 yılında 77 milyar olan para arzı (Ki, 79 milyardır, benim bildiğim) 1979 yılının sonlarına doğru 177 milyar lirayı buldu" dediler. 172 milyardır; yani artış 100 milyara yakın. Yalnız bir başka gerçeği de söylemiş olalım; kendi iktidarlarının son yılında 52 milyardan 79 milyara fırlamıştır ki, artış %51'dir. 1978 yılında 79 milyardan 113 milyara fırlamıştır, artış %45,5'dir. 1979 yılında 113 milyardan 172 milyara fırlamış yine artış %51'dir. Demek ki, oransal bir değişiklik yoktur. Mühim olan oransal değişikliklerdir. Onu tamamlama bakımından söylemiş oluyorum.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Yine son günlerde Sayın Demirel'in basın toplantılarında ve Hükümet Programında bir kısmını gördük. Basın toplantılarında vergi dilimlerinin ayarlanması (Ki, sosyal adaletin gereğidir, 1962 yılından beri de bu yapılmamıştır) 80 milyar lirayı bulacak bir ferahlık getireceğini söylediler.

Asgari geçim indirimi vergi dışı kalacak. Hatta tabirleri şöyle: "Asgari geçim indirimi çıkarıldıktan sonraki hadden başlanarak vergileme yapılacaktır" Bu da 94-95 milyar lirayı bulmaktadır.

Bunun yanı sıra son çıkarılan yakacak zammı ile 20 milyar Türk lirası ve yine katsayının artırılması da düşünülürse, aşağı yukarı bu sıkıntılara 200 milyarın üzerinde bir yük daha gelecektir. Bunun karşılığı kaynaklarını da Hükümet Programında gösterilmesi gerekmektedir.

BAŞKAN — Sayın Güven, bir dakikanız kaldı sürenizin bitmesine. Lütfen ona göre toparlayın efendim.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Sayın Başkan, daha var sanıyorum.

BAŞKAN — Benimki doğrudur efendim, buyurun siz devam ediniz, vakit geçirmeyin.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Şimdi, önemli olan 1972 yılından beri işletilmeyen Devlet gelirlerini artırıcı yasalara da el atmak lazımdır. Geçen yıl Belediye Gelirleri Yasası ve yine vergi yasaları ile ilgili paketin geri kalmasını ben bir şanssızlık kabul ediyorum. Şayet bu çıkmış olsaydı, bugünkü Hükümette bu hazır çıkmış yasalarla birlikte bir ölçüde daha rahat yürütebilirdi.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Türkiye'nin büyük sıkıntılarının başında fiyat hareketleri gelmektedir. 20'nci Asrın devlet yapısı sağda da, solda da bir noktada birleşiyor. Üretim, pazarlama, tüketim dengesi devletlerin en büyük sorunu haline gelmiştir. Kooperatifçiliğe önem verilmesini programda gördüm, bunu iyiye bir işaret olarak kabul etmekteyim. Ancak, bugün Türkiye'de bu örgütlenmeyi sıkıntıların üstesinden gelecek bir şekilde geliştirmekte yarar bulmaktayız. Bürokrasiye ilişkin hiç bir açıklık göremedik. Türkiye'nin büyük sorunlarının başında bugünkü Anayasal düzene işlerlik getirecek bilgi, beceri sahibi, tecrübe birikimi çok olan insanların layık oldukları mevkilere getirilmesidir. "Bizim yaptığımız, sizin yaptığınız" münakaşasının ötesine taşarak Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu sıkıntıların üzerine ben parmak basıyorum.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Türkiye'de, aslında hasta olan sistemdir. Bu sistemle kolay kolay bir yere gidilemeyeceği de görülmektedir. Adalet Partisinin geçmişteki denemeleri ile de bir yere gidilememiş, bu sistemi değiştirme gücümüz olmadığı için biz de sağlıklı bir noktaya varamadık; ama şunun açık olarak bilinmesinde yarar vardır. Türkiye'de son derece hassas, son derece duyarlı, son derece anlayışlı olayların gelişmesini takip eden bir kamuoyu vardır; Allah sizleri ona ters düşürmesin.

Saygılarımla. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güven.

Sayın üyeler, bir yeterlik önergesi var. Altı sayın üye gruplardan sonra konuşmuş ve halen sırada da altı sayın üye bulunmaktadır.

Yeterlik önergesini okutuyorum efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Hükümet Programı üzerinde gruplar ve şahıslar adına yeter sayıda üye konuşmuş, Hükümet Programı hakkındaki görüşler rahatlıkla değerlendirilmiştir. Müzakerelerin kifayetini saygı ile arz ederim.

Kayseri Sami Turan

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde söz isteyen sayın üye?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Söz istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakkalbaşı.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Demirel Başkanlığında kurulmuş olan bu Hükümet, ülkenin gerçekten ekonomik, sosyal darboğazlarının bulunduğu ve aşılması gereken birçok sorunlarının yaşandığı bir devirde kuruluyor.

Bu Hükümetin önümüzdeki günlerde başarıya ulaşması, Senatoda ve Millet Meclisinde Programının enine boyuna görüşülmesi ile mümkün. Bu itibarla, bizim dışımızda; yani Adalet Partisinin dışında olan ve Halk Partisinin dışında birtakım arkadaşlarımız söz almış durumdalar. Onların da fikirlerinin açıkça bu kürsüde beyan edilmesi lazım.

Yeni Hükümete hazırlanan Adalet Partisi Grubunun kamuoyunda muhalefeti konuşturmamak gibi bir izlenim bırakmasına bizim de gönlümüz razı olmaz. Evet sabırlarınızı taşırıyoruz, konuşmalar gerçekten faydalı olmakla beraber uzun sürüyor. Ancak, biraz evvel bir kısıtlama önergesi kabul edildi ve 15'er dakikadan iki arkadaşımız konuştu.

Onun için lütfedin meseleler enine boyuna konuşulsun. Bu itibarla önergenin aleyhindeyim, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerin yeterliliğini kabul eden üyeler lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — İzin verirseniz bir soru sormak istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Müezzinoğlu.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Hükümetten sonra bir üyeye daha söz verecek misiniz? *("Gayet tabii" sesleri)*

BAŞKAN — Tabii olan İçtüzük hükmüdür. 130'uncu maddeye göre işlem yapıyoruz: "Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programının okunmasından sonra tâyin edilen günde program üzerinde görüşme açılır. Grup sözcüleri ve üyeler program üzerindeki görüşlerini ifade ederler. Başbakanın bunlara vereceği cevapla görüşme nihayet bulur" ve bütün uygulamamız da böyle geçmiştir. Son söz, daima Başbakan tarafından bitirilmiş ve Cumhuriyet Senatosunda görüşmeler böylece tamamlanmıştır efendim.

Buyurun Sayın Başbakan. *(AP sıralarından sürekli alkışlar Bravo sesleri)*

Yalnız bir ricada bulunacağım; Cumhuriyet Senatosu salonunda yalnız Cumhuriyet Senatosu üyeleri bu alkışa katılabilir. Milletvekili arkadaşlarımdan rica edeceğim, tezahürata karışmasınlar efendim.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Senatör onlar Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ben hatırlatıyorum görevimdir. Ben görüyorum efendim, ben tanırım, eski dostlarımdır efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 6,5 saat süren müzakereleri dinledik. Bu müzakerelerde ortaya konan düşüncelerle ilgili bazı aydınlatmalar yapmak ve Hükümet Programından ne anlaşılması lazım geldiği halde ne anlaşıldığı hususlarında bazı mütalaalarımızı ortaya koymak, yapılan tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Evvela şunu ifade edeyim; Hükümet Programı üzerinde fikir ve mütalaalarını serdeden muhterem üyelere teşekkürlerimi arz ederim.

Türkiye zor şartlar altındadır. Türkiye bundan evvelki yıllarda da çok kolay şartlar altında değildi; ama bugün uzun zamandır rastlamadığı kadar zor şartlar altındadır. Bu zor şartların içerisinden Türkiye çıkacaktır. Bu zor şartların içerisinde Türkiye'nin kaybolması düşünülemez. Bu zor şartların altında Türkiye'nin ezilmesi düşünülemez. Türkiye, bu zor şartların altından kendiliğinden çıkamaz. Türkiye'yi bu zor şartların içerisinden çekip çıkarmak lazımdır. Burada Türkiye'yi yönetenlere, başta Türkiye Büyük Millet Meclisi; onun meclisleri olmak üzere ve herkese büyük görevler düşüyor.

Sanıyorum ki, siyasi görüşlerimiz ne olursa olsun, düşüncelerimiz ne olursa olsun, çeşitli meseleler hakkındaki kanaatkârımız ne olursa olsun, bunları hangi ölçüde tartışırsak tartışalım, bugün geldiğimiz yerde hiç birimizin cevaz vermemesi gereken bazı ana meseleler vardır. "Ben şöyle düşünüyorum, sen şöyle düşünüyorsun, o öyle düşünüyor" denemeyecek cinsten bazı meseleler vardır. Yani, siyasi yoruma tahammülü olmayan, herkesin çare aramakta birleşmesi ve mutlaka çare bulmanın gerektiği meseleler vardır. Bunlar, milletlerin tarihinde zaman zaman olur.

Gayet tabii ki, çok partili siyasi hayat herkesin kendi düşüncesine sahip olmasını gerektirir; ama bir noktaya gelir, o noktada memleketin menfaatları herkesin o mesele etrafında toplanmasını icap ettirir. Bugün Türkiye, etrafında toplanılabilecek büyük meselelerle karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye can derdine düşmüştür. "Hayır öyle değildir." diyebilecek bir kimse var mı? Yok. "Türkiye'de neden bahsediyorsun, ne can derdine düşmüştür" diyebilecek kimse var mı? Yok. Öyleyse Türkiye'nin bu can derdinden kurtulması lazımdır.

Can derdi ne demektir? Kanun, nizam hâkimiyeti zedelenmiştir. Huzur, güven bozulmuştur ve Türkiye'nin her köşesinde cinayetler, soygunlar, yangınlar, sabotajlar almış yürümüştür. Bunun hakkından kim gelecek? Bunun hakkından Devlet gelecek. Yani, vatandaş kendi hukukunu, kendi hakkını kendisi korumaya mı kalksın? Devlet bunun hakkından gelemediği takdirde, Devlet boşluğu ile karşı karşıya kalırız ki, o zaman Devletin bütün müesseseleri yerini kaybeder, eskimiş olur. Boşluk götürmez Devlet boşluğu. Esasen istikrarsız dönemlerin sonunda hükümet boşluğu, hükümet başarısızlığı döner dolaşır, bir yerde gelir; eğer çaresi bulunamıyorsa Devlet boşluğuna gelir. Türkiye bu sınırdadır.

Binaenaleyh, şimdi Türkiye'nin bütün fertleri, bütün vatandaşları ve kamu hizmeti yapmak için öne çıkmış olanlar; siyasetçiler, aydınlar velhasıl bu ülkeyi sevenler, bu ülkeye sadakatle bağlı olanların hepsi kafa kafaya verip, el ele verip mutlaka bu kanı durdurmaya mecburdurlar.

Onun içindir ki, gayri siyasi bir mesele haline gelmiştir Türkiye'de can derdine çare bulmak. İşte burada uzun zamandır, "Elbirliği yapılsın, işbirliği yapılsın" sözleri karşısında nasıl işbirliği yapılsın? Yani, "Çok partili hayattan bir partiye mi dönelim tekrar?" şeklinde ortaya koyduğumuz itirazları; bir mesele etrafında toplanabiliriz, bir meseleye çare ararken beraber hareket ederiz, noktasına getirmiş durumdayız.

Anarşiye çare bulunacaktır. Huzurumuzda bulunan Hükümet ve Onun Programı, bir numaralı mesele olarak anarşiyi önünüze koyuyor; Milletin önüne koyuyor. Daha doğrusu, bugün Türkiye'de, yurdun hangi köşesine giderseniz gidiniz, kime sorarsanız sorunuz, "Aman bir lokma eksik yiyelim; ama şu can derdinden bizi kurtarın" diyor.

Kim kimi tehdit ediyor ve niçin tehdit ediyor? Niçin kan dökülüyor, Türkiye'de? Türkiye'de kim kiminle savaşıyor? Birçok meçhul iç içedir. Makamları vardır. Türkiye, komplike, zor, muğlak meselelerle karşı karşıyadır.

Bir memleket eğer hatibe girse, harpte millet müttehittir müşterek düşmana karşı; ama bir memleket kendi içinde birbirini kırıp geçirmeye kalkarsa o zaman işin içinden çıkamayız. Devlet nerededir bu meselede? Devlet yatıştırmaya çalışıyor meseleyi; ama bu zamana kadar çare olmadığı gerçektir, şu ana kadar çare olmadığı gerçektir. Hadiseler azalarak gitmiyor, artarak gidiyor. Öyleyse, gelin yeni bir doktor, yeni bir reçete, yeni bir ilaç deneyelim. Millet doktoru değiştirdi. "Siz olmayın" dedi, "Bunlar olsun" dedi. Biz de öyle geldik buraya zaten. Şimdi, gelin yeni bir reçete, yeni bir ilaç deneyelim ve mutlaka netice alalım. Bugün, bu noktada netice alamamak hali, çok daha ağır, çok daha vahim birtakım acılara katlanmamızı

gerektirecektir. Bu noktada hiç vakit kaybetmeden netice nasıl alınacaksa, onu hep beraber düşünelim ve alalım diyoruz.

Biz düşüncelerimizi söyleyeceğiz. Geliniz Türkiye'yi hep beraber düşünelim... Geliniz Türkiye'nin birkaç tane ana meselesini, (Çok meselesini değil) hep beraber düşünelim. Hep beraber düşünmek için mutlaka koalisyon olmaya, beraber hükümet olmaya falan hacet yok. Gelin bunun bir misalini verelim Türkiye'de. İşte o noktada bulunuyoruz.

Bu gözden kaçmamalıdır. Hem her zaman, "Hepimiz," bu memleketin çocuğuyuz, niye bu memleketin lehine olmayan şeyleri düşünmeyelim..." deriz. Evet, bu memleketin lehine olmayan şeyleri düşünmeyiz, düşünmemiz lazımdır; ama lehine olan şeyi düşünmek için elimizde fırsat var. Hizmetse, hizmet için varsak, sanıyorum ki bu fırsatı kaçırmayalım diyorum.

Meseleye böyle girerken, Türkiye'yi hep beraber düşüneceğiz, Türkiye'nin nesini düşüneceğiz, yani nelerini hep beraber düşüneceğiz? Türkiye'nin birçok meselesi var; ama iki meselesini halledemediğimiz, takdirde diğer meselelerini zaten düşünmeye vaktimiz olmayacak.

İki canavarla karşı karşıyadır, Türkiye. Bunlardan birlisi, kanun nizam hâkimiyetinin zedelenmiş olması. Türkiye'de kanunları aşan, devlete silah çeken, Devletin güvenlik kuvvetlerine silah atan, memleketin içine nifak sokan; binlerce yıl bir arada yaşamış bu memleketin çocuklarını, aynı kadere inanmış, aynı bayrağın altında toplu, aynı cephede şehit olmakta birbiriyle yarış etmiş, kanını bu memleketin topraklarıma vermiş bu memleketin çocuklarını birbirine düşünmek isteyenler var.

Malazgirt'ten bu yana bin seneye yakın bu topraklar üzerinde hep aynı devletin vatandaşı olmuş; inanç farka, etnik farklar, şunlar, bunlar mazinin gelindiği farklılıkların tümümü bir zaaf telakki etmemiş, aksine milletin zenginliği telakki etmiş ve bu memleketin padişahının hilâfeti temsil ettiği yıllarda dahi bir büyük tesanütle, Müslüman olmayanlara dahi büyük bir tesanüt göstermek suretiyle bu memlekette yaşamalarına, rahat rahat yaşamalarına müsaade edilmiş; bugün ta memleketin çocukları mezhep farkından dolayı birbirini kırp geçirmeye kalkamazlar. Onun içindir ki, aralarına nifak sokma hadisesi vardır. Zaten bir beynelmilel bozgunculuk cereyanı dünyayı kasıp kavurmaktadır. Bu bozgunculuk cereyanı muvaffak da olmuştur. Kore'de muvaffak olmuştur. Vietnam'da muvaffak olmuştur. Afganistan'da muvaffak olmuştur. Habeşistan'da muvaffak olmuştur, Eritre'de muvaffak olmuştur, Afrika'nın birçok yerinde kan gövdeyi götürmektedir, Birinin eline silah vermektedir, öbürünün eline vermektedir.

Hangisi kazanacaksa onunla beraber olup, silah verdiği diğer grubu ezdirmektedir. Velhasıl düşmandan merhamet beklenmez; başkası meselelerin içine girdiği zaman, o memleketin içinden çıkmak mümkün değildir.

Türkiye birçok fırtınanın birleştiği bir yerde bulunuyor. Burada konuşuldu; Petrol krizi, petrol krizi; ama petrolün bulunduğu yer körfez. 100 milyar dolarlık petrol çıkıyor senede ve şu kadar sene, 20 sene asgari, 30 sene dünyaya yetecek rezervler var burada. Bunun üzerinde hadiseler gittikçe ciddileşiyor, varili 7 dolar

olan petrol bugün aşağı yukarı 25 dolara, yarın 40 dolara çıkacak. Yani, gerginlik son haddini bulmuştur. Nereye kadar dünya bu tansiyona dayanacaktır, bilinemez. Büyük hadiseler zaten "Geliyorum" demeden bir kibrit çakılmasını bekler. Onun içindir ki, etrafımız da iyi değil, etrafımız da gayet bozuk.

Bir tarafta İran'ın hali malum. Tamamen devlet de ortadan kalkmıştır. Kimin ne yaptığı belirsizdir ve nereye varacağı da belirsizdir. Bütün bu şartlar içerisinde Türkiye kendisini, kendi kendisini içinden çürüttürmemelidir. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Onun içindir ki, huzurunuza Hükümet olarak gelirken bir makama talip, bir mevkii ele geçirme hevesleri içinde olmadık. Makam ve mevki görev için lazım. Çünkü orada olmadığınız takdirde görevi iyi yapamazsınız. Meclislerin huzurunda bulunan, milletin huzurunda bulunan bugünkü Hükümet, bir görev Hükümetidir; görevini de iyi anlamıştır. Binaenaleyh, can derdine, kan dökülmesine çare arayacağız diyoruz. "Hayır, aramayın" kimse diyemez. "Arayın" denecektir, ama hem "Arayın" demek, hem de çare telakki edilebilecek şeylerin karşısına çıkmak bağdaşmaz. Yani, ikisi aynı dengenin içerisinde olmaz. "Arayın, hadi arayalım" dendiği zaman gerçekten çare olabilecek tedbirleri gözümüzü kırpmadan almamız lazım. Bugün bunları almazsak, yarın çok daha zorlarını almak mecburiyetinde kalırız.

Bu sene düşündüğümüzü programa yazdık. Bu programa her şeyi yazmak mümkün değil. Program 40 sayfanın içerisinde. Türkiye gibi, bu kadar meselesi olan bir ülkenin meselelerini beş yıllık plana yazdığımız zaman 3-4 bin sayfa tutuyor zaten. Bir yıllık programa yazdığımız zaman 300-500 sayfa tutuyor. 40 sayfanın içerisinde Türkiye'nin bütün meselelerini yazmak mümkün değil. Onun içindir ki, bu programa girerken dedik ki, bu programda Türkiye'nin bütün meseleleri yok, bazı meseleleri var ve bunlar da aslında önem derecesine göre sıralanmıştır. Bu bazı meselelerin dışında, Türkiye'nin meselesi olmadığı zannedilmesin, onlarla meşgul olunmayacağı zannedilmesin. Yalnız, bugün Türkiye'yi idare etme durumunda olanların bir sıklet merkezi yapmak mecburiyetleri var. Eğer Türkiye iki canavarı tesirsiz hale getiremezse, yani anarşi ve enflasyonu, bu iki canavarı tesirsiz hale getiremezse diğer meselelerini halletmekte çok büyük güçlük çeker. Daha doğrusu onları halletmeye vakti yetmez, halletmeye ihtiyaç kalmayabilir, başka sıkıntıların içine girer. Onun içindir ki, "Burada Hükümet Programında yer alan hususlar ülkenin tüm meseleleri değildir" diye söze girdik. "Devlette süreklilik asıl olduğuna göre, Programda yer almayıp da Devletin klasik görevleri meyanında bulunan hizmetlerin en iyi şekilde yürütüleceğine çalışılacağı tabiidir" dedik. Yani, bununla demek istedik ki, buraya yazılmadıysa bir şey, yani üstünde durulmadığından dolayı değil yahut unutulduğundan dolayı değil, süreklilik şeklinde telakki edilmiştir.

Hükümet Programının hedefleri arasında kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli işler vardır. Efendim şurada, seçime normal zamanında yapılırsa 15-16 ay kalmış, 15-16 ay zarfında bu, buraya öyle meseleler yazmışsınız ki, 3-5 sene içerisinde ancak realize edilebilir... Evet; ama o çeşit meselelere, bir kısmına başlamak lazımdır. Şimdiden başlamak lazım ki, 15 ay kazanılmış olsun; ama bir kısım meseleler var ki, bunların bitirilmiş olması lazımdır. Bir kısım meseleler bunun için yazılmıştır buraya ve buraya yazdığınız meseleyi hangi kaynakla, hangi parayla yapacaksınız

şeklinde düşünülebilir. Bu, bütçe değil ki. Bu, beş yıllık plan da değil. Binaenaleyh, "Yapacağız" dediğimiz her meselenin parasını kuruşlandırıp buraya koymak da mümkün değil. Eğer "Yapacağız" dediğimiz meselelerin karşılığında kaynak görmek istiyorsak, onları bütçelerde, programlarda arayacağız. Binaenaleyh, bu bir ilke dokümanıdır, bir hedefler manzumesidir ve memleketin bir niyetler manzumesidir. Bunlar, memleketin yapılması lazım gelen işleri diye düşünülmüştür.

Şimdi iki mesele, aslında bunu üç mesele şeklinde telakki etmek mümkün. Üçten çok mesele var; ama ilk üç meseleden birincisi anarşi. İkincisi yokluk, üçüncüsü enflasyondur.

Enflasyon tabirini anlamakta zaman zaman vatandaşlarımız sıkıntı çekebilir; bu pahalılıktır. O şekilde tecelli eder; ama pahalılıktan ibaret değildir. Pahalılık enflasyonun neticelerinden biridir.

Bir memlekette kan dökülüyorsa, can derdi var demektir. Yokluk ve pahalılık varsa, o zaman geçim derdi var demektir. Can derdi ile geçim derdi birleşince de yarın derdi var demektir. Millet yarınından şüpheye düşmeye başlar. O zaman o memlekette hiç bir şey yapamazsınız, çöl gibi olur, o diktiğiniz ağaç kurur. Ne yatırım olur, ne üretim olur, ne şu olur, ne bu olur, manasını kaybeder yatırım ve üretim. Türkiye bu halle karşı karşıyadır. Gayet tabii ki, ben burada uzun boylu polemiklere girmek istemiyorum. Gerektiği zaman o polemikleri yaparız. Yani, o polemiği sevmediğimden dolayı değil; ama şimdi sırası değil diye düşünüyorum. Bu suretle birtakım meseleleri cevapsız bırakacağımı da zannetmeyin. Mümkün mertebe cevaplandırmaya çalışacağım; fakat değişik bir üslup kullanmaya çalışıyorum. Gerçekten, böylesine milletin canı yanarken, burada bizim meseleyi nasıl ciddiyetle kavradığımızı herkesin görmesi bakımından tepeden bakmaya, meseleye üstten bakmaya gayret sarf edeceğiz.

Bu büyük meseleler hakkındaki düşüncelerimi biraz sonra arz edeceğim. Bunların tabiatı nedir, boyutu nedir, derinliği nedir ve bunlara çare nasıl bulabiliriz?

Evvela şunu söyleyeyim: Huzurunuza gelen Hükümet, "Canım bir hükümet olalım da bir günü gün edelim, halledebilirsek ederiz, edemezsek bırakır gideriz." diyen bir Hükümet değil. Huzurunuza gelen Hükümet bir sihir de vaat etmiyor. Bir büyü, bir sihir; böyle "Siz merak etmeyin, merak etmeyin, yarın sabah bu meselelerin hepsi tamamdır" diyen bir Hükümet değil. "Meseleler zordur" deyip meselelerin karşısında şaşırmış kalmış bir Hükümet de değil. Tereddüde düşen bir Hükümet de değil, teslimiyet içinde bir Hükümet de değil. Azimle ve yürekle ve ihlâs ile bu meselelerin üstüne varmaya ve bu meseleleri mutlaka çözmeye kararlı bir Hükümet.

Türkiye'nin bir çıkmazda olduğunu kabul etmiyoruz. Zaten Türkiye'nin çıkmazda olduğunu kabul ediyorsak gecenin bu saatinde burada ne işimiz var? Dağılalım herkes gitsin. Buraya Türkiye'nin çıkmazda olduğunu kabul etmeyenler gelecektir. Mücadeleyi temsil ediyoruz, teslimiyeti değil. Eğer getirdiğimiz reçeteler uygun değilse bunun mazeretini de aramayız. "İştir kişinin ayinesi lafa bakılmaz." Bir yerde netice orta yere çıkacak.

Başarısızlığı siyasetle izah etmek mümkün değildir. Millet başarısızlığa talip de değildir zaten. Onun içindir ki, huzurunuza gelen Hükümet fevkalade büyük bir

riski omuzlarına almıştır; ama bunu şevkle almıştır. Canım Adalet Partisi bu işin içine bir girsin, bu kadar ağır yükün altından nasıl olsa kalkamaz, yıpranır... Adalet Partisi yıpransa, Türkiye Adalet Partisinin yıpranması ile bu işin içinden çıksa can feda. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ama mesele şimdi orada değil ki. Mesele orada değil. Bugünkü şartların, bugünkünden çok daha kötü olduğunu düşünün; onun içinden çıkamazsınız, kimse çıkamaz. Millet de büyük ıstıraplar çeker. Milletin bundan daha fazla ıstırap çekmesine kimse göz yummamalıdır. Millet bundan daha fazla ıstırap çekmemelidir, millete ıstırap çektirmemelidir.

Biz milletin huzuruna böyle geldik. Yıpranır mıyız? Hiç umurumuzda değildir. Yeter ki Türkiye'ye verebilecek bir şeyimiz varsa bunu verelim. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye'ye verebilecek bir şeyimiz varsa, Türkiye bunu bugün istiyor bizden. Kendimizi ne güne saklayacağız? Binaenaleyh, "Bırakalım da Adalet Partisi boyunun ölçüsünü alsın" diyenlere gayet samimiyetle diyorum ki, siz, yine öyle deyin. Kim öyle diyorsa, öyle demeye devam etsin. Ama, biz Türkiye'ye şu anda ne verebileceksek onu vereceğiz ve ileriye saklamayacağız, yükten kaçmayacağız. Bunu, Türkiye'nin meselelerini omuzlamaktan, göğüslemekten imtina etmeyeceğiz. İşte bunun için görev başındayız.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bu Hükümetin hangi şartlar içerisinde meydana geldiğini hep biliyorsunuz. Bu Hükümet, bir sui generis Hükümettir, yani nevi şahsına münhasır, kendine özgü şartlardan gelen bir Hükümettir. 14 Ekimde seçimler yapıldı. 14 Ekim öncesinde mevcut olan Hükümet, "1981 seçimlerine kadar Türkiye'yi idare edeceğini, kendilerini kimsenin yerinden kıpırdatamayacağını" söylüyordu. Biz de, meydan meydan, köy köy, kasaba kasaba dolaşıyor, "Böyle kötü idare olmaz" diyorduk.

Gerçekten Türkiye çok kötü idare edilmiştir geçen 22 ay zarfında.

"Efendim, yine işte hem böyle deyip, beraber olalım, bir olalım deyip, hemen mazinin tenkidine geçmeyelim."

Mazinin tenkidini sadece içinde bulunduğumuz durumun boyutlarını çıkarmak için yapacağım ve mazinin tenkidini yaparken de gayet objektif olacağım ve hiç kimseyi de incitmemeye çalışacağım. O şartlarla işin içerisine giriyorum.

Olduysa, olmuş demek mümkün değil. Olan önemli. Bir şey olmamış demek de mümkün değil, Türkiye bugün bir olağanüstü halin içindedir, bir fevkalade halin içindedir. Eğer, buna fevkalade hal demezseniz, neye fevkalade hal diyeceksiniz.

Bu iş böyle devam edemez beyler. Bu iş daha fazla devam edemez. Her gün 10 kişi ölmeye, çarşı pazar fırın gibi olmaya, millet evinden çıkamamaya, okulunda okunamaz, fabrikasında çalışılamaz, sokağında gezilemez bir Türkiye olmaya devam edemeyiz. Bunun bir çaresini bulalım.

Vatandaş diyor ki, "Yok mu bunun çaresi?" Çaresi yoktur dediğimiz zaman, örtün ki, öleyim demek lazım. Türk milleti buna razı değil. Türk milleti ne sıkıntıların içerisinden çıkmış gelmiş. "Vardır çaresi, vardır çaresi" diyen haydi bulsun çareyi; ama "Vardır çaresi diyen bulsun çareyi" dediğim zaman bunu diyeni "Viva Kaptan"

rolüne de düşürmemek lazım, "Yaşa Kaptan" rolüne. Ona yardımcı olmak lazım. Bundan doğacak fayda, bütün Türk vatandaşları için faydalıdır.

Ben, sadece bir fikri ortaya koyuyorum. Benimsenir, benimsenmez. Benimsenirse iyi olur, benimsenmezse biz yolumuzdan dönecek değiliz, yine yolumuza devam edeceğiz. Şartlı değil bizimki. Yardım talep ediyorum, işbirliği talep ediyorum. Yardım ve işbirliğini kendimiz için talep etmiyorum, Türkiye için talep ediyorum.

Hem diyeceksiniz ki, "Türkiye'nin meseleleri var" hem de, "Her kim çözerse çözsün..." Bunu demek mümkün değildir.

Öyleyse, gelin hep beraber çözelim noktasındayız. Bunun üzerinde böylece durdum.

Hükümet nasıl doğmuştur? Bu hususta birtakım sözler, mütalaalar serdedildi.

Bu Hükümeti çıkaran milletin iradesidir. Efendim, bu Hükümeti millet nasıl çıkarmıştır? 14 Ekimde seçim yapılmıştır. 29 ilde yapılan seçimlerde Adalet Partisinin oyları %38'den %47'ye çıkmıştır, Cumhuriyet Halk Partisinin oyları %43'den %29'a düşmüştür ve beş ilde yapılan milletvekili seçimlerinde Adalet Partisinin oyları %54'e çıkmıştır. Eğer, bir genel seçim yapılsaydı, Senato seçimlerindeki nispetiyle Adalet Partisinin 288 milletvekili çıkarması gibi bir durum ortaya geliyordu. Herhalde 29 il az bir yer değil, bir belediye seçimi değil bu, Kemerhisar Belediye seçimi değil veya Kemerburgaz Belediye seçimi değil. Yani, Kemerburgaz Belediye seçiminden nasıl sevildiğimiz manasını çıkardıktan sonra, herhalde 29 ilde yapılan seçimden daha iyi mi bir mana çıkarmak lazım? *(AP sıralarından "Bravo" sesleri)* Öyleyse, bundan bir mana çıkarmak lazım. Bu mana da çıkarılmıştır, herkes çıkardı manayı. Kim çıkardı? Günün Hükümeti dedi ki, "Bizim yönetimimizi millet beğenmedi" Günün Hükümeti daha sonra kendi partisinin kongresinde, kurultayında, "Bizim yönetimimizi taraftarlarımız da beğenmedi" dedi, "Öyleyse, biz gidiyoruz" dedi.

Şimdi, o zaman giderken de "Kim Hükümet olsun?" diye kendisine sorulmadan, "AP Hükümeti kurmalıdır" dedi.

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bundan bir ay evvel, "Adalet Partisi bu Hükümeti kurmalıdır" dedi, Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı aynı şeyi söyledi, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı aynı şeyi söyledi ve grubu olmayan diğer partilerin sayın genel başkanları hemen hemen aynı şeyleri söyledi ve herkes aynı şeyi söyledi. Biz de dedik ki, "Araştıralım, imkânı varsa bir hükümet kurarız" 11-12 gün araştırdık, bir Hükümet kurma imkânı çıktı.

Şimdi bu Hükümet, milletin Hükümetidir, Meclislerin önündedir. "Bu Hükümet gizli MC'dir, yok efendim TÜSİAD Hükümetidir, ondan sonra, bu Hükümete destek veren partilerin desteği bakalım ne kadar sürer" Bu mütalaaların hiçbirisinin ağırlığı yoktur. Yani, Hükümet milletin gözünün önünde kurulmuştur, saklı yerlerde kurulmadı ki. *(AP sıralarından alkışlar)*

Efendim, destek veren partiler destek vereceklerini, daha biz destek istemeden, biz kimseden destek istemeden, "Siz kurun, biz destek verelim" diyen partilerle konuştuk:

"Destek, kayıtsız, şartsız destektir. Ne demek kayıtsız, şartsız destek? Yani, bundan ne anlayalım?" diye sordum. "Ne anlayalım? Böyle bir Hükümeti kurduktan sonra, gelip Programı okuduğumuz zaman, bu Programa göre güvenoyu verecek misiniz, vermeyecek misiniz? Yani, Programı bir tetkik edelim, belki güvenoyu veririz; o tavrı mı takınacaksınız, yoksa bizim kendi partimizin programına göre, ülkenin meselelerine göre yapacağımız bir program okuyacağız, güvenoyu verecek misiniz? Yani, güvenoyu vereceğinizi anlayabilir miyiz destekten?" dediğimiz zaman, "Evet, bunu anlayabilirsiniz"

"Peki, bütçe getireceğiz. Bu bütçe oylanacağı zaman, buna oy vereceğinizi anlayabilir miyiz?", "Evet, anlayabilirsiniz"

"Hükümeti taciz etmek için özü olmayan birtakım siyasi mahiyette gensorular gelebilecektir. Bunlar geldiği zaman Hükümeti yalnız mı bırakacaksınız, yoksa Hükümetle beraber mi olacaksınız?" "Beraber olacağız, onu anlıyoruz"

"Anarşiyle ilgili ve ekonomiyle ilgili bazı kanunlar getireceğiz, temel kanunlar. Bunlarla Hükümeti yalnız mı bırakacaksınız, yoksa beraber mi olacaksınız?" "Beraber olacağız"

Devletin radyo ve televizyonu böyle gidemez. Bunu ıslah etmek için kanun getirmemiz gerekebilir. Bunda bizimle beraber olacak mısınız, olmayacak mısınız?" "Evet, olacağız"

"Peki, sıkıyönetim. Daha Türkiye'de bir süre sıkıyönetim lazım. Sıkıyönetimin uzatılacağı zaman Hükümetle beraber olacak mısınız, olmayacak mısınız?" "Olacağız" "Yani, bunları anlayabilir miyiz, olacağınızı anlayabilir miyiz, beraber olacağınızı bütün bunlarda?" "Olacağız"

Yedi tane "Evet" Bu yedi tane "Evet" milletin huzurunda duruyor, şahit millet. Ondan sonra bunları Programa yazmamıza ayrıca bir ihtiyaç yoktu. Programın başına kâfi miktarda ne anlama geleceğini yazdık. Daha dün Millet Meclisinde yapılan müzakerelerde, bize destek vaat eden Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı Profesör Doktor Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Sözcüsü Sadi Somuncuoğlu aynı şeyleri söylediler. Onun içindir ki biz, "Acaba bu desteği çekiverirlerse bu Hükümet gidiverir mi?" gibi falan bir endişeyle de huzurunuzda değiliz. Huzurunuzda sadece görev yaparız. Yapabildiğimiz kadar yaparız da değil, görevi başarıya ulaştırmak için bu göreve talibiz.

Bir sayın üyenin sözlerini gayet takdirle karşılıyorum ve teşekkür ediyorum. "Efendim, bu Hükümet düşerim korkusu içinde olmamalıdır" Bugün böyle ifade buyurmuşlardır. Evet, biz düşerim korkusu içinde değiliz. Sayın Reisoğlu'nun beyanıdır sanıyorum, biraz evvel baktım, yukarıda da dinledim.

Şimdi bütün bunlardan çıkan şey şu: "Bu Hükümet, efendim birtakım gizli şeyler mi yapmıştır destek veren partilerle?" Hayır, her şey açık ve alenidir. Milletin önünde ne konuştuysak odur.

Milliyetçi Hareket Partisinin Sayın Genel Başkanını 4 Kasım saat 17.00'de ziyaret ettim, Sayın Türkeş'le görüştüm, bir saat kadar sürmüştür bu görüşme. Bu görüşmeden sonra kendisi de, ben de basına beyanat yaptık. O beyanat ne ise o,

onun dışında kimse bir şey aramasın. "Yok efendim, şuraya bu mu gelecek, oraya bu mu gidecek, ondan sonra efendim, sıkıyönetimin bilmem şusu mu değişecek?" Bunların hiç birisinin aslı, esası yoktur. Bu Hükümet, o kadar açıklık içerisinde kurulmuştur, herkesin önünde kurulmuştur. Onun için söyledim. Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı ile 7 Kasım günü Sayın Profesör Necmettin Erbakan ile bir saat bir çeyrek görüştükten sonra kendisi basına açıklama yaptı, ben basına açıklama yaptım; ayrı ayrı yaptık ve o ne ise odur. Binaenaleyh, bu Hükümetin şartlarını o beyanlarda bulacaksınız.

Şimdi, koalisyon olsak; koalisyon üç ay sonra bozulma ihtimaline maruz değil mi? Gidemezsiniz, geçinemezsiniz, yürüyemezsiniz bozulur... Binaenaleyh, zaten hükümetlerin ilânihaye olacağı diye de bir şey yok. Bu itibarla, bu Hükümet üstüne; aman düşerim, aman destek gidiverirse şöyle olurum, böyle olurum korkusuyla göreve başlamıyor ve göreve başlarken de memleketin bu kadar azim meseleleri karşısında hem Parlamentonun, hem kamuoyunun desteğini arkasında muhafaza etmek istiyor, Hükümet. Ona göre hareket edecektir; bu meseleye yeni bir yaklaşımdır. Onun için, "Sui generis bir halle karşı karşıyayız" dedim.

Sayın üyeler;

Efendim, bundan evvel kurulan Hükümete, "Çankaya Hükümeti" dendi... "Çankaya Hükümeti" diyen biziz. Yani, ben dedim, sonra benim partimin organları dedi, daha başkaları da dedi; ama o lafın mucidi biziz. 1977 seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi tek başına Hükümet olmak istedi. Cumhuriyet Halk Partisinin 213 üyesi vardı. 213 üyeyle güvenoyu alacak bir hükümet kurmak mümkün değildi. Cumhuriyet Halk Partisi 1977 seçimlerinin galibi değildir. 1977 seçimlerinin galibi; Türkiye'yi o günkü seçimlere götüren, "MC Hükümeti" dediğiniz Hükümettir; yani "MC Hükümeti" diye adlandırılan Hükümettir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Yani, ister şu manaya gelsin, ister bu manaya gelsin; hangi manaya gelirse gelsin, böyle diyenler için söylüyorum... Çünkü, o günkü Hükümete dahil olan dört parti: Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi; bu dört partinin milletvekili yekûnu 1977 seçimlerinde 230'dur. Yani, o Hükümeti meydana getiren partileri beraber sayarsanız, o Hükümet seçimi kazanmış bir Hükümettir ve %50'nin üstünde de oy almıştır. Millet, eğer o Hükümeti beğenmeseydi, o Hükümeti meydana getiren partilere, o Hükümeti tutan partilere %50'nin üstünde oy vermezdi, gene çoğunluk onlardaydı... Buna rağmen Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Ecevit, hemen 13 Haziran günü Meclis teşekkül etti, istifa verdik biz, 14 Haziran günü hükümet kurma görevi kendisine verildi... 14 Haziran günü Köşkten çıkarken, Adalet Partisini ve Milliyetçi Hareket Partisini kastederek, "Eli kanlılarla hükümet kurmayacağını..." ilan etti. E, hükümeti kiminle kuracaktı? Ondan sonra araştırma yapmaya başladı; "Acaba, milletin reyle vermediği eksiği nasıl tamamlar?" diye. Biz o zaman, "Birtakım yanlış yollara gitmeyin, bu çoğunlukla hükümet kuramazsınız." dedik. Destek istersiniz bir yerden, destek verir öyle hükümet kurulur.

1975 Hükümeti 226'yı bulduktan sonra kurulmuştur. 31 Mart 1975'te kurulan Hükümet 226 oyu bulduktan sonra kurulmuştur. Yani, güvenoyu alabilecek kadar sayıyı bul, kimse sana bir şey demez. Sayın Ecevit, bu sayıyı bulmadan birta-

kım faraziyelere dayanarak ve kendisinin sayısal üstünlüğü olmadığını; ama siyasal üstünlüğü olduğunu iddia ederek ve mutlaka kendisinin Türkiye'yi idare etmesinin şart olduğunu iddia ederek hükümet kurmaya kalktı. Zaten, henüz sayı belli olmadan da hükümeti balkondan kurmuş, "Biz hükümetiz." diye ilan etmişti. İşin içine bu kadar hırslı gelinmiştir, bunları söylemek işitiyorum. Biz, "Bu hükümet kurulmamalı" dedik. Çünkü, bu hükümet rejimin hükümeti olmaz. Esasen güvenoyu alamaz. O zaman başladı, "Haysiyetini ayaklar altına alacak şu kadar kişi arıyorum..." "Haysiyet ne kelime ki? Haysiyet çağ dışıdır" şeklinde birtakım beyanlar yapan yine kendisidir; ama o Hükümet güvenoyu almazdı, o Hükümetin güvenoyu almayacağı biline biline kurulmuş olması ve tasdik edilmiş olması bizi o Hükümeti, "Çankaya'da kurulmuş bir Hükümettir" anlamına gelen "Çankaya Hükümeti" dedirtmeye sevk etti. Bunda küçük düşecek bir şey yok. Maksadımız kimseyi küçük düşürmek değildi. Söylediğimiz söz, "Bu Hükümet Meclisin Hükümeti değildir. Çünkü Meclisten güvenoyu alamaz" Nerenin Hükümetidir? Bir yerin Hükümeti olacak, en münasip yer de orayı bulduk ve netice itibariyle o Hükümet güvenoyu alamadı. 21 Haziranda kuruldu, 3 Temmuzda güvensizlik oyuna maruz kaldı. Buyurun, biz haklı çıktık. Onun için "Çankaya Hükümeti" dendi.

"Bu Hükümete TÜSİAD Hükümeti desem mi?" diyen sayın sözcüyü arıyorum. Sayın sözcü burada yok. E, söyleyip kaçmak, yok canım böyle şey; ya, yok böyle şey. *(AP sıralarından alkışlar)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Muhatabınız Senato, vereceğiniz cevabınız varsa buyurun verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben muhatabın kim olduğunu biliyorum, ben sadece söyleyeni arıyorum; ben gayet tabii biliyorum.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — CHP Grup Sözcüsü söylemiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünü arıyorum ben de zaten.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Grup olarak buradayız.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Grup olarak söylemiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, siz şimdi tekabül ediyorsunuz onu.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evet

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok iyi, iyi, ben de onu demenizi bekliyordum zaten.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Şimdi, bu Hükümet TÜSİAD Hükümetidir demiyor Sayın Sözcü, "TÜSİAD Hükümeti desem mi?" diyor. Diyeceksen de, o zaman sana bir cevap verelim; de de bir cevap verelim, boyunun ölçüsünü verelim, açık söylüyorum. Bu kadar açıkta kurulmuş bir Hükümete, on elinde, on parmağında on kara, ondan sonra efendim... Biz hiçbir zaman iç ve dış iş çevreleri bizi istiyor demedik; ama Cumhuriyet Halk Partisi bunu dedi. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Evet, 1977 senesinin Haziran ayının gazetelerini karıştırın. Sayısal noksanını iç ve dış çevrelerinin desteği ile tamamlamaya kalkan biz değiliz. Biz Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetiyiz, Türk milletinin Hükümetiyiz. Hakkâri'den Edirne'ye kadar meydanları, sokakları dolduran ve bize rey veren, veren vermeyen bütün vatandaşların Hükümetiyiz, biz oradan geliyoruz. Bizi şu veya bu teşekkülün bağrında kimse aramasın, yerimiz gayet müemmendir, yerimiz milletin sinesidir, hep oradan geldik. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Değerli senatörler;

Bu Hükümet, erken seçim Hükümeti de değildir. "Efendim, acaba erken seçime mi götürülmek isteniyor?" Bunlar vehimden ibarettir. Millet Meclisi karar vermedikçe erken seçime Hükümetin Meclisi götürmesi mümkün değildir ve herkes biliyor ki, Adalet Partisinin erken seçime götürecek kâfi çoğunluğu yok. Niye bu kadar şüpheleniliyor erken seçimden, onu da anlamıyorum?

Sayın Ecevit, 2 Mart 1975 günü Antalya Meydanında, "Seçimden kaçmak milletten kaçmaktır", daha doğrusu kendi tabiriyle "Halktan kaçmaktır" diyordu. "Seçimden kaçmak, halktan kaçmaktır" diye Eskişehir'in duvarlarında yazılı, hâlâ durur duvarlarda. "Seçimden kaçmak, halktan kaçmaktır" diye Türkiye'nin çeşitli yerlerinde mitingler tertipledi. Yani, seçim lafını telaffuz etmedik biz; ama etsek, edildiği zaman, birisi ederse günah mı olur canım? Yani, bu Hükümete daha 11'inci, 12'nci gününde şu veya bu damgayı vurmaya kimse kalkmasın. Zaten bu Hükümet eğer bir yerin Hükümeti olsa idi, bu zamana kadar söylenirdi. Bu TÜSİAD Hükümeti de iki gündür çıktı. Yani, bir şey bulamayınca, böyle bir damga sürmek... Aslında TÜSİAD Hükümeti falan denmesini çirkin buluyorum, açık söylüyorum.

"Efendim, siz bize Çankaya Hükümeti dediniz" Neden dediğimi anlattım. Deliliniz varsa gelin burada onu konuşturun, vehim ve zan delil olmaz; makbul değildir.

Değerli senatörler;

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi de bizi desteklemeye talip oldu. Yani, ben Sayın Ecevit'i ziyaret ettiğim zaman 7 Kasımdır, "Niçin Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selâmet Partisinin desteğini alıyorsunuz? Biz destekleyelim" dedi. Ben de kendisine, "Milliyetçi Hareket Partisinin, Milli Selâmet Partisinin desteğinde ne var yani?" dedim. Yani, makbul sayılmayacak bir destek değil ki, makbul destek. Sonra "Desteği biz vereceğiz" diye kimse destek falan istemeden kendileri söylediler. Ben de gittim kendileriyle konuştum. Hatta, bu sonra yanlış tefsirlere sebep oldu. Laf budur, söz bu. Çünkü, "Niye Milliyetçi Hareket Partisinin desteğini alıyorsun?" demiyor. "Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selâmet Partisinin desteğini niye alıyorsun?" Zaten Milliyetçi Hareket Partisinin desteği tek başına hükümet olmaya kâfidir. Sonra araya birtakım laflar çıktı, falan... Denen söz şudur: "Bu partiler legal partilerdir" Bunun nesi var, bunun desteğinde; yani niçin bu desteği aldığımızı muaheze ediyorsun? E, "Onlar olmasa biz verirdik desteği", demek ki, bu TÜSİAD Hükümeti falan değil. Biz o zaman dedik ki, bu şık düşmez, bizim size gelmemiz. Benim Sayın Ecevit'e söylediğim, sonra basına söylediğim şudur: Bizim, "Cumhuriyet Halk Partisine gelip, bizi destekleyin de biz Hükümet olalım" dememiz şık düşmez. Neden mi? Çünkü, Türkiye'yi siz idare ediyordunuz bu zamana kadar, şimdi

siz "Millet bizi istemiyor" diye çekildiniz; yani biz yapamadık demektir o. Yapsanız millet isterdi. Kendiniz kabul ettiniz bunu, kendi yorumunuzdur bu, "Millet bizi istemiyor" Peki siz çekildiniz, şimdi biz size geleceğiz diyeceğiz ki, "Sen yapamadın, senin Millet Meclisindeki gücünü bana ver ben yapayım", demek gayet şık olmazdı. O manaya aldım ben, onun için böyle bir müracaatta bulunmadım. Aslında biz hükümet olmak için bir ihtiras içinde değildik, biz göreve talibiz. Milletin içinde bulunduğu şartlardan milleti çıkarmaya talibiz.

Sayın senatörler;

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlardan Türkiye'yi mutlaka çıkarmamız gerekiyor. Bu noktada daha ileri gitmeden önce bazı yanlış anlamaları da açıklığa kavuşturmak istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin sayın sözcüsünün ifadelerinde var, bir iki diğer sözcüde de gördüm onları. Bu Program yüz günlük Program değil, bu Hükümet Programı. Hükümet güvenoyu alır almaz, yüz gün zarfında mutlaka neleri gerçekleştireceğini bunun içerisinden ilan edecektir. O demek değildir ki, onların dışında bir şey yapmayacak, onların dışında bir şeyle uğraşmayacak. Hayır, münhasıran şu yüz gün zarfında bunları yapalım. Bu yüz gün de nereden çıktı derseniz; bu bir Program tekniğidir. Yani, kendi kendimizi zorlama, mutlaka şu hedeflere ulaşma... Bunları yapamazsak yüz gün zarfında; geride kalırız, yapacağımız işlerin gerisinde kalırız. Niye seksen değil de, yüz yahut yüzelli değil. Bu Batı siyasi literatüründe denenmiş şeylerdir, oralarda gördüğümüz metotlardan birisidir ve ilk yüz gün, her hükümetin fevkalade önemli yüz günüdür. Bu yüz gün zarfında bir hükümet kuvvetini kaybeder değil; ama kuvvetinin en sağlam olduğu yerdedir, popülaritesini en yüksek olduğu yerdedir, memleketin bazı ana meselelerini sürükleyip götürmesi lazımdır. Bu yanlış anlaşılmış; yani bütün bunları yüz günde mi yapacaksınız, gibi bir suale muhatap olmayız. E, hani yüz günde yapacaktınız, getirecektiniz? O değil bu. Onu, ayrıca Bakanlar Kurulu güvenoyundan sonra yapacağı ilk toplantı sonunda ilan edecektir.

Şimdi geliyorum ülkenin büyük meselelerine.

Bu can derdi mutlaka halledilmelidir, terör, yıkıcılık, bölücülük asgari sınırlara indirilmelidir. Kurtarılmış bölgeler 1977 öncesi yoktu. Bizim hükümeti bıraktığımız yerde Türkiye'de kurtarılmış bölge yoktu.

Kimse, "O zaman da vardı efendim" demesin; yoktu, nerede vardı?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Yapmayın, her yerde vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Her yerde vardı." cevap değil canım, o zaman Türkiye'nin her tarafı kurtarılmış olur...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Ankara'da vardı.

SADETTİN DEMİR AYAK (Aydın) — Tuzluçayır'da vardı, Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı görüşmeyin Sayın Demirayak, Sayın Başbakan lütfen siz de...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tuzluçayır... Benim üslubum bu, ben kimseye soru sormuyorum.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ali Dinçer'den sonra oldu bu.

BAŞKAN — Efendim lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet. Türkiye'de 1977'de kurtarılmış bölge yoktu...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bütün üniversite kentlerinde vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Üniversite kentlerinde problemler 15 senedir var...

MUKBİL ABAY (Konya) — Yurtlarda... Talebe yurtlarında, talebe meselesi vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 senedir var üniversite problemleri; ama bir Kars meselesi, bir Artvin meselesi yoktu...

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Bir Erzurum meselesi vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Erzurum meselesi" yoktu; bugün de yok Erzurum meselesi, dün de yoktu Erzurum meselesi. Ne varmış Erzurum'da? *(AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Türkiye'nin çeşitli yerlerine "girilemez" diye bir durum yoktu, bir Ümraniye meselesi yoktu.

MUKBİL ABAY (Konya) — Öğrenci yurtları. *(AP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun içindir ki, kurtarılmış bölgeler vardı yoktu; yine tartışalım da, bu iş devam etmez.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Etmesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Etmesin, etmeyelim.

Şimdi geliyorum, dönüyorum...

BAŞKAN — Sayın üyeler; rahat rahat konuşuluyor, tatlı bir görüşme içerisindeyiz, lütfen müdahale etmeyin.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Efendim, hatırlatmak bakımından söylüyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyorum ki...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — O işleri idare ettiği için vaktiyle, İleri çok iyi bilir.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Çok iyi bilirim; evet, şimdi Erzurum'da komandoların kurtarılmış bölgesi.

BAŞKAN — Sayın Köker, müsaade buyurun, Sayın Başbakan daha rahat konuşurlar.

NACİ GACIROĞLU (Erzurum) — Erzurum vatanperverdir, milliyetçidir.

BAŞKAN — Söylüyoruz efendim, müsaade edin.

NACİ GACIROĞLU (Erzurum) — Erzurum'a Komünist giremez, yaşayamaz. *(AP sıralarından alkışlar)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bak gördün mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Türkiye'deki anarşi meselesinin tabiatına kısaca bakmakta fayda var. Neye çare arıyoruz? Bizden evvelki Hükümet aslında, "Türkiye'de anarşiyi bir günde durduracağım, anaların gözyaşını bir günde durduracağım" diyerek gelmiştir, "Kan dökülmesini bir günde durduracağım" diyerek gelmiştir. Bu hükümetin 22 ay zarfındaki grafiğini biraz sonra vereceğim. Sırf tespit yapmak için vereceğim.

Ne olmuştur? Bu hükümetin kurulduğu tarihten, görevi bıraktığı 12.11.1979 tarihine kadar Türkiye'de 10.140 hadise olmuş, 2.446 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 10.043 vatandaşımız yaralanmış, 785 de soygun olmuştur. Yani, "Bir günde durduracağız diyerek göreve gelen bu hükümetin 22 aylık döneminde ve "Bir memlekette bir kişi ölürse, o memlekette hükümet istifa eder" diyerek göreve gelen bir Hükümet, 22 ay sonunda 2.446 vatandaşımızın ölümüyle kapanan bir dönemi memlekette yaşatmıştır. İddia oydu. Bu iddianın bu şekilde aksi çıkmıştır.

Mesele orada da bitmiyor. Hükümet Başkanı olarak Sayın Ecevit'in 5 Ocak 1978 günü, Hükümeti devraldığı zaman beyanatı, "İlk işimiz can güvenliğini sağlamaktır" diyor. 675 gün sonra, bıraktığı yerde, biraz evvel arz ettim, 2.446 kişi ölmüştür. 22 ay; 10 gün değil, 20 gün değil, 100 gün değil, 200 gün değil 675 gün. "Bir kişi ölürse, hükümeti bırakırız" demiş olmasına rağmen, 2.446 kişi ölünceye ve millet "Git" deyinceye kadar da hükümeti bırakmamıştır.

13 Ocak 1978 günü, "Şiddet eylemlerinin devamına fırsat verilmeyecektir" diyor. O anda 13 kişi ölmüş, Ocak'ın ilk 13 gününde. Bu beyandan sonra da 2.433 kişi ölmüştür Türkiye'de, hayatını kaybetmiştir. 20 Ocak 1978 günü, "Can güvenliğini kaldıranların kaynağını kurutacağız" diyor. O güne kadar 41 ölü var, o günden sonra 2.465 ölü var. 28 Ocak 1978 günü ölü sayısı artmış; "Birkaç ay içerisinde topluma barış getireceğiz" diyor. O günden sonra 2.387 kişi ölmüş. Her beyanından sonra ne kadar kişi ölmüş, o zamana kadar ne olmuş; onu veriyorum. 2 Mayıs 1978 günü ölü sayısı 263; "Bir kişi ölürse istifa ederiz" dendikten sonra, "Şiddet eylemleri etkin ve yansız önlemlerle ortadan kalkacaktır" diyor; o tarihten sonra 2.183 kişi ölmüş. Ne ise o, "Etkin ve yansız önlemler?" Hiçbir zaman öğrenemedi onu Türkiye. Yani, etkin ve yansız önlemleri kullanınca şiddet eylemleri kalkacak... Burada telaffuz ediliyor, 2.183 kişi ölüyor. Demek ki reçete değilmiş onun bahsettiği.

23 Mayıs 1978 günü, "Eylemciler usanacak biz usanmayacağız" diyor. Ölü sayısı 301, o tarihten sonra 2.140 kişi ölmüş ve geliyoruz meşhur 17 Haziran beyanatına. Bunu çok talihsiz beyanat sayarım. Ölenlerin sayısı 363 o tarihte "Toplumda huzur ve güvenlik sağlanmıştır, artık anarşiden söz edilemez."

O tarihten sonra da 2.803 kişi daha ölmüştür. 11 Ağustos 1978 günü "Alınan tedbirler olumlu sonuçlar veriyor" derken, ölü sayısı 521, o günden sonra 1925 kişi ölmüş. Yani, "Netice veriyor" dediği noktadan sonra 1 925 kişi daha ölmüş. Bu kendi kendini aldatmaya devam etmek değil de ne? Bu odur işte.

Ölü sayısı 694 iken "Anarşi can çekişmektedir" deniyor, tarih 27 Eylül 1978. O tarihten sonra da 1.752 kişi ölmüş, can çekişiyor anarşi.

15 Ekim 1978 günü "Facianın sonuna geldik, kanlı oyunun sonuna geldik" diyor. 758 kişi o tarihte ölen, o tarihten sonra ölen 1.688 kişi.

14 Aralık 1978 günü ölü sayısı 970, İskandinavya memleketlerine giderken "Anarşinin sonuna geldiğimize inanıyorum" diyor. "Sonuna geldiğimize inanıyorum" dediği yerde 970 ölü var, o tarihten sonra 1.476 ölü var.

İşte bizi; yani milleti gerçekten tedirgin eden, rahatsız eden bu durumdur. Ne dediyse, tamamen aksi olmuştur ve hiçbir dediği de olmamıştır.

İşin kolay olmadığını bilmek lâzım. Ben işin kolay olmadığını söylüyorum. Onun için, aman ihtiyatlı konuşayım diye de söylemiyorum. Bunun hakkından gelinir; ama bu şekilde tutulursa hiçbir zaman hakkından gelinmez; bu, işe ciddiyet atfetmemektir.

15 Mart 1979 günü, "Şiddet eylemlerinin kaynaklarına yönelme konusunda önemli aşamalar yapıldı" diyor, yine beyanat sahibi Sayın Ecevit. O tarihte 1.130 kişi ölmüş, o tarihten bu yana da 1.216 kişi ölmüştür.

4 Mayıs 1979 günü "Eylemciler halk içinde yalnız kaldı" diyor. 1.517 kişi ölmüş o tarihe kadar, o günden sonra da 929 kişi ölmüş; yalnız kalan eylemcilere bakın.

18 Haziran 1979 günü, "Şiddet eylemleri etkinliğini yitiriyor" diyor. Dediği yerde 1.690 kişi hayatını kaybetmiş, o tarihten sonra da 756 kişi hayatını kaybetmiştir.

Nihayet; "Şiddetin artık elle tutulur, gözle görülür duruma gelen kaynaklarına inilecek, şiddetin sonu er geç gelecektir" diyor. Bu tarih de 25 Temmuz 1979. Yani, tam 1 sene sonra, "Artık Türkiye'de anarşiden bahsedilemez" denilen tarihten, o tarihe kadar 1.945 kişi ölmüş, o tarihten sonra da 501 kişi hayatını kaybetmiştir. Grafik bu. Bunun ülke çapındaki dağılışına bakıyoruz.

Hemen hemen Türkiye'de cinayet işlenmeyen il yok; fakat işin vahim tarafı Adana'da 209 ölü, Ankara'da 210 ölü; (Ki, Adana'da ve Ankara'da 10 aydır da sıkıyönetim var) Yani 10 aylık sıkıyönetime rağmen. Diyarbakır'da 60 ölü; orada da sıkıyönetim var. Gaziantep'te 137 ölü, İstanbul'da 455 ölü. Yani, Kıbrıs harekâtında şehit verdiğimiz kadar vatandaşımız 22 ay zarfında İstanbul'da anarşiden hayatını kaybetmiştir, 455 ölü. İzmir'de 45, Kars'ta 46, Kayseri'de 27, Konya'da 22, Malatya'da 48, Kahramanmaraş'ta 130, Manisa'da 34, Mardin'de 28, Niğde'de 11, Ordu'da 26, Samsun'da 58. 1968-1978 döneminde Samsun'da anarşiden hayatını kaybetmiş kimse yoktur. Bu vilâyetlerin çoğunda yoktur.

Siirt'te 26, Tokat'ta 12, Trabzon'da 34. Keza Trabzon'da Türkiye'nin üniversitesi olmasına rağmen fevkalade sakin bir yeri idi, Urfa'da 125; 10 ay da sıkıyönetim var. Yozgat'ta 7, Van'da 3, Uşak'ta 13, Tekirdağ'da 6, hemen hemen cinayet işlenmemiş yer yok; bu iyi değilmiş.

Şimdi, bunun karşısında nasıl bir tavır takınacağız? Türkiye Cumhuriyeti tarihinde olmamış hadiseler var bunun içerisinde. Seçilmiş belediye reisleri, profe-

sörler, yazarlar, camiden çıkan ahali, hiç bigünah durakta duran insanlar, hepsi taranmış, bombalar atılmış, evlere bombalar atılmış ve rahmetli Mersin hâkimi gibi, kapısı gece yarısı çalınmak suretiyle kapıya çıkar çıkmaz hem karısı, hem kendisi kurşunlanmış insanlar, aynı biçimde Tarsus savcısı gibi birçok hadiseler var. Bunların çoğunun da faili meçhul. Sıkıyönetim yetkililerinin iki gün evvel bana verdikleri bilgiye göre, sıkıyönetim olan illerimizde 783 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir; ancak bunlardan %20'sinin failleri biliniyor.

Binaenaleyh, "Efendim, işte failleri bulunuyor, çıkarılıyor" deniyor, 2.446 kişi, %20'sini bulursanız 500 kişi eder, geriye 2 bin kişi kalır.

Binaenaleyh, gelin kendi kendimizi aldatmaya devam etmeyelim. Bu iş ciddidir, bu işin hakkından gelelim.

Nihayet hudutlarımız içerisinde, Hakkâri'de 20 gün yabancı devletlerin tebası olan insanlar gelip savaşıyorlar ve bu bir hudut meselesi sayılıyor. Bunlara Türkiye müsaade edemez.

Kars'ta güpegündüz sokağın ortasında benim İl Başkanım; rahmetli Medet Alibeyoğlu'nu 14 kurşun atmak suretiyle öldürdüler, şahadet eden yok.

"Efendim, seçimler hadisesiz geçmiştir" deniyor. Sıkıyönetim içerisinde seçim yapıyorsunuz. Allah razı olsun askerlerden. Çok büyük gayret sarf etmişlerdir. Sandıkların başını askerlere bekletmek mecburiyetinde kalmışızdır. İlk defa olarak Türkiye sıkıyönetim içinde seçim yapıyor uzun zamandır. 1965 seçimlerinde sıkıyönetim yoktu, 1966'da yoktu, 1968'de yoktu, 1969'da yoktu, 1973'te yoktu, 1975'te yoktu, 1977'de yoktu. İlk defa sıkıyönetimde seçim yapıyorsunuz.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Kaç ilde sıkıyönetim vardı Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nerede kaç ilde?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Seçim yapılan kaç ilde sıkıyönetim vardı Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 19 ilin çoğunda sıkıyönetim var; Kars'ta var, Erzurum'da var, İstanbul'da var, sayalım istersen.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — 9 ilde var, gerisinde yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Reylerin %70'i orada. Hakkâri'de var, Van'da var, Siirt'te var, Bitlis'te var, hepsinde var.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Geliniz burada kendi kendinizi savunma ihtiyacına filan girmeyin. Mesele ciddidir.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne yapacaksanız, onu söyleyin de yardım edelim.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Olmuyor Sayın Başbakan; sizin döneminiz, bizim dönemimizi bırakalım artık. 10 günde 70 vatandaşımız öldü, ölü sömürüsünü artık bırakalım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne söyleyecekseniz söyleyin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii bıçakla kesilir gibi kesileceğini kim söyledi size; ama siz, "Bir kişi ölürse, istifa ederiz" diye geldiniz "Bir günde durdururuz" dediniz, ben onu söylüyorum; 675 gün geçti.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Siz ne yapacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne yapacağımızı da söyleyeceğim.

Gelin Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu çıkaralım.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne söyleyecekseniz söyleyin.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — "Ne söyleyeceksen söyle" diyor... Sayın Başbakan ne söyleyeceğini bilmiyor mu?

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen efendim, lütfen...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O söylemeye mecbur, ama siz dinlemeye mecbur değilsiniz, tahammül edemiyorsanız dışarı çıkarsınız.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız, Sayın Başbakan konuşuyorlar, lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimsenin rahatsız olmasına hacet yok, orta yerde 2.446 ölü var, 10.000 yaralı var, 785 soygun var. Hiç rahatsız olmayın...

MUKBİL ABAY (Konya) — Her gün söylüyorsunuz, her gün...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her gün söyleyeceğim. Ölenler bu memleketin vatandaşları. Buna çare bulmak lâzım. Her gün söyleyeceğim. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Söylememi neden kınıyorsun? Hem diyeceksin milletin karşısına çıkıp "Bir kişi ölürse bırakıp giderim" 2.446 kişi ölünceye kadar oturacaksın... Böyle şey olur mu? Böyle şey olur mu? Rahatsız olmayın. Ne yapacağız yani? Ortalık güllük gülistanlık mı diyeceğiz?

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Sayın Demirel, siz kaç kişi ölünce gideceksiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tedbir arıyoruz. Neye tedbir aradığımızı bilmek bakımından, kaç kişinin öldüğünü söylüyoruz. "Bu vahim bir hadisedir" diyoruz. "Vahim hadisedir" deyip geçmiyoruz. Meseleye analitik bir şekilde yaklaşıyoruz ve vahim hadisenin tarzı cereyanında, bizden evvelki Hükümet hangi tavrı takınmış bunu söylüyoruz. Ortaya bir grafik koyuyoruz. Buradan tedbir çıkaracağız. Henüz daha suçlama falan yapmadım. Sadece, (Bu kadar hassasiyete hacet yok) ne olmuş onu anlatıyorum.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bu hadise sadece 2.446 vatandaşımızın ölümünden ibaret değildir. Sadece o bile olsa büyük iştir. Bin yıldan fazla aynı kaderi paylaşmış, bu memleketin birbirini

seven insanları, birbirine düşürülmek istenmiştir ve Kars'ta, Erzincan'da, Sivas'ta, Malatya'da, Elazığ'da, Kahramanmaraş'ta, Urfa'da, Gaziantep'te ve Adana'da vatandaş yüzlerce senedir beraber yaşıyordu. Niçin bundan evvelki yılarda birbirine girmedi de geçen iki sene zarfında birbirine girdi? Ve bunların sebeplerine bakmak lazımdır.

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Daha evvel yoktu yani, daha evvel yoktu...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Kahramanmaraş'ta bu ülkenin çocukları yüzlerce senedir bir arada yaşıyordu. Kahramanmaraş'ta huzursuzluk nasıl yaratılmıştır? Bu bir soykırımı falan değildir. Soykırımı tabiri burada Sayın Karaman tarafından kullanıldı. Hangi soy hangi soyu kırıyor? Bu tabiri Hükümet Başkanı kullandı televizyonda; daha çok tahribata sebep oldu. Bu kışkırtma idi ve o kışkırtmanın sonunda da bu kadar vatandaşımızın ölümü ortaya çıktı. Bu önceden bilinmeliydi, önceden bilinmesi lazımdı. Ona göre tedbir alınmalıydı; alınmadı. Soruşturma önergemiz vardır. Gayet tabii ki, Meclislerde Gensoru önergesi verdik vaktiyle. Çıktık düşüncelerimizi söyledik, iddialarımızı, ithamlarımızı yaptık. Ben onları şimdi tekrar edecek değilim; ama her hadisenin arkasında birtakım sebepler vardır.

Şimdi, peki ne yapacaksınız? Yani kim ne yapacak? Devlet ne yapacak? Mesele Devlet meselesi haline gelmiştir. Devlet bu meselenin hakkından nasıl gelecek?

Evvela, Türkiye'deki bu cinayet olaylarını kim yapıyor? Kim yapıyor, kim yaptırıyor? Bunu Devlet biliyor mu? Devlet bilmiyorsa ayıp. Biliyor da hakkından gelemiyorsa o da ayıp.

Devlet bu meseleleri ne kadar biliyor, ne kadar bilmiyor; tenkidini, şeyini yapmayacağım şimdi, ama gayet açıklıkla söylüyorum: Evvela bunların mihrakları nedir, beyinleri nedir? Bunları kim yapıyor, kim yaptırıyor? Üzerinde Hükümet olarak amansız bir şekilde varız, bunların üstüne gideceğiz. Ne yapacaksın diyorsunuz; onu yapacağız evvela.

İstihbarat servisini ajan provokatörler ve görev yapanları kontrgerilla diye suçladıktan sonra, Devletin güvenlik kuvvetlerini çalıştırmak kolay değildir.

Sıkıyönetimde görev yapan hâkimi, Sıkıyönetimde görev yapan generali faşist hâkim, faşist general diye suçladıktan sonra, Türkiye'de görev yapmak kolay değildir. 1971-1973 döneminde Sıkıyönetim vardı. Bu Sıkıyönetim, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına dayanarak alınmıştı. Yani, birtakım kumandanlar kendiliklerimden Sıkıyönetim koymuş değillerdi; Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararıyla Sıkıyönetim alınmıştı.

Yasaldı, meşruydu. Bu Sıkıyönetimi idare eden kumandanlara ve o Sıkıyönetimi idare eden güvenlik kuvvetlerine sonradan yapılan muameleler orta yerdedir.

Türkiye, Devletin dibine dinamit koyanları masum sayar; ama hakkı yenmiş olanları suçlu sayar, görev yapanları suçlu sayarsa bu hareketin içinden çıkamayız, görev yaptıracak kimse bulmakta güçlük çekeriz, Binaenaleyh, evvela gelin hep beraber olalım. Bu işi Devlet yapmalıdır, bu işin hakkından mutlaka gelinmelidir; kimse caniye karşı sempati duymamalıdır, merhamet de duymamalıdır ve görevi

yapan Devletin güçlerine, kuvvetlerine yardımcı olunmalıdır. Peki, Devlet bunu biliyor mu? Bilmesi lâzım, bilmiyorsa bilecek. Bu zamana kadar bilmeyişini fevkalâde ayıp sayarım.

Bir ikinci konu: Türkiye'de silah kaçakçılığını kim yapıyor, kim yaptırıyor? Devlet bunu biliyor mu, bilmiyor mu? Bilmiyorsa ayıp, biliyorsa niye mani olmamış? Şimdiye kadar mani olmamışsa, şimdiden sonra mani olacaktır. Ne yapacağımı soruyorsunuz, onu söylüyorum. Bir Kaleşnikof silahı yüz bin liraya satılıyor Türkiye'de. 50 bin lira idi, yüz bin liraya çıktı. Siverek'de benim vatandaşım ineğini, eşeğini, danasını, tarlasını satıp bir Kaleşnikof alıp damına oturuyor; böyle şey olmaz. Memleketin bir kısmı Apoculara, bir kısmı bilmem kime terk edilemez. Bunların hakkından gelmeye mecburuz. "Ne yapacaksınız?" diyorsunuz. Bunların amansızca peşine düşeceğiz. Kiminle düşeceksiniz? Devletin meşru kuvvetleriyle. Devlet ne güne var? Can ve mal güvenliğini korumayan bir Devlet olur mu? TANSA'cılığı bilmem şunu bunu kim olsa yapar, manavlığı, çelebiliği kim olsa yapar; ama yapılacak olan iş evvelâ vatandaşın mal ve can güvenliğini korumaktır. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)* Sonra Sıkıyönetim 10 ay zarfında ne yapmak istedi, ne yaptı, neyi yapamadı, neden yapamadı?

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinin en son tedbiridir sıkıyönetim, 10 ayı da geçmiştir. Sıkıyönetim bu işin içinden başarısız çıkarsa, çok büyük sıkıntılara gireriz. Askerlerimiz, hudutlarımızı bekleyen kahramanlarımızdır; ama memleketin içi bozulursa, hudutları beklemenin maması kalmaz. Onun içindir ki, memleketin içini Devlerin bütün meşru kuvvetleriyle kanunlarla nizamlarla memleketin içini düzeltmeye mecburuz.

Yasalar noksandır. Binaenaleyh, sizden yasa istiyoruz Hükümet olarak. "Ne istiyorsunuz?" diyorsunuz? Ben ne yapacağımı söyledim. Ne istiyorsunuza gelince, Devletin güvenlik kuvvetlerini çalıştırmak Hükümetin görevidir. Biz bunu çalıştırırız. Çalışmayan varsa, çalışanını buluruz. Görevi yapmayana görevi yaptırmak bizim vazifemiz ve bizi kontrol etmek de sizin vazifeniz, işte böyle işler bu mekanizma. Onu getiriyoruz önünüze.

Şimdi yasalar lâzım. "Efendim, bu yasalarla Türkiye'de anarşi üslerini önleriz" diyen bizden önceki Hükümet. Beyanları Ocak 1978. Sonra, 1978'in Eylülünde "Bu yasalarla Türkiye'de anarşiyi önlemek mümkün değildir" diyerek gelen yine bu Hükümet. Ne oldu o yasalar? Sayın Zeyyat Baykara biraz evvel bu kürsüden Sordu; "Anarşi paketi ne oldu" Ne oldu anarşi paketi? 1978 Eylül, 1979 Kasım, yani bir seneyi geçmiş. Paket ne oldu diye sormakta haklısınız. Çünkü, o zaman sizlere de geldiler. Simidi, efendim Tedbirler Kanunu mu getiriliyor, yok şunu getiriliyor deniyor? Hayır efendim. Getirilecek olan şey, işte o kanunlardır. Günün İçişleri Babanı, Mecliste bulunduğum bir celsede kendim şahit oldum, Sıkıyönetimin uzatılmasıydı, bu kanunların çıkarılmasını istedi.

Biz bu kanunlara destek verdik ve Adalet Partili Komisyon Başkanına kürsüden teşekkür etti bu kanunları Heyeti Umumiye indirttiği için, ama 16 Hazirandan sonra Hükümet Meclise gelmediği için, bunlar yasalaşmadı. Günlerce uğraştık ço-

ğunluk yapalım diye, yapamadık. Binaenaleyh, gelin bu yasaları biraz daha düzelterek yasalaştıralım, dedik. Değerli senatörler;

İlk yasalaştırılması lâzım gelen şey, iki sene evvel ben Başbakanken benim sevk ettiğim bir kanun tasarısıdır. Benim Hükümetimin sevk ettiği. Bu tasarıda birtakım küçük değişiklikler yapacağız. Bu tasarıda anarşi hareketlerini durdurmak için çalışan uğraşan, didinen güvenlik mensupları, polisler, istihbarat elemanları, jandarma, er, subay, astsubay, bekçi, hâkim, savcı, bilumum anarşi ile, Devletin gücünü göstermeye çalışan kişiler hayatım kaybederse, şehit olursa, bunun çoluğuna çocuğuna hayat boyu bakmayı Devlet üstlenmelidir, birinci yapılacak iş bu. Gelin evvelâ bu yasayı pazartesinden sonra hemen Meclislerin gündemine getirelim ve bunu çıkaralım. İki seneden fazla Meclislerin gündeminde kalmıştır. Kan gövdeyi götürürken "Ne oluyor?" demek hem hükümetlerin, hem Meclislerin işidir ve ondan sonra da 7-8 tane kanun var. Bu kanunlar Anayasadan doğan kanunlardır.

Anayasanın 1971 ıslahatı bu kanunları gerektirmiştir. Bu kanunların çoğu çıkmıştı. Daha çok dernekleri düzenleyen, gösteri yürüyüşlerini düzenleyen ve anarşi hareketlerinin menşeinde bulunan birtakım şeyleri düzenleyen kanunlardı bunlar. Devlete demokratik otorite kazandırmaya mecburdur Türkiye. Bu demokratik otoriteyi kazandırdığımız takdirde, bunun yeri, devlet boşluğudur. Devlet boşluğunun sonu, Devletin kökünün çürümesidir. Param parça oluruz Allah göstermesin. Onun için gelin, vakit geçmeden Devlete bu demokratik otoriteyi kazandıralım.

Ne yapalım? Demokratik otoritenin gerektirdiği kanunları çıkaralım. Otoritesizlikten şikâyet eder hale gelmişizdir bugün ve memleketi bir otorite özleminin içine sokarsak o zaman bu Meclisleri ayakta tutmakta fevkalâde büyük zorluk çekeriz. Gelin yerimizi alalım bunu söylüyorum ve memlekete sahip olalım, Devlete sahip olalım, Parlamentoya sahip olalım, bunu söylüyorum. İki senede bir kanunu çıkaramazsak sahiplik iddiasında bulunamayız, gayet açıktır bu.

Bu kanunlar çıkmıştı, ne oldu bu kanunlara? Sonra bu kanunlara itiraz edildi, Anayasa Mahkemesi bunların çoğunu bozdu, şimdi yenli baştan çıkarılacak bunlar, o kanunlardı bunlar. Gelin Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu çıkaralım. Niye karşısınız Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununa? Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununa karşı olmak bence Anayasaya karşı olmaktır, tamamen odur. Çünkü, Devlet Güvenlik Mahkemelileri Anayasanın bir maddesinden geliyor, bu madde 136'ncı maddedir. 136'ncı maddede aynen şöyle der: "Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur". Türkiye'de bu çeşit suçlar mı yok? Bu çeşit suçlar yoksa neden şikâyet ediyoruz. Bu çeşit suçlar diz boyu. Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurmadığınız takdirde, Sıkıyönetim Mahkemelerini kurmak mecburiyetinde kaldınız.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin aslında Danıştay'dan, Yargıtay'dan, hatta bu Meclislerden, Hükümetten hiç farkı yoktur. Niye? Anayasa demiş ki, Danıştay kurulur. Anayasa demiş ki, Hükümet kurulur. Anayasa demiş ki, Meclisler kurulur. Bunun şartı şurtu yok ve bu arzuya tabi değil ve bir kademe daha ileri gidiyorum ve

diyorum ki, bu Anayasayı biz üstün yasa saymazsak Türkiye'nin içinden çıkamayız. Bana göre Devlete demokratik otorite kazandırma bu Meclisten başlar.

Bu Anayasada beğenmediğiniz maddeler olabilir, değişinceye kadar uymaya mecbursunuz, değiştirinceye kadar uymaya mecbursunuz. Başka türlü hukuk devleti olmaz. Nelerin hukuku, neyin hukuku? Hukuk, keyfiliğe son verir. Ben bu Anayasanın 136'ncı maddesine uymuyorum... Keyfilik bu. Bunun hukuk neresinde yani? Ve bunu kim diyor? Yasa yapan bir organın azalan... "Sizin yaptığınız yasanın şu maddesine de ben uymuyorum" diyecek vatandaş orada.

Bunun içinden çıkamazsınız ve yarın çıkar bir başka vatandaş, başka bir partinin mensubu, "Ben de 108'nci maddeye uymuyorum" der. O neyse, rastgele söylüyorum, başka birisi çıkar der ki, "Ben de 142'nci maddeye uymuyorum..." Öbürü çıkar "Ben bilmem neye uymuyorum" der. "Neye uymuyorsun?" Diye sorulmaz. "Kamburdu, yamaydı" diye Anayasa maddesini reddetme hakkı yok kimsenin.

Gelin, bu tavırdan herkes çıksın ve netice itibariyle neden çıksın? Aslında çıkmaya da mecbur; çünkü Anayasanın 8'inci maddesi, Anayasa hükümleridir; yasama, yürütme ve yargı organlarını, idari makamları ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Sadece 136'ncı maddeye uymuyor değilsiniz, 8'nci maddeye de uymuyorsunuz.

Oturur konuşuruz, oturur kafa kafaya veririz, Anayasa Mahkemesinin kararını açarız, ondan sonra partiler bir araya geliriz... Efendim; Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulursa bu iş hallolur mu? Mesele o değil ki... Mesele, bu Anayasa var mı, yok mu? Bu Anayasa varsa, bu Anayasanın bu maddesi yaşıyor, bu maddesi yaşıyorsa, buna uyulacak... Buna uyulmadığı takdirde; yani bir Parlamento Anayasaya uymadığı takdirde, onun yaptığı yasaya milletin uymasını beklemek de fevkalâde güçtür.

Onun için, gelin evvela hukuk devletini buradan başlatalım. Eğer Anayasanın bu maddesini beğenmiyorsanız, bu maddeyi değiştirecek önerge vermeye yeter sayımız var.

Evet; esasen tabii Hükümet Danıştay'a da hâkim tayininde namzet gösteriyor, Danıştay da mahkeme ve Batı ülkelerinde Fransa'ya gittiğiniz zaman, Fransız Cumhurbaşkanı siyasi bir adamdır, seçilmiş bir adamdır. Yüksek Hâkimler Kurulunun da Başkanıdır; ama Anayasa Mahkemesinin bütün üyelerini de kendisi tayin eder.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Başkanlık sistemi var orada.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, seçilmiş adam, siyasi adam. Başkanlık sistemi vesaire; yani Türkiye'de kuvvetler ayrılığı prensibi demek, üç tane devlet demek değil ki... Devletin tekniğini bozduğunuz yerde ve üstün yasayı tanımadığınız yerde, Devleti ceza veremeyen Devlet haline getirdiğiniz yerde, 2.446 vatandaşımızın kanı dökülür ve bunun içerisinde 100 tane güvenlik mensubu var; 100 tane... Devletin polisine, jandarmasına, askerine, astsubayına, subayına, generaline silah atılır hale gelmiştir Türkiye'de. Olmaz bu. "Olmaz bu" deyip çekilip gitmeyelim buradan. Ne olacak öyleyse? Gelin diyoruz; şu yasaların verdiği bütün yetkileri kullanacak hale getirelim, bir; eksik yasaları tamamlayalım, iki. Kötü bir şey söyledim mi? Çare; sonra, bunu verin bizim elimize. "Biz" dediği-

miz zaman, icranın eline. İcra kimse, ondan da görev isteyin. O görev yapmıyorsa, onların üstüne varın; görev niçin yapılmıyor diye. Onlar da görevi kim yapacaksa, onların üstüne varsınlar, ama görev yapılsın, Devlet, Devlet gibi olsun. Günah olur, yazık olur. Yani, bir avuç caniye, bir avuç katile memleketi rahatsız ettirmeye hakkımız yok. İşte, "Bu kadar kişi ölüyor," deyip, avucumuzu açamayız ne yapalım diye... Çaresiz falan değiliz.

Binaenaleyh, anarşi meselesinde zaman zaman bütün gruplara, partilere ve grubu olmayan siyasi teşekküllere, siyasi partilere müracaat edeceğim. "Gelin, bu memleket bizimdir" diyor musunuz? Evet; hep beraber sahip olalım; söyleyin ne yapalım. Efendim, sen Hükümetsin, sen yap... Ben şunları düşünüyorum; buna ilave edecek bir şeyin varsa söyle... Bunu yapacağız. Bu diyalog açık olacaktır. 100 meselenin 98'inde ihtilaflı olabiliriz. Sizin ayrı, bizim ayrı fikirlerimiz olabilir; ama Allah billahi için bugün tartışılamaz hale gelmiş bulunan bir kaç meselede işbirliği yapalım. İşbirliği zor bir iştir aslında, işbirliği gayet sıkıntılı bir iştir; ama yapalım bunu. İşte bu niyetlerle huzurunuzdayız.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bu meselenin hemen arkasından, Türkiye'de yokluklar geliyor. Türkiye bir "Yoklar diyor" haline gelmiştir. Yine 1977 senesinin sonunda Türkiye'de her şey vardı. Mazot vardı, yağ vardı, ampul vardı, kısa vadeli borç aldı idik, bilmem ne etti idik; ama her şey vardı. Mazot vardı, yağ vardı, ampul vardı, benzin vardı, hammadde vardı, fabrikalar işliyordu, gübre vardı, ilaç vardı. Var mıydı yok muydu? Vardı. Her şey vardı. 1979 Kasımında, bizim bugün idaresine talip olduğumuz ve Meclisler güç verirse, izin verirse, ruhsat verirse yürütmeye çalışacağınız Türkiye'nin bugün yokları var.

13 Kasım 1979 tarihinde 67 ilin valilerinden; bugün görev başında olan valilerinden, Başbakanlık kaleminde telefonla aldığım durum vaziyeti budur, elimdedir. Buradan üç-beş cümle okuyacağım size; neler yoktur, ne sıkıntıları vardır sordum valilere. Bunu ben her haftabaşı yaparım. Bunu aldıktan sonra Bakanlar Kuruluna girerim, bakan arkadaşlarıma bunun birer kopyasını veririm, derim ki, "Hiç bir ayrı talimat beklemeden, bütün arkadaşlarım, hangi mesele kimi alâkadar ediyorsa bununla meşgul olsun." İkinci bir hafta aynı rapor geldiği vakit, "Ne yaptın?" diye de sorarım o arkadaşıma.

Adana'da akaryakıt Adıyaman'da yağ, mazot, Afyon'da margarin, likit yağ, fueloil motorin, Ağrı'da benzin, gazyağı, şeker, likit yağ. Amasya'da ampul, margarin, motorin. Ankara'da kömür, yağ, tüpgazı, akaryakıt, gazyağı. Antalya'da akaryakıt, likit yağ, margarin...

Biz Hükümet olalı 10 gün oldu; 10 gün evvel hepsi vardı da, biz mi bitirdik bunu? Bu düşünülemez. Hem benim aldığım 13 tarihli. Türkiye yokluklar memleketidir; bu yoklukların içerisinde Türkiye'de yetişen mallar da var, mesela çay yok Türkiye'nin çeşitli yerlerinde, mesela şeker yok Türkiye'nin çeşitli yerlerinde, zeytinyağı yok, sigara yok... Tabii, kahve üzerinde durmayacağım; tuz yok, deterjan yok, soda yok, akümülatör yok, yedek parça yok, gazete kâğıdı yok, daha fazla yoklar da var; ama 30 kalem günlük ana ihtiyaç maddeleri yok.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Yokluk neden olur? Yokluğun tek sebebi vardır; üretim yetersizliğidir, üretim yetersizliğini ithalatla tamamlayamamaktır. Türkiye, 1977 yılına kadar ekonomisini yürütecek şekilde gelmişti. 1977 yılının sonunda, Türkiye'nin bütün fabrikaları çalışıyordu, üretim vardı. 1979 yılına baktığımız zaman, plan hedeflerine göre, hemen hemen her dalda üretim düşmüştür. Bunları teker teker söylemek istemiyorum. Öyle ise, Türkiye'nin önünde duran bir devasa mesele de, bu yokları orta yerden kaldırmak, üretim mekanizmasını harekete geçirmektir. Üretim mekanizması hareket haline geçirilemediği takdirde, bir memleketin hiç bir sorununu halledemezsiniz. O, harekete geçirilecektir.

Üretim mekanizmasının harekete geçirilmesi güven ister. Güven duygusu kaybolmuştur. Üretim mekanizmasının harekete geçirilmesi, yeniden eksikliklerinin giderilmesini gerektirir. Bu, önümüzde duran diğer meselelerden birisidir.

Şimdi, hemen hemen bütün sözcülerin temas ettiği bazı konular üzerinde durmak istiyorum. Hemen hemen bütün sözcüler, Türkiye'nin borçlarından bahsettiler, Türkiye'nin kötü şartlar içinde borçlandığından bahsettiler. Türkiye'nin kalkınma modelini ve borç meselesini iyi anlayalım. Türkiye, durup durduğu yerde borçlanmış olmak için, gidip borç aramış ve borçlanmış değildir. "Bir de biz borçlanalım, nasıl oluyor; bunu görelim." diye borçlanmış değildir. Bunun bir sebebi, bir de mantığı olması lâzımdır.

Türkiye, Anayasası olan bir memlekettir. Anayasası olan bir memleket demek, o memlekette medeni haklar yanında ekonomik haklar nasıl işleyecektir? Bunları tanzim etmiş olan bir memleket demektir. Türk vatandaşının istediği işi tutması hakkıdır. Ve aslında rejime damgasını vuran da bu haktır. Daha doğrusu bu, hak, damgayı vuran haklardan birisidir; öyle diyelim.

Türkiye, Anayasanın 41'inci ve 129'uncu maddeleri gereğince planlı kalkınmayı yürütecektir. Planlar yapmıştır; yani Türk Devletinin nasıl işleyeceği Anayasada yazılıdır. Ekonomisi nasıl işleyecek, güvenliği nasıl işleyecek? Türk Devleti her şeyi düşünmüş de kendi güvenliğini düşünmemiş değil: Türk Devleti her şeyi düşünmüş de, ekonomik hayatının tanzimini düşünmemiş değil... Tanzimi düşünmüş. Plan yapacaksınız; beş yıllık planlar yapacaksınız. Yapmışsınız Birinci Beş Yıllık Planı, İkinci Beş Yıllık Planı, Üçüncü Beş Yıllık Planı, Dördüncü Beş Yıllık Planı... Birinci planda, Türkiye'nin bir ödemeler dengesi açığı olduğu meydana çıkmış. Bu, bir tercihtir. Türkiye şu tercihi yapabilirdi: Ödemeler dengesi, açığı tanımıyorum, kendi yağımla kendim kavrulacağım... Bunun sonucunda Türkiye'nin kalkınması 2359 sene sonraya varırdı. Öyle de hesap yaptılar zaten; 2359 sene sonradır tam. Ama Türkiye onu yapmamış. Türkiye demiş ki, "Ben, %7 kalkınma hızını alayım hele, dört yüz bin çocuğum benden iş isteyecek, bir milyon konut her sene yapmaya mecburum, nüfusum bir milyon artıyor, bunları beslemeye mecburum, %2,5 nüfus, (Bunu karşılayacak kadar olacak) artı, Türkiye'de bir daha iyi yaşama özlemi meydana getirilmiştir; "Bir lokma, bir hırka" yerine daha iyi yaşama özlemi ekonominin hareket noktasıdır ve bunun gerektirdiği refahı düzeltme gayesi olacaktır, bir de sermaye terakümü olacak; tasarruf olacak, böylece o tasarrufla da kalkınmanın motoru çalışacak... Bunları yapmak için %7 kalkınma hızını seçmiş. Burada

görünüyor ki; kendi kaynakları yetmiyor, dışarıdan kaynak ithal etmesi lâzım bir süre. Ne zamana kadar? Rehabilite noktasına ulaşıncaya kadar. Nedir o rehabilite noktası? Bu ekonomi, kendi kendisini sürükler hale gelinceye kadar. O nasıl olur? Aldığıyla sattığını dengeleyinceye kadar. Satabilmesi için üretmesi lazım; kendine yetecek kadar üretmesi lazım, kendine yetecekten daha fazla üretmesi lazım ki, üretemediği malları dışarıdan alacak... Türkiye, bir kapalı ekonomiyi denememiştir. Bugün zaten kapalı ekonominin peşinde olan kimse yok. "İnterdependence" ile "İndepend"; birbirine karıştırılmamalıdır. Interdependence, bugün birbirine tab, birbirine dayanmayan millet yok, dayanmayan memleket yok; eşit şartlar içerisinde, karşılıklı menfaatlere göre... Bu, ticaret şeklinde çıkıyor, alış-veriş şeklinde, borçlanma şeklinde çıkıyor... Öyle bir dünyadayız ki, Sovyetler Birliği Sibirya'da Japonlara, "Gel şu demiryolunu yap. Her sene 10 milyon metremikâp ağaç kes" demiştir. Öyle bir dünyadayız ki, Sovyetler Birliği, İtalya'ya, "Moskova'da senede 1 milyon otomobil üretecek bir fabrikayı gel, yap." demiştir. Öyle bir dünyadayız ki, Romanya ve Bulgaristan, Batı ülkelerinden sigara fabrikaları getirmiş, Batı sermayesiyle sigara fabrikası yapmışlardır; hatta Coca-Cola fabrikaları yapmışlardır.

Şimdi, böyle bir dünyada bizim kalkınma vetiresi içerisinde bulunan Türkiye'nin, henüz 1.000 dolar seviyesinde bir milli gelire ulaşmış bulunan Türkiye'nin ve dünya memleketleri içerisinde 52'nci sırada bulunan, adam başına düşen milli gelir bakımından 156 memleketin içinde 52'nci sırada bulunan Türkiye'nin (Daha 104 tane memleket var geride) kendi başına kalkınmasını düşünmek mümkün değildir.

"Efendim, siyasi birtakım tavizler vererek kalkınma yapmayalım" tamam... Öyleyse ne yapacağız? İmkân arayacağız dışarıdan. Bu imkânı ararken Türkiye meselesini iyi anlatmak lâzımdır. Türkiye bunu bularak geldi. Eğer, Türkiye'yi hasta ilan ederseniz, eğer Türkiye'yi batıyor ilan ederseniz, kaçışır, etrafınızda kimse kalmaz. Siz, kendi kendinize "Hasta" dedikten sonra, başkası size "iyi" der mi?

Ve işte mesele, ekonominin bu noktasında yokluklar meselesinde, kalkınma meselesinde fevkalade önemli bir hadiseyle karşı karşıyayız. Türkiye meselesini anlatarak geldik ve bu imkânları 25 seneye yakın zamandır Türkiye sağlayarak gelir.

Türkiye'nin ne zaman ödemeler dengesi denk olmuş? Oldu. 1970 devalüasyonundan sonra. O zaman, o devalüasyon gayet planlı, gayet bilerek yapılmış bir devalüasyondu. Devalüasyonun maksadı, enflasyonu durdurmak da değildi; devalüasyonun maksadı, Türk ekonomisine yeni bir hareket, yeni bir hız, yeni bir ivme vermekti. Olmuştur, böyle de olmuştur. Bir süre sonra Türkiye, dünya merkez bankaları arasında rezervi hatırı sayılır hale geldi. Tabii karışık yıllar da girdi, o rezervlerin bir kısmı yatırıma falan da çevrilmedi; hatta o rezervler bir ara enflasyon sebebi de ilan edildi... Ama daha sonra dünyadaki petrol bunalımı, arkasından yatırımlara yeniden başlanmış olması ve diğer ihtiyaçlar, o rezervleri sildi; süpürdü. Zaten 1974 senesinin başında Türkiye'nin 2 milyar 300 milyon dolar rezervi vardı ve 1975 senesinin Martında bizim Türkiye'nin idaresini devraldığımız zaman, Türkiye'nin 1 milyar 300 milyon dolar rezervi vardı. Bu 1 milyar 300 milyon dolar keş değildir, yani nakit değildir. Bunun içerisinde 127 ton altın vardır, bunun içerisinde muhabir bankalardaki hesaplar vardır, bunun içerisinde mahsubu yapılma-

mış, henüz bizim hesabımızda duran borçlar vardır, alacaklar vardır; vardır, vardır, vardır...

Bugün 1979 Türkiye'sinin Kasımında görünen rezerv, 960 küsur milyon... 1977 senesinin Aralığında da görünen rezerv, 630 milyon. Yani, hani 70 Cent hikâyesi var ya... "Türkiye'yi 70 Cent'e muhtaç ettiniz, batırdınız dediğiniz..." Ama, "630 milyon rezerv devrettiniz, 2 milyar dolarlık da hububat; diğer mahsulleri satılmak üzere devrettiniz, siz satamadınız, biz sattık," dedikten sonra, "Türkiye'yi, 70 Cent'e muhtaç ettiniz" lafı anlamsızdır. Söz bana ait; ama öyle söylenmiş değil, manası da öyle değil.

Şimdi bu beyanlar içerisinde, üç satır evvelinde (Bulur, okurum şimdi) "Türkiye'yi 70 Cent'e muhtaç ettiniz" deniyor, altında da "1977 senesinde 630 milyon rezerv devrettiniz" diyor. 70 Cent başka iş, 630 milyon başka iş... Ben, Türkiye'nin sıkıntılarını anlatmaya çalıştım. Bir Cent benim için önemlidir, 70 Cent değil, bir cent. Ve o günkü sıkmalar içerisinde "Türkiye bu 70 Cent'e muhtaç kaldı" manasında söylemedim ki..." Nitekim öyle olmadığı, öyle diyenlerin beyanlarıyla sabit: "630 milyon dolar rezerv mevcuttur..." Bugün ne o? 960 milyon... Aylar da farklıdır; yani senenin sonuna doğru bu biraz daha iner ve bugün "Merkez Bankasının kasası işliyor" diyenlere sesleniyorum; (Kim diyorsa) nasıl işliyor bu Merkez Bankasının kasası? 194 milyon dolar petrol faturası duruyor önünde. "İşliyor" diyen gelsin, bunu bir ödeyiversin de göreyim... Evet ya, 250 milyon dolar her ay petrol faturası. Binaenaleyh, gelin, uluorta laf etmekte...

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Şimdiye kadar ödendi, borç da bırakmadık petrolden Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim?

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Petrolde borç bırakmadık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Borç bırakılmadı mı?

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Petrol borcu bırakmadık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Petrol yok ki borç olsun. *(AP sıralarından gülüşmeler, "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

Durun, şimdi girelim oraya, girelim; Eylül sonu itibariyle 13 milyon ton petrol alması lazımdı Türkiye'nin. Eylül sonu itibariyle aldığınız petrol 10 milyon ton... 750 milyon dolar vermeniz lazımdı; 3 milyon ton daha fazla alıp. 750 milyon doları vermediğiniz için kuyruklar var Türkiye'de. "Petrol faturası ödenmiştir" demek, petrol almamaktır bu.

1979 senesinin planına göre, programına göre ve petrol kullanım tahminlerine göre, Eylül sonu itibariyle; pardon, Eylül değil, Ekim sonu itibariyle, (Eylül sonu biraz daha az ondan) Ekim sonu itibariyle 3,5 milyon ton noksan petrol ithal edilmiştir ve bunların bir kısmı da spot alımdır; spot alım. Petrol rafinerilerini %68 kapasiteyle çalıştırdınız. Petrol rafinerileri %92 kapasiteden aşağıya çalışmadı bundan evvel. %68 kapasite... Bir ton ham petrol alıp işlerseniz, 100 dolar tasarruf edersiniz. 3 milyon ton işlenmiş mamul aldınız, 300 milyon dolar boşa gitmiştir. Gelin, bunların cevabını verin. Suali bir daha vazediyorum; diyorum ki, Ekim sonu

itibariyle Türkiye 13 milyon ton petrol almalıydı, 2,5 milyon tonunu da kendisi çıkaracaktır; 15,5 milyon ton. Aldığınız petrol 10 milyon tondur. Şimdi diyorsunuz ki, "Petrol parası bırakmadık..." Petrol almadınız ki. Böyle memleketi idare etmek çok kolay. İthalat yapmadınız ki. Yaptığınız ithalat ne? 1979 senesinde yapılan ithalat, 1977 senesinde yapılan ithalatın aynı parayla alınan mal değeri cinsinden yarısıdır. Ekonomi boğulmuştur. Bunu yapmak suretiyle "Sıkın kuşakları, sıkın kemerleri" demek suretiyle milleti yokluğa mahkûm etmek suretiyle idare çok kolay. Türkiye'nin geçen 30 sene zarfında ne zaman dövizi oldu? Hep buldu, ama bunu. Neden 1979 senesinde bulamadı? Nereye gitti bu kadar krediler, bu kadar paralar? "Aldık, ettik" dediğiniz paralar; nerede bunlar? Yerini gösterin de biz bunları kullanalım. Efendim, bize öyle olanaklar; ("Olanak" tabiri benim değil yani) devrediliyormuş ki, heba edilmesinmiş... Devrettiğiniz kuyruktur, yokluktur, devrettiğiniz, pahalılıktır... Bunlar heba olsa ne olacak, olmasa ne olacak yani? *(AP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

Dönüyorum, kalkınma modeli ve borç meselesine.

Savın üyeler;

Bu meseleyi, gelin, bir müşterek anlayışa kavuşturalım. Daha Türkiye asgari 15 sene dışarıdan kaynak aramaya mecbur. Ya %7 kalkınma hızını %2,5'a indireceksiniz, yokluğa katlanacaksınız, vatandaşımızın yalınayak kalmasına katlanacaksınız yahut da 15 sene içerisinde 30 milyar dolar bulacaksınız ve Türkiye'yi rehabiliteye götüreceksiniz, sonra ödeyeceksiniz borcunuzu... Hangisini yapalım?

Borcu; efendim, Düyunu Umumiye devrine geldik ha... Öyle "Tukaka" hale getirdiniz ki, bize dönüp sözcüler diyor ki, "18,5 milyar dolar borçlandırdınız Türkiye'yi; bunun 12 milyarı anapara, 6 milyarı faizdir..." "Ne yapmışız 12 milyar dolarla? Ne zamandan beri borçlandırmışız? 30 seneden beri gelen borçları var Türkiye'nin ve bunları; Sayın Müezzinoğlu çok iyi bilir ki, Türk Devleti borçlarına karşı fevkalâde hassastır, son meteliğine kadar Devlet borçlarını ödeyerek gelmiştir; ticari muameleler ayrı. Devlet borçlarını söylüyorum; 1977 senesinde Türkiye'yi bıraktığımız yerde bir kuruş ödenmemiş Devlet borcu yoktu. İlaç almamışızdır, Devlet borcunu ödemişizdir. Binaenaleyh, Türkiye itibarlı olduğu için bu borcu verirlerdi zaten ve geriye alabileceklerini bildikleri için bu borcu verirlerdi.

30 sene evveline gideceğim... Türkiye kalkınma modelinden bahsedeceğim. 30 sene evvel Türkiye'de ne yapsanız, plana, programa vesaireye hacet olmadan ne yapsanız doğru idi; çünkü Türkiye, o kadar çok muhtaç bir memleketti, Türkiye'nin bir şehrinden bir şehrine gitmek meseleydi, köyüne, kasabasına gitmek mümkün değildi... Nesi vardı 1950'de Türkiye'nin? 1950-1960 kavgası yapmak için söylemiyorum: sırf bir tespit bakımından söylüyorum. 100 bin ton şekeri vardı, 400 bin ton çimentosu vardı. Bugün 1 milyon ton şekeri, 20 milyon ton çimentosu var.

Rafinerisi yoktu; bugün 15 milyon tonluk rafinerisi var. Demir-çeliği 100 bin tondu. Bugün üç tane fabrikası var, 3 milyon ton demir-çeliği var. Az bu. Bu az, bu 12 milyon tona çıkmalı. 8 milyona, 12 milyona, 15 milyona, 25 milyona çıkmalı... Nesi vardı Türkiye'nin? İğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye idi. Bugün, Türkiye, iplik üretiminde dünyada 156 memleket içinde beşinci ülkedir.

1950'de Türkiye'nin gübresi var mıydı? 1965'te var mıydı? 100 bin ton Kütahya fabrikası vardı... O da durdu, ondan sonra geldik, biz tamamladık. 100 bin ton, ondan sonra 300 bin tona çıkardık. Bugün Türkiye'nin yedi tane gübre fabrikası var; ihtiyacın yarısından fazlasını yapabilir. Ne kullanıyordu 1950'de Türkiye gübre olarak? Sıfır. Bakın rakamlara... Bugün ne kullanıyor? Türkiye bugün 9 milyon ton gübre kullanıyor. Bunun yarısını da kendisi yapabilecek durumda.

Binaenaleyh, Türkiye'nin petro-kimya tesisi var mıydı? Bugün var; ikincisi de devreye girecek halde. Türkiye'nin kaç kilometre hattı havaisi vardı 1950'de? Sıfır. Bugün kaç kilometre var? 42 bin kilometre.

Kaç tane bu hattı havai sistemini besleyecek elektrik merkezi vardı?

Ondan sonra, değerli üye buraya geldi; benim dün Millet Meclisinde söylediğim sözü hiç anlamamış, ben elektriğin değerini anlatmaya çalıştım. Elektriğin yokluğunun pahası yoktur. Elektriğin yokluğuna paha biçemezsiniz. Bugün elektriği hangi kaynaktan ürettiğin mesele değildir; hangi kaynaktan bulabiliyorsan üret. Hangi kaynaktan bulabiliyorsan... Efendim, "Dövizim olmadığı için mazot alamıyorum." Bütün mesele, Türkiye'ye yetecek kadar dövizi bulmak, Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamaktır. "Yapamıyorum" demek iktidara sığmaz, iktidar "Yapmak" demektir. Onun içindir ki, "yapamıyorum"la bir memleketi idare edemezsiniz.

Burada zaptın tashihi bakımından söylüyorum; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü dedi ki, ben dün demişim ki, "Efendim, 230 gram mazottan, (Yahut mazot değildir o fueloildir) bu kadar fueloilden bir kilovat/saat elektrik çıkar..." Doğrudur verdiğim rakam. O, motorun cinsine göre değişir biraz; ama yedi sekiz gram değişir, o kadar değişir. Bugün mazot yahut fueloil on lira; bu eder 230 kuruş. "Bir o kadar da bunun fabrika masrafım koyarsanız maliyeti beş liradır." dedim. Yani, efendim, o kadar çok oluyor ki, bu beş liraya maloluyor..." Yalnız bunun piyasa değeri yüz liradır. Yani eğer bir kilovat/saat elektriğiniz yoksa yüz lira kaybediyorsunuz... Bir kilovat/saat elektriğiniz varsa, bu beş liraya maloluyorsa, ekonomi 95 lira kazanıyor. Yüz liraya satılıyor demek değil o... Yani yüz liraya bunun talibi var demek değil. Yarattığı değeri söylüyoruz, meydana getirdiği değer (plus - value), ilave değeri söylüyorum. Ekonomi böyle büyür.

Yani, burada değerli senatörler, "Efendim, enerji politikası çarpıkmış..." Kalkınma modeli içindeyim, borca döneceğim sonra. Kim diyor bunu? Kim diyorsa, gelsin söylesin, çarpık olmayan model ne?

Bir memlekette enerji işleri nasıl gelişti; biliyor mu herkes? Her memlekette nasıl gelişti, Türkiye'de nasıl gelişti?

Evvela Türkiye, küçük küçük santrallar yaptı. Bu küçük küçük santrallardan 789 milyon kilovat/saat elektrik üretildi 1950'de. Hiç biri birbirine bağlı değildi, bunların 96'sı dizelle çalışırdı, çok küçük bir kısmı kömür, odun vesaire ile çalışırdı.

Şimdi, 1950'deki Türkiye elektriğinin miktarı 796 milyon kilovat/saattir ve bunun akaryakıtla meydana getirilen kısmı hemen hemen %96'dır, sudan elde edilen kısmı %4'tür; yani 32 milyon kilovat/saattir.

1979 Türkiye'sindeki bu kısıtlamalar vesaire her şey yokluğunu gösterir elektriğin; 25 milyar kilovat/saat elektriktir. %44'ü, yani 10-12 milyar kilovat/saati sudandır. 30 milyon kilovat/saatten 10 milyar kilovat/saate gelmişsiniz.

Ne yapmamız lazım da, yapmamışız? "Efendim, su santralları, kömür santralları yapın..." Su santralları yaptık. 1952'de Seyhan Barajını yapmaya başladığımız zamanlarda, Seyhan Barajının üç tane 18 bin kilovatlık ünitesi vardı; içeride, ne dışarıda kimseye üç üniteye konması gereğini anlatamadık. Ne yapacaktı Adana, Mersin, Tarsus; Türkiye'nin en mümbit bölgeleri, 36 bin kilovat, 54 bin kilovat elektriği ne yapacaktı? 54 bin kilovat elektrik çoktu. Ne kadar lazımdı? Her şeyi üst üste koyduğunuz zaman 18 bin kilovat ancak çekilebiliyordu, haydi bir 18 bin yedek koyduk, bir 18 bin ise boş bıraktık.

Seyhan Barajı için 25,5 milyon dolar Dünya Bankasından borç aldık. Borcu veren müessese bize kök söktürdü; "Ne yapacaksınız bu elektriği?" diye. Biz dedik ki, "Yeni yeni fabrikalar kurulur" Kimse inanmadı yeni yeni fabrikalar kurulacağına. Ama, Türkiye bizim memleketimizdi, onun geleceğine inanmak bizim işimizdi; başkalarının inanıp inanmaması önemli değildi. Onları inandıramadığım takdirde yoluma devam edecektim. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hazar Gölünü delip, Hazar Gölünün sularını Uluova'ya akıttığımız zaman (Ki, göl aşağı yukarı ovadan 318 metre yukarıdadır) 12 bin kilovatlık iki türbin koymaya kalktık. Bu projeyi biz tanzim ettik. Bu projeyi tasdik ettirmemiz lazımdı; Devletin bir dairesi öbür dairesine proje tasdik ettirecekti. Proje tasdikini yapacak olan Devlet dairesi projeyi tasdik etmedi, "Çok bu elektrik, ne yapacaksınız?" dedi. Sonra, aklımıza geldi ki, soğuk mıntıkadır, belki ısıtmada falan kullanırız. Pazarı yoktu ki, elektriğin. Elektriğin pazarı olması, kalkınmanın işaretidir. Hadi bugün Adana'da elektrik bulun; 54 bin kilovat Seyhan Santralı, 100 bin kilovat iki tane Kadıncık Santralı, ondan sonra 100 bin kilovat bir termik santral... Bugün üç yüz küsur bin kilovat elektrik var takat olarak, elektrik yok... Ve enterkonnekte şebeke... Enterkonnekte şebeke çok önemli bir düşüncedir.

66 kilovatla başladık; 34, 66, 154 en büyüğü idi. 380 hayalimizden geçmezdi. 380, bizim elektrifikasyon hamlesine başladığımız zaman dünyanın en büyük voltajı idi. Bugün bizim Keban - Ankara hattımız 380'dir ve 380 az geliyor, ufak geliyor... Ve bugün Türkiye'nin 65 ili ve hemen hemen kazalarının tümü aynı elektrik şebekesinden, 15 bin köyü de buradan ışık alıyor. Evvela pazar meydana getirmemiz lazımdı. Pilot santrallar yaptık. Pilot santrallar 20 kadardır; Kütahya'da Emet Santralı, Konya'da Göksu Santralı, Hatay'da Harbiye Santralı, Malatya'da Derme Santralı, Erzincan'da Girlevik Santralı, Erzurum'da Tortum Santralı, Isparta'da Kovada Santralı... Bunlar 20 kadardır. Bunları yaptığımız zaman da, elektriği nereye koyacağımızla muaheze edildik ve hele bunları bir kademe aşıp, büyük nehirlerin üzerinde tanzim yapacak barajlara girdiğimiz zaman, aklımızı yitirdiğimiz iddia edildi; Türkiye bu borcun altından nasıl kalkacaktı? Bugün 25 milyon dolara yaptığımız Seyhan Barajını 300 milyon dolara yapamazsınız ve daha Seyhan Barajının borcu ödeniyor; 25 milyon dolar üzerinden ödeniyor. Ne ile yapacaktık? Yaptık.

Dönüyorum, geliyorum; kim diyorsa "Türkiye'nin elektrik politikası yanlıştır..." Tartışmaya hazırım. "Efendim, kömürden yapsaydınız..." Türkiye'nin ne ka-

dar kömürü olduğunu 1968'de bilen var mı? Türkiye'nin 1968'de 500-600 milyon ton kömürü vardı; linyit kömürü. Türkiye gayri mekşuf bir memlekettir, keşfedilmemiş bir memlekettir; kaynakları mevcut fakat meknuz, gizli... Bunları meydana çıkarmak lazım. Ne kadar kömürü var Türkiye'nin? Elbistan, Afşin kömürleri 1968 senesinde keşfedilmiştir. Ben bu kürsüden sevinçle söyledim; bu kömürler 1.200-1.300 kalorilik kömürlerdir. Bunları yakmada kullanamazsınız, külü çoktur, suyu çoktur. Yerinde yakıp, elektrik yapacaksınız... 25 Temmuz 1975'te ben bunun temelini attım ve biz 1975 Hükümetini kurduğumuz zaman kredisi yoktu. 750 milyon dolar krediyi, benim emrim üzerine, günün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve günün Maliye Bakanı Washington'a beraber gidip, orada oturdular imzaladılar. Gönül isterdi ki, Elbistan, Afşin Santralının birinci ünitesi 1979 Eylülünde hizmete girsin. 1982 Mayısında ancak girer. Odur Türkiye'yi batağa sokmuş olan. Buraya gelip; "Efendim, şu kadar para sarf ettik, bu kadar ettik, bu kadar ettik..." Ne kadar etmen lazımdı? Önemli olan iş o. "Efendim, siz şu kadar sarf ettiniz de, biz bu kadar sarf ettik..." Büyük şantiyeler parayı şöyle çeker: Birinci sene maliyetinin %10'unu çeker, ikinci sene maliyetinin %25'ini çeker, üçüncü sene maliyetinin %40'ını çeker, dördüncü sene ve beşinci sene mütebaki kısmını çeker... Böyle çeker parayı. Bakıyoruz ki, o paraların yarısı sarf edilmemiş; sarf edilenlerin de zaten çoğu kredilerden.

"Şu kadar kredi bulduk, bu kadar kredi bulduk..." Şimdi bunların hepsini okuyabilirim size. "Bulduk" diye burada söyledikleri kredilerin hepsi, kendilerine devredilmiş krediler elektrik santrallerinde. "Soma Santralının kredisi devredildi..." Soma Santralı ne zaman başlamış? 1976 senesinde. Gösteriyor, diyor ki, "Efendim, bu işte geri kalmıştır..." Ne geri kalmıştır? Yatağan Santralı geri kalmıştır. Kaç sene geri kalmıştır? Yedi sene... Daha geçen sene temelini atmaya gittiniz. Biz yaptık, bıraktık, geçen sene temelini attığınız şeyin yedi sene geri kaldığını nasıl iddia edebilirsiniz?

Şimdi aslında bu tartışmalara gireceğim; gelin, bunlarda fayda yok, doğru tartışalım bunları. Yani, bu işleri bilmeyen birtakım kimseler, kim veriyorsa bu bilgileri, yanıltmasın sizi. Bizim bunları yanlış bilmemizde ve size yanlış söylememizde bir menfaatimiz yok; olsa da yapmayız.

Türkiye'nin elektrifikasyonu: Kömürü yoktu ki Türkiye'nin... Seyitömer Santralı... Seyitömer'de 300 milyon ton kömür var. Bu, çok eskiden beri var, hatta tarlayı sürerken çıkıyor; ama bir ekonomik işletme haline getireceksiniz bunu. 5 milyon ton kömür kazacaksınız, 10 milyon ton kömür kazacaksınız; dile kolay bu. Seyitömer Santralının temeli 1969'da tarafımdan atılmıştır. Bugün üç ünite 450 bin kilovat elektrik vermektedir Türkiye. Nerede kömür keşfettiysek, yanına gittik, santral kurduk.

"Efendim, su santralları yapsaydınız..." Neye yapsaydık su santralı? Seyhan Barajını yapmaya kalktık, herkes karşı çıktı. Hirfanlı Barajını yapmaya kalktık, "Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?" diye herkes karşı çıktı. Keban Barajını yapmaya kalktık; Keban Barajının 1966 senesinde temelini atmaya gittiğimiz zaman, bizim meslektaşlarımızın bir kısmı; odalarında, şurada burada buna karşı idi. Keban Barajının neden yanlış olduğuna dair, yapılmaması lazım geldiğine dair yazılar vardır; 1966 senesinde gazetelere baktığınız zaman.

Karakaya santralının yapılmasına başladık; tamamlayın biran evvel... Bunlar kolay olmuyor. 6-7 seneden evvel bir su santralı devreye girmez ve bunun türbinlerini, jeneratörlerini, elektrik malzemesini Türkiye'de yapamıyoruz. Bunları yapacak fabrikalara başladık; olduğu yerde duruyor, hepsi olduğu yerde duruyor.

Nedir elektrifikasyon politikasında yanlış olan? "Efendim, fueloile dayalı santrallar yapmışsınız... Bir ekonomi meselesidir bu. Bir ekonomi meselesidir ve Türkiye, dışarıdan hiç bir şey almayacak yahut sattığı kadar alacak... Hesap böyle yapılmaz ki, o zaman mamulleriniz rekabet gücüne haiz olmaz. Fizibilite meselesidir. Yaparsınız hesapları; "Kaç paraya çıkacak bu, acaba bundan ucuzu yok mu, ne yapıyorsunuz, neden yapıyorsunuz, neden böyle yapıyorsunuz?" şeklindeki üç suale cevap vermek lâzımdır. "Ne yapıyorsunuz?"un cevabı, "Ekonomiktir, onun için yapıyoruz. "Neden böyle yapıyorsunuz?" En doğrusu budur, en ucuzu budur." "Neden bu zamanda yapıyorsunuz?" "Pazarı vardır." Bu üç suale cevap vermek lazımdır; fizibilite budur. Ve siz zannediyor musunuz ki, Türkiye'de her yapılan şey böyle mayeşa yapılmıştır? Göz nuru dökmüş, binlerce mühendisin, binlerce iktisatçının, binlerce maliyecinin hukukunu koruma durumundayım. Hiç kimse zannetmesin, her şey prestij projesi olarak yapılmıştır, yani birisinin aklına esmiştir de "Bir şey yaptırayım, yap" diye yapılmıştır... Böyle bir şey yok orta yerde. Ve hangi projesi Türkiye'nin ekonomik değildir, hangi projesi? Elektrifikasyonu konuşuyorum. Efendim, çarpık elektrifikasyon, çarpık sanayii bilmem nesi... Yani, 1979 Türkiye'sinde bazı mütalaaları dinlediğimiz zaman, yaptığımız her şey yanlış çıkıyor. Ne yanlış, elektrik mi yanlış, yol mu yanlı, çimento mu yanlış, demir mi yanlış, tarlayı sulama işi mi yanlış, gübre mi yanlış? Ne yanlış? Yanlış olan ne? Bunları yapmayıp da, neyi yapacaksınız?

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Gelin, Türkiye'nin kalkınma modeli üzerindeki tereddütleri giderelim. Eler gün sabahleyin birisi devlet yapısı keşfedemez. O zaman devlete itimatsızlık olur, devleti ayakta tutamayız. Her gün sabahleyin birisi kalkınma modeli keşfedemez. Efendim, "Kapitalist model, sömürge modeli, bilmem ne modeli..." "Hayır efendim; şu kadar kaynağın vardır, bu kaynakları en iyi şekilde böyle kullanacağım..." İşte budur Türkiye'nin yaptığı. Bu, pragmatizmdir. Burada fen vardır, akıl vardır, bilgi vardır ve başka memleketler de böyle yapmıştır; ileri memleketler de böyle yapmıştır; kendilerini sosyalist sayan memleketler de böyle yapıyor. Başka bir yolu yoktur onun. Yani, Türkiye'nin hiç bir şeysi yok değil. Allah'a şükür, Türkiye büyük bir Devlet. Bu Devletin bütün müesseseleri var; ama bunlar istediğimiz şekilde işlemiyor... Gelin işletelim efendim. Bunları yıkalım...

Efendim, zaten bu düzende bir şey olmaz..." Sayın Güven söyledi; sanıyorum o manaya gelen bir şeydi. Peki, bu olmaz bununla; neyle olur? Onu da söyleyin. Ben diyorum ki, Türkiye Cumhuriyetinin bir Anayasası var, bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının haklarını tayin etmiştir; kalkınma modelini ortaya koymuştur, siyasi rejimini, iktisadi rejimini ortaya koymuştur; ikisini bağdaştırmıştır. Bunun herkes nesini beğenmiyor, çıkıp söylemelidir. Biz, bunun beğenmediğimiz yerlerini söylüyoruz; ama ona uyuyoruz, onun dediğini yapıyoruz; elimize kuvvet geçerse şu kısmını düzeltiriz, diyoruz. Bunu da tabii görmek lazım. Çünkü ana-

yasalar kitab-ı semai değildir. Anayasalar, zaman içerisinde, anayasalar milletlerin üstüne geçirilmiş çelik yelek değildir. Milletler büyür, ihtiyaçlar büyür, çağ değişir ve milletler oturur anayasalarını tanzim ederler. Anayasa devleti, demokratik nizamın baş şartı.

Efendim, gayet açık söylüyorum; hangi şeyi yanlış yapmışız soruyorum. "Enerji politikası çarpıktır" diyenlere soruyorum; neyi yanlış yapmışız? Elektrifikasyon; yani Türkiye'de yüksek tansiyon hatlarını, yüksek gerilim hatlarını mı yapmamalıymışız? Türkiye'de, efendim su santralları, kömür santralları... Enerjinizin %100'ünü sudan alamazsınız; mümkün değildir o. Azami alacağınız 60-65'tir. Türkiye zaten o seviyeye gidiyor. Fırat Nehrinden inşallah 20 milyar kilovat/saat aldığımız zaman ki, Karakaya ve Karababa tamamlandığı zaman 20 milyar kilovat/saat, bugünkü değer itibariyle senede 100 milyar lira. Bunu aldığımız zaman ne ile yapacağız. Karakaya Barajını? Türbinleri nereden alacağız, kimden alacağız? "Efendim borçlanmayalım..." Borçlanmayalım dediğimiz zaman onu yapmayalım demektir. İşte oraya gelir iş. Ben, borç için borçlanalım demiyorum. Ben borcu, böyle mantığı olmadan savunuyor değilim. Bulabiliyorsanız alın, bununla yatırım malı alın, kendi kaynaklarınızdan çıkardığınız paralarla da ihtiyaçlarınızı alın, biran evvel Türkiye'yi bu durumdan kurtarın, dışarıdan yatırım malı almaktan kurtarın.

Fabrika yapan fabrikalar yapacağız. İçine koyacağımız tezgâhları almaya mecburuz. Ne ile alacaksınız? "Borçlanmayalım. Efendim, her doğan çocuğu 80 bin lira borca bıraktınız..." İşte bunlar bizim borçlanmamızı imkânsız hale getirir. Bence Türkiye bir düyunu umumiye korkusundan sıyrılmalıdır. Türkiye bir kapitülasyon korkusundan sıyrılmalıdır, o devirler geçmiştir. Türkiye iktisaden güçlenirse, esasen Türkiye'nin etrafındakiler de, uzağındakiler de Türkiye'ye karşı çok daha güven duygusuyla hareket ederler; çok daha başka türlü hareket ederler.

Beyler; yapacağımız iş, Türkiye'yi huzur içinde idare etmektir; kâfi değildir, istikrar içinde idare etmektir; kâfi değildir; Türkiye'yi ekonomik bakımdan güçlendirmektir. Ekonomik bakımdan güçlendirmek sloganlarla mümkün değildir, planla mümkündür ve akıllı yapılmış planlarla mümkündür.

Plan nedir? Plan, kaynaklarınız dar, ihtiyaçlarınız fazladır. İşte orada planın ana müessesesi gelir; priyörite, hakkı rüçhan, öncelik verme... Seleksiyon yapacaksınız, seçim yapacaksınız. Hangi şeyi bırakacaksınız, hangi şeyi yapacaksınız; her şeyi birden yapamayacağınıza göre? Göreceksiniz, Türkiye 10 sene istikrar içerisinde idare edilsin, 10 sene Türkiye'nin ekonomik idaresini akıllıca götürelim, 10 sene sonra Türkiye, başka bir Türkiye'dir. Bugünkü sıkıntıları konuşmayız.

Burada, iki mesele üzerinde daha duracağım. Türkiye'nin sanayileşmesi ve Türkiye'nin petrol ve kömür meseleleri.

Türkiye'nin sanayileşmesi çarpıkmış... Bence bu doğru bir laf değil. Türkiye'nin sanayileşmesi dışa bağlıymış... Bu da doğru değil. Neden doğru değil? Nesi bağlı Türkiye sanayileşmesinin dışa? Efendim Türkiye, fabrikalarını dışarıdan almış. Mecbur, kendisi yapabilecek değil ki... Yedek parça almaya mecbur. Türkiye bir miktar hammadde almaya mecbur. Hammaddeyi her memleket alıyor.

Japonya sanayi kurmuştur. Japonya'nın sanayiinin tümü dışa bağlıdır. Japonya, Arjantin'de dağı aldı, dağı. 10 milyar ton demir rezervi bulunan dağı aldı; gidip oradan demir kazıyor. Japonya Basra körfezinden 100 milyon ton petrol alıyor.

İtalya: Demiri yok, kömürü yok; demir sanayii var ve İtalya; Güney İtalya'da 20 milyon tonluk rafineriler kurdu, ham petrol alıyor, işliyor dışarıya satıyor.

Bu bir hesap meselesidir. Ne getirir, ne götürür? O hesaplanacaktır. Ne yapacaksınız? Bu hesabı yapacaksınız. Bu hesap müspet veriyorsa o işin üzerine yürüyeceksiniz.

Türkiye sanayileşmesinin bir miktar mazisine döneceğim.

Bir memlekette enerji ve ulaştırma sistemi yoksa sanayileşme olmaz. Her ikisi bunun bazıdır. Türkiye 1835 senesine kadar fabrika kurmamıştır. Tezgâhları vardır; dokuma tezgâhları, şusu, busu. 1835'te ordusunun ayakkabı ihtiyacını karşılamak için Beykoz Fabrikalarını kurmuştur. Daha sonra ordusunun kumaş ihtiyacını karşılamak için çuhahane ile feshaneyi kurmuştur. 1835'ten 1935'e kadar Türkiye sanayi kurmamıştır; yüz sene. 1935'te Nazilli, Kayseri Basma Fabrikaları gelir. 1924'te de Uşak Şeker Fabrikası gelir. Şeker bir özel teşebbüs tarafından yapılmıştır o zaman. 1925'te ancak Ankara'da elektrik var. 1914'te Türkiye'ye elektrik gelmiştir; İstanbul'a ve Halep'e, iki yere. Yalnız 1902'de Tarsus'ta bir kolej vardır, o kolej dolayısıyla küçük bir santral yapılmıştır.

Türkiye 1930'larda sanayileşmeye başlamıştır. Çünkü yanmış yıkılmış bir memleket. Büyük Atatürk'ün verdiği bir işaret var; "Milletin refah ve saadeti için milletin zenginleşmesi lâzım" İzmir İktisat Kongresinde söylediği sözler bugün de geçerlidir. Bugün bizim şu kürsüden savunmasını yaptığımız düşüncelerdir anahatlarıyla. O gün, 1930'larda Türkiye'de sermaye terakümü yok ki, sermaye yok ki, bir şey yok ki... 1923'te Türkiye'nin milli gelirinin %64'ü tarımdan geliyor, %80'i biragriel ekonomiye bağlı, tarım ekonomisine bağlı bir fukara memleket. Bir yerinden bir yerine gitmek mümkün değil. Böyle bir ekonomi. Bu ekonomi geliyor, işte 1936'larda şeker fabrikaları, 1937'de Karabük Demir-Çelik Fabrikası ve harp yılları geliyor. Harp yıllarında bir şey yapılamıyor. 1950'ye geliyorsunuz.

1950'ye kadar Türkiye'nin nesi var? Dört tane çimento fabrikası var, dört tane de şeker fabrikası var, bir de Demir-Çelik fabrikası var, iki tane de basma fabrikası var; başka da bir şeyi yok. Endüstri bu. Bugün nesi var Türkiye'nin? 18 tane şeker fabrikası var, 13 tane de hali inşaada; 31. Bugün nesi var? 35 tane çimento fabrikası var. Bugün nesi var? Üç tane Demir-Çelik fabrikası var. Bugün nesi var? Yüzlerce fabrikası var; bir tane, iki tane, üç tane değil. Alüminyum fabrikası var, bakır fabrikası var, çinko fabrikası var, ferrokrom fabrikası var, boraks fabrikası var, volfram fabrikası var ve bu fabrikaların büyük bir kısmının temellerini ben attım. Demokrat Parti ve Adalet Partisinin yürütüp geldiği sanayi politikasının nesi yanlış onu bilmek istiyorum? Çimento yapmışız, yanlış mı? Demir yapmışız, yanlış mı? Nesi çarpık bunun? Şeker yapmışız, yanlış mı? Esasen 1835'ten başlamamın sebebi şu:

Bir memleket evvelâ günlük ihtiyaç maddelerini yapar; yani zaruri günlük ihtiyaç maddelerini yapar. Şekersiz memleket düşünebilir misiniz? Hayır.

Onları yaparım. Fırınlar yapılmış, yok efendim değirmenler yapılmış... Tabii efendim, millet ekmek yemeyecek mi? Hayır efendim, bunların hiçbirisini yapmayalım, ağır sanayi fabrikaları yapalım... Bunları yapmadıkça ağır sanayi fabrikalarına geçemezsiniz. Bir Demir-Çelik fabrikasını yapmak; bugün Sivas Demir-Çelik Fabrikasını yapmak, iki milyon ton için yapmak 50 milyar lira. Böyle paralar istiyor.

Kaldı ki, biz Türkiye'yi devraldığımız şu noktada İskenderun Demir-Çelik Fabrikasının bir fırını sönmek üzeredir. Çünkü, kömür yoktur; çünkü, demir yoktur. Demir cevheri vardır, ocaklardan çıkarılmıştır, taşınamamıştır. Böyle beceriksizliklerin de içindeyiz ayrıca. Üç tane fabrikayı çalıştıramıyoruz. Bunları başarı saymak mümkün değil. "Ne yapacaksın?" dersen; bunların hepsi çalışacak.

32 tane fırını var çimento sanayiinin, Çimento Genel Müdürlüğü emrinde, burada. Bunun 22'si çalışmıyor bugün. Binaenaleyh, dışa bağlı... Nesi bağlı Türkiye sanayiinin dışa? Kimya sanayii kuracaksınız; binaenaleyh, kimya maddeleri ithal etmekten kurtulursunuz. Makine sanayii kuracaksınız; ama bunların hepsi... Bakınız Türkiye'nin piki yok. Eğer piki olsa, benim vatandaşlarım küçücük küçücük imalâthanelerde bunu neye çeviriyorlar. Hammadde vereceksiniz. Türkiye'de kömür meselesiyle demir meselesi, petrol meselesi Türkiye'nin üç tane önemli meselesidir. Neden mi?

Efendim, Türkiye dışa bağlı... Ne ithal ediyor Türkiye? Bakalım ne ithal ediyor: Petrol ithal ediyor. Ne kadarlık? İşte, 2,5 milyar dolarlık. Ne ithal ediyor? Demir-Çelik ithal ediyor. Ne kadarlık? 1 milyar dolarlık. Ne ithal ediyor? Gübre ithal ediyor, gübre hammaddesi. Ne kadarlık? 500 milyon dolarlık. İlaç ithal ediyor. Ne kadarlık? Türkiye'nin ilaç faturası 110 milyon dolardır. Zaten altı kalemi koyduğunuz zaman Türkiye'nin %80'i çıkar. Bu kalemlerden hangisini ithal ettiğimizden dolayı dışa bağlıyız? Yedek parça da ithal ediyoruz tabii. Makine sanayiini kuramamışız. Makine sanayiine yeni geliyoruz. Hangisini ithal etmeyelim bunlardan? Meselâ bunlardan petrolü ithal etmeyelim. Peki, o zaman bulun petrolü.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Ben 1975'te veya 1976'da bu kürsüden, petrol meselesinin fevkalade önemli bir hal alacağını ve 1982'de Türkiye'nin dışarıya petrol için 4 milyar dolar ödemek mecburiyetinde kalacağını söyledim. Türkiye 1982'den çok daha evvel bu 4 milyar doları gözden çıkarmaya mecburdur ve biz kendi kendimizi bağlantısızdır. Petrol Türkiye'de vardır veya yoktur; ama Türkiye'de petrolün yok olduğu anlaşılmış değildir. Türkiye petrolü kâfi derecede aramamıştır, arayamamıştır, kaynakları yetmemiştir ve Türkiye'de bir kampanya açılmıştır: "Kendi öz petrolünü kullan..." Varda mı kullanmıyorum öz petrolümü? Neyim var? Öz petrolüm 2,5 milyon ton. Öz petrolünü kullan... 18 milyon ton ham petrol lazım bu sene. 3-4 sene sonra 30 milyon ton ham petrol lâzım.

Birleşik Amerika Devletleri 500 milyon, Sovyetler Birliği 500 milyon ton ham petrol kullanıyor ve İtalya, Almanya 100'er milyon ton ham petrol kullanıyor. Petrol ithal etmek kadar paranız varsa, petrol ithal etmek kadar kârlı bir iş yok, fevkalâde kârlı bir iş. Yani alınabilecek şeylerin en iyisi petrol; bu paralarla dahi.

Bakınız, bir ton petrol ithal ettiğiniz zaman buna bugünkü fiyatlarla aşağı yukarı 200 dolar vereceksiniz. 50'şer liradan doları hesaplarsanız 10.000 lira eder. 10.000 kalori var bir kiloda. Binaenaleyh, 1.000 kalori 1 liraya geliyor. Halbuki Gaziantep'te bir ton linyit alırsanız 6.000 lira. İçinde 2.000 kalori var. Binaenaleyh, linyitin kalorisi 3 liraya geliyor, 1.000 kalorisi 3 liraya. Petrolün 1.000 kalorisi 1 liraya geliyor. Kömürden yapalım, kömürden yapalım... Kömür bedava mı çıkıyor?

Türkiye kömür istihracında fevkalade geridir ve Türkiye Demir-Çelik sanayiinin bugünkü ihtiyacını taşkömürü ile karşılayacak durumda değildir. Türkiye'nin 50 milyar lira kömür faturası var, 50 milyar lira. Yani 5 milyon ton taşkömürü çıkarmak için 50 milyar lira para ödüyor Türkiye. Her milyon tona 10 milyar lira para veriyor ve bu çok pahalı. Bununla rekabet gücü falan olmaz ve Türkiye 1 ton Demir-Çelik üretmek için 30 saat işçi kullanıyor. Japonya, Birleşik Amerika ve Almanya; yani demir -çelik memleketleri 3 ila 4 saat işçi kullanıyor.

Rasyonel değiliz. Rasyonel olmaya mecburuz. Yani, rasyonel olmak da bir reçete meselesi değil. Çalışma meselesi, çalıştırma meselesi. Durum budur, tablo bu.

Binaenaleyh, birtakım yanılgıların içerisinden kurtulmaya mecburuz bence.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz sizden bir istirhamım var.

Efendim, Hükümetin Programım konuşuyoruz. Kendileri de bu noktada şikâyet ettiler. Dediler ki, rakam istemeyin benden. Hükümet Programı tertipleri tercihleri gösterir, dediler. Yakında planı görüşeceğiz. Biraz sonra bütçeyi konuşacağız. Bu ayrıntılı açıklamaların planla bir alakası yok.

Onun için rica ediyorum, Sayın Başbakan yoruldular, ben kürsü hürriyetine son derece bağlıyım. Müsaade ederseniz rakamlı tarafını, tarihçesini planda izah etsinler, bütçede izah etsinler. Yalnız Programda, kendileri söylediler, rakamlar yazılmaz, açıklamalar yapılmaz dediler. Programda tercihler söylenir, onu söylesinler.

(AP sıralarından "Senin grubunun konuşmalarına cevap veriyor" sesleri)

BAŞKAN — Tamam, onu Sayın Başbakan kendileri takdir edecekler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında ben burada malumatfuruşluk yapmıyorum. Konferans da vermiyorum. Ben diyorum ki, buraya gelip tenkit yapan arkadaşlar, "Türkiye'nin elektrifikasyon programı yanlıştır, elektrifikasyon politikası yanlıştır" dediler. Binaenaleyh, biz Hükümet olarak karşınıza geliyoruz. Ne yapmak için geliyoruz? Anarşiyi önlemek için geliyoruz, yoklukları ortadan kaldırmak için, elektrik kısıntılarını ortadan kaldırmak için ve Türkiye'de daha çok insana iş hacmi açabilmek için. Yani, Türkiye'nin meselesinin içerisinde ekonomi var. Ekonominin içinde de Demir-Çelik var. Demir-Çelik içinde de kömür var. Kömürün içinde de 1 ton kömür kaça mal oluyor var ve ondan sonra buraya gelip konuşan arkadaşlar, "Türkiye'nin sanayileşme politikası çarpıktır" dediler. Biz Hükümet olarak sanayileşme yapacağız. Bu çarpıksa bu zamana kadar yaptığımız; bundan sonra da çarpık olmasın diye bunları izaha çalışıyorum.

Değerli senatörler;

Bir consensus, bir fikir beraberliğini Türkiye meseleleri etrafında meydana getirmeye mecburuz. Türkiye'nin sanayileşme politikası çarpıktır demek nedir? Türkiye'nin hedefleri vardır. Kâğıt üreteceğiz. 1 milyon ton kâğıt üretmeli Türkiye. 1 tane kâğıt fabrikası vardı Türkiye'nin. Buna 3 ilâve ettik, oldu 4. Dört daha yapılıyor şimdi, 8. Bu kâğıt fabrikaları; SEKA Fabrikası İzmit'te. Buna Aksu'yu ilave ettik, Dalaman'ı ilave ettik, Çaycuma'yı ilave ettik. Hepsinin temellerini ben attım. Ondan sonra... İşte ben bundan dolayı da savunma vaziyetindeyim. Yani "Her şeyi yanlış mı yapmışız?" diye içime bir şüphe düştü sanmayın. Her şeyi doğru yaptık. Onu söylemeye çalışıyorum. Bundan sonra yapacaklarımız, eğer bu zamana kadar yaptıklarımız doğru değilse, bunu savunamazsak, bundan sonra yapacaklarımız da yanlış olur.

Balıkesir fabrikası 1969 senesinde başlamıştır. Talihsizlikler olmuştur, araya birtakım şeyler girmiştir. Bu sene hizmete girmesi lâzım.

Afyon fabrikası bitmiştir. Samanını bile almıştır. Hizmete girmesi lazım.

Taşucu fabrikası çok güzel bir fabrikadır. 26 Temmuz 1975'te temeli tarafımızdan atılmıştır. Yine 1 sene içinde bitmesi lâzım.

Sigara kâğıdı fabrikası Taşkömürü de; kendirden sigara kâğıdı üretecek olan fabrika yine 1976'da temeli atılmıştır, yürüyor. Yeni fabrikalar yapılacak. Kâğıt yok. "Yok" diyoruz ya; onun için buraya geldi iş. Şimdi, acaba hangi şeyi yanlış yapmışız diye soruyorum ben şimdi.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bakınız bu memleketin 200 milyon dönüm ormanı var. 260 milyon dönüm de ekili tarlası var. 260 milyon dönüm ekili tarladan 25 milyon ton hububat çıkarıyoruz. Bu 1950'de 3,5 milyon tondu, bugün 25 milyon ton; ama 200 milyon dönüm ormanından 20 milyon haşeb kesiyoruz. 200 milyon dönüm orman aslında boş duruyor.

Türkiye 10 milyon dönüm sulu kavak ektiği takdirde, senede 40 milyon metremikâp haşeb kesebilir; yani gelin Türkiye'nin kaynaklarını daha iyi kullanalım. Sanıyorum ki, bunlar tam işte bu konunun işleri. Biz niçin Hükümet oluyoruz yani? Bunları bir daha konuşacağız bütçede, bir daha konuşacağız planda. Bunları konuşmaktan usanmayacağız, bıkmayacağız. Hepimiz aynı kanaata gelinceye kadar; ben söyleyeceğim, benim yanlış söylediğim bir şey varsa, buyurun gelin siz söyleyin. Sabaha kadar konuşalım, ne olur yani?

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Hay hay, bir şey olmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, ben size söylemiyorum, kendi düşüncemi söylüyorum.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Yangını nasıl söndüreceksiniz? Ondan sonra bunu konuşuruz.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Sayın Tahtakılıç sırayla.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yangını da söndüreceğiz, memleketi sıkıntılardan da kurtaracağız.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Borçlanmadan şikâyet ediyor sayın sözcüler. "18 milyar borcumuz var" diyorlar; "Siz borca hatırdınız..." Dün Millet Meclisindeki görüşmelerde söyledim, burada da söyleyeceğim. Borç, kalkınma vetiresinin bir unsurudur. Unsurudur ki, 1974 Planını yapan Cumhuriyet Halk Partisi, bu plan için 15 milyar dolar dışarıdan borçlanmayı öngörmüştür. 30 senede faiziyle beraber 18 milyar borçtan şikâyet eden Halk Partisi, 5 senede 15 milyar borçlanmayı öngörmüştür. Bunu anlamak mümkün değil. Gelin, borç vetiresini iyi anlayalım.

Yatırımlar geçen iki sene zarfında büyük çapta yüzüstü kalmıştır.

Türkiye'nin büyük enerji programı var. 100 milyar kilovatsaat elektrik üreteceksiniz. Bu 100 milyar kilovatsaat elektriğin 65 milyar kilovatsaati sulardan gelecek, 35 milyar kilovatsaati kömürden gelecek, bir kısmı da atomdan gelecek; atom santralları üzerinde dünya bir karar vermezse tabii. O tartışma sürüyor.

Atom santralı olmayan nadir ülkelerden biri biziz halen. Hindistan'ın var, Pakistan'ın var, İran'ın var, Yunanistan'ın, var, İtalya'nın her memleketin var, bir bizim yok. Aynen renkli televizyon gibi, Renkli televizyon da herkesin var, bizim yok. Kıyamet kopuyor renkli televizyon diye iki Mecliste de ve zaten öyle bir talihsiziz ki biz, neye el atsak kıyamet kopuyor evvelâ, o zaman doğruluğu çıkıyor meydana işin. Renksiz televizyonu, siyah-beyaz televizyonu en geç Türkiye getirmiştir. "Efendim, televizyonu neye getiriyorsunuz? Love Boat filmini, Divinia filmini seyretmek için mi?" Biz Hükümet değildik ki, onlar olduğu zaman. Tenkitler oydu öbür Mecliste; yani biz oynattırmadık onları. Onları beğenmiyorsanız, başka şeyler yaparlar. Ona da göz kulak olun, ne istiyorsanız onu yapsınlar.

Televizyon bir büyük eğitim vasıtasıdır. Televizyon her eve bir mekteptir. Evin çocukları mektebe gider; ama yaşlıları gitmez. Eğer televizyonu iyi kullanabilirseniz; çay nasıl budanacak, pamuk nasıl toplanacak, sebze nasıl ekilecek, buna varıncaya kadar benim köyünde oturan vatandaşıma, eğer biliyorsanız mevzuyu, buradan gösterebilirsiniz televizyonda.

Benim vatandaşım gözüyle anlar meseleyi; kulağında çok gözüyle. Görecek o, onu. Buradan Erzurum'un Oltu'suna gidip elma bahçelerinin nasıl ilaçlanacağını, ne zaman ilaçlanacağını anlatmaya hacet yok. Buraya oturun, televizyonda ona anlatın. Bakınız, bizim Rize'deki köylülerimiz çayın nasıl budanacağını Batum televizyonundan seyrediyorlar. İyi mi bu? Batum Televizyonundan evet. Çay nasıl budanır o gösteriyor televizyonda. Lisan bilmediği halde, oradan alıyor gözüyle.

Renkli televizyonu lüks saymayın. "Bunun alıcılarını dışarıdan mı getireceğiz?" Hayır efendim. Gelin burada fabrikasını yapın. Ondan sonra hepsini birden yapmayın. Zaten yeni bir fikri ortaya attıktan sonra bunu realize etmesi üç-beş sene meselesidir. Dünyanın çok gerisinde kalmayalım diye söylüyorum bunu.

Yine burada bir-iki sözcü ifade etmiş. Efendim, biz kıyıma şimdiden başlamışız. Nereden başlamışız? Başbakanlığın boyacısından. Başbakanlığın boyacı kadrosu yoktur. Başbakanlığın önünde birisi boya boyuyormuş, "Şöyle git, öbür tarafa

git" demişler; olmuş bu boyacı kıyıldı... O da beyanat vermiş, "Herkes kendi takımıyla gelir, kendi takımıyla gider" diye. E, bunu buraya getirmekte mana yok.

Görüyor musunuz? Artık anlaşılıyor ki, bunu ben 40-50 defa daha tekrarlayacağım. Boyacıyla falan uğraşacak bizim ne halimiz var, ne vaktimiz var, ne de vicdanımız ona elverir.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, "Siirt Çimento Fabrikası dört sene gecikmiştir" diyor. Siirt Çimento Fabrikası 1976'da ilave programa alınmıştır. Dört sene geciktiğine göre, şimdi sene 1979. 1975 senesinde bitmesi lâzımdı değil mi? Yani şimdi sene 1979. Dört sene geciktiğine göre, bundan dört sene geriye gidin; 1975 senesinde bitmesi lâzımdı. Halbuki, 1976 senesinde programa alınmış. Siirt'te çimento fabrikası yapılıp yapılamayacağı uzun zaman tartışılmış, biz 1976'de programa almışız. Bundan evvel programlarda yoktur.

"Aslantaş Barajı 7 yıl gecikmiştir" diyor. Aslantaş Barajının temelini 1975'in 24 Temmuzunda ben attım. 1975'te temel attığımıza göre, 7 sene geciktiği iddia edildiğine göre, sene 1979. Demek ki, 1979'dan 7 sene geriye gidin, 1972'de bunun bitmesi lâzımdı.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Ne zaman bitecek? Söz konusu olan o Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, "7 sene gecikmiş" diyor. Ne zaman mı bitecek? Aslantaş Barajı takip edilirse çok kısa zamanda biter, hiçbir sıkıntısı yoktur. Biliyorsunuz Dünya Bankasından parasını aldık; ama müteahhidin istihkakı ödenmiyorsa, fiyatlar, ilk aldığı zaman işçi yevmiyesi 100 lira ise, şimdi 400 liraya çıkmışsa, dinamit bulamıyorsa, çimento bulamıyorsa, oturuyordur o da orada. Bakacağım ne zaman biteceğine. Zaten Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı arkadaşıma talimat verdim.

Yalnız ben size Urfa tünelinin ne zaman biteceğini söyleyeyim.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türkiye'nin istikbaline sahip çıkalım. Türkiye'nin istikbaline manevi gücümüzle, milli değerlerimize sahip çıkarak, tarihimize, harsımıza, medeniyetimize sahip çıkarak çıkalım. Bir de Türkiye'yi güçlendirelim iktisaden. Bu Güneydoğu Anadolu projesi, her Türk vatandaşının, her Türk çocuğunun sevdası olmalıdır. 20 milyar kilovatsaat elektrik üretilecek, 30 milyon dönüm arazi sulanacak, 12 tane baraj ve sulama kanalları. Bunun anahtar tesisi Karakaya ve Karababa barajlarıdır. Bu tesisler yapılıyor. Daha doğrusu Karakaya yapılıyor da Karababa başlayacak projeleri falan tamamlanmıştır. Anahtar tesisi Urfa tünelidir. Yani, Bozova'dan aşağı yukarı suyu alıp, Urfa'nın omzuna getiren tüneldir. Bunun temeli 3 Nisan 1977'de atılmıştır, biz attık temelini ve aradan iki sene geçmiştir 600 metre tünel kazılmış. Bu durumda giderse 60 senede biter.

Binaenaleyh, 60 sene tahammülü yoktur Türkiye'nin. Onun içindir ki, işte bu Urfa tünelinin 8 senede bitirilmesi için her türlü tedbiri alacağız.

Daha biz güvenoyu almadan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı arkadaşım bunların müteahhitlerini, çağırmıştır, hepsinin mühendislerini çağırmıştır, ne yapıyorsunuz burada diye.

"Yatağan projesi 4 sene gecikmiştir" diyor. Halbuki Yatağan projesinin kredisini vesairesini, her şeyini biz aldık ve bir sene evvel de temeli atıldı. Dört sene nasıl gecikiyor yani?

Bunlar sözler değil, bunlar laf değil.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, "Türk ekonomisindeki sanayiin yapısal çarpıklığından söz ettik" diyor. Sanayi büyük ölçüde dışa bağımlı olarak kurulmuştur dedik. Yalan mı? Doğru değil canım. Yani, hangi sanayi dışa bağımlı olarak kurulmuştur, öyle yapmayıp ne yapmak gerekirdi? Bunu söylemediğiniz zaman da yalan mı ile bu işin içinden çıkmak mümkün değil. Doğru değil yani.

Sanayi iç pazara yönelik üretimini sürdürmektedir dedik. Yanlış mı? İç pazarı olmayan bir sanayii ayakta tutamazsınız. Kendi iç pazarınıza mamul lâzım ve ne yaparsanız bunu dışarıya satın. Bu mümkün değildir. İç pazarınızda sizin vatandaşınıza refah lâzım. Zaten iç pazarınıza ne veriyorsunuz? Bir buzdolabınızı 30 bin liraya çıkardıktan sonra, iç pazarınızı zaten kasıp kavurmuşsunuz. Bir traktörü 800 bin liraya çıkarttıktan sonra, bugün Ziraat Bankasının traktör kredisini kimse kullanmaz. Bir harman makinesinin tamirini 300 bin liraya çıkardıktan sonra, adam orak biçeyim bari, ne yapalım der. Kasıp kavurmuşsunuz.

Değerli senatörler;

Türkiye'nin problemi esas kalkınmanın hedefi tüketimdir. Vatandaşına tüketim veremeyen bir devlet, bir sanayii refahı nasıl yükseltecek? Her yaptığımızı yiyelim mi? Hayır, hepsini tüketmeyelim; ama hiçbir şey tüketmeyelim, bu mümkün değildir. Sosyal patlamalara sebep olursunuz. Asgarilerin; neymiş Türk sanayiinin iç pazara dönük hali? Ne yapıyor muşunuz da iç pazar? Çoğu ikame sanayiidir. Çünkü, onu Türkiye'de yapamazsan dışarıdan alacaksın. Dışarıdan almayayım diye Türkiye'de yapar hale gelmişsin. Tüketim mali yatırımları ilk aşamada daha cazip görünmüş, yatırım malı ile ara malı sanayii ihmal edilmiştir, dedik. Hata mı ettik? Evet hata ettiniz. Tüketim malı sanayiini kurmadan yatırım malı sanayiini kurmuş memleket yoktur. Sovyetler Birliği Modeli başka. O modeli demokratik bir ülkede yürütmek mümkün değildir; yani vatandaşına, günde şu kadar patates yiyeceksin, bir dilim ekmek yiyeceksin, 35 metrekarelik bir yerde beş kişi yatacaksın... Buna refah demek mümkün değildir. Bu bir zorlamadır.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir ricada bulunacağım. Saat 20.00'de Divan açıldı, saat 01.00. Eğer daha çok sürecekse bir on dakika ara vermek söz konusu olacak. Eğer bitmesi yakınsa devam etme imkânımız vardır. Onu rica edeceğim. Bir fikir sahibi olalım, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yarım saat içinde toparlarım.

BAŞKAN — Hay hay efendim. Devam edelim, bir saatte olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konut meselesine gelince: Artık konut Türkiye'de o kadar pahalanmıştır ki, bir işçinin, bir memurun mütevazı kazancı ile bir konut sahibi olması imkânsız hale gelmiştir. Yüz metrekare bir daire 2,5 milyon lira. Ne ile alacak? 2,5 milyon lirayı benim işçim, ne ile ödeyecek? Halbuki bir yüksek memur tekaüt olduğu zaman, aldığı tekaüt ikramiyesi ile bir daire alabiliyordu. Bugün bir yüksek memur tekaüt olduğu zaman 300 bin veya 400 bin lira alır. Daire de 2,5 milyon liradır. Mümkün değildir. Konut sahibi olmak hemen hemen imkânsız hale gelmiştir. Çünkü bir memlekette çimentonun torbası 220 liraya çıkarsa ve 22 liralık demir 48 liraya çıkarsa, her şey karaborsaya düşerse daire de bu hale gelir.

Onun için işçiye efendim 200 bin lira yerine 450 bin lira kredi verdik. Hiçbir şey halletmez. İsçi 500 bin liraya, 600 bin liraya bir konut sahibi olabiliyordu. O zaman 175 bin lira ile 200 bin lira civarında kredi alıyordu, işçi ikramiyesi alıyordu, bir şey alıyordu ödüyordu. Bir ömür boyu ödenmez hale gelmiştir.

Kömürler devletleştirildi. Devletleştirildi de ne oldu? Bizim kanaatimize göre, bir şeyi yapmış olmak için yapmamak lazım. Bunlar iktisadi hareketlerdir. Ne getiriyor? Maden devletin; tamam, ama devlet bin sene sonra varmayacağı bir madeni orada gömülü tuttuğu takdirde bunun memlekete ne faydası var? Bunu işletirse vatandaş; o bu memleketin vatandaşı değil mi? Kömür çıkaracak.

Bakın ne oldu; 1979 programı 15 milyon 700 bin ton üretim öngörür; linyit. Bunların önemli bir kısmı da santrallara gider. Ekim sonu üretimi 8 milyon 583 bin tondur. Ekim sonunda bu üretimin 10 milyon 880 bin ton olması lazımdı, 2 milyon 297 bin ton kömür üretimi noksandır. Geçen seneye göre fazladır demek, hiçbir şeyi ifade etmez.

Bu neden böyledir? 1978 üretimi 9 milyon 318 bin ton. Bunun 4 milyon 132 bin tonu özel sektördür. Eğer özel sektörün elinden madenleri alır kapatırsanız, 4 milyon ton üretimden vazgeçmişsiniz demektir. Bu ne olur? Bu şöyle olur: 1979-1980'de 5 milyon 789 bin ton kömür tevzi etmeniz lazım ısıtma için. Halihazırda 1 milyon 441 bin ton kömür tevzi edilmiştir, daha 4 milyon ton ısıtmaya kömür vermek lazım.

Doğu illerinden bazı misaller vereceğim: Kasımın sonu; Erzurum, her sabah dinliyorum, eksi 5, içim cız ediyor. Erzurum'a 104 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 16 bin ton. Hangi trenler taşıyacak bu kömürü? Ağrı 20 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 287 ten. Artvin 10 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen hiç. Bingöl, 15 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 609 ton. Bitlis, 15 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 946 ton. Erzincan, 45 bin ton kömür vermek lazım şu ana kadar verilen 4 bin ton. Gaziantep, 40 bin ton kömür vermek lâzım şu ana kadar verilen 8 bin ton. Kars, 76 bin ton kömür ister, şu ana kadar verilen 6 bin ton. Hangi trenler taşıyacak bunu? Bir kilo kömürün, Batı kömür yataklarından Doğuya taşınmasının masrafı 4 lira, bir kilo, tonda 4 bin lira masraf. Kim taşıyacak bunu? Kömürün vaziyeti budur. Bence neyi halletmiştir devletleştirme?

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü burada diyor ki; bütçe 30 milyar açıkla kapanacak. Ne 30 milyarı; yani nereden 30 milyar? Kapanacak olan bütçe değil ki, kapanacak olan devletin ödemekle mükellef olduklarıyla, devletin gelirleri arasındaki fark. O kaç para? 150 milyar. Nereden çıkardın 150 milyarı? İktisadi Devlet Teşekküllerinin açıkları kaç para? 100 milyar. Devraldığımız Türkiye'de 100 milyar İktisadi Devlet Teşekküllerinin açığı var. Bu açığı kim öder? Hazine ödemesi lazım. Hazine ödemezse kim öder? Merkez Bankasından para basılır ödenir. O zaman ne olur? Fiyatlar %100'e çıkar, işte böyle olur.

Merkez Bankasının kasası işlemez, Hazine 150 milyar açık, kömür, 4 milyon ton daha kömür lazım; petrol yok, ondan sonra yağ bir problem, her şey bir problem... Bunlar Türkiye'nin iyi idare edildiğinin emareleri değildir.

Efendim, bunlar 1977'de Türkiye'yi sizin kötü idarenizden dolayı oldu. 1977'de olmadı da neden 1979'da oldu? Neden? Yok böyle şey, yok böyle şey.

Tam Gün Tasarısı sağlık hizmetlerini hançerlemiştir. Bugün 35 vilayette sağlık kurulu yok. Takriben 25-29 tane de büyük kazada vilayet çapındaki sağlık kurulu yok. İyi mi bu? Ne sağlamıştır soruyorum? 25 milyar lira masrafla daha çok vatandaşa mı bakılmıştır, daha iyi mi bakılmıştır? Mütehassıs hekimlerin hepsi bırakmış, gitmiş ve buna iyi demek mümkün değildir.

Köy hizmetleri fevkalâde geri kalmıştır. 1977 yılında 100 lira ile Türkiye ne alıyordu, bugün ne alıyor? Ona bakmak lazımdır. Bunları tafsil etmeyeyim; ama fevkalâde önemlidir. Bir yumurta 135 kuruştan 7,5 liraya çıkmıştır. Canım her şey mi? Evet efendim. Bir kilo et, bıraktığımız Türkiye'de 45 lira idi. Bugün bir kilo et Ankara'da 180 lira ile 200 lira civarında. Bir kilo pirinç bıraktığımız yerde 18 lira idi. Bugün 50 lira. Bunlar Türkiye'nin iyi idare edildiğinin emareleri değildir.

Köylü ezilmiştir. 50 ton buğday satan bir köylü bir traktör alabilirdi. Bugün 150 ton satması lazımdır. Mesele, köylünün şu cebine ne koydunuz değil, bu cebinden ne aldınız. Bir ayakkabı kaç lira oldu, bir elbiselik kumaş kaç para oldu? "Kullanmayıversin efendim, giymeyi versin efendim." dediğiniz zaman; zaten iktisaden güçsüz zümreleri, iktisaden güçlü hale getirip, köylüyü bu memleketin pazarının bir parçası yapmaya çalışıyorduk, o ölmüştür ve Güneydoğu Anadolu'daki bütün projeler kalmıştır. Şeker fabrikaları, çimento fabrikaları, gübre fabrikaları, makine fabrikaları hepsi olduğu gibi duruyor.

İhracat meselesi: "Efendim, siz satamadınız, biz sattık..." Evet, siz bıraktınız; ama Türkiye'nin 7 milyon ton buğdayı vardı bizim Türkiye'yi bıraktığımız yerde. Bugün Türkiye'nin 2,5 milyon ton buğdayı var. 2,5 milyon ton bile değil, 2 milyon 200 bin ton. Her sene Türkiye dört milyon ton buğday mubayaa ederdi. 18 milyon ton mahsul olmasına rağmen, bu sene mubayaa ettiği buğday bir milyon 600 bin ton. 500 bin ton da stokla girdi, 2 milyon 100 bin ton. Bu, Silahlı Kuvvetlerimizin ve belediyelerin ihtiyacına ancak yeter. Ne satacaksınız? Ama bizim bıraktığımız yerde Türkiye'nin 7 milyon ton buğdayı vardı. "Efendim, siz satamadınız..." E, satmaya vakit kalmadı ki. Buğdayı kaldırdık, ambarlara koyduk, ondan sonra Hükümeti bıraktık. Kaldı ki, 220 dolardı buğday, indi 180 dolara; 180 dolardan indi 140 dolara, indi 90 dolara. 90 dolara buğday satarsan herkes alır, bedava gibi bir şeydi.

Biz beklettik satmadık 90 dolara buğdayı. Bugün buğday yine dünya piyasalarında 8 liradır, 8-9 lira civarındadır bizim para ile.

Tüketim ekonomisi meselesine takılacağım. Ekonominin tüketim ekonomisi haline getirilmesi mümkün değildir. O çeşit ekonomiler var; ama onlar altı bin dolar seviyesinde, beş bin dolar seviyesinde. Bizim ekonomimize bir miktar tüketim vereceksiniz. Veremezseniz sosyal meseleleri halledemezsiniz. Emek meselesi, işyeri huzuru meselesi planda çok iyi yer almıştır. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği gibi değil mesele. İşyerinde huzur lazım. Türkiye'de işçi, işverenin merhametine mi terk edilmiştir? Hayır. İşçi için her türlü hak arama yolu açıktır; işçinin hakkını korumak devletin teminatındadır. Biz ne diyoruz? İşyerinde huzur olsun, emek kavgası, sermaye kavgası olmasın. Emekle sermaye bağdaşsın, uzlaşsın ve Türkiye'nin çalışan fabrikaları... Benim 3,5 milyon işsiz adamım var, 2,5 milyon da işçim var ve işsizlerin düşünülmediği bir memlekette, düşünemediği bir memlekette herhalde işyerinin huzur içinde olmasını, üretim yapmasını, o işsiz adamıma iş bulma imkânlarını çıkarmasını istemek bizim hakkımızdır.

Türk ekonomisi petrol hariç 3 milyar dolarlık ithalatla yürümez. Türk ekonomisine petrol hariç asgari 5 milyarlık ithalat katmak lazımdır. Bunu yapmadığınız zaman kaçak gelir; yani Münih Bankası, Tahtakale Bankası ile beraber onu takviye ederler. Ekonominin kaideleri var, bulun edin, yapın bunu, çare yoktur. O zaman ne paranın değerini bırakırsınız, ne gümrük kapılarını bırakırsınız; ondan sonra çatır, çatır TIR kamyonları gelir fabrikaların bahçesine mal boşaltır. Bu Türkiye'nin kapıları yok mu? Var. E, peki bu kapılardan geçip gelen bu kamyonlardan Türkiye gümrük olacaktı, varidat olacaktır; hepsi gitmiştir gürültüye.

"21 ayda biten bir tesis göster bana" diyor sayın sözcü. Göstereyim. Madem bir tane istiyor; (Yani gecenin bu saatinde birçok gösteririm de) Kerkük-Yumurtalık boru hattı, temeli tarafımızdan 25 Temmuz 1975'te atılmış ve 3 Ocak 1977'de işletmeye açılmıştır. Kerkük-Yumurtalık boru hattının maliyeti Türkiye tarafına 900, milyon dolar, Irak tarafına 600 milyon dolardır. 1,5 milyar dolar ve bu tesis, 17 ayda bitirilmiştir.

"21 ayda hiç tesis biter mi?" diyor. Daha çok sayacağım; ama gecenin bu saatinde bu kadar sayalım.

Bağlantısızlar meselesi: Bağlantısızlara, "Efendim Türkiye ne olmak istiyor? Taahhütlerine sadıktır" dediğimiz zaman, ticari taahhüdü de var bunun içinde, askeri taahhüdü de var, hepsi var, her şey var. Türkiye büyük Devlettir, ahde vefa büyük devletin itibarıdır, her şeyidir. Onun içindir ki, buna bir mavi boncuk, buna bir başka mavi boncuk, buna bir başka mavi boncuk gösterirseniz, ahde vefadan eser gelmez; delersiniz Türkiye'yi.

Brüksel'de, "Sovyetler Birliği bizim için tehdit değildir." Washington'da, "Sovyetler Birliği yalnız bizim için değil, dünya için tehdittir" Moskova'da, "Biz üsleri açtırmayız" Ankara'da, "Buyurun, gelin açın" Böyle politika olmaz. Bu, Devletin itibarını sarsmıştır. Ondan sonra bağlantısızlar... Yugoslavya'da, Belgrat'ta beyanat yaparsınız, "Kıbrıs meselesinde Yugoslavya bizim tarafımızı tutacak." Ondan sonra gidersiniz Hindistan'da, "Hindistan bizim tarafımızı tutacak" Bir hafta, on

gün sonra o bağlantısızlar toplantısı yapılır, Türkiye aleyhindeki kararı Yugoslavya ile Hindistan imzalarlar. Buyurun... Hindistan'a gidersiniz, dersiniz ki, "Bizi bu bağlantısızların içine alın" Derler ki, "Siz başka işlere dahilsiniz" "E, Küba da var, işte onlar gibi bizi de alın" Almazlar. Bu mu itibarlılık? Bunlar itibarlı işler değildir.

Bu şeyin içerisinde üretim düşmüştür. Üç-beş cümle ile de milli eğitimin milliliğinden bahsetmek istiyorum:

"Milli eğitimin milliliği" dendiği zaman, kasdettiğimiz mana çok sarihtir. Bir Milli Eğitim Temel Kanunu var. Milli Eğitim Temel Kanununda ne yazıldı ise, onu istiyoruz. Milli Eğitim Temel Kanununun 2'nci ve 11'inci maddelerindedir.

2'nci madde; "Türk milli eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven, daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir."

Bugün böyle yetişmiyor mu? Böyle yetişmiyor bugün. Onun için böyle yetişmesi lâzım diyoruz. Herkes bize yardımcı olmalıdır ve bir büyük ıstıraptır. Burada uzun uzun eğitim enstitüleri faciasından, mekteplerini terk etmiş... Tabii, Roma sulhu olur, Roma sulhu; Çocukların bir kısmını okul dışı bırak, ondan sonra da "Her şey halloldu" de. Burada bununla ilgili bir şey göstereceğim.

"Akademi Başkanlığına

Ankara

Ekte yazıları yönetim kurulumuzca ele geçirilen okulunuz talebelerinden adı geçen şahısların durumları açıktır. Bu şahıslar ne pahasına olursa olsun sınıf geçmeyecekler ve daha birçok ihbarları olan bu şahıslar gerektiğinde okula sokulmayacaklardır. Durumu bildirir, önemle saygılarımızı sunarız.

TÖBDER İdare Heyeti Adına

Yusuf Ziya Çalışkan"

Bu, misallerden biri. Bu cereyan ediyor Türkiye'de. Soyadına göre çocuklar sınıfta bırakılıyor. Masum insanlara daha başlangıcında kin ve husumet eklemenin manası yok. Bunların kimseye hayrı yok.

Bir başka misal; bu konu ile ilgili değil; ama partizanlıkla ilgili bir dokümanı huzurunuzda kamuoyuna açıklayacağım:

"Sayın Orhan Alp
Sanayi Bakanı,
Ankara.

Kırıkkale Pirinç Fabrikasında bulunan aşağıda isim ve görevleri yazılı kişilerin MHP'li oldukları ve fabrikada örgütlenme çalışmaları yaptıkları tarafıma ihbar olunmuştur.

İlgili ve takdirlerinizi rica eder, saygılar sunarım.

İsimler;

Mehmet Pehlivan,	Mühendis;
M. Kemal Seymen;	Fabrika Müdürü
Tevfik Akçelik,	Mühendis;
Mustafa Çakır,	Mühendis;
Faruk Sakallı,	Mühendis;
Ömer Büyük,	Mühendis;
Ahmet Gül,	Mühendis;
Raif Ugiş,	Mühendis.
Uğur Alacakaptan;	CHP Genel Sekreter Yardımcısı.

İmza"

(AP sıralarından "Nerede şimdi? Vay anasını..." sesleri)

Yani, ne zamandan beri merkez-i umumî çalışıyor? Bunlar atılmıştır işlerinden.

Buna, bunlara barış içinde... Barış marış değil bu. Eğer şeyse, yazının mektubu, Devlet bizim elimizdedir Devletin arşivinin mektubu bu, arşivde bulduk.

BAŞKAN — Tarih mümkün mü Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet; 28.12.1978. Kopyasını zatıâlinize takdim ederim.

BAŞKAN — Çok sağolun, Kırıkkale'liyim de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Ben, hemen hemen yapılan konuşmaların tümünü mezcederek cevap vermeye çalıştım. Cevapsız kalan bazı hususlar var; onların da cevabına hazırım. Konuşmalarınızı gayet dikkatle dinledim ve dikkatle tahlil ettim Bunların içerisinde yapıcı, irşat edici ve gerçekten Türkiye'ye hizmeti kolaylaştırıcı olanlarından mutlaka faydalanacağız. Mutabık olmadığımız hususlar vardır. Mutabık olmadığımız hususları burada konuştuk. Bu yetmiyorsa, ayrı ayrı, teker teker, her birinizin gruplarını ziyaret ederek bu konuları tartışmaya devam edeceğiz. Bir geniş diyalog üzerinde bu çalışmaları sürdürmemiz, bugün Türkiye'nin zarurî ihtiyacıdır.

"Hepimiz bu memleketin çocuklarıyız" demek yetmiyor. Hepimizin bu memleketin çocukları olduğumuzun hakkını vermemiz lâzım. Bizi desteklerseniz

Türkiye'nin birliğini... Çok azizdir Türkiye'nin birliği. Türkiye'nin birliğine tasallut vardır. Benim kahraman, yiğit vatandaşım, Doğusunda, Batısında 14 Ekim Seçimlerinde Türkiye birliğine vaki tasalludu reddetmiştir. Hakkâri'deki vatandaşım da, Bitlis'teki vatandaşım da, Artvin'deki vatandaşım da, Edirne'deki vatandaşım da, Erzurum'daki vatandaşım da, Muğla'daki vatandaşım da Türkiye birliğine vaki tasalludu beraberce reddetmişlerdir. Bunu fevkalâde büyük bir fırsat sayıyorum. Fırsat saymamız lâzım. Bu aziz varlığa vaki olacak tasalludu, o elleri kıracağız.

Bize destek vermeniz demek, Türkiye'de rayından çıkmış birçok işi düzeltmeye destek vermektir. Bize destek vermeniz demek, Türkiye'nin geleceğine güvenle bakabilmek için tıkanmış bulunan yolları açmaya destek vermek demektir.

Her zamankinden çok, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti desteğinize muhtaçtır. Bu destek Türkiye'deki refahın, huzurun güvenin ve Türkiye'nin ilerisinin ışığı olacaktır.

Beni uzun saatler dinlediğiniz için, hepinize şükranlarımı sunuyorum. Cenab-ı Allah Milletimizin yardımcısıdır. Sayın Başkana, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyelerine saygılar sunuyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Müezzinoğlu.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Sayın Başbakanın Hükümet Programı üzerinde yapılan eleştirilerle ilgili açıklamasını büyük bir dikkatle izledik. Birçok nokta aydınlığa kavuştu.

İçtüzüğe göre son sözü üyeye vermek öngörülmediği için, sanıyorum ki, birçok noktaların incelenmesi olanağından yoksun kaldık. Bu nedenle hiç olmazsa bir soru yöneltme hakkını vermenizi rica etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Müezzinoğlu, konuyu bize intikal ettirdiğiniz zaman, gerek ben ve gerekse uzman arkadaşlarıma hassasiyetle tetkik ettirdim. Evvelâ geçmiş olaylarda böylesine bir örnek sureti kafiyede yok.

İkincisi, soru ancak kanun görüşülürken hükümet üyelerine, bütçe görüşülürken hükümet üyelerine sorma imkânı var. Hükümet programı müzakeresinde bu tür bir uygulama da yok, Tüzüğümüzde de açıklama yoktur efendim. Teşekkür ederim.

Sayın üyeler;

Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından getirilen Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerimiz tamamlanmıştır. Programın Türk Milletine hayırlı olmasını diler, Sayın Başbakanı ve Sayın Hükümet üyelerini saygıyla selâmlarım efendim. *(Alkışlar)*

27.11.1979 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 01.30

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 5 Cilt 13 Birleşim 8
Sayfa 224-226
25.11.1979 Pazar

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN —*Cahit Karakaş*
KÂTİPLER: *Nizamettin Çoban (Kütahya),*
İrfan Binay (Çanakkale)
Açılma Saati: *10.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Dinleyicilerle ilgili bir uyarı yapıyorum; İçtüzüğümüzün dinleyicilerle ilgili 145'nci maddesini okuyorum: "Dinleyiciler birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut her hangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarıya çıkarılırlar."

Buna göre, dinleyicilerin okuduğum şartlara riayet etmelerini, aksi takdirde Meclisin iç ve dış güvenliğini korumakla görevli olan emniyet kuvvetlerine tarafımdan talimat verildiğini duyurmak isterim.

Gündemimize göre, Barbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasamızın 103, Millet Meclisi İçtüzüğünün 105'nci maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır, Güven oylamasının açık oylama şeklinde olması İçtüzük gereğidir. Açık oylama şeklinin nasıl yapılacağına Genel Kurul karar verecektir. *(Başbakan Süleyman Demirel'in Genel Kurul salonuna girmesi ve AP sıralarından ayakta, sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

Güven oylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin oturduğu yerden "kabul", "ret", "çekinser" şeklinde oyunun şeklini belli ötmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana ilinden başlıyoruz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, bir önergemiz var.

BAŞKAN — İki tane talep olmuştur. Birisi hastalık nedeniyle, diğeri mazeret nedeniyle, önce onların oyunu alacağım.

Ankara Milletvekili Sayın Alişan Canpolat?

ALİŞAN CANPOLAT (Ankara) — Ret.

BAŞKAN — Ret.

İstanbul Milletvekili Sayın Abdullah Tomba?

ABDULLAH TOMBA (İstanbul) — Kabul.

BAŞKAN — Kabul.

Oylamaya Adana ilinden başlıyoruz.

(Adana ilinden başlanarak oylamaya geçildi)

BAŞKAN — Sayın Cengiz Şenses?

CENGİZ ŞENSES (Ankara) — Kabul.

BAŞKAN — Cengiz Şenses, kabul... *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; CHP sıralarından gürültüler, dinleyici localarından alkışlar)*

Dinleyici localarından tezahürat yapanları derhal çıkarınız. *(Gürültüler)*

Sağ tarafta dinleyici locasında alkış tutan hanımefendiler, derhal dışarı çıkınız. Derhal... Görevliler... Sayın görevliler, derhal sağ tarafta, locadaki bayanları dışarı çıkarınız...

Sayın görevliler, sayın emniyet görevlileri, sağ tarafta locada, sağ tarafta işaret ettiğim locadaki hanımefendiyi dışarı çıkarınız lütfen...

Lütfen o köşedekileri dışarı çıkarınız. Lütfen dışarı çıkınız... Lütfen dışarı çıkınız hanımefendi... *(Gürültüler)*

O tarafı, o locayı boşaltınız, lütfen...

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Turgut Toker?

HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Kabul.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan başka sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir. *(Oyların ayrımı yapıldı)*

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucunu okuyorum: Oylamaya 438 sayın milletvekili katılmış; 229 kabul, 208 ret, 1 çekinser oy kullanılmıştır. *(AP ve MHP sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

Bu sonuca göre Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümete Meclisimizce güvenoyu verilmiştir. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kendilerini kutlar, ulusumuz ve ülkemiz için hayırlı ve başarılı olmasını dilerim.

Buyurun Sayın Başbakan. *(Dinleyici localarından "Başbakan Demirel" sesleri, ayağa kalkmalar, alkışlar)*

Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeyim. *(CHP sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler)*

Dinleyici localarında... *(Dinleyici localarından tempo hainde, "Başbakan Demirel" sesleri, ayağa kalkmalar ve alkışlar)*

Sayın dinleyiciler... Sayın dinleyiciler... Sayın dinleyiciler, dinleyici localarında tezahürat yasaktır. Lütfen ilgililer... *(Başkanın tokmağı vurması... CHP sıralarından "Sayın Başkan, burası Meclis mi, yoksa seçim mitingi yeri mi?" sesleri, ayağa kalkmalar ve gürültüler)*

Dinleyiciler, Meclisin... *(CHP sıralarından gürültüler)* Meclisin... *(Başkanın tokmağı vurması)* Dinleyici locaları...

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Samsun) — Sayın Başkan, burasını miting alanlarına çevirdiniz. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)*

ADNAN KESKİN (Denizli) — Bunlar hep senin eserin, sizin eseriniz. Sabahleyin ahıra sokar gibi sokturdunuz vatandaşları. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)*

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Bu sizin eserinizdir, miting meydanlarından siz getirttiniz.

BAŞKAN — Sayın Vamık Tekin... *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)*

İSMET ATALAY (Kars) — Başkanlığınızı tarafsızlıkla yapınız. Dinleyici salonunu boşalttırınız.

BAŞKAN — Sayın Atalay oturunuz... *(CHP sıralarından gürültüler, kürsü önünde toplanmalar)*

İSMET ATALAY (Kars) — Başkanlığınızı yapınız.

BAŞKAN — Başkanlığımı siz öğretecek değilsiniz bana. Ne yapıyorum?

HASAN VAMIK TEKİN (Giresun) — Sayın Başkan bir şey yapmadığınızı itiraf ediyorsunuz, doğrudur.

BAŞKAN — Uyarıyorum...

Lütfen... *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

Lütfen yerlerinize oturunuz efendim. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Dinleyici localarından tezahürat yapmanın yasak olduğunu oturum başlarken okumuştum. Elimizdeki... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Sayın milletvekilleri, eğer sizler Meclisin sükûnetini temine yardımcı olmazsanız Meclis Başkanı bir şey yapamaz. Bunu iyi biliniz. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)*

Efendim benim dinleyicilerle konuşmamı engelliyorsunuz. Bana, Meclis Başkanına bir milletvekili kafa sallayamaz. Lütfen yerinize oturunuz Sayın Keskin. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)* Lütfen yerinize oturunuz. Meclis Başkanına... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Sayın Keskin, Meclis Başkanına siz kafa, kol sallarsanız ben burada dinleyicileri zapt edemem, size hatırlatırım bunu. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler)* İlk defa sayın milletvekilleri kendileri Meclisin mehabetini kabul etsinler, ben gerekeni yapacağım. Ben gerekeni yapacağım ama milletvekiline muhatap olmaktan dinleyicilerle muhatap olamıyorum ki?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakandan özür dileyerek bir konuyu arz etmek istiyorum.

Şu anda Meclisin içinde Meclis içtüzüğüne aykırı davranışlar olmaktadır. Sayın Başbakandan özür dileyerek konuşmak istiyorum.

Sayın Başbakanı içtüzüğe ters düşen bir davranış içinde dinlememiz lazımdır. Bu hususu rica ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Efendim, benim görevim bunu sağlamak. Hatırlattığınız için teşekkür ederim ama ben de görüyorum bunu, gereğini yapacağım. Lütfen sayın üyeler yerlerine otursunlar. *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

Sayın milletvekilleri lütfen yerlerinize oturunuz...

Sayın dinleyiciler, oturumun başında İçtüzük maddesini okudum. Bu içtüzük maddesine uymamakta ısrar eden dinleyicilere şahit oluyoruz. Lütfen bunlar dinleme salonlarını terk etsinler, lütfen. *(CHP sıralarından gürültüler)* ilgililer, lütfen çıkarınız. *(CHP sıralarından gürültüler; Başkanın tokmağı vurması)*

Sayın... *(CHP sıralarından gürültüler)* Sayın... *(CHP sıralarından gürültüler)* Bir dakika... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Sayın görevliler, dinleyici localarından sükûneti temin ediniz.

Buyurun Sayın Başbakan. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, şiddetli gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan... *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan. *(CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler, AP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

12 Kasım 1979 tarihinde kurulmuş bulunan Hükümetimiz Meclisimizin güvenoyuna mazhar olmuş bulunuyor. *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağa vurması)* Böylece, 14 Ekim seçimleri sonrasında meydana gelmiş bulunan hükümet meselesi bir çözüme kavuşmuş oluyor. *(CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)* Ne kadar zor, ne kadar ağır bir görevi yüklendiğimizi biliyoruz. Milletimizin ve onun mümessili olan Meclislerimizin itimadına layık olmak, onun için çalışmak bizim için şeref borcudur... *(CHP sıralarından gürültüler)*

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, bir dakika.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, Sayın Tüzün...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletimize ve Cenabı Allah'a güvenerek bu zor yükü omuzlarımıza almış bulunuyoruz. Allah yardımcımızdır. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen sayın milletvekilleri yerlerinize oturunuz, lütfen yerlerinize oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şahsım ve Bakanlar Kurulu adına Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, CHP şifalarından "Yuh!" sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Komisyonlara üye seçimini yapmak için 27 Kasım 1979 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.45

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Yapılan Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

Program:	*19.11.1979*
Güvenoylaması:	*25.11.1979*
Üye sayısı:	*450*
Oy verenler:	*438*
Kabul edenler:	*229*
Reddedenler:	*208*
Çekinserler:	*1*
Geçersiz oylar:	*—*
Oya katılmayanlar:	*9*
Açık Üyelikler:	*3*

(Kabul Edenler)

ADANA
Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADIYAMAN
Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYONKARAHİSAR
Mehmet Özutku, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI
Mikâil Aydemir, Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA
Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA
Bekir Adıbelli, Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün, Mustafa Başoğlu, Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı,Cengiz Şenses, Hayrettin Turgut Toker

ANTALYA
İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN
Hasan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN
Selahattin Acar, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR
İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emin Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK
Cemalettin Köklü

BİNGÖL
Mehmet Sait Göker

BİTLİS
Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU
Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR
Ahmet Sayın

BURSA
Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Karaatlı, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI
Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM
Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ
Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Eşref Cengiz, Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE
Mustafa Bulut, Ahmet İnceoğlu

ELAZIĞ
Rasim Küçükel, Ali Rıza Septioğlu, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN
Timuçin Turan

ERZURUM
Rıfkı Danışman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca, Nevzat Kösoğlu, Korkut Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR
İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP
Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Ahmet Karahan, Mehmet Atillâ Ocak, Mehmet Özkaya

GİRESUN
Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmen, Ali Köymen

GÜMÜŞHANE
Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HATAY
Sabahattin Adalı, M. Sait Reşa, Ali Yılmaz

ISPARTA
Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL
Ali Ak, Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan, Ali Haydar Eyüboğlu

İSTANBUL
Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kaçar, Turan Koçal, Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyanşan, İhsan Toksan, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR
Talât Asal, Adil Demir, Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMANMARAŞ
Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefoğlu

KARS
Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğru

KASTAMONU
Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ
Kemal Doğan, M. Şevket Doğan Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRŞEHİR
Mustafa Eşrefoğlu

KOCAELİ
Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA
Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Agah Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycıoğlu, Şaban Karataş, Aydın Menderes, Faruk Sükan

KÜTAHYA
Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Ali İrfan Haznedar

MALATYA
Ahmet Karaaslan, Mehmet Recai Kutan

MANİSA
Süleyman Çağlar, Sümer Oral, Önol Sakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN
Fehim Adak, Metin Musaoğlu, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA
Ahmet Buldanlı Ünat Demir, Zeyyat Mandalinci

MUŞ
Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR
İbrahim Ethem Boz, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE
Hüseyin Çelik, H. Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU
Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu, Günay Yalın

RİZE
İzzet Akçal

SAKARYA
Nuri Bayar, Barbaros Turgut Boztepe, Selahattin Gürdrama, Güngör Hun

SAMSUN
Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SİİRT
Zeki Çeliker

SİVAS
Enver Akova, Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ
Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT
Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON
İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Göktaş

URFA
Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özetin

UŞAK
Galip Çetin

VAN
Muslih Görentaş, Kinyas Kartal

YOZGAT
Hüseyin Erdal, Ö. Lütfi Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüpoğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK
Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan

(Reddedenler)

ADANA
Mehmet Can, Hasan Cerit, Melih Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz Mete, İsmail Hakkı Öztorun, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADIYAMAN
Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR
İsmail Akın, Hasan Akkuş, Güneş Öngüt, Mete Tan

AĞRI
Rıza Polat

AMASYA
Erol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA
Orhan Alp, Alişan Canpolat, Yaşar Ceyhan, A. İsmet Çanakçı, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız, Kemal Kayacan, Mustafa Kılıç, Teoman Köprülüler, Abdurrahman Oğultürk, Selâhattin Öcal, Altan Öymen, Erol Saraçoğlu, Önder Sav

ANTALYA
Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN
Mehmet Balta

AYDIN
Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR
Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK
Orhan Yağcı

BİNGÖL
Hasan Celâlettin Ezman

BOLU
Bayram Turan Çetin, Halûk Karabörklü

BURDUR
Cemal Aktaş

BURSA
Nail Atlı, Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE
Osman Orhan Çaneri, Altan Tuna

ÇANKIRI
Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM
Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ
Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DİYARBAKIR
Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Bahattin Karakoç

EDİRNE
Süleyman Sabri Öznal, Cavittin Yenal

ELAZIĞ
Celâl Ertuğ, Faik Öztürk

ERZİNCAN
Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM
Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR
Gündüz Ökçün, İsmail Özen

GAZİANTEP
Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE
Erol Tuncer

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Haydar Demirtaş, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk, Malik Yılman

ISPARTA
Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL
Süleyman Şimşek, Veli Yıldız

İSTANBUL
Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR
Ferhat Arslantaş, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ
Hüseyin Doğan, Orhan Sezal, Oğuz Söğütlü

KARS
Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU
Vecdi İlhan, Sabri Tığlı

KAYSERİ
A. Gani Âşık, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Mehmet Dedeoğlu, Hasan Korkut, Gündüz Onat

KIRŞEHİR
Doğan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ
İbrahim Akdoğan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA
M. Yücel Akıncı, M. Oğuz Atalay, Ahmet Çobanoğlu, Hüseyin Kaleli, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA
Nizamettin Çoban

MALATYA
Lütfi Doğan, Turan Fırat, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA
Hasan Ali Dağlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN
Şerafettin Elçi, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA
Sami Gökmen

MUŞ
Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR
Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE
Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU
Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuğrul Günay

RİZE
Yılmaz Balta, Sami Kumbasar, Tuncay Mataracı

SAKARYA
Hayrettin Uysal

SAMSUN
Ahmet Altun, Kenan Bulutoğlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoğlu, Muzaffer Önder

SİİRT
M. Nebil Oktay

SİNOP
Hilmi İşgüzar, Tevfik Fikret Övet, Alâettin Şahin

SİVAS
Orhan Akbulut, Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ
Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT
Cevat Atılgan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON
Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertoz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ
Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA
M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK
İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN
İhsan Bedirhanoğlu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT
Mevlüt Güngör Erdinç, Veli Zeren

ZONGULDAK
K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy

(Çekimser)

SİİRT
Abdülkadir Kaya

(Oya Katılmayanlar)

ANKARA
Kenan Durukan HATAY Öner Miski

İÇEL
Y. Ziya Ural

İZMİR
Mustafa Öztin, Akın Simav

KAYSERİ
Turhan Feyzioğlu

SİİRT
Abdülkerim Zilan

ZONGULDAK
Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş (Başkan)

(Açık Üyelikler)

Ankara	1
İstanbul	1
Konya	1
Yekûn	3

Ulusu Hükümeti
20.09.1980-13.12.1983

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Saim Bülend ULUSU	20.09.1980-13.12.1983
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Zeyyat BAYKARA	20.09.1980-13.12.1983
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
Turgut ÖZAL	20.09.1980-14.07.1982
Devlet Bakanı	
Sermet Refik PASİN	14.07.1982-13.12.1983
Devlet Bakanı	
İlhan ÖZTRAK	20.09.1980-13.12.1983
Devlet Bakanı	
Mehmet ÖZGÜNEŞ	20.09.1980-13.12.1983
Devlet Bakanı	
Nimet ÖZDAŞ	20.09.1980-13.12.1983
Adalet Bakanı	
Cevdet MENTEŞ	20.09.1980-08.02.1983
Rifat BAYAZIT	15.02.1983-13.05.1983
Kazım AKDOĞAN	21.05.1983-13.12.1983
Milli Savunma Bakanı	
Ümit Haluk BAYÜLKEN	20.09.1980-13.12.1983
İçişleri Bakanı	
Selahattin ÇETİNER	20.09.1980-13.12.1983
Dışişleri Bakanı	
İlter TÜRKMEN	20.09.1980-13.12.1983
Maliye Bakanı	
İsmet Kaya ERDEM	20.09.1980-14.07.1982
İlhami Adnan Başer KAFAOĞLU	14.07.1982-13.12.1983
Milli Eğitim Bakanı	
Hasan SAĞLAM	20.09.1980-13.12.1983
Bayındırlık Bakanı	
Tahsin ÖNALP	20.09.1980-13.12.1983
Ticaret Bakanı	
Hurşit Kemal CANTÜRK	20.09.1980-13.12.1983
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	
Necmi AYANOĞLU	20.09.1980-23.12.1981
Kaya KILIÇTURGAY	23.12.1981-13.12.1983
Gümrük ve Tekel Bakanı	
Recai BATURALP	20.09.1980-23.12.1981

Ali Hüsrev BOZER	23.12.1981-13.05.1983
Cafer Tayyar SADIKLAR	21.05.1983-13.12.1983
Ulaştırma Bakanı	
Necmi ÖZGÜR	20.09.1980-02.03.1982
Mustafa Aydın AYSAN	02.03.1982-13.12.1983
Tarım ve Orman Bakanı	
Ahmet Sabahattin ÖZBEK	20.09.1980-13.12.1983
Çalışma Bakanı	
Turhan ESENER	20.09.1980-13.12.1983
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	
Şahap KOCATOPÇU	20.09.1980-21.12.1981
Mehmet TURGUT	21.12.1981-13.12.1983
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	
Serbülent BİNGÖL	20.09.1980-23.12.1981
Fahir İLKEL	23.12.1981-13.12.1983
Turizm ve Tanıtma Bakanı	
İlhan EVLİYAOĞLU	20.09.1980-10.12.1981
İmar ve İskan Bakanı	
Mehmet Şerif TÜTEN	20.09.1980-14.07.1982
Ahmet SAMSUNLU	14.07.1982-13.12.1983
Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı	
Münir Raif GÜNEY	20.09.1980-13.12.1983
Gençlik ve Spor Bakanı	
Vecdi ÖZGÜL	20.09.1980-13.12.1983
Gençlik ve Spor Bakanı	
Sadık ŞİDE	20.09.1980-13.12.1983
Kültür Bakanı	
Mustafa Cihat BABAN	20.09.1980-13.12.1981
Kültür ve Turizm Bakanı	
İlhan EVLİYAOĞLU	10.12.1981-13.12.1983

Milli Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi
Cilt 1 Birleşim 4
27 Eylül 1980 Cumartesi
Sayfa 82-93

BİRİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Orgeneral Kenan EVREN (Devlet Başkanı, Genelkurmay ve M.G.K Başkanı)*
***ÜYELER:** Orgeneral Nurettin ERSİN (K.K.K. ve M.G.K Üyesi)*
Orgeneral Tahsin ŞAHİNKAYA (Hv. K. K. ve M.G.K Üyesi)
Oramiral Nejat TÜMER (Dz. K. K. ve M.G.K Üyesi)
Orgeneral Sedat CELASUN (J. Gn. K. ve M.G.K Üyesi)
***Açılma Saati:** 15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Milli Güvenlik Konseyinim 4'üncü Birleşimini açıyorum.

BAŞKAN — Gündemimizde Başbakan Sayın Bülend Ulusu Başkanlığında kurulan Bakanlar Kurulunun programının okunması vardır.

Şimdi, Başbakan Sayın Bülend Ulusu'yu, Bakanlar Kurulunun programını okumak üzere, davet ediyorum.

Buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN BÜLEND ULUSU — Sayın Başkan ve Milli Güvenlik Konseyinin Sayın Üyeleri;

Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye Cumhuriyetini koruma ve kollama görevini yerine getirerek 12 Eylül 1980 tarihinde Devlet yönetimini üstlenmiştir. Bu tarihten itibaren yasama ve yürütme görev ve yetkisi, Milli Güvenlik Konseyi tarafından Türk Milleti adına kullanılmıştır.

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, son yıllarda, dış ve iç düşmanlarının tertip ve tahrikleriyle haince saldırılara uğramış, milli birlik ve bütünlüğümüz tehlikeye düşürülmüştür. Bu durum karşısında girişilen harekâtın amacı, Milli Güvenlik Konseyince; "Ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, Devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmak" olarak belirtilmiştir.

Sayın Devlet Başkanı, Hükümeti kurma görevini 19 Eylül 1980 günü bana tevdi buyurdular. Hazırladığım Hükümet listesi kabul buyurulunca, 21Eylül 1980 Pazar günü 44'ncü Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti teşekkül etti.

Millî Güvenlik Konseyinin değerli üyeleri, Hükümetimizin görev aldığı Eylül 1980 Türkiye'sinin içinde bulunduğu durumu anahatları ile tasvir edersek görevimizin tarihi yeri ve önemi ortaya çıkacaktır.

- 12 Eylül öncesi dönemde, Türk devletinin otoritesi zedelenmiş ve varlığı ciddi tehlikelere maruz kalmıştır.

- Devlet, hemen bütün organları ve anayasal kuruluşları ile işlemez hale gelmiştir.

- Demokratik düzen tüm kurumları ile birlikte felce uğramaya ve yerini fiili bir anarşi ortamına itmeye başlamıştır.

- Milli bütünlüğümüzü sağlayan bütün unsurlar yozlaşmaya uğramış, mezhep, dil ve siyasi görüş farklılıkları ideolojik açıdan ve kasıtlı olarak istismar edilerek vatandaşlar düşman kamplara itilmişlerdir.

- Anarşi, terör ve bölücülük hareketleri Türkiye'yi bir iç savaşın eşiğine getirecek boyutlara ulaşmıştır.

- Yasama organının faaliyeti çok yavaşlamış, bazı durumlarda tamamen durmuştur. Anayasanın öngördüğü kuvvetler ayrılığı yasama, yargı ve yürütme organları arasında bazı hallerde adeta kuvvetler çatışması haline dönüşmüştür.

- Devlet memurlarının, işçilerin, öğretmenlerin ve polis mensuplarının bir kısmı grupIara ayrılmış; tarafsızlık içinde görevlerini yapmak yerine, ideolojik uçlara alet edilmiş veya alet edilmeye zorlanmıştır.

- Atatürk ilkeleri bir tarafa bırakılmış, yeni nesiller Atatürk milliyetçiliğinden, milli şuur ve ülkülerden habersiz kalarak, yabancı ideolojilerin etkisine terkedilmiştir.

- Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden olan laiklik prensibi ihlal edilerek şeriat düzenini getirmeye yönelik tertiplere yeltenilmiştir.

- Devlet ve millet hayatındaki bu çöküşü, ekonomik ve sosyal alandaki sorunlar ve darboğazlar daha da hızlandırmıştır. Süratle artan nüfus, sıhhatsiz ve hızlı şehirleşme hareketi, gittikçe artan oranda işsizlik, eğitim sisteminin yapısındaki çarpıklık, milli kültür değerlerinin yozlaşması, sosyal yapıdaki dengesizlikleri büyütmüştür.

- 1977 yılının ortalarından sonra hızlanan enflasyon, müteakip yıllarda yüzde yüze yaklaşan oranlara yükselmiş, sosyal ve ekonomik darboğazlar baş göstermiştir. Yatırımlar ve üretim azalmış, planlı dönem uygulamasında ilk defa olarak kalkınma hızımız nüfus artışımızı karşılayamaz seviyeye düşmüştür. Ocak 1980'den itibaren uygulamaya konulan istikrar tedbirlerinden kısa sürede olumlu sonuçlar alınmıştır. Ancak bu tedbirlerin tamamlanması için gerekli vergi kanunları ve çalışma hayatını düzenleyen mevzuat yenilikleri, yasama organının işlememesi ve siyasi istikrarsızlık sebebiyle kanunlaşamamıştır.

İşte böyle olağanüstü zor şartların bulunduğu bir ortamda varlığı tehlikeye girmek üzere olan Devletin, güçlükler yenilerek düzlüğe çıkarılmasında önemli bir

görev de Hükümetimize verilmiştir. Bu şerefli görevi yerine getirebilmek için Devletin ve idarenin işlemesindeki ana tıkanıklık noktalarını açmak gereklidir.

Temel Düzenleme Alanları:

Tarihimizde görüldüğü gibi, başlangıçta ülkenin ve milletin lehine ve daha fazla hürriyet ve adaleti sağlamak için alınan tedbirler ve yapılan hukuki düzenlemeler, ne kadar iyi niyetle düşünülürse düşünülsün, uygulamada gelişen olaylar ve memleketin kendine mahsus şartları sonucu Devletin bütünlüğünü güvenini sağlamada yetersiz hale gelmiştir.

Devletin dayandığı temellerin mutlaka sağlam olması gereklidir. Cumhuriyetimizin dayandığı ilkeleri vaz eden büyük Atatürk aynı zamanda bu ilkeleri koruyacak ve uygulanmasını sağlayacak yol ve yöntemler de getirmiş; gerçekçi, akıl ve mantığa dayanan, dogmalardan uzak bir ufuk açmıştır. Ancak uygulamada Anayasa, kanun ve çeşitli mevzuat bekleneni vermemiştir.

Özellikle 1961 Anayasası ile başlayan son yirmi yıllık dönemde meydana gelen olaylarda, Devlet organlarının dayandırıldığı ve Türkiye'nin bünyesine uymadığı bugün iyice anlaşılmış olan bazı temel yöntemlerin rolü büyüktür. Sınırları belirsiz bir özgürlük anlayışı, Devlete karşı dahi kullanılabilen bir tarafsızlık iddiası, hukuk Devleti ileri sürülerek yürütme organının işlemez duruma getirilişi, devlet içinde devlet olmaya yönelik bir özerklik görüşü ve bilimsellik kisvesi altında siyaset yapılması, hep bu bünyeye yabancı nitelikler ve devlet yapısının kuruluşundaki hatalardan kaynaklanmıştır. Bu belirsizlik bazan en basit usul konularına kadar uzanmakta; parlamentoyu çalıştırabilecek, Devlet Başkanını seçebilecek yollar dahi birkaç hamleden sonra tıkanabilmektedir. Bütün bunların sonunda ise, Türk Devleti düşmanlarının tahrip ve tecavüzlerine karşı savunmasız bırakılarak yok olma tehlikesi içine düşebilmektedir.

Israrla belirtmek isteriz ki, Hükümetimizin ana görevi, Devletin temelindeki düzenlemeleri Atatürk ilkeleri ışığında yapmak ve Cumhuriyetimizi bir daha zor durumlara düşürmeyecek tedbirleri almaktır. Diğer bütün görevlerimiz bundan sonra gelmektedir.

- 1961 Anayasası başlangıçta iyi niyetle hazırlanmış olmasına rağmen; Anayasanın kuvvetler ayrılığı ilkesinin birlikte getirdiği sorumluluk anlayışının gereğince teessüs etmemiş olması, uygulamanın kuvvetler çatışmasına dönüşmesine neden olmuştur. Memleket gerçeklerini nazarı itibara almayan hukuk anlayışları ve bir kısım anayasal kuruluşların görevlerini gereği gibi yapmamaları, 1961 Anayasasını maalesef Devlet tahripçilerinin kalkanı haline getirebilmiştir.

Son otuz yıllık tecrübelerden faydalanarak yeni Anayasanın hazırlanmasında gerekli çalışmaları yapmak Hükümet olarak ana görevlerimiz arasındadır.

- Türkiye Cumhuriyetinin temel mevzuatı süratle yeniden gözden geçirilecek; siyasi istikrarı sağlayıcı, sosyal dengeleri teessüs ettirici, çalışma barışını geliştirici, vergi adaletini sağlayıcı ve ekonomik istikrar programının uygulanmasını kolaylaştırıcı yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bunun yanında siyasi, idari, ekonomik,

sosyal ve kültürel konulardaki ana mevzuat tıkanıkları da tespit edilerek gerekli değişiklikler yapılacaktır.

- Mazisi yüzyıllara dayanan Türk idare yapısı, şartların değişmesiyle, yeniliklere ve ihtiyaçlara ayak uyduramayarak eskimiş, ekonomik ve sosyal gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Bunun sonucunda kamu yönetiminde; aşırı merkeziyetçilik, görev, yetki ve sorumlulukların dağılımında dengesizlik, normalin çok üstünde istihdam, atıl kapasite, verimsizlik, lüzumsuz formalite ve kırtasiyecilik hastalıkları meydana gelmiştir. Kalkınmakta olan bir ülke durumundaki Türkiye'nin, ekonomik ve sosyal kalkınmasını engelleyen en önemli faktör, Türk idaresinin bu hastalıklarıdır. Bu tabloya, bir de son yıllardaki anarşik ortam eklenince idare toplumun güven ve huzurunu sağlamada yetersiz kalmıştır.

Bu itibarla;

- Her şeyden önce, memlekette idarenin tam bir tarafsızlık içinde vatandaşın hizmetine koşması sağlanacaktır. Devlet hizmetinde bulunanların siyasi etkiler dışında çalışmaları kanuni güvenceler ve müeyyideler altına alınacaktır.

- Türk kamu yönetimi teşkilatı bütünüyle gözden geçirilecek; uzun reorganizasyon çalışmalarına gidilmeden kısa sürede pratik düzenlemeler yapılacaktır.

- Görev, yetki ve sorumluluklar inisiyatif ve çalışmayı teşvik edici şekilde tevzi edilecek, bunları tam olarak kullanmayanların sorumlu tutulacakları açıkça belirtilecektir.

- Devlet kadrolarındaki aşırı şişkinlikler bir zaman süreci içinde giderilmeye çalışılacak, gereksiz personel istihdamına kesinlikle gidilmeyecektir.

- Devlet Memurları Kanunu ve diğer personel mevzuatı süratle ele alınarak yeniden düzenlenecektir.

- Kamu idaresindeki aşırı merkeziyetçilik yerine; mülki ve mahalli idarelerin yetkilerinin arttırılması sağlanacaktır. Vatandaşın, her işini Ankara'dan halletme zorunluğu kaldırılmaya çalışılacaktır. Bunu sağlamak üzere taşrada yeni bir teşkilatlanmaya gidilecek, kurulacak bölge idareleri, özellikle mali, ekonomik ve teknik konulardan başlanarak devlet hizmetlerinin işleyişini kolaylaştırıcı yetkilerle teçhiz edilecektir.

- Belediyeler ve diğer mahalli idarelerin mali ihtiyaçlarını halledecek ve yeni kaynaklar sağlayacak Finansman Kanunu hazırlanacaktır.

- Ülkemizde sözü edilen bütün yönetim bozukluklarına ilave olarak, kamu hizmetlerinin görülmesindeki önemli bir aksama da, gereksiz bürokrasi, kırtasiyecilik ve idari işlemlerdeki aşırı formalitelerden doğmaktadır. Bu yüzden, her gün binlerce işlem sebebiyle idareye muhatap olan vatandaş büyük sıkıntılara girmekte; en basit kayıt, ruhsat ve belge çıkarma gibi işlemler günlerce devam etmekte; resmi belgeler dosyalar dolusu yığılmaktadır. Kırtasiyecilik, rüşvet ve yolsuzlukların da esas kaynağını teşkil etmektedir.

Ekonomik programların uygulanması gereksiz formaliteler yüzünden gecikmekte, milyonlarca işgünü ve tonlarca kâğıt israf edilmektedir. Türk idaresi kırtasiyeciliğin sonunda, kendini yiyip bitiren bir fasit daire içine düşürülmüştür.

En kısa zamanda, kamu hizmetlerinin görülmesindeki aksamalar giderilecek; basit, sade ve pratik yöntemler geliştirilerek uygulamaya konulacaktır.

Asayiş ve Huzurun Sağlanması:

Sayın Başkan ve Milli Güvenlik Konseyinin sayın üyeleri, 1980 Türkiye'sinin artık herkes tarafından kabul edilen iki meselesi, asayiş ve huzurun sağlanması ile ekonomik durumun düzeltilmesidir. Vatandaşların can güvenliğinin ve huzurunun en kısa zamanda sağlanması, Hükümetimizin ilk yapacağı işlerin başında gelmektedir.

İçinde bulunulan şartların ağırlığını ve bunun gerektirdiği sorumluluğu müdrik bulunan Hükümetimiz, ülkenin fevkalade hal olarak vasıflandırılan bu durumu karşısında en başta gelen görevinin, can ve mal güvenliğinin, huzur ve sükûnun ve kanun ve nizam hâkimiyetinin mutlaka sağlanması olduğu düşüncesindedir.

Vatandaşlarımızı kaderde, kıvançta ve tasada ortak bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında birleştirmenin iç barış ve huzurun sağlanmasında vazgeçilmez faktör olduğu düşüncesi ile, Atatürk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak, milli mücadele ruhunu yeniden canlandırmak, millet egemenliğine, Atatürk ilke ve devrimlerine olan bağlılığın tam şuurunu yerleştirmek ve geliştirmekle ülkemize yönelik tehditlerin ulusça göğüsleneceğine inanıyoruz.

Son iki yıllık süre içinde terör ve anarşinin Sakarya Savaşındaki şehit sayısına yakın miktarda ölüme sebep oluşu, anarşik olaylardaki ölü sayısının günde 20 civarına yükselişi, görevimizin kolay olmadığını ortaya koymaktadır. Güzel yurdumuzda sulh ve sükûnu sağlayacak her türlü tedbiri, en seri ve kesin şekilde alacağız.

Bu itibarla;

- Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliğini tehlikeye sokacak, kamu düzenini ciddi bir şekilde tahribe yönelecek, can ve mal güvenliğini telafisi imkânsız zararlara uğratacak yaygın şiddet hareketlerinin baş göstermesi halinde devamlı olarak sıkıyönetime başvurmamak için, idareye olağanüstü tedbirler alma imkânını ve yetkisini sağlayan "Olağanüstü Hal Kanunu" en kısa zamanda hazırlanacaktır.

- Devlete ve rejime, kamu düzenine, can ve mal güvenliğine yönelen tehditlere karşı koruyucu ve caydırıcı başlıca gücü oluşturan Güvenlik Kuvvetlerimizin hizmet icaplarına uygun bir niteliğe ve niceliğe kavuşturulmasına; günün şartları içinde yeni hüviyet kazanan suç ve suçlulara karşı sürdürdüğü mücadelede etkinlik sağlayacak şekilde teşkilatlanmasına önem verilecektir. Bunun için Jandarma ve Emniyet Teşkilatı kanunları yeniden hazırlanacak ve ilgili mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu yeniden gözden geçirilecektir.

- Dernekler Kanunu tadil edilerek, derneklerin amaçları dışında faaliyet göstermeleri ve siyasete karışmaları kesinlikle önlenecek, mali ve idari denetimlerinde ortaya çıkan aksaklıklar mutlaka giderilecektir.

- Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluklar doldurulacak; toplantı ve gösteri hakkının kamu düzenini ihlal etmesi veya günlük hayatı felce uğratması önlenecektir.

- Güvenlik kuvvetlerinin (Jandarma ve Emniyet), modern araç ve gereçlerle donatılması, daha üstün hareket kabiliyetine ve etkinliğe kavuşturulması için hazırlanan programın hızla uygulamaya konulması sağlanacak; elektronik, teknik ve kriminal tesisler geliştirilerek modernleştirilecektir.

- Kaçakçılıkla, özellikle silah ve mermi kaçakçılığı ile yapılacak mücadelenin etkili olabilmesi için gerekli mevzuat süratle hazırlanacak, güvenlik kuvvetlerinin bütün imkânları seferber edilecektir. Sınır, kıyı ve karasularımızın güvenliği ve kontrolu sorunu tekrar gözden geçirilecek ve lazım gelen tedbirler alınacaktır.

- Bankalar ile resmi ve özel işyerlerinde vukubulan ve Devletin itibarına gölge düşüren her türlü soygun, sabotaj ve benzeri eylemleri önlemek amacıyla, söz konusu yerlerde özel güvenlik teşkilatı kurulması sağlanacaktır.

- Güvenlik kuvvetlerinin hizmete bağlılıklarının sağlanması ve iş verimliliklerinin artırılması, sosyal güvenliklerinin temini üzerinde ciddiyetle durulacak asayiş ve huzurun tesisi uğruna şehit olan bu vatan çocuklarının ve ailelerinin gelecekleri mutlaka ve tam olarak teminat altına alınacaktır. Güvenlik kuvvetleri ile ilgili Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Kanunu yürürlüğe konulacaktır.

Ayrıca, Güvenlik kuvvetleri mensuplarının mesken sorunlarının çözümlenmesi için konut yaptırılması ve satın alınması bir program dahilinde gerçekleştirilecektir.

- Güvenlik kuvvetlerinin eğitim ve disiplinine özel bir önem verilecek; emniyet ve asayiş hizmetlerinde çalışan kamu personeli için etkili bir denetleme, ceza ve ödüllendirme sistemi oluşturulacaktır.

- İl İdaresi Kanunu günün şartlarına göre değiştirilerek valilerin emniyet ve asayişle ilgili yetkilerine açıklık getirilecektir.

- Büyük can ve mal kaybına sebep olan trafik kazalarının önlenmesi için Trafik Kanunu yeniden düzenlenecek ve müessir bir kontrol sisteminin geliştirilmesi sağlanacaktır.

- Nüfus işlerindeki bürokratik engelleri ortadan kaldıracak "Merkezi Nüfus İdaresi Projesi"nin gerçekleştirilmesine hız verilecek ve milli menfaatlerimizle yakından ilgili olan Vatandaşlık Kanunu kısa zamanda çıkarılacaktır.

Ülkede huzur ve asayişin sağlanması, adalet hizmetlerinin tarafsız, etkili ve süratli şekilde yürütülmesine bağlıdır. 12 Eylül öncesi dönemlerinde adalet sisteminde meydana gelen aksaklıklar cezaların caydırıcılık vasfını büyük çapta zedelemiştir.

- Hükümet olarak yargı gücünün ve adalet mekanizmasının devlet ve millet hayatındaki önemini müdrikiz. Mülkün temeli olan adaletin yerine getirilmesinde, yargının bağımsızlığı korunacak; kanun ve nizam hakimiyetinin icrasında, tecrübeli ve ehil kişilerden oluşan mahkemelerin süratle ve adil karar verebilmelerini ve

bunların korkusuzca uygulanmasını sağlayacak yasal ve idari tedbirler derhal alınacaktır. Gerektiğinde bu amaçla özel ihtisas mahkemeleri kurulabilmesi için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

- Anarşi ve terörü etkili bir şekilde önleyecek ve siyasi istikrarı sağlayacak, ülkemiz şartlarına ve hukuk sistemimize uygun yasal düzenlemelere gidilecek; Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunları, Meşhut Suçların Muhakemesine Dair Kanun ile ceza hükümlerini ihtiva eden diğer kanunlarda değişiklikler yapılacaktır.

- Ceza infaz sistemimizin ıslahı için günün şartlarına uygun yasal ve idari tedbirler alınacak, ceza ve tevkif evlerinde güvenlik ve disiplin en etkili biçimde sağlanacaktır. Ceza infaz kurumları terörist yetiştirme odakları olmaktan kurtarılacaktır.

- Adaletin kısa süre içinde yerine getirilmesinde ve suçu takipte önemli bir yeri olan adli sicil kayıtları modern metotlarla düzenlenecektir.

Ekonomik ve Mali İstikrar

Enflasyonun tam kontrol altına alınarak fiyat artışlarının makul bir düzeyde tutulması, kaynaklarımızın en verimli şekilde kullanılması ve planlı kalkınma kurallarına uygun sağlıklı bir kalkınma sürecinin devam ettirilmesi ekonomide ve mali alanda uygulayacağımız politikaların temel prensibi olacaktır.

- İstikrar içinde kalkınma amacıyla kamu harcamaları sağlam kaynaklardan finanse edilecek, tutarlı ekonomik ve mali politikaları ihtiva eden mevcut ekonomik istikrar programının uygulanmasına devam olunacak, bu programı tamamlayıcı vergi değişiklikleri ve çalışma barışını sağlayıcı düzenlemeler süratle gerçekleştirilecektir.

Kalkınmamızı kendi öz kaynaklarımıza ve millî tasarruflarımıza dayandırmak ana amacımızdır. Bu amaca erişebilmek için vatandaşlarımızın tasarrufçu bir tutum içinde bulunmalarının ve bu arada yerli ürünlerimizin kullanımına özen göstermelerinin büyük önemi vardır.

- Piyasa ekonomisi kurallarının işlediği bir ortam içinde ekonomik sorunlarımızın halledilmesine çalışılacaktır. Bu düzen içinde, fiyat mekanizmasına göre çalışan, teşebbüs gücünü geliştiren bir anlayış ile vatandaşın çalışma ve dilediği işi tutma hürriyetine sahip bulunması esas olacak, buna mukabil çalışma ve gayret mahsulü olmayan havadan para kazanma yolları kapatılacaktır.

- Ekonomik hayatın canlandırılması ve sosyal barışın sağlanması için, ekonominin genel dengelerini kuran ve bu dengeleri koruyan etkin ve kalıcı ekonomik karar ve tedbirler ısrarla uygulanacaktır.

- Uygulanmakta, olan kur politikası, titizlikle takip edilecek, ihracatımız ve yurt dışında çalışan işçilerimiz için istikrarlı ve güven verici bir şekilde esnek kur politikası uygulamasına devam edilecektir.

Fiyat mekanizmasının arz ve talep arasında denge sağlayıcı rolüne ve etkinliğine yaygın işlerlik kazandırılacaktır.

- Üretimi artıracak ve atıl kapasitelerin harekete geçirilmesini sağlayacak tedbirler alınacaktır.

- Piyasada mal darlığı çekilmemesini temin için her türlü tedbir süratle alınacaktır. Bütçe, ücret, destekleme fiyatları ve vergi politikalarının birbirine uyumlu olması ve ekonomik istikrarın dengeli bir gelişmeyi sağlar yönde uygulanması sürdürülecektir.

Ekonomide gelişme ve istikrarı sağlayacak ve koruyacak olan para-kredi politikası uygulanmasına devam olunacaktır. Bu politika içinde kaynakların tahsisinde üretken faaliyetler öncelik taşıyacaktır.

Tasarrufların teşviki ve kaynakların en verimli bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Öncelikle kamu idaresindeki israflar önlenecektir. Devlet harcamaları ile ilgili mevzuatın israfa, hizmetin gereği gibi yapılmamasına veya gecikmesine yol açan hükümleri ve uygulamaları düzeltilecektir.

- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ürünlerinin fiyatları ile maliyetleri arasında enflasyonu körükleyecek dengesizliklerin meydana gelmesi önlenecektir. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmalarını sağlayacak pratik düzenlemeler yapılacak ve ekonomik istikrar programına uygun olarak piyasa ekonomisi şartlarına göre çalışmaları sağlanacaktır.

Kamu sektörünün finansman ihtiyaçları sağlıklı kaynaklardan karşılanacaktır. Açık finansman yollarından kaçınılacaktır.

Vergi kaybının önlenmesi ve vergi yönetiminin verimliliğinin sağlanması amacı ile vergi kaçakçılığını önleyecek temel yasal düzenlemelere gidilecektir.

Değişen dünya şartları içinde toplumun ihtiyaçlarının gittikçe artmakta olduğu bir gerçektir. Bu nedenle Devletin sağlıklı gelir kaynaklarına ihtiyacı vardır. Bu geliri enflasyona sebep olmayacak bir şekilde sağlayabilmek için, bütün kazanç ve gelirlerden makul oranlarda vergi alınması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Vergi politikası, ekonomide israfa yönelik tüketim ve harcamaları önleyici, buna mukabil, yatırım, üretim ve ihracatın artırılmasını teşvik edici yönde uygulanacaktır.

Vergi idare ve kazasında iyileştirici yasal ve idari tedbirler uygulanacaktır. Vergileme ile ilgili etkin bir otokontrol ve denetim sistemi kurulacaktır.

- Vergi yükünün mükellef grupları ve sektörler arası gayri adil dağılımı düzeltilecek, vergi oranlarının yeniden düzenlenmesi ve en az geçim indiriminin yükseltilmesi gibi tedbirlerle ücretliler ve sabit gelirliler üzerinde yoğunlaşan vergi yükü hafifletilecektir.

Mahalli idareler, bu arada belediyeler yeterli gelir kaynaklarına kavuşturulacaktır.

İhracatın gelişmesi için ve diğer döviz gelirlerimizin ödemeler dengemize istenen ölçüde katkıda bulunabilmesini sağlamak üzere her türlü tedbir eksiksiz ve zamanında alınacaktır.

- Ekonomimizin dış rekabet şartlarına uygun bir hale getirilmesi, Türk sanayiinin ve müteahhitliğinin güçlü biçimde dünya pazarlarına açılabilmesi ve kalkınmanın devam ettirilmesi için, bu amaçlara yönelik olarak tespit edilen selektif teşvik tedbirleri uygulamasına devam olunacak, ihracatımızın geliştirilmesinde karşılaşılan güçlükleri giderici yeni idari tedbirlerin alınması için sürekli olarak çalışılacaktır.

- İthalat rejimimizde ve gümrük hadlerinde sağlıklı ve dış dünya ile rekabet edebilecek bir sanayileşmeyi destekleyecek düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Ekonomimizi ve ulusal güvenliğimizi dışa bağımlılıktan kurtaracak sanayilere ve özellikle savunma sanayiine önem verilecektir.

Kamu sektörü yatırımlarında enerji başta olmak üzere büyük ve süratle tamamlanabilir yatırımlara öncelik verilecektir. Ulaştırma, yükleme, boşaltma ve depolama gibi altyapı hizmetlerinin gelişen ekonomimiz şartlarına uygun düzeye gelmesi sağlanacaktır.

Geri kalmış yörelerde yatırımların teşviki için etkin tedbirler uygulanacaktır.

Yabancı sermaye yatırımları için basitleştirilmiş bulunan müracaat ve değerlendirme uygulamasına devamla yabancı sermayeden kaynak, teknoloji ve pazarlama alanlarında milli imkânlarımızı takviye edici unsur olarak azami istifade sağlanacaktır.

İç ve dış ticaretin gelişmesi için gerekli olan güven ortamının devamlılığının sağlanmasına özen gösterilecektir.

- İhracat için temel altyapılardan birisi olan İhracat Sigortası sisteminin uygulanmasına geçilecektir.

- Kooperatifçiliğin devlet nizamını sağlamlaştırıcı, ideolojik saplantılara yönelmeyi önleyici tarzda gelişmesini temin edecek düzenlemeler getirilecektir.

- Esnafın ve sanatkârın üretimi artırıcı ekonomik faaliyetleri teşvik edilecektir.

- İç ve dış ticaret hayatımızı düzenleyen mevcut mevzuattaki aksamalar ve boşlukları gidermek ve günün şartlarına uygun hüküm ve müeyyideler getirmek üzere ihtiyaç duyulan yeni kanuni düzenlemelere gidilecektir.

Dış ekonomik ilişkilerimizde OECD ülkeleri ve milletlerarası ekonomik ve finans kuruluşlarının desteklediği ekonomik istikrar programımızın uygulanmasında mevcut anlaşmalar çerçevesinde bu kuruluşlarla yakın işbirliği sürdürülmeye devam edilecek, ilişkilerimiz geliştirilecektir.

Gümrüklerde yapılan her türlü rüşvet, suiistimal ve kaçakçılık olaylarının kesin olarak önlenmesi için bütün tedbirler alınacaktır.

Gümrüklerimiz bugün tesis ve haberleşmeden yoksun bulunmaktadır. Bu durum iyi hizmet vermeyi önlediği gibi kaçakçılıkla mücadelede de önemli bir engel

teşkil etmektedir. Kısa sürede gümrüklerimiz modern tesislere ve çağdaş haberleşmeyi sağlayan teleks ve telsiz sistemine kavuşturulacaktır.

Yolcuların ve bilhassa yurt dışında çalışan işçilerimiz ile turistlerin, her türlü gümrük işlemleri kolaylaştırılacaktır.

Gümrük Kanunu ve Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanun, günün şartlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Yurdumuz üzerinden transit geçen ve yurdumuza eşya getirip götüren TIR kamyonlarının gidiş ve geliş hattı üzerindeki çeşitli noktalarda "TIR Kontrol Zinciri" tesis edilecektir. Bu suretle gümrük, jandarma ve emniyet mensuplarının işbirliği sağlanarak TIR vasıtaları ile yapılan kaçakçılık büyük ölçüde önlenmiş olacaktır.

Nüfusun büyük bir çoğunluğuna hitap eden Tekel Genel Müdürlüğü, bugünkü darboğazdan kurtarılarak verimli bir kuruluş seviyesine kavuşturulacaktır.

İçinde bulunduğumuz sigara darboğazını kısa zamanda aşmak için üretim artırıcı tedbirler alınacaktır.

Ayrıca, sigara kaçakçılığının ve bunun neden olduğu döviz kaybının önlenmesi amacıyla, hem memleket ihtiyacının karşılanması, hem de ihracata dönük sigara imalatı için özel teşebbüse de imkân tanımak üzere gerekli yasal değişiklikler yapılacak ve bu arada tütün üreticilerimizin bütün haklarının korunması sağlanacaktır.

Sanayi yatırımlarında yerli ve yabancı kaynaklardan azami şekilde yararlanılacak; memleketimizin ihtiyacı olan sanayiler yanında ihracata yönelen tesislere öncelik verilerek yatırımlarda selektif proje uygulaması yapılacaktır.

Bu meyanda, süratle tamamlanarak ekonominin hizmetine girecek tesislere ağırlık verilecektir.

Sanayileşme hareketinin yurt sathına yayılmasında, çevre sağlığının korunmasında ve yeni istihdam gücünün yaratılmasında büyük faydalar sağlayan, sanayi bölgelerinin ve sitelerinin kurulmasına devam edilecektir.

Geri kalmış bölgelere, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya öncelik verilmek suretiyle, yerli kaynaklar ve yerli işgücü göz önüne alınarak bölgesel sanayi potansiyellerinin tesisine gayret sarf edilecektir.

Sanayi tesislerinin kurulması ve işletilmesi sırasında en modern teknolojilerin izlenmesine ve ülkemize uygun olanların seçimine özen gösterilecektir.

Türk müteşebbislerinin yurt dışında proje ve tesis yapmaları özendirilerek işgücü ve malzeme ihraç imkânları artırılacak, ülkemize daha fazla döviz girişi temin edilecektir.

Kalkınmamızın önemli faktörü olan sanayileşmemizle ilgili mevzuat günümüz şartlarına uygun bir şekilde düzenlenecektir.

Enerji yetersizliği bütün ülkelerin olduğu gibi Türkiye'mizin de önde gelen sorunlarından biridir. Ülkemiz petrol ihtiyacının büyük bir kısmını dost ve komşu ülkelerden karşılanmasına çalışmakla beraber bilinen petrol kaynaklarının gelişti-

rilmesi ve yeni rezervlerin araştırılması Hükümetimizin önde gelen gayretlerinden birini teşkil edecektir.

- Yurdumuzda geniş linyit kömürü kaynaklarının bulunması, petrol tüketiminin önemli bir alternatifini teşkil etmektedir. Gerek petrol, gerekse kömür rezervlerimizin araştırılması, işletilmesi ve yurt hizmetine arz edilmesi için kamu kuruluşlarının ve özel kesimin teşebbüs ve yatırım gücünden olduğu kadar gerektiğinde yurt dışı imkânlardan da ülkemiz menfaatlerine en uygun şekilde yararlanılacaktır.

- Sanayi, ulaştırma ve yakacak ihtiyaçları açısından temel sorun olduğunun idraki içinde petrol ve kömürün zamanında sağlanması ve ihtiyaç yerlerine ulaştırılmasına azami dikkat ve emek sarf edilecektir.

- Türkiye'mizde önemli su kaynaklarının bulunması yurdumuz için büyük bir talihtir. Bu kaynaklardan enerji üretimi, sulama ve diğer ihtiyaçlar için yararlanmak üzere programlanmış ve ele alınmış büyük altyapı projelerinin gecikmeden gerçekleştirilmesine gayret sarf edilecektir.

- Geleceğin enerji yükünün büyük payını alacağında şüphe olmayan nükleer santraller kurulması konusunda yapılmış teşebbüslerin ve bugüne kadar sarf edilmiş gayretlerin sonuçlandırılmasında çalışılacaktır.

- Yurdumuz ekonomisinde önemli bir payı alabilecek madenlerin süratle işletmeye açılabilmesi için arama, üretim ve değerlendirmede her imkândan yararlanılacaktır.

Milli tarım politikamız, halkın gereği gibi beslenmesi, tarımsal üretimin artırılması, toprak muhafazasının sağlanması, üretici ve tüketicinin korunması ilkelerinden hareketle;

- Tarım sektörünün gelişme hızını, ekonomik gelişmeyi güçlendirecek, ekonomide darboğazlara ve enflasyona yol açmayacak düzeyde tutmak,

- Tarımsal üretimi artırmak, artan nüfusun gıda, gelişen endüstrinin hammadde ihtiyacını karşılamak ve ihracatı artıracak ekonomiye kaynak yaratmaktır.

- Hayvancılığımızın, yurt içi tüketimi bakımından olduğu kadar, ihracattaki büyük önemi de göz önünde tutularak gelişmesini sağlayacak bütün tedbirler alınacaktır.

Bu amaçlara ulaşma bakımından;

- Tarımda ihtiyaç duyulan bütün girdilerin zamanında ve kolaylıkla temin imkânlarının artırılması ve üretimin istenilen seviyeye ulaştırılabilmesi için her türlü teşvik tedbirleri bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir.

- Tarıma kredi veren T.C. Ziraat Bankasının projeye dayalı kredi sistemi daha da geliştirilecek, kontrollü kredi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Ayrıca, finansmanı dış kaynaklı olan proje kredilerinin süratli bir şekilde işlemesi konusunda gerekli tedbirler alınacaktır.

- Tarımda verimin yükseltilmesi ve üretimin artırılması planları ilmi esaslara göre hazırlanacak, bu maksatla araştırma müesseseleri re-organize edilecektir.

Gübre, tohum, araç ve gereç, zirai mücadele ilacı, pazarlama, değerlendirme ve mekanizasyon konuları günün şartlarına göre yürütülecektir. Ülke çapında toprak analizlerinin yapılmasına önem verilecek ve analiz sonuçlarına göre etkili bir gübre kullanımı sağlanacaktır. Tarım eğitiminde teknik öğretime ağırlık verilecek, yayım teşkilatı köylünün her an yanında olacak şekilde teçhiz edilecektir.

- Teknik teşkilatların, özellikle çiftçiye hizmet götüren teşkilatın araştırma müesseseleri ile müştereken çalışması sağlanacaktır. Böylece Tarım Bakanlığına yeni bir anlayışla çiftçiye rehber olma hüviyeti kazandırılacaktır.

Ormanlarımızın korunması, işletilmesi, ağaçlandırmalarla genişletilmesi ile sanayileşmenin gerektirdiği hammadde taleplerinin karşılanması ve ayrıca orman içinde ve bitişiğinde yaşayan köylümüzün daha üst düzeyde ekonomik güç kazanması için gereken her türlü tedbirler uygulamaya konulacaktır.

Bu esaslar içinde;

- Ormanlarımızın geliştirilmesi ve genişletilmesi için orman bölgelerinde yaşayan köylümüzün katkıları sağlanacak ve devlet desteği içinde orman köylülerinin bulundukları yerlerde kalkındırılmalarına devam edilecektir.

- Önümüzdeki kısa dönemde ortaya çıkması beklenen ve yıldan yıla artacağı bilinen yurt içi orman ürünleri arz açığının kapatılması bakımından ağaçlandırma faaliyetlerine büyük önem ve hız verilecektir.

- Milli park ve orman içi dinlenme yerleri tesis ve düzenlemesi çalışmalarına hız verilecek ve bu hizmetler halkımızın dinlenme ihtiyacını karşılayacak düzeye getirilecektir.

- Orman yangınlarını önleyerek etkili tedbirlere öncelik verilecektir.

1973 yılında ve onu takip eden yıllarda uygulanmasına başlanılan Toprak ve Tarım Reformu tatbikatı ve memleket gerçekleri göz önünde tutularak bir Toprak ve Tarım Reformu Kanunu hazırlanacaktır. Bu Toprak ve Tarım Reformu Kanununda bir taraftan verimlilik, diğer taraftan da sosyal adalet esasları göz önünde tutulacaktır.

Toprak reformu uygulamasında birim alandan azami verim alınması temel ilkelerden biri olacaktır.

Bayındırlık faaliyetlerinde devam etmekte olan altyapı yatırımlarının süratle bitirilmesine öncelik verilecek ve bunların en kısa zamanda işletmeye açılmasıyla üretime katkısı sağlanacaktır.

- İhale mevzuatı yeniden düzenlenecek, devlet ihale sistemleri arasındaki farklılıklar giderilerek bu sahada standardizasyonun sağlanmasına çalışılacaktır.

- Memleketimizin coğrafi durumu bakımından büyük önemi haiz olan ekspres yollarının yapımı süratlendirilecek, kıtalararası geçiş tıkanıklığı giderilecek ve bu yatırımlar için kendi kendini finanse edecek kaynaklar yaratılacaktır.

- Memleketimizde karayolları üzerindeki trafik ve nakliyenin günün şartlarına uydurulabilmesi için gerekli yasal düzenlemelere gidilecektir.

- Demiryolu şebekemizi ıslah ve yenileme çalışmalarına devam edilecek, yeni güzergâhlarda inşaat faaliyetlerine başlanacaktır.

Haberleşme ve ulaştırma sistemimiz geliştirilecek ve toplu taşıma sistemi üzerinde önemle durulacaktır.

Otomatik telefonun bütün yurda yayılması ve köylerimizin telefona kavuşturulması için sürdürülen çalışmalara devam edilecektir.

Deniz ticaret filomuzu ve gemi inşa sanayiimizi geliştirmek, bu sahadaki döviz kaybımızı azaltarak döviz gelirimizi artırmak ve yurt içi deniz nakliyatını geliştirmek için kısa zamanda sonuç verecek tedbirler alınacaktır.

Turizmi; ekonominin verimli bir sektörü haline getirmek, memleketin dış finansman ihtiyacının karşılanmasında önemli bir kaynak olarak değerlendirmek için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Bu amaçla;

- Devlet, turizm gelişme alanlarında alt yapı yatırımlarını gerçekleştirecek, üst yapı yatırımları ve işletmeciliğin özendirilmesi için gerekli teşviki sağlayacaktır.

Sayın Başkan ve değerli üyeler, Türkiye'nin gündemindeki iki meselenin, asayiş ve ekonominin düzlüğe çıkabilmesi, ülkenin sosyal ve kültürel yapısının süratle ıslah edilmesi ile mümkündür. Aksi takdirde, sosyal sistem ve özellikle eğitim sistemi ile bütünleşmemiş siyasi ve ekonomik tedbirler, sorunlar karşısında kalıcı ve köklü çözümler sağlayamayacaktır. Hükümetimiz, başta eğitim, kültür ve çalışma sorunları olmak üzere her türlü sosyal meselenin üzerine yılmadan gidecek; ekonomik kalkınmaya paralel bir sosyal güvenlik programının uygulanmasına girişecektir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik konularına bakış açımız, tüm vatandaşlarımızın huzur ve mutluluk içinde insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış düzeyine erişmelerini sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için, her şeyden önce üretim artışını sağlayacak tedbirlerin alınması şarttır. Üretimi engelleyen, sosyal barışı bozan durumların ortadan kaldırılması için ülkenin ve çalışanların yararına bir dizi tedbirin uygulanması zorunludur.

- Çalışkan ve vatanperver Türk işçisinin mevcut ekonomik imkânlar çerçevesinde her türlü hakları korunacaktır. Sendikalar demokratik ilkelere uygun olarak faaliyetlerine devam edeceklerdir. Ancak, temiz Türk işçisini sömüren, onları kendi ideolojik görüşleri istikametinde yönlendirmek ve sendikal hakları kötüye kullanmak isteyenlere fırsat verilmeyecektir.

- Çalışma barışını biran önce ve devamlı olarak kurabilmek maksadıyla, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, Sendikalar Kanunu ve İş Kanunu süratle gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılacaktır.

- Verimli olarak kullanılamayan atıl işgücü potansiyelimizden azami istifade yolları aranacak, sanayinin yanı sıra özellikle altyapı yatırımlarında ve hizmetler sektörlerinde yeni istihdam imkânları hazırlanmasına özel gayret sarf edilecektir.

- İşçi ve işveren meslek teşekküllerinin faaliyetleri kuruluş amaçlarına uygun olarak geliştirilecek, bu suretle ülke çapında üretim ve verimliliğin artması da temin edilecektir.

- Ekonomik kalkınmamıza büyük katkıları bulunan yurt dışındaki vatandaşlarımızla, bunların eş ve çocuklarının çözüme muhtaç birçok meselelerinin olduğunu bilmekteyiz. Bugün sayıları iki milyona yaklaşan bu vatandaşlarımızın sorunlarına gerçekçi yollarla yaklaşılması ve bu amaçla onlara yönelen hizmetlerin daha etkin hale getirilmesi sağlanacaktır.

- Sosyal hak ve hizmetler devletin teminatı altında olacaktır. Ekonomik gelişmeye paralel olarak sosyal güvenlik sistemi geliştirilecektir.

- Çalışanlardan bugüne kadar sosyal sigorta kapsamına alınamayan grupların, özellikle tarım sektöründe çalışanların, sektörün özellikleri de dikkate alınmak suretiyle sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

- Emekli, dul ve yetim aylıklarının verilmesinde, eski ve yeni emekliler arasındaki farklılıkların giderilmesine çalışılacaktır.

- Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşlarında uygulanan usul ve esaslar bakımından paralellik sağlanması ve bu kuruluşların tek çatı altında toplanması imkânı araştırılacaktır.

- Sosyal güvenlikle ilgili kaynakların ve mevcut sistemle biriken fonların değer kaybını önleyerek verimli ve istihdam yaratıcı alanlarda kullanılması sağlanacaktır.

- Korunmaya muhtaç gruplara (sakat, yaşlı, çocuk vb.) götürülecek sosyal hizmetlere önem verilecektir.

- Yurt dışında çalışan işçilerimizin hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için bugüne kadar sosyal güvenlik anlaşması yapılmamış bulunan ülkelerle anlaşmalar yapılacak, daha önce yapılmış bulunan anlaşmalar da günün şartları göz önünde tutularak yenilenecektir.

Milli Eğitim ve öğretimde, Atatürk Milliyetçiliğinin yeniden yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştıracak tedbirler en kısa zamanda alınacaktır. Bütün öğretim kurumlarındaki öğrencilerin amacı, Atatürk Milliyetçiliği ve ilkeleri ile pekişmiş milli unsur, bilgi ve becerileri kazanmak olmalıdır. Yarının teminatı olan evlatlarımızın Atatürk ilkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetişerek sonunda birer anarşist olmasına izin vermeyeceğiz.

Millet olarak, Bayrağımız ve İstiklal Marşımızı Türkiye'mizin vazgeçilmez bağımsızlık, egemenlik, birlik ve bütünlüğümüzün en yüce ve ayrılmaz sembolleri olarak layık oldukları değerde, her zaman ayrı bir özen ve duyarlılıkla korumayı yurtseverliğin kaçınılmaz gereği olarak görüyoruz.

Milli eğitime, bütün ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler içinde ayrı bir yer veriyoruz.

Birlik ve bütünlüğümüzün temelini teşkil eden milli eğitimin düzenlenmesi gereğini ülkemizin ve ulusumuzun en önde gelen ihtiyacı ve ana hedefi olarak görüyoruz.

Bu sebeple, ülkesi ve milletiyle devletin geleceğini hazırlama görevini üstlenen eğitim kurumlarında ve kuruluşlarında Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına saygılı olan; milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren yurttaşlar yetiştirmek başlıca hedeflerimizden biri olacaktır.

- Ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hedefleri esas tutularak ve "eğitim - insangücü - istihdam" ilişkileri dikkate alınarak milli eğitim sistemimiz, mesleki ve teknik öğretime ağırlık verecek şekilde yeniden planlanacaktır.

Çağdaş eğitimin gereği olarak bilimsel ve teknolojik alanlarda dilimizin zenginleştirilmesine çalışılacak ve bu maksatla, Milli Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınacaktır. Bu konuda ifrat ve tefritten sakınılarak yaşayan güzel Türkçe'nin kullanılmasına özen gösterilecektir.

- Öğretmenlere ve yöneticilere Atatürk ilkeleri doğrultusunda çok ağır ve o oranda da şerefli görevler ve yükümlülükler düşmektedir. Ülkemizi ve ulusumuzu, Atatürk'ün hedeflerine ulaştırmada, çağdaş gelişmelere uyumda, milli ve tarihi sorumlulukları yüklenmede, gençlerimizi ve çocuklarımızı nitelik ve yetenekler yönünden üst düzeye çıkarmada eğitim ve öğretimin temel unsur olduğu inancındayız. Bunun mimarları da öğretmenler ve yöneticilerdir.

- Öğretmenler ve yöneticiler politikadan tümü ile arındırılacak ve derneklerin amaç ve faaliyetleri ne olursa olsun kesinlikle politika dışında tutulmaları için her türlü yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

- Yurt içi eğitim ve öğretimde olduğu gibi, yurt dışındaki vatandaşlarımızın ve Türk çocuklarının eğitim hizmetlerinin de, aynı amaç ilke ve hedefler doğrultusunda yönetilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Milli Eğitim Temel Kanunu ve Üniversiteler Kanunu üzerinde gerekli çalışmalar ve düzenlemeler yapılacaktır. Çağdaş bilim düzeyine ulaşmak amacıyla, araştırma ve geliştirme çalışmaları özendirilecek ve hızlandırılacaktır.

Bilgi ve teknoloji üretimi çalışmaları milli kalkınma hedeflerine göre yönlendirecek ve bu çalışmaların ülkenin Sosyo-Ekonomik politikasıyla bütünleşmesi sağlanacaktır.

Milli kültür ve sanat değerlerimizi modern ilim zihniyeti ve metotlarıyla işleyerek, önce milletimize yaymak ve ayrıca milli değerlerimizi diğer milletlere tanıtmak için ciddi faaliyetlere girişilecektir.

Atatürk Milliyetçiliği yolunda ülkeyi çağdaş medeniyet seviyesine çıkarmak hedefini güden büyük Atatürk'ün 100 üncü doğum yıldönümü münasebetiyle ve bu yıldönümünü kendisinin yüceliği seviyesinde kutlamak için bütün imkânlar seferber edilecektir.

Diyanet İşleri Başkanlığının ve bütün din görevlilerinin her çeşit siyasi çekişmelerin ve etkilerin dışında kalması sağlanacaktır. Atatürkçü ve aydın din adamlarının yetiştirilmesi için her türlü gayret sarf edilecektir.

Din görevlilerinin meslek içi eğitimleri hızlandırılacaktır. Yurt dışındaki Türk çocuklarının milli ve dini eğitim görmesi sağlanacaktır.

Yurt içinde ve dışında, vatandaşlarımız arasındaki inanç ve mezhep ayrılıklarının sömürülmesi önlenecek, yurttaşlarımızın milli ülkülere bağlılıklarını koruyucu tedbirler alınacaktır.

Bütün vatandaşlarımızın dini inanç ve ibadet özgürlüğü güvence altındadır. Laiklik ilkesinin korunmasına özen gösterilecek ve buna aykırı davranışlara asla müsaade edilmeyecektir.

Gençlik politikamızın temel hedefleri, gençlerimizin vatan sevgisi ve milli hislerle dolu olarak, Atatürk ilkeleri doğrultusunda yetişmelerine ve eğitimlerine katkıda bulunmak, boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmek imkânını sağlamaktır.

- Öğrenci yurtları, her türlü aşırı cereyanlardan arınmış olarak, vatanın bütünlüğüne inanmış, memleketini ve milletini seven gençlerimizin hizmetine tahsis edilecektir.

Gençliğin boş zamanlarının kıymetlendirilmesinde ve toplum sağlığında büyük yeri olan toplu spor faaliyetlerinin yurt sathına dengeli bir şekilde yayılıp gelişmesi sağlanacaktır. Bu maksatla geniş kitleler tarafından kullanılabilecek semt spor tesislerinin, yapımına önem ve öncelik verilecektir. Bu tesisler ve imkânlar bütün gençliğin hizmetine eşit şartlarda sunulacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde sosyal adalet ve sosyal kalkınma ön planda tutulacaktır. Koruyucu, tedavi edici ve rehabilitasyon sağlayıcı hizmetlerin topluma yararlı duruma getirilmesini ilke olarak benimsiyoruz. Vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanması ana hedefimizdir.

- Sağlık personelinin tam gün çalışmasına dair yasa, halkın, devletin ve hekimin hak ve sorumluluklarını gözetecek ve özellikle mahrumiyet yörelerinde yaşayan halkımızın da, sağlık hizmetlerinden gereği kadar yararlanabilmesini temin edecek şekilde düzenlenecektir.

- Halkımızın ihtiyaç duyduğu her çeşit ilacın piyasada yeteri kadar bulunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

- Etkin bir nüfus planlamasının uygulamaya konulması ve sağlık sigortası sistemine geçilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Çevre sorunları konusunda insan sağlığının ve refahının temeli olan doğal dengeyi korumak ve sanayileşme sürecinde meydana gelen hava, su, toprak kirlenmesini çözümlemek amacıyla gerekli tedbirler alınacak, doğal ve kültürel değerlerin tahribi önlenecektir.

İmar ve iskân politikası olarak Hükümetimiz, vatandaşı, günlük hayatında huzurlu kılacak çalışmaların ve yasal tedbirlerin acele olarak uygulanmaya konulması gerektiğine inanmaktadır. Bu alanda bugüne kadar uygulanan merkeziyetçilikten vazgeçilerek imar ile ilgili sorunların mahallinde kolaylıkla ve süratle çözülmesi için tedbirler alınacaktır.

- Şehirlerin gelişme alanlarında yeni yerleşim yerleri açılarak arsa spekülasyonunun önlenmesi,

- Gecekondu bölgelerinin hızla ıslahı ve kentle bütünleşmesi sağlanacaktır.

- Artan konut ihtiyacını karşılamak ve gecekondu yapımını önlemek maksadı ile milli konut politikası doğrultusunda ucuz ve toplu konut yapımı teşvik edilecektir.

- Kıyılarımızdan halkımızın rahatça yararlanması ve zengin kıyı şeridimizin turistik amaçlarla en iyi şekilde değerlendirilmesi üzerinde önemle durulacaktır.

Tarım kesiminde birim alandan azami verimin sağlanması, köylümüzün gelirinin artırılması ve kırsal alanda yaşayan vatandaşlarımızın kamu hizmetlerinden azami ölçüde yararlandırılması ana hedefimiz olacaktır.

Haklı bir hizmet özlemi içinde bulunan köylümüzün sorunlarına ve köye yönelik altyapı hizmetlerine ciddiyetle eğileceğiz.

- Yurt çapında dengeli ve üretimi artırıcı bir köy yolu ağının oluşumuna çalışılacaktır. Tüm köylerimizin sıhhi ve yeterli içme suyuna ve elektriğe kavuşması için özellikle geri kalmış yörelere ağırlık verilerek bu konudaki çalışmalar hızlandırılacaktır.

Sayın Başkan ve Milli Güvenlik Konseyinin sayın üyeleri, milli savunmada ana hedeflerimiz, dünyanın en hassas bölgelerinde bulunan memleketimizin iç ve dış tehlikelere karşı sarsılmaz teminatı ve milletimizin özü olan kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin savaş gücünü, bütün imkânlar kullanılarak en üstün seviyede tutmak olacaktır.

- Savunmamızın ihtiyaçları, geliştirmekte olduğumuz milli savunma sanayi tesislerimizden ve dış imkânlardan karşılanırken; harp sanayimizin savunma ihtiyaçlarımızı karşılar hale getirilmesindeki çabalarımız da özenle sürdürülecektir.

- Yurt dışındaki işçilerimizden alınan askerlik hizmeti karşılığı, döviz ve milli kaynaklardan sağlanacak imkânlar en etkin şekilde kullanılacaktır. Silahlı Kuvvetlerimizin modernizasyon planının (RE-MO) hedeflerine ulaşması için gerekli tedbirler alınacak, şimdiye kadar vaki olan gecikmelerin telafisine çalışılacaktır.

- Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyacından fazla olan yedek subay birikimini gidermek ve müteakip birikimleri önlemek için vatan hizmetini savunmamızın ihtiyacına göre yeniden tespit ve düzenleyecek yasalar çıkarılacaktır.

Dış politikada Hükümetimiz, temelleri Büyük Atatürk tarafından atılmış olan Cumhuriyetimizin geleneksel barışçı tutumunu sürdürecektir. Bu amaçla, tüm ülkelerle bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğüne saygı, işçilerine karışmamak ve hak eşitliği ilkelerine dayalı ilişkilerin sürdürülmesine ve geliştirilmesine çaba harcanacaktır. Hükümetimiz, bölgede ve dünyada imkânları elverdiği ölçüde barış ve güvenliğe katkıda bulunmayı amaçlayan bir politika izleyecek ve bu politikanın temel bir unsuru olarak uluslararası şartların gerekli kıldığı yumuşama sürecini destekleyecektir. Bu sürecin başarıya ulaşması için, bütün ülkelerin azami dikkat ve titizliği göstermesi gerektiğine inanmaktayız.

- Türkiye'nin taraf olduğu her alandaki ikili ve çok taraflı antlaşmalar geçerlidir. Karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, Hükümetimiz tüm andlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirecektir.

- Özellikle NATO ittifakıyla ve başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bu ittifakın bütün üyeleriyle olan ilişkilerimiz geliştirilerek sürdürülecektir. Hükümetimiz, NATO'nun uluslararası barışın temeli olarak güvenlik dengesi açısından hayati önemini korumaya devam ettiği inancındadır.

- AET ile ilişkilerimiz, nihai olarak Türkiye'nin Topluluk içinde Ankara Andlaşması'nda öngörülen yerini alması amacına yönelik olacaktır. Avrupa Konseyi ve demokratik ülkelerin üyesi bulunduğu diğer kuruluşlarla ilişkilerimiz ve işbirliğimiz parlamenter düzene dönüş kararlılığımızdan esinlenecektir.

- Köklü tarihsel ve geleneksel bağlarımız olan İslam ülkeleri ile ilişkilerimizi her alanda yakın dostluk ve kardeşlik anlayışı ile güçlendirmek için çaba harcanacaktır. Arap ülkeleri, İran ve Pakistan ile ilişkilerimiz bu kuvvetli bağlara ilaveten komşuluk ve coğrafî yakınlığın icabı olan bir anlayış içinde yürütülecektir. Bölgemizdeki anlaşmazlıklar karşısında Türkiye'nin yaklaşımı, adalet ve hakkaniyet, her milletin kendi kaderini bizzat tayin etmesi, kuvvet yoluyla toprak ilhakının reddi gibi ilkelere dayanacaktır. Bu ilkelerin çerçevesinde Ortadoğu sorununa karşı tutumumuz ve Filistin halkının haklı davasına desteğimiz de azimle sürdürülecektir.

- Hükümetimiz tüm komşularımızla dostluk ilişkilerini ve yakın işbirliğini geliştirmek dileğindedir. Bu çerçevede, Sovyetler Birliği ile olan dostane ilişkilerimizin geliştirilmesine özel önem verilecektir.

- Hükümetimiz Yunanistan ile aramızdaki ikili sorunlarda tarafların hak ve çıkarlarını gözeten adil çözümlere görüşmeler yolu ile varılmasını temenni etmektedir. Bu çerçevede daha önce Yunanistan'la mutabık kılınan müzakere yöntemleri sürdürülecektir.

Ege'deki hak ve çıkarlarımız Türkiye için hayati önem taşımaktadır. Ege adalarının andlaşmalarla belirlenmiş olan statüsüne uyulmasını ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın hakları ile ilgili andlaşmalara riayet edilmesini istiyoruz.

- Kıbrıs'taki toplumlararası anlaşmazlığa, daha önce varılmış olan mutabakat çerçevesinde görüşmeler yolu ile iki bölgeli, iki toplumlu federal bir çözüm bulunmasını istiyoruz. Hükümetimiz halen sürdürülen toplumlararası görüşmelerde, taraflar arasında varılacak çözümleri destekleyecektir.

Sayın Başkan, Hükümet programını bitirmeden önce programın ana hedeflerini kısaca vurgulamak isterim:

1. Atatürk ilkeleri rehberimiz olacaktır. Takip edeceğimiz yolu bu ilkeler aydınlatacak ve gösterecektir.

2. Ülkemizin bütünlüğüne ve bölünmezliğine yönelik,

- Anarşi,

- Mezhep kışkırtmacılığı,

- Bölücülük faaliyetleri kesinlikle yok edilecektir.

3. Aziz yurdumuzun ufkunu karartan bütün kara bulutları dağıtmaya kararlıyız.

Bunun için de,

- Herkese insanca yaşayacağı gelir teminine gayret etmek,

- İşsizlikle mücadeleyi kazanmak,

- Pahalılığı etkisiz hale getirmeyi başarmak,

- Ülkeyi her geçen gün daha mamur ve müreffeh hale getirmek değişmez hedeflerimiz olacaktır.

Sayın Başkan ve Sayın Konsey üyeleri, Atatürk ilkelerinden güç ve ilham alarak, yukarıda arz ettiğim tedbirleri süratle gerçekleştirmek başlıca amacımız olacaktır.

Bu suretle aziz Türk Milleti, tam bir huzur ve güven ortamı içinde kısa zamanda layık olduğu refah ve mutluluğa kavuşacak, özgürlükçü demokrasi sağlam temeller üzerine oturtulacak. Devletin ve ülkenin bütünlüğü tam anlamıyla güvence altına alınacak ve Devlet otoritesi yeniden ve en etkin bir biçimde tesis edilmiş olacaktır.

Devletin bekasını ve vatandaşların yaşama hakkı ile özgürlüklerini her türlü saldırıya karşı tam olarak koruyacak yasal ve idari tedbirleri bir an önce gerçekleştirecek hürriyetçi parlamenter sisteme süratle geçmek en samimi dileğimizdir.

Milli Güvenlik Konseyinin ve Büyük Türk Milletinin güven ve desteği, güçlükleri aşmada ve başarıya ulaşmada en büyük dayanağımız olacaktır. Allah hepimizin yardımcısı olsun.

Hükümet programını takdirlerinize sunarken, Yüce Heyetinize Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan,

Milli Güvenlik Konseyinin sayın üyeleri, Başbakan tarafından okunan Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler ve güven oylaması, yeni kabul ettiğimiz Konsey İçtüzüğünün 18'nci maddesine göre önümüzdeki pazartesi günü yapılması gerekmektedir. Ancak bu konuda Başkanlığımızın bir önerisi olacaktır, Bu görüşmelerin 30 Eylül 1980 Salı günü saat 15.00'te yapılmasını öneriyorum.

Bu önerimi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

O halde, Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler ve güven oylaması için 30 Eylül 1980 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Teşekkür ederim.

Kapanma Saati: 16.10

Milli Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi
Cilt 1 Birleşim 5
Sayfa 96-98
30 Eylül 1980 Salı

BİRİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Orgeneral Kenan EVREN (Devlet Başkanı, Genelkurmay ve M.G.K Başkanı)*
***ÜYELER:** Orgeneral Nurettin ERSİN (K.K.K. ve M.G.K Üyesi)*
Orgeneral Tahsin ŞAHİNKAYA (Hv. K. K. ve M.G.K Üyesi)
Oramiral Nejat TÜMER (Dz. K. K. ve M.G.K Üyesi)
Orgeneral Sedat CELASUN (J. Gn. K. ve M.G.K Üyesi)
***Açılma Saati:** 15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Milli Güvenlik Konseyinin 5'nci Birleşimini açıyorum

BAŞKAN — Gündemimiz gereğince, Başbakan Sayın Bülend Ulusu başkanlığında kurulan Bakanlar Kurulunun, geçen birleşimde okunan Programı üzerinde görüşmeler yapacağız.

İçtüzüğümüze göre, görüşmelerde, Konsey Üyeleri, Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri ve Hükümete, Hükümet temsilcilerine, istek sırasına göre söz verilecektir.

Şimdi, geçen birleşimde okunan Program üzerine söz isteyen üyeler var mı efendim?

Buyurun Sayın Ersin.

ORGENERAL NURETTİN ERSİN — Sayın Başkan, müsaade buyurulursa, Hükümet Programı üzerinde, Milli Güvenlik Konseyi üyeleri adına, maruzatta bulunmak istiyorum.

Sayın Başkan, ülkemizin içinde bulunduğu fevkalade önemli sorunlara ve olağanüstü koşullara gerçek bir yaklaşımla teşhis koyan ve çareler getiren Hükümet Programını, tüm kamuoyu ile birlikte, 27 Eylül 1980 tarihinde dinlemiş bulunuyoruz.

Programda, Eylül 1980 Türkiye'sinin içinde bulunduğu fevkalade güç durum ve Devletin aksayan bütün yönleri açıkça belirtilmiştir.

Kurulan Hükümet, bir parti hükümeti değildir. Memlekete büyük hizmet aşkı ile yola çıkan değerli arkadaşları bünyesinde toplayan bu Hükümetin başarılı olması, ulusça hepimizin özlemidir.

Sayın Başbakan, ülkemizin içinde bulunduğu sorunlar ye yakın çevremizdeki son gelişmeler, üstlenmiş olduğunuz sorumluluğu daha da ağırlaştırmakta ve

sizleri tarihi bir görevle karşı karşıya bırakmaktadır. Yüce Türk Ulusunun, tarihin her devrinde olduğu gibi, ülkenin içinde bulunduğu bu sıkıntılı dönemin atlatılmasında da milli birlik ve beraberlik içinde, daima Devletle beraber olacağına güvenmekteyiz. Türk halkı fedakârdır. Türk halkı eşsiz sağduyusu ile tehlikeyi sezmiş ve yapılmasını arzu ettiği icraatı bizlerden beklemektedir. Her şey onların arzuları istikametinde cereyan etmeli, Programda yer verilen tedbirler süratle uygulanmalıdır.

Devletin, milletimize götüreceği hizmetlerin adil, yansız ve vatandaşa güven verecek bir düzeye getirilmesi ilkeleri üzerinde titizlikle durulmalı, devlette anarşiye zemin hazırlayan rüşvet ve iltimasın kökü kazınmalıdır.

Hükümet Programında anarşi, terör ve bölücülük ile ekonomik sıkıntılar, ülkemizin en başta gelen acil sorunları olarak değerlendirilmiştir. Bunlara karşı alınması öngörülen tedbirler, isabetli bir şekilde tespit edilmiştir. Bütün bu hususlar, bizim de üzerinde önemle durduğumuz konuları teşkil etmektedir.

Bugün Türkiye'deki huzursuzluğun en mühim sebeplerinden biri de ekonomideki bunalım ve düzensizliktir. Her yıl artan nüfus yanında, üretim azlığı, milli gelir kaynaklarının adil dağılmayışı ve ücret politikasındaki yanlışlıklar, halkımızı büyük çapta rahatsız etmektedir. Halkımızın geçim güçlüklerini hafifletecek tedbirler süratle alınmalıdır.

Vergi yasalarının, bütün ekonomik faaliyetleri kapsayacak, vergi adaletini sağlayacak, vergi kaybını önleyecek şekilde yeniden düzenlenmesi olumlu bir davranış olacaktır.

Sağlıklı bir ekonomiye kavuşulması amacıyla Hükümet Programında yer alan tedbirlerden bilhassa üretimin artırılması ve bu amaçla kendi milli kaynaklarımızın en verimli şekilde kullanılması büyük bir önem taşımaktadır. Milli kaynaklarımızı harekete geçirecek sermaye birikiminin sağlanmasında milletçe tasarrufun önemi gözönünde tutularak, gerekli her türlü tedbir öncelikle alınmalı ve bu konudaki eğitim ve öğretime özen gösterilmelidir.

Vatandaşlarımızın, sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanmasını temin edecek yasal tedbir ve düzenlenmelerin alınmasına, tarım sektöründe çalışanların sosyal güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin vaatler, günümüzün ihtiyaçlarına ve halkımızın arzularına cevap verecek nitelikte görülmektedir.

Hükümet Programı, bizim ele alınmasını faydalı gördüğümüz konulara da yer vermiş bulunmaktadır. Hazırlanacak tasarıların süratle neticelenmesi için gereken yapılacaktır.

Atatürk ilkelerinin ışığı altında hazırlanmış olan bu Programla saptanan hedeflere ulaşılması, uygulamadaki başarı ile yakından ilgilidir. Programda belirtilen esasların isabetle ve süratle uygulama alanına aktarılması ve bir bütün içinde neticelendirilmesi önem kazanmaktadır.

Bu Programın gerçekleştirilmesi için her türlü gayret sarf edilmeli, böylece yurdumuz, Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği gibi, bir bütün olarak refah ve mutluluğa ulaştırılmalıdır.

Devletin bekasına yönelik haince saldırılara cüret eden anarşi ve terör odakları süratle söndürülmelidir. Yüce Ulusumuz, huzur ve refah özlemi içindedir. Türk Milletinin yaşamında tarihi bir dönem noktasında bulunmanın idraki içerisinde mutlaka başarılı olmak gerektiğini tekrar ifade etmek isteriz.

Bu Hükümet Programının, Yüce Türk Milletinin hissiyatına tercüman olduğuna ve yıllardır özlemi çekilen çözümleri getireceğine inanıyoruz.

Bütün çalışmalarımız halkımızın gözü önünde cereyan edecektir. Gerçeklerin, zamanında, kamuya iletilmesinde kıymetli basınımızın yardımlarını beklemekteyiz.

Bu Programın Yüce Milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını ve Sayın Ulusu Hükümetinin başarılarının devamını dileriz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Başka söz almak isteyen var mı efendim? Yok.

Böylece, Program üzerindeki görüşmelerimizi tamamlamış oluyoruz.

Şimdi, Sayın Bülend Ulusu tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, İçtüzüğümüzün 18'nci maddesi gereğince güven oylamasına, geçeceğiz.

Güven oylamasının, adı okunan sayın üyenin "kabul» veya "ret» demek suretiyle oyunu belirtmesini teklif ediyorum.

Bu teklifimi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul oyu, güven; ret oyu da güvensizlik anlamına gelecektir. Buna göre oylarınızı almaya başlayacağım,

Kara Kuvvetleri Komutanı Sayın Orgeneral Nurettin Ersin?

ORGENERAL NURETTİN ERSİN — Kabul.

BAŞKAN — Hava Kuvvetleri Komutanı Sayın Tahsin Şahinkaya?

ORGENERAL TAHSİN ŞAHİNKAYA — Kabul.

BAŞKAN — Deniz Kuvvetleri Komutanı Sayın Oramiral Nejat Tümer?

ORAMİRAL NEJAT TÜMER — Kabul.

BAŞKAN — Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sayın Sedat Celasun?

ORGENERAL SEDAT CELASUN — Kabul.

BAŞKAN — Şimdi, Konsey Başkanı olarak ben de oyumu kullanıyorum: Kabul.

Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Bülend Ulusu tarafından kurulan Balkanlar Kurulu, Milli Güvenlik Konseyinin güvenoyunu almış bulunmaktadır.

Bakanlar Kurulunun hepsini kutlar ve vatanımıza, milletimize hayırlı olmasını ve başarılı hizmetler vermesini dilerim.

Ayrıca, çok zor bir dönemde görev aldığınızın idraki içindeyiz; bunu bizler ve bütün millet de kabul etmektedir. Ancak, milletimizin güveni ve sağduyusu sizlerin en büyük desteği olacaktır. Bu destek, onları temsilen bizler tarafından da sizlerden esirgenmeyecektir. O bakımdan, muvaffak olacağınıza gönülden inanıyoruz.

Hayırlı, uğurlu olsun efendim.

Söz İsteyen var mı efendim?

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN BÜLEND ULUSU — Sayın Başkan, Milli Güvenlik Konseyinin sayın üyeleri;

27 Eylül 1980 günü takdim etmiş olduğumuz Hükümet Programı hakkında izhar edilen güvene şahsım ve Hükümet adına en içten duygularla teşekkür ederim.

Milli Güvenlik Konseyi üyelerinden Kara Kuvvetleri Komutanı Sayın Orgeneral Nurettin Ersin'in, Programımız üzerindeki değerli görüşleri için tekrar teşekkür ederken, ileri sürülmüş olan bu görüşlerin uygulamada titizlikle gözönünde tutulacağını da, belirtmek isterim.

Eylül 1980 Türkiye'sinin, bütün Türk Milletince bilinen durumunu ve devlet teşkilatının aksayan yönlerini Hükümet Programımızda arz etmiştim. Bu Programda da işaret ettiğim gibi, bugün ülkemizin süratle çözümlenmesi gereken iki ana sorunu mevcuttur. Bunlardan biri anarşi, terör ve bölücülükle mücadele; diğeri ise, karşı karşıya bulunduğumuz ekonomik sıkıntılardır.

Atatürk ilkellerinden ilham alarak, Büyük önderin gerçekleştirmiş olduğu devrimleri her türlü saldırıya karşı korumak başlıca amacımızdır.

Bu genel esaslar içinde, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devletini iç ve dış düşmanlara karşı korumak için gerekli yasal ve idari tedbirleri süratle gerçekleştireceğiz. Kaderde, kıvançta ve tasada ortak: olan Türk Ulusunu, layık olduğu huzur ve güvene en kısa zamanda kavuşturmak esas amacımızdır.

Vatandaşlara karşı tam anlamıyla tarafsız; fakat devletin yanında ve Büyük Türk Ulusunun emrinde bir idare tesis etmek en samimi arzumuzdur.

Karşı karşıya bulunduğumuz ekonomik sorunlara sağlıklı tedbirler getirmek, üretimi artırmak ve milli kaynaklarımızı en verimli şekilde kullanmak için gerekli tedbirler mümkün olan en kısa süre içinde alınacaktır. Bu amaçla, vergi adaletini sağlamak ve vergi kaybını önlemek için gerekli yasal ve idari tedbirler süratle oluşturulacaktır.

27 Eylül 1980 tarihinde sunmuş olduğumuz Hükümet Programını inançla uygulamak ve böylece Büyük Türk Milletini layık olduğu huzur, refah ve mutluluğa kavuşturmak amacıyla görevimize devam edeceğiz.

Bu düşünce ve duygularla Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarla selamlarım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Gündemimiz tamamlanmıştır.

6 Ekim 1980 Pazartesi günü saat 14.00'te tekrar toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Teşekkür ederim.

Kapanma Saati: 15.20

I. Özal Hükümeti
13.12.1983-21.12.1987

Bakanlar Kurulu

Başbakan
Turgut ÖZAL (İstanbul) 13.12.1983-21.12.1987

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
İsmet Kaya ERDEM (İzmir) 13.12.1983-21.12.1987

Devlet Bakanı
İsmail ÖZDAĞLAR (Manisa) 13.12.1983-05.01.1985
Cemal BÜYÜKBAŞ (Eskişehir) 05.01.1985-13.09.1985
Mehmet Vehbi DİNÇERLER (İstanbul) 13.09.1985-21.12.1987

Devlet Bakanı
Ahmet Kurtcebe ALPTEMOÇİN (Bursa) 13.12.1983-26.10.1984
Ahmet KARAEVLİ (Tekirdağ) 26.10.1984-21.12.1987

Devlet Bakanı
Sudi Neş'e TÜREL (Antalya) 13.12.1983-05.01.1985
Mustafa Tınaz TİTİZ (İstanbul) 05.01.1985-21.12.1987

Devlet Bakanı
Ahmet Mesut YILMAZ (Rize) 13.12.1983-17.10.1986
Hasan Celal GÜZEL (Gaziantep) 17.10.1986-21.12.1987

Devlet Bakanı
Abdullah TENEKECİ (Konya) 13.12.1983-21.12.1987

Devlet Bakanı
Kazım OKSAY (Bolu) 13.12.1983-21.12.1987

Devlet Bakanı
Ali Hüsrev BOZER (Ankara) 17.10.1986-21.12.1987

Adalet Bakanı
Mehmet Necat ELDEM (Mardin) 13.12.1983 -17.10.1986
Mahmut Oltan SUNGURLU (Gümüşhane) 17.10.1986-16.09.1987
Halil ERTEM (TBMM dışından) 16.09.1987-21.12.1987

Milli Savunma Bakanı
Zeki YAVUZTÜRK (Elazığ) 13.12.1983-21.12.1987

İçişleri Bakanı
Ali TANRIYAR (İstanbul) 13.12.1983-26.10.1984
Yıldırım AKBULUT (Erzincan) 26.10.1984-16.09.1987
Ahmet SELÇUK (TBMM dışından) 16.09.1987-21.12.1987

Dışişleri Bakanı
Vahit Melih HALEFOĞLU (Ankara) 13.12.1983-21.12.1987

Maliye ve Gümrük Bakanı
Vural ARIKAN (İzmir) 13.12.1983-26.10.1984
Ahmet Kurtcebe ALPTEMOÇİN (Bursa) 26.10.1984-21.12.1987

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı
Mehmet Vehbi DİNÇERLER (İstanbul) 13.12.1983-13.09.1985
Metin EMİROĞLU (Malatya) 13.09.1985-21.12.1987

Bayındırlık ve İskân Bakanı
İsmail Safa GİRAY (İstanbul) 13.12.1983-21.12.1987

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı
Mehmet AYDIN (Samsun) 13.12.1983-17.10.1986
Mustafa KALEMLİ (Kütahya) 17.10.1986-21.12.1987

Ulaştırma Bakanı
Veysel ATASOY (Zonguldak) 13.12.1983-16.09.1987
İhsan PEKEL (TBMM dışından) 16.09.1987-21.12.1987

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı
Hüsnü DOĞAN (İstanbul) 13.12.1983-21.12.1987

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
Mustafa KALEMLİ (Kütahya) 13.12.1983-17.10.1986
Mehmet Mükerrem TAŞÇIOĞLU (Sivas) 17.10.1986-21.12.1987

Sanayi ve Ticaret Bakanı
Hüseyin Cahit ARAL (Ankara) 13.12.1983-21.12.1987

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
Cemal BÜYÜKBAŞ (Eskişehir) 13.12.1983-05.01.1985
Sudi Neş'e TÜREL (Antalya) 05.01.1985-21.12.1987

Kültür ve Turizm Bakanı
Mehmet Mükerrem TAŞÇIOĞLU (Sivas) 13.12.1983-17.10.1986
Ahmet Mesut YILMAZ (Rize) 17.10.1986-21.12.1987

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 17 Cilt 1 Birleşim 10
Sayfa 62-85
19.12.1983 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Necmettin KARADUMAN*
KÂTİP ÜYELER: *Süleyman YAĞCIOĞLU (Samsun)*
M. Murat SÖKMENOĞLU (Hatay)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10'uncu Birleşimini açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır.

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

Anayasanın 110'ncu maddesine göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere Başbakan Sayın Turgut Özal, buyurun efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan; Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Büyük Türk Milletinin iradesini temsil eden Yüce Meclisi, Bakanlar Kurulu ve şahsım adına saygı ile selamlıyorum. *(Alkışlar)*

Sayın Cumhurbaşkanı, Hükümeti kurma görevini 7 Aralık 1983 günü şahsıma tevdi ettiler. Hazırladığım Hükümet listesi kabul buyurulunca 13 Aralık 1983 günü 45'nci Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti teşekkül etti. Anayasanın 110'ncu maddesine göre, Hükümet Programımızı Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri, 6 Kasım 1983 seçimleri ile Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır. Bir defa daha milli iradenin tecellisi neticesinde teşkil olunan Yüce Meclisimizin milli tarihimizde alacağı yer her bakımdan çok mühim olacaktır. Türkiye Cumhuriyetinin 60'ıncı Yılını idrak ettiğimiz 1983 yılı, inşallah Aziz Milletimizin yepyeni bir kalkınma ve ilerleme hamlesinin başlangıcı olarak anılacaktır.

6 Kasım seçimlerinde Yüce Türk Milleti o yanılmaz sağduyusu ile demokratik nizama olan inancını ve sahipliğini en güzel şekilde ortaya koymuştur.

Büyük Önder Atatürk'ün, "Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir" düsturu, değerinden bir nebze kaybetmeksizin gönüllerimizde yaşamaya devam etmektedir. Bu vesile ile, Başkomutan Atatürk'ün çizdiği yoldan ayrılmayarak millet iradesinin

gerçekleşmesini sağlayan ve demokrasiye bağlılığını bütün dünyaya bir daha ispat eden Türk Silahlı Kuvvetlerine huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

12 Eylül 1980 öncesi dönemde, Türk Devletinin otoritesi zedelenmiş ve varlığı ciddi tehlikelere maruz kalmıştır. Anarşi, terör ve bölücülük hareketleri, memleketi bir iç savaşın eşiğine getirmiştir. Milli birlik ve bütünlüğümüzü sağlamak üzere geçici olarak devlet yönetimini üstlenen Milli Güvenlik Konseyi, kısa zamanda huzur, güven ve asayişi temin etmiş, gösterdiği iyi niyetli ve başarılı çalışmalarla milletimizi ve Devletimizi tehlikelerden kurtarmıştır. 7 Kasım 1982 tarihinde milletin büyük bir çoğunlukla kabul ettiği yeni Anayasa ile, 6 Kasım seçimlerine kadar uzanan demokrasi yolunun açılması da, yine bu iyi niyetli çalışmaların bir neticesidir.

Değerli üyeler, Anavatan Partisi olarak aziz milletimizin teveccühü ile çoğunluk iktidarı olmaya hak kazandık. Bunun için mutlu ve gururluyuz. Bütün gücümüzle bu teveccühe layık olmaya çalışacağız.

Millet iradesi ile devlet idaresi, Hükümetimiz süresince elele verecektir. Yalnız Anavatan Partisinin değil, bütün milletimizin Hükümeti olma şuuru ile görevimizi yapacağız. Kendi partimizin desteğine olduğu kadar, Hükümet dışındaki partilerin de yardımlarına, ikazlarına ve tenkitlerine değer vereceğiz. Ciddiyet, müsamaha ve tenkide tahammül, muhalefetle olan münasebetlerimizde başlıca stratejimiz olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, Hükümetimizin takip edeceği temel ilkeleri ve hedefleri sıralamadan önce, göreve başladığımız Aralık 1983 Türkiye'sinin genel durumunu ve meselelerini anahatları ile tespit etmek istiyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanımız 7 Aralık günü Parlamentoda yaptıkları konuşmalarında; "Milletvekillerini bekleyen birçok sorunların başında, anarşi ve terörle mücadele, ekonomik sıkıntılar ve çıkarılması gereken kanunlar gelmektedir" buyurmuşlardır.

Sayın üyeler, önümüzdeki dönemde Türkiye'yi çetin meseleler beklemektedir.

12 Eylül yönetimi sayesinde anarşi ve terörle mücadelede büyük merhaleler katedilmiş, anarşi ve terör sindirilmiş ve sokaklar tekrar yürünebilecek hale gelmiştir. Ancak bu konudaki bütün iyi niyetli gayretlere rağmen henüz anarşinin kökü kazınamamıştır. Kışkırtıcı mihraklar ve elebaşların bir kısmı yeraltına sinmiş ve tekrar meydana çıkmak için fırsat kollamaktadırlar.

1974'den başlayarak 12 Eylül 1980'e kadar anarşik olayların gelişimini tetkik ettiğimizde, bu dönemde anarşinin çığ gibi büyüdüğünü görüyoruz. Son üç yıllık dönemde anarşik olaylar süratle gerilemiş; olay, ölü ve yaralı sayıları bakımından yapılan değerlendirmelere göre 1975 yılındaki göstergelere kadar düşürülmüştür.

12 Eylül'den sonra anarşi ile mücadele konusunda gösterilen bu başarının devam ettirilerek anarşinin ortadan kaldırılmasına çalışacağız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhalefetiyle, iktidarıyla, yasama ve yargı organlarıyla, eğitim sistemiyle, basınıyla, sendikalarıyla, radyosu ve televizyonu ile bütün meşru güçler, bu konuda elele vermelidir.

Memleketin ihtiyaç duyduğu köklü bir huzur ve güven ortamının ancak bu şekilde yerleşeceğine inanıyoruz.

Milli birlik ve dayanışmanın sarsıntı geçirdiği, anarşi ve terörün kol gezdiği günler artık geride kalmıştır. Milletimizin o acı günleri tekrar yaşamaya tahammülü yoktur.

Demokrasinin Türk toplumunun ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi için önümüzdeki beş yıl çok önemli bir fırsattır. Hükümet olarak, Yüce Meclisimizin de yardımlarıyla bu fırsatı en iyi şekilde kullanmaya kararlıyız.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin meselelerinde, milli birlik, asayiş ve huzurun temininden sonra ikinci sırayı iktisadi ve sosyal meseleler almaktadır. Anarşinin nüksetmemesi için en önemli şartlardan birisi de, ekonominin düzgün ve devamlı iyileşerek götürülmesi mecburiyetidir.

1950 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde dikkate değer gelişmeler kaydedilmiştir. Zaman zaman ortaya çıkan ve kısa süren ekonomik krizlere rağmen alınan sonuçlar ümit vericidir. Nitekim, 1963-1976 döneminde ortalama %6.5 olarak gerçekleşen gayri safi milli hasıla artış hızı, dünyada örnekleri nadir görülen kalkınma hızları arasında sayılmaktadır.

1973 yılı sonlarında başlayan petrol fiyatlarındaki artışlar dünyada olduğu kadar Türkiye'de de yıldan yıla süratle büyüyen ekonomik bunalımın önemli sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Petrol faturası ile birlikte ithal edilen sınai mallar fiyatındaki artışlar, dış ödemeler bilançosunu ve enflasyonu işin içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ancak bütün bu olumsuz gelişmeleri sadece dış etkenlere bağlamak hatalıdır. Sonuçları önceden görülebilen muhtemel ekonomik bunalıma karşı çeşitli koalisyon hükümetleri zamanında kararlı ve etkin tedbirler alınamamış, bölük pörçük alınan tedbirler ise problemi daha da büyütmekten öteye götürememiştir.

1977 yılından itibaren kendini iyice hissettirmeye başlayan ve 1979 yılında had safhaya gelen ekonomik kriz, ülkemizde enflasyonu, karaborsayı, yoklukları daha önceki dönemler ile kıyas edilemeyecek boyutlara ulaştırmıştır. Dış ödemeler dengesi tamamıyla çıkmaza girmiş, milli gelir ilk defa gerilemiş; petrol, tüpgaz, yemeklik yağ, ampul gibi acil ihtiyaç maddelerinin temininde bile acze düşülmüştür. Çift fiyatların teşekkülü haksız kazançlara yol açmış Merkez Bankası en küçük transferleri bile yapamaz hale gelmiştir. Yakıtsızlık yüzünden 1979-1980 kış aylarında zor günler yaşanmıştır. Bütün bu sıkıntıların giderilmesi maksadıyla 24 Ocak 1980 tarihinde Ekonomik İstikrar Programı yürürlüğe konulmuştur.

Ekonomik İstikrar Programı bir kaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını göstermiş, özellikle 12 Eylül 1980'den sonra anarşi ve terörün de ortadan kalkmasıyla ekonomik tablo süratle iyileşmeye başlamıştır. Program 24 Ocak 1980'den sonra da ilave tedbirlerle geliştirilmiştir.

İstikrar Programının ilk sonuçları enflasyonun hızla aşağıya çekilmesi; yoklukların, karaborsanın ve haksız kazançların ortadan kaldırılması, transferlerin tekrar normale döndürülmesi olmuştur. Dış itibarı süratle düzelen Türkiye, tekrar kredi verilebilir ülkeler arasına girmiştir.

Enflasyonla mücadelede büyük mesafe katedilmiş; 1979-80'lerde %100'lerin üzerinde seyreden enflasyon hızının, 1981'de %36'ya, 1982'de ise %25'e indirilmesi başarılmıştır.

İhracatta büyük bir hamle yapılmış ve 1976-1979 arasında sadece 2 milyar dolar civarında seyreden ihracatımız, 1980'de 2.9 milyar dolara, 1981'de 4.7 milyar dolara, 1982'de ise 5.8 milyar dolara erişmiştir. İhracatımızdaki bu artış yanında ihracatın yapısı sanayi malları lehine olarak çok büyük bir değişme göstermiştir.

Diğer bir önemli gelişme de büyüme konusunda kaydedilmiş, 1979'da gerilemeye başlayan gayri safi milli hasıla 1981'de %4.2 ve 1982'de %4.4'lük artış göstermiştir.

Muhterem üyeler, üzülerek belirtmemiz gerekir ki, 1982 yılı sonlarından itibaren, ekonomideki bu müspet gelişme eğilimi tersine dönmeye başlamış, özellikle 1983 yılının ikinci yarısından sonra kötüye gidiş hızlanmıştır.

1983 yılı için %20 enflasyon, %4.8 kalkınma hızı, 7 milyar dolar ihracat hedefi öngörülmüştür. Ancak 1983 yılı sonunda programlanan hedeflerin bir hayli gerisinde kalınacağı; kalkınma hızının %3 civarında olacağı, ihracatın geçen yılın seviyesinde gerçekleşebileceği ve enflasyonun %40'a yaklaşacağı maalesef anlaşılmaktadır.

Son üç aylık enflasyonun gidişi, şayet müdahale edilemezse önümüzdeki yıl için ciddi bir tehlike teşkil edecektir. Şurasını belirtelim ki, enflasyonla mücadelede fiyatlar genel seviyesinin azalış veya artış eğiliminde oluşu fevkalade önemlidir. Gittikçe hızlanarak artış gösteren bir enflasyonu tekrar düşürebilmek son derece zor bir iştir. 1984 yılı hedefi olan %25'lik enflasyon oranına ulaşabilmek bu sebeple ilave bir gayret ve fedakârlığı gerektirecektir. 1983 yılındaki tablo enflasyonu kontrol etmenin ne kadar zor ve ne kadar dikkat isteyen bir iş olduğunu bir defa daha göstermiştir.

Değerli üyeler, diğer taraftan, KİT ürünlerinde gerekli ayarlamalar zamanında yapılmadığı için özellikle son altı ayda Merkez Bankası kaynaklarına müracaat artmış, bu durum da enflasyonu ciddi bir şekilde körüklemiştir. Şirket ve banka kurtarma operasyonlarına büyük miktarlardaki meblağları tahsis etmenin doğurduğu mahzurları uzun uzun anlatmayı gereksiz buluyorum.

Bu olumsuz tablo maalesef burada bitmemektedir. 1983 yılında vatandaşın tasarruflarına enflasyon oranının üstünde bir gelir verme politikasından sapılmış, bunun neticesinde banka tasarruf mevduatları artış hızı 1982 yılına göre gerilemiş, tasarrufların bir kısmı 1980 öncesi olduğu gibi, yine altına, lüks gayrimenkule ve lüks tüketime yönelmiştir.

1983 yılında takip edilen para, vergi ve harcama politikaları ile tasarrufu caydırıcı uygulamalar ve gerekli ekonomik kararların tam olarak alınamaması, 1983 yılı bütçe dengesini büyük ölçüde zedelemiş ve ödemelerin de aksamasına sebep olmuştur.

Bütün bu olumsuz gelişmeler, gerekli tedbirler alınmadığı takdirde 1984 yılı bütçesinde esasen mevcut olan açığın daha da artması neticesini doğuracaktır.

Sayın milletvekilleri, yanlış ekonomik politikalar uygulanırsa; refah değil fakirlik yaygınlaşır. Türkiye bu acı tecrübeyi 1980 öncesi uygulanan enflasyonist politikalarla yaşadı. Sadece 1978 ve 1979 yıllarında memurun, işçinin, dar gelirlinin satın alma gücü yarı yarıya azalmıştır. Enflasyonu dizginlemek çok zor bir iştir. Yaptığımız işin kıymeti hemen fark edilmez. Ancak; sosyal adaletçi politika uygulamanın, gelir dağılımını iyileştirmenin anahtarı da enflasyonun azaltılmasıdır. Bu bakımdan, içinde bulunduğumuz şartlarda, başta işsizlik ve gelir dağılımındaki düzensizlik olmak üzere sosyal göstergelerin de müspet olmadığına işaret etmek isteriz.

Bütün bu anlattıklarımızın gayesi, geçmişi kötülemek değil, 1983 Aralık ayında Türkiye'nin içinde bulunduğu şartları Yüce Milletimizin huzurunda tespit etmek ve gelecekte Hükümetimizin yapacaklarını daha iyi açıklayabilmektir.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, Hükümetimizin millet ve devlet varlığında önemli olan temel görüşlerini ve ilkelerini sizlere şu şekilde özetlemek istiyorum:

Hükümetimiz milliyetçi ve muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini esas alan bir hükümettir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Milliyetçilik anlayışımız, Anayasamızda ifadesini bulan, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruyan bir muhtevaya sahiptir. Türk Milletini, Türk Vatanını ve Türk insanını sevmeden, benimsemeden, Türk Devletinin iyi idare edilebileceğine inanmıyoruz. Atatürk'ün milliyetçilik konusundaki görüşlerine bağlı Türk Milliyetçiliği anlayışımız, icraatımızın temel düşüncesini teşkil edecektir.

Muhafazakârlık anlayışımız, milli, manevi ve ahlaki değerlerimize, kültürümüze, tarihimize, örf adet ve geleneklerimize bağlılığımızın bir ifadesidir. İyi olanın, güzel olanın, kıymetli olanın muhafazasıdır. Asla tutucu, mutaassıp ve yeniliklere kapalı değiliz. Aksine, ilerlemeye açık, medeni, müreffeh, büyük ve kudretli bir Türkiye, en büyük emelimizdir. Türkiye'yi, yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmetmiş olarak işe başlıyoruz.

Hükümetimiz sosyal adaletçi bir hükümettir.

Sosyal adaletçilik, sadece belirli ideolojilerin, peşin hükümlü, kalıplaşmış formüllerin inhisarında değildir. Sosyal adaletçilik, fukaranın yanında bulunmak, lafla olmaz. Bizim programımız, "Ortadirek" dediğimiz işçi, memur, esnaf, çiftçi ve emekliye müşahhas, pratik ve gerçekçi çareler getiren sosyal adaletçi bir programdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Aziz milletimizin mukaddes addettiği değerler sosyal adaletçiliğe en büyük önemi vermektedir. Bizim kıymet hükümlerimiz içinde, komşusu aç yatarken tok uyumanın kötülüğü vardır. Kişinin kendi nefsi için istediğini bir başkası için de istemesi şart koşulmuştur. Bir bedenin uzuvları gibi toplumdaki fakir fukaranın ıstırabının toplumun tamamını tesiri altına alacağına inanılmıştır. Türk toplumunu yaşatan, bütün siyasi, sosyal ve ekonomik krizlere rağmen dipdiri ayakta tutan bu sosyal değerler, ekonomik tedbirlerle de desteklenince, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal barış sağlanacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak dar gelirlinin belini büken pahalılığı önlemek için fiyat artışlarını yavaşlatmaktadır. Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu yüzde onların altına indirmedikçe gelir dağılımını düzeltemeyiz. Bu bakımdan, hakiki ve gerçekçi sosyal adalet anlayışına sahip hükümetimizin ilk hedefi, enflasyonla her ne pahasına olursa olsun mücadele etmektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini esas almaktadır.

Bizim uygulayacağımız ekonomik politikalar, bize has, bizim şartlarımıza uygun politikalar olacaktır.

Hükümet olarak hiçbir zaman enflasyonla mücadele politikamızdan taviz vermeyeceğiz. Çünkü vereceğimiz her taviz, enflasyonun bir puan bile artması, orta direğin aleyhinedir.

İktisadi gelişimin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, gruplar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esaslarını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli grup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbiriyle telif edilebileceğine inanıyoruz.

Ekonominin tabii kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tehditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hâkim kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması ekonomik sistem tercihimizdir. Büyük halk kitlelerine yeterli, kaliteli ve ucuz mal ve hizmet sunulmasının en iyi şekilde bu sistem içerisinde mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Sayın üyeler, iktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu tanzim edici, fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli, iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler koyması ve engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

Devletin tanzim edici ve yönlendirici fonksiyonu genel seviyede olmalı, detaylara müdahale edilmemelidir.

İktisadi kalkınmada devletin doğrudan yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibariyle alt yapı mahiyetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmelidir. Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.

Devlet sanayi ve ticarete ana prensip olarak girmemelidir. İstisna olarak geri kalmış bölgelerde sınaî tesisler kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir.

Sanayi ve ticarette devletin esas rolü tanzim ve teşvik edici olmasıdır.

İktisadi faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

Sanayi, tarım ve ticarette mal ve hizmet üretiminin en süratli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadi gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sistemin temel uygulama vasıtalarıdır.

Aziz milletvekilleri, iktisadi ve sosyal gelişmenin hedefi insanların daha mutlu hale gelmesine, insanların yücelmesine yöneliktir. Kalkınma insan içindir. Adalet ve hürriyet insan içindir. Demokratik rejim insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunması içindir. Temelinde insana sevgi ve saygının, insana hizmetin esas alınmadığı hiç bir hareketin anlamı yoktur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ülkemiz, insanımızın çalışkanlığı ve kabiliyeti, tabii kaynakları ve coğrafi avantajlarıyla gelişmişliğin zirvesinde yer almaya layıktır. Bu cennet vatan, tarih boyunca dünyanın en ileri medeniyetlerini bağrından çıkarmanın haklı gururuna, bu Aziz Millet de gelişmiş ve medeni olmanın tarihi tecrübesine sahiptir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Milletler arasındaki medeniyet yarışında geri kalmamızın meşru ve makul bir sebebi olamaz. Milletimize doğru hedefler gösterildiği, önüne konulan mânialar kaldırıldığı, birlik ve beraberliği bozulmadığı müddetçe aşamayacağı engel, çözemeyeceği mesele yoktur.

Bir taraftan sosyal ve iktisadi meselelerimizi çözmeye uğraşırken, gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkın tedricen kapatılmasını da ihmal edemeyiz. Türkiye'nin kendi kabuğuna çekilmiş, sadece kendine yeterli bir ülke olması hoş görülemez. Böyle bir yaklaşımda kalkınmanın hızı yavaş, maliyeti yüksektir.

Sayın üyeler, toplumumuzun tam anlamıyla hemfikir olduğu hususun kalkınma ve huzur olduğunu biliyoruz.

Kalkınma bir bütündür. Sosyal ve iktisadi gelişme arasında ahenk ve dengenin sağlanması kalkınmanın temel şartıdır. Hükümetimizin, meselelerimizde iktisadi politikanın ağır bastığının şuuru içerisinde, hedefleri ve araçları birbiriyle ahenkli bir iktisadi politikanın takibini zaruri görmektedir.

İstikrar içinde gelişen bir ekonomide sosyal meseleler daha kolay, daha süratli çözülür. Huzursuzluğu meydana getiren sebeplerin büyük bir kısmı kendiliğinden ortadan kalkar. Büyük Atatürk'ün ifade ettiği gibi, "Hiç bir zafer iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkça kalıcı ve devamlı olamaz."

Sosyal ve iktisadi gelişmenin ahenkli, süratli, verimli olması kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için planlamayı önemli görüyoruz.

Kaynak ve tasarrufların artırılması ve en iyi şekilde kullanılması, sosyal ve iktisadi gelişmenin hızlandırılması, farklılıkların adil ve pratik ölçüler içinde giderilmesi, fakirliğin kaldırılması, işsizliğin yok edilmesi, refahın ahenkli ve dengeli olarak kitlelere yayılması planlamada ana hedefimizdir.

Hükümetimiz, katı ve dogmatik merkezi planlamanın tamamıyla dışında, demokratik kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân veren, düzenleyici yönlendirici ve denge kurucu bir planlama anlayışına sahiptir.

Muhterem milletvekilleri, hürriyetçi demokratik nizama gönülden bağlıyız. Millet hâkimiyetinin demokrasinin tek esası olduğuna inanıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Demokratik nizam insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu rejimdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik nizam, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır.

Demokratik nizamı, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya matuf her türlü hareketin karşısındayız.

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Millete en iyi hizmet verilebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik nizam ile mümkün olabilir.

Cumhuriyet, devlet ve demokrasi anlayışımızı mükemmel olarak ahenkleştiren bir idare şeklidir.

Cumhurbaşkanlığını, demokratik siyasi nizamı içerisinde tarafsız, devletin ve milli birliğin en yüksek seviyede temsil edildiği bir makam olarak görüyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, şu hususu önemle belirtmek isterim ki, hürriyetçi demokrasiyi benimsemiş toplumumuzda, farklı düşüncelere rağmen demokrasinin bütün kaideleriyle işlemesi ve muhafazası, ancak buna herkesin sahip çıkması ile mümkündür. Başta Aziz Milletimiz ve onun bağrından çıkan Yüce Meclisimiz olmak üzere, bütün siyasi ve sosyal müesseseler bu şuurda olmalıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Mahalli seçimlerin bir an evvel yapılması ve mahalli idarelerin millet tarafından seçilmiş kimselerce yönetilmesi demokrasinin yerleşmesi bakımından önemlidir. Demokratik idare, sadece parlamentodan ibaret değildir. Mahalli idareleri, demokrasinin alt yapısını tamamlayan en önemli unsur olarak kabul ediyoruz.

Muhterem üyeler, toplumun maddi ve manevi olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır

Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu inancındayız.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devleti nizamını temel şart görürüz.

Herkes Anayasamızın teminatı altında vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir.

Maddi ve manevi gelişmeyi birlikte sağlamanın zaruretine inanıyoruz.

Yüksek ahlak sahibi, dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında dini eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu buluyoruz.

Laikliği, manevi değerlerin korunmasında, vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dini kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı unsur olarak anlamıyoruz.

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, kamuoyunun sıhhatli bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını hür demokratik nizamın temel vasıtaları arasında telakki ediyoruz.

Devletin murakabesinde bulunan radyo, televizyon ve diğer basın ve yayın vasıtalarının tarafsızlığını esas alıyoruz. Bütün yurttaki basın ve yayın kuruluşlarının ve bunların mensuplarının daha iyi şekilde hizmet verebilmeleri için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Sayın milletvekilleri, adaletin mülkün temeli olduğu inancına bağlıyız.

Adaletin temini ve dağıtımı devletin temel görevleri arasındadır. Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatleri dışında kullanılmamasının da teminatıdır.

Sayın üyeler, devlet, başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, adaletin temini, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, sosyal ve iktisadi faaliyet ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla gene millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleşmesi esastır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Devlet, hiçbir zaman vatandaşın karşısında veya vatandaşın rakibi değildir. Devlet vatandaşın yardımcısıdır.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadi faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde temel prensip işlemlerin müessir, süratli ve verimli bir şekilde yürütülmesidir. Bunun için sistemin açık, basit ve kolayca anlaşılır olması şarttır. Devlet kuruluşlarının hakiki ve hükmi şahıslarla münasebetlerinde itimat esas, şüphe istisna olmalıdır.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hâkim kılınması, verimin geliştirilmesi esas hedefimizdir.

Değerli üyeler, siyaseti belirsiz, açık olmayan fikir ve tedbirlerin, yapılamayacak işlerin, yerine getirilemeyecek vaatlerin, sloganlardan ibaret programların itibar edildiği bir hizmet alanı olarak görmüyoruz. Bu bakımdan sadece karşısında olunan fikir ve uygulamaları ortaya koyarak hizmet vermenin mümkün olmadığına, herkesin ne yapacağını açıklıkla belirtmesi gerektiğine inanıyoruz.

Meselelerimizi en doğru şekilde tahlil ederek, gerçek sebepleri ortaya çıkarılmalı, güçlüklerine rağmen gayretle, feragatle çalışarak hedefe erişmenin mümkün olabileceğine inanmalıyız. Millet, devlet, müessese veya fert olarak, hataları daima kendi dışımızda aramaktan vazgeçmeli, hadiseleri sonuçlarına göre değil, sebeplerine göre değerlendirmeliyiz.

Bugün vardığımız noktada ve önümüzdeki yıllarda meselelerimizin geçici tedbirlerle, kulağa hoş gelen sloganlarla çözülebileceğini sanmak bilgisizlik değilse gaflettir. Memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, toplumumuz bu çeşit yaklaşımlara itibar etmemekte, muhteva ve tutarlılık aramaktadır.

Muhterem milletvekilleri, Hükümetimiz, sadece ana hatları burada yer alan, üzerinde yıllarca çalışılmış ve hazırlıkları yapılmış bir program ile Yüce Milletimizin huzuruna çıkmaktadır.

Öngördüğümüz tedbirler, uzun yılların tecrübesine ve memleketimizin gerçeklerine dayanmaktadır. Her şeyin başında gayret, fedakârlık ve kararlılığın geldiğine inanıyoruz.

Anavatan Partisi olarak seçim beyannamemizde ne vaat ettiysek, Hükümet programımızda da bu hususlara esas olarak aynen yer vermiş bulunmaktayız. Milletin ve devletin bütün meseleleri her siyasi iktidarın da meselesidir. Ancak temel mesele saydığımız belirli konulara büyük önem ve ağırlık verilmesini, gayretlerin ve kaynakların bu konular üzerine teksif edilmesini zaruri görüyoruz.

Bu temel meseleler şunlardır:

- Huzur ve güven,

- Çiftçi, işçi, memur, esnaf ve emeklinin meydana getirdiği orta direğin güçlendirilmesi,

- İşsizlik konusu,

- Konut,

- Başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesi,

- Bürokrasi meselesi,

Hükümetimiz temel meselelerin ancak ve ancak köklü yaklaşımlarla, her meselede yeni bir sesin, yeni bir nefesin getirilmesiyle çözülebileceğine inanmaktadır.

Meselelerimizin daha kolaylıkla ve daha süratle çözüme kavuşturulabilmesi için her şeyden önce hukuki esasların ve idari yapının bunu sağlayacak hale getirilmesi gerekmektedir.

Kendimizi, yine kendimizin koyduğu kaidelerin esiri olmaktan kurtarmalı, yeni, dinamik, kaideleri ve yapısı birbiriyle uyumlu, iyi çalışan bir sistem kurmalıyız.

İdari yapı ve mevzuat toplum ihtiyaçlarına cevap verebildiği sürece muteberdir. Bu bakımdan günün şartlarına uygun olmayan, eskimiş, yavaş, karar almayı ve uygulamayı imkânsız hale getiren ve o nispette de zaman ve kaynak israfına yol açan idari yapı ve hukuki esaslar yeni bir anlayışla gözden geçirilecektir.

Değerli milletvekilleri, hükümetimiz Yüce Meclisimizin huzurlarına bir müjde ile gelmiştir. Kanunlardan aldığımız yetki ve Sayın Cumhurbaşkanımızın anlayışları sayesinde, Hükümetimiz çok önemli bir kanun hükmünde kararnameler paketi hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisine göndermiş ve derhal bunların uygulanmasına geçmiş bulunmaktadır.

Seçim beyannamemizdeki vaadler doğrultusunda, Bakanlar Kurulunun yapısı değiştirilmiş, ekonomik idarede karar ve hizmet bütünlüğü sağlanmış, Başbakanlık ve Devlet Bakanlıkları ile diğer hizmet bakanlıklarının görevleri ve fonksiyonları yeniden düzenlenmiş ve bakanlık sayısı 21'e indirilerek idarede etkinlik, sürat ve tasarruf imkânı sağlanmıştır.

Bu suretle, 17 adet kanun hükmünde kararname ile, bakanlık teşkilatları ve bağlı kuruluşları, kısaca idarenin büyük bir kısmı yeniden düzenlenmiş bulunmaktadır. Yıllardır üzerinde konuşulmaktan öteye geçilemeyen idari yapı değişikliği ve bürokrasi konusundaki Hükümetimizin bu ilk icraatı, memleket meselelerini çözmede ne kadar kararlı ve hazırlıklı olduğumuzun açık bir delilidir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bugünkü Resmi Gazetenin mükerrer sayısında vatandaşlarımızı ve ekonomimizi çok yakından ilgilendiren bir seri Bakanlar Kurulu kararı ile T.C. Merkez Bankası tebliğleri neşredilmiş bulunmaktadır. Bu kararlar ile tasarruflara verilen net gelirin %32'den %52'ye çıkması mümkün olabilecektir. *(ANAP, sıralarından alkışlar)*

Diğer taraftan, aynı kararlar çerçevesinde, kredi maliyetlerinin yükselmemesi için kredilerden alınan %15 oranındaki gider vergisi %3'e indirilmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Tasarrufların arttırılmasına ve enflasyonla mücadeleye, büyük önem veren hükümetimiz söz konusu tedbirlerin acilen alınmasını zorunlu görmüştür.

Bütün bu tedbirler, her hükümetin ilk haftalarda meşgul olduğu klasik protokol ve teşrifat faaliyetleri ile birlikte uygulamaya konulmuştur. Kaybedecek vaktimiz yoktur.

Muhterem milletvekilleri, ülkede huzur ve güvenin temini, vatandaşın can ve mal emniyetinin sağlanması devletin ilk ve asli görevidir. Bu görev yerine getirilmeden devletin varlığından bahsedilemez.

Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtulması, siyasi, iktisadi ve sosyal politikaların bir bütünlük içinde uygulanmasına, birbiriyle ahenkli ve dengeli yürütülmesine bağlıdır.

Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan, insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir.

Son yirmibeş yıllık tecrübeler göstermiştir ki devlet otoritesinin zayıflaması, ülke ekonomisinin kötüye gitmesi, sosyal dengesizliklerin artması huzur ve güvenin bozulmasında ana sebepleri teşkil etmiştir.

Huzur ve güveni sarsan olayların başında anarşi ve terör gelmektedir. Anarşi ve terör basit bir zabıta olayı değildir, devlete karşı gelme olayıdır. Bu yüzden de devletin bütün organlarının ortak sorumluluğu altındadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının; iktidarıyla muhalefetiyle bütün siyasi partilerin; işçisiyle, işvereniyle, esnafıyla, çiftçisiyle milletin bütün fertlerinin üzerine düşen görevler vardır.

Anarşi ve terörün yayılışı devletin iktisadi gücü ile ters orantılıdır. Ülkede ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde anarşik olaylarda büyük bir sıçrama ve gelişme görülmektedir. Aşırı enflasyonun, yokluk ve kıtlıkların, işsizliğin hakim olduğu bir ortam demokratik rejimin tartışılmasına, komünizme, aşırı cereyanlara, bölücülüğe, anarşi ve teröre çıkartılmış en güzel davetiyedir. Demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini korumanın, sosyal dengesizlikleri gidermenin önde gelen şartı ülkenin iktisaden güçlü olmasıdır.

Huzur ve güvenin sağlanmasında öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

- Çocuklarımızı ve gençlerimizi, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgili; Türkiye'nin meselelerinin ancak milli birlik ve dayanışma ile, ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedakârlıklarla çözebileceğine inanan; herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmeliyiz. İnsanın yetiştirilmesi için yapılan harcamaları en verimli yatırım sayan Hükümetimiz eğitim ve öğretime büyük önem verecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla devamlı ve tesirli bir şekilde mücadele edilecektir. Bunun için güvenlik Kuvvetlerimiz modern imkân ve araçlarla donatılacak, eğitim ve öğretime ağırlık verilecek, ücret ve sosyal imkânları hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılacaktır.

- Ülkemizde huzur ve güven ortamının iyileşmesine paralel olarak, kademeli bir şekilde sıkıyönetimin kaldırılmasını öngörüyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- "Güvenlik Hizmetleri Master Planı", 2000 yılına kadar olan dönemi içine alacak şekilde hazırlanacaktır. Bu Master Plan çerçevesinde, organizasyon, personel, eğitim teknik teçhizat, tesis-yatırım, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar, uygulama programı ayrıntısında tespit edilerek uygulanacaktır.

- EM-RE-RO Projesinin uygulamaya konması, bu suretle silah, araç ve teçhizatın modernizasyonu ile personele ait konut yapımlarının hızlandırılması gerçekleştirilecektir.

- Güvenlik personeli, sayı ve kalite bakımından ihtiyaca yeterli hale getirilecektir.

- Güvenlik ve nüfus hizmetlerinin yürütülmesinde otomasyon sağlanacak ve bilgisayar sistemi, bütün yurtta kullanılacak şekilde uygulamaya konulacaktır.

- Trafik anarşisi ile kesin şekilde mücadele edilecektir.

- Mülki idare amirlerimiz her şeyden önce tam bir tarafsızlıkla vatandaşın hizmetinde olacaktır. Mülki idare amirlerimizin yetkileri artırılacak ve vatandaşların işlerinin büyük bir kısmının Ankara'ya gelmeden mahallinde halledilmesine imkân verecek kanun ve idari düzenlemeler yapılacaktır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

- Sayın üyeler, adaletin temini ve tevziini temel görevleri arasında sayan Hükümetimiz, şu tedbirlere öncelik verecektir.

- Adaletin, vatandaşlar arasında hiçbir ayırım yapılmadan gerçekleştirilmesine itina edilecektir.

- Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı korunacaktır.

- Gecikmiş adalet, adaletsizliktir. Bu inançla adalet hizmetlerinin süratle yerine getirilmesi ana hedeflerimiz arasındadır. Vatandaşları mahkeme kapılarında beklemekten kurtararak tedbirler öncelikle ele alınacaktır. Usul kanunları, bu anlayışa göre yeniden hazırlanacaktır.

- Hükümet olarak, adli ve idari yargı mensuplarına büyük önem veriyoruz.

- Adli sicil kayıtlarının günün modern teknikleriyle tutulup, takip edilmesinin zaruretine inanıyoruz. Adli sicil ile ilgili muameleler kırtasiyeden kurtarılarak basitleştirilecektir.

- Ceza infaz müesseselerinin her bakımdan daha sıhhatli ve modern bir yapıya kavuşturulması, cezaevi personelinin eğitim ve öğretimden geçirilmesi sağlanacaktır.

- Ceza infaz müesseselerinde ıslah, eğitim, rehabilitasyon faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

- Muhterem milletvekilleri, bu vesile ile, Yüce Meclisimizin bir yasama görevini de hatırlatmak isterim. Yeni Anayasamız, yasama organını muhtelif konularda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısını izleyen bir yıl içinde 62 adet kanun çıkarılması hususunda vazifelendirmiştir. Bunlardan 27'si, Yüce Meclisimize bırakılmıştır. Bu kanunların süratle hazırlanarak Meclise sunulması sağlanacaktır. Ayrıca çok sayıda kanun hükmünde kararnamenin de Meclis tarafından sonuçlandırılması gerekmektedir.

Bütün bunların zamanında gerçekleşebilmesi için, Yüce Meclisimizin çalışmalarını daha süratlendirecek tedbirlerin alınması hususundaki temennimi önemle dikkatlerinize arz ederim.

- Muhterem üyeler, hükümetimiz, yakın geçmişimizde toplum yapımızda açılan yaraların sarılmasını, kırgınlık ve dargınlıkların giderilerek milli birlik ve bü-

tünlüğümüzün yeniden güçlendirilmesi için üzerine düşeni eksiksiz yapmaya azimli ve kararlıdır.

Bu gayenin tahakkukunda affın taşıdığı önemin idraki içindeyiz. Ancak burada üzerinde durulacak husus, af gibi bazen pahalıya mal olan tecrübelerimizi de göz önünde bulundurarak, memleketin gelişen şartları muvacehesinde en iyi ve doğru kararı alabilmektedir.

Hemen ifade edeyim ki, bu mesele çok yönlü, çok boyutlu ve dikkatle ele alınması icabeden bir meseledir. Memleketimizdeki huzur ve sükûn ortamı geliştikçe, af konusunun çözümünün kolaylaşacağı kanaatini taşıyoruz.

Değerli üyeler, Ortadireğin güçlendirilmesi, zaman içerisinde milli gelirden daha fazla pay almasını sağlamak ve böylece refahı yaygınlaştırmak temel politikalarımız arasında olacaktır.

ORTADİREK tabirinden toplumumuzun, çiftçi, işçi, memur, esnaf ve bunların emeklilerini anladığımızı tekrar ifade etmek isterim. Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terlerinden tanıdığımız orta direk, alınacak tedbirlerle toplumumuzun güçlendirilmeye en çok layık kesimidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Zira üreten, diğer bir deyişle pastayı büyütecek olan bunlardır. Çiftçisi aç, işçisi perişan, memur ve esnafı sefalete itilmiş bir toplumun geleceği olamaz. Sosyal problemlerimizin hafiflemesinin en önemli şartı olarak, orta direğin sağlıklı ve dengeli gelişmesini kabul ediyoruz.

Bu hedefe varmak için uygulayacağımız esaslar üç grupta toplanmaktadır.

İlk olarak enflasyonun aşağı çekilmesi gereklidir.

Enflasyon, dar ve sabit gelirlinin, ortadireğin en büyük düşmanıdır. Enflasyon, işçi, memur ve emeklinin her yıl aldığı ücret artışlarını hayat pahalılığı karşısında tesirsiz kılar, gerçek satın alma gücünü düşürür, gelir dağılımını daha da bozuk hale getirir. Esnaf boşalan raflarını eskisi kadar dolduramaz. Çiftçi tarlasını işlemekte, ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeker. Hükümetimiz enflasyonu çok aşağı seviyelere düşürmeye kararlıdır. Bunun için uygulayacağımız politika ve tedbirler şunlardır:

- Para arzı ekonominin gelişmesine paralel olarak dikkatli bir şekilde kontrol edilecek, diğer bir ifadeyle yeterli para arzı politikası uygulanacaktır.

- Bütçe açıklarının makul bir seviyede tutunmasına önem verilecektir.

- Yatırım politikasında kısa zamanda netice alınacak ve kendini süratle geri ödeyecek projelere öncelik tanınacaktır.

- Tasarrufların en iyi projelere akmasını temin edebilmek için serbest pazar ekonomisi kaidelerine riayet edilecek, "kurtarma operasyonları" gibi müdahalelere imkân verilmeyecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Nihai faturası daima dar ve sabit gelirliye yüklenen müdahalecilikten kaçınılacak, mal, para ve döviz değerinin serbestçe teşekkül ettiği ekonomik politikalara geçiş hızlandırılacaktır.

- İthalatta kademeli olarak liberasyona gidilerek tüketicinin ucuz ve kaliteli mal alması temin edilecektir.

İkinci olarak, Ortadireğin milli gelirden daha fazla pay alması sağlanacaktır. Çiftçi, memur, esnaf, emekli ve işçi milli gelirden daha fazla pay almalı, gelir dağılımı zaman içerisinde daha dengeli bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu maksatla:

- Memur ve işçilerin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nispeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilecek; ücretten alınan vergiler zamanla azaltılacak; geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanacak; memur, işçi ve emeklilere ait gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Esnaf ve sanatkârlara işyeri ve işletme için makul şartlarla ve yeterli kredi verilmesi, küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; teknik yardım ve mesleki eğitim desteği yapılması; malların yurt içinde ve yurt dışında kolaylıkla satışı için destek olunması, vergilerin basitleştirilmesi sağlanacaktır.

- Çiftçimize makul, yeterli ve teminatın zora koşulmadığı şartlarla kredi verilmesi; sulama projelerinin geliştirilmesi; teknik yardımın etkin hale getirilmesi; ürün bedellerinin zamanında ödenmesi, kaliteli tohum verilmesi sağlanacak, vergiler basitleştirilecektir. Ürünün tarlada çürümemesi, elde kalmaması için ihracatın ve pazarlamanın geliştirilmesine yönelik her türlü tedbiri alacağız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Üçüncü olarak, Ortadireğin ek gelirini arttırıcı tedbirlere ağırlık verilecektir. Bu itibarla:

- Tasarruf eğiliminin artırılması için her türlü tedbir alınacaktır. Tasarrufların bankalar yanında, hisse senedi, kar ortaklığı senedi ve tahvil gibi menkul değerlere de kaydırılması suretiyle sınaî mülkiyetin geniş bir tabana yayılması temin edilecektir.

- Tasarrufların, enflasyonun etkisinden zarara uğramaması, aksine daha cazip hale gelmesi için, başta vergi muafiyetleri olmak üzere çeşitli teşvik tedbirleri uygulanacaktır.

- Çiftçi, işçi, memur, emekli ve esnafın tasarruflarının en iyi şekilde değerlendirilmesi suretiyle elde edecekleri ek gelir ortadireğin geçimine olumlu katkıda bulunacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Ülkemiz gıda ve giyim maddeleri yönünden dünyada kendine yeterli sayılı ülkelerden biridir. Bu ekonomik gelişmemiz için çok önemli bir avantajdır.

Kalkınmanın ilk şartı belirli program ve hedefler çerçevesinde gayretle çalışmaktır. Ekonomik programların başarısı, gösterilecek sabır ve fedakârlık yanında çizilen yolda sapmalara gitmeden, programa, dolayısıyla ekonomik gelişmeye istikrar kazandırılmasına bağlıdır. Gelişmiş ülkelerin ancak bu şekilde başarıya ulaştıklarına ve ancak bu sayede durumlarını koruyabildiklerine inanmalıyız.

İnsan gücü ve tabii kaynaklar yönünden her türlü varlığa sahip Türkiye'nin yegâne ihtiyacı çok çalışmak, iyi bir idare ve iktisadi sistemin kurulması ve bunun tecrübeli, bilgili, kabiliyetli kadrolar elinde işler hale getirilmesidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ekonomik yapıyı güçlendirme programı adıyla teşkilat ve mevzuat bakımından almayı düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

- İktisadi sistemimiz yapılan bazı düzenlemelere rağmen karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapının teşkilat açısından günümüzün şartlarına uygun ve birbirleriyle ahenkli hale getirilmesini zorunlu görüyoruz.

- Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak maksadıyla ekonomiyi düzenleyen kanunlar bir paket halinde ele alınarak gerekli değişiklikler yapılacaktır. Sermaye Piyasası, Ticaret, Merkez Bankası, Bankalar, Borçlar Gümrük, Vergi ve Personel ile ilgili kanunlar bunlar arasındadır.

- Türkiye'nin güçlü ve sağlıklı bir sermaye piyasasına kavuşturulmasını zaruri görüyoruz. Sermaye piyasasının geliştirilmesi, tasarrufların artırılması ve yatırımlarda sermaye yapısının kuvvetlendirilmesi gibi genel ekonomik avantajlar yanında;

- Sınai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması,

- Gelir dağılımının daha dengeli bir seviyeye eriştirilmesi,

- Küçük ve orta büyüklükteki müteşebbislerin güçlendirilmesi gibi önemli sosyal kazançlar sağlayacaktır.

- Sadece yurt dışına sermaye çıkışı kontrol altında tutularak, 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Kanununa dayalı 17 sayılı Karar bütünüyle gözden geçirilerek basitleştirilecek, yurt dışına çıkış, ihracat ve ithalat serbest hale getirilecektir.

- İktisadi büyümeyi, ihracatı artırmayı, yerli sanayinin sağlıklı ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini, tüketicinin korunmasını sağlamak maksadıyla, gümrük nispetleri, bütünüyle gözden geçirilerek, sektör ve madde bazında yeniden ayarlanacaktır.

- İthalat listeleri incelenerek uygun görülen mallar liberasyona aktarılacaktır. İthalatta tahditler kaldırılacak, ithali yasak mallar belirli bir program dahilinde azaltılacaktır.

- Konut yapımını hızlandırmak maksadıyla bütçe dışı kaynaklara dayalı bir "Konut Fonu" kurulacaktır.

- İktidar dönemi içerisinde konvertibiliteye muhakkak geçilecektir.

Sayın milletvekilleri, özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi iktisadi politikamızın temel esaslarındandır.

Kredilerin aşırı teminata dayanan bir sistem içinde dağıtımından ziyade, verimi yüksek projelere tahsis edilmesi, kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi bakımından büyük önem taşır.

Sayın üyeler, devletin genel iktisadi politikası ile vergiler arasında doğrudan bir ilişki vardır. Devletin, gayri iktisadi ve zarar eden yatırımlara girmemesi, iktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünün esas alınması, devletin tanzim ve teşvik edici bir rol oynamasından dolayı devletin masrafları nispi olarak azalacaktır. Böylece aşırı vergileme ihtiyacı ortadan kalkacağı gibi, vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler vermek mümkün olacaktır.

Vergilemede takip edeceğimiz esaslar şunlardır:

- Vergiler, sayıca az, basit, kolay anlaşılır olacaktır. Bunun yanında, vatandaş vergisini öderken eziyet çekmeyecek, kuyruklarda bekletilmeyecektir.

- Vergiler, adil genellikle herkesin kolaylıkla verebileceği nispette olacaktır. Vergi nispetlerinin yüksek tutulması, devletin daha fazla vergi geliri sağlaması sonucunu doğurmamaktadır. Vergi nispetleri adil olduğu zaman vergi tahsilatı artmakta, vergi kaçakları azalmaktadır.

- Vergiler, kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik etmelidir. Tasarrufun ve yatırımların teşvikinde, vergi muafiyeti ve kolaylıklarını önemli bir araç olarak kullanmaya kararlıyız.

- Vergileme, lüks tüketimi ve israfı azaltıcı ve önleyici yönde olmalı ve kaynak israfına yol açmamalıdır.

İhtilafların asgari hadde indirilmesi ve vergi kaçaklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirlerle birlikte yeminli serbest muhasipliğin en kısa zamanda uygulamaya konulmasından yanayız.

Vergi sistemimiz reorganize edilecek, otomasyon artırılarak mevcut personelle daha etkili hizmet verilebilmesi sağlanacaktır.

Muhterem üyeler, köylü, memleketimizin efendisidir. Tarım hizmetleri zahmetli ve fedakârlık isteyen işler olduğu kadar; tarım ürünleri de iktisadi gelişme seviyesi ne olursa olsun, toplumun zaruri ihtiyaç maddeleridir.

Köylümüz, sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur. Tarımsal üretim ve iktisadi gelişmenin, özellikle sanayi sektörünün başlıca kaynağıdır.

Türkiye, su, toprak ve iklim şartları itibariyle mevcut üretime göre çok daha fazla üretimin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir.

Halen nüfusumuzun yarısı tarımla iştigal etmektedir. Milli gelirin dağılışı bakımından şehirlerde ve köylerde yaşayanlar arasında büyük fark görülmektedir.

Başta, tarım mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle, köyden şehre göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Bu bakımdan, tarım ve köy hizmetlerinde hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için alacağımız tedbirler şunlardır:

Çiftçimizin istikrarlı ve gittikçe artan bir gelire kavuşturulmasının en önemli iki unsuru, enflasyonun çok düşük seviyelerde tutulması ve ihracatın arttırılmasıdır.

Başta, yol, su, elektrik olmak üzere, köy ve şehir arasındaki altyapı ve medeni imkân farklılıkları zaman içinde giderilecektir.

Tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri, üretim-pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınacaktır.

Tarım ürünleri destekleme politikasında, çiftçimizin alınterinin karşılığı olan fiyatların verilmesi kadar, ödemelerin zamanında yapılmasını da aynı derecede önemli görüyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler sanayi ile su ürünlerinin her yönüyle geliştirilmesi zorunludur.

Toprak muhafaza faaliyetlerine büyük önem verilecektir.

Tohumculuğun geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacak ve teşvikler uygulanacaktır.

Soya ve mısır gibi ürünler ile yem bitkileri üretiminin geliştirilmesine önem verilecektir.

Gübre, tarım alet ve makineleri sanayi ve tarımsal ilaçlar konusunda yatırımlar teşvik edilecektir.

Yeraltı ve yerüstü sulama faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Tarım ürünlerinde, kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına büyük önem verilecektir.

Üretimin verimli bir şekilde yapılabilmesi için, krediler yeterli seviyeye getirilecek, teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak, tarım ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği arttırılacaktır.

Devletin tarımsal faaliyetleri araştırma ve yayım hizmetlerine ağırlık verilecektir.

Tabii şartlar ve afetler dolayısıyla çiftçinin uğradığı zararların telafi edilmesini zaruri görüyoruz.

Tarımda teknolojik gelişmenin ve iktisadi verimliliğin dikkate alınarak, çiftçi ailesi gelirinin aile başına ortalama milli gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tarım reformunun yapılmasını faydalı buluyoruz.

Tarım arazisinin miras yoluyla parçalanması sonucu çiftçimizin topraktan kopmasını ve ekonomik verimliliğin azalmasını önlemek için tedbirler alınacaktır.

Ormanlarımızın tarım sektörü içindeki payı %2, gayri safi milli hâsıla içindeki payı ise binde 0,5'tir. Topraklarının %20'si ormanla kaplı bir ülke için ormancılık hâsılamız çok düşük seviyededir.

Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı ve buna bağlı olarak ormancılığımızı, vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkartmak kararındayız.

Başta, orman ve orman köylüsü münasebetlerinin iyileştirilmesi olmak üzere; ormancılık teşkilatının idari, teknik ve ekonomik açılardan yeniden düzenlenmesini zorunlu görüyoruz. Bu maksatla, ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştirilen

orman işletmelerinin genel politika ve ilke kararları dışında, idari - teknik - mali sorumluluğu haiz müstakil birim olarak çalışmaları esas alınacaktır. Her türlü imkândan istifade edebilmek için, ormancılık hizmetlerinin ifasında, taahhüt sistemine öncelik verilecektir.

Değerli milletvekilleri, 6 Kasım'dan önce "Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanacaktır" şeklinde ifade ettiğimiz hususu gerçekleştirmiş olarak karşınızda bulunmaktan mutluluk duyuyorum. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığının kurulmasıyla çiftçimize, köyümüze ve tarımımıza daha iyi hizmet götüreceğimize inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Sanayi, en hızlı gelişme potansiyeline sahip olan sektördür.

Sanayileşme politikamızın hedefi modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesine erişmektir.

Uzun yıllardan beri devam eden ithal ikamesi anlayışının terk edilerek, ihracata dönük ve dünya sanayi ve ticaretine entegre olabilecek bir sanayileşme politikasına geçilmesini zorunlu görüyoruz. Genel kaide olarak temelinde her şeyi kendimizin yapmasını öngören ithal ikamesi politikası kalite unsurunun da geri planda kaldığı yüksek maliyetlerin meydana gelmesine sebep olmuş, böylece bütün külfetin tüketicinin omuzlarına bindiği bir yapı teşekkül etmiş ve ihracat kabiliyeti olmayan sanayiler ortaya çıkmıştır.

Sanayileşmede yapı değişikliğine gidilmesi şarttır.

Sayın Üyeler, belirli bir program dahilinde üretim kapasitesi, kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet edebilir mamullerin üretilmesi sanayileşmede temel ilkemizdir. Kalite ve fiyat itibariyle rekabet edebileceğimiz sanayi ürünlerine ağırlık vermek, buna mukabil rekabet edemeyeceğimiz mamul ve yarı mamulleri ithal etmek en akılcı yoldur.

Aşırı sübvansiyonlar, çok yüksek gümrük hadleri ve ithal yasaklamaları ile korunan bir yapıda, sanayimizin sağlıklı gelişmesini bekleyemeyiz. Bunun için koruma makul olmalıdır. Bu hususun, en iyi şekilde kur politikası ve makul gümrük hadleri ile yapılabileceğine inanıyoruz. Kamu idaresinin reorganizasyonu ile iktisadi gelişme için düşündüğümüz genel ve makro tedbirler, sanayileşmede öngördüğümüz yapı değişikliğinin sağlanmasında ana çerçeveyi meydana getirecektir. Kararların ve hizmetlerin genellikle aynı birim veya bakanlık içerisinde sonuçlandırılmasını hedef alan idari reorganizasyon, yetki ve sorumluluğun müessir şekilde kullanılmasını ve işlerin süratle görülmesini temin edecektir.

Sanayi yatırımlarının teşviki için, kredi maliyetlerinin suni tedbirlerle aşağı çekilmesi yerine, enflasyonu çok düşük seviyelerde tutan bir iktisadi politikanın takip edilmesine taraftarız.

Tasarrufların teşviki ve tedricen sermaye piyasasındaki payının artmasıyla sınai mülkiyetin yaygınlaşacağı ve şirketlerin daha sağlam bir mali yapıya kavuşacakları muhakkaktır.

Sanayi mamullerinin dış pazarlamasında güven verici ve yardımcı olmak maksadıyla, Devletin daha aktif bir rol oynamasını gerekli görüyoruz.

Yukarıda belirtilen bütün esaslar ve tedbirler, iktisadi kalkınma, ihracatın artırılması, dış ödemeler dengesinin sağlamlaştırılması ve tüketicinin korunması yanında, sanayimizin sıhhatli ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini de ana hedef almaktadır.

Sanayileşmenin verimli ve süratli bir şekilde gerçekleştirilmesi maksadıyla alacağımız diğer tedbirler şunlardır:...

Sanayinin bütün yurda pratik ve gerçekçi ölçülerde yayılması için Devlet, alt yapı ve hizmet yatırımlarını yapacaktır.

Yatırımlar ve ihracat teşvik edilecektir.

Sanayi tesislerinin düşük maliyette ve düzenli olması için organize sanayi bölgelerine önem verilecektir.

Teknoloji ve mühendislik bilgisinin memlekete kolay akışı sağlanacaktır.

Sanayide, devlet tekelleri dahil, bütün tekellerin kaldırılmasını hedef alıyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Enerji ve maden konularında gelişmenin hızlanması için fertlere ve fertlerin meydana getireceği kuruluşlara, Devletin tespit edeceği esaslar dahilinde yatırım ve işletme hakkı verilecektir.

Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki, için karşılıklı menfaatleri dengeleyen, güven verici ve istikrarlı bir ortamın tesisine ağırlık verilecektir.

Sayın milletvekilleri, ENERJİ, sulama kara ve demiryolu, liman, yurt içi ve yurt dışı haberleşme; kara, hava, deniz ULAŞTIRMA'sı gibi temel alt yapı yatırımlarını devletin asli görevleri arasında telakki ediyoruz.

İktisadi ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların süratle gerçekleşmesini sağlamak temel hedefimizdir.

Enerji, sanayileşmenin, kalkınmanın ve medeniyetin can damarıdır. Başta kömür, hidrolik, petrol olmak üzere, tabii gaz, nükleer, güneş, jeotermal gibi bütün enerji kaynaklarından en iyi ve en süratli şekilde faydalanılmasını sağlayacak tesisleri kuracağız.

Sosyal ve iktisadi faydaları yönünden Güneydoğu Anadolu Projesi'ni birinci öncelikli bir proje sayıyor, bu projenin kısa zamanda tamamlanabilmesi için gerekli bütün tedbirleri almayı milli bir vazife addediyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ortadoğu'nun, Avrupa ve Uzakdoğu ile ticaretinde önemli bir bağlantı teşkil edecek milletlerarası kara ve demiryolu projelerinin geliştirilmesini ve bunlara Türkiye'nin öncülük etmesini faydalı buluyoruz.

Devletin altyapı yatırım politikasında yeni, dinamik ve gerçekçi bir yol takip etmeyi öngörüyoruz. Mevcut uygulamada kaynaklar çok sayıda proje arasında dağıtıldığı için, yatırımların hiçbir şekilde zamanında hizmete girmesine imkân olma-

makta; üretim yapmayan, hizmet vermeyen, inşaatı ve tesisatı yarım kalmış tesisler ortaya çıkmaktadır. İnşaat ve tesisat süresi uzadıkça yatırım maliyeti de artmakta, devletin kıt kaynakları israf edilmektedir. Bu bakımdan yatırımların gerek sayı ve gerekse yıllık toplam harcama miktarı ile kaynaklar arasında gerçekçi bir ilişki kurarak, yatırımların en kısa zamanda tamamlanıp, işletmeye alınmasını sağlayacak bir program uygulamaya kararlıyız.

Millet Meclisinin sayın üyeler, KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ'nin ülke ekonomisi içinde önemli bir veri vardır. Teşebbüs gücünün her bakımdan yetersiz olduğu Cumhuriyetimizin başlangıç döneminde çeşitli sektörlerde sanayileşmenin devlet eliyle başlatılması ve kurulan tesislerin zaman içinde Millete devredilmesi hedef alınmış olmasına rağmen, Kamu İktisadi Teşebbüsleri gittikçe büyümüş, idari ve ekonomik müdahalelerin artışına paralel olarak enflasyon ve kaynakların kullanımı yönünden tasvip edilmeyecek sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Hükümetimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirilebilecekleri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu şekilde mütalaa edilebilecek mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz.

Sayın üyeler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri için takip edeceğimiz politika açıklıkla belirtilmiş olmasına rağmen, bu politikanın gerçekleştirilmesinin zaman alacağı muhakkaktır. Bu itibarla bir taraftan öngörülen hedeflere erişilmesine yönelik tedbirler alınırken, diğer taraftan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin karlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi maksadıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Bu düzenlemeler arasında düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

Kamu İktisadi Teşebbüslerinde tecrübeli, bilgili ve ehliyetli idareci kadroların teşekkülü,

Bu kadroların başarılı olabilmeleri için yönetimde uzun süre kalmalarını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi,

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin idari, mali ve işletmecilik açısından müstakil çalışabilmelerini ve politik müdahalelerden uzak tutulmalarını sağlayacak bir yapının teşekkülü,

Vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırım alanlarında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yeni yatırım yapmamaları,

Kamu İktisadi Teşebbüslerine bağlı bazı işletmelerden başlayarak, bu işletmelerin anonim şirket haline getirilip hisse senetlerinin halka satışının sağlanması. Bu hususun realize edilebilmesinde sermaye piyasasının geliştirilmesi için alacağımız genel tedbirlerle birlikte, menkul değerlerin satışını teşvik edecek vergi düzenlemelerinin önemli rolü olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU ANADOLU bölgeleri olmak üzere, yurdumuzun değişik bölgelerindeki iktisaden geri kalmış yörelerimizin geliştirilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın

yurt sathına dengeli yayılması başlıca hedeflerimiz arasındadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELERİMİZİN geliştirilmesi için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır.

Bu yörelerde, tabii kaynakların, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve ürünlerin değerlendirilmesine yönelik veya istihdam artırıcı projeler için özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır. Projenin özelliğine göre, ucuz ve uzun vadeli kredilerin verilmesi, yatırım maliyetinin belirli bir bölümünün devletçe hibe olarak karşılanması, yatırım ve işletme döneminde önemli vergi muafiyetleri uygulanması bu tedbirler arasındadır.

Bu yörelerde yol, su, elektrik, okul, hastane, sağlık ocağı, haberleşme gibi altyapı yatırımlarının ve sosyal tesislerin süratle yapılması sağlanacaktır.

Sınır illeri çıkmaz sokak olmaktan kurtarılacaktır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Komşu ülkelerle iktisadi ilişkileri geliştirmek için sınır ticaretine önem verilecek, giriş-çıkışı kolaylaştırıcı her türlü tedbir alınacaktır.

Bu yörelerde çalışan yönetici ve memurların tatminkâr ücret almaları sağlanacak, lojman yapımı hızlandırılacaktır.

Sayın milletvekilleri, MADENCİLİK, sanayi sektörü hasılamızda %10, gayri safi milli hasılada %2, ihracatımızda %5 civarında paya sahiptir.

Arama, işletme ve metalürji sanayi bakımından, ülkemiz madenciliğine tam anlamıyla kamu sektörü hakimdir. Maden üretiminin gayri safi milli hâsıla ve ihracatımız içinde, çok düşük bir payı olması yanında, gerçek potansiyelin tespiti yönünden aramaların yeterli seviyede olduğunu, işletmelerin verimli çalıştığını ifade etmek de mümkün değildir. Bu genel tespitlerin ışığında, madencikte bu güne kadar takip edilen politikanın yetersiz olduğu, konuya yaklaşımda ve uygulamada değişiklikler yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Hedefimiz bazı madenlerde, yurt içi ihtiyacının emniyetli, yeterli ve ekonomik seviyede karşılanması ile birlikte, özellikle maden ihracatının süratle bugünkü seviyenin üstüne çıkmasını sağlamaktır.

Sayın üyeler,

Unutmamak gerekir ki, yeraltı tabii zenginlikleri ancak milletimizin istifadesine sunulduğu takdirde bir değer taşır. Aynı derecede önemli bir husus ise maden kaynaklarının zamanında değerlendirilmesinin konunun esasını teşkil etmesidir. Bunun başlıca iki sebebi vardır. Birincisi teknolojik gelişmeler sonucu daha önce kullanılan bazı maden ve malzemelerin yenileriyle ikame edilmesi, ikincisi ise dünyanın başka yerlerinde yeni rezervlerin bulunması halinde rakiplerin çoğalmasıdır.

İhracata dönük madencilik yatırımları büyük ölçüde sermaye, ileri teknoloji ve güçlü dış pazarlama gerektirmektedir. Bu üç unsurun, projenin özelliğine göre kamu sektörü, özel sektör ve dış yatırımcıların iştirakiyle ortaklıklar kurulmasını faydalı buluyoruz.

Yerli ve yabancı yatırımcıların uzun vadede güvenli bir yatırım ortamına kavuşabilmeleri için tedbirlerin alınması şarttır. 6309 sayılı Maden Kanununun tadil edilerek maden arama ve işletmesini kolaylaştıracak bir yapıya kavuşturulmasını, Devletçe işletilecek madenlerin gözden geçirilmesini zorunlu görüyoruz.

Maden üretimini ve ihracatını en yüksek seviyeye çıkarmaya, maden ve petrol arama ve işletmesinde yerli, yabancı her çeşit imkândan en iyi şekilde faydalanmaya kararlıyız.

Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri; gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde milli gelirin yarısı veya yarıdan fazlası HİZMET SEKTÖRÜ'nde teşekkül eder. Sosyal gelişmenin sağlanması, tarımın ve sanayinin ilerlemesi hizmet sektörüyle doğrudan ilgilidir. İstihdamın en yoğun olduğu sektör de bu sektördür.

Hizmetler sektörü, iç ve dış ticaret, turizm, pazarlama, taşımacılık, müteahhitlik bankacılık ve sigortacılık, haberleşme gibi yurt içi ve yurt dışı faaliyetler ile esnaf ve sanatkârlarca yapılan işlerin önemli bir bölümünü içine alır.

Hizmet sektörünün geliştirilmesi işsizliği en kısa zamanda çözecek yolların başında gelir.

Turizm'in geliştirilmesi için altyapı yatırımlarının hızlandırılmasını, bürokrasinin asgariye indirilerek süratli bir karar ve uygulama sisteminin getirilmesini, gerçekçi döviz kurlarının sürekli kılınmasını, iç ve dış yatırımların etkili ve istikrarlı bir şekilde teşvik edilmesini en önemli konular olarak görüyoruz.

Kara, deniz ve hava taşımacılığını, Türkiye'nin coğrafi avantajlarını da dikkate alarak, en iyi şekilde geliştirecek tedbirleri almaya kararlıyız.

Ülke ekonomisinin dışa açılmasında, dış ödemeler dengesinin tesisinde, ihracat ve dış pazarlama hizmetlerinin taşıdığı önem her şeyin ötesindedir.

Dış ülkelerde hizmet veren müteahhitlerimize, diğer ülkelerin de yaptığı gibi destek olunmasını, dünya piyasasında daha güçlü hale gelmeleri için gerekli tedbir ve teşviklerin alınmasını zorunlu görüyoruz.

Teleks ve telefon gibi haberleşme sistemlerinin daha da geliştirilerek iç ve dış ticaretin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Bankacılık yanında, özellikle bugüne kadar ihmal edilen sigortacılığın geliştirilmesine önem vereceğiz.

Serbest bölgelerin, genel olarak ihracatın artırılmasında olduğu kadar, doğrudan hizmet ihracında önemli bir araç olduğuna, bu yüzden de süratle tesis edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Muhterem üyeler, iktisadi ve sosyal bünyemizde, hizmet, üretim ve istikrar unsuru olarak ESNAF ve SANATKÂR'ın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve Sanatkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabii şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur.

Bugünün esnaf ve sanatkârı, toplumun temel direği olduğu kadar, sanayinin önemli bir yardımcı unsuru ve hizmetler sektörünün asli unsurlarından biridir, ya-

rının sanayici ve ihracatçı adayıdır. Devlet, çalışmak ve ilerlemek isteyenin önündeki engelleri kaldırmalı, gelişmesi için gerekli teşvikleri sağlamalıdır.

Esnaf ve sanatkâr için en önemli husus işyeri sahibi olması ve makine-teçhizat alımında gerekli desteğin teminidir. Bu maksatla küçük sanayi sitelerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanmasına, halen sadece Halk Bankası eliyle verilen kredilerin bütün banka sistemine yaygınlaştırılarak her ticari bankanın esnaf ve sanatkâra daha uygun kredi verebilmesine ağırlık tanıyacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın ürettiği malların sadece yurt içinde değil, yurt dışında da pazarlanabilmesi için gerekli teşvikler uygulanacak; teknik yardım, bilgi ve eğitim yönünden daha iyi hizmet veren danışma ve yardımcı birimler geliştirilecek, bu maksatla esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına gerekli yardım yapılacaktır.

Değerli milletvekilleri, iktisadi politikamızda ihracatın çok önemli bir yeri olacaktır.

İhracatımızın geliştirilmesi için öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

- İhracatta iç ve özellikle dış finansman kaynaklarını arttırıcı, ihracatı kolaylaştırıcı tedbirlere ağırlık verilecektir.

- Teşkilatlanma ve bilgi akımı sağlanarak;

- Dış pazarlar hakkındaki bilgilerin sağlam ve süratli bir şekilde temini ve ihracatçıya aktarılması için gerekli sistemin kurulmasına çalışılacaktır.

- Dış ticarette ihtisaslaşma teşvik edilecek, ihracatçıların kendi aralarında, yurt içinde ve yurt dışında meydana getirecekleri kuruluşlar desteklenecektir.

- Devletin bütün iç ve dış kuruluşlarının ihracatçılarımıza dış ilişkilerde her bakımdan aktif destek vermesi sağlanacaktır.

- Kalite kontrolü, ambalajlama, nakliye, dış pazarlara dağıtım ve satış sonrası işlem ve faaliyetlerin gelişmesini teşvik edecek tedbirlere öncelik tanınacaktır.

- İhracatla ilgili ithalat ve hammadde temininde yurt dışına mal çıkışına, ihracat sonrası işlemlerin tamamlanmasına kadar bütün formaliteler basitleştirilecektir.

Sayın üyeler; tüketicinin korunmasını en güvenilir şekilde sağlayacak unsurların başında ticaret sektörünün sağlıklı çalışması gelir. Bunun için de sağlam rekabet şartlarının teşekkülü, mal ve hizmet pazarlamasındaki bütün faaliyetlerin birbirini tamamlayıcı, sürekli ve güvenli olması gerekir. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arz etmek mümkün olabilir.

Ticaretin gelişmesine, bunun için de özellikle düzenli bir pazarlama zincirinin kurulması için şu tedbirlere önem verilecektir:

- Tasnif, işletme ve ambalajlama tesislerinin geliştirilmesi teşvik edilecektir.

- Her çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, bunların iç ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi, depolama ve muhafaza tesislerinin geliştirilmesiyle mümkündür. Depolama ve muhafaza işlemleri genel-

likle kamu kuruluşları tarafından yapılan ürünler için, tesis ve işletme sahalarında özel teşebbüs de teşvik edilecektir.

- Yurt içi ve yurt dışı nakliye hizmetlerinin geliştirilmesi; yıırt dışı nakliyede formalitelerin basitleştirilmesi, dışarıda karşılaşılan problemlerin daha süratli bir şekilde çözülmesi sağlanacaktır.

Muhterem milletvekilleri; kalkınmada asıl hedef sosyal gelişmenin sağlanmasıdır.

Hedef olarak sosyal adaletin fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yaygınlaştırılması, sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Sosyal gelişmenin devamlılığı ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini, iktisadi gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadi gelişme arasındaki ahengin ve dengenin korunması önemlidir.

Sayın milletvekilleri; çiftçi, küçük esnaf ve sanatkâr, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe sahip olmaları; korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışamayacak derecede malul ve sakatların yeterli seviyede sosyal yardıma kavuşturulmaları; eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sosyal güvenlik anlayışımızın esaslarını meydana getirir.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikamız, çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olacaktır.

Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar, nimet ve külfet dengesi dikkate alınarak giderilecek, alınan primler ile yapılan yardımlar arasında uyum sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri ile ilgili ikili anlaşmaların yapılmasına ve yapılanların ıslahına gayret gösterilecektir.

Gönüllü sosyal dayanışmayı, bilhassa geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şefkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanışmayı idame ve teşvik edecek tedbirlerin alınmasını faydalı görmekteyiz.

Değerli milletvekilleri; aile milletimizin temelidir.

Aile yapımızın tabii ve tarihi vasıfları olan, örf ve ananelerimiz ile perçinlenmiş bulunan sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın geliştirilmesinin, toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlakın, milli ve manevi değerlerin korunmasında, çok önemli bir rolü olduğuna inanıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Fert ve millet seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir.

Muhterem üyeler; geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi,

saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetişmelerini milli öğretimin esası sayarız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğitim ve öğretim ferdin ve toplumun maddi ve manevi kalkınmasında, milli ve ahlaki değerlerin korunmasında ve gelişmesinde, kültür, sanat ve medeniyetin gelişmesinde ve geleceğe aktarılmasında, ilmin ve ilmi düşüncenin kazanılmasında temel rolü oynar. Genel olarak fertlerin ve milletlerin sosyal ve iktisadi seviyeleri eğitim ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim ve öğretimin temel taşı öğretmenlerdir. Bunun için öğretmenlerimizin meselelerine büyük önem veriyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak, devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri sağlanacaktır.

Herkesin yapmakla zorunlu olduğu temel eğitim dışında, sayı, çeşit ve vasıf itibariyle eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.

Bugün yükseköğretimde, bir taraftan ortaöğretim mezunlarının açıkta kalmasına sebep olan kapasite yetersizliği, diğer taraftan eğitim ve öğretim ile istihdam ihtiyacı arasındaki uyumsuzluklardan kaynaklanan ve yükseköğretim yapmış gençlerimizin işsiz kalması sonucunu doğuran bir yapı ile karşı karşıyayız. Bu durum şimdiye kadar takip edilen ortaöğretim politikasının gerçekçi olmadığını; ülkemiz ihtiyacına cevap vermediğini ortaya koymaktadır.

Bu itibarla ortaöğretimde genel eğitim ağırlığının, tedricen ve nispi olarak azaltılarak, yetenekli ve arzulu gençlerimiz için yükseköğretime açık mesleki ve teknik öğretime büyük ağırlık verilecektir.

Sayın milletvekilleri; yükseköğretim kuruluşlarımızda müspet ilimler, sosyal ve manevi ilimler ile birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini; bu kuruluşlarımızın sınaî, iktisadi, sosyal ve diğer konularda pratik araştırma ve geliştirmeye yönelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı görürüz.

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde, kısa sürede verimi artıracak teorik ve uygulamalı kurslar ile yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilecektir.

Yabancı dil, mesleki gelişme ve başarının olduğu kadar, dış ticaret, milletlerarası ilişkiler, ilim, sanat ve kültür alışverişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yükseköğretim yapan gençlerimizin asgari bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınmasını elzem görüyoruz.

Halk eğitimine devamlılık kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesine, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması gerektiğine inanıyoruz.

Aziz milletvekilleri; KÜLTÜR ve SANAT milletlerin gelişmesinde başta gelen bir değerler manzumesidir.

Kültür ve sanat milli değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde de yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur.

Milli bütünlüğümüzün her yönü ile araştırılmasına, işlenmesine, geliştirilmesine, benimsenip yayılmasına ve tanıtılmasına çalışılacaktır. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın, soydaşlarımızın ve çocuklarının milli kültürümüzden kopmamaları için gerekli tedbirler alınacaktır.

İlim adamlarımızın, din âlimlerimizin ve sanatçılarımızın maddi ve manevi değerlerimizin korunmasında ve gelişmesinde önemli hizmetler ifa ettiklerine inanıyoruz.

Fikir ve sanat eserleri sahiplerinin haklarının korunmasına özel olarak itina gösterilecektir.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi, kültür, sanat ve eğitim politikamızın ana hedefidir.

Sanatçının korunması ve sanatçı yetiştirilmesi için devletin gerekli desteği sağlamasını gerekli buluruz.

Eski eserlerin korunmasını, yaşatılmasını, tarihi ve kültürel mirasımıza saygının tabii bir ifadesi olarak görürüz.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma zevk ve alışkanlığının teşvik edilmesi zorunludur. Telif ve tercüme ansiklopedi, ilim ve kültür yayınlarının yaygınlaştırılması için, gerekli tedbir ve teşvikleri getireceğiz.

Milli kültürümüzün tanıtılmasında ve yayılmasında radyo, televizyon ve basının büyük rolü ve önemi vardır. Bu meyanda, Anadolu Basınının teşvik tedbirleri ile güçlendirilmesini, basın-yayın hizmetlerinin dengeli dağıtımını temin edecek bir politika olarak kabul ediyoruz.

Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek hareketlere izin verilmemesi, anadilimizin tabii seyri içinde gelişmesi gerektiği görüşündeyiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Telif ücretlerinden de belirli bir sınıra kadar vergi alınmaması ve bu sınırın üzerindeki vergi nispetinin ise düşük tutulması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sayın üyeler, çocuklarımız ve gençlerimiz cemiyetimizin geleceğinin teminatı ve en değerli varlıklarıdır. Süratle kalkınan ve refah seviyesi yükselen Türkiye'mizi milli manevi ve kültürel değerleri mükemmel olarak yetiştirilen ve eğitilen gençlerimize devretmek en önemli hedeflerimizden birisidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Çocuklarımızın, daha doğum öncesi safhadan başlamak üzere, gelişmelerinin her safhasında ihtiyaç duyulan her çeşit ana ve çocuk sağlığı hizmetlerine büyük bir önem verilecektir. Beden ve ruh sağlığı daha güçlü nesiller yetiştirmeleri için, dar gelirli ailelere sosyal yardım yapmak gayesini de taşımaktayız. Çocuklarımıza ve gençlerimize götürülecek hizmetlerin ve tesislerin yaygınlaştırılması için gerekli

tedbirler alınacak, bu konuda kalkınmada öncelikli yörelerle, ihtiyacın fazla olduğu şehirlere öncelik verilecektir.

Sayın üyeler; gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmesini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla okul içi eğitim ve öğretime ilaveten, okul dışında fikir, sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasını sağlayacak tedbirler büyük önemi haizdir. Bütün okullarda başlıca spor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yükseköğrenim yapmış gençlerimizin meslek hayatına intibakının kolaylaştırılması ve başarılarının artırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmesini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi gereğine inanıyoruz.

Toplumun muhtelif sosyal gruplarına mensup okul dışındaki gençliğin meseleleri üzerinde önemle durulacaktır.

Muhterem üyeler; disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun teşekkülünde spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Sporun geliştirilmesi için alınacak bazı temel tedbirler şunlardır:

- Spor tesisleri süratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.

- Kitle sporuna önem verilecek ve bunun için gerekli şartlar hazırlanacaktır.

- Uzun süreden beri arzu ettiğimiz ve milletçe alıştığımız başarılarını göremediğimiz Türk güreşi için özel tedbirler alınarak, bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olanların, beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacak ve her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verilecektir.

- Şehir imar planlarının hazırlanışında spor alanlarına, yeşil alanlara ağırlık verilecek, mevcut planlarda bu maksatla tahsis edilmiş yerlerden süratle faydalanılması için gerekli çalışmalar yapılacak ve uygulanacaktır.

- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilecek, yurt içinde imal edilemeyen veya imali ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacak ve muafiyet imkânları sağlanacaktır.

Sayın milletvekilleri; ÇALIŞMA HAYATI'nın adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi, toplumun sosyal ve iktisadi gelişmesinin ölçüsü ve teminatıdır.

Milli ekonomimiz bakımından verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması, karşılıklı hak ve görevlerin adil esaslara bağlanması, mücadele ve kavga yerine meseleleri görüşerek anlaşma yolunan tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikametinde gayret gösterildiği takdirde vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin iş barışının tesisi ve idamesinde

ve dolayısıyla sosyal ve iktisadi gelişmemizde en doğru yolu seçmiş olacaklarına inanıyoruz.

Sendika kurma, toplusözleşme, grev ve lokavt haklarını hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlar olarak görüyoruz.

Ücretin işe ve verimliliğe göre tespitini, eşit işe eşit ücret verilmesini sosyal adalet anlayışımızın icabı sayarız.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını ve bu hususun müessir bir şekilde devlet denetimine tabi tutulmasını gerekli görmekteyiz.

İşçilerimizin mesleki ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim, kurs ve seminerler düzenlenmesi önem taşımaktadır.

Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü ve her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması; yurt dışında büyüyen çocuklarımızın ahlak, örf ve adetlerimize, vatanımıza, milletimize ve Türk kültürüne bağlılıklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmayı önemli bir görev telakki ediyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, ülkemizde işsizlik meselesi uzun yılların birikimidir. Bu sebeple kısa zamanda çözülebilmesini gerçekçi bulmuyoruz. Ancak, doğru, istikrarlı ve kararlı politikalar uygulanması halinde, önce işsizliğin artması önlenebilir, zamanla ve tedrici olarak da birikmiş işsizlik azaltılabilir. İşsizliğin azalma hızı kalkınma hızıyla orantılıdır.

Kalkınma hızının bugünkü seviyesinden daha yüksek bir seviyeye çıkarılması, esas itibariyle ithalat hacminin belirli bir nispette artışına bağlıdır. Başka bir ifadeyle kalkınma hızı ile döviz dengesi arasında çok yakın bir ilişki vardır. Döviz dengesini dikkate almadan yatırımların artırılması kısa zamanda döviz darboğazına sebep olur. Bu bakımdan ihracatın teşviki, döviz dengesinin temini, kalkınma hızının yükseltilmesi için elzemdir. Bu husus kalkınma hızının tedricen yükseltilebilmesinin mümkün olduğunu göstermektedir. Kalkınmanın daha fazla hızlandırılabilmesi akılcı bir dış borçlanma ve yabancı sermaye akışı ile sağlanabilir.

Sayın milletvekilleri,

İşte bu anlayış içerisinde, işsizliğin azaltılabilmesi için aşağıdaki politika ve uygulamaları esas alıyoruz:

- İç tasarrufların artırılması yoluyla yatırımlar artırılacaktır. Vergileme yoluyla iç tasarrufun artırılması sağlanacaktır.

- Gönüllü tasarrufların teşviki için her türlü araç ve metoddan faydalanmaya kararlıyız. Bu maksatla:

- Sermaye piyasası ve mali piyasalarda hisse senedi, kar ortaklığı senedi, mevduat sertifikası, tahvil ve bunların değişik vadeli çeşitlerinin yaygınlaştırılması temin edilecektir.

- Bankaların mevduat toplama ve kredi vermede rekabet içinde çalışmaları sağlanarak, böylece halkın tasarrufu daha iyi değerlendirilecektir.

- İktisaden geri ödeme gücüne sahip altyapı projeleri işletmeye alındıktan sonra halka açılacaktır. Örnek olarak, Boğaz Köprüsü, Keban Barajı ve Hidroelektrik Santralı gibi tesisler değerlendirilerek, güvenilir, devamlı ve enflasyona karşı korunan şartları haiz gelir senetleri kısmen halka satılacaktır. Buradan elde edilecek paralar ile İkinci Köprü, Karakaya, Atatürk Barajı gibi projeler süratle tamamlanabilecek ve bunlar da aynı şekilde halka açılabilecektir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu suretle, iç tasarrufların artırılarak yatırımlara dönüşmesi işsizliğin çözümünde önemli rol oynayacaktır.

- Dış tasarruflar ve yatırımlar da işsizliğin azaltılması için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Yurt dışında her bakımdan gayet zor şartlar altında çalışan yüzbinlerce vatandaşımız bulunmaktadır. Gurbet ellerdeki vatandaşlarımıza kendi ülkelerinde iş imkânı sağlanması ve ayrıca genel olarak işsizliğin azaltılması için yabancı sermaye ve krediden önemli ölçüde faydalanılmasına taraftarız.

Önümüzdeki beş yıl içinde ülkemize gerek Batı dünyasından, gerekse Ortadoğu'nun zengin ülkelerinden ciddi bir sermaye akımı cezbetmek mümkündür. Önemli bir diğer tedbir de; ihracatın teşviki yoluyla işsizliğin azaltılmasıdır. İhracat yoluyla yeni pazarlar açılacak, mukayeseli avantajımız olan emek-yoğun malların ihracatı istihdam imkânlarını artıracaktır. Ayrıca, ihracatın yeni yatırımlar için döviz ihtiyacını da karşıladığı dikkate alınırsa, kalkınmanın hızlandırılmasında ve işsizliğin azaltılmasında ihracatın teşvikine verdiğimiz önem daha iyi anlaşılacaktır.

- İşsizliğin yoğun olduğu bölgelerde altyapı projelerine ağırlık verilerek, yeni istihdam imkânları geliştirilmiş olacaktır.

- Konut inşaatı, el sanatları, halıcılık, dokumacılık ve benzeri ev endüstrileri gibi işgücü ihtiyacının fazla olduğu emek-yoğun alanların teşvik edilmesi istihdam imkânlarını artıracaktır.

Sayın milletvekilleri, vatandaşlarımızın bedeni ve ruhi sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak veya alınmasını temin etmek devletin asli görevleri arasındadır.

Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak temel hedeflerimiz arasındadır.

Bu maksatla:

- Sağlık hizmetlerinin vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve ülke sathında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

- Doktor ve sağlık personelinin yurdun her köşesinde bulunabilmesinin, hizmeti isteksiz hale getiren zorlama yerine, teşvik edici politikaların daha faydalı olacağına inanıyoruz.

- Sosyal güvenlikle ilgili sağlık, hayat, yaşlılık gibi sigorta sistemlerinin geliştirilmesi için sigorta primlerine vergi muafiyeti getirilecektir.

- Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmasını, herkesin istediği hastaneden faydalanmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesini hedef alıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Sağlık hizmetleri bir bütün olarak ele alınarak, toplum sağlığını tehdit eden hastalıklarla daha tesirli mücadele için koruyucu hekimliğe önem verilecek, gıda maddelerinde kalite kontrolü daha müessir bir şekilde yapılacak, çevre şartlarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

- Hastane ve sağlık ocağı sayısı artırılacak, sağlık tesislerimiz modern alet, makine ve araçlarla teçhiz edilecektir.

- Devlet, Sosyal Sigortalar Kurumu, üniversite hastaneleri arasında işbirliği imkânlarının artırılarak, birbirlerini takviye eden bir anlayışla çalışmalarını; Devlet ve Sigorta Hastanelerinin yükünü hafifletmek ve daha iyi hizmet verebilmelerini temin etmek için bu kuruluşlar dışında çalışan doktor ve sağlık personelinden belirli esaslar dahilinde faydalanacaktır.

- İlaç sektörünün geliştirilmesi ve rekabetin sağlanması, bütün hayati ilaçların her zaman kolaylıkla bulunabilmesi için gerekli tedbirleri alacak, kalite kontrolüne ve ilaç kullanımındaki israfın önlenmesine önem vereceğiz.

- Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilaveten, özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik edeceğiz.

- Heyet raporları ve benzeri gibi, resmi sağlık kuruluşlarındaki doktorlarımızın kısıtlı zamanlarını heba eden, şekli ve genellikle faydasız formaliteler azaltılacak veya kaldırılacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın üyeler,

Şehirler toplumun aynasıdır. Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi şehirlerin düzenli ve planlı oluşu ile ölçülür. Ülkemizi medeniyetin zirvesinde görmek isteyen hükümetimiz, şehirlerimizin ve şehirlilerimizin meselelerine büyük önem vermenin zaruretine inanmaktadır.

İktisadi ve sosyal yapımızdaki gelişmeler, nüfus artışı ve şehirleşme sebebiyle, köyden şehre akımın devam edeceği muhakkaktır. Ancak, Şehirleşme politikamız, büyük şehirlerimizi daha da büyütmek değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas alacaktır.

İmar planlarının kısa sürede tamamlanması ve bunların müessir ve disiplinli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin kurulması zaruridir. Altyapı, belediye, asayiş ve güvenlik hizmetleri ile birlikte sosyal hizmetler, şehirleşme hızına paralel olarak süratle büyüyen ve bu yüzden de süratle çözüm gerektiren hizmet alanlarıdır.

Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Belediyelerin müessir, süratli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için, mükellefiyetlerine uygun imkân ve kaynaklara kavuşturulmalarını ve bunları en iyi şekilde kullanmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız.

Yüce Meclisin değerli milletvekilleri, Konut en önemli meselelerimizin başında gelmektedir. Bu meseleye, belirli bir süre içinde tatminkâr bir çözüm getirilemediği takdirde büyük patlamaların meydana gelmesi kaçınılmazdır.

Hükümetimiz konut yapımı için, her türlü imkân ve kaynağın seferber edilmesini zorunlu bulmaktadır. Konut için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır:

- Konut inşaatında daha kullanışlı ve daha ekonomik birimlerin teşvikine önem verilecektir.

- Finansman, konut yapımında temel problemdir. Konut kredilerinin bütün ticari bankalara yaygınlaştırılması sağlanacak; yapı tasarruf hesapları teşvik edilerek konut kredileri ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanacak; bütçe dışı kaynaklara dayalı bir "Konut Fonu" kurulacaktır.

- Başta vatandaşlarımızın konut sahibi olmasını teşvik etmek, konutun kiraya verilmesini de kolaylaştırmak üzere, konut alım-satımı ve kira gelirleri ile ilgili vergiler sayıca ve nispet olarak azaltılacak, vergi muafiyeti getirilecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

- Gerek imar planlarının tamamlanması, gerekse inşaat izninden iskâna kadar lüzumlu ruhsatların çok uzun zaman aldığı mevcut düzende gecekondu veya kaçak inşaatın önlenmesi bir tarafa, normal konut yapımı da büyük güçlüklerle karşı karşıyadır. Konut yapımıyla ilgili formaliteler basitleştirilecek, imar planları süratle tamamlanacak, mahalli birimlerin yetkileri arttırılacaktır.

- Toplu konut yapımını hızlandırmak, aynı zamanda vatandaşın kendi evini kolaylıkla yapabilmesine imkân vermek için, Devletin konut arsası tahsisi veya bunun için gerekli desteği sağlamasını öngörüyoruz.

- Konutla birlikte devreye giren bir altyapı inşaat programının uygulanmasını, bunun için gerekli tedbirlerin ve teşviklerin geliştirilmesini zorunlu buluyoruz.

- Bu amaçlara uygun olarak Toplu Konut Kanunu tadil edilecek, formalitelerden arındırılacaktır.

- Memur ve işçi için kira büyük bir yük haline gelmiştir. Yurt sathında memur ve işçilerin konut sahibi olmaları teşvik edilecektir.

- Kalkınmadaki öncelikli yörelerden başlamak üzere, gerekli personel için lojman yapımına hız verilecektir.

- İmar affının süratli bir şekilde işlemesi temin edilecek ve aftan istifade eden gecekondu bölgelerine altyapı hizmetlerinin öncelikle götürülmesine önem verilecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın üyeler, daha ziyade hava ve su kirliliği olarak kendini gösteren Çevre Sorunları, belirli bölge ve şehirlerimizde toplum sağlığını ciddi ölçüde tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Çevre sorunlarımızın ana sebebi hızlı ve düzensiz şehirleşme ve sanayi tesislerinin belirli bölgelerde aşırı yoğunlaşması sonucunda tabii dengenin bozulmasıdır. Bu konuda düşündüğümüz tedbirler şunlardır:

Başta Ankara olmak üzere, hava kirliliğinin sağlık yönünden ciddi tehlike teşkil ettiği şehirlerimizde acil ve süratli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu maksatla:

- Kısa vadede hava kirliliğini azaltacak en önemli unsur iyi kalitede ve yeterli miktarda yakıt temini olduğundan hareketle, yurt içi üretiminin arttırılması yanında, gerektiğinde ithalata da başvurulacaktır.

- Orta ve uzun vadede daha köklü ve kalıcı çözümlerin getirilmesi için şimdiden proje hazırlıklarına başlanacaktır. Ayrıca, merkezi ısınma imkânlarının geliştirilmesi ve bu şehirlerde nüfusun yoğunlaştırılmasını azaltıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

- Marmara Denizi, Haliç, İzmit ve İzmir Körfezleri gibi su kirlenmesinin aşırı olduğu yerlerde süratli tedbirler alınmadığı takdirde çözüm daha da güçleşecektir. Bu maksatla:

- Mevcut sanayi tesislerinin tasfiye işlemlerine titizlikle uymaları sağlanacak, tesis dışına zararlı artık maddeleri atmalarına engel olunacaktır.

- Tabii güzelliklerin korunmasına ve gelişmesine büyük önem verilecektir. Teknik ve ekonomik şartlar sonucu, bazı tesislerin deniz, göl veya nehir kıyısında kurulması zaruri olduğu hallerde kirlenmeyi önleyici tedbirlere uyulması sağlanacaktır.

- İçme ve kullanma suyunda insan sağlığının gerektirdiği şartların temini, kanalizasyon tesislerinin yeterli hale getirilmesi zorunludur.

Sayın üyeler, Kamu İdaresi'nin verimliliğini artırmak maksadıyla bugüne kadar yapılan çalışmalarda, meselelerin gerçek sebeplerine göre değerlendirme ve düzenleme yapılamadığı için başarılı olunamamıştır.

Yetkilere paralel olarak sorumluluğun da kamu hizmetinin gereklerine uygun olması şarttır.

Değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilatlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilat sayısının birleştirilerek asgariye indirilmesi zorunludur. Buna mukabil, kararların ve hizmetlerin aksamasına ve tıkanmasına sebep olan aşırı merkeziyetçi birimlerde ise, yetki ve sorumluluk hiyerarşisinin yeniden tarifi ve tespiti de gerekmektedir. Vatandaşın işlerini doğrudan doğruya yerinde çözülebilmesini teminen mahalli teşkilatların yetki ve sorumlulukları da artırılmalıdır.

Anahatlarıyla belirtilen bu tespitler ve hedefler, mevzuatın ve teşkilatlanmanın bir bütün olarak dikkate alındığı, rasyonel bir idari reformun yapılmasını gerektirmekteydi.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana bakanlıklar ve bunlara bağlı birimler, sayı, yetki ve sorumluluk yönünden önemli değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerden bazıları gelişen şartların tabii bir neticesidir.

İlk kuruluşunda başbakan dahil 12 bakandan teşekkül eden T.C. Hükümeti, 1930'da 10, 1942'de 14, 1950'de 17, 1960'da 21, 1974'de 27, 1978'de 35 üyeden teşekkül etmekteydi. Bizden önceki hükümet ise 26 üyeden meydana gelmekteydi. Bakanlıklara bağlı birim sayısındaki artış ise daha büyük ölçüde olmuştur.

Bunun tabii sonucu olarak yatay ve dikey koordinasyon zayıflamış, imkânsızlaşmış, hatta kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü içine almak üzere tamamıyla ortadan kalkmıştır. Buna ilaveten bakanlıklar ve kuruluşlar arası mütalaalar ve koordinasyon ihtiyacı arttıkça işler uzuyor, meseleler askıda kalıyor veya asıl sorumlu bakanlık veya kuruluşun görevini yerine getirmesi de mümkün olamıyordu. Böyle bir sistem içerisinde süratli karar almak veya alınan kararı uygulamak zordu. Devlet-vatandaş ilişkilerinin etkinliğinde de bu yapının gözle görülür bir yavaşlığa veya işlerin yürümemesine sebep olduğu aşikârdır. Diğer bir husus ise, devlet idaresinde, birimlerin aşırı çoğalması, personel rejiminin de tesiriyle, fonksiyonlar yerine unvanların hâkim olmasıdır.

Hükümet Programında evvelce ifade ettiğim gibi, daha önceki hükümette başbakan hariç 25 olan bakanlık sayısı Hükümetimizce 21'e indirilmiştir.

Sayın milletvekilleri, devlet idaresi bütün unsurlarıyla yetki ve sorumluluğun paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir.

Hemen hemen bütün konularda kararların daima en üst noktada teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez.

Yetki ve sorumluluğun çok önemli olduğu kamu görevlerinde tecrübeli, bilgili ve yetenekli kimselerin istihdamı ve muhafazası için maddi imkânların tatminkar bir seviyeye çıkarılması gerekmektedir.

Muhterem üyeler, devlet hizmetlerinin aşırı formaliteler ve teferruat keşmekeşinden kurtarılması zorunludur. Bu amaçla Bürokratik işlemlerin en fazla ve gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere, konular tasnif edilecek, işlemleri asgariye indirecek bütün tedbirler alınacak; kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılacaktır. Böylece devlet hizmetlerinin müessiriyeti artacağı gibi, vatandaşlarımız rahatlayacak, ekonomik gelişmeye katkı sağlanacaktır.

Kamu hizmetlerinin her kademesinde israf önlenecek ve tasarrufa riayet edilecektir.

Resmi makamlara müracaatta istenen bütün bilgi ve belgelerin gözden geçirilerek azaltılması ve bazılarının kaldırılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Memurları-

mızın tayin, terfi ve emeklilik işlemleri ile sağlık, gümrük, tapu, noter, ehliyet alma, vergi yatırma ve benzeri hizmetlerdeki işlerin basitleştirilmesi için bütün tedbirler alınacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Devlet idaresinde tedbirden vazgeçilemez. Ancak, vatandaşlarımıza daha baştan şüpheyle, güvensizlikle muamele edilmesinin bugüne kadar formaliteler yığınağından, tedirginlikten, zaman ve kaynak israfından başka kazanç sağlamadığını teslim etmeliyiz. Herkes aksi görülünceye kadar beyanında haklıdır, doğrudur. Vatandaşın devletine daha fazla güven duyması için önce devletin vatandaşa itimat etmesi gerektiğine inanıyoruz. Devlet kapısı vatandaş için korkulu, ürkeklikle başvurulacak bir duvar değil, rahatlıkla, güvenle girilen bir yer olmalıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın üyeler, diğer önemli bir husus devlet hizmetinin, gayret ve feragatle yapılan işlerin bir yana bırakılarak, sadece memurun ve yöneticinin hatalarını arayan teftiş zihniyetinden kurtarılması ihtiyacıdır. Bu zihniyet umulanın aksine insiyatif almayı ve daha iyi karar verilmesini engellemekte, yetki ve sorumluluğu zayıflatmakta, ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Devletin sadık ve çalışkan memuruna sahip çıkarak taltif etmesine, buna mukabil yapılmayan veya sürüncemede bırakılan işlerin murakabesine ağırlık vereceğiz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'mizin her hal ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için, milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)*

- Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silah, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görürüz.

Bu itibarla;

- Büyük Türk Milletinin bağrından çıkan ve güvenliğimizin teminatı olan Türk Silahlı Kuvvetlerini süratle güçlendirmek ve gerekli bütün ihtiyaçlarını temin etmek için, büyük bir gayret gösterilecek ve bu konuda hiç bir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. *(Alkışlar)*

- Kara, Hava ve Deniz Kuvvetlerimizin güçlendirilmesi için uygulanmakta olan reorganizasyon ve modernizasyon projelerinin idame ettirilmesinde her türlü destek sağlanacaktır. Bu projelere ilave olarak halen yürütülmekte olan ve gelecekte ihtiyaç duyulabilecek silah alımları için, gerekli kaynaklar temin edilecektir.

- Türk Hava Kuvvetlerinin güçlendirilmesi için, Türk-ABD işbirliği ile Türkiye'de ortak yapımı kararlaştırılmış bulunan F-16 uçakları ile ilgili kabul mektubu önceki hükümet tarafından imzalanarak gönderilmiş bulunmaktadır. Silahlı Kuvvetlerin araç, silah, gereç ihtiyaçlarının daha büyük oranda yurt içinden temin edilmesi için, mali ve kanuni hususlar ile teşkilatlanma dahil, gerekli bütün imkânlar sağlanacak ve bu konularda yapılan çalışmalara hızla devam edilecektir.

- Türk Silahlı Kuvvetlerinin güçlendirilmesinde en önemli unsurlardan birini teşkil eden personelin yurt içinde ve yurt dışında eğitilmesi ve yetiştirilmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan malzeme ve teçhizatın temini için, gerekli kaynak ve imkânlar sağlanacaktır.

- Silahlı Kuvvetler Personelinin, lojman ihtiyacının karşılanması için başlatılan ve sonuçlandırılma merhalesine yaklaşmış bulunan programların desteklenmesine devam edilecektir.

- Artan nüfusumuz tahsil seviyesindeki süratli artış ve Silahlı Kuvvetlerimizin ihtiyaçları çerçevesinde askerlik süresi gözden geçirilip değerlendirilecektir.

Muhterem üyeler, ülkemizin güvenliğinin en müessir bir şekilde korunması bütün ülkelerle ve özellikle komşularımızla her sahadaki işbirliğinin geliştirilmesi dünya barışının muhafazası, Hükümetimizin dış politikasının temel hedefleridir.

Bu anlayışla Hükümetimiz, Türkiye'nin haklarını ve yüksek menfaatlerini ısrarla takip etmeye, geleneksel Atatürkçü dış politikamızı devam ettirmeye milletimiz yararına daha da ileri götürmeye kararlıdır.

Mevcut milletlerarası şartlarda NATO'ya üyeliğimiz, güvenliğimizin sağlanmasında ve içinde bulunduğumuz bölge ve dünya barışının idamesi bakımından bir denge unsuru teşkil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizi dostluk, ittifak bağları ve karşılıklı menfaatlere dayalı bir anlayışla sürdürmeyi ve daha da güçlendirmeyi öngörüyoruz. Batı Avrupa Ülkeleriyle ilişkilerimizi karşılıklı anlayış, işbirliği ve hak eşitliği esaslarına uygun olarak geliştirmek samimi arzumuzdur.

6 Kasım seçimleriyle Türkiye'nin demokratik rejime olan bağlılığı bir defa daha ispat edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaya başlaması ve normal demokratik nizamın yeniden işlerlik kazanmasından sonra Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizin normalleşmemesi için bir sebep kalmamıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimizde, esas hedefimiz tam üyelik olmakla beraber, bütün safhalarda menfaatlerin dengelenmesini esas alan bir anlayış içinde olacağız.

Sayın milletvekilleri, Batı dünyasıyla mevcut bağlarımız ile Ortadoğu ve İslam âlemiyle sürdürdüğümüz yakın ilişkileri dış politikamızın birbirlerini tamamlayan unsurları olarak kabul etmekteyiz. Bir yandan Batı ile Ortadoğu arasında tabii bir köprü teşkil eden coğrafi mevkii, öte yandan müşterek bir tarih ve kültür mirası, Türkiye'nin İslam alemine büyük önem göstermesini gerektirmektedir. Bu itibarla, bütün Arap ve İslam ülkeleriyle mütekabiliyet esasına dayanan iyi ilişkiler geliştirmek ve verimli bir işbirliğini daha da artırmak hususunda özel bir gayret sarf edilecektir.

Dost ve kardeş İran ve Irak arasındaki, büyük can kaybı ve ızdıraplara sebep olan savaşın biran önce sona erdirilmesi en içten dileğimizdir. İki ülke arasında karşılıklı hak ve menfaat dengesine dayanan şerefli bir çözümün bulunabileceğine ve barışın yeniden kurulabileceğine inanıyoruz.

Başta komşularımız olmak üzere Doğulu ülkelerle bağımsızlık, egemenlik, hak eşitliği, toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama ilkeleri ve Helsinki Nihai Senedi zemininde dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmek, ekonomik işbirliğini, teknik ve ticari temasları karşılıklı menfaatlere uygun şekilde artırmak gayesindeyiz. Bu çerçevede kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile karşılıklı haklara saygı, yapıcı bir işbirliği anlayışı içinde istikrarlı ilişkiler sürdürmek arzusundayız.

Hükümetimiz Yunanistan'a dostluk elini uzatmaktadır. Bunu yaparken, uzun vadeli çıkarlarımızın ortak olduğu ve aramızdaki ihtilafların barışçı yollardan ve hakkaniyet esasına göre zamanla halledilebileceği kanaatini hareket noktası olarak almaktayız. Yapılacak şeyin husumeti ve ihtilafları körüklemek değil, bunların ortadan kaldırılmasına yardımcı olmak ve şartların oluşmasına çalışmak olduğu inancını taşımaktayız. Yunanistan ile aramızda tarihi komşuluk münasebetlerinin iyileştirileceğine, ticari iktisadi ve turizm alanlarında da iyi ilişkilerin kurulabileceğine inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, bütün meşru haklarına karşılık 20 yıldır sürdürülen ve varlığına kastedilen saldırılar, Kıbrıs Türk Halkını, kendi kaderini tayin hakkını bağımsız bir Cumhuriyet kurma istikametinde kullanmaya mecbur bırakmıştır. *(Alkışlar)*

Ancak bu konuda federal bir çözüm yolunun kapanmadığına ve makul bir neticeye ulaşılabileceğine inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, milletlerarası terörizm ve onun bir parçası olan Ermeni cinayet şebekeleriyle daha müessir bir mücadele için bütün imkânlarımız seferber edilecektir. *(Alkışlar)* Devletlerarasında bu alanda işbirliği ve koordinasyonun artırılması maksadıyla gerek ikili, gerek çok taraflı münasebetlerde ve milletlerarası kuruluşlarda konunun yakından takipçisi olacağız.

Yüce Meclisin aziz milletvekilleri, bir hükümetin güçlü olabilmesi, ancak Milletin ve Parlamentonun güven ve desteği ile tamamlanırsa gerçek değer ve mana ifade eder. Bu sebeple Hükümet olarak kendi gücümüzün üstünde Milletimizin ve Yüce Meclisimizin itimat ve desteğinden kuvvet alacağız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yüce Meclisin itimadına mazhar olduğumuz takdirde Parlamentomuzun destek ve denetimi altında ve bütün siyasi partilerimizle sıkı bir işbirliği içinde mevcut zorlukları yeneceğimize inanıyoruz.

Türkiye'yi, yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmettik.

Önümüzdeki dönem kavga dönemi değil, birlik ve beraberlik dönemi olmalıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu millet çok daha iyi günlere daha iyi hizmetlere ve mesut bir geleceğe layıktır.

Cenab-ı Hak hepimizin yardımcısı olsun.

Gayret bizden, inayet ve tevfik Allah'tandır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(ANAP sıralarından ayakta sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'nci maddeleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından itibaren iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir.

Buna göre, program üzerindeki görüşmeler 22 Aralık 1983 Perşembe günü yapılacaktır.

Genel Kurulun 13.12.1983 tarihli 7'nci Birleşiminde alınan karar gereğince, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için, 22 Aralık 1983 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.40

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 17 Cilt 1Birleşim 11
Sayfa 80-137
22.12.1983 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Necmettin KARADUMAN*
KÂTİP ÜYELER: *M. Murat SÖKMENOĞLU (Hatay)*
Süleyman YAĞCIOĞLU (Samsun)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11'nci Birleşimini açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır.

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

Gündemimize göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun geçen Birleşimde okunan Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde İçtüzüğün 73'ncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer sayın üye ile şahısları adına iki sayın üyeye ve Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Hükümet Programı üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını sırasıyla okuyorum:

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Ercüment Konukman, Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Turgut Sunalp, Halkçı Parti Grubu adına Sayın Necdet Calp.

Şahısları adına konuşacak sayın üyeler:

Sayın Reşit Ülker, Sayın İsmail Şengün, Sayın Mustafa Kemal Palaoğlu, Sayın Fenni İslimyeli, Sayın Ülkü Söylemezoğlu, Sayın Yılmaz Hocaoğlu, Sayın Mükerrem Hiç, Sayın Mehmet Kocabaş, Sayın Haydar Koyuncu, Sayın Abdurrahman Necati Kara'a, Sayın Ahmet Sarp, Sayın Mazhar Haznedar, Sayın Kâmran İnan, Sayın Yılmaz İhsan Hastürk, Sayın Rıfat Bayazıt, Sayın Mahmut Akkılıç, Sayın Hüseyin Aydemir, Sayın Hilmi Nalbantoğlu.

Genel Kurulun 13.12.1983 tarihli 7'nci Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar süresizdir; kişisel konuşmalar ise 20 dakika süre ile sınırlıdır.

Görüşmelere geçmeden önce dinleyicilerle ilgili bir hususu hatırlatmakta yarar görüyorum:

İçtüzüğün 145'nci maddesine göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri ya saktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır; bunu belirtmiş oluyorum.

Efendim, söz sırası Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Ercüment Konukman'ındır.

Buyurun Sayın Konukman. *(ANAP* Grubu *sıralarından alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA RECEP ERCÜMENT KONUKMAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri;

6 Kasım 1983 Seçimleriyle Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır. Millî irade tecelli etmiş, iktidar Anavatan Partisine verilmiştir. Şimdi aziz Türk Milleti birlik, beraberlik, huzur ve güven içinde Anavatan İktidarından üstün hizmetler bekliyor.

Sayın milletvekilleri, Hükümetin göreve başladığı 1983 Aralık ayı, Ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından son derece güç şartlar içerisinde bulunduğumuzu göstermektedir.

Asayiş ve huzurun temini hususunda gösterilen başarı Yüce Meclisimizin malumlarıdır. Ancak, Hükümet Programında da ifade edildiği gibi, henüz anarşinin kökü kazınamamış, anarşi mihrakları güvenlik kuvvetlerinin başarılı takipleriyle sindirilebilmiştir. Anarşi ile kesin şekilde mücadele için Hükümetin alacağı bütün tedbirlere Yüce Meclisimizin destek olacağını umuyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti üzerinde menfur emeller besleyen iç ve dış yıkıcı güçler, bu ülkeyi bölmek için her türlü gayreti göstermişlerdir ve göstereceklerdir. Birlik ve beraberlik içinde olduğumuz sürece Türk Milletinin bu düşmanları yenebileceğine inanıyoruz.

1983 yılı sonunda yeni Hükümetin devraldığı ekonomik tablo, maalesef pek iç açıcı değildir. 1983 yılında enflasyon hızının yüzde 20'ye düşürülmesi hedef alınmışken, şu günlerde bu oranın iki misline çıkacağı anlaşılmaktadır. Bu da, dar ve sabit gelirlilerin aradaki fark kadar gelir kaybına uğraması ve daha da fakirleşmesi demektir. Bir başka deyimle 1983 yılında Orta direğin, süratle artan enflasyon karşısında gittikçe daha fazla bir oranda fakirleştiği söylenebilir.

Diğer taraftan, önceki yıllarda hızlı bir artış gösteren ihracatımızın 1983 yılında 1982 seviyesine ancak geldiği görülmektedir. Bu durum, ödemeler dengesini menfi yönde etkilemiştir.

Sayın milletvekilleri, millî gelirin artışı ve ekonomik büyüme bakımından da 1983 yılı fazla şanslı bir yıl gibi gözükmemektedir. Daha önceleri, 1981 ve 1982 yıllarında yüzde 4'ün üzerinde kaydedilen büyüme hızı, 1983 yılında önceki yıllara göre bir azalma göstermiştir. 1983 yılındaki istikrarsızlık ve kararsızlık; para ve finansman politikasındaki fazla tutumlu olmayan durum enflasyonun artmasında önemli bir etken olmuştur. Şirketler ve banka kurtarma operasyonlarına bütün eleştirilere rağmen devam edilmiş ve bu operasyonlarla Hazine büyük riskler altına sokulmuştur.

Bütün bu yanlış politikalar neticesinde enflasyon devirlerinin klasik hastalıkları ortaya çıkmış; altına, gayrimenkule yönelme görülmüş ve tasarruf mevduatı, yatırım ve üretim azalmıştır. Bütün bu zincirleme olaylar neticesinde de enflasyon daha da hızlanmıştır.

Sayın milletvekilleri, Hükümetin gündemindeki en önemli konu huzur ve güven ortamının sağlanması ve enflasyonla mücadeledir. Hükümet Programında bu konulardaki istikrarlı ve kararlı önerilerin sonuna kadar destekçisi olacağız.

Şuna kesinlikle inanıyoruz ki, Türkiye önümüzdeki yıllarda 21'nci asrın başlamasına kadar uzanan dönemde ne yaptığının farkında bir idare ile yönetildiği takdirde; ne enflasyon ve ne de işsizlik hiçbir zaman büyük bunalımlara sebep olacak ölçüde artmayacaktır.

Sayın milletvekilleri, yukarıda arz ettiğimiz tablo muvacehesinde yeni Hükümetin işi fevkalade zordur. Bütün bu güçlüklerin yenilebilmesi, bir an bile vakit kaybetmeden sistemli ve dikkatli bir çalışma ile mümkün olabilecektir.

Parlamento olarak yasama faaliyetleriyle Hükümete bu yüklü ve ağır programın gerçekleşmesi konusunda yardımcı olmaya mecburuz.

12 Eylül 1980 öncesi dönemde ülkemiz çok ciddî çalkantılara sebep olmuş, Türk Devletinin otoritesi zedelenmiş ve varlığı tehlikeye maruz kalmıştır. Anarşi, terör ve bölücülük neticesinde aziz vatanımız sürüklendiği büyük tehlikeden Silahlı Kuvvetlerimizin 12 Eylül 1980'de yaptığı müdahaleyle kurtulmuştur.

Millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında en büyük payı olan Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren'e, Cumhurbaşkanlığı Konseyi Sayın Üyelerine ve şanlı Türk Silahlı Kuvvetlerimize bu vesile ile Anavatan Partisi Meclis Grubu olarak şükranlarımızı bir kere daha arz ederiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programında huzurlu bir kalkınma için bütün tedbirlerin alınmış olduğunu memnuniyetle müşahede etmekteyiz. Temel meseleler ön plana alınmış ve çözüm yolları açık ve net olarak izah edilmiştir. Sosyal ve ekonomik anarşinin yok edilmesi için Anavatan İktidarının bütün gayretlerini göstereceğine inanıyoruz. Sosyal ve İktisadî gelişme arasındaki dengenin sağlanması, memleketin kalkınmasının temel şartıdır. İstikrar içinde gelişen bir ekonomide sosyal meseleler daha kolay ve süratle çözülebilir. Sorunların geçici tedbirler yerine, köklü uygulamalarla halledilebileceğine inanıyoruz. Demokratik rejim, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu bir rejimdir. Temelinde karşılıklı sevgi ve saygı vardır. Anavatan Hükümetinin programı hazırlanırken bu temel felsefeden hareket edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında huzur ve güvenin sağlanması için alınacak tedbirlerden geniş bir şekilde bahsedilmiştir. Huzur ve güvenin sağlanması ve kalıcı olabilmesi siyasî, iktisadî ve sosyal politikanın bir bütünlük içinde uygulanmasına ve dengeli bir şekilde yürütülmesine bağlıdır. Yasama, yürütme ve yargı organları iktidarı ve muhalefetiyle bütün siyasî partiler huzur ve güvenin teminine yardımcı olmalıdırlar. Geçmişte anarşi ve terörün yayılışı, devletin iktisadî gücüyle ters orantılı olmuştur. Ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde anarşik olaylar-

da büyük bir sıçrama görülmüştür. Yokluğun, kıtlığın ve işsizliğin olduğu ortamda huzur ve güvenden söz edilemez.

Hükümet Programında anarşi ve terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve etkili bir şekilde mücadele edileceği, güvenlik kuvvetlerinin modern imkân ve araçlarla donatılacağını görmekten büyük mutluluk duyuyoruz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında çok önemle işlenen konulardan biri de konut sorunudur. Konut, sadece oturulacak bir ev değil, sosyal içerikli, ferdin, ailenin ve toplumun topyekûn huzuru ile alakalı çok yönlü bir olaydır. Hükümet Programı meseleye bu açıdan bakarak çözüm getirmiştir.

Huzurlu bir eve sahip olmayan ferdin, işinde verimli ve başarılı olması mümkün değildir.

Reformların yaygınlaşmasında sosyal adalet ve sosyal güvenliğin temininde konutun önemi büyüktür. Sanayileşme yolunda olan ülkemizde şehirleşmenin gerekli olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bir anlamda kalkınma, belirli sayıda konut üretimi ile mümkündür. Son yıllarda büyük şehirlerimizin içinde ve etrafında gelişen gecekondu bölgeleri her türlü plansız ve kontrolsüz konut yapımı sonucu, sakıncaları giderilemeyecek boyutta bir başka anarşiyi doğurmuştur. Bu sebeple Hükümet Programı konut sorununa iki yoldan çözüm getirmektedir.

— Ferdi teşebbüsün süratle konut yapımına yönelmesi,

— Konut yapımının büyük boyutlara ulaşması için her türlü tedbirin kısa zamanda alınması öngörülmüştür.

Plan, proje, altyapı, kredi, mevzuat ve bürokrasi konularında her türlü tedbiri almak ve devlet desteği sağlamak hedef alınmıştır.

Kamu kuruluşlarının ve özel teşebbüslerin kendi personeline ve emeklilerine lojman ve konut yapımına hız vermesi teşvik edilmektedir.

Devletin toplu konut meselelerine eğilmesi, düzenli ve ekonomik şehirleşmenin rasyonel biçimde ele alındığının bir ifadesidir.

Sayın milletvekilleri, dünya zelzele kuşağı üzerinde bulunan Türkiyemizde zaman zaman ve çok yakın geçmişte Doğu Anadolu illerimizden Erzurum, Kars ve Erzincan'da büyük can ve mal kaybına sebep olan zelzele felaketi de bizi bu tip bölgeler için özel tipte konut üretimine zorlamaktadır. Aynı zelzele felaketlerine uğrayan başka dünya milletlerinin uygulamakta olduğu teknolojiden de yararlanılarak gerekli tedbirlerin süratle alınacağına inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Sayın Özal Hükümeti, kalkınmada öncelikli yörelerimiz için özel bir program geliştirmiştir. Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için ucuz ve uzun vadeli tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Sınır illerimizin çıkmaz sokak olmaktan kurtarılması gayretlerini olumlu karşılıyoruz. Bu bölgedeki memurlara ve yöneticilere tatminkâr bir ücret verilmesi cihetine gidilmesini tasvip ediyoruz.

Anavatan Hükümeti, bürokrasinin azaltılmasında memura ve vatandaşa itimadı esas kabul eden bir zihniyeti hâkim kılacaktır. Devlet hizmetinim gayret ve feragatle yapılan işlerin bir yanına bırakılarak sadece memurun ve yöneticinin ha-

talarını arayan teftiş zihniyetinden kurtarılması fikrini destekliyoruz. Devlet sadık ve çalışkan memura sahip çıkacak, buna karşılık yapılmayan işlerin takipçisi olacak zihniyeti alkışlıyoruz.

Serbest bölgelerin, ihracatın artmasında olduğu kadar, doğrudan doğruya hizmet ihracında da bir araç olduğu fikrine katılıyoruz ve Hükümet Programındaki serbest bölge ihdasıyla ilgili görüşleri destekliyoruz.

Esnaf ve sanatkârımızın işyeri sahibi olması, makine ve teçhizat alanında gerekli desteği görmeleri, küçük sanayi sitelerinin öncelikle bitirilip hizmete açılması gibi, Programda öngörülen hususları benimsiyoruz. Esnaf ve sanatkâra verilen banka kredilerinin bütün bankalar aracılığıyla yapılmasından yanayız.

Sayın milletvekilleri, sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak hedefimiz olacaktır.

Sağlık hizmetlerimin vasıflı ve güvenilir, formaliteden uzak ve ülke sathında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması fikrini benimsiyoruz. Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulması ve her vatandaşın istediği hastaneden faydalanmasını sağlamak Sayın Özal Hükümetinin vaatleri arasındadır.

Hükümetin sağlık hizmetlerini bir bütün olarak ele almak fikrini candan destekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, millî kültürümüzün tanıtılmasında ve yayılmasında radyo-televizyon ve basının önemi büyüktür. Basın yayın hizmetlerinin dengeli bir şekilde dağıtımını hedef alan bir politikadan yanayız.

Güzel Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek hareketlerin karşısında olacağız. Anadilimizin tabiî seyri içinde gelişmesi gerektiğine inanıyoruz.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir rolü olan musiki, resim, edebiyat, folklor, sinema ve tiyatro gibi kültür ve sanat hareketlerinin desteklenmesinden, sanatçının korunmasından ve devletin gerekli desteği sağlanmasından yanayız.

Milletlerarası terörizm ve onun bir parçası olan Ermeni cinayet şebekeleri ile daha müessir bir şekilde mücadele edileceğim bildiren zihniyeti candan alkışlıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bir partinin seçim beyannamesi ile hükümet programı arasında ilk defa bu kadar bir benzerlik ve uyum vardır. Bu, meselelerin başından beri ciddiye alındığının bir delilidir. Hükümet Programında, sadece programdan ve plandan bahsedilmemiş, problemlerin çözümleri de beraberinde getirilmiştir. Enflasyondan bahsedilmiş, enflasyonun aşağı çekilmesi için tedbirler sıralanmıştır, konut sorunu dile getirilmiş, hal çareleri takdim edilmiştir; bürokrasiden bahsedilmiş, alınacak önlemler sıralanmıştır.

Sayın Özal Hükümeti daha güvenoyu bile almadan, geçmişteki hükümetlerin yıllarca yapamadıkları bürokratik engelleri bir hamlede aşmış, bakanlıkların adedini azaltmış ve yeni bakanlıkları da reorganize ederek bürokratik hayata yepyeni bir veçhe vermiştir.

Anavatan Hükümeti milliyetçi ve muhafazakâr, sosyal adaletçi ve serbest piyasa ekonomisini hedef alan bir politika izleyeceğini ifade etmektedir. Bu politikayı yürekten destekliyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'de siyasî zaferler iktisadî zaferlerle taçlandırılmak zorundadır. Türkiye'de insan ve tabiî kaynak potansiyeli iyi değerlendirebildiği takdirde halledilemeyecek bir mesele yoktur. Sadece samimi bir gayret ve bilinçli bir çalışma yeterlidir.

Sayın milletvekilleri, size bu konuşmayı yapmadan önce Cumhuriyet hükümetlerinin bugüne kadar yapmış oldukları hükümet programlarını tetkik ettim. Bir siyasî partinin grup başkanvekili olarak değil, bir ilim adamının objektifliği içinde şu hususu bilhassa belirtmek isterim. Bu Program şimdiye kadar yapılan en teknik, en güzel, en doyurucu ve meselelere en iyi şekilde çözümler getirmiş bir Hükümet Programıdır. Bu Programın getirdiği mesajlar, aziz milletimiz için yeni, heyecan verici, hizmet yarışı ile geçecek olan bir dönemin müjdecisidir.

Anavatan Partisi Meclis Grubu olarak, bu Hükümet Programının uygulanmaya konulmasıyla memleketimizin birçok meselelerinin süratle çözüleceğine ve yepyeni, mutlu ve güçlü bir Türkiye'ye kavuşabileceğimize şiddetle inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Parlamentomuzun en genç ve iş bitiren kadrosuyla huzurunuzda bulunan ve sizlerden güvenoyu isteyen Sayın Özal Hükümetine, parti hesaplarının dışında kalarak ve ön yargıya kapılmadan hep birlikte güvenoyu verelim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Böylece, yeniden başlayan parlamenter düzende birlik ve beraberliği temsilen yepyeni bir çığır daha açalım.

Biz, bu Hükümete inanıyoruz, vaat ettiklerini yapacağına güveniyoruz.

Bu sebeple Sayın Özal Hükümetini bütün kalbimizle destekliyoruz.

Takdir Yüce Meclisimizindir.

Anavatan Partisi Meclis Grubu olarak Yüce Meclise saygılar sunarım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Milliyetçi Demokrasi Partisi adına Sayın Turgut Sunalp, buyurun. *(Alkışlar)*

M.D.P. GRUBU ADINA TURGUT SUNALP (İzmir) — Saygıdeğer Başkanım, muhterem milletvekilleri; hepinizi derin saygılarımla selamlarım.

Milliyetçi Demokrasi Partisi Meclis Grubu adına Hükümet Programı üzerindeki görüşlerimizi açıklamak üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Sayın Başbakanın iki gün evvel Yüce Meclise takdim etmiş bulunduğu Hükümet Programını dikkatle takip ettim.

İktidar Partisi olarak ciddiyet ve müsamaha içinde her türlü tenkide açık bir şekilde muhalefetle olan ilişkilerin sürdürüleceğine dair Sayın Başbakanın sözleri beni ve Partimiz mensubu arkadaşlarımı mütehassıs etmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Daima böyle bir anlayış içinde bir strateji uygulanması içten temennimizdir.

6 Kasım seçimlerini müteakip yeniden demokratik parlamenter rejime girmiş bulunuyoruz. Biz Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, demokratik düzenin devlet idaresinden en müessir ve kişi haysiyet ve şerefine en uygun bir rejim olduğu görüşündeyiz. Geçmişin tecrübeleri ışığında ve büyük emekler mahsulü olarak hazırlanmış bulunan Anayasamızın vazetmiş bulunduğu kaideler, demokratik yönetim teknikleri zorunlu ve gerekli olmakla beraber, sağlıklı bir demokrasinin yerleşip işleyebilmesi için bunların yanında ahlakî muhtevanın gereklerinin de yerine getirilmesi şarttır. Demokratik ahlakî muhtevanın yokluğu halinde, demokrasinin kendine has teknikleri, demokrasiyi gerçekleştirmek hususunda yetersiz kalır.

Bu itibarla, Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak demokrasinin moral değerlerine önem veriyoruz ve demokrasi tekniğiyle ahlakının bölünmez bir bütün olduğuna inanıyoruz.

Bu kısa açıklamalardan da anlaşılacağı veçhile bize emanet edilmiş bulunan Anayasada öngörülen demokrasi tekniğinin demokratik ahlakî muhteva ile teçhiz edilmesi elzemdir. Bu sebeple Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak yapıcı bir muhalefet politikası sürdürmeye kararlıyız. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)* Aynı anlayışın iktidar partisinde de hâkim olacağı ümidini taşıyoruz. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Biz, siyasî partilerin birbirlerine tahammül ve saygı göstermeleri ve partiler arası ilişkilerin vatanseverlikten kaynaklanan bir dostluk içerisinde yürütülmesi lüzumuna inanmaktayız.

Muhterem milletvekilleri,

Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, millî iradenin mutlak üstünlüğüne, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğuna ve milletin bu hakkını siz milletin temsilcileri aracılığıyla kullanması gereğine ve bu hakkın hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağına inanıyoruz. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Büyük Atatürk'ün vazettiği milliyetçilik anlayışına bağlıyız. Bu itibarla, birleştirici ve yüceltici bir milliyetçilik anlayışı içerisindeyiz.

Partimiz, Türk vatanında yaşayan bütün yurttaşları; ırk, sınır, renk, mezhep ve din farkı gözetmeksizin aynı millî ruh etrafından birleştirmeyi hedef almıştır. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Bölgeciliğe, ayırıcılığa ve bölücülüğe karşıyız. Büyük önder Atatürk'ün dediği gibi, Türk Milleti tektir ve bütündür. Türkiye'de "Ben Türküm" diyen herkes Türk'tür. Atatürk milliyetçiliği, birleştirici bir kültür milliyetçiliğidir.

Laikliği, din ve ibadeti hor gören değil, bilakis yücelten bir sistem olarak anlıyoruz. Laiklik ilkesinin bir gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırılmasına karşıyız. Keza laikliği, devletin din ve ahlâkî ihtiyaçlara kayıtsız kalması şeklinde anlamıyoruz. Bilakis laikliği, kişinin batıl inançlarından korunarak gerçek din bilgi ve kültürüne, ahlak öğretimine devletin gözetim ve denetimi altında sahip kılınması; din sahasındaki bütün ihtiyaçlarının karşılanması istikâmetinde anlıyoruz. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri; Sayın Özal'ın takdim etmiş bulunduğu Hükümet Programı, icraat programı olmaktan ziyade, bir vaatler manzumesidir. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)* Bu haliyle İktidar Partisinin Seçim Beyannamesinin değiştirilmiş bir tekrarıdır.

Seçim beyannamesinde icrai sarahatlerin olmayacağı doğaldır. Ancak bir hükümet programında vaatlere zamanlama getirilmesi, tedbirlerin açıklanması, her hususta önceliklerin belirtilmesi ve sarih icrai unsurlara yer verilmesi lazımdır kanaatindeyiz.

Bir program bunlardan mahrum olunca veya bunlardan çok cüzi bir kısmını ihtiva edince, zaman zaman dinleyicilere heyecan veren ve iktidarın alkışlarını toplayan klasik bir siyasî edebiyat numunesi olmaktan ileriye gidemez.

Ayrıca, Hükümet Programının kaleme alınmasında düzgün bir sistematiğe rastlayamadık. Aynı konunun değişik yerlerde parça parça zikredilmesi takipte ve değerlendirmede güçlükler vermektedir.

Bu genel görüşümüze misaller vererek devam ediyorum:

Muhterem milletvekilleri, Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak Türkiye'nin başlıca meselelerini, siyasî istikrar içerisinde ekonomi ve millî eğitim alanlarında görüyoruz. Bu sebepledir ki, Partimizin temel görüşlerini ihtiva eden kitabımız hazırlanırken, ekonomiye ve millî eğitim politikasına özel bir ağırlık vermiş bulunuyoruz.

Ancak, bizim görüşümüze göre ekonomi; para-kredi, maliye; sanayi, ticaret, tarım, turizm, ulaştırma ve haberleşme politikaları ile bir bütün teşkil eder. Ekonomi politikamız ferdin ve toplumun refahı ve mutluluğu için bir vasıtadır. Bu itibarla ekonomik politikamızı sosyal politikamızdan ayrı ve mücerret bir şekilde düşünemiyoruz. Değişik bir ifade ile ekonomik politikamızın hedefini ferdin ve toplumun refahı ve mutluluğu teşkil etmektedir; ancak gerek ekonomik ve sosyal politikanın, gerek millî eğitim politikasının başarıya ulaşabilmesi için 12 Eylül Harekâtı ile sağlanmış bulunan huzur ve güven ortamının devam ettirilmesi şarttır. Hükümet Programında belirtilmiş olduğu gibi, bu ortamın devam ettirilmesinde herkese ve özellikle siyasî kuruluşlarla birlikte yargı organları, üniversiteler, basın ve yayın organları gibi bütün kuruluşlara büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ancak, bu ortamın devam ettirilmesinde, özellikle Hükümete çok daha büyük görevler düştüğü görüşündeyiz; bu hususu bilhassa belirtmek istiyorum; çünkü, Hükümet Programında bu konuda Hükümete düşen sorumluluğun ağırlığı belirtilmemiştir. Biz Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak huzur ve güven ortamının devamı hususunda başlıca sorumlu olarak Hükümeti görmek istiyoruz.

Değerli milletvekilleri, huzur ve güven ortamının devamının sağlanmasında esas sorun olarak iktisadî bozuklukları görmek ve göstermek hatalıdır. Her şeyi ekonomiye bağlamak Marksist zihniyetin temel aldığı bir görüştür. Hal böyle iken, Hükümet Programında "Türkiye'nin meselelerinde millî birlik, asayiş ve huzurun temininden sonra ikinci sırayı iktisadî, sosyal meseleler almaktadır" denmesi bizi fevkalade memnun etmiştir. *(ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başbakanın, televizyon konuşmalarından ve seçim kampanyasındaki beyanlarından bu yana, görüşlerinde kısmen de olsa bir değişiklik müşahede edilmesi, olaylara gerçekçi bir açıdan bakmaya başladığının ifadesidir. Doğrusu, seçim sathı mailinde bir tür konuşup, programda, Milliyetçi Demokrasi Partisinin çizgisine gelinmesini burada ifade etmekten kendimi alamıyorum. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Biz Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, ekonomik bozuklukları ancak anarşi ve terörü besleyen bir unsur olarak görüyoruz.

Millî birlik ve beraberlik içinde yaşayan, manevî değerlere önem veren, dış tahrik ve tehlikelerin mahiyetini idrak edecek kültür düzeyine ulaşmış fertlerden oluşan ve devlet otoritesi ile insan hak ve hürriyetlerini telif eden bir toplumda; anarşinin, terörün ve bölücülüğün kök salmasının güç, hatta imkânsız olduğuna inanıyoruz.

Değerli milletvekilleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül Harekâtı ile ülkemizi ve milletimizi bölünmekten kurtarmış ve hiçbir ülkede emsaline tesadüf edilmeyen bir anlayış içinde ilan ettiği programa sadık kalarak, demokratik rejim ortamını hazırlamış ve fiilen bu düzene geçmeyi gerçekleştirmiştir. Bu itibarla, Silahlı Kuvvetlerimize şükran borcumuz vardır. *(Alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programlarının bazı özellikleri üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Hükümet programlarının bütçe ve yıllık programlarla sıkı ilişkileri vardır. Bütçeleri dikkate almadan Hükümet Programı düzenlemek mümkün değildir; ancak Sayın Özal'ın takdim etmiş bulunduğu Hükümet Programıyla daha önce hazırlanarak yasalaşmış bulunan Bütçe arasında organik bir bağ tesis etmek mümkün değildir.

Hükümet Programında "ücretlerin artırılacağından ve bazı sosyal mükellefiyetlerin yerine getirileceğinden" söz edilmektedir. Misal olarak zikrettiğim bu hususların gerçekleştirilebilmesi bütçe imkânlarına bağlıdır. Bu itibarla Hükümet Programındaki bu kabil vaatlerin kaynak bulunmadıkça gerçekleşme imkânı hakkında ciddî tereddütler taşımaktayız.

Nitekim, Hükümet Programında enflasyonun aşağıya çekilmesi hususuna önem verilmiş olduğu halde, enflasyon oranının 1984'te hangi düzeye indirilmesinin hedef alındığı pek gösterilmemiş; yalnız genelde bir yüzde 25 rakamından bahsedilmiştir. Keza sosyal hedef olarak zikredilen enflasyonun yüzde 10'un altında seyretmesi hangi yıl gerçekleştirilebilecektir? Bu kadar belirsiz bir vaat, Sayın Özal'ın ifadesiyle "Orta direğin" gelir dağılımından adil pay almasını başka bir bahara bırakmak demek olmuyor mu?

Hükümet Programında "Enflasyon yüzde 10'un altına indirilemediği takdirde gelir dağılımının düzeltilemeyeceği" açıkça ifade edilmektedir. Bu durum karşısında, gelir dağılımının, yine Sayın Özal'ın tabiriyle, Ortadirek lehine düzeltilmesi uzun bir süreye ihtiyaç göstermektedir.

Kısacası, Ortadirek uzun süre gelir dağılımından hakkı olan payı layıkıyla almaktan mahrum kalacaktır. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Bu arada şu hususu da belirtmek isterim: Sayın Özal seçim kampanyasında ve Hükümet Programında bir "Ortadirek"ten bahsetmektedir. Bundan, gelir dağılımı ve yaşantı bakımından bir tasnif yapıldığı anlaşılmaktadır. Ortada bir direk olduğuna göre, bu direğin tarafeyninde bir uzun veya yüksek direkle bir de kısa veya aşağı direk mevcut olması lazımdır. Yüksek direkte kimlerin olduğunu anlıyoruz; fakat orta direkte geri kalan herkesi topladığına göre, aşağı direk kimleri ihtiva ediyor, doğrusu anlayamadım. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında, özellikle o da pek sisteme uymaz bir şekilde ekonomiye ağırlık verilmiş olduğunu görüyoruz. Ayrıca ekonomik meselelerin tümü de yeterli bir biçimde ele alınmış değildir. Bu görüşümüze misal olarak öncelikli sektörleri zikretmek isteriz. Hükümet Programında hangi sektöre öncelik verilmiş olduğunu tespit etmek mümkün değildir.

Enerji sektörü, tarım ve sanayi sektörü, ulaşım sektörü ülkemiz için ehemmiyet arz eden başlıca sektörler arasında bulunmaktadır. Bütün sektörler arasında önceliklerin hiç olmazsa anahatlarıyla tespit edilmesi yoluna gidilmeliydi. Keza yabancı sermayeden söz edilirken hangi sektörlerde bu sermaye ile işbirliğinin tercih edildiği de belirtilmemiştir. Ayrıca, yabancı sermayeye hangi yolla güven sağlanacağı hakkında da genel mahiyette dahi olsa, bir açıklamaya tesadüf edilememektedir.

Ülkemizin en önemli sorunlarından biri enerjiyle ilgilidir. Enerji üretiminin artırılması yollarına ve özellikle kısa vadede bu konuda alınacak tedbirlere işaret edilmemiştir. Hükümet Programında enerji tasarrufuna önem verilip verilmediği, önem veriliyorsa, hangi yolla bu hususa yaklaşılacağı keza belirtilmemiştir.

Bugün, birçok yabancı ülkelerde, enerji tasarrufunu sağlamak üzere çeşitli araştırmalar ve projeler yapılmaktadır. Enerji tasarrufu bir ampulün söndürülmesiyle gerçekleştirilemez. Binaların, fabrikaların tertip tarzları dahi enerji tasarrufunda önemli rol oynamaktadır. Hükümet Programından bu hususları anlamak mümkün değildir.

İşte, bu sebeplerle Hükümet Programında sadece ekonominin enflasyona müteallik meselelerine; o da, bazı çelişkilerle temas edildiğini ifade etmek istiyorum. Vaatler kaynaklarla, üretim ise enerji ile dengelendirilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, 6 Kasım Seçimleri propagandası müddetince İktidar Partisinin seçim meydanlarında, basında ve televizyonda ileri sürdüğü ekonomik görüşleri Sayın Başbakan tarafından okunan Hükümet Programıyla bir defa daha tekrarlanmış bulunmaktadır.

Hükümet Programında yer alan ekonomi politikası ve orta tabaka için öngörülen tedbirler bir sistemden uzak ve muğlâktır. Programda enflasyonun aşağı çekilmesine öncelik verileceği söylenmekle beraber, 1984 yılı hedefi olduğunu kabul ettiğimiz yüzde 25'lik enflasyon oranına ulaşabilmemiz için ilave bir gayret ve fedakârlık gerektirdiğine de işaret edilmektedir. İfade edilen gaye ve fedakârlığın mahiyeti bilinmemekle beraber, bu fedakârlığın kaynak yaratmak maksadıyla KİT mamullerine "zam" manası taşımasından, çiftçiye, işçiye, memura ve emekliye hakkının verilmemesinden veya müteahhit ve çiftçi alacaklarına erteleme gerekçesi hazırlamasından ciddî surette endişe duymaktayız. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, programda belirtilmemiş olmakla birlikte, 1984 yılı Bütçesinin gayrı safi millî hâsılada öngördüğü yüzde 5'lik kalkınma hızının hedef alındığı anlaşılmaktadır. 1984 yılı Bütçesinde bir revizyona gitmediğimiz müddetçe, 1984 yılı için hedeflenen program dairesinde hareket edilmesi, geçiş programının zarurî bir icabıdır. Dolayısıyla yüzde 5'lik büyüme hızı hedef alındığında sektörler itibariyle üretim artışı hedeflerinin, bir önceki hükümetin tespitleri muvacehesinde ne şekilde yönlendirileceği açıklığa kavuşturulmalıdır.

Hükümet Programında serpiştirilen fikirlerden ve tedbirlerden anlaşıldığına göre, Sayın Başbakan ekonominin finansmanını dış kredi, özel yabancı sermaye ve işçi dövizleri artışı yanında, yüksek oranda faiz şokuyla harekete geçirmeyi umduğu gönüllü tasarruflara bağlamaktadır.

Muhterem milletvekilleri, işte bu noktada 24 Ocak 1980 tarihinden itibaren alınan ekonomik kararların sonuçlarının bir defa daha gözden geçirilmesinde fayda vardır. Çok yakın bir geçmişte yüzde yüzlere varan enflasyonun, 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül Harekâtıyla yaratılan huzur ve güven ortamı içinde, son yıl hariç, yüzde 25 dolaylarına düştüğü bir gerçektir. Ancak bu kararların uygulanması sonunda ekonomik alanda yeni birtakım aksaklıkların meydana çıktığı da bir vakıadır. Enflasyon oranının düşürülmesine, ihracat ve döviz gelirlerindeki artışa mukabil Türk Lirasının dış değerinde gözlenen erozyonun ve Türk ekonomisindeki durgunluğun devam ettiği, tasarrufların yatırımlara dönüştürülemediği ve işsizliğin süratle arttığı görülmüştür.

Bu kararlardan sonra sürdürülen çalışmalara rağmen, kamu idaresinde, kamu maliyesinde ve Kamu İktisadî Teşebbüslerinde yeterli bir düzeltme sağlanarak kaynak yaratılamamıştır. Kamu sektörü önemli ölçüde kaynak ve kredi tahsisine ihtiyaç göstermiş ve emisyona gidilmiştir.

Kredi imkânlarının daha ziyade kamu kesimine kaydırılmasıyla dar ve yüksek maliyetli para ve kredi politikası, istihsale devam etmek isteyen özel kesimi çok zor durumda bırakmıştır. Bu dönemde bankerlerin eline geçen tasarrufların bir kısmı ise, maalesef müstahsil olmayan alanlara kaydırılmıştır.

Netice itibariyle üretim ve millî gelir yeterli bir artış gösterememiş, işsizlik artmıştır, özel sektörü teşvik ilkesinin benimsenmesine rağmen, kredi darlığı ve yüzde 80'lere varan kredi maliyetleri bu teşvik ilkesine ters düşmüştür. Toplam yatırımlar içinde özel kesimin payı önemli ölçüde azalmıştır, özel kesim, âdeta banka ve banker rekabetinin doğurduğu bir fasit dairenin içine itilmiştir.

Bu olayın ekonomide doğurduğu krizler; banka, banker ve sanayi kesimindeki iflaslar, tasfiyeler, şirket kurtarma operasyonları hepimiz için bilinen vakalar olmuştur. Ancak, banka ve banker olayını takiben, tasarruf piyasasında güven unsurunun yitirilmiş olması, tasarrufların tekrar altına, gayrimenkule, yabancı paralara ve stok mallara kaymasına neden olmuştur.

Bugün gerçek olan şudur: Bankalarda tasarruf mevduatı artış hızı çok yavaşlamıştır.

Devlet tahvilleri süresi içinde saklamadığından bankalara devredilmektedir. Gene bu dönemde talebi daraltmak ve enflasyonu önlemek maksadıyla ücret ve maaş artışları çok kısıtlandığı için, işçi, memur, emekli ve dar gelirlilerin satın alma gücü düşürülmüş, sosyal denge ve gelir dağılımı çok bozulmuştur. Keza tarım ürünleri taban fiyatları çok düşük tutulduğu gibi, çiftçi alacaklarının çok geç ödenmesi nedeniyle köylümüz enflasyonun ağır yükü altında ezilmiştir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Netice itibariyle Sayın Başbakanın da dahil bulunduğu iktidarlarda orta sınıfın geliri yüzde 20 civarında artarken, enflasyon oranının 1981 yılında yüzde 36'yı, 1982 yılında yüzde 25'i bulduğu herkesçe bilinen acı bir gerçektir.

Gerek bu durum ve gerekse iç ve dış finansman zorlukları malum iken, büyük vaatlerle iktidara gelen Sayın Özal, milletin karşısında 24 Ocak Kararlarına paralel bir reçete ile tekrar çıkmış bulunmaktadır. Hükümetin Programından anlaşıldığına göre, enflasyonu aşağı çekmek maksadıyla para arzı kontrol altında tutulacak, kamu harcamaları sınırlandırılacak, toplam talep daraltılacaktır. Diğer taraftan, ekonomiyi harekete geçirecek başlıca kaynak olarak görülen, tasarrufları artırmak maksadıyla faiz oranları önemli ölçülerde artırılacaktır.

Sayın Başbakanın tasarrufları harekete geçirmek maksadıyla başvurduğu yüksek dozlu faiz şoku sonucunda malların maliyeti yükselecek ve bu maliyet yan firmalar tarafından tüketiciye intikal ettirilecek, ya da firmaların bünyesinde kalacaktır. Bu yüksek maliyeti iç ve dış piyasanın massedememesi halinde firmaların tasfiyesi mukadder olacaktır. Bu yüksek maliyetin tüketiciye intikal etmesi halinde ise, tüketicinin, özellikle Sayın Özal'ın tabiriyle, ortadireğin beli daha da bükülecektir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, halkın maişet derdine düştüğü bir ortamda faiz kanalıyla harekete geçirilecek büyük bir tasarruf potansiyelinin bulunduğunu varsaymak hata olacaktır. Kaldı ki, yeni faiz kararnamesi ile aylık faiz ödemelerinin kaldırıldığı bir ortamda, sabit ve dar gelirli vatandaşın düşeceği sıkıntı dikkate alındığında, bu uygulamanın tasarruf hacminin artmasına yeterli ölçüde yardımcı olamayacağı da açıktır.

Diğer taraftan, yüksek faiz politikasıyla tasarrufu bir noktaya kadar tahrik etseniz dahi, bu tasarrufun yatırımlara intikali ve bir istihdam yaratması oldukça zordur. Esasen, yatırım miktarıyla faiz oranları arasında ters bir orantı vardır; faiz oranları arttıkça yatırım temayülü azalmaktadır.

Temenni ederiz ki, Türk sanayii ve banka sistemi bu yeni uygulamadan büyük zararlar görmeden, şirketler el değiştirmeden, bankalar tasfiye edilmeden çıkabilsin.

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında üzerinde durulmasını gerekli gördüğümüz bir diğer noktaya da temas etmek istiyoruz. Sayın Başbakan bu programda, hem enflasyon ile mücadeleden, hem bütçe açığından ve bu açığın kapatılmasından ve hem de vergi oranlarının aşağıya çekilmesinden ve vergi iadesinden bahsetmektedir. Programın çeşitli bölümlerinde yer alan bu fikirlerin birbirine ters düşen sonuçlar doğuracağına işaret etmek isteriz.

Böyle bir program Hükümete kısa bir süre için belki puan kazandırabilir; ama yakın gelecekte sağlam kaynaklara dayandırılmadıkça bu program kamu mâliyesinde büyük sıkıntılara yol açacaktır.

Kaldı ki, 1984 Yılı Bütçesi, önemli seviyelere ulaşan bir açık vermektedir. Bütçede iç istikrazla kapatılması düşünülen yaklaşık 300 milyar liralık açığa ilaveten, dış borçlar karşılığı 460 milyar, vadesi gereken vergi dolayısıyla takriben 150 milyar, vadesi gereken iç borç karşılığı 100 milyar olmak üzere yine takriben 710 milyar lira daha açık bulunmaktadır.

Bütçede böylesine bir açık varken enflasyonla mücadeleyi, Sayın Özal'ın nasıl yapacağını öğrenmek istiyoruz. Özellikle vergi oranlarının aşağı çekilmesi halinde enflasyonla mücadelede başarı daha güç olmayacak mıdır?

Radikal malî tedbirler alınmadığı takdirde korkarız ki, esasen maliyet enflasyonu dönemine girmiş bulunan Türk ekonomisine konan hatalı teşhisler sonunda sanayiciden esnafa, memurdan çiftçiye kadar herkesin beli biraz daha bükülecektir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Aziz milletvekilleri, Hükümet Programında Gelir Vergisi oranlarının düşürülmesi, faturalı yaşama geçiş ve diğer tedbirler sonucu vergi kaybının azaltılarak vergi gelirlerinin artırılacağı şüphelidir. Vergi gelirleri, muhtemelen artmayacağına göre, emisyona gitmeden devletin çiftçilerimize ve müteahhitlere birikmiş olan borçlarının nasıl ödenebileceğini merakla bekliyoruz.

Aziz milletvekilleri, iç tasarrufları genişleterek enflasyonu önlemek maksadıyla vadeli mevduat faizi yükseltilmiştir. Vadesiz tasarruf faizinin yüzde 20den yüzde 5'e düşürülmesi Banka ve Sigorta Gider Vergisinin yüzde 15'den yüzde 3'e indirilmesi, bankaların kredi mahiyetini muhafaza etmesini sağlayabilecektir. Ancak, banka kredisi arz ve talep dengesi kurulamadığı sürece, sanayici için gerçek banka kredisi maliyetinin yine yüksek kalması ihtimali vardır. Buna karşı halen ülkemizde 3,5 milyon işsiz olup, her yıl işgücü arzına takriben 300 bin kişi dahil olmaktadır. Yatırımların yeterince canlandırılamadığı bir ortamda istihdam nasıl yeterli bir şekilde artırılabilir, işgücü fazlası ve açık işsizlik nasıl yeterli şekilde azaltılabilir?

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında "Ortadirek" tabir edilen vatandaşlarımız için getirilen tedbirleri yetersiz bulduğumuzu önemle belirtmek isterim. Her şeyden önce esnaf, küçük sanayici ve çiftçi kredileri ne ölçüde artırılacak ve uygulanacak para politikası muvacehesinde yeterli olabilecek midir? Bu kredilerin esnafa, küçük sanayiciye maliyeti ne olacaktır? Son kararname muvacehesinde, yaptığımız incelemelere göre, çiftçi ve esnaf eskisinden daha çok faiz ödeme külfetinde bırakılmıştır. Nitekim faiz kararnamesiyle Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına tanınan istisnaların kaldırıldığı görülmektedir. Bugüne kadar faizsiz olarak yürütülen Hazine hesabına, Kararnamedeki nispetler dairesinde faiz yürütüleceği ve bu bankaya faiz fonundan yapılan iadelerin %8'den %7 oranına indirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda bu bankanın paçal para maliyeti %30'lara yükseleceğinden halihazırda ziraî kredilerden %20 ile %24 arasında alınan faizin önemli ölçüde artırılması zarureti doğacaktır.

Aynı şekilde paçal maliyetteki artışlar nedeniyle Türkiye Halk Bankasınca kefalet kooperatifleri vasıtasıyla esnaf ve küçük sanayiciye açılan kredilerin faiz oranı %20'den %30'a çıkarılmıştır.

Sayın Özal'ın tarif ettiği orta tabakanın başlıca iki grubunu yakınen ilgilendiren Faiz Kararnamesi'nin bu kesimde uyandıracağı şokun ağırlığını takdirlerinize sunarım. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Programda yüksek vergi oranlarının düşürüleceği hakkında bazı ifadelere rastlanmakla beraber, bunun ne şekilde gerçekleştirileceğine dair sarahate tesadüf edilememektedir. Bu husus Gelir Vergisi muaflıklarının artırılmasıyla mı, yoksa Gelir Vergisi oranlarının düşürülmesiyle mi gerçekleştirilecektir?

Hükümet Programında faturalı yaşama yer verilmekte ve bunun sayesinde ortadireğin vergi yükünün azaltılacağı ifade edilmektedir. Kanaatimizce faturalı yaşam fatura karaborsasını yaratır ve vergi bürokrasisini artırır.

Aziz milletvekilleri, sanayimizde yapısal değişiklik, sınaî ihracatın artırılması ilkelerinde beraber olduğumuzu ifade etmek isterim. Ancak, bu ilkelerle ilgili olarak teklif edilen birçok hususlar hakkında bazı mülahazalarımızı önemle kaydetmek faydalı olur sanırım. Bu mülahazalardan biri dış ticaret rejimiyle ilgilidir.

Sanayimizin rekabet gücü kazanması için ithalatta bugünkü mutlak korunmanın kaldırılarak liberasyona gidilmesi şart olmakla beraber, liberasyon tedrici şekilde yapılarak iyi ayarlanmalıdır. Başta küçük ve orta sanayi olmak üzere, tüm sanayimizi zor duruma düşürecek bir liberasyon kesinlikle tecviz edilemez.

İhracatın teşvikinde ise; kredi, faiz ve vergi kolaylıkları ile vergi iadelerinin daha da artırılmasından ziyade, gerçekçi döviz kuru politikasına dayanılmalıdır.

Programda, ihracatta ihtisaslaşma tecviz edilmektedir. Sadece büyük sanayicilere dayalı bir ihracat artışı kampanyasının kesinlikle karşısında olduğumuzu önemle kaydetmek isterim.

İhracat teşvikleriyle formaliteleri basitleştirilmeli ve küçük ve orta sanayicinin de istifadesine açılmalıdır. İhracat kredi sigortası mutlaka getirilmelidir. Diğer taraftan ihraç mallarının sürekli piyasa bulabilmesi için uluslararası kalite ve standartlara ulaşılması gereğine inanıyoruz.

Sanayi mamullerinde mecburî standart uygulamasını tüketici politikası bakımından da zarurî görüyoruz.

Değerli milletvekilleri, sanayimiz ve ekonomimiz için teknoloji transferi, yatırım imkânı ve döviz geliri sağlayan özel yabancı sermayenin teşviki hususunda imtiyaz verilmemek kaydıyla ilke olarak beraber olduğumuzu belirtmek isterim. *(Alkışlar)*

Ancak, Programda özel yabancı sermaye teşvik tedbirleri hakkında da vuzuh yoktur. Tebliğler yerine bugünkü şartlara uygun basit ve teşviki devamlı hale getiren bir kanun hazırlanmasını, bürokratik işlemlerin azaltılmasını önemle teklif etmek isteriz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında her türlü devlet ve özel tekellere karşı olunduğu ve tekellerin kaldırılacağı ifade edilmektedir. Şüphesiz bu ilke millî savunmamız gibi yüksek menfaatler söz konusu olduğunda istisnalara tabi tutulacaktır. Fakat burada asıl belirtmek istediğim husus şudur: Hukukî ve fiilî tekellerin ne gibi tedbirlerle önlenmesi düşünülmektedir? Bu hususun Hükümet Programında açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç vardır.

Hükümet Programında vatandaşlarımızın kendi güçleriyle ve makul teşvik tedbirleriyle gerçekleştirebilecekleri yatırım alanlarında KİT'lerin yeni yatırım yapmamaları ve KİT'lerin bilgili, ehliyetli, tecrübeli idareci kadrolarla takviye edilmeleri, idarecilerin müstakil çalışabilmeleri ve politik müdahalelerden uzak tutulmaları gibi tedbirlerin alınması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu hususlarda Hükümetle aynı görüşü paylaştığımızı ifade etmek isteriz. Kaldı ki, KİT'lerde kredi ve faiz sübvansiyonunun tedrican kaldırılması gerektiğini de önemle belirtiriz.

Değerli milletvekilleri, Programda işçi şirketlerinin teşviki hususunda yeterli bir açıklık olmamasının pek büyük eksiklik telakki edildiğini belirtmek isteriz. İşçi şirketlerinde verimlilik ve kârlılığın artırılması için gerekli iç ve dış teknolojik yardım mutlaka daha etkin şekilde sağlanmalı, bu şirketlere yönelen krediler artırılmalı ve DESİYAB'ın bünyesi bu fonksiyonlara daha iyi cevap verecek şekilde güçlendirilmelidir.

Yurt dışında, gurbette alın teri ile çalıştıktan sonra ülkemize, sanayiin gelişmesi için vatanperver hislerle yatırım yapan işçi kardeşlerimizi ve işçi şirketlerini kendi başına bırakamayız. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında tüketicinin korunmasıyla ilgili tedbirlerin bir sistem dairesinde, yeterli ölçüde açıklığa kavuşturulmadığı görülmektedir. Türk ekonomisinde henüz rekabet şartlarının tam manasıyla tekevvün etmediği ve kısa sürede tekevvün edemeyeceği dikkate alınırsa, tüketiciyi koruyacak tedbirlerin bir kül halinde ele alınması zarureti vardır. Nitekim, Anayasamızın serbest piyasa ekonomisinin iyi ve dürüst işleyip işlemediği hususunun denetlenmesi, tüketicinin eğitilmesi ve bu maksatla kuracakları teşekküllerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi görevini devlete vermiştir. Bu itibarla tüketici ve dağıtım kanalları arasında karşılıklı münasebetlerin yeniden tanzimini, tüketici üzerinde müessir reklâmların esaslara bağlanmasını, kalite, standart vesair hususlarda yeni tedbirler alınmasını orta sınıfın taallukla beklediği sorunlar arasında görmekteyiz.

Bu arada Türk Standartları Enstitüsünün etkin ve işler bir hüviyete kavuşturulması ve standartların mecburî hale getirilmesi zamanının geldiğine de inanmaktayız.

Yine bu cümleden olarak fiyat artışlarının başlıca sebepleri arasında gördüğümüz tekellere, oligopollere, kartellere ve fiyat anlaşmalarına karşı bir an evvel yasal düzenlemeler getirilmesine taraftarız.

Değerli milletvekilleri,

Hükümet Programının tarım ve köy hizmetleriyle ilgili bölümünde çiftçimizin istikrarlı ve gittikçe artan bir gelire kavuşturulmasında en önemli unsurlardan

birinin enflasyonun çok düşük seviyede tutulması olduğu belirtilmekte; yine aynı bölümde tarım ürünlerini destekleme politikasında çiftçimizin alınterinin karşılığı olan fiyatların verilmesi kadar, ödemelerin zamanında yapılmasının da aynı derecede önemli görüldüğü ifade edilmektedir.

Keza aynı bölümde peşi peşine sıralanan bu görüş ve tedbirlerle çiftçiye arzusuna göre bir mesaj verilmek istendiği açıktır. Ancak, bunların birbiriyle bağdaştırılarak yürütülmesi çok zor görülmektedir.

Enflasyonun çok düşük bir seviyede tutulması gayreti, taban fiyatlarının çiftçinin alınterinin karşılığının alınmasını sağlayan bir seviyede tespit edilmesine imkân verebilecek midir, bilmiyoruz? Nitekim, geçmiş dönemde Sayın Özal, istikrar programının uygulanmasının bir sonucu olarak daima taban fiyatlarının düşük seviyede kalmasına gayret göstermiştir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Ayrıca hızlı para akışına yol açmamak için alınan mahsulün karşılığı olan paralar zaman içinde ve kısım kısım ödenmiştir. *(MDP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Özal'ın uygulamasının eskisi gibi olmamasını temenni ediyoruz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başbakan Programında "Üretimin verimli şekilde yapılabilmesi için krediler yeterli seviyeye getirilecek, teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak, tarım ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği artırılacaktır" demektedir.

Teminat Sisteminin makul esaslara bağlanması ve kolaylaştırılmasından ne kastedildiği açık değildir; fevkalade üstü kapalı ve muğlâk bir ifadedir, ipotek alınmasından vazgeçilip, yalnız teşebbüs ve projelere mi kredi verilecektir? Bu yolla verilen kredinin geri dönüşü hangi garanti sistemine bağlanmıştır? Bunlar hiç belirtilmemiştir.

Programda, Devletin tarımsal faaliyetleri araştırma ve yayın hizmetlerine ağırlık verileceği vaat edilmektedir. 60 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince, hayvan ıslahı ile ilgili hara ve inekhane gibi bilimsel çalışma ve araştırma yapan, kâr gözetmeyen kuruluşlar KİT bünyesine alınmıştır, teşkilatın bilimsel çalışma ve araştırma yapması önlenmiştir. Bilindiği gibi, araştırmanın bizatihi kendisi kârlı değildir; ancak sonuçları uygulanarak kâr ve verim elde edilebilir. Bu durumu Sayın Başbakanın dikkatlerine sunmak istiyoruz.

Sayın Özal Hükümeti Programında sadece toprak reformundan söz edilmektedir. Anayasanın 44'ncü maddesi muvacehesinde Hükümetin bu konudaki tutumunun sarahaten bilinmesi gerektiği görüşündeyiz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Keza Hükümet Programında miras yoluyla tarım arazisinin parçalanarak ekonomik verimliliğinin azalmaması için tedbirler alınacağı hususu önemle vurgulanmaktadır. Bu hususun Anayasanın 35 ve 45'nci maddeleri muvacehesinde ne şekilde gerçekleştirileceğini bilmek isteriz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programının ormancılıkla ilgili bölümünde ise, "Her türlü imkândan istifade edebilmek için ormancılık hizmetlerinin ifasında taahhüt, sistemine ön-

celik verilecektir" denilmektedir. Öncelik tabiri bir tercihi ve uygulamadaki temel seçeneği ifade etmektedir. Anayasanın 170'nci maddesi, orman köylüsünün korunmasını esas almıştır. Halen orman işletmelerinin kesim, nakliye ve pazarlama işlerinde köylülerin işgücünden yararlanılmakta ve karşılığında bir ücret almaları ve zatî ihtiyaçlarını karşılamaları mümkün olmaktadır. Bunun yerine taahhüt sisteminin esas alınması orman köylülerini mağdur edecek ve ormanların tahribine veya bu köylülerin sefalete terk edilmesine yol açacaktır. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Nüfusumuzun yüzde 60'ının yaşadığı kırsal kesimin yol, su, elektrik gibi medenî ihtiyaçlarının karşılanması, toprağının ıslah edilmesi ve küçük sulama işlerinin sağlanması gibi çok zor ve hayatî bir mahiyet taşıyan hizmetlerin esasen çok yüklü olan Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesine ithal edilmesi, köyle ilgili işlerin ihmal edildiğinin açık ifadesidir. *(MDP sıralarından alkışlar)* Bu anlayışın Hükümet Programına da yansımış olduğunu görüyoruz.

Aziz milletvekilleri, enerji sorununa daha evvel işaret olunması dolayısıyla burada sadece, söylediklerimi tamamlayan iki hususa temas etmekle yetineceğim.

Enerji konusunda ülkemiz için önem taşıyan hususlardan biri de önümüzdeki yıllarda enerji ithali gereğidir.

Bilindiği gibi sanayimizdeki boş kapasite ve bundan doğan sınaî maliyet ve fiyat yüksekliği, iç ve dış talep kifayetsizliği ve finansman darlığı ile birlikte, enerji darboğazından da kaynaklanmaktadır.

Yurt içi enerji üretiminin yeterli seviyeye getirilmesi zamana bağlı olduğuna göre, önümüzdeki kısa sürede enerji ithalinin genişletilmesi, bu konuda ikili temaslar ve ithalatla ilgili tesislerin artırılması hususuna Programda yer verilmemesi tereddütlerimizi mucip olmaktadır.

Üretimi artırmak, dolayısıyla da ihracatı geliştirmek ve istihdamı genişletmek ile yakinen ilgili bulunan bu konuya, lüks tüketim malı ithaline dahi yer vermiş bir Hükümet Programında niçin yer verilmemiş olduğunu anlamak güçtür. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, ekonominin temel sektörlerinden birini teşkil eden ulaştırma sektörüne Hükümet Programında yeteri kadar yer ayrılmamıştır. Ülkemizin konumu dikkate alındığı takdirde, bu sektörün önemi daha anlaşılır.

Bu itibarla Hükümet Programında liman yapımına, deniz ticaret filosunun geliştirilmesine, kara ve demiryolu taşımacılığına, keza hava taşımacılığına önemli yer ayrılması ve kaynak israfına yol açmayacak tercihlerin belirtilmesi gerekirdi. Bu hususların Hükümet Programında açıklanmamış olması ciddi bir eksikliktir.

Ayrıca, transit taşımacılığının ve hizmet sektörünün arz ettiği önem karşısında antrepoculuk ile tahmil, tahliye hizmetlerinin Hükümet Programında açıklanmış olmasını arzu ederdik.

Değerli milletvekilleri, bu vesileyle kamuoyunda büyük akisler yaratan Boğaz Köprüsünün satışı üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Boğaz Köprüsünün satışına, kaynak temin etmek maksadıyla müracaat edilmektedir. Amme malı niteliğini taşıyan Boğaz Köprüsünün satışının hukuken mümkün olmadığı anlaşıldıktan sonra, bunun gelirinin devri üzerinde durulmuştur. Ancak bugüne kadar Sayın Başbakan tarafından yapılan açıklamalarda bu devrin hangi hukukî statü içinde gerçekleştirileceği belirtilmemiştir. Tahminimize göre bir anonim şirket teşkil edilecek ve bunun intifa senetlerinin bir kısmı halka devredilecektir. Ancak bu işlemin karmaşık ve gereksiz olduğuna hassaten değinmek isterim. Mesele kaynak temin etmek olduğuna göre, bunun tatmin edici faiz veren Devlet tahvili ihracı suretiyle gerçekleştirilmesi mümkün ve daha pratik bir hal tarzıdır.

Muhterem milletvekilleri, çalışma hayatı ve sos-verilmesi, turizm politikamızın bütün yönleriyle belirtilerek hedef ve uygulama esaslarını ihtiva eden bir programa dayanması gerektiği görüşündeyiz. Bu önemine rağmen turizm konusuna Hükümet Programında yeterince ağırlık verilmemiş ve bu sektör, altyapı yatırımlarının hızlandırılması, bürokrasinin azaltılması, gerçekçi döviz kurları, iç ve dış yatırımların teşviki gibi ifadelerle geçiştirilmiştir. Sektörde hangi kesimde ağırlık verileceği, hangi tip yatırımların teşvik edileceği, ulaşım ve haberleşme ile ilişkisi, vergi denetimi gibi belli başlı hususlardaki tercihler ve alınacak tedbirler üzerinde hiç durulmamıştır.

Programda turizm sektörünün önemsenmediği, hatta arzulanmadığı görüntüsünün bir zühul eseri olduğunu ümit etmekteyiz. Uygulamada bu sektör için her türlü tedbir ve teşviklerin getirilmesi gerektiğini önemle vurgulamak isterim.

Muhterem milletvekilleri, çalışıma hayatı ve sosyal güvenlik ile ilgili olan hususlarda Hükümet Programını yeterli bulmadığımızı ifade etmek isterim. Her şeyden evvel, bütün seçim kampanyası boyunca iktidar Partisinin en önemli vaatlerinden biri olan asgarî ücrete Hükümet Programında değinilmesini beklerdik. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Programda asgarî ücret hakkında Hükümetin görüşü açıklanmamıştır. Hükümet, asgarî ücretin artırılması veya vergi dışı bırakılması hususunda ne düşünmektedir?

Çalışanlar arasında aynı işi yapmalarına rağmen, işçi ve memur olarak kamu veya özel kesimde çalışmak, farklı işkollarında veya bölgelerde bulunmak dolayısıyla makul ölçüleri aşan ücret farklılıklarının olduğu bilinmektedir. Hükümetin, bu farklılıkları makul ölçülere irca etmek hususunda izleyeceği politika hakkında Programda herhangi bir kayda tesadüf edilmemiştir. Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak bu hususun önemle ele alınması gerektiği görüşündeyiz.

Keza, yurt dışında çalışan işçilerimizin durumlarına da Hükümet Programında yeteri derecede temas edilmemiştir. Hükümetin karşısında önemli bir mesele olarak duran bu hususa, ciddî ve sistemli bir politika takip ederek mutlak çözüm getirmek gerektiği görüşündeyiz.

Yurt Dışı işçi Sorunları Koordinasyon Kurulu yapısına başka bir veçhe vererek, hizmetlerin daha müessir bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu maksatla yurt dışı teşkilatımızın takviye edilmesi zaruretini vurgulamak isterim.

Yurt dışındaki işçilerimizin yaşadıkları yerlere uyum sağlamaları, diğer taraftan da bunların dil, din, kültür varlıklarının, geleneklerinin korunması ve geliştirilmesi için gecikmeden gerekli tedbirlere başvurulmalıdır. Özellikle işçilerimizin yurda dönüşlerinde ekonomik varlıklarını en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlamak maksadıyla gerekli tedbirler alınmalıdır.

İşçilerimizin ülkemize geri gönderilmeleri hususuna, serbest dolaşım hakkım da dikkate alarak gereken hassasiyet gösterilmeli ve Türkiye'nin uluslararası kuruluşların üyesi bulunduğu noktayı nazarından hareket suretiyle bu meselenin üst düzeyde ele alınması sağlanmalıdır.

Sosyal güvenlik kavramıyla sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler ölçüsünü dikkate almak gerektiği görüşünü taşıyoruz. Hükümetin sosyal sigorta kuruluşları üzerine eğilmesini ve çeşitli sosyal sigorta kuruluşlarına tabi sigortalar arasında üst düzeyde güvence sağlamak maksadıyla mevcut farklılıkları gidermeyi matuf tedbirlerin alınmasını gerekli görüyoruz. Özellikle, "Bağ-Kur'un diğer sosyal sigorta kuruluşları için öngörülen ilkeler çerçevesinde faaliyetler göstermesini sağlayan tedbirlerin alınması görüşündeyiz.

Ayrıca, sosyal sigorta kuruluşlarının aktüel dengesini de dikkate almak şartıyla sigorta primlerini indirmek yollarının aranmasını tercihe şayan buluyoruz.

Hükümet Programında aile planlaması konusuna hiçbir surette yer verilmemiş olması, sosyal hizmetler açısından önemli bir eksikliktir. Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, çalışma hayatının ve sosyal güvenliğin Hükümet Programında daha ciddî ve ayrıntılı bir şekilde ele alınması beklenir.

Sayın milletvekilleri, sağlık konusunda Hükümet Programında yer alan aşağı yukarı bütün hususlarla aynı görüşleri paylaşmakta olduğumuzu ifade etmek isterim. Bununla beraber Hükümet Programında bazı hususlara değinilmemiş veya bu hususlar yeteri derecede vuzuha kavuşturulmamıştır. Bunların en önemlilerinden birisi, sağlık hizmetlerindeki sosyalizasyonun kaldırılıp kaldırılamayacağı veya kaldırılamayacaksa sosyalizasyonun aksayan yönlerinin ne şekilde düzeltileceği hakkında Hükümetin görüşünü tespit etmek Programda mümkün olamamıştır. Ancak hu hususun kaale alındığına inanmaktayız.

Diğer bir husus da; Programda, vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmaları ve herkesin dilediği hastaneden yararlanması hedef alınmış bulunmaktadır. Sağlık sigortası hakkında çok genel mahiyette bir ibareyle yetinilmiş. Biz bunu yeterli görmüyoruz.

Hükümet Programımda, sigortalıların ödeyeceği prime göre değişen bir sağlık sigortası türünden yararlanıp yararlanmayacağı da belirtilmemiştir.

Sağlık sigortası bugün dünyada değişik sistemlerde uygulanmaktadır. Bizim kabul edeceğimiz sistem nedir?

Hükümetin, hekimlerin tam gün çalışmaları ilkesine uyup uymayacakları hususuna da herhangi bir görüş vermediği Programda görülmektedir.

Değerli milletvekilleri; biraz da şehirleşme politikasına ve konut sorununa temas etmek istiyorum.

Şehirleşme politikası açısından kalkınma halinde olan ülkemizde, şehirlere göçün önümüzdeki dönemde de devam edeceğinin, ayrıca büyük şehirlere nüfus yığılması yerine ekonomik ve sosyal imkânlarla paralel olarak yurt sathında dengeli bir yerleşme anlayışının Hükümet Programında kabul edilmiş olması Partimizce de doğru ve gerçekçi bir görüş olarak benimsenmiştir. Ancak, orta büyüklükteki her şehri; sanayisi, turizmi, üniversitesi ve hizmetler sektörü gibi bütün sektörler açısından tümüyle kendi kendine yeterli hale getirmek anlayışı hem sanayiinin özellikleri, hem de kaynakların kullanılması açısından israfa sebep olan, verimlilik gereğine uymayan yanlış bir yaklaşımdır.

Ülke fizikî planlaması ve bölge planlaması açısından her şehrin kendi potansiyeliyle kaynak ve özelliklerine göre bir karakteristiğe sahip olması daha gerçekçi ve akılcıdır.

Bazı yerleşme bölgelerinin sanayi ağırlıklı olması, bazı yörelerde turizmin ağırlık kazanması, bazı şehirlerde de üniversite veya hizmetler sektörünün öne çıkması gayet tabiîdir. Her şehrin bir ülke planlaması anlayışıyla ele alınması, halen de sürdürülmekte olan büyük bir hatadır bir başşehir olan Ankara, aynı zamanda sanayi şehri olabilir mi?

Bu arada mutlaka nüfusu kendi bölgelerinde tutmak için her türlü sosyali ve ekonomik tedbirlerin alınması gerektiğine de inanıyoruz.

Şehirler için önemli olan diğer bir husus, altyapıdır. Altyapı bugüne kadar ihmal edilmiş bir konudur. Şehirlerin ulaştığı büyüklüğü karşısında su ihtiyacının karşılanması konusunun barajları gerektirir hale geldiği, pis su ve kanalizasyon tesislerinin çok pahalı yatırımlar olduğu bir gerçektir. Programda şehir altyapısı için nasıl kaynak bulunacağı, hangi kuruluşlar eliyle bu yatırımların gerçekleştirilebileceği pek belli olmamaktadır.

Hükümet Programında, şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluş olduğu vurgulanan belediyeler hem teşkilatları, kadroları ve eleman imkânları ve hem de malî kaynakları yönünden çok yetersiz hale gelmiştir. Belediyelerin nasıl bir bünyeye kavuşturulacakları, mükellefiyetlerine uygun hangi imkân ve kaynaklara sahip kılınacağı programda kesinlikle belli değildir. Bu belirsizlik, belediyelerin merkezî hükümetle olan ilişkilerinde de görülmektedir.

Türkiye'nin en önemli meselelerinin başında konut sorununun çözümü yer almaktadır. Bizim anlayışımıza göre, hızlı şehirleşme dolayısıyla asıl ve acil ihtiyaç sahiplerinin şehirlere göç etmiş düşük gelirli aile grupları olduğu, konut maliyet, satış ve kira fiyatlarının ödenemez ölçüde çok yüksek bulunduğu, günümüzün şartları karşısında istikrar tedbirlerinin ve sıkı bir para politikasının esas alındığı bir anlayış içinde, her türlü imkân ve kaynaklar nasıl seferber edilecektir?

Faiz hadlerinin fevkalade yükseltildiği; sanayi, tarım, ticaret, esnaf ve sanatkârların her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasında bankacılık sisteminden medet umulan bir politika uygulanırken, ihtiyaç sahiplerinin ödeyebileceği vade ve ucuzlukta kredileri gerektiren konut finansmanında ticarî bankalardan nasıl yararlanılacaktır? Bu konuda daha önce Sayın Özal tarafından çıkarılan 3/6 ve 4/6 numaralı tedbirlerde, yurt dışında çalışanlar için ticarî bankaları devreye sokmayı

amaçlayan bir sistem geliştirilmek istenmiş; ancak asla başarılı olamamıştır. Hiçbir banka, kendisine döviz yatırılmak suretiyle açtırılmış olan hesaplar karşısında yurt dışında çalışan işçilere kredi açarak konut sahibi olmaları için aracılık yapmamıştır. Ticarî bankalara uzun vadeli ve düşük faizli olması gereken konut kredisi konusuna iltifat etmeyeceği hususundaki endişemizi belirtmek isteriz.

Program, finansmanın konut yapımında temel problem olduğunu kabul etmekte, bu konuda belli başlı çözüm olarak bütçe dışı kaynaklara dayalı konut fonu kurulacağını vaat etmektedir. Bir hal tarzı olmadığını ispatladığımız bankaları kullanma dışında bu kaynaklar nelerdir? Bütçe gelirleri içine alınmadan doğrudan konut fonuna yatırılacak "bazı vergi ve harç gelirleri midir? Bunları bütçe dışı kaynak sayabilir miyiz?

Kanaatımıza göre, inşaatta yapımın faydalarından yararlanılmak, kredide ferdî özelliği korumak en uygun yol olacaktır. Bu konuda bütün yapıcı güçler devreye sokulmalıdır.

Hükümet Programında yapımına hız verileceği belirtilen lojman politikası önemli ölçüde bütçe kaynaklarına dayanması gereken bir uygulamadır. Bütçeden bu kaynak yeterli ölçüde ayrılabilecek midir? Kaç yıllık bir programla ve öncelikle kime verilerek lojman yapımına gidilecektir? Ümitle bekleyen memur ve işçilere ne vaat ediliyorsa açık söylenmelidir. 1984 Yılı Bütçesinde bu amaçla Bayındırlık, İmar ve İskân ve Maliye bakanlıklarına ayrılmış olan 8 milyar dolayındaki ödenekle hiçbir yere varmak mümkün değildir.

1 milyon 200 bin memur sayısı karşısında üç, dört bin gibi çok cüzi sayıda konut yapımıyla oyalanıp durmaktayız. Bu miktar yılda kaç konuta çıkarılacak? 1 trilyona yakın açık vereceği kesin olan bir bütçeden daha fazla lojman için nasıl para ayrılacaktır?

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında çevre sorunlarına yer verilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Bununla beraber Hükümet Programında eksik gördüğümüz bazı hususlara değinmek isteriz.

Çevreyi korumak maksadıyla yeterince itina gösterilmesi eğitim meselesidir. Bu itibarla, bu konuda Hükümetin eğitime önem vermesi gerektiğine işaret ediyoruz.

Ayrıca, kötü çevre şartlarının önlenmesi için ileriye dönük bazı tedbirlerin de alınması gerekir. Hükümet Programında bu hususa yer verilmemiştir. Bu itibarla bundan böyle kurulacak sanayi tesisleri planlanırken çevresel sorunlar önemle dikkate alınmalıdır.

Kalkınmamızın ve sanayimizin gelişmesi çok mühimdir; fakat çevresel sorunlar yaratmamalıdır. Sanayi gelişme programlan hazırlanırken çevresel sorunlar yaratmaması da göz önünde bulunmalıdır.

Değerli milletvekilleri, en önemli meselelerimizden birini teşkil eden millî eğitim politikasına Hükümet Programında yeterli ölçüde değinilmemiş olduğunu görüyoruz.

Okuma-yazma yurt düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır. Bu itibarla okuma yazma seferberliğinin daha süratli bir şekilde sürdürülmesi gerekir. Bu konuya Hükümet Programında yer verilmemiştir.

Keza ilkokulu bitiren çocuklarımızın önemli bir kısmı, yaklaşık olarak üçte ikisi ortaokula devam etmek imkânını bulamamaktadır. Bu konuda da Hükümet Programında herhangi bir tedbirin ileri sürülmüş olduğunu göremiyoruz.

Özellikle meslekî teknik eğitime ağırlık verilmesi gerektiği görüşündeyiz. Bu görüşün Hükümet Programında yer almış olması memnuniyeti muciptir. Ancak, Hükümet Programında meslekî teknik eğitimin hangi yollarla teşvik edileceği ve yaygınlaştırılacağı belirtilmemiştir. Meslekî teknik okulların sayılarının artırılması gerekir. Buna rağmen meslekî teknik okulların ihtiyaca cevap vermediği hallerde işyerlerinin işbirliği ile yürütülecek olan çırak, kalfa, ustalık eğitiminin düzenlenmesi ve bu eğitime dahil olması mümkün bulunmadığı hallerde ise özellikle kırsal kesimlerde hayata ve iş alanlarına hazırlayıcı evsafta kursların açılması gerektiği görüşündeyiz. Meslekî teknik öğretime ağırlık verdiğimiz takdirde, üniversitelerin önünde yığılan genç sayısı azaltılacaktır.

Yükseköğretim kuramlarında sosyal öğretim ile teknik öğretim arasında yüzde nispetlere dayanan bir denge kurulmalıdır. Bu, ciddî bir araştırma işidir.

Keza yükseköğretim kurumlarımızda bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilmeli ve toplumumuzun temel sorunlarına, ekonomik ve sosyal kalkınmamızın ihtiyaçlarına cevap veren alanlara öncelik verilmelidir.

Bunun yanı sıra çağdaş bilim ve teknolojinin her alanda yürütülen araştırma ve geliştirilmelerinin uluslararası rekabet seviyesine getirilmesini sağlayıcı tedbirler alınmalı, uluslararası bilimsel kuruluşlarla daha sıkı bir işbirliği yapılması teşvik edilmelidir.

Üniversitelerle sanayi kesimi arasında bilgi akımını sağlamak üzere gerekirse YÖK Kanununda değişiklik yapılmalı ve üniversitelerle sanayi kesimi arasındaki ilişki kamu kesimine inhisar ettirilmemelidir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Her ne kadar YÖK Kanunu kaynağını Anayasadan almakta ise de, bu kanunda değişiklik yapılması mümkündür. YÖK Kanununun uygulamada ortaya çıkardığı aksaklıkları, öğretim üyeleriyle öğrencilerin haklı, makul ve öğretim araştırma hizmetlerini gerçekleştirici taleplerini dikkate alarak gidermek maksadıyla YÖK Kanununun yeniden ele alınması zamanının geldiği görüşündeyiz. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Yükseköğretim Kurumunun, birbirinden farklı yapılara sahip olan fakülte ve yüksekokullara yeknesak bir öğretim sistemi uygulamasına son verilmelidir. Öğretim programları açısından, fakülte ve yüksekokullar daha bağımsız hale getirilmeli, üniversite ve yüksekokullarda istikrar sağlanmalıdır, öğretim üyeliği ise daha cazip hale getirilmelidir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Okullarımızın ve öğretmenlerimizin siyasî militanların tasallutundan korunmasına özel bir itina gösterilmelidir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Öğrencilere millî eğitim verilmeli ve herhangi bir siyasî gruba körü körüne bağlanmaksızın, siyasî olayları tarafsız bir tutumla değerlendirme yeteneği kazandırılmalıdır. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, siyasî bir grubu savunan öğretim elemanının öğrencilere bu yeteneği kazandırabileceği görüşünde değiliz. Bu tür öğretim elemanlarının öğrenci ve velilere huzursuzluk yaratacağı görüşündeyiz. Bu itibarla okullarımızı, öğretmenlerimizi herhangi bir siyasî partinin veya siyasî grubun yararına veya zararına eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunmalarına müsaade edilmemelidir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programında çok veciz bir şekilde belirtildiği veçhile eğitimde herkese fırsat eşitliği sağlanması gerektiğine inanıyoruz. Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sağlamak maksadıyla burs, kredi, yurt gibi imkânların artırılmasını zarurî görüyoruz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Keza, Anayasamız doğrultusunda orta ve yüksek özel öğretim kurumlarının kurulmasına imkân sağlanmalı ve bu suretle ortaöğretim ile yükseköğretimde kapasite artırılmalıdır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukların eğitimine önem verilmeli; özürlüler ise, geri zekâlı düzeyde ve fakat eğitilebilecek çocuklar da düşünülmek suretiyle özel sınıflar ayrılarak yetiştirilmelidir. Ayrıca üstün zekâlı veya üstün yetenekli öğrencilere imkân ve fırsat verilmelidir.

Dış memleketlere öğrenci gönderilmesi bir lüzumdur. Ancak bugünkü uygulama, dış öğretimi burslar dışında fevkalade zengin ailelerin çocuklarına münhasır kılmaktadır. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Aziz milletvekilleri, Hükümetimizin yabancı dil öğrenimine önem vermesini keza memnuniyetle karşılamaktayız. Yabancı dil öğretimi teşvik edilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarını da eğitim bakımından ciddiyetle ele almamız lazım gelmektedir. Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının Türk dili, millî kültür ve din eğitimi görebilmeleri için yurt dışı teşkilatımız güçlendirilmeli ve nitelikli öğretmen sayısı artırılmalıdır. Ders kitapları, görme ve işitme araçları özel surette hazırlanarak zamanında gönderilmelidir. Bu çocuklarımızın yurda dönüşlerinde eğitim sistemimize ve meslek kademelerine intibaklarını kolaylaştırıcı tedbirler almamız lazımdır.

Değerli milletvekilleri, eğitim ve öğretim politikamızın başarıya ulaşabilmesi her şeyden evvel iyi yetişmiş öğretmenle mümkündür. Bu maksatla öğretmenliği toplumumuzda daha çok saygı duyulan, daha itibarlı ve gençler için çekici bir meslek haline getirmek zorundayız. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Bu itibarla, öğretmen yetiştiren kurumların sayısı artırılmalı ve bu kurumlar nitelik yönünden istenilen seviyeye getirilmelidir, öğretmenlerimizin çalışma şartları iyileştirilmeli, gelir düzeyleri yükseltilmeli ve hayat şartları geliştirilmelidir.

Her öğretmenin bir lojmana kavuşturulmasını ve öğretmenlerin nakil ve tayinlerinin daha objektif esaslara dayandırılmasını zarurî görüyoruz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında millî kültür politikasıyla ilgili görüşler Partimizin temel olarak düşünmekte bulunduğu ve kitabında belirttiği görüşlerle uyum halindedir. Bu itibarla Hükümet Programında ana hatlarıyla birlikte kültür politikasını benimsiyoruz. Çok tabiîdir ki, bunlar programda kalmamalı ve tatbik yoluna konulmalıdır.

Keza Hükümet Programında belirtilen gençlik sorunlarının ve spor faaliyetlerinin geliştirilmesini bir program içerisinde ve en kısa zamanda ele alınması gerektiği düşüncesindeyiz, özellikle spor tesislerinin yaygın bir hale getirilmesi için özel sektörden yararlanılmalı ve bu hususta özel sektör teşvik edilmelidir.

Gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için seyahat, spor ve kültürel faaliyetlerde onlara gerekli imkânlar sağlanmalıdır, özellikle gençlerimizin kötü alışkanlıklara düşmemelerini önleyecek her türlü tedbirlere başvurulmalıdır.

Çok iyi takdir edersiniz ki, gençlik enerji ile dopdoludur. Eğer bu enerjiye dürüst istikamet verilmeyecek olursa, gelişmekte olan bu beyinlere kötü ideolojilerin sokulması gayet kolaydır. Bu sebeple gençlik millî kültüre uygun olarak yetiştirilmeli, boş zamanlarını sporla seyahatle ve kütüphanelerde kitaplara kendilerini zamanında vermek suretiyle enerjilerini sarf yoluna gitmelidirler. Hükümetin bu hususlara itibar ettiğini görmekle memnuniyet duymaktayız.

Muhterem milletvekilleri, Hükümetin Programında yer alan adalet politikasının temel ilkeleriyle beraber olduğumuzu belirtmek isterim. Esasen Hükümet Programında yer alan bu ilkelerin hemen hemen tamamı Partimizin de görüşlerinin aynıdır.

Anavatan Partisinin Seçim Beyannamesini incelediğimizde, Hükümet Programına nispetle bu beyannamede adalet hizmetlerine daha az yer verilmiş olduğunu görüyoruz. Hükümet Programında Partimiz Temel Esaslar kitabındaki ilkelerin yer almış bulunmasını da memnuniyetle karşılıyoruz.

Bununla beraber adalet mekanizmasının süratli bir şekilde işleyebilmesi için Hükümet Programında ileri sürülmüş bulunan tekliflerin yeterli olmadığı görüşündeyiz. Filhakika adalet mekanizmasına sürat kazandırabilmek için Usul Kanunlarında gerekli değişikliklerin yapılması yeterli değildir. Usul Kanunlarında son yıllarda bazı değişiklikler yapılmışsa da adalet mekanizmasında sürat temin edilememiştir. Asıl mesele adlî ve idarî yargıdaki boş kadroların süratle doldurulmasıdır. Bugün yargıda 2.500 civarında hâkim noksanı bulunduğu söylenmektedir. Hükümet Programında bu boşluğun doldurulacağına dair bir işaret göremedik.

Bunun yanında, Partimiz Programında belirtmiş olduğumuz gibi, ilk derece mahkemeleriyle bir içtihat mercii olması gereken Yargıtay arasında üst mahkemelerin, başka bir deyimle istinaf mahkemelerinin kurulmasını gerekli saymaktayız.

Keza adlî ve idarî yargıda görev alan hâkim ve savcıların daha iyi yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Bunun için staj akademilerinin kurulması, meslek içi eğitime önem verilmesi şarttır. Adalet yan hizmetlerinin modern icaplara uygun bir hale getirilmesi ve bu maksatla adalet yüksekokullarının artırılması; adlî sicil ve ista-

tistik bilgilerinin düzenlenmesinde ve adalet teşkilatına süratle bilgi verilmesinde modern teknolojiden ve bilgisayar sisteminden geniş ölçüde yararlanılmalıdır.

Bizim tavsiyelerimiz, boş kadroların süratle doldurulması ve adalet mekanizmasının tatminkâr bir şekilde işletilmesinin sağlanmasıdır.

Keza ayrı bir ihtisas mahkemesi olması gerektiğine inandığımız ve çocuk psikolojisi yönünden önem taşıyan çocuk mahkemelerinin ihtisas mahkemesi olarak kurulması ve yurt sathına yayılması hususunda Hükümet Programında bir kayda tesadüf edemedik.

Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, hâkim ve savcılar ile adalet personelinin daha huzurlu ve verimli çalışmalarını sağlamak maksadıyla bunların konut ihtiyaçlarının öncelikle giderilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Ayrıca, adalet teşkilatının önemini ve itibarını dikkate alarak mahkemelerin ve savcılıkların işgal ettikleri binaların, mesleğin ciddiyetine ve şerefine yakışır hale getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Adaletin gerçekleştirilmesinde önemli katkıları olduğuna inandığımız avukatların, görevlerini daha müessir bir şekilde yerine getirebilmeleri için Hükümet Programında bir hususa, bir tedbire tesadüf edemedik. Tahmin ediyoruz ki, bu husus dikkat nazarına alınacaktır. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programında ceza ve infaz müesseselerine değinilmiş olmakla beraber, tutukluların ve hükümlülerin aileleriyle ilişkilerinin daha düzenli bir hale getirilmesi gerektiği hususuna yer verilmemiş olması başka bir önemli eksikliktir.

Bütün bunların dışında, anarşi ve terörün önlenmesini, huzur ve güvenin devamını temel unsur olarak gören Hükümet Programında, Cumhuriyet yönetimli aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemelerinin biran önce faaliyete geçirilmesi hususunda da herhangi bir görüş ileri sürülmüş değildir. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Devletin iç güvenliğinin nasıl bir yöntemle sağlanacağı hakkında yeterli bilgi sahibi olmak istemek hakkımızdır.

Hükümet Programında yer alan af müessesesi, muhtevası belirsiz cümlelerle hiçbir görüş ortaya koymaksızın kaleme alınmıştır. Bilindiği üzere af konusuna ilk defa partimiz adına şahsen ben temas etmiş ve genel görüşümüz 8 Ekim 1983'de basında yer almıştır. Aynı gün, bu demecime bir parti, "Af konusunu oy alabilmek için istismar konusu yapmamak gerekir" diğer bir parti de, "Bu konu gelecekteki oluşacak koşulları görmeden bugünden kesin bir biçimde yanıtlanamaz" tarzında reaksiyon göstermişti.

Bu sırada mahkûm ve ailelerinden yüzlerce mektup ve telgraf aldım. Televizyonda af konusundaki daha teferruatlı görüşlerimizi, bir yazarın sorusu üzerine gene ben belirttim. Bundan sonra diğer liderler de bir af yarışma çıktılar. Mademki, bu konuda her üç parti de vaatte bulunmuşlardır, af konusunun süratle ele alınması lâzımdır kanaatindeyim. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Adalet hususunda söyleyeceğimiz daha çok şeyler mevcut; fakat zamanınızı çok fazla almakta olduğumu görüyorum. Onun için müsaade ederseniz bu hususları başka konuşmalarıma aktaracağım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında yer alan millî savunma politikasının temel ilkeleriyle beraber olduğumuzu ifade etmek isterim. Mevcut dünya şartlan millî savunmamıza her zamankinden daha fazla ehemmiyet vermemizi gerektirmektedir. Milletçe bu konuda gereken fedakârlığı her zaman yapmaya hazır olduk. Bugün de hazırız. Ordumuzun gücünü yüksek tutmak, barışa yapılabilecek en büyük katkıdır. Senelerden beri ilan edilmemiş bir savaş vermekte bulunduğumuz unutulmamalıdır. Türk Devletinin bekasının en büyük teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin muharebe hazırlığını ve vurucu gücünü üst düzeyde tutmak ve bu gücün harp silah, araç ve gereçlerindeki gelişmelere paralel olarak devamlı surette modernize etmek Hükümetin en önemli görevleri arasında bulunmaktadır. Bu imkânların temini hususunda zaman içinde dış kaynağın yerini bir ölçüde millî savunma sanayimizin almasına itina gösterilmelidir.

Değerli milletvekilleri, Hükümetin, bizim toplum ve dış dünya için muamma teşkil eden yönü bilhassa dış politika alanındaki görüşleridir. Seçimlerden önce ve sonra parti idarecilerinin bu alanda açıklık getirecek beyanları olmamıştır. Bunun izahı güçtür. Hükümet Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkiler de memleketimizi tam üyeliğe götüren 1963 tarihli Ankara Antlaşmasından uzaklaşmak, ilişkileri sadece ekonomik temellere kaydırmak eğilimindedir. Bunu son derece sakıncalı buluyoruz. Ekonomik bir ölçüde politik ve gelecekte askerî bakımdan dünyanın üç önemli kutuplarından biri haline gelmekte bulunan Avrupa Topluluğu inhisarını Yunanistan'a bırakmak vahim bir hata olur. *(MDP sıralarından alkışlar)* Bu hata, Yunanistan'ın tek başına tam üye olmasına Türkiye'nin zamanında seyirci kalmasıyla, esasında bir ölçüde işlenmiştir. Yunanistan'ın halen bu teşkilatı, bütün müessese ve imkânlarıyla Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine karşı nasıl kullanmakta olduğu görülmektedir.

Hükümetin AET ve dolayısıyla Batı Avrupa'ya yeteri derecede önem vermemesi, büyük güçlerle tek başına karşı karşıya bırakılması gibi ciddî sakıncalarla dolu bir duruma yol açabilecektir. Bundan endişe duymaktayız. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Dış politika ve gelişmeler, Hükümet ve Parlamentonun yakından ve dikkatle takip etmesi gereken bir önem taşımaktadır. Dünyamızda maalesef gerginlik hüküm sürmektedir. Tarihte görülmemiş bir silahlanma yarışı içerisindeyiz. Silahlanmaya günde 1,5 milyar dolar harcanmaktadır. Bu rakamın taşıdığı tehdidi anlamak zor değildir. Bölgemiz bir barut fıçısı haline getirilmiştir. Büyük devletlerin Orta Doğu'da esasen görülmeyen şekilde devam eden mücadeleleri bu kere görünür hale gelmiş, fiilî müdahale vuku bulmuştur. Üç yılı aşkın bir zamandan beri devam eden Iran-Irak savaşı yanında Lübnan'daki vahim gelişmeler bölgemiz, Türkiye ve dolayısıyla dünya barışını tehdit eder hale gelmiştir. Hükümetin bu konuda çok dikkatli olması gerekecektir.

Komşumuz Yunanistan'ın niyet ve emelleri konusunda yanılmamak gerekir. *(MDP sıralarından alkışlar)* Bu memleket anlaşma değil, Türkiye aleyhine genişleme politikası gütmektedir. Bunu bütün tarih boyunca yapagelmiştir. Bunu, Sayın Baş-

bakanları açıkça ilan ve ifade etmektedir. Bu mevzuda bazı hükümet yetkililerinin basına intikal eden iyi niyetli yaklaşımlarım yerinde bulmamaktayım. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Yunanistan, memleketimize karşı ciddî bir silahlanma yarışı içinde bulunmaktan başka, dünya kamuoyunu ve batılı kuvvetleri üzerimize sürmeye çalışmaktadır. Ege'de saf hayallerin yeri yoktur. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Türk dış politikası millî bir karakter taşıyagelmiştir. Bunun devamı Hükümetin tutumuna bağlı olacaktır. Millî tercihlerimizden uzaklaşmadıkları, Cumhuriyet dış politikasına sadık kaldıkları müddetçe kendilerini destekleyecek, dışarıya karşı millî birlik ve bütünlüğümüzü muhafaza edeceğiz. *(MDP sıralarından alkışlar)* Bu esaslardan ayrıldıkları takdirde, karşılarına tavsiyelerimizle çıkacağız. Dış politika kapalı bir kutu şeklinde götürülmemelidir.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında ve kamu idaresinde önemli bazı değişikliklerin yapılacağı ifade edilmektedir. Hatta bu değişikliklerin önemli bir kısmı yapılmış ve uygulamaya konulmuş bulunmaktadır. Ancak, Hükümetin çok acele bir şekilde bugüne kadar yapmış olduğu tasarruflarla mevcut hukukî düzenimize uygun bir idare şekli tesis edildiğini düşünmek mümkün müdür? Mevcut huzursuzluk ve israf karşısında bu hususta ciddî tereddütler taşımaktayım.

Türkiye'de hem Anayasanın, hem geleneksel idare yapımızın öngördüğü sistem devlet fonksiyonlarının bakanlıklar içinde oluşturulup yürütülmesidir. Bu hizmetlerin başı ve en yüksek icracısı bakanlardır. Anayasamızın 112'nci maddesinde, Başbakanın esas itibariyle bakanlar arasında işbirliğini sağlamakla görevli olduğu hükme bağlanmıştır. Başbakan, hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir.

Buna karşılık seçim kampanyası sırasında İktidar Partisi tarafından savunulan ve şimdi de önümüze orijinal bir hükümet yapısı olarak getirilen modelde, hizmetlerin büyük bir kısmı bakanlıkların bünyesinden çıkartılarak Başbakana bağlanmakta ve böylece Başbakan birçok hizmetlerin yürütücüsü ve gerçek sorumlusu haline getirilmektedir.

Bu hizmetlerin görülmesinde Başbakana yardımcı olmak üzere bazı zevatın devlet bakanı olarak görevlendirilmiş olması bu görüşümüzü zedelemez. Çünkü devlet bakanlıkları müstakil fonksiyon ifa eden bakanlıklar için söz konusu olan teşkilat kanunları ile kurulmamışlardır.

Bu itibarla Hükümet tarafından benimsenmiş bulunan bu hükümet modeli, kanaatimize göre başkanlık sistemini kabul etmemiş bulunan Anayasamız ile çelişki halindedir. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Biz, bu modelin benimsenmiş olmasını Sayın Başbakanın her tedbiri kendi elinde tutan ve her faaliyeti tek adam olarak yürütme temayülünün tabiî bir tezahürü olarak görüyoruz. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Bu sistemin uygulamaya konmasından kısa bir süre sonra mahzurlarının görüleceğini şimdiden ifade etmek isterim. Şöyle ki: Sayın Başbakan birçok hizmetlerin yürütülmesini bizzat üzerine alacağı için koordinasyon görevini yerine getireme-

yecek ve özellikle devlet bakanlıkları dışında kalan dışişleri, millî savunma, millî eğitim gibi hizmetleri üstten yöneltecek zamana sahip olamayacaktır.

Maliye, ticaret, sanayi, enerji ve benzeri hizmet alanlarında, bunların teşkilat kanunlarına göre sorumlu bakanlarıyla devlet bakanları arasında sık sık etki ihtilafları çıkacak ve inisiyatif kullanılamaması yüzünden hizmetler aksayacaktır.

Sayın Başbakan daha ziyade para-kredi mekanizmasını elinde tutacağına göre, para-kredi politikasının yürütülmesinde bugüne kadar Merkez Bankasıyla Maliye Bakanlığı arasında çıkmış olan ihtilafların aynen Başbakan ile Merkez Bankası arasında doğacağını ve neticede bankanın icranın emrine gireceğini ifade etmek mümkündür.

Para, kredi ve bankacılık alanlarında dünyadaki temayül merkez bankalarının muhtariyetini kuvvetlendirmek iken, Türkiye'de bunun tam tersi olan uygulamalarla karşılaşacağız, özellikle Ziraat Bankasının durumuna da kısaca değinmek isteriz.

Ziraat Bankası köylümüze, çiftçimize kredi vermek üzere kurulmuş bulunan bir bankadır. Ziraat Bankasının Başbakanlığa bağlanması sonucunda çiftçi ve köylümüze verilmesi gereken kredilerin başka maksatlara tahsis edileceği endişesini taşımaktayız. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Bazı bakanlıkların birleştirilmesiyle bir kargaşanın doğması ihtimali kuvvetlidir. Bakanlar, kabaran dosyaları imzalamak için zaman bulamayacaklar ve işler sürüncemede kalacaktır. Bakanların imza yetkilerini devretmeleri halinde ise, memurların siyasî karar verme yetkilerine sahip olmaları ihtimali doğacaktır. Şimdiden bu uygulamanın bazı önemli aksaklıkları görülmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Köy İşleri Bakanlığıyla birleştirilip yeni bir teşkilatlanmaya gidilirken ziraatciler, ormancılar ve veterinerler arasında gerekli denge dikkate alınmamış ve ihtisaslara göre idari birimler oluşturulmamıştır.

Keza, Çay-Kur ve Tekel Maliye Bakanlığına bağlanmak suretiyle Maliye Bakanlığı tütün ve çay politikasına hâkim bir duruma getirilmiştir. Tütün ve çay üretimi konuları ayrı bir ihtisasa ihtiyaç gösterir. Tütün ve çay konusunu sadece gelir yönünden ele alarak bu konularla ilgili kuruluşların Maliye Bakanlığına bağlanması hatalı olmuştur. Çünkü tütün ve çay üretiminin ekonomik ve sosyal yönü ağır basmaktadır.

Keza, Gümrük Muhafaza Teşkilatının Maliye Bakanlığına bağlanması keyfiyeti de çok zor izah edilebilecek bir husustur.

Millî Eğitim Bakanlığında yalnız din işleriyle ilgili ünitenin kurulması yerine Anayasaya uygun olan bu ünitenin din ve ahlak işleriyle görevlendirilmesi daha uygun olurdu.

Bölge valiliklerine gelince; bunlar hakkında Hükümetin görüşünü tespit etmek mümkün olmamaktadır. Programda bölge valiliklerine yer ayrılmamıştır. Hükümet bölge valiliklerini benimsiyor mu, yoksa bu konuda başka bir düzenleme mi düşünüyor? Hükümetin bu konudaki politikasını açıkça ortaya koyması gerektiği görüşündeyiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem üyeleri, Hükümet Programında Radyo ve Televizyonun tarafsızlığı ilkesinin benimsenmiş olduğunu memnuniyetle müşahede ediyoruz.

Ayrıca diğer basın ve yayın organlarının tarafsızlığından ve bunların hür demokratik düzenin temel vasıtaları olduğundan telif hakkı, vergi muafiyetinin artırılacağından söz edilmiş, Anadolu basınının teşvik tedbirleriyle güçlendirilerek basın-yayın hizmetlerinin dengeli bir şekilde dağılımını sağlayacak bir politika takip edeceği belirtilmiştir.

Ancak, Hükümet Programında Radyo ve Televizyon dahil basın ve yayın organlarının temel meselelerine değinilmemiştir. Özellikle Türkiye Radyolarının ve Televizyonunun yayın gücünün daha müessir hale getirilmesi hususunda Programda herhangi bir görüşe tesadüf edemedik.

Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak Türkiye Radyoları ve Televizyonunun yayın gücünün daha müessir hale getirilmesi gerektiği görüşündeyiz. Bu suretle, bütün vatandaşlarımız radyo ve televizyon yayınlarını takip etmek imkânına sahip olacak ve vatandaşlarımız yabancı radyo ve televizyonların yanında Türk Radyo ve Televizyonunu da dinleyebilecekler ve takip edebileceklerdir.

Hükümet Programında renkli televizyon yayınlarının sürekli bir hale getirilip getirilemeyeceği, kanal adedinin artırılıp artırılamayacağı, özellikle yurt dışındaki vatandaşlarımızın TRT yayınlarından daha geniş bir şekilde yararlanmaları hususunda ne gibi tedbirlerin alınacağı belirtilmemiştir.

Bu konularda Hükümet Programında daha esaslı hususlar bulunmalı idi.

Ülkemizin dış ülkelerde tanıtılması için ciddî ve sistemli bir program uygulanması gerektiğine inanıyoruz. Bu maksada hizmet edebilmek için Tanıtma Müsteşarlığının daha iyi bir şekilde teşkilatlanması gerekir. Tanıtma Müsteşarlığı ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü ancak bu suretle beklenen enformasyon alışverişini ve siyasî tanıtma hizmetlerini daha iyi bir şekilde yürütebilir. Bu görüşten hareket suretiyle, Basın Yayın Genel Müdürlüğünün yurt dışı kadrolarının daha kaliteli personelle takviye edilmesi gerektiği görüşündeyiz. Maalesef Hükümet Programında siyasî tanıtma hizmetlerine ve bu hizmetleri yürüten kuruluşlar arasındaki koordinasyona yer verilmemiştir.

Bu konuyu, arz ettiği ehemmiyete binaen Hükümetin dikkatine sunmayı bir görev sayıyoruz.

Muhterem milletvekilleri; Anayasamızın, bir yıl içerisinde yapılmasını şart koştuğu mahallî seçimlerin hazırlıklarının başlaması gerekmektedir. Demokrasinin tam ve sağlıklı olarak işleyebilmesinde milletvekili seçimleri kadar mahallî seçimlerin de büyük ağırlık taşıdığı bir gerçektir.

Türkiye'de yeniden çok partili demokratik hayatımızın başlangıcını teşkil eden milletvekili seçimleri tamamlanmıştır. Mahallî seçimlerin, tam demokrasinin bütün kaidelerine uygun şekilde yapılabilmesi için, tarihinin tespiti büyük önem taşımaktadır.

Biz, Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak, mahallî seçimlerin tarihinin, bütün partilerin katılmasına imkân verecek şekilde tespiti gerektiğine inanıyoruz. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Konu, siyasî partilerden açılmışken, Seçim ve Siyasî Partiler Kanunlarının aksayan yönlerinin süratle ele alınması gereğine de işaret etmek istiyoruz.

Özellikle Siyasî Partiler Kanununda çok aşırı bürokratik formalitelerin kaldırılması yararlı olacaktır. Bunun yanında, partilerin malî kaynak temini, çeşitli güçlüklere ve aşırı söylentilere sebep olmaktadır. Bu duruma mutlak bir çözüm bulmak lazımdır. Siyasî partileri, para toplayan kuruluşlar olmaktan çıkartmak, demokrasimizin sağlıklı işleyişi bakımından kaçınılmaz bir zarurettir. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; sözlerime son verirken önemli gördüğüm meselelerden bazılarını Yüce Meclisin dikkatine bir kere daha sunmak istiyorum.

12 Eylül öncesi ülkemiz ciddî tehlikelerle karşı karşıya kalmış ve Silahlı Kuvvetlerimizin müdahalesi sayesinde yüce milletimiz ve vatanımız bölünmekten kurtulmuştur. 1980 yılı öncesi karanlık günleri bir kere daha yaşamak istemiyoruz. Bununla beraber üzülerek belirtmek isterim ki, bazı şehirlerimizde (münferit de olsa) endişe verici tedhiş olayları başlamış bulunmaktadır. Bu olayların zamanında ve etkin bir şekilde alınacak tedbirlerle önlenmesi, kaçınılmaz bir görevdir.

12 Eylül Harekâtıyla tesis edilmiş bulunan güven ve huzur ortamının devam ettirilmesinde Hükümete, Türkiye Büyük Millet Meclisine, basın-yayın ile yargı organlarına, üniversitelerimize, işçi ve işveren kuruluşlarına ve bütünüyle Türk Milletine büyük görevler düşmektedir.

Çok tabiîdir ki, bu hususta sorumluluğun en büyük payı Hükümete aittir. Bu itibarla; Hükümeti uyanık olmaya, olayların önünden gitmeye ve gerekli tedbirleri zamanında ve en etkin bir biçimde almaya davet ediyoruz. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Milliyetçi Demokrasi Partisi olarak güven ve huzur ortamının devam ettirilmesi hususunda Hükümete icraatında yardımcı olacağız. *(MDP ve* ANAP *sıralarından alkışlar)*

Partimiz kurulduğu günden itibaren, anarşi ve terörün hortlaması ihtimaline karşı ısrarlı bir şekilde dikkatleri çekmiş ve güven ve huzur ortamının devam ettirilmesine özel bir ağırlık vermiştir.

Muhterem milletvekilleri; Hükümetin takdim ettiği program bir icraat programı olmaktan ziyade, bir seçim beyannamesi niteliği taşımaktadır. Programda, özellikle ekonomiye ve daha sonra enflasyonla mücadeleye ağırlık verilmiş; çok önemli sektörler için dahi politikalar açık seçik bir şekilde ortaya konulmamıştır. Ekonomi dışında kalan bazı önemli kamu hizmetlerine ise sathî bir şekilde değinilmekle yetinilmiştir. Kurulduğu günden bu yana ekonomi politikasına büyük ağırlık veren bir partinin, programında böyle bir tabloyla ortaya çıkması düşündürücü olmuştur.

Ayrıca, daha önce açıkladığımız veçhile, 1984 Bütçesinde 1 trilyon civarında ciddî bir açık vardır. Hükümet, bu açığa rağmen bir yandan bazı vergileri indirmekte, diğer yandan sosyal taahhütlerini artırmaktadır. Keza menkul sermaye piyasasında banker olayları dolayısıyla yaratılan güvensizlik ve toplumun önemli bir kesiminin maişet derdine düşmesi karşısında, tasarrufların beklenen ölçüde artması ve yatırım alanlarına intikal etmesi ihtimali zayıf görünmektedir. Bu şartlar muvacehesinde Hükümetin vaatlerinin gerçekleşeceği konusunda ciddî şüpheler taşımaktayız.

Milliyetçi Demokrasi Partisi Meclis Grubu olarak bütün bu hususları ve ülkemizin içinde bulunduğu şartları göz önünde tutmak suretiyle oyumuzun rengini tayin edeceğiz.

Sayın Özal'ın Başkanlığındaki 45'nci Cumhuriyet Hükümetine başarılar diler, Yüce Meclise en derin saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Halkçı Parti Grubu adına Sayın Necdet Calp, buyurun efendim. *(Alkışlar)*

HP GRUBU ADINA NECDET CALP (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümet Programı üzerinde Halkçı Parti Grubunun görüşlerini sunmak üzere huzurlarınızdayım. Hepinizi içten saygılarla selamlarım. *(HP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri; 12 Eylül 1980 öncesinde geçirdiğimiz toplumsal hayatı sarsan olayların üzerinden henüz üç yıl gibi kısa bir süre geçmiş bulunmaktadır. Bu kadar kısa bir süre içinde demokrasinin aydınlığa çıkabilmiş olmasını olağanüstü bir başarı olarak kabul ediyoruz.

Tarihinin büyük bunalımlarından birini atlatarak seçimlere girebilme başarısını gösteren Türk Ulusu, en ileri anlamda demokrasiye layık, ehil ve muktedir olduğunu bütün dünyaya göstermiş bulunmaktadır. *(HP sıralarından alkışlar)*

Demokrasiye geçiş sürecinin çabuklaştırılmasına ve gerçekleşmesine katkıda bulunan, başta Türk Silahlı Kuvvetleri olmak üzere, 12 Eylül Hükümetinin ve emeği geçen tüm görevlilerin tarihin övgüsüne hak kazanacaklarına inanıyoruz. *(Alkışlar)*

Şimdi yeni bir dönem başlamaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaya başlamış olması büyük bir aşamadır. Bu mutlu olayın hayırlı gelişmelere vesile olmasını yürekten diliyoruz.

Sayın milletvekilleri; Hükümet Programının somut eleştirisine geçmeden önce sizlere ve Yüce Türk Ulusuna Halkçı Partinin demokrasi ve muhalefet anlayışını sunmak istiyorum.

Ülkemizde özgürlükçü parlamenter demokrasinin bütün kurallarıyla işlemesinden yanayız. Bunun için demokrasiye ekonomik ve sosyal muhteva kazandırılması gereğine inanıyoruz. Bize göre iyi işleyen bir demokrasinin temel koşulu, geniş görüşlülük, eleştiriye tahammül, karşı düşüncelere saygıdır. Bu niteliğiyle demokrasi bir sorumluluk ve hoşgörü rejimidir. Demokrasi, sahip çıkılırsa yaşar. Demokrasiyi yaşatma hepimizin görev ve sorumluluğundadır. Halkçı Parti olarak bu düşüncelerle yola çıktık ve devam edeceğiz.

İktidar Partisi ile düşünce ve çözümlerde birlik halinde olmadığımız bellidir. Ancak, bizim için önemli olan, düşünce ve çözümlerdeki ayrılığa rağmen demokrasinin temel kurallarında anlayış birliği sağlamaktır; Partimiz buna hazırdır. Ancak aynı anlayışın İktidar Partisince de gösterilmesini beklemekteyiz.

Endişeyle işaret edeyim ki, İktidar Partisinin hemen başlangıçtaki bazı tutumları cesaret kırıcı olmuştur. Bunun ilk belirgin örneği, yasama yılı başında Meclis komisyonlarının başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üyelerinin seçiminde takınılan tavırdadır. *(HP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Parlamento gelenekleri, komisyon divanlarında muhalefete de yer verildiğinin örnekleriyle doludur. Oysa İktidar Partisi, önceden aldığı bir kararla, muhalefetin komisyon divanlarında temsil edilmesini önlemiştir. Bu eğilimin hangi zihniyetin eseri olduğunu, merak ediyoruz.

Türkiye genelinde, Mecliste muhalefette olan iki partinin aldıkları toplam oydan daha az oy almasına rağmen, uygulanan seçim sisteminin doğal sonucu olarak Mecliste sayısal üstünlük sağlayan İktidar Partisinin Meclis Komisyonlarını, kendi parti organlarında seçim yapılırcasına yönlendirmek suretiyle Meclis geleneklerine ters düşen bu davranışını talihsiz bir başlangıç olarak niteliyoruz. *(HP ve MDP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu nedenle Hükümet ve parti programlarında yer alan uzlaşma ilkesinin uygulamadaki samimiyeti konusunda tereddüt duymaktayız. *(HP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri; muhalefet partisi olarak görevimiz bellidir. Bir yandan Hükümet Programının ortaya koyduğu siyasal tercihleri ve bu tercihler doğrultusundaki uygulamaları yurt gerçekleri açısından değerlendireceğiz ve denetleyeceğiz, öte yandan da Yüce Ulusumuza anlamlı seçenekler sunma çabası içinde olacağız.

Ülke yararına sağlayacağınız her başarı bizi sevindirecektir. Sosyal ve ekonomik yönden güçsüz olanlara adil imkânlar yaratan her kararınız bizden destek görecektir. *(HP sıralarından alkışlar)* Ancak, yanlış tercih ve uygulamalarla siyasal ve sosyal sistemin sarsılmasına karşı çıkacağız. *(HP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* Dar gelirlilere dair verilen sözlerin yakın izleyicisi olduğumuzun bilinmesini isteriz.

Hükümet Programında anarşiyle mücadele ve sürekli huzur ortamının sağlanması konusunda yer alan vaatlere ve demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz. "Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir" şeklinde vurgulanan düşüncelere gönülden katılıyoruz. *(HP sıralarından alkışlar)* Ancak, ülkemizi bu hedeflere ulaştırmada Hükümet Programında görülen ekonomik ve sosyal politikanın yetersiz kalacağından endişe etmekteyiz. Bunun da ötesinde, Programda aşırı cereyanlarla ve laiklikle ilgili değişik yorumlara yol açabilecek ifadeler bizi düşündürmektedir. *(HP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri; şimdi, Hükümet Programı ile temelde ayrıldığımız hususlara kısaca değinmek istiyorum.

Öncelikle belirtmek isterim ki, Hükümet Programı bize göre bütünüyle karışık, yer yer çelişik ve genel olarak açıklıktan yoksundur. Vaatler bir takvime bağlanmadığı için muhtemel başarısızlıkların mazeretini de kendi içinde taşımaktadır. Takvimsiz hareket edildiğini kanıtlamak istercesine Hükümet, "kaybedecek vaktimiz yoktur" diyerek acele ile yola çıkıldığını ifade etmektedir. Programdaki bu belirsizliğe rağmen açık seçik ortaya konulan bir temel nokta vardır; o da Hükümetin devlet anlayışı ya da başka bir deyimle devlete bakış açısıdır.

Hükümet, devletin ancak küçültülerek güçlendirilebileceği kanısındadır. Hükümete göre devlet, sanayi ve ticarete ilke olarak girmemelidir. Devletin esas fonksiyonu tanzim edici ve yönlendirici olmalıdır. Hükümet Programıyla getirilmek istenen tedbirlerin hemen hemen tamamı devleti hem fonksiyon, hem de yapı olarak küçültmek amacına yöneliktir. Gelişmekte olan toplumumuz açısından uygun ve gerçekçi bulmadığımız bu zihniyetin tümüyle karşısındayız. *(HP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, şimdi merkezî hükümet teşkilatının kanun gücündeki kararnamelerle düzenlenişine ilişkin görüşlerimizi kısaca belirtmek istiyorum. Bu konuda devlet idaresi bakımından önemli gördüğümüz birkaç nokta üzerinde duracağım.

Birincisi; Hükümet, başka bir yasama döneminde alınmış olan bir yetkiyi, yeni yasama döneminde büyük bir rahatlıkla kullanmıştır. Bunun sakıncalı bir geleceğin başlangıcı olmasından korkarız.

(Mikrofondan ses yayınının arızalanması)

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Sayın Başkan, arıza neticelenineceye kadar ara verelim.

BAŞKAN — Efendim, arızanın giderilmesine kadar toplantıya yarım saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.40

İKİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Necmettin KARADUMAN*

***KÂTİP ÜYELER**: M. Murat SÖKMENOĞLU (Hatay)*

Süleyman YAĞCIOĞLU (Samsun)

***Açılma Saati**: 18.15*

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11'nci Birleşiminin 2'nci Oturumunu açıyorum.

Sistemdeki arıza, rölelerden birisinin devre dışı kalmasından dolayı meydana gelmiştir. Keyfiyeti sizlere sunuyoruz.

BAŞKAN — Efendim, görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Sayın Necdet Calp, buyurun efendim. *(HP ve MDP sıralarından alkışlar)*

HP GRUBU ADINA NECDET CALP (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; konuşmam, kanun kuvvetindeki kararnameler konusunda konuşurken kesilmişti, oradan devam ediyorum.

Bu konuda devlet idaresi bakımından önemli gördüğümüz birkaç nokta üzerinde duracağım.

Birincisi, Hükümet başka bir yasama döneminde alınmış olan bir yetkiyi yeni yasama döneminde büyük bir rahatlıkla kullanmıştır. Bunun sakıncalı bir geleneğin başlangıcı olmasından korkarız.

İkincisi, şüphesiz her iktidar atama yetkisine sahiptir. Dolayısıyla siyasal iktidarların bürokraside makul atamalar yapmasını doğal karşılarız. Ancak bu konuda bizde endişe uyandıran, Sayın Başbakanın sık sık tekrarladığı ekibiyle çalışma tutkusudur. Bu sloganın, normal atama yetkisinin yönetimde partizanlığa yol açıcı şekilde kullanılmasından çekiniriz. O nedenle bu alanda yapılacak tasarrufları çok yakından izleyeceğimizi belirtmek isterim. Daha önemlisi ise, bu düzenlemelerin kanun yönetimi açısından ne kadar isabetli olduğudur. Nitekim, daha başlangıçta bazı hatalar dikkati çekmektedir.

Bir örnek vermek gerekirse, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığını gösterebiliriz. Merkez ve taşra kuruluşu ile esasen optimum büyüklüğe ulaşmış olan Tarım Bakanlığına, Köy işleri Bakanlığı gibi bir dev teşkilatın da eklenmesi acaba hangi amaca hizmet edecektir.

Yeni düzenlemelerin getirmek istediği yönetim modeline kuşkuyla bakıyoruz, Devlet Bakanları sayısının artırılması, başka bir deyişle temel bakanlıkların yarısı kadar devlet bakanı belirlenmiş olması, istikrarlı bir yönetimin en belirgin niteliği olan müesseseleşme yerine, şahsî yönetimin tercih edildiğini göstermektedir. Bu sistemin, temel hizmet bakanlıklarının işlemesini ağırlaştıracağından ve güçleştireceğinden ciddî olarak endişe ediyoruz.

Öte yandan, idare geleneğine ters düşen bir düzenlemeye de dikkat çekmek isterim. Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Dış Ticaret ve Hazine Müsteşarlığı, doğrudan icraya yönelik faaliyetleri nedeniyle Başbakanı, aslî fonksiyonu olan bakanlıklar arasında işbirliğini sağlama ve hükümetin genel siyasetini gözetme görevinden uzaklaştırarak günlük icranın içine itecektir. Bu konulara ilişkin ayrıntılı görüşlerimizi kanun hükmündeki kararnameler Meclisimizde görüşülürken ayrıca belirteceğiz.

Sayın milletvekilleri, şimdi Hükümetin ekonomik politikasıyla ilgili görüşlerimizi aktaracağım.

Her şeyden önce şunu söylemek isterim; bu ekonomik model, Hükümet Programıyla Türk Halkına ilk defa sunulan yeni bir model değildir; bundan yaklaşık olarak dört yıl önce 24 Ocak 1980'de ortaya konulmuş tedbirler paketinin aynıdır. Uygulamaya konulduğu ilk günlerde Türkiye'yi 2-3 yılda veya 4 yılda düzlüğe çıkaracağı iddia edilmiş bir programdır. Temelde bir kesintiye ve sapmalara uğramadan, 4 yıl uygulanmıştır; fakat, Hükümet Programında da belirlenen teşhislerden açıkça anlaşılacağı gibi, halkımız bugün de yine aynı sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Yine hızlı bir enflasyon vardır, yine Ortadirek çöküntü içindedir; işsizlik sorunu, konut sorunu had safhadadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun meseleleri aynen sürmektedir. İhracatta gerileme vardır. Neden böyledir? 24 Ocak kararları mı yürütülememiştir? Ters uygulamalar mı yapılmıştır? Hayır, tam tersine olmuştur; 12 Eylül'ün getirdiği huzur ve güven ortamı, kontrollü uygulamalar ve yönetimin bu istikrar politikasına tümüyle sahip çıkması, başlangıçta iddia edildiği gibi, bu programı 3-4 yıl içinde tam başarıya ulaştırmalıydı; fakat olmadı. Nedeni şudur:

24 Ocak Kararları gibi politikalar ve Hükümetin bugün önümüze getirdiği ekonomik program, bir kriz idaresi modelidir. Tabiatı gereği, kısa vadeli olmak zorundadır, çünkü ekonomide şok tedavisi yapılması anlamı taşır, Uzun süre götürüldüğünde yine kendi kendini yaratıp besleyen bir enflasyona, yatırımların düşmesine ve sonuç olarak da işsizliğe yol açar.

Yüksek faiz ve devamlı artan döviz fiyatı, ekonomide bütün üretim maliyetlerini yüksek seviyede etkileyecektir ve serbest piyasa sistemi içinde fiyatlar daima artmak zorunda kalacaktır. Nitekim, Hükümet Programının 8'nci sayfasında, 1983'ün ikinci yarısında fiyat artışlarının hızlandığından söz edilmekte ve KİT ürünlerine zamanında zam yapılmamasının bir hata olduğu ifade edilmektedir, KİT ürünlerine zam yapılması, yani piyasaya yeni bir zam paketi getirilmesi gereği bu maliyet enflasyonundan doğmuş bulunmaktadır. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Bizce Hükümet Programındaki ekonomi politikasının işlemezliği burada yatmaktadır. Hükümet Programında döviz fiyatının düşeceğine dair hiçbir işaret yoktur.

Kredilerin faizlerini düşürmek için alınmakta olan gider vergisinin indirilmesi tedbiri ise, mevduat faizlerinin yükseltilmesi karşısında etkisiz kalabilecektir. Bu uygulamanın bütçe gelirlerinde 100 milyar liralık bir azalmaya yol açacağı da ayrıca hesaba katılmalıdır.

Seçim meydanlarında söylendiği halde, asgarî ücretin Gelir Vergisinden muaf tutulmasının bütçe için yaratacağı kaybı bugün göze alamayan Hükümet, bir çırpıda 100 milyar liralık geliri feda etmekten kaçınmamıştır. *(HP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Sonuç olarak söylemek istediğimiz; yüksek faiz ve yüksek döviz kuru politikası ile enflasyonun düşürülmesi ve fiyatların düşük bir düzeyde istikrar kazanması ve yoldan dar ve sabit gelirlilerin, yani Ortadireğin refahının yükseltilmesi mümkün olamaz. Kısa vadede hiçbir iyileşme söz konusu değildir. Peki çare nedir? Çare; bu kesimin gelirinin süratle ve fiilen artırılmasıdır, yani fiyat-ücret dengesinin hemen ve doğru olarak kurulmasıdır.

Maaş ve ücretlerde fiyat artışlarına paralel bir yükselme yapılabilmesidir Asgarî ücretin bugünkü anlayış çerçevesinde cüzi artışlara tabi tutulması ve bundan bir de vergi alınması, ayrıca memur maaşlarının yine bugünkü kısır katsayı artışı sisteminin uygulanması ne yazık ki bir yarar sağlamaktan uzaktır. Hükümetin üzerinde durduğu şekildeki dar kapsamlı bir faturalı vergi iadesi de, bu durumda yaraya merhem olamayacaktır. Artık beklemeye tahammülü kalmamış bulunan dar ve sabit gelirlilerin gelirini kısa dönemde nasıl artıracaksınız?

Bize göre bunun tek yolu, Devletin bütçe imkânlarını yeterli kılmaktır. Memur, emekli, dul-yetim ve Devlette çalışan işçilerin gelirlerini artırmak, sadece bütçe imkânlarını yeterli düzeye çıkarmakla mümkündür. Ancak Hükümet Programı Devlet bütçesinin güçlendirilmesi konusunda suskundur. Bu Program ekonomiyi canlandırma, üretimi artırma programı değildir; tersine, ekonomiyi daraltmaya yönelik ve tek çıkışı yabancı sermayenin Cumhuriyet tarihinde ilk defa görülen biçimde kayıtsız şartsız gelişine bağlamaktadır. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Ekonomi politikasıyla ilgili Hükümet Programında çok dikkat çeken bazı çelişkilere burada işaret etmek isterim. Örneğin; programın 22'nci sayfasında devlet otoritesinin zayıflamasının büyük tehlikelerinden söz edilmekte; demokratik rejimi, hak ve hürriyetleri korumanın ülkenin iktisaden güçlü olmasına bağlı olduğu belirtilmektedir. Ülkenin iktisaden güçlü olmasının içinde, elbette Devletin iktisaden güçlü ve muktedir olması da vardır. Esasen Programın birçok yerinde yer alan, örneğin 23'ncü sayfada yapılacağı öngörülen hizmetlerin tümü, Devletin malî gücüne, yani bütçe imkânlarına bağlı hizmetlerdir. Hükümet bir yanda bunları öngörürken, öte yanda Programın 18'nci sayfasında "aslolan Devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu Devletin zenginliğidir" demekle, Devletin bu görevleri yerine getirmesi için milletin iyice zenginleşerek Devlete kaynak akıtmasını beklemek gerektiğini anlatmaya çalışmaktadır.

Programın 54'ncü sayfasında bambaşka bir başlık altında ise, "vergileme yolu ile iç tasarrufun artırılacağı" söylenmektedir. Hangi kesime nasıl bir vergi getirilmektedir, bilmek isteriz. Devlete kaynak temin etmek için halkın vergilendirilmesinden söz edilirken, yani Devletin kaynağa ihtiyacı olduğu vurgulanırken Devlet için sürekli gelir getiren değerler bir defalık toplu bir kaynak sağlamak uğruna, alım gücü fazla refah sahiplerine devredilmek istenmektedir. Devletin, milletin köprü gibi, baraj gibi öz varlıklarını veya öz kaynaklarını satmak, devretmek kimsenin haddi olmamalıdır. *(HP ve MDP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Buna sonuna

kadar karşı çıkacağımız bilinmelidir. Her şeye rağmen, böyle bir devretme söz konusu olursa, iktidar olduğumuz zaman bunları yeniden millete ve Devlete iade edeceğimizden kimse şüphe etmemelidir. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Halkımızın bankerzede gibi, köprüzede veya barajzede durumuna düşmesine gönlümüz razı olmadığından bu uyarıyı şimdiden yapmayı uygun görüyorum. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* KİT'ler konusundaki satışlara da bakış açımız böyledir.

KİT'ler, ekonomimizde üretim ve istihdam açısından büyük önem taşımaktadır. Biz KİT'leri sadece mal ve hizmet üretimi açısından değil, sosyal açıdan da temel bir denge unsuru olarak değerlendirmekteyiz. KİT'ler, üretim potansiyeli ile istihdam kapasitesi ile ve özel kesime aktardığı mal ve yetişmiş personel hizmeti ile ekonomik istikrarın ve kalkınmamızın başlıca dayanaklarıdır.

KİT'lerin zarar ederek ülke ekonomisine yük teşkil ettikleri yolundaki görüşlere de kesinlikle katılmıyoruz. *(HP sıralarından alkışlar)* Sağladıkları ekonomik ve sosyal yararlar karşısında birkaç KİT'in zaman zaman zarar ettiğini ileri sürerek bunları satmaya kalkışmak bizce isabetsiz bir görüştür.

Sayın milletvekilleri, bu sözlerimiz asla içi boş doğmalar değildir; seçim meydanlarında söylenen çarpıcı sözler hiç değildir, Hükümet Programının bariz çelişkilerinin açık örnekleridir. Onun için burada bir defa daha değinmek gereğini duydum.

Özetle ortaya koymak istediğim şudur: Sorunlarımızın çözümü, devletimizin sürekli, sağlıklı ve istikrarlı bir malî güce kavuşturulmasında yatar. Bunu inkâr etmek mümkün değildir.

Konuşmama başlarken dediğim gibi, Hükümetin devlet anlayışı devleti küçültme doğrultusundadır. Hükümet Programının 13'ncü sayfasında ve 31'nci sayfasının başında ifadesini bulduğu gibi, "Devlet, sanayi ve ticarete girmeyecek, yatırım faaliyetlerinde özel sektör ağırlıklı olacak, devlet iktisadî faaliyet yapamayacak, böylece masraflar azalacak ve vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler götürebilecektir.

Biz buna katılmıyoruz, bu mümkün değildir. Mümkün olmadığı son derece açıktır. Çünkü Devlet Planlama Teşkilatının 1980-1981 ve 1982 yılı programlarında ekonomideki toplam yatırımların ancak %40'ını özel sektörün, yüzde 60'ını ise, devletin yapması öngörülmüştür.

Demek ki, gelişme yolundaki bir ülkede, işsizliğin büyük bir sosyal dert haline geldiği bir ortamda, özel kesimin, çok doğal olarak sadece kâr ilkesini esas alan bir yatırım sistemine meseleleri terk etmek mümkün olamamaktadır.

Hükümet Programındaki bir belirsizlik, bir anlaşmazlık da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Programın 27'nci sayfasında, "tasarrufların en iyi projelere akmasını temin edebilmek için serbest pazar ekonomisi kaidelerine riayet edileceği" söylenmektedir. Yine Hükümet Programının 30'uncu sayfasında, "tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi iktisadî politikamızın temel esasıdır" denmektedir. "En iyi, en verimli" gibi yuvarlak sözler ne ifade etmektedir? En iyi kim için en

iyidir, nedir en iyi olan? Şahıs için en iyi, en başarılı olan sonuç kârdır; ama millet için en iyi olan bugünkü ortamda işsizliğin azaltılmasıdır. *(HP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* İşsizliği azaltmak veya zorunlu bir altyapı tesisini gerçekleştirmek uğruna kişisel yarar açısından en iyi şey olan kârdan veya verimden feragat etmek ancak devletin harcıdır. O halde devlet, hem sosyal sorunları çözmek, hem de temel ekonomik hizmetlerini yerine getirmek için zorunlu olarak iktisadî faaliyetlere, yani yatırımlara girişmek durumundadır. Bunun için sağlıklı bir malî kaynakla donatılmalıdır. Esasen Anayasa ile kendisine verilen görevleri yerine getirebilmesi de buna bağlıdır. Milletin zenginleşmesini ve ancak bunun sonucunda devletin zenginleşerek görevlerini yapabilir hale gelmesini beklemek, halkımızın bugünkü sorunları karşısında kesinlikle makbul ve geçerli bir yaklaşım değildir. *(HP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programında hedef alınan eğitim ve öğretime büyük önem verilmesi, huzur ve asayişin devamı için güvenlik kuvvetlerinin donatılması, ceza infaz müesseselerinin sağlıklı ve modern bir yapıya kavuşturulması; enerji, ulaştırma gibi tüm altyapı ve hizmet yatırımlarının yapılması, organize sanayi bölgelerinin kurulması; tüm güçsüzlerin sosyal güvenliğe kavuşturulması, sağlık hizmetlerinin yaygın ve yeterli hale getirilmesi, ordumuzun güçlendirilmesi gibi hizmetlerin maliyeti acaba Hükümetimizce hesaplanmış mıdır? Devlet bunları hangi malî gücüyle yapabilecektir? Önce milletin zengin olması için yıllarca bekleyecek, devletin zenginliğini sağladıktan sonra mı gerçekleştirecek bu hizmetleri? Bunun süresi ne kadar olacak? Devletin anayasal görevlerini bu şeklide ertelemeye tabi tutma yöntemini anlamak mümkün değildir. Bizim buradaki açık tercihimiz, devletin ağırlık taşıdığı demokratik planlı bir ekonomi politikasıdır. *(HP Sıralarından alkışlar)* Türkiye'de bu sistem 1963 yılından beri uygulanmıştır. Gerçekten büyük başarılar sağlanmıştır. Nitekim, Hükümet Programının 6'ncı sayfasında da "1963-1976 döneminde ortalama yüzde 6,5 olarak gerçekleşen gayri safi millî hâsıla artış hızı, dünyada örnekleri nadir görülen kalkınma hızları arasındadır" denmekle planlı ekonominin başarısı ve isabeti açıkça ortaya konmaktadır. O halde, şimdi bundan vaz geçmek ve serbest piyasa modelini savunmak nedendir?

Sayın milletvekilleri, şimdi de temel ekonomik sektörlere ilişkin olarak Hükümet Programında yer alan teşhisler ve çözümlerle ilgili düşüncelerimizi anahatlarıyla dikkatlerinize sunmak istiyorum.

Bilindiği gibi, tarım sektörümüz son iki yıldır gelişme hızının durduğu bir sektör haline gelmiştir. Sübvansiyonların bir kalemde kaldırılması gelişmekte olan modern tarımımıza ölümsüz etki yapmış, gelişmeyi durdurmuştur. Tarımsal ürün bedellerinin zamanında verilmemesi nedeniyle çiftçilerimiz perişan edilmiş, tüccar ve tefecilerin ellerine bırakılmıştır. *(HP sıralarından alkışlar)*

Taban fiyatlar düşük tutulmuş, zamanında açıklanmamış, tarımsal faaliyetleri destekleyici ülke ve dünya konjonktürüne göre en yararlı biçimde yönlendirici bir politika aracı olması gereken taban fiyat uygulaması önceleri başarılı kullanılamamış, 1980 sonrasında ise, zaten düşük gelirli çiftçi kitlelerinden kaynak transferi yapmak amacıyla kullanılmış, böylece bu kitlelerin refah düzeyi hızla düşerken ta-

rımsal gelişmemiz de tehlikeli bir noktaya getirilmiştir. Tarımımızın bu çıkmazdan kurtarılması gerekir.

Tarım ve Toprak Reformunun Hükümet Programında yer alış şeklini bu konudaki Anayasa hükmüne uygun görmemekte olduğumuzu belirtmek isterim.

Anayasamızın 44'ncü maddesinde: "Devlet, topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır" denilerek açıkça toprak reformu da, tarım reformuyla birlikte öngörülmekte olduğu halde, Hükümet Programı sadece tarım reformuna değinmektedir. Bu konudaki Anayasadaki hükümler doğrultusunda hareket edilmesinin gereği açıktır.

Hükümet Programında hayvancılık sektörümüz de, yıllardır süregelen ihmalin yarattığı çarpıklıkların tespit edildiğine ve çözüm yollarının bulunduğuna, dair işaretleri dikkatle aradık. Somut bir şey bulamadık. Tarım sektörünün oluşturduğu gayri safi hâsılanın yarısına yakın bir kısmını meydana getiren hayvancılık kısmının bu katkıya orantılı bir destek görmesinin lüzumuna inanmaktayız.

Sayın milletvekilleri; madencilik sektörümüzün özel bir hassasiyetle ele alınmasının gerektiğine inanıyoruz. Hükümet Programının 41'inci sayfasının sonunda yer alan; "Devletçe işlenecek madenlerin gözden geçirilmesini zorunlu görüyoruz" cümlesini Anayasamızın 168'nci maddesi çerçevesinde sakıncalı görmekteyiz. Anayasamızın ilgili maddesinde; "Tabiî servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması, işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet, bu hakkını belli bir süre için gerçek ve tüzel kişilere devredebilir" denmekte ve bunu kanunun açık iznine bağlamaktadır.

Kurucu Meclisçe, çok kısa bir süre önce çıkarılan yasada, Devletin işleteceği madenler açıkça belirlenmiştir. Bunlar; bor madenleri, halen Devletin işlettiği asfaltit, fosfat ve maden kömürü işletmeleri, birkaç demir madeni, Devletin elektrik enerjisi ve halkın ısınma gereksinimini karşılayacak mahdut sayıdaki linyit madenleridir.

Hükümet Programında yer alan ifadeden kasıt, bugün Devletin elinde bulunan ve Devletin milyarlarca liralık yatırım yaptığı veya büyük kamu yararı görülen maden işletmelerini tekrar özel sektöre devretmekse, biz bütün gücümüzle buna karşı çıkacağız. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, şimdi enerji konusuna kısaca değinmek istiyorum. Hemen işaret edeyim ki, enerji darboğazı giderilmedikçe, ne sanayi, ne sanayileşme mümkün olur, ne işsizlik önlenebilir, ne de kalkınmamız sağlanabilir. Bu kadar önemli bir soruna Hükümet Programının 37'nci sayfasında sadece bir paragrafla ve yuvarlak bir ifadeyle değinilmiştir.

Hükümet Programı, enerji sorununa, bugüne kadar devam ettirilen ve sonuçları ortada olan politikalardan değişik hiçbir yapıcı ve ümit verici yenilik getirememiştir.

Sayın milletvekilleri, enerji sorunu; proje ve altyapı hizmetleri dışarıdan, üretim ve tüketimde kullanılan makine ve teçhizatı dışarıdan, dış finansman dışarı-

dan, tesisçisi dışarıdan, petrolü dışarıdan temin edilen bir politika ile bugüne kadar çözülememiştir ve bundan sonra da çözülemeyecektir.

Hükümet Programında kullanılan ifade ile mevcut tutumun devam ettirileceği anlaşılmaktadır. Halkçı Parti olarak biz, enerji sorununun çözümü için Türkiye'nin enerjiye dönük bütün kaynaklarının öncelik ve ekonomik verimlilik sırasına göre bir envanterinin çıkarılarak, entegre bir üretim-tüketim planının bütün unsurları içerecek şekilde yapılmasını istiyoruz.

Dış finansman ve teçhizata bağımlılığı en alt düzeye indirmek; enerji üretiminde kullanılan makine ve teçhizatın yurt içinde en yeni teknolojiler kullanmak suretiyle temini için ilgili kamu kuruluşları öncülüğünde bir elektromekanik kuruluşu oluşturulmasını ve bu sahada yurt içinde mevcut sanayi potansiyelinin bütünüyle harekete geçirilmesini istiyoruz.

Etibank Termik Santralinin yapımındaki savsaklama ve başıboşluğa son verilmesini, gerek bu santral ve gerekse inşa halindeki diğer santrallarda etkin önlemler alınarak bu tesislerin bir an önce devreye sokulmasını istiyoruz.

Durdurulmuş olan Elbistan-B Termik Santralı ile diğer termik santralların yapımı için gerekli çalışmaların hemen başlatılmasını istiyoruz.

Nükleer enerji konusunda geç kalındığını belirtmek isteriz, Nükleer enerji santrallarının seçiminde ve kurulmasında en yeni ve en uygun teknolojiler ile ekonomik ve teknik kriterlere gereken önemin verilmesini ve bunların büyük bir dikkatle değerlendirilmesini ve seçimin de buna göre yapılarak süratle uygulamaya geçilmesini istiyoruz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında sanayi sektörümüzün sorunlarını bir bütün olarak ele alan bir yaklaşım göremedik. Sanayi sektörümüzdeki çarpık yapıyı ve rasyonel olmayan çalışma biçimini biz de biliyoruz; bunun düzeltilmesi gereğine inanıyoruz. Ancak, sanayideki kabuk değiştirmenin "Batanlar batar" zihniyeti ile ele alınmasına katılmıyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Bunların hepsinin birer millî servet olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Dolayısıyla yeniden düzenlemenin, hastaya çok acı ilaçlar verilerek değil ona yardım edilerek gerçekleştirilmesinden yanayız. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın üyeler, Hükümet Programında Ortadireğin güçlendirilmesinden söz edilmekte ve Ortadireğin, çiftçi, işçi, memur ve esnaf ve bunların emeklilerinden oluştuğu belirtilmektedir. Emeğinden başka bir dayanağı olmayanların kendi haklarını koruyabilmeleri gereklidir. Enflasyonun temel nedeni olarak işçi ücretlerini, memur ve emekli maaşlarını, taban fiyatlarını görenlerin görüşlerine katılmıyoruz. *(HP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Çalışanların haklan konusunda Hükümet Programında getirilen önlemleri yeterli görmüyoruz. Bunların başında gelen toplu sözleşme ve grev hakkına işlerlik kazandırılması gereğine inanıyoruz.

Bu noktada Hükümet Programının 53'üncü sayfasındaki "Grev ve lokavt hakkı" sözüne de dikkati çekmek istiyoruz.

Anayasamızın 54'ncü maddesi yalnızca grevi bir hak olarak göstermekte; lokavtı ise, başvurulacak en son bir yaptırım olarak öngörmektedir. Yani işçiyi, ailesi ile çocuğu ile birlikte açlığa sürükleyebilecek lokavt uygulamasını bir hak olarak tanımaktan kaçınmıştır. Nitekim, 54'ncü maddenin başlığı dahi "Grev hakkı ve lokavt" olarak konmuş, Anayasamız grev ve lokavt hakkı felsefesinden titizlikle uzak durmuştur. Durum böyle iken, Hükümet Programı lokavtı da grev için tanıdığı ölçülerde bir hak olarak kabul etmiştir. Bunu endişe ile karşılıyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, esnaf ve sanatkâr Ortadireğin gerçek bir üretici gücüdür. Hükümet Programı sürekli olarak Ortadirek vurgulaması yaparken esnaf ve sanatkârı canından bezdiren boyutlara varmış bulunan işyeri sorunu, sağlık hizmetleri sorunu, defter tutma ve kredi sorunu gibi konulara da açıklık getirmemektedir. Bu kesimin sorunlarının çözümünü geciktirmeye imkân olmadığını hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, seçim meydanlarında üzerinde en çok durulan konulardan biri olan konut sorununa değinmek istiyorum.

Konut sorununun çözümü konusunda Hükümet Programında yer alan "bütçe dışı fon" gibi belirsiz ifadelerle neyin anlatılmak istendiği anlaşılamamıştır.

Tüm bankaların konut kesimine ucuz kredi vermesi sırasında, aradaki faiz farkım kimin ödeyeceği belli değildir, özellikle büyük kentlerde konut sorununun çözümünde arsanın önemli bir faktör olduğu ortadadır. Arsa temini için ne gibi önlemlerin alınacağı belirlenmemiştir.

Hükümet Programında gecekondu sorununa da yeteri kadar yer verilmemiştir. Bu konunun yine eskisi gibi, ihmale uğrayacağı endişesini taşıyoruz.

Son günlerde "İmar Affı" diye bilenen yasanın uygulanmasına ilişkin şikâyetler yoğunlaşmıştır. Örnek olarak gecekondularda "arsa kullanım payı" adı altında belediyelerce tahakkuk ettirilen bedellerin yoğun yakınmalara yol açtığı görülmektedir. Hükümetimizin bu konu üzerine hassasiyetle eğilmesini uygun ve yararlı görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, yurt dışındaki işçilerimizin çok düşük bir tazminat verilerek geri gönderilmeleri hususu önümüzde büyük bir problem halinde dururken, Hükümet Programında bu konuya yeterince yer verilmemiş olmasını bir eksiklik sayıyoruz. Hükümetimizin bu konuda dinamik bir tavır takınacağını da ümit etmek istiyoruz.

Hükümetin sağlık konusundaki politikasının dikkatli takipçisi olacağız. Serbest rekabet ve ferdiyetçilik ilkesini sürekli vurgulayan Hükümetin, halkımızın sağlığı konusunda nasıl bir uygulama içine gireceğini çok yakından izleyeceğiz ve her aşamada da uyarılarımızı yapacağız.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında basın sorunlarına değinilmemektedir. Bugün basın âlemimizde karşılaşılan ekonomik ve yasal güçlüklerin çözümü, demokrasi sürecine girmiş bulunan ülkemizde hayatî bir önem taşımaktadır. Aynı

şekilde, kültür, sanat, düşün ve yayın konusunda da Hükümet Programında son derece yuvarlak ve yüzeysel cümlelerle yetinilmektedir.

Yazarlar, çizerler, düşün adamları, kültür ve sanat alanında faaliyet gösterenler, bir toplumun en saygın değerleridirler. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu saygınlığı gerçekleştiremeyen toplumlar kısırlaşmaya ve her alanda geri kalmaya mahkûmdurlar. Bu kesimin sorunları köklü biçimde ele alınmalıdır.

Hükümet Programı eğitim ve kültür sorunlarına ne yazık ki kısaca değinmiş; öğretmenlerin, meselelerine büyük önem verdiğini, bunların ekonomik durumlarının zaman geçirilmeden iyileştirileceğini işaret etmiş; fakat bundan ileri açıklık getirmemiştir.

Öğretmenlerimizin, Cumhuriyetimizin başlangıç dönemindeki saygınlığa nasıl kavuşturulacakları; eş durumları hesaba katılmaksızın birbirinden ayrı yerlere atanarak bölünen öğretmen ailelerinin birleştirilmesinin ne zaman sağlanacağı konularında hiçbir açıklığa sahip değildir. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Üniversiteler konusunda Hükümet Programı ibret verici bir suskunluk örneğidir. Bir YÖK Yasası çıkarılmış, üniversite camiasında ve kamuoyunda geniş tartışmalara yol açmıştır. Her gün değiştirilen yönetmelikler öğretim üyesi ve öğrencilerini huzursuz kılmış, üniversitelerimizi derinden sarsmıştır. Üniversitelerimizin içinde bulunduğu bu durumun düzeltilmesi gerektiğini zaman zaman YÖK'ün en üst düzeyindeki sorumluları bile kabul ederken Hükümetin bu konuda suskun kalmasını doğru bulmamaktayız. *(HP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, eğitim konusunda çok önemli bir noktaya daha değinmek istiyorum. Programın 16'nci sayfasında, ilk ve ortaöğretim kurumlarında dinî eğitim ve öğrenim yapılması için tedbir alınacağı söylenmektedir. Dinî eğitim ve öğrenim ne demektir? Anayasanın 24'ncü maddesinin hükmü çok açıktır. Bu hüküm "Din ye ahlak eğitim ve öğrenimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğrenimi ilk ve ortaöğrenim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır" şeklindedir. Din kültürü ve ahlak öğrenimi felsefesi ile Hükümetin Programında sözü edilen dinî eğitim ve öğretim felsefesi arasındaki büyük farkı dikkatlerinize sunmak isterim. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, şimdi kısaca adalet konusuna değinmek istiyorum.

Adaleti demokratik özgürlüklerin ve rejimin güvencesi olarak kabul ediyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)* Hükümet Programında adalet hizmetlerinde çekilen sıkıntılara yeteri kadar yer verilmemiştir. Bugün yargıç ve savcı kadrolarındaki yüzde 20'ye varan açık karşısında, davaların neden uzadığını ararken, işsizliğin yoğun olduğu bir ortamda 1.300 yargıç ve savcı kadrosunun neden doldurulamadığını araştırmak gerekir. Yargıç ve savcıların ve diğer adalet görevlilerinin maddî sıkıntı çekmeksizin görev yapma olanakları en kısa zamanda sağlanmalıdır. Temyizdeki dosya birikimi göz önünde tutularak mahkemelerle temyiz arasında, üst mahkemelerin kurulması üzerinde önemle durulmalıdır. Bugün yürürlükte olan yasaların herkesin anlayacağı bir dille yazılması ve anlaşılır hale getirilmesi bir sorun olarak ortadadır. Ceza adaleti açısından adlî zabıtanın kurulmasını istiyoruz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programının 25'nci sayfasında af konusuna değinilmekte, millî birlik ve bütünlüğümüzün yeniden güçlendirilmesinde affın önemli olduğundan söz edilmekte, ancak konunun çok yönlü ve çok boyutlu olduğu belirtilerek "Memleketimizdeki huzur ve sükûn ortamı geliştikçe af konusunun çözümünün kolaylaşacağı kanaatini taşıyoruz" denilmektedir. Biz bu sözlerden affın söz konusu edilip edilmediğini anlamış değiliz. Bu affın ne zaman, ne ölçüde ve kimler için öngörüldüğü açıklığa kavuşturulmalıdır.

Öte yandan, uzun süredir tutuklu olup yargı önüne çıkarılmayan çok sayıda vatandaşın mevcut olduğu ileri sürülmektedir. Hükümetin bu konuya hassasiyetle eğilmesini arzu etmekteyiz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında kamu görevlileri konusunda yüzeysel olarak temas edilmiş olması tatmin edici olmaktan uzaktır. En son yapılan teşkilat düzenlemeleriyle hizmet ilişkileri altüst edilen, kamu görevlileri için Hükümet neleri düşünmektedir? Mevcut personel rejimi, hizmet ve çalışanlar yararına değiştirilecek midir? Yer değişme suretiyle yapılan atamalarda ailelerin parçalanması sonucunu doğuran uygulamalara son verilecek midir Geçmişte haksız işlemlere maruz kaldığını ileri süren kamu görevlilerinin sorunları ele alınacak mıdır? Örneğin, resen emekliye sevkedilen personele, emekliye sevk nedenlerini öğrenme imkânı tanınacak mıdır? (*HP sıralarından alkışlar)* Memurlara iade edilmesi kararlaştırılan MEYAK kesintileri ne zaman ve hangi şartlarla geri ödenecektir? Bütün bu soruların açıklığa kavuşmasını beklemekteyiz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında mahallî idare seçimlerinin biran önce yapılması gereğine değinilmiştir. Bu görüşe, halkımızın biran önce yerel yönetimlerine sahip çıkmaları ve bu konudaki şikâyetleri dindirmek bakımından esas itibariyle katılıyoruz. Ancak, seçimlerin biran evvel yapılması deyimiyle neyin kastedildiği daha açık bir şekilde ortaya konulmalıdır. Biz, seçimin yapılacağı tarihin ülkemizin iklim şartları dikkate alınarak tespit edilmesinden yanayız. Fakat hepsinden önemlisi, tüzelkişiliklerini tamamlamış tüm partilerin seçimlere katılma imkânının yaratılmasıdır. Bu konuda yasal engeller var ise önce bunların ivedilikle giderilmesi gerekir. Bu koşullarla seçim tarihinin biran önce kararlaştırılmasının isabetli olacağını biz de düşünmekteyiz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, dış politika konusuna gelince:

Bir ülkenin dış politikası tarihî deneyimlerini, millî özlemlerini, güvenlik kaygılarını, Uluslararası koşullar konusundaki değerlendirmelerini ve kendi çıkarları hakkındaki inançlarını yansıtır.

Bugünkü durumda dünya barışı için en önemli unsur, Doğu ile Batı arasındaki istikrarlı bir kuvvet dengesidir. Doğu-Batı ilişkilerinin temel ilkeleri, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Helsinki Sonuç Belgesinde en açık bir biçimde tanımlanmıştır.

Uluslararası ortamı etkileyen küresel sorunlardan bugün hiçbir ülke kendini soyutlayamaz. Dünya gittikçe küçülmekte, küresel sorunlar küçük büyük her ülkeyi etkilemekte, kader birliği yapma zorunluluğu artmaktadır.

Çevre sorunları, silahlanma yarışı, Uluslararası ekonomik ilişkiler bunların başlıca örnekleridir. Dünyada gelişmekte olan Üçüncü Dünya Ülkelerinin özlemlerine yer veren bir Uluslararası ekonomik düzenin oluşturulmasının hayatî önemini kimse inkâr edemez.

Bu genel çerçeve içinde Türkiye'nin dış politikasının tutarlı ve saygın duruma getirilmesi, Uluslararası ve bölgesel planlardaki güç ve ağırlığın artırılması başlıca amacımız olmalıdır.

Hükümet Programında Türk dış politikasının temel unsurlarının yeterli açıklıkta ortaya konmadığım görüyoruz. Açıklık getirilmesini istediğimiz konuları şu şekilde arz edebilirim:

Kıbrıs konusunda son durum nedir? Türk Hükümetinin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini bütün dış baskılara rağmen her yönden desteklemekte olduğunu açıkça belirtmek ve tekrarlamakta yarar görüyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Bu konuda Hükümetimizin taviz vermeye zorlanacağı ihtimalini düşünerek, kararlı tutumunu bütün dünyaya göstermesini istemekteyiz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz, Yunanistan ile hangi çerçevede bir diyalog kurulmasını istemektedir? Bu konu bu kürsüden konuşulmalıdır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizin açıklığa kavuşturulmasını istiyoruz.

Hükümetin, Ortadoğu ve İslam âlemi ile ilişkilerini en üst düzeye çıkarılması düşüncesine biz de katılmaktayız. Bu konuda bir yandan Batı Avrupa ile olan ilişkilere ve öte yandan Ortadoğu'da cereyan eden çatışma batağına düşülmemesi için gerekli dikkatin gösterilmesi gereğine inanıyoruz. Bu meseleye ilişkin olarak güncel hale gelen iki hususa değinmek istiyorum:

Birincisi, İncirlik Üssünde Amerika Birleşik Devletlerine tanınan kolaylığın hukukî ve fiilî sonuçlarının ne olduğu ve bu kolaylıkların NATO anlaşmasıyla ne ölçüde uzlaştığı konusunda Hükümetin bir açıklık getirmesidir.

Hemen işaret edeyim ki, önceki Hükümetin giderayak bu konuda bir emri vaki yapmış olmasını doğru bulmuyoruz. Hayatî Ulusal çıkarlarımızı ilgilendiren önemli taahhütlerin Yüce Meclisin bilgi ve kararları dahilinde yürütülmesine özen gösterilmesini istiyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Hükümetin, Uluslararası terörizm ve onun bir parçası olan Ermeni cinayet şebekeleriyle daha etkin bir mücadele için bütün imkânların seferber edildiği görüşünü memnuniyetle karşılıyoruz. *(HP Sıralarından alkışlar)* Bu konuda her girişimi tarafımızdan destekleneceğinin bilinmesini isteriz.

Sayın milletvekilleri, konuşmama son verirken Hükümet Programını, temel tercihleri ve temsil ettiği felsefe itibariyle ülkemizin gerçekleriyle bağdaşır görmediğimizi ve halkımızın ağır sorunlarına kısa sürede somut çözümler getirir nitelikte bulmadığımızı belirtmek isterim.

Bu nedenle Grubumuzun oyu kabul doğrultusunda olmayacaktır. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Hepinizi başarı dileklerimle selamlıyor ve saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri; Hükümet Programı üzerinde gruplar adına yapılan görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi şahısları adına konuşma yapmak üzere, söz isteme sırasına göre iki sayın milletvekiline söz verilecektir.

Sayın Reşit Ülker, buyurun efendim. *(HP Sıralarından alkışlar)*

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Hükümet Programının felsefesi, Anavatan Partisinin Programının 10'ncu maddesinde açık bir biçimde yazılıdır. Orada şöyle denmektedir; "Yurt içinde emniyet ve güvenin sağlanması, adaletin en iyi şekilde tevzii Devletin aslî görevidir"

Hükümet Programında da; "Hükümetimiz, rekabete dayalı, serbest pazar ekonomisini esas almaktadır" denmektedir. Bu, Anavatan Partisinin liberal devlet anlayışını ortaya koymaktadır.

Güven ve adaletin dışındaki tüm işleri özel sektör sağlayacaktır, özel teşebbüs sağlayacaktır. Hükümet Programının sayfalarını karıştırdığınız zaman bunu destekleyen ibareleri bol miktarda görmek mümkündür. Bu görüş, liberalizmi yaratan ülkelerin çoktan terk ettiği bir görüştür. Artık liberal devlet değil, sosyal devlet vardır.

Bizim Anayasamızda bu sistemi benimsemiştir.

2'nci maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti... diye başlayıp; "... sosyal bir hukuk devletidir" diye, bitirmektedir.

Bu nedenle ara başarılar olsa bile, bu felsefe terk edilmedikçe köklü başarılara ulaşmanın mümkün olmayacağını Sayın Hükümete söylemek ve ifade etmek isterim.

Şimdi bu liberal anlayışa göre, "Acaba Türkiye'de serbest rekabet koşulları var mıdır?" sorusunu sormak gerekiyor. Şu anda tekellerin varlığını herkes kabul etmektedir. Bu herkesten kastım, sanayi odaları, ticaret odaları, esnaf kuruluşları, vatandaşlar, üniversite kürsüleri, iktidar, muhalefetin her kanadı Türkiye'de serbest rekabetin olmadığını ve bir tekelleşmenin mevcut olduğunu ifade etmektedir.

Bu arada şunu da sevinçle ifade etmek isterim ki, bu konudaki birlik ve beraberlik Yüce Milletimizin engin devlet anlayışının bir neticesidir ve milletimizin hızla ileriye hamle yapmak istemesinin en güzel göstergesidir. Hiçbir kimse kendi çıkarlarını gözetmeksizin bu millî niteliğe bürünmüş konuya değinmekten kaçınmamıştır. Ticaret odası başkanlarının, sanayi odaları başkanlarının, esnaf teşekküllerinin başkalarının bu konuyu konuşması çok başka bir anlam taşımaktadır.

Değerli milletvekilleri, önümde bir yazı var; "Piyasanın yüzde 85'ine tekeller hâkim oldu. Yapılan bilimsel bir araştırmaya göre piyasaya hâkim olan tekeller diledikleri fiyattan mal ve hizmetleri sunabildiklerinden fiyat artışlarını önlemek

amacıyla yapılan talebi kısma operasyonları yeterli olmuyor". Serbest piyasa Ekonomisinin anafelsefesine göre piyasadaki arz-talep dalgalanmalarıyla fiyatların belirlendiğine işaret eden yazarın görüşleri bu şekilde devam edip gidiyor ve burada ellinin üstünde firmanın halkın aleyhine, tüketicinin aleyhine nasıl birleştiğini ve hangi piyasanın kaç şirketin kontrolünde olduğunu açıkça ortaya koyan bir liste var:

Pencere camı bir firmanın tekelinde, su sayacı bir firmanın, televizyonu tüpü bir firmanın, tırpan bir firmanın, biçerdöver iki firmanın, boru parçaları iki firmanın, elektrik aletleri iki firmanın, sıhhî tesisat iki firmanın, deterjan altı firmanın, traktör altı firmanın, pil dört firmanın tekelinde; daha başkaları da var.

Şimdi, bu Hükümet mademki serbest rekabet ekonomisini kabul etmektedir, öyle ise her işten evvel yapacağı ilk iş, bu mekanizmasını işletebilmek için, tekelleri yasaklaması lazımdır. *(HP sıralarından alkışlar)* Bunu yapmadıkça serbest piyasa ekonomisinden bahsetmek hakkına sahip olamaz.

Evet, Hükümet Programında tekellerden bahsedilmekte ve devlet tekelleri de dahil olmak üzere bütün tekellerin kaldırılacağı söylenmektedir. Yani içki, tütün, çay, ne varsa hepsi kaldırılacak, tekellikten çıkarılacak, bu arada da öbür tekeller; yani benim biraz evvel okuduğum ve piyasayı sardığı ve ciddî olarak enflasyon sebebi olduğu bilinen tekellerin kaldırılması için, önerilen; (Tabiî anlayabildiğim kadar söylüyorum, yanlış anlamaktan da mutluluk duyacağım) ancak liberal bir sistemle dışarıdan, eğer piyasada tekel hareketleri görülürse, birtakım malların ithali yoluyla tekellerin önleneceği ifade edilmektedir.

Sayın milletvekilleri, bu şekilde önlemek bir defa teknik olarak mümkün değildir. Belki göstermelik olarak mümkündür; bazı firmaların yaptığı bazı hareketler için bazı mallar ithal edilebilir ve biz de böyle tekelleri önlemek için önlemler alındığını zannedebiliriz; ama kesin olarak söylemek gerekir ki, bu aslında kendi içinde de sakatlık taşıyan bir tedbirdir.

Çünkü zaten kıt dövizlerimizi tekelleri önlemek için ithalat yapmak yolunda harcamak durumunda kalacağız. Bir defa orada bir sakatlık var; yani bir sizden, bir bizden sistemi oluyor. Onu yaparken bir taraftan da daha büyük bir zarar geliyor. Onun için bu tekellerin önlenmesinin yolu, bütün kapitalist ülkelerde de olduğu gibi, bununla ilgili yasakları getiren yasaların çıkarılmasıdır. Bundan başka sağlam bir yol yoktur. Bu da yapılmadıkça serbest piyasa ekonomisi olmayacaktır.

Değerli milletvekilleri, diğer bir konu tüketicinin korunması konusudur. Bu da çok önemli bir konudur. Bu konuda da Hükümet Programında tüketicinin korunmasından bahsedilmektedir. Biz senelerden beri dinleriz; "Efendim, tüketicinin korunması için ticaret odaları işe el koyacaktır". Ucuz satışlar başladığı zaman vitrinlere yazı yazılır; "Ticaret odasına şikâyet edin" denir ve tüketicinin korunmasının en kolay yolunun, en etkili yolunun ticaret odaları tarafından yapılacağı şeklinde söylenir ve bu, bugüne kadar da yapılmamıştır.

Dünyada tüketiciyi yeteri kadar korumayan, sayısı az olan ülkelerden biriyiz. Birçok ülke tüketicinin korunması bakımından, tekellerin yasaklanması bakımın-

dan doğrudan doğruya "Tüketicinin korunması Bakanlığı" kurmuşlardır. O kadar önemli bir konudur.

Şimdi şu iki önlem; hayat pahalılığında nasıl faizle vatandaşlara bir ek gelir sağlanıyor deniyor, onun münakaşası var; bu faiz getirilirse altından çıkar mıyız, çıkamaz mıyız, oraya ben girmiyorum, bu ondan çok daha etkin ve ondan daha kolay halk yararına bir tedbirdir, hayat pahalılığını büyük ölçüde indirebilir. Bu önlemler tam alındığı takdirde hayat pahalılığı, geçim büyük ölçüde kolaylaşabilir.

Değerli arkadaşlarım, bu bizlerin görüşü değil, aynı zamanda yeni Anayasamızın görüşüdür. Tekellerin önlenmesi de, tüketicinin korunması da bugün Anayasamızda yer almıştır. Bunların yerine getirilmesi Anayasal bir gerektir.

Esnaf ve sanatkârlar konusuna da değinmek istiyorum.

Hükümet Programında genel bazı sözler söylenmiştir esnaf ve sanatkâr için, Ortadirek olarak; ama bunlar gerçekten çok genel niteliktedir. Bunların başında esnaf ve sanatkârların kredileri bahis konusu olmaktadır. Devlet desteğinden yararlandırılmaları konusu vardır. Halk Bankası eliyle verilen kredilerin bütün banka sistemine yaygınlaştırılması, her ticarî bankanın daha uygun kredi vermesiyle bu ihtiyacın karşılanacağı ifade edilmektedir.

Aynı benzer bir ifade de konut sektöründe vardır. Konut sektöründe de bankalar hizmete sokulacaktır.

Değerli milletvekilleri, kişisel görüşüm olarak şunu ifade etmek istiyorum ki, bu önerilen işin olup olmayacağına teknik, ekonomik sebeplerden dolayı emin değilim; ama Halk Bankası diye bir banka vardır ve halen esnafa kredi vermektedir. Bu bankanın sermayesini de artırarak; mesela 100 milyar liraya çıkarmak suretiyle kredi vermesi yolunun daha etkin ve belli bir yol olacağı inancındayım.

Toplam banka kredileri içinde esnaf ve sanatkârların aldığı kredi oranı 1979 yılında yüzde 3,17 iken, 1981 yılında yüzde 2,90'a düşmüştür. Oysa aynı dönemde sanayici ve tüccara verilen kredi üç katına çıkmıştır. Yani hem Ortadirek diyeceğiz, hem de ona daha az kredi vereceğiz. Biz Ortadireğe hizmetin bu yolla yapılacağına inanıyoruz.

Son iki yılda süpermarketler nedeniyle İstanbul'da 3.226, Ankara'da 2.748, İzmir'de 2.087 bakkalın kapandığı ileri sürülmektedir. Esnaf süpermarketler karşısında korunmalıdır; eğer Ortadirek diyorsak, süpermarketler karşısında korunmalıdır.

Büyük mağazaların esnaf ve sanatkârları yıkma, çökertme olanağı bulunan yerlerde esnafın bir araya gelerek büyük mağaza açmasına ve orada çalışmasına olanak sağlayarak önlemler alınmalıdır. Esnaf ve sanatkârların kooperatifleşmeleri yoluyla mal almaları, ithalat ve ihracat yapmaları desteklenmelidir.

ABDULLAH CENGİZ DAĞYAR (Antalya) — Sayın Başkan, hatibin 20 dakikalık konuşma süresi bitti.

BAŞKAN — Sayın hatibin dört dakikası daha var. *(HP ve MDP sıralarından alkışlar)*

Sayın Ülker, devam edin efendim.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Çok teşekkür ederim. Demek ki, etkin bir konuşma yapıyorum ki kısaltmayı istiyorsanız. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Esnaf ve sanatkârlar için işsizlik sigortası getirilmelidir. Esnaf ve sanatkâra konut ve işyeri sigortası sağlanmalıdır. BAĞ-KUR'a bağlı sağlık sigortası konulmalıdır. Gerçi genel sağlık sigortasına girebilecekleri söylenebilir.

Şoförler de büyük bunalım içindedirler. Şoförlerin sorunlarına eğilmek gerekir.

Çırak, esnaf ve sanatkârlara ağır yük olmayacak, çırağın hak ve çıkarlarını koruyacak bir biçimde çıraklık müessesesi düzenlenmelidir. Bu yolla genç işsiz sayısında büyük azalma olacaktır; yani çıraklık müessesesi ciddî bir şekilde ele alındığı ve düzenlendiği takdirde genç işsiz sayısında azalma olacaktır.

Vergi yasaları esnaf ve sanatkârlarca kolayca uygulanacak duruma getirilmeli, bunun yanında esnafa yol göstermek üzere vergi yardım büroları kurulmalıdır. Esnafın en büyük şikâyetlerinden birisi bu konudur, perişan olmaktadır.

Küçük esnaf ve sanatkârların ödediği götürü vergileri, günün koşullarına uygun duruma getirecek, yasa değişikliğine gerek kalmadan işleyecek bir düzen getirilmelidir. Bu da esnafımızın en büyük şikâyetlerinden birisidir. Tabiî gerçekten esnaf olanları kastediyorum, tüccar olanları değil.

Şoför esnafının yoğun trafik cezaları altında ezilmemesi, diğer yandan da trafik işlerinin düzenli yürümesinin sağlanması için eğitim yapılması ve başka önlemler alınmasını gerekli görüyorum.

BAŞKAN — Sayın Ülker, iki dakikanız kaldığını hatırlatıyorum.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Sağolun Sayın Başkan.

Esnaf ve sanatkârların tatillerini geçirebilecekleri uygun ve ucuz dinlenme kampları kurulmalıdır. Ancak burada bir bölümünü belirttiğimiz konular ele alınabildiği takdirde, Ortadirek kabul edilen esnafa ciddî olarak ilgi gösterilmiş olabilir.

Değerli milletvekilleri, konut meselesinde de bir noktayı önemle belirtmek istiyorum, özellikle büyük kentlerde arsa maliyetleri konut maliyetinin yüzde 50'sine ulaşmaktadır. Konut sorununun çözümünde arsa önemli faktördür. Bu nedenle arsa spekülasyonunu önleyici önlemler alınmalı, arsa bir kazanç aracı olmaktan çıkarılmalıdır. Kadastro çalışmaları da hızlandırılmalıdır. Bir yandan da kamu kuruluşları yeni kentleşme alanlarında konut üretimini hızlandırarak arsa maliyeti düşürülmelidir. Konut meselesinin çözülebilmesi için konut sorununun temelinde bu vardır. Getirilen tedbirlerin konut meselesini nasıl çözümleyeceğini ileride göreceğiz. İnşallah çözümler, bütün kalbimle diliyorum. *(HP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Onu inceledim; ama bu arsa meselesi temel bir mesele olarak ortada durmaktadır.

Emekli Sandığı da konut üretimine girmelidir.

Değerli milletvekilleri, sözlerimi bitirirken söylemek istediğim bir satırbaşı daha var.

BAŞKAN — Zamanınız dolmuştur Sayın Ülker, lütfen sözlerinizi tamamlayınız.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Sözlerimi bitiriyorum Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Vergi kaçakçılığının üzerine eğilmemiz gerekir.

1982 yılında 952 milyar lira vergi kaçakçılığı vardır. Bu vergi kaçakçılığı aynı zamanda enflasyonun da bir sebebidir. Çünkü vergi olarak Hazinede olması gereken bu paralar piyasada dolaşmakta, enflasyonist etkiler yapmaktadır.

Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri, beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için hepinize engin saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ülker.

Sayın İsmail Şengün, buyurunuz. *(MDP ve HP sıralarından alkışlar)*

İSMAİL ŞENGÜN (Denizli) — Sayın, Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri; sözlerime başlarken Türkiye Cumhuriyetinin 45'nci Hükümetinin üyelerini saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

6 Kasım seçimleriyle oluşmuş Yüce Meclisteki bu ilk konuşmamada, son ilki yılda cidden üstün bir gayret ve görev duygusuyla çalışmış olan Türkiye Cumhuriyeti Danışma Meclisinin bugün pek çoğu mütevazı köşelerine dönmüş üyelerini saygı ve sevgiyle anmak istiyorum. *(Alkışlar)*

Yüce Meclisimizin de, 478 tasarı ve teklifi iki yılda görüşüp sonuçlandıran, 160 tasarı ve teklifin de komisyonlarda görüşülmesini tamamlayan Danışma Meclisimiz kadar verimli çalışmasını içten temenni ediyorum.

Sayın Başkan; Sayın Başbakanın ekonomik durumla ilgili olarak ortaya koyduğu verileri birkaç gün önce dikkatle izledik. İntibaım odur ki; olduğundan vahim bir tablo sergilenmek istenmektedir, örneğin; ihracat için 7 milyar dolar hedefin öngörüldüğü söylenmiştir ve ihracatın ancak geçen yılın seviyesinde kalabileceği belirtilmiştir. Ayrıca Sayın Başbakan bir süre önce basında enflasyonun gerçekte yüzde 50'lere vuracağını beyan etmiştir ve nihayet bir de, tasarruf mevduatı artış hızının 1982 yılına göre gerilediğini ifade etmişlerdir.

Sayın üyeler, ihracat hedefi 7 milyar dolar değildir, 6 milyar 250 milyon dolardır ve sanıyorum üç-dört ay önce bu revize işlemi yapılmıştır. Sayın Başbakanın bunu bilmeyeceğini zannetmiyorum.

İhracat son on aylık rakamlara bakıldığında bu hedefe oldukça yaklaşacaktır ve Sayın Başbakanın ifadelerinin aksine geçen yılki seviyesini de aşacaktır inşallah.

Tasarruf mevduatındaki hızın azalması doğrudur. Ancak burada belirtmek istediğim şudur:

1982 yılı başlarım hatırlayınız lütfen; banker faciası... Parasını kurtaran tekrar bankalara dönmüştür. 18 Haziranı hatırlayınız; bir zat Türkiye'den aniden uçmuştur. Parasını kurtaran tekrar bankalara yönelmiştir.

İşte sayın milletvekilleri, 1982'nin nedeni belki bu hızlı mevduat artışıdır ki, 1983 onunla kıyaslanınca, 1983 hızı elbette yavaşlamış olmaktadır.

Sayın Başbakan Programda, bu yılki enflasyon hızının yüzde 40'larda olacağını beyan etmekle daha önceki ifadelerini de bu defa tashih etmiş olmaktadırlar.

Sayın Başbakan, 24 Ocak ekonomik istikrar programının birkaç ay içerisinde olumlu sonuçlar verdiğini ifade etmiştir. Kendilerinden istirham ediyorum; 24 Ocak ile 12 Eylül arası ekonomik verileri lütfen bize ifade buyursunlar. Olumlu sonuçların ne olduğunu hep birlikte görelim.

Sayın milletvekilleri, ekonomide olumlu sonuç huzur ve güven tesisi ile alınabilir ve Türkiye'de de bu böyle olmuştur. Size bir misal vereyim: 1980 yılında ihracat ancak son 3 ayda belirgin artış gösterebilmiştir. 1980 yılının ilk 9 ayında Türk Lirasının değerinin olduğundan da fazla düşürülmesinin verdiği avantaja, rağmen, ihracat ancak ve ancak yüzde dokuz artmıştır. Halbuki 12 Eylülden sonraki 3 ayda artış hızı yüzde 72 olmuştur.

Sayın üyeler, bütün bu sözlerimle ekonomik durumumuzun iyi olduğunu belirtmek istemiyorum ancak olduğundan çok daha ciddî gösterilmek istendiğini vurgulamak niyetindeyim. Ekonominin belirgin durumu 1980'lerden farklı olarak bugün artık uzun süre devam etmiş olan talep enflasyonunun yerini, tamamen olmasa da büyük ölçüde maliyet enflasyonuna terk etmiş olmasıdır. Hükümetimiz gayet iyi takdir edecek ki, talep enflasyonu ile mücadeleyle maliyet enflasyonu ile mücadele arasında araçlar bakımından fark vardır.

Sayın milletvekilleri, görüşmesi yapılmakta olan Hükümet Programı, genel hava ve felsefesi itibariyle Milliyetçi Demokrasi Partisinin kendi Seçim Beyannamesinde savunduğu bazı hususları ihtiva etmektedir, ancak, bize uyumlu olmayan noktaları da çoktur. Örnek olarak; anarşi ve terörü ekonomik nedenlere bağlamaktadır, iktidar. Halbuki biz diyoruz ki ve dedik ki, ekonomik nedenler anarşi doğurmaz; fakat anarşiyi elbette şiddetlendirir.

Programda, seçim kampanyasında olduğu gibi, Ortadireğe bazı vaatlerde bulunulmaktadır. Şüphesiz sayın milletvekilleri, köylü, işçi, memur, esnaf ve emeklinin huzur ve güveniyle refahı konusunda alınacak bütün yararlı tedbirlerin, buradaki bütün milletvekilleri ve Milliyetçi Demokrasi Partisi daima yanında olacaktır. Bunu kesinlikle belirtmek isterim. *(MDP sıralarından alkışlar)*

Ancak, hem "Ortadirek" deyip, hem de 25 milyon köylünün altyapı ve hizmet yatırımlarını bugüne kadar başarı ile yürütmüş bir bakanlığın kaldırılarak, Tarım ve Orman Bakanlığı ile birleştirilmesine şiddetle karşıyız. Tarım ve Orman Bakanlığının yükü esasen ağırdır. Köy işleri Bakanlığı son 20 yılda; köy yolları, köprüler, içme suları, köy elektrifikasyonu, drenaj ve toprak ıslahı toprak muhafazası, göletler proje ve yapımlarını gerçekleştirmiş, araştırmalar yapmış, toprak-su kredileri dağıtmış, iskân hizmetlerinde bulunmuş, sosyal ve ekonomik tesisler inşa etmiş, kooperatiflere teknik ve malî destek yardımlarında bulunmuştur. 1970 yılında 1,2 milyar lira olan bu Bakanlık bütçesi, 1983 yılında 105 milyar liraya çıkmıştır. Artan fiyat hareketlerini dahi göz önüne alacak olsak, bütçedeki artış en azından yüzde yüzdür.

Şimdi, "Etkinlik, sürat ve tasarruf" sloganlarıyla 36 bin küsur köye ve 88.500 küsur yerleşim birimine ekonomik ve sosyal ağırlıklı hizmet ve yatırım götüren bu Bakanlık 25 milyon köylümüze çok görülmüş ve Tarım ve Orman Bakanlığı ile birleştirilmiştir.

Sayın milletvekilleri, şüphesiz köye hizmet gene gidecektir. Bunda şüphe etmiyoruz; ancak bir çobanın güdebileceği canlı sayısı bellidir. Bu çoban harika bir çoban dahi olsa, çok beyinli bir çoban dahi olsa iki sürünün sayısındaki canlı ile etkin, süratli olarak uğraşamaz.

Dikkatinizi çekerim: Üçüncü Beş Yıllık Planda 1983 yılı köy nüfusu projeksiyonu sadece 17 milyon idi; köy nüfusu bugün 25 milyondur. Bunun başlıca nedenlerinden birisi müsmir çalışmalarla, yol, su, elektrik, köprüyle köyün yaşanır hale getirilmesi ve gidilemeyen köyün bulunmamasıdır. Bugün yeni düzenlemeyle 25 milyon köylümüzü maalesef karşınıza alıyor, köye hizmetleri ve yatırımları maalesef ikinci plana itiyorsunuz.

Sayın milletvekilleri, kanun hükmünde kararnameler ile (Ki, bu Mecliste bunu tekrar görüşeceğiz) Devletin yeniden organizasyonundan ziyade bazı genel müdürlükleri tasfiye amacı güdülmektedir. *(MDP sıralarından alkışlar)* Nitekim Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü ile Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Bakanlığa bağlı kuruluşlar haline getirilmişlerdir, işçinin ve esnafın alınteriyle ödediği primlerle kurulan bu iki müessesede yeni düzenlemeyle işçi ve esnaf temsilcilerinin artık yer alamayacağı açıktır. Esnaf ve işçilerin temsilcilerini ekarte etmek midir ortadirekçilik sayın milletvekilleri? *(MDP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, "Ortadirek" deyip de Programda asgarî ücrette vergi dışı konusuna hiç değinilmemesini anlayamıyoruz. Aynı şekilde "Ortadirek" deyip orman işlerinin taahhütle yaptırılmak istenmesine de karşıyız. Orman köylüsünü açlığa mahkûm mu edeceğiz? Gayri kanunî yollara mı iteceğiz? Bu ortadireğe hizmet midir? Faizi enflasyon oranı üstünde tutacaksınız da destekleme alım fiyatı için ölçünüz alınteri mi olacak? Alınterini neyle ölçüyorsunuz?

"Taban fiyat hak fiyat" politikanızı lütfen açıkça belirtiniz. Bu noktada hafızam beni aldatmıyorsa, Sayın Başbakan daha önceki sorumlu görevleri sırasında devamlı olarak işçi ücretleri ve taban fiyatlarının ve bunlardaki artışların daima enflasyonun altında olması gerektiğini ifade etmişlerdir. İnşallah bu görüşlerini şimdi terk etmişlerdir. Bu konuda kendilerinden açıklama beklemek sanıyorum hakkımızdır.

Sınaî mülkiyeti yaygınlaştırırken ortadirek mensuplarından çoğunun, özellikle yurt dışı işçilerinin ortakları oldukları çok ortaklı şirketler için hiçbir teşvikten; kurtarmadan değil, teşvikten bahsetmiyorsunuz. Ortadireğin vasıfsız liseli, diplomasız işsizleri için Devletin meslek kursları açmasına Programınızda hiç değinmiyorsunuz.

Niye hâlâ Türkiye'mizde varlık üzerinden kredi verilmektedir? Niye hâlâ serbest piyasa ekonomisinin gereklerinin uygulanacağı ifade edilen bu Hükümet Programında, teşebbüse kredi verilecektir denmemektedir?

Esnaf, hatta emekli memur ve nihayet genç Türk köylüsü uğraşacağı, müteşebbis olarak faaliyet göstereceği alanlarda niçin teşebbüs üzerinden kredi alamasın?

Yeni demokrasi döneminde, çoğunluğu ortadirekten olan kader kurbanları için af konusunu düşünmüyor musunuz? Basının kader kurbanlarına af yok mu?

Ortadireğin vicdanını en çok yaralayan rüşvet ve ihtilas ile mücadele konusunda Programınızda maalesef tek kelime göremedik.

Anayasa emri olan Toprak ve Tarım Reformu Kanununun çıkarılacağından ciddî endişeler içindeyiz.

Üniversite ile iş âlemi ilişkilerini artırmak isteyişinizi alkışlıyoruz; ancak YÖK'ün full-time prensibiyle bunu nasıl bağdaştırabileceksiniz?

Sıkı para politikası uygulayacaksınız ve yeterli bir para arzından (Kot ederek söylüyorum) bahsediyorsunuz. Kime göre yeterli? Kimin için yeterli olacak? Kimin için sınırsız olacak?

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin mukayeseli avantajı elbette çoğunlukla emek-yoğun işlerdedir. Benim bölgemde 20 bin dokuma tezgâhı çalışır; bu, 40 büyük fabrikaya bedeldir, ipliğin nakliyesi, pazarlaması, çile, büküm, çözgü, haşıl, boya, kasarlama, dokuma, hambez, emprime, baskı, apre ve nihayet konfeksiyon, bölge nüfusunun yüzde 20'sinin işidir; fakat bu emek-yoğun aile işletmelerinin büyük sorunu iplik fiyatlarının namütenahi artmakta oluşudur.

BAŞKAN — Sayın Şengün, 2 dakikanız kalmıştır.

İSMAİL ŞENGÜN (Devamla) — Sayın Başkamın, tamamlamaya çalışacağım; teşekkür ederim efendim.

Bu nedenle, Sümerbank, Tariş ve diğer birlikleri reorganize edecek misiniz? İpliği sadece çok büyük tüccarın satmasını önleyecek misiniz? Özellikle iplikte fiyat istikrarı için ek tedbirler alacak mısınız? Bölgem ağır ekonomik ve sosyal sorunlara gebedir; şimdiden dikkatinizi çekmek isterim.

Sayın milletvekilleri, mukayeseli avantajımız tamamen emek-yoğunda da değildir; bu noktaya parmak basmak isterim. Bazı hammadde ve coğrafî avantajlarımız sermaye-yoğunu da gerektirir. Görüyorsunuz tiz katı bir görüşün takipçileri değiliz.

Hükümetin bugün arabası hazırdır; fakat benzini yoktur. Hangi kaynakla, hangi gelirle vaatleri gerçekleştireceksiniz?

Yeminli Malî Müşavirlik (ki, siz "Serbest Muhasiplik" diyorsunuz) Kanun Tasarısı üzerindeki niyetinizi takdirle karşılıyoruz; fakat bu yetmez ki... Görülen o ki, KİT'lere zam getireceksiniz ve görülen o ki, tasarrufu teşvik etmek suretiyle kaynak yaratacaksınız. "Şok" dediğiniz faizle toplanacak tasarrufla Türkiye'nin meselelerini halletmek mümkün olacak mıdır?

BAŞKAN — Sayın Şengün, zamanınız dolmuştur, lütfen bağlayın efendim.

İSMAİL ŞENGÜN (Devamla) — Sayın Başkamın, bağlamaya çalışacağım efendim.

BAŞKAN — Lütfen bağlayın efendim; lütfen...

İSMAİL ŞENGÜN (Devamla) — Teşekkür ederim, bana müsaade ediniz. *(ANAP sıralarından "Bağlayın, bağlayın" sesleri)*

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

İSMAİL ŞENGÜN (Devamla) — Sayın Başkanım, Halkçı Partili arkadaşımın aynı esprisini tekrarlamak istemiyorum; teşekkür ederim. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkanım;

Son çıkarılan Faiz Kararnamesiyle bir müktesep hakkın ihlali söz konusu edilmektedir. Bu konuya bu kadar değinmek istiyorum. Umuyorum bu tebliğin tefsiri Hükümet tarafından yapılacak ve daha önce memlekete, bankalara ve dolayısıyla Hükümete olan güven sarsılmamış olacaktır.

Sayın Başkanım; faturalı hayat korkunç suiistimale yer verecektir.

BAŞKAN — Efendim, sözünüzü lütfen tamamlayınız.

İSMAİL ŞENGÜN (Devamla) — Bu sondur efendim; bitiriyorum.

Tasarruf bonoları gibi piyasası oluşacaktır. Aslında nihaî tüketici ile nihaî satıcı arasında vukubulan alışverişte çok daha iyi denenmiş ve Sayın Hükümetin de yakından bileceğine inandığım bir katma değer sistemini burada alternatif olarak görmeleri sanıyorum hem kendi görüşlerine, vergileri azaltma görüşüne uygun olacak, hem de bütün memleket bakımından daha iyi bir uygulamanın başlangıcını teşkil edecekti. *(ANAP sıralarından "Allah razı olsun" sesleri)*

Sayın Hükümete, "Allah razı olsun" diyen milletvekillerine ve hepinize en derin saygılar sunar, beni dinlediğiniz için teşekkürlerimi iblağ ederim. Sağolun. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, saat 21.00'de toplanmak üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.55

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN: *Necmettin KARADUMAN*

KÂTİP ÜYELER*: M. Murat SÖKMENOĞLU (Hatay)*

Süleyman YAĞCIOĞLU (Samsun)

Açılma Saati: *21.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — 11'nci Birleşimin üçüncü Oturumunu açıyorum.

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz.

Başbakan Sayın Turgut Özal, buyurun efendim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Yüce Meclisin değerli üyeleri, Hükümet Programı üzerinde parti gruplarının ve onu takiben iki üyemizin yaptığı konuşmayı dikkatle dinledim. Bu konulardaki görüşler, yapılan tenkitler ve öneriler hakkındaki ana noktalarda düşüncelerimi arz etmeye çalışacağım.

Konuşma üslubumuz genelde yeni dönemin özlediği herhangi bir şekilde yapıcı bir tarzda olacak ve iyi niyetli üslubumuza devam edeceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdiye kadar yapılmış olan tenkit ve temennileri, her zaman olduğu gibi, bunların da bizim gözümüzden kaçmış olanlar varsa onları programlarımız içerisinde değerlendirebileceğimizi, tabiatıyla genel program bakımından uygun olmayanlar da var, onların da cevaplarını aynı anlayış içerisinde anlatmaya çalışacağım.

Muhterem üyeler, bir kere, programın genel tenkidinde bütün konuşmacılar hemen hemen bizim Programımızın, Seçim Beyannamemizin ve Parti Programımızın bir nevi tekrarı olduğundan bahsettiler. Yani başka bir özellik taşımadığı, bu Programın bir başka şekilde takdimi şeklinde ifade ettiler. Bu doğrudur. Aslında hemen şunu söylemem lazım: Eğer bizim Hükümet Programımız, kemdi Parti Programımıza ve Seçim Beyannamemize uygun olmasaydı, onu arkadaşlarımın burada tenkit eteneleri icabederdi. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Biz belki ilk defa, bir hükümet programında, seçim beyannamesindeki detaylara inmiş bir Hükümet olarak karşınızdayız, Bundan da büyük gurur duyuyoruz. Mesela bunun tipik bir misali, kamu idaresinin reorganizasyonu konusudur. Biz, kamu idaresinin reorganizasyonu konusu üzerinde uzun yıllar çalışıldığını biliyoruz. 1960'larda, bu sıralarda oturan eski bürokrat olan arkadaşlarımız vardır. "Mehtap Projesi" adı ile adlandırılan ve 1960'ın hemen akabinde yıllarca üzerinde çalışılan bir projeyi hatırlıyorum, bu projeler rafa kaldırıldı. Ondan sonra da birçok etütler yapıldı. En son benim de Hükümette olduğum bir sırada Danışma Meclisi ve Konsey'den yetki alınarak kamu idaresinin düzenlenmesi konusuna geçilmişti. Bunların bir kısmı yapıldı; fakat esas büyüğü olan Bakanlıkların reorganizasyonu yapılmamıştı. Bu çalışmaları biz gözden geçirerek, esas itibariyle Parti Programımı-

za ilkelerini koyduk ve seçim beyannamemizde detayları ile ne yapacağımızı anlattık.

Aslında ben burada şu tenkiti bekliyordum; "Siz niçin Parti Programınızda 11 tane ana bakanlık, hizmet gösterdiğiniz halde, şu getirdiğiniz kararname ile bu rakam 14'e yükseldi 3 tane fazladır"

Tabiatıyla bunun neticede karşılıklı bir anlaşma ile yapıldığını, bizim programımız istikametinde çok büyük bir aşama yapıldığını da ifade edebilirim.

Burada şu konu çok önemlidir: Programı hazırladığımız, Seçim Beyannamesini hazırladığımız sırada eski bir politikacı arkadaşım dedi ki: "Bu kadar detayda yapacağınız işi yazmayınız" Biz aksini söyledik, dedik ki: "Millete her şeyi açıkça, ne yapacağımız varsa bunu söylemek mecburiyetindeyiz ve buna göre de milletimizden yetki alacağız" *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bakanlıklar konusuna bir müddet sonra tekrar geleceğim. Programda aynı şekilde bir konu daha var, onda da, biz milletten yetki aldığımızı zannediyorum, kabul ediyorum. O da köprü ve Keban gibi projelerin gelirlerinin satışıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Onu da Seçim Beyannamemize koyduk, korkmadık boyduk ve ona göre de rey aldığımızı kabul ediyorum.

Muhterem üyeler, program tabiatıyla beş yıllık bir devreyi kapsıyor. Eski hükümet programlarına benzemez, farklı bir programdır. Sözümün başında da ifade ettiğim gibi Programımız Seçim Beyan namemizle ve Parti Programımızla büyük uyum halindedir. Programa, bütün bu büyüklüğüne rağmen daha fazla ilave etmeye kalksaydık, çok daha uzun bir program olurdu, ona lüzum görmedik. Programda, şu ana gruplar halinde takdim yapmışızdır:

Bir kere muhtelif konulardaki anlayışımız, politikalarımız, ilkelerimiz nelerdir, bunlar açık seçik ortaya konulmuştur. Mesela devlet politikası, adalet anlayışımız, millî savunma politikası, dış politikadaki ana ilkelerimiz; bunun yanında ekonomik politikalar detayda Programda anlatılmıştır. Sosyal politika aynı şekilde alt bölümleri itibariyle de detayda anlatılmıştır. Bunun yanında bazı sektörel politikalar, ağırlığı alan sektörel politikalara da büyük önem verilmiştir. Mesela, tarım, sanayi, madencilik, altyapı hizmetleri, altyapı sektörü ve hizmetler sektörü; bu arada özellikle kültür ve sanat üzerinde durulmuştur.

Programın yine incelediğiniz zaman diğer programlardan farklı olarak şöyle bir hüviyeti olduğunu da görüyoruz: Memlekette muhtelif gruplara Program hitap etmeye çalışmıştır. Bu da yine Seçim Beyannamemize paralel alarak yapılmıştır. Bunlar hangi gruplardır? Bizim "Ortadirek" dediğimiz ve Partimizin de Ortadirek partisi olduğunu kabul ettiğimiz Ortadirek, işçi, çiftçi, esnaf ve sanatkâr, memur. Bunların meselelerine ayrıca ışık tutulmuştur. Gençler ve çocuklara ayrı bir bölüm konulmuştur ve nihayet önemli bir bölüm de işsizler için konulmuştur; işsizlik meselesi. Bunun yanında da ilim, sanat ve diğer sanatçılar konusunda da Programda ayrıca bölümler vardır.

Programın bir önemli tarafı da, gene Seçim Beyannamemize paralel olarak "Ekonomiyi ve Sosyal Gelişmeyi Güçlendirme Programı" adı altında özel bir bölüm konulmuştur.

Biz, bir hükümet programının bütün meseleleri kapsamayacağını biliyoruz. Sebebi vardır; hükümetler devamlıdır, bizden evvelki hükümet var, onun yaptığı işler var, onun devraldığı işler vardır ve bu işlerin bir kısmı devlet politikası haline gelmiştir, bunlardan buralarda tekrar bahsetmeye lüzum yok.

Eğer üzerinde bazı değişiklikler yapacaksanız, o vakit bahsetmeye ihtiyaç duyarsınız.

Bütün bunların yanında da programın, netice itibariyle memleketin, milletin alakadar olduğu ana konular üzerinde ağırlıkla durması lazım.

İşte bu, "Ekonomiyi ve Sosyal Gelişmeyi Güçlendirme Programı" adı altında ortaya koyduğumuz altı konu şunlardır:

Huzur ve güvenin devamı, Ortadireğin güçlendirilmesi, işsizlik konusu, konut konusunun halledilmesi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kalkınma meseleleri ve diğer az gelişmiş bölgelerdeki kalkınma meseleleri ve nihayet bürokrasi meselesi.

Muhterem üyeler, bir konu üzerinde daha başlangıçta durmak istiyorum. Huzur ve güven konusu, seçim sırasında da müzakere edilmiştir, hatta açık oturumda da karşılıklı olarak müzakere edilmiştir. Bazı konuşmacılar, zannediyorum Sayın Sunalp, konuşması arasında, daha evvel de huzur ve güvenin temininin ana esasının iktisadî olduğu yolundaki, yani iktisadî sistemin, iktisadî düzenin düzenlenmesini yeni baştan değil, fakat esas itibariyle iktisadî meselenin halledilmesine bağladığımızı söyledi; aslında bu doğru değildir.

Birkaç kere de ifade ettim; "İktisadî meselenin iyileştirilmesi, yani, memlekette aç insan bırakılmaması, işsiz insan sayısının azaltılması, sıkıntıların hafifletilmesi, huzur ve güven ortamı için önemli bir şarttır; bir nevi, kötülüklerin yeşermemesi için gerekli bir zeminin ortaya konulmasıdır" dedim ve hemen de ilave ettim (Bu husus Programımızda da çok açık bir surette vardır) bunun yanında emniyet kuvvetlerimizin, asayiş kuvvetlerimizin güçlendirilmesi, meselenin üzerine süratle, güçle gidilmesi; millî eğitim meselesinin daha iyi halledilmesi, gençlerimizin çok daha iyi yetiştirilmesi konularının bu meselenin çözümünde esas olduğunu anlattım. Bunu tekrar etmek istiyorum, çünkü Büyük Meclisimizin şu yanlış anlayışa kapılmaması lazım; biz meseleyi sadece iktisadî noktasından görmüyoruz. Bunu hem seçim sırasında, hem televizyon konuşmalarımızda çok açık bir surette ifade ettik, burada da aynı şekilde, açık bir surette ifade ediyoruz.

Konuşmalar arasında bizimle ilgili olan, biraz da şahsımızın karıştırıldığı bir 24 Ocak meselesi var.

24 Ocak, esas itibariyle bir tarih olmuştur, ama nedense 24 Ocak ile ilgili, bu politika ile ilgili ne kadar problemli mesele varsa benim üzerime yıkılır, ne kadar iyi iş varsa da bizden alınır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Biz hiçbir zaman bu meselenin yapıcısı, ortaya koyucusu olduğumuzu da iddia etmedik, ama nedense dış basın bunu ortaya koydu; "24 Ocak mimarı" dediler. Ben

netice itibariyle başladığı tarihteki durumu biliyorum. Bu konunun en başta gelen hazırlayıcılarından biriyim, bu doğrudur. Bir müddet bunun teknik sorumluluğunu da götürdüm, siyasî sorumluluk üzerimde değildi, ama büyük çapta teknik sorumluluk vardı. 12 Eylül'den sonra siyasî sorumluluğunu da taşıdım.

Bu konuda yapılan tenkitler dolayısıyla, 24 Ocak bu memlekete ne getirmiştir, onu anlatmak isterim.

Türkiye 1979 senesi içerisinde çok kritik bir noktaya gelmişti. Çok uzak bir mazi değil; burada yaşayanların, Türkiye'de yaşayanların unutmadığı bir devredir. O tarihte memleketin enflasyon hızının bugünkünün iki mislinde, yüzde yüzler civarında olduğunu, yoklukların kol gezdiğini, Türkiye'nin dış itibarının sıfıra indiğini çok iyi biliyoruz. Kredi itibarı bakımından ülkemiz dünyadaki ülkeler arasında sondan ikinci veya üçüncü idi o tarihlerde. Ve her gittiğimiz yerde kapıların yüzümüze kapandığı bir devreyi hatırlıyorum. 20 binden fazla dışarıdan alacaklı vardı, ticarî alacaklı. Paralarını ödeyemedik. Bırakınız o paraları ödememeyi, bunlar ticarî borçlar, Devlet kendi taahhütlerini yerine getiremiyordu. Memleketteki yokluklardan dolayı kuyruklar, karaborsa ve bununla beraber korkunç bir haksız kazanç meydana gelmeye başlamıştı. Devlet malları sübvansiyonlu bir tarzda satılıyor, normal fiyatı piyasada 40 lira, 45 lira olan demiri devlet 22 liraya satıyor, tabiî kim alırsa arada çok büyük de kâr ediyordu. Böyle bir devirden geçti Türkiye. Bunun gibi birçok maddeler aynı şekilde ifade edilebilir.

24 Ocak Kararları bir mecburiyetten alınmıştır. Bu durumu çözmek için alınmıştır. Zor kararlardır, alınması kolay olmayan kararlardır, ama alınmıştır. Alınması lazım olduğu için alınmıştır.

Bunu Hükümet Programında da açık bir surette ifade ettik. Ekonomik istikrar programı, yani 24 Ocak karartan birkaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını göstermiş, özellikle 12 Eylül 1980 tarihinden sonra anarşi ve terörün de ortadan kalkmasıyla ekonomik tablo iyileşmeye başlamıştır.

Bir arkadaşımızın dediği gibi, 12 Eylül 1980'den sonrasını ihmal etmiş değiliz.

"Birkaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını almıştır" sözümüz de doğrudur. Yokluların mühim bir kısmı iki üç ay içerisinde ortadan kalkmıştır, bu doğrudur; ama hakiki iyileşme 12 Eylül 1980'den sonra olmuştur. Onu da burada açık bir surette ifade etmişizdir.

1980 yılı ilk defa ihracatın büyük çapta arttığı bir yıl olmuştur. Hemen şunu söyleyebilirim: Ondan evvelki 1976, 1977, 1978 ve 1979 yıllarında Türkiye'nin ihracatı 2 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. 1976 yılında 1 milyar 960 milyon dolar, 1979 yılında da 2 milyar 260 milyon dolar olmak üzere ve ilk defa 1980 yılında 2 milyar 900 milyon dolara yükselmiştir.

Enflasyon hızı 1981 yılı içerisinde yüzde 36 seviyesine düşmüş; aynı yıl, 1979 ve 1980'de gerileyen millî gelir ilk defa olarak yüzde 4,2 gibi bir nispette artmıştır.

İhracatımız 1981 yılı içerisinde bir patlama gösteriyor ve yüzde 62 civarında bir artışla 4 milyar 700 milyon dolara yükseliyor.

Bu olumlu gelişmeler 1982 yılında da devam etti. İhracatın artışı 5 milyar 700 milyon dolara yükseldi. Onun yanında millî gelir artışı devam etti ve netice itibariyle millî gelirle beraber enflasyon hızı da yüzde 25'in altına inmiştir.

Bu tahminler, her sene yapıldığı gibi tabiî 1983 yılı için de yapıldı. İlk yapılan tahmin 7 milyar doların üzerinde bir ihracat, millî gelir artışı, tahmin ediyorum yüzde 4,8 civarında ve yüzde 20'ye düşen bir enflasyon.

Yapılan bu tahminler, 1983 yılı içinde ilk defa olarak tutmadı ve tahminler revize edildi. Yani ihracat rakamı aradan üç ay beş ay geçtikten sonra tutmayacağı anlaşılınca rakamlar indirilmeye başlandı. Demin bir arkadaşımızın söylediği son rakam revize edilen rakamdır.

Tabiî revize edilmekle hakikî hedefleri karıştırmamak lazım. Asılında hakiki hedef 7 milyar dolar, normal, olması lazım.

Bugün rakamların aşağı yukarı 1982 seviyesinde realize edilebileceğini tahmin ediyoruz; yüzde 1-2 civarında fark edebilir.

Millî gelir şu andaki tahminlere göre maalesef yüzde 3 civarında. Daha az mı olur, daha fazla mı olur, bunu son tahminler yapıldıktan sonra göreceğiz; ama en enteresan gelişme ve bizi sıkıntıya düşüren gelişme enflasyon hızında olmuştur. Enflasyon hızı bugün yılsonunu bulmadık, elimizde onbir aylık rakamlar var aşağı yukarı, bazı tahminlere göre yüzde 39 civarında, bazı tahminlere göre yüzde 35-36 civarında, oniki aylık değerler itibariyle bir enflasyon hızı gösteriyor; fakat önemli olan bu değil, önemli olan, son üç-dört aydaki enflasyon hızıdır. Son üç-dört aydaki enflasyon hızı bu söylediğim enflasyon hızından daha fazladır. Bunu bir nevi 1984 yılına giriş hızı olarak kabul ederseniz, 1984 yılındaki problemimizin büyüklüğü buradan anlaşılır. Zaten Programda da bunu açık bir şekilde ifade etmiş bulunuyoruz.

Niçin böyle oldu? Sayın milletvekili bir arkadaşımızın söylediği gibi, "Bu programın kaderi budur, 24 Ocak Kararlarının neticesi bu olacaktı."

Bu kolay söylenen bir laf; ama doğrusu bu değil. 24 Ocak kararlarının bazı prensipleri vardı, bu prensiplere sıkı sıkıya sarılmak lazımdı. O prensiplerin bazen tatbikatı zor işlerdi, maalesef o prensiplere layığı ile sarılınmadığı için bugün bu neticelere doğru gelmişizdir.

Enflasyonu kontrol altına almak için, bütün dünyada da çok yakından bilindiği gibi birkaç konu üzerinde hassasiyetle durmamız icap ettiğidir. O da şunlar: Özellikle para arzı. Yani, bir memlekette para arzı konusu enflasyona en fazla tesir eden faktörlerden biridir. Diğer önemli bir konu, para arzı yanında memleket bütçesinin denkliği veya verdiği açık miktarıdır. Bu açığın da belli sınırların altında olması lazım.

Bir üçüncü konu da, ücretler ve gelirler politikasıdır. Bunların da dengeli olması lazım. Buradan birçoklarının söylediği gibi ücretlerin dondurulması diye bir şeyi katiyen düşünmediğimizi de açık bir surette ifade ederim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Ama, esas itibariyle bilinen gerçek şudur: Memlekette bu söylediğim ilk iki noktaya dikkat edilmez ve memurumuz ve işçimiz yanlış bir yaklaşımla aldatılırsa,

bazılarının söylediği gibi, yani "Biz size daha fazla ücret vereceğiz, şu kadar şey yapacağız, sizi şu noktaya getireceğiz" derseniz, bizim bir tabirimiz var; "kaşıkla verir kepçeyle geri alırsınız" *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Biz bu nevi politikaların Türkiye'yi 1977, 1978 ve 1979'da nereye getirdiğini çok iyi biliyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Memur, işçi ve emeklinin esas kaybı enflasyonun hızlandığı yıllardadır ve maalesef geçirdiğimiz iki-üç yılda bunun farkı da kapatılamamıştır. Eğer o farkı birdenbire kapatmaya kalktığınız takdirde, enflasyon ateşini tekrar yakarsınız ve bu da memurun, işçinin çok büyük bir tarzda aleyhinde olur.

Hiçbir şey karşılığı olmadan verilemez. Bir tabirimizle "yoktan var etmek sadece Allah'a mahsustur" *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Biz açık bir surette enflasyonu aşağıya çekerek, bu memlekette yeniden Ortadireği güçlendirmek istiyoruz. Ortadirek konusuna ayrıca geleceğim, bunu nasıl yapacağımızı da biraz daha etraflı anlatmak istiyorum; ama şunu Programda açık bir surette söyledik, önümüzdeki devre enflasyonu aşağıya çekmek için nasıl bir politika uygulayacağımız burada net olarak yazılmıştır. Bu politikanın tatbikatına da Hükümet Programımız Mecliste okunmadan başlamış bulunuyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Müsaade ederseniz sırayla muhterem arkadaşlarımın bahsettiği önemli konular üzerinde birer birer duracağım.

Bir tanesi kamu idaresinin reorganizasyonu konusu:

Sözlerimin başında da açıkça söyledim. Vaktiyle "Mehtap Projesi" diye başlayan 1960 sonrasında Türkiye'de kamu idaresinin bakanlıkların ve bütünüyle kamu idaresinin reorganizasyonunu hedef alan çok geniş çalışmalar yapıldı; ama maalesef bu çalışmaların hiçbirisi yerini bulamadı, raflarda kaldı, eski projeler halinde hala arşivlerimizi dolduruyor.

Bazı bakanlıklarımız çok köklü sebepler olmadan kuruldu, gelişti, büyüdü; bazıları politika icabı kuruldu. Netice itibariyle Devletin masrafları arttı, vatandaşa layıkıyla hizmet zamanında, ucuz ve iyi bir şekilde götürülemez hale geldi.

Biz bu meseleyi cesaretle ele almışızdır, işin zor olduğunu biliyorum. Hatta o kadar biliyorum ki, bu organizasyonun bizim bakanların bakanlıklarına oturmadan yapılması esasını getirmek istedik. 12 Eylül günü bana Hükümette görev almam teklif edildiği zaman bakanlıkların sayısının azaltılması o zaman da düşünülmüştü. Bakanlıkların sayısını 17'ye düşürmeyi düşünüyorlardı, bunu açıkça ifade ettiler. Ben o tarihte şunu söylediğimi çok iyi hatırlıyorum: "Bunu hemen yaparsanız yapabilirsiniz, yapamadığımız takdirde, yani bakanlıkların başına bakanlar geldikten sonra yapılması hemen hemen imkânsızdır". Bu, bizim son onbeş-yirmi senede elde ettiğimiz tecrübe. Hakikaten de öyle oldu. Bizden evvelki Hükümet de bu kanaatteydi, biliyorum; fakat bu konuyu başarması o günkü şartlarda mümkün olamadı. Bizim de eğer bakanlarımız bakanlıklara otursaydı, belli bir süre geçseydi, bu organizasyonu tekrar sağlamamız mümkün olamazdı. Çünkü meselenin hususiyeti var. Bakanlar yerlerine oturduktan sonra etraflarını bakanlık mensupları alıyorlar

ve bir yeniliği, yeni bir hamleyi yapmasına mani olabiliyorlar. İşin zor tarafı budur. Onun için bütün tehlikeyi göze alarak bu işin başta yapılması hususunda ısrar ettik.

Aslında, bize bu bakımdan teşekkür edilmesi lazım. Çünkü partilerin kendi mensupları için, "Yani beş tane daha bakan çıkarsaydık iyi olmaz mıydı" diye düşünmesi normaldir. Bizim, beş tane bakanı daha aşağıya aldık diye hakikaten tebrik edilmemiz lazım. Kanaatim budur; çünkü bunu milletin ve memleketin hayrına yapmışızdır. Kendi partimizi, kendi milletvekillerimizi bakan yapmayı düşünmemişizdir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, muhtelif bakanlıklar var; niçin Başbakanlığa Hazine ve Dış Ticareti aldık? Aslında Başbakan bakmıyor bunlara; bir Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı bakıyor. Başbakan gene koordinasyon görevini yapıyor, umumî olarak bakanları kontrol ediyor, Anayasada yazılı olan görevleri yapıyor; ama Başbakana bağlı daire yok mu, icra dairesi yok mu? Var; Başbakana bağlı olma da var, kanunla verilmiş daireler de var.

Biz meseleyi şöyle düşünmüşüzdür: Evvelemirde, Başbakanlık, politika hazırlayan, bu politikayı bakanlıklara tamim eden ve esas itibarıyla de ekonomik politikanın yürütüldüğü yer olmalıdır.

Benim şahsî tecrübem ve birçok kimsenin tecrübesi şunu açık bir surette göstermiştir: Geçmiş yıllarda olduğu gibi, Ekonomik meselede dağınık politika izlediğimiz zaman muvaffak olamazsınız. Eğer Maliye Bakanlığı ayrı çeker, Planlama ayrı çeker, Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret ayrı çekerse, bu politika muvaffak olamaz. Bu, Türkiye'nin çok mühim bir meselesidir ve bunun çeşitli misalleri vardır.

Bu tecrübelerden istifade ederek, bu söylediğimiz konuları bir araya getirmişizdir. Benim şahsî tecrübem var. 1967-1971 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı iken, yaptığımız ve bu konuyu çözen hususlardan bir tanesi, Planlama Müsteşarı olarak, bu söylediğimiz üç-dört yerin bir nevi komisyon halinde bir araya gelip kontrolünün yapılmasıdır. Bu yüzden, o devre, bayağı başarılı geçmiştir.

1980 24 Ocak Kararları hazırlandığı sırada da gene aynı organizasyon vardı. Şimdi bunu daha kanunî, daha esaslı bir şekle getirmiş bulunuyoruz. İnanıyorum ki, Türkiye'nin ihracat meselesi; Türkiye'nin ekonomik, sağlam ekonomik politikalarının uygulanması, meselesi en iyi bu şekilde halledilecektir.

Devlet bakanlarını, Başbakanlıkta belli birtakım ünitelerin bakanları olarak görmüyoruz; devlet bakanlarını esas itibarıyla bir nevi kurmay fonksiyonu gören bakanlar olarak görüyoruz ve özel bazı konuları (gene Programımızda bahsettiğimiz gibi, Seçim Beyannamemizde aynen bahsettiğimiz gibi) Başbakan adına takip görevini de bu devlet bakanlarına vermiş bulunuyoruz.

Nedir bu konular?

Konut meselesi. Çünkü sadece devlet konut yapmıyor, özel teşebbüs de konut yapıyor; bütün meselenin nasıl gittiğini bir devlet bakanı takip etmelidir ve aksayan tarafları varsa, alınacak tedbirler varsa bunları önümüze getirmelidir; Hükümet de buna göre tedbirler almalıdır.

Diyeceksiniz ki; Bayındırlık ve İskân Bakanı var veya eski tabiriyle İmar ve İskân Bakanı var. Bu bakanların o kadar çok fonksiyonu var ki, kendi bakanlıklarının idare fonksiyonu var ki, böyle konuları yakından takip etmeleri fevkalade zor oluyor. Biraz daha rahat çalışabilen, biraz daha rahat düşünebilen insanları bulup o işleri takip ettirmemiz lazım.

İşsizlik konusu böyledir. İşsizlik sadece bir bakanlığın işi değildir; birkaç bakanlığı birden alakadar eder, özel teşebbüsü de alakadar eder. Hepsinin düğümlendiği bir yerde bir devlet bakanını, gene Planlama Teşkilatındaki bir üniteyle beraber bu konunun nasıl geliştiğini, nerelerde hatalar yaptığımızı veya nerelerde doğru hareket ettiğimizi herhalde bilmemiz lazım; bunun da gene takibini bir devlet bakanına veriyoruz.

Bu şekilde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması... Yıllardır üzerinde konuşuyoruz; evet Cumhuriyet hükümetleri epey şeyler yapmışlar, ama hâlâ büyük farklılıklar devam ediyor. Bunun üzerinde birtakım işler yapmamız lazım: Eksiğimiz nedir, ne yapıyoruz, bakanlıklar ne yapıyor; birinin takip etmesi lazım.

Biz meselelere böyle yaklaşıyoruz. Bu yaklaşım tarzlarını da, yıllardır Devlette çalıştığımız müddet içerisinde bulup öğrenmişizdir ve bunların da en iyi şekilde böyle yapıldığını zannediyorum.

Bakınız Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı konusuna; o da enteresan bir konu.

Aslında bizim bakanlıklarımızın şekli sektörel bakanlıklardır. Sanayi Bakanlığı, Enerji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Bayındırlık, altyapı bakanlığı böyle. Köy İşleri Bakanlığı sektörel bir bakanlık değil. "Köy İşleri" deyince bu sefer bir şehir bakanlığı da düşünmek lazım. Aslında köye giden hizmetler düşünülebilir; ama Tarım ve Orman Bakanlığının da köyde yaptığı çok hizmet var. Tarım ve Orman Bakanlığının ağırlığı köyde. O vakit ne yapacağız?

Bakınız neler dublike ediliyor. Devletin iş yapması, bu milletten aldığı vergi paralarını iyi kullanması lazım. Devletin kendi bir hâzinesi yok, biz para basmıyoruz, basarsanız enflasyon olur; ama yaptığımız iş, milletten vergi almak ve bu vergileri de akıllı bir şekilde kullanmaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Eğer bunları yanlış kullanırsak gayet tabiî verim düşer. İşte enflasyonun sebeplerinden biri de Devletin yanlış para kullanmasıdır.

Bugün Tarım Bakanlığında da tarımla ilgili üniteler var, Köy İşleri Bakanlığında da tarımla ilgili üniteler var. Toprak-Su bir tarafta, tarım işlerine bakan Ziraat işleri Genel Müdürlüğü öbür tarafta ve daha başka üniteler... Niçin bunlar bir araya gelemiyor? Bunlar bir araya gelirse köylüye daha iyi hizmet götürülmez mi? Yarım yarım paralarla da hizmetler yarım kalıyor, biz sadece personel parası vermeye bakıyoruz; hizmeti de köylümüze iyi götüremiyoruz.

Yol, Su, Elektrik Teşkilatı olduğu gibi kalacak. Hatta hatta düşüncemiz, Yol, Su, Elektrik Teşkilatını biraz daha güçlendirip orman yollarını da yaptırmak. Ormanın ayrı; yol, su, elektriğin ayrı teşkilatı mı olacak? *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu şekilde orman, tarım ve yol, su, elektriği üç ünite halinde bu bakanlığın altında topladığınız zaman, hem para açısından hem hizmeti iyi bir şekilde yaparak tasarruflu bir şekilde, öyle zannediyorum ki, köylümüze çok daha randımanlı hizmet götürebiliriz. Bunu muhakkak yapacağız.

Gene iki konuşmacı arkadaşımız, bizim Devletin rolü hakkındaki düşüncelerimizi söyledi. "Huzur, güven ve adalet..." Huzur, güvenin temini ve adaleti temin... Başka bir şey yok gibi.

Şimdi müsaade ederseniz Parti Programından okuyacağım... (Bilmiyorum hangi maddeyi okudular)

"Madde 2. — Devlet:

Devlet, başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, adaletin temini, sosyal ve iktisadî faaliyet ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi maksadı ile gene millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır; Devletin millet ile bütünleşmesi esastır.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması, sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması Devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadî faaliyetlerde Devlet, genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir. Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil; milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır."

Şimdi, burada devletin fonksiyonuna sadece nasıl "eski klasik devlet fonksiyonu" dersiniz, bunu anlamak mümkün değil. Burada devlete geniş bir fonksiyon verilmiştir. Hatta bakınız, daha ileride, "Ticaret ve sanayie devlet prensip olarak girmemelidir" dedikten sonra da istisna olarak, "Geri kalmış bölgelerde devlet sanayie girebilir; ama bu teşebbüsler en kısa zamanda millete devredilmelidir" denilmektedir. Prensibimiz budur. Bunu özellikle devlet anlayışımızı belirtmek, devletin yatırımlardaki rolü nedir, onu anlatmak için söylüyorum ve yine ifade ediyorum: Eğer devlet vatandaşın yaptığı, yapabileceği işlere girerse iyi yapmaz. Devlet bakkallık yapamaz; yapamadığını da gördük. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer vatandaşımız birçok işi devletten iyi yapıyorsa, devletin kaynaklarını, imkânlarını niçin o tarafa sarf edelim, vatandaşımızın orada niçin rakibi olalım?

Bakınız bu memleketin yola, suya, elektriğe, - kendileri de söylediler açıkça - enerjiye çok büyük ihtiyacı var. Birçok elektrik santralimiz maalesef kaynaksızlıktan şimdiye kadar geri kalmıştır. Bunlar uzun zamanın hikâyeleri; ama şunu da açıkça ifade edelim: Devletin bu sahada yapacağı çok imkânlar, çok yatırımlar var. Keşke imkânımız olsa da halkımızın tasarruf gücü yüksek olsa da bunların bir kısmını halkımıza, halkımızın kurduğu teşebbüslere yaptırabilsek. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Demin okuduğum programda "Devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği esastır değil, milletin zenginliği sonucu devletin zenginliği esastır" diyor. Neden

bunu böyle söylüyoruz? Niçin bu ifadeyi böyle kullandık? Yani şunu söylemiyoruz: Millet zengin olsun, sonra devlet zengin olsun, devlete ondan sonra para aksın, manasına çekmemek lazım. Burada söylenmek istenen şudur: Biz milletin zenginliğini devletin zenginliğinde görmüyoruz. Devleti zengin olup, güçlü olup milleti fakir olan rejimler vardır; o rejimlerin peşinde değiliz. *(ANAP ve MDP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Esas maksadımız, millet zengin olursa, millet refaha kavuşursa, muhakkak ki, devlet de refaha, zenginliğe kavuşur; esas söylemek istediğimiz budur. Yoksa misalleri var; devlet her şeye sahip olmuş; ama vatandaşına hiçbir şey vermemiş, o gibi bir düşüncenin peşinde değiliz dedim ve inşallah da bu Mecliste de kimse olmaz.

Muhterem üyeler; Ortadirek konusuna biraz daha eğilmek istiyorum. "Ortadirek" derken, memur, işçi, çiftçi, esnaf ve emekliden bahsettim. "Ortadirek" kelimesini de biz getirdik. Türkiye'yi" Türk milletini eğer büyük bir çadıra benzetirseniz dedik, bu çadırın ortadireği vardır; çadırı ayakta tutar, işte, o çadırı ayakta tutan orta direk, esas ana direk bu söylediğimiz unsurlardır; işçisidir, memurudur, esnafıdır, çiftçisidir ve emeklisidir. Bunlar Ortadireğin ana unsurudur dedim. Ortadirek güçlü olursa aynen çadır misalinde olduğu gibi, çadır çökmez. Ama, Ortadirek gücünü kaybederse çadır çöker. Bizim felsefemiz bu. Biz, Ortadireği güçlendirmek istiyoruz ve geçtiğimiz yılların tecrübesi de Ortadireği zayıflatan hadisenin esas itibariyle enflasyon olduğunu göstermiştir. Bakınız memurun haline. Katsayılar nasıl gelmiş, enflasyon nasıl gelmiş. Aynı şeyi işçi için de söylemek mümkün.

Esnaf, enflasyon olduğu devrelerde para kazanıyorum zanneder; ama bir bakar ki raflar boşalmış. Çünkü, bizim halk tabirimizle, sermayeyi kediye yüklemiştir.

Çiftçi için de aynı şeyi söyleyeceğim. Çiftçi ürününü bir defa satar. Genellikle böyle. İki ürün alan yerler istisnadır tabiî. O bir defa satan çiftçi enflasyonun, kendisine istediğiniz kadar yüksek taban fiyat verin enflasyon, ondan fazla ise (Ki, fazla olur) neticede aldığı paranın kendisine ilerde kâfi gelmediğini acı bir şekilde görür. Bu sefer de borçlanır; borcunu ödeyemez ve büyük sıkıntıya düşer.

Onun için, açık ve seçik olarak şunu çok iyi biliyoruz: Kim ne bağırırsa bağırsın... Onu da söyledik... Şirket kurtarma operasyonları da dahil, ona da geleceğim, biz, Ortadireği esas güçlendirmenin temel ilacının enflasyonu aşağıya çekmekte olduğunu görüyoruz. Bunu yapmak için alacağımız tedbirler bu programda yazılmıştır ve bu tedbirleri hemen de almaya başladık. Bu iş çok acildir; acelemiz var derken, kaybedecek zamanımız yok derken bizim düşüncemiz esas itibariyle, bu enflasyonun bir an evvel aşağıya çekilmesidir. Mevduata verilen gelirlerin arttırılmasının ana sebebi budur. Enflasyonun altına düşmüştür, düştüğü için bankalara gelen mevduat azalmıştır, mevduat; bu paralar büyük çapta aşırı tüketime yönelmeye başlamıştır. Altına, lüks maddelere yönelmeye başlamıştır ve bu da enflasyonu tekrar kamçılar hale gelmiştir.

Tasarrufu muhakkak teşvik etmek mecburiyeti var. Nitekim bu tedbirler alındıktan sonra, şu anda da görülmeye başladı; mesela serbest piyasada doların değeri süratle aşağıya düşmeye başladı. Tahmin ediyorum altın da aynı şekilde düşecek.

Daha bu ikinci, üçüncü günleri. Daha ileriye doğru gittiğiniz zaman alınacak ek tedbirlerle gene normal bir sisteme dönülecektir.

Faizler konusu, yani kredi faizleri... Şimdi, bakınız kredi faizleri konusunda da gayet tabiî kredi alanların sıkıntısı olacaktır. Kredi alanlar; hiç zannetmeyiniz, esnafla çiftçinin fazla kredi aldığı yok Türkiye'de, hepimiz çok iyi biliyoruz, kredileri daha büyük müesseseler alıyor; onlar da daha iyi çalışmasını öğrensinler. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Çünkü, bu memlekette yıllar yılı bütün bu söylenen politikalar, başkalarının takip ettiği politikalar neticesi ucuz faizlerle halkın tasarrufları bir nevi sömürülmüştür. Halkın tasarruflarına gereken miktar verilmediği için bunu başkaları kullanmıştır. "Efendim, bu şekilde birtakım müesseseler kurulmuştur" diye söyleyebilirsiniz. Ama, emin olunuz o müesseselerin çoğu, ucuz imkânlar yüzünden randımanlı çalışmaya alışmamışlardır.

24 Ocak sonrasında, özellikle Temmuz Kararnamesinden sonra sıkışmalar başlamıştır. Bu sıkışmalar iyi müesseseleri düzeltmiştir, kötü idare edilen müesseseleri sıkıntıya sokmuştur. Şimdi şunu da arz edeyim: "Efendim, bunlar memleketin tesisleridir, bunlara bu kadar acı ilaç vermeyiniz" diyebilirsiniz. Kimi kurtarıyoruz? Tesisler iyi ise, o tesislere hiçbir şey olmaz, yönetim değişir. Tesisler iyi olduğu halde işlerin kötüye gitmesinin tek sebebi, kötü idarecidir. Biz kötü idareciyi kurtarmayız. *(ANAP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Enflasyon aşağıya çekildiği zaman Ortadireğe güç gelecektir. Tabiî bu arada, "Ne vakit yüzde 10'a inecek?" diye sordular. Ben tarih veremem, burada tarih veremem, ama şunu söyleriz: Elimizden gelen en büyük gayreti gösteririz, önümüzdeki üç beş ay sonra bu konuda daha sarih fikir söyleyebilecek hale geleceğimizi zannediyorum.

Ortadireğin güçlenmesi bakımından, meseleyi, sadece bir enflasyonun aşağıya çekilmesi şeklinde görmüyoruz. Ortadireğin unsurlarına getireceğimiz millî gelirden daha fazla pay almasını temin edecek bir takım, unsurlar var, onları da söyledik. Memur ve işçiler için faturaya dayalı birtakım vergi iadeleri yapmak, bunun üzerinde çalışıyoruz, inşallah önümüzdeki bir iki ay içerisinde bu kanun tasarısı Meclise gelecektir. Niçin vergi iadesiyle? Biz de kolaylıkla asgarî ücreti vergi dışında tutalım diyebilirdik; ama her şeyin karşılığını bulalım. Fatura getirirseniz, Devlet birtakım gelir imkânına kavuşur. O verdiğimiz paranın karşılığını da başka yerden çıkarırız. Gelir dağılımını düzeltmek istiyorsanız yolu da bu-dur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Esnafa ve çiftçiye gelirini artıracak ne imkânlar verdiğimizi Programda teferruatıyla anlattık. Birçok çiftçinin sulama yardımları, teknik yardımlar, kredi genişlemesi gibi konuların her birisini birer birer ele alacağız ve imkânlarımız nispetinde, tabiatıyla gene enflasyona düşmeden, onu söylüyorum, bu imkânları, memleketin imkânları ile paralel, olarak geliştireceğiz.

Bir üçüncü konu da, Ortadireğin tasarruflarına ek gelir sağlamak, işte bir tanesini yaptık. Tasarruflara enflasyonun üzerinde gelir veriyoruz ve göreceksiniz birçok tasarruflar bankalara akacaktır. Bunun yanında, demin de söylediğim gibi, Köprü, Keban Projesi gibi projelerin gelirlerini satacağız. Hem onlardan bir ek ge-

lir, sağlam gelir olacak, hem de bu paralarla ikinci köprüyü, üçüncü Atatürk Projesini ve diğer hidroelektrik santrallarını yapacağız, işsizliğe de böyle çare bulunur. *(ANAP sıralarından alkışlar)* işsizliğe başka türlü çare bulamazsınız.

Bize, "Bunları biz sattırmayız" diyeceksiniz. Tabiî satmıyoruz, aslında söylediğimiz ortada, gelirlerini satıyoruz, "Satarsanız geri alırız" denildiği zaman benim hatırıma şu geldi, galiba o şekilde düşünce olursa, ikinci köprü yapılmaz veya barajlar yapılmaz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Netice itibariyle şunu söylemeye mecburum: Biz bunları Programımıza koyduk, Seçim Beyannamemize koyduk ve açıkça da ifade ettik ve buna göre de rey aldığımızı farz ediyoruz ve hepsini yapacağız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem üyeler, önemli bir konu da konut meselesidir. Biz, bu konut meselesinin memleketteki önemini büyük şekilde takdir ediyoruz. Kolay bir konu olmadığını da ifade ediyorum, aynen işsizlik gibi, ona da geleceğim, kolay bir konu olmadığını da ifade ediyorum. Çünkü Türkiyede şehirleşme hızı yüzde 6'lara yakındır. Bu kadar yüksek bir şehirleşme hızı altında konut meselesini çözmek kolay değildir. Meselenin birçok veçheleri var. Bir kere bürokrasiyi asgariye indirmemiz lazım; ruhsat işlerini, plan işlerini çok basit kolaylaştırmamız lazım. Bunu açık seçik Programda söylüyoruz.

Bir arkadaşımın dediğinin aksine arsa temini meselesi var; arsa meselesi ve altyapı meselesinin halli de Programda var. Tabiî geliyor konu, bütün bunlarla beraber vergiler var konut üzerinden alman, bunları da asgariye indirmek, basitleştirmek istiyoruz, konut yapımını teşvik etmek için, iş orada kalmıyor, son konu tabiî finansman meselesidir.

Maalesef; konut yapımında enflasyon hızlı iken, konut yapımı aşağı gider. Onun için süratle aşağıya çekmek mecburiyeti var enflasyonu. Tabiî bu arada yüksek faizle konut yapılamayacağına göre, bu faizin sübvansiyone edilmesi lazım.

Konut Kanun Tasarısı hazırlandığı zaman o sırada Hükümette idim. "Bu Konut Kanununu bütçe kaynaklarına dayamayınız" dedim. Sebebi var, çünkü bütçemizin, hepimiz çok iyi biliyoruz, iki yakası bir araya kolay kolay gelmiyor, senelerdir böyle. Bir de buradan 100 milyarlık konut fonu almanız mümkün değildir. Nitekim, tahmin ettiğimiz gibi çıktı; bir sene 15 milyar alındı, öbür sene 20, 25 milyar alındı ve istenilen netice elde edilemedi.

Biz bu memlekette, inşallah önümüzdeki sene içerisinde ayrı bir konut fonunu yapma yolunu bulacağız, bütçe kaynaklarının dışında ve o kaynaklarla bütün banka sistemine zaman içerisinde konut meselesini yayacağız ve ileride zannediyorum süratli bir şekilde gelişerek bu konut meselesini iyi bir yola koyacağız. Konut fonunu nasıl teşkil ettiğimizi önümüzdeki bir iki ay içerisinde Yüce Meclise arz ederiz.

Bir önemli konu işsizlik meselesidir. Her zaman ifade ediyorum, herkesin, çalışanların bir sahibi var, işçinin sendikası var; sendikalar güçleniyor, memur iş sahibi, esnafların da teşekkülleri var; ama sahibi olmayan tek kitle işsizler. Onların da sahibi inşallah biz olacağız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İşsizlik konusunun kısa zamanda halledilebilecek bir konu olmadığını da söylüyorum. Bu konunun halli, esas itibariyle kalkınma hızının yukarıya çıkarılmasına bağlıdır. Yüzde 7 civarında bir kalkınma hızı, işsizliği ilk önce durdurur sonra yavaş yavaş azaltır.

Bunu yapmanın yolu, bir kere ödemeler dengesi dediğimiz meseleye dikkat etmekle başlar. Çünkü bugün, kalkınma hızınızı yüzde 4'lerden yüzde 7'lere çıkarmak istediğiniz zaman ithalatınız belki 2,5 milyar dolar daha yukarıya çıkmalıdır. Yatırımlar için birtakım âlet, hammadde, makine ve teçhizat alacaksınız.

Bunu yapabilmek için de ödemeler dengesinde düzenlemeler yapmak lazım, yani ihracatın gelişmesi, görülmeyen kalemlerin artırılması ve döviz gelirlerinizin genelde artırılması lazım. Bir de, tabiatıyla buna direkt fayda sağlayan yabancı kredi ve sermaye konusu var. O konuyu da işleyebilirseniz ilave bir imkân sağlarsınız. Biz, bütün bu konuları sağlamak mecburiyetindeyiz.

Bu döviz tarafının yanında bir de tasarruf tarafı var; dış tasarruf ve iç tasarruf. İçeride tasarrufu artırmanın yolu, iyi bir sermaye piyasası, güvenilir sermaye piyasasında satılacak imkânlar ve halkın bunlara para yatırmasıdır. İşte önemli olarak söylemek istediğim konulardan biri bu. Niçin sağlam birtakım tesislerin gelirlerini halkımıza satıyoruz?

Ana sebeplerden bir tanesi de, yani bir taşla iki kuş vurmak misali; hem halkımıza sağlam, güvenilir gelir sağlamak, onun tasarrufuna sahip olmak, hem de bu tasarruflarla yeni iş sahaları açarak işsize imkân vermektir. Onun için bu tesisleri, bunun gibi tesislerin gelirlerini satmaya devam edeceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem üyeler, üzerinde durulan bir başka konu dış politika konusu.

Avrupa Müşterek Pazarı konusundan başlıyorum.

Bizim görüşümüzün net olmadığı söyleniyor. Halbuki biz, her zaman net görüşler ortaya koyduk. Programda da açık bir surette yazıldı, açık bir şekilde de ifade ettik; Müşterek Pazara tam üye olmak bizim hedefimizdir. Bunu açık bir şekilde söyledik; ama şunu da ilave ettik, dedik ki: "Kendimizi, her ne pahasına olursa olsun, buraya giren bir ülke durumuna da düşürmek istemiyoruz, çünkü pazarlık etmek istiyoruz" *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer, "hayır, biz buraya ne pahasına olursa olsun gireceğiz" derseniz, bir zamanlar söylendiği gibi, o vakit pazarlık etme şansınız yoktur; karşı taraf ne söylüyorsa kabul etmeye mecbursunuz. Zannediyorum bir ana görüş farkımız varsa, iş burada.

Ben şunu çok iyi biliyorum; Avrupa ülkeleri pazarlığı severler, ciddî pazarlık yapanı da hakikaten tutarlar. Pazarlık yapmayanı pek hoş karşılamazlar, onu da ifade edeyim.

İslam ülkeleriyle ilişkilerimizin son yıllarda geliştiğini, ileriye gittiğini ifade ettim, Programda da açık bir surette yazdık. Bu, bizden evvelki hükümetlerin de politikası olmuştur. Bu politikayı devam etmeye kararlıyız, daha da ileriye götürmeye kararlıyız. Çünkü, inanıyoruz ki Türkiye hem Batı dünyasında, hem İslam

dünyasında yerini almalıdır. Çünkü bu iki dünya arasında da bir köprüdür. Biz İslam ülkelerinde ne kadar önde gelirsek, Batıda da ağırlığımız o kadar fazla olur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bakınız bu politikanın faydasını geçtiğimiz yıllarda gördük. Bizim 1979 yılında, o tarihlerde İslam ülkelerine olan ihracatımız topu topu 300 milyon dolar civarında idi. O ekonomik sıkıntıdan çıkan Türkiye, kredi itibarını o kararlardan sonra yükselten Türkiye'de, Türkiye için yeni pazarlar İslam ülkelerinde bulunmuştur. 1979'larda 5-10 milyon dolar civarında İran'a olan ihracatımız, bugün 1 milyar doların üzerine çıkmıştır. Aynı şekilde Irak, Libya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Ürdün, Tunus ve Cezayir, bunların hepsini sayabiliriz.

Netice itibariyle, 1982 yılındaki rakamı hatırlıyorum, 3 milyar dolara gelmiştir ihracatımız. Türkiye eğer ekonomik sıkıntıdan çıktıysa, burada en büyük rolü ihracat bakımından bu pazarları nazarı itibara alması olmuştur. Eğer bu pazarlara, biz eskiden olduğu gibi, arkamızı dönmüş olsaydık, gene başka ülkelere, Batının zengin ülkelerine elimizi açmaya devam ederdik. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Kıbrıs konusunda, Kıbrıs Cumhuriyetinin tanınması bizden evvel oldu, biz aynen bunu kabul ettik ve Kıbrıs Cumhuriyetini, sizin huzurunuzda da ifade ediyorum, biz tanımaya devam edeceğiz. *(Alkışlar)* Hiçbir güç bu konuda bizi bu kararımızdan da döndüremez. *(Alkışlar)* Bir istisnasıyla, eğer orada bir anlaşma olur, düşündüğümüz şekilde tekrar bir federe devlet kurulursa.

Yunanistan konusuna geliyorum.

Yunanistan'la aramızda ciddî meseleler var. Bu 1950'lerden başladı, bu yıllara kadar geldi. Başlangıcı Kıbrıs'la başladı, sonra diğer konulara intikal etti. Ege sorunu, kıta sahanlığı, hava sahası, daha birçok konular beraberinde geldi. Tabiî siyasette devamlı dostluklar olmadığı gibi, devamlı düşmanlıklar da olmaz. Biz, yeni bir hükümet olarak başladığımız zaman şunu düşündük: Niçin devamlı düşmanlık yapalım? Gayet tabiî dostluk yapmıyorlarsa dost olamayız, o ayrı bir konu; ama dost elimizi uzatalım, şu faraziye ile: Aramızda birçok anlaşmazlıklar var ve bu konularda anlaşamadığımızda anlaşıyoruz, geliniz bu konuları bir tarafa bırakalım, aynen insanların yaptığı gibi, anlaşabileceğimiz konularda oturup konuşalım. Bu anlaşabileceğimiz konular ne olur? Ticaret olur, turizm olur, diğer birtakım iki tarafın menfaatine gelen konular olabilir. İnsanlar gider, gelir ve belki bu yolla zaman içerisinde bazı buzlar erimeye başlar, belki bazı anlayışlar yerleşmeye başlar. Çünkü bu düşmanlıktan ne bize fayda gelir, ne onlara fayda gelir. Eğer, onlar da bu şekilde anlıyorlarsa ki teklifimiz budur, dostluk elini uzatalım dediğimiz zamanda düşüncemiz budur, böyle bir konuşmaya başlarız; ticareti geliştiririz, turizmi geliştiririz, gider geliriz; ondan sonra da diğer meseleler belki daha kolay çözülür hale gelir diye düşünüyoruz. Aslı budur efendim.

Ben tabiatıyla Yunanistan'ın bu konuda daha makul düşüneceğini tahmin ediyorum.

Bir konuyu da ifade etmeden geçemeyeceğim. Niçin böyle düşünüyoruz: Türk dış politikasında Yunanistan ve Kıbrıs meselesi büyük ağırlığını senelerdir muhafaza ediyor. Biz sanki başka şeye bakamıyoruz, hep bunlarla uğraşıyoruz. Derler ki,

"Önünüze bir top attılar, onunla uğraşıp duruyorsunuz." Şunu bir kere devreden çıkaralım; Yunanistan bize göre ufak bir ülke, biz elli milyonluk bir kütleyiz, onlar dokuz-on milyon nüfuslu bir memleket. Bu kadar büyük önem vermeyecek bir hale getirmemiz lazım bu işi. Eğer Türkiye, önümüzdeki yıllarda aktif bir dış politika izleyecekse, şu meseleyi bir kenara bırakabilecek tertibin içine girmeli, daha başka konulara ağırlık vermelidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem üyeler, bizim Hükümet Programımızın bir hususiyeti de, ilk defa zannediyorum, Hükümet Programını okurken aynı anda da icraatını söyledik, yani icraatını Hükümet Programı içerisinde söyledik. Bu belki ilk defa oluyor; hem de büyük icraat. Bunlardan bir tanesi, demin sözlerimin başında bahsettiğim kamunun ve bakanlıkların reorganizasyonu; diğeri de, ekonomide alınan önemli tedbirlerdir. Bunların birincisinden bahsettik; ikincisinden de kısaca bahsetmek istiyorum.

Banka sisteminde yeni bir değerlendirme yapıldı. Üç aylık, altı aylık ve bir senelik yeni bir sistem getirildi. Enflasyonla ilgili olarak mevduatlara verilen faiz, gelirler yukarıya çıkarıldı ve ümit ediyoruz ki, enflasyon nispeti indikçe bu söylediğimiz sistem Merkez Bankası tarafından belirli bir süre ayar edilecektir.

Şimdi sorabilirsiniz ve dersiniz ki; "Siz serbest faizi öngörüyordunuz, nasıl oldu da bir parça kontrollü bir sisteme geçtiniz?"

Bu, tenkit edilmedi, ben kendi kendime sorayım, cevabını da vereyim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Aslında, tabiatıyla sistem, geçtiğimiz yılda serbest değildi, yani dokuz banka bir araya gelip kendi başlarına, aslında bir monopol şeklinde faizleri tespit ediyorlardı. Tam serbest bir sistem hiçbir zaman olmadı.

Biz serbest bir sisteme geçmeyi esas almışızdır, bundan vazgeçmiş değiliz, onu açıkça ifade edeyim; ama bu geçişe varabilmek için bazı ara kademelerden geçme mecburiyeti meydana gelmiştir. Bunun da sebebi, enflasyonun tahminlerimizin üzerinde bu sene yukarıya çıkmasıdır. Enflasyonun yukarıya çıkmasından dolayı biz sistemi ilk başta kontrollü bir tarzda ele aldık ve bu kontrol belli bir süre devam edecektir. Enflasyon aşağıya indikten belli bir süre sonra bu işte ve banka sistemini de belli kontrollara soktuktan sonra serbest hale getireceğiz. Aslı budur.

Tabiatıyla kredi faizlerinin fazla yükselmemesi, makul bir seviyede yükselmesi için Gider Vergisinde indirme yaptık; ama sebep sadece kredi faizlerinin yükselmesi değildir. Aslında Gider Vergisi, yani kredilerden alınan vergi, makul bir vergi değildir. Sistemi maalesef çarpıtmaktadır.

Bunu çok evvelden de azaltmak lazımdı. Bunu bu şekilde iki maksatlı olarak yaptığımızı ifade edebilirim. Stopaj Vergisinin aşağıya düşürülmesi, mevduat faizlerinin daha yukarıya götürülmemesi için yapılmıştır ve makul sebepleri de vardır; ama şunu da ifade ederim, bu yollu olan kayıpların bir kısmı sistemin büyümesinden dolayı, bu sebeplerden dolayı tekrar kazanılacaktır. Bir kısmını da sistemden, bu kredileri alanların kârlarının belli bir şekilde artmasından dolayı Kurumlar Vergisi yoluyla almayı düşünüyoruz ve tahmin ediyorum, aradaki farkın bir kısmı bu şekilde gene onlardan geri alınma yoluna gidecektir.

Bizim bu arada getirdiğimiz birkaç önemli tedbir daha var: Esnaf ve sanatkârlar için defter tutma mecburiyetini üç misline, 18 milyon liraya yükselttik. Bu kararname Cumhurbaşkanlığına imzaya bugün sevk edilmiştir. Bu verdiğimiz sözü de süratle yerine getirmiş oluyoruz. Aynı şekilde tarım kazançlarında da defter tutma mecburiyetini üç misline yükselten, yani 12 milyon liraya yükselten karar da, yine bugün Bakanlar Kurulumuzdan sevk edilmiştir.

Bunlar çiftçimize ve esnafımıza önemli bir kolaylık olarak, zannediyorum diğer partilerin programlarında da vardı; ama nasip bize oldu, bundan da fevkalade memnunuz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yine bugün Meclise sevk ettiğimiz bir tasarıyla da (veya yarın sevk ediyoruz, imzalandı) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin kalkınmasında, teşvik konusunda bazı ilave tedbirler getiriyoruz. Bunlar, yüzde yüze kadar yatırım indirimi, yani bir nevi Kurumlar Vergisini belli bir süre için almamak, yine bu bölgelerdeki çalışanların vergilerini, asgarî geçim indirimini yükselterek azaltmak. Bu yetkiler de istenmiştir. Bu suretle bu bölgelerde daha fazla yatırım yapılmasını veya iyi elemanların oralara gitmesini temin edecek birtakım vergi tedbirlerini de beraberinde alıyoruz. Bu tedbirleri de Meclisin önüne getireceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yine aynı şekilde kültür ve sanatla ilgili olarak, bu telif hakları konusunda muafiyet hadlerini 200 küsur bin liradan zannediyorum 900 bin liraya çıkarıyoruz. Dışarıdan gelen tercüme veya muhtelif eserler var, onu da üç misline 1 milyon 800 bin liraya çıkartıyoruz. Bununla ilgili kararnameler Cumhurbaşkanlığına sevk edildi. Bu suretle ilim ve sanat dalında çalışanlara da bazı ilave kolaylıklar getirilmiş oluyor.

Müsaade ederseniz, son olarak tüketici konusuna geçmek istiyorum. Çünkü burada tüketicinin korunması konusu, tekeller konusu epey konuşuldu.

Şimdi tekel nedir, monopol nedir? İki türlü monopol veya oligopol tabirlerini kullanacağım:

Bir tanesi, kanunen verilmiş tekeller, yani kanun, tütün inhisarı dediğimiz tütün tekelini sadece devlete, devletin bir kuruluşuna vermiş. Bu kanunen verilmiş tekeldir.

Bir de, iktisadî olarak tekeller var, yani siz kanunen vermediğiniz halde, demin bir arkadaşımızın da bahsettiği gibi, tekeller iktisadî olarak meydana gelir, kendi aralarında anlaşırlar, iktisadî sisteminiz de buna müsaitse, tedbirleriniz yok ise, bu tekeller meydana gelir. Fiyat tespit ederler, tüketici bundan dolayı sıkıntıya düşer.

Biz, tekelleri kaldıracağız derken her iki cins tekeli de kaldırmak hedefimizdir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yoksa yasaklama yoluyla bunlar olmaz. Yani, tekelleri Türkiye'de sadece kanun zoruyla ortadan kaldıramayız.

Bizim alacağımız tedbirler daha ziyade iktisadîdir. İktisadî bakımdan bu tekelleri kaldırmanın yollarını bulduk ve önümüzdeki aylarda ve yıllarda bu tatbikatı kademe kademe yapacağız.

Yapacağımız şey şudur: Türkiye'de, bu aynı zamanda sanayi yapısını değiştirmek, sanayi yapısını daha sağlam hale getirmenin yoludur. Kademeli bir tarzda Türk sanayini dış rekabete açacağız. Çünkü enflasyonun bugünkü şartlar altında daha da aşağıya indirilmesi yolunun son kademesi bu politikanın tatbikindedir. Tabiî şu başımıza gelecektir, açıkça ifade ediyorum: "Biz bunu yerli yapıyorduk." Yerli yapıyordunuz; ama üç misli fiyatla satıyorsunuz. Eğer tüketiciyi düşünüyorsak, bu gibi konularda fevkalade dikkatli olmamız ve sanayiyi koruma esprisinden vazgeçmeden, belli bir koruma; ama çok aşırı bir koruma değil, zaman içerisinde bunları dış rekabete açmaktır. Bunu birdenbire değil, tabiatıyla kademeli olarak yapacağız. Kademeli olarak ithalat liberasyonu tabir ettiğimiz sisteme kademe kademe geçeceğiz. Yasak malların ithalatını yavaş yavaş sistemin içerisine alacağız. İşte hem döviz meselesini halletmek, (döviz karaborsasını önlemenin yolları da budur), hem de Türkiye'de tüketiciye daha ucuz mal temin etmenin yolu da budur. Lüks mallar Türkiye'ye kaçak yollardan geliyor. Bundan, kaçak yollardan bazı insanlar istifade ediyorlar. Bu malların bir kısmı belli foralar alınarak, yani verginin üzerinden belli fonlar alınarak, işte bir kısım konut fonu da buralardan çıkacak, Türkiye'ye ithalini belli bir program dahilinde yavaş yavaş yapacağız. Hem karaborsayı önleyeceğiz, hem haksız kazancı önleyeceğiz, hem de ilave bir imkânı, konut gibi sahaya yatırma imkânı bulacağız. Nereden alacağız? Lüks tüketimden alacağız. Zannediyorum, esas halka dönük politikalar bu politikalar olacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Son olarak İncirlik Üssü konusuna değinmek istiyorum.

Bizden evvelki Hükümet tarafından imzalanmış bir anlaşma var; Barış Gücünün Amerikalılar kısmına belli kolaylıklar sağlayan bir anlaşmadır bu. 6 ay uzatılmış. Bu belli kolaylıklar esas itibariyle belli sayıda nakliye uçakları, daha ziyade taşıdıkları malzemeler, onların yaşamları için lüzumlu maddeler olarak biliniyor. Bu malzemeler, büyük nakliye uçaklarıyla, bunlar da mahdut sayıda, belli sayıdadır, İncirlik Üssüne iniyor, oradan da helikopterlerle gemilere götürülüyor. Yani, dosdoğru Lübnan'a götürme hususu yoktur. Tersi de aynı şekilde; bazen de yaralı olanlar vesaire de insanî maksatlarla taşmıyor. Anlaşma NATO ile ilgili değildir; ikili bir anlaşmadır bizim bildiğimiz öğrendiğimiz. Bu konunun Türkiye'nin ilerideki politikasına nasıl tesir edeceğini, neler yapmamız icabedeceğini Önümüzdeki 6 ay içerisinde, anlaşma sona ermeden herhalde nazarı itibare alacağız; bunu da bilgi olarak Büyük Meclisin ıttılaına arz ederim.

Muhterem üyeler, bazı arkadaşlarımız bizimle ilgili olarak bazı şeyler söylediler; aslı doğru değil tabiî. Biz, "İşçi ücretlerinin enflasyonun altında olması lazımdır" diye hiçbir yerde bir laf söylemedik; ne eskiden, ne şimdi. Yani ne 24 Ocak Kararlarından bu tarafa, ne de ondan sonra böyle bir laf benim ağzımdan çıkmamıştır. Biz bilakis, bu ücretlerin enflasyonun altında olmaması tezini savunduk, pozitif bir şeyler alınması tezini savunduk; bunun da, özellikle vergi indirimlerinin net ücretler üzerinden yapılmasını açıkça ifade ettik. Yoksa böyle bir sözümüz hiçbir yerde olmamıştır.

Bu Sosyal Sigorta ve Bağ-Kur'da herhangi bir değişiklik yapılmış değil; sadece bağlantısı; Sosyal Güvenlik Bakanlığında değil, şimdi yeni ismiyle Çalışma ve Sos-

yal Güvenlik Bakanlığına bağlanmıştır; o kadar. Başka bir değişiklik bahis konusu değildir; yoksa orada işçi temsilcileri de yerindedir.

Muhterem üyeler, sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Eğer cevaplandıramadığım noktalar varsa, bana arkadaşlarımın ileride de sorabileceklerini, bu konuları her zaman tartışmaya da hazır olduğumu huzurunuzda bir defa daha ifade edeceğim.

Biz, bütün partilerimizle iyi bir anlayış içerisinde bu yeni dönemin Hakikaten "yeni dönem" tabirini kullanıyorum hakikî manada bir yeni dönem olması için elimizden gelen her türlü gayreti göstereceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Calp'ın, sözlerinin başında bir şikâyeti oldu, bu komisyonlar konusuydu, bir arkadaşımız da oradan söyledi galiba, bunun Anayasaya ve Tüzüğe aykırı olmadığını zannediyorum. Aslında genç arkadaşlarımız var, bizim partimiz büyük ekseriyeti ile genç ve yeni insanlardır.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Biz de genciz efendim.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Çalışmaya çok hevesleri var. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bana, devamlı olarak, bizim işimiz yok, bize iş verin diye geldiler.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Alkışlıyorlar ya, alkışı da iyi yapıyorlar.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi komisyonlarda daha aktif görev almalarını mazur görün, sizlerde daha tecrübeli kimseler var; onlara yardımcı olursunuz diye düşünüyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yüce Meclisin değerli üyeleri, konuşmam burada bitmektedir. Yüce Heyetinize en derin saygılarımı sunar, Hükümet Programının inşallah hayırlı uğurlu olmasını temenni ederim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri; İçtüzüğün "Son söz milletvekilinindir" hükmü uyarınca, söz isteme sırasına göre, bir sayın milletvekiline daha söz vereceğim.

Sayın Mustafa Kemal Palaoğlu, buyurun efendim.

MUSTAFA KEMAL PALAOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Başbakan Turgut Özal Hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimi sunmak için yüksek huzurunuzdayım.

Sayın Özal Hükümetinin Programı, genel çizgileriyle iki amaç sunmaktadır: Enflasyonla savaşım ve serbest piyasa ekonomisi.

Enflasyonla savaşılacak, serbest piyasa ekonomicine geçilecek ve böylece adına "pazar toplumu" demek mümkün olan yeni bir toplumsal yapıya ulaşılacak.

Program, bence enflasyonu âdeta tek boyutlu, soyut, başlı başına nötr bir olaymış gibi almakta ve algılamaktadır. Programa göre enflasyon âdeta sadece kötü olduğu için kötüdür ve bunun için onunla savaşmak gerekmektedir; oysa sayın milletvekilleri, dünyada hiçbir olay ve hiçbir olgu sadece kötü olduğu için veya sadece iyi olduğu için kötü veya iyi olamaz.

Bizim gibi, gelişmek ve büyümek zorunda olan, adaletle bölüşmek zorunda olan ve bütün bunları demokrasi içinde yapmak zorunda olan bir toplumsal yapı ve formasyon içinde, hızlı enflasyon, gelir dengesizliğini artırdığı ve geniş halk kitlelerinin ekonomik güçlerini ve toplumsal prestijlerini hızla ve pek dramatik biçimde erittiği için kötüdür ve böyle olduğu içindir ki, enflasyon böyle tek başına, boyutsuz bir olay gibi algılanamaz ve gelir dengesizliklerini giderecek, daha adaletle bölüşümü sağlayacak, büyümeyi hızlandıracak ve, işsizlikle mücadele edecek bir iktisat politikaları demeti ve manzumesi içinde ele alınmak, konulmak, algılanmak gerekir. Programın büyük eksikliği bence budur; sosyal boyutu, eksik bir program.

Program, tıpkı 24 Ocak olayında da olduğu gibi, "enflasyonla savaşım konusunda sunduğu yöntemin seçeneksiz, alternatifsiz, tek yöntem olduğunu" söylemektedir. Bu, büyük bir yanlıştır ve Program tıpkı 24 Ocak ve sonrasında olduğu gibi, bu savaşımın ağır bedelini, sanki enflasyonun sorumluları onlarmış gibi, geniş halk kitlelerine ödetmek istemektedir; bu da yanlıştır. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, serbest pazar ekonomisi konusuna gelince: Bu, kapitalizmin kendi evrimi içinde ve geçen yüzyılda yaşadığı bir dönem, bir tarihsel kesit. Dayandığı bir inanç ve varsayım var o zaman. O şu: Ekonomi, dışarıdan herhangi bir müdahaleye gerek kalmaksızın kendi iç dinamikleriyle, yani aslında bir varsayım olan, bir soyutlamadan ibaret olan ekonominin tabiî kanunlarıyla tıkır tıkır işleyebilir, düzenlenebilir ve denetlenebilir. 19'uncu Yüzyılın somut koşullarına uygun düşen bir soyutlama, bir varsayım. Hatta o kadar ki, ünlü tarihçi Carr'a göre dönemin tarih görüşü de buna pek uygun düşmektedir. "Serinkanlı ve güvenli bakış" diye özetlenebilecek olan tarih görüşünü Carr şöyle aktarıyor: "İnsanlar tarihsel gidişten herhangi bir kaygı duymamalılar. Çünkü bir gizli el, bir görünmez el evrensel uyumu her an sağlar."

19 uncu Yüzyılın varsayımında adı, sık sık bir edebî terim olarak da geçen bu gizli el, Adam Smith'in gizli eli; ama bu varsayım dönemin somut koşulları içinde ne kadar kabul görmüş ve idealize edilmiş olursa olsun, zamanla kapitalizm kendi yapısal bunalımlarını yaşayacak, onun duvarlarına çarpacak ve bu varsayımlar, bu soyutlamalar ve onların inşa ettiği serbest pazar ekonomileri tahtlarından inecek, müdahaleci devlet yapıları ve sosyal demokrasiler tarihin sahnesine gelecektir. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Günümüzde artık ekonominin doğal yasalarından ve Adam Smith'in gizli elinden bahsetmek herhalde mümkün değildir; ama sayın milletvekilleri, bazı ellerden bahsetmek mümkündür ve gereklidir; tekellerin hiç de gizli olmayan açık, somut ve acımasız ellerinden.

Bugünün sermayesi rekabetçi niteliğini çoktan geride bırakmış ve aşmış; tekelci niteliğe çoktan bürünmüştür. Bugün artık yeryüzünde bir dünya ekonomisi olgusu vardır. Merkez ve çevre ilişkileri olguları vardır. Gelişmişlik ve az gelişmişlik olguları ve ilişkileri vardır. Bu gerçekler karşısında ekonominin doğal yasalarından,

serbest pazar ekonomisinden ve Adam Smith'in ekonomiyi her an düzenleyecek olan gizli elinden bahsetmek mümkün değildir.

Sayın milletvekilleri, teknolojiyi ve onun maddi ürünlerini geç de olsa yakalamak mümkündür; ama tarihin yaşanmamış süreçlerinin yaşanabileceğine inanmak kanaatimce hayaldir. Neye mal olursa olsun, bedelini kimler ve ne pahasına olursa olsun; ama enflasyonla mücadele edilsin görüşü doğru değildir, toplumsal değildir.

Sözlerimin bu noktasında Sayın Hükümete şunu içtenlikle hatırlatmakta yarar görmekteyim ki, tarih tekerrür etmez. Tarihte olaylar da, olgular da tekerrür ediyor sanılsa da veya öyle görünse de aslında biriciktir. 24 Ocak olayında o dönemin son derece farklı koşulları ve dengeleri dolayısıyla oluşmuş bulunan 24 Ocak uygulamaları için çok farklı nedenlerle ve dengelerle oluşmuş bulunan konsensüsün, yani toplumsal rızanın, demokratik rızanın önümüzdeki günlerde, aylarda ve yıllarda oluşmayabileceğini Hükümet hatırlamalıdır.

Sayın milletvekilleri, Programın devlet bürokrasisi karşısındaki tavrını da eleştirmek istiyorum.

Programın bakanlıklar düzeyindeki yeni düzenlemeye ilişkin sözleri şöyle başlıyor: "Yıllardır üzerinde konuşulmaktan öteye geçilmeyen İdarî yapı değişildiği." Bir sabah uyandığımızda görmüşüz ki, Sayın Özal Hükümeti bu yapısal değişikliği gerçekleştirmiş. Anlaşılan Hükümet Programı teşkilatla yapıyı birbirine karıştırıyor. Yapı, benim bildiğim kadarıyla orta ve uzun vadelerde bir kurumda veya bir toplumda çok boyutlu ilişkilerin inşa ettiği karmaşık bir oluşumdur ve böyle olduğu için de, öyle bir günde dönüştürülecek bir şey değildir. Yapılan, organik bir yeniden düzenlemeden ibarettir. Program, amaçladığı toplum modeline uygun olarak devletin faaliyet alanını ve fonksiyonunu sınırlamak istemektedir; ama çok derin bir incelikle, Sivil toplum kurumları karşısında alabildiğine müdahaleci bir devlet; ama sıra piyasaya gelince 19 uncu yüzyıl devleti. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu anlayışın oluşturacağı demokrasiyi doğrusu çok merak ediyorum.

Programdan, bugün Türkiye'de halkla devlet bürokrasisi arasında sanki derin çelişkiler ve ayrılıklar varmış gibi bir izlenim aldığımı söylemek isterim. Böylesine bir çelişki, bürokrasi ile halk arasında gerçekten derin sayılabilecek çelişkiler tarihte vardı ve tarihsel olarak bu, Türk toplumu için bir ölçüde ve bir anlamda doğrudur.

Sayın milletvekilleri, modern anlamda bürokrasi Osmanlı imparatorluğuna Tanzimat sonrası gelmiş bir kurumdur. Klasik Osmanlı yapısı içinde yönetenler, aynı zamanda geniş ölçüde üretim araçlarının mülkiyetine de sahip oldukları için, âdeta birer sınıf gibiydiler. 19'ncu Yüzyılın sonunda ve Osmanlı İmparatorluğu modern anlamda bürokrasiyi yaşarken, yönetenlerle üretim araçları arasındaki bu ilişki koptu; ama devlet bürokrasisinin ve Osmanlı aydınının ve bürokratının Osmanlı toplumu üstündeki egemenliği ve gücü sürdü gitti, hatta Cumhuriyete de sirayet etti.

Birinci Meşrutiyet meclislerinden, ikinci Meşrutiyet meclislerine, oradan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine ve oradan Demokrat Parti çoğunluklu ve ağır-

lıklı 1950 Meclisine uzayan ve sıçrayan çizgilerde hep hâkim renk, antibürokratik tavırlardı.

Birinci Meşrutiyet Meclisinin İstanbul Mebusu Astarcılar Kethüdası Ahmet Efendi, âdeta Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ankara Mebusu Beynamlı Hoca Mustafa Efendi gibi konuşur bürokrasi karşısında.

1950 Meclisinin bürokrasi karşısındaki tavırlarını tutanaklardan okuduğunuzda, özellikle bir Memurin Muhakematı Kanunu konusunda 1950 Meclisinin tavrını tutanaklardan izlediğinizde, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kırşehir Mebusu Sadık Beyi dinliyor gibi olursunuz. Bu 1950'li yıllarda da sürdü gitti; ama bugün Türkiye'de devlet bürokrasisi ile ve daha genel bir ifade ile Türk aydın bürokratı ile halk arasında derin ve uzlaşmaz çelişkiler bulunduğunu sanmak ve söylemek mümkün değildir, Türkiye öylesine bir noktaya gelmiştir ki, bugün Türk aydın bürokratı kendi halkıyla aynı ateşten gömleği paylaşmaktadır. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Program, Uluslararası ilişkiler konularında genel birkaç söz dışında bir düşünce, bir yaklaşım, bir yorum getirmemiştir. Ben bu konularda kişisel düşüncelerimi ve temennilerimi sunmak istiyorum.

Kuzey Atlantik Andlaşması elbet önemli bir bölgesel andlaşmadır ve fiilen iki kanadı vardır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa. Türkiye, NATO ile ilgili sorunlarda ve her konuda gerçek bir Avrupalı olduğunu unutmamalıdır. Amerika bir süper devlettir; dünyanın her köşesinde ilişkileri, çıkarları ve uzlaşmazlıkları olabilir. Türkiye NATO'nun sorumluluk alanı konusunda bütün bunları dikkatten uzak tutmamalı ve duyarlı olmalıdır. Amerika Birleşik Devletlerine Sayın Özal Hükümetinden önce sağlandığı anlaşılan transit kolaylıkları konusunda ben de Hükümeti, Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi sunmaya davet edecek idim. Sayın Başbakan sıkıntılı bir üslupla kısa bir bilgi sundu. Sıkıntısını anlıyorum. Gördüğüm kadarıyla bu olayda dramatik bir durum var. Bir yanda Siyonizm'in ve Hıristiyan falanjizm'inin yanında taraf olarak savaşan Amerika'ya kolaylıklar sağlayan bir Türkiye ve öte yanda acı yazgılarının kim bilir kaçıncı ve hangi yolculuğunu Yunan gemileri ile yapmakta olan Filistinliler, evet Yunan gemileriyle.

Programın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin doğuşu ile ilgili üslubunu pek sevimli ve munis bulmadığımı söylemek zorundayım. Program, "mecbur edildikleri için bağımsız oldular" gibi bir üslup kullanmıştır.

Sayın milletvekilleri, bir ulus için, özellikle Türk Ulusu için bağımsızlık çaresizliğin sonucu ve ürünü olamaz ve böyle algılanamaz. *(HP Sıralarından alkışlar)*

Bağımsızlık, biz Türk'ler için mutlaka ulaşılması gereken nihaî bir amaçtır ve en güzel amaçtır ve seçeneksiz bir hayat üslubudur. *(ANAP ve HP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Unutmayalım ki, Atatürk bağımsızlık konusunda "Başka çare yoktu da onun için bağımsız olduk" dememiş, "Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir" demiştir. *(ANAP ve HP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri; Programın pek haklı ve doğru bulmadığım iki tarihsel değerlendirmesini eleştirmek istiyorum.

Program, 24 Ocak öncesi süreci için âdeta bir sorumlu bulmuştur: 1978-1979 dönemi. Onun dışındaki dönemler âdeta beraat ettirilmektedirler. Bunun taşıdığı ima açıktır. Bu değerlendirme haklı da değildir, doğru da değildir. Tartışma ve savunma imkânından yoksun kimselere ima yolu ile de olsa tarihsel sorumluluklar atfeder görünmek haklı olamaz. Kaldı ki, bu değerlendirme somut gerçeklere de pek uymamaktadır.

BAŞKAN —Sayın Palaoğlu, iki dakikanız kaldı, hatırlatıyorum.

MUSTAFA KEMAL PALAOĞLU (Devamla) — Hay hay Sayın Başkamın.

1978-1979 döneminde bütün dünya bir bunalım yaşadı. Bunalımın tek ve başlıca kaynağı petrol değil idi. Bunalım, petrol üreten ülkelerde başladı ve sınaî ürünlerdeki maliyet artışları petrol fiyatlarındaki artışların çok önünde seyrediyordu.

Programın, "1950 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde dikkate değer gelişmeler kaydedilmiştir" biçimindeki cümlesi bana, üslubu aşan bir zihniyeti ve yakın tarihimize bakış biçimini sergileyen bir önemde görünmektedir. Eğer anladığım gibi ise, şunları söylemek istiyorum:

İnsanlar, özellikle Hükümet Programı gibi, ciddî vesikalarda tarihe elden geldiğince objektif biçimde bakmaya mecburdurlar. 1950 olayının büyük ve önemli bir olay olduğu doğrudur; ama ondan da önemli olan, 1950'ye Türkiye'nin gelebilmiş olmasıdır. İnsafla cevap verilmelidir, Türk ekonomisinde dikkate değer gelişmeler 1950 yılından itibaren mi kaydedilmiştir? Türkiye 1950'ye nerelerden nasıl gelmiştir? 1950'den önce çok daha büyük çok daha önemli ve çok daha dikkate değer tarihsel gelişmeleri yaşayabildiği içindir ki, Türkiye 1950'ye gelebilmiş, 1950'yi idrak edebilmiştir. Şimdi beğenilmek istenmeyen Sümerbanklar, Etibanklar, Toprak Ofisler gibi özgün ve ulusal kurumlarla ve mekanizmalarla tıpkı güzel bir kumaş dokunur gibi dokunan bağımsız ulusal bir ekonomidir ki, Türkiye'ye hem İkinci Dünya Savaşının dışında kalma, hem demokrasiye geçme imkânını vermiştir. *(HP* ve *ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Palaoğlu, zamanınız dolmuştur.

MUSTAFA KEMAL PALAOĞLU (Devamla) — Unutulmasın ki, Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşma Amiral Sucho'nun Karadeniz'de ihdas ettiği emrivakiler nedeniyle değil, iktisadî bağımsızlığını yitirmiş olduğu için girmek zorunda kalmıştı.

Sayın milletvekilleri, 1950 ile ilgili değerlendirmelerimi hakşinasane almaya gayret ederek yaptığım değerlendirmeleri objektif olmanın bir borcu telakki ettim; ama Cumhuriyetin ülkenin ve devletin inşa yıllarına alt savunma sadedindeki sözlerim bunu da aşar ve bir namus borcudur. Bunu eda etmeye çalıştım. *(HP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Güvenoylamasının Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir.

Bu nedenle, güven oylaması 24 Aralık 1983 Cumartesi günü yapılacaktır.

Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından okunan Bakanlar Kurulu hakkında güven oylaması yapmak için 24 Aralık 1983 Cumartesi günü saat 15.00'de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum. *("Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kapanma Saati: 23.00

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 17 Cilt 1 Birleşim 12
Sayfa 140-146
24.12.1983 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Necmettin KARADUMAN*
***KÂTİP ÜYELER**: Süleyman YAĞCIOĞLU (Samsun)*
M. Murat SÖKMENOĞLU (Hatay)
***Açılma Saati**: 15.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Gündemimizle göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'nci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzüğün 105'nci maddesi gereğidir.

İçtüzüğün 115'inci maddesine göre de açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Güvenoylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını ve adı okunan sayın milletvekillinin ayağa kalkarak, yüksek sesle "Kabul", "Ret" veya "Çekimser" kelimelerinden birini ifade etmek suretiyle oyunu belirtmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana ilinden başlayacağız. Ancak acil mazereti nedeniyle Sayın Rüştü Şardağ oyunu, sırasından önce kullanmak istemektedir.

Buyurun Sayın Rüştü Şardağ...

RÜŞTÜ ŞARDAĞ (İzmir) —Ret.

BAŞKAN — Oylamaya Adana ilinden devam ediyoruz,

(Adana milletvekillerinden başlanarak oylamaya geçildi)

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Sayın Başkan, Kâtip Üye isimleri okurken tezahürata vesile oluyor.

BAŞKAN — Biraz yavaş okuyunuz.

MEHMET TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, Kâtip Üye isimleri okurken tezahürata yol açacak şekilde okuyor; gülüyor, sırıtıyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Müsaade buyurun arkadaşlar, bir dakika. *(HP sıralarından "Taraf-girliğini ortaya koyuyor" sesleri)*

Sayın milletvekilleri, oylamayı sükûnetle yapabilmemiz için bize hepinizin yardımcı olmasını rica ediyoruz.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Bunu yapamaz Sayın Başkanım, Kâtip Üye dikkatli okusunlar...

BAŞKAN — Kâtip üye dikkatli "olacaktır. Müsade buyurun, devam edelim.

Okutuyorum efendim:

(İzmir Milletvekili Hüseyin Aydemir'den itibaren oylamaya devam otundu)

BAŞKAN — Oylama sırasında bulunmayan sayın üyeleri tekrar okutuyorum:

(Oylamaya katılmayan üyeler tekrar okundu)

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Sayın Başkan, Manisa Milletvekili Sayın İsmet Turhangil de mazeretlidir.

BAŞKAN — Evet efendim.

Sayın İsmet Turhangil? Yoklar.

Oylamaya katılmayan başka sayın üye yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Şimdi arkadaşlarımız oy sayım işlemine geçmiştir; biraz sonra neticeyi arz edeceğim efendim.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Efendim, oylama sonucunu arz ediyorum:

Oylamaya 393 milletvekili katılmış; 213 kabul, 115 ret ve 65 çekimser oy kullanılmıştır. Bu sonuca göre Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna Meclisimizce güvenoyu verilmiştir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta sürekli alkışlar)*

Kendilerini kutlar; milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmalarını dilerim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Sayın Başkan, söz istiyorum müsaade eder misiniz efendim?

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Muhterem milletvekilleri;

Hükümet Programımızı tasvip buyurarak güveninizi izhar ettiniz. Hükümetim adına Yüce Meclise şükranlarımı arz ediyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu değerli itimada layık olabilmek için Hükümet olarak hüsnüniyetimizle elimizden gelen gayretle ve canla başla çalışacağız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Güzel vatanımızı ileri götürebilmek idealiyle Hükümetimizin kurulduğu günden beri yaptığımız icraata zaman kaybetmeden devam edeceğiz; çünkü kaybedecek vaktimiz yoktur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli üyeler, önümüzde çeşitli meselelerle dolu, aşılması gereken zor bir beş yıl var. Bu yeni devir, hür ve demokratik rejimi bir daha sarsılmayacak temellere oturtmak için çok güzel bir fırsattır. 12 Eylül öncesindeki şartlara bir daha dönülmemesi için, birlik ve bütünlüğümüzün bir daha zedelenmemesi için hep beraber gayret göstermeliyiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin şekli ciddi, seviyeli, müsamahalı ve yapıcı münasebetlerin yeniden tesis edilebileceğini göstermiştir. Demokrasimizi sıhhatli bir şekilde devam ettirmede önemli rolü olan bu yeni ananenin yerleşmekte olduğunu görmek memnuniyet vericidir.

Halkımızın büyük bir sabır ve tahammülle halledilmesini beklediği meseleleri ancak iyi işleyen bir demokratik nizam içerisinde elbirliğiyle karşılıklı saygı ve sevgiyle çözümleyebiliriz. Millet hâkimiyetine dayanan hürriyetçi, demokratik nizamın devamının temini temel görevimiz olmalıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem üyeler, bütün dünya ülkelerine barış, insanlık ve sevgi davetimizi Yüce Meclisinizin huzurunda bir defa daha ilan etmek istiyorum. Karşılarında dostluk, barış ve medeniyetin gelişmesi için her türlü gayrete hazır, yürekleri sevgi ve ümit dolu insanların Türkiye'si vardır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu, bütün dünyaya bir dostluk mesajıdır. Milletlerarası medeniyet yarışında mutlaka yerimizi almalıyız. Türkiye kendi kabuğuna çekilmiş, sadece kendine yeterli bir ülke olmamalıdır. Hür, demokratik ve gelişmiş bir Türkiye dünya ülkeleri karşısında ve beşeriyetin ilerlemesinde çok önemli bir role sahip olacaktır.

Milletlerarası terörizmi tesirsiz hale getirebilmek için bütün ülkeleri ciddiyet ve samimiyetle mücadeleye çağırıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, milletimizin kalkınma yolunda önündeki maniaları kaldıracağız. Bu aziz milletin aşamayacağı hiçbir engel yoktur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Huzur içinde kalkınan bir Türkiye esas hedefimiz olacaktır. Meselelerin üzerine geçici uygulamalarla değil, kalıcı ve köklü tedbirlerle yürüyeceğiz.

Bu memlekete en ufak bir hizmeti geçene sevgimiz ve saygımız sonsuzdur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Önümüzdeki dönemde, bizden önce yapılan hizmetlere yenilerini ilave etmek, daha iyiyi, daha güzeli gerçekleştirmek en büyük dileğimizdir. Kırgınlıkların, dargınlıkların giderilmesi ve yaraların sarılması için üzerimize düşeni bütün iyi niyet ve samimiyetimizle eksiksiz yerine getireceğiz.

Değerli üyeler, Türk Milletini, Türk Vatanını, Türk insanım severek yola çıktık. Yalnız kendi partimizin değil, bütün milletimizin hükümeti olma şuuru içindeyiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Gönüllerimiz mesut, müreffeh, modern, büyük ve kudretli Türkiye sevdasıyla doludur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Geliniz, hizmet ehli olalım. Geliniz, bu güzel ülkede barajları, fabrikaları yükseltmeye devam edelim. Geliniz, Büyük Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyetini daha da ilerletelim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Geliniz, millî ve ahlakî değerlerimizle iktisadî kalkınmamıza beraber sahip çıkalım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yüce Meclisin muhterem üyeleri, değerli arkadaşlarım; huzurlarınızda bir defa daha tekrarlamak istiyorum: Türkiye'yi yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmettik. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Önümüzdeki dönem inşallah kavga dönemi değil, birlik ve beraberlik dönemi olacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu aziz millet çok daha iyi günlere, daha iyi hizmetlere ve mesut bir geleceğe layıktır. Türkiye, birbirini seven ve kucaklayan insanların ülkesi olacaktır. Cenabı Hak hepimizin yardımcısı olsun.

Hepinizi hürmet ve muhabbetle kucaklıyorum. *(Sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri; 27 Aralık 1983 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.02

Başbakan Turgut Özal Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkındaki Güvenoylamasının Sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

Program:	*19.12.1983*
Güvenoylaması:	*24.12.1983*
Üye Sayısı:	*400*
Oy verenler:	*393*
Kabul edenler:	*213*
Reddedenler:	*115*
Çekimserler:	*65*
Geçersiz Oylar:	*—*
Oya katılmayanlar:	*6*
Açık üyelikler:	*1*

(Kabul Edenler)

ADANA
Ahmet Akgün Albayrak, Ledin Barlas, Ahmet Remzi Çerçi, Ahmet Şevket Gedik, Nurettin Yağanoğlu

ADIYAMAN
Arif Ağaoğlu, Mehmet Deliceoğlu

AFYON
Metin Balıbey, Hamdi Özsoy, Nihat Türker

AĞRI
Hasan Fecri Alpaslan

AMASYA
İsmet Özarslan, Hasan Adnan Tutkun

ANKARA
Hüseyin Cahit Aral, Kamil Tuğrul Coşkunoğlu, Hüseyin Barlas Doğu, Nejat Abdullah Gülecek, Osman Işık, Göksel Kalaycıoğlu, Hazım Kutay, Alpaslan Pehlivanlı, Mehmet Sezai Pekuslu, Mehmet Sağdıç, İsmail Saruhan, Ogan Soysal, Fatma Rezan Şahinkaya, Halil Şıvgın

ANTALYA
Ümit Halûk Bayülken, Mustafa Çakaloğlu, Abdullah Cengiz Dağyar, Ali Dizdaroğlu, Sudi Neşe Türel

ARTVİN
Nevzat Bıyıklı, Ahmet Doğru, Hüseyin Şen

AYDIN
Mehmet Özalp, Nabi Sabuncu

BALIKESİR
İsmail Dayı, Şerafettin Toktaş, Necat Tunçsiper

BİLECİK
Recep Kaya

BİNGÖL
Hakkı Artukarslan, M. Ali Doğuşlu

BOLU
Seçkin Fırat, Ahmet Şamil Kazokoğlu, Kâzım Oksay, Fuat Öztekin

BURDUR
Necip Oğuzhan Artukoğlu, Fethi Çelikbaş, Ali Kemal Erdem

BURSA
Ahmet K. Alptemoçin, İlhan Aşkın, M. Memduh Gökçen, Kemal İğrek, A. Sabahattin Özbek, Fahir Sabuniş, Mustafa Ertuğrul Ünlü.

ÇANAKKALE
Nadir Pazarbaşı, Cafer Tayyar Sadıklar, Ayhan Uysal

ÇANKIRI
Ahmet Özkan, Saffet Sakarya, İlker Tuncay

ÇORUM
Ünal Akkaya, İhsan Tombuş

DENİZLİ
Muzaffer Aracu, Ayçan Çakıroğulları

DİYARBAKIR
Özgür Barutçu, Cevdet Karakurt

EDİRNE
Türkan Turgut Arıkan, İsmail Üğdül

ELÂZIĞ
Mehmet Özdemir, Naci Taşel, Nevzat Yağcı, Zeki Yavuztürk

ERZİNCAN
Yıldırım Akbulut, Metin Yaman

ERZURUM
İlhan Aras, Sabahattin Aras, Togay Gemalmaz, Mustafa Rıfkı Yaylalı

ESKİŞEHİR
Mustafa Balcılar, Cemal Büyükbaş, İsmet Oktay

GAZİANTEP
Ahmet Ata Aksu, Mustafa Rüştü, Taşar Ünal Yaşar

GİRESUN
Burhan Kara, Yavuz Köymen, Ahmet Yılmaz

GÜMÜŞHANE
Akif Kocaman, Mahmut Oltan Sungurlu, İbrahim Turan

HATAY
Kâmran Karaman, Hamit Melek

İSPARTA
Metin Ataman, Fatma Mihriban Erden, Mustafa Kemal Toğay, İbrahim Fevzi Yaman

İÇEL
İbrahim Aydoğan, Hikmet Biçentürk, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL
Behiç Sadi Abbasoğlu, Bülent Akarcalı, B. Doğancan Akyürek, Yaşar Albayrak, M. Vehbi Dinçerler, Hayrettin Elmas, Halil Orhan Ergüder, İsmail Safa Giray, Ömer Ferruh İlter, Altan Kavak, R. Ercüment Konukman, Leyla Yeniay Köseoğlu, Turgut Özal, İbrahim Özdemir, Ali Tanrıyar, Mustafa Tınaz Titiz, Saim Bülend Ulusu, Fazıl Osman Yöney

İZMİR
Vural Arıkan, İsmet Kaya Erdem, Burhan Cahit Gündüz, Özdemir Pehlivanoğlu, Süha Tanık

KAHRAMANMARAŞ
Alaeddin Kısakürek, Mehmet Onur, Ali Topçuoğlu

KARS
İlhan Aküzüm, Sabri Aras

KASTAMONU
Şaban Küçükoğlu, Erol Bülent Yalçınkayaj

KAYSERİ
Nuh Mehmet Kaşıkçı, İbrahim Özbıyık, Mustafa Şahin, Cengiz Tuncer

KIRKLARELİ
Cemal Özbilen

KIRŞEHİR
Mehmet Budak, İsmet Ergül

KOCAELİ
Osman Nuri Akyol, Abdulhalim Aras, Mustafa Batgün

KONYA
Abdurrahman Bozkır, Kadir Demir, Ziya Ercan, Altınok Esen, Nihat Harmancı, Kemâl Or, Saffet Sert, Abdullah Tenekeci

KÜTAHYA
Ahmet Büyükuğur, Ahmet Ekici, Mustafa Uğur Ener, Mustafa Kalemli

MALATYA
Metin Emiroğlu, Ahmet İlhami Kösem, Fahri Şahin, Talat Zengin

MANİSA
Mehmet Timur Çınar, İsmail Özdağlar, Mekin Sanoğlu, Gürbüz Şakranlı, Münir Fuat Yazıcı

MARDİN
Beşir Çelebioğlu, Mehmet Necat Eldem

MUĞLA
Mehmet Umur Akarca, Ahmet Altıntaş

MUŞ
Alaattin Fırat, Atilla Sin

NEVŞEHİR
Ali Babaoğlu, Faruk Dirik, Hacı Turan Öztürk

NİĞDE
Mustafa Sabri Güvenç, Haydar Özalp, Birsel Sönmez

ORDU
Nabi Poyraz, İhsan Nuri Topkaya, Şükrü Yürür

RİZE
Arif Şevket, Bilgin Ahmet, Mesut Yılmaz

SAKARYA
Nihat Akpaki, Mustafa Kılıçaslan, Mümtaz Özkök

SAMSUN
İlyas Aktaş, Muhlis Arıkan, Mehmet Aydın, Berati Erdoğan, Gülami Erdoğan, Süleyman Yağcıoğlu

SİİRT
Aydın Baran

SİVAS
Mahmut Karabulut, Ahmet Turan Soğancıoğlu, M. Mükerrem Taşcıoğlu

TEKİRDAĞ
Ali Rıfkı Atasever, Ahmet Karaevli

TOKAT
Metin Gürdere, Selim Koçaker, Talat Sargın, Mehmet Zeki Uzun

TRABZON
Eyüp Aşık, Fahrettin Kurt

URFA
Mustafa Demir, Osman Doğan

UŞAK
Mümtaz Güler, Mehmet Topaç

VAN
Hüseyin Aydın Arvasi, Mirza Kurşunluoğlu

YOZGAT
Mehmet Bağçeci, Lutfullah Kayalar, Mahmut Orhon

ZONGULDAK
Haşan Pertev Aşçıoğlu, Veysel Atasoy, Engin Cansızoğlu

(Reddedenler)

ADANA
Vehbi Batuman, Coşkun Bayram, Cüneyt Canver, Nuri Korkmaz, Metin Üstünel

ADIYAMAN
Ahmet Sırrı, Özbek

AFYON
M. Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI
Paşa Sarıoğlu, İbrahim Taşdemir

AMASYA
Arsan Savaş Arpacıoğlu, Kâzım İpek

ANKARA
Ahmet Kemal Aydar, Sururi Baykal, Necdet Calp, Neriman Elgin, M. İbrahim Karal, Mehmet Seyfi Oktay

ANTALYA
Aydın Güven Gürkan

AYDIN
Halil Nüshet Göral, Osman Eskin Tipi

BALIKESİR
Davut Abacıgil, Cahit Tutum

BİLECİK
Yılmaz Demir

BURSA
Mehmet Azizoğlu, M. Kemal Gökçora

ÇANAKKALE
Onural Şeref Bozkurt

ÇORUM
Ali Rıza Akaydın, Mehmet Besim Göçer

DENİZLİ
Mustafa Kâni Bürke, Halil İbrahim Şahin

DİYARBAKIR
Şeyhmus Bahçeçi, Kadir Narin, Hayrettin Ozansoy

EDİRNE
S. Hüsamettin Konuksever, Muhittin Yıldırım

ERZİNCAN
Veysel Varol

ERZURUM
Hilmi Nalbantoğlu

ESKİŞEHİR
Münir Sevinç, Mehmet Nuri Üzel

GAZİANTEP
Süleyman Koyuncugil, M. Hayri Osmanlıoğlu

GİRESUN
Cevdet Karslı

HAKKÂRİ
Mehmet Sait Erol, Lezgin Önal

HATAY
Tevfik BiIal, Mustafa Çelebi, İhsan Gürbüz

İÇEL
Ali İhsan Elgin, Edip Özgenç, Durmuş Fikri Sağlar

İSTANBUL
Mucip Ataklı, Sabit Batumlu, Ömer Necati Cengiz, Hüseyin Avni Güler, Yılmaz İhsan Hastürk, Mehmet Kafkaslıgil, Feridun Şakir Öğünç, Tülay Öney, Kemal Özer, Günseli Özkaya, Bilal Şişman, İbrahim Ural, Reşit Ülker

İZMİR
Mahmut Akkılıç, Hüseyin Aydemir, Durcan Emirbayer, Fikret Ertan, Hayrullah Olca, Yılmaz Önen, Rüştü Şardağ, Ali Aşkın Toktaş

KAHRAMANMARAŞ
Mehmet Turan Bayezit

KARS
Ömer Kuşhan, Halis Soylu

KAYSERİ
Mehmet Üner, Muzaffer Yıldırım

KIRKLARELİ
Erol Ağagil, Şükrü Babacan

KIRŞEHİR
Tevfik Güneş

KOCAELİ
Salih Güngörmez, Orhan Otağ

KONYA
Salim Erel, Sabri Irmak, Emin Fahrettin Özdilek

MALATYA
İlhan Dinçel, Ayhan Fırat

MANİSA
Abdullah Çakırefe

MARDİN
Kenan Nuri Nehrozoğlu

MUĞLA
İdris Gürpnar

NİĞDE
Arif Toprak

ORDU
Hüseyin Avni Sağesen, Bahriye Üçok

SAKARYA
Turgut Sözer

SAMSUN
Hasan Altay, Fahrettin Uluç

SİİRT
Rıza Tekin

SİNOP
Halit Barış Can, Özer Gürbüz

SİVAS
Ruşan Işın, Mustafa Kemal Palaoğlu, Şevki Taştan

TEKİRDAĞ
Selçuk Akıncı, Salih Alcan

TOKAT
Enver Özcan, Cemal Özdemir

TRABZON
Mehmet Kara, Yusuf Ziya Kazancıoğlu

TUNCELİ
Musa Ateş, Ali Rıdvan Yıldırım

UŞAK
Yusuf Demir

YOZGAT
Selahattin Taflıoğlu

ZONGULDAK
Rıza Öner Çakan, Cahit Karakaş, İsa Vardal, Muhteşem Vasıf Yücel

(Çekinserler)

ADANA
Mehmet Erdal Durukan, Yılmaz Hocaoğlu

ADIYAMAN
Mehmet Arif Atalay

AĞRI
Mehmet Yaşar

ANKARA
Eşref Akıncı, Ali Bozer

ANTALYA
Kadri Altay

AYDIN
İskender Cenap Ege, Ertuğrul Gökgün

BALIKESİR
Mustafa Çorapçıoğlu, Fenni İslimyeli

BİTLİS
Rafet İbrahimoğlu, Kâmran İnan, Faik Tarımcıoğlu

BOLU
Turgut Yaşar Gülez

BURSA
İsmet Tavgaç

ÇORUM
Ali Ayhan Çetin

DENİZLİ
İsmail Şengün

DİYARBAKIR
Mahmut Altunakar, Ahmet Sarp

ERZURUM
Ebubekir Akay, Sabahattin Eryurt

GAZİANTEP
Feyzullah Yıldırır

GİRESUN
Turgut Sera Tirali

HATAY
Abdurrahman Demirtaş, M. Murat Sökmenoğlu

İÇEL
Mehmet Kocabaş

İSTANBUL
İmren Aykut, Doğan Kasaroğlu, Namık Kemal Şentürk, Arife Necla Tekinel, Ahmet Memduh Yaşa

İZMİR
Işılay Saygın, Turgut Sunalp, Ahmet Süter

KAHRAMANMARAŞ
Rıfat Bayazıt, Ülkü Söylemezoğlu

KARS
Aziz Kaygısız, Musa Öğün

KASTAMONU
Sadettin Ağaçık, Hüseyin Sabri Keskin

KAYSERİ
Mehmet Sedat Turan

KONYA
Vecihi Akın, Haydar Koyuncu

KÜTAHYA
A. Necati Kara'a

MANİSA
Mustafa İzci

MARDİN
Süleyman Çelebi

Abdülkerim Yılmaz Erdem

MUĞLA
Muzaffer İlhan

MUŞ
Nazmi Önder

NİĞDE
Emin Alpkaya

ORDU
Ali Mazhar Haznedar

RİZE
Turgut Halit Kunter

SAKARYA
A. Reyhan Sakallıoğlu

SİİRT
M. Abdürrezak Ceylan, Nejdet Naci Mimaroğlu

SİNOP
Hilmi Biçer

SİVAS
Yılmaz Altuğ

TRABZON
Osman Bahadır

URFA
Bahri Karakeçlili, Aziz Bülent Öncel

VAN
Fevzi Necdet Erdinç, Ferit Melen

YOZGAT
Hüseyin Mükerrem Hiç

ZONGULDAK
Fevzi Fırat

(Oya Katılmayanlar)

AFYON
Abdullah Altıntaş

GAZİANTEP
Galip Deniz

MANİSA
İsmet Turhangil

RİZE
Fehmi Memişoğlu

TRABZON
Necmettin Karaduman (Başkan)

URFA
Vecihi Ataklı

(Açık Üyelikler)

Bingöl (1)

II. Özal Hükümeti
21.12.1987-09.11.1989

Bakanlar Kurulu

Başbakan	
Turgut ÖZAL (İstanbul)	21.12.1987-09.11.1989
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	
İsmet Kaya ERDEM (İzmir)	21.12.1987-05.01.1989
Ali Hüsrev BOZER (İçel)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Kazım OKSAY (Bolu)	21.12.1987-30.03.1989
Güneş TANER (İstanbul)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Abdullah TENEKECİ (Konya)	21.12.1987-30.03.1989
Işın ÇELEBİ (İzmir)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Veysel ATASOY (Zonguldak)	21.12.1987-26.06.1988
Kâmran İNAN (Bitlis)	26.06.1988-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Ali Hüsrev BOZER (İçel)	21.12.1987-30.03.1989
Devlet Bakanı	
Yusuf Bozkurt ÖZAL (Malatya)	21.12.1987-30.03.1989
İsmet ÖZARSLAN (Amasya)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Adnan KAHVECİ (İstanbul)	21.12.1987-30.03.1989
Saffet SERT (Konya)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Mehmet YAZAR (Kayseri)	21.12.1987-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Cemil ÇİÇEK (Yozgat)	21.12.1987-09.11.1989
Devlet Bakanı	
Nihat KİTAPÇI (Erzurum)	21.12.1987-06.07.1988
Devlet Bakanı	
Recep Ercüment KONUKMAN (İstanbul)	30.03.1989-09.11.1989
Devlet Bakanı	
İlhan AŞKIN (Bursa)	30.03.1989-09.11.1989
Adalet Bakanı	
Mahmut Oltan SUNGURLU (Gümüşhane)	21.12.1987-26.06.1988
Mehmet TOPAÇ (Uşak)	26.06.1988-30.03.1989
Mahmut Oltan SUNGURLU (Gümüşhane)	30.03.1989-09.11.1989
Milli Savunma Bakanı	
Mehmet Ercan VURALHAN (Ankara)	21.12.1987-30.03.1989
İsmail Safa GİRAY (İstanbul)	30.03.1989-09.11.1989

İçişleri Bakanı
Mustafa KALEMLİ (Kütahya) 21.12.1987-30.03.1989
Abdülkadir AKSU 30.03.1989-09.11.1989

Dışişleri Bakanı
Ahmet Mesut YILMAZ (Rize) 21.12.1987-09.11.1989

Maliye ve Gümrük Bakanı
Ahmet Kurtcebe ALPTEMOÇİN (Bursa) 21.12.1987-30.03.1989
Ekrem PAKDEMİRLİ 30.03.1989-09.11.1989

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı
Hasan Celal GÜZEL (Gaziantep) 21.12.1987-02.03.1989

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Celal GÜZEL (Gaziantep) 02.03.1989-30.03.1989
Avni AKYOL (İstanbul) 30.03.1989-09.11.1989

Bayındırlık ve İskân Bakanı
İsmail Safa GİRAY (İstanbul) 21.12.1987-30.03.1989
Cengiz ALTINKAYA (Aydın) 30.03.1989-09.11.1989

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı
Bülent AKARCALI (İstanbul) 21.12.1987-27.06.1988
Nihat KİTAPÇI (Erzurum) 06.07.1988-02.03.1989

Sağlık Bakanı
Nihat KİTAPÇI (Erzurum) 02.03.1989-30.03.1989
Halil ŞIVGIN (Ankara) 30.03.1989-09.11.1989

Ulaştırma Bakanı
Ekrem PAKDEMİRLİ (Manisa) 21.12.1987-30.03.1989
Cengiz TUNCER (Antalya) 30.03.1989-09.11.1989

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı
Hüsnü DOĞAN (İzmir) 21.12.1987-30.03.1989
Lutfullah KAYALAR (Yozgat) 30.03.1989-09.11.1989

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
İmren AYKUT (İstanbul) 21.12.1987-09.11.1989

Sanayi ve Ticaret Bakanı
Şükrü YÜRÜR (Ordu) 21.12.1987-09.11.1989

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
Fahrettin KURT (Trabzon) 21.12.1987-09.11.1989

Kültür ve Turizm Bakanı
Mustafa Tınaz TİTİZ (Zonguldak) 21.12.1987-17.03.1989

Turizm Bakanı
Mustafa Tınaz TİTİZ (Zonguldak) 17.03.1989-30.03.1989
İlhan AKÜZÜM (Kars) 30.03.1989-09.11.1989

Kültür Bakanı
Namık Kemal ZEYBEK (İstanbul) 30.03.1989-09.11.1989

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 18 Cilt 1 Birleşim 3
Sayfa 39-62
25.12.1987 Cuma

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Yıldırım Akbulut*
KÂTİP ÜYELER*: Mustafa Sarıgül (İstanbul)*
Nurhan Tekinel (Kastamonu)
Açılma Saati: *15.00*

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündeme geçiyorum. Anayasanın 110'uncu maddesine göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Turgut Özal, buyurun efendine *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Sayın Başkan Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri,

Yüce Meclisi Bakanlar Kurulu ve şahsım adına en derin saygılarımla selamlıyorum. Önümüzdeki beş yılın milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

14 Aralık 1987 günü Hükümetin istifasını Sayın Cumhurbaşkanına sundum, aynı gün Sayın Cumhurbaşkanı yeni hükümeti kurma görevini tekrar şahsıma tevdi ettiler. Hazırladığım Hükümet listesi kabul buyurulunca 21 Aralık 1987 günü 46. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti teşekkül etti. Anayasanın 110. maddesi gereğince Hükümet Programını yüksek heyetinize takdim etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri,

29 Kasım Milletvekili Genel Seçimlerinde bizi tekrar iktidar olarak görevlendiren; tercihini, huzur, güven, istikrar ve kalkınmanın idamesi için kullanan aziz milletimize Anavatan Partisi Başkanı olarak şükranlarımı sunuyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

29 Kasımda sandıktan çıkan başlıca sonuçlar şöyledir: Seçime giren yedi partiden sadece üçü % 10 barajını aşabilmiştir. Barajı aşamayan partiler dahil, 104 seçim çevresinin 86'sında Anavatan birinci partidir. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya dahil 67 ilin 55'inde Anavatan birinci partidir. Bu tespit Anavatan'ın bütün yurt sathında topyekün olarak desteklendiğini gösteren en önemli hususdur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Seçim sistemi hakkında da şunları söylemek isterim. % 10 barajı ve çevre barajı 1983 seçimlerinde de aynen mevcuttu. Bizim zamanımızda yapılan değişiklik, yedilik seçim çevrelerinin altıya indirilmesi ile kontenjan milletvekilinin sisteme dahil edilmesinden ibarettir. Bu seçimlerde kontenjan olmasaydı Anavatan Partisi 292 yerine 285 milletvekili çıkarırdı. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ADİL AYDIN (Antalya) — 264 çıkarırdı!

RIZA YILMAZ (Ankara) — Antidemokratik!

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Mecliste grubu bulunan partilerin aldığı oyların toplam oylara nispeti % 80,2'dir. Bu nisbet 100 kabul edilip, grubu olan partilerin oy nisbeti buna göre hesap edildiğinde Anavatan Partisi % 45.3, *(ANAP sıralarından alkışlar)* SHP % 30.8, DYP % 23.9 olmaktadır. Hesap edilen bu oy nisbetleri 1983 seçimlerinde sırasıyla Anavatan Partisi, Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisinin aldıkları oylara aynen tekabül etmektedir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Seçim sistemi hakkında son olarak şunu ifade etmek istiyorum. Bu seçim sistemi istikrarın muhafazasını ve güçlü hükümetlerin kurulmasını sağlamaya yöneliktir.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Antidemokratik!

ARİF SAĞ (Ankara) — Antidemokratik!

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Nihai hedef olarak Türkiye'yi iki partiye götürür. Bilinmesi ve unutulmaması gereken husus ise seçim sisteminin bütün partilere aynı şekilde uygulandığı ve herkese eşit haklar tanıdığıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri,

Geride bıraktığımız dört yıl, siyasi ve ekonomik istikrarın güçlendiği, sosyal problemlerin çözülerek hafiflediği, herkesin yarınından emin ve geleceğe güvenle baktığı, demokrasinin yerleştiği, ülke itibarının arttığı bir dönem olmuştur.

Türkiye anavatan iktidarı döneminde cehaleti ve karanlığı yenmiş, çeşmeden akan suyuyla, otoyolları, köprüleri, telefonu, pırıl pırıl şehirleri, ışıl ışıl köyleriyle medeniyete doğru koşmuş, çağ atlamıştır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye Anavatan iktidarıyla, seçim kazanmak uğruna mali ve ekonomik yapıyı tahrip eden, hazineyi batıran tavizci ekonomik anlayışı terk edip, ekonomiyi ülke imkânlarına ve gerçekçi kaidelere göre yöneten bir anlayışa kavuşmuştur.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Zamları niçin seçimden önce yapmadınız?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Türkiye Anavatan iktidarıyla, kavgasız, dövüşsüz, küskünlüğü ve kaprisi olmayan bir siyasi dönem geçirmiş, sevgiye dayanan, uzlaşmacı, medeni ve seviyeli bir siyasi faaliyetin güzel örneklerini yaşamıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, sivil idare döneminde Anayasasını değiştirebilen, demokrasinin geliştiği ve yerleştiği bir ülke hüviyetini kazanmıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını asgariye indirmenin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizin makus talihini yenmenin akılcı temellerini atmıştır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye Anavatan iktidarıyla, fakir ve fukaranın ızdırabını durduracak, insanını yuva sahibi yapacak, savunma sanayiini kuracak mali kaynakları bütçe dışından sağlamış, ülke potansiyelini öncelikli hedeflere seferber etmeyi başarmıştır.

Hülasa, Türkiye anavatan iktidarıyla ilim ve medeniyeti kucaklamış, ölçülü ve seviyeli bir siyasi anlayışla, daha ileri, daha güçlü ülke olma yolunda tarihi hamleler yapmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri,

İlk Anavatan Hükümeti kritik bir dönemde iktidar olmuştur. 6 Kasım 1983 seçimi sonucunda iktidar askeri yönetimden devralınmasına rağmen, demokratik sistem tam anlamıyla rayına oturtulmuştur. 9 yıldan beri devam eden sıkıyönetim son bulmuş 29 Kasım 1987 seçimlerine sıkıyönetimsiz gidilmiştir.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — İşkenceye de son verin.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Siyasi yasaklar kalkmış, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna ferdi müracaat hakkı tanınmıştır. Uzun yıllardan beri arzu edilen, ancak daha önce Türkiye'nin şartları dolayısıyla cesaret edilemeyen, Büyük Atatürk'ün muasır medeniyet seviyesi olarak hedef gösterdiği Avrupa Topluluğu'na tam üyelik müracaatını yapmak bize nasip olmuştur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Kuruluşumuzun ilk gününden beri belirttiğimiz gibi Anavatan yepyeni bir partidir. Ülkemizin ve insanımızın yapısına uygun, milletimizin menfaatleri istikametinde birleştirici hoşgörü ve uzlaşmayı siyasetin harcı sayan bir partidir. Bugün Türkiye'de rahat ve medeni bir tartışma ortamı mevcuttur. Farklı düşüncelere ve siyasi görüşlere sahip olanlar eskiye göre birbirlerine daha fazla tahammüllü ve hoşgörülüdür. Vatandaşlarımız, farklı görüşlere de sahip olsalar dost ve kardeş olarak bir arada olarak bir arada bulunmanın huzurunu yaşamaktadırlar. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu ortamın meydana gelmesinde Anavatan Partisi'nin şüphesiz ki büyük rolü olmuştur.

Değerli milletvekilleri:

1980'lerin sonuna yaklaşırken, siyasi hayatımızdaki eğilimler, 1970'li yılların Türkiye'sinde çok farklıdır. Milletimiz, vatandaşımız aşırılıktan ve kavgadan hoşlanmıyor. Hele bu gibi vasıfları kendisini idare etmeye talip olanlarda görmeyi hiç istemiyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Anavatan Partisi olarak biz daha başlangıçtan itibaren barışı ve sevgiyi kendimize şiar edindik.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Meclise anarşiyi onun için mi soktunuz?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İktidar olmayı kavga da değil, sevgide gördük.

Seçim Beyannamemizde şunu söylemiştik:

"Önümüzdeki dönemde en önemli meselelerimiz siyasi ve ekonomik istikrarın ve buna bağlı olarak huzur ve güvenin devam ettirilmesidir. Her şeyin başında ise siyasi istikrar gelmektedir. Bu da birlik, beraberlik içerisinde, birbirleriyle uyumlu bir siyasi kadronun tek başına iktidar olması ile mümkündür."

Aziz milletimiz bu görevi Anavatan Partisi'ne tevcih etmiştir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri,

Hükümet olarak siyaseti, açık olmayan fikir ve tedbirlerin, yapılamayacak işlerin, yerine getirilemeyecek vaadlerin, sloganlardan ibaret programların itibar edildiği bir hizmet alanı olarak görmüyoruz. Sadece bize karşı olduklarını söyleyerek hizmete talip olanların hizmet vermelerinin mümkün olmadığına, herkesin neyi, nasıl yapacağını, kaynağı nereden bulacağını açıkça ifade etmesi gerektiğine inanıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bugün ve yarın sorunlarımızın geçici tedbirlerle, kulağa hoş gelen sloganlarla çözülebileceğini sanmak bilgisizlik değilse gaflettir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, toplumumuz bu çeşit yaklaşımlara itibar etmemekte, muhteva ve tutarlılık aramaktadır.

Anavatan iktidarı Türkiye'nin meselelerine yepyeni bir bakış tarzı getirmiştir. Ekonomik ve sosyal meselelere getirdiğimiz çözümler geçmişten tamamiyle farklı olduğu gibi, bizatihi siyasi meselelere yaklaşımımız kavgadan uzak, uzlaşıcı ve yapıcıdır.

Anavatan Partisi'nin TBMM'de yaptığı çalışmalar ve hükümet icraatıyla son dört yılda Türkiye'yi nereden alıp nereye getirdiği ortadır. Türkiye büyük bir gelişme ve yapı değişikliği içerisindedir. 30-40 yılda, hatta cumhuriyet süresince yapılamayan, yapılmasına cesaret dahi edilemeyen ekonomik, sosyal ve idari reformlar 3-4 yıla sığdırılabilmiştir. İleri ve modern bir ekonomik sistemin hemen hemen bütün temel taşları yerli yerine oturtulmuş, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini çalıştıracak şartlar sağlanmıştır.

Değerli milletvekilleri,

İktidarımızın son dört yıllık döneminde yaptıklarımız ve elde edilen başlıca sonuçlar şöyledir:

Kambiyo rejimi kökünden değiştirilmiş, döviz suç aleti olmaktan çıkarılmıştır. Bugün ülkemiz dünyanın en rahat kambiyo rejimlerden birine sahiptir.

Vergi sistemi modernleştirilmiştir. 25 yıldan beri sadece sözü edilen KDV uygulamaya konulmuştur.

Gümrükler bütünüyle gözden geçirilmiş koruma makul nisbetlere indirilmiş, Türkiye'yi dışarı açılmaya teşvik edecek şartlar getirilmiştir.

Faizler büyük ölçüde serbest bırakılmıştır.

Tekeller kaldırılmıştır.

Köprü, baraj gibi tesislerin gelir ortaklığı senetleri çıkarılarak gönüllü tasarruflar teşvik edilmiş, sermaye piyasası kurulmuştur.

ADİL AYDIN (Antalya) — Kimler almış bu senetleri, kimler?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Toplu Konut Fonu, Kamu Ortaklığı Fonu, Savunma Sanayiini Geliştirme Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu gibi, genel bütçe dışında fonlar teşkil edilerek önemli kaynak arttırıcı tedbirler alınmıştır. Böylece konut, baraj, köprü, enerji santralları ve savunma sanayii yatırımlarında büyük hamleler başlamıştır. Sosyal Dayanışma Fonundan yüzbinlerce vatandaşımıza yardım yapılmaktadır. *(SHP ve DYP sıralarından gürültüler)*

Dünyada ilk defa olarak Türkiye'de alt yapı projelerinde Yap- İşlet- Devret modeli geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Takip edilen ekonomik politikaların neticelerini en iyi şekilde, GSMH, ihracat ve Türkiye'nin dış kredi itibarında görmekteyiz:

GSMH 1984'te % 5.9, 1985'te % 5.1, 1986'da % 8 artmıştır. 1986 yılı büyüme hızı son on yılın en yükseğidir. 1987 yılında ise % 6.8 civarında bir büyüme hızı beklenmektedir. 1984-1987 döneminde ortalama büyüme hızı % 6.5 olmuştur.

AHMET ERSİN (İzmir) — Enflasyon?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Son iki yılda işsizlik hem nisbet, hem de mutlak değer olarak azalmaya başlamıştır.

1979 yılında ihracatımız 2.2 milyar dolar ve bunun % 35'I sanayii mallarıydı. Bu yılki ihracatın ise 10 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunun % 80'i sanayi mallarıdır. Türkiye dünyanın en gelişmiş ülkelerine çok çeşitli sanayi malları ihraç eder hale gelmiştir.

EROL AĞAGİL (Ankara) — Hayalî, hayalî...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Türkiye son dört yılda kredi itibarı en süratli yükselen ülkedir.

Lüks ithalat sayılan araba, sigara ve diğer malların yıllık ithalattaki payı % 2'dir. Daha önce ülkeye çeşitli şekillerde kaçak olarak sokulan bu mallardan son üç yılda devletin aldığı gümrük ve fon bir trilyon liradan fazladır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu paralar başta Toplu Konut, Sosyal yardımlaşma ve dayanışma Fonu olmak üzere çeşitli alanlarda kullanılmaktadır.

AHMET ERSİN (İzmir) — Seçimlerde, seçimlerde...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — - Tarımda önemli üretim artışları kaydedilmiştir. 1984- 1987 döneminde tarımın ortalama gelişme hızı % 4'tür ve bu hız plan hedefinin hayali üzerindedir.

23 baraj tamamlanmıştır. Halen 79 baraj inşa halindedir. Son dört yılda 600 bin hektar civarında alan sulamaya açılmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi bütün hızıyla devam etmektedir. Atatürk Barajı ve Urfa Tüneli muhtemelen 1991'de hizmete girecek, Harran Ovası sulanmaya başlanacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Fatih Sultan Mehmet köprüsü 1988 Mayısında hizmete girecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Toplu Konut Fonunda 600 bin adet konut finanse edilmiş ve edilmektedir.

1983 yılında dış turizm gelirimiz 411 milyon dolar, yatak kapasitemiz 66 bin idi. Bu yıl sonunda yatak kapasitesi 120 bini bulacak, dış turizm geliri ise 1.5 milyar dolar civarında olacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ADİL AYDIN (Antalya) — Köylüler nereye gidecek?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Türkiye'nin çimento üretimi 1983'te 13.6 milyon ton, 1987'de 21.5 milyon tondur. Demir - çelik üretimi ise 1983'te 3.9 milyon ton, 1987'de 7 milyon tondur.

Linyit üretimi 1983 yılında 23.8 milyon ton, 1987 yılında ise 45 milyon tondur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Cumhuriyet süresince 1983 sonuna kadar 24.400 köye elektrik verilmesine mukabil, son dört yılda 33.800 köy ve mezraya elektrik götürülmüştür. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bir kaç köy dışında elektriksiz köy kalmamıştır.

580 bin adet gecekondu ve imar affından faydalanan yapıya elektrik bağlanmıştır.

ADİL AYDIN (Antalya) — Ankara'nın suyu yok.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Elektrik enerjisi üretimi 1983 yılında 27.3 milyar Kilowat/saat, 1987'de 45 milyar Kilowat/saattir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Savunma sanayiinde önemli hamleler yapılmıştır. Türkiye'de yapılan ilk F - 16 jet uçağı 1987'de göklerde uçmaya başlamıştır.

Haberleşmede büyük hamleler yapılmıştır. 1983 yılında toplam telefon hattı sayısı 1.9 milyon, bunun 1.6 milyonu otomatik idi. 1987 de ise toplam telefon sayısı 4.8 milyon ve bunun 4.4 milyonu otomatiktir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* 1983 sonunda 10.272 köyde telefon olmasına mukabil, bu yıl sonunda bütün köyler, 36.150 ünite telefona kavuşmaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Şehirler ve milletlerarası otomatik konuşma yapan köy sayısı 1983 yılında sadece 12 iken, 1987 yılında 20 bindir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Tamamıyla renkli televizyon yayınına iktidarımız döneminde geçilmiş, ikinci kanal TV başlatılmıştır. Televizyon haftalık saati 1983 yılında 37 saat iken 1987'de 130 saate yükselmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakanlıklar ve bağlı birimler re-organize edilmiştir.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu çıkarılmıştır.

TEVFİK ERTÜZÜN (Zonguldak) — Enflasyona ne oldu?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Yüksek öğrenimde yurt kapasitesi 1983 yılında 47 bin, 1987'de 110 bindir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kredi verilen öğrenci sayısı 1983'te 29 bin. 1987'de 47 bindir.

Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve görevleri hakkında Kanun çıkarılarak sporumuza yenilikler getirilmiş, ilave kaynaklar sağlanmıştır.

Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmış, uygulama başlatılmıştır. Çırakların mesleki eğitim süresince sigorta primleri devletçe ödenmektedir.

Belediyelere önemli mali kaynaklar tahsis edilmiş, yetkileri arttırılmıştır.

103 kasaba ilçe yapılmıştır.

Gecekondu imar affı çıkarılmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bürokratik işlemlerde formaliteler azaltılmıştır.

Mersin ve Antalya serbest bölgeleri açılmış, diğer iki bölgenin çalışmaları devam etmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Önümüzdeki beş yıllık dönemde neler yapacağımızı belirtmeden önce bazı temel konulardaki görüşmelerimizi ifade etmek istiyorum.

Devlet, başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, adaletin temini, yurt savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, sosyal ve iktisadi faaliyetlerin ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla gene millet tarafından kurulu müesseselerinden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleşmesi esastır.

Refahın tabana yayılması, fakirliğin ve işsizliğin ortadan kaldırılması gayesiyle, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik, yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadi faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde temel prensip, işlemlerin müeessir, süratli ve verimli bir şekilde yürütülmesidir.

Bunun için sistem açık, basit ve kolayca anlaşılır olmalıdır. Devlet kuruluşlarının hakiki ve hükmü şahıslarla ilişkilerinde itimat esas, şüphe istisnaidir.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hakim kılınması, verimin geliştirilmesi hedefimizdir.

Değerli milletvekilleri,

Adalet mülkün temelidir.

Adaletin temini ve dağıtımı, kişi hak ve hürriyetleri ile hukukun üstünlüğünün korunması devletin temel görevleri arasındadır.

Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatleri aleyhinde kullanılmamasının da teminatıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kanun önünde eşitlik esastır.

RIZA YILMAZ (Ankara) — İşkence, işkence...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Adaletin vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın gerçekleştirilmesi, milli birlik ve beraberliğin tesisinde ve devlete güvenin temininde asli unsurdur.

Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı esastır.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Ergun Paşa'ya söyle.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Adalet süratle yerine getirilmeli, cezalar müessir ve caydırıcı olmalıdır. Geciken adalet yerine gelmemiş adalettir.

Adalet Bakanlığı ve yargı organlarının imkânlarının geliştirilmesi, sistemin modernizasyonu, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve kanunların mahkemelerin yükünü azaltacak şekilde gözden geçirilmesi hedefimizdir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — İşkenceden bahset, işkenceden,,

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Toplumun maddi ve manevi olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır.

Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna ferdi müracaat hakkının gerçekleştirilmesi bu açıdan çok önemli bir adımdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem milletvekilleri,

Millete en iyi hizmet verebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik sistem ile mümkün olabilir.

Demokrasi insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu sistemdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik sistem, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Millet hakimiyeti demokrasinin esasıdır.

Halkın serbest oyu ile seçilmiş üyelerden kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi milli iradenin ve millet hakimiyetinin en üst seviyede tecelli ettiği müessesedir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

İstikrarlı ve kuvvetli Hükümet, devlet iradesinin müessir bir şekilde yürütülmesinin ilk ve en önemli şartıdır.

Demokratik sistemi, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya yönelik her türlü hareketin karşısındayız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — İşkenceyi de reddediyor musunuz?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri,

Herkes Anayasamızın teminatı, altında vicdan dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir. Laiklik, Türkiye Cumhuriyetinin en önemli unsurlarından biridir.

Maddi ve manevi gelişmeyi birlikte sağlamanın zaruretine inanırız.

Yüksek ahlak sahibi dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında din kültürü ve ahlak öğretimi yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görürüz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Laikliği, manevi değerlerin korunmasında, vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dini kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı bir unsur olarak anlamıyoruz.

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, hür ve bağımsız basının önemini bilhassa vurgulamak isterim.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Onun için kâğıda zam yaptınız!

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri,

Sosyal ve iktisadi gelişmenin ahenkli, süratli, verimli olması, kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için planlamayı önemli görürüz.

Hükümetimiz, katı ve dogmatik merkezi planlamanın tamamiyle dışında, demokratik, kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân veren, düzenleyici, yönlendirici ve denge kurucu bir planlama anlayışına sahiptir.

Değerli milletvekilleri,

Hükümetimiz milliyetçi ve muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini esas almaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Milliyetçilik anlayışımız, Büyük Atatürk'ün görüşleri doğrultusunda, devletin bağımsızlığını, milletimizin bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruyan bir muhtevaya sahiptir.

Muhafazakârlık anlayışımız, milli, manevi ve ahlaki değerlerimize, kültürümüze, tarihimize, örf, adet ve geleneklerimize bağlılığımızın ifadesidir. İyi olanın, güzel olanın, kıymetli olanın muhafazasıdır. İlerlemeye açık, modern, müreffeh, büyük ve kudretli bir Türkiye en büyük emelimizdir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sosyal adaletçiyiz. Ülkemiz nimetlerinden herkesin hak ve adalet ölçüleri içerisinde istifade etmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak sosyal adalet anlayışımızın esasını teşkil eder. Bizim kıymet hükümlerimiz içinde komşusu aç yatarken tok uyumak hoş görülmez. Kişinin kendi nefsi için istediğini başkaları içinde istemesi esastır. *(SHP ve DYP sıralarından gürültüler; ANAP sıralarından alkışlar)*

ADİL AYDIN (Antalya) — Nerede o, nerede?

İBRAHİM DEMİR (Antalya) — Bu memlekette, bir tek Özallar tok.,

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

İktisadi gelişmenin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, gruplar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esaslarını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli grup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbirleriyle telif edilebileceğine inanırız.

Ekonominin tabii kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tahditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hakim kılındığı serbest piyasa ekonomisinin uygulanması sistem tercihimizdir. Çünkü ekonomide haksızlıkları ve haksız kazançları önlemenin, ülke kaynaklarını en verimli şekilde kullanmanın ancak bu sistem içerisinde mümkün olduğuna inanıyoruz.

Bu genel hedeflere erişilmesi için ilkeler şunlardır.

Tasarrufların teşviki, tasarrufların ve kaynakların verimli ve süratli bir şekilde kullanımıyla, yatırım ve üretim artışlarının, istihdam imkânlarının geliştirilmesi.

ADİL AYDIN (Antalya) — İzzet ikbal peşinde 178 kişiyle Amerika'ya gitmek tasarruf değildir.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Dış ödemeler dengesinin istikrarlı çözüme kavuşturulması.

İhracatın arttırılarak milli gelir içindeki payının yükseltilmesi.

Dış müteahhitlik, taşımacılık, turizm gibi döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki.

Enflasyonun makul seviyelerde tutulması, fiyat istikrarının sağlanması.

İktisat, maliye, para ve kredi politikalarında karar bütünlüğünün sağlanması ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi.

Karşılıklı menfaat dengesini esas alan bir anlayış içerisinde dış kaynaklardan faydalanılması ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi.

İktisadi gelişmeyi güvenli ve sürekli bir hale getirmek için devletin başlıca rolü istikrarın teminidir. Bu maksatla yurt içinde emniyet ve güvenin sağlanması, yur-

dun savunması, yurt içinde ve dışında memleketin ve vatandaşların haklarının korunması, adaletin en iyi şekilde tevziî devletin asli görevleridir.

İktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu, tanzim edici, fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler koyması, engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

İktisadi faaliyetlerde devlet, genel seviyede tanzim edici ve yönlendirici olmalı, detaylara müdahale etmemelidir.

İktisadi faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

İktisadi kalkınmada devletin doğrudan doğruya yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibariyle altyapı mahiyetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi tabii kaynaklar milletin varlığı olarak düşünülmelidir. Bahis konusu tabii kaynaklar, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracakları teşebbüslere bırakılmalıdır.

Devlet, sanayi ve ticarete, ana prensip, olarak girmemelidir; istisnaî olarak, geri kalmış bölgelerde sınaî tesisler, kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sanayi, tarım ve ticarette mal ve hizmet üretiminin en süratli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadî gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sisteminin temel uygulama araçlarıdır.

ADİL AYDIN (Antalya) — Holdingleri unutuyorsunuz Sayın Başbakan!

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri,

1980 öncesinde uygulanan ekonomik sisteme "karma ekonomi" adı konmuştu. Bu sisteme göre devlet ve özel sektör ekonomide benzer sahalarda, bazen da ortak yatırımlar kurarak sınai ve ticari faaliyetlerde bulunurlardı.

Gene aynı yıllarda dışa kapalı bir ekonomi içerisinde ithal ikamesi yoluyla ithalattaki döviz ihtiyacı azaltılmaya çalışılırdı.

Çok partili demokratik sisteme geçişimizden bu yana, Türkiye her on yılda bir askeri yönetimle sonuçlanan bir fasit daire içerisindedir. Meselenin tahlili yapıldığında her on yılda bir dış ödemeler dengesinin çıkmaza girdiği, bunun ardından ekonomide krizin başladığı, daha sonra meydana gelen sosyal ve siyasi çalkantıları ise askeri yönetimin takip ettiği görülmektedir. Ekonomik gelişmesini nüfus artış hızına göre bir türlü ayarlayamayan Türkiye son otuz yıldır içine düştüğü fasit daireden kurtarılamamıştır. Çünkü hızlı kalkınma ihtiyacında olan Türkiye büyüme hızı yükseldikçe döviz bakımından zorlanmaya başlamış, sıkıntıya girmiştir.

1950 - 1980 yılları arasında edinilen tecrübe, uygulanan iktisadi politikanın köklü bir şekilde değiştirilmemesi halinde Türkiye'nin bu fasit daire içerisinde kalacağı 1970'li yılların sonlarında çok açık ve seçik olarak görülmekteydi.

Çare; ihracatı ve diğer döviz gelirlerini artırmaktı. Ancak, kapalı bir ekonomide, koruma altında verimsiz çalışan bir sanayi ile yüksek rekabet altında işleyen dış piyasalara mal satmak mümkün değildi.

Çare sanayimizi önce yurt içinde kontrollu rekabete açmak, böylece verimliliği artırarak dış piyasaya girmekti. Çare turizmi geliştirmek, işçi gelirlerimizin mal olarak değil, para olarak ülkeye girişini sağlamaktı. Çare müteahhitlerimizi yurt dışında taahhüt işleri yapmaya teşvik etmekti.

Dört beş kalemden teşekkül eden tarım mallarını ihraç ederek, ve ithal ihtiyacımızı ithal ikamesi ile iç piyasadan sağlamaya çalışarak döviz dengesini sağlamak mümkün değildi.

1980 öncesi döviz darboğazını halletmek için uygulanan ithalat kotaları tahsis sistemi ve ucuz resmi döviz tahsisi devlet eliyle çok büyük rakamlara baliğ olan haksız kazançlara yol açmıştır. Aynı şekilde enflasyonu önlemek bahanesiyle piyasa fiyatlarının çok altında tahsis yoluyla satılan KİT malları birçok şahıs ve şirketi kolay yoldan zengin etmiş, iddia edilenin aksine enflasyonu körüklemiştir.

Yatırımcıya ucuz faizli kredi sağlamak gayesiyle, orta gelirli vatandaşımızın banka mevduatlarına enflasyonun çok altında verilen faizler vatandaşın parasını bankalarda eritmiş ve onların zorlukla biriktirdikleri tasarruflarını yine enflasyonun altında faizlerle sanayi ve ticaret kesimine transfer etmiştir.

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Bir de bankerlere tabiî...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İşin daha kötüsü, enflasyondan daha ucuz faizli kredi imkânına kavuşanlar stokçuluk yoluyla büyük haksız kazanç sağlanmıştır.

Eski ekonomik düzeni savunanlar yatırım yapmak için gerekli sermaye birikiminin Türkiye'de başka türlü teminin imkânsız olduğunu söylemektedirler. Bizim anlayışımızda kazanç çalışarak ve rizikoya girerek elde edilir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Kurmuş olduğumuz yeni ekonomik düzende, ne ithal kotaları, ne döviz tahsisleri ne de düşük fiyatlı KİT tahsisleri vardır. Faizler stokçuyu caydırıcı seviyede ve enflasyonun üstündedir. Orta gelirli vatandaşımıza bankada mevduatı için enflasyonun üstünde gelir sağlanmaktadır. Bizim sistemimizde sermaye birikiminde haksız kazanca yer verilmemiştir.

ANAVATAN iktidarı süresince dört yılda meydana gelen gelişmeler döviz fasit dairesinin kırıldığını işaret eden önemli göstergelerle doludur.

TEVFİK ERTÜZÜN (Zonguldak) — 40 milyar dolar borcumuz var.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Dış ödemeler dengesindeki düzelmeler, ihracat artışı ve ihracat yağısındaki değişiklikler müspettir, kalıcı niteliklerdir. Bu ihracatın on milyar civarında olması beklenmektedir. İhracatın ithalatı karşılama oranı 1980 yılında % 37 iken, 1987'de % 72'dir. 1979 yılında sanayi

mallarının ihracattaki payı % 35 iken, 1987'de % 80'e çıkmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Geçmiş yıllarda ihracatın yerinde saymasının başlıca sebebi ihracatın esas olarak tarıma bağlı olmasıydı. Daha da ilginç tarafı sadece tütün, pamuk, fındık ve kuru üzümün ihracatımızdaki payının 1950'de % 65, 1960'da % 54, 1970'te % 61, 1980'de % 37 olmasıdır. Bu nispet 1987'de % 8 civarındadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Akıllı ve iyi bir şekilde yönlendirilen ihracat politikasıyla Türkiye bugün dışarıya 3.000 çeşit mal satar hale gelmiştir. Çok sayıda ülkeye, bütün gelişmiş sanayi ülkelerine ihracat yapılmaktadır. Ülke sayısının fazlalığı ve malların çeşitliliği ihracatımızın sağlamlığını göstermektedir. Cari işlemler açığı bu yıl sonunda bir milyon doların altına inecektir.

1977/78'de süratle yavaşlamaya başlayan kalkınma hızı 1979'da - % 0.4 ve 1980'de - % 1.1 iken 1984'de % 5.9, 1985'de % 5.1'e 1986'da % 8'e erişmiştir. 1987'nin ise % 6.8 mertebesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 1984 - 1987 döneminde ortalama büyüme hızı % 6.5'tir. Bu aynı dönemde OECD ülkeleri arasında en yüksek büyüme hızıdır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri,

1968 yılı ihracatımız yaklaşık 500 milyon dolardı.

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Ne kadarı hayali?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Biz bu kadar ihracatı geçen Eylül ayının 13 gününde gerçekleştirdik. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* 1979 yılının toplam ihracatı bu yılın Eylül ve Ekim aylarında yapılan iki aylık ihracat kadardır.

RIZA YILMAZ (Ankara) — O zaman ekonomiden siz sorumluydunuz.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — 1979 yılında 14.2 milyon dolar olan borcumuzu o yıl 2.26 milyar dolar olan ihracatımızla 6.3 yılda karşılayabiliyorduk. 1987 ortasında 33.1 milyar dolara erişen borcumuzu ise şimdi 3.3 yılda karşılayabilir duruma geldik. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin meseleleri, meselelerin muhteva ve boyutları çok büyük ölçüde değişmiştir, değişmektedir. Türkiye'nin bu günkü ekonomik meselelerine eski yılların anlayışla bakarak tahlil etmek ve çare bulmak mümkün değildir.

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri,

Bu hükümet dönemi sonunda ihracatımızı 20 milyon dolara ve turizm gelirlerimizi brüt 5 milyar dolara çıkarmak imkân dahilinde görülmektedir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye'nin ekonomide elde ettiği dış dünyada da taktir edilmektedir. Nitekim kredi itibarımız 1979'da 93 ülke arasında 89 uncu sırada iken, 1987'de 109 ülke arasında büyük artış göstererek 45'nci sıraya yükselmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ekonomideki gelişmenin devam etmesi için rekabete dayalı serbest piyasa sistemini güçlendirecek uygulamalar sürdürülecektir.

Bu meyanda KİT'lerin özelleştirilmesi çalışmaları hızlandırılacak, devletin yeni ticari ve sınai yatırımlara girmesi özel durumlar dışında sınırlandırılacaktır.

Enflasyon üstü faiz politikasından ve devamlı ayarlanan kur sisteminden serbest faiz ve kur sistemine geçilerek, dönem içerisinde Türk Lirasının konvertibil olması gerçekleştirilecektir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ekonomide kartelleşmeyi önleyici tedbirler alınacak, ithalat, tüketicinin korunması ve enflasyonla mücadelede etkin olarak kullanılacaktır.

1983'de GSMH'nın % 16.4'ü olan yurt içi tasarruflar, uygulanan faiz politikaları, gelir ortaklığı senedi gibi tasarruf arttırıcı tedbirlerle 1986 yılında % 22.9'a çıkmıştır. 1987 yılında 97 milyon dolarlık yabancı sermeye izin verilmişken, 1986'da 364 milyon dolarlık sermayeye izin verilmiştir. 1987 yılında 500 milyon doların geçileceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki dönem içerisinde yabancı sermayenin yılda bir milyar dolar seviyesine varacağı beklenmektedir.

Önümüzdeki dönemde:

Kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve sermayeyi tabana yaymak için sermaye piyasasının geliştirilmesine daha fazla ağırlık verilecektir.

Kamu yatırımlarının ağırlıklı olarak altyapıya yönlendirilmesini, verimliliğin arttırılmasını ve sermayenin tabana yayılmasını kolaylaştırmak üzere, daha önce başlatmış olduğumuz KİT'lerin özelleştirilmesi konusu önümüzdeki dönemin başlıca faaliyetleri arasında yer alacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Küçük tasarruf sahibinin haklarını korumak amacıyla şeffaf muhasebe usulleri getirilecek ve bunların denetimini yapacak bağımsız denetleme kuruluşları ile muhasebe standartlarının tespiti için gerekli tedbirler alınacaktır.

Bankacılık sektörünün para kredi piyasasında gerçek fonksiyonuna kavuşması ve bu suretle kaynakların daha iyi kullanılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Şimdi de muhalefet ve basın tarafından çok işlenen ve Hükümetimizin icraatında en fazla tenkit edilen enflasyon konusuna geçmek istiyorum.

Açıkça ifade ediyorum ki, Hükümetimiz bütün taahhütlerini fazlasıyla yerine getirmiş olmasına rağmen, enflasyon hedefimize erişemediğimiz ortadadır. *(SHP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar)* Bu durumun çeşitli sebepleri vardır. Ekonomide gerçekleştirdiğimiz yapısal değişiklikler iktisadi faaliyetlerin ve verimini artırmış, ekonomi planlanandan daha hızlı büyümüştür. Bunun en güzel misali 1986 yılıdır. % 5 olarak hedeflenen GSMH artış hızı % 8 olarak gerçekleşmiş, yeni istihdam imkânları sağlanmıştır. Hızlı kalkınma tabiatiyle hedeflenenden daha yüksek enflasyon getirmiştir.

Son dört yılda hızla dışarı açılan Türkiye'mizdeki fiyat yapısı dış dünyadaki fiyat yapısından etkilenmiştir. Ticaret yaptığımız ülkelerin çoğunda gıda maddeleri, sanayi mallarına göre daha ucuzdur. Ticaretin serbestleşmesi ve hacminin artması

sonucu bizdeki fiyat yapısı dışarıya benzemeye başlamış, gıda maddelerinin fiyatı sanayi mallarının fiyatlarına göre daha fazla artış göstermiştir. Fiyat endekslerimizde gıda maddelerinin ağırlığı daha fazla olduğu için endeksteki artış da fazla olmuştur. Bu artış belli bir zaman sonra dengeye gelip duracaktır. Ancak dışa açılmamızın neticesinde bir miktar enflasyon sisteme dahil olmuştur.

Değerli milletvekilleri,

Ekonomide başlattığımız yapısal değişiklikler çok büyük bir nispette tamamlanmıştır. Önümüzdeki dönemde dışa açılma daha tedrici olacaktır. Bu itibarla uygulayacağımız tedbirlerle enflasyonu makul seviyelere mutlaka indireceğiz.

Geçen dönemde memur ve işçinin net ele geçen gelirlerindeki artışın enflasyonun üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Nitekim ortalama olarak bir memurun 1983 yılının 12'nci ayında net maaşı ayda 24 004 Lira iken, 1987 senesinin Temmuz ayında vergi iadesi ve konut edindirme yardımı ile beraber 110 698 Türk Lirası olmaktadır. *(SHP sıralarından gürültüler)* Artış 4.6 mislidir. Aynı dönemde DİE tüketici fiyatı endeksi 632,8'den 2 134,8'e çıkmıştır. Artış 3,37 mislidir. Demek ki ortalama olarak bir memurun eline geçen net para enflasyon çıktıktan sonra % 36,8 reel artış göstermiştir. Diğer bir deyimle son 3,5 yılda memurun eline geçen net para enflasyon çıktıktan sonra yılda % 8,6'dır. Hükümetimiz önümüzdeki dönemde de memur ve işçinin enflasyon üzerinde eline para geçmesini sağlayacak, satın alma gücünü artıracak tedbirleri alacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Orta direk toplumumuzun en önemli kısmını teşkil eden işçi, memur, esnaf, sanatkâr, çiftçi ve emeklidir. Orta direk için son dört yılda gerçekleştirdiğimiz ve gelir dağılımını düzeltici tedbirlerden bahsetmek istiyorum. *(SHP sıralarından "Orta direk yok oldu, kalmadı" sesleri)*

Öncelikle geçmişte gelir dağılımını haksız bir şekilde dar ve orta gelirli aleyhine çeviren faktörleri ortadan kaldırdık.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Gübreyi 250 lira yaptınız.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Mevduat faizlerini serbest ve gerçekçi seviyeye çıkardık. Bugün tasarruf mevduatının % 90'dan fazlası orta direk dediğimiz kesimdir. Eğer faizler gerçekli veya serbest olmasaydı, her yıl orta direğin hakkı olan bir kaç trilyon lira başka kesimlere kayacaktı.

Döviz kuru politikasını gerçekçi hale getirdik. Her yıl ithalatçılara trilyonlarca haksız kazanç sağlayan sabit kur sistemine son verdik. Turizmciye, nakliyeciye, yurt dışındaki işçiye, tarlasında ihraç malı üreten çiftçiye getirdiği dövizin, gerçek değerini ödemekle haksız kazançlar önlemiş, gelir dağılımı belirli ölçüde düzeltilmiştir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

KİT mallarında sübvansiyonlar kaldırılmış, "faturalı vergi iadesi" getirilerek orta direğe gelir transferi yapılmıştır.

Konut Fonu ve konut edindirme yardımı icraatımızın gelir dağılımını düzeltici diğer önemli uygulamalardır. Eskiden kaçakçıya ve başka kesimlere giden bir trilyon lira civarında kaynak artık dar ve orta gelirlinin eline geçmektedir.

Geçmişte hiç bir teminatı olmayan, sağlık sigortası ve emeklilik sigortası kapsamında olmayan, 65 yaş maaşından yararlanamayan ve hiç kimsenin sahip çıkmadığı kitleye biz sahip çıktık. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sistemini kurduk. Sosyal adalet anlayışımız gereği geçmişte hiç bir kimsenin sahip çıkamadığı insanlara biz sahip çıktık. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri,

Gelir dağılımını dolaylı olarak düzelten tedbirlerin en önemlisi altyapı konusunda yaptığımız hizmetlerdir. Temiz içme suyu, kanalizasyonu, elektriği, yolu, telefonu olmayan bir insan gelir pastasından pay alamaz. Son dört yılda altyapıda büyük gelişmeler sağladık. İnsanlarımız dört yıl öncesine göre çok daha iyi imkânlara kavuşmuşlardır. Bunlar dar ve orta gelirliye dolaylı olarak yapılan yardımlardır.

Geçim sıkıntısı; gelişen, ihtiyaçları artan, daha iyi yaşamak isteyen bir toplumda hissedilen bir durumdur. Önemli olan büyümenin devam etmesi, altyapının dengeli geliştirilmesi, sosyal programların müessir olmasıdır.

Hükümetimiz, dar ve orta gelirli lehine gelir dağılımını makro ve mikro seviyede iyileştiren gerçekçi ve akılcı politikalara taviz vermeden devam edecektir.

Değerli milletvekilleri,

Son dört yılda çok önemli mali reformlar yapılmış, vergi iadesi ile vergi denetimi artırılmış, Katma Değer Vergisi rekor denilecek bir sürede uygulamaya konulmuştur. Servet beyanlarının ve meslek vergilerinin kaldırılması, yeniden değerlendirmenin daimi hale getirilmesi, Emlak Vergisinin belediyelere ve özel idarelere devri, formalitelerin azaltılması, yapılan reformların sadece bir kısmıdır.

Vergilemede ana ilkelerimiz ve yaptıklarımız şöyle özetlenebilir:

Vergiler sayıca azaltılmış, basit, kolay ve anlaşılır hale getirilmiştir. Bunun yanında vatandaşın vergisini öderken eziyet çekmemesi, kuyruklarda beklememesi için vergi idaresi bilgisayara geçmeye başlamıştır. Önümüzdeki devrede otomasyon yurt çapında tamamlanacaktır.

Vergiler adil, genellikler herkesin kolaylıkla verebileceği nispette ayarlanmıştır. Geçmişte vergi nispetlerinin yüksek tutulması devletin daha fazla vergi geliri sağlaması sonucu doğurmadığı gibi kaçağı zorlamış, ekonomik büyümeyi yavaşlatmıştır. Vergi nispetleri adil olduğu zaman vergi tahsilatı artmakta, vergi kaçakları azalmaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Vergiler kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Tasarrufun ve yatırımların teşvikinde vergi muafiyet ve kolaylıklarını önemli bir araç olarak kullanmaya devam etmekte kararlıyız.

İhtilafların asgari hatta indirilmesini ve vergi kaçaklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirler arasında yeminli serbest mali müşavirlik sistemi uygulamaya konulacaktır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Kalkınma esas itibariyle insan içindir. Vatandaşımızın hayat seviyesini yükseltici, meşakkatini azaltıcı yönde yapılan icraatlar bu gayeye hizmet eder. Hiç elektriği olmayan bir köye bağladığınız elektrik, o köyde geçmiş çağlarda kalmış insanımızı yirminci asra getirmektedir. Daha önce kendi köyünden ve alıştığı hayat tarzından başka birşey bilmeyen köylümüz renkli televizyonun dünyaya açılan penceresinden, diğer insanların asfalt yollarda yürüdüklerini, içinde çeşmesi ve tuvaleti bulunan evlerde yaşadıklarını, vitrinleri dolu mağazalarda alış veriş yaptıklarını görecek ve benzerini köyünde görmek isteyecektir.

Köylerin durumunu düzeltmek için çok gayret sarfettik. Elde edilen neticeler çarpıcıdır.

Cumhuriyetin 60'ncı yılı olan 1983 yılına kadar elektrik götürülen köy sayısı 24.436 idi. Dört senelik iktidarımızda 10.965 köye ve 22.834 mezraya elektrik götürülmüş, birkaç köy dışında elektriksiz köy kalmamıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Son dört yılda köylerimiz 39.500 km. tesviye, 39 000 km. stabilize yol yapılmıştır. 1983 yılı itibariyle 11.000 km. asfalt köy yolu olmasına mukabil son dört yılda 12.500 km. köy yolu asfaltlanmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Köy yollarında standart ve kalite önemli ölçüde düzelmeye başlamıştır.

1983 yılında kırsal alanda içme suyu bulunan ünite sayısı 38 bin iken, son dört yılda 16.700 üniteye içme suyu götürülmüştür.

1983 yılında 2.526 adet olan sağlık ocaklı köy sayısı bu yılın sonunda 3.250 adedi geçecektir.

Cumhuriyetin ilk 60 yılında 10 bin köyümüze telefon götürülmüştür. Biz dört yıl içerisinde bu rakamı 36 binin üzerine çıkardık. Diğer bir deyimle 60 senede yapılanın 2,5 katını 4 seneye sığdırdık. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Şehirlerimizi modernleştirmek ve şehirde yaşayan vatandaşlarımıza daha iyi hizmetler götürmek için belediyelerimize büyük maddi imkânlar aktardık ve onlara bu görevlerini ifa etmek için yetki verdik.

Daha önceleri personelinin maaşını ödemekte zorluk çeken belediyelerimiz, son dört yılda halka hizmet için yatırım yarışına girmişlerdir. Başta içme suyu ve kanalizasyon olmak üzere, yeşil sahalar ve parklar, yollar ve pek çok altyapı hizmetleri yapılmaya başlanmıştır. 1983 yılında mahalli idare harcamalarının GSMH'ya oranı % 1.7'den 1987 yılında % 3.9 çıkmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Aynı dönemde GSMH'nın artışını hesaba katarsak mahalli idare harcamalarının bu dönemde bizden önceki döneme göre, sabit fiyatlarla yaklaşık 3 kat arttığını söyleyebilirim.

Mahalli idarelere ek olarak şehirlerimizde başta TEK ve PTT olmak üzere diğer kamu kuruluşları da insanımıza hizmet götürmek için seferber olmuşlardır. Şehirlerimiz ışıklandırılmış, elektriksiz mahallelere elektrik götürülmüş, programlı elektrik kesintileri tamamen bertaraf edilmiştir. 1983'te 7000 MW civarında olan

kurulu güç 1987 yılı sonunda 12000 MW'ın üzerine çıkarılmıştır. Diğer bir deyimle 60 yılda kurulan 7000 MW güce, Anavatan iktidarı 4 yıllık icraatında 5000 MW kurulu gücü ilave etmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu her yıl Keban büyüklüğünde bir santralı devreye sokmakla eşdeğerdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Telefon konusunda yapılan hizmetler çok daha çarpıcıdır. 1983 yılında Türkiye'deki telefon sayısı takriben 1,9 milyondu. Bu yolun sonu itibariyle telefon sayısı 4,8 milyon civarında olacaktır. Hükümetimiz dört yıllık icraatında yaklaşık 3 milyon telefonu devreye sokmuştur. Bu altmış yılda yapılan iki katına yakındır.

Mahalli idarelere sağlanan kaynaklarla şehirli vatandaşlarımıza hizmet götürülmesine devam edilecek, kaynakların daha verimli ve etkili kullanımını sağlamak için tedbirler alınacaktır.

Hükümetimizin köye, şehire götürülen altyapı hizmetlerinde yaptığı atılımlarla geçmiş asırlarda yaşayan çok sayıda köylü ve şehirlimiz 20'nci asrın imkân ve nimetlerine kavuşturulmuştur.

Değerli milletvekilleri,

Enerji, sulama kara ve demiryolu, liman, yurt içi ve yurt dışı haberleşme; kara, hava, deniz ulaştırması gibi altyapı yatırımları kalkınmanın temelini oluşturur.

İktisadi ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların süratle gerçekleşmesini sağlamak hedefimizdir.

Sosyal ve iktisadi faydaları yönünden Güneydoğu Anadolu Projesini birinci öncelikli bir proje saydık ve kısa zamanda tamamlanabilmesi için gerekli bütün tedbirleri almayı milli bir görev kabul ettik. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Önümüzdeki devrede: Altyapı yatırımlarında Yap - İşlet - Devret modeline devam edilecektir. Diğer ülkelere de örnek olan bu modelle devletin altyapı yatırımlarını takviye ederek gelişmişlik seviyesini ileri ülkeler seviyesine yaklaştırmaya çalışacağız.

1983 yılında elektrik enerjisi üretimi 27,3 milyar kw/h idi. 1987 yılında ise % 65 artışla 45 milyar kw/h'ı geçecektir. Bulgaristan'dan da artık elektrik almıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye elektrik ihraç edecek duruma gelmiştir. 1992 yılı hedefimiz 80 milyar kw/h'tır. Yeni enerji tesisleri yanında trafolar ve enerji nakil hatları ıslah edilecek, enerji bol ve güvenilir olacaktır.

Halen yapımına başlanmış bulunan 1.500 km. otoyol önümüzdeki dönemde tamamlanacak, 1.500 km. yeni otoyola bağlanacaktır.

Büyük şehirlerimizdeki metro, hafif metro, ve toplu taşıma hizmetleri mali bakımdan desteklenecektir.

Başta Akdeniz sahilleri olmak üzere toplam 100 milyon ton kapasitede yeni ve tevsi limanlar yapılacaktır.

Yurt içinde bütün önemli merkezlere hava ulaşımını sağlamak hedefimizdir. Turizm gelişmesi ve milletlerarası hava ulaşımında daha fazla pay alabilmek için mevcut hava alanları modernleştirilecek, tevsi edilecek, yenileri yapılacaktır. Bunlara paralel olarak uçak sayısı artırılacak ve milletlerarası seferler, ABD, Japonya, Çin, Avusturalya gibi ülkelere teşmil edilecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Atatürk Hava Limanı açık Hava Limanı haline getirilecek, Ortadoğu ve Güneydoğu Avrupa'nın en hareketli hava limanı olacaktır.

Bütün şehirlerin kanalizasyon şebekeleri önemli ölçüde bitirilmiş olacaktır.

Şehirlerimizin havasını daha temiz tutmak ve enerji santrallarını beslemek yanında, kaliteli ve yüksek kalorili tabii gazdan büyük ölçüde istifade edilecektir. Başta İstanbul, İzmit, Bursa, Eskişehir, Ankara, Konya, Kayseri ile Balıkesir, İzmir, Manisa olmak üzere çok sayıda şehrimize gaz götürülecektir.

Son dört yılda olduğu gibi haberleşme ve bilgi naklinde elektronikteki gelişmeler en sıkı bir şekilde takip edilecek, yatırımlar bütün hızıyla sürdürülecektir. Telefonda hedefimiz 10 milyon hata ulaşmak, her isteyene telefon verebilmektir.

Yeni TV kanalları devreye girecek, TV yayınlarını iyi seyredemeyen yörelere uydu kanalıyla kaliteli yayın yapma imkânı getirilecek, yer alıcı istasyonları yurt çapında yaygınlaştırılacaktır.

Personelsiz 24 saat çalışan PTT merkezleri, seyyar telefon sisteminin genişletilmesi, kablo TV ve modern teknolojinin her yeni ürünü yurdumuzda da gecikmesiz, tatbikata sokulacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekeler kurulacak ve genişletilecektir.

Teletext ve video text sistemleri ülke çapında yaygınlaştırılacak, veri bankaları kurulması teşvik edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Köylü memleketimizin efendisidir. Sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur. Halen nüfusumuzun önemli bir bölümü tarımla iştigal etmektedir. Başta tarım mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle köyden şehire göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Tarım sektöründe hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için hedefimiz ve yaptıklarımız şöyle özetlenebilir:

1984 - 1987 arasında tarımın ortalama gelişme hızı % 4 olmuştur. Bu hız plan hedeflerinin üzerindedir.

Tarım ürünleri destekleme politikasında, çiftçimizin alınterinin karşılığını vermeye, ödemeleri zamanında yapmaya gayret ettik. Destekleme fiyatlarını tatminkâr, ödemeleri peşin ve daha kısa zamanda yaptık.

Tarımda başlıca hedefimiz verimlilik ve kaliteli üretimdir.

Çiftçilerimizin ve tarımın desteklenmesi için Ziraat bankasınca açılan kredi 1983 yılında 618 milyar lira iken, bu yıl 4 trilyon liraya yaklaşacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ürün bazında kredi baremleri yeterli seviyeye getirilmiş, teminat sistemi makul esaslara bağlanmış ve kolaylaştırılmıştır.

Tohumculukta Cumhuriyet tarihinin en önemli hamlesi yapılmıştır. Yerli yabancı Türkiye'nin ihtiyacını karşıladığı gibi, ihracat da başlamıştır.

Son dört yılda 600 bin hektar alan sulamaya açılmış olup, 1,4 milyon hektar alan da sulama projeleri ile çalışmalar fiilen devam etmektedir. Önümüzdeki dönem GAP dahil, sulamada daha büyük hamle yapılacaktır. Sulama çiftçinin gelirini hızlı artırmanın en önemli yoludur.

Soya ve mısır gibi ürünler ile yem bitkileri üretiminin geliştirilmesine önem verilmiş, soya üretimi 46 bin tondan 250 bin tona, mısır 1,5 milyon tondan 2,6 milyon tona, ayçiçeği 700 bin tondan, 1,2 milyon tona çıkmıştır.

Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler sanayii ile su ürünlerinin kredilerinde faiz % 22'ye indirilmiş olup kredi almayan tesislerin kalkınmada öncelikli bölgelerde % 30'u diğer bölgelerde ise % 25'I hibe olarak verilmektedir. Sanayi karma yemine % 25 nispetinde, süte ise litre başına 25 - 35 lira destek verilmektedir. Yurt dışından ithali planlanan 100 bin yüksek verimli ineğin 43.500'ü ile ilgili bağlantı yapılmış olup, bu yıl sonuna kadar 11.300 inek fiilen dağıtılmış olacaktır.

1987 yılında gübreye yapılan sübvansiyon 350 milyar TL civarında olacaktır. Gübrenin satış fiyatına göre nispet olarak % 50'dir. Gübrede kredi faizi % 22'dir. Zirai mücadele ve veteriner ilacına % 20 nispetinde destek yapılmaya başlanmıştır. Belirli tohumlarda yapılan destek % 50 veya daha fazladır.

Ham ve işlenmiş tarım ürünleri ihracatını artırmak için çok yönlü teşvik tedbirleri alınacaktır. Bu bakımdan üretim, tasnif, ambalajlama depolama dondurma, işletme, nakliye ve pazarlama ayrı ayrı veya bir bütün olarak ele alınacaktır. Kalite ve standarda önem verilecektir.

Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanmıştır. Tarımsal araştırma, yayım ve eğitim hizmetlerine daha fazla eğitim verilecektir.

Sulama drenaj, tesviye, erozyon, toprak tahlili konularındaki faaliyetler artırılacaktır.

Tarım Reformu Kanunu çıkarılmış ve uygulamaya konulmuştur.

Tarım arazisinin miras yolu ile parçalanmasını ve ekonomik verimliliğin azalmasını önlemek için tedbirler alınacaktır.

Üçüncü Dünya ve İslam ülkelerine tarımın çeşitli konularında gerekli yardım ve teknoloji transferi yapılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak için önemli adımlar attık. Devlet ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmıştır.

Orman kadastrosunda sorunları azaltmak için gerekli tedbirler alınmış, çalışmalar başlatılmıştır. Önümüzdeki beş yıl kesif bir uygulama dönemi olacaktır. Or-

mana veya hazineye ait arazilerde köylülerimiz tarafından kurulacak ormanların geliri köylere verilecek, bunlardan sadece tarife bedeli denilen düşük bir meblağ alınacaktır.

1983 yılında 87 bin hektar olan ağaçlandırma, 1986 yılında 126 bin hektara yükselmiştir. 1987 sonunda dört yılda yapılan ağaçlandırma 500 bin hektar civarında olacaktır. Bu miktar daha önce sekiz yılda yapılan ağaçlandırmaya denktir.

Orman idaresinin odun satışlarında haksızlıklara son vermek için, sterden kiloya geçilmiştir.

ADİL AYDIN (Antalya) — Kullanılmıyor, kutlanılmıyor.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Devlet ormanlarının başta köy tüzelkişilikleri olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirler alınacaktır. Anayasa değişiklikleri de dahil. *(ANAP Sıralarından alkışlar)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — Ürün taban fiyatları geçen yılın altında.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İsterseniz, orman köylüsünü seviyorsanız, yardım edersiniz. Değiştiririz anayasayı. *(ANAP Sıralarından alkışlar)*

Ülke ağaçlandırmasında askerlerimizden ve gençlerimizden istifade edilecektir.

Ormanların kurulması ve genişletilmesi için "Ağaçlandırma Fonu"ndan yardım edilecektir.

Özel orman kurulması teşvik edilecektir.

Değerli milletvekilleri,

Sanayileşme politikamızın hedefi, modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesin erişmektir.

Uzun yıllardan beri devam eden ithal ikamesi anlayışı terk edilmiş, ihracata dönük ve dünya sanayi ve ticaretine entegre olabilecek bir sanayileşme politikasına geçilmiştir.

Kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet edebilir mamulleri üretmeyi, buna mukabil rekabet edemiyeceğimiz mamul ve yarı mamulleri ithal etmeyi sanayileşmede temel ilke kabul ediyoruz.

Sanayimizin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için döviz kurunun gerçekçi, gümrük hadlerinin makul olması gerekir.

Aşırı sübvansiyonlar, çok yüksek gümrük hadleri ve ithal yasaklamaları ile korunan bir yapıda sanayiin sağlıklı gelişmesi mümkün değildir. Son dört yıllık uygulama bu gerçeği doğrulamış, sınai üretim artmış, yerli malların kalitesi yükselmiş, ihracat imkânları önemli ölçüde genişlemiştir.

1984 - 1987 döneminde sanayimiz ihracata dönük, dış piyasa şartları ile rekabet edebilen köklü bir yapısal değişim içerisindedir. Bu dönemde sanayimizin ortalama yıllık gelişme hızı % 8.5 olmuştur. Sanayi malları ihracatı 1979 yılında 780 milyon iken, 1987 yılında 7.8 milyar dolar, yani on katına çıkmaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Başlıca mal grupları itibariyle ihracatımızın 1980 ile 1987 tahminleri mukayeseli olarak şöyledir:

Tarıma dayalı işlenmiş ürünler 1980'de 209 milyon dolardan 1987'de bir milyar dolara;

Kimyevi maddeler 76 milyon dolardan 500 milyon dolara;

Deri ve deri mamulleri 50 milyon dolardan 700 milyon dolara;

Elektrikli ev aletleri 12 milyon dolardan 300 milyon dolara;

Tekstil mamulleri 424 milyon dolardan 2.7 milyar dolara;

Makina imalat sanayii malları 22 milyon dolardan 700 milyon dolara çıkması beklenmektedir.

Türkiye, gelişmiş ülkeler dahil dünyanın her tarafına çok çeşitli mal ihraç edilmektedir.

Enerji sorunu olmayan, altyapısı sürekli düzelen sanayimiz önümüzdeki beş yılda daha büyük bir hamle içerisinde olacaktır. Teknoloji ve ihracat yönünden önemli görülen sanayilere özel teşvikler uygulanacak, ihracatın ve dış rekabetin etkisiyle üretim ve kalite yükselmeye devam edecektir. Tekstil, elektronik, savunma sanayii ile ileri teknoloji kullanan alanlarda önemli gelişmeler olacaktır. Sanayi mallarının ihracat içerisindeki payı yükselecektir.

Muhterem milletvekilleri,

İktisadi ve sosyal bünyemizde, hizmet üretim ve istikrar unsuru olarak esnaf ve sanatkârın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabii şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur. Esnaf ve sanatkâr için en önemli husus işyeri sahibi olması ve makina teçhizat alımında gerekli desteğin teminidir. Bu maksatla küçük sanayi sitelerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanmasına öncelik verilmiştir.

1983 öncesinde toplam 25 bin işyeri yapılmıştı. Biz üç buçuk yılda aynı sayıda işyeri yaptık. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Halen 90 bin kadar yeni işyeri de inşa halindedir.

Esnaf ve sanatkârlarımızın ürettiği malların sadece yurt içinde değil, yurt dışında da pazarlanabilmesi için gerekli teşvikler uygulanacak; teknik yardım, bilgi ve eğitim yönünden daha iyi hizmet veren danışma ve yardım birimleri geliştirilecek, bu maksatla esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına gerekli yardım yapılacaktır.

Esnaf ve sanatkâra verilen krediler artırılacak ve kredilerin alınması kolaylaştırılacaktır.

Esnaf ve sanatkârımızın ekonomik ve sosyal yönden gelişmesini sağlamak için kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, kalkınmada öncelikli yörelerimizin geliştirilmesi bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azalması, refahın yurt sathına dengeli yayılması başlıca hedeflerimiz arasındadır.

İlk Hükümet dönemimizde kalkınmada öncelikle yörelerimizin makûs talihini yenmek için önemli hamleler yapılmıştır.

Son dört yılda enerji ve sulama barajları, belediye hizmetleri, bütün kasaba ve köylerin telefonu, köy elektrifikasyonu ve köy yollarında daha önce yapılan bütün işlerden fazlası gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerde çalışanların daha fazla ücret alması sağlanmış, çok sayıda lojman inşa edilmiştir. GAP Projesi içerisinde yer alan şehir, kasaba ve köylerimiz 1990'lardan itibaren tedricen Türkiye'nin tarım, sanayi ve ticaret sektörleri bakımından gelişmiş bölgeleri arasına girecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri,

Madencilik; Sanayi sektörü içinde % 7.5, GSMH'da % 2.3 ve ihracatımızda % 3 civarında paya sahiptir.

İhracata dönük madencilik yatırımları büyük ölçüde sermaye, ileri teknoloji ve güçlü dış pazarlama gerektirmektedir. Bu üç unsurun makul ve gerçekçi bir şekilde bir araya getirilebilmesi için projenin özelliğine göre kamu sektörü, özel sektör ve dış yatırımcıların iştirakiyle ortaklıklar kurulmasını faydalı buluyoruz.

Yerli ve yabancı yatırımcıların uzun vadede güvenli bir yatırım ortamına kavuşabilmeleri için gerekli tedbirler alınmış, Maden Kanununda değişiklik yapılmıştır.

Maden üretimini ve ihracatını en yüksek seviyeye çıkarmaya, maden ve petrol arama ve işletmesinde yerli - yabancı her çeşit imkândan en iyi şekilde faydalanmaya devam etmekte kararlıyız.

Değerli milletvekilleri,

Tüketicinin korunmasını sağlayacak unsurların başında ticaret sektörünün sağlıklı çalışması gelir. Bunun için de sağlam rekabet şartlarının oluşturulması, mal ve hizmet pazarlamasındaki bütün faaliyetlerin birbirini tamamlayıcı, sürekli ve güvenli olması gerekir. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arzetmek mümkün olabilir.

Ticaretin gelişmesine, bunun içinde özellikle sağlıklı bir pazarlama zincirinin kurulmasına yönelik tedbirlere önem verilecektir. Her çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, bunların iç ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi için tasnif, işletme, ambalajlama depolama ve muhafaza tesislerinin kurulması desteklenecektir.

Kara, deniz ve hava taşımacılığını, Türkiye'nin coğrafi avantajlarını da dikkate alarak, en iyi şekilde geliştirecek tedbirleri almaya devam edeceğiz.

Dış ülkelerde hizmet veren müteahhitlerimize, diğer ülkelerinde yaptığı gibi destek olduk. Müteahhitlerimizin dünya piyasasında daha güçlü hale gelmeleri için verilen teşvikler devam ettirilecektir.

Bankacılık yanında, özellikle sigortacılığın geliştirilmesine önem vereceğiz.

İstanbul'u deniz aşırı iş ve bankacılık merkezi yapmak için gerekli tedbirler alınacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri,

Gelişme açısından, son 4 yılda Türkiye net turizm geliri artışında dünyada en başarılı ülke olmuştur. 1983 yılı sonunda 66 bin olan turistik yatak sayısının, 1988 yılı sonunda 200 bine, 1992 yılı sonunda 350 bine ulaşması beklenmektedir. Önümüzdeki devrede hedefimiz kaliteli ve gelir düzeyi yüksek yabancı turisti Türkiye'ye çekmektir.

Bu amaçla;

Türkiye'nin tabii güzelliklerinin korunması turizm gelişmemizde en önemli politikamızdır.

Kaliteli projeler hazırlanarak, yatırımcı cezbedilecek ve yurt dışı pazarlaması yapılacaktır.

Turizm sektörünün yatırım ve işletme formalitelerinden arındırılması için Turizmi Teşvik Kanunu yeniden ele alınacaktır.

Kalifiye eleman temini için mesleki eğitime ağırlık verilecektir.

Değerli milletvekilleri,

Kalkınmada asıl hedef Sosyal gelişmenin sağlanmasıdır.

Bütün ekonomik gelişmeler sosyal gelişmelere paralel olarak gitmek mecburiyetindedir.

Hedef olarak sosyal adaletin ve fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yaygınlaştırılması sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Sosyal gelişmenin sürekliliği ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini iktisadi gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadi gelişme arasındaki ahengin ve dengenin korunması önemlidir.

Çiftçi, küçük esnaf ve sanatkâr, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe sahip olmaları; korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışamayacak derecede malul ve sakatların yeterli seviyede sosyal yardıma kavuşturulmaları; eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sosyal güvenlik anlayışımızın esaslarını meydana getirir.

Gönüllü sosyal dayanışmayı, bilhassa geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şevkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanışmayı idame ve teşvik edecek tedbirlerini alınmasını faydalı görüyoruz.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikamız çalışmayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olmuştur.

Hiçbir sosyal güvenlik sistemi içerisinde olmayıp muhtaç durumda bulunan vatandaşlarımıza sahip çıkmak maksadıyla "Sosyal yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kurulmuş bu fona bağlı olarak il ve ilçe merkezlerinde 649 vakıf çalışmaya başlamıştır. Bu şekilde yüzbinlerce vatandaşımıza yardım yapılmaktadır.

Geçtiğimiz dönemde çiftçilerimizin sosyal güvenlik kapsamına alınmalarına kademeli olarak başlanmıştır. Önümüzdeki dönemde bu uygulama bütün Türkiye'ye teşmil edilecektir.

Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar, nimet ve külfet dengesi dikkate alınarak giderilmiş, alınan primler ile yapılan yardımlar arasında uyum sağlanmıştır.

"Süper Emeklilik" ile çalışanların daha yüksek emekli maaşı almaları mümkün hale getirilmiştir. Uygulamada ortaya çıkan sorunlar için gerekli tedbirler alınacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri konusunda önemli anlaşmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar devam edecektir.

Almanya'daki işçilerimizin, yapı tasarrufu hesaplarını Türkiye'de kullanmaları için, Federal Almanya, temaslarımız sonucu özel bir kanun çıkarmıştır.

Değerli milletvekilleri, aile toplumun temelidir. Toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlâkın, millî ve manevî değerlenin korunmasında aile yapımızın tabiî ve tarihî vasıfları olan örf ve ananelerimiz ile perçinleşmiş bulunan sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın rolü, her şeyin üzerindedir. Fert ve toplum seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir.

Kadını, toplumumuzun ve aile müessesemizin en önemli unsuru alarak görüyoruz. Kadınlarımızın haklarının korunması ve ülkemizin gelişmesine daha fazla katkılarının sağlanması, hedefimizdir.

Değerli milletvekilleri, önümüzdeki dönem eğitim ve öğretim, en fazla önem verdiğimiz konuların başında gelecektir. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modem ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı; millî, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş; bilgili, İlmî düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medenî birer insan olarak yetişmelerini millî eğitimin esası sayarız.

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Gelişmenin ve modernleşmenin temelindeki başlıca unsurlar insan ve sistemdir. İnsanın emeği ve çalışması her şeyin üzerindedir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Kalkınma, insanoğlunun işidir. İleri toplumlarda yetişmiş insanın, insan gücü kalitesinin, dünyanın en zengin tabiî kaynaklarından daha önemli olduğu gözlerimizin önündedir.

Esas olan, herkesi bir meslek sahibi yapmaktır. Her şeyden önce insanın kendine güven duymasının ilk şartı meslek sahibi olmasıdır.

İktisadî hayatımızdaki gelişmeler, her seviyede ihtisasa yönelik ve uygulamalı eğitim ve öğretime ağırlık verilmesini gerektirmektedir. Son dört yılda, mevcut eğitim sistemi yanında, çıraklık eğitimi ve beceri kurslarıyla belirli mesafeler alınmıştır.

Önümüzdeki dönemde, ortaöğretimden, yüksekokul ve üniversiteye kadar esnek ve yönlendirilmiş bir insan gücü planlamasına ağırlık verilecektir.

Her seviyede eğitim ve öğretimde, başta televizyon ve bilgisayar olmak üzere, teknolojinin imkânlarından en ileri safhada istifade edilecektir.

Herkese bir yabancı lisan öğretmek, hedefimizdir.

Halk eğitimine süreklilik kazandırmak amacıyla, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesi, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması için gereken yatırımları tamamlayacağız.

Öğretmenlerin meslek içi eğitimine önem verilerek, devamlı gelişmeleri sağlanacaktır.

Çok kanallı eğitim televizyonu, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı ve hızlandırıcı bir araç olarak kullanılacaktır.

Bilgisayarlı, göze ve kulağa hitap eden modern eğitim sistemleri, okullarımızın en önemli eğittim araçları haline getirilecektir. Eğitim ve öğretimde 1 milyon bilgisayar kullanılması hedef - alınmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Ders kitaplarının çağdaş eğitim seviyesine uygun olarak hazırlanması için her türlü tedbir alınacaktır.

İlk ve ortaöğretimde ikili öğrenimin kaldırılmasını, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılmasını hedef alıyoruz. Başlatılan meslekî eğitim sonucunda, bir yıl gibi kısa zamanda, 100 bine yakın çırak sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır; önümüzdeki devrede 1 milyona yakın çırak ve meslek okulu öğrencisinin, hem sosyal güvenlik kapsamına alınmaları, hem de ek bir gelir temin etmeleri hedef alınmıştır. Çıraklık eğitim merkezleri 57'den 150'ye çıkarılmış; önümüzdeki dönemde 300 merkez öngörülmektedir. Kaliteli işgücü yetiştirme seferberliği devam edecektir.

Yükseköğretim kuruluşlarımızda, müspet ilimler, sosyal ve manevî ilimlerle birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini, bu kuruluşlarımızın sınaî, İktisadî, sosyal ve diğer konularda pratik araştırma ve geliştirmeye yönelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı görmekteyiz.

Bugüne kadar yapılan uygulamalar ve sonuçlan değerlendirerek, YÖK Kanunu günün şartlarına göre değiştirilecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, kültür ve sanat, millî değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu, kadar milletlerarası ilişkilerde yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi, kültür ve sanat politikamızın ana hedefidir.

Sanatçının korunması ve sanatçı yetiştirilmesi için, devletin destek sağlamasını gerekli buluruz.

Eski yapı ve eserlerin korunması ve yaşatılmasını, tarihî ve kültürel mirasımıza saygının tabiî bir ifadesi olarak görüyoruz.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma zevk ve alışkanlığının teşvik edilmesi zorunludur. İlim ve kültür yayınlarının yaygınlaşması için gerekli tedbirleri alacağız.

Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek gayretlere izin verilmemesi, anadilimizin tabiî seyri içerisinde gelişmesi gerektiği görüşündeyiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Telif ücretinden ve tiyatro sanatçılarından alınan vergiler yüzde 10'a indirilmiştir. Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu çıkarılarak, sanatçıların hakları korunmuş, teşkilatlanmaları ve yeni yapımlar için kredi sağlanmıştır, muhtaç sanatçılara yardım mikanı getirilmiştir.

Bilim ve kültür yayınlarının yaygınlaştırılması, önümüzdeki yıllarda daha da hızlandırılacaktır.

Kültürümüzün ve sanatçımızın dünyada tanıtılması faaliyetlerine devam edilecektir.

Türk edebiyatını ve sanatını dünyada tanıtmak için, yazarlarımızın eserleri yabancı dillerde yayınlanacaktır.

Değerli milletvekilleri, önümüzdeki dönemde, sağlık hizmetlerine büyük önem vereceğiz. Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak hedefimizdir. Bu hedefe ulaşmak üzere öngördüğümüz tedbirlerin büyük bir bölümü, bir süre önce çıkardığımız Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu içinde yer almaktadır.

Son dört yılda yurt sathında gerçekleştirdiğimiz içme suyu ve kanalizasyon yatırımları, koruyucu sağlık hizmetlerine en büyük katkıyı yapan unsurların başında gelmektedir.

Önümüzdeki dönemde: Sağlık hizmetlerinim vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve yurda dengeli bir şekilde yayılması esastır. Bunun için, zorlayıcı değil, teşvik edici tedbirler uygulanacaktır.

Hastane, sağlık ocağı ve sağlık evi sayısı artırılacak, sağlık tesislerimiz, daha modern alet, makine ve araçlarla teçhiz edilmeye devam edilecektir.

Devlet, SSK, üniversite ve diğer kamu kuruluşlarının hastaneleri arasında işbirliği imkânlarının artırılarak, birbirlerini takviye eden bir anlayışla çalışmaları sağlanacaktır.

Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmasını, herkesin istediği hastaneden faydalanmasını sağlayacak bir sistemin kurulmasını hedef aldık. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilaveten, özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik ediyoruz. Bilhassa bu alanda, sağlık turizmine de ağırlık vererek, ülkemizde en modem sağlık merkezlerinin kurulmasına yardımcı olacağız.

Aile hekimliği sistemine geçilerek, hastanın kendi doktorunu seçme imkânı getirilecek, böylece, gereksiz yere hastane hastane dolaşma problemi ortadan kalkacaktır.

Değerli milletvekilleri, sendika kurma, toplusözleşme, grev hakkı ve lokavt, hür demokratik nizamda, çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlardır. Çalışma hayatının, adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi, sosyal ve İktisadî gelişmede başlıca hedefimizdir. Bu maksatla, millî, şartlara uygun olarak tedbirler alınacak, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Millî ekonomimiz yönünden, verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması, karşılıklı halk ive görevlerin adil esaslara bağlanması; mücadele ve kavga yerine, meseleleri görüşerek anlaşma yolunun tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikametinde gayret gösterildiği takdirde, vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin, iş barışının idamesinde ve dolayısıyla sosyal ve İktisadî gelişmemizde daha faydalı olacaklarına inanıyoruz.

Ücretin işe ve verimliliğe göre tespitini, eşit işe eşit ücret verilmesini, sosyal adalet anlayışımızın icabı sayarız.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını ve bu hususun etkin bir şekilde devlet denetimine tabi tutulmasını gerekli görmekteyiz.

İşçilerimizin mesleki ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim kurs ve seminerler düzenlenmesi konusunda önemli, çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri konusunda önemli anlaşmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar devam edecektir. Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik ve sosyal problemlerin çözümü, her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması, yurt dışında büyüyen çocuklarımızın milli ve manevi değerlerimize, vatan ve milletimize bağlılıklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmayı önemli bir görev telakki ederiz.

Değerli milletvekilleri,

Gençliğimizi, vatan ve milletin birlik ve bütünlüğünü müdrik, örf ve ananelerimize saygılı Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgili, medeni, hoşgörülü birer insan olarak yetiştirmeliyiz.

Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmelerini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla formal eğitim ve öğrenime ilaveten, okul içinde ve okul dışında fikir, kültür ve sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yükseköğrenim yapmış gençlerimizin meslek hayatına intibakının kolaylaştırılması ve başarılarının arttırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin boş zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmelerini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi için çok önemli adımlar attık.

Yurtların yatak kapasitesi iki misline çıkarılmıştır.

Bugün dar gelirli her aile, çocuğuna burs bulabilmektedir. 649 yerde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları da kabiliyetli gençlere burs vermeye başlamışlardır.

Değerli milletvekilleri,

Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun oluşmasında spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Hükümetimiz spora büyük ehemmiyet vereceğini, geçici değil, kalıcı ve köklü tedbirlerle Türk sporunu geliştireceğini açık ve seçik bir şekilde ilan etmiştir. Bu amaçla yepyeni bir spor kanunu hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Değerli milletvekilleri,

Mahalli idareler konusunda da çok büyük hamleler yaptık. Mahalli idarelere iktidara geldiğimiz günden itibaren önem ve ağırlık verdik. Mahalli idareleri görülmemiş ölçülerde mali imkânlara kavuşturduk. Bu imkânların kullanılmasıyla Türkiye'mizin çehresi değişti. Şehirlerimiz, kasabalarımız tanınmayacak şekilde güzelleşti, imar edildi. Parklar, bahçeler, spor tesisleri, ışıl ışıl sokaklar, alt yapı yatırımları, köylere kadar uzanmaya başlayan kanalizasyon şebekeleri ve gelecek yüzyıla göre planlanan beldeler, hep hükümet icraatımızın sonuçlarıdır.

Mahalli idarelerin yetkilerini artırdık. Çeşitli mevzuat düzenlemeleri ile mahalli idarelere çalışma serbestisi sağladık. Böylece mahalli hizmetlerin vatandaşın ihtiyaçlarına arzı süratlendi ve kolaylaştı.

Mahalli idareleri güçlendirerek demokrasinin en küçük birimlere kadar uzanmasını ve bir hayat tarzı olarak yerleşmesini sağladık.

İl Özel İdaresi Kanunu ile idari sistemimizde gerçek bir reform yaptık. Hizmetlerin tesbitini ve harcama yetkisini mahalli idareye vererek, idare sistemimiz aşırı merkeziyetçi yapısından kurtarılmıştır.

Çok sayıda yeni ilçeler kurularak hizmetlerin dağılımında kolaylık ve etkinlik sağlandı.

Büyük şehir belediye idaresini kurduk ve büyük şehirlerdeki problemlerin çözümlenmesine ayrı bir önem ve ağırlık verdik.

Önümüzdeki dönemde mahalli idareler belirli esaslar dahilinde yetki ve kaynak yönünden daha fazla desteklenecek, kaynakların daha verimli kullanılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Ailede huzur ve mutluluğun ilk şartı sıcak bir yuvadır. Refahın yaygınlaşmasında, sosyal adalet ve sosyal güvenliğin temininde en önemli unsurların başında konut gelir.

Anavatan iktidarı döneminde her çeşit imkân ve kaynak konut yapımı için seferber edilmiştir.

Konut yapımında temel sorun finansmandır. İktidarımızın hemen başlangıcında kurduğumuz Toplu Konut Fonu'ndan bugüne kadar yapılan ve yapılmakta olan konut sayısı 600 bindir. Daha önce kaçakçıya giden paralar şimdi ortadireğin yuvasına ucuz kredi kaynağı olmuştur. Konut edindirme yardımı ile düşük gelirlinin bile konut sahibi olabilmesi mümkündür.

Konut altyapısı yeni bir anlayışla ele alınmış, konut bitmesinden çok sonra önemli israf ve kayıplarla tamamlanan altyapı yerine, konutla birlikte devreye giren altyapı uygulaması başlatılmış ve bunun için tedbirler ve teşvikler getirilmiştir.

Önümüzdeki dönem toplu konut uygulaması bütün hızıyla devam ettirilecek, arsa üretimine ağırlık verilecektir.

Köylerimizde de ferdi ve toplu konut uygulamasına geçilecektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Konut arzını artırmak ve boş konutların kullanımını teşvik etmek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Çevreyi ve tabiatı koruma Hükümetimizin önem verdiği bir konudur.

Şehirlerimizin ve sanayileşmenin getirdiği hava ve su kirlenmesinin azaltılması için ısınmada iyi kaliteli yakıt kullanılması ve sınai tesislerin artıklarının arıtılması gerekmektedir. Bu maksatla şehirlerde ısıtma için kaliteli kömür ithaline başlanmış ve büyük şehirlerimizin bazılarında tabii gaz kullanılması için projeler yapılmıştır.

Yeni yapılan sınai tesislerin çevreyi kirletmeyecek şekilde kurulmasını, halen çevreyi kirleten tesislerin de belirli bir süre içinde lüzumlu arıtma tesislerini yapmalarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Kamu hizmetlerinin süratli, etkili, verimli bir şekilde yürütülmesi, kamu idaresinin temel prensibidir. Hedefimiz, kamu hizmetlerinin vatandaşa en iyi şekilde götürülmesini sağlamaktır.

Önümüzdeki dönemde:

Türkiye'nin büyümesi ve gelişmesine paralel olarak il, ilçe ve büyük şehir sayısı belirli esaslar dahilinde arttırılacaktır.

Belediye ve Köy Kanunları değiştirilecek mahalli idarelerin daha da güçlenmesi temin edilecektir.

Teftiş ve denetim sistemi yeni bir anlayışla düzenlenecektir.

Değerli milletvekilleri,

İktidarımız döneminde bu esaslardan hareketle, kamu idaresi bütünüyle gözden geçirilmiş, köklü şekilde değiştirilmiş ve bürokratik işlemler her kademede asgariye indirilerek bir "idari reform" gerçekleştirilmiştir.

Kamu idaresinde değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilatlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilat sayısının birleştirilerek asgariye indirilmesi sağlanmıştır.

İdari reform çalışmaları çerçevesinde bir kadro reformu uygulaması da başarılmıştır. Bu düzenleme sonucunda,

Devletin kadroları tespit edilerek kanuna bağlanmış,

Kadro unvan standardizasyonu geliştirilerek, 8000'den fazla kadro unvanı 900'e indirilmiş ve basitleştirilmiştir,

Kadro tespit ve talepleri, iş analizi ve ölçümlerine dayandırılmış, keyfi kadrolaşmaya son verilmiş ve yeni kadroların ancak kanunla alınabileceği esası getirilmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Geçen dönemde Türk hukuk ve adalet sisteminde yapılan başlıca değişiklikler ile:

Yıllardır değiştirilmeyen usul kanunlarını ve birçok temel kanunu değiştirerek adalet sisteminde ferahlık sağladık.

İnfaz Kanunu'nda yaptığımız değişiklikle af meselesini sistematik bir şekilde hallederek, toplumda yara açmadan cezaların indirimine gittik ve pek çok kişiyi tahliye ettik.

Pişmanlık Kanunu ile terörizmin önlenmesinde ileri bir adım attık.

Önümüzdeki dönemde:

İhtilafsız, barışçı bir toplum meydana getirebilmek için hukuk ve ceza sistemi değiştirilecek, ihtilafların zorunlu haller dışında adalet mekanizmasına gidilmeden halledilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Adliye sistemi yeniden düzenlenerek basitleştirilecektir.

Medeni Kanun ve Ceza Kanunu gibi temel kanunlar, gelişen Türkiye'nin yapısına uygun hale getirilecek şekilde değiştirilecektir.

Kanunların sayısını on iki binden sekiz bine indiren Hukuk Reformu'nun ilk safha çalışması bitmiş olup, uygulamaya konulacak, bundan sonraki safhada mevzuatın sadeleştirilmesi, modernleştirilmesi ve basitleştirilmesi sağlanacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Gelecek dönemde kamu idaresinde ve hukuk sisteminde gerçekleştirilecek reformlarla; Millet hakimiyetini demokratik düzenin esası haline getirebilmek, milli iradeyi devlet idaresine gerçek anlamıyla yansıtmak için yetkilerin seçilmiş organlarda olması hedefimizdir. Bu maksatla Anayasa ve kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Türk idare ve hukuk sistemi, daha süratli, etkili, verimli hale getirilecektir.

Pek çok işlem bilgisayarla otomatik yapılacak, vatandaş devlet kapısında bekletilmeyecektir.

Muhterem milletvekilleri, Hükümetimiz bürokrasinin devamlı olarak azaltılmasında memura ve vatandaşa itimadı esas almaktadır. Bürokrasinin azaltılması ve kamu hizmetlerinde etkinliğin arttırılması için uyguladığımız ve uygulamaya devam edeceğimiz tedbirler şunlardır:

Devletin vatandaş ile ilişkilerinde itimat esastır. Vatandaşın devletine güven duyması için, devletin memuruna memurun vatandaşa itimat etmesi şarttır. Bunun için de beyana güvenin esas alınması, aksi görüldüğü takdirde müeyyide uygulanması gerekmektedir.

Bürokratik işlemleri kısa zamanda asgariye indirmek maksadiyle genel bir yetki kanunu çıkarılmıştır. Bürokratik işlemlerin en fazla ve en gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere ilgili kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılmaktadır.

Devlet idaresi yetki ve sorumluluğun ahenkli bir şekilde paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir. Kararların daima en üst noktalarda teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez. Bu itibarla Bakanlar Kurulu kararları doğrudan Hükümet sorumluluğunu gerektiren hallere inhisar ettirilerek, sadece ilgili ve sorumlu bakanlar ile Başbakanın imzalayacağı ikili veya üçlü karar mekanizması geliştirilecektir. Aynı anlayışla bakan onayı asgariye indirilerek, kanunların önemine göre müsteşar, genel müdür, daire başkanı ve diğer seviyelerde sonuçlandırılmasını sağlamak üzere yetki ve sorumluluklar yeniden tespit edilecek, taşra kuruluşlarının yetkileri arttırılacak.

Son dört yılda nüfus işleri, adalet, emniyet, milli eğitim, vergi idaresi ve daha çok kamu kuruluşu bilgisayara geçmiştir. Bunun sonucu işlemler hızlanmış, bekleme süreleri tamamen kalkmış veya büyük ölçüde azaltılmıştır. Önümüzdeki dönemde vergi idaresi tamamen bilgisayara geçecek, bütün bakanlıklarda etkili ve verimli çalışacak şekilde bilgisayar yardımıyla otomasyon projeleri başlatılacaktır.

Ehliyet, pasaport, nüfus dahil çok çeşitli alanlarda bürokratik işlemler, formaliteler basitleştirilmiştir.

Bürokrasi, kırtasiyecilik ve formalitelerle mücadele programına devam edilecek, bu konuda kamu personelinin eğitilmesi ve programın vatandaşa tanıtılması sağlanacaktır.

Değerli milletvekilleri, Ülkede huzur, asayiş ve güvenin temini, vatandaşın can ve mal emniyetinin sağlanması devletin ilk ve asli görevidir. Bu görev yerine getirilmeden devletin varlığından bahsedilemez. Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtulması, siyasi iktisadi ve sosyal politikaların bir bütünlük içinde uygulanmasına, birbiriyle ahenkli, dengeli yürütülmesine bağlıdır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan, insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Son otuz yıllık tecrübeler göstermiştir ki, devlet otoritesinin zayıflaması, ülke ekonomisinin kötüye gitmesi, sosyal dengesizliklerin artması, huzur ve güvenin bozulmasında ana sebepleri teşkil etmiştir. Huzur ve güveni sarsan olayların başın-

da anarşi ve terör gelmektedir. Anarşi ve terör basit bir zabıta olayı değildir, devlete karşı gelme olayıdır. Bu yüzden de devletin bütün organlarının ortak sorumluluğu altındadır. Yasama yürütme ve yargı organlarının; iktidarıyla, muhalefetiyle, bütün siyasi partilerin; işçisiyle, işvereniyle, esnafıyla, çiftçisiyle milletin bütün fertlerinin üzerine düşen görevler vardır.

Huzur ve güvenin sağlanmasında aldığımız ve öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

Bölgeler arası gelişmişlik farklarının asgariye indirilmesi amacıyla, başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesine büyük önem verilmektedir.

Son iki yılda işsizlik mutlak ve nispi olarak azalmaya başlamıştır. *(SHP sıralarından "İnsaf" sesleri)* İşsizlik meselesinin çözümü ile ilgili politika ve tedbirlere devam edilecektir.

Sosyal adalet anlayışımızın gereği olarak orta direğin güçlendirilmesini, zaman içerisinde milli gelirin daha adil dağılımını sağlamak temel politikamızdır.

Çocuklarımızı ve gençlerimizi, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı bilgili, Türkiye'nin meselelerinin ancak milli birlik ve dayanışma ile ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedakârlıkla çözülebileceğine inanan medeni, hoşgörülü birer insan olarak yetiştirmeliyiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Anarşi, terör ve bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve etkili bir şekilde mücadele edilmektedir. Bunun için güvenlik kuvvetlerimizin kadrosu arttırılarak modern imkân ve araçlarla donatılmış, eğitim ve öğretime ağırlık verilerek, ücret ve sosyal imkânları hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılmıştır.

Güneydoğu Anadolu'daki bir kaç ilimiz dışındaki ülkede huzur ve güven sağlanmıştır. Anarşik faaliyetlerin devam ettiği bu illerimizde ise Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tesis edilerek emniyet ve güvenlik kuvvetlerinin ahenk ve uyum içerisinde çalışmaları temin edilmiştir. Bölge valiliğine önemli yetkiler verilerek, hadiselerin üzerine ciddiyetle gidilmiş ve gidilecektir.

Emniyet ve asayişin tesisi için toplumun ihtiyaç duyduğu kanuni düzenlemeler yapılmıştır. İhtiyaca göre yeni düzenlemeler yapılacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Jeopolitik şartlar dolayısıyla, Türkiye'mizin her hal ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için, milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır.

Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silah, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görüyoruz. Bu maksatla Savunma Sanayiini Geliştirme Fonunu kurduk. Bu fon uygulaması sayesinde çeşitli projeler başlatılmış, bazı projeler de daha fazla kaynak aktarılmak suretiyle hızlandırılmıştır. Savunma Fonu ile silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının büyük bir bölümü yurt içinde üretilebilecektir. Bu Fondan üniversitelere ve özel sektöre önümüzdeki yıllarda araştırma ve geliştirme projeleri verilerek,

yurt içi bilim ve teknoloji potansiyelinin milli savunma sanayii için kullanılması sağlanacaktır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'de yapılan ilk F16 uçağı 1987'de göklerimizde uçmuştur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Savunma vakıfları birleştirilmiş ve koordinasyon içinde çalışmaları sağlanmıştır.

Silahlı Kuvvetlerimizin ihtiyaçlarını daha ekonomik, süratli, devamlı ve güvenilir bir şekilde temin etmek, ülke ekonomisinin gelişmesine daha fazla katkı sağlamak amacıyla Milli Savunma Bakanlığı re-organize edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Dış politikalarımızın esası, Büyük Atatürk'ün tesis ettiği temel ilkeler istikametinde milli menfaatlerimizin en etkili şekilde korunması, bölgemizde ve dünya da barışın teminidir. Devletin devamlılığı dış politika felsefemizin temelini teşkil eder. Siyasi hayatta hassasiyet gösterilmesi zorunlu hususların başında dış politikanın bulunduğuna inanırız.

İktisadi gelişmemizin ve milli savunmamamızın güçlendirilmesi, dış politikamızın ana hedefleri arasında yer almaktadır. Anavatan iktidarı döneminde Türkiye, mensubu bulunduğu Batı dünyası ile ilişkilerinde savunma ihtiyaçlarının yanı sıra iktisadi menfaatlerimizi de en iyi şekilde sağlamaya yönelik daha aktif bir politika takip etmeye başlamıştır.

Türkiye, geleneksel dış politikasına uygun olarak, Doğu - Batı ilişkilerinin bugün ulaştığı önemli aşamada dünya barışının güçlendirilmesine ve silahların kontrolüne yönelik çabaları desteklemektedir.

Hükümetimiz Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimize özel bir önem vermektedir. Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurusu bizim iktidarımız tarafından yapılmıştır. Son yıllarda siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda gerçekleştirdiğimiz hamleler ve özellikle ekonomimizdeki büyük yapısal değişiklikler Avrupa Topluluğuna üyeliğimizi kolaylaştıran bir zemin oluşturmaktadır. Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizi, karşılıklı menfaatlerin dengelenmesini ön planda tutan bir anlayışla sürdüreceğiz.

ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimizi karşılıklı menfaatlere hizmet edecek şekilde geliştirmeye kararlıyız.

Coğrafi mevkiimizin, tarihi ve kültürel bağlarımızın icabı olarak Orta Doğudaki ve dünyanın diğer bölgelerindeki İslam ülkeleriyle esasen tesis etmiş bulunduğumuz yakın dostluk ilişkilerini ve işbirliği imkânlarını daha da geliştirmek kararındayız. Türkiye, her ikisi de dostu ve komşusu olan İran ile Irak arasındaki savaşa bir an önce son verilerek ihtilafın barışçı yoldan çözümü için titizlikle sürdürdüğü aktif tarafsızlık politikası çerçevesinde çaba göstermeye devam edecektir.

Orta Doğuda adil ve kalıcı bir barışın ancak İsrail'in 1967'den beri işgal ettiği Arap topraklarından geri çekilmesi ve Filistinlilerin meşru haklarının tanınması suretiyle kurulabileceğine inanıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* İsrail'in işgal

altındaki Arap topraklarında yaşayan yerli halkın insan haklarını ihlal eden keyfi tedbirler ve uygulamalarını şiddetle kınıyoruz.

Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ve diğer Sosyalist devletlerle, egemenlik, bağımsızlık, hak eşitliği, toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama ilkeleri çerçevesinde dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmeyi, özellikle ekonomik ve ticari alandaki işbirliğini arttırmayı amaçlıyoruz.

Hükümetimiz, Türk ve Yunan milletlerinin dostluk istediğine inanmaktadır. İyi komşuluğun ve aynı ittifaka mensubiyetin de bir gereği olarak Yunanistan ile diyalog tesis etmek için şimdiye kadar olduğu gibi teşebbüslerimizi devam ettireceğiz. Ülkelerimiz arasında mevcut meselelerin ancak bu şekilde müzakere yoluyla çözüme kavuşturulabileceğine inanıyoruz.

Kıbrıs için Birleşmiş milletler Genel Sekreteri tarafından hazırlanan 29 Mart 1987 tarihli Çerçeve anlaşma taslağını Ada'da adil ve kalıcı barışı kuracak bir çözüm olarak görüyoruz. Türkiye'nin Kıbrıs Türk Toplumunun can ve mal güvenliğini korumayı ve garanti etmeyi sürdüreceğini de bilhassa belirtmek istiyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bulgaristan'daki soydaşlarımızın ikili ve milletlerarası anlaşmalarla tanınmış bulunan haklarına saygı gösterilmesini ve arzu eden soydaşlarımızın Türkiye'ye göç etmelerine izin verilmesi için her türlü gayreti göstermeye devam edeceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MAHMUT ÖZTÜRK (Niğde) — Kerkük Türkü ne oldu?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Hükümetimiz Uzak Doğu, Latin Amerika ve Afrika ülkeleriyle de ilişkilerini geliştirmek için gayret gösterecektir.

Tarihi gerçekleri tahrip eden bazı ermeni iddialarına karşı dünya kamuoyunu etkili bir şekilde aydınlatmaya devam edeceğiz.

Değerli milletvekilleri,

Türkiye'nin son dört yıldan beri yürüttüğü dış politika daha önceki yıllarla mukayese edilemeyecek bir seviye ve etkinliğe erişmiştir. İslam Konferansı çerçevesindeki İslam Ülkeleri Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)Başkanlığı, İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) dönem başkanlığı, Avrupa Konseyi dönem başkanlığı, milletvekillerimizin Avrupa konseyi Parlamenter Meclisinde yerlerini almaları, Türkiye'nin Avrupa Bilimsel İşbirliği Teşkilatı EUREKA'ya tam üye olması önemli gelişmelerdir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Çok sayıda devlet adamı Türkiye'yi ziyaret etmiş, birçok ülkeyle ilişkilerimize canlılık kazandırılmıştır. Orta Doğu meselelerinde Türkiye'nin tutumu ve oynadığı rol ilgili bütün ülkelerin takdirini toplamış, dış politika itibarımızı arttırmıştır.

Hükümetimiz önümüzdeki dönemde bütün bu alanlarda milli menfaatlerimizi en iyi şekilde koruyacak istikamette faaliyet göstermeye devam edecektir. Ayrıca, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin en iyi şekilde korunması için gayretlerimizi titizlikle sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri,

Türkiye'de son dört yılda en önemli şey istikrardır.

Biz anavatan iktidarı olarak şimdiye kadar siyaseti uzlaşma, müsamaha içinde, kavgasız olarak götürmek için elimizden geleni yaptık. Bundan sonra da aynı şekilde devam etmeyi memleket sevgimizin, milli menfaatlerimizin tabii bir icabı sayıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Şunu ısrarla belirtmek istiyorum ki; Türkiye'de siyasi ve sosyal istikrarın muhafazası ve güçlendirilmesi için siyasi partiler yanında çeşitli kurum ve kuruluşların ve bütün vatandaşlarımızın üzerine düşen görevler vardır. Herkesin kendi üzerine düşen sorumluluğu en iyi şekilde yerine getireceğine olan inancımı ifade etmek isterim.

Muhterem milletvekilleri,

Türkiye süratle değişmekte, gelişmektedir. Her şey 1980 ve öncesinden çok farklıdır. Yönetim sivilleşmiş, sıkıyönetim kalkmıştır. Demokrasi bütün müesseseleriyle yürürlüktedir. Ülke hızla kalkınmakta, işsizlik sorunu tedricen azalmaktadır. Türkiye'nin itibar grafiği yüksektir. Ortadoğu'nun en güçlü ve istikrarlı ülkesidir. 1980 başında bize birkaç milyon dolar kredi vermeyen komşularımız dahil dışarıya 2 milyar dolar kredi açılmıştır. Yurt dışına çıkışlar serbesttir. Döviz transferi diye bir sorun yoktur. Hiç bir malın yokluğu, kıtlığı söz konusu değildir. Bir Avrupa ülkesi gibi her mal her yerde bulunmaktadır.

Asrın sonuna doğru Türkiye dünyanın sayılı devletlerinden biri olma fırsatını yakalamıştır. Bu fırsatı heba etmenin temel şartı siyasi ve ekonomik istikrarın muhafazasıdır. Batı Almanya ve Japonya'da İkinci Dünya Harbinde taş üstünde taş kalmamıştır. Her iki ülkede de Harptan sonra uzun yıllar boyunca ekonomik ve sosyal politikalar taviz verilmeksizin istikrarlı bir şekilde uygulanmıştır. Bugünün dev ülkeleri Batı Almanya ve Japonya'nın başarısındaki sebep budur.

Ekonomik ve sosyal bakımdan sürekli gelişen, her yönüyle gittikçe dışarıya daha fazla açılan, dış ilişkileri artan, Avrupa Topluluğuna tam üye olmaya karar vermiş ve bunun müracaatını yapmış Türkiye'nin gelişmesini hızla devam ettirebilmesi için başlattığımız ekonomik ve sosyal programın istikrarlı bir şekilde daha uzun yıllar uygulanması gerekmektedir. Bu mümkün olduğu takdirde asrın sonunda Türkiye ileri sanayi ülkeleri arasına katılabilecektir.

Hükümet programımız toplumun bütün kesimlerini kucaklamaktadır. Köyde, kasabada, şehirde veya gecekonduda oturan fakir, zengin, orta halli, programımız ve tatbikatımız içerisinde kendi yerini görebilecektir. Dünyanın, Türkiye'nin ve insanlarımızın sürekli bir değişiklik içerisinde olduğunu biliyoruz. Biz değişmenin ilerisindeyiz Ve Türkiye'yi çağdaş ve modern hale getirmeye gayret ediyoruz. Bu itibarla da yeniliklere açık bir partiyiz.

Bir taraftan kendi milli ve manevi kıymet hükümlerimizi muhafaza ederek Ortadoğu ve Batı Dünyası arasındaki yerimizi daha müessir hale getirirken, diğer taraftan Batı dünyasına entegre olabilmenin gerektirdiği olgun, müsamahakâr, kavgasız bir düşünce ve tartışma ortamının teessüsü için başlattığımız politikayı sürdüreceğiz.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — 141 ve 142'yi kaldıralım o zaman.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Anavatan iktidarı Türkiye'yi ileri ve modern, daha güçlü ve itibarlı bir ülke haline getirmeye azimlidir, kararlıdır. Memleketin meselelerini de, çözümünü de biliyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdiye kadar yapamayacağımız işleri vadetmedik. Önümüzdeki beş yıl için de yapabileceklerimizi taahhüt ediyoruz.

Sayın Başkan,

Yüce Meclis'in Değerli Milletvekilleri,

Hükümet programımızı takdim etmiş bulunuyorum.

Yüce meclisin itimadına mazhar olduğumuz taktirde; bu itimada layık olabilmek için Hükümet programımızı en şekilde uygulamak için bütün gücümüzle çalışacağız. Halka hizmeti Hakka hizmet bileceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Önümüzdeki beş yıl boyunca yapacağımız çalışmalarda en büyük desteği yüce milletimizin temsilcisi olan siz kıymetli milletvekillerinden alacağız.

Yeni iktidar dönemimizin milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını çalışmalarımızda Cenab-ı Hakkın bizi başarılı kılmasını niyaz ediyorum.

Hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri, Bakanlar kurulu programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir. Buna göre, program üzerindeki görüşmeler 28 Aralık 1987 Pazartesi günü yapılacaktır.

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 18 Cilt 1 Birleşim 4
Sayfa 80-208
28.12.1987 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Yıldırım Akbulut*
KÂTİP ÜYELER: *İsmail Üğdül (Edirne)*
Mustafa Sarıgül (İstanbul)
Açılma Saati: *10.00*

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurudan Bakanlar Kurulunun programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 73'üncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer Sayın üye ile şahısları adına diki Sayın üyeye, hükümet adına da, Başbakan veya bir Bakana söz verilecektir. Program üzerinde söz isteyen Doğru Yol Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Demirel... *(DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

Sayın Demirel, bir saniye efendim... Şahısları adıma söz isteyenler: Turan Bayezit, Kamer Genç, Mustafa Murat Sökmenoğlu, Yaşar Topçu, Hilmi Ziya Postacı, İlhan Aşkın.

Genel Kurulun 25.12.1987 tarihli 3 üncü Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve hükümet adına yapılacak konuşmalar 2'şer saat, kişisel konuşmalar 15'er dakikadır.

Söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Demirel'indir; buyurun Sayın Süleyman Demirel *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum.

29 Kasım 1987 tarihinde yapılmış bulunan genel seçimler sonucunda teşekkül etmiş bulunan Meclisinizin içinden çıkan hükümetim programı dolayısıyla huzurunuzda bulunuyorum. Program üzerinde Doğru Yol Partisinin görüşlerini sizlere arz edeceğim.

Program üzerindeki görüşlerimize girerken bazı genel mülahazalarımızı ortaya koymak istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, hürriyetçi demokratik sistemin kalbidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye'de hakların hürriyetlerin bekçisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, her şeyin açıkta, aleni, herkesin gözü önünde cereyan etmesinin

teminatıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, mutlaka, üstün iradenin üstün müessesesi olduğunu bilerek ve mutlaka, evvela kendi yerine ve kendi halklarına sahip çıkarak hareket etmek durumundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisli bir kenara itilemez içilmemelidir de. Ne Türkiye Büyük Millet Meclisi, ne hür basın, ne hür ilim müesseseleri, iktidarların ayak bağı değildir; öyle telakki edilmemelidir de. İktidarlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinden, hür basından, hür ilim müesseselerinden rahatsız oldukları sürece, hürriyetçi demokrasiyi yürütmek imkânı yoktur. İktidarlar her rejimde vardır. Rejimi demokratik yapan, hür muhalefettir, hür basındır, hür ilim müesseseleridir. Bunlar, tümüyle, beraberce bir ahenk içerisinde olmak durumundadırlar.

Hürriyetçi demokrasi, bir ülkenin halkına sadece güvenlik veren; ama güvenliğin dışında başka şey vermeyen rejimim adı değildir. Hürriyetçi demokrasi, hem mal ve can güvenliğini, hem hürriyeti, hem ekmeği beraberce veren rejimin aididir. "Hangisini tercih ediyorsunuz? Bunlardan birisini tercih edin" gibi bir tercihle vatandaş karşı karşıya bırakıldığı takdirde, de, rejim, rejim olmaktan çıkar; asgariden, hürriyetçi demokrasi olmaktan çıkar.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir hukuk devletidir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hukuk devleti olabilmesi, millet iradesi üstünlüğünü ve hukukun üstünlüğünün mutlak manada korunmasına bağlıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir laik devlettir. Laik devlet olabilmesinin şartı, hiç kimsenin, inançlarından dolayı muaheze edilmemesine bağlıdır ve bu ülkede hiç kimsenin, inançlarından, düşüncelerinden dolayı ikinci sınıf vatandaş sayılmamasına bağlıdır. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bir sosyal devlettir. Sosyal devlet, fakirle zenginin arasındaki mesafenin çok büyük olmadığı; daha doğrusu, bu ülkenin vatandaşlarının, hepsinin, ama tümünün insanca yaşama hakkına sahip olduğu ve bu hakkın gerçekleştirildiği devletin adıdır; "Kim ne yaparsa yapsın" denilen devletin adı değildir. Binaenaleyh, bir ülkede insanca yaşamaya aykırı düşen durumlar varsa, devlet, sosyal devlet ilkesini gerçekleştirmiyor demektir. Türkiye Cumhuriyetinin bu büyük müessesesi, .Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hukuk devlet olması, laik devlet olması ve sosyal devlet olması vasıflarını gözetecektir; mutlaka bunları gözetecektir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyetinin bu büyük müessesesi bunları gözetirken, gözetmesi lazım gelen diğer bir husus da, parlamento tarihinde parlamentolara hayat veren önemli özelliklerden biri olan vergi tarhı ile tarh edilen vergilerin nereye sarf edileceği hususudur. *(DYP sıralarından alkışlar)* Vergi tarhı; yani vergi konulması, bu müessesenin en birinci görevidir, en başta gelen görevlerinden biridir. Vergi konulması, hükümetlere bırakılamaz veya vergi konulması, hükümetler dışında başka müesseselere de bırakılamaz; vergiyi Türkiye Büyük Millet Meclisi koyacaktır. Halktan alınan vergilerin nereye sarf edileceğine de bu müessese karar verecektir. Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının da gerekleridir; 91'nci maddesinin gerekleridir, diğer maddelerinin gerekleridir, 166'ncı maddesinin gereğidir. Şayet, vergi tarhına bu müessese karışmazsa veya vergi tarhında ikinci dereceye düşerse veya vergi tarhında bazı şeylere karışır, bazı şeylere karışmaz durumuna

düşerse veya vergi tarhı resmen bu müessesenin elinde, şeklen bu müessesenin elinde olup da, fiilen hükümetlerin elinde olursa veya başka müesseselerin elinde olursa, o takdirde bu büyük müessese, yetkilerinin bir kısmını yetirmiş bir kenara itilmiştir.,

Tarh edilen vergilerin nereye konulacağı hadisesi, bunun kadar önemlidir. Eğer, toplanacak vergilerin, yani konulan vergilerin nereye konulacağına bu müessese karışmazsa, bu takdirde, devletin imkânlarının dağıtılmasında zümrelerarası, bölgelerarası dengesizliklerle karşı karşıya kalınır.

Öncelikler hadisesi ekonomik bir durum değildir, siyasî bir durumdur. Öncelikleri verme, bir siyasî heyetin işidir; en yüksek siyasî heyet de Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Binaenaleyh, gerek vergi tarhında, gerekse vergilerin sarfında bu yüce müessesenin bir kenara itilmemesi lazımdır. Bunu şunun için söylüyorum: Eğer bir ülkenin gelirlerinin yarısına yakını "fonlar" adı altında, bu müesseseye uğramadan veya her şey ölüp bittikten sonra bu müesseseye uğrayarak toplamıyor, dağıtılıyorsa, bu müessese kendi kendisini bir miktar kenara itmiş demektir. Bütçesi olan bir ülkede, fonlar, bütçemin fasılları mı Bütçenin faslı..,. Eğer devlet sarf yapacaksa, bütçesine koyar, neyi nereye sarf edecekse onu oradan sarf eder ve nereye sarf edeceğimi de buradan geçirir.

Bir rivayete göre 161 tane, bir rivayete göre 138 tane fonum içerisinde 4,5 trilyon parayı toplayıp, bunu hükümetlerin inisiyatifine bırakarak, hükümetlerin keyfî olarak, şu istikamette, bu istikamette kaydırılmasına bırakarak yapılan iş nedir? Yapılan iş, Doğrudan doğruya ülke kaymaklarımın dağıtımına Meclisim önceden karışmaması hadisesidir. Gayet tabiî, fonlar meselesi üzerinde daha çok konuşulacak.

İki saat içerisine neyim sığacağımı, neyim sığmayacağını bilmiyorum. Ne kadar sığarsa, onları söyleyeceğiz; söylemediğimiz şeyler olursa, onları da fırsat buldukça, vakit buldukça söyleyeceğiz. Söylemekten çekinmeyeceğiz. Söyleyeceğimiz şeyler, ülkenin yararına olan şeylerdir; söyleyeceğimiz şeylerden kimse alınmamalıdır. Tartışılmadığı sürece, gerçeği bulmak mümkün değildir. Bu müessesenin varlığı, asılında tartışma içindir. Onun içindir ki, burada iki saat içerisinde söyleyemediğimiz şeyler olursa, onları söylemek istemediğimizden dolayı değil, vaktin kifayet etmediğimden dolayı söylememiş oluruz.

Değerli milletvekilleri bu müessesenin yerini koruması lazım geldiği hususumda yapacağım ikinci ikaz, kanun kuvvetinde kararnamelerdir. Kanun kuvvetinde kararname fikrini eleştiriyor değilim; çünkü, kanun kuvvetimde kararname fikri 1969'da Adalet Partisinin programında mevcuttur. Yalnız, ifrattan tefride gidilmesini elleştiriyorum. Kamum kuvvetinde kararnamelerle her şeyi halledemezsiniz; bilhassa kişi haklarıyla ilgili kanun kuvvetinde kararname olmaz, olmaması da lazımdır. Temel hakları düzenleyen kanun kuvvetinde kararname olmaz; temel hatalar mutlaka Meclislerin işidir.

Ayrıca, devlet memurlarının; çalışanların haklarını tanzim eden kanun kuvvetinde kararnameler de olmaz. Bunlar, kazanılmış hakları zedeleyebilir. Onun için-

dir ki, kanun kuvvetindeki kararnameleri her şeye teşmil etmekte, her şeye götürmekte yarar yoktur; bunu sınırlı götürmek lazım.

Kanun kuvvetindeki kararnamelerle de, meclisler, yasama yetkilerini kısmen icraya devretmektedirler. Kanun kuvvetindeki kararnameler, daha çok, ekonomik faaliyetlerin daha çabuk görülmesi için düşünülmüştür; öyle de olmalıdır bana göre; ama burnu bir toplumun her safhasına teşmil ederseniz, o takdirde işin içinden çıkma imkânı olmaz.

Kanun kuvvetindeki kararnameleri,

1982 Anayasası şöyle tanzim etmiş; Kamun kuvvetinde kararname çıkar çıkmaz Meclise sevk olunacak, Meclis bunu öncelikle ve acele olarak konuşacak. Bakalım ne olmuş... 211 tane kanun kuvvetinde kararname çıkarılmış geçen dönem, bunlar Meclise sevk edilmiş; bunlardan 65 tanesi çıkmış, 2 tanesi reddolmuş, 144 tanesi duruyor. Binaenaleyh, "Öncelikle ve ivedilikle" maddesi işlememiş.

İcraat yapılmış, icraat yapılalı aylar olmuş; bu icraat, aslında bunların içerisinde pek çoğu Meclisin el koyması lazım gelen, karar vermesi lazım gelen şeyler olmasına rağmen, öyle olmamış; hükümet bunları çıkarmış; ama aradan yıllar geçmiş, aylar geçmiş, 144 tane kanun kuvvetinde kararname bu Meclisten geçmemiş; duruyor. Neye rağmen? Anayasadaki "öncelik ve ivedilik" şartına rağmen.

Binaenaleyh, Bu müessese yerini korumalıdır" derken, bu müessese, içinden çıkardığı hükümete karşı da yerini korumalıdır. Bu müessese, sessiz milyonların dilidir, bu müessese, sessiz milyonların kulağıdır, bu müessese, sessiz milyonların gözüdür, elidir, ayağıdır; binaenaleyh sessiz milyonların hukukunu korumak lazımdır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bu genel mülahazalarımı söyledikten sonra, programla ilgili düşüncelerimin bir kısmını arz etmeye çalışacağım.

Program, bir savunma dokümanı şeklinde Buna"neden ihtiyaç görüldü, bilmiyorum.

ADİL AYIDIN (Antalya) — Yapabildikleri o zaten, yapabildikleri o kadar.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Programın genel vasfını söylüyorum; Bir savunma dokümanı şeklinde.

Halbuki, hükümetler icraat yapacaktır. Yapacakları icraatları sıralamaları, bunları nasıl yapacaklarım söylemeleri varken, daha çok, geçmişe dönük birtakım eleştiriler, birtakım kötülemeler, hatta yer yer inkârlar, kendi icraatlarını övmeler, kendi icraatlarını parlatmak için geçmişi kötülemeler bu programda yer alıyor. Ben bunların detayına çok girmeyeceğim; yalnız, geçmişi kötülemeyi hükümetlerin icraat saymasını yadırgıyorum. Yapılagelmiştir, olabilir; ama geçmişi kötülemek suretiyle hiç kimse kendisini ispatlayamaz, herkes kendi icraatını ortaya koymalıdır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu programın başında, 29 Kasım seçimlerine nasıl bakılıyor? 29 Kasım seçimlerine hükümet şöyle bakıyor: Halk, huzura, güvene, istikrara ve kalkınmaya oy

vermiş. Daha doğrusu, halk... *(ANAP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri; DYP sıralarından "Dinle, dinle" sesleri, gürültüler)*

AYCAN ÇAKIROĞULLARI (Denizli) — Şapkaya oy vermedi millet; istikrara, güvene oy verdi.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha bir şey demedim canım, rahatsız olmayın. *(DYP ve SHP sıralarından gülüşmeler; DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Programın başında, hükümet, 29 Kasımda yapılan seçimleri, halkın huzura, sükûna, güvene, istikrara ve kalkınmaya oy verdiği, yani onu tercih ettiği şeklinde ortaya koyuyor. *(ANAP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri; DYP sıralarından: "Dinleyin, dinleyin" sesleri)*

Eğer, Türkiye'de halk, huzura, sükûna, istikrara ve kalkınmaya oy vermişse, yani tercihini o istikamette yapmışsa, yani 29 Kasım seçimleri öyle değerlendirilecekse, bu yüzde 36 oy, size yetmez, yetmez... *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)* Demek ki, halkın yüzde 36'sı huzura, sükûna, istikrara, kalkınmaya oy vermiş, yüzde 64'ü sizin anlayışınıza göre huzura, sükûna, istikrara, kalkınmaya oy vermemiş manası çıkar. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bu programın 60'nci sayfasında ise, "Huzurun, sükûnun, güvenliğin devlet işi olduğu, binaenaleyh huzurun, sükûnun, güvenliğin, devletin bütün kurumlan, milletin bütün müesseseleri tarafından sağlanması gerektiği, sahip çıkılması gerektiği" yazılıdır. Binaenaleyh, başındaki iddia ile sonundaki iddia birbirine ters düşmektedir; bunu açıklarlarsa memnun oluruz.

Esasen, huzur, sükûn, güven, devlet tarafından sağlanacağına göre, bir siyasî partinin işi olmayacaktır. Huzur, sükûn, güvene eğer bir siyasî parti sahip çıkarsa, onu kendi tekeline alırsa, kendi kendisini devletle özdeşleştirir; o da tek partiye gider. Devletle özdeşleşme hali çeşitli sakıncaları doğurur. Huzur, sükûn ve güven mademki devletin işidir, siyasî parti, devletin yerine kendisini koymamalıdır. Hem huzur, sükûn ve güvenin devletin işi olduğunu söyleyeceksiniz, hem de "Bunu biz sağladık" diyeceksiniz... İşte burada büyük bir yanılgı vardır, bu yanılgının pek çok sakıncaları vardır. Bu yanılgı, gayet açık söylüyorum. Türkiye Cumhuriyeti Devletini büyük sıkıntıların içerisine götürür. Eğer huzur, sükûn ve güven bir siyasî partinin işiyse, "Başkalarının işi değildir" anlamına geliyorsa, o zaman huzur, sükûn ve güveni sağlayamazsınız...

Şimdi, "sükûn" meselesi üzerinde biraz durmak işitiyorum. Sükûn ile barış ayrı ayrı şeylerdir. Sükûn, sükûnetten gelir; *(ANAP sıralarından alkışlar)* (!) Sükûnu sağlarsınız. Sükûnu çeşitli şekillerle sağlarsınız; sükûnu zorla sağlarsınız; sükûnu herkesi susturarak sağlarsınız. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Veya sükûnu depolitizasyonla sağlarsınız. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bir ülkenin halkı nemelazımcılığa vurur; hiçbir şeye karışmaz, ne olursa olsun, olur. Sükûnun böyle sağlandığı bir toplum, dinamizmasını yitirmiştir. Sükûn ve huzur, tartışılarak sağlanmalıdır. Hem tartışılmalıdır, hem bir ülkede tartışma olmalıdır, hem sükûn ve huzur olmalıdır. Bu, demokratik sükûn ve huzurdur. Binaenaleyh, Türkiye'nin aradığı,

demokratik sistem içinde demokratik sükûn ve huzurdur; demokratik sükûn ve huzuru bulacaktır Türkiye.

Tartışmayı kavga haline getirirseniz veya tartışmayı kavga şeklinde tanımlarsanız, bu takdirde bu ülkede hakların aranması ve hakların savunulması imkânsız hale gelir; çünkü, hakların aranması ve halkların savunulmasına geçtiğiniz zaman "Bu kavgadır" diyeceksiniz; o zaman demokratik sistemi işletmek imkânı olmaz. Binaenaleyh, Türkiye'de hem tartışma olacak hem barış olacak. *(ANAP sıralarından "Hem kavga olacak" sesleri)* Hayır, kavga olmayacak. Bizim söylemek istediğimiz şey biz kavga savunması yapmıyoruz medenî tartışmanın adına "kavga" derseniz, tartışma yapılamaz; bunu söylüyoruz. Ama kim ne derse desin, Türkiye'de medenî tartışma olacaktır; Türkiye'de temel hak ve hürriyetler olacaktır ve bu ülkelerin insanları onu aramaya da devam edecektir; olmadığı yerde onu aramaya devam edecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, 29 Kasım seçimleri hakkındaki mülahazalarımızı serd ederken, bir hususa daha dokunmak istiyoruz. "Türkiye'de yüzde 36 oy yani bugünkü siyasî iktidara, iktidar partisine verilmiş bulunan yüzde 36 oy huzura, sükûna, istikrara verilmiş oydur" demek de o kadar doğru değil. Şu bakımdan doğru değil; Bu seçimlerin şartlarına bakmak lazım. Seçimler baskın şeklinde yapılmıştır.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — İnsaf!

GÜRBÜZ ŞAKRANLI (Manisa) — Doğru Yol Partisinin de önergesi var.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin sözcünüz de buraya gelip konuşacak; böyle ancemaat yapamayız ki bu işi. *(DYP sıralarından alkışlar)* Gelip konuşacak burada.

Bu seçimler eşit şartlar içerisinde yapılmamıştır. Evvela, "Seçimler baskın şeklinde yapılmıştır" dedim. Dört senede 7 defa değişen Seçim Kanununda, evvela önseçimlerim ortadan kaldırılmış olması, sonradan Anayasa Mahkemesi, tarafından "önseçimsiz demokrasi olmaz" şeklinde bir mülahazayla kanunun bozulmuş olması; önseçime gidilebileceğinin ortaya çıkması, kargaşaya sebep olmuştur. Zaten vakit çok kısa idi. Bu kargaşa, parti geleneği parti tecrübesi bulunan siyasî topluluklarda hatırı sayılır rahatsızlıklar meydana getirmiştir; bunları tamir etmek için de zaman olmamıştır. Binaenaleyh, bundan millet iradesinin hakkıyla tecellisi için bir rahat ortam olmadığını söylemek istiyorum.

İkinci söylemek istediğim şey: Bu seçimlere devlet çok bulaştırılmıştır. Hiçbir devirde, devlet, bu kadar çok, seçime bulaştırılmamıştır. Devlet bu seçimlere nasıl bulaştırılmıştır? Söyleyelim: 19 Kasım 1987 tarihine kadar, devletin radyo ve televizyonu hükümete açıktır, 29 Kasımda yapılacak seçimler için. Neden öyle? 19 Kasım tarihine kadar, çeşmeden okula kadar temel atma, kurdele kesme muamelesi devam etmiştir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Temel atma, kurdele kesme vesaire, bunlar hükümetlerin hakkı da, bunlar millet iradesini ifsat etmek için kullanılamaz. Millet iradesinin hakkıyla meydana gelebilmesi için, bu zamana kadar yapılan kanunlar başka ülkelerde de böyledir bir yerde bunları keser.

Şimdi, iddia olunabilir mi ki, 19 Kasıma kadar yapılmış bulunan bu faaliyetler seçimde vatandaşın zihnini çelmek için değildi? Denilemez, iddia edilemez. 40 dakika, 50 dakika, hükümet televizyonları işgal edecek, bir dakika veya 45 saniye muhalefete bırakacak; muhalefetin söylediği sözlerin de özünü bir kenara çıkaracak, onun bağlantı cümlelerini getirecek ve devletin radyo ve televizyonu böylece Anayasayı ihlal etmeyecek; devletin radyo ve televizyonu böylece iktidar partisine alet olmayacak? Bu mümkün mü? Bu mümkün değil. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, ANAP sıralarındın "Yapılan iş çok" sesleri)* İyi, iyi de, yapılmasından rahatsız olan yok da, yaptığınızı eşit şartlar içerisinde kullanan seçime giderken; buna kimse bir şey demiyor ve 29 Kasımda yapılacak bir seçim için 19 Kasıma kadar radyo ve televizyonu kullanmak hakka, hukuka, adalete, nasafete, vicdana uymaz; bunu söylemek istiyorum. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Devlet bu seçimlere nasıl bulaştırılmıştır? Devletin bazı idare amirleri, seçimlerde parti faaliyeti yapmışlardır. *(SHP sıralarından "Açıkça" sesleri)* Evet, devlet bu seçimlere nasıl bulaştırılmıştır? Açıklıkla söyleyelim iki, buldozerler, greyderler, telefon direkleri, elektrik direkleri, telefon santralları da bu seçime sokulmuştur. *(DYP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından "Bu her seçimde olur" sesleri, gürültüler)* Efendim, "Bu her seçimde olur" diyorsunuz; iyi. Canım, seçime kadar nerede idiniz, o zamana kadar yapsaydınız bütün bunları! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Devlet bu seçime nasıl bulaştırılmıştır? Şöyle bulaştırılmıştır: Değerli milletvekilleri, İdari taksimatta değişiklik yapmak bir parti işi değildir; devlet işidir. Bir yerin ilçe olması lazımsa, o, bir devlet hizmetidir, parti hizmeti değildir. Bir yerin il olması lazımsa, o da bir parti hizmeti değildir, o da bir devlet hizmetidir; çünkü, siz yaptığınız ili, parti hizmeti olarak yaparsanız, başkası gelir kaldırır veya sizin yaptığınız ilçeyi parti hizmeti olarak yaparsanız, başkası gelir kaldırır. Mahkeme kadıya mülk değil ki! Yarın siz gidersiniz; başkaları gelir, bunları kaldırır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Ben, Türkiye'nin İdarî taksimatında gerekli düzenlemelerin yapılmasına karşı çıkıyor değilim; ama bir ilçenin içerisinden, dört tane ilçe çıkaramazsınız. Bu masrafları devlet kaldıramaz; devlet kaldıramaz bu masrafları ve 103 tane ilçe yaptık diye övünüyorsunuz!

MÜMTAZ ÖZKÖK (Sakarya) — DYP de oy verdi o ilçelere.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha bu ilçelerden kaç tanesine kaymakam tayin ettiniz, kaç tanesine hâkim gönderdiniz? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bunları referandumda kullandınız; dediniz ki, "Hayır çıkarın gelin de, o zaman ilçe yapalım. Haydi, bir görelim sizi, "hayır" çıkarın, gelin. Burayı il yapacağız; ama bir "hayır" çıkarın da görelim" Sonra seçim geldi, seçimde de kullandınız; dediniz ki, "Oyları görelim" Şimdi hepsini gördünüz; yapın bu yerleri ilçe, haydi yapın, yapın! *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Her şeyi gördünüz. Her ilçe için, 3,5 ila 4 milyar lira lazım; getireceğiniz bütçelerde 103 ilçe için 400 milyar lirayı göreceğiz...

ALİ TOPÇUOĞLU (Kahramanmaraş) — 500 milyar.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Koyun, getirin bütçeyi; biz de bunu istiyoruz; "yapmayın" demiyoruz ki size; ama netice itibariyle devleti kullandınız; bunu söylemek istiyoruz.

MAHMUT ÖZTÜRK (Niğde) — Aksaray valisi nerede, Aksaray valisi?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, devlet başka türlü nasıl kullanılmıştır? "697 yerde Fakir Fukara Fonu Vakfı kurduk" diyorsunuz Bu vakıftan, anladığım kadarıyla, Ekim-Kasım ayları içerisinde 100 milyar liranın üzerinde sadece bu iki ayda para sarf edilmiş. *(ANAP sıralarından "Vatandaşa veriliyor" sesleri)* Tabiî, tabiî, evvela fukaralaştıracaksınız, sonra fona bağlayacaksınız; ona itiraz eden yok. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Fukaralaştırmaya itiraz eden var da, fukaraya para vermeye itiraz eden yok. Fukaraya para verin de; fukaraya "Oyunu bana verirsen, öyle para veririm" demenize itiraz ediyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bu, demokrasi değildir; bu, vatandaşın onuruyla oynamaktır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunlar yanlıştır; bunu söylemek istiyoruz. "Bunları yapmadık" dersiniz, gelirsiniz buraya; şu televizyondan millet de bunları dinler. Kaç kişiye bunun yapıldığına millet şahittir, binaenaleyh millet karar verir. Sizi kadıya götüren yok ya; biz söylüyoruz burada bunları. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, belediyeler, bilhassa iktidara mensup belediyeler, seçimin içerisine ağzına kadar sokulmuştur. "Bu bizim hakkımızdır" diyebilirsiniz. Belediyeler, mahallî idareler siyasî iktidarı tayin edecek, seçime bu kadar çok sokulursa. Bunlar iyi netice vermez, yarın bunların sıkıntıları olur. Binaenaleyh, eğer iktidar olmasanız bu imkânlar elinizde olmazdı, yüzde 36 oyu da almazdınız. Yüzde 36 oy istikrara verilen oy değildir, yüzde 36 oy bütün bunların mecmuudur.

Şimdi, yüzde 36 oy ile yüzde 65 milletvekili çıkarıyorsunuz; sistem çıkarıyor. "Efendim, siz de yüzde 36 oy alın, siz de yüzde 65 milletvekili çıkarın" denilebilir; ama kim yüzde 36 oyla yüzde 65 milletvekili çıkarırsa yanlıştır. Yanlış, siz yaptığınız zaman yanlış, biz yaptığımız zaman doğru olmaz; yanlış yanlıştır.

Seçim kanunlarının özelliği vardır; seçim kanunları, hem iktidar çıkarmalıdır, istikrar getirmelidir, hem de temsili gözetmelidir. Bu Meclis, bu müessese, temsilî sistemin müessesidir. Binaenaleyh temsili dışarıda bırakan bir Meclis olmaz, temsili ikinci plana bırakan bir Meclis olmaz. Temsili, hakkıyla, yani istikrarı bozmayacak şekilde düşünmeyen bir Meclis olmaz. İstikrar ile temsil arasındaki denge kaybolduğu zaman sancılara gideriz. Binaenaleyh, istikrara evet, ama herhalde bu Seçim Kanununu böylesine bir temsil getirecek şekilde devam ettirmekte yarar yoktur.

Değerli milletvekilleri, ondan dolayı olmalı ki, yüzde 36 oy ile yüzde 65 milletvekili çıkarmış olmanın rahatsızlığından dolayı olmalı ki, şu doküman içindi bir hesap var ve hesap şöyle yapılmış: Meclise üç parti girmiş. Bunların oylarını topladığınız zaman, yüzde 36 iktidar, yüzde 44 muhalefet; yüzde 80 ediyor. *(ANAP sıralarından "Niye başkalarını hesaplamıyorsun?" sesleri)* Ben buradaki şu turuncu kitaptan bahsediyorum. *(Gülüşmeler; DYP sıralarından alkışlar)*

Yüzde 80 olmuş; bu yüzde 80'i 100 sayarsanız, bunu taksim ederseniz - adalete bakın - 45 size, 30 SHP'ye, 23 yahut 25 DYP'ye düşüyor. Biz bu hisseye talip değiliz. *(Gülüşmeler)* Ben kendi adına söylüyorum, Doğru Yol Partisi olarak biz bu 23'e talip değiliz; bizim milletten aldığımız oy yüzde 19,16'dır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Sizin milletten aldığınız oy da yüzde 36,19'dur, yahut 29'dur.

ONURAL ŞEREF BOZKURT (Ankara) — Sizin iki misliniz.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu hesabı niye yapıyorsunuz? Bu hesabın bir anlamı yok. Yani, bu Meclisin dışında kalan yüzde 20'yi temsil etmiyor mu bu Meclis? Ediyor. Yani bu seçime sadece bu ülkenin yüzde 80'ini teşkil eden vatandaşları mı girdi? Hayır. Bu hesabı niye yapıyorsunuz, bu hesabın ne anlamı var? *(ANAP sıralarından "Demagoji yapma" sesleri)* Hayır, ben bu hesabı niye yaptığınızı size soruyorum; gelip burada söylersiniz "Şunun için yapıyoruz" diye.

Böyle bir hesabın anlamı yoktur. Böyle bir hesap, olsa olsa, "Siz, bize yüzde 36 oy aldınız diyorsunuz, ama bizim aslında şurada otururken oyumuz yüzde 45'tir, bu da geçen seçimde aldığımız oyun tıpa tıp aynıdır -tabiri de öyle- binaenaleyh, ikide bir gelip, bizim karşımızda, işte aldığımız oy yüzde 36'dır; 1983 seçimlerinde, o günün şartları içinde aldığınız oy yüzde 45,5'ti; yüzde 9,5 düşmüşsünüz, aşağı inmişsiniz" dedirtmemek için yaptığınız anlaşılıyor.

Böyle, rakamların istediğiniz gibi, konuşturulma sına bu dokümanın içinde çok şahit olacağız. Rakamlar, bu dokümanın içimde çok konuşturulmuş bence. Bunları, vaktim oldukça, fırsat buldukça burada dile getireceğim. Burada vaktim olmazsa, daha sonra vakit buldukça onları dile getireceğim. Rakamları istediğiniz gibi konuşturamazsınız; Sonra mahcup olursunuz. *(DYP ve SHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, şimdi bu dokümanın başında hükümet icraatı anlatılırken, "siyasî yasakların kaldırıldığı" da yazılıyor.

Siyasî yasaklar, bu siyasî iktidarın icraatı değildir; yani siyasî yasakların kaldırılması, bu siyasî iktidarın icraatı değildir. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Evet, evet, siyası iktidar, siyasî yasaklar karşısında turuncudur, millet mavidir. Millet; yasakları kaldıran millet... *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

"Efendim, biz bunu götürmeseydik bu yasaklar kalkmazdı..." Götürmeseydiniz! Kim dedi size "götürün" diye? Götürmeseydiniz! *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ne diye götürdünüz? "Kaldırmayın" diye götürdünüz, "kaldırın" diye değil, iyi ki böyle yaptınız; hiçbir şeyin minneti altında değiliz; yaşasın millet, millet yaşasın. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Burada icraatla ilgili pek çok şey var. Deniyor ki, "Karteller kaldırılmıştır." Aksine, Türkiye'de hiçbir dönemde olmadığı kadar kartelleşme olmuştur. Devletin, açıktan, "Devletçiyim" dediği, devletin, ülkenin ekonomik hayatına açıktan müdahil olduğu; yani siyasetinin o olduğu dönemlerde dahi, devlet, ekonomiye bu kadar müdahil olmamıştır.

Karteller... *(Bakanlar Kurulu sıralarından "Tekeller kaldırıldı" sesleri)* Tekeller... Onu da söylüyorum; tekeller, aksine, çoğalmıştır; tekeller, devlet himayesine gir-

miştir. Devlet, kendi elindeki müesseselerini tekel için kullanmıştır; bugün en büyük tekel devlettir. Bir devlet düşününüz ki, bir gecenin içerisinde ülkedeki fiyatları yüzde 30 artırabilir veya üç gecenin içerisinde yüzde 30 artırabilir... Böyle bir ülkede piyasa ekonomisinden, fiyatların kendi kendine oluştuğundan, sosyal adaletten, fakir fukaranın ezilmediğinden nasıl bahsedersiniz, nasıl? *(DYP sıralarından alkışlar)* Bu, piyasa ekonomisi falan değil; bu, tam devlet ekonomisidir. Binaenaleyh, dediğiniz başka, yaptığınız başkadır veya yaptığınız başka, dediğiniz başkadır ve tekelleşme hiçbir devirde bu kadar ileri olmamıştır. "Devlet ticaret yapmaz" dersiniz; halbuki devlet, neredeyse murabahacı hale gelmiştir.

İktisadî Devlet Teşekkülleri bugün, Türkiye İktisadî hayatının yüzde 25'ine hâkim: Devlet, yatıranların yüzde 60'ına hâkim. Beğenmediğiniz devirlerde veya eleştirdiğiniz devirlerde veya önceki devirlerde, yatırımlarım yüzde 40'ını devlet, yüzde 60'ını özel teşebbüs yaparken, bugün yüzde 60'ını devlet, yüzde 40'ını özel teşebbüs yapar hale gelmiştir. *(ANAP sıralarından "Alt yapıyı" sesleri)* Alt yapıyı zaten özel teşebbüs yapacak değil ki.

Bu iktidarın siyasî felsefesinde, ekonomi, insanı düşünmeyen bir ekonomidir, insanı düşünen ekonomi değildir. İnsanı düşünen bir ekonomi, bir ülkenin parasını pul etmez. 1983 yılında 280 liradan aldığımız döviz, bugün bin liradır. Ülkeyi düşünen bir ekonomi, bir gecenin içerisinde, ekmekten suya kadar her şeyi yüzde 30 pahalılandırmaz; bunun karşısında da, dar gelirlinin, memurun, işçinin ıstırabına seyirci kalmaz. Milleti düşünen bir idare, halkın ne yediğini, ne içtiğimi düşünür, ne yaptığını düşünür; bunu ne ile aldığını düşünür; yüzde 80'i 80 bin liradan aşağı maaş alan, ücret alan devletin memurunun, bir ay içeririnde, elindeki paranın 25 - 30 bin lirasını almaz; devletin veya ülkenin işçisinin, 80 - 90 bin lira ortalama ücreti olan işçinin elindeki paranın 30 - 40 bin lirasını almaz. Bu devleti düşünmeyen, milleti düşünmeyen, halkı düşünmeyen bir ekonomik politikadır.

Değerli milletvekilleri, bu turuncu kitabın içerisinde, yani hükümet programının içerisinde bir bölüm var. Burada deniyor ki: "Türkiye, Anavatan iktidarı döneminde yani cumhuriyet döneminde değil, Anavatan iktidarı döneminde cehaleti.." *(ANAP sıralarından "Demagoji yapıyorsun" sesleri)* Yok canım, bu, sizin söylediğiniz; ben buradan okuyorum. *(ANAP sıralarından "Demagoji bitti, daha açık konuş" sesleri)* "Cehaleti ve karanlığı yenmiş..." Gayet açık... "... Çeşmeden akan suyu ile otoyolları, köprüleri, telefonu, pırıl pırıl şehirleri, ışıl ışıl köyleriyle medeniyete doğru koşmuş, çağ atlamıştır." *(ANAP sıralarından "Bravo sesleri, alkışlar)*

Türkiye, Anavatan iktidarı döneminde bunları yaptığına göre 1983'te başlıyor Türkiye 60 senelik cumhuriyetten hiçbir şey devralmamış; çünkü karanlıkmış, yenmiş; cehalet varmış, ortadan kaldırmış; çeşmesinden su akmazmış, su akar hale getirmiş; otoyollar yapmış, köprüler yapmış, telefon getirmiş, şehirleri karanlıktaymış pırıl pırıl yapmış, köyleri karanlıktaymış ışıl ışıl yapmış! *(ANAP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)* Doğru mu? *(ANAP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)* Yaşayın, yaşayın; ben de böyle demenizi bekliyordum. Şimdi dinleyin bakalım... *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sanki, 1983'e kadar Türkiye'nin hiç bir şeyi yokmuş; sanki cehaletle karanlığı Türkiye 1983 - 1987 arasında kaldırmış; sanki, Türkiye'de çeşmelerden akan su-

lar, 1983 ve 1987 yılları arasında akmaya başlamış; sanki, Türkiye'nin, üzerinden geçilen köprüleri bu dönemde yapılmış; sanki, Türkiye'nin şehirleri bu dönemde aydınlanmış; sanki köyleri bu dönemde ışıl ışıl olmuş; sanki, Türkiye'nin telefonları bu dönemde yapılmış. *(ANAP sıralarından "Otoyollardan bahset" sesleri)* Daha otoyol yok; olacak. Daha otoyol yok, yok otoyol. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Daha, "otoyol" dediğiniz nesnenin, Kapıkule ile Edirne arasında 17 kilometrelik kısmı ya var ya yok. Daha yok; ama Türkiye'de 42 bin kilometre asfalt yol var, 42 bin kilometre asfalt yol. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yok daha otoyol falan...

Bu iddia bizi, Meclisin zabıtlarına, kısa da olsa, bir 1983 envanteri geçirmeye zorlar. "Kısa da olsa" diyorum; çünkü, bu konuya girildiği zaman bunun içinden kısaca çıkmak mümkün değildir.

AYHAN UYSAL (Çanakkale) — O kitapta envanter var.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, "Senin, benim, onun" tartışmasını yapmıyoruz; 1983'te Türkiye'nin nesi vardı, siz buna ne eklediniz? *(ANAP sıralarından "Sahte babası vardı" sesleri)*

"Türkiye'nin hiçbir şeyi yoktu, her şeyi biz yaptık", bir düşüncedir... *(ANAP sıralarından "İnkâr yok" sesleri)* "Türkiye'nin şunları, şunları vardı., biz bunlara şunu ekledik" bir düşüncedir. Biz şimdi bunu biraz tartışacağız. Bunu neden tartışacağız? Şunun için tartışacağız: Çünkü, devlette devamlılık vardır. Gayet tabiî ki, iktidarlar, güçleri nispetinde, devirlerin verdiği imkânlar nispetimde ülkeye hizmet etmek isterler, gayet tabiî ki icraat yapmak isterler, gayet tabiî ki icraatlarıyla övünmek isterler; bunlar tamam da, Türkiye Cumhuriyetinin altmış senede yaptıklarının tümü inkâra uğramışsa, bunun karşısında hassasiyet göstermek bizim görevimizdir. *(ANAP sıralarından "İnkâr yok, inkâr yok, azımsama var" sesleri)* Biz, Türkiye Cumhuriyetinin altmış senede yaptıklarının tümünün savunucusuyuz. Siz yaptınız, biz yaptık... *(ANAP sıralarından "Azımsama var" sesleri)* O da olabilir, siz daha çoğunu yapın; ama bu inkârla bir yere varamayız. 1983 Türkiye'sinde 39.423 kilometre asfalt yol var, 14.715 kilometre stabilize yol var; işte 54 bin kilometre eder... *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Bitmedi; 251.377 kilometre de köy yolu var; yani, çırılçıplak bir Türkiye değil!

Şimdi, buraya partinizin sözcüsü veya hükümet gelecek, diyecek ki, "Evet, bunlar doğrudur" veya diyecek ki, "Hayır, bunlar yanlıştır." "Yanlıştır" diyorsanız, ben de bunları sizin dokümanınızdan aldım, şimdiden söyleyeyim de; sizin bastığınız renkli dokümanlardan aldım, o da burada.

DIŞİŞLERİ SAKANI A. MESUT YILMAZ (Rize) — Doğrudur, doğrudur; inkâr etmiyoruz.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır; ama etmişsiniz burada etmişsiniz; şurada... Bayağı, etmişsiniz canım!

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Sivas) — Nerede efendim? İnkâr ettiğimiz pasajı bir okuyalım.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Okudum, okudum da; Sayın Taşçıoğlu, siz buraya çıktığınız zaman söylersiniz bunları. Şimdi okudum, biraz evvel; bir daha niye okutacaksın bana?

1983 Türkiye'sinde 6 milyon 935 bin kilovat kapasitesinde 79 hidrolik, 22 termik olmak üzere, 101 adet işleyen elektrik santralı var. 7 milyon 257 bin kilovat kapasitede 27 hidrolik ve 5 milyon 698 bin kilovat kapasitede olmak üzere 18 termik; 12 milyon 955 bin kilovat takatında 45 adet de inşa halinde elektrik santralı var. *(ANAP sıralarından "Elektrikler niye yanmıyordu?" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Süleyman Demirel, bir saniye efendim...

Sayın Milletvekilleri, görüşmelerin bir insicam içerisinde devam edebilmesi için, lütfen, konuşmacının sözünü kesecek davranışlarda bulunmayalım efendim. Teşekkür ederim. *(SHP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1983 yılında, Türkiye'nin 35 bin köyünden 24 bininde ışık var.

Şimdi, bu çok söylendi, bunu bir açıklığa kavuşturalım. Türkiye'nin 35 bin köyünden 24 bininde ışık var; ama Türkiye'nin 32 bin köy ve mezrasına da biz ışık getirdik. Yani, altmış sene zarfında yapılandan daha fazlasını biz yaptık!

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Efendim, Doğu Anadolu'da yok Sayın Demirel.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade edin kardeşim. Emin olunuz, ben, bu karşılıklı konuşmalardan çok hoşlanırım. Emin olunuz, bu benim fikir silsilemi de bozmaz ve ben bunların altından da kalkarım eyvallah. *(DYP sıralarından alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Doğu Anadolu'nun ışığı yok efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, zamanımı alıyorsunuz. Bu dosyalar burada bekliyor, onun için; yoksa bana yardımcı oluyorsunuz; sağolun.

Değerli milletvekilleri, 24 bin köy ile 32 bin köy ve mezra mukayese ediliyor. Bunlar rakam truckleridir. Peki, bu 24 bin köyün içerisinde ne kadar mezra var?

O yok, olmayabilir de; hiç mezra yok olabilir. 24 bin köy ve 32 bin köy ve mezra; yani "Bizim dört senede yaptığımız, altmış senelik cumhuriyetin yaptığından daha çoktur" diyebilmek için bu söyleniyor. *(ANAP sıralarından "Doğru" sesleri)* Durun bakalım; doğru ne?

Şimdi, soruyorum Sayın hükümetten ve Sayın iktidar partisi sözcüsünden; Gelin buraya, söyleyin; 24 bin köyde, Türkiye köylerinde yaşayan nüfusun yüzde kaçı yaşıyordu?

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Yüzde 80'i.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 24 bin köyde, Türkiye köylerinde yaşayan nüfusun yüzde 80'i yaşıyordu. Binaenaleyh, devraldığınız 1983 Türkiye'sinde, Türkiye köylerinde yaşayan 25 milyona yakın insanın yüzde 80'i zaten ışık alıyordu. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Varsın doğuda olmasın; ne önemi var?!

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, mesele öyle de değil canım, bir durun bakalım.

Türkiye'nin 1950'de ürettiği elektrik 789 milyon kilovattır. 1 milyardan az. 1923'te ürettiği elektrik ise 77 milyon kilovattır. Binaenaleyh, 1923'te Ankara'nın elektriği yok; elektrik Ankara'ya 1925'te gelmiş; merkezi hükümet... 1965'te Türkiye'nin yalnız 300 köyünde elektrik var. Köy elektrifikasyonu hamlesi, daha çok, Türkiye elektrifikasyonu bir miktar hizaya girdikten sonra, Birinci ve İkinci Plan ile başlar. 1963 - 1964 senesinde 300'e yakın köy ışıklandırılmıştır; 1965 senesinden sonra da, 1966'dan itibaren her yıl bin köyün elektriklendirilmesine gidilmiştir.

Köye elektriği nasıl götüreceksiniz? Enterkonnekte şebekeniz olacak; yani Türkiye'nin her tarafına gidecek elektrik hatları olacak. 1965 Türkiye'sinde, Samsun veya Edirne enterkonnekte şebekeye bağlı değil ki. Kimseyi kötülemek için söylemiyorum. Türkiye böyle geliyor; bin tane derdi olan bir ülke burası.

1965 Türkiye'sinde, sadece Kuzeybatı Anadolu'da, sadece Çukurova'da, sadece Ege'de (üç bölgesinde) yüksek gerilim hava hatları var. Hirfanlı Samsun'a bağlı değil, Ambarlı Edirne'ye bağlı değil. Samsun, Ordu, Giresun, Rize, Trabzon'da; Karadeniz sahilinde bir tane direk yok. Şehirde yok direk. Öyle ise Türkiye ne yapacak? Evvela bu enterkonnekte şebekeyi yakacak, şehre, kasabaya kadar elektriği götürecek. Bu elektriği nereden götürecek? Üretecek ki götürecek. Üretim tesisleri yok. Var; ancak başa çıkıyor, peyderpey peyderpey... Türkiye bütün varlığını elektriğe sarf etmemiş ki, başka ihtiyaçları da var. 300 köyle başlamış Türkiye elektrifikasyona, 1965'te. 1950'de de Türkiye'nin 13 köyünde elektrik var. Bunlar da ha çok, köy elektrifikasyonundan gelen olaylar değil, şurada burada, değirmenlerin kenarında vesaire de olan köyler.

1965'ten 1983'e 17 sene geçmiş, 1966'dan 1983'e 17 sene geçmiş veya 1964'ten 1983'e 18 sene geçmiş. Ne yapmış? Köylerin yüzde 80'ini elektriklendirmiş. Ne yapacak? Trafo nerede varsa, yüksek gerilim hattı nereye gelmişse, elektrik nereye getirilmişse, oradan alıp köye verecek.

1977 senesinde, Gümüşhane, enterkonnekte şebekeye henüz bağlı değil. 1980 senesinde ancak, Hakkâri enterkonnekte şebekeye bağlanabilmiş; yani Türkiye enterkonnekte şebekeyi 1980'lerde tamamlayabilmiş. Enterkonnekte şebeke deyip geçmeyin; 24 bin kilometre yüksek gerilim hava hattıdır, 100 küsur bin kilometre de -biraz sonra söyleyeceğim-çeşitli voltajlarda hava hattıdır. Yol yapar gibi direk dikmiş Türkiye, bir uçtan bir uca... Bunu nereden besleyecek? Keban Santralı 1974'te işletmeye girmiş. Kaynak... Ondan evvel?, küçük santral yapmış; Tortum'u yapmış, Çıldır'ı yapmış, Kiti'ği yapmış (doğu illerinde), Van'da Engil'i yapmış, Hakkâri'de 1968'de küçük bir hidroelektrik, santral yapmış, Nusaybin'de Çağçağ'ı yapmış; Elazığ'a gelmiş, pilot bir santral olarak Hazar'ı yapmış; Kahramanmaraş'a gelmiş, Ceyhan Santralını yapmış; Antakya'ya gelmiş, Harbiye'yi yapmış; bu küçük santralları ekleyerek enterkonnekte şebekeye, bunlarla büyük güçler katmış.

1964'ten, 1963'ten 1983'e kadar geçen onbeş yirmi sene zarfında, Türkiye hem bunları yapmış, hem de köyde yaşayan nüfusunun yüzde 80'ine ışık götürmüş; geriye yüzde 20'si kalmış...

HASAN ADNAN TUTKUN (Amasya) — Dağ köyleri de var...

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, ışık gitmeyen, Manisa'nın dağ köyleri de vardır, Aydın'ın dağ köylerinde de vardır. Aydın 478 köyü vardır, ancak 1982'de bu dağ köylerinin hepsinin elektriği tamamlanabilmiştir. Samsun'un 812 köyü vardır; ancak, bugün hâlâ 10-12 köyünde ışık yoktur.

Binaenaleyh, şimdi bakınız, medenî hizmetleri yurt sathına yayarken, doğu batı ayırımı falan yapılmaz. Evvela, en az para ile en çok nüfusu medeniyete kavuşturabilme esastır veya aciliyeti şiddetli hale gelmiş durumları ortadan kaldırmak esastır; bu değişimi kombine etmek lazımdır. Bir yerde yüz nüfus yaşıyor, ama içecek bir damla suyu yok; burada bin kişi almadığı için, bu bölge dursun diyemezsiniz. Bir yerde karanlıkta bin kişi yaşıyor, bir yerde de aydınlıkta eli kişi yaşıyor; bu olmaz. Konuşmamın başında söylediğim; devletin fonlarını taksim ederken, bu paraları aldığınız kimselere birtakım kıstaslar dahilinde hizmetler götürmek gerekir. Keban'la beraber Doğu Anadolu Bölgesine elektrik götürebilme imkânımız olmuştur; Keban'la beraber hava hatıllarını yapabilme imkânımız olmuştur; kaynak oydu; onun dışındakiler küçük santralardır ve bu suretle de 1983'e kadar, yüzde 80'i elektriğe kavuşmuş. Üç bin köy de inşa halinde, yapılıyor. Ne yapılmış ondan sonra? Ondan sonra, geriye telan nüfusun yüzde 20'si ışığa kavuşturulacak. Diyorsunuz ki, "Bunu da b:z yaptık." Teşekkür eder millet size. Buna, "Niye yaptınız?" diyen olur mu? Yalnız yüzde 20'yi yapıp, yüzde 100'üne sahip çıkmanız inkârcılık olur. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bu olur işte. Anavatan burada böyle diyor. Anavatan iktidarı köyleri pırıl pırıl hale getirmiş, ışıl ışıl... Köyleri ışıl ışıl, şehirleri pırıl pırıl... Anavatan iktidara geldiği zaman, Türkiye'nin bütün şehirlerinde, bütün kasabalarında enterkonnekte şebeke vardı... *(ANAP sıralarından "cereyan yoktu" sesleri)* Cereyanı da var, evet cereyan dia var; bakın nerede var. Evet, şimdi söyleyelim, cereyanı da var, oraya da geleceğiz.

MÜNİR F. YAZICI (Manisa) — Evinde elektrik yoktu, evinde.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1983 Türkiye'sinde, 98 adet baraj ve hidroelektrik santral inşa edilmiş; 30 adet de inşa halinde. Bu baraj ve hidroelektrik: santralıların arkasında toplanan suyun miktarı 123 milyar metremikâp.

Şimdi, 1984, 1985, 1986, 1987 yıllarında 47 adet daha baraj ihale edilmiş. Bu barajların arkasında toplanan suyun miktarı, bu birinci bölümdeki santralların arkasında toplanan suyun miktarının yüzde 6'sı. Türkiye, büyük sular üzenindeki projelerini yapmıştır; çok azı kaildi; Çoruh üzerinde, Dicle üzerinde yapılmakta olanlar var; büyük sular üzerindeki projelerin çoğunu yapmıştır. Burada, baraj yarışmasına falan lüzum yok; yani hadiseler orta yerde, ancak yüzde 6'sıdır.

Hiç kimse, Atatürk Barajını, ANAP iktidarının hesabına falan yazmaya kalkmasın. *(DYP sıralarından alkışlar. ANAP sıralarından "Parayı nereden buldunuz?" sesleri)* Evet, parasını da söyleyeceğim.

Atatürk Barajının temeli 3 Kasım 1983 tarihinde atılmıştır, batardo'ları vesairesi daha evvel yapılmıştır; eğer 12 Eylül girmeseydi, Atatürk Barajı 1980 yılı sonunda İhale edilmiş olurdu.

"Parasını nereden buldunuz" sorusuna gelince: Atatürk Barajının 1980'de 4 milyar dolarlık kredi teklifi vardı. Bu kredi teklifi bizim hükümetimiz tarafından kabul edilmiştir, kararnameleri çıkarılmıştır, Bu kararnameler daha çok türbin ve jeneratörlerinin satın alınması ve inşaat hizmetlerinin yaptırılması için yetki verilmesi şeklinde kabul edilmiştir.

Nitekim, daha sonra (12 Eylül 1980 sonrasında) bu paranın alınıp kullanılması cihetine bir süre gidilmemiş "Belki biz bunu ödeyemeyiz" beyanları da gazetelerde vardır- 1981'in ortasından itibaren, daha çok 1982'den itibaren de, yeniden, bu projenin bu kısmının canlandırılması cihetine gidilmiştir

"Bulduk" dediğiniz para Escherwiss Braun Boweri kredisidir iki, bu kredi 1980'de teklif edilen krediddir.

AYCAN ÇAKIROĞULLARI (Denizli) — 70 sent?

AYHAN UYSAL (Çanakkale) — Karakaya, Karakaya?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karakaya'nın 6 adet türbini ve Atatürk Barajının 8 adet türbin jeneratörü, hepsi Escherviss Braun Boweri'dir. Bunların büyükleri de aynıdır; 300'er bin kilovattır. Binaenaleyh, Atatürk Barajının bütün ekipmanı için "Bulduk" dediğiniz kredi odur. Bu, 1980'de teklif edilip kullanılmayan ve Escherwviss Braun Bovveri ile pazarlık suretiyle bunun yaptırılması için protokolları imzalanmış, karşılıklı akitlere varılmış ve daha sonra da bunlar canlandırılmıştır zaten. Binaenaleyh, Atatürk Barajını falan hesabınıza yazmaya kalkmayın; Atatürk Barajı, ANAP iktidarından önce ihale edilmiştir ve inşaatına geçilmiştir.

Şimdi şuna geliyorum: 1983 yılında bırakılmış olan barajların veya ilke halindeki barajların arkasında 123 milyar metremikâp su vardır. Bunu, sizin veya bizim diye söylemiyoruz. Bir rakam daha vereyim; 1977 yılında ihale edilen barajların sayısı 47'dir. Yani bunlar, dört senede ihale ettiğiniz barajlar sayısı kadardır. Binaenaleyh, sizler çıplak bir Türkiye falan devralmadınız.

1983 yılında Türkiye'nin her iline ve ilçesine ulaşan 127.593 kilometre yüksek gerilim hava hattı vardı. Şimdi hükümete düşen görev, bunların doğru olup olmadığını ortaya koymak ve geçen dört sene zarfında buna ne Eklediklerini gelip buradan söylemektir. Siz buna ne eklediniz?

AYHAN UYSAL (Çanakkale) — Söyleyeceğiz tabiî.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabiî, tabiî ben de zaten çağırıyorum.

1983 Türkiye'sinde İstanbul – İzmit arasında bir çift yol var, viyadükleri falan yapılmış da bekliyor. Yolun Gebze'ye kadar olan kısmı çalışıyor.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — Üstünden araba geçmiyordu.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabiî, tabiî her şeyi yapılmış da, üç dört senedir bekliyordu, Şimdi araya yıllar girmiş. Onun dışında çift yollar da var. Örneğin, Ankara'dan başlayan ve Kargasekmez'i geçen çift yolların hepsi 1983 yılında

yapılmıştı, Konya istikametine çıkan çift yol var, Samsun istikametine çıkan çift yol var. Ayrıca diğer büyük şehirlerden, Mersin'den, Adana - Ceyhan istikametine giden çift yollar vardır; fakat bunların hiçbirisi otoban standardında değildir, yani bir süratyolu sayılabilecek yollar değildik; ama o istikamette giden yollardır. Bunlar dışında, bugün Türkiye'nin bir otobanı yok. Belki daha ileride olacak. Burada hemen şunu söyleyeyim: Kanaatimce, borçlanarak, yani dışarıya dolar vererek Türkiye'de yol yaptırmak yanlıştır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bunları Türk müteahhitleri Türk parasıyla yapabilirler, güçleri vardır. Hele, yolu vesaireyi "yap - işlet – devret" e sokmak da yanlıştır, sokuluyorsa yanlıştır; çünkü ne olacaktır? Yarın bu yolların üzerine kulübeler kurulacak, para toplayacaklardır. Bunlar hep görüldü, bunlar geçmişte de görüldü. Cumhuriyetin ilk yıllarına baktığımız zaman, millîleştirme hareketlerini görürsünüz: Yabancı şirketlerin elinden İstanbul'un suyunu almak, İstanbul'un ışığını almak, yabancı şirketlerin elinden İzmir - Aydın demiryolunu almak vesaire gibi. "Yap - işlet – devret" le falan övünülecekse, bunların çok iyi seçilmiş projeler olması lazımdır mutlaka; kamu hizmeti gören projelerin millî vasfı yitirilmemelidir. Bunun üzerinde gayet hassasiyetle duruyorum ve yine hassasiyetle duruyorum ki, yol gibi projelerin mutlaka kendi müteahhitlerimizle, kendi paramızla yaptırılması mümkündür; bunlar için milyarlar borçlanmanın manası yoktur. Yarın - biraz sonra izah edeceğim bu borçları ödeyemezsiniz, Türkiye ödeyemez.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — Öder öder.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekillileri, 1983 Türkiye'sinde her köyde ilkokul var, her kasabada ortaokul var, her ilçede ve büyük kasabada lise ve lise dengi okullar var ve Türkiye'nin 27 tane üniversitesi var. Yani, "ANAP iktidarı zamanında cehaleti ortadan kaldırdık" diyorsunuz; acaba bütün bunlar yetmedi de, bütün bunlara bir bu kadar daha mı ilave ettiniz veya bunlar işin yüzde 10'u idi de 90'ını mı ilave ettiniz? Burada gelin söyleyin; bunlara ne ilave ettiniz?

1983 yılında Türkiye'nin daha neleri var? Havalimanları var, Türkiye'nin limanları var. 7 bin kilometre sahili olan Türkiye, bugün 5 milyon ton hububat ihraç etmeye kalksa... İhraç limanı yok. Acaba, bu limanlarına ne ilave ettiniz?

Havalimanı demiyorum, liman... Ta Hopa'dan başlayacaksınız, İskenderun'a kadar geleceksiniz. Ne ilave ettiniz altyapı olarak?

Hava meydanları var, havalimanları var; tamam, Cumaovası Havalimanını genişletmeyi ve buraya Adnan Menderes Hava meydanı ismini vermeyi memnuniyetle karşılıyoruz. Yalnız, bu Kars meydanını da bitirseler... On senedir devam ediyor... Yalnız, bu Urfa meydanını da yapsalar, bitirseler... Evvela bir başlasalar Urfa meydanına! Bu Mardin meydanına da bir başlasalar.. Çanakkale'ye de bir meydan yapılsa, Edirne'ye de bir meydan yapılsa... Türkiye, dört mevsim, ülkenin her köşesine ulaşabilse... 1976'dan beri devam eden Kars meydanı acaba ne zaman bitecek diye sormak bizim hakkımız.

MÜMTAZ ÖZKÖK (Sakarya) — Sen yaptın da biz yıktık mı Sayın Demirel?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunlar laf değil. Ben, ben yaptım da siz yıktınız falan demiyorum; ben, bunu ne zaman bitireceksiniz diyorum, bunun cevabını verin diyorum. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MÜMTAZ ÖZKÖK (Sakarya) — Ben de sordum.,

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'nin fabrikaları var. Türkiye'nin 3 tane demir çelik fabrikası vardı, yine 3 tane demir çelik fabrikası var. Türkiye'nin, hali inşada bir petrokimya, işleyen bir petrokimya fabrikası vardı ta 1970'li yıllardan beri gelir petrokimya - güç-bela tamamlandı; işte bu var petrokimya olarak. Türkiye'nin 39 tane çimento fabrikası var, 18 tane de hali inşada var; 1983 rakamlarını söylüyorum.

GÜRBÜZ ŞAKRANLI (Manisa) — Üretim nedir?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fabrikaları çalıştırırsanız, oradan üretim alacaksınız gayet tabiî.

GÜRBÜZ ŞAKRANLI (Manisa) — Evvelden yoktu, çalışmıyordu ki.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu fabrikalardan hali inşada olanların önemli bir kısmı Güneydoğu Anadolu Projesi içindir, bunlardan bir kısmı terk edilmiştir. Mesela Edime fabrikası terk edilmiştir; koskoca Trakya'da bir Pınarhisar fabrikasıyla çimento üretiriz. Edirne fabrikası yapılsaydı, şimdiye kadar yapılır biterdi. Türkiye'ye 22,5 milyon ton çimento yetmez, Türkiye'nin 50 milyon ton çimentosu olması lazım. Şimdi soruyorum: 1983'te bırakılan çimento fabrikalarına ne eklediniz? İşleyenlere ve inşa halinde olanlara ne eklediniz? Demir fabrikalarına, çelik fabrikalarına ne eklediniz? Petrokimya tesislerine ne eklediniz? Türkiye'nin beş tane rafinerisi var, birisi inşa halinde idi, dördü yapılıyordu. İzmit Rafinerisi tevsi halinde idi; 13 milyon tona çıkıyordu, hemen hemen bitmişti tevsii, bunlara ne eklediniz? Beş tane rafineri...

Türkiye'nin 15 milyon tonluk gübre kapasitesi var, buna ne eklediniz?

Türkiye'nin 1983'te sekiz adet kâğıt fabrikası var, buna dokuzuncuyu eklediniz mi? Bunların buradan cevaplandırılmasından memnuniyet duyarız millet adına.

Şimdi, 2000 yılında Türkiye'nin 300 milyar dolar millî geliri (adam başına 4 bin dolar millî geliri), 250 milyar kilovatlık elektrik enerjisi, 50 milyon ton çimento üretimi, 25 milyon ton demir çelik üretimi, 50 milyon ton hububat üretimi, 60 milyon ton gübre üretimi, 4 milyon ton şeker üretimi, 50 milyon ton petrol işleme kapasitesi, 35 milyar dolarlık ihracatı, daha doğrusu 70 - 80 milyar dolarlık dış ticaret hacmi olması lazım ki, 2000 yılına çıkabilelim. Yani, 2000 yılında bizim 4 bin dolar gelir seviyesine gelebilmemiz için, bunların olması lazım.

Bunlara göre, 1986 yılında nesi olması lazımdı, nesi var? Bunlara göre 1986'da 15 milyon ton gübre tüketmesi lazımdı, 8 milyon tüketti; 1986'da 35 milyon ton hampetrol işlemeliydi, 18 milyon ton işledi; 1986'da 70 milyar kilovat elektriği olması lazımdı, 39 milyar kilovat oldu; 1986'da 80 milyon ton linyit olması lazımdı, 43 milyon ton oldu; 1986'da 10 milyon ton sıvı çelik üretmeliydi, 5,4 milyon ton oldu; 1986'da 30 milyon ton çimento üretmeliydi, 19,6 milyon ton oldu; 1986'da 1 milyon ton kâğıt üretmeliydi, 700 bin ton oldu; yani Türkiye 1986'da, varması la-

zım gelen hedefin bir hayli gerilerindedir. Binaenaleyh, boş lafları, boş övünmeleri bir kenara bırakalım da, Türkiye'nin ileri hedefine göz dikelim ve geçmişe takılıp kalmak yerine, bu ileri hedefe nasıl varacağımızı düşünelim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin millî geliri 1.500 yahut 1.400 dolardan 1.100 dolara inmiş. Batı Avrupa'daki bütün ülkelerin gelirleri, 6 bin doların, 7 bin doların üstünde, daha doğrusu Ortak Pazara dahil onbir ülkenin adam başına vasati millî geliri 1 bin dolar. Bu vasatiyi de Portekiz, Yunanistan ve İspanya düşürüyor. Türkiye, 7 bin dolar Avrupa millî geliri yanında, 1.100 dolar millî gelire sahip.

Yüzde 30 ila yüzde 50 arasında seyreden enflasyon ile 126 ülke arasında gelir dağılımı en bozuk 10 ülkeden birisi olarak Türkiye, çalışan nüfusunun yüzde 55'i - Batı Avrupa yüzde 10'undadır, yüzde 10'un altındadır bile - hâlâ tarımda bulunan bir ülke olarak ve çalışan nüfusunun yüzde 55'i millî gelirden ancak yüzde 19 hisse alan bir ülke olarak, teknolojideki geri durumu ile 1.000 dolar, 1.200 dolar işçi ücretinin bulunduğu Avrupa yanında 100 dolar işçi ücretiyle, adam başına 1.000 kilogram çelik üreten Batı Avrupa yanında adam başına 100 kilogram üreten bir Türkiye, adam başına 6 bin kilovat elektrik üreten bir Avrupa yanında, 800 kilovat elektriği bile bulmamış bir Türkiye, hektar başına 250 kilogram gübre kullanan Avrupa yanında 52 kilogram gübre kullanmasıyla acaba Türkiye hangi çağdan hangi çağa atlamıştır? *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekillim, konuşmamın burasında birkaç şey söylemeden geçemeyeceğim: İkide bir duruyoruz, Ortadoğu'nun en kudretli memleketiyiz, falan diyoruz; tabiî, ondan gurur duyarız. Yalnız, millî gelir bakımından baktığımız vakit, Ortadoğu ülkeleri içerisindeki durumumuz da parlak değil. Bakıyoruz, Suriye'nin adam başına millî geliri 1.800 dolar, Ürdün 1.710 dolar, İsrail tabiî ki 5 bin dolar, yani biz bunların gerisindeyiz.

Çağ atlamış bir Türkiye... Şurada elimde bir Resmî Gazete var, 21 Temmuz 1987 tarihlidir bu Resmî Gazete, bu Resmî Gazetede bir anlaşma var; bu anlaşmada hükümetin imzaları var gayet tabiî. Burada diyor ki; "Çorum, Çankırı, Kastamonu dilimi ülkenin en fakir bölgeleri olup, buralarda kişi başına düşen gelir ortalama 320 dolar civarındadır..." Bunu ben Söylemiyorum, altında hükümetin imzası bulunan kararname söylüyor; 320 dolar! *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

DEVLET BAKANI VEYSEL ATASOY (Zonguldak) — Sayenizde; sizin eseriniz!

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru, eğri; işte 320 dolar. Çağı nasıl atlamışınız Çankırı'da, Çorum'da, Kastamonu'da 320 dolarla! 320 dolardır!

Burada, Kastamonu, Tokat, Çorum, Erzincan, Elazığ, Adıyaman... Çankırı yok. Kastamonu, Tokat, Çorum, Erzincan, Elazığ, Adıyaman buralarda... Hayır, bizi suçlayabilirsiniz de, çağ atlama hadisesinde bu ne olacak diyorum ben! Türkiye bu anlaşma ile bu illerde 350 gram pirinç, 30 gram bakliyat, 30 gram bitkisel yağ, 20 gram şeker alıyor vatandaşlarına Dünya Gıda Teşkilatından. Dünya Gıda Teşkilatından, bu anlaşma ile yıllık geliri 320 doların aşağısında bulunan dört beş ilin vatandaş-

larına yardım alıyor, iane alıyor. Çağ atlayan Türkiye! Bu, bana göre, Türkiye'nin ayıbıdır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yine bu hükümet programının içerisinde Türkiye'nin itibar grafiği yüksektir. 1980 yılı başında bize birkaç milyon dolar kredi vermeyen komşularımız dahil, dışarıya 2 milyar dolar kredi açılmıştır deniyor.

Evvela, bu dışarıya açılan kredi meselesinin bir açıklığa kavuşturulması lazım. Bu, tahsil edilemeyen alacak mı, yoksa bir kredi falan mı Her sene 4-5 milyar dolar para bulmak mecburiyetinde olan Türkiye'nin böyle, başkalarına kredi açabilmesi falan kolay şeyler değildir. Rivayetler var; Tahsil edilemeyen alacağı krediye çevirdik, bu suretle de belki sonra tahsil ederiz şeklinde.

Şimdi de, 1980 yılı başında bize birkaç milyona dolar kredi verilmemesi hadisesi üzerinde durmak istiyorum Biraz evvel de söylediğim gibi, Atatürk Barajının 4 milyar dolar kredi teklifi 1980'de vardı önümüzde. Sayın Başbakan, 23 Temmuz 1980'de BBC'ye bir beyanda bulunuyor Batı, Türkiye'nin geleceğine umutla bakmaktadır. Eğer bu umutla bakış olmasa idi, IMF 1 milyar 600 milyon doları, Dünya Bankası 600 milyon doları Türkiye'ye vermezdi Demek ki, 1980'de 1 milyar 600 milyon dolar IMF'den, 600 milyon dolar da Dünya Bankasından para almıştır.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ben değil, bu; ne bana, ne o zamanki Müsteşar Sayın Özal'a verilmiş değildir, Türkiye Cumhuriyeti Devletine verilmiştir. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Çünkü, parayı ödeyecek olan ne benim, ne de o zamanki Sayın müsteşar. O değil parayı ödeyecek olan; borcu ödeyecek olan, devlettir.

Şimdi, mesele burada bitmiyor... Sayın Başbakan 6 Eylül günü Erzurum'da bir beyanda bulunuyor...

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — 6 Eylül 1980 ve müsteşar.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, 6 Eylül 1980; çünkü 1980'de Türkiye'yi itibarsız gösterdiklerine göre 6 Eylül 1980...

Şöyle deniyor Aylık enflasyon hızının ortalama yüzde 8 dolaylarından yüzde 2'nin altına düşürüldüğünü bildiren Özal, Türkiye'ye gerek kredi, gerek borç ertelemeleri biçiminde 3,5 milyar doları bu yıl kullanılabilecek 7 milyar dolarlık bir imkân sağlandığını kaydetti.

Bu beyan radyo bülteninden alınmıştır ve tarihi de 6 Eylül 1980'dir. Buradaki beyan, 1980'de bize kimse birkaç milyon dolar bile vermiyormuş şeklindedir; oysa 7 milyon dolar bulduk diyor kendisi. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

12 Eylül 1980 tarihinde gene Sayın Özal tarafından o günkü idareye verilmiş bir rapor var; bu raporda deniyor ki Enflasyon hızının düşürülmesi Nisan 1980'den itibaren enflasyonunun aylık hızı düşürülerek temmuz - ağustos yüzde 2'nin altına indirilmiştir.

Döviz transferleri Son üç yıldan beri yapılamayan veya uzun bekleyişli, kısmen yapılabilen transferler, 25 Ocaktan bu tarafa devamlı iyileşerek, halen günlük, işlem haline gelmiştir yahut günlük işlem durumuna yaklaşmıştır. Devam ediyor Gelecek

üç yıl için, her yıl yaklaşık birer milyar dolar seviyesindeki borçlar, uzun vadeye ertelenmiştir. Ayrıca, ilgili devletlerden üç yılı müteakip, iki yıla ait borçların ertelenmesi için de söz alınmıştır. OECD, Dünya Bankası, IMF ve Suudi Arabistan'dan 4 milyar doların üzerinde iyi şartlı kredi alınmıştır.

AHMET ERSİN (İzmir) — Gene Demirel'sin gene...

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, devletin kredisiz olduğunu söylemek suretiyle kimse kredi kazanamaz; gerçek de o değildir, gerçek budur. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ben, burada kendimi savunmuyorum. Türkiye Cumhuriyeti Devletini savunuyorum. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

MAHMUT KARABULUT (Sivas) — 1980'de neyi savunuyordunuz?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onları sırası gelince tartışırız.

MAHMUT KARABULUT (Sivas) — Tartışılacak tarafı yok.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışırız, tartışırız... Eğer yüreğiniz yeterse tartışırız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, enteresan bir beyan daha var. Bunlara niçin giriyoruz; çünkü, eğer bu beyanların gerçeği ortaya çıkarılmazsa vaatlerin de anlam taşıdığı anlatılamaz ki... Onun için söylüyoruz.

Efendim, Türkiye'de döviz darboğazları oluyormuş, bunu müdahaleler takip ediyormuş... Bunun üzerinde de durmak istiyorum.

Bir defa, 1960 müdahalesi, 1971 muhtırası, 1980 müdahalesi veya devlete Silahlı Kuvvetlerin el koyması hadiselerinin neden olduğu, mevcut resmi dokümanlarında belli.

DEVLET BAKANI VEYSEL ATASOY (Zonguldak) — En iyisini sen bilirsin; sen yaptın.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, aradan seneler geçtikten sonra, bunları döviz darboğazına bağlamak birçok sebeplerden dolayı, anlaşılır bir iş değil; çünkü, döviz darboğazlarını müdahaleler suretiyle açmak mümkün değil ki. Yani, müdahaleler döviz darboğazlarını ortadan kaldıran veya ekonomik zorlukları ortadan kaldıran tedbirler değil ki... Müdahaleler, aksine, döviz darboğazları vesaireyi daha da zorlaştıran işlerdir, eğer arkasında birtakım yardımlar vesaire yoksa. Müdahale olduğu vakit, kolay kolay bir memlekete yardım filan eden olmaz; çünkü, onların hangi şartlar içinde, ne kadar ayakta durabileceği meçhuldür. Müdahaleler, eğer döviz darboğazlarını açmanın yolları olsa, Darboğaza girildi, işte müdahale oldu, açıldı denir; böyle değildir.

27 Mayısın neden olduğu, dokümanında yazılı. Herhalde bunu 1958 para operasyonuna bağlamak kadar yanlış bir şey düşünülemez. 1958 para operasyonundan olayı olduysa, bu, 1959'da olurdu, 1958'in ortasında olurdu, bir yerde olurdu daha evvel, iki sene bekleyip de ondan sonra 1960'ın 27 Mayısına kadar durmazdı. Bunun detayına girmiyorum. 1960'ın 27 Mayısı olduktan sonra, müdahalelerin yolu açılmıştır; devlet büyük sıkıntılara düşmüştür. Bunun felsefesine de girmiyorum.

Hele 12 Marta gelince... 12 Mart müdahalesinin, Türkiye'deki ekonomik meselelerle hiçbir alakası yoktur; çünkü, 1965'ten 1971'e, Türkiye, yüzde 5 enflasyon, yüzde 7 kalkınma hızıyla gelmiştir. Ve Türkiye reel gelirini katlamış, Türkiye pek çok güzel yatırımlar yapmış. Acaba yüzde 5 enflasyon, yüzde 7 kalkınma hızı ve bunun neticeleri müdahale sebebi olur mu Olmaz. Onun da başka sebepleri vardır.

12 Eylül 1980'e gelince. 12 Eylül 1980 müdahalesinin beş sebebi, aslında anarşidir; devlet işleyememiştir, anarşidir. Binaenaleyh, o darboğazlarla bir alakası yok. Kaldı ki, Sayın Başbakan, yine 23 Temmuz 1980'de BBC'ye verdiği,

Londra'da bir beyanatta, o zaman Başbakanlık müsteşarı olarak, şöyle diyor Türk ekonomisi iyiye doğru gittiği için terör azgınlaşıyor. Türkiye şu sıralar ekonomik olarak köşeyi dönmek üzere olduğu için, dışarıdan tezgâhlanan terör ülkemizi sarmıştır. Türkiye ne zaman kendini kurtarmaya kalksa, bu böyle olmuştur. *(DYP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, hangisi doğru Türkiye darboğaza girdiği için mi müdahale oluyor, yoksa darboğazdan çıkmaya yöneldiği için mi müdahale oluyor Yedi sene içerisinde bunun hangisinin doğru olduğunun ortaya konması o kadar önemli değil bence; çünkü, evet, Odalar Birliğinin Erzurum'da tertiplemiş bulunduğu bu toplantıda da aynen şöyle deniyor, 7 Eylül tarihli gazetelerden okuyorum. Ekonomideki iyi gidişe taş koymak isteyenler var Yani, Türkiye'nin sıkıntılarının oradan geldiğini söylüyor. 7 Eylül tarihli başka bir gazetede, Türkiye tam köşeye dönerken arabanın önüne taş konuyor.

Binaenaleyh, müdahalelerin, Sayın Başbakanın hükümet programında - hangi sebeple izah ettiğini bilmediğimi - izah ettiği sebeplerle olduğunu sanmak, fevkalade yanlıştır.

ÜNAL AKKAYA (Çorum) — Çorum olaylarını anlat.

AYÇAN ÇAKIROĞULLARI (Denizli) — 70 senti anlat.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin uzunca süredir en önemli meselesi, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en önemli meselesi, kim hükümet olursa olsun, kim Türkiye'yi idare ederse etsin, ödemeler dengesi olmuştur. Ödemeler dengesi, bundan sonra, Türkiye'nin daha önemli bir meselesi olmaya devam edecektir; çünkü ödemeler dengesi meselesi çözülmüş değil, daha kargaşa haline getirilmiştir. Nedenlerini anlatacağım.

Ödemeler dengesi, aslında Türkiye'nin kazandığı dış paralarla, yani dövizlerle, iktisadi hayatını, kalkınmasını yürütebilmesi, borçlarını ödeyebilmesi hadisesidir. Yüz seneye yakın zamandır, belki onu bile geçen bir zamandır, 1854'ten beri Türkiye dışardan borç para alır; 1854'ün sonrasından beri borç para alır ve bir defa, Bu paraları ödeyemiyorum durumuna girmiştir, 1879'larda bir moratoryum ilanına gitmiştir. Muharrem Kararnamesi adıyla bilinen bir hadisedir bu. Ondan sonra, borçlar konsolidasyona tabi tutulmuştur, daha sonra da cumhuriyet gelmiş, Osmanlı İmparatorluğunun bütün borçlarını üstüne almıştır. Düyunu Umumiye hadisesi, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünde en önemli olaylardan biridir.

Abdülhamid idaresi Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde 8 bin kilometre demiryolu yapmıştır; bunların çoğunu borç parayla yapmıştır.

Cumhuriyet idaresine geçildikten sonra, bir taraftan bu acılar düşünülerek, Türkiye uzunca süre dışarıdan borç para almamaya dikkat etmiştir; ama 1939'lara gelindiği vakit, yatırım malı alma mecburiyeti dolayısıyla yine dışarıdan borç para alma ile karşı karşıya kalmıştır. Uzatmayayım; 1960'a gelindiği zaman Türkiye 1950 ila 1960 arasında da yatırımlar için dışarıdan para almıştır. Dışarıdan para verenler daha çok beynelmilel kuruluşlardı o zaman. Türkiye'nin ödeme gücünü aşan bir parayı da Türkiye'ye vermekten imtina etmişlerdir. Repaymentability dedikleri ödeme gücü hadisesi, 1950'li yıllarda Türkiye Cumhuriyeti Devletinin karşısında olan hadise idi. 1960 sonrasında yeniden, Türkiye, kalkınma planı yapmış ve bu plana göre hesaplarını, o partner olmaya hazırlandığı, yani ortak olmaya hazırlandığı devletlere götürmüştür. Bu plana göre, Türkiye, onbeş sene dışardan borç para alma mecburiyetindedir. Plan bu. Üçüncü Beş Yıllık Planın sonunda, Türkiye, ancak ödemeler dengesini denkleştirebilir. Plan bu. Yani viabilite dediğimiz, kendi ayağının üstünde duramama hadisesi, Türkiye'nin kusuru değildir. Durabilir Türkiye kendi kendisine; ne kadar imkânı varsa, o imkânlarla gitmeye kalkar; yatırım yapmaz, tüketimi kısar, birçok şeyleri yapar ve böylece kaç paralık ihracat yapıyorsa, o kadar gider; yahut, kaç para işçi dövizi, turizm, vesaire şeklinde geliri varsa, onlarla gider; Ama Türkiye, kalkınmasını bir an evvel çabuklaştırmak için, kendi yetmeyen tasarruflarına yatırım malı almak için -bilhassa yatırım malı almak için- ve zaruri tüketim malı almak için dışarıdan para almak durumunda kalmıştır. 1977'ye kadar olan durum budur.

1974 yılı ile beraber, Türkiye'nin, bu partnerleriyle, bu ortaklarıyla yahut ileride muhtemel ortaklarıyla arasına birtakım sıkıntılar girmiştir; bu da Kıbrıs'tır. Kıbrıs dolayısıyla Türkiye üzerine silah ambargosu konmuştur. 1975'ten itibaren; ama 1976 yılı ortasından itibaren, hissedilir şekilde bir iktisadi ambargo da konmuştur. Ayrıca, petrolün varili 11 dolardan 30-35 dolara çıkmıştır. Bütün bu şartlar altında Türkiye, 1977 senesinin sonuna kadar yokluğa gitmemiş, borçlarını ödemekte de temerrüt etmemiş; aşağı yukarı ekonomisini yürütmüş ve 1975, 1976, 1977 yıllarında - bu üç yıl içerisinde - ortalama kalkınma hızı da yüzde 6,5 olmuştur; bu kalkınma hızını da sağlamıştır. Enflasyon, 1975 yılında yüzde 10, 1976 yılında yüzde 14, 1977 yılında yüzde 24; 1978, 1979 yıllarında şartlar daha ağırlaşmış, sıkıntıların içine gidilmiş. 1979 Kasımında Türkiye'nin sıkıntıları herkesçe malum... O sıkıntıları ortadan kaldırmak için birçok tedbirler alınmış, o tedbirlerin bir kısmını da, biraz evvel, kısmen izah ettim.

Şimdi, 1983 Türkiye'sinin durumuna bir bakalım;

1983'de Türkiye'nin 18 milyar dış borcu var. 16 milyarı uzun vadeli, 2, 3 milyarı ise kısa vadeli. Kısa vadeli borçların yekünü yüzde 12,5'dir. Dış borcun gayri safi millî hasılaya nispeti yüzde 35 Yıllık borç ödemesi 2, 5 milyar dolar.

1987'de borç miktarı 38 milyar dolara çıkmış. Bunun içine Dresdner hesabı dahildir. Dresdner hesabını düşerseniz, 36 milyardır bu; ama Dresdner hesabı da Türkiye'nin hesabıdır. Orta ve uzun vadeli borçlar 23, 5 milyar dolar olmuş, kısa vadeliler 14,9 milyar olmuş, kısa vadelilerin payı yüzde 38,4 olmuş. Dış borcun gay-

ri safi millî hasılaya nispeti yüzde 63, 5 olmuş. Binaenaleyh, dış borcun gayri safi millî hasılaya nispeti Brezilya'da dahi bu kadar yüksek değildir. Brezilya dünyanın en borçlu memleketi; Brezilya'da bu yüzde 42 yüzde 43 civarında; biz yüzde 65'i bulmuşuz. Bu bir alarmdır, alarm beyler, alarm... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Neyi hallettik diyorsunuz İşte her şeyimiz var... Neyi hallettik diyorsunuz. Her şeyiniz varsa, işte bu rakamın içinde onlar; yarın bunları ödeyeceksiniz. Kısa vadelilerin nispeti yüzde 38,4. Kısa vadeli borca güven olmaz; yarın, ödeyin derler. Ödeyemezsiniz, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sıkıntıya girer. Zannediyor musunuz ki, dünyanın siyasî konjonktürü böyle gidecek Bir gün gelir, işte buradan sizi sıkıştırırlar; siyasî taviz vermek mecburiyetinde bırakırsınız ülkeyi.

MEHMET PERÇİN (Adana) — Özal'a güven, gerisini merak etme sen. *(DYP sıralarından gürültüler)*

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben şunu dile getiriyorum Kısa vadelilerin payı yüzde 38,4; yıllık borç ödemesi 5,5 milyar; her sene 5,5 milyar borç ödeyeceksiniz. Yıllık borçların yıllık döviz kazancına nispeti de yüzde 42. Kazandığınız dövizlerin yüzde 42'sini de borca vereceksiniz.

1988'de 5,9 milyar dolar, 1989'da 6,2 milyar dolar borç ödeyeceksiniz. Şimdi, 1983'te ödenen borç miktarının iki, iki buçuk mislini ödeyeceksiniz. 1989'da, iç ve dış borç olarak. Bir de iç borçlarınız var, 4,5 -5 trilyon nispetine çıkmış. İç ve dış borçların bütçeye nispeti yüzde 65'lerin üstüne çıkıyor. Yani bütçenizin yüzde 65'ini iç ve dış borç olarak ayırırsanız, ancak yetiyor. Borç batağına girmişsiniz, borç tuzağına girmişsiniz; Türkiye, borç batağına ve borç tuzağına girmiştir. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bununla övünmek mümkün değil. Bu, ülkenin başına büyük sıkıntılar çıkarabilir, sizin başınıza da büyük sıkıntılar çıkarabilir. Ben burada bunun ciddiyetine işaret ediyorum.

Türkiye'nin en önemli meselesini çözülmüş gibi göstermek ve siz merak etmeyin her şey iyidir şeklinde milleti bir yanılgıya sevk etmek, fevkalade yanlıştır.

AYHAN UYSAL (Çanakkale) — İyidir, iyidir.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte her şey bulunuyor veya her şeyin bulunması çok iyi. Yalnız, dikkat ediniz, o bulunan şey neyle bulunuyor Borçla bulunuyor; dolar başına 200 lira, 250 lira sübvansiyon vermek suretiyle bulunuyor. Onu kim kullanıyor Lüks ithalat mallarından bahsediyorum; onu, kullanan kullanıyor! O, 200 lira sübvansiyonu kim veriyor Kullanmayan veriyor. Buradaki adaletsizliklere de nazarı dikkatinizi çekerim. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin ihracatı, bakınız ne Şimdi, bu hükümet programı dokümanında, bazen 1979 baz alınıyor, bazen 1980 alınıyor, bazen 1982 alınıyor; yani, hangi çeşit işe geliniyorsa onlar alınıyor. 1983 yılında Türkiye'nin ihracatı 5 milyar 727 milyon dolar, 1984'te 7 milyar 133 milyon dolar, 1986'da 7 milyar 456 milyon dolar, 1980 yılında 2 milyar 910 milyon dolarlık ihracat yapılmış. 1979 ila 1986'yı veya 1980 ile 1987'yi kıyaslamak yanlıştır. Henüz 1987'yi bilmiyoruz, 1987 bir çıksın, 1986 yılı rakamları elimizde var. 1983 ile 1987'yi kıyaslayalım,

doğrusu bu. 1980 ile 1983 yılları arasındaki ihracat artışı yüzde 96, yani 1980'den 1983'e ihracat yüzde 96 artmış. 1983 ile 1986 arasındaki ihracat artışı yüzde 30, yani 5 milyar 727 milyon dolardan 7 milyar 456 milyon dolara çıkmışsınız. Üç sene içinde yaptığınız bu; yüzde 30. Doların satın alma gücünde meydana gelen eksilmeyi dikkate alırsanız, bu yüzde 20'lerden aşağı değildir. Binaenaleyh, 1983'te yapmış bulunduğunuz ihracatın dolar gücü bakımından satın alma gücü ile 1986'da yapmış bulunduğumuz ihracatın dolar gücü bakımından satın alma gücü arasında büyük bir fark yoktur.

Evet, böyle olup olmadığının da buradan açıklanmasını istiyoruz ve bir şeyin daha açıklanmasını istiyoruz; 1983'te bir dolar elde etmek için Türkiye ne kadar mal satıyordu, 1986'da aynı onları elde etmek için Türkiye ne kadar mal satıyor Onun da açıklanmasını istiyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu ihracatın bünyesine bakalım. Bu ihracatın bünyesinde ne var 1 milyar 842 milyon dolarlık tekstil var; yani daha çok, bunlar pamuktur. Pamuk üzerine, 400-500 milyon dolar deri var, deri mamulleri var. Sonra, 1 milyar dolara yakın demir - çelik var. Tabii bunları üç kalemde topladığınız zaman sanayi mamulü dediğiniz mamullerin hemen yüzde 50'si gidiyor orta yerden. Yani, üç bin kalem mal ihraç ediyoruz, bu kadar sanayi mamulü satıyoruz diyorsunuz ya, bunun yüzde 50'si üç kalemdir; tekstildir, deri mamulleridir, demir-çeliktir; ama Türkiye 1 milyar dolarlık demir-çelik ihraç ediyor, 1 milyar dolarlık da demir-çelik ithal ediyor bunun neresi övünülecek bir durum Binaenaleyh, ihraç rakamınızdan da 1 milyar dolar, ithal rakamınızdan da 1 milyar dolar düşeceksiniz, gerçek ihraç rakamınızı öğrenmek istiyorsanız. Bu, reeksporttur reeksport. . *(DYP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, burada sanayi mamulü yekünü elektrik makinesi vesaire, -1986 yılını söylüyorum 400 milyon dolardır. Koskoca Türkiye 400 milyon dolarlık makine satıyor, hepsi bundan ibaret, 3 milyar dolarlık da alıyor. Böyle Türkiye olmaz. Türkiye, sanayi malı satabilen bir Türkiye olmalıdır. Sattığınız sanayi malı filan değil; sattığınız doğrudan doğruya pamuğa dayalı ve tarım ürünlerine dayalı bir maldır.

Diyorsunuz ki, 1983 senesinden 1986 senesine yüzde 70-80 sanayi ürünlerini artırdık veya tarım ürünleri yüzde 20, sanayi ürünleri yüzde 80'dir Nüfusunun yüzde 55'i, çalışan nüfusunun yüzde 55'i tarımda yaşayan bir ülkede bu, övünülecek bir durum da değildir; çünkü eğer tarımdan nüfus çekebiliyorsanız, evet bunu anlarım. Netice itibariyle siz burada ikrar ediyorsunuz ki, köylü fukaralaşmaya devam ediyor. Evet, çünkü bu ülkenin nüfusunun yüzde 55'i, çalışan nüfusun yüzde 55'i gelirin ancak yüzde 19'unu alıyor; Türkiye'nin hadisesi burada.

İthal ettiğiniz kalemlere de baktığınız zaman görüyorsunuz ki, ithal edilen kalemler petroldür, o da 2 milyar dolardır. Petrol faturası düşmeseydi 4 milyar dolar olacaktı. İthal ettiğiniz kalem daha çok makinedir ve ithal ettiğiniz kalem gübre hammaddesidir ve gübredir.

Öyleyse, Türkiye pertol aramalıdır, petrol bulmalıdır. Efendim, Bulgaristan'dan elektrik alıyorduk. Sovyetler'den de gaz alıyorsunuz; aynı şeydir. Güney Afrika'dan da kömür alıyorsunuz; aynı şeydir. Netice itibariyle enerji alıyorsunuz. Türkiye, kullandığı enerjinin yüzde 42'sini alıyor, yüzde 42sini. Bulgaristan'dan enerji alma

hadisesi şudur Avrupa'nın bütün enterkonnekte şebekeleri birbirine bağlıdır. Gece - gündüz farklılıklarından faydalanılır. Burada erken akşam olur, orası gündüzdür, oradan buraya elektrik nakledilir. Burada geç sabah olur, buradan oraya nakledilir. Bu sıfır bazına dayanan bir iştir; ama sonradan Türkiye mecbur oldu elektrik aldı. Elektrik alınır, satılır kömür gibi, gaz gibi, petrol gibi. Bu enerjidir.

Türkiye'nin esas meselesi, Bulgaristan'dan elektrik alıp almama meselesi değil. Türkiye, bugün kullandığı enerjinin yüzde 42'sini dışardan alıyor. Gelin yüzde 42'ye bir çare bulun; Türkiye, kömürlerini kullansın, Türkiye yeniden kömür kaynakları bulsun, Türkiye petrol kaynakları bulsun, Türkiye gaz bulsun da bu yüzde 42'yi azaltın. Bu istikamette neler yaptığınızı gelin burada söyleyin. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

ÜNAL AKKAYA (Çorum) — Sen ne yaptın?

BAŞKAN — Sürenizin bitimine 10 dakika kalmıştır efendim.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Çeyrek geçe konuşmaya başladı. "10 dakika" ne demek? *(DYP sıralarından "15 dakika var" sesleri)*

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, şimdi burada Türkiye'nin en önemli meselelerinden birisi ki, en önemli meselelerinden birisi, bu viabilite hadisesidir; ihracat ve ithalat meselesidir. Hemen şunu söyleyeyim ki, Türkiye 11 - 12 milyar ithalatla da bir yere varmaz. Yani, 10 milyar ihracat, 11 milyar ithalat; bunlarla bir yere varamazsınız. Bu rakamlar Türkiye'nin rakamları değil; Türkiye bunlara sığmaz Belçika gibi bir memleketin 100 küsur milyar dolar ticaret hacmi var.

Eğer ileri memleket olmak istiyorsak, ithalatı da büyüteceksiniz; ithalat büyümeden de bir yere varamazsınız. Yani, ödemeler dengesini, ithalatı sabit tutmak suretiyle azaltmak falan bunlar kalkınma yolları değildir.

Ne yapalım diyorsunuz Gelin, sanayi mamulü yapın. Çalı ucundan sürüklenmez; yatırıma, onun neticesinde üretime dayanmayan bir ihracat politikasını yürütemezsiniz. Yüksek fiyat ver, piyasa da onu takip etsin... Bu şuna benzer; bir tren lokomotifi var, arkasına vagonlar takmışsınız; vagonların bağları o kadar hafif ki, yarı yolda vagonun birini, biraz sonra öbürünü, daha sonra öbürünü... Bir istasyona vardığı zaman lokomotif bakıyor, arkada vagon kalmamış. Takip etmez şeyiniz. Yani, sadece ticaret bazında bir kalkınmayı yürütemezsiniz. Dönün plana, dönün planlamaya. Evet, Türkiye'de devlet olarak çok şey yapmayabilirsiniz; ama sanayiye dönün, sanayi kurulmasına dönün.

Sanayi kompetitive olmalı yani rekabet gücü olmalı; tamam. Rekabet gücü olan hangi sanayii yapabilecekse onu koyalım; bu da tamam; ama bunları yapalım. Bırak yapsın, bırak geçsin; yapmaz. Bugün sanayinin en büyük sıkıntısı, para; yüzde 50 faiz, yüzde 70 faiz. Yüzde 70 faiz ile kimse yatırım falan yapamaz. Kaldı ki, devlet, piyasadaki paranın en önemli müşterisi olmuş. Siz, sanıyor musunuz ki, 160 tane fon kurmak suretiyle kaynak yaratıyorsunuz Hayır! Sadece, şu bardaktaki suyu başka bardaklara döküyorsunuz; su bu kadar. Bunu arttırmak lazım. 60 milyon dolar gayri safi millî hasılayla ne yapsanız, ne kadar yapsanız, 250 tane de fon kursanız,

alacağınız para bellidir; bu 60'ı çoğaltmaya bakın. Fon kurmak kaynak yaratmak değildir. Fon kurmak, bütçenin şu faslına koyacağınız faslı, Fon kurdum deyip, oraya koymaktan ibarettir, oraya akmasını sağlamaktan ibarettir. Oraya giden paraları azaltırsınız, bunun başka bir yolu yoktur, bunun hiçbir ekonomik manası yoktur. Kendi kendinizi aldatmayınız fon kurarak veya işte Karakaya senedi çıkardık... 88 liraya sanayiye, endüstriye elektrik satıyorsunuz.

Binaenaleyh, o senede siz kar vermiyorsunuz, faiz veriyorsunuz ve elektriğin fiyatını da siz tespit ediyorsunuz. 88 liraya elektrik alan bir sanayi olmaz, yüzde 70 faizle para alan bir sanayi de olmaz. Efendim, ne yapalım, daha az faizle mi verelim Daha az faizle falan verin diyen yok size; indirin enflasyonu, indirin enflasyonu; hadise budur.

Efendim, daha önce tasarruf sahipleri ezilmiş... Tasarruf sahipleri şimdi daha çok eziliyor, çünkü tasarruf sahiplerine verdiğiniz faiz yüzde 50 diyelim. Bundan devlet olarak yüzde 10-12 kesiyorsunuz, kalıyor yüzde 35-38. Gerçek enflasyon yüzde 60. Bugün verdiğiniz faizler reel faizler değildir, bunların hiçbirisi tasarruf sahibinin parasını korumuyor zaten. Bunlar çıkmazdır; söylediğiniz şeyler doğru değil.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Biz yıkmışız Türkiye'yi!

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yıkmışsınız, yapmışsınız; ben size söylediğimi söylüyorum, gelir burada söylersiniz.

Enflasyon... Türkiye'nin meselesi enflasyondur; durdurun bu enflasyonu. Nasıl durduralım Durdurmayı taahhüt etmişsiniz; işte 1983 yılı beyannameniz ve hükümet programınız. Burada ilk hedefimiz aşırı enflasyonu kontrol altına alarak, dar gelirlinin belini büken pahalılığı önlemek için fiyat artışlarını yavaşlatmaktır. Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir diyorsunuz. Bu doğru mu? *(DYP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)* Aşırı enflasyonun bulunduğu her ülkede enflasyon dar gelirlinin aleyhine mi gelişmiştir. Evet gelişmiştir; bu doğru. Bu doğru ise, o zaman Türkiye'de, hem aşırı enflasyon olacak, hem dar gelirli ezilmemiş olacak... Buna Kristof Kolomb'un yumurtası derler! Böyle şey olmaz. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu söylediğiniz doğru; bakın, bir doğru daha var burada; diyorsunuz ki Enflasyonu yüzde 10'ların altına indirmedikçe gelir dağılımını düzeltemeyiz. Evet bugün, Türkiye'de gelir dağılımı şudur Birinci 10 milyon 200 dolar; ikinci 10 milyon 400 dolar; üçüncü 10 milyon 600 dolar; dördüncü 10 milyon bin dolar; beşinci 10 milyon3 bin doların üstünde... Hindistan gibi kazan, Belçika gibi yaşa! Götüremezsiniz bunu! Bunu götüremezsiniz. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Kararnamenizde sabit Türkiye'nin 5 ilinde 380 dolar gelir dağılımını siz de kabul ediyorsunuz ve yüzde 10'un altına indirmeyi taahhüt etmişsiniz. Ne olmuş taahhüdünüz Yüzde 50'ler civarında olmuş. Nasıl izah ediyorsunuz şimdi Efendim, büyüdük de, şöyle oldu da, böyle oldu da... 1965 -1971 arasında da Türkiye yüzde 7 büyüdü; niye enflasyon olmadı Şimdi diyorsunuz ki Efendim, şükredin halinize; başka kalkınan memleketlerde yüzde 100. Kötü, emsal olmaz; doğruyu yapın, doğruyu. Başkalarıyla kendinizi ibra etmeye kalkmayın; Türkiye'ye yapın.

Efendim enflasyon inmez... 1974'te enflasyon yüzde 29; 1975'te yüzde 10... Niye inmesin Nasıl indirileceğini burada söylüyorsunuz. Burada söylediğiniz şeyler doğrudur; yani bu beyannamede söylediğinizi nasıl indireceksiniz; alt alta yazmışsınız; bunların hepsi doğru. Bunların hiçbirisini yapmamışsınız ki... *(DYP sıralarından alkışlar)*

Burada Sayın Başbakanın bir beyanatı var. Beyanat 1 Mart 1984 tarihlidir, TRT'ye verilmiştir Biz işçinin, çiftinin, memurun ve esnafın hakiki dostuyuz. *(ANAP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)*

Deyin, deyin, doğru deyin; arkası geliyor çünkü... para basarak milletin gözünü boyamak niyetinde değiliz. İşçinin ve çiftçinin menfaatini gerçekten gözeten ve hakiki dost olan hükümetler para basmayarak enflasyonu dizginlerler, mesuliyetsiz idareler ise, para basarak enflasyonu azdırırlar... Doğru mu? *(DYP sıralarından "Doğru" sesleri)*

Bakınız, enflasyon için ne diyorsunuz Enflasyon, dar gelirlinin belini büker diyorsunuz hükümet programınızda... Zapta geçmiş, Meclis zaptıdır. Esnafın raflarını boşaltır, gelir dağılımını bozar

1983 seçim beyannamenizde bir şey daha diyorsunuz; Komünizme, bölücülüğe, aşırı cereyanlara davetiyedir enflasyon diyorsunuz! Ya bu söylediklerinizi doğru, ya yaptığınız yanlış. Bu söylediklerinizi doğru ise yaptığınız yanlış. Peki şimdi ne diyorsunuz Enflasyonu makul seviyelere indireceğiz... Kim inanır size; kim inanır makul seviyelere indireceğinize? *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından, "Millet inandı" sesleri)*

Millet inandı falan değil, yüzde 36'dır aldığınız rey; sebeplerini de söyledik.

Milyonları, inim inim inleten pahalılığın altına soktunuz; köylü perişan oldu işçi perişan oldu. *(ANAP sıralarından "Köylü zengin oldu" sesleri)* İşçi bugün sokaklara dökülmüyorsa, vatanperverliğindendir. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Davetiye mi çıkarıyorsun?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dikkat edin, bu enflasyonla Türkiye'yi götüremezsiniz. İşçinin, 100 lirasının 30 lirası bir hafta zarfında gitmiştir. Memur perişan oldu. Köylünün sattığı ucuz, aldığı pahalıdır. Her şey, girdiler, 11 defa arttı; köylünün sattıkları ise, 5-6 defa arttı. Binaenaleyh, bu şartlar altında, Türkiye'de huzuru, sükunu sağlamakta sıkıntılar vardır; enflasyonu durdurmadıkça, ekonominin diğer dallarında bir yere varamazsınız. Enflasyon ekonominin hastalığıdır. Bu hastalık. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

DEVLET BAKANI VEYSEL ATASOY (Zonguldak) — 1980'de yüzde kaçtı?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onları da konuşuruz da; şimdi hükümet programını sunan ben değilim, hükümet programını siz sunuyorsunuz, biz kritik ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, üç beş cümle de eğitim ve konut üzerinde söyleyeceğim...

H. ALPASLAN PEHLİVANLI (Ankara) — Sayın Başkan, vakit doldu. *(DYP ve SHP sıralarından "Müdahale edin Sayın Başkan" sesleri)*

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok işte, iki saate kıstırdınız, yani iki saatlik bu kadar oluyor.

Eğitime ayırdığınız paralar, gerek gayri safi millî hasıladan, gerekse bütçeden azalmıştır; bütçenin yüzde 11'lerinden yüzde 8'lerine düşmüştür. Sağlığa ayırdığınız paralar yüzde 4'lerden yüzde 2,5'lara düşmüştür. Bunun yüzünden de 600 bin çocuk üniversite kapılarını zorlar. Şehirlerde, sınıfları yüz kişi olan ortaokullar, liseler vardır, üç tedrisat yapan okullar vardır, bir tahta sıra bulamayan tek derslikli ilkokullar vardır. *(SHP sıralarından "Öğretmen?" sesleri)*

Öğretmen, günlük hayatını idame ettirebilmek için, öğretmenliğinin dışında, dışardan birkaç kuruş para kazanmak için, şerefiyle yaşayabilmek için, birtakım tedbirlerin içerisine girmek durumundadır.

Gelin, Türkiye'nin büyük meselelerinden birisi olan, üniversite kapılarını zorlayan bu 600 bin gence imkânlar bulun. Hepsine bulun. Bir kısmına, "Sen bu kapıdan içeri girebilirsin..." bir kısmına, "giremezsin..." Türkiye'nin esas büyük meselesi bu. Bunlara çare bulun. Dört sene zarfında üniversitelerde ve yüksekokullarda öğretim üyesinin sayısı yüzde 4 artmış, öğrenci sayısı yüzde 60 artmış, 20 kişilik sınıflar 30-32 kişiye çıkmış; daha doğrusu, bir öğretmene düşen nispet bu kadar artmış. Bunlara çareler bulun ve yükseköğretime giden çocuklardan, 60 bin lira burs verip 100 bin lira harç almayın. Bunlar yanlış şeylerdir ve üniversiteler rahatsızdır.

BAŞKAN — Süre tamamlanmıştır efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, üniversitelere ilim hürriyeti getirin. Üniversiteleri hür olmayan bir memlekette, yaratıcılık bekleyemezsiniz.

ALPASLAN PEHLİVANLI (Ankara) — Üniversiteye eskiden de giremiyordu.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sözlerimi tamamlayayım. Üniversiteye giremiyor, ülke çocuklarının dörtte üçü yine giremiyor...

ALPASLAN PEHLİVANLI (Ankara) — Eskiden, terörden giremiyorlardı.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konut meselesi de şudur: "Biz 600 bin konut yaptık, bu 600 bin konuta kredi verdik" demenin bir anlamı yoktur. Bu ayırdığınız paralarla, bu konutlar tamamlanamaz. 6 milyonluk kredi ile 20 milyonluk bir konutu yapmak mümkün değildir; 14 milyon farkı kimse bulup da verebilecek durumda değildir. Bu konut kooperatiflerinin büyük bir kısmı yarın devletin karşısına gelecek, daha yeni trilyonlar isteyeceklerdir. Esasen, Türkiye konut yapmamış değil ki; Türkiye 4 tane plan devresinde 2 milyon 669 bin konut yapmış. Türkiye, 1979'da ne kadar konut yapmışsa, 1986'da da o kadar konut yapmıştır. Binaenaleyh, bunlar Türkiye'de yapılmayan şeyler değildir; ama büyük bir tehlike ile karşı karşıyasınız.

Ayrıca, şehircilik meselesine de dikkatinizi çekiyorum. Şehircilik meselesine hiç dikkat etmeden yapılacak işler, hatadır. Türkiye'de İmar ve İskân Bakanlığının ortadan kaldırılması, Köyişleri Bakanlığının ortadan kaldırılması, Kültür Bakanlığı-

nın ortadan kaldırılması, Gençlik ve Spor Bakanlığının ortadan kaldırılması büyük hatadır. Bunlar Türkiye'nin fevkalade önemli işleri idi. Bunları ikinci plana atmakla, mesele var, sorun var; ama sahibi yok durumuna getirmek fevkalade yanlıştır.

Değerli milletvekilleri, söyleyeceklerim bundan ibaret değildir; ama herhalde, tahmin ettiğim kadarıyla, bu kadarı epey tartışmaya sebep olacaktır.

Yapmak istediğim şey, ülkenin büyük meselelerini analitik bir biçimde hepinizin gözü önüne koymaktır. Kimseyi kötülemek hevesim değildir, maksadım da değildir; sadece birtakım yanlışlar var, maksadım bunları düzeltmektir, birtakım doğruları ortaya koyabilmektir ve milletimizin ve memleketimizin yararına olacak her şeyin tartışılarak bulunabileceği kanaatindeyim. Bu zeminin hür tartışmanın en güzel müessesesi olarak ayakta durmasını diliyorum.

Cenabı Allah'ın milletimize, memleketimize yardımcı olmasını niyaz ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, söz sırası Sosyaldemokrat Halkçı Partidedir; ancak, konuşmanın bölünmemesi nedeniyle, birleşime 13.30'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 12.10

İKİNCİ OTURUM

***BAŞKAN**: Yıldırım Akbulut*

***KÂTİP ÜYELER**: Mustafa Ertuğrul Ünlü (Bursa)*

Mustafa Sarıgül (İstanbul)

***Açılma Saati**: 13.30*

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Hükümet programı üzerindeki görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Söz sırası, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Erdal İnönü'nündür.

Buyurun efendim. *(SHP sıralarından* ayakta *alkışlar)*

SHP GRUBU ADINA ERDAL İNÖNÜ (İzmir) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri hükümet programı üzerinde, Anamuhalefet Partisi Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubunun görüşlerini sunmak üzere huzurunuzdayım. Bu vesileyle, Yüce Meclisi saygıyla selamlarım. *(SHP sıralarından alkışlar)*

İlk defa söz aldığım XVIII'inci Dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarının milletimize hayırlı olmasını dilerim. *(SHP sıralarından alkışlar)* Sayın Milletvekilleri, üç gün önce burada dinlediğimiz, Sayın Özal'ın okuduğu hükümet programı en büyük özelliği, göz boyamak olan bir iktidarın ikinci dönemine girdiğini gösteren bir belge idi.

Daha başlangıçta, 29 Kasım seçimlerinin sonuçlarını anlatırken Sayın Özal, istatistiksel verilerin ne kadar çarpıtılabileceğinin güzel bir örneğini verdi. Meclisteki grubu bulunan partilerin bütün yurtta aldıkları oyların toplamı yüzde 80,2'dir. Bundan, tarafsız olan herkesin çıkaracağı sonuç ise, kalan yüzde 20 oranındaki oyların, Meclise, doğrudan doğruya yansımadığı şeklindedir. Demek ki, 5 milyon kişiye yakın oy sahibi vatandaşlarımızın oylarını istedikleri şekilde değerlendirmek için, bu seçim yasasını değiştirmek gereklidir. Yüzde 10 veya yüzde 20 oranında bir oy kaybından çıkan sonuç acaba bu değil midir? Sayın Özal ise, bundan, bambaşka bir sonuç çıkardı.

Yüzde 10, yüzde 20 oranında, bu 5 milyona yakın vatandaşın oyunu, daha doğrusu vatandaşların kendilerini yok sayıyor. Bu şekilde, yüzde 80'i 100 kabul ederek bir hesap yapıyor ve bu hesaba göre ANAP'ın oylarının 1983'ten beri hiç düşmediğini iddia ediyor. Aynı mantıkla çok daha ileri gidebilirdi; örneğin, çoğunluğu kazanmayan partilere verilen oyları yok sayarak, kendi oylarını yüzde 100'e çıkarabilirdi. *(SHP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu kandırmacalarla Sayın Özal, aslında, Seçim Yasasındaki çok haksız yapıyı maskelemeye çalışıyor.

Bir yerde de, "Seçim sistemindeki barajlar 1983'te de vardı, biz sadece ufak değişiklikler yaptık" diyor.

Bütün bu sözler nafiledir; durum meydandadır: 29 Kasım seçimlerinde ANAP, yurt çapında yüzde 36 oy oranıyla, Büyük Millet Meclisinde yüzde 65 oranında milletvekilliği kazanmıştır. Oysa ki, 1983 seçimlerinde yüzde 45 oy oranıyla yalnız

yüzde 53 oranında milletvekilliği kazanmıştı. Şimdi, yüzde 45 ile yüzde 53 farkı ile yüzde 36 ile yüzde 65 farkını bir karşılaştırın... Farkın bu kadar büyümesi, işte, Sayın Özal'ın sözünü ettiği o ufak değişikliklerden kaynaklanıyor ve bugün varılan sonuç, nispî temsilden iyice uzaklaşmış olduğumuzu gösteriyor; bu açıktır. Vatandaşların oylarına bu kadar az değer veren, oylar arasında bu kadar eşitsizlik doğuran bir seçim sistemi, istikrarı sağlayacağız bahanesiyle yaşatılamaz.

Seçim sisteminin bütün fertlere eşit haklar tanıdığı, aynı şekilde uygulandığı sözleri de, göz boyamadan başka bir şey değildir. Herhalde, Seçim Yasasına, "Oylar nasıl çıkarsa çıksın ANAP kazanmış sayılır" diye bir hüküm konulacak değildi. *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu yasanın yapısı, vatandaşlar arasında eşitsizlik yaratmaktadır.

Son seçimlerde partilerin aldıkları oylarla, seçilen milletvekilleri sayılarını karşılaştırdığımızda, her partiden 1 milletvekilinin kaç oyla seçildiğine baktığımızda, bu çarpıklığı daha iyi görüyoruz. ANAP'ta 30 bin oya 1 milletvekili düşerken, SHP'de 60 bin oya 1 milletvekili, DYP'de ise, 78 bin oya 1 milletvekili düşmektedir. Bu kadar eşitsizlik kabul edilemez.

Seçim Yasası ilk fırsatta partilerarası bir komisyonda ele alınmalı ve makul bir nispî temsil sistemi kurulmalıdır; ama bu arada, şimdiki iktidarın ancak yüzde 36'lık bir oy oranına dayandığını, karşısında ise yüzde 64'lük bir muhalefet çoğunluğu bulunduğunu hiç unutmamalıyız. Özellikle Sayın Özal'a, temel yapıda yeni düzenlemeler öngören Anayasa değişikliklerine girişirse, böyle bir düzenlemeyi muhalefetin katkısı olmadan yürütemeyeceğini belirtmekte yarar görüyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, Sayın Özal bir seçim konuşması üslubunda hazırladığı program sunuşunda, oylarının 1983'teki yüzde 45'ten şimdi yüzde 36'ya düşmüş olduğunu unutturmak için, "Anavatan Partisinin bütün yurt sathında desteklendiğini:" söylüyor; ama bu yüzde 36'lık desteği nasıl sağladıklarını açıklamıyor; bunu da ben belirteyim: Bütün devlet olanaklarını ANAP için seferber ederek; her yerde Fakir Fukara Fonunu seçim süresince tam bir partizanlıkla kullanarak; muhtarları, ANAP'a oy verilmesini sağlamak için açıkça çalışmaya zorlayarak; devlet hizmetlerini önce ANAP'a oy verenlere götürüleceğini Sayın Başbakanın ağzından ifade ederek; TRT'de 29 Kasım tarihinden aylarca önceden başlayarak, sürekli, tek taraflı, iktidar propagandası yaparak... Bütün bu davranışları açıkgözlülük diye nitelendirenler olabilir; ama işin doğrusu böyle değildir.

Böyle davranışlar yakın geçmişte de, Örneğin 1957 seçimlerimde de yaşanmıştır; ama bu davranışlar Türkiye'de demokrasinin yerleşmesine hizmet etmemiştir. Geçirilen birçok acı deneyden sonra, seçim döneminde TRT'nin ve bütün devlet olanaklarının iktidar partisi lehinde eşitsizlik yaratacak şekilde kullanılmasını engelleyen yasalar çıkarılmıştır ve sağlığı seçim imkânları bu şekilde kurulabilmiştir; ama ne yazık ki, Anavatan Partisi, iktidarında, yeniden, o sakat açıkgözlülük zihniyetini ortaya çıkardı. Şimdi tekrar, bütün partilere eşit olanak tanıyan bir seçim sistemini kurmak için uğraşmak zorundayız. Bu uğraşın yıllarca sürmemesini diliyorum. XVIII'inci Dönemde, partilerarası bir uzlaşma ile partiler arasında eşitliği ve devletin tarafsızlığını getiren bir seçim yasasına kavuşabilmemizi içtenlikle di-

liyorum. Çünkü açıkça söyleyeyim, böyle bir yasanın düzenlediği seçimleri gelenek haline getirmezsek, bahsettiğim nispî temsile uyan dürüst bir yasanın düzenlediği seçimleri gelenek haline getirmezsek, demokrasimizi yaşatamayız.

Sadece, "Kavga istemiyoruz" demekle kavga önlenemez. Hele, kavga istemiyor görünerek, karşı tarafın haklarını türlü manevralarla ortadan kaldırmaya, ellerinden almaya çalışırsanız, kavga mutlaka çıkar ve çok da şiddetli olur *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, elimizdeki Hükümet programı, önümüzdeki dönemde nelerin yapılacağını anlatan, ileri sürülen hedeflere nasıl varılacağını gösteren bir program değildir; bütün yaptığı, geçmiş dört yılda Birinci Özal Hükümetinin yaptıklarını abartarak ve hatta tamamen tersine çevirerek anlatmak ve bundan sonra da bu yolda devam edeceğiz demektir. Onun içki, geçmiş iktidar yıllarını birlikte, değerlendirmemiz gerekmektedir.

1983 seçimlerinden sonra göreve başlayan Birinci Özal Hükümetlinin iki temel hedefi olmalıydı; Demokrasiyi yeniden ülkemizde kurmak, ekonomiyi enflasyondan kurtarıp sağlıklı bir büyüme ve hakça bölüşme sağlamak. Nitekim, bu iki hedefe hükümet programımda değinilmişti; ama dört yıllık iktidar boyunca bu hedeflere erişmek şöyle dursun, halkın baskısı ve muhalefetin öncülüğü ile demokrasi alanında kaydedilen sınırlı bir gelişme dışında, iktidarın, gösterilen bu hedeflerin adını anmaktan korkar olduğunu gördük ve bugün yeni iktidar dönemi başlarken, artık bambaşka hayallerle avutulduğumuzu görüyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, gerçeklere gözümüzü kaplatmayalım. Vatandaşların bizi seçerken bizden istedikleri, yeni hükümetten bekledikleri, hafızalarımızda çok taze olarak duruyor. Son zamların iyice tahrik ettiği feryatlar, Büyük Meclisin duvarlarını geçerek kulaklarımıza geliyor. Bugün en sade vatandaştan Cumhurbaşkanına kadar herkesin yeni hükümetten ilik beklediği şey, hayat pahalılığını önlemesidir, geçim sıkıntısına çare bulmasıdır, enflasyonu kontrol etmesidir ve enflasyonun yükünü dar gelirli büyük vatandaş kitlesine çektirmemesidir.

İkinci temel beklenti ise, olağan demokratik düzene geçtiğimiz halde, hâlâ ortadan kalkmayan, pek çok vatandaşımızın tarifsiz sıkıntılara, acılara uğradığı haksız uygulamalar ve baskılara artık son verilmesi, haksızlıkların olabildiğince tamir edilmesidir; ama hükümet programında bu temel özlemlere karşılık verecek hiçbir şey yoktur.

Sayın Milletvekilleri, enflasyon konusunda, ANAP'ın dört yıl önce okunan ilk hükümet programında daha çok şey vardı. Örneğin, "Sosyal adaletçi politika uygulamanın, gelir dağılımını iyileştirmenin anahtarı enflasyonun azalmasıdır" deniyordu. "İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak, dar gelirlilerin belini büken pahalılığı önlemek için fiyat artışlarını yavaşlatmaktır" deniliyordu. "Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede, gelir dağılımı, hep fakirin fukaranın, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir; enflasyonu yüzde 10'ların altına indirmedikçe gelir dağılımım düzeltemeyiz" deniliyordu. "Hükümet olarak, hiçbir zaman, enflasyonla mücadele politikamızdan taviz vermeyeceğiz; çünkü vereceğimiz her taviz enflasyonun bir puan artması, orta direğin aleyhinedir" deniliyordu.

Başka bir yerde de, "1983 yılının sonlarında enflasyonun yüzde 40'a varacağının maalesef anlaşıldığına" işaret edilmekte ve "Son üç aylık gidişin önümüzdeki yıl için o zaman için ciddî bir tehlike teşkil edeceği" belirtilmekteydi.

Sayın Milletvekilleri, bugün, enflasyon yüzde 60'a varmaktadır. Sayın Özal'ın bu defa okuduğu hükümet programında bugünkü durumun ne olduğu açıklanmıyor. Sadece, "Enflasyon hedefine erişemediğimiz ortadadır" deniliyor ve sonra da dört yıl önceki fikirlere, o "Hiç taviz vermeyeceğiz" gibi ülkelere hiç uymayan özürler ileri sürülüyor. Dört yıl önceki program, o zamanki enflasyonun ne kadar olduğunu açıklıyordu ve bunun ciddî bir tehlike oluşturduğunu söylüyordu; çünkü, eleştirdiği kısa dönemde, Sayın Özal iktidarda değildi. Şimdi ise, ne enflasyonun gerçek durumunu açıklayabiliyor, ne de o zamanki gibi, yüzde 40'ın çok üstünde, yüzde 60'lara varan bir enflasyon olduğu halde, bunun bir tehlike teşkil ettiğini söyleyebiliyor; çünkü bu defa enflasyonun sorumluluğunu atabileceği başka insan yok.

Bugünkü yüksek ve gittikçe de yükselen enflasyonun sorumlusu, Sayın Özal ve onun politikası; insafsız, ardı kesilmeyen zamlarla, gittikçe büyüyen bütçe açıklarıyla, hesapsız iç ve dış borçlanmalarla, hayalî ihracatlarıyla, şirket kurtarmalarıyla, seçim kazanmak İçin malî sistemi tahrip eden partizan davranışlarıyla ANAP icraatıdır sorumlu olan.

Bugün, ülkemizde temel gıda fiyatları, temel hizmetler, bunların ücretleri, Avrupa'daki karşılıklarına yaklaşmış, hatta bazı alanlarda elektrik kullanımında olduğu gibi, Avrupa'daki fiyatları geçmiştir; ama asgarî ücret, bütün ücretler, bütün maaşlar Avrupa'dakilerin çok çok gerisindedir.

Şimdi, vatandaş yeni hükümetten bu temel derde nasıl çare bulunacağım dinlemek istiyordu. Programda, enflasyon konusunda söylenen ise, "Önümüzdeki dönemde dışa açılma daha tedrici olacaktır, bu itibarla, uygulayacağımız tedbirlerle enflasyonu makul seviyelere mutlaka indireceğiz" ifadesinden ibarettir. Peki ama 1983 öncesinde gene esas olarak Sayın Özal'ın sorumluluk taşıdığı ara dönemdeki dışa açılma, herhalde geçirdiğimiz son dört yıldakinden daha yavaştı, daha tedriciydi; ona rağmen, enflasyon kontrol edilemedi; şimdi nasıl kontrol edilecek?

Biz, seçim kampanyasında, muhalefet olarak, "iktidara geldiğimizde enflasyonu kontrol edeceğiz" dediğimizde, "Nasıl yapacaksınız? Nasıl yapacağınızı ayrıntılarıyla somut olarak anlatmazsanız, ANAP'a alternatif olamazsınız" deniliyordu.

Şimdi, devletin bütün kaynakları, bütün istatistikleri elinde olan ve üstelik geçmiş dört yıllık icraatın da sorumlusu olan iktidara soruyorum: Enflasyonu nasıl kontrol edeceksiniz; vatandaşı bu pahalılığın yükünden nasıl kurtaracaksınız? Bunu somut şekilde açıklamadan, bizden güvenoyu alamazsınız; hele, vatandaştan hiç destek göremezsiniz. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Dört yıl önceki ilk hükümet programı, enflasyonu nasıl kontrol etmeyi düşündüğünü açıklıyordu, pek çok şey söylüyordu; Sayın Demirel de onlara değindi: "Para arzı, ekonominin gelişmesine paralel olarak dikkatli bir şekilde kontrol edilecek, bütçe açıklarının makul seviyede tutulmasına önem verilecek, yatırım politikasın-

da kısa zamanda netice verecek projelere öncelik tanınacak, kurtarma operasyonları gibi müdahalelere imkân verilmeyecek"

Sayın Milletvekilleri, geçen dört yılda, ANAP'ın maliye ve para politikasının o zaman ortaya atılan bu ilkelere tam ters yönde geliştiğini, söyleyenlerin tam tersinin yapıldığını ayrıca açıklamama gerek yok sanıyorum.

Para arzı gittikçe kontroldan çıktı, üstelik bu doğrultuda yeni yeni yollar bulundu; bütçe açığı bu yıl rekor seviyede; yatırım politikaları ise, ilkelere göre değil, dışarıdan bulunan krediye göre yöneltildi.

Kurtarma operasyonlarına gelince: Bunları en geniş çerçevede; ama iktidarın keyfî tercihlerinin belirleyeceği şekilde yapmak için özel yasa çıkarıldı. Geçen dönemde enflasyonu kontrol etmek amacıyla ileri sürülen bütün bu ilkelere hiç uyulmadığı için, bu defa artık, ciddi bir önlemi herhalde göstermek istemediler. Bunu anlıyorum; ama bu, enflasyonu bu defa hiç kontrol edemeyeceklerini kabul etmekten başka bir anlama gelmez; bu tutum kimseden destek sağlamaz.

Açıkça belli ki Sayın Milletvekilleri, İkinci Özal Hükümeti de enflasyonla baş edemeyecektir ve enflasyonun yükünü gene dar gelirli vatandaşa, köylüye, işçiye, memurumuza, emeklimize, esnafımıza çektirmeye devam edecektir. Sadece, istatistiklerle oynayarak, kimsenin inanmadığı avutucu birtakım rakamlar çıkararak, eğer başka çare bulamazsa en sonunda sorumlu görünen Bakanları değiştirerek; bütün bu kandırmacalarla, bir yeni dönemi daha geçirmeye çalışacaktır. Bakın, daha bu programda bile, geçmiş dönemde işçiye, memura enflasyon üzerinde ücret ve maaş verildiğini iddia ediyor; tabiî kendi istatistiklerine ve kendi yorumlarına dayanarak; alma gerçek durumun böyle olmadığını dar gelirli, sabit gelirli vatandaşımız yaşayarak biliyor.

Bazı istatistikler de ben vereyim, hem de insaflı istatistikler! Birinci Özal Hükümeti döneminde bir işçinin ortalama ücretinin dört yıl önceki 100 lirası, bugün 77 liraya düşmüştür; eğer daha önceki üç seneyi de göz önüne alırsanız, 50 liraya kadar düştüğünü görürsünüz. 1983 yılında, ortalama ücretiyle, bir işçi 6 saat çalışarak bir kilo et alabiliyordu. 1986 yılında (üç yıl sonra) bir kilo et alabilmek için, aynı işçinin 7,5 saat çalışması gerekiyor. Bir kilo peynir alabilmek için, 1983 yılında 4 saat yeterken, 1986 yılında 6 saat çalışmak zorunda olmaktadır.

Yaşamın, çalışanlar için Sayın Özal'ın politikalarıyla, dayanılmaz boyutlara ulaştığının başka bir önemli göstergesi de, kiralardaki artışlardır. 1980'lere gitmeden, daha dört yıl önce, yani Sayın Özal Başbakan olurken, 1983 yılında işçi, ortalama olarak 14 günlük ücretliyle kirasını karşılayabiliyordu; oysa, 1986 yılında 26 günlük ücretiyle kirasını karşılamak zorunda kalmaktadır. Memurların, çiftçilerin durumu hiç de daha iyi değildir. Mutfaktaki yangını mutlaka söndüreceğim vaadiyle dört yıl önce İktidara gelen Sayın Özal, Aralık 1983'te 30 lira olan ekmeği, bugün 120 liraya, kilosu 500 lira olan beyaz peyniri 3.500 liraya, 800 lira olan bir kilo eti 3.600 liraya, kuru fasulyenin kilosunu 225 liradan 1.600 liraya çıkararak, yangını söndürmek şöyle dursun, Vatandaşın sofrasını harabeye çevirmiştir. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Durum böyle iken, Sayın Özal'ın, "Geçmiş dönemde enflasyonun üzerinde ücret ve maaş verdik" demesi, sadece bundan sonraki dönemde de ne yapacağını gösteriyor; yani enflasyonun üzerinde ücret ve maaş konusunda işçimize de, memurumuza da hiçbir umut vermiyor.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, halkın, hükümet programından ikinci bar temel beklentisi de vardı. Dört yıldır kurtulamadığımız haksız uygulamaların, vatandaşların demokratik hak ve özgürlüklerime saygı göstermeyen, pek çok kimseyi mağdur eden davranışların artık ortadan kaldırılacağı vaadini duymaktı; ama Sayın Özal, bu konulara hiç değinmedi. Hâlbuki, "Hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan bir devlet nizamını şart gördüklerini" söylüyor programım bir yerinde; hatta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine de bir atıf yapıyor; ama bu ifadeler aynen, dört yıl önceki Özal Hükümeti programında da vardı ve İnsan haklarına aykırı uygulamaları önleyemedi; şimdi de önleyemeyecek midir? Onu soruyorum ve Sayın Özal'dan cevap bekliyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)* Böyle soruları geçen yılki bütçe konuşmamda da sormuştum ve durum, o zamandan beri hiç değişmedi Sayın Milletvekilleri.

Güvenlik soruşturması adı altında yürütülen, anayasal dayanağı olmayan bu uygulama özellikle muhalefete ve siyaset alanında soldaki fikirlerle sempati gösteren ya da gösterdiği sanılan ya da hatta gösterebileceği tahmin edilen insanlara kuşkuyla bakan bir yaklaşım içinde, birçok vatandaşımızın devlet görevine alınmasını engellemektedir. *(SHP sıralarından alkışlar)* Onları, hem de "Sakıncalı insanlar" diye ayırırken, yargıçtan geçmeyen bu kararı itiraz yoluyla düzeltme olanağını da vermiyor. 1 milyona varan vatandaşımızın fişlenmiş olduğu, bazı bakımlardan sakıncalı kabul edildiği, basında yazılmıştır ve bugüne kadar yalanlanmamıştır.

1402 sayılı Yasayla görevlerinden alınmış memurların, öğretmenlerin, üniversite öğretin üyelerinin büyük kısmı, hâlâ görevlerine döndürülmemiştir.

Yurt dışına çıkma yasağı, pasaport vermeyi hiç neden göstermeksizin geri bırakarak, yüz binlerce vatandaşa uygulanmaktadır.

Son yıllarda birçok vatandaşımızın başına gelen vatandaşlıktan çıkarılma, artık dünyada eşi pek görülmeyen, ortadan kaldırılmayı bekleyen bir ceza olarak hâlâ karşımızdadır.

Ceza Yasasının, düşünce suçu yaratan müphem hükümleri; bu yüzden, bir siyasal düşünceyi sözle ve yazıyla savunan, tartışan fikir adamlarının, hiçbir siyasî eylem yapmasalar da, tutuklanmaları, ceza görmeleri devam etmektedir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Geçmişin yaralarını sanacak bir af, ANAP'ın gündeminde yoktur,

Halkın devlete ve özel olarak güvenlik güçlerine güvenini sarsan ve bütün dünyada bir sünedir aleyhimize bir hava yaratılmasına neden olan işkence olayları hâlâ bitmemiştir. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, insanlarımızın temel haklarıyla ilgili bu konulana, somut olaylara hükümet programında hiç yer verilmemiş olması, affedilemeyecek bir eksikliktir. *(SHP sıralarından alkışlar)* Ben şimdi tekrar sormak isti-

yorum: Sayın Özal ve ANAP iktidarı, bu konuların üzerine gitmek, bu haksızlıkları tamir etmek için daha ne bekliyorlar? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Yeni Anayasanın kabulünden beri iki genel seçim yaşanmıştır. İkinci seçim, bütün yasal partilerin ve yasakları kaldırılmış bütün siyasetçilerin katılmasıyla yapılmıştır. Hâlâ ara dönem rejimi bitmemiş midir? Bu haksızlıklar ne zaman düzeltilecektir? *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu haksızlıkları ortadan kaldırmadan, biz kendimize, nasıl, "hukuk devleti vatandaşları" payesi verebiliriz? *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ülkede huzur ve güveni, istikrarı sağlamak, ancak yüzbinlerce vatandaşımızı sakıncalı sayarak mı mümkün olur? *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* Böyle, çağdaş devlet olunmaz Sayın Milletvekilleri. Bütün vatandaşlarına birinci sınıf vatandaş muamelesi yapmayan, herkesin eşit vatandaşlık haklarına sahip olduğunu davranışlarıyla kabul etmeyen bir devlet, çağdaş uygarlığın parçası olamaz. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Özal'a öneriyorum: Güvenoyu alırsa, ilk iş olarak, insan haklarına aykırı bu uygulamaları ortadan kaldırsın ve görevlerinden haksız yere ayrılmış insanları tekrar görevlerine çağırsın; artık beklemesin.

Aleyhimize bu kadar girişime neden olan, ulusal onurumuzu yaralayan işkence olaylarını önlemek için, hükümeti bir daha, kesin tavır almaya davet ediyorum. Bir suç, ne kadar vahşice görülse de, bizi insan olarak hatta isyan ettirse de; devlet olarak, "Böyle bir suçu kim işledi" diye soruşturma yaparken, sanıklara işkence uygulayamayız. Uygar bir devlette, işkence aletleri, soruşturma ya da ceza verme aletleri olarak kullanılamaz. En üst düzeydeki yetkililerin, Sayın Özal'ın, böyle bir açıklama yapmalarını bekliyorum. "İşkence yoktur" demek yetmez; "İşkence yapılmamalıdır", "İşkence bir metot değildir" demek gerekir, bunu söylemelerimi bekliyorum. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

ALİ TANRIYAR (İstanbul) — Nerede olmuş?

YAŞAR ALBAYRAK (İstanbul) — Örnek ver, örnek.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Misal ver, misal.

ERDAL İNÖNÜ (Devamla) — Bunun ötesinde, soruşturma usullerimizi, Batı ülkelerindin usullerine benzer şekle getirecek yasal düzenlemeyi; yaparak, bu işkence söylentilerinden tamamen kurtulmamız gereklidir Sayın Milletvekilleri. Hem insanlık onurumuzu, hem de ulusal çıkarlarımızı korumak için gereklidir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna kişisel başvuru hakkının tanınmasını önemli bir adım diye gösteriyor Sayın Özal, O zaman, saydığım bütün bu haksız uygulamalara gecikmeden son vermesi, ilk yapılacak şey değil midir? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, biz bu haksız uygulamalardan, bir an önce, bu yıl içinde kurtulmak zorundayız.

Sayın Milletvekilleri, hukukun üstünlüğüne saygı isterken, Birinci Özal Hükümetinin geçen dönemde Danıştay kararlarına karşı başlattığı bir uygulamayı da kı-

saca hatırlatmak isterim: SHP'li bir belediye başkanını, "İcraatıyla ilgili soruşturma yapılacak" gerekçesiyle İçişleri Bakanı görevden aldı.

M. ERDOĞAN YETENÇ (Manisa) — O bakan şimdi Meclise Başkan oldu.

ERDAL İNÖNÜ (Devamla) — Başkan Danıştay'a başvurdu, Danıştay yürütmeyi durdurma kararı aldı; bakanlık itiraz etti, itiraz sonunda belediye başkanı yine haklı bulundu. Belediye Başkanı esas davayı da kazandı. Yasal sürenin sonuna gelindiğinde, bakanlık başka çaresi kalmadığı için belediye başkanını görevine iade etti; ama ertesi gün yeni bir soruşturma başlatarak tekrar görevinden aldı. Başkan, yine Danıştay'a başvurdu, Danıştay tekrar yürütmeyi durdurma kararı alıyor ve böyle devam ediyor.

Bu tarz davranışı, bugüne kadar, ANAP iktidarı iki SHP'li belediye başkanına uygulamıştır. Şimdi, İzmir Merkez İlçe Belediye Başkanı, bu ikinci yürütmeyi durdurma kararı sonucunda, göreve ikinci defa iadesini bekliyor.

Bunları hikâye gibi anlatıyorum; ama bu manzara, İçişleri Bakanlığının, halkın seçtiği karşı partiden bir belediye başkanını, haksız yere görevden alabilmek için "Dediğim dediktir" anlayışıyla Danıştay'la bir inatlaşmaya girişmesi, Hukuk devletine saygılı bir iktidarın yapacağı şey midir? *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Böyle bir mücadelenin sonunda, ben, hakkın yerini bulacağına, belediye başkanımızın görevine er geç iade edileceğine inanıyorum; ama bu inatlaşma sonunda, iktidarla birlikte, ülkedeki hukuk devleti anlayışı da yara alacaktır. Daha önceleri başka iktidarların da denediği ve her seferinde iktidarlara çok pahalıya mal olmuş bu davranışlardan kaçınmak en akıllı iştir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, halkımızın, huzuru, güveni, barışı, ekonomik kalkınmayı arzuladığı elbette doğrudur; ancak, Sayın Başbakanın, hükümet programını sunuş konuşmasında belirttiği gibi, ileri sürdüğü gibi, bunlar, sadece ANAP'a oy veren seçmenin yüzde 36'sının değil; özellikle ve öncelikle, geçmiş Özal Hükümetli döneminde aradığı gelecek güvencesini, emeğinin karşılığını, çalışarak ekmeğini kazanacağı işini bulamadığı için ANAP'ın yeniden iktidar olmasını istemeyen tüm işçi, memur, emekli, köylü ve esnafın da haklı talebidir.

Barışı, güveni, ekonomik kalkınmayı bütün halkımız istiyor; ama büyük çoğunluk bunları ANAP'ın sağlayabileceğine inanmıyor. Bu nedenle de, iktidar partisinin kendi kendisini, huzurun, güvenin, kalkınmanın odağı olarak görmesi yerine, halkın istekleri ve oyuyla yaptığı uyarı doğrultusunda programını ve ekonomik politikasını değiştirmesi gereklidir. *(SHP sıralarından alkışlar)* Ne yazık ki, yeni hükümet programı, böyle bir değişikliğin umut edilmesine hiç olanak tanımıyor.

Tabiî hükümet programının metni iç açıcı; cehalet, karanlık yenilmiş; çeşmeden akan suyuyla, düzgün yolları, otoyolları, köprüleri, telefonu, pırıl pırıl şehirleri ve ışıl ışıl köyleriyle Türkiye medeniyete doğru koşmuş; çağları atlamış!

Sendikalar Yasası çağ dışı yapısıyla ortada dururken, grev hakkı göstermelik bir aldatmacadan öteye değer taşımazken, ilkel bir anlayış ürünü olan lokavt uygulaması karabasan gibi ortada iken, derneklere, meslek odalarına, sendikalara, tem-

sil ettikleri kesimlerin hakları için seslerini duyurabilme olanakları verilmemişken, hükümet programına göre, Türkiye'de demokrasi de yerleşmiş, gelişmiştir!

Hükümet Programıyla, İcraatın içinden programı birbirine çok benziyor. *(SHP, DYP şuralarından alkışlar)* Hükümet programı, televizyonda artık çok kimsenin görmek istemediği İcraatın içinden programının senaryosunu anımsatıyor. *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu senaryoda, her zaman olduğu gibi Sayın Özal başrolde. Geçmiş hükümetlerin başlattığı, sürdürdüğü ne kadar tesis, yatırım, faaliyet varsa, hepsi ANAP'ın, daha doğrusu Sayın Özal'ın eseridir! Örneğin, kendisinin iktidar döneminde başlatıp bitirdiği hiçbir enerji santralı yokken, Sayın Başbakan, 1983 seçimi öncesinde de yaptığı gibi, bu kürsüden enerji üretimini ne denli artırdığını söyleyebiliyor. *(ANAP sıralarından "Sen Türkiye'de yaşamıyorsun, aydan mı geldin?" sesleri, gürültüler)*

Sayın Milletvekilleri, geçen yedi yılda Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal sorunları büyümüştür, ağırlaşmıştır. 24 Ocak kararlarının başlıca iki amacı vardı: İç fiyat istikrarını sağlamak ve dış ödemeler dengesi sorununa çözüm getirmek. Yedi yıldır, halkımız büyük özverilere katlandı; sıkıntı çekti, yoksullaştı; ama ne içeride fiyat istikrarı sağlandı, ne de dış ödemeler dengesine, temel, esaslı bir çözüm getirildi. Bu süre içinde işsizlik sürekli arttı, gelir dağılımında adaletsizlik arttı, hatta Türkiye bu alanda dünyanın sayılı ülkeleri arasına girdi. Dış borçlar, iç borçlar hepsi büyüdü; daha da fenası, Sayın Başbakan, 1980 yılından bu yana, inandığı, 12 Eylül'ün desteğiyle militanca yürüttüğü ve başta IMF olmak üzere uluslararası malî kurumlardan övgüler aldığı sözde sıkı para politikasını 1986 ve 1987 seçimleri nedeniyle İyice gevşetince, kurmaya çalıştığı tüm dengeler bozuldu ve ekonomi yeniden, maalesef, 1980 koşullarına geri döndü. Başka bir deyişle, yeni hükümet 24 Ocak uygulamalarını şimdi yeniden başlatmaya hazırlanıyor; ama bunun anlamı nedir Sayın Milletvekilleri? Bunun anlamı, Sayın Özal'ın yıllarıdır savunduğu ekonomik modelin hiçbir kısmını gerçekleştirememiş olmasıdır. Buna rağmen, şimdi halktan bir beş yıl daha isteyerek aynı uygulamaları denemek istememesi, içinde bulunduğu çıkmazı ve çaresizliğini göstermektedir. *(ANAP sıralarından "Ama halk verdi" sesleri; SHP sıralarından alkışlar)* Kendi deyimiyle, Sayın Özal, alternatif bulamaz durumdadır. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, Sayın Özal'ın istikrar politikası iflas etmiştir; önümüzdeki dönemde de başarılı olma şansı yoktur. Bu politikalarla, köylüler, emekçiler, esnaf ve sanatkârlar diğer bir deyişle, bütün sabit ve dar gelirliler yoksullaşmaya devam edecektir; ama bir avuç köşe dönücü, varlıklarına yeni varlık ekleyeceklerdir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Bir ekonomide, yedi yılda 2 trilyona yakın para basılırsa, para miktarı on ikiye katlanırsa; vergi toplama çabaları azalır, bütçe açıkları trilyonları aşarsa; Liranın dış değerini korumak için hiçbir ciddi önlem alınmazsa, elbette enflasyon önlenemez.

Sayın Milletvekilleri, bu hükümet programında yine, yıllardır övgü ile sözü edilen dışa açılma politikasının olağanüstü başarıları ileri sürtülüyor. Enflasyon konusundaki başarısızlığını isteksizce de olsa bir ölçüde itiraf etmek zorunda kaldı Sayın başbakan; ama fiyat artışlarını yüksek büyüme hızlarına bağlayarak, işin içinden

sıyrılmaya çalıştı. Halbuki, kalkınma hızının çok yüksek oranlı olduğu 60'lı yıllarda, enflasyonun çok düşük düzeyde olduğunu hepimiz hatırlıyoruz.

Hükümet programı, dışa açılma konusunu kıyasıya abartarak, bir başarı göstermeye çalışıyor; dışa açılma konusunda, İhracatta sağlanan artışlar, bu alfandaki başarının göstergesi olarak takdim ediliyor. Gerçekten, ihracatımız son sekiz yılda 4,4 kat artmıştır; ancak, bu artışın sağlanabilmesi için, Türk lirasının dolar karşısında değeri tam 21 kat düşürülmüştür. Bunun anlamı, 1979 yılında bin lira değerindeki bir malın, bugün, ihraç edebilmesi için 47 liraya yabancılara satılmasıdır. Oysa, 1971-1979 yılları döneminde de (daha önceki dokuz yılda da) ihracatımızdaki artış 3,3 kat olmuştur. Şimdi 4,4 kat olmuş, o zaman 3,3 kat olmuştur; ama buna karşın Türk Lirasının değer kaybı sadece 3 kat düzeyinde kalmıştır.

Bu rakamlardan da görülüyor ki Sayın Milletvekilleri, ihracatın artışı, doğrudan doğruya sürekli devalüasyona bağlanmıştır. Başka bir deyişle, Özal Hükümetinin dışa açılma politikası, gerçek bir ihracata dayanmamaktadır; aslında, Türk Lirasıyla karaborsadan döviz satın alınmaktadır.

Başbakanın, cari işlemler açığını bu yıl sonunda 1 milyar doların altına indireceğini ifade etmesi de, bununla övünmesi de ilgi çekicidir. Tek bir yılın sonucunun geçerli bir gösterge olmadığını kendisine hatırlatmak isterim. Nitekim, cari işlemler açığı 1985 yılında da 1 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiş; ancak, ertesi yıl 1,5 milyar dolara çıkmıştır. Geçmişte, cari işlemlerin açık değil fazla verdiği yıllar da olmuştur, örneğin, 1973 yılında cari işlemlerde 484 milyon dolar fazla vardı ve bu rakam, o yılın ihracatının yüzde 37'sini oluşturan önemli bir değerdir; ama hep günlük olayları, birtakım nokta gelişmeleri abartarak anlatan Sayın Başbakan, Bunları görmezlikten geliyor.

Geçen hükümet döneminde üstünde en çok durulan konulardan biri de, mutlaka uygulanması gerektiği savunulan gerçekçi kur politikasıydı. Böylece, resmî kurla karaborsa kuru arasındaki farkın ortadan kaldırılması amaçlanmıştı; bu nedenle de, kimin nasıl belirlediği bilinmeyen, belli olmayan bir biçimde, Merkez Bankası günlük devalüasyonlarla kur belirlemeye başladı; ancak, görüyoruz ki, bugün gene başlangıç noktasına dönüyoruz Resmî kurlarla karaborsa kurları arasında ciddi farklar belirmiştir. Bu durumun bir tek açıklaması vardır; döviz arz ve talebi arasında dengesizlik bulunmaktadır.

Hükümet programından öğrendiğimize göre, bu konudaki başarısızlığın sonucu, şimdi serbest kur uygulamasına geçilmek planlanıyor; bundan da öteye, Türk Lirası konvertibil yapılmak isteniyor. Anlaşılan hükümet, serbest kur adı altında, karaborsa kurlarını esas almayı düşünmektedir, Döviz sıkışıklığı olduğu sürece bu uygulama da başarılı olamaz; bunu söylemek de kehanet değildir.,

Şu sıralarda işveren sendikalarının yetkili ağızlarından da belirtildiği gibi transferlerde sıkıntılar vardır, öte yandan, cari işlemlerde sürekli bir denge kurulmadan konvertibiliteye geçilmenin, paramız için son derece sakıncalı sonuçlar doğuracağını burada bir defa daha vurgulamak isterim.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, Türkiye gibi, tarımda ve sanayide gelişmekte olan bir ülkede, ithalatta serbestlik çok dikkat ister. Elbette, ekonominin

gücü, halkın varlığı arttıkça, tüketim olanakları genişleyecektir. Sağlıklı gelişen bir ekonomide halkımız, arzu ettiği yabancı malları kullanmalıdır; ancak, o ekonominin önce o noktaya gelmesi gereklidir; yoksa, yapılan, bugün olduğu gibi, sadece gösteriştir.

Gelir dağılımının adil olmadığı, işsizliğin azalmadığı, geçim sıkıntısının dayanılmaz boyutlara ulaştığı ülkemizde, ithal mallarıyla vitrinlerin doldurulması, yapay bir refah gösterisinden başka bir şey olamaz. Tutarlılık, yerini gösterişe bırakırsa; ciddiyet, yerini bir magazin üslubuna bırakılırsa, devletin ve tabiî devlet adamlarının saygınlığı da azalır. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Hükümetin diğer bir iddiası, ihracattaki ve genel durumdaki yapı değişikliği. İhracatta bugün en önemli payı aldığı sanılan sanayi mallarındaki artışın nedenleri, üzerinde durulmaya değer bir konudur. İhracat içinde önemli bir artış gösteren sanayi mallarının teşvik primleriyle desteklendiğini biliyoruz. Bu durum, gerçek rekabet gücüne erişmemiş sanayi dallarında da ihracat yapılmasına olanak tanıyor; ancak, bu tür ihracatın bedelini, farkına varmadan, vatandaşımız vergileriyle ve enflasyonla ödemektedir. Hayalî ihracatın da kaynaklandığı başlıca alan, sanayi mallarıdır. Tanımı ürünlerinde hayalî ihracat yapma olanağı hiç olmadığı için, bu tür yolsuzluklar sanayi mallan ihracatında oluyor ve bu da sanayi malları ihracatını aslından çok daha kabarık gösteriyor.

Sayın Milletvekilleri, genel yapı değişikliğine gelince: Burada söylenenleri de kabul etmeye olanak yoktur; çünkü, rakamlar, son on yılda ekonomik yapıda bir değişiklik olmadığını gösteriyor. Bakın, tarımın gayri safî yurt içi hâsıladaki payı, 1978'de yüzde 22,7; 1983'te yüzde 22,7; 1986'da yüzde 21,8'dir; aşağı yukarı aynı. Sanayinin payı aynı yıllarda, sırasıyla, yüzde 24,1; yüzde 23,4 ve yüzde 25,3'tür. Hizmet sektörünün payı da büyük ölçüde değişmemiştir. Yurt içi gayri safî hâsılada Hizmetlerin payı 1978 yılında yüzde 53,2; 1983'te yüzde 53,9 ve 1986'da yüzde 52'9 olmuştur. Yani, durumda değişen bir şey yoktur, yapıda değişen bir şey; yoktur; ama bir başka oyun var; DPT programlarında bu hesaplar yanıltıcı bir biçimde, cari fiyatlarla yapılıyor. Yani rakamlar enflasyondan arındırılmıyor ve bu nedenle, örneğin 1986 yılında tarımın gayri safî yurt içi hâsıladaki payı yüzde 17,8; sanayinin payı yüzde 33,4 ve hizmetlerin payı da yüzde 48,8 olarak gösterilmektedir; ama yapıda değişen bir şey yoktur, bu sadece rakamlarla yapılan bir oyundur.

Son yıllarda, resmî kuruluşlarla bu tür yaklaşımlarla gerçekleri saklamaya yönelik davranışları dikkat çekici boyutta artmıştır. Hükümetin de bu tür uygulamaları görmezlikten gelmesi son derece üzücü ve kaygı vericidir.

Genel ekonomik yapıda kayda değer bir değişikliğin olmaması, son yıllarda hükümetin hem övündüğü, hem de enflasyonun nedeni olarak suçladığı ekonomik büyümenin hangi alanlarda etken olduğunu gösteriyor: Ekonomik büyüme reel üretim sektörlerinde olmamıştır, oransal ağırlığını koruması nedeniyle, daha çok hizmet sektöründe yoğunlaşmıştır; mal üretiminden çok hizmet üretimi artmıştır. Özellikle ticaret kesimi yapay bir şişme içindedir. Krediler de, sanayi yatırımlarından çok ticaret kesimine kaymaktadır.

Sayın Milletvekilleri, Özal Hükümetinin uyguladığı borç politikasıyla, devlet, iç ve dış tefecilere teslim edilmiştir. 1980 yılında 14 milyar dolar dolayında olan dış borçlar, bugün 35 milyar dolara çıkmıştır. Böylece dış borçlar, millî gelirin yüzde 60'ına ulaşmıştır. Bu dernektir ki, Sayın Özal, ülkeyi hızla bir dış borç batağına sürüklemektedir. Hayalisiyle, yüksek kur politikasıyla, her türlü teşviklerin artırdığı ihracatın yüzde 57'si dış borç faiz ve anapara ödemesine gitmiştir 1986 yılında. Bu, önümüzdeki yıllarda da artarak devam edecektir. Türkiye, borcunu ödeyebilmek için, sürekli, daha fazla borçlanmak zorundadır. Uluslararası Para Fonunun daha önce Güney Amerika ülkelerine uygulattığı bu politikalar, herkes biliyor ki, o ülkelerde büyük ekonomik ve siyasal bunalımlara yol açmıştır ve sonunda iflas etmiştir. Türkiye de bu bunalım noktasına, Sayın Özal'ın politikasıyla birlikte, hızla gitmektedir, öte yandan, toplam borçlar içinde kısa vadeli borçların oranı da sürekli artıyor. 1982 yılı sonunda kısa vadeli borçların oranı yüzde 10 dolayında ilken, bu oran 1986 yılı sonumda yüzde 29'a çıkmıştır.

Sayın Milletvekilleri, Sayın Özal'ın iddia ettiğinin aksine, Türkiye'nin uluslararası itibarı, kredisi artmamıştır. Türkiye'nin dış dünyadaki, uygar dünyadaki itibarı, saygınlığı bu politikalarla artmaz; özgürlükçü ve çoğulcu demokrasi ile artar, insan haklarına saygıyla artar, düşümce özgürlüğünün sağlanmasıyla artar, işkencelerin son bulmasıyla artar. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Uluslararası kuruluşlardan, bankalardan borç almak, itibarın ve saygınlığın ölçüsü değildir; öyle göstermek büyük bir yanlıştır. Borçlanmanın bir bedeli vardır. Bu bedeli ödemeye hazırsanız borç alırsınız, üstelik bu bedel, çoğunlukla dünyadaki ölçülerin de üstüne varmıştır. Bir başbakanın, özel bir bankanın genel müdür yardımcısıyla dışarıda resmi yemek yemesi, itibarın değil, olsa olsa itibarsızlığın bir göstergesidir. *(SHP sıralarından alkışlar)* Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanının, korumakta zorunlu olduğu ülke itibarını ve onurunu bu şekilde küçümsemesini hoş karşılayamayız, hiçbir şekilde onaylayanlayız.

Sayın Milletvekilleri, sürekli borçlanmanın siyasal bir bedeli de vardır. Böylesine bir dış borç kısır döngüsü içine girmiş bir hükümet, bir hesaplaşma anında, ulusal yarar ve ulusal bağımsızlığı güçlendirici politikaları izleyemez.

Sayın Milletvekilleri, işsizlik, Sayın Özal'ın politikasıyla hem sayı olarak, hem oran olarak artmıştır. Bu nedenle, programda yer alan, "Son iki yılda işsizlik hem nispet ve hem de mutlak değer olarak azalmaya başlamıştır" ifadesi, gerçekleri yansıtmaktan uzaktır, zaten hangi dayanağı olduğu da söylenmemiştir. Özal hükümetlerinin işsizliği azaltmak için bir çabaları yoktur. Sanayileşmeden, işsizlik sorununa çözüm getirilemez. IMF destekli 24 Ocak kararlarının ve bunun uygulayıcısı Sayın Özal'ın gündeminde sanayileşme yok. Halbuki, cumhuriyetin kuruluşumdan 1980'li yılların başına kadar, sanayileşme değişik hükümetlerin önemli amaçlarından birisi olmuştur; ilk kez, Özal ile birlikte bu ulusal politika terk edilmiştir. Bu bir reform olamaz; bu bir yanılgıdır, pahalıya mal olacak bir yanılgıdır. Sayın Özal'ın amacı, görüyoruz ki üretmek değil, satmaktır; sanayici toplum yerine tüccar toplum yaratmaktır; ancak, yedi yıllık uygulama gösterdi ki, bu politikalarla gerçek anlamda tüccar da olunmuyor; olsa olsa hayalî ihracatçı olunuyor, kapkaççı olunu-

yor: Sanayileşme olmadan, işsizlik sorununa sürekli ve kalıcı çözüm bulunamaz, bulunamadı. Özal iktidarı sürdükçe de işsizlik güderek artmaya devam edecektir.

Sayın Milletvekilleri, sanayi alanındaki, özellikle imalat sanayimdeki yatırımlar artırılmadan işsizlik azaltılamaz. İmalat sanayimdeki yatırım karşılaştırmaları bu gerçeği bütün açıklığı ile ortaya koyuyor. Bakın, 1983-1987 dönemini kapsayan son beş yılda imalat sanayiine yapılan toplam sabit sermaye yatırımları tutar olarak 1975 yılı fiyatlarıyla 130 milyar Türk Lirası dolayındadır. Oysa, aynı alana 1975-1979 yılları arasında yapılan yatırım toplamı 205 milyar liradır. 1975-1979 arasındaki yatırım, 1983-1987 arasındaki yatırımın iki katına yakındır.

İmalat sanayi indeki yatırım, sabit fiyatlarla yüzde 35 dolayında düşmüştür. Yatırımlardaki bu azalma, sanayileşme konusunda ve işsizlik sorununun çözümünde, Özal Hükümetinin ne kadar ihmalkâr ve duyarsız davrandığım açıkça gösteriyor. İmalat sanayii yatırımlarındaki bu düşüş, ihracat konusunun da çıkmaza gireceğini gösteriyor. Başka bir ifadeyle, hükümet, bugüne kadar geçmişin mirasım yemiştir; kendilerinden üretim kapasitesini artırıcı bir çaba gelmemiştir. Sayın Özal'ın yaptığı tek şey, sürekli zam ve pahalılıkla halkı güçsüzleştirip, yoksullaştırmak ve bu yolla dış piyasaya satılacak malları bulup çıkarmaktır; ancak, malın bulunması da dışsatım için gerekli, .ama yeterli değil. Bunun için de, ayrıca, sürekli kur ayarlamaları, teşvikler, vergi iadeleriyle malların dışarıya satılmasını sağlamak gerekiyor; ama önümüzdeki dönemde kapasite darboğazı, ihracatın artırılmasının önünde önemli bir engel olarak karşımıza çıkacaktır. Yatırım yapmadıkça, bunu söylemek, de hiçbir kehanet sayılmaz, durum meydandadır.

Sayın Milletvekilleri, hükümet programının geçen dönemden aktardığı bir uygulama da fonlarla ilgilidir. Hükümet, programının diliyle, fakir fukaranın ıstırabını durduracak, insanını yuva sahibi yapacak, savunma sanayiini kuracak malî kaynakları bütçe dışından sağlamayı tercih etmektedir. Fon uygulaması adıyla tanınan bu yaklaşımın bütçe sistemimize aykırı olduğu, daha önceki uyarılarımızda pek çok defa söylenmiştir. Gerçekten de, yıllardır sürdürülen bu uygulamayla, hükümet, halkın paralarından oluşan bu fonları, halkın temsilcilerinden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetiminden ve gözetiminden kaçırmaktadır. Bugün, bu fonların sayısı" kullanılış alanları ve oluşturdukları miktarlarla ilgili bilgiler Yüce Meclisimizde yoktur.

Geçen dönemde, bu fonlardan yapılan bazı ödemelerin niteliğiyle ilgili bazı bilgiler basına sızdı. Örneğin, bu tür fonlardan, kamu müteaahhitlerine, munzam sözleşmelerle ve Danıştay onayı alınmaksızın, Muhasebei Umumiye Yasasına aykırı olarak faizsiz avanslar verildiği bilinmektedir.

Gerek bu fonların oluşturulması, gerekse aşırı iç borçlanmalar, devletin gelir ve giderleri arasında ciddî bir dağınıklık, kontrolsüzlük ve belirsizlik yaratmıştır. Bunların, özellikle tek bir muhasebe sistemine bağlı olmaması, birbirlerine devredilebilmeleri; bütün bu faktörler de, bu paraların uygunsuz, en azından usulsüz kullanıldığı konusunda kamuoyunda haklı şüpheler yaratmaktadır.

Öte yandan, fonların geliriyle vergi gelirlerimi bir tutmak olanaksızdır; çünkü, fon tahsilatında uygulanan eşitlik ilkesi, aynı zamanda önemli bir adaletsizliktir.

Hele, kaçakçılara gidecek paraların fonlarda toplandığı savma şaşmamak elde değildir. Kaçakçılığı önleyemediğini, bu yüzden, hiç olmazsa gelir elde edecek bir formül bulduğunu, bir hükümetin alenen söylemesi, bizim devlet anlayışımıza kesinlikle ters düşer. *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu zihniyetin sonucunda, ahlak dışı faaliyetlerin, hatta esrar ve benzeri uyuşturucu madde satışlarının da serbest bırakılması ve özel kesintilerle font oluşturulması düşünülecek midir? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, hükümet programının demirbaş konularından birisi; de, özelleştirme üzerindedir. Bilindiği gibi, Özal Hükümeti, özelleştirme konusunda daha önce atılımlar yapacağı umut ve planları içindeydi. Programa göre, bu hükümetin de öncekinden farksız olarak aynı yolda yürümeye çalışacağı anlaşılıyor. Bu iş için yabancı firmaların özel danışmanlarının devrede olduklarım, bir süreden beri yoğun ve pahalı çalışmalar yaparak, aslında aldığımız bilgilere göre ilk kez yaptıkları bu işte önce deneyim kazanmaya uğraştıklarını da biliyoruz, duyuyoruz; çünkü bu konularda, fonlarla ilgili konularda olduğu gibi, kesin bir gizlilik sergileniyor; ama kamuya yansıyan haberler, bazı KİT'lerin, özellikle başlangıçta Petkim ve Sümerbank'ın hisse senetlerinin halka ve öncelikle bu kuramlarda çalışan işçilere satılacağı hakkındadır. Peki, bu kuruluşlarda çalışanlar nasıl hisse alacaklar, kuruluşlara ne değer biçilecek; devlet bu kuruluşları tümüyle mi elinden çıkaracak, yoksa bir kısmı için hisse senedi mi çıkaracak? Bütün bu ayrıntılar gizli tutuluyor. Başbakan, konuya ilişkin olarak yaptığı basın toplantısında, "bu tür özelleştirmelerle mülkiyeti tabana yaymayı planladıklarını" ifade etti. Gerçekte, bu konunun ardında ne olduğu belli değildir. Sayın Milletvekilleri. Hangi sıkıntı veya dayanılmaz talep, hükümeti bu yaklaşıma itmiştir, onu da bilmiyoruz.

Gösterilen nedenlere inanmak gerçekten çok zordur. Bir kere, işçimizin bu tür alımlara girişecek parası yoktur; çünkü kendisi zor geçiniyor. İkincisi, bu kuruluşların kârda mı, yoksa zararda mı oldukları da açıkça belli değildir. Hükümet, zam ve fiyat politikasıyla, genelde tüm kamu İktisadî kuruluşlarını kârlı duruma getirmiş görüyoruz, öyle görünüyor. Dolayısıyla, bunların devlete yük oldukları gerekçesiyle satışa çıkarılmaları, hiçbir şekilde inandırıcı bir gerekçe oluşturmuyor. Öte yandan, bu kuruluşların gerçekleştirilmesinde, kuşaklar boyu, halkımızın katkısı vardır. Şimdi, kimin malını kime satmak istiyorlar? Hükümet, sosyal adaletçi olduğunu öne sürüyor; sözüne mi, davranışına mı bakmalıyız? *(SHP sıralarından alkışlar)* Anlaşılan sadece şudur: Halkın malları özel çıkar gruplarına çok elverişli fiyatlarla devredilmek isteniyor. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, onun için açıkça söylüyorum: Bu yaklaşım halka haksızlıktır. Bu tür satışlara karşıyız. Satılanlar olursa, eski fiyatından kamulaştırmakta tereddüt etmeyiz. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, hükümet gelir yaratmak istiyorsa, bunun en doğal yolu olan vergilendirmeyi düşünmelidir. Vergi gelirleri hem millî gelir içinde giderek azalmaktadır, hem de vergilerin ağırlığını dar ve sabit gelirli emekçi; kesim taşımaktadır, çiftçimiz taşımaktadır. Stopaj Vergisiyle. Fon uygulamaları, sağlıksız borçlanmalar ve haksız satışlar yerine, hükümet, bugüne kadar vergilendirmekten

kaçındığı kesimlere yönelmelidir; başka sağlıklı çıkış yolu yoktur. Aksi takdirde, zaten bozuk olan gelir dağılımı daha da bozulacaktır.

Türkiye'nin millî gelir dağılımında, 1980 öncesi görülen yavaş, ancak olumlu gelişme ve göreceli bir iyileşme o zaman vardı; ama istikrar programından sonra bozulmaya başlamıştır, özel sektörün ciddî kuruluşları da bugün şunu kabul ediyorlar; Ülkemizde bölüşüm hakça değildir, gittikçe bundan uzaklaşılmıştır. Nüfusumuzun yaklaşık yüzde 20'lik bir bölümü millî gelirin hemen hemen yüzde 60'ına sahiptir. Bu denli bozuk bir gelir dağılımı, bugün hiçbir uygar ülkede görülmüyor. Nüfusun en yoksul yüzde 20'sinin millî gelirden sadece yüzde 3 pay aldığı düşünülürse, toplumumuzda ortaçağ koşullarının geçerli olduğu bir ortamda yaşayan insanlarımızın hiç de az olmadığı ortaya çıkar.

On yıl önce (1978'de) ulusal gelir içinde tarımın payı yüzde 26,7, maaş ve ücretlerin payı yüzde 35,2, sermaye gelirlerinin payı ise yüzde 38,2 dolaylarında iken, 1987'de tarımın payı yüzde 16,9 yüzde 26,7'den yüzde 16,9'a düşmüştür. Maaş ve ücretlerin payı yüzde 16,3 yüzde 35'ten yüzde 16'ya düşmüştür. Sermaye gelirlerinin payı ise yüzde 67 olmuştur. Yüzde 3'8'den yüzde 67'ye çıkmıştır. Bu gelişme, toplumsal huzur ve barış açısından kaygı vericidir. Hükümetin zihniyetinde bir değişiklik olacağını sanmıyorum; ama bu konuda da açık bir uyarıda bulunmayı görev saydım.

Gerçi, hükümet programında, Sayın Başbakan, gelir dağılımını düzeltmek için çok ilginç bir yaklaşımdan söz ediyor. Programa göre, gelir dağılımım düzelten tedbirlerin en önemlisi, altyapı konusunda yapılan hizmetlerdir. Vatandaşlarımıza devletin götürdüğü temiz içme suyu, kanalizasyon, elektrik, yol ve telefon gibi hizmetlerin, bir tür refah ve dolayısıyla gelir artışı sayılabileceği ileri sürülmekte ve böylece, bozuk olan gelir dağılımının düzeltileceği, dolaylı yoldan, dar ve orta gelirliye yardımın böyle sağlanacağı savunulmaktadır. Bu mantığa göre, dar ve orta gelirli vatandaşlara, hükümet, hemen her köye kadar götürdüğünü iddia ettiği telefon, elektrik, yol ve su ile zaten gerekli yardımları yapmıştır; başka bir deyişle, gelir dağılımındaki adaletsizlik hemen hemen tümüyle ortadan kalkmıştır.

Sayın Milletvekilleri, sadece bu savlar bile, hükümetin, gelir dağılımı gibi sosyal yapının en önde gelen ve tüm dünyada ülkelerin gelişmişlik düzeyinin en ciddî göstergesi olarak kabul edilen bir etkeni ne kadar hafife aldığını kanıtlamaktadır. Sayın Özal ve arkadaşlarına göre, devletin altyapı yatırımları, Türkiye'nin bu en boyutlu sorununu çözmektedir; ama durum hiç öyle değildir Sayın Milletvekilleri.

Hükümet programında unutulan, devletin yapmakla yükümlü olduğu altyapı hizmetlerinin hangi kaynaklardan karşılandığıdır. Eğer, Sayın Başbakana, bu kaynakların halkın verdiği vergiler olduğu, yani elektriğin, suyun, telefonun sağladığı refahın karşılığının, zaten, bu hizmetlerin götürüldüğü halktan alındığı hatırlatılmış olsa idi, Sayın Özal gelir ve bölüşüm teorisine böyle ciddî olmayan bir öneri ile katkıda bulunmayı denemezdi. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Tabiî bir de, ünlü Fakir Fukara Fonu var. Bu uygulama ile hükümetin gelir dağılımını düzeltmeyi değil, göz boyamayı amaçladığı açıktır. Gerçekte, Fakir Fukara Fonu bir partizanlık fonu olarak düşünülmüş ve seçim sırasında da gördüğümüz

gibi böyle uygulanmıştır. *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu nedenle, Sayın başbakanın bu konudaki ciddiyetine inanamıyoruz. Genelde, fonlar konusundaki uygulamaların inandırıcı olması, ancak bunların yüce Meclise getirilmesi, yüce Meclis tarafından denetlenmesi ile sağlanır.

Sayın Milletvekilleri, görüldüğü gibi, hükümet programının en zayıf noktası, toplumun en büyük sorununun olduğu noktadır. Bugün halkın en büyük sıkıntısı olan hayat pahalılığının bir an için ortadan kalktığını varsaysak, yine, gelir dağılımının bozukluğu, sosyal adaletsizliğin temel kaynağı olarak karşımızda duracaktır. Toplumumuzun en önemli yapısal sorunu bu bozuk gelir dağılımıdır. Bu temel bozukluk, ancak, sağlıklı ve adil yeni; vergi kaynakları ile üretenin ürettiğinden hakça pay almasını sağlayacak ücret ve gelir politikaları ile giderilebilir; başka yolu yoktur. Hakça bölüşümü, hayalî ihracatı desteklemekle, iç borçlanma ile elektrik, yol, su hizmetleri ile programda sıkça tekrarladığınız telefon, kanalizasyon yatırımları ile gerçekleştiremezsiniz Sayın Başbakan. Yanlış anlaşılmasın, biz altyapı yatırımlarına karşı değiliz. Biz, sizin ve hükümetinizin bugüne kadarki icraatınızla sergilediğiniz, halktan yana olmayan tutumunuza karşıyız. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekillileri, program, bu ilginç altyapı yönteminin dışında sadece makro ve mikro düzeylerde gerçekçi ve akılcı politikalara taviz vermeden devam edileceğini müjdeliyor; ancak bunların ne olduğunu belirtmiyor; onun için inanacak bir şey göremiyoruz.

Gelir dağılımımı düzeltici akılcı ve gerçekçi politikaların başında, vergi adaletinin sağlanması gelir, ücret, maaş ve taban fiyat politikalarının dar ve sabit gelirli emekçilerden yana oluşturulması gelir. Oysa, hükümetin geçmişteki uygulamaları, bu konuda yapılması gerekenle taban tabana zıttır. Fon uygulamaları, aşırı iç borçlanma ve sürekli enflasyon ve zamlar, vergilerin en adaletsiz biçimleridir. Ne yazık ki, hükümet bu dönemde de vergi adaletini ve gelir dağılımını bozucu bu tür uygulamalarını sürdürmekte kararlı görünüyor.

Sürekli bir politika olarak izlenen zam uygulamaları, ayrı bir adaletsiz vergidir. O kadar ki, ücret konusunda en sıkı pazarlıkları yapan, grevleri göze alan özel sektör kuruluşları bile, hükümetin yaptığı son zamlardan sonra ücretlerde ek bir artış sağlanmasını büyük ölçüde kabul etmişlerdir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, 1984 - 1987 yılları için tarımın ortalama gelişme hızı olanak verilen yüzde 4 rakamı gerçeği yansıtmıyor. Bu rakamı büyük ölçüde etkileyen üretim rakamları, ilgili bakanlıktan hiçbir ciddî esasa dayanmadan abartılarak verilmiştir. Örneğin, buğday üretimi 19 milyon ton alarak verilmektedir. Tüketim, stok, kayıplar, ihracat, ithalat tahminleri üretim ile karşılaştırıldığında, ortaya, hükümetin nerede ve nasıl sakladığı bilinmeyen 6 milyon ton dolayında bir fazlalık çıkmaktadır. Bu 6 milyon ton buğday nerededir? Tahminlerin gerçek dışı olduğunu gösteren diğer bir durum da soya üretiminde ortaya çıkıyor. Hükümet programımın 36 net sayfasında, "Soya üretiminin 46 bin tondan 250 bin tona çıkarıldığı" ifade ediliyor. Bilindiği gibi "Soya Projesini" Ulusu Hükümeti başlatmıştır; Özal Hükümeti döneminde bu alanda ciddî hiçbir atılım yapılmamıştır. Tek alıcı olan Çukobirlik, 1987 yılında çiftçiden 94 bin ton soya almıştır. 10 bin tonun da fabrikalar için alındığı tahmin edilirse, toplam üretimin 110 bin ton dolayında

olması beklenmektedir. Yağlı tohum olduğu için soyanın depolanması güçtür, O halde, soya üretimi, ileri sürüldüğü gibi 250 bin ton ise, fazlası nerededir? Bunlar programın ve millî gelir artışlarının inandırıcılığı açısından, üzerinde önemle durulması gereken, açıklama yapılması gereken gerçeklerdir.

Sayın Milletvekilleri, hükümet, tarım politikasındaki gelişmeleri, genellikle tohumculukta yapılan atılım olanak tanımlıyor. Oysa yapılan, yalnız tohum ithalat politikasının değiştirilmesinden ibarettir. Geçmiş dönemlerde tohum ithalatında devletin kontrolüne büyük özen gösterilmiştir; Özal Hükümeti bu denetimi kaldırmıştır. Sonuçta ne görüyoruz: Yeterli araştırma, inceleme ve deneme yapılmadan, yüzlerce çeşit tohum ülkeye girmiştir. Bunun sonucunda standardizasyon bozulmuş ve değişik tarımsal hastalıklar baş göstermiştir. Büyük ölçüde özelleştirilen tohum ithalatıyla birlikte pek çok bitki hastalığı da ithal edilmiştir. Bu amaçla, pek çok ilaç firmasının tohum ithal eden yan firmalar kurmaları dikkat çekicidir, düşündürücüdür.

Erzurum Ovası topraklarına bulaştırılan hastalıklar, Trakya yöresinde buğday üretiminde ortaya çıkan durum, bu sorumsuz politikaların çarpıcı örnekleridir. Bunun bedelini de çiftçi, düşük üretimle ve düşük destekleme fiyatıyla ödemektedir.

Bu arada, sorumsuzca ithal edilen Sadova türü buğdayın neden ithal edildiği, ne sonuç alındığı ve elde edilen buğdayın Toprak Mahsulleri Ofisince nasıl değerlendirildiğini sormak istiyoruz.

Sayın Özal'ı destekleyen iç ve dış çıkar çevrelerinin Türk ekonomisinin iyi idare edildiğini söylemeleri bizi ilgilendirmeyebilir; ama bizi, Sayın Özal'ın, politikasıyla ezip yoksullaştırdığı işçinin, çiftçinin, memurun, esnafın, büyük halik çoğunluğunun söyledikleri fazlasıyla ilgilendirir. Bu insanlarımıza ve bize göre ekonomi iyi idare edilmiyor. Tekrar ediyorum, Özal politikaları iflas etmiştir.

Eğer her şey Sayın Özal'ın dediği gibi iyi gidiyor ve iyi idare ediliyorsa, neden, seçimlerim hemen ertesinde toplam değeri 3 trilyonu aşan zamlar yapılmıştır? *(SHP sıralarından alkışlar)* Neden, hazırladıkları devlet bütçesi daha on ay geçmeden 1,2 trilyon açık vermiştir? Neden, emisyon hacmi yüzde 55, Merkez Bankası kredileri yüzde 90 oranında artırılmıştır? Neden, 1987 yılında ihracatın 10 milyar dolara çıkacağı söylenirken Türkiye'nin konvertibl dövizleri, artmıyor ve yılbaşına göre yüzde 5 oranında azalıyor? Neden, 1987 yılı programında 4,5 milyar dolar olarak gösteriden dış borç anapara ve faiz ödemeleri 1 milyar dolar fazlasıyla 5,5 milyar dolara çıkıyor? Neden, 1983 yılında vergi gelirlerinin yüzde 13'ü kadar olan iç borçlanma, 1987 yılında yıllık vergi gelirlerimin yüzde 73'üne çıkmıştır? Neden, Sayın Özal'ın iktidara geldiği 1983 yılında 2,5 trilyon olan devletlin iç borçları şimdi 12 trilyona çıkmıştır? Nihayet, neden Cumhuriyet Türkiye'sinin en uzun süreli ve yüksek orandaki enflasyonu, hayat pahalılığı durmak bilmeden devam ediyor? Neden, adaletli vergi kaynağı yerine iç borçlanmalar ve zamlarla devleti yönetmeye çalışıyorsunuz?

Bu soruların cevaplarını bekliyoruz, veremeyeceklerini de biliyoruz; çünkü, aslında bu soruların cevaplarında Özal politikalarının iflası yatıyor. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, Sayın Başbakan, hükümet programında, çalışma barışından, söz etmiştir. Çalışma barışının sağlanmasını hepimiz istiyoruz; ancak, gereği yapılmadan çalışma barışı kendiliğinden sağlanamaz. Çalışma yaşamını düzenleyen yasalar, demokratik işçi hak ve özgürlüklerimin kullanımına olanak sağlayıcı bir yapıdan ve nitelikten bugün yoksundurlar.

Bu yasalar, temelde, çalışanlardan yana değildir, işverenlerden yanadır. Daha da önemlisi, bugüne kadar olan uygulamalar göstermiştir ki, Sayın Özal da, Çalışma yaşamında işverenin yanındadır, işçinin yanında değildir.

Başta, Anayasanın çalışma yaşamıyla ilgili hükümleri olmak üzere, Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası; bunlar çağdaş Avrupa çalışma hayatı doğrultusunda, çağdaş Avrupa sendikal hareketi doğrultusunda değiştirilmedikçe, Uluslararası Çalışma örgütü ILO'nun ilke ve kararları uygulanmadıkça ki, onları uygulayacağımızı hükümet olarak da vaat ettik. Bunlar yapılmadıkça çalışma barışı sağlanamaz.

Demokrasinin var olduğu bir ülkede, işçilerin alın teriyle alınan mallar ve biriken paralar, işçilerle ilgisi bulunmayan ve ara rejimde çıkarılan özel yasalarla sıkıyönetimlerce atanmış kayyumlarca yönetilemez. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Son yıllarda, sendikaların daha da etkisizleştirilmesine hız verildi. İşçilerin sendikalaşma hareketlerine çeşitli yollardan engellemeler çıkarılmıştır. Denetim adı altında birtakım uygulamalarla sendikaları ve sendika yöneticilerini çalışamaz bir duruma getiren, grev hakkını kullanılmaz hale sokan, yasaklar zinciriyle donatan bir düzende, elbette ki gerçek bir çalışma barışından söz edilemez.

Sözleşmeli personel adı altında işçiler istihdam edilmeye başlanmıştır. Sendikalaşma hakkı ellerinden alınarak, gelecek güvencesi olmayan işçiler arasında huzursuzluk yaratılmıştır.

Grev hakkı olmayan sendikaların ya da sınırlı grev hakkı olan sendikaların serbest toplu pazarlık hakkı olamaz; işçilerin ekonomik ve demokratik hakları korunamaz. Bütün işçiler, bu durumda ekonomik koşullar altında ezilmişlerdir; bu durum değişmezse ezilmeye devam ederler. Sendikal hak ve özgürlükleri işlemez hale getirilmiş bir sınırlamalar ve yasaklar düzeninde, gerçek bir demokrasiden söz edilemez Sayın Milletvekilleri, *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hükümet programında, Anayasa değişikliğinden, yalnız bir yerde, "Yetkilerin seçilmiş organlarda olmasını sağlamak için gereken düzenleme yapılacaktır" diyerek, ne anlama geldiği belli olmayan bir şekilde bahsediliyor. Bir de, kendi sunuş konuşmasında Sayın Özal, "Ormanlardan yararlanmak için Anayasa değişikliği de düşünebiliriz" şeklinde bir yorum yaptı.

Bu belirsiz ya da az belirli sözler üzerinde şimdi fikir yürütemem.

Genel olarak, Sayın Özal'ın Anayasaya yaklaşımı, düşündüğü icraatın yapılmasına veya belirli bir zamanda yapılmasına Anayasadan bir engel çıkarsa, onu ortadan kaldırmak için bir değişiklik önermektir. Bu tabiî tamamen kişisel bir yaklaşımdır, bizim için bir değer taşıyamaz. Bizim düşündüğümüz değişiklikler, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerimi, sendikal hakları, basın özgürlüğünü,

yargının bağımsızlığını, üniversitenin bilimsel özerkliğini; bütün bunları güvence altına alacak düzenlemelerdir. Böyle düzenlemeler için bütün partilerle görüşmeye hazırız; ama kişisel maksatlar için Anayasa değişikliğini kabul ötmeyiz. *(SHP sıralarından alkışlar)* Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri. Hükümet programında Doğu ve Güney doğu Anadolu Bölgelerinde kalkınmanın hızlandırılmasına önem verildiği, "Huzur ve güvenin sağlanması" bölümünde bir cümleyle ifade ediliyor, bir başka yerde de, "GAP Projesine öncelik verildiği" söyleniyor. Burada, Birinci Özal Hükümeti döneminde kalkınmada öncelik taşıyan bu yörelerde neler yapıldığını ve yapılmadığını biraz anlatmak istiyorum.

ANAP iktidarının geçen dört yılında bu bölgelerde, üretime yönelik işsizlik sorununu azaltıcı yatırımlarda düşüş olmuştur. Daha önceki hükümetler döneminde yapılan birçok tesis faaliyete geçirilememiştir. Örneğin, Gercüş Sümerbank Ayakkabı Fabrikası, Diyarbakır sigara, rakı fabrikaları, Yüksekova Et Kombinası gibi.

Özal iktidarı döneminde bu bölgeye yapılan yatırımlar, genelde güvenlik amacına yöneliktir; askerî tesisler, polis lojmanları ve karakollar gibi. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu durum o kadar göze çarpan boyutlara varmıştır ki, halk ağzından şu değerlendirme duyulmaktadır. "Holdinglere ve ANAP'lılara kredi bol, Doğu ve Güneydoğuya karakol." *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu bölgedeki okul binalarıyla sağlık evlerinin büyük bir bölümü, bir süredir karakol binaları olarak kullanılıyor. Bu binaların içinde endüstri meslek lisesi, temel eğitim yatılı bölge okulları ve tarım meslek lisesi bulunmaktadır. *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu bölgelerdeki köylerin büyük bir bölümünde köy ilkokulları 1983'ten bu yana karakol olarak kullanıldığı için, bu okullarda öğrenim gören on binlerce çocuğumuz okuma olanaklarından yoksun kalmışlardır.

Hükümet programını içeren kitapçıkta, "Eğitim ve öğretim en fazla önem verdiğimiz konuların başında gelecektir" deniliyor. Peki, hükümet, kalkınmada öncelikli yörelerde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde mevcut ilik ve orta dereceli okullara ait binaları karakol haline getirerek eğitim ve öğretim sorununa nasılı çözüm getirecektir? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki kamu kuruluşlarında, özellikle ANAP'lı belediyelerde, rüşvet, yolsuzluk, talan, keyfî uygulama ve partizanlık kol gezmektedir. *(SHP sıralarından alkışlar)* Özal Hükümetinin ANAP'lı belediyeleri kayırarak, bunlara yaptığı yardımlar, ANAP'lı belediye başkanları ve yakın çevrelerince yolsuz tasarruflarla yağmalanmaktadır. Bunun yanında bazı belediyelerse, personelin dört beş aylık alacağını ödeyememektedir.

Sayın Milletvekilleri, doğu ve güneydoğuda halk huzursuzdur; güven ortamı yoktur; devlet vatandaşa kuşkuyla bakmaktadır. Bu durum, halkın devlete olan güvenini kaybettirmiştir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

İhbarcılığın özendirilmesi, asılsız suçlamalara yol açmıştır. İhtilaflar ve kan davaları yeniden canlandırılmıştır. Yıllarca olumsuz etkilerin yok edilemeyeceği bir ortam yaratılmıştır. Bölgede yaşayan insanlar birbirlerine kuşkuyla bakıyorlar, birbirlerinden çekiniyorlar. İşte bu durum Özal iktidarının bu bölgelerdeki: kalıcı eseridir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Devletlin güvenlik etkinliği köy korucularına bırakılmıştır. Devlet otoritesi bu yolda zayıflatılmıştır, zafiyete uğratılmıştır; hiç olmazsa bu izlenim verilmiştir. Haklarında gıyabi tutuklama kararı bulunan adi suçlardan aranan kanun kaçakları, devletin medet umduğu insanlar haline getirilmişlerdir. Bu insanlar seçimlerde ANAP lehine kullanılmıştır. Böylelikle, devlet, kanun kaçaklarına sığınmış gibi bir izlenim doğmuştur. Feodal yapının egemen olduğu bu yerlerde bir kabile ya da bir aşiret daha önce davranıp köy koruculuğunu kabul etmişse, devlet olanaklarını da yanına alarak, karşısındakileri alt etme yollarını aramıştır. Böylece, aşiretler arasında ihtilaflar daha da büyüyor, bölgede huzur ve güven ortamı hükümet eliyle daha çok bozuluyor.

Olağanüstü hal bölgesinde, Ruhsatlı Silah Taşıma Yasasıyla halkın silahlandırılması, önceden kestirilemeyecek tehlikelere yol açacak olumsuz b:ir girişimdir. Köy koruculuğu isteğe bağlı olmaktan çıkarılmış, zorunluluk sistemli uygulanmaktadır. Korucu olmak istemeyen köylülere her türlü baskı yapılmakta, korucu olmak istemeyenler köylerinden göçe zorlanmaktadır. *(SHP sıralarından alkışlar)* Örneğin, Gercüş'ün Üçyol'a bağlı köylerinde birçok kişi köyden taşınmak zorunda bırakılmıştır.

Sayın Özal, sıkıyönetim uygulamasına ülkede son verildiğini, huzur ve güven ortamının sağlandığını söyleyebilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, buradaki köylerin çoğunda gece sokağa çıkma yasağı uygulanmaktadır. Karanlık başladıktan sonra evinden çıkan köylüye, Jandarmaca, hiçbir ihtar yapılmadan ateş açılmaktadır. Köylü, gece dışarıda kalan hayvanlarına bile sahip çıkamamakta, geceleri tarla ve bahçe sulamaları yapılamamaktadır. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Aramalar insanlık onurunu kırıcı bir şekilde yürütülmektedir. Yollarda güvenlik gerekçeliyle yapılan aramalarda konvoylardaki vasıtalar altı saat, hatta bütün gece yollarda bekletilmektedir.

İşkence genel bir sorundur; doğu ve güneydoğuda her an, her yerde karşılaşılabilen bir olgudur.

Denetimsiz fon uygulamaları bölgede siyasî amaçlı baskı aracı olarak kullanılmaktadır. Hükümetin büyük övgüyle bahsettiği Toplu Konut Fonundan, bugüne kadar, Hakkâri'de hiçbir fert ya da kooperatif yararlandırılmamıştır. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Hükümet programında "hiçbir köyün elektriksiz olmadığı" söylenmektedir. Halbuki, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yüzlerce köy ve mezra henüz elektriksizdir. Örneğin, 5 Haziran 1987'de Uludere Kasabasında yapılan belediye seçimlerini SHP kazanmış olduğu için, bugüne kadar Uludere Kasabasına elektrik verilmemiştir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, bütün bu gerçekler karşısında hükümet programının ne kadar yetersiz ve yanlış tutumlu kaldığını görüyorsunuz. Bu konuya hakkını vermek için, programı baştan yazmaktan başka çare yoktur; ama onu da Sayın Özal'ın Hükümeti yapmaz. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın başkan, Sayın Milletvekilleri, Sayın Özal, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunuyla, Türkiye'nin sağlık politikasını da temelinden değiştirmiştir ya da öyle bir doğrultu getirmiştir. Hastanelerin bütününde tüm inceleme ve tedavi hizmetleri paralı hale gelmiştir ve bunlara yüksek ücretler konmuştur; çünkü hastaneler artık kendi döner sermayeleriyle geçinecekler. Böylece, para ödeyebilenler, yani sadece ödeme gücü olanlar sağlık hizmetlerinden yararlanabilecekler. İktidar, hastanelerimizi bir ticarethane ve insanlarımızı, limanlarımızın sağlığını, satılan, satın alınan bir ticaret malı olarak görmektedir. ANAP Hükümetinin getirdiği bu yeni sağlık yasasında temel ilke, hastanelerin işlemesini düzenlemek ve düzeltmeye yönelik görülüyor. Oysa, sağlık hizmetleri sadece hastane hizmetleri demek değildir. Bugün için en büyük yakınma, hastane kapılarında bekleşmek, sıraya girmek, hastanelerde yatarak tedavi edilmek için vatandaşlarımızın günlerce beklemek zorunda kalmalarıdır. Bu nedenle, ANAP Hükümeti öncelikle bu yakınmalara karşılık vermek istiyor. Oysa devletin sağlık hizmetleri sorumluluğu, önce kişileri hasta olmaktan korumakla başlamalıdır. Devletin temel sorumluluğu, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin kişilere yaşadığı yörede sunulmasıyla başlar.

Yeni kanunla, halkımızı hasta olmaktan koruyan koruyucu hekimlik hizmetleri tamamen geri plana itilmiştir; kırsal alanda ve küçük yerleşme birimlerinde, sağlık sorunları çok daha büyük olan vatandaşlarımıza yönelik gerekli önlemler yoktur. İki saate sığdırmak için bazı bölümleri atlamak zorundayım.

Sayın Başbakana ve tabiî Sağlık Bakanına güvenoyu alırlarsa hatırlamaları için ülkemizin sağlık sorunlarının temel yapısına ilişkin bazı etkenleri de burada söylemek istiyorum. Türkiye'nin altyapı koşulları irdelendiğinde görülür ki, büyük iller başta olmak üzere, ülkenin büyük bir bölümünde içecek ve kullanacak temiz su yoktur, kanalizasyon sistemleri yetersizdir. Bu nedenlerle, tifodan sarılığa, bağırsak parazitlerinden çocuk felcine kadar, sularla yayılan bulaşıcı hastalıklar insanlarımızın hayatını tehlikeye atmaktadır, insanlarımızı gereği gibi eğitemediğimiz ve bilgilendiremediğimiz için, bir tarım ülkesi olan Türkiye'de yeterli protein ve vitaminle beslenememe sorunu vardır. Bu tek yönlü beslenme, tıp dillinde "Kronik açlık" anlamına gelir. Ayrıca, giderek artan pahalılık, halkımızın büyük kesiminin düşük gelir düzeyi, sağlıklı beslenmeye olanak tanımamaktadır. Özellikle kırsal alanda yaşayan insanlarımız, yörelerinde nitelikli sağlık hizmetine erişemiyorlar. Ana ve çocuk ölümleri çok yüksektir; en geri kalmış ülkeler düzeyindedir. Hastalandıkları zaman sağlık hizmetine ve nitelikli hekime erişebilme, tedavileri için gerekli ilaca kavuşabilmeleri ayrı ayrı sorunlardır.

Tekrar vurgulamak isterim ki, bütün bu şartları taşıyan ülkemiz gerçeklerinde kurulan bir sosyal devlette, sağlık hizmetleri devlet eliyle ve ücretsiz sunulmalıdır. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, programın dış politika ile ilgili bölümü üzerindeki görüşlerimi kısaca belirtmek istiyorum.

Biz dış politikayı, her zaman söyleriz ki, iç politika için bir yatırım konusu olarak görmüyoruz. Dış politikanın, bir devlet politikası haline gelmesini, bütün partilerin destekleyebilecekleri, bir ulusal politika olması gereğini savunuyoruz. Bunun gerçekleşmesi şartlarından biri, muhalefet liderlerinin ve öncelikle Ana mu-

halefet Partisi Liderlinin, dış politika alanındaki ana sorunlar üzerinde hükümetin görüşlerini muntazaman ve yetkili kişilerden öğrenmesi ve kendi görüşlerimi aktarabilmesidir. Hükümetten bu diyalogu bir an önce başlatmasını istiyoruz ve bunu kurumlaştırmasını bekliyoruz. Böylelikle, dış politikamızın, ulusal politika, devlet politikası olma niteliği kolaylıkla ortaya çıkar; bundan da, hem ülkemiz, hem de iktidarda bulunan partiler yarar görürler.

Sayın Milletvekilleri, Meclisteki çoğunluğa dayanıp çıkarıverilen kanun követindeki kararnamelerle ülkeyi yönetmek gibi, buna benzer bir anlayışla, "Ben yaptım oldu" yaklaşımıyla dış politikada başarı sağlanmaz. Dış politika, ulusal ve uluslararası bankalar, şirketler, holdingler arasındaki pazarlıklardan başka ölçülere dayanır. *(SHP sıralarından alkışlar)* Onun için, bu ölçülerin gerektirdiği biçimde davranmalıdır. Bunun yapılabilmesi için, hükümetin, elindeki yüksek nitelikli Dışişleri Bakanlığı mensuplarını, yukarıdan verilen kararların uygulayıcıları olmaktan çıkarıp, kararların oluşturulması sürecinde onların bilgi ve deneyimlerinden yararlanması şarttır. Hata yapma olasılığı böylelikle en aza indirilir.

Bu görüşlerle hükümet programını ele aldığımda, önümüzdeki günlerde, aylarda gündeme gelecek pek çok sorun hakkında programda aydınlatıcı bilgi verilmediğini fark ediyorum ve aşağıdaki soruları Sayın Özal'a yöneltmek istiyorum.

Amerika Birleşik Devletleriyle, NATO çerçevesinde olsun, ikili ilişkilerde olsun, çok karmaşık hale gelmiş durum hakkında açıklama bekleyen kamuoyu, programdaki bir buçuk satırlık cümle ite elbet tatmin olmuş değildir. "ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimizi karşılıklı menfaatlere hizmet edecek şekilde geliştirmeye kararlıyız" deniyor.

Peki, SEIA'nın şimdiki durumu nedir, ne gibi gelişmeler beklemiyor? Anlaşmayı askıda tutmaktan başka ne gibi önlemler düşünülmektedir?

Amerikan Kongresinde ve komisyonlarda gelişen olumsuz yaklaşımlar ve kararlar karşısında hükümet ne düşünmektedir, ne gibi tedbirler almıştır veya alacaktır?

ABD'nin Türkiye'yi NATO dışı birtakım girişimlere sokmak istediği, Körfez sorunuyla aktif olarak ilgilenmemizi istediği gerçek midir? Bu ve benzeri sorunlarda hükümetin tutumu nedir, ne olacaktır?

INF Anlaşmasının Türkiye üzerinde ne gibi etkileri olacaktır? Türkiye bu nedenle yeni yükümlülüklerle karşılaşacak mıdır? Türkiye, INF dışında kalan yeni nükleer silahların, toplanacağı bir alan olacak mıdır?

INF Anlaşmasından sonra daha da güncelleşmiş olan konvansiyonel silahlar konusunda hükümetin tutumu nedir, ne olacaktır? Bu konu ile ilgili olarak Gorbaçov'un, "Sovyetler Birliğinin güneyindeki büyük güçten" bahsetmesi ne anlama geliyor? Bu olay, "Herhalde Altıncı Filoyu kastetmiştir" gibi bir cevapla geçiştirilecek basitlikte midir? Bu konuda nasıl bir gelişme beklenebilir? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Yunanistan'la olan ilişkilerimizin düzelmesi ve Kıbrıs sorununun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin 29 Mart 1986 tarihli önerisinin sınırları içinde çözül-

mesini biz de istiyoruz; ancak, Avrupa Topluluğu ile olan ilişkilerimizin biraz iyileşmesi umuduyla bazı müttefiklerimizce tertiplenmekte olduğunu duyduğumuz bir oyuna kapılarak, bu iki konuda ödünler verileceği kaygısını ciddî olarak taşıyoruz.

SHP olarak, bütün uluslarla, özellikle komşularımızla dostluk ve her alanda iyi, verimli ilişkiler yürütmek isteriz.

Yunanistan'la aramızda bulunan Ege Denizi, bizi birbirimizden uzaklaştıracak değil, yaklaştıracak bir ortam olmalıdır. Yapılacak şey, Ege Denizinden, denizaltı ve denizüstü olanakları ile hava koridorları ile her iki tarafın haklarını koruyan bir anlaşma içinde ortaklaşa yararlanmaktır. Bu hakça bölüşüme ya da ortaklaşa kullanıma götüren yolda dikkatle, kararlılıkla ve barışçı bir anlayışla ilerlemek zorundayız; ama bu yolda ilerlemeyi çabuklaştıracak etkenleri biz kendimiz bulmalıyız ve devreye sokmalıyız; aksi halde, varılacak anlaşmada daha çok ödün veren taraf biz oluruz.

Hükümet programında Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurusunun geçen dönemde yapılması önemli bir başarı olarak gösteriliyor. Biz de parti olarak bu başvuruyu destekledik. SHP programında, Türkiye'nin ulusal kalkınmasını ve sanayileşmesini engellemeyecek şekilde Avrupa Topluluğuna tam üye olmak, amacımız olarak belirtilmiştir. Hükümet programında, başvuru yapıldıktan sonra ne gibi gelişmeler olduğu konusunda hiç bilgi yoktur. Bu konuda Sayın Özal'ın açıklama yapmasını bekliyoruz.

Bizim dış ve iç basından izlediğimize göre, tam üyelik başvurusunun işleme konulmasıyla ilgili takvim çok yavaş işlemektedir. Bütün bu gecikmelerde bir temel nedenin, Türkiye'de demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla henüz işlemediği kanısı olduğu açıktır. *(SHP sıralarında alkışlar)* Bu kanıya yol açan başlıca olaylar da, insan haklarına aykırı uygulamalar ve özellikle sendikal haklardaki kısıtlamaların, sınırlamaların hâlâ kaldırılmamış olmasıdır. Avrupa Topluluğuna üyelik başvurusunun Büyük Millet Meclisinde konuşulduğu gün de aynı şeyi söylemiştim; hem Avrupa Topluluğuna üye olmak istemek, hem de insan hakları ve özellikle işçi hakları konularında Batı demokrasilerinin gelenekselleşmiş davranışlarından uzak durmak... Bu ikisi bir arada olmaz. Bırakınız ki biz, Avrupa Topluluğuna üye olmak için demokrasi istiyor değiliz; biz, demokrasi içinde var olmak istediğimiz için, bütün vatandaşlarımızın haklarına saygı gösteren bir hukuk devletinde yaşamak istediğimiz için Avrupa Topluluğuna üye olmayı doğal hakkımız görüyoruz. *(SHP sıralarından alkışlar)* ANAP İktidarı, hakkımızda yanlış izlenimler doğurarak bu yolu kapatmamalıdır. Yoksa, yalnız halk karşısında değil, tarih önünde de sorumlu olur. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Bulgaristan'daki soydaşlarımızın uğradıkları haksız ve son derece üzücü davranışlar devam ediyor. Gerek uluslararası, gerek ikili anlaşmalarla tanınmış halklarına saygı gösterilmesini ya da Türkiye'ye göçlerine izin verilmesini sağlamak için İkinci Özal Hükümetinin neler yapmayı düşündüğünü bilmek isteriz? Bugüne kadar sarf edilen çabalar ya hiç sonuç vermemiş ya çok sınırlı bir sonuç vermiştir. Onun için, şimdi ne gibi yeni önlemlere başvuracaklarını öğrenmek isteriz?

Programda, "komşularımız İran ve Irak arasında aktif tarafsızlık politikası güttüğümüz" şeklindeki ifadenin tam olarak ne anlama geldiğini anlamış değiliz. İran ve Irak arasındaki savaşın bir an önce bitmesini elbet istiyoruz. Savaşan iki komşu arasında tam bir tarafsızlık politikası yürütmenin, çıkarlarımıza ve insanlığa en uygun davranış olduğum da inanıyoruz; ama aktif tarafsızlıktan ne kastedildiğini anlamıyoruz; Sayın Özal açıklarsa memnun oluruz. Ayrıca, muhtemel yanlış anlamaları önleyeceği için, böyle bir açıklama ulusal çıkarlarımız açısından da, inanıyorum ki, yararlı olacaktır.

Programda, "Dış politika" bölümünün sonunda, "Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin en iyi şekilde korunması için gayretlerimizi titizlikle sürdüreceğiz" denilmektedir. Gene programın başka bir bölümünde, yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri ve yapı tasarrufu hesaplarının Türkiye'ye transferi konularındaki çalışmalardan bahsedilmektedir.

Sayın Milletvekilleri, yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın, aileleriyle beraber sayıları bugün 2 milyona varmıştır. Önemli sorunları olan bu vatandaşlarımızdan, programın farklı iki yerinde sadece bir iki cümle ile bahsedilmekle yetinilmiş olması büyük bir eksiklik ve hatadır; İkinci Özal Hükümetinin de birincisi gibi, yurt dışındaki işçilerimizin, vatandaşlarımızın sorunlarına bütünüyle sahip çıkmayacağını gösteren olumsuz bir işarettir.

Yurt dışındaki nüfusu yüzde 40'ı halen işçi statüsündedir. Onbeş yıldır, yirmi beş yıldır Avrupa'da yaşana ve çalışan vatandaşlarımız, Avrupa Topluluğu ülkelerinin çoğunda, bu ülke vatandaşlarının sahip oldukları hak ve özgürlüklerin önemli bölümünden yararlanamıyorlar. Pek çok yerde seçme ve seçilme haklarını kullanamıyorlar. Her gün, yurt dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorlar; büyük bir güvensizlik ortamında yaşıyorlar,

Böyle zor koşullarda yaşayan vatandaşlarımızın yerleşme hakkı güvenceye kavuşturulmalı, benzer durumdaki başka ülke vatandaşları için kabul edilmiş olan çifte vatandaşlık hakkının alınması için hükümet, çeşitli Avrupa hükümetleriyle görüşmeler yapmalıdır. Bir iki Avrupa ülkesinde kazanılmış olan seçme ve seçilme hakkının, yerel seçimler düzeyinden başlayarak her ülkede gerçekleştirilmesine çalışılmalıdır.

Avrupa'da itibarlı bir ülke haline geldiğimizi Sayın Özal her fırsatta söylüyor. Böyle miyiz, değil miyiz, bunu Avrupa'daki işçilerimize sormak gerekir. Çalıştıkları ülkeden bir komşu ülkeye arkadaşlarını ziyarete gitmek istediklerinde, yabancı ülke konsoloslukları önünde vize almak için altı ay, bir yıl bekletiliyorlarsa, bazen hiç sebepsiz yere vize alamıyorlarsa, itibar bunun neresinde kalmıştır? *(SHP sıralarından alkışlar)* Bu vize uygulamasının kaldırılması için yapılan çalışmaların ne safhada olduğunun açıklanmasını isterim.

Avrupa Topluluğu ülkelerinde serbest dolaşım hakkının tanınması da askıya alınmış görünüyor. Bu konuda da nasıl bir gelişme öngörüldüğünü duymak isterim.

Avrupa'da gittikçe artmakta olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı, hükümetler nezdinde, zamanında girişimler yapmalıyız; vatandaşlarımızın mağdur olmasını her halükârda önlemeliyiz. Vatandaşlarımızın, gerek orada yaşarken, ge-

rek vatana döndüklerinde çözülmesi gereken daha pek çok önemli sorunları vardır: Kültür ve din sorunları, eğitim sorunları, emeklilik, konut, sağlık sorunları, aile bütünlüğünün sağlanamamasından kaynaklanan sorunlar... Bunlara benzer sorunların çözümü için hükümetin konuya bir bütün olarak bakmasını istiyoruz ve AET ülkeleri hükümetleriyle her konuda ayrı ayrı görüşmeler yaparak bunları sonuçlandırmalarını istiyoruz.

İtibarlı ülke olmak "birçok defa söyledim" borç verilebilir ülke olmaktan başka bir şeydir; insanlarına hiçbir yerde ikinci sınıf, üçüncü sınıf vatandaş muamelesi yapılmayan ülke olmak demektir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hükümet programında bir cümle ya da bir paragrafla ileri sürülen bir iddia, yuvarlak sözlerle çizilen bir taslak; bunların hepsini eleştirmek, gerçeklerden ne kadar uzak, ne kadar yanlış yolda olduklarını göstermek, yazık ki, iki saate sığmıyor. Vaktimin sona erdiğini görüyorum.

Millî Eğitim alanındaki hedeflerin ne kadar yüzeysel ve ticarî maksatlara yönelik olduğunu, üniversitelerde bilimsel özerkliğin kalkmış olduğunu bir tarafa bırakıp, "YÖK Kanunu günün şartlarına göre değiştirilecektir" gibi, ne anlama geldiği belli olmayan bir hükümle yetinmenin; Millî Savunma Bakanlığının re-organize edileceğini haber verirken, nasıl yapılacağını hiç söylememenin ne anlama geldiklerini incelemek, ayrıntılı açıklama sormak isterdim; ama zamanım dolduğu için sözlerimi bitireceğim.

Programın sonunda, Sayın Özal, "Memleketin meselelerini de, çözümünü de biliyoruz" diyor. Ben de sorayım: Öyleyse bugüne kadar niye çözmediniz *(SHP sıralarından alkışlar)* ya da çözüm yolunda hiç ilerlemediniz? Bugüne kadar yapamadığınızı bundan sonra nasıl yapacaksınız? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubunun, açıkladığım nedenlerle, İkinci Özal Hükümetine güvenoyu vermeyeceğini bilginize sunar, Yüce Meclisi saygıyla selamlarım. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar. DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Mükerrem Taşçıoğlu; buyurun efendim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; Anavatan Partisi Grubu adına hükümet programı üzerinde grubumuzun görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle Yüce Meclisimizin üyelerine en derin saygılarımı sunarım. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, ben, konuşma planımda bir değişiklik yapmak lüzumunu hissettim. Sebebi şudur: Aşağı yukarı öğle tatilini hesaba katmaz isek, ikişerden dört saat hükümet programımız üzerindeki eleştirileri dikkatle dinledikten sonra, bunların şöyle madde başı halinde dahi olsa, cevaplanmasını konuşmamın sonuna bırakmaya sabredemedim. Bu itibarla, müsaade ederseniz... *(DYP sıralarından "Başbakan cevap versin" sesleri)*

Ekildim, ben de cevaplarım, Başbakan da cevaplar. Ben, görüş olarak cevaplarım efendim. *(DYP sıralarından "Sen cevaplayamazsın" sesleri)*

Siz nasıl, istediğinizi anlattıysanız, ben de gördüklerimi, görüşlerimi ve fikirlerimi, özellikle hükümet programı konusunda rahat rahat anlatırım. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım, bu politika bir garip şey... Şimdi, dört saattir arkadaşları dinliyorsunuz; eğer bu söylediklerinin onda biri doğru olsa, 292 mevcutla bu iktidarın buraya gelmemesi lazım! *(DYP sıralarından "Ofsayt, ofsayt" sesleri)*

Şimdi, dinlemeyi öğrenin, dinlemeyi öğrenin... Bakın, dört saattir dinlemeyi de anlatmaya çalıştık. *(DYP sıralarından gürültüler)* Müsaade edin, yoksa susuncaya kadar bekler, yine devam ederim; bir şey fark etmez, ki...

Muhterem arkadaşlarım, hani hikâyeyi bilirsiniz: Adam et almış, emanet bırakmış; yemişler eti. Sonra geldiğinde "Bizim et ne oldu?" diye sormuş, "Kedi yedi demişler. Adam kediyi tartmış, hepsi tam etin kilosu kadar. "Yahu kedi buysa et nerede?" demiş.

Eğer bu söyledikleri doğru ise, biz nasıl geddik buraya? Ben hep bu sualin cevabını aramaya çalışıyorum. *(SHP sıralarından, "Seçim Kanunu getirdi" sesleri)*

Onu da biliyorum. "Yüzde 36 ile geldin" hikâyesini biraz sonra tafsilatıyla anlatacağım.

MUSTAFA ÇORAPÇIOĞLU (Balıkesir) — Eski bakansın, konuşamazsın bir defa.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Bir Sayın liderimiz bize bazı sorular sordu. Tabiî büyükçe bir kısmına.. *(SHP sıralarından "Sana sormadı, Başbakana sordu" sesleri)* Sordu efendim, sordu.

Büyükçe bir kısmına hükümet cevap verecek, vazifesi odur. Biz görüşlerimizi ifade etmek sadedinde bazı hususlara değineceğiz.

Bakınız, deniyor ki, bu Mecliste tartışmadan kaçınılmasın, bu Mecliste muhalefete istediği gibi hareket edebilme, düşüncelerimi arz edebilme imkânı getirilsin, Meclisi bir ayak bağı haline getirmeyin...

Biz bu görüşlere katılıyoruz, biz zaten bu görüşlerin aksine bir davranışın içinde değiliz. Biraz sonra tafsilatıyla da ifade edeceğim, biz bu Meclisin daima açık kalmasından ve bu Meclis sayesinde memlekette demokrasinin ayakta kalmasından yanayız; bundan hiçbir şüpheniz olmasın.

MUSTAFA ÇORAPÇIOÖLU (Balıkesir) — Haftalık çalışma günlerini ikiye indiriyorsunuz?,.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Sosyal devlet olmadığımızdan bahsediyorlar.

Biz bu düşüncede değiliz, bu fikri paylaşmıyoruz. Neden?

Bakınız, "Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonu" adı altında, çok tenkit edilen, hatta politikaya alet ettiğimiz iddiaları ileri sürülen bir fon...

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) —Gerçek!

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Bir tek misal gösteremezsiniz, hiç bağırmayın. Bütün memlekette... *(DYP sıralarından* gürültüler) Müsaade buyurun, böyle gürültü ile patırtı ile olmaz bu iş. Çok araştırdık, çok sorduk. Bakın, siz mülkî amirleri de bu şekilde isnat altında, şaibe altında bırakıyorsunuz. İllerimizde ve ilçelerimizde kaymakamlarımızın başkanlığında, belediye başkanlarımız, oranın ileri gelenlerinden iki üç kişi, müftüsü vesairesiyle, hiç siyasî düşünce ve kanaatlarına bakılmaksızın, kurulmuş heyetlerin yapmış olduğu binlerce tatbikat vardır. Ben size söylüyorum: Bize bir tane bu tatbikatlardan gösteriniz ki, siyasî amaçlı vardım yapılmıştır... Bunu övünerek söylüyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sağlık sigortasını getirdik, süper emekliliği getirdik. Bu, sosyal devlet anlayışının tatbikatlarından, çok hayırlı faaliyetlerdir; sırası gelince tafsilatını vereceğim.

Vaktinizi almamak için çabuk çabuk geçiyorum. Burada fonlara temas edildi. Bizim zamanımızda çıkan fon takriben 10 tanedir; mevcut fon adeti 110 küsurdur. Bizim zamanımızda çıkan fonların hepsi kanunla çıkmıştır. Bu konuya temas eden Sayın liderin zamanında fonlar kararname ile çıkmıştır. Bizim zamanımızda kanunla çıkan fonlarda, o kanunlarda maksat sarahaten belirtilmiştir. Yine bizim zamanımızda bu fonların denetimi sağlanmıştır. Fonların aleyhinde bulunmaya lüzum yoktur.

Ayrıca ilave edeyim, bakınız, 17'nci Dönemde 105 adet kanun kuvvetinde... Pardon bu başkası, affedersiniz... *(DYP sıralarından "Ezberci, ezberci" sesleri)* Efendim sayılarda şaşırabilirsiniz, mühim bir şey değil bu. Kanun hükmünde kararname konusu hemen arkasından geldiği için zaten o karışıklık oldu. Meclisten eldeki imkânlar nispetinde geçiyor; ama bakınız şimdi sizlere istatistikleri okuyacağım:

Kurucu Mecliste 84 tane kanun hükmünde kararname gelmiş, 19 tane çıkmış, 65 tanesi kalmış.

12 Eylül öncesinde 22 tane gelmiş, 1 tane çıkmış, kalan 21.

XVII. Dönemde, geçen dönemde 105 tane gelmiş, 47 tane çıkmış, kalan 58. Yüzde 45 nispetinde çıkmış.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — İsterse yüzde 1 olsun.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Var efendim, sizin devirlerde yüzde 5 bu oran, daha geri.

Komisyonlardan geçiyor, normal prosedürü var, hiçbir kastı yok; zamanı gelince hepsi geçecek. Bu konunun ciddi bir şekilde buraya getirilmesini anlayamıyoruz biz.

Şimdi bakınız, ben oturduğum yerden de kendimi tutamadım, istemeden müdahale ettim; Sayın lider, hizmetleri inkâr ettiğimizden bahsediyor. Biz, partinin kurulduğu günden beri geçmiş dönemlere ait tenkit yapmaktan daima kaçmışızdır; bir. İkincisi...

MUSTAFA ÇORAPÇIOĞLU (Balıkesir) — Sermaye noksan.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Sermayem olmadığını biraz sonra anlatacağım burada. Biz onu yapmadık efendim, biz onu yapmadık.

Sayın Çorapçıoğlu, laf atmayı bırakın da biraz dinleyin.

MUSTAFA ÇORAPÇIOĞLU (Balıkesir) — Çok dinledik Sayın Taşçıoğlu, dört senedir dinliyoruz.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Daha bir beş sene dinleyeceksiniz, ondan sonrası da belli değil. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Buraya bilek kuvvetiyle gelinir; buraya laf atarak değil, buraya oyla gelinir; gelirsiniz, konuşursunuz. *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir saniye, Sayın Taşçıoğlu, lütfen...

Sayın Milletvekilleri, hatibin konuşmasını bir insicam içerisinde devam ettirmesine fırsat tanıyınız efendim. Bu görüşmelerin anlaşılabilecek bir şekilde devamına yardımcı olunuz. Bu konuda hepinizden anlayış bekliyoruz, yardımcı olmanızı istiyoruz efendim..,.

M. HALİT DAĞLI (Adana) — Sözünü geri alsın.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen, söz kesmeyiniz. Bakınız, benim sözümü kesiyorsunuz. Sizden ricada bulunuyorum; lütfen Buranın adabına hepimiz uymak mecburiyetindeyiz, içtüzük hükümlerine hepimiz uymak mecburiyetindeyiz efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar, SHP ve DYP sıralarından gürültüler)* Lütfen, içtüzük hükümlerine uygun şekilde davranınız ve karşılıklı konuşmaya fırsat vermeyiniz efendim.

M. HALİT DAĞLI (Adana) — Sayın Başkan, Sayın hatip "Bilek kuvvetiyle geldim" dedi. Buraya milletin iradesiyle gelinir; lütfen bunu tashih etsin.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Peki, sizin anladığınız gibi düzeltiyorum.

Onu ifadeye çalışıyordum Sayın Başkamın; biz, geçmişi kötüleyerek, "Geçmiş şunu şu kadar yapamadı, biz bu kadar yaptık" diye bir övünme yoluna gitmeyi hiçbir zaman arzulamayız; ama yaptıklarımızı ifade için bir mebde, bir kıyas, bir ölçü almamız lazım. Genellikle, dikkat ederseniz, bütün konuşmalarımızda ve programımızda, hep "1983'te şuydu, şimdi bu" diye ifade ediyoruz. 1983 öncesini hiç hesaba katmadığımıza göre, kasıtlı olmadığımız oradan dahi anlaşılır. *(DYP sıralarından "Programı bir daha oku" sesleri)*

Yine, Sayın genel başkan, hizmetlerin götürülüşünde, özellikle elektrik hizmetinden bahsederken, "O tarihe kadar 24 bin köye hizmetin götürüldüğünü ve buralarda köylü nüfusun yüzde 80'inin yaşadığını" belirttiler ve şu sözü aynen kaydettim: "Nüfusa ve ihtiyacın aciliyetine göre tercih yapılır" dendi. Buna göre yaparsak, açıklayalım, bizim anlayışımız böyle değil, o zaman İstanbul, Ankara, İzmir'e götürmemiz lazım. *(DYP sıralarından "Demagoji yapmayalım" sesleri)* Açık efendim, "Nüfus ve aciliyete göre" diyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Köy; köy için dedim.

MUSTAFA ÇORAPÇIOĞLU (Balıkesir) — O hizmetler o vilayetlere yapıldı.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Zaten işe yarasaydın, bakanlıktan atılmazdınız.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — O lafı biraz daha büyütürüm, *"İşe yarasaydı başbakanlıktan atılmazdı"* derim. Dikkat edin o sözünüze. *(DYP sıralarından gürültüler)* Biz, memlekete hizmet ediyoruz; her yer şereflidir; ölçünüze dikkat edin. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DYP sıralarından "Saygılı ol" sesleri)* Milletin tercihi daha yeni belli oldu.

İBRAHİM GÜRDAL (Isparta) — O kelimeyi de ağzına alıma, *(Gürültüler)*

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Şimdi, Sayın İnönü'nün değindiği noktalar hakkında da hızla fikirlerimi belirtmek istiyorum, *(Gürültüler)*

Muhterem Başkanım, lütfen sükûneti sağlar mısınız efendim?

BAŞKAN — Buyurun efendim, devam edin.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Sayın İnönü, "Hükümet Programı, tıpkı, dört senedir alışageldiğimiz İcraatın İçinden programı gibi; bize o intiba verdi" diyor. *(SHP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)*

Zaten doğru olması lazım; özüyle, sözüyle, zikriyle fikrinin bir olması lazım zaten. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Hükümetin icraatıylla, hükümetin programı birbirine uymazsa olur mu? *(SHP sıralarından "Olmaz" sesleri)* Ben de onu belirtmek için Söylüyorum.

Kendileri gene bir noktada, acaba bu dış borçların gittikçe büyümesi bizim ulusal çıkarlarımız yönünden yarın bir tavize bizi mecbur eder mi, gibilerinden endişelerini belirttiler, eğer yanlış anlamadımsa. E, insaf; bugün borç almayan bir ülke dünyada hemen hemen yok. İngiltere'nin bile borç aldığını biliyorum. Yani insan, millî haysiyetini, şerefini korumayı bilmiyorsa, borç alsa da almasa da, o nasıl olsa tehlikededir; ama onu biliyorsa, karşılıklı olarak oturup konuşuyorsunuz, şartı şurtu belli... Ben bu konunun niye gündeme geldiğim anlayamadım? *(SHP sıralarından gürültüler. "Borç oranı?" sesleri)*

Her cümlemin sonunda bir fikir beyan edeceğinize, çıkın biriniz konuşun şurada; insaf edin.,. Bakınız, içinizde bu Meclise yeni gelmiş olanlar var; burada adam dinlenir, sonra söz alınır, konuşulur, usul budur; rica ederim... *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım, yine Sayın genel başkanın işsizlik konusunda endişeleri var. İşsizliğin azalmadığını, işsizliğin çoğaldığını ve Birinci Özal Hükümetinin işsizlik konusunda başarılı olmadığını, bundan endişe duyduğunu belirttiler. Ben o konuda aynı kanaatte değilim. İşsizlik artış hızı azalmıştır. Unutmayınız ki, bu memlekette her sene 1 milyon kişi daha yaş durumu itibariyle işçi olma durumundadır. Ona rağmen ve nüfusumuzun da her sene yüzde 2,5 civarında artmasına rağmen, işsizlik artış hızı, istatistikte resmen gözükmektedir ki, azalmaktadır.

Ne yapılmıştır, ne yapılmaktadır ki, bu iddia doğru olsun? Biliyorsunuz, bir devlet bakanlığımızı özellikle bu işle uğraşmaya memur ettik; beceri kurslarını bunun için açtık. Asıl mühimi, çıkarmış olduğumuz Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanu-

nu ile bugün meslek okullarının lise olsun, yüksekokul olsun bulunduğu yerlerde haftada beş gün okula devam etme yerine iki gün okul, üç gün staja gitmelerini temin ettik. Bu arkadaşlara sosyal sigorta güvencesini de sağladık, asgarî ücrete yakın bir ücreti cep harçlığı olarak ellerine verdik. Böylece, teorik ağırlıklı değil, pratik ağırlıklı kimselerin yetişmesini ve o iki günün dışında boş kalan üç güne de dışarıda, kapıda bekleyen, biraz evvel yine aynı konuda şikâyetlerinizi dinledim okula, yer olmadığı için alınamayan gençleri sokmak imkânını bulduk. Biraz sonra rakamlarını vereceğim.

Şimdi, gerek bu beceri kursları, gerek çıraklık ve meslekî eğitim, beceri kazandırma, nitelikli işçi yapma, vasıfsız işçiyi az da olsa bir beceriye kavuşturma yolunda çok büyük adımdır. Sayılarını da vereceğim. O itibarla, işsizlikle mücadelede çok etkin olmuştur; bir ikincisi: toplu konut gibi inşaata dönük sektörlerin çok yoğun bir şekilde faaliyete geçmesiyle, özellikle inşaatların emek - yoğun bir sektör olması dolayısıyla ve bunun yanı sıra, tıpkı emek -yoğun olması nedeniyle aynı şekilde turizmde de emek yoğun işçi kullanılmasını nazarı itibara alırsanız, inşaat sektörü, turizm sektörü patlama gösterdi bu memlekette. Çek sayıda işçiye ihtiyaç oldu; ama becerisi olan işçiye ihtiyaç oldu. Bu beceri kurslarıyla, bu çıraklık ve meslekî eğitim çalışmalarıyla biz ikisini birleştirdik ve gayet iyi neticeler alınmaktadır. Yeter mi? Gayet tabiî yetmez. İşyerlerinin çoğalması lazım, başka birtakım katkılarda bulunmak lazım; ama muhakkak olan şudur ki: Birinci Özal Hükümeti bu konuyu altı temel meseleden birisi olarak ele almıştır; kat edilen mesafeler de hiç öyle tenkit edilecek değil, bilakis, az da olsa, teşekkür edilecek seviyelerdedir, onu açıkça belirtmek isterim.

Kaçakçılığı önleyemediğimiz şeklîndeki ithamı yine kabul etmiyorum; çünkü özellikle sigara başta olmak üzere lüks tüketim mallarının bu memlekete şu veya bu yolla girdiği ve kaçakçılığın bizden evvelki devirlerde de önlenemediği bir gerçektir. Eğer biz onlara polisiye tedbir almaya devam etmiş olsaydık, yine aynı netice olacak ve kaçakçılığı önleyemeyecektik; ama biz, akılcı bir yolla, polisiye tedbir almak yerine, işin ekonomik tedbirlerle halledilmesi, mevzuatla halledilmesi, işte biliyorsunuz, devlet eliyle bu malların getirterek arz edilmesi yoluna gitmekle, bundan büyük de istifade sağladık. Sadece kaçakçımın cebine giren ve vergisi hiçbir şekilde ödenmeyen bir kara kazancı yok ettiğimiz gibi, oradan elde ettiğimiz parayı da, biraz sonra izaha çalışacağım, toplu konut gibi çok hayırlı bir işte kullandık. Ben, hangi malın şu anda kaçak olarak yurda girdiğinin cevabını sizden istiyorum. Eskiden, dışarıdan gelen bütün mallar neredeyse kaçak geliyordu, şimdi hiç kaçak mal yoktur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Özelleştirme konusunda gizlilikten endişe duyduğunuzu ifade ediyorsunuz. Tabiî, hükümetin bir icraatıdır, vakti geldiğinde ilgili mercilerden geçerek, Meclis komisyonları dahil, hazırlık çalışmaları dahil, Meclis Kurulu dahil, buralara bunlar kanunlar şeklinde geleceklerdir; ama özellikle arzu ettiğiniz, şimdiden bilmek istediğiniz hususlar varsa, zannediyorum ki, hükümet olarak arkadaşlarımız, ellerinde ne kadar bilgi var bilmiyorum, onları size verirler. Burada bir gizlilik ve o gizlilikte bir maksat aramanın doğru olmadığı kanaatindeyim.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — 100 bin liraya Özal nasıl kurtardı? Onu da anlat... Bozulmayalım efendim.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Bozulmuyorum da, bir Türkiye Büyük Millet Meclisinde böyle bir suali uluorta birisi nasıl sorar, ona şaşıyorum.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Kaçakçılar 100 bin liraya affedilmiyor mu beyefendi?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Çalışma barışı ile ilgili ve zamlarla ilgili sözlerini Sayın genel başkanımı dikkatle dinledim. Gerçi, tıpkı siyasî yasaklamalar ve kısıtlamalarda olduğu gibi, askerî yönetim devrimde, sendikalar, toplusözleşme, grev ve lokavt yasalları tadil edilmiş, o günün koşullarına uydurulmuştur.

M. ERDOĞAN YETENÇ (Manisa) — Hakkınız var mı?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Askerî yönetim devrinde diyorum beyefendi. Benim hakkım yok, ben yapmadım kanunu.

AHMET ERSİN (İzmir) — Siz devamısınız onun.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Suali cevaplı mı konuşacağız Sayın Başkan, nasıl konuşacağız bilmiyorum bu arkadaşlarla? Sayın Timisi, siz genel başkanlık yapmış benim aziz bir hemşehrimsiniz, lütfen müsaade edin de konuşayım.

MUSTAFA TİMİSİ (İstanbul) — Ben bir şey söylemedim Sayın Bakan.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Siz konuşuyorsunuz orada. *(SHP sıralarından gülüşmeler)* Ne olur, bundan ne çıkar arkadaşlar böyle gülerek, ne olur? Bırakın da anlatalım; siz anlattınız, biz de anlatalım. Şurada hepimiz memlekete hizmet için varız.

AHMET ERSİN (İzmir) — O konuşmadı, onu niye söylüyorsunuz?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Yani bu sözlerle ne olur efendim?

MUSTAFA TİMİSİ (İstanbul) — Gözümüz de bozulmuş sizin efendim.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Şimdi, bu yasaların acaba daha yumuşatılması, ILO sözleşmelerime uydurulması zamanı gelmiş midir, gelmemiş midir, diye aylardan beri konuşuluyor.

Bunun hazırlıkları yapılıyor; hükümetimiz burnu çoktan ele aldı; ama biz bu konular ilk ortaya atıldığı zaman ne dedik? Bunlar, fevkalade zamanın getirdiği kanunlardır, hâlâ geçeridir, içinde hâlâ öyle çok yakınacak kadar çalışma barışımızı bozan birtakım maddeler yoktur. Mesela; iddia edildiği gibi, grev yasak değildir. Son bir buçuk iki yıl içinde yüzün üstünde grev rahat rahat yapılmıştır ve hükümet olarak biz bir defa dahi olsun grev erteleme gibi bir konuyu ele almadık; bırakın, grev rahat rahat yapılsın, dedik.

Kamu sektöründe 900 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşmelerin yarısından fazlası için geçen sene, ilgili sendikalar karşılıklı oturmak suretiyle çatır çatır pazarlık yaptılar; Allah nasip ederse önümüzdeki aylarda da diğerleri yapılacak. Bu memlekette toplusözleşme var, yapılıyor, serbest pazarlık var, grev hakkı var. *(SHP sıralarından gürültüler)*

Efendim, düzeltilmesi icap eden noktalar yok mu? Oturulur, konuşulur; nitekim oturuluyor, konuşuluyor bir neticeye varılmamın çabası içinde; ama bunu bir politik malzeme yapmaya çalışmayın; işler yolunda gidiyor; ilgili sendikalar gayet iyi bir anlayış içerisinde bu işi yürütüyorlar.

Bakınız, daha iki gün evvel grev patlamalarını gazetelerden okuduk. Bu grevlerden dolayı 2,5 milyon işgünü kaybedildiğinden bahsediliyordu. Bunu bana sordular; ben de, varsın kaybolsun işçi hakları konusunda onlar da kendilerine verilen hakları kullanırlar. Tabiî her faturanın bir bedeli vardır. Bu işgücü kayıplarından dolayı ekonomide gayet tabiî kayıp olacaktır; ama bunu milletçe sineye çekeriz. Çünkü, işçi, hakkını aramak için grev yapmaya devam edecektir; bunu önlemeye lüzum yoktur, kimsenin hakkı da yoktur" demişimdir. Ben, eski Çalışma Bakanı olarak, işçimin haklarını da korumakla mükellef, birinci derecede korumakla mükellef bir kimse olmanın daima idraki içinde olmuşumdur.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — İşverenlerden bahset.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — İşverenlere de gittiğimizde, kongrelerde gerekli şeyleri söyledik, hiç meraklanmayın.

KÂMİL ATEŞOĞULLARI (Ankara) — Biraz da Seydişehir'den bahset.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Seydişehir de hayırlısıyla bağlandı. Eğer öyle "şıp" diye birinci gün bağlamaydı, belki bu kadar kârlı çıkmayacaktı işçi arkadaşlarımız.

MEEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Devlet ne kadar zarar etti?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Ne olacak; toplu sözleşme müzakereleri uzadı, grev uzadı... Bu bir mücadeledir; sizin yaptığınız gibi onlar da yapıyor ve gayet güzel netice elde edildi; devam ediyorlar.

29 Kasım 1987 seçimleri neticesinin, aziz milletimizin teveccühü ile iktidar emanetinin, bir beş yıl daha Anavatan Partisi Hükümetine verilmesi istikametinde olduğunu hepimiz bilmekteyiz. Birinci dönem Anavatan Partisi iktidarı, parti programımda yazılı hususları hemen hemen tam olarak yerine getirdiği içindir iki, bir defa daha bir beş yıllık ikinci dönem süresince millete hizmet edebilme imkânını elde etmiştir.

Elbette iki, Birindi Özal Hükümeti devrinde başarı elde edilmemiş olsaydı, milletimiz bu emaneti ikinci defa aynı parti iktidarına vermezdi; bunu bir bilelim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sözlerimin başında gururla bu hususu belirtmeyi Anavatan Partisi için bir halk olarak görüyorum. Almış olduğumuz netice ile 1983 seçimlerinde olduğu gibi, iktidar olmanın gururunu ve sorumluluğunu birlikte yaşamaktayız. Bir dört yıl geride

kalmıştır; ama hemen ifade ediyorum, bu dört yıl içerisinde siyasî ve ekonomik istikrar, kim ne derse desin, güçlenmiştir.

Bu dört yıllık iktidar döneminde sosyal problemlerin büyük ölçüde hafiflediğini görmekteyiz. Herkes yarına daha emlin ve daha güvenle bakmaktadır ve söylemek mecburiyetindeyim, demokrasi, Türkiye'de artık kısıntısız ve yasaksız yerleşmiş durumdadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Kat ettiğimiz mesafe, bu dört yıl içerisinde milletimiz için en iyi ve en doğru hizmetleri yaptığımızın bir kanıtıdır. Bu hizmetlerin ortak özelliği, köklü, ciddî ve kalıcı olmasıdır.

İktisadî, sosyal ve İdarî bünyede büyük reformlar yapılmıştır. Aslında, millet hayatında dört yıl çok kısa bir zaman dilimi olmasına karşın, bu sürede yapılan işler çok sayıdadır ve önemlidir. Hiçbir siyasî hesaba dayanmayan, kısa vadeli, endişelerden uzak, memleketin hiç el atılmamış meselelerinin üstüne cesaretle gidilmiştir; azimle, sabırla, cesaretle hareket edilmiştir. Bu iktidar, aziz milletimizle birlikte refaha doğru koşmaktadır. Bu yarış elbette ki zor bir yarıştır ve mutlaka kazanılmalıdır ve kaybedecek vaktimiz yoktur.

Anavatan iktidarı, Atatürk'ün işaret ettiği muasır medeniyet seviyesi yarışına bütün varlığıyla katılan bir İktidardır.

Muhterem milletvekilleri, Anavatan Fantisinin doğum tarihi 20 Mayıs 1983'tür. Hiçbir partimin devamı olmadığını daha ilk günde açıkça ifade etmiştir. Hatta, genel başkanımızın muhtelif beyanlarında sık sık "Biz yepyeni partiyiz" deyişini hep hatırlarız.

Partilerimizin tarihini tetkik ettiğimizde, 1946'dan beni, hemen hemen kurulan bütün partiler ya mevcut bir partiden koparak doğmuşlar ya da kapanmış bir partimin devamı olarak yaşantılarını devam ettirmişlerdir. "Kapanmış bir partinin" diyorum, bu parti ya kendi kendini fesheden partidir ya da kapatılmış partidir. Eğer kapatılmış parti ise, hatırlarsınız, çekine çekine, adını vermekten adeta korkarak, hangi partinin devamı olduğunu dahi söyleyemediği o günlerde, "Gözlerimin içine bakın anlarsınız" diye imalı sözlerle ifade ederdi, anlatmak istediğini.

Niçin acaba bir partinin devamı olmak lüzumu hissedilirdi? Maksat çok açık; bu bir miras meselesidir. Zannedilir ki, partilere yaşadıkları müddetçe kaydolmuş kişilerin veya onlara seçim sandıklarında oy verenlerin, o parti nam ve hesabına tescilleri yapılır ve o partinin ilelebet malı olmuşçasına bir yanlış hükümle o partinin varlığı haline geldiği düşünülür ve tabiî bu varlık, o parti kapatılınca varislerine kalır zannedilir. Bu düşüncelerin yanlış olduğu anlaşıldı. Anlaşıldı derken, zannediyorum ki, son seçimlerle yeni yeni anlaşıldı.

İşte, Anavatan Partisi, hiçbir partinin mirasımdan istifadeyi düşünmediği, gücünü yalnız kendi programından, kendi icraatından aldığı içindir ki, kurulduğu gümden beri açıkça ve cesaretle bunu ifade etmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Siyasî tarihimizde ilk defa "Biz yepyeni bir partiyiz, kimsemin devamı değiliz" diyebilen bir partidir ve belki de, belki de değil seçim sandıkları göstermiştir ki, millet bunu arzulamaktadır.

Geriye dönük tenkit yapmaktan daima kaçmıyoruz; birinci günden beri siyasî davranışlarımız bu istikamettedir. Bu tenkitler, bizi polemiklere götürür, kavgalara götürür; biz bunlardan yana değiliz. Onun için, "onlar öyle yaptı, biz böyle yaptık" münakaşasını da açmak istemiyoruz; ama biz Anavatan iktidarı olarak yalnız ve yalnız kendimize güvendik. Bu güvenimizi milletten aldığımız güçle bir dört yıl kullandık; herhalde başarılı olduk ki, bir beş yıl daha, ikinci dönem, birinci parti olarak milletin teveccühüne mazhar olduk. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Milletten aldığımız bu gücü, bugüne kadar sarf ettiğimiz emek ve hizmetin karşılığı olarak, minnetle karşılıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Türk Milletime, bize gösterdiği teveccühten dolayı şükranlarımızı arz ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, bir hususu daha müsaadenizle belirtmekte fayda var. Bizim hiç şüphemiz yok; 6 Kasım 1983 selimleri gayet dürüst olarak yapılmıştır. Günün fevkalade koşulları nedeniyle... *(SHP sıralarından gürültüler)* Sabredin... Günün fevkalade koşulları nedeniyle, bazı partilerin o tarihte seçimlere de katılamadığı bir gerçektir; ama bu gerçeğin yanında mevcut partiler içerisinde, milletin teveccühünün, milletin itimadının yönlendirildiği partinin de Anavatan Partisi olduğu muhakkaktır.

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Hiç şüphesiz, hiç şüphesiz...

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Biz o seçimlerin akabinde, üç ay geçer geçmez yapılan mahallî seçimlerde, bu genel seçimlere iştirak edememiş olanların, mahallî seçimlere iştirakini sağlayan kanunu Anavatan Partisi olarak biz teklif ettik. Düşündük ki, bu yeni dönemde, varsa, demokratik nizamın eksik taraflarının tarafımızdan giderilmesi, iktidar partisi olarak bir vazifedir, bir görevdir.

Hatırlarsınız, o tarihte iki partimizin mahallî seçimlere iştiraki bu sayede olmuştur ve gene, ikindi defa kurulan sandıklardan, Anavatan Partisi birinci olarak çıkmıştır. Milletin itimadı, milletin güveni, yeni partilere rağmen, bir kere daha belirlenmiştir.

Aradan bir hayli zaman geçiyor; bütün iddialara rağmen, Anavatan Partisi, faaliyetlerinde başarılı olmaya devam ediyor.

Siyasî yasakların kalkması konusu gündeme geldi. Tabiî bu konunun halli için, mevcut mevzuattan istifade etmek mümkündü. Biz, siyasî tercihimizi referanduma gitmek şeklinde ortaya koyduk ve referandum yapıldı. Hemen arkasından, "Artık siyasî yasaklı, siyasî kısıtlı kalmadı; buyurun, milletin huzuruna çıkalım, tekrar sınavdan geçelim, bakalım milletin oyu hangi istikamettedir" dedik. Uzatmayalım konuyu; 29 Kasım 1987 günü seçimler yapıldı ve bu seçimlerin neticesi de ortadadır.

29 Kasım 1987'de yapılan genel seçimleri, demokratik, sağlıklı ve olaysız geçip, iktidar partisi ve muhalefet kanatları teşkil edildikten sonra, maalesef, hiç de hoş olmayan bir görüş ortaya atıldı. Nasıl olurmuş da, yüzde 36 ile 292 milletvekili çıkarmış veya...

RIZA YILMAZ (Ankara) — Yalan mı?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Hoşunuza gitti değil mi, hoşunuza gitti; dinleyin bakalım.

Veya baraj sistemi değiştirilmiş vesaire.

Anılan görüş, hukukî olmayıp, siyasî bir yorumdur; mantık ve hukukla alakası yoktur. Uygulanan seçim kanunu sadece Anavatan Partisi için mi yapılmıştır? Hayır. Yürekten söylüyorum; Allah geçinden versin, yarın bizim dışımızdaki bir partiye de iktidar nasip olabilir. Nasıl olur? Şöyle olur: Millet, bizden daha iyi, daha güzel faaliyette bulunacak, milletin mutluluğunu ve refahını bize göre çok daha başarılı yapacak yeni bir parti: de ümit görürse, o takdirde oraya teveccüh edecek. O zaman, biz kalkıp da, "Bu seçim kanununda kuvvetliyi daha kuvvetli yapan sistem bizim için hazırlanmıştı, biz bunu kabul etmiyoruz" mu diyeceğiz? *(SHP sıralarından "Dersiniz" sesleri)* Biz dersek, siz de cevap verirsiniz. *(SHP sıralarından gürültüler)*

TUFAN DOĞU (Muğla) — Gücünüz varsa dersiniz.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Gözünüz bizden çok korkmuş sizin; öyle anlaşılıyor. Kanunda böyle bir ayrıcalık yok. *(SHP sıralarından* gürültüler) O iyi bir köşe, o sizin köşe; onu kullanın çokça.

TUFAN DOĞU (Muğla) — Sen de yeni bir köşesin.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Ve bu kanun, yüce Meclisin çıkartmış olduğu bir kanundur; kimsenin zorla dikte ettiği, zorla kabul ettirdiği bir kanun değildir. Hükümet beyannamesi içerisinde Sayın Genel Başkanımızın, Başbakanımızın gayet açık bir şekilde ifade ettiği gibi, bilfarz, itiraz edilen baraj sistemi olduğu gibi kailmiş olsaydı, yani bu yeni şekliyle değil; eski şekliyle, Yüksek Seçim Kurulunun anladığı şekilde kalmış olsaydı, yedi sekiz, bilemediniz on üye fark ediyordu; neticeye hiçbir şekilde tesir etmiyordu. Kaldı ki, seçimler bitmiştir; seçimler yargı organının teminatıyla, çok şükür hiçbir şüpheye, hiçbir şaibeye meydan vermeyecek şekilde neticelenmiştir. Seçimlere giren her parti, oy atan bütün vatandaşlarımız, münakaşasız, Türkiye'de bu milletin Anavatan Partisine ikinci defa iktidar olma şansını tanıdığını kabul etmelidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Meclislerin meşruluğuna gölge düşürmemek, sadece iktidarların değil, ama en az onlar kadar da muhalefetlerin vazifesidir; bunu unutmayalım.

Muhterem arkadaşlarım, sadece Türkiye'de değil, demokrasinin uygulandığı ve demokrasinin geliştiği ülkelerde dahi, koalisyon hükümetlerinin, milletin mutluluğu ve refahı konusunda, millete hizmetlerin verilmesi hususunda çok başarılı olduğu hep tartışılagelmiştir. Hükümetler, bir başka ifadeyle iktidarlar, kelimenin manasından da anlaşılacağı üzere, muktedir olmak mecburiyetindedirler, öyle, küçük rüzgârların çabucak devirebildiği hükümetlerin, isteseler de uzun vadeli programlar yapabilmesi mümkün değildir.

Bendeniz konuşmamın başlarında, dört yıl gibi, bir millet hayatında kısa sayılacak sürenin dahi az olduğunu beyan ettim. Hele hele, özellikle bizim gibi, daha henüz gelişmesini tamamlamamış ülkelerde yeterli bir süre olmadığını ifade etmiştim. Anavatan iktidarının çok gayretli, çok başarılı çalışmaları sayesinde iyi mesafe alınmıştır. Bunu hep, göğsümüz kabararak, alnımız açık, başımız dik ifade etmeye

devam edeceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ama görüldü ki, bu başarının sebeplerinden bir tanesi de, önemli sebeplerinden bir tanesi de, bizim tek başımıza iktidar olmamıza bağlıdır. Koalisyon hükümetlerinin ömürleri kısadır. Koalisyon hükümetlerinin, bırakınız uzun vadeyi, orta vadeli dahi planlar, programlar yapabilmesi, yapsa da bunları uygulayabilmesi hemen hemen imkânsız gibidir. Millet hayatı ise uzun vadeli programlara ve planlara ihtiyacı olan bir hayattır.

Bu itibarla, biz - buraya dikkat ediniz -hangi parti iktidarda olursa olsun, açıkça ifade ediyoruz, sevabıyla vebaliyle milleti yönetmeye talip olduğunu açık-lamasından ve bu işi tek başına götürmesinden yanayız.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Azınlığın iktidarı değil ama...

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Anayasa Mahkemesine müracaat ettiniz, onun cevabını aldınız.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Siz de aldınız. Hodri meydan diyoruz.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Seçim sisteminde görüşümüz buydu, kanun hazırlanmasında ana fikrimiz buydu; bugün bize yarın başkasına. Hep söyledik; iktidarlar hiç kimseye ilelebet nasip değildir. Kanunî Sultan Süleyman bile 46 sene kalabildi. Korkmayın, biz 46 sene kalacak değiliz. *(SHP sıralarından "Kalamazsınız" sesleri)*

O devirler geçti; ama samimiyetle ifade ediyorum, biz bu Seçim Kanununu bizim hayrımıza olsun diye değil, milletin hayrına olsun diye düşündük; samimi olarak böyle düşündük ve dört senelik iktidarımızda da bu düşüncemizin haklı olduğuna inanıyoruz. Eğer milletimizin teveccühüne ikinci defa mazhar olabilmeyi bize sağlamış olan faaliyetlerimiz, "bu derece, hem sayı itibariyle, hem de milletin ihtiyaçlarına, mutluluğuna, refahına hizmet eder bir özellik arz edebiliyor. Bunu koalisyonsuz, tek başına iktidar olmamıza da başka sebeplerle birlikte gayet tabiî bağladığımızı ifade etmek isterim. Bunun başka yolu yoktur.

Nitekim bakınız, bir ilave husus daha söyleyeyim, bir ilave hususa daha işaret edeyim: Çok çeşitli seçim sistemleri mevcuttur ve hatta bu seçim sistemlerinin birkaç tanesi bu memlekette denenmiştir. Hatırlarsınız, demokratik hayata başladığımız 1946'da ekseriyet sistemi mevcuttu. Eğer o kanun değişmeden kalmış olsa idi, bizim sayımız 400'ün üzerinde olurdu; 67 ilin büyük bir kısmında biz birinci partiyiz. Oralarda, hiçbir muhalefet partisine mensup milletvekilinin gelmesi, ekseriyet sistemiyle, mümkün değildi.

Yine ben size sayı vereyim: Rakamlar beni yanıltmıyorsa, 450 milletvekilinin 30 küsur tanesi hariç ekseriyet sistemiyle yapılan seçim neticesi Demokrat Parti 400 küsur milletvekiline sahip olmuştu bu memlekette. Bu memlekette o idareyi de gördük.

KÂMİL ATEŞOĞULLARI (Ankara) — Sonu ne oldu?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Tabiî eskilerin ifrat -tefrit dedikleri ki onun devam etmesi de mahzurludur. Dengenin, bir uzlaşma rejimi olan demokraside mevcut olması lazım. Bunun içindir ki, tatbik etmekte olduğumuz ve yüce Meclisin kabul ettiği Seçim Kanunu, bize göre bu şekliyle, bu memle-

kete en uygun sistemdir. Tabiî siz böyle düşünmeyebilirsiniz, bu sizin hakkınızdır; ama bir gün bu kanunu değiştirme gücüne erişirseniz, o zaman arzu ettiğiniz seçim kanununu getirirsiniz. Bu şekliyle bugün bu kanun, bize göre, çok yerinde bir kanundur.

ETEM CANKURTARAN (İçel) — Uzlaşma neresinde bunun?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Özellikle, Türkiye'nin, içinde bulunduğu şartlar bakımından çok ihtiyaç duyduğu bir iktidarı oluşturabilecek bir kanundur; kuvvetliyi daha kuvvetli yapan bir kanundur. Bu itibarla, bunun münakaşasını uzatmakta bir fayda yok, bilakis zarar vardır. Şunun için söylüyorum: Oturduğunuz sandalyelerin de meşruluğu tartışılır.

TUFAN DOĞU (Muğla) — Elbette ki, elbette ki...

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Demokrasiyle idare edilen bir memlekette, Meclise gölge, Meclise şaibe düşürmek katiyen doğru değildir; bu, demokrasiye inançsızlık olur. Vazifemiz, yüce milletin temsil edildiği bu Meclisin, milletin hür iradesiyle seçildiğini, milletin hizmetinde ve milletin egemenliğini temsil edilen bir kuruluş olduğunu bilmek, kabul etmektir; hatta, bunun münakaşasını dahi yapmamamız gerekir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

TUFAN DOĞU (Muğla) — Demagoji yok.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Dilerim ki, çok muhterem milletvekili arkadaşlarımızdan bu düşüncede olanlar, bunu artık, bu defa, son kez münakaşa konusu yapsınlar. Her şeyi münakaşa edelim, her şeyi konuşalım; ama Meclisin meşruluğuna gölge düşürecek münakaşalardan kaçınalım.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — ANAP mı burası?

KÂMİL ATEŞOĞULLARI (Ankara) — Burası ANAP salonu mu?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Buraya dikkat ediniz; bu Meclisin açık kalabilmesi, demokrasinin teminatıdır. Meclisin tatil edildiği "Üç Kere" yi hatırlayalım; haklı, haksız, onun üzerinde durmuyoruz, onun hükmünü tarih verir; ama özellikle son tatilde kim ne derse desin, memleketin içinde bulunduğu durumun vahametini bir kere daha burada hatırlatmak istemiyorum. Hiçbir vatandaşımız, o kara günlerin, tekrar avdet etmesini kabul etmiyor.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — O kürsüden in aşağı!

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Bu itibarla, aziz milletvekilleri, bu Seçim Kanunu, rüştünü, başarısını ispat etmiş Anavatan iktidarını tekrar getiriyor ise, bunu içtenlikle kabul edeceğiz.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Askersiniz siz, asker!

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Birinci Özal Hükümetinin başarılı faaliyetlerinin başında, askerî yönetimden devraldığı sulh, sükûn: ve huzur ortamını İkinci Özal hükümetine devretmesi gelir.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Hangi huzurdan bahsediyorsun?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Sulh, sükûn ve huzurdan bahsediyorum. Size burada beni dinleten sulh, sükûn ve huzurdan bahsediyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu husus, milletimizin üzerinde durduğu ve hükümetlerden beklediği icraatın en başta gelen hususudur. Söylemeye gerek yok: Can emniyetinin olmadığı bir ülkede, demokrasiden ve demokrasinin nimetlerinden bahsedebilmek mümkün değildir.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Şimdi var mı güneydoğuda?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — İnsaf be, insaf! Hükümetlerin birinci görevi vatandaşın can emniyetini temin etmektir. *(Gürültüler)*

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Doğudaki, vatandaş değil mi?

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Taşçıoğlu.

Sayın Milletvekilleri bu şekilde devam edersek çalışma nizamını koruyamayız.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Sayın Başkan, burası ANAP Grubu değil.

BAŞKAN — Burasının Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğunu da ben zatı âlinize hatırlatmak isterim. *(ANAP, sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Buranın bir çalışma düzeni olduğunu da, yüksek müsaadelerinizle, tekrar hatırlatmak mecburiyetinde beni bırakmayınız efendim, lütfen..

Buyurun Sayın Taşçıoğlu.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Tekrar tekrar dönüp de bir polemiğe meydan vermek istemiyorum; alma 1980 Öncesi Türkiye'sinde günde ortalama 20 gencin öldüğünü biliyoruz. Şu taraftan, bu taraftan, bunların hepsi bu memleketin evladı. Bunların tuttukları yol yanlış ise, o yola iten bizleriz. Bu itibarla, o karanlık günleri ortadan yok edenlerin üç sene sonra bize devrettikleri sulh, sükûn ve huzur dolu Türkiye'yi teslim alan Birinci Özal Hükümeti aynı davranışı sürdürebilmiş ve çok şükür memleketimizde rejime karşı hiçbir hareket, bir kargaşayı hedef ittihaz eden tutuma rastlanmamıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu sulh ve sükûn havasını

Korumak için iktidar da, muhalefet de herkes vazifelidir. Türkiye'de demokrasinin yaşaması, Türkiye'de insanların bu topraklar üzerinde mutlu olarak yaşayabilmesinin idik şartı, can emniyetini sağlanmasıdır.

Güneydoğuda cereyan eden hadiselerin ancak çok azaldığı ifade edilirse de, alıçmış ve alınmakta olan tedbirlerle, bu olayların tümüyle üstesinden gelineceğine dair ümidimiz kuvvetlidir. Tahmin ediyoruz ve temenni ediyoruz ki, İkinci Özal Hükümeti bu meseleyi kökünden halle muvaffak olacaktır.

Gene kaydetmekte fayda umduğumuz ve sevinçle belirttiğimiz bir husus: Türkiye'de artık demokratikleşme konusu, mevcut birtakım anayasal yasakların ve kısıtlamaların da kaldırılmasıyla tam, manasıyla rayına oturtmuştur.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — İşkenceden adam ölüyor!

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Milletimizin büyük ekseriyetinin tamamına yakın bir kısmının iştirak ettiği referandumla, Anavatan iktidarının istediği, vadettiği, siyasal kısıtlanmalar, siyasal yasaklar tamamen kalkmıştır.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Siz istemediniz.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Programınızda var.

Artık, Türkiye'de herkes, her kuruluş, her siyasî teşekkül, her türlü seçime iştirak hakkına sahiptir.

HAŞAN EKİNCİ (Artvin) — Size rağmen;

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Bizim sayemizde, biz çıkardık o kanunları. *(DYP sıralarından gürültüler)*

Yüce Meclisin bugünkü teşekkül tarzına bakarsanız, bugün aramızda bulunan kişilere teker teker bakarsanız, Türkiye'de hürriyetleri kısıtlayıcı, Türkiye'de milletin temsilini kısmen de olsa yasaklayıcı hiçbir tedbirin kalmadığını görürsünüz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, Anavatan Partisinin 1983 seçimlerindeki, seçim beyannamesinin içeriği, hükümet beyannamesinde aynen tekrar edilmişti. Yüce Meclisimizde, hükümet programının müzakeresinde bazı sözcüler, hatta bir partinin genel başkanı "Hükümet programı seçim beyannamesinin aynı; yeni hiçbir şey yok. Böyle hükümet programı olur mu?" dedi.

Halbuki, bizim asıl iftihar ettiğimiz husus da bu. Partiyi kurarken programınızı anlatıyorsunuz, millete kendinizi tanıtıyorsunuz; Bir seçime girerken, elbette ki bu programa uygun olan bir seçim beyannamesi vereceksiniz. İnsanın fikri ile zikrinin, yani, söylediği ile yaptığının çelişmemesi gerekir; doğrusu budur; devam ediyoruz bu şekilde hareket etmeye. Bu yeni programımız da aynı şekilde hazırlanmıştır; tıpatıp aynı. Bu seçimlerdeki beyannamemizde gösterdiğimiz, kuruluştaki beyannamemizde zikrettiğimiz hususları aynen ihtiva etmektedir. Bence, Anavatan Partisinin tutarlığı da buradadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, dört senelik icraatımızı tetkik ediniz; partimin programında, o icraatın içerisinde, o programa aykırı bir tek kelime göremezsiniz. Anavatan Partisinin, programındaki gayesi, bu gaye maddesinin içerisinde, "Cumhuriyetimizin Kurucusu Büyük önder Atatürk'ün ilke ve inkılâpları istikametinde muasır medeniyet seviyesine erişmeyi hedef alıyoruz" diye belirtilmiştir. Dört senelik icraatın sonunda, bazılarının pek kabul edemediği "Çağ atlıyoruz" sözcüğü, Atatürk'ümüzün muasır medeniyet seviyesine erişmeyi ifade eden, çok anlamlı, çok yerinde, çok haklı emrinin yerine getirilmesidir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Çağı nasıl atladık? Genel Başkanımız iki buçuk saat süren konuşmasında, hükümet beyannamesinde, eğer dinlemekten yorulmadıysanız teker teker ana maddeler üzerinde yaptığımız başlıca işleri rakamsal ifadeleri ile belirttiler; biz, bu konuşmamızda onları tekrar etmemeyi yeğliyoruz. Tabiî, konumuz icabı belki misal olarak bazı hususları tekrarlarsak onu da çok görmeyin.

Yine, Anavatan Partisi programının gaye maddesinde, İktisadî kalkınmamın hızlandırılmasını, işsizliğin ve fakirliğin kaldırılmasını, gelir dağılımı farklılığıma azaltılarak refahın yaygınlaştırılmasını öngörüyoruz. Elinizi vicdanınıza koyunuz, bunların çoğu yapılmıştır. Biraz sonra bu konulara bir nebze değinme fırsatını elde edeceğim.

Gene aynı maddede, demokratik siyasî mücadelede tek yolu, ikna, uzlaşma ve fikirlere hürmet olarak görüyoruz; "...Hür, bağımsız, gelişmiş, itibarlı, büyük ve güçlü Türkiye idealine ulaşmayı gaye edinmiş bir partiyiz..." diyoruz.

Sayın Milletvekilleri, hep Anavatan Partisinin sözünü etmekteyiz; ama biz anayasal kuruluş olarak, demokrasimizin vazgeçilmez unsuru olarak, muhalefet partilerine de en az kendimize duyduğumuz yaşama hakkı kadar hak tanırız. Bakınız, 1983 yılında mevcut olan partiler, Milliyetçi Demokrasi Partisi ve Halkçı Parti parlamentomuzda yoklar. *(DYP sıralarından "Siz de yok olacaksınız" sesleri)* Tabiî, demokrasiye geçiş dönemi diye sıfatlandırabileceğimiz, özellikle ilk senelerde bu kabil siyasî varlıkların parçalanması, yok olması, isim değiştirmesi olağan sayılmalıdır. Bir ara XVII'nci Dönem parlamentosunda tablo o kadar değişti ki, bağımsızların adedi, neredeyse, mevcut bir partinin üye sayısının üstüne geçti; hatta, çok iyi hatırlarsınız, Sayın Genel Başkanın geçen seneki bütçe konuşmaları münasebetiyle, Anamuhalefet partisinin üç senede üç defa genel başkanını değişik olarak karşısında gördüğünü de biraz tebessümle ifade etti. Çok partili hayata geçtiğimiz 1946 yılından beri, çok parti, çok kimse geldi geçti; bu partilerin içinde hizipler, gruplar teşekkül etti. Bunlar siyasî hayatın cilveleridir. Memlekete çok büyük hizmetler etmiş, Atatürk'ten sonra hakikaten milletin sevgisini, saygısını kazanmış bir lider vefat ettiğinde, Atatürk ile birlikte kurduğu partisinin üyesi bile değildi. 14'üncü ölüm yıldönümünde rahmetle andığımız baba İnönü'nün, sanki öcünü alırcasına, bir anlamda partisinin devamı sayılabilecek yeni partinin başına, oğlu İnönü'nün gelmesi de, siyasî tarihimizde kaderin bir cilvesidir. *(ANAP sıralarından alkışlar, SHP sıralarından gürültüler)* Güzel bir şey söylüyoruz, fena bir şey demiyoruz.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Saygılı ol; demokrasinin gereği bu. *(SHP sıralarından* gürültüler)

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Demokrasinin vazgeçilmez...

AHMET ERSİN (İzmir) — 84 üncü maddeyi ne yaptınız?

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Sayın Başkan, çok rica ediyorum, saygılı olsun.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Yahu saygılar sundum, başka bir şey yapmadım be; anlattım hikâyeyi,.. *(SHP sıralarından gürültüler)* Sayın genel başkanınız itiraz etmiyor.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Demokrasinin güzelliği bu. *(Gürültüler)*

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Bu, büyük bir yanlış ifadedir.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Demokrasinin vazgeçilmez unsurudur...

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Bu sözünüzü geriye almak zorundasınız. Böyle konuşamazsınız.

BAŞKAN — Bir saniye efendim... bir saniye Sayın Taşçıoğlu...

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — benim tefsirim böyle, siz başka türlü düşünün; ne olacak efendim?

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — O zaman kendi sözünü iyi dinle. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayını Taşçıoğlu, lütfen...

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Hangi sözü?

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Böyle konuşulmaz.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Ne dedik, ne?

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — O zaman kendi söylediğini iyi dinle. *(SHP sıralarından gürültüler)*

AHMET ERSİN (İzmir) — Sözünü geri alsın.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen...

Buyurun Sayın Taşçıoğlu.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurudur; ister iktidar olsun, ister muhalefet olsun; biz muhalefet partilerini bu şekliyle ve bu saygın statüleriyle kabul ediyoruz. Muhalefetsiz bir Meclisi düşünemiyoruz. Yeter ki, memleketin refahı ve saadeti için elbirliğiyle çalışalım ve yeter ki, muhalefetiyle, iktidarıyla demokratik bir nizam içerisinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi zaman zaman kapanmak gibi olaylarla karşı karşıya bırakılmasın. Bu Meclis, bir daha inşallah hiç kapanmayacaktır; daha güzele, daha iyiye hep birlikte gideceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın üyeler, elbette ki, muhalefet partilerimiz hükümet programını eleştireceklerdir ki, biz, yanlışlarımız varsa düzeltelim, eksiklerimiz varsa tamamlayalım; çünkü hedefimiz, en iyi şekilde millete hizmet etmektir.

Anavatan Partisi, programında, "Devlet, başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, adaletin temini, sosyal faaliyet ve hizmetlerin en verimli şekilde yapılabilmesi maksadıyla, yine millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir" diyor; "Devlet, millet için vardır" diyor; "Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır" diyor. "Adaletin, mülkün temeli olduğunu" bir kere daha ifade ediyor; "Kanun önünde eşitlik esastır" diyor; "Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı esastır" diyor. Din ve laiklik konusunda, "Herkes, Anayasamızın teminatı altında vicdan, dinî inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir" diyor. Laikliği, manevî değerlenin korunmasında, vicdan, dinî inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve din kültürünün geliştirilmesinde kısıtlayıcı bir unsur olarak anlamıyoruz.

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, kamuoyunun sağlıklı bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını, hür ve demokratik düzenin temel vasıtaları arasında telakki ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, dört senelik iktidarın yeni bir döneme başladığı bugünlerde, huzurunuza getirmiş olduğu programın eleştirilerinde, biz Anavatan Partisi Grubu olarak, madde başlığı altında onların yaptıklarına göz atmakta fayda umuyoruz; çünkü,"ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz" İktidar aynı iktidar, parti aynı parti; ne yaptı dört senede ki, milletin tekrar teveccühüne layık oldu? Yaptıkları, yapacaklarının teminatıdır.

Muhterem milletvekilleri, önemli olan husus, sulh, sükûn içerisinde bir memlekette siyasî istikrarın teminidir. Siyasî istikrarın temini, özellikle Türkiye'de yatırımlara iştirak edecek, Türkiye'de finans kaynaklarıyla faydalı eserlerin meydana gelmesinde rol alacak kişi veya kuruluşların üzerinde çok titizlikle durdukları bir husustur. İstikrar olmayan bir ülkede hiç kimse iş yapmak istemez. İç kaynakların yetersizliği göz önünde tutulursa, gelişmekte olan bütün ülkelerin tatbik ettiği: gibi, yatırımların devamı için kredi temini, ancak, siyasî istikrarın bu ülkede mutlak surette temini, şartına bağlıdır. Kimse, tek bir dolarını, tek bir markını dahi, siyasî istikrarı olmayan veya kısa ve orta vadede bu istikrarı kaybetme endişesinde olan bir ülkeye getirmez. Bizim, geri kalmışlığımızdan süratle kurtularak, Batı standartlarına süratle erişebilmemiz ve ihtiyacımız olan dış kredileri temin etmemiz için, siyasî istikrarımızı evvela bağlamış olmamız önde gelen şarttır.

Birinci Özal Hükümetinin, almış olduğu tedbirlerle bu istikran temin etmiş olmasını şükranla karşılıyoruz ve devamını gönülden diliyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* İkinci Özal Hükümeti, önümüzdeki yıllarda da inşallah aynı başarıyı gösterecektir. Bundan en ufak bir şüphemiz yoktur ve memnuniyetle görüyoruz ki, bize yatırım yapmaya talip olan kuruluşlar veya onların arkasındaki hükümetler, devletler, Türkiye'de daha uzun müddet sulh, sükûn ve istikrarın devam edeceğine inanmaktadırlar. Böyle olmasaydı, başta Fatih Sultanı Mehmet Köprüsü ve iki yanında 216 kilometrelik otoyoluyla bir tesise ve gene muhtelif barajlarımıza, santrallarımıza, otoyollarımıza yap-işlet-devret formülüyle talip olmazlardı. Anaparalarının ve faizlerinin geri dönüşünden şüphe etmedikleri için, on sene on beş sene içerisinde bu memlekette bir rejim kargaşası olmayacağına emin oldukları ve istikrarın muhafaza edileceğini ümit ettikleri, buna inandıkları ve bundan şüphe etmedikleri içindir ki, milyarları bulan büyük yatırımların finansmanı için gerekli olan parayı buraya getirdiler, getirmektedirler. Türkiye'de istikrarın mevcut olduğunun ve olacağının en güzel ispatını bu kabil yabancı kredilerin Türkiye'ye çekinmeden ve hatta birbirleriyle yarış edercesine girmesinde görmek mümkündür; bununla iftihar ediyoruz.

Bir başka önemli konu, sık sık konuştuğumuz, hepimizin değindiği, ödemeler dengesidir. Bizim bir iddiamız var: Biz, sosyal ve politik çalkantıların temelindeki en önemli faktörlerden bir tanesinin ödemeler dengesi olduğu görüşündeyiz; en önemli faktörlerden bir tanesinin, Sayın Genel Başkan, zannediyorum ki, sabahki konuşmanızı dinlediğimde, tek sebebin bu olduğunu ileri sürdüğümüz kanaatini taşıyordunuz bu olduğu görüşündeyim. Anavatan Partisi iktidarının görüşü budur

ve her on senede bir ödemeler dengesinin çıkmaza girdiği devirlerde, Türkiye'de rejim buhranının başladığını belirtmek istiyorum. Bunun içindir ki, Anavatan Partisi iktidarı, ödemeler dengesi konusunda çok kararlı, çok azimli bir çalışma göstermiştir.

Ödemeler dengesinin temin edilebilmesinin temel şartı da ihracatın artmasıdır. Bir tenkit mevzuu olarak değil; ama bir gerçeği sergilemek için ifade edelim: Hep söyledik, 2,3 milyar dolar seviyesinde devraldığımız ihracatımızın bu sene 10 milyar dolara ulaştığını iftiharla görmekteyiz. İkinci Özal Hükümetinin programında, beş yıl sonundaki hedef 20 milyar dolardır. Takriben, işbaşına geldiğimizden bu yana ve önümüzdeki beş, yılı da hesaba katarak, bu beş yılın sonunda ulaşılacak olan rakam, bu işi başladığımıza göre yedi, sekiz, dokuz misli büyüteceğimiz merkezindedir.

Dünyada mevcut bütün ülkeler içerisinde, ihracatını bu kadar hızla büyütebilmiş başka ülkenin olup olmadığı araştırmaya değer bir konudur; ama Türkiye'nin, Türk ekonomisinin kurtuluşu buradadır; ihracatın büyümesi lazımdır. Yatırımların devam edebilmesi ve ülkemizin ihtiyacı olduğu ithal mallarının temin edilebilmesi, döviz darboğazlarının asgariye indirilmesi hatta sıfırlanması mümkündür. Şu anda bir transfer darboğazının olmadığını ve her isteyenin, aşağı yukarı her şeyi getirebildiği bu memlekette, her malın bulunabildiği, karaborsanın mevcut olmadığını, artık tarihe mal edildiğini, kaçakçıya iş kalmadığını görmekteyiz. Bununla iftihar etmekteyiz. Bunu temin eden ana faktör, ödemeler dengesinde alınmış olan çok iyi sonuçtur. Basit bir misal ile hatıralarınızı tazelemek isterim: Dört sene, bu memlekette Türk kahvesi iç ilemedi, kuyruklar oluştu; karaborsa memlekette her malzemede kendini hissettirdi; tüpgaz yokluğu, margarin yokluğu hatta şimdi; acaba mı diye tereddütle ifade edeceğim; ama çok iyi hatırlıyorum, tuz yokluğu; bir tütün ülkesi olduğumuz halde Türk sigarasının yokluğu; bunlar hep, daha unutamadığımız gerçekler. Bakkalların, devamlı müşterilerine, sanki suç işliyormuş gibi, tezgâh altından bir adet Samsun ve Maltepe sigarasını gizlice verdiğini çok iyi hatırlıyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Ne olmuştu ki, Türkiye'de her şey yok olmuştu; madem o kadar güzeldi? Cevabı basit, ödemeler dengesi, daha doğrusu dengesizliği neticesi, her mal karaborsaya düşmüştü. Köylümüzün traktörleri mazot kuyruklarında; köylümüzün, şehirlimizin mutfağındaki tüpgazı gene kuyruklarda saatlerce beklenerek elde ediliyordu; yani, biraz evvel bir Sayın genel başkanın ifade ettiği gibi, sırayla, mutfak malzemesinin fasulyeye varıncaya kadar kilosunun fiyatını söylerseniz, çıkarlar, eski devirlerin kuyruklarını hatırlatırlar; orada pahalı da olsa bulamıyorduk. Acaba bugün hiç mi kuyruk kalmadı? Ben merak ettim, araştırdım, senede 100 bin gibi rakamlarla ifade edilen otomobil fabrikalarının önlerinde kuyruklar var. "Neyi ifade eder?" diyeceksiniz. Yüzbinlerce insan otomobil sahibi oluyor. Memlekette, acaba bunların hepsinin mutlu bir azınlığa dahil kimseler olduğunu mu iddia edenler var? Orta direk acaba araba kuyruğunda mı? Düşünmek lazım; yüz binlerce mutlu azınlık olur mu? Acaba Türkiye'de yaşam seviyesi, tahminlerimizin, tasavvurlarımızın; çok ötesinde bir noktaya mı erişti? Bu suale verilecek cevap "evet"tir, hiç şüpheniz olmasın.

Muhterem arkadaşlar, belki size garip gelecek, ama yine yaptığımız seçim kampanyası münasebetiyle uğramış olduğumuz köylerde ben hep bir hususu sordum, "Köyünüzde kaç televizyonunuz var?" dedim. Bana verdikleri cevap, kaç televizyonu olduğu değil, kaç evde televizyon olmadığıdır. Hiç abartmıyorum. İşte köyler meydanda; televizyondan da dinliyorlardır. Yüz hanelik, iki yüz hanelik köyde, televizyonu olmayanın sayısı üç, beş, onu geçmiyor ve çoğu da renkli. Bir şeyler getirilmiş Türkiye'ye. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Hükümetin sunduğu programda, cumhuriyetin altmışıncı yılı olan 1983 yılına kadar elektrik götürülen köy sayısının 24 bin olduğu ifade edildi. Biz, dört senelik iktidarımız sonunda, Türkiye'de çok az istisna- elektriksiz köy bırakmadık. Onun için, sabahleyin, Sayın genel başkanın, bu 24 binin büyükçe bir kısmının mezra olmasıyla, kıyaslamanın doğru olmadığı noktasındaki itirazlarını bir kenara bırakalım, farz edelim ki, onlar doğrudur; ama bize nasip oldu. Türkiye'de elektriksiz köy çok az kaldı, bir şey değil onlar.

Köye elektrik götürdüğümüz zaman, elbette ki köye televizyon giriyor, buzdolabı, elektrikle işleyen aletler giriyor; bunlar var. Biz seçimlerde hep gezdik, dağ taş dolaştık ve bunları öğrendik. Biz de ümit etmiyorduk... Köyün yaşam seviyesi bu şekilde artar. Asıl olan da budur.

Hükümetlerin vazifesi budur. Bir ortaçağ yaşam seviyesinde kaderine terk edilmiş Türk köylüsü, Anavatan Partisi iktidarında hak ettiği seviyelere doğru hızla yükselmeye başlamıştır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Türk köylüsü akşam lamba ile nadiren lüks ışığında, karanlıkta bir müddet mücadele ettikten sonra mecburi bir uykuya dalardı, gün ışıyınca da uyanırdı. Şimdi, bizzat gördüm, siz de görmüşsünüzdür, televizyon bitinceye kadar takip ediyor. Bu, onun gecelerini daha renkli ve daha mutlu geçirmesini sağlamanın dışında, Türk köylüsüne büyük şehirlerde ve hatta hatta başka ülkelerde hayatın nasıl olduğu, yaşamın nasıl olması icap ettiği yolunda çok güzel fikirler veriyor ve kendi yöneticilerinin başarılarını da daha iyi değerlendirme imkânını buluyor; doğrusu budur. Gerçekleri, iyiyi, güzeli saklamak yerine, Anavatan Partisinin götürdüğü ışık ile ve onun sağladığı televizyonla dünyanın ne olduğunu köylümüz daha iyi biliyor. Türk köylüsü, bundan dolayıdır ki memnundur; verdiği oylardan da belli oluyor.

Bununla da kalınmadı, köylerimize telefon götürülmüştür. Cumhuriyetimizin ilk altmış yılında köylerimize 10 bin telefon götürüldüğü halde, dört yıl içerisinde hükümet programından öğreniyoruz, bu rakam 36 bine, yani iki buçuk katına çıkarılmıştır; bu bizim zamanımız da olmuştur. Artık, benim köylüm kendine en yakın ilçeye, çoğu zaman iline gitmek suretiyle, saatlerce bekledikten sonra, gurbetteki bir yakınının sağlık haberini almaktaki güçlüğü çekmiyor; köyünden, bulunduğu yerden, çoğu zaman şehirlerarası ve milletlerarası konuşmaya açık telefonundan rahat rahat konuşuyor.

Yine köylerimizde "dört yılda" 39.500 kilometre tesviye ve bir o kadar da stabilize yol yapıldığını görüyoruz. 1983 yılına kadar sadece 11 bin kilometre asfalt köy yolu olmasına karşın, biz yine dört yılda bir o kadar hatta ondan biraz fazla (12.500 kilometre) yolu asfaltladık. Tahmin ediyorum, temenni ediyorum; önümüzdeki beş yıl da şehirlerimizin değil, köylerimizin yollarının büyük kısmının asfaltlandığı dev-

re olur inşallah. Türk köylüsü asfalt yolu ile içme suyu ile içme suyunun kapalı şebeke ile evlere kadar ulaşmasıyla televizyonuyla, buzdolabıyla Batı standardındaki köylerin seviyesine yaklaşma yolundadır, Anavatan Partisi iktidarının çalışmasıyla. Bunlar, Anavatan Partisinin, Türk köylüsünün yaşamına getirdiği hizmetlerdir.

Yanılmıyorsam, 80 civarında baraj teslim aldık; dört yıl içerisinde 23 barajı bitirdik. Biz, o depoladığı su hesabından yana değiliz; biz barajlara başka değer biçiyoruz. Dört yıl içinde 23 baraj bitmiştir, 79 baraj inşa halindedir. Dört yılda, 600 bin hektar arazi sulamaya açılmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi hızla devam etmektedir. Atatürk Barajı ve Urfa Tüneli muhtemelen 1991'de hizmete girecek; Harran Ovası sulanacak ve Türkiye'nin yeni bir tahıl ambarı, Türk ekonomisinin büyük hamlesi, büyük rüyası gerçekleşmiş olacak.

Fatih Sultan Mehmet Köprüsünün uzun senelerde çok güçlüklerle temin edilen konsorsiyumlarla değil, şu dört sene içerisinde kredisi de bulundu, inşaatı da bitti.

Turizm gelirlerimiz 400 küsur milyon dolardan, 1,5 milyar dolara çıkmıştır. Teslim aldığımız yatak kapasitesi 65 bin iken, bu sayı, bu yılın sonunda 120 bine ve Allah kısmet ederse, bu beş yıllık dönem sonunda 350 bine ulaşacaktır.. Allah'ın bu memlekete lütufkâr davrandığını, cömert davrandığını, şükretmemiz gerektiğini her fırsatta tekrarlıyorum. Türkiye dört mevsimin aynı anda yaşandığı bir ülkedir; dünyada benzeri hemen hemen yoktur ve Türkiye'de turizm bu sayede hızla gelişme istidadındadır; rakamlar da bunu gösteriyor.

Biraz evvel ifade ettiğim, 1987 yılı sonu itibariyle ihracattan elde edilen 10 milyar doların, bu beş yılın sonunda 20 milyar dolar civarında olacağını hükümetimiz bize müjdelemiştir. Tahmin ediyorum ki, yine 1987 yılı sonu itibariyle elde edileceği düşünülen 1,5 milyar dolar turizm gelirinin de 4 milyar civarına hatta daha fazlasına bu beş yılın sonunda ulaşılacaktır. İşçi dövizlerimizi de bunun üstüne ilave edersek, Türkiye'nin ödemeler dengesinde, döviz girdisinin aşağı yukarı 25 milyar dolar civarında bir rakama doğru yanaşacağını inşallah göreceğiz.

Nurlu ufuklar derken, ileride daha mutlu daha müreffeh yaşam derken, biz bu rakamlara dayanarak konuşuyoruz. Çalışma tempomuz azalmadıkça, rejim kavgalarına fırsat vermedikçe, demokrasiyi ayakta tuttukça, doğru ekonomik politikaları tatbik etmekte ısrarlı oldukça, Allah'ın verdiği bu lütufları akıllı bir Şekilde kullandıkça, bu rakamlara erişmek hayal değil, gerçeğin ta kendisidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İftiharla üzerinde durulacak bir önemli konu da, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığıdır.

Muhterem arkadaşlarım, bu, dört yıl içerisinde çok başarılı olunmuş ve çok güzel işler yapılmıştır; ama bunların başında, bana göre Toplu Konut Fonunun işleyişi gelir. Türkiye'de nüfus artışı Batı standartlarına göre biraz fazladır. Neylersiniz ki, 2000 yılına doğru 70 milyonu bulacağını tahmin ettiğimiz bu nüfusun biraz evvel köylere götürülen elektrik münasebetiyle ifade ettiğim gibi -ihtiyaçları da aynı şekilde artmaktadır. Telefonu, televizyonu, içme suyu, kanalizasyonu, yolu olan köyleriyle bir Türkiye'de nüfusu bugün 52 milyon civarında, 2000 yılına doğru 70 milyon, bu yaşam seviyesini bu nüfusa nasıl sağlayacaksınız? Hatta ifademizi

biraz değiştirelim, gittikçe artması lüzumlu, zarurî, haklı olan bir yaşam seviyesini durmuyor, o da artıyor, hızla artan bu nüfusa nasıl sağlayacaksınız? İşte, hükümet etmenin, hükümet ederken başarılı olmamın cevabı budur.

Muhterem arkadaşlarım, yatırımlarınızı iyi yapacaksınız, millî gelirinizi artıracaksınız, ihracatınızı behemahal daha da hızlandıracaksınız, kaynaklarınızı çoğaltacaksınız...

Bakınız, Toplu Konut Fonundan istifadeyle bu bir gerçek, 600 bin adet konut finanse edilmektedir. Bunun yanılmıyorsam, 180-190 bini bitti. Hani "yürümüyor bu proje" diye birtakım iddialar vardı, sabahleyin de söylendi; ev sahipleri anahtarlarını aldılar ve şu anda dairelerinde oturuyorlar, tapuları da ceplerinde, öbürleri de, yani bu 600 bin rakamıyla ifade edilen konutlar da en geç iki sene içinde bitecek. Tabiî bunlara yenileri de ilave edilecektir. Ortalama olarak 20 bin konut eskiden inşasına başlanmış ve tamamlanmakta idi. Biz, dört sene içerisinde 600 bin konutu da biraz evvel verdiğim rakamlarla ifade ettiğim gibi, Toplu Konut Fonuyla finanse ettik.

Konut meselesi vatandaşımız için son derece önemlidir; ben bunu, Konut Edindirme Yardım Kanunu münasebetiyle de söylemiştim. Bu, psikolojik olarak da önemlidir. Çoluğu çocuğuyla başını sokacak bir dam, ona yaşamında en büyük teminat, en büyük garantidir. Vatandaşı kiradan kurtarmak lazımdır. Kira yerine, kira kadar taksitlerle, ona açılacak kredilerle bu konunun halli mümkün olabilmiştir. Toplu Konut bunu sağlamıştır ve Toplu Konut, bir taraftan bu hayırlı görevi yaparken, bir taraftan da biraz evvel ifade ettiğim gibi, bir haksız kazancın da önüne geçmiştir. Emin olunuz, abartmadan söylüyorum, dahiyane bir buluştur bu. Nasıl olsa, bu memlekette bütün tedbirlere rağmen girmekte olan ve başta sigara olmak üzere kaçak lüks maddelerin kaçakçılığına son verilmiş, bu malların devlet tarafından yurt dışından getirilmesi temin edilmiş ve gümrüğünü, vergisini alamadığınız kaçakçının ağzına ot tıkanmış, o yollar kapanmış ve buna mukabil, buralardan büyük bir gelir elde edilmiştir. Fonda, milyarlarla değil trilyonlarla ifade edilecek miktarda para toplanmış ve biraz evvel ifade ettiğim gibi, 600 bin konutun bugün yaklaşık olarak 200 bini bitmiş, gerisi devam etmekte; yenileri için ise yeni krediler açılmakta ve bu şekilde dünyada mekânın temini zımnında hayırlı bir yol başarıyla yürütülmektedir.

Kamu Ortaklığı Fonu hakkında burada uzun uzun konuşmak istemiyorum. Kamu Ortaklığı Fonuyla da Türkiye'de yatırımlar hızlandırılmıştır. Daha önce de söylemiştim; hızlı bir şekilde, madde başlıkları biçimlinde ifade edeceğim, demiştim; onun için üstünde durmuyorum.

"Türkiye'de yatırım yapılmıyor" diye iddia ediliyor. Türkiye'de yatırım yapılıyor,

Gene iddia ediliyor, "Türkiye'de özel sektörün yapmakta okluğu yatırım, tüm yatırım tutarının yüzde. 40'ı; halbuki, yatırımların yüzde 60'ı devlet tarafından yapılmakta. Hani özel sektörden, özel rekabet sisteminden yanaydınız; hani liberalizmden yanaydı hükümet? Nedir bu tatbikat?" diye soruluyor. Ben bunun cevabını bir yerde daha verdim; müsaade ederseniz kısaca arz edeyim.

Devlet olarak, hükümet olarak bizim anlayışımız, yatırımların altyapısını devletin yapması merkezindedir. Nispet yüzde 60 ise, kamu sektöründe çok eksik olan kamu alt yatırımlarının, iktidarımız devrinde süratle ele alınmış olması neticesi, bu şekilde rakam tezahür etmektedir. Eksik kalmış altyapıları hızla tamamlamak mecburiyetinde kalınca, tabiî, istatistiklerde devletin payı yüzde 60'a çıkıyor.

Bakınız, "Yatırım yok" diye iddia edenlere cevap veriyorum: Yatırım olmasaydı, Türkiye'nin çimento üretimi 1983'te 13,6 milyon ton, 1987de 21,5 milyon ton olabilir miydi? Demir-çelik üretimi 1983'te 3,9 milyon ton iken 1987'dle 7 milyon ton olabilir mi?

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, her sektörde ve her üretimde, her sahada, rakamlar, dört senede akıl almaz şekilde yükselmiştir. Bunlar resmî istatistikler.

Linyit üretimi 1983 yılında 23,8 milyon ton, 1987 yılında 45 milyon ton. Hükümet programından okuyorum: 580 bin adet gecekondu, imar affından faydalandırılarak bunlara elektrik bağlanıyor, yol götürülüyor, kanalizasyon görülüyor. Gecekondu meselesinin sosyal, ekonomik bir yara olduğu bilinmektedir. Hiçbir iktidar, gecekondu konusuna, Anavatan Partisi iktidarının bulduğu çareyi getirememiştir, açıkça ifade ediyorum. Bunları yıksanız yıkamazsınız. Şehirlerimizin, özellikle üç büyük şehrimizin (Ankara, İstanbul, İzmir) yarısından fazlası, belki de üçte ikisi gecekondularla işgal edikmiş. Bunu nereye götürürsünüz; nasıl yıkarsınız? Vatandaşı sokağa dökmekle mesele halledilir mi? Ne yaptık? Akılcı bir formülle, tapularını verdik ve bunlara, ikinci bir işleme kadar insanca yaşayabilmelerini temin için, belediyelerimiz başta olmak üzere, gayret sarf ederdik elektrik, su, yol, otobüs, okul ve sağlık ocağı temin ettik. Şimdi, Allah nasip ederse, yeni bir imar planıyla, "hamura tabi" dediğimiz sistemle ve kendi rızalarıyla küçük ortaklıklar teşkil etmek suretiyle, bulundukları mekânlara sosyal yapı mahiyetinde apartmanlar yapılacak; hem kendileri daha insanca yaşayabilecekleri bir mekâna kavuşacaklar, hem de muhtemelen bir ikinci mekândan elde edecekleri gelirden faydalanacaklar. Basit, ne var ki akılcı bir davranış ve bu da Anavatan Partisi iktidarına nasip oldu. Vatandaşı her an belediyecinin kazmasından bir umacı gibi korkarak yaşamaktan kurtaran ve onlara daha iyi imkânlar sağlayarak, çoluğuyla çocuğuyla bir damın altında yaşama imkânı veren Anavatan Partisi iktidarı, bununla hakkıyla övünmektedir; iftiharla ifade etmek isterim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, televizyon yayın süresi 1983 yılında haftada 37 saat, 1987 yılında 130 saat, bu mühim bir olay muhterem arkadaşlarım. Hepiniz tespit ettiniz, Türk ailesi genelde mutluluğunu, saadetini, eğlencesini kendi evinde bulmaya alışmış bir toplum tipidir. Akşam saatlerini evinde çoluğuyla çocuğuyla geçirir. 1983'ten evvel bu 37 saat kısıtlı olarak yayın yapan ve renkli olmayan televizyonun ekranında, bırakın televizyon seyretmeyi, "Üç lambanızdan birini söndürün" diye yazılar çıkardı; yoktu ki elektrik, yetmiyordu ki. Biraz evvel ifade ettim, kısıntılarla zar zor hayatımızı idame ettirebildiğimiz, kendi elektriğimiz yetmediği için kim ne derse desin Bulgaristan'tan, Rusya'dan, bizim için çok değerli Olan dövizimiz pahasına hele o tarihlerde dövizimiz çok değerliydi, şimdi Allah verdi, daha doğrusu biz almasını bildik, ondan da sıkıntımız yok, satın aldığımız, idare ettiğimiz elektrikle ancak zarurî ihtiyaçlarımızı görüyorduk; çok elektrik sarf edildi diye televizyon ya-

yın saatlerini hükümet mümkün mertebe kısıtlıyordu. Şimdi, Allah'a şükür, yakın elektriğinizi istediğiniz gibi parasını ödemek şartıyla tabiî, seyrediniz istediğiniz kadar televizyonunuzu, 37 saat değil, 130 saat. Allah nasip ederse, Hükümet Programından öğreniyorum, renkli İkinci kanal bütün şehirlerimizde görülecek şekilde yakında yaygın hale getirilecek; ikinci kanalı, üçüncü, dördüncü ve beşinci kanallar takip edecek.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, haklı olarak üzerine çok tenkitler yaptığımız sağlığımızla ilgili teslisleri, oralardaki uygulamaları, çok iyi standartlara doğru çekmeyi sağlayan bir kanun.

Yükseköğrenimde 1983 yılında 47 bin öğrencimiz yurtlarda kalabiliyordu, özellikle 1980 evvelindeki hadiselerin yeşerdiği yerlerin maalesef, üniversitelerimiz olduğunu düşünerek; gençlerimiz, okullarına devam ettikleri büyük şehirlerde, paralı olsa dahi, kiralık yer bulamıyorlardı; tabiî bunun bilinen ve bilinmeyen birtakım kötü neticeleri vardı; bir sıcak yuvaya kavuşturmak şarttı. Enerjik davranan Birinci Özal Hükümeti, bir sene içinde bunun çaresini buldu, 47 bin yatağı 117 bin yatağa çıkardı. Bununla da yetinmedi, öğrenciye kredi vermek suretiyle, tahsili bittikten sonra ödemek şartıyla, 1983'te 29 bin öğrenciye kredi verilirken, 1987'de 47 bin öğrenciye verdi. Gençliğimize sahip çıkmak mecburiyetindeyiz. Gençliğimizi, tahsilini rahat yapabileceği, iaşesini, ibatesini temin edebileceği sıcak yurt binalarına kavuşturmak ödevimizdir; bunu Birinci Özal Hükümeti başarı ile yine yerine getirdi.

Sporumuzda yenilikler yapıldı.

Çok mühim bir yenilik, çok yerinde bir kanunla sağlandı: Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ilk defa bizim iktidarımızda çıkarılan 3308 sayılı Kanunla okul çatısı altına alınamamış ve ilkokuldan sonra okuyamamış 4 milyon genci çıraklık eğitim sistemi içerisinde eğitime sevk etmiş, meslek ve sanat sahibi olmaları imkânını getirmiştir. Bu, çok önemli bir konudur. Tahsil imkânı yok; hayata ümitsiz başlayan bu gençler, mesleksiz başlayan bu gençler, topluma faydalı hale getirilmiştir.

Ayrıca, meslek liselerinde Okuyan gençler, Batı ülkelerinde uygulanan dual (ikili) sistem dediğimiz Sisteme geçirilerek, haftada beş gün okul yerine biraz evvel bahsettim, haftada iki gün okul, üç gün işletme sistemine geçirilmiştir; teorik ağırlıktan pratik ağırlığa, işe yarar hale getirilmiştir. Bu 100 bin öğrenci, fabrikalarda, bankalarda, otellerde ve turizm işletmelerinde meslek eğitimine tabi tutulmaktadır.

Muhterem milletvekilleri, meslek liselerinden, hatta yüksekokullardan mezun olan kimseler kendi meslekleriyle iş aradıklarında, işveren devamlı şekilde, "Efendim, bunlar bu işin teorisini biliyor; bize, pratikte bilgi sahibi, yetenek sahibi insan lazım" diyordu. Kültür ve Turizm Bakanlığım sırasında, turizm yüksekokullarından ki adedi 10'dur mezun oldukları ve turizm sektöründe de eğitilmiş personele çok ihtiyaç olduğu halde, bilfarz, Aydın Yüksek Turizm Okulu mezunlarından 19 kişilik bir grubun makamıma kadar gelerek "Bize iş verin, biz okuduk, ne olacağız?" dediklerini gayet iyi hatırlarım.

Nedir aradıkları? İşverenin aradığı, teorik ağırlıklı değil, pratik ağırlıklı kimselerin yetişmesi, Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanunu ile mümkün olmuştur. Bu kanun, işverenin çalıştırdığı kimselerin sayısı 50'yi geçtiği takdirde, o ilde, o ilçede bulunan liselerdeki talebelerin kendi yanında mecburen staj yapmalarını sağlayan bir kanundur. Gene aynı kanun icabı olarak, bu gençlerin sigortaları devlet tarafından karşılanmaktadır; bu çok önemli bir noktadır.

Biraz da belediyelerle temas etmek istiyorum. Belediyeler, mahallî idareler, Anavatan Partisi iktidarının, o kendine has yaratıcı formülleriyle, bambaşka bir hüviyet kazanmıştır. Eskiden, kaynakları hemen hemen yok denecek kadar az olan belediyelerimiz, eskiden kendi memur ve işçilerinin maaşlarını, Ankara'da Maliye Bakanlığından âdeta dilenerek temin eden belediyelerimiz, bugün çok şükür, fazla yatırım yapmamaları yolunda ihtarlara muhatap olacak imkâna kavuşmuşlardır.

Dikkat ediniz, belediyelerimiz, özellikle büyük şehirlerde birbirleriyle yarış halindedir. Nasıl olmuştur bu? Biz, belediyelere yetki; biz, belediyelere kaynak sağlamışızdır ve belediyelerimiz bu imkânları iyi şekilde kullanmak suretiyle, halka en yakın kuruluş olarak çok güzel hizmetler vermektedir.

Vatandaş, kapısını açıp çıktığı anda, eğer bir su birikintisine basarsa, bir su birikintisine ayağı girerse, bir taşa çarparsa, günlerce kapısının önünde yığılan çöp kaldırılmazsa, suları akmaz, kanalizasyonu işlemez, işine gitmek için toplu ulaşım vasıtalarından, otobüslerden beklediği hizmeti alamazsa, velhasıl belediyeye ait ne kadar hizmet varsa çocuk parkları dahil, bütün bunlardan belediyeleri sorumlu tutar. Belediyeler, hizmet arzı itibariyle, milletle iç içe yaşayan kamu kuruluşlarıdır. Bir başka ifadeyle, belediyeler, halkın devletten, hükümetten beklentisini, kendine en yakın hizmetliler şeklinde veren, yaşamasını temin eden kuruluşlardır.

Bu önemi kavrayan Anavatan Partisi iktidarı, yetkileriyle ve imkânlarıyla belediyeleri donatmışlardır.

Bunun dışında, Anavatan Partisi iktidarı, iddia edildiği gibi, bir oy gayretiyle değil, ama hizmeti milletin ayağına götürme prensibinden hareketle, 103 kasabayı ilçe yapmıştır.

Türkiye gibi geniş bir ülkede, köylerin kasabalarla olan mesafelerinin çok büyük olduğu bir ülkede, özellikle köylü vatandaşlarımızın nüfustaki, adliyedeki, tapudaki, ilçedeki herhangi bir ihtiyacını, küçük büyük bütün ihtiyacını giderebilmesi için köyünden ilçelere kadar gitmek mecburiyeti vardır ve ulaşım zorlukları sebebiyle hakikaten meşakkatli bir işitir. Onun için, biz bu hizmetleri köylümüzün ayağına götürmeye gayret ediyoruz; 103 kasabamızı bunun için ilçe yapıyoruz. Tahmin ediyoruz ki, İkinci Özal Kabinesinde bu hizmet devam edecektir. İlçe yapılacak kasaba adedi daha çok olacaktır, çoğalacaktır.

Bürokratik işlemlerde formalitelerin mümkün mertebe azaltılması yolundaki gayretlerin de devam edeceğini umuyoruz.

Mersin ve Antalya serbest bölgelerinin açılmış, olmasını, memleket ekonomisi açısından sevinçle karşılıyoruz.

Tarımda, kaliteli tohumlarla verimi artırdık. Ayçiçeği, mısır, pancar, pamuk, buğday, soya ve her türlü sebze ve meyvede; patates, domates, soğan ve marul tohumları gibi kaliteli tohumlar sayesinde, Türkiye'de tarım üretimi hızla artmaya başlamıştır. Geçmiş yıllarda sadece buğdayda yapılabilen bu iş, her türlü üründe yapılmak suretiyle, tarımda büyük atılım yapılmıştır.

Yıllarca dışarıdan ithal ettiğimiz nebati yağda açığı kapatmış bulunmaktayız; ihraç edecek ürünümüz de artmaya devam etmektedir.

Gene memnuniyetle müşahede ettiğimiz, doğu ve güneydoğudaki köylerin altyapısını, Türkiye genel averajının üzerine çıkardık.

Tavizci ekonomik politika yerine, ilk defa gerçekçi politika uyguladık. Ülkenin geleceğini ipotek altına alacak davranışlardan uzak durduk. Milletin ve memleketin parasını oy hesabıyla çarçur etmedik.

Birindi Özal Hükümeti, iftiharla ifade ediyoruz Meclis tarihinde, çıkarılamayan pek çok kanunu çıkardı, otuz-beş yıldır parlamentoda bekleyen pek çok kanunu çıkardı.

1962'lerden beri ilk ciddî vergi kanunu çıkarıldı; vergi gelirlerinde önemli artışlar sağlandı, vergi alacaklarının zamanında ödenmesi mümkün hale getirildi, devlete verilmesi gereken verginin ucuz kredi olarak kullanılması önlendi, gecikmiş vergi borçlarına yüksek faiz uygulandı ve dolayısıyla, herkes vergisini, kısmen de olsa, zamanında ödemeye başladı.

Alışveriş yaptığınızda fiş veya fatura istediğinizde, artık itiraz edilmeden fişinizi ve faturanızı alabiliyorsunuz; pek çok yerde, istenmeden fiş veriliyor. Eskiden, Türkiye'yi "Vergi kaçıranlar cenneti" alarak biliyorduk, halbuki şimdi herkes vergisini büyük oranda verme yoluna girmiştir.

Katma Değer Vergisini getirdik. Avrupa'nın ileri ülkelerinde bile oturtulması birkaç yıl alan KDV'yi, bir yılda çalışır hale getirdik; Yunanistan bile uygulamaya bizden sonra başladı ve hâlâ bu işi başarmış değildir.

Önemli malî reformlar yapıldı; vergi iadesi ve vergi denetimi artırıldı, Katma Değer Vergisi, rekor denecek bir sürede uygulamaya konuldu. Servet beyanlarının ve meslek vergilerinin kaldırılması olayını, memleket ekonomisi bakımından çok yerinde bulduğumuzu ifade etmek isteriz.

Türkiye'yi, Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun en zayıf ülkesi durumundan, Güneydoğu Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun en güçlü ve istikrarlı ülkesi haline getirenlere şükran borcumuz vardır. Dünyada her ülkenin ekonomik sıkıntı çektiği bir dönemde biz, Türkiye'nin, kredi itibarı en hızlı artan bir ülke haline gelmesinden memnunuz.

Tanıtmada, Türkiye'nin dış tanıtımında önemli adımlar atıldığını da sevinçle müşahede ediyoruz. Çıkarmış olduğumuz mevzuatla, müzelerimizde çok az kimsenin gezme, görme fırsatını bulduğu bu tarihî eserlerimizi, tabiî gerekli bütün ihtimamla, dikkatle; kaybolmamaları, kırılmamaları, dökülmemeleri gibi, tamiri gayet güç birtakım neticelere varmamak kayıt ve şartıyla, dünyanın dört bir tarafına sergiler halinde götürdük.

Japonya'da "Uygarlıklar Ülkesi Türkiye Sergisi", Amerika'da "Kanunî Sultan Süleyman Sergisi", Hollanda, Almanya gibi ülkelerde, yine Osmanlı eserlerinden mürekkep sergilerin ne kadar büyük rağbetle sergilendiğini müşahede etmekten sevinç duyuyoruz. Bu sergiler süresince, adı geçen ülkelerin televizyonlarında, gazetelerinde ve mecmualarında haftalar boyu Türkiye'nin propagandası yapıldı.

İşsizliğin azaltılması konusu o kadar mühimdi ki, biraz evvel de ifade ettim, bu işle bir devlet bakanlığı özellikle meşgul oldu; Çalışma Bakanlığı ile yürüttüğü faaliyetler neticesinde, açıkça ve rakamsal olarak, işsizliğin azaltılması yolunda önemli adımlar atıldığını görmekteyiz.

İşsizliğin azaltılması, sadece yeni İşyerlerinin kurulmasına bağlı olmayıp, ihtiyacı karşılayabilecek nitelikte, az da olsa, nitelikli işçi ihtiyacını göz önünde bulundurarak beceri kurslarını getiren Anavatan Partisi iktidarıdır. 3 aylık, altı aylık, bazen bir senelik kuralarda, nitelikli işçiye çok ihtiyaç gösteren dallarda, vasıfsız işçiyi becerikli bir işçi haline getirme yoluna gidilmiş ve rakamları küçümsenemeyecek boyutlara, varan vasıfsız işçiye iş temin etmek mümkün olmuştur. İşsizliğin giderilmesinin çok zor bir iş olduğu, Birinci Özal Hükümetinin daha seçim beyannamesinden başlayarak, hükümet beyannamesinde de ifade edildiği hatırlardadır; ama gayretler, ciddî gayretler son derece olumlu bir yola girmiştir. Bugün, iktisaden gelişmiş ülkelerin de derdi olan işsizliğin, Türkiye'de de büyük yaralardan biri olduğunu tespit etmek gerçekçi olur.

Çalışma bayatımızı düzenlemen kanunlar konusunda; mensup olduğumuz ILO ve benzeri uluslararası teşekküllerden, sözleşmelerine imza attığımız ve kabul ettiğimiz esaslar çerçevesinde iyileştirmeler yapılması yolunda ciddî adımlar atılmıştır. Tahmin ediyoruz ve temenni ediyoruz ki, İkinci Özal Hükümeti bu konuyu en ciddî şekilde ele alacaktır ve Türkiye'mizin işçisinin, işvereninin çalışma barışını mutlak surette temin edecek her türlü, tedbirli; bu arada mevzuatta yapılacak olan tadilleri de en kısa zamanda de alacaktır. Gerek kamu sektöründe, gerekse özel sektörde Türk işçisinin yaşam seviyesinin zorlukları nazarı itibara alınmak suretiyle, ona daha rahat nefes aldırabilecek, çoluğuyla çocuğuyla mutlu bir yaşam sağlayabilecek seviyeye getirilmesi konusunun Birinci Özal Hükümeti tarafından dikkatle ve gerdeli önemle ele alındığı, bu çalışmaların daha hızlandırılması ve yaşam koşullarının ağırlaşması paralelinde işçimize imkân sağlanması, gelir sağlanması, İkinci Özal Hükümetimin de üzerinde duracağı önemli bir konudur.

Küçük sanayi sitelerinin sayısı görülmemiş bir hızla artmıştır. 1984 öncesi, yirmi bir yılda yapılan 24.500 kadar küçük sanayi işyerine, dört yılda 25 bin işyeri ilave edilmiştir. Halen, 88 bin yeni sanayi sitesi yapılmaktadır. Esnaf ve sanatkârımızın çalışabilmesi için lüzumlu, planlı ve projeli, çok hayırlı bir faaliyet olacak bu hususun temininden sevinç duyuyoruz.

Sosyal Sigortalar Kanununu genişlettik; artık, işçimiz, memurumuz gibi, icap ettiği zaman dış ülkelerde tedavi imkânına kavuştu. Kamuoyunda "Süper emeklilik" adıyla bilinen ve bir haksızlığı ortadan kaldıran, bugüne kadar emekli olmuş mühimce bir kesime, bundan sonra da emekli olacak bütün emeklilere fayda sağlayacak olan bir kanun, birkaç aydan beri uygulanmaya konmuş bulunmaktadır.

Bağ-Kur Kanununda yapılan değişikliklerle, esnaf ve sanatkârımızın, hiç de cazip olmayan bu tatbikattan kurtarılarak, daha cazip bir güvenceye kavuşturulmasını sağladık. Bağ-Kur emeklileri, bundan böyle daha fazla emekli aylığı almak imkânına kavuştu. Yine, Bağ-Kurlunun, aktif olduğu zamanda, yani çalıştığı zamanlarda SSK'ya tabi işçilerin faydalandığı sağlık hizmetinden, aynı onlar gibi faydalanması hususu temin edilmiş, şu anda 31 ilimizde ve önümüzdeki birkaç ay "içerisinde bütün illerimizde tatbik edilerek, sağlık hizmetine kavuşturulmuş olacaklardır.

Muhterem milletvekilleri, listeyi uzatmak mümkündür; ama konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi, burada mühimce gördüğümüz ve İkinci Özal Kabinesinde de devamı olabilecek hususları, şöyle madde başlıkları itibariyle sıralamış bulunuyoruz. Bugün görüşmelerini yapmakta olduğumuz İkinci Özal Hükümetinin programında, önümüzdeki devrede yapılacak işler listesi olarak bize takdim ettikleri hususları kısaca gözden geçirmek istiyorum.

Türkiye'nin, Türk Hükümetinin, Türk Devletinin kredi ve itibarı sayesinde işlerlik kazanan "Yap-işlet-devret" modeline devam edilmesi, son derece memnuniyeti muciptir.

Konuşmamın bir kısmında, itibarımızın devamının memleketimizdeki rejimin istikrarlına bağlı olduğuna işaret etmiştim., Bu vesileyle, bu itibarın bir önemli ikinci faktörünün de, istikrarın yanı sıra, dış borçlarımızın ödenmesinde bugüne kadar gösterilen titizliğin devamı olduğuna da işaret etmek isterim. Borcunu günü gününe ödeyen tüccar, sanayici, çalıştığı banka nezdinde nasıl kredi sahibiyse, Özal Hükümeti, sevabıyla, vebaliyle omuzladığı hükümet etme sorumluluğunun tabiî bir icabı olarak, eski borçlarını vadeleri geldiğinde muntazaman ödemektedir. İtibarımızın bir ikinci ana sebebi de budur. Dahilde rejimin istikrarı, borçlarımızda, vadeleri geldiğinde günü gününe ödeme yapma sayesindedir ki, yap-işlet-devret modeli, Türkiye'de artık işleyen verimli bir model olmuştur. Bu istikamette çalışmalarına devam edecek olduğunu bildiren hükümete başarı temennilerimizi iletmek isteriz.

27,3 milyar kilovattan, yüzde 65. artışla, 1987 yılında 45 milyar kilovata geçebilen hükümetin, 1992 yılında hedef ittihaz ettiği 80 milyar kilovata geçeceğinden şüphemiz yoktur. Kalkınmakta olan ülkenin en çok ihtiyacı olan konulardan bir tanesi de enerji olduğuna göre, akarsularımızı barajlara dönüştürerek ve termik santrallara takviye ederek, kalkınma hızımızın gereği olan, kalkınmamızın gereği olan enerjinin, sıkıntısız bir şekilde temini, bize sevinç vermektedir.

Halen yapımına başlanmış olan 1.500 kilometre otoyola, bir yemi 1.500 kilometre otoyolu ilavesi, Türkiye gibi toprakları çok geniş bir alana yayılmış ülke için bir müjdedir.

Büyük şehirlerimizde hafif metro taşıma hizmetlerinin desteklenmesi, limanlarımızın 100 milyon ton kapasiteye çıkarılması, yurt içimdeki mümkün olan bütün önemli merkezlere hava ulaşımının sağlanması ve hava ulaşım ağımızın, Amerika Birleşik Devletlerine, Japonya'ya, Çin'e, Avusturalya'ya kadar uzamasının programlarının hedef ittihaz edilmesi, büyük şehirlerin kanalizasyonlarının 1992 yılına kadar önemli ölçüde bitirilmesi ve büyük şehirlerimizin havasının temiz tu-

tulması için kaliteli ve yüksek kalorili tabiî gazdan istifade edilmesi ve telefonda 10 milyon hatta ulaşılması, televizyon kanallarının çoğaltılması, 24 saat çalışabilecek PTT merkezlerinin sayılarının artırılması, teleteks ve videoteks sistemlerinin ülke çapında yaygınlaştırılması, bu beş sene içinde hedef ittihaz edilen başlıca hususlar olduğu hükümet programında zikredilmektedir.

Türk insanının mutluluğu için, bu hizmetlerin öngörülen süre içerisinde tamamlanması temennisini içtenlikle ifade etmek isteriz.

Tarım sektörünün, Türkiye'mizde sanayi sektörü kadar önemli bir sektör olduğu öteden beri bilinmektedir. Bu sektördeki hızlı gelişmenin sağlanabilmesi için plan hedefinin üstünde yüzde 4 gelişme hızının sağlanmış olması memnuniyet vericidir.

Ödemelerin çiftçiye zamanında yapılmasına gayret edilmiş olması ve bundan sonra da aynı şekilde davranılacağının vaat edilmesi çok yenindedir.

Tarımda hedefin, verimlilik ve kaliteli üretim olduğunun ifade edilmesini, yine memnuniyetle karşılıyoruz.

Çiftçilerimizin ve tarımın desteklenmesi için Ziraat Bankasında açılan kredinin, 1983 yılında 618 milyar iken, bu yıl 4 trilyon liraya çıkması, Anavatan iktidarının bu konuya ne denli önemle eğildiğini göstermektedir. Hele, yerli-yabancı 30'dan fazla tohumculuk şirketi kurularak tohumculukta Cumhuriyet tarihinin en önemli hamlesinin yapıldığını görmek, hakikaten gurur vericidir.

Sulamaya büyük önem verilmesi; şu anda 600 bin hektarın sulamaya açılmış oluşu ve önümüzdeki devre 1.4 milyon hektar alanda sulamanın yapılabilmesi imkân dahiline girdiğinde, tarım üretiminde büyük mesafeler katedilmiş olacaktır.

Soya üretimi 46 bin tondan 250 bin tona; mısır 1,5 milyon tondan 2,6 milyon tona; ayçiçeği 700 bin tondan 1,2 milyon tona ulaşmıştır; önümüzdeki beş yılda bu rakamların daha çok büyük tırmanış göstereceklerini ümit etmekteyiz.

Hayvancılık ve su ürünleri kredilerin de, faizin yüzde 22'ye indirilmiş olması, kredi almayan tesislerin kalkınmada öncelikli yörelerde yüzde 30'unun diğer bölgelerde ise yüzde 25'inin hibe olarak verilmesi, sevindiricidir.

Sanayi karma yemine yüzde 25 nispetinde, süte ise litre başında 25-35 lira verilmesi; yurt dışından ithali planlanan 100 bin verimli ineğin 43 500'ü ile ilgili olarak bağlantı yapılmış olup, bu yıl gelmesi, yıl sonunda bunların dağıtılması, hayvancılığa, Anavatan Partisi iktidarının verdiği önemi belirtmektedir.

1987 yılında gübreye 350 milyon sübvansiyon verilmiş olduğu ifade ediliyor; gübrenin satış fiyatına göre nispet olarak yüzde 50'dir. Gübrede kredi faizi yüzde 22'dir.

Ziraî mücadele ve veteriner ilacına yüzde 20 nispetinde destek yapılmaya başlanmıştır.

Belirli tohumlarda yapılan destek 950 veya daha fazladır.

Tarım Reformu Kanunu çıkarılmış ve uygulamaya konulmuştur.

Tarım arazisinin miras yoluyla parçalanmasını ve ekonomik verimliliğinin azalmasını önlemek için tedbirler alınmıştır.

Önümüzdeki devrede devlet ormanlarının gerçek ve tüzelkişilerce işletilmesi imkân dahiline girecek, ülke ağaçlandırılmasında askerlerimizden ve gençlerimizden istifade edilecek; ormanların kurulması ve genişletilmesi için Ağaçlandırma Fonundan yardım edilecek, özel orman kurulması teşvik edilecektir.

Değerli milletvekilleri, kalkınmada asıl hedefin sosyal gelişmenin sağlanması olduğu, bilinen bir gerçektir. Gene şurası bir gerçektir ki, kalkınmakta olan ülkemizde yaşam şartlarının ağırlığını duyan kesim, işçi, memur ve bunların emeklileri, dulları ve yetimleridir; bir diğer deyimle, sabit ve dar gelirlilerdir. Hükümetlerin çok dikkat etmesi icap eden bir konu olarak ifade ediyorum ki, dar ve sabit gelirlilerin, ekonomimiz içerisindeki değişen faktörler karşısında bu kesime çok dikkat edilmek suretiyle, bunların yaşam seviyelerinden bir fedakârlık yapmalarını mecburî kılacak durumları önlemek lazımdır. İkinci Özal Hükümetinin, bu konuda çok hassas olacağı ümidini taşımaktayım.

Bunun dışında, "Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonu" diye anılan fonu Birinci Özal Hükümetinin getirmiş olduğunu ve bütün fonlardan kesinti yapmak suretiyle mühim bir meblağ elde edildiğini; bunun, bütün illerde ve ilçelerde kurulan, etki altında kalmayacak heyetler taraflından muhtaçlara dağıtılacak bir hayır müessesesi haline getirildiğini bilmekteyiz. Bugüne kadar yüzbinleri aşan muhtaç vatandaş Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonundan istifade etti. İddiaların, nadir de olsa, politik amaçlarla bu fonun kullanıldığı yolundaki iddiaların gerçek olmadığı kanaatindeyiz. Artık bu memlekette, açlıktan, yoksulluktan, çaresizlikten çırpınan insan kalmamıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar; SHP ve DYP sıralarından gürültüler)*

Müracaatı halinde veya etrafın müracaatı halinde, hiçbir çaresi kalmamış bu kimselere her türlü yardımın yapılması mümkündür. Sosyal adalet anlayışımızın güzel bir örneğini, Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonunu teşkil etmek suretiyle vermiş olduğumuza inanıyoruz.

Hükümet Programında memnuniyetimizi kazanan şu ifadeyi dikkatle nazarlarınıza arz ediyorum: "Aile, toplumun temelidir. Toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlakın, millî ve manevî değerlerin korunmasında, aile yapımızın tabiî ve tarihî vasıfları olan örf ve ananelerimizle perçinleşmiş bulunan sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın rolü, her şeyin, üzerindedir"

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, gerek Birinci Özal Hükümetinin yaptıklarına, gerekse yapacaklarına ait hususlar üzerinde, Anavatan Partisi Meclis Grubu adına müşahedelerimizi, tespitlerimizi, dilek ve temennilerimizi ifade etmiş bulunuyorum. Şimdi müsaade ederseniz, hükümet programının dış politika bölümü hakkında Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini Yüce Heyetinize arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Taşçıoğlu, süre bitimine 5 dakika kalmıştır.

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Kıbrıs'ta, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin 29 Mart 1986 tarihli Çerçeve Anlaşmasının, Kıbrıs sorununun çözümü için en uygun zemini teşkil edeceğine inanıyoruz. Hükümet programında yer alan, "Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğinin korunması için Türkiye'nin etkili ve fiilî garantisinin devam edeceği" yolundaki ifadeleri, biz, Türk Milletinin yavru vatandaki soydaşlarımıza en güçlü teminatı olarak kabul ediyor ve bunu büyük memnunlukla karşılıyoruz.

Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, Doğu Avrupa ile münasebetlerimize somut muhteva kazandırılmıştır. Türk müteahhitlerinin ilk defa olarak Sovyetler Birliğinde iş üstlenmeleri sağlanmıştır. Sovyet doğal gazının ithali, bu ülkeye ihracatımızı da büyük ölçüde artıracaktır.

Anavatan iktidarı, Bulgaristan'daki soydaşlarımıza yapılan baskı ve zulüm karşısında, Türk Milletinin tepkisini bütün dünyaya duyurmuştur. Bulgaristan, Türkiye ile ilişkilerini normalleştirmek için, soydaşlarımızın dinî ve kültürel haklarıma saygı göstermekten başka çaresi olmadığını anlamalıdır; arzu eden soydaşlarımıza Türkiye'ye göç etme imkânını mutlaka tanımalıdır. Hükümetimizin, önümüzdeki dönemde de bu meselenin peşini bırakmayacağına samimiyetle inanıyoruz.

Türkiye'nin Ortadoğu'da, İran ve Irak savaşı konusunda izlediği basiretli ve yapıcı tutum, her türlü takdirin üstündedir. Diplomatik ilişkilerini kesen İran'la Irak'ın, karşılıklı menfaatlerinin Türkiye tarafından korunmasını talep etmeleri, diplomasi tarihinde örneğine rastlanmayan bir gelişme olmuştur.

Dört yıllık ilkti darımız sırasında, Türkiye'nin, başta Japonya ve Çin olmak üzere, Uzakdoğu ülkeleriyle ilişkileri, daha önce hiçbir dönemde görülmedik ölçüde geliştirilmiştir; Afrika ülkeleriyle münasebetlerimizle canlılık kazandırılmıştır.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, Anavatan iktidarını dış politika alanında dört yılda sağladığı müspet neticeler, önümüzdeki dönemde de yapacaklarımızın en güzel teminatını teşkil etmektedir. Geçen dört yıl içinde, dünya şartlarını ve Türkiye'nin imkânlarını dikkate alarak, yapılabilecek olanın en iyisini yapmaya çalıştık. Gelişen dünya şartlarını ve Türkiye'nin artan imkânlarımı en iyi şekilde değerlendirerek, önümüzdeki dönemde daha da aktif ve dinamik bir yaklaşımla, dış politika alanında hükümetimizin en başarılı sonuçları alacağından kuşku duymuyoruz.

Anavatan Partisi Grubu olarak, bu düşüncelerle, hükümetimize tam destek olacağımızı ifade eder, yüce Meclisi saygılarımla selamlarım efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Taşçıoğlu, bir saniyenizi rica ediyorum.

Başkanlığımıza ulaşmış bir talep vardır. Konuşmanızda şöyle bir pasaj var; bu pasajın SHP Grubuna veyahut Sosyal-demokrat Halkçı Partiye bir suçlama olduğu ileri sürülüyor. Siz, konuşmanızda bu kastı taşımadığımızı ifade etmiş bulunuyorsunuz, ama ben konuyu bir daha dile getiriyorum ve söylediğimizi tutanaktan aynen okuyorum. Bu konuşmanızda herhangi bir suçlama olduğuna ben de katılmı-

yorum; ancak, durumum açıklığa kavuşabilmesi için, sizin de bir cümle ile açıklama yapmanızda fayda vardır kanaatiyle konuşmanızı tutanaktan okuyorum.

Baş tarafına gerek görmüyorum; "14'ncü ölüm yıldönümünde rahmetle andığımız Baba İnönü'nün sanki öcünü alırcasına, bir anlamda partisinin devamı sayılabilecek yemi partisinin başına oğlu İnönü'nün gelmesi de, siyasî tarihimizde kaderin bir cilvesidir"

Bu cümle bir suçlama gibi kabul edilmişse de...

ARİF SAĞ (Ankara) — Sizin karar verme yetkiniz yok Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müsaade buyurun, açıklıyorum.

Siz, konuşmanızda güzel bir şey söylediğinizi de ifade ediyorsunuz; tutanaklarda var efendim. Tutanaklar devam ediyor: *(SHP sıralarından gürültüler)* "Güzel bir şey söylüyoruz, fena bir şey demiyoruz" demişseniz. Bu hususta bir açıklama yapar mısınız?

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Efendim, biz daima uylaşmadan yanayız, kavga aramayız. Benim, bilâkis hoşa gidecek zannıyla söylediğim bir söz; hiçbir, kasıt yok bunda. Bu münasebetle bir saygı sunayım istedim Rahmetli İnönü'ye; fazla görüyorsanız, bütün paragrafı silelim efendim,

Saygılar sunarım. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Bir saniye efendim, bir talebimiz daha var.

Sayın Timisi, Başkanlığımıza müracaatla, sizin, konuşmanız esnasında kendisi tarafından sözünüzün kesildiğini ifade ettiğinizi, halbuki kendisinin böyle bir davranışta bulunmadığını bildiriyorlar. Bizim de tespitimize göre, söz kesme Sayın Timisi tarafından olmamıştır. Bu düzeltmeyi de yapıyoruz efendim.

MUSTAFA TİMİSİ (İstanbul) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim,

MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim, saygılar sunarım efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Söz sırası, hükümet adına Sayın Turgut Özal'ındır; buyurun efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — Sayın Başkan, bir sorum var: Gelenek niçin bozuluyor?

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Bayezit, zatıâliniz, İçtüzük hükümlerini gayet iyi bilirsiniz.

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — İçtüzükten bahsetmiyorum; hükümet, şahıslar adına ilk konuşmadan sonra konuşabilir.

BAŞKAN — İçtüzük hükümlerinde, hükümetin söz almada önceliği vardır.

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — Gelenek var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

Buyurun Sayın Başbakan,

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri; hükümet adına, bugün bu Yüce Mecliste hükümet programıyla ilgili yapılmış tenkit, temenni ve görüşlerin karşısında, mümkün olduğu kadar yumuşak bir bava içerisinde, her zaman yaptığımız gibi; birbirimizi daha iyi tanıyarak, birbirimizi kırmadan, iyi bir anlayış içerisinde bu konuşmayı yapmak istiyorum. Zaten, hükümet programında da çok açık bir şekilde ifade ettiğimiz gibi, biz, sevgi esasına göre kurulmuş bir partiyiz, kavga esasına göre değil, *(ANAP sıralarından alkışlar)* Hele, bu yeni Meclise yeni giren birtakım eski tanıdıklarımızın, eski dostlarımızın olmasından dolayı da bu hususiyetimiz daha bariz olacaktır. *(SHP sıralarından "Acaba?" sesleri)* Evet efendim...

Sözlerimin başında, çok münakaşa edilmiş, hemen seçimin akabinde bizim basınımızda da çok yayın yapılmış bir konu üzerinde, özellikle Anamuhalefet Partisi Liderinin çok ağırlıkla durduğu bir konu üzerinde, seçim ve seçim sistemi üzerinde durmak istiyorum.

Hatırlayacaksınız, referandum öncesinde, gerek basınımızın sorduğu birçok suallerde, gerekse gene muhalefet çevrelerinde, "Acaba erken seçim var mı?" suali, bu sene yılbaşından itibaren bana sorulmuştur. "Olabilir de olmayabilir de" şeklinde bu suale cevap verdik, bir müddet sonra "olmayacak" dedik; onun da sebebini izah ettik.

Hatırladığım kadarıyla, referanduma giderken, erken seçim isteği muhalefetten, geldi. Buradaki arkadaşlarım çok iyi hatırlayacaklar, 8 Kasım 1987 tarihinde seçimin yapılması için, o zamanki Doğru Yol Partisi Grubu önerge verdi. Sayın İnönü'nün de konuşmaları var, hatta şöyle bir konuşması var; diyor ki: "Özal, söylediğinin tersini yapar; ona güven olmaz, biz seçime göre hazırlanmalıyız." Böyle söyledi; "Seçime göre hazırlanmalıyız ve hazırız" diyor.

Arkasından, tabiî referandum günü geldi; o referandumla ilgili olarak bizim için söylenmiş çok laflar var. Aslında, referandumda çok ağır bir şekilde taraf tutmazdık, bize hücum edilmeseydi; ama hücum edilince kendimizi müdafaa etmek mecburiyetinde kaldık.

Referandumdan, zaten bir gün evvel radyo ve televizyonda da söyledim; "Bizim söyleyeceğimiz önemli bir konu var ama şu anda söyleyemem" dedim; ertesi gün, sandıklar kapandığı saatte basın açıklamasını yaptım; TRT de bizim açıklamamızı aldı ve erken seçim müjdesini orada verdim. Sandıkların daha neticesi belli değil, daha sayım yeni başlamış. "Hayırlı, uğurlu olsun" dedik; TRT kameraları diğer parti liderlerine gittiler, Sayın İnönü'de verdiği yazılı beyanatta "seçime hazır olduğunu" söyledi. Bunların hepsi TRT haber bülteninde vardır. Arkasından Cindoruk'a gidildi; o çok daha geniş bir ifade verdi, "Seçimin yapılması çok iyidir, muhakkak yapılmalıdır" dedi; bizden daha ileri, hadiseler, "Zaten biz bu seçimin 8 Kasım'da yapılmasını istemiştik" dedi. Onun da o şekilde, yine TRT kameralarına verdiği ifadeleri var; ajans bültenlerinde rahatça görmek kabil. Fakat ne vakit ki, referandum sonuçları belli oldu, ne vakit ki, basınımızda birtakım kamuoyu araştırmaları - doğ-

ru, yanlış - onlar ilan edilmeye başlandı, bizim seçim baskın oldu; evet, baskın oldu! *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Burada Seçim Kanunu müzakereleri yapılırken, yine çok iyi hatırlıyorum, biz ilik teklifimizde, Yüksek Seçim Kurulu Başkanının teklifi üzerine, "Bu seçimde ön seçim yapılmaz" hükmünü koyduk; sırf sürenin dar olmasından dolayı, yetiştirilemez diye.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Süreyi niye daraltınız?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) —Evet, evet... 1 Kasımda yetişirdi aslında da, işte onlar biraz daha fazla ferahlık istiyorlar.

Arkasından, komisyona geldi, komisyonda arkadaşlarımız Anayasaya aykırı gördüler ve kaldırdılar; fakat bize, SHP'nin o zamanki yöneticileri geldiler, "lütfen bunu koyun, aksi takdirde, biz önseçim yapmaya mecburuz, Önseçim çok sıkıntılı olur" dediler.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Hangi şartlarda söylediklerini basın açıklamalarıyla belirttiler.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Onu bilmiyorum; biz kendi ricalarını kabul ettik. Kabul ettik ve burada "önseçim yapılmaz" hükmünü tekrar iade ettik. Bunu da ben, Sayın Erdal İnönü'ye, beni ziyaret ettiği zaman ifade ettim.

Ondan sonra, Anayasa Mahkemesine gidildi; Anayasa Mahkemesine ilk gidiş bu maddeyle ilgili değildi. Arkasından bir on gün geçti, bu maddeyle ilgili gidildi. Nereden, gidildi; tabiî bunu çözmek benim için mümkün değil;

Şimdi, hemen şunu ifade edeceğim: Türkiye'de seçim sistemi, ülkeyi iki partiye, en fazla üç partiye götürecek şekilde getirilmiştir; bizden evvel getirilmiştir; biz biraz daha muhkem yaptık. Neden böyle yapılmıştır? Onu da söyleyeyim: Türkiye, 1960'dan 1980'e kadar çok partili millî bakiyesi de dahil geniş bir nispi temsil sistemini yaşamıştır. Koalisyonlar olmuştur, hem acayip koalisyonlar olmuştur; bir tarafında aşırı sağ partilerin, öbür tarafta sol partinin olduğu koalisyonlar olmuştur...

RIZA YILMAZ (Ankara) — Demokrasilerde olur.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Olabilir, ona bir şey demiyorum; fakat ondan sonra kadayıfın altının kızarmasından, daha birçok konulara kadar Türkiye'de...

RIZA YILMAZ (Ankara) — Sizin genel başkanınızdı o. *(SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Biraz sonra, belki, ekonomik kısma geçtiğimiz zaman, niçin, 1970'li yıllarda Türk ekonomisinin fevkalâde büyük bir darboğaza girdiğini, onun sebeplerinin gerisinde bu birbirleriyle uyuşamayan, Türkiye'nin tabiatına da uygun gelmeyen koalisyon meselesinin olduğunu görürüz. Dikkat ediniz, bütün büyük ülkelerde bu şekilde seçim sistemi yoktur; "Büyük ülkeler" diyorum. Almanya'da yüzde 5 barajı var. Bir seçim sistemi var, neticede ya 4 parti yeni oldu...

RIZA YILMAZ (Ankara) — Yirmi yıldır koalisyon var.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet koalisyon, ama onlar birbiriyle imtizaçlı koalisyon.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Türk halkı, onlar kadar en az, demokrasiye layıktır.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Oradaki koalisyon CDU-CSU koalisyonudur ve devamlı aynı partidir.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Hayır hayır, sosyal demokratlarla liberallerim koalisyonudur.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Yirmi yıl böyle gitmiştir, ondan sonra öbürleri gelmiştir.

Aynı şekilde Japonya'da liberal parti, aynı şekilde İngiltere'de ya İşçi Partisi gelmiştir ya Muhafazakâr Parti gelmiştir. Fransa'da da aynı şekilde ya sosyalistler gelmiştir veyahut da onun karşısındaki sağ grup gelmiştir.

Bu söylediğiniz sistem, daha çok ufak ülkelerde vardır; yani Hollanda, Danimarka, hatta İtalya'da dahi bir baraj koymayı düşünmeye başladılar. Bizim kanaatimiz de, bizden evvel bu konuyu düşünenlerin kanaatine uygundur; biz seçim sistemini hiç değiştirmeyi düşünmüyoruz; bunu peşinen söyleyeyim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MEHMET MOĞULTAY (İstanbul) — Bir gün size lazım olur.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet, şunu söylemek istiyorum: Eğer siz gelecekseniz, siz de güçlü gelin; eğer biz geliyorsak, biz de güçlü gelelim. Söylemek istediğim bu. Bu seçim sistemi üzerinde, "Anavatan Partisi iktidara gelecek" diye yazmıyor. Bu seçtim sisteminde herkesin eşit şansı var; siz de alın o reyi, gelin iktidara. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Müsaadenizle, Sayın İnönü, bu konu daha evvel de müzakere edilmiş; 1969 seçimlerinde çok enteresan müzakeresi var. Cumhuriyet Halk Partisi itiraz etmiş gene, sizin bugün yaptığınız itiraz gibi. İktidar olan partiye, "Siz rey alamadınız, aldığınız rey yüzde 50'nin altındadır; yüzde 50'nin altında iktidar oldunuz" demiş. Şimdi cevap var oraya; aynen şöyle, okuyacağım: "Muhterem senatörler, bir husus ifade olundu bir değerli sözcü tarafından; yüzde 50'den aşağı rey aldınız denildi. Bununla, iktidar olmanın şartı yüzde 50'den yukarı rey almaya bağlanmak isteniyorsa bu düşünceye iştirak etmek imkânı yoktur. Kanunların koymadığı şartı, şahıslar koyma hakkına sahip değildir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* Şayet, Türkiye'de iktidar olmak için yüzde 50'den yukarı rey alınması esası kabul olun saydı, kanunlara yazılırdı; yüzde 50'den yukarı rey alınmadığı takdirde bir hafta sonra seçim yenilettirdi.

Çoğunluk nedir? Bunun münakaşasını yapmakta fayda görüyorum. İki parti seçime girmişse -aynen böyle diyor-birisi yüzde 50'den aşağı almışsa, otomatikman diğeri yüzde 50den yukarı alır. Bir seçim sisteminin yüzde 50'den aşağı alanını iktidara getirmesi, yukarı alanını muhalefete götürmesi de düşünülemez. Üç parti seçime girmişse, iktidar olacak partinin, diğer ikisinin yekûnundan fazla rey almasını talep etmek mümkün değildir..." *(ANAP sıralarından alkışlar)* Gayet doğ-

ru laflar bunlar. "... Dört parti seçime girmişse, bunlardan birinin, diğer üçünün mecmuundan fazla rey almasını talep etmek mümkün değildir. Sekiz parti girmişse - Türkiye'de olduğu gibi - bunlardan birisinin, diğer yedisinden daha fazla rey almasını talep etmek akla sığmaz..." *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Kim demiş efendim bunu?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — "... Aldığı ahval de olur, alamadığı ahvali de olur. Aslında, diğer yedi partinin almış bulunduğu reyler, kabili cem değildir; ayrı ayrı görüşlerin etrafında, ayrı ayrı kümelenmeler olmuştur. Öyle ise ekseriyet, sekiz partinin etrafındaki kümelerden en büyüğü şudur, şudur, şudur; ama Millet Meclisinde iktidar olabilmenin, daha doğrusu güvensizlik oyuna dayanabilmenin şartı 226 adet sandalye demektir." *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Kim demiş efendim bunu?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bu sözler, Sayın Demirel'e aittir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başbakanım, dün dündür, bugün bugündür!

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, benim bir iki tahlilim daha var; konunun daha fazla üzerinde durmayacağım. Biz, 1983'te 3 parti seçime girdik; zaten hükümet programında mukayese yapmamızın ana sebebi oydu. Tabiî seçime 3 parti girilince, reylerin çok fazla dağılması mümkün değil 3 parti girdik, yüzde 45 küsur biz aldık; o zaman Halkçı Parti, bugünkü SHP'den daha fazla rey aldı, yüzde 30,5 aldı, Milliyetçi Demokrasi Partisi de yüzde 23,5 aldı, yani Doğru Yol Partisinden daha fazla rey aldı. Yüzde 80 üzerinden de orantı yaptığımız zaman, baktık iki rakamlar aynen öbür rakamlara, yani eski rakamlara benziyor.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Yüzde 100 üzerinden yapın Başbakanım.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Arkasından, dikkat ederseniz bir genel seçim oldu. Bu genel seçim, mahallî genel seçimdir. Mahallî genel seçimlere bu sefer 6 parti girdi. Biz, ilk seçimde sizi yasaklayan, yani o zaman SODEP'i yasaklayan parti değiliz, ama İlk seçimde bu partilerin seçime girmesi için de kanunu değiştiren biziz.

AHMET ERSİN (İzmir) — Bunlar; biraz önce anlattılar.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İlk defa da, o zaman SODEP, Halkçı Partinin devamı olan şimdiki SHP, Doğru Yol Partisi, Refah Partisi, bu suretle seçime girebilme imkânına kavuşmuşlardır. O seçimlerde bizim reyimiz yüzde 41 oldu, yani 4 puan kaybettik. 6 parti girerse, bunu tabiî görmek lazım. Bundan sonra bir seçim daha oldu; onu geçiyorum, ara seçimdi o. 1987 seçiminde reylerimiz, evet, dediğimiz gibi, yüzde 36'ya düştü. Ben şöyle bir hesap yaptım: 7 parti girmişti, 6 parti değil. Yani, yüzde 41 aldığımız zaman 6 parti girmişti ve görüldü iki, bir parti asgarî 1 puan alıyor. Nitekim, Islahatçı Demokrasi Partisi, de çok yakın bir rakam aldı. Onu düşünüz, aradaki fark, demek iki 4 puan olur. Ben de "Bu 4 puanda değişiklik nedir?" dedim; 1984 İl Genel Meclisi seçimleriyle...

O zaman eski partilerin liderleri girememiştir; yani siyasî yasaklar sürüyordu. Bu 1987 seçiminde yasaklar kalkmıştır; onların tabiatıyla bu kadar bir hakları olması lazım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Yalnız, enteresan bir incelemem daha var; onu da söylemeden geçemeyeceğim. Bir araseçim oldu, hatta bu araseçimde biz gene aynı ithamlarla karşılaştık. Güya, bu 11 ile makineleri yığmışız; oy alabilmek için. *(SHP sıralarından "Yalan mı?" sesleri)* Şimdi, yığmamız icap ederse, tabiî 11 ile yığmak kolaydır; Türkiye'nin bütün sathında seçim olursa, yığmamız mümkün değil, her taraftan istiyorlar... *(ANAP sıralarından alkışlar)* Yığmamız mümkün olabilir. Yalnız şunu söyleyeceğim: Yığdık, yığmadık; memleketin işini görüyoruz. Aldığımız rey yüzde 32,1'dir, SHP'nin aldığı rey yüzde 22,7'dir, DYP'nim aldığı rey yüzde 23,5'tir. Bu sefer aynı bölgeyi, aynı seçim yerlerini teker teker 1987 seçimine göre mukayese ettim.

Bizim aldığımız rey, yüzde 32,1'den yüzde 35,93'e çıkmış; SHP'nin reyi yüzde 22,7'den yüzde 24,9'a çıkmış; SHP 2 puan, biz ise 4 puana yakın yükselmişiz. DYP'nin reyi yüzde 23,5'ten yüzde 20,79'a düşmüş: aynı seçim bölgesinde. Yani buralarda bu işin, dozerlerin falan alakası yok.

Biz şunu çok iyi biliyoruz: Vatandaş reyini verirken, dozer geldi diye vermez; belki pazarlık eder, ama rey gizlidir, ondan sonra gider, öbür tarafa rey verir.

Şimdi size bir şey söyleyeyim, bunun misalini gördük: Almanya'dan otobüs otobüs işçiler getirdiler; bir parti getirdi, biz getirmedik. Bir gösteri olsun diye, sadece bir uçakla; bu gösteri, o kadar, 300 kişi getirdik. 300 kişi getirdik değil, geldiler. *(SHP ve DYP sıralarından gürültüler, gülüşmeler)* Ondan sonra o parti, adamları otobüs otobüs getirdi, 47 bin reyin 22 binini biz aldık. Demek ki onların getirdiği adamlar, onlar yol paralarını verdikleri halde bize rey verdiler. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Efendim, bir konu üzerindeki görüşlerimizi de söyleyeyim. Sayın Demirel, zannediyorum Çankırı, Çorum, Kastamonu ve Sinop için bir projeyi, dünya gıda yardımının yapıldığı Gıda Programından katkı meselesini söyledi. Ben konuyu inceletirdim ve 33 milyon doladık esas proje toplamı içerisinde Dünya Gıda Programının yardımı sadece 8,7 milyon dolardır. Bir de, bu projeler, 1964 yılından beri tatbik edilen projelerdir. *(ANAP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Konuyu saptırmayın. O, çağ atlamadığımızı belirtmek için söylenmiş bir sözdü.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Yani, bütün iktidarlar devrinde tatbik edilmiş bu projeler; onu söylüyoruz.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Demek ki, o zamandan beri hiçbir şey değişmemiş. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, ben, konularla ilgili konuşmalar üzerinde biraz daha detaya geçmeden evvel, bir konuya mümkün olduğu kadar temas etmek istiyorum. Acaba, Anavatan Partisi niçin kuruldu, niçin netice aldı; bunu bir parça anlatmak mecburiyetindeyim; çünkü, maalesef şunu anlıyorum; herkes bizi gecekondu parti olarak görmeye alışmış. Bizim

gecekondu parti olmadığımız, sağlam ve güçlü bir parti olduğumuz iki seçimde de görülmüştür. Bu yanlışlığın düzeltilmesini istiyorum. Tabiatıyla, şöyle düşünürseniz, bizim burada bulunmamız eşyanın tabiatına aykırıdır. Neden? Türkiye'de parti sistemi ilk defa Cumhuriyet Halk Partisi ile başlar, ondan Demokrat Parti çıkmıştır; yani iki kola ayrılmıştır. Omların aslı İttihat ve Terakki'dir. Evet, bu iki kanal devamlı olarak, son 35-40 sene Türk siyasetine hâkim olmuştur. 1983 senesinde, bu partiyi kurduğumuz sıralarda, dostlarımız, "Sakın kurma, muvaffak olamazsın" dediler. En yakın doklarımız bunu söylediler. Çünkü, alışılmış bir şey var; bir tarafta Cumhuriyet Halk Partisinin mirası, öbür tarafta, işte Demokrat Parti, Adalet Partisinin mirası... Bu miraslardan hiçbirine talip olamayız, böyle bir şeyimiz yok.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Dördüne birden olursunuz.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Biz, onun yerine başka bir sistem tercih ettik. Yalnız şunu söyleyeyim: Eğer Türk insanı böyle bir şeyi geçeri görmeseydi, eğer Türk halkı bunu istemeseydi, bizim muvaffak olmamız mümkün olamazdı. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

1982 senesinde hükümetten istifa ettikten sonra gezdiğim yerlerde şunu gördüm: Baktım, herkes "ille parti kur" diye bizi itiyor. Ben de bu itenlere sordum: "Hangi partiye rey verdin?" Kimisi diyor ki, "Ben Adalet Partisine verdim", kimisi "MHP'ye verdim", kimisi "CHP'ye verdim..."

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — MSP de var.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — MSP de dahil, "Oraya verdim" diyenler de var. Baktım, hepsi muhtelif partilere rey veren insanlar. Tecrübeye böyle başladık ve son ama kadar da hiç kimse, bizim 1983 seçimlerimi kazanacağımıza inanmadı. Onu da çok iyi biliyorum. Evet, yönetim de inanmadı, başkaları da inanmadı, dünya da inanmadı; onu da söyleyeyim.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Amerika biliyordu ama.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Seçimi kazandık, ilk genel seçimlere, demokrasi gereği diğer partileri de getirdik, orada da kendimizi ispat ettik, ara seçimde de ispat ettik ne olursa olsun ve nihayet çok zor şartlar altında olmasına rağmen, 1987 seçimleri ki, bir ay geri atıldı; bu bizim aleyhimizdeydi; onu, arkadaşlarımız, muhalefetteki dostlarımız çok iyi bilirler. Ondan sonra şunu da bitmek lazım: Son üç buçuk dört senedir basın yanımızda değil, onu biz de biliyoruz. Gerçi bir şey yapmıyoruz ama yaptığımız şey...

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — TRT'ye güvendin, TRT'ye.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bütün bunlara rağmen millete güvendik, sadece millete güvendik. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, karşımıza çıkılmıştır, bizim reyimizi düşürmek için şunlar yapılmıştır: Politika yapacaksın tabiî, mani olmam mümkün değil ki, Ne yapılmıştır? Sayın Erdal İnönü çıkmıştır demiştir ki: "Sizi ikaz ediyorum, seçimden sonra zam yağmuru gelecek." *(SHP sıralarından, "Yalan mı?" sesleri)* Bir dakika, bir dakika, bitirmedik daha.

Ondan sonra, tabiî gazetelerde ayrıca manşet; yani o söylemese de yazıyorlar zaten, o söylemese de yazıyorlar.

ADİL AYDIN (Antalya) — Yalan değil, doğruyu söylüyor.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Ondan sonra, bütün bunlara rağmen bana sordukları zaman dedim ki: "Ekonominin gereği ne ise o yapılır?" *(ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın Erdal İnönü'nün ondan sonra söylediği, tek laf; "Peki, seçimden evvel yapsaydın ya"

Onu söyledi. Yani, seçimden evvel yapacak kadar da bizi aptal mı gördü? *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Kendin aptal değilsin de, milleti mi aptal sandın, oyunu aldıktan sonra zam yaptın?

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Televizyon veriyor; pot kırdın Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Anavatan Partisi, yerleşmiş, sağlam bir parti hüviyetine bürünmüştür. Burada 292 milletvekilimiz var. Bundan sonraki seçimde de inşallah bu sayıdan daha fazla geleceğiz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Çünkü, biz Türkiye'nin birçok meselesine çözüm getirdik. Bu çözümler yıllardır getirilemeyen, getirilmesi için yapılacak değişikliklerden ürkülen işlerdi. Bir Türk parasını koruma mevzuatına hiçbir hükümet elli beş sene dokunamamıştır. Türk parasını koruma, mevzuatı... Mesela aynısı Suriye'de vardır; geçen ziyaretimde Hafız Esad'la konuşurken, o, Türkiye'deki gelişmeleri, bu işlerin nasıl yapıldığını bana sordu, ben kendisine anlattım. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Suriye...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet, resmî rakamlara göre 1.800 dolar millî gelirleri var, ama açlıktan ölecekler nerede ise; hiçbir şey yok. O rakamların hepsi süslü rakamlar, o konuya biraz sonra geleceğim. Türkiye'ye hayran hayran bakıyorlar; bizim televizyon programlarını izliyorlar. *(SHP ve DYP sıralarından "Allah Allah" sesleri)* Evet, bütün hedefleri de Türkiye'den biraz alışveriş yapmaktır. Cebinde dövizle yakalananı onbeş sene hapse sokuyor. Dedim ki: Sen bunu kaldır. "Kaldırırsam döviz biter" dedi. Bizde de öyle düşünülüyordu, biz kaldırdık, hiç bitmedi, dedim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Kissinger'e, kahvaltı için 25 bin dolar ödüyor mu o da?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bakınız, dikkatle dinleyiniz; çünkü bu büyük Mecliste bazı meselelerin açık seçik ortaya çıkması lazım.

Bunlar rakamlardır. Türkiye'nin ekonomik bunalımı... 1950'lerden, 1960'lardan bahsetmiyorum; aynı meseleler orada da var; ama bunun en büyüğü 1970'ten sonra, 1974'te başlıyor. 1973 yılı sonunda dünya petrol fiyatları artınca, 1974'te iktidarda olanlar gerekli tedbirleri alamadılar; ilk başlangıç oradadır. Türkiye'nin,

bir sene evvel (1973'te) cari işlem fazlası var. Birini söylediniz; zannediyorum Erdal İnönü söyledi. *(SHP sıralarından "Sayın" sesleri)*

Sayın Erdal İnönü söyledi, öyle diyelim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Erdal Bey arkadaşımız olduğu için öyle söyledim, biz beraber çalıştık. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

1974 yılında, Türkiye'nin 3,5 milyar dolar döviz geliri var. O sene cari işlem açığı 718 milyon dolar; hesaben yüzde 20. 1975 senesi toplam döviz geliri 3 milyar 410 milyon dolar, cari işlem açığı 1 milyar 648 milyon dolar; yüzde 48. 1976 senesi toplam döviz geliri 3 milyar 659 milyon dolar, cari işlem açığı 2 milyar 29 milyon dolar; yüzde 55. 1977 senesi toplam döviz geliri 3 milyar 377 milyon dolar, cari işlem açığı 3 milyar 140 milyon dolar; yüzde 93. Şimdi burada, iş, dama diyor, onu söyleyeyim; çünkü ondan sonra 1978 senesi toplam döviz geliri 3 milyar 924 milyon dolar, cari işlem açığı 1 milyar 265 milyon dolar. Neden olduğunu da söyleyeyim: İthalat yapılamıyor. Bir evvelki sene daha yüksek ithalat var.

Türkiye'ye kimse kredi vermiyor, yapabildiğimiz iş DÇM denilen birtakım hesaplarla, bu dövizleri, yani döviz imkânını sağlamaktır. 1979 senesinde 4 milyar 787 milyon dolar; bunun da artmasının ana sebebi, - zannediyorum mayıs ayında - işçi dövizlerine özel bir kur uygulanmıştır, 600 milyon dolar gelmiştir ve 1 milyar 413 milyon dolar da yine cari işlem açığı var. 1980 senesi, 5 milyar 856 milyon dolar döviz geliri. 3 milyar 408 milyon dolar cari işlem açığı. İşte bu sene Türkiye'nin ithalatı yükselmeye başlamış, zaten cari işlem açığının da ana sebebi bu. İlk sene petrolün biraz bollaşması vesaire bu.

Şimdi, buraya gelmişken Sayın Demirel'in bir konuda bahsettiğine dönmek istiyorum: Türkiye o sene 7 milyar dolara yakın imkân sağlamıştır; doğrudur. Nereden sağlamıştır? 1 milyar 600 milyon dolar üç sene için, yani üç senede ödenmek kaydıyla, IMF'den. Her sene, Dünya Bankasından bir miktar alıyorduk, o sene biraz daha fazla verdiler; 600 milyon dolar; o da doğrudur. Bir de, 1979 senesinde Batılı 7 büyük ülke bir araya geldi, "Türkiye batıyor" diye; Guadalupe'ta bir konferansta kendilerinin geldiği bir toplantıda gündem maddelerinden bir tanesi de Türkiye idi. Türkiye'yi bu bataktan çıkarmaya karar verdiler; onun için OECD teşkilatında 2 numaralı grubu kurdular. OECD'den Türkiye'ye bütün ülkelerin de katkısıyla bir yardım yapmaya karar verdiler, bunlar devletten devlete olan yardımlar.

İşte o yıllarda ben de müsteşar olarak bu yardımların peşinde koşuyordum. 1 küsur milyar dolar OECD yardımını iki hamlede aldık. Daha evvelki yılda da alınmış (1979'da) ama işlemesi mümkün değil; işler hale getirdik.

Bu söylediğimiz rakamların yanında, bir de, Türkiye'nin 1979'da ertelettirdiği borçları var. Bir tanesi DÇM, 3,5 milyar dolar civarında. Getirmişler, bankalara mevduat koymuşlar muhtelif şirketler. Karşılığında ucuz kredi alınmış, yüzde 3, yüzde 4, yüzde 5 faizle; - neyse artık; İsviçre'den aldılarsa daha düşük faizle, Almanya'dan alındıysa biraz daha yüksek - kur garantili. O krediler ödenmemiş. Ödenmeyince, 1979 senesinde yapılan bir anlaşma ile bütün bu mevduatlar krediye dönüştürülmüş ve Merkez Bankasına ödeme mükellefiyeti getirilmiş.

Alanlar şahıslardır, şirketlerdir. 20 liradan ödemişlerdir dövizi onlar, biz şimdi bir kısmını 300'den, bir kısmını 500'den, bir kısmını da 1.000 liradan ödüyoruz. Bu, bizim yaptığımız bir anlaşma değil; 1979 senesinde yapılan bir anlaşmadır.

Bu anlaşma ile beraber OECD'ye de borcumuzu gene ödeyemez hale gelmişiz. Gittik "Paris Kulübü" diye bir kulübe oturduk. Ben çok iyi hatırlıyorum 13 Haziran idi; hatta gitmeden evvel hastalandım; ama hasta hasta o toplantıya gittik. Karşınıza bütün alacaklı ülkeleri çıkarmışlar. Onlar kendi aralarında "Türkiye'ye şunu verelim, bunu vermeyelim" diye pazarlık ediyorlar. O toplantıda bizim ısrarımız, bir evvelki yapılandan daha ileriye giderek, borcun yüzde 95'ini ertelemek, yüzde 5'ini de beş senede 1 puan, 1 puan, 1 puan şeklinde ödemek idi. Bunu kabul ettirdik; ama bir sene evvel ertelenmiş borçlar var, onu da ödeyemiyoruz. Türkiye o kadar sıkıntılı. "O borçları da tekrar erteleyin" dedik.

Paris Kulübünün prensibi değil; şimdiye kadar böyle bir iş yapma âdeti olmamış; kabul etmediler. Ben kendilerine bir Nasrettin Hoca hikâyesi anlattım, yine kabul etmediler. Evet; "Borcu ödeyemeyeceğiz" manasında bir Nasrettin Hoca hikâyesi anlattım...

AHMET ERSİN (İzmir) — Hikâyeyi biz de dinleyelim.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Netice itibariyle, bir ay sonra kabul etmeye mecbur oldular. İşte o arada da bu söylediğim rakamın - zannediyorum - yekûnu 7 milyar doları bu şekilde tutuyor. Türkiye'nin borçları ertelendi, üç sene için 1 milyar 600 milyon dolar IMF'den para alındı, 600-700 milyon dolar da Dünya Bankasından alındı; fakat Türkiye'ye bankalar hiçbir para vermediler.

Esas Türkiye'nin kredi itibarı, bu, beynelmilel müesseselerden veya devletlerden alınan paralarla ilgili değildir. Beynelmilel bankacılık size para veriyor mu ona bakın; onlar para vermiyorsa kredi itibarınız yok demektir.

Biz, o tarihlerde hiçbir bankadan kredi alamadık, ancak ve ancak 1982 senesinde daha evvel ertelenmiş olan üç sene ödemesiz, dört sene ödemeli ve gene demin bahsettiğim 1979'da ertelenmiş DÇM borçlarını, bankalarla anlaşarak, bu sefer, beş sene ödemesiz, beş sene ödemeli hale getirebildik; yapabileceğimiz şey bu oldu; ama - açık ifade ediyorum - bugün Türkiye, bütün dış kredilerini çok rahatlıkla banka finansmanı olarak alıyor. Sade banka finansmanı değil; gidiyor Almanya'da tahvilini satıyor, Japonya'da tahvilini satıyor, bu şekilde kredi temin edebiliyor; kredi itibarınız olmazsa, bunları alınanız mümkün değildir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bir konuya da açıklık getirmem lazım; çünkü bu konu da çok söylendi: Atatürk Projesi.

Atatürk Projesi konusunda, Sayın Demirel'in de dediği gibi, bir kararname çıkarıldı. O tarihlerde ben de Başbakanlık Müsteşarıydım. İçinde İsviçreliler, Almanlar ve İngilizlerin bulunduğu bir grup geldi. "Biz, size 2 milyar - 2,5 milyar dolar para bulacağız, bu barajın yapımını bize verir misiniz?" dediler ve parayı bulmak kaydıyla bu anlaşma yapıldı.

Kendi memleketlerinden para getirmeyi düşünmediler, kendi firmalarından para getirmeyi düşünmediler; çünkü mesele ile yakından ilgiliydim ve bir sene takip ettim. Bütün hadise, acaba Malezya'da bir Arap parası var mı? Oralara gittiler. Bu malî işlerle uğraşanlar çok iyi bilir; böyle birtakım adamlar gelir, "Size 3 milyar dolar vereceğiz bize şunu verirseniz" diye. Bu şekilde o yerlerden para aramaya çalıştılar; hiçbirisinden bir şey çıkmadı.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Doğru konuşmuyorsunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sen bilmiyorsun; sen bilmiyorsun.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Sen bilmiyorsun, asıl sen! *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekili... *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)*

MEHMET SAĞDIÇ (Ankara) — Saygısız adam! *(Gürültüler)*

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Kararnameyi oku, kararnameyi.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Dur, dur; dinle öyleyse, dinle. *(ANAP sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)* Dinle öyleyse kararnamenin ne olduğunu. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Kararnamenin ne olduğunu söyleyeyim.

Askerî yönetim geldi, kararnameyi... *(ANAP sıralarından ayağa kalkmalar, DYP sıralarından gürültüler)* Kararnameyi bir müddet daha... *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)* Kararnameyi bir müddet daha yürürlükte tuttuk. Zaman istediler, tekrar para bulmak için; altı ay uzatıldı. Ondan sonra askerî hükümet, Konsey... Oturuldu konuşuldu... Dendi ki, "Bunlarda hayır yoktur" Zannediyorum 1982 başındaydı, bu kararname iptal edildi, iptal edildi kararname; iyi dinleyin.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Aynı kararname hükümleriyle aldınız o krediyi.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Hayır hayır... Hayır. *(ANAP sıralarından gürültüler "Otur yerine" sesleri)* Hayır, hayır...

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Doğru konuşun lütfen, doğru.

BAŞKAN — Sayın... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İptal edildi kararname; ondan sonra, bakınız ne oldu: Ondan sonra ihaleye çıkıldı; daha ortada kredi yok. İhaleye çıkıldı ve arkasından ihale neticesi...

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Escherwiss Braun Boweri kredisi... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen... Bir saniye efendim, bir saniye... *(ANAP sıralarından gürültüler)*...

Bir saniye Sayın Milletvekilleri, lütfen... *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)* Lütfen... Lütfen efendim...

Sayın Başbakan, bir saniye efendim. Sayın Kıratlıoğlu, konuşmacının sözünü kesmeyiniz efendim.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Doğru konuşsun. *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen... *(ANAP ve DYP sıralarından gürültüler, arka sıralarda ayağa kalkmalar)*

Oturun lütfen Sayın Milletvekilleri.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Terbiyesiz, ahlaksız adam!

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Senin sesin geliyor terbiyesiz.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, oturun lütfen.

Sayın Kıratlıoğlu, lütfen hatibin sözünü kesmeyiniz efendim.

Devam edin efendim.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sayın Başkan, neticede, tesis, biz hükümette değilken ihale edildi, 3 Kasımda da hakikaten temeli atıldı; ama hiçbir kredisi daha bulunmamıştı. 1983 seçimleri yapıldı, 1984 senesinde iktidara geldik. Yurt dışına ilk seyahatlerimden biridir; İsviçre'ye gittim. İsviçre'de sadece o firmalarla değil, onların finans kuruluşlarıyla oturduk konuştuk, mutabakata orada vardık; İsviçre finansmanı temin ettik; Arap finansmanı, Malezya'da bir finansman veyahut bilinmeyen bir yerden finansman değil, İsviçre bankalarından finansman temin edildi, Alman Hermesinden finansman temin edildi. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* O anlaşmayı biz imzaladık.

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Zaten o firmanın garantörü UBS'tir. *(ANAP sıralarından "Ahlaksız" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir saniyenizi istirham ediyorum. *(ANAP sıralarından "At dışarı Sayın Başkan" sesleri)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bu işleri anlamaz da, onun için...

ESAT KIRATLIOĞLU (Nevşehir) — Senden çok iyi anlarım. *(ANAP sıralarından "yuh" sesleri)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Anlamaz...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sarhoş!

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Ankara) — Saygısızlık yapma.

BAŞKAN — Size ihtar ediyorum efendim. Hatibin sözünü kesmeyiniz efendim. Bu görüşmelerin devamını sağlamak hepimiz için bir görevdir. Herkesi dinlemek mecburiyetimiz vardır ve kaidelere uymak mecburiyetimiz vardır. Bağırmakla hiçbir sonuca ulaşamayız. Lütfen sükûnetle dinleyiniz ve beni, defaatla bu şekilde ihtara mecbur etmeyiniz efendim.

Buyurun efendim.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Demin okuduğum rakamlardan, 1974'le 1979 arasındaki cari işlem açığı - ki, Türkiye finanse etmeye mecburdur,

bunun için borçlanmaya mecburdur - sadece bu rakam, 10 milyar 900 küsur milyon dolar tutuyor.

"1980'de de rakam, büyüktür" dedim; ama 1984'teki rakama bakınız; 1984'teki rakam, 1 milyar 407 milyon dolar cari işlem açığı var; ama döviz gelirleri toplamı 11 milyar 885 milyon dolardır; yüzde 12'ye düşmüştür. Bir sene sonra (1985'te) durum biraz daha iyidir; 1 milyar 13 milyon dolar cari işlem açığı vardır, 13 milyar 421 milyon dolar da döviz geliri vardır; yüzde 7,5'e düşmüştür. 1986, petrol krizinin olduğu yıldır; buna rağmen cari işlem açığı 1,5 milyara çıkmıştır, döviz gelirleri 12 milyar 816 milyon dolara düşmüştür; yüzde 12'dir. 1987 – on birinci ayın rakamları da geldi; onu da huzurunuzda açıklayayım - Kasım ayının ihracat rakamı 1 milyar 100 milyon dolardır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu vaziyette, tahmin ediyoruz, Aralık ayı da 1 milyar doları geçecek; bu suretle 10 milyar dolar hedefini aşmış olacağız. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* 1987 yılında tahmin edilen, 750 milyon dolar cari işlem açığı - en fazla - 16 milyar 375 milyon dolar döviz geliri; yüzde 4,4. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümet Programını anlatırken, özellikle bu konuyu vurgulamak istedim; çünkü, Türkiye'nin meselesinin kökeninde bu yatıyor hatta Osmanlının meselesinin kökeninde bu yatıyor, Düyûnu Umumiye'nin de kökeninde bu yatıyor. "Eğer Türkiye kendi ihracatını geliştiremez, bünyesini değiştiremezse bunu yapması mümkün değildir" dedik.

Bakınız, ihracat bünyesi de - ifade ettim - çok büyük değişiklikler gösterdi, 1977'de tarım ürünleri yüzde 59.41, sanayi ürünleri yüzde 33.41; 1980'de tarım ürünleri yüzde 57.45, sanayi ürünleri yüzde 36; 1987'de - Ocak, Kasım olarak söylüyorum - tarım ürünleri yüzde 17.79, sanayi ürünleri yüzde 79.66, yani yüzde 80'e yakın. 10 milyar dolarlık rakam içinde. Bu, Türkiye'deki yapılmış ve tahmin ediyorum - herhangi bir dünya memleketi içerisinde en kısa zaman içinde yapılmış en köklü, en büyük yapısal değişikliktir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Eğer bugün, Türkiye'nin dışarıda kredi itibarı var ise, bütün finans müesseseleri Türkiye'yi bu bakımdan tebrik ediyorlarsa, örnek olarak gösteriyorlarsa - Dünya Bankası olsun, IMF olsun, büyük bankalar olsun - sebebi budur; Türkiye bugün 5-5.5 milyar dolar borç ödüyorsa sebebi budur; ama 3.5 milyar dolar, 4.5 milyar dolar döviz geliriniz varken 3 milyar dolar borç ödeyemezsiniz; 16 küsur milyar gelirinizin olması lazım.

Bizim bu devrede yaptığımız ikinci önemli iş, gelişme hızıdır. Gelişme hızı yüzde 5.9-5.1, yüzde 8 ve yüzde 6.8 gibi... Tabiî, Türkiye'nin, büyümüş Türkiye'nin gelişme hızları da kolay değildir. Yani eski yıllarda gelişme hızları büyüktür; ama o zamanki rakamlar ufaktır. Oradaki yüzdeler mutlak değer olarak bugünkü rakamlara göre çok daha ufak değerler ifade eder.

MAHMUT ÖZTÜRK (Niğde) — Demagoji bu demagoji...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değil!

Biz bu yapı değişikliğinin temeli, bir yeni serbest ekonomik düzene gitmekte gördük. Onun için, Sayın Erdal İnönü'ye ve arkadaşlarına özellikle söylüyorum: Dünyada en katı sol iktidarlar, komünist iktidarlar, Sovyet Rusya dahi serbestliği

düşünürken; hatta geçenlerde, Amerika'da bir sual soruldu - ben de televizyon başında tesadüfen dinledim – "Rubleyi serbest, konvertibl yapmayı, düşünüyor musunuz?" dediler; "Bunun çalışmalarım yapıyoruz" dedi, "Düşünüyoruz" dedi. Evet, Gorbaçov söyledi bunu.

Şimdi bu gibi konular varken, hâlâ, başka katı sistemlerin peşinde koşmayın, Gelin şunu... *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ARİF SAĞ (Ankara) — O sizin görüşünüz.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Biz kendi işimizi biliriz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Ama benim tavsiyem yani. Seçimleri kazanmak istiyorsak... Aksi takdirde hep muhalefette kalırsınız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — Siz kendi işinize bakın, biz kendi işimizi biliriz.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bir konuya daha geleceğim. Bizim iktidarımızı seçim sırasında... Gerçi bu konuşmalar da fazla olmadı; ama seçim sırasında, tabiî taktiktir, kullanılır, her iktidara yapılmış. Eski zabıtları da inceledim, aynı şeyler bizden evvelki iktidarların başına da gelmiş. Eline bir kara alan, onu başkasının yüzüne sürmeye çalışıyor; çamur atıyor, "Bırakın iz kalsın" diye.

Yolsuzluk meselesi... Yolsuzluklar olabilir; bizim bilmediğimiz de olabilir. Bulduğunuz zaman getirin, biz her meselenin arkasını bırakmayız; bu bir.

MAHMUT ÖZTÜRK (Niğde) — Güneydoğuda var.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İkinci bir şey daha söyleyeyim yolsuzluk meselesinde: Esas büyük yolsuzluğu gözden kaybetmeyin ve ufağın yanında büyüğü unutmayın; onu söylemek istiyorum.

Şimdi bakınız, büyük yolsuzluklar, devlet nizamıyla verilen yolsuzluklardır; devletin yaptığı yanlış politikalar neticesinde ortaya çıkan yolsuzluklardır. Misal vereceğim; şunu söylüyorlar, bir arkadaşımızın da söylediği gibi: "Hayalî ihracat." Biraz tahlil edelim bu konuyu.

"Hayalî ihracat" dediğimiz konu: ihracat yapılıyor; ama döviz geliyor. Döviz, netice itibariyle, bir kur farkıyla geliyor, yani yüzde 10-15 gibi bir farkla geliyor.

Muhterem milletvekilleri, şunu unutmayınız: İhracat, dünyada en büyük rekabetin olduğu sahadır; her ülke birbirine mal satmaya uğraşıyor. Her ülke, birbirine mal satmaya uğraşırken, türlü destekleme yolları arıyor; kimisi krediyi ucuz veriyor, kimisi vergi iadesi yapıyor, kimisi başka yollar buluyor. Neticede, bu pazarda rekabet edebilmeniz için, sizin de ona benzer şartları getirmeniz lazım. Şartları getirdiğiniz zaman bunları başka türlü kullananlar da olabiliyor. Bunu bir kere böyle tespit edelim; ama bu, sistemin, dünyadaki sistemin icabı; yakalandığı zaman da, gerekli muamelesi görülür.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — 100 bin lira...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — İkinci bir nokta daha var. En büyük haksızlık bu değildir. Bizden evvelki dönemlerde de oldu; eğer bir kuru sabit tu-

tuyorsanız... Bugün bazı sanayicilerimizin sabit kur lehinde, konuştuklarını çok iyi biliyorum. Türkiye bunları yaşadı... İthalatçı cenneti; ihracatçının azabı... İhracat yapılamaz; ama ithal çok kolay. Bunlardan dolayı ithalatçıya verdiğiniz avantajlar nedir? Bir düşününüz... Eğer hakikî kurla, sizin tespit ettiğiniz kur arasında yüzde 30 fark varsa ve 10 milyar dolarlık da ithalat yapıyorsanız, işte size 3 milyar dolarlık bir avanta.

3 milyar dolar, hesap ediniz, 3 trilyon liradır, tek kalemde.

Tahsisler de böyledir. Kamu iktisadi teşebbüslerini ben bir zaman hatırlıyorum; çimentoyu ucuz verirdik, demiri ucuz verirdik. Nedir? Kamu inşaatını yapıyor, müteahhit öyle alsın diye. Müteahhit, rakamını iki misli gösteriyor, ondan sonra, 100 liraya aldığı demiri öbür tarafta 200 liraya satıyor. Bu şekilde birçok haksızlıklar olmuştur. Biz bunların hepsine son verdik.

TEVFİK ERTÜZÜN (Zonguldak) — Alüminyum ne oldu?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Hepsine son verdik. Her şey serbestçe ithal edilir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Yalnız bir şey daha söyleyeyim: Daha kuru tam istediğimiz manaya getirmedik; ama onu da programda ifade ettim, döviz kuru da tam serbest hale gelecektir; yani, Türk parası konvertibl olacaktır. Bunu tespit ettiğimiz zaman, bunu temin ettiğimiz zaman, o zaman Türk parası kıymetlidir.

Bu arada şöyle bir konu daha var, onu da söylemem lazım. Nüfus başına millî gelir çok münakaşa ediliyor Türkiye'de. Şimdi, karşımıza şöyle rakamlar çıkarıyorlar: Türkiye'nin millî geliri 1979 senesinde nüfus başına - bu OECD'nin raporu, bizim değil – 1.587 dolar, gene bu rapora göre 1985 senesinde 1.057 dolar nüfus başına; azalmış. Halbuki, 1979'dan sonra 1980'de bir azalma vardır Türkiye'nin millî gelirinde, negatif 1,1. Ondan Sonraki seneler 4,1; 4,5; 3,7; 5,9; 5,1; 8 ve 6,8 gibi rakamlarla artmıştır. Bu nasıl oluyor? Bu kur meselesinden dolayı.

Şimdi, aynı teşkilatın bir başka hesabı var; bu da satın alma gücüyle İlgili olarak döviz paritesi. Yani, TÜSİAD'ın değil, merak etmeyin. Burada, Türkiye'nin 1979'daki kuru 1.587 yerine 2.335'tir; yani diğer ülkelerle mukayeseli olarak yapıldığı zaman 2.335'tir. 1985, senesinde bu rakam 1.057'ye mukabil, 3.594'tür; nüfus başına millî gelir 3.594 dolardır.

İBRAHİM DEMİR (Antalya) — O hesaba göre 1980'de kaçtır?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — 1986 senesinin rakamları da geldi; 3.950 dolardır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Şimdi balkınız, şunu yapmak gayet kolaydır bizim için. Yarın deriz ki, dolar kuru 1.000 lira değil, 250 liradır. 250 lira olunca bizim millî gelirimiz tabiî ki hemen 4 bin küsur dolara çıkar gider. 4 bin dolara çıkar; ama ne olur, biz onu da düşünelim; Türkiye ithalat cenneti olur, yani kısa zamanda döviz rezervlerimizin hepsi erir, ondan sonra 1979'daki yokluklara döneriz. İşte, Suriye'deki durum böyle. Millî geliri yüksek gözüküyor; ama netice itibariyle memlekette hiçbir şey yok, hiçbir şey bulunmuyor. Biz de aynı durumları 1979'da yaşadık; o durumlara herhalde dönmek istemiyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, bir sigara misalini vermek istiyorum. "Haksız kazanca nasıl mani oldunuz?" 1970'li yılların sonunda, Türkiye'ye yılda 12 bin tona yakın kaçak sigara geliyordu, bugün de aşağı yukarı aynı rakamda sigara geliyor. Bu rakam, Türkiye Cumhuriyeti gümrüklerine, Mâliyesine, Toplu Konut Fonuna tam 500 milyar lira bırakıyor. Bunların hepsi kaçakçıya, karaborsacıya gidiyordu. 500 milyar liranın da çok büyük bir kısmı Toplu Konuta gidiyor. Doğuda, güneydoğuda 150 bin tane toplu konut kredisi verilmiştir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, üzerinde çok durulan bir önemli konu da dış borç, tasarruf ve yatırım meseleleri. Hemen şunu ifade edeyim: Türkiye'nin dış borcu vardır. Bunu Planlamada çalışan bütün arkadaşlarımız bilir. Türkiye belli bir zamana kadar da dış borç almak mecburiyetindedir; kalkınmasını, gelişmesini, yani şu cari işlem açığını sıfıra ininceye kadar da borç almak mecburiyetindedir. Cari işlem açığını nasıl sıfıra indirecektir? Onun da yolu var; o da, demin söylediğim gibi, ihracatın bünyesini süratli bir şekilde değiştirip, bütün dünyaya her çeşit mal ihraç etmekten geçer. Bugün, Amerika'ya, Japonya'ya, Uzakdoğu'ya, Avrupa ülkelerine - ağırlığı buralarda olmak üzere - ihracatımız yönlenmiştir. 1980 ilâ 1985 senesine gelinceye kadar, bizim ihracatımızın ağırlığı, Ortadoğu ülkelerineydi. 1986 senesinde, bir anda petrol fiyattan aşağıya düşünce, gerçi petrol faturamız ucuzladı; ama buna mukabil, o ülkelere sattığımız mallar da birdenbire aşağıya düştü ve o ülkeler artık ihracatımızın arttığı ülkeler halinde olmaktan çıktı.

Bizim ihracatçımız büyük bir gayretle, bir sene içinde, Batı âlemine dönmüştür. Bugün ihracatımızın - demin de söyledim - yüzde 60'tan daha fazlası Batı ülkelerine yapılmaktadır. Misal olarak vereceğim, Almanya'ya ihracatımız, ithalatımızdan daha fazladır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Tabiî bu ithal kalemleri içerisinde, söyleyeyim, tekstil önemli bir kalem tutuyor; ama bunun içerisinde bir kalem değil, bu bir sektör - yüzlerce ayrı mal vardır; çeşitli konfeksiyonlardan tutun, hatta içerisinde AKSA'nın yaptığı ipliklerden, SASA'nın yaptığı ipliklere kadar her şey orada vardır ve bunların ihracatı da - söylediğim gibi - daha çok Batı ülkelerine olmaktadır.

Tabiî, bunun yanında önemle üzerinde durulacak bir konu da - gene plancılar çok yakından bilirler - biri memlekette, tasarrufların artırılmasıdır. Bizim 1970'li yıllarda en önemli sıkıntılarımızdan bir tanesi, tasarrufların istenildiği kadar artırılamamış olmasıdır.

Şimdi burada bazı rakamlar okuyacağım:

1974 senesinde; yurt içi tasarruflar 19,6, sabit sermaye yatırımları 19. İç tasarruf yüksek.

1975; yurt içi tasarruflar 19,3, sabit sermaye yatırımları 21,4. Arayı nasıl finanse ediyorsunuz? Dışarıdan.

1976; yurt içi tasarruflar 21,3, sabit sermaye yatırımları 24,1. Aradaki fark yine dış tasarruflarla finanse ediliyor.

1977, yurt içi tasarruflar 19,8, sabit sermaye yatırımları 25,4.

1978; yurt içi tasarruflar 17,3'e düşmüş, sabit sermaye yatırımları 22,8.

1979; yurt içi tasarruflar 16,9'a düşmüş, sabit sermaye yatırımları 21,5.

Bunu düzelmesi 1980'den sonra başlıyor:

1980; yurt içi tasarruflar 16,3, sabit sermaye yatırımları 20,3.

1981; yurt içi tasarruflar 19,1, sabit sermaye yatırımları 19,8

1982; yurt içi tasarruflar 19,7, sabit sermaye yatırımları 19,7. Tasarruf ve yatırım aynı.

1983'te yurt içi tasarruflar 16,4'e düşmüş, sabit sermaye yatırımları 18,8.

1984; yurt içi tasarrufları 16,7, sabit sermaye yatırımları 18,1

1985'ten İtibaren; yurt içi tasarruflar 19; 22,9 (1986), 25,9 (1987) Buna mukabil sabit sermaye yatırımları: 20,1, 23,9 (1986), 26,5 (1987)

Burada da şu gözüküyor ki, Türkiye son üç senede iç tasarruflarını da büyük çapta artırmıştır. Zaten biz, enflasyonu makul seviyelere indireceğiz derken, güvendiğimiz noktalardan bir tanesi de budur. Eğer tasarrufları memleketimizde biraz daha artırabilirsek, üç şeyi birden yaparız: Enflasyonu aşağıya çekeriz; aynı zamanda işsizlik meselesinde daha başarılı oluruz; aynı zamanda yatırımlarda da çok geride kalmayız, daha makul bir yatırım seviyesi yapabiliriz.

Bizim, Anavatan olarak belli başlı bir farkımız var. Biz, özelikle kanunun, devletin, altyapı yatırımlarından başkasına girmesini işitemiyoruz. İstisnası; sadece, kalkınmada öncelikli yörelerde sanayi yatırımlarına girebilir; ama bunları da ilk fırsatta millete devretmelidir diyoruz; bu şekilde tatbikat yapıyoruz. Çünkü şunu çok iyi gördük. Devlet, sanayi işleriyle, ticaret işleriyle iyi netice alamamıştır, büyük problemlere düşmüştür ve yatırdığımız paralar nemasını alamamıştır; ama altyapıda devlet daha başarılıdır; çünkü, altyapıyı başka kimse zaten yapamaz. Yalnız, altyapıdan, eğer yapılabilecek varsa, yap-işlet-devret modeli ile onun da yine özel gruplar, yabancılar tarafından yapılması, bu şekilde memlekete daha fazla kaynak getirilmesi imkânını bulabiliriz. Bunun da yapılmasında fayda görüyorum.

Üzerinde durulan diğer bir konu, fonlardır. Fonları biz icat etmedik, fonlar bizden evvel de vardı. 100 küsurdan fazla fon vardır; 1930'lardan beni gelen fonlar var. Bütün iktidarlar zamanında fonlar var; ama biz, getirdiğimiz fonların maksadını çok iyi tespit ettik, hepsini kanunla getirdik, hepsini Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirdik, yönlendirdik ve yine geçirdiğimiz bir kanunla da, bütçeyle beraber fonların burada müzakeresini getirmiş olduk; bütçeyle beraber Plan ve Bütçe Komisyonunda fonlar da önümüze açılacaktır. Hiç söyleyecek başka bir şey yok. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Getirdiğimiz fonlar nelerdir? Bir tanesi fazla zamanınızı almamak için ben büyüklerini söyleyeceğim ve en büyüğü Toplu Konut Fonudur. Esas itibariyle, fonun kaynağı, bu lüks ithalattan, sigara ithalatından, akaryakıttan ve muhtelif yerlerden alınan bazı yüzdelerdir. Fonun belki 700-800 milyar lira geliri vardır. Tabiî her sene fiyatlara göre değişken bir gelirdir bu. Toplu Konut Fonu tamamıyla her yerde toplu konut projesini destekler. 600 binden fazla toplu konuta kredi verildi; 1 trilyon 200 milyar civarında bir rakam. Bunlar peyderpey devam ediyor ve her sene belki 100-150 bin ilave gelecektir. Bu, devletin desteğiyle yapılandır. Tabiî bunun haricinde insanların kendi imkânlarıyla yaptıklarını ayrıca saymak lazım ki, Türkiye'de bu

şekilde büyük imkânlar da var. Fakat şunu ifade edebilirim, bu imkânlar bizim ortadireğe gitmektedir. Tespitimi yaptık, bu konuta girenlerin yüzde 85'i işçi ve memurdur ve 31-32 yaşında ev sahibi olan insanlar var artık. Ev sahibi olmaya, emekliliğinde değil, genç yaşta başlamıştır. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İkinci getirdiğimiz fon, Kamu Ortaklığı Fonudur; bir önemli buluştur. Elektrik santralları yapmışız, Keban Projesini yapmışız yapanlardan Allah razı olsun ama parasını alamıyoruz. Çok güzel bir proje, iyi geliri alması lazım. Kilovat saatinden 10 kuruş mu alıyoruz. 1 lira mı alıyoruz, bir rakam alıyoruz; ama çok az.

Türkiye'nin enerji meselesi çok önemli bir meseledir. Enerji, Türkiye'de ucuz olmamalıdır, onu söyleyeyim, Neden olmamalıdır, onu da ifade edeceğim; çünkü, bütün bilgilerimiz, şu ana kadar olan bilgelerimiz enerjinin kıt olduğunu gösteriyor. Petrolümüz yok, Türkiye dışarıdan 20 milyon ton petrol ithal etmek durumundadır, Tabiî gazımız pek az, onu dia dışarıdan ithal etmeye mecburuz. Linyitlerimiz; onu da ifade edeyim; evet, biraz linyitimiz var; hepsini kulansak 165 milyar kilovat-saat üretiriz; ama Türkiye tabiatında da problemler yaparız. Yani, kükürt meselesini zaten görüyorsunuz; Ankara'nın, Kayseri'nin, Konya'nın ve birçok şehrimizin hava kirliliği meselesini...

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Avustralya'dan gelen kömür?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Başka çaresi yok; temizse onu kullanacaksınız.

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Temizse...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Gayet tabiî, onun için geliyor.

Bakınız, biraz, şu seçim sırasında sizler ide acele ettirdiniz, linyit getirdik, Ankara'da hava kirliliği hemen arttı.

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Sizin yüzünüzden.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Siz de acele ettirdiniz.

Enerji meselesini bu şekilde görüyorum. Türk sanayii, enerjiyi çok kullanan yollara gitmemelidir; Türk sanayii, enerjiyi az kullanan sanayi dallarına daha fazla önem vermelidir. *(DYP sıralarından "Mesela?" sesleri)* Birçok dallar var, elektronik de böyledir, tekstil de böyledir daha birçok dallar da vardır. Enerjiyi fazla kullanan sahalar bellidir. Hatta, ark ocaklı, elektrikle işleyen çelik tesislerine de gitmelidir; onlar da az enerji kullanır. Yani, büyük, yüksek fırınlı tesislere göre çok daha az enerji kullanır.

Bütün bunların sonucunda, biz, enerji fiyatından, o barajların hissesini almışızdır; fon böyle kurulmuştur. Köprünün de hissesini almışızdır. Şimdi kaba olarak söyleyeyim: Keban, diyelim ki bu sene 6 milyar kilovat üretecek; Toplu Konut Fonuna gelen gelir aşağı yukarı 180 milyar liradır. Kamu Ortaklığına gelen... Karakaya 7 küsur milyar kilovat üretecek; ondan gelen para da 210 milyar liradır. Yarın, Atatürk Barajı 8 - 9 milyar kilovat üretir, aynı şekilde bu kadar para gelecektir. Şimdi, tabiatıyla, paranın gelmesiyle işin yapılması arasında epey zaman farkı var.

O zaman dedik ki, bu gelirlerin bir kısmını satalım; yeni bir buluş; gelir ortaklığı senedi. Yerine faizli senet de çıkarabilirdik; ama satışı daha az olurdu. Biz, başta az veriyoruz, sonra biraz fazla veriyoruz. Biraz, senetle, hisse senedi arasında bir değerdir bu. Nitekim, halkımız, bu senetleri çok daha iyi aldı. Bu şekilde topladığımız paralarla, Karakaya tesisini, zamanında, hatta zamanından önce bitirmek kabil oldu.

Biz, Karakaya tesisini - 1983 sonuna geldiğimizde daha yüzde 20'si yapılmıştı; 1976'da temel atılmış - üç sene içinde bitirdik. Tabiî, verdiğimiz para 150 milyar liradır, ilave olarak. 150 milyar lirayla bir sene öne alsanız, işte paranın hepsini çıkarıyorsunuz; bu, hesapla yapılmıştır.

Aynı şekilde, İzmit-Gebze arasındaki yol meselesi de, geldiğimizde gene yarımdı, tamamlanmamıştı; zannediyorum 10 senedir yapılıyordu. Sayın Bayındırlık ve İskân Bakanına sordum, dedim ki: Bu yolun bitmesi için ne lazım? Bu tempoda giderse ne kadar sürer? "Üç sene daha sürer" dediler, öyle veriliyor; çünkü çok yayılmışız; bitmesi için ne lazım, dedim, "3 milyar" dedi; verelim, dedim, verdik, bitirdik; gişeleri de köydük, ertesi sene 4 milyar para aldık. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Otoyolların hepsi bu esastan yapılıyor.

TEVFİK ERTÜZÜN (Zonguldak) — Kaz gibi yoluyorlar milleti.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Atatürk Barajının finansmanı çok büyük; her sene 300 milyar lira lazım; ama Atatürk Barajı 1983 sonunda başladı, temelinin atılması öyle gözüküyor; ama fiilî inşaat 1984'ü hatta biraz daha sonrayı bulur. Eğer, Atatürk Barajım gezerseniz, ne kadar büyük bir faaliyet olduğunu görürsünüz. O faaliyeti besleyen para musluğu olmasa, orada hiçbir faaliyet olmaz. Eğer o finansman bulunmasa hiçbir şey yapamazsınız. O finansmanı biz bu yolla bulduk. Demin de gösterdim, Türkiye'nin tasarruf rakamı yüzde 25 küsura çıkmışsa, ancak böyle yeni finansman modelleri bulmakla olmuştur. Tabiî, KDV'yi getirmekle de olmuştur, onu da söyleyeyim.

Fonlardan üçüncüsü, önemlisi, Savunma Sanayii Fonudur. Savunma Sanayii Fonu önemli bir fondur. Türkiye bölgede kendi güvenliğini, caydırıcılığına muhafaza edecekse, modern silah, araç ve gereçlere sahip olmak mecburiyetindedir ve bunu ilanihaye - hibe şeklinde de olsa - başka yerden alamaz. Bu maksatla kurulmuştur. Daha ilk safhasındayız. İyi gelir geliyor. Üç tane projeyi de destekledik ve bitirdik. Bir tanesi Çankırı'daki top fabrikasıdır; bitti, çalışıyor; 35 milimetre, 20 milimetre top yapacak. İkincisi Eskişehir'deki jet motor fabrikası; o da bitti, çalışıyor. Üçüncüsü Mürted'teki jet uçak fabrikası; o da bitti, resmî açılışını yapmadık; ama o da tamamlanmıştır. Bunun arkasından, tahmin ediyorum, zırhlı muharebe aracı; o da Türkiye'de yapılacak. Arkasından, mobil radarlar ve elektronik aksam; o da Türkiye'de yapılacaktır. Yapılma şekli, de, yabancı - yerli ortaklıklar şeklindedir. Biz buradan sadece finansman desteği veririz, o kadar; ama bu suretle de teknolojiyi ve aynı zamanda makul bir işletme şeklini de Türkiye'ye getirmiş oluyoruz. Dışarıya da ihraç etme şansımız olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, geçtiğimiz yıllarda, tabiî önemli sayıda işler yaptık. Ben size bu işlerin sadece başlıklarını söyleyeceğim.

Demin, Sayın İnönü, "Hiçbir elektrik santralını siz başlayıp bitiremediniz" dedi. Bir tane misal vereyim: Hamitabat Santralı, 600 megavat... *(DYP sıralarından, "Başka var mı? Bir misal daha verin" sesleri)* Başladık, üniteleri de biz açtık, hem de çok kısa zamanda. Şu anda santral çalışıyor; bir 600 megavatlık santral da yanına yapılıyor, onu da açacağız. Bir de, Ambarlı'da 1.350 megavatlık bir santralın da temelini attık, o da iki buçuk sene içerisinde peyderpey devreye girecektir. Dahasını da sayalım: Kemerköy santralı, Soma'nın 5 inci, 6'ncı üniteleri ve daha birçok santral vardır. Yani, bugün Türkiye'de elektrik santralları yapılmıyorsa, elektrik ihtiyacının yüzde 10-11 artmasına rağmen, nasıl oluyor da on on beş senedir devam eden elektrik kısıntısı yoktur? Nasıl oluyor da Bulgaristan'dan elektrik almıyoruz? Herhalde yapılıyor ki, öyle almıyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Sanayide elektrik tüketimi ne kadar?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi, sırasıyla büyük projeleri söyleyeyim: Fatih Köprüsü, bizim zamanımızda başlamış, bizim zamanımızda biten bir tesis olacaktır; inşallah 29 Mayıs 1988'de sizleri de davet edeceğiz, hep beraber üzerinde yürürüz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

TEVFİK ERTÜZÜN (Zonguldak) — Yolları yok.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Sisteme bağlanan yollarla beraber; merak etme.

Kınalı'dan Adapazarı'na kadar ekspres yol devam ediyor, o da tahmin ederim bir sene içerisinde tamamlanır, şu anda ihalesi tamamlanmış, finansmanı tam bulunmuş; Edirne'den Ankara'ya kadar, ondan sonra Pozantı'dan, Tarsus üzerinden Gaziantep'e kadar; İzmir'den Aydın'a kadar - İzmir çevre sistemi de dahil olmak üzere - bütün bunların yekûnu 1.500 kilometre civarında oluyor. Aşağı yukarı, Fatih Köprüsüyle beraber, bulduğumuz kredi 2 küsur milyar dolardır. Hepsinin de anlaşması yapılmıştır. Büyük bir kısmı Eximbank'lardan, bir kısmı da ticarî bankalardan alınmıştır; iyi şartlı kredilerdir.

İkincisi: Bir gaz şebekesini Türkiye'ye yaymaya başladık; aynen elektrik şebekesi gibi. Buna ihtiyacımız var; eğer şehirlerimizin havasının dahi iyi olmasını istiyorsak. Yıllarca evvel düşünmüşüzdür projeyi. Ben hatırlıyorum, Irak'tan gaz getirme projemiz vardı, yürütemedik, olmadı, başka şartlar girdi. Bugün Sovyet Rusya'dan, Bulgaristan üzerinden alıyoruz; İstanbul'a geldi; önümüzdeki sene Ankara'ya gelecek; İzmit, Bursa, Eskişehir – zannediyorum - Kayseri, Kütahya, Afyon, Konya ve İzmir'e doğru da uzatma projeleri çalışmaları yapılıyor. Tabiî, kendimizi emniyete bağlayacağız; başka yerden de gaz almak istiyoruz; muhtemelen Katar'dan alırız; onun konuşmalarını yapıyoruz veyahut da İran'dan alırız; bu da imkân dahilindedir; ama bu söylediğim, tabiî bir elektrik şebekesi, gibi, yepyeni bir gaz şebekesi. Bunun tesis bedeli de - şu andaki yapılan kısmı - 350 milyon dolardır.

Daha evvel yapılmış Irak boru hattı, 35 milyon ton taşıyordu. Biz, bu boru hattının kapasitesini büyüttük, ilave pompa istasyonları koyduk; Irak'lılarla anlaşarak ikinci bir büyük boruyu koyduk. Şu anda Irak'tan buraya 70 milyon ton petrol basılıyor, o da bize her sene net 250 milyon dolar getiriyor.

Türk Havayolları birçok yerlere sefer yapmaya başladı. 10 tane Airbus. Bunun 7 tanesi geldi, 3 tanesi de mart ayına kadar gelecek. Her birisi 55 milyon dolardır, belki biraz daha fiyatı yukarıdadır. Toplam 550 milyon dolar. Bu, yüzde 100 finanse edilmiştir.

Daha da sayayım: Hamitabat Termik Santralı; 1.200 megavat, aşağı yukarı 400 milyon dolar. Ambarlı Termik Santralı; 1.350 megavat, onun da yüzde 100 finansmanı temin edildi; 450 milyon dolar. Daha birçok tesisler de beraberinde. "Nereye harcıyorsunuz?" diyorsunuz da, onları da söylüyorum.

Değerli milletvekilleri, bir konu üzerinde duracağım. Burada çok bahsediliyor; bizi de çok üzüyor, bu işkence iddiaları. Cevap vermezsem yanlış olur. *(SHP sıralarından "Mamak'tan da haber verin, Mamak'tan" sesleri)*

Biz her nevi işkencenin karşısındayız, bunu peşince söyleyeyim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Eğer haklı olarak bir misali getirirseniz, en şiddetli şekilde de takip ederiz.

EKİN DİKMEN (İçel) — Örneği benim, ben Meclisteyim Sayın Başbakan; bu konuyu Meclise...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bir dakika... Dinle!

Yalnız, bu konuda bize doğru bilgiyi getirmeniz lazım; hayalî bilgilerin, biraz uydurma bilgilerin gelmemesi lazım.

EKİN DİKMEN (İçel) — Bir milletvekiline böyle bir şey diyemezsiniz. Ben bu konuyu Meclise getireceğim ve bir Meclis araştırması önergesi vereceğim.,

ERDAL KALKAN (Edirne) — İçimizde bile işkence görenler var.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bakınız, çünkü bunun ters tarafı da var. Eğer işkence iddiaları haklı değil ve bu, netice itibariyle bazı gruplarca, emniyet güçlerini zayıflatmak maksadıyla yapılıyorsa, o da Türkiye'de yapılmış en büyük yanlışlık olur. Biz, bunun da karşısındayız. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Niye sözleşme imzalamadınız?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bakınız, bunun bir misali de geldi. Ben bunun raporunu arzu ederse Sayın Erdal İnönü'ye de verebilirim.

"18.12.1987 tarihli basın organlarında, SHP yöneticilerince, işkence gördüğü iddiasıyla teşhir edilen, Bulanık 1964 doğumlu Remzi oğlu Hüsnü Turan şu tarihte bugün Muş Emniyet Müdürlüğü tarafından yakalanarak gözaltına alınmış olup, alınan ön ifadesinde özetle, - sizlere özetini veriyorum - kendisinin, polis süsü verilmiş üç dört kişi tarafından İzmir'de kaçırıldığını ve işkence gördüğünü, bazı gözlemleri neticesinde, bunların polis olmadıklarından emin olduğunu, polise ve savcılığa müracaat etmek istediğini, ancak korktuğunu; durumu araştırmak maksadıyla Ankara'ya geldiğinde, Menekşe Sokaktaki bir birahanede rahatsızlandığını, hastanede ayıldığında SHP milletvekili Fikri Sağlar ve bazı tanımadığı şahısları yanında gördüğünü, olayların Fikri Sağlar'ın isteği doğrultusunda cereyan ettiğini; hastanede polis tarafından bu hale getirildiğine dair tutanak tutulmak istendiğini, ancak kabul etmediğini, ertesi gün Fikri Sağlar tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine

getirilerek Erdal İnönü ile görüştürüldüğü, bilahare SHP Genel Merkezine, sonra da hastaneye götürülerek sağlık raporu almasının sağlandığı, bir sonraki gün ise, Fikri Sağlar'ın Kızılay'daki özel bürosuna getirildiğini, burada Cüneyt Canver'i de görerek olayı ona da anlattığını, adı geçenin Fikri Sağlar'a dönerek "Bu olay polis işi değil" diyerek kızgın bir şekilde odadan ayrıldığını, daha sonra parti doktoru diye adlandırdıkları bir şahsın aynı odada kendisini muayene etmek maksadıyla soyduğu esnada, kapının aniden açılarak, basın mensuplarının içeriye girdiğini ve kendisinin fotoğraflarını çekerek filme aldıklarını, olayı basından izledikten sonra, yapılan saptırmaya kızarak, Fikri Sağlar'a telefon açtığını ve çıkan haberlerin asılsız olduğunu söylediğini, ancak adı geçenin telefonu yüzüne kapattığını beyan etmiştir." İsterseniz detayını veririm. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Esas işkence bu be.

ERKAN KEMALOĞLU (Muş) — Benim hemşerimdir. Bahsettiğiniz olay gayet doğrudur. Büyük Millet Meclisinde huzurunuza getirebilirim; hepinize söz veriyorum; doğrudur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi, arkadaşlar, kesin olarak bilmiyorum, polis dava açacak; çünkü kendisine hakaret var; ancak, üzüldüğüm nokta şu: Bu hadise, eğer böyle bir yanlış durum... Sayın Genel Sekreter niçin bize telefon etmedi? Yani, Emniyete veya İçişleri Bakanına niye telefon etmedi? Bu işin aslını öğrenmesi lazımdı. Şundan da endişe ediyorum: Bu zatın biraz alkolik olduğuna dair enteresan bilgiler var elimizde, onu da söyleyeyim.

Yani, kendi aralarında geçmiş bir hadise; buna bir polis süsü vermenin, ondan sonra "Polis işkence yapıyor" diye bir hayalî sistem kurmanın, tezgâh kurmanın memlekete ne faydası var?

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Sayın Başbakan, işkenceye karşı Avrupa Sözleşmesini niye imzalamadınız 26 Kasımda? 26 Kasımda niye imzalamadınız?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bakın, biz şu imzayı yaptık; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ferdî müracaat hakkını tanıdık. Hiçbir sol iktidar da buna şimdiye kadar teşebbüs etmedi, onu da söyleyeyim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Avrupa Sözleşmesini 26 Kasımda niye imzalamadınız?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi, bir kimsenin eğer bir sıkıntısı varsa, gitsin oraya, o ferdi müracaat hakkına dayanarak müracaat etsin

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — İrlanda ile Türkiye dışında herkes imzaladı sözleşmeyi.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi, bir başka misal daha söyleyeyim: Burada oldu yine aynı hadise; bir dergide bir eski polisin itirafları çıktı. *(SHP sıralarından, "Yalan mı?" sesleri)* Efendim, bir dakika dinleyin, itiraflar çıktı; bizim devrimizle ilgili değil; ama biz de takip ettik; gayet tabiî takip ederiz. Ondan sonra, yine, sizin aranızdan Sayın Cüneyt Canver de meseleye sahip çıkmaya kalktı; o adamın verdiği ifadeye göre gittiler, birtakım arazileri kazdılar, hiçbir şey çık-

madı. Hepiniz biliyorsunuz bunları; ama ne oldu, onu da söyleyeceğim. O adamın verdiği bilgilerle, o mecmuamızda çıkan yarı yanlış, yarı doğru ibareler ondan sonra Avrupa basınına alındı, sanki şimdi Türkiye'de işkence yapılıyormuş gibi yazıldı.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Yok mu? Emniyet Sarayına git, Emniyet Sarayına.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet, öyle yazıldı, öyle yazıldı.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Vahit Halefoğlu toplantıya niye katılmadı?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Ve huzurunuzda tekrar söylüyorum; elinizde bizim devrimizde yapılmış işkence iddialarıyla ilgili bilginiz varsa, getiriniz; hepsini en şiddetli şekilde takip edeceğim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — İşkence insanlık suçudur, diyebiliyor musunuz?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bakın bir misal daha var, bakın ne düzenler var: Bu Haydar Kutlu ile hangisiydi, neydi onun ismi? *(ANAP sıralarından, "Nihat Sargın" sesleri)* Nihat Sargın geldiler, gayet tabiî sorguya çekildiler; ama sizi temin ederim, gayet mantıkî bir şekilde, usulüne uygun bir şekilde sorguya çekildiler, en ufak eziyet vesaire yoktur; tabiî sorgunun kendi ağırlığı vardır, o başka.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Sen de mi oradaydın?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Yalnız şöyle bir hadise oldu: Bir avukat kalktı, savcıya hakaret etti, bir veya iki avukat. Ondan sonra da haber verdiler; "Biz bunların avukatıyız"; dışarıya haber böyle gitti. Sanki müdafaa hakkını biz kısıtlıyormuşuz gibi. Bir öğrendik ki, avukatları bile değil, aynı kumpanyanın adamları. *(SHP sıralarından gürültüler, ANAP sıralarından alkışlar)*

ERDAL KALKAN (Edirne) — Sizin milletvekilinize işkence yaptılar.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Nurettin Yılmaz'a sorun. İşkence yaptılar sizin parlamenterinize. *(Gürültüler)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — Nurettin Yılmaz'a sorun.

M. ERDOĞAN YETENÇ (Manisa) — Recep Paşa ile Nurettin Yılmaz'a sorun.

MAHMUT ÖZTÜRK (Niğde) — Mamak'tan bahset, Mamak'tan.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) — Halefoğlu 26 Kasımda Strazburg'da imza atmaktan niye kaçtı?

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen söz kesmeyiniz efendim. *(SHP sıralarından gürültüler)* Tamam efendim, tamam.

HİLMİ ZİYA POSTACI (Aydın) — Sayın Başkan, Sayın Başbakanın sözünü kesmeden 5 dakikadır el kaldırıyorum; bu işaretin manasını anlayacağınızı ümit ediyorum.

BAŞKAN — Lütfen oturun efendim, lütfen oturun. *(SHP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değerli milletvekilleri... *(SHP ve ANAP milletvekilleri arasında karşılıklı konuşmalar)*

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim lütfen. *(Gürültüler)* Sayın Milletvekilleri, karşılıklı konuşmayın efendim, karşılıklı konuşmayınız efendim, lütfen... Sayın Milletvekilleri...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, şimdi de, müsaade ederseniz, güvenlik soruşturmalarıyla ilgili bir konuya temas etmek istiyorum. Her memlekette demokratik memleketler de dahil bazı güvenlik soruşturmaları yapılır; çünkü işe aldığınız adamın, bulunduğu mevkiin önemine göre bu adamın kim olduğuna dair bazı bilgilerin olmasında fayda vardır. Belki bu bizde çok daha hassasiyetle yapılmıştır. Geçen bütçede de ifade ettim; bu, 1964'ten bu tarafa gelen bir gelenek. Biz güvenlik soruşturmalarını asgariye indirmeye çalıştık, hatta bazılarım sadece arşiv araştırması şekline soktuk, mesele kısa zamanda arşivle bitsin diye arşiv araştırması şekline soktuk; ama şunu da unutmayınız: Birçok yere tayin edilecek insanlar için de bu soruşturmanın önemi vardır.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Tabiî sorgu ise geç.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Vardır. Olur veya olmaz; ama şu bakımdan, zamanın asgariye indirilmesi için lüzumlu bütün tedbirleri alıyoruz. Güvenlik soruşturmalarında daha da kolaylıklar getireceğiz, onu da söylerim.

TEVFİK KOÇAK (Ankara) — Askere giderken kontrol edin daha iyi. Nöbete gelince bir şey yok.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, programla ilgili, konuşmalarda vermediğim bazı rakamları da ilave olarak vereyim: Liman yüklemeboşaltma kapasitesi 1983'te 33 milyon ton, 1984-1987 arasında 47 milyon tona çıkmış; yüzde 42 artış var. Tabiî özel sektör elinde birtakım yerlere de müsaade verdik. Bu rakamlar oldukça büyük rakamlardır, 30 milyon ton da bunlar tarafından yapılabilir. Kapasite olarak söylüyorum. Tahmini kapasiteleri de 30 milyon tondur. Bu bir, Adana tarafında var, birkaç tane de İzmir tarafında var.

Yolcu trafiği, 1983'te 5,4 milyon yolcu, 1987'de 8,2 milyona çıkmış Türk Hava Yollarında.

1983 yılı sonuna kadar bitirilip devreye giren barajlı santrallar 84 adet. Dolgu hacimleri 130,6 milyon metremikâp, kurulu güç - nehir santrallarıyla beraber - 3.220 megavat, su depolama hacimleri de 48 milyar metremikâp.

1983 yılı sonuna kadar yapılan termik santralların kurulu gücü 3.695 megavat. 1983'ten sonra yapılan ve halen devam eden baraj ve hidroelektrik santralların adedi 71-73; ayrıca özel sektörde de var 3 tane. Dolgu hacimleri 263 milyon metremikâp, su depolama hacimleri 67,7 milyar metremikâp...

M. SELAHATTİN KILIÇ (Adana) — Devam edenler dahil...

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet, devam edenler dahil.

M. SELAHATTİN KILIÇ (Adana) — 1983 de dahili mi?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — 1983'te bitmiş olanlar dahil; ne zaman biterse o zaman dahil edeceksiniz. Öyle şey olur mu? Yani, bitmeden, bir evvelki devreye dahil edilir mi? Kurulu güç 4.656 megavat... *(DYP sıralarından "Enflasyon, enflasyon" sesleri)*

1983'ten bu tarafa devreye giren çimento fabrikaları, Adıyaman, Ladik, Ergani, Kurtalan ve Şanlıurfa. Dört beş tane çimento fabrikasından aşağı yukarı bir tanesi 400 bin ton, diğerleri 700 bin ton. Yine, devreye girecek olan fabrikalardan, Denizli 1988'de, Edirne'de 1991'de devreye girecek Demir-Çeliğin üretim kapasitesi 1980'de 4,4; 1983'te 4,9; 1987'de 8,9 milyon tondur. Üretilen çelik 7 milyon tondur.

Değerli milletvekilleri, önümüzdeki dönemde iki konuya ağırlık vereceğimizden bahsettik. Bunlardan bir tanesi eğitim, diğeri ise, sağlık konusudur. Geçtiğimiz dört senede insana dönük meselelere zaten büyük önem verdik. Bakınız, Çırak ve Meslek Eğitimi Kanununu biz çıkardık; çok önemli bir kanundur. Bugün, aşağı yukarı 80 bin çırak eğitilmekte, sigorta primleri devlet tarafından ödenmekte ve çıraklık okullarında ders almaktadırlar. Meslekî teknik eğitimde, özellikle yeni getirdiğimiz düal sistemle, mevcut okulların kapasitesini nerede ise iki misline çıkarıyoruz. Bugün, meslekî okullarda; sanat okullarında, enstitülerde üç gün fabrikada, iki gün okulda eğitim yapılmaktadır. Bu suretle, bir taraftan pratiği artmakta, para kazanmakta; diğer taraftan da, sanayiciler bu elemanları artık çok rahatlıkla kendi bünyelerine alabilmektedirler. Tahmin ediyorum, ilave edilmiş eleman sayısı önümüzdeki sene 100 bini geçecektir.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Ortaokullarda sınıflar 72 kişi Sayın Başbakan; 72 kişilik sınıflarda okuyor çocuklar.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Onun için, "önümüzdeki dönemde eğitime önem veriyoruz" dedim.

Dış politika konusuna da kısaca temas etmek istiyorum. Hemen şunu ifade edeyim: Dış politikayı günlük politik konu yapmama hususunda muhalefet partisi liderleriyle de aynı şekilde düşünüyorum. Biz, bu konulardaki gelişmeleri, muayyen fasılalarla ve yetkili kimselerin eliyle kendilerine ileteceğiz.

Yalnız, şunu ifade edebilirim, son dört yılda dış politika sahasında oldukça önemli gelişmeler yaptık.

Amerika ile yapılan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması süresini doldurmak üzereydi; bunu aynen uzatsaydık kim ne diyebilirdi? Bizden önceki hükümetler zamanında hazırlanmış, müzakere edilmiş ve onaylanmış bir anlaşmaydı; ama öyle yapmadık, Türkiye'nin menfaatine hizmet edecek yeni imkânlar yaratmaya çalıştık. Amerika'dan sağladığımız askerî yardım Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyin altında kalmıştır. Bununla birlikte, elde ettiğimiz sonuçları da küçümsememek gerekir.

Bu konuda birkaç misal vermek istiyorum: Son dört yıl içinde aldığımız toplam askerî yardım miktarı 2 milyar 529 milyon dolardır; ondan önceki dört yılda ise, bu rakam 1 milyar 70 milyon dolardır.

Eski yardımlarda yüksek faizli askerî satış kredisi uygulanıyordu, hibe oranı ise çok düşüktü; mesela 1983 yılında 110 milyon dolardan ibaretti. Bu yıl askerî yardımdaki hibe miktarı ise, üç katına çıkarak 312 milyon dolar olmuştur. Gene bizim girişimlerimizle, Güney Bölgesi Yasası çerçevesinde 300 milyon dolarlık savaş uçağı ve diğer askerî malzemeyi ilave olarak sağladık.

Amerika Birleşik Devletleri firmalarının Türkiye'ye yatırımları tutarı 1983 yılında 127 milyon dolar iken, 1987'de 344 milyon dolara yükseldi; savunma sanayii alanındaki işbirliği ile de en modern jet uçağını yapmaya başladık. Son iki yıl zarfında ülkemizi ziyaret eden Senato ve Temsilciler Meclisi üyesi ve yardımcılarının sayısı 100'ü aşmıştır. Böylece, Türkiye'nin Kongrede karşılaştığı problemlerin çözümünde de önemli bir yol bulunmuştur.

Batı Avrupa ile ilişkilere gelince: 5 ülkenin İnsan Hakları Mahkemesinde aleyhimize açtığı dava düşmüştür. Sıramız geldiği halde üstlenemediğimiz Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dönem Başkanlığı tarafımızdan yapılmıştır. Dışişleri Bakanı düzeyinde 14 ziyaret yapılmıştır Batı Avrupa ülkeleri ile 22 ülkenin katıldığı OECD teşkilatının 25'inci kuruluş yıldönümü başkanlığını Türkiye üstlendi. Avrupa Topluluğu ile - 6 yıldan beri ilk defa - ortaklık konseyi toplandı. Avrupa Topluluğuna ihracatımız 1983'te 2. milyar dolar iken, 1987'de 4,6 milyar doları aşacaktır. EUREKA'ya üye olduk. Sovyetler Birliği ile ilişkilerimiz de fena değil. Biz onlardan gaz almaya başladık; bu gazın bedelinin yüzde 70'ini ki, başka ülkelere hep dövizle ödetiyorlar; bizden yüzde 70'ini Türk ürünleriyle almaya karar verdiler.

Yaptığımız birçok seyahatlerde gördük; Türk müteahhitlerinin bugün dış ülkelerde kazandıkları projelerin tutarı 17 milyar dolardır. Rusya'da da, yakında, Türk müteahhitleri proje ve inşaat işleri yapmaya başlayacaklardır.

Yunanistan'la uzun zaman bir diyalog tesis edemedik; ama son Ege krizinden sonra bir mesaj diplomasisi başlamıştır. Ümit ediyorum ki, bunun normal bir diyaloga dönüşmesi ihtimali vardır ve kuvvetlidir, ilk defa olarak Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs meselesiyle ilgili getirdikleri Türkiye aleyhindeki bir karar tasarısını, Birleşmiş Milletlerde gerekli, desteği bulamayınca, geri çekmek zorunda kalmışlardır. *(SHP ve DYP sıralarından "Vakit doldu" sesleri)* Bir dakikanızı rica edeceğim.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Sayın Başbakan, enflasyon?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Çak zamanınızı alırım.

Değerli milletvekilleri, biz Anavatan iktidarı olarak, hiçbir zaman, yapamayacağımız, vaat edemeyeceğimiz, söyleyemeyeceğimiz işi vaat etmedik.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Enflasyon hariç.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bakınız, bir iki misalle sizin seçim beyannamemizdeki bir cümleden bahsedeceğim. Burada, "Sulanabilir tarım arazisinin tamamı 10 yılda tamamen sulanır hale getirileceği" ifade ediliyor. Acaba kimse hesap etti mi? Yani, bunu yazanlar bunun kaç para dernek olduğunu hesap etti mi? Ben size ne kadar para gerektiğini söyleyeyim; her sene 3 trilyon para lazım bu iş için. Eğer bu hesabı yaptıysanız, o vakit bu vaat olmaz.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Yapıldı.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — O vakit, bu, hayalî vaat olur.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Siz, yapacaklarınızı söyleyin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Biz, hiçbir zaman yapamayacağımızı vaat etmedik; ama sizler vaat ettiniz. Sayın Erdal İnönü, ben Trakya'da iken, "Çiftçinin borçlarını ödeyeceğim" dedi. *(SHP sıralarından gürültüler)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — "Küçük çiftçinin 2 trilyon faiz borcunu" dedi.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — "Küçük çiftçinin faizlerini ödeyeceğim" dedi. Ben de, "Nereden ödeyeceksin?" dedim; yani, borcunu ödeyen adamınkini ödemeyeceksin de, ödemeyenin faiz borcunu ödeyeceksin! *(SHP sıralarından "Holdinge verilen paralardan ödenecekti" sesleri)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — Batık şirketlere, 17 holdinge 12 trilyon para verildi.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Bunlar doğru işler değildir.

Bu şekilde hareket ederseniz, memleketi hakikaten büyük sıkıntıya sokarsınız. Yarın başka sahalardan gelirler, "Benim de borcumu ödetmeyin" derler, "Benim de faizimi silin" derler. Ondan sonra bankalar ne hale gelir? Ben bunu, açık açık söyledim. *(SHP sıralarından gürültüler)* Yalnız, bildiğim bir şey var; bu iş yeni değilmiş, Sayın Erdal İnönü'nün Rahmetli Pederi zamanında da olmuş.

RIZA YILMAZ (Ankara) — Batık kredilerden bahset.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Evet, bakın. Bir dakika, bir dakika...

RIZA YILMAZ (Ankara) — Geçen yıl batırdığınız kredilerden bahset.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — 1969 seçimlerinde kalkmışlar demişler ki: "Çiftçinin 500 liralarını sileceğiz." Cumhuriyet Halk Partisi; bilenler var burada. Ondan sonra da şöyle bir hadise olmuş; bu iş Mecliste hükümet programı müzakeresinde konuşulmaya başlanmış. Cevap veren Başbakan diyor ki: "Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ziraat Bankasına 500 liraya kadar borcu alan vatandaşın borcunun affının ortaya konduğunu biliyoruz." Biz diyemez miydik aynı şeyi? Yahut da açık artırmaya çıkıp "Biz bin liraya kadar affediyoruz" diyemez miydik? Muhterem milletvekilleri, batırırsınız Türkiye bankacılığını... Ben bu sözlere aynen iştirak ediyorum. "Kimin parasıdır halka verilen para; vatandaşın parası. Bunu affettiğiniz takdirde nereden karşılayacaksınız? Bütçeden. Peki, vatandaşın Ziraat Bankasına olan borcumu affettiniz; Halk Bankasına, Emlak Bankasına, diğer bankalara olan borçlar ne olacak? Eşitlik mi bu yol? Neresinde bunun eşitlik? Böyle yolları açmayınız, böyle yollarda fayda yok. İşte bu, rey karşılığında bir şey vermek olur; hizmet değil, menfaat vermek olur. Hizmetten umum faydalanır; ama burada şu vatandaştır bundan faydalanacak olan; umuma açık değil. 34.5 milyon Türk vatandaşına açık değil. Türk Anayasasının eşitlilik prensibine aykırıdır. Alıştırmayınız Türk vatandaşını; bankadan parayı alıp iade etmemeye, alıştırmayın buna. Bir gün gelir affolur, batırırsınız Türk müesseselerini; bu şekilde, demokrasiyi de dejenere ederiz; yarın başka bir parti çıkar, başka bir şey vaat eder. Bereket ki, Türk

vatandaşının aklıselimi böyle şeylerin doğru olmadığına yetecek kadar kudretlidir de, bu kadar çok dağıtmanın karşısında sizin reyimizi yüzde 1 kadar yine düşürmüştür" *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Arkasından bir münakaşa daha oluyor; Kemal Satır geliyor diyor ki, "Gelin, beraberce söz verdik; ödeyelim." Onu der demez, Sayın Başbakan diyor ki, "Şimdi, Sayın Satır..."

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Kim efendim?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — O zamanki Başbakan, Sayın Demirel.

"...Hep bir araya gelelim de diyorlar, şimdi Sayın Satır gelmiş diyorlar ki, "hep bir araya gelelim de şu 500 lira borçları ödeyiverdim" Sayın Satır, kendi bononuzu kendiniz ödeyiniz; biz sizin bononuzu niye ödeyelim? Bonolarınız halkın elinde zaten. Halka, iktidara gelirsek 500 lira ödeyeceğiz diye bono vermişsiniz.

Şimdi ben de aynı şeyi söylüyorum: Bu bonoları siz ödeyeceksiniz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, sürenizin bitimline 5 dakika kalmıştır.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Yalnız, bir şey var: Ben, Sayın Erdal İnönü'yü biraz tanıyorum; biraz eli cebine az gider; *(Gülüşmeler)* ama hiç merak etmesin, bu iş için ona bir ortak buldum, o ortak da burada.

Bakınız, "Yarından geçerli olmak üzere iktidarımız..."

Bir dakika... *(Gülüşmeler, gürültüler)*

Var var, o da var.

"Yarından geçerli olmak üzere, iktidarımız köylümüzün tüm borçlarını faiziyle; esnafımızın borcumun da 100 bin lirasını silecektir." Altında, Sayın Süleyman Demirel, DYP Genel Başkanı, imzası, resmi var. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu bonolar neticede ortak ödenecek, öyle anlaşılıyor!

CEMAL SEYMEN (Nevşehir) — Holdinglerden alır, köylüye veririz; endişe buyurmayınız Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Zaten, Sayın Erdal İnönü'nün borcu fazla değil; o sadece "Faizini ödeyeceğiz" demiş.

Değerli milletvekilleri, sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. *(DYP sıralarından "Orta direk ne oldu?" sesleri)* Ama madem istiyorsunuz, biraz da ortadirekten bahsederek sözlerimizi tamamlayalım.

Bizim aldığımız oyların dağılımı şöyle: Bir inceleme yaptım, Türkiye'nin her tarafından oy almışız; 67 ilin 55'inde biz birinci partiyiz. Evet, durum böyle *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bakımız, şöyle söyleyeyim: Büyük şehirlerin hemen hemen hepsinde, biz birinci partiyiz; İzmir de dahil, Sayın Erdal İnönü, il çapında biz daha öndeyiz.

M. ERDOĞAN YETENÇ (Manisa) — Neden bu kadar uğraşıyorsunuz Sayın Başbakan? Bu kadar korkmayın.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Esas rakibimiz de, onun için. Yani, siz hoşlanmıyor musunuz bu durumdan?

TURHAN HİRFANOĞLU (Hatay) — Erdal Beyi çok mu seviyorsunuz?

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Seviyoruz. Adana, Konya, Bursa, Ankara, Kayseri, Sivas, Malatya... 55 ilde birinci partiyiz. *(SHP sıralarından "Trakya, Trakya" sesleri)* Canım Trakya'da da bir ilimiz var, merak etmeyin, orada da var. Yalnız, bir şey daha müşahede ettim. SHP kırsal bölgede çok zayıf. Onun bir çaresini bulmanız tazım. Biz kırsal bölgede de onlardan iyi rey alıyoruz.

Doğru Yola gelince: Oralar büyük şehirlerde, şehir merkezlerinde yoklar, çok az. Kırsal bölgede biraz daha iyiler ve ikinci parti durumundalar.

A. KADİR ATEŞ (Gaziantep) — Ciddiyete davet ediyorum sizi, burası Meclistir, lütfen ciddî olun. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Eğer ciddiyete davet edilmem icap ederse, Sayın Başkan yapar bunu; siz değil herhalde. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Benim söylemek istediğim şu: Biz Türkiye'de, hem şehirler de hem de kırsal bölgede aynı şekilde oy alıyoruz. Bütün Türkiye sathına yayılmış vaziyetteyiz. Neden olduğunu da söyleyeyim. Biz ortadireğin partisiyiz de onun için. *(ANAP sıralarından sürekli alkışlar)*

Türkiye'de çiftçinin ezildiğini, işçinin ezildiğini söyleyenler varsa, ben onları gecekondu bölgelerini beraber gezmeye davet ediyorum. Evet, gecekondu bölgelerini beraber gezmeye davet ediyorum. *(SHP sıralarından "Gezelim" sesleri)* Köyleri de beraber gezelim. Bakın bakalım, artık o eski üç beyaz kaldı mı? Üç beyaz, eskiden tuz, bez, şekerdi galiba, bir de buna gaz ilave edilirdi. Üç mü, beş mi? Onlar yok; şimdi onun yerine başka beyazlar var: Buzdolabı, çamaşır makinesi, fırın... Evet bunlar var. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Tabiî seyretmiyorsunuz; ama İcraatın İçinden programında önümüzdeki dönemde...

AHMET ERSİN (İzmir) — Sayın Başkan, süre dolmadı mı?

BAŞKAN — Süre dolmak üzeredir efendim. *(SHP sıralarından "Doldu" sesleri, gürültüler)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, sözlerimin sonuna geldim. Hükümet programı üzerindeki tenkitlere elimden geldiği kadar cevap vermeye çalıştım. Eksik bıraktığımız yerler olabilir, bunları da zaten konuşmacılar kendileri de söylediler, daha ilerideki müzakerelerde gene birbirimizle bu konuları medenî bir ortam içerisinde konuşuruz. Buradaki eksiklikler varsa konuşuruz, bunları tekrar etmeyeceğim.

ŞİNASİ ALTINER (Zonguldak) — Televizyonu aç, açık oturum istiyoruz.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (Devamla) — Ona da gelir sıra, merak etmeyin, ona da gelir sıra. Biz bir şeyden korkmuyoruz, işte, bu kadar konuşma, olduğu gibi televizyondan verildi; fena mı? Açık, hem de canlı olarak verildi.

Hepinize en derin sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Hükümet programını kabul buyurduğunuz takdirde, aynı şekilde, ayırım yapmadan, geçen dört senede olduğu gibi aynı şekilde gayret edeceğimizi huzurunuzda bir kere daha tekrar ediyorum. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkan, Başbakan, konuşması esnasında bir olaydan bahsetti. İçtüzüğün 70'nci maddesine göre, sataşma olduğundan dolayı söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Sayın Erdal İnönü'nün de bu doğrultuda bir talebi vardır. Sayın Başbakanın şahsına sataştığı iddiası ile "eli cebine gitmez" sözü nedeniyle İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istemektedir. Aynı şekilde, Sayın Sağlar...

VELİ AKSOY (İzmir) — Başbakana yakışmaz bu sözler.

BAŞKAN — Lütfen, sözümü kesmeyin efendim.

Aynı şekilde, Sayın, Sağlar'ın da bir talebi vardır. Bu talepleri, şahsı adına konuşmalar tamamlandıktan sonra yerine getireceğim efendim. SHP sıralarından *("Şimdi, Sayın Başkan, şimdi" sesleri)*

Lütfen efendim, lütfen...

Buyurun Sayın Turan Bayezit. *(SHP sıralarından alkışlar)*

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — Film bitti ve ışıklar yandı; vatandaş, bu kürsüden yayınlanan çok renkli ve hareketli bir icraatın içinden programından, gerçek yaşantısına; cebine, mutfağına, aybaşı hesaplarına, işsizliğinin bunalımlarına, ekonomik ve sosyal yaşantısının acı gerçeğine döndü. Mümkün olsaydı da, onun bu filmi nasıl değerlendirdiğini buradan hep birlikte dinleseydik. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

XVIII'nci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ilk kişisel söz hakkını kullanan milletvekili olarak sizlere başarılar diliyorum ve geçen dönemdeki bazı uygulamaların tekrarlanmaması amacıyla, devletin en yüce ve temel kurumunu oluşturan heyetinizin, yürütmeyle olan ilişkilerinin sınırını, sadece Anayasadan değil, onun ötesinde ve üstünde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinden bu yana oluşan gelenekten kaynaklanan bir anlayışla ve yetki sorumluluğunun bilinci içinde büyük bir titizlikle korunmasını temenni ederek, bunun gerçekleşeceği inancıyla, yüce heyetinize saygılar sunuyorum.

Önce, 29 Kasım seçiminin kısa bir tahlilini yapmak isterim. 29 Kasım seçimi, uygulanan sistemin sonucu olarak, bir iktidar çoğunluğu değil, bir milletvekili çoğunluğu yaratmıştır. Hükümetin "104 seçim çevresinin 86'sında, 67 ilin 55'inde birinci parti olduk" şeklindeki savunması, bunun bir tür ifadesidir. Bu rakamların anlamı nedir? Siz seçim çevrelerinim ve illerin yüzde 88'inde birinci parti olmanıza

karşın, oyların yüzde 36'sını aldınız, oyların yüzde 64'ünü alan diğer partiler ise, seçim çevrelerinin ve illerin yüzde 18'inde birinci parti olabilsinler. Pastanın bölüşümüne gelince: Siz tüm milletvekillerinin yüzde 64'ünü çıkarınız; muhalefet ise, yüzde 36 oranında milletvekiliyle temsil edilsin... Anavatanın sosyal adalet anlayışına paralel bu paylaşımın rakamlarını, bu ters orantıları alt alta yazdığınızda, bir temsil çarpıklığının, bir temsil adaletsizliğinin varlığını hemen göreceksiniz.

Sayın Milletvekilleri, Anavatan Grubu sözcüsünün ve Sayın Başbakanın, bu çatı altında, 29 Kasım seçimlerinin meşruiyetini dile getirmelerini büyük bir talihsizlik olarak karşılıyorum. Hiçbir parti, bu Mecliste yer alan muhalefet partilerinden hiçbir sözcü "meşruiyet" kelimesini diline almamış ve bu seçimlerin meşruiyetine herhangi bir şekilde temas etmemiştir. Niçin, Anavatan iktidarı, niçin Anavatan iktidarının en yetkili kişileri meşruiyeti irdelemek lüzumunu hissetmişlerdir? Acaba, Anavatanın bilinçaltında iktidarlarının gayrimeşru olduğunun şüphesi mi yatmaktadır değerli arkadaşlarım? *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Sen de bu sistemle geldin.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Sayın Başkan, bu çarpık seçim sistemi sonucu meydana gelen oran nedeniyle, Anavatan Partisi, yüzde 36 oy ve yüzde 64 milletvekili çelişkisini her tasarrufunda göz önünde bulundurmaya mecburdur. Gölgesi cisminden büyük çoğunluğunun zahiri görüntüsüne kapılmayarak, iktidarının gerçek haddini bilmeye mecburdur.

Sayın Başkan, program dört yıllık Anavatan iktidarının methiyeleriyle doludur. Altmış küsur yılın birikimini bir kalemde silip yok sayarak; kurgusal bir güçle, dört yıllık zaman dilimi içine altmış yılı katlayarak, makûs talihi yenmek gibi tarihî kişilerde simgeleşen deyimlerin haksız iktibasına başvurarak sıralaman methiyeler ve övünmeler...

Burada bir saptama yapmak istiyorum; "Baba İnönü'nün öcünü alırcasına" şeklindeki ifadeyi, siyasî nezakete, siyasî inceliğe sığmayan kaba bir beyan olarak karşıladığımı belirtmek isterim. *(SHP sıralarından alkışlar)*

1982-1983 dönemi kişisel nedenlerle kötülenebilir, bu bizim sorunumuz değildir; ama altmış yılı göz ardı etmek, küçük görmek, hiç kimsenin hakkı ve haddi olmamalıdır. Türkiye'de Miladın sizinle başladığı tutkusundan kurtulunuz.

Kendine güven duygusu, bir politikacının, amaçladığı noktaya ulaşabilmesinin en önemli şartıdır; ancak bu bir tür benliğe, bir tür kibire dönüşürse, işte o zaman çanlar çalmaya başlar. Sayısı Başbakanın bir sohbet sırasında anlattığı, ramazanda müritlerinin göz önünde ekmek yiyen şeyhin öyküsünü hatırlamasını isterim.

Sayın Başkan, Birinci Özal Hükümeti, vaat ettiklerinin hangisini yerine getirmemiştir ve getirememiştir? Önce enflasyon konusunu ele alacağım. Yüzdeler, rakamlar vermek niyetinde değilim; çünkü Sayın Başbakanın deyimiyle, rakamları her türlü eğmek ve bükmek mümkündür ve rakam vermek Sayın Başbakanın yöntemidir. Sayın Özal bu konuda neler söylemiş ve bugün hangi noktaya gelinmiştir; onları arz etmek istiyorum.

Bakın, Sayın Başbakan 1984 Mayısında ne diyor: "Bizim nihaî hedefimiz - bu nihaî hedefimize iki senede mi, üç senede mi varabileceğimizi şu an kesin olarak söyleyemem; - ama nihaî hedefimiz yüzde 10'un altına düşmektir"

Bugün aradan iki sene de geçmiştir, üç sene de geçmiştir, hatta üç buçuk sene geçmiştir ve enflasyon yüzde 50'lerin üzerindedir.

Yine, 1985 bütçesi üzerinde yaptığı son konuşmada Sayın Başbakan, "Bizim muhaliflerimizin dillerine pelesenk ettikleri, enflasyon meselesidir; ama çok fazla bu meselenin üzerine gitmeyiniz; üç beş ay sonra bundan da vaz geçeceksiniz" demiştir. Aradan üç beş ay değil, otuzaltı ay geçmiş; fakat, enflasyon, muhalefeti, basını çarşı ve pazardaki homurtularıyla Türkiye'nin gündeminden çıkmamış, sadece Sayın Başbakanın lügatından silinmiştir.

Sayın Başkan, enflasyonla mücadelenin hedefi konusunda hükümette meydana gelen önemli bir yaklaşım değişikliğini vurgulamak istiyorum. Tehlikeli bir yaklaşım değişikliğini, "Fikrimiz, zikrimizle birdir" diyenlerin bu kürsüden yalan söylediklerini ortaya koyarak vurgulamak istiyorum. Anavatan Partisinin ve Birinci Özal Hükümetinin programı, enflasyonun çok aşağı seviyelere düşürülmesinden bahseder. ANAP'ın belgelerine ve beyanlarına göre de çok aşağı, seviye, tek rakamlı sayılardır. Bugün, hükümetin programıma baktığınızda, hedef, çok aşağı seviyeye düşürmek değil, makul seviyelerde tutmaktır. Makul seviye nedir; belirli değildik. Niçin, önceden olduğu gibi somut bir hedef verilmekten, özellikle kaçınılmıştır; açıklanması gerekir.

Sayın Başkan, Sayın Başbakan enflasyonun düşürülmesi konusunda bugün bir sürü mazeret sıralamakta ve her zaman olduğu gibi, halkı bunlara inandırmak istemektedir; ama yine bir sözünü hatırlatarak, "Bizim inancımıza göre, hükümetlerin görevi mazeret üretmek değil iş bitirmektir" diyen Sayın Özal'a soruyorum: Niçin, enflasyonun işini bitirmiyor ve mazeret üretiyorsunuz Sayın Başbakan?

Muhterem Başkan, inancını, hükümetin, enflasyonun düşmesinden yana olmadığıdır; bunu her zaman tekrarlıyorum; çünkü ANAP felsefesinin sınıfsal çıkarı, enflasyonun tek rakamlara indirilmemesinde ve hükümet programındaki deyimle "makul seviyelerde" tutulmasında yatar. Bu konuda sözlerimi bağlamadan, Sayın Başbakanın, küçük çiftçinin faiz borçlarının affı konusundaki biraz önceki beyanına değinmek isterim.

Sayın Başbakan küçük çiftçinin faiz borçlarının affını dile getirirken, "ödeyenleri niçin düşünmüyorsunuz?" dediler.

Soruyorum kendilerine: Bırakın küçük çiftçiyi; bu Meclis, geçen XVII. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sosyal Sigortalara prim borcu olanların devlete vergi borcu olanların faizlerini affetmedi mi arkadaşlarım? Affetti; zabıtlarda vardır bu. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Siz, tüccarın, sanayicinin, patronun faizini affederken gık demeyeceksiniz; ama Sosyaldemokrat Halkçı Partinin Lideri çıkarak, "Küçük üreticinin faiz borcunu affedelim" derken, "Ödeyenleri düşünmüyor musunuz?" diyeceksiniz... İşte, çift standart budur arkadaşlar.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Devlet para verdi, para; ellerine verilmiş; öbürü gibi değil.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Sayın Başkan, programın "İnsan Hakları" bölümü, Anavatan Partisine ait bütün belgelerde yer alan cümlelerin tekrarından ibarettir; ancak, Anavatan Partisi Grup Sözcüsünün ve diğer siyasal parti sözcüsünün bu konuya değinmediklerini yadırgamadığımı vurgulamak istiyorum.

Anavatan Partisinin belgelerindeki yaklaşıma katılmamak olanaksızdır. Ne var ki, bu kelimeler ve cümlelerin içeriği, dört yıllık iktidarları döneminde hayata geçirilmemiştir. Bu nedenle, yeni hükümetin programında da yer almasının bir güvence teşkil edeceği konusunda ciddî endişemiz vardır.

Biraz önce, Sayın Başbakan işkence konusuna temas ederlerken, ciddiyetle ve iyi niyetle, hükümetin bir kararlılığını vurgulayacaklarını zannettim; ama gördüm ki, bu konuyu bir siyasî istismar vesilesi yapmaktaki kaçınmadılar. Kendilerine şu suali soruyorum: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, işkenceyi yasaklayan ve işkenceyi kınayan uluslararası sözleşmeyi niçin imzalamamıştır ve ne zaman imzalayacaktır? *(SHP sıralarından alkışlar)*

Yine bu dönemde, programdaki, demokrasi ve hukuk devletiyle ilgili teminatlara rağmen, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği yasaların tekrar ve aynen çıkarılması uygulamasında ısrar edilecek midir? Anayasa ve özellikle 84'ncü madde, bu dönemde de askıya alınacak mıdır? Danıştay kararları şeklen mi uygulanacaktır? Hükümet bugün, bu çatının altında 1402'lik bir öğretim üyesiyle onu kamu görevinden yasaklayan bir sıkıyönetim komutanının birlikte bulunduğunu göz önüne alarak, 1402 sayılı Yasanın yarattığı sorunları çözecek midir? Bunu açıklamaları gerekir.

BAŞKAN — Süre bitimine 2 dakika kalmıştır Sayın Bayezit.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Başbakana 15 dakika müsamaha ettiniz.

BAŞKAN — Hayır, hayır; değil efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Sayın Başkan, hukuk sistemi ve kamu idaresi konusunda düşünülen bazı önlemler bizi endişeye sevk etmiştir. Programın bu kısmı gerçekleştirilirken, demokrasinin bir dengeler rejimi olduğunun; millî hâkimiyeti ve millî irade kavramlarını, "siz isterseniz halifeyi de getirebilirsiniz" düşüncesiyle denk gören zihniyetin acı bir sonuçla noktalandığının unutulmamasını vurgulamak isterim.

Programdaki "Millet hâkimiyetini demokratik düzenin esası haline getirebilmek, millî iradeyi devlet idaresine gerçek anlamıyla yansıtmak için, yetkilerin seçilmiş organlarda olması hedefimizdir" şeklindeki söz belirsizdir. Bununla hedeflenen, bir ölçüde Anayasa Mahkemesinin yetkilerini kısmaktır. Yetkilerin seçilmiş organlarda olması ve bunun amacı, kanun hükmünde kararname sisteminin de gerisinde bir yaklaşımla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun ve özellikle muhalefetin dışlanması sonucunu doğurabilir; kanun yapma yetkisinin, belli sınırlar içinde de olsa, Meclis komisyonlarına bırakılmasını hedefleyebilir. Bakanlar

Kurulunun ve hatta bu kurulun milletvekili olan, seçilmiş olan bir kısım üyelerinin ve belki de Sayın Başbakanın başkanlığında, iktisadı işlerden sorumlu Devlet Bakanı ve Tarım Orman ve Köyişlerj Bakanından oluşan bir üçlünün, devlet iradesine yansımasını sağlayan bir organ olarak düşünülmesi mümkün görülebilir. Bütün bunlar ve Cumhurbaşkanı dışlanarak ikili kararname sisteminin getirilmesi, gerçek demokrasiden uzaklaşmanın, başka bir deyişle, bugünden daha yoğun bir biçimde biçimsel demokrasiye yönelmenin aşamaları olacaktır.

Sayın Başkan, yukarıda arz ettiğim nedenlerle ve bu hükümetin, kişisel ve demokratik hak ve özgürlüklerin sınır ve kullanılmasında bir gelişme sağlayamayacağı, Atatürk ilke ve devrimlerinin ve özellikle laiklik ilkesinin savunucusu olmadığı, gelir dağılımındaki dengesizliği düzeltemeyeceği, enflasyonu tek rakamlara indirmek amacını taşımaması nedeniyle, zenginin daha zengin, fakirin daha fakir hale düşmesini önleyemeyeceği...

BAŞKAN — Tamamlayınız efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Fukaralığı toplumun kaderi haline getirdiği, "Komşunuz aç yatarken tok uyumayınız" hadisinin manevî ağırlığını sömürerek, sosyal adaleti, o çağlardan bu yana uygulanan ve programda "Geleneksel yardım sistemi" diye anılan sadaka yöntemiyle tesis etmeye çalıştığı, sosyal ve ekonomik çöküntüleri önleyemeyeceği için, bu hükümetin programına kabul oyu vermeyeceğim.

Sayın Başbakan, ilk günkü konuşmasında, orman konusunu dile getirirken, "Orman köylüsünü seviyorsanız, Anayasa değişikliğine katılırsınız" dediler. Bu bir şantajdır; şantaj yapan bir hükümetin programına kabul oyu vermeyeceğim. *(ANAP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar; SHP sıralarından alkışlar)*

Bu hükümet, belediyeler, memurlar, il ve ilçe yapmak istediği yerlerin halkları üzerinde, kaynakların kullandırılması konusunda, özetle günün 24 saatinde partizanlık yapmıştır; partizan olan bu hükümetin programına güvenoyu vermeyeceğim.

Yüce heyete saygılarımı arz ediyorum. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Kamer Genç, buyurun efendim.

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Sayın Başkan, lehte konuşmaya müsaade edecek misiniz?

BAŞKAN — Hayır efendim, böyle bir teamül yok.

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Sayın Bayezit de aleyhte konuştular.

BAŞKAN — Hayır efendim.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli üyeleri; XVIII. dönem milletvekili genel seçimi sonucunda toplanan Yüce Meclisimizin, milletimize ve devletimize hayırlı olmasını canı gönülden arzu eder, memleketimize ve milletimize faydalı hizmetler yapmasını dilerim.

Sayın Milletvekilleri, 29 Kasım 1987 seçimleri sonucu Türkiye'de iki zaaf belirmiştir. Birinci zaaf, bu Meclise, yüzde 20 rey alan birtakım siyasî partilerin fikir ve temsilcileri girememiştir. Bunu, bu dönem Meclisinin bir zaafı olarak görüyorum ve zaman içinde bu zaafın giderileceğine inanıyorum.

İkinci olarak, bunda hükümet için de bir zaaf görüyorum; bu zaaf da şudur: Yüzde 36 rey alan bir hükümet, yüzde 64 nispetinde, Yüce Mecliste kendisini temsil etme imkânını bulmuştur. Bu da bir zaaftır. Ancak, şunu da belirtmek isterim ki, başlangıçta bu eksikliklerimizi görerek hareket edersek, ona göre karar alır, ona göre düzenlemeler yaparsak, bu zaaf memlekette huzursuzluklara sebebiyet verecek bir zemin içerisinde olaylar meydana getirmez; ama bunu hesaba katmazsak, elbette ki, bunun, memlekette zaman içinde getireceği büyük büyük problemler olur.

Sayın arkadaşlar, parti grupları adına konuşan Sayın sözcüleri dinledik. Bu sözcülerin konuşmalarında ortaya koyduğu ciddî meseleler karşısında konuşan Sayın Başbakanı da dinledik. Sayın Başbakan, benim izlenimlerine göre, Yüce Meclisi hiçe sayacak derecede burada çok hafif cevaplar verdiler. Bundan dolayı kendisine karşı kırıldığımı ve teessürlerimi belirtmek istediğimi arz ederim. *(ANAP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

İHSAN NURİ TOPKAYA (Ordu) — Seni, bunu anlayacak kabiliyette görmüyorum.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bir Başbakan, Mecliste hükümetinin programı müzakere edilirken, kürsüye çıkıp, bir başbakana yakışır bir ciddiyet içerisinde cevap vermelidir; vermezse, biz de ona bize karşı olan davranışları ölçüşünde cevap veririz.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Hakaret etmek için konuşma.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sizin de bir söyleyeceğiniz varsa, gelip buradan söylersiniz, bu kürsü hepimiz için kurulmuştur.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen efendim...

KAMER GENÇ (Devamla) — Ben milletvekiliyim, sen de milletvekilisin, bana oradan cevap vermeye hakkınız yok. *(ANAP sıralarından "Edepli konuş" sesleri)*

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Hakaret etme.

BAŞKAN — Sayın Kamer Genç, lütfen efendim...

KAMER GENÇ (Devamla) — Hakaret etmiyorum, Başbakanın kişiliğini belirtiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, memleketimizde birtakım gerçekler var. Bu gerçekleri daha işin başlangıcında ortaya koymaz, bunların üzerinde anlaşamazsak bu Mecliste hiçbir problemi çözemeyiz. O halde, evvela bu gerçekler nedir, onların üzerinde anlaşalım.

Sayın ANAP'lılar, sizin sözcünüz, memleketi güllük gülistanlık, problemleri halledilmiş, her yerde huzur, güven olan bir memleket olarak gösterdi. Size bazı bilgiler sunduktan sonra, sizi insafa davet ediyorum. Bakın elimde, Kara Kuvvet-

leri Komutanlığına bağlı piyade tümen komutanlığının istihbarat 7130/6/86/259 sayılı bir emri var. Bu emir, emniyet ve kontrol tedbirlerinin artırılması için yayınlanmış. Bakın ne diyor: "Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi nüfusuna kayıtlı erlere kritik yerlerde, yani cephanelik, silahlık, benzinlik gibi yerlerde nöbet tutturulmayacaktır. Nöbet tutturulma mecburiyeti halinde, o nöbet yerinde birisi bu bölgelerden olmak üzere, iki kişi nöbet tutacaktır. Bu maksatla bu bölgelerde nöbet tutan veya görev yapan personelin tüm davranışları bir kez daha gözden geçirilecektir. Şüpheli görülenler, güvenilir yöntemlerle kontrol altında tutulacaktır"

Evvelki gün, Olağanüstü Hal Valisinin televizyonda bir basın toplantısını izledik. Bu devletin harpte, Türkiye Cumhuriyetinin ikinci, üçüncü sınıf vatandaşı olarak gördüğü ve birtakım görevleri kendisinden esirgediği, diğer bir ifadeyle, belirli yerlerde "Kürt Mehmet"i nöbetten esirgediği bir statüde, Olağanüstü Hal Valisi bakın ne diyor: "Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da kimin elinde uzun menzilli silah varsa, ruhsat vereceğim". Peki, bu uzun menzilli silahı kime ve niçin veriyor bu Vali? Soruyorum size arkadaşlar. Bu uzun menzilli silahı alacak insanlar, eğer bu silahı orada birtakım insanlara karşı kullanırsa, birtakım insanları öldürürse, bunun sorumluluğu kime aittir? Soruyorum Başbakan'a. Bunun sorumluluğu kime ait arkadaşlar? Şimdi size soruyorum: Şu kapıdan uzun menzilli silahlı bir vatandaş girse, kaçınız kaçarsınız, kaçınız burada kalırsınız?

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Sen ne diyorsun be; Türkiye Büyük Millet Meclisi burası.

KAMER GENÇ (Devamla) — Arkadaşlar, kendinizin kabul etmediği konuları, başkalarına uygulamayın. Yani, siz hükümet olarak, doğudaki insanlara nöbet tutmayı bile çok görüyorsunuz, ama uzun menzilli silahı yeriyorsunuz. O silahı kime karşı kullanacak? Birbirlerine karşı kullanacak, birebirlerini öldürecek. Arkadaşlar, tabiî size göre doğudaki adam beşinci sınıf vatandaştır; bunun anlamı odur. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

AHMET GÜNEBAKAN (Gaziantep) — Lütfen hakaret etme; biz doğudan geldik.

KAMER GENÇ (Devamla) — Beyler, dinleyin; yine ikinci bir belge sunuyorum. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir saniye, Sayın Genç,

Lütfen hatibin sözünü kesmeyin efendim. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

AHMET GÜNEBAKAN (Gaziantep) — Bize hakaret ediyor, biz doğudan geldik.

KAMER GENÇ (Devamla) — Arkadaşlar, dinlemek büyük bir fazilettir, bu faziletinizi gösteriniz.

Osman Citim'in Jandarma Komando Tugay Komutanı ve Sıkıyönetim Komutan Yardımcısı olarak 11 Ocak 1986 ve 17 Şubat 1986 tarihlerinde imzaladığı iki ayrı emrin "Vazife" başlıklı bölümü şöyle: "Tunceli Sıkıyönetim Komutan Yardımcılığı, bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarının faaliyetlerini tespit ve takip etmek, örgüt

elemanları üzerindeki baskıyı sürdürmek, yakalamak ve öldürmek maksadıyla, 11 Ocak 1986 tarihinden itibaren keşif ve pusu faaliyeti icra edecektir."

Şimdi, Sayın hükümete soruyorum: Bu generalin verdiği emri siz tasvip ediyor musunuz, etmiyor musunuz? Ediyorsanız, bu general şimdi, ordunun hangi kademesindedir, nerededir, kimler için "Yakala ve öldür" emrini vermektedir? Bu general Tunceli'de görev yaptığı zaman, "Yakala ve öldür" emri üzerine kaç masum vatandaş öldürülmüştür?

Arkadaşlar, bunlar vahşettir. Bunların insanların insanlıklarını muhafaza etmesi bile çok zor bir olaydır. Yani siz Ankara'da oturuyorsunuz, buradaki huzur ve güveni Türkiye'nin her tarafında kabul ediyorsunuz. Böyle olur mu arkadaşlar? Ben Tunceli'den geliyorum. Benim memleketimde akşam saat 5'ten sonra sokağa çıkma yasağı vardır. Benim memleketimde, vatandaşın güvenlik kuvvetleri karşısında savunma hakkı yoktur.

Sayın Başbakan "Bana işkence konusunda belge getirin" dedi. Size isim veriyorum: Bakın, Tunceli'nin Hozat ilçesinde Müslüm Yağmur isminde 20 yaşındaki bir genci iki astsubay ve askerler getiriyorlar, bize ille gözcülük yapacaksınız diyorlar ve getiriyorlar, o 20 yaşındaki genci öldürüyorlar. Mahkemeye intikal ediyor, Ağustos 1987'den bugüne kadar, bu arkadaşın evrakı hala bir yerde durmuyor. Ben size, bunlar gibi nice olaylar getireceğim Sayın Milletvekilleri.

Sayın arkadaşlar, bakınız, biz de bu milletin çocuğuyuz. Biz de bu memlekette huzur ve güven istiyoruz. Biz de bu memlekette insanlarımızın yüzünün gülmesini istiyoruz. Biz de bu memlekette barış ve huzur istiyoruz. Sayın hükümet, size özellikle şunu hatırlatmak istiyorum ki, biz buraya bu meseleleri getireceğiz.

MEHMET TOPAÇ (Uşak) — Kürsüye vurma!

KAMER GENÇ (Devamla) — Ben istediğim gibi konuşurum. Adabımuaşerete uygun bir konuşma bu.

Sayın hükümet, size özellikle, şunu söylemek istiyorum: Bu olayları kestiğiniz ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da işkenceleri kaldırdığınız takdirde, bu kürsüye çıkar ve bütün gücümle, bütün isteğimle size teşekkür ederim; ama siz bu olayları daha başlangıçta anlamadan önünü kesmezseniz, her gün çıkar bu kürsüden bunları söylerim ve hesabını da yine sizden sorarım.

Değerli arkadaşlarım, yine ANAP iktidarı zamanında hazırlanan birtakım belgelere bakalım. Örneğin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 23 ili kapsayan bir aşiretler raporu var. Bu rapor bir yerden elimize geçti. Bu aşiret raporunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki 23 ildeki vatandaşlar aşiretlere ayrılmış ve her aşiretin karşısına da, kimisine, "Güvenilmez" denmiş, bazılarına ise "Yurda bağlı görülüyor" deniyor; bir kısmına da "Kürtçülük faaliyetlerini destekler" diğer bir bölümde ise "Yurdumuza bağlıdır" deniyor.

Sayın arkadaşlar, şimdi, bunlar bir devlette hoş olmayan şeylerdir. Bu devletin içinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yaşar. Bir ailede üç tane çocuk varsa, bu üç çocuğun huyları birbirlerine benzemez. Aynı soydan gelen bir aşiretin 15-20 bin belki de 50 bine yakın mensubu vardır. Nasıl olur da iktidarınız zamanında

bu insanların hepsi bir kalıp içine sokulur ve kimisine "Güvenilmez" kimisine "Vatan hainidir" bazısına da "Devlet hainidir" denir? Bakınız, benim memleketim olan Tunceli'deki 48 aşiretten bahsedilmiş. Bunlardan 39'unun karşısında "Kürtçülük faaliyetlerini destekler" veya "Yurdumuza bağlı değildir" ya da "Yurdumuza bağlıdır" gibi birtakım ibareler konulmuştur...

Sayın arkadaşlar, kim kimi değerlendiriyor, kim bu memlekette daha fazla vatanseverdir; bunları açıklamak lazım.

RECEP ERCÜMENT KONUKMAN (İstanbul) — Devlet, devlet!

KAMER GENÇ (Devamla) — Devlet kimdir? Yani hükümetin dışında, iktidarın dışında Türkiye Büyük Millet Meclisinin kontrolü dışında birtakım güçler mi var arkadaşlar? Benim bildiğim, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" buradan kaynaklanıyor. Bu Yüce Meclis ve onun emrindeki hükümet, Türkiye'de bütün olaylara hâkim olmalıdır. Eğer siz devlet diye bir mefhum yaratırsanız, bu devleti de Meclis dışında, kontrol dışında bir şey kabul ederseniz, ben sizin demokrasi anlayışınızdan, devlet anlayışınızdan şüphe ederim. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

MEHMET TOPAÇ (Uşak) — Peki bu devletin güçleri yok mu?

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Serbest bırakınca, öldürecek, koparacak, temizleyecek, banka soyacak, çocukları öldürecek.

KAMER GENÇ (Devamla) — Kimse kimseden daha vatansever değildir. Bu memlekette İstiklâl Harbini kazananlar kimlerdir bellidir. *(SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Sayın Genç; bir dakika efendim.

Sayın Milletvekilleri, lütfen karşılıklı konuşmayalım, hatibin sözünü kesmeyelim efendim, lütfen.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Neyini dinleyeceğiz?

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Milletvekilleri... Dinleyin arkadaşlar. Bakın sizler burada rahat içindesiniz; ama biz öyle yerlerden geldik ki, inanınız o insanları, o insanlara yapılan işkenceleri, o insanlara yapılan muameleleri görünce biz insanlığımızdan utandık. Lütfen, benim sözlerimi dinleyin; buyurun, hükümet sizin emrinizde, gidin yerinde inceleyin. Ben demiyorum ki, ille bana inanın. Ben size burada konuyu dile getiriyorum, siz gidin tahkik edin arkadaşlar.

Arkadaşlar bakın, bugün Tunceli'de bir harita yapılıyor, Mazgirt'in Muhundu yolu asfalt gösteriliyor haritada arkadaşlar; fakat gidiyorsunuz, yolun izi yok. Devleti yöneten insanlarda böyle ciddiyetsizlik olur mu arkadaşlar?

Şimdi, bizim Tunceli'de birçok okul askerî birliklerin emrinde. Okullarda öğretmen yok, liselerde eğitim yapılmıyor. Peki bu insanlar yarın ne yapacak, fakülteye nasıl girecek? İş yok, bir şey yok. Ne yapacak bu insanlar arkadaşlar? Siz bir yol gösterin. Mademki biz çıkaramıyoruz, haydi siz yol gösterin.

İHSAN NURİ TOPKAYA (Ordu) — Siz onlara yol göstermişsiniz ya.

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, bakın, bu memlekette, Anayasamızla birtakım hükümler getirmişiz; insanlar ikamın önünde eşittir, herkes kanun karşısında müdafaa hakkına, kendim savunma hakkına sahiptir diyoruz, "Adalet mülkün temelidir" diyoruz; bunları Anayasaya koymuşuz, hükümet programına koymuşuz; ama bunları uygulamaya gelince, olmuyor. Niye olmuyor? Çünkü, birtakım önyargılarla birtakım şeylerin başına gidiyoruz.

Değerli arkadaşlar, hükümet programında Anayasayı değiştirme konusunda birtakım teklifler var. Şimdi, Anayasayı değiştirme konusunda, hükümeti birçok konularda destekleriz. Hangi konulardır bunlar? Sayın Başbakan kendisi de "Ben protokolde yedinci sıradayım" dedi. Şimdi, iki seçim yapıldı; iki seçim sonucunda antik militarizmin bu memleketteki izlerini silmemiz lazım. Mesela, Anayasanın geçici 2'nci maddesindeki Cumhurbaşkanlığı Konseyine artık bugün ihtiyaç yok; bence, bunu kaldıralım. *(SHP sıralarından alkışlar)*

İkincisi: Bu memlekette demokrasi varsa, idareler varsa, idare bir bütündür. O halde, bu bütünlüğü hangi konularda sağlayacağız? Mesela, Anayasanın 117'nci maddesi vardır; burada hem Millî Savunma Bakanlığından bahseder, hem Genelkurmay Başkanlığından bahseder. Bana göre, Genelkurmay Başkanlığının ayrıca Anayasada yer almasına gerek yok. Genelkurmay Başkanı, Millî Savunma Bakanlığı içinde görev yapan; normal olarak, Silahlı Kuvvetlerin kumandanıdır. Bana göre, bunu da değiştirmeli; yani ben bunu istiyorum. Bunlar, memleketimizdeki gayet ciddî konular.

MEHMET TOPAÇ (Uşak) — Bırakın saçma konuşmayı lütfen; bunların yeri burası değil.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, ben isterim, siz istemezsiniz...

O halde, Silahlı Kuvvetlerimizi de emniyet kuvvetleri de, yani polisi de bu statüye koyalım. Mesela bakın, bugün emniyet kuvvetleri de, yani polis de bu memlekete bir güvenlik hizmeti görüyor; ama Emniyet Genel Müdürü var, İçişleri Bakanlığına bağlı. O halde, Genelkurmay Bakanını da Millî Savunma Bakanlığına bağlayalım. Normal bir idare sistemi bu; yani birtakım insanlar için imtiyazlar getirmeyelim...

Sayın arkadaşlar, şimdi bakın...

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz bitmek üzere, 1 dakikanız var, toparlayınız efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, bitireceğim.

AZİZ BÜLENT ÖNCEL (Şanlıurfa) — Böyle saçma konuşmayın lütfen.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, siz saçmanın ve doğrunun ne olduğunu ayırabilecek ehliyete sahip değilsiniz. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* O bakımdan, ben bunların hepsini çok iyi biliyorum.

Sayın arkadaşlar, şimdi bakın, burada bir dış borç meselesi var. Aslında Başbakanın iki saattir konuştuğu hususları, tabiî bizim çıkıp da şurada onbeş dakika da özetlememiz mümkün değildir. Sayın Başbakan biraz önce burada bu dış borç

konusunda bazı rakamlar verdi; şuraya şu kadar yatırdık, buraya bu kadar yatırdık dedi; verdiği rakam 1 milyar doları bulmuyor; ama ANAP'ın dört yıllık zaman içinde aldığı borç miktarı 20 milyar dolar. Ben bu 20 milyar doların hesabını size soracağım; diyeceğim ki, sen bunu nereye harcadın, tek tek? Bakın Türkiye'de borcu kimler alıyor: Tüccar alıyor, şirket alıyor, belediyeler alıyor, Merkez Bankası alıyor, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı alıyor. Bunların hesabı nerede tütülüyor? Hesaplar birbirini tutmuyor. Memlekette bir koordinasyon yok. Herkes almış, tek başına gidiyor, özel şirketler borç alıyor, devlet garanti veriyor ona; nereye gittiği belli değil!

Arkadaşlar, Başbakan bu memlekette yatırımdan bahsediyor; bakın, yarın 1988 bütçesine yetki işitiyor Sayın hükümet; bir tek yatırım istemiyor, bir tek yatırımı koymuyor; sadece geçen seneki bütçeyi aynen alıyor ve onun devamını istiyor.

BAŞKAN — Toparlayınız Sayın Genç, müddetiniz bitti efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Toparlayacağım efendim.

Bu memlekette Özal iktidarı hiçbir yerde vergi almak istemiyor. Niye almak istemiyor? Almak istemediği uygulamalarından belli, bugün memleketin gayri safi millî hâsıla yekünü 60 trilyon lira veyahut da bir diğer ifade ile 60 milyar dolar. Bu memlekette yüzde 12 nispetinde uyguladığınız bir KDV var. Bu KDV, eğer gerçekten bir vergi kaçağı yoksa, bunu hesaba katmazsak, normal olarak 8 trilyon nispetinde bir tahsilat yapmamız lazım.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz bitti efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam efendim, bitiriyorum.

1987'deki bütçenin vergi kaynaklarından doğan gelirleri 8,8 trilyon liradır. O halde, bu hükümet, zam politikasını uyguluyor, zammı bir ekonomik marifet ve icraat gibi kabul ediyor. Arkadaşlar, zammı da kime yapıyor? Hükümet, işçinin, memurun, köylünün cebine sokuyor elini, onun cebine de holdingler elini sokuyor ve bu memleket bir fasit dairenin içine giriyor.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz doldu efendim, bitiriniz efendim. *(ANAP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

KAMER GENÇ (Devamla) — Peki, bağlıyorum Sayın Başkan.

Arkadaşlar, asılında burada çok şeyler söyleyeceğiz, çok anlaşacağız, birbirimizi çok anlayacağız; ama memleketin menfaatleri konusunda, hak ve özgürlükler konusunda, insanlarımızı beşerî insanlar seviyesindeki refaha ve insan haklarına kavuşturma konusunda anlaşmak zorundayız; yoksa, birbirimize hep böyle laf atarız, bir yere varamayız.

Saygılar sunarım. *(SHP sıralarından alkışlar)*

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, söz istemiştim efendim.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, hükümet programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'nci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması 30 Aralık 1987 Çarşamba günü yapılacaktır.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkan, söz istemiştim.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, biraz evvel belirttiğim üzere, şahsına sataşılmış olması nedeniyle söz isteyen Sayın Erdal İnönü'ye söz veriyorum.

Buyurun efendim. *(SHP sıralarından alkışlar)*

ERDAL İNÖNÜ (İzmir) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, Sayın Başbakan konuşurken bana yalnız bir defa değil birkaç defa sataştı. *(ANAP sıralarından, "Şaka yaptı" sesleri)* Onun için, izninizle bunların hepsine, ben de şaka yaparak; ama aslında çok ciddî konulara da değinerek cevap vermek istiyorum.

Sayın Başbakanla arkadaşlığımızın eskiye gittiği doğrudur; Orta Doğu Teknik Üniversitesinde beraber çalıştık; ben dekandım, o bizim fakültede kısmî zamanlı öğretim üyesi olarak matematik dersleri veriyordu. Arkadaşlığımız o zamandan başlamıştır, zaman zaman hatırlamakta elbet fayda var.

İlk sataşması, biraz daha eskiye yani seçimden önceki döneme giderek, seçim yasasının Meclise gelmesiyle ilgili bir olayı anlatmaktı. Önce, bunu dinlerken itiraf ederim ki, meşhur sözü hatırladım: Züğürtleyince eski hesapları karıştırmak... *(SHP sıralarından alkışlar)*

Konumuz bu değil. Konumuz, geçirdiğimiz seçimi hangi yasayla yaptık ve o yasa haksız bir sonuç verdi diyoruz. Sayın Başbakan onu kabul etmediği için, meseleyi ta başka yerlere götürdü; ama oradaki konuyu birkaç defa tartıştım kendisiyle. Bu tartışmalar hep aynı sonucu veriyor, ben diyorum ki, seçim yasasını siz kendi grubunuz, arkadaşlarınız Büyük Millet Meclisine getirdiğiniz zaman, önseçim yapılmasına imkân vermeyen bir madde vardı. Ondan sonra bana dönüp de, "Önseçim yapılmamasını siz istediniz" diyemezsiniz. Sizin arkadaşlarınızın getirdiği yasada önseçim yasaklanmıştı. Sayın Başbakan, "Evet evet, onu bırak; ama ondan sonra şöyle oldu, böyle oldu" diyor. Bırakamayız Sayın Başbakan. Sayın Başbakanın da kabul ettiği gibi, o yasa teklifi Meclise geldiğinde ve ANAP Grubundaki arkadaşların hazırladığı yasa teklifi geldiğinde, önseçim yapmayı yasaklıyordu, bütün mesele oradan başladı; Anayasa Mahkemesi onun için bozdu; bu bir.

İkinci sataşma, zamlar konusunda oldu: "Zamlara karşı tek söylediği, Erdal İnönü'nün" dedi Sayın Özal, "Bu zamları niçin seçimden önce yapmadınız." Ben böyle bir şey söyledim; doğru; ama tek söylediğim değil. Bir defa, dedim ki, mademki bu zamlar bu kadar gerekliydi çünkü biliyorsunuz, daha seçim sonuçları doğru dürüst ilan edilmeden, Sayın Başbakan tedaviye giderken bu zamlar arka arkaya halkımızın üstüne yağdı, o halde çok gerekliydi, bu kadar gerekliyse, hiçin daha önce yapmadınız? Ama tek söylediğim bu değildi ve asıl söylediğim başkaydı: Bu zamlar adaletsiz bir vergidir. Bunun böyle olduğunu bütün dünya bilir; eskisiyle, yenisiyle bütün politikacılar bilirler. Yapılacak şey, mademki açıkları kapatacaksınız, bugüne kadar iyi vergi alamadığınız, gelir dağılımında yüksek kesimdeki va-

tandaşlardan vergi alarak adaletli bir şekilde bu açıkları kapatmaktır. Biz iktidara gelseydik öyle yapardık, dedim.

Sonra, yine, durup dururken, "ANAP'ın İzmir'de birinci parti olduğunu" söyledi. Bakıyorum, Sayın Başbakan yine burada da çifte standart kullanıyor. Büyük Millet Meclisindeki çoğunluktan bahsederken, milletvekili sayısına bakıyor; ama İzmir'de birinci parti olmak için oradaki oy sayısına bakıyor. İzmir'de milletvekilliğinin çoğunluğunu SHP aldı. Onun için, Büyük Millet Meclisinde uyguladığı standarda göre, İzmir'de birinci parti SHP'dir, onu da düzelteyim. *(SHP sıralarından alkışlar)*

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — O standardı kabul ediyor musunuz?

ERDAL İNÖNÜ (Devamla) — Şimdi konuştuğumuz konu belirli bir konudur değerli arkadaşım, bu konudan bahsediyoruz.

Ondan sonraki sataşma...

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Eli cebine girmiyor...

ERDAL İNÖNÜ (Devamla) — Onu en sonraya bırakıyorum, çünkü o kişisel bir şey.

Daha sonraki sataşma, aslında çok ciddî bir konuda; işkence konusunda. Ulusal onurumuzu yaralayan, ulusal çıkarlarımızı engelleyen, zedeleyen bu çok ciddî konuda, beni, gayri ciddî davranmakla suçladı. Bu suçlamayı reddediyorum. İşkence konusunda son derece ciddiyim. Bu konunun Türkiye'nin üzerinde artık bir bulut gibi durmamasını istediğim için, bu bulutun ülkemizin üzerinden kalkmasını istediğim için, burada konuyu kürsüye getiriyorum, getirmeye de devam edeceğim. Yeter ki, Başbakan bunun çaresini bulsun. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Çaresini de söylüyorum: "İşkenceye karşıyız" demek yetmez. İşkencenin bir soruşturma ya da bir ceza aleti olarak kullanılamayacağını, kullanılmaması gerektiğini Sayın Başbakan kamuoyuna açıklasın ve bir de genelge yayınlasın. Bunu henüz yapmamıştır. "İşkenceye karşıyız" demek yetmez. Hepimiz işkenceye karşıyız; ama bunun bir metot olarak uygulanmayacağını söylemesi gerekir yetkililerin. Ben onu istiyorum. Yoksa o bir belirli olay hakkında Genel Sekreterim açıklama yapacak; bu bakımdan üzerinde durmuyorum. Mesele çok ciddîdir ve Sayın Başbakanı da ciddiyete davet ediyorum bu konuda. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Nihayet, gene şaka olarak belki, belki de sevgisinden, bir fırsat bulup, babamdan bahsetti; araştırma ekibinin yardımıyla bulunan önemli bir konuşmasını burada bize okudu. *(ANAP sıralarından "Sevgisinden, sevgisinden" sesleri)* Bunu yapmasına vesile olan olay, bizim, bir süredir, (ara seçimden başlayarak) iktidara geldiğimizde gerçekleştireceğimiz ve küçük üreticilere, küçük çiftçiye yaptığımız bir vaattir, iktidara geldiğimizde gerçekleştireceğimiz bir vaattir; "Küçük çiftçimizin, üreticimizin kredi faiz borçlarını iktidara geldiğimizde affedeceğiz" dedik. *(ANAP sıralarından "Nasıl, sınırı ne?" sesleri)*

Merak etmeyin, hesabını yaptık; bunu affedecek imkânı var Türkiye'nin. "Nereden affedeceksiniz, bu parayı nereden ödeyeceksiniz?" diyor Sayın Başbakan. Bu parayı, Ziraat Bankası bugüne kadar öbür bankaları kurtarırken hangi fondan

yararlandıysa, o fondan yararlanarak Ödeyeceğiz. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Onun için, Sayın Başbakan hiç merak etmesin, beni dinleyen, televizyonda belki gören çiftçilerim, köylülerim, hiç merak etmesinler; biz iktidara geldiğimizde bu kredi faiz borçlarını affedeceğiz; bunu söylemeye devam ediyorum. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Özal'ın yaptığı başka bir şey, babamın gene vaktiyle böyle bir borç ödeme konusundaki görüşünü anlatmasıdır. Çok memnun oldum ve bayağı umutlandım. Bakarsınız yarın, Sayın Özal, babamın devlet yönetimi konusundaki, dış borçlar konusundaki, devletin saygınlığı konusundaki, bir siyasetçinin kişisel davranışla devletin saygınlığını nasıl gözetmesi gerektiği konusundaki pek çok sözlerini de okur, onlara göre de davranmaya başlar; bunu umuyorum. *(SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Özal'ın son sataşması üzerinde durmayacağım; benim "elimin cebime az gittiğini" söylüyor. Nereden biliyor, nereden bu yargıya varıyor, hiç bilmiyorum. Benim arkadaşlarım karakterimi bilirler, aslında Sayın Özal da bilir; ama bunu söylemek hoşuna gidiyor, şaka olarak söylüyor. Bunun böyle olmadığını bir fırsatta göstermek isterim kendisine; bir yemek yiyeceğiz, ama bir türlü yiyemiyoruz. *(SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Onun için, bu konu üzerinde durmuyorum; fakat öbür konularda açıklama yapma fırsatı bulduğum için de Sayın Başkana teşekkür ediyorum.

Hepinize saygılar sunarım. *(SHP sıralarından ayakta alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Sağlar, buyurun efendim. *(SHP sıralarından alkışlar)*

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; Sayın Başbakana, böyle bir açıklama yapma fırsatını bize verdiği için teşekkür ederek söze başlamak istiyorum. Dilerim ki, konuşmalarımız sırasında TRT, bütün Türk halkına bu yayını kesmez; bizim sözlerimizi de iletir; çünkü Sayın Başbakan konuşmasını yaptıktan sonra çıkıp gitti. Aslında TRT'nin dönüp sizin sıralarınızı da göstermesini dileriz; sıraların nasıl boş olduklarını görsün Türk halkı. *(SHP sıralarından alkışlar)* Neleri dinlediğinizi, kimleri alkışladığınızı görsün, bilsin.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başbakan, bir alışkanlığını burada devam ettirdi; devleti kullanma alışkanlığını. Seçimlerde yapmış olduğunun devamını şimdi buraya getirdi.

Devleti nasıl kullanıyor? Devleti, TRT ile kullanıyor; devletin emniyet güçleriyle kullanıyor.

Hüsnü Turan ismindeki kişinin poliste verdiği ifadeyi okudu burada. O ifadelerin poliste nasıl alındığını, nasıl verildiğini, Türk hâkimleri, yargıçları, mahkemelerde görüyorlar, biliyorlar; Türk halkı da biliyor, o ifadelerin nasıl kabul edilip edilmediğini hepimiz biliyoruz. Ben, bir başka ifadeyi vereceğim; polis önünde işkence gördüğüne dair Hüsnü Turan'ın ifadesini vereceğim.

Değerli arkadaşlarım, olayı anlatıyorum; polis önünde verilmiş bir ifadedir. 16.12.1987 günü, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sayın Genel Başkanımızın bulunduğu odanın sekretaryasına Hüsnü Turan isminde bir kişi gelmiştir. O sırada sekreteryada bulunan basın mensupları da olayı görmüşlerdir. Dışarıdaki gürültüden sonra, arkadaşlar içeriye girip, dışarıda bir kişinin kriz geçirdiğini, fenalık geçirdiğini büze iletmişlerdir. Hüsnü Turan içeriye girmiş ve işkence gördüğünü basın mensupları önünde ide söylemiştir. Durumu çok kötüdür. Hacettepe Üniversitesi Acil Servisine kaldırdık. Benimle birlikte bir basın mensubu arkadaş da vardı. Hacettepe Üniversitesi Acil Servisinde yaklaşık 2,5 saatlik tedaviden ve muayeneden sonra bir rapor tanzim edildi. Rapor elimizdedir.

Ertesi gün, yine bu kişi işkence gördüğünü yineleyerek, partimize geldi. Tutanaklarda belirtildiği gibi değil; basın mensuplarının önünde, TRT'nin önünde, kendisi işkenceyi nasıl gördüğünü ve kimler tarafından yapıldığını anlattı. Bizim hiçbir müdahalemiz olmadı. Sadece, Hüsnü Turan ismindeki bir kişiyi, işkence gördüğünü iddia ediyor diyerek, basın mensuplarına tanıştırdım ve kendisi basın mensuplarının önünde TRT'nin kamerası önünde olayı anlattı. Eğer, TRT bu bandı yok etmemişse, oradan da son derece net bir şekilde yakından izlenebilir. Basın mensuplarının elinde de, bizim elimizde de teyp bandı vardır. Hüsnü Turan, kendisi hakkında, geleceğinden endişe ettiğini bildirerek aramızdan ayrıldı. Tutanaklardaki geçen olayların hiçbiri doğru değildir. Olayın görgü tanığı, orada bulunan onlarca basın mensubudur.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Şimdi nerede?

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu olay açıklandıktan sonra bir telaştır başladı. Özellikle İzmir Valisi, İzmir Emniyet Müdürü ve savcılığı, "Böyle bir olay yoktur, vardır. Bu olay, bu kişi bizim kayıtlarımızda yoktur. Ama bu kişi biraz evvel milletvekili arkadaşların da söylediği gibi, şudur, budur" diyerek, kayıtlarda olmayan kişinin ne olduğunu anlatarak, bir telaş içerisinde olay anlatılmaya çalışıldı.

Değerli arkadaşlarım olayda, polis önünde bir kişinin vermiş olduğu ifadeden ibarettir. Biz bu olayla şunu göstermek istedik: Yıllardır ülkemizde işkence vardır ve yıllardır ülkemizde insanlar işkence gördüklerini bağırıyorlar, başvurmadık yer kalmıyor. Yıllardır, burada bir avuç milletvekili, dışarıda bir avuç insan işkenceye karşı direnmeye çalışıyor, bu ülkede işkence yapıldığını bas bas bağırıyor ve biz yıllardır, bir tek yetkiliden başta Sayın Başbakan olmak üzere, "işkence insanlık suçudur ve işkence yapılmaz, yapılmamalıdır" diye bir söz duymadık. *(SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, şu anda Meclis Başkanı bulunan Yıldırım Akbulut'un imzasıyla... *(ANAP sıralarından* "Sayın, Sayın" *sesleri)* Evet, Meclis Başkanı Sayın Yıldırım Akbulut. Biz nazik insanlarız, "Sayın" demeyi unutmayız; sizler gibi değiliz. Sayın Yıldırım Akbulut'un imzasıyla, Türkiye'de 1985 yılına kadar, 78 kişinin emniyet güçlerince işkenceden öldürüldüğüne dair elimizde belge vardır. *(ANAP sıralarından "Sizin zamanınızda" sesi)* 1985 yılı efendim; bizim zamanımızda işkence olmayacak. *(ANAP ve SHP sıralarından gürültüler)*

Ve yine işkencenin yapılıp yapmadığımı, Türkiye'de var olup olmadığını, eminim ki, burada yemin ettikten sonra, bugüne kadar basına vermiş olduğu demeçleri yalanlamaz, aranızda bulunan Sayın Nurettin Yılmaz da size açıkça belirtir, söyler. *(SHP sıralarından alkışlar)* Yine, ülkede işkencenin olup olmadığını, bizim aramızdaki milletvekillerimiz çıkar, buradan anlatırlar; ülkede işkence olup olmadığını, Sayın Recep Ergun da sizlere ve bizlere anlatır,

Değerli arkadaşlarım, binlerce insan işkence görerek ifade verdiklerini, mahkemelerde o tutanakları kabul etmediklerini mahkemeler önünde ifade etmişlerdir ve bu binlerce insanın ifadelerini işkence altında verdiklerini bilen yargıçlar vardır. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YASİN BOZKURT (Kars) — Sayın Başkan, belli bir mesele için söz almıştı... *(Gürültüler)*

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Efendim dinleyin, dinleyin.

Değerli arkadaşlarım, bir hadiseyle birlikte, bugün biz, bugüne kadar bu ülkede yüzlerce, işkenceden ölen insanlar olduğunu söyledik; buradan listeler verildi, "Bu insanların akıbetleri nedir?" diye soruldu; her defasında, başta o devrin Sayın İçişleri Bakanı, arkasından Başbakan ve hatta Sayın Cumhurbaşkanı" işkence teranedir" dediler.

Bu ülkede işkence olup olmadığının en güzel kanıtı, Avrupa'daki işkence ile ilgili beyannameye imza atmayan iki ülkeden bir tanesinin Türkiye'nin olması Sayın Dışişleri Bakanı, imzalanırken arka kapıdan kaçmıştır.

BAŞKAN — Sayın Sağlar, lütfen efendim...

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Ve beyannameye imza atmayan bu hükümet burada yine devleti kullanarak... *(ANAP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Kabadayı mısın, çıkmışsın oraya...

BAŞKAN — Sayın Sağlar, Sayın Sağlar lütfen... Sözünüzü keseceğim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Efendim bitireyim cümlemi.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, cümlenizi bitirecek misiniz bakalım; bir dakika.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Niye bitirmeyeyim?

BAŞKAN — Bir dakika, efendim.

Şimdi, Sayın Sağlar, siz şahsınıza sataşma olduğu nedeniyle söz aldınız. *(ANAP ve SHP sıralarından gürültüler)*

RIZA YILMAZ (Ankara) — İşkence ile ilgili efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim... İşkence ile ilgili değil; siz lütfen beni dinleyin.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Ayıp, ciddî ol biraz be!

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Efendim izin verir misiniz?

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Çünkü karşımızda, terbiyeden nasibini almayan çok arkadaşımız var.

BAŞKAN — Sayın Sağlar, lütfen...

Bir işkence olayında ismi geçen şahısla ilgilendiğiniz hususunda isminiz geçti.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Açıklıyorum efendim.

BAŞKAN — Tamam efendim, ilgilendiniz mi ilgilenmediniz mi?

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — İzin verin anlatayım.

BAŞKAN — Olayı anlattınız efendim, ondan sonraki konu mevzuun dışındadır efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Peki efendim.

BAŞKAN — Olayla ilginiz var mıdır yok mudur? Varsa ne derecededir? Bunları anlatacaksınız efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Efendim, olayla bizim ilgimiz yoktur; olayla, bugünkü hükümetin, devlete yaptırmış olduğu işlem nedeniyle ilgisi vardır. Biz, güvenlik güçlerine saygı duyuyoruz ve güvenlik güçlerinin, halkımızı... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

ERKAN KEMALOĞLU (Muş) — Sayın Başkan, tertiptir Sayın Genel Sekreterin yaptığı. *(SHP sıralarından gürültüler)*

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Efendim, izin verirseniz bitireyim.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen...

Bir dakika efendim, ben sükûneti sağlayayım, bitirirsiniz.

Sayın Milletvekilleri, lütfen efendim...

ERKAN KEMALOĞLU (Muş) — Hüsnü Turan benim komşumdur. Kendisi Muş'un Bulanık ilçesindendir. Kendisini buraya getirerek, basının önünde olayın bir tertip olduğunu ispat etmeye hazırım. *(ANAP sıralarından alkışlar; SHP sıralarından "Otur yerine, sen buraya atamayla geldin" sesleri, gürültüler, ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Lütfen efendim, oturunuz...

Sayın milletvekili, lütfen oturunuz; lütfen hatibin sözünü kesmeyiniz.

Buyurun Sayın Sağlar.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkamın.

Sözlerimi bitireceğim, ama burada yemin eden milletvekillerinin ettikleri yemine göre hareket etmeleri gerektiğine inanıyorum. Yalanı kimse söyleyemez; ama görüyoruz ki, devleti kullanma geleneğini sürdüren Anavatan, bunu sürdüremeyecektir; çünkü burada, inanmış, olayı bilen, yaşayan insanlarımız sizlere doğruyu anlatacak ve öğreteceklerdir. Tek düşüncemiz vardır; o da, güvenlik güçlerimizin halka karşı değil, halkın yanında olmasıdır. Bunu biz sizlere öğreteceğiz, öğrenmezseniz bile...

Hepinize saygılar sunarım. *(SHP sıralarından* alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)

İÇİŞLERİ BAKANI MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Söz istiyorum efendim.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Ben daha önce söz istemiştim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, daha önce sizin de başında bulunduğunuz ve görevlerini şerefle yürüttüğünüz İçişleri Bakanlığı hakkında, Sayın Fikri Sağlar burada isnatlarda bulunmuşlardır. *(SHP sıralarından gürültüler)* Ben o zaman görevde değildim; ama bakanlığımı ve burada olmayan bakanlık personelini, olmamış bir olay için itham eden kişiler karşısında müdafaa için söz istiyorum efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

CÜNEYT CANVER (Adana) — Ben daha önce söz istemiştim Sayın Başkan.

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — Sayın Başkan, sizin imzanızla bir belgeden bahsedildi; bakanlığa bir sataşma yok.

İLHAMİ BİNİCİ (Bingöl) — Sayın Başkan, izin verirseniz, ben Türkiye'de sistematik bir şekilde, işkencenin ne şekilde yapıldığını anlatayım. Ben işkence görmüş bir milletvekiliyim. Huzurunuzda anlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Lütfen oturur musunuz Sayın milletvekili!

İLHAMİ BİNİCİ (Bingöl) — İçişleri Bakanından önce söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen oturun efendim.

Muhterem arkadaşlar, görüşmelerimizi bir gündem çerçevesinde ve İçtüzük hükümlerine göre yapmak mecburiyetimiz vardır. Bu konuşmalar, İçtüzüğün 70'nci maddesi muvacehesinde, milletvekili arkadaşlarımıza sağlanan imkânlar nedeniyledir. Yani, kendilerine sataşma olan milletvekillerimize veyahut kendi fikirlerinin aksine bir yorumda bulunulduğu ahvalde kendi beyanlarının, kendi fikirlerinin o şekilde olmadığını açıklamak durumunda olan arkadaşlarımıza ve hükümete verilecek sözlerden ibarettir.

İLHAMİ BİNİCİ (Bingöl) — Sayın Başkan, konumuz işkencedir...

BAŞKAN — Hayır efendim... Lütfen oturun; konu o değildir.

İLHAMİ BİNİCİ (Bingöl) — Dolayısıyla, sataşma benim şahsıma da yapılmıştır; çünkü ben 28 gün süre ile işkence gördüm, işkence görmüş bir milletvekiliyim. Söz verin işkence gördüğümü anlatayım.

BAŞKAN — Sayın milletvekili, sözümü kesmeyiniz. Tekrar ediyorum, konu sizin bahsettiğiniz konu değildir; bunu açıkladım; lütfen dinleyiniz.

Aynı maddeye istinaden söz almak isteyen bir arkadaşımız, Sayın Cüneyt Canver müracaatta bulundular.

Sayın Canver, açıklar mısınız efendim ne için şahsınıza sataşma olmuştur?

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, iki kez ismim zikredildi, müsaade ederseniz arz edeyim.

BAŞKAN — Hayır, efendim, ismin zikredilmesi sataşma oldu demek değildir.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Efendim, benim bazı eylemlerimin boş çıktığını söyledi Sayın Başbakan. Ayrıca, Hüsnü Turan olayıyla ilgili olarak benim hiç söylemediğim bir sözden bahsettiler. Bu konu ile ilgili olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Bakın, söz vereceğim; yalnız istirham ediyorum. Bu çerçevenin dışına çıkarsanız sözünüzü keserim. Buyurun. *(SHP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkamın, eğer arkadaşlarımız laf atmazlarsa konuşma uzamaz. Yalnız, daha çıkar çıkmaz laf atmaya başladılar, cevap vermek zorunluluğu doğacak. Lütfen, arkadaşlarımızı uyarınız.

Bir de, Sayın Başkanım, TRT'nin benim bu konuşmamı aynen yayınladığını umuyorum; çünkü ben de ismimin zikredildiğini ve ne şekilde zikredildiğini televizyondan duydum; onunla ilgili yanıt vermek istiyorum Sayın Başbakana.

Sayın Başkanım, değerli dostlarım... *(ANAP sıralarından "Dostlarım, olmaz" sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen efendim... Sayın hatibin sözünü kesmeyin.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Önce Sayın Başbakanın işkenceyi hafife alan ve işkencecilere cesaret veren konuşmalarını, insan haklarına bir tecavüz olarak kabul ettiğimi bilmenizi istiyorum, değerli dostlarım. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

NUH MEHMET KAŞIKÇI (Kayseri) — Ne alakası var Sayın Başkan?

CÜNEYT CANVER, (Devamla) — Sayın Başbakan, "kazı yapıldığını, yapılan kazıda çukurların boş olduğunu" söyledi. Pekit, değerli arkadaşlarım, mutlaka gazete okuyorsunuzdur, Bingöl'ün Genç İlçesinin Suveren Karakolunun bahçesinde yapılan kazıda, öğretmen Sıddık Bilgin, üzerinde elbiseleri ve ayakları palankayla bağlı olarak ve beyni parçalanmış bir vaziyette çıktı mı o çukurdan, çıkmadı mı? Çıktı değerli dostlarım ve Sıddık Bilgin'in aslında terörist olduğunu ve kaçarken vurulduğunu söylemişti hükümet yetkilileri; ama otopsi raporunda, kaçarken vurulmadığı, işkence ile öldürüldüğü ve kaçıyor süsü verildiği yazılı ve o işkenceyi yapan Yüzbaşı Ali Şahin şimdi açığa alındı, şimdi artık orduda değil.

YALÇIN KOÇAK (Sakarya) — Ali Şahin'e niye sataşıyorsun?

BAŞKAN — Sayın milletvekili...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Bakanım, arkadaşı sakinleştirir misiniz, arkadaşı sakinleştirir misiniz?

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Sen sakinleş.

BAŞKAN — Rica ederim, lütfen...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Muğla'da, aynı yüzbaşı bir ırza geçme davasının sanığı olanak 10 ay hapse mahkûm oldu değerli dostlarım.

Sıddık Bilgin... Ya Kâzım Demirtaş?

YASİN BOZKURT (Kars) — Olmaz böyle şey! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Müsaade edin.

Dinlemiyorlar Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen efendim... Lütfen sabırlı olun efendim.

YASİN BOZKURT (Kars) — Müsamaha ediyorsunuz Sayın Başkan; hangi meseleyi konuşuyor?

BAŞKAN — Lütfen efendim...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, Elazığ'ın Karakoçan'ının Şelekas Köprüsüne gittiniz mi? Orada, Kâzım Demirtaş'ı güvenlik güçleri öldürdü ve televizyondan teşhir ettiniz terörist diye. Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığı takipsizlik kararı verdi daha sonra. Takipsizlik kararında ne diyor biliyor musunuz: "Terörist sanılan Kâzım Demirtaş'ın aslında teröristlerle ilgisi olmayıp, olay yerinde hayvan alım satımı için bulunduğu anlaşılmakla..." Bu da mı yalan değerli dostlarım.

Ya Enver Şahan, ya Faruk Tuna? Bunların hiç hesabını sordunuz mu, hiç merak ettiniz mi bu insanların başına gelenleri? *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Değeri milletvekilleri, bu ülkede işkence kalkmaz. *(ANAP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Bir saniye, Sayın Canver.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Milletvekilleri...

BAŞKAN — Bir dakika... Bir dakika. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YASİN BOZKURT (Kars) — Sayın Başkan, hangi sataşmadan bahsediyor? Müsamaha ediyorsunuz; otursun yerine.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen hatibin sözünü kesmeyin efendim. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Lütfen...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Karşınızda beş yılık deneyimi olan bir parlamenter var. Neyin ne şekilde konuşulacağını bilirim. Siz oturun beyim; iki gün oldu geleli. Müsaade edin.

Türkiye'de işkence kalkmaz değerli dostlarım, değerli milletvekilleri. Neden? Çünkü eğer bir ülkenin Başbakanı şöyle derse: "Türkiye'de işkence yok." Ya ne var? "Yalnızca, asabı bozulan bazı kamu görevlileri zaman zaman sanıklara kötü muamele yapıyorlar" diyor Sayın Başbakan. Kimine göre de, "Karakola gelen suçlulara çay, kahve mi ikram edeceğiz?" diyor bir üst düzey yetkilisi, Doğrudur, karakola gelenlere çay, kahve ikram edilmez. Ya ne yapılır? Güzel bir dövülür, sövülür, tekmelenir, sonra dalağı yırtılır. Osmaniye'de olan bir olay: Osman Kirkit Polis dayağı

sonunda adamın dalağını aldılar. Demek ki, dalağınızı aldırmak istiyorsanız, hastanelere değil, karakollara gideceksiniz değerli dostlarım. *(ANAP sıralarından gürültüler, SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de işkence vardır; çünkü işkence, ülkemizde bir sorgulama yöntemidir, özellikle siyasî bir suçtan hatta şüpheden tutuklanan insanlara elektrik şoku verilir, tazyikli su sıkılır, Filistin askısına asılır hatta tıbbî müdahale yapılır. Nerede yapılır bunlar, biliyor musunuz? Siyasî şubelerde, Ziverbey köşklerinde. Peki, Türkiye'de işkencecilere ne yapılır, biliyor musunuz? İşkenceciler komiserse... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Müsaade edin, bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Lütfen... Lütfen...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Türkiye'de işkencecilere ne yapılır, biliyor musunuz? Eğer, işkenceci komiser muavini ise, komiser, komiser ise emniyet müdürü, hatta milletvekili yapılır değerli dostlarım. *(SHP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli dostlarım, müsaade edin, bitiriyorum.

BAŞKAN — Tamamlayın efendim, tamamlayın.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Müsaade edin, bitiriyorum.

Değerli dostlarım, *(ANAP sıralarından "Dostum" diye hitap etme" sesleri, gürültüler)* Dostum değilsiniz; doğrudur.

Değeri milletvekilleri, Hüsnü Turan olayı ile ilgili olarak Sayın Başbakanın bana atfen söylediği birkaç cümle var.

BAŞKAN — Sayın Canver, çerçeve dışına çıkmayınız efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Çıkmıyorum efendim. *(ANAP sıralarından "Çıkıyor" sesleri)*

BAŞKAN — Evet, çerçeve dışına çıkmayınız efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Başkan, sükûneti sağlarsanız bitireceğim efendim. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Sayın Milletvekilleri...

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Yine, Hüsnü Turan olayıyla ilgili olarak şahsıma atfedilen, doğru olmayan bir şey var. Sayın Başbakan hep böyle yapıyor. İki kişi arasındaki konuşmaları acaba nereden duyuyor; yoksa bizim genel merkezi de dinliyorlar mı, çok merak ediyorum doğrusu değerli milletvekilleri?

Bakın, değerli milletvekilleri, müsaade ederseniz sağduyunuza hitap etmek istiyorum. Bir an için, Hüsnü Turan olayının... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Müsaade edin konuşayım... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Bir an için, Hüsnü Turan olayının doğru olmadığını varsayalım.

GALİP DEMİREL (Malatya) — Her zaman söylediğin yalan.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Peki Sayın Milletvekilleri, yüzlerce defa işkence olayını Türkiye'nin gündemine getirdik; bir kere çıkıp, "yalandır" demediniz

de, Hüsnü Turan olayı gündeme gelince hemen mal bulmuş mağribiler gibi, "Yalandır" diye yerlerinden fırladı bazı yöneticiler. Bir an için bunu yalan kabul edersek, ötekileri doğru kabul ediyor musunuz? *(ANAP sıralarından gürültüler)* Doğru kabul ediyor musunuz değerli dostlarım?

BAŞKAN — Sözünüzü tamamlayınız efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, ben Sayın Genel Sekreterime, Sayın Başbakanın bana atfen söylediği sözleri söylemedim; çünkü Genel Sekreterim, olaya muttali olduğu andan itibaren, sizlerin şahıslarınızı kastetmiyorum, birtakım güçlerin oyunları da olabileceğini varsayarak, her türlü ciddî incelemeyi yaptıktan sonra basının huzuruna getirdi o şahsı.

İHSAN NURİ TOPKAYA (Ordu) — Ama o öyle söylemiyor.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sonradan, siz kendi yöntemlerinize göre başka ifade almışsanız... Zaten başka ne yapıyorsunuz ki yıllardır, kendi yöntemlerinize göre başkaca ifadeler almaktan başka...

BAŞKAN — Evet, tamamlayın efendim, tamamlayın efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, işkencecileri ve onlara arka çıkanları, işkenceyi hafife alanları Türk ve dünya kamuoyu önünde kınıyorum. Sağolun. *(SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan. *(ANAP sıralarından alkışlar, SHP sıralarından gürültüler)*

M. TURAN BAYEZİT (İzmir) — Sayın Bakanla ne ilgisi var Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

RIZA YILMAZ (Ankara)— Bakanla bir ilgisi yok.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Otur yerine, otur. *(Gürültüler)*

YUSUF KENAN SÖNMEZ (İstanbul) — Bağırma! Kes sesini! *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri... Sayın Milletvekilleri... Lütfen karşılıklı konuşmayın efendim.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Elini sallama kırarım elini. Terbiyesize bak. *(Gürültüler)*

HİKMET ÇETİN (Diyarbakır) — Sayın Başkan, Sayın Genel Sekreter, konuşmasında, İçişleri Bakanlığını hedef alan bir söz söylememiştir. *(ANAP sıralarından "Söyledi" sesleri, gürültüler)* Sizin İçişleri Bakanlığınız zamanında yayınlanan bir belgeden söz etti ve bu konuşmalarda İçişleri Bakanına ve Bakanlığına herhangi bir sataşma olmamıştır. Bu nedenle, Sayın Bakana söz vermenizi, İçtüzüğün 70'nci maddesine uygun bulmadığımızı belirtmek isliyoruz.

BAŞKAN — Efendim, bu hususu tanzim eden 70'inci madde, hükümetin de, yapmadığı veyahut da söylemediği bir konunun ona atfedilmiş olması halinde, kendisini savunma hakkı doğmuş olacağını belirtmektedir. Biz de bu nedenle kendisine söz veriyoruz efendim.

Bizim şahsımızdan bahsetmiş olması, o zaman hükümet üyesi bulunmuş olmamız nedeniyledir. Bunun aksine bir şey söyleyecek ise ki kendileri öyle ifade ettiler bu hakkı doğmuş olur.

O nedenle ben kendilerine söz veriyorum efendim.

HİKMET ÇETİN (Diyarbakır) — Hükümetle ilgili değil.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sizin imtiyazınızla veriliyor.

BAŞKAN — Sayın Sağlar, lütfen efendim lütfen... O zaman, hiçbir şekilde 70'inci maddeyi çalıştırma imkânı yoktur efendim.

Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; İçişleri Bakanlığına yeni atanan bir bakan olarak ilk konuşmamı böyle bir münakaşalı ortamda yapmak istemezdim. Bugün konumuz, Hükümet Programı üzerinde görüşmeler olduğu halde, bu görüşmelerin sonuna geldiğimizde, konu tamamen saptırılarak başka bir yöne çekilmiş bulunmaktadır.

A. KADİR ATEŞ (Gaziantep) — Başbakan saptırdı.

İÇİŞLERİ BAKANI MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Sayın Başkan, değerli üyeler, ben bu sinirli atmosfere girecek değilim. Sadece, zabıtlara geçmesi bakımından bir olayın altını çizerek belirtmekle yetineceğim. Bugün burada çok yüksek sesle, büyük jestlerle, büyük bağırtılarla arkadaşlarımızın gündeme getirdiği konu, nasıl olsa ileriki günlerde Meclisimizin içerisinde - öyle anlıyorum ki - yine gündeme getirilecektir. O zaman cevaplarımızı çok açık seçik, daha detaylı olarak verme imkânına sahip olacağız.

Şimdi, söylemek istediğim konu şudur: Sayın Sağlar buradaki konuşmalarında, "Hüsnü Turan olayında poliste alınan ifadenin ve zaptın elinde bulunduğunu" ifade ettiler. Polisin zaptı benim elimdedir değerli milletvekilleri. Sayın Sağlar'ın burada kastettiği zabıt, hastanede tutulmuş olan bir zabıt olabilir. Poliste alınan ifade zaptı buradadır ve bu ifade zaptının muhteviyatım da önümüzdeki günlerde Yüce Meclis'te okuyacağım. Bugün okumuyorum ortamı daha gerginleştirmemek, ortamı daha sertleştirmemek için. Bu ifade benim elimde; ama hemen ifade edeyim, şöyle veya böyle, şu şekilde veya bu şekilde çıkışlarla Türk emniyet mensupları hakkında birtakım karalamalarda bulunmak isteyen çevreler veya kişiler var ise, İçişleri Bakanı olarak buna müsaade etmeyeceğim gibi, hükümet ve iktidar olarak da müsaade etmeyeceğiz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu kürsüden kendisini müdafaa edemeyecek durumda olan ve bu salonda bulunmayan kişiler hakkında burada söz söyletmemek de benim görevimdir.

Sayın Başbakan biraz önce çok açık ve net bir şekilde ifade ettiler, "işkencenin her türlüsüne karşıyız" dediler, sözlerinin en başında bunu söylediler. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

İçişleri Bakanı olarak, aynı cümleleri bugün bu vesileyle, ben de tekrar ediyorum ve emniyet güçlerimize, aslı astarı olmayan, hiçbir esaslı belgeye dayanmayan

bu şekilde getirtilecek her türlü isnadın da karşısında olduğumu bir kere daha saygılarımla arz ediyorum efendim. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hemen ilave edeyim, olay tamamen, Sayın Başbakanımızın anlattığı şekilde cereyan etmiştir.

Saygılarımla. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, 1 sıra sayı ile basılıp 27.12.1987 günü dağıtılan 28.12.1987 Pazartesi günkü gelen kâğıtlarda yayımlanan ve 29.12.1987 Salı günkü gündeme girecek olan; 1988 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeleri Kanunlaşıncaya Kadar Devlet Harcamalarının Yapılmasına ve Devlet Gelirlerinin Tahsiline Yetki Verilmesine Dair Kanun Tasarısını görüşmek için, 29.12.1987 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 21.00

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 18 Cilt 1 Birleşim 6
Sayfa 332-339
30.12.1987 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: *Yıldırım Akbulut*
KÂTİP ÜYELER: *İsmail Üğdül (Edirne)*
Mustafa Sarıgül (İstanbul)
Açılma Saati: *10.00*

Güvenoylaması

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, gündemimize göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır.

Güven oylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğün 105'inci maddesi gereğidir. İçtüzüğün 115'inci maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Güven oylamasının, adı okunan sayın milletvekillerinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, "kabul", "ret" veya "çekinser" şeklinde oyunu belirmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İli milletvekillerinden başlıyoruz,

(Oylama yapıldı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan Sayın üye var mı? Yok.

Oy verme işlemi tamamlanmıştır. (Oyların ayrımı yapıldı)

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Sayın Başkan, oy kullanabilir miyim?

BAŞKAN — Oy verme işlemi tamamlandı efendim.

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Sayın Başkanım, burada olduğumu tutanaklara geçirtebilir miyim?

MEHMET ABDÜRREZAK CEYLAN (Siirt) — Sayın Başkan, Sayın Septioğlu geldi, oyunu kullanabilir mi?

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri oy verme işleminin bittiğini ilan ettim.

MEHMET ABDÜRREZAK CEYLAN (Siirt) — Oylama bitti demediniz.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Şimdi geldi.

BAŞKAN — Efendim, işlem bittikten sonra gelmenin bir hükmü yoktur. Oy verme işleminin bittiğini ilan ettikten sonra oy kullandırmak mümkün değil efendim.

Sayın Milletvekilleri, güven oylamasının sonucunu arz ediyorum...

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Sayın Başkan, zapta geçirmek üzere bana söz verecektiniz...

BAŞKAN — Söz değil efendim, müsaade buyurun, söz vermiyorum.

Sayın Milletvekilleri Sayın Ömer Çiftçi...

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Trafik nedenliyle geç kaldım.

BAŞKAN — Geç kaldığı nedeniyle oy kullanma...

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Çağ atlayan Türkiye'de trafik nedeniyle geç kaldım. *(ANAP Sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — ...oy kullanma talebinde bulunmaktadır. Biz de, oy verme işleminin bittiğini Yüce Meclise ilan etmiş olmamız nedeniyle kendilerine oy kullandıramıyoruz. Heyetinize arz olunur efendim**.**

ÖMER ÇİFTÇİ (Ankara) — Sayın Başkan, çağ atlayan Türkiye'de trafik nedeni ile geç kaldım; oyumun rengi kırmızıdır efendim. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Sayın Ali Rıza Septioğlu da aynı şekilde bir talepte bulunmaktadır. Onun talebini de, biraz evvel arz ettiğim nedenlerle yerine getiremiyoruz. Bilgelerinize sunuyorum efendim.

Sayın milletvekillileri, güven oylamasının sonucunu arz ediyorum: Oylamaya 443 sayın milletvekili katılmış; 290 kabul, 153 ret oyu, kullanılmıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Turgut Özal tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir, Kendilerini kutlar, milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmasını dillerim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başbakan Turgut Özal söz istemişlerdir; buyurun efendim. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bizden güvenini esirgemeyen Yüce Meclise en kalbi teşekkürlerimi arz ederim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Büyük milletimize, seçim beyannamemizde belirttiğimiz istikamette ve bu Yüce Meclise sunduğumuz hükümet Programı istikametinde, elimizden geldiği kadar, memleketlimizi ileriye götürmek için canla başla çalışacağımızı da huzurunuzda ifade ediyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Uzun yıllardır özlemini çektiğimiz ileri ülkeler arasına girme yolunda, memleketimizin tarihî bir fırsat yakaladığı hususunda hiç şüphemiz yoktur. Bu fırsatı heba etmemek için en büyük gayreti göstereceğimizi ve inşallah asrın sonunda bu güzel memleketi, Türkiye'mizi ileri ülkeler arasına sokmak için, insanüstü gayretler sarf edeceğimizi ifade ederim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu vesileyle, önümüzdeki 1988 yılının yüce milletimize, memleketimize hayırlı olmasını; siz değerli milletvekilleri ve Mecliste grubu bulunan siyasî partilerimizin önümüzdeki yıl başarılı çalışmalar göstermelerini Cenabı Haktan diliyorum.

Sağolun *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, bireşimi kapatmadan önce, sayın arkadaşlarımın yeni yıllarını sağlık, mutluluk ve başarı dileklerimle kutlarım. *(Alkışlar)*

Genel Kurulun 29.12.1987 tarihli 5 inci Birleşiminde alınan karar gereğince, 12 Ocak 1988 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 11.11

Başbakan Turgut Özal Tavafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Yapılan Güven Oylaması Sonucu:

(Kabul Edilmiştir)

Program:	*25.12.1987*
Güvenoylaması:	*30.12.1987*
Üye Sayısı	*450*
Oy Verenler	*443*
Kabul Edenler	*290*
Reddedenler	*153*
Çekinserler	*-*
Geçersiz Oylar	*-*
Oya Katılmayanlar	*7*

(Kabul Edenler)

ADANA
Ahmet Akgün Albayrak, Ledin Barlas, Mehmet Ali Bilici, Yılmaz Hocaoğlu, Ersin Koçak, İbrahim Öztürk, Mehmet Perçin

ADIYAMAN
Arif Ağaoğlu, Zeynel Aslan, Mehmet Deliceoğlu, Abdurrahman Karaman

AFYON
Metin Balıbey, Mustafa Kızıloğlu, Hamdi Özsoy, Nihat Türker

AĞRI
Fecri Alpaslan, Cezmi Fırat, Yaşar Eryılmaz, Mehmet Yaşar

AMASYA
İsmet Özarslan, Hasan Adnan Tutkun

ANKARA
Muzaffer Atılgan, Onural Şeref Bozkurt, Kâmil Coşkunoğlu, Mehmet Çevik, Rifat Diker, Hüseyin Barlas Doğu, Tevfik Ertürk, Göksel Kalaycıoğlu, Hazım Kutay, Alpaslan Pehlivanlı, Mehmet Sezai Pekuslu, Mehmet Sağdıç, Halil Şıvgın, Mustafa Rüştü Taşar, Ercan Vuralhan, Zeki Yavuztürk

ANTALYA
Hasan Çakın, Cengiz Dağyar, Cengiz Tuncer

ARTVİN
Bahattin Çaloğlu

AYDIN
Cengiz Altınkaya, Mustafa Bozkurt, Ömer Okan Çağlar, Mehmet Özalp, Nabi Sabuncu, Mehmet Yüzügüler

BALIKESİR
Ali Sami Akkaş, Kudret Bölükoğlu, İsmail Dayı, Fenni İslimyeli, Necat Tunçsiper, Ahmet Edip Uğur

BİLECİK
Mehmet Seven

BİNGÖL
Mehmet Ali Doğuşlu

BİTLİS
Kâmran İnan, Muhyettin, Mutlu, Faik Tarımcıoğlu

BOLU
Nevzat Durukan, Seçkin Fırat, Ahmet Şamil Kazokoğlu, Kâzım Oksay

BURDUR
Fethi Çelikbaş, Sait Ekinci, İbrahim Özel

BURSA
A. Kurtcebe Alptemoçin, İlhan Aşkın, Mehmet Gedik, Hüsamettin Oruç, Fahir Sabuniş, İsmet Tavgaç, Mustafa Ertuğrul Ünlü

ÇANAKKALE
M. Cumhur Ersümer, İlker Genlik, Mümin Kahraman, Ayhan Uysal

ÇANKIRI
Ali Çiftçi, Ali Necmettin Şeyhoğlu, İlker Tuncay

ÇORUM
Ünal Akkaya, Nevzat Aksu, Mithat Balak, Mustafa Namlı

DENİZLİ
Muzaffer Arıca, Ayçan Çakıroğulları, İsmail Şengün

DİYARBAKIR
Abdulkadir Aksu, Nurettin Dilek, Mahmut Kepolu

EDİRNE
Söner İşleten, İsmail Üğdül

ELAZIĞ
Hüseyin Cahit Aral, Nizamettin Özdoğan

ERZİNCAN
Metin Yaman

ERZURUM
Sabahattin Aras, Togay Gemalmaz, Mehmet Kahraman, Nihat Kitapçı, Rıza Şimşek, Mustafa Rıfkı Yaylalı

ESKİŞEHİR
Mustafa Balcılar, İsmet Oktay, Erol Zeytinoğlu

GAZİANTEP
Mehmet Akdemir, Mustafa Hikmet Çelebi, Ahmet Günebakan, Hasan Celâl Güzel, Hasan Tanrıöver, Ünal Yaşar

GİRESUN
Burhan Kara, Mehmet Ali Karadeniz, Yavuz Köymen

GÜMÜŞHANE
Ülkü Gökalp Güney, Muhittin Karaman, Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ
Naim Geylani

HATAY
M. Vehbi Dinçerler, Kâmran Karaman, Mehmet Pürdeloğlu

İÇEL
Hikmet Biçentürk, Ali Bozer, Ali Er, A. Rıza Yılmaz, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL
Behiç Sadi Abbasoğlu, Bülent Akarcalı, Cevdet Akçalı, Avni Akyol, B. Doğancan Akyürek, Abdülbaki Albayrak, Yaşar Albayrak, İmren Aykut, Orhan Demirtaş, Mehmet Necat Eldem, Hayrettin Elmas, Halil Orhan Ergüder, İsmail Safa Giray, Nuri Gökalp, Temel Gündoğdu, Talat İçöz, Ömer Ferruh İlter**,** Adnan Kahveci, Altan Kavak, Mehmet Cavit Kavak, R. Ercüment Konukman, Leyla Yeniay Köseoğlu, Turgut Özal, İbrahim Özdemir, Mustafa Hilmi Özen, Güneş Taner, Ali Tanrıyar, Sudi Türel, Reşit Ülker, Adnan Yıldız, Namık Kemal Zeybek

İZMİR
Işın Çelebi, H. Hüsnü Doğan, İsmet Kaya Erdem, Akın Gönen, Burhan Cahit Gündüz, Kemal Karhan, Işılay Saygın, Ramiz Sevinç

KAHRAMANMARAŞ
Adil Erdem Bayazıt, Mehmet Onur, Ülkü Söylemezoğlu, Ali Topçuoğlu

KARS
İlhan Aküzüm, Sabri Aras, Yasin Bozkurt Kerem Güneş

KASTAMONU
Sadettin Ağacık, Murat Başesgioğlu, H. Sabri Keskin, Nurhan Tekinel

KAYSERİ
M. İrfan Başyazıcıoğlu, Recep Orhan Ergun, A. Servet Hacıpaşaoğlu, Nuh Mehmet Kaşıkçı, Seyit Halil Özsoy, Mustafa Şahin, Abdulmecit Yağan, Mehmet Yazar

KIRKLARELİ
Cemal Özbilen

KIRŞEHİR
Kâzım Çağlayan, Şevki Göğüsger, Gökhan Maraş

KOCAELİ
Abdulhalim Aras, Bülent Atasayan

KONYA
Abdurrahman Bozkır, Kadim Demir, Mustafa Dinek, Ziya Ercan, Mehmet

Keçeciler, Haydar Koyuncu, Adil Küçük, Ali Talip Özdemir, Ali Pınarbaşı, Saffet Sert, Mehmet Şimşek, Abdullah Tenekeci

KÜTAHYA
Mustafa Uğur Ener, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA
M. Bülent Çaparoğlu, Galip Demirel, Metin Emiroğlu, Yusuf Bozkurt Özal, Talat Zengin

MANİSA
Ekrem Pakdemirli, Gürbüz Şakranlı, Münir F. Yazıcı, Mehmet Yenişehirlioğlu

MARDİN
Beşir Çelebioğlu, Abdülvahap Dizdaroğlu, Nurettin Yılmaz

MUĞLA
Ahmet Altıntaş, Süleyman Şükrü Zeybek

MUŞ
Alaattin Fırat, Mehdin Işık, Erkan Kemaloğlu, Mehmet Emin Seydagil

NEVŞEHİR
Ali Babaoğlu

NİĞDE
Raşit Daldal, Haydar Özalp, Birsel Sönmez

ORDU
Bahri Kibar, Ertuğrul Özdemir, Nabi Boyraz, Yılmaz Sanioğlu, İhsan Nuri Topkaya, Gürbüz Yılmaz, Şükrü Yürür

RİZE
Mustafa Nazikoğlu, Mustafa Parlak, Şadan Tuzcu, A. Mesut Yılmaz

SAKARYA
Yalçın Koçak, Mümtaz Özkök, A, Reyhan Sakallıoğlu, Ersin Taranoğlu

SAMSUN
Mehmet Akarca, Kemali Alakaya, İlyas Aktaş, Mehmet Aydın

SİİRT
İdris Arıkan, Kemal Birlik, Kudbettin Hamidi

SİNOP
Hilmi Biçer

SİVAS
Yılmaz Altuğ, Ömer Günbulut, Mahmut Karabulut, Kaya Opan, Şakir Şeker, M. Mükerrem Taşçıoğlu

ŞANLIURFA
Necati Akıncı, Murat Batur, Mustafa Demir, Osman Doğan, Eyüp Cenap Gülpınar, Bahri Karakeçili, Aziz Bülent öncel

TEKİRDAĞ
Ali Rıfkı Atasever, Ahmet Karaevli

TOKAT
Metin Gürdere, Talat Sargın, Mehmet Zeki Uzun, Erkan Yüksel

TRABZON
Avni Akkan, Eyüp Aşık, İbrahim Çebi, Necmettin Karaduman, Fahrettin Kurt, Hayrettin Kurbetli

UŞAK
Ahmet Avcı, Mümtaz Güler, Mehmet Topaç

VAN
Hüseyin Aydın Arvasi, İhsan Bedirhanoğlu, Reşit Çelik, Muslih Görentaş, Selahattin Mumcuoğlu

YOZGAT
Cemil Çiçek, Seyit Ahmet Dalkıran, Ali Şakir Ergin, Lütfullah Kayalar, Mahmut Orhon

ZONGULDAK
Pertev Aşçıoğlu, Veysel Atasoy, Mustafa Tınaz Titiz

(Reddedenler)

ADANA
Mehmet Can, Cüneyt Canver, M. Halit Dağlı, Abdullah Sedat Doğan, Mahmut Keçeli, Selahattin Kılıç, Orhan Şendağ

AFYON
Baki Durmaz, Abdullah Ulutürk

AMASYA
Mehmet Tahir Köse, Kâzım Ulusoy

ANKARA
Erol Ağagil, Kâmil Ateşoğuları, Beşer Baydar, Eşref Erdem, Tevfik Koçak, Arif Sağ, İbrahim Tez, Rıza Yılmaz, Yaşar Yılmaz

ANTALYA
Adil Aydın, Zekeriya Bahçeci, Deniz Baykal, İbrahim Demir, Hasan Namal

ARTVİN
Ayhan Arifağaoğlu, Hasan Ekinci

AYDIN
Hilmi Ziya Postacı

BALIKESİR
Mustafa Çorapçıoğlu, İ. Önder Kırlı

BİLECİK
Tayfur Ün

BİNGÖL
Haydar Baylaz, İlhami Binici

BOLU
Turgut Yaşar Gülez

BURSA
Ahdulkadir Cenkciler, Cavit Çağlar, B. Mehmet Gazioğlu, Fehmi Işıklar

ÇORUM
Rıza Ilıman, Cemal Şahin

DENİZLİ
Esat Yıldırım Avcı, Adnan Keskin, Hüdai Oral

DİYARBAKIR
Fuat Atalay, Ferit Bora, Hikmet Çetin, Mehmet Kahraman

Salih Sümer

EDİRNE
Mehmet Fuat Erçetin, Erdal Kalkan

ELAZIĞ
Ahmet Küçükel, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN
Mustafa Kul

ERZURUM
İsmail Köse

ESKİŞEHİR
M. Cevdet Selvi

GAZİANTEP
Mustafa Yılmaz

GİRESUN
Mustafa Çakır Rüştü Kurt

HAKKÂRİ
Cumhur Keskin

HATAY
Mehmet Dönen, M. Kemal Duduoğlu, Turhan Hirfanoğlu, Öner Miski, M. Murat Sökmenoğlu

ISPARTA
Süleyman Demirel, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İbrahim Gürdal

İÇEL
Etem Cankurtaran, Ekin Dikmen, Durmuş Fikri Sağlar, M. İstemihan Talay

İSTANBUL
Abdullah Baştürk, İsmail Cem, Yüksel Çengel, Ali Haydar Erdoğan, M.

Ali Eren Hasan, Fehmi Güneş, Aytekin Kotil, Mehmet Moğultay, Hüsnü Okçuoğlu, İsmail Hakkı Önal, Mustafa Sarıgül, Yusuf Kenan Sönmez, Mustafa Timisi, Ali Topuz

İZMİR
Veli Akyol, Türkân Akyol, K. Kemal Anadol, M. Turan Bayazıt, Halil Çulhaoğlu, Ahmet Ersin, Erol Güngör, Erdal İnönü, Birgen Keleş, Fuat Kılcı, Neccar Türkcan

KAHRAMANMARAŞ
Atilla İmamoğlu, Ali Şahin, Ahmet Uncu

KARS
Mahmut Alınak, Vedat Altun

KÜTAHYA
H. Cavit Erdemir, Mehmet Korkmaz

MALATYA
İbrahim Aksoy

MANİSA
Ümit Canuyar, Sümer Oral, Önal Şakar, M. Erdoğan Yetenç, Hasan Zengin

MARDİN
Süleyman Çelebi, Mehmet Adnan Ekmen, Ahmet Türk

MUĞLA
Tufan Doğu, Musa Gökbel, Latif Sakıcı

NEVŞEHİR
Esat Kıratlıoğlu, Cemal Seymen

KIRKLARELİ
Gürcan Ersin, İrfan Gürpınar

KOCAELİ
Erol Köse, Onur Kumbaracıbaşı, Alaattin Kurt, Rıza Sirmen, Ömer Türkçakal

KONYA
Ömer Şeker, Vefa Tanır

NİĞDE
Doğan Baran, Mahmut Öztürk

SAKARYA
Mehmet Gölhan, Ahmet Neidim

SAMSUN
Cemal Alişan, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp

SİİRT
M. Abdurrezak Ceylan, Zeki Çeliker

SİNOP
Özer Gürbüz, Yaşar Topçu

SİVAS
Ekrem Kangal

TEKİRDAĞ
Güneş Gürseler, Enis Tütüncü

TOKAT
Kâzım Özev, Kenan Süzer

TRABZON
Mehmet Çakıroğlu

TUNCELİ
Kamer Genç, Orhan Veli Yıldırım

ZONGULDAK
Şinasi Altıner, Ömer Barutçu, Tevfik Ertüzün, Güneş Müftüoğlu, Köksal Toptan

(Oya Katılmayanlar)

ANKARA
Ömer Çiftçi

ELAZIĞ
Ali Rıza Septioğlu

ERZİNCAN
Yıldırım Akbulut (Başkan)

ESKİŞEHİR
Zeki Ünal

GAZİANTEP
Abdulkaldir Ateş

HATAY
Ali Uyar

ZONGULDAK
Ömer Faruk Macun

ISBN 978-605-4700-46-2 (Tk)
ISBN 978-605-4700-53-0 (7. Cilt)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR